MAGYARORSZÁG

GEOGRAPHIAI SZÓTÁRA

KIADTA

FÉNYES ELEK.

II. KÖTET.

PESTEN, 1851.
NYOMATOTT KOZMA VAZULNÁL.

A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése
és az Állami Könyvterjesztő Vállalat közös kiadása
Felelős kiadó Zöld Ferenc és Dr. Török Ottó
Felelős szerkesztő Dr. Kollin Ferenc
A kötetet Sebestyén Lajos gondozta
Készült a Szegedi Nyomdában, 1984-ben,
84-2624-es munkaszámmal.
Felelős vezető Dobó József igazgató
ISBN 963 02 2700 2
ISSN 0231 1518

MAGYARORSZÁG

GEOGRAPHIAI SZÓTÁRA,

MELLYBEN MINDEN VÁROS, FALU ÉS PUSZTA, BETÜRENDBEN KÖRÜLMÉNYESEN LEIRATIK.

KIADTA

FÉNYES ELEK.

III. KÖTET.

PESTEN, 1851.
NYOMATOTT KOZMA VAZULNÁL.

L.

Láb, tót falu, Pozsony vmegyében, ut. p. Stomfához északnyugotra $1^1/_2$ mfld. 1398 kath. 7 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határja homokos róna, sok kenderrel, halastóval, két vízimalommal. F. u. gr. Pálffy Leopold.

Labasincz, oláh falu, Temes vmegyében, egy hegytetőn, magas erdős hegyek által elszigetelve, Lippához 4 órányira, 705 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határán van urb. szántó 504, kaszálló 244, legelő 96, szorgalom-föld 9, h. 454 □ öl, belsőség 114 hold. Majorsági szántóföld 230 h. 800 □ öl, legelő 350 h. 430 □ öl, házhely 7 h. 74 □ öl, szilvás 42 h. 1236 □ öl, korcsma s mészárszék 22 h., erdő 4914 h. 1054 □ öl, szőlő 2 h. 328 □ öl, templom, tanoda 41 h. 1000 □ öl, utak s haszonvehetlenek 128 h. 1306 □ öl. Van itt 10 fél, 52 negyed, 24 nyolczad telek, 28 zsellér, 10 lakó. Földe hegyes, köves, vízmosásos; fő kincse roppant erdejében áll, mellyben nagy vadak is tanyáznak. Birja a királyi kincstár.

Lábatlan, magyar falu, Komárom az uj r. szer. Esztergom vmegyében, Komáromhoz 5 $^5/_{16}$. Nyerges-Ujfaluhoz. melly utolsó postája, $^6/_{16}$ állomásra, Piszkével együtt Komáromtól elszakitva Esztergom megye kebelében esik, a Duna mellett. Határa 6332 hold, mellyből 33 egész telek urbériség, a legelő közös. E kiterjedésbe azonban Piszke határa is benfoglaltatik, melly egészen nemestelki hely. Vidéke alacsony, hegyes, völgyes. Nagy szőlőhegye a neszmélyihez hasonló bort ad. Van márványkő törése, söt határában 3 helyt kőszenet is találtak. Mészkő-kereskedés. Lakja 488 reform., 102 r. kath., 19 zsidó, 4 ágostai, reform. anyatemplommal. Birják a Nedeczky, Kondé, stb. családok. Hajdan a Lábatlan nevü nevezetes magyar család birta, mellynek magva Györgyben kihalt 1558-ban.

Lábd, puszta, Zala vmegyében, Tördemiczhez tartozik, a Balaton mellett, Tapolczához $1^1/_4$ óra.

Lábod, magyar falu, Somogy vmegyében, 131 kath. 635 ref. lak., Ref. anya-, kath. fiók szentegyházakkal. Vízimalom, szép erdő. F. u. gr. Széchenyi Pál. Ut. posta Babócsa.

Mező-Laborcz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Papina fil. 12 római, 700 g. kath. 12 zsidó lak., 329 h. szántófölddel. F. u. gr. Csáky. Ut. posta Komarnyik.

Alsó-Labs, tót falu, Szepes vmegyében, Ofaluhoz nyugotra $1^1/_4$ mfdnyire, 760 kath., 35 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Kastély. Vízimalom. Hegyes, erdős határ. F. u. b. Palocsay Horváth. Ut. p. Késmárk.

Felső-Labs, tót falu, Szepes vmegyében, az elébbeni helységhez $^1/_2$ órányira: 913 kath. lak., templommal. F. u. b. Palocsay Horváth.

Labsanka, tót falu, Szepes vmegyében, Labs fil. 461 kath. lak. F. u. b. Palocsay.

Lácza, magyar falu, Zemplén vmegyében, Király-Helmeczhez délre

1 órányira: 12 római, 13 g. kath., 404 ref., 9 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal. 452 h. szántófölddel, bőséges rétekkel. F. u. gr. Sennyei, gr. Döry, Csuka, Zoltán, s m. Ut. posta Ujhely.

Láczfalva, orosz-tót falu, Zemplén vmegyében. Homonna fil. 100 r. 245 g. kath., 6 zsidó lak., 270 hold szántófölddel. F. u. gr. Csáky. Ut. p. N. Mihály.

Láczfalu, oláh falu, Szathmár vmegyében, közel F. Bányához, 3 r. 714 g. kath. lak. s anyatemplommal. Mezejök szük, s ezen is szénát termesztenek; erdejök kevés. F. u. a kamara.

Laczháza, magyar város, a Kis-Kunságban, Pesthez délre 4 mfld, közel a Dunához, 4000 lak.. kik többnyire reformatusok, anyaegyházzal, postahivatallal. Határa termékeny, de népességéhez képest szük.

Laczkó, tót falu, Hont vmegyében, a bozóki uradalomban: 227 kath. lak. Selmeczhez 6 óra.

Laczkova, tót és német falu, Szepes vmegyében, a magurai járásban, Löcséhez $7\frac{1}{4}$ órányira. Van 490 r. kath. lakosa, kiknek fele tót, fele német, $14\frac{2}{8}$ urbéri telke, 70 h. majorsági földje, derék erdeje, hegyi patakja. Földje középszerü; terem árpát, zabot, burgonyát, lent, káposztát, répát. Birja Dursy Athanasius.

Lacsnó, orosz falu, Sáros vmegyében, Szinye-Lipóczhoz nyugotra, Szepes vmegye szélén: 27 római, 109 g. kath. lak., sovány, erdős, hegyes határral. F. u. Szinyei Merse.

Laczunás. oláh falu, Temes v.-megyében. Kudriczhoz északra 1 mfld. hegyes, völgyes vidéken, 1025 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Van 8 fél, 179 negyed, 28 nyolczad telek. és 5 zsellér után urbéri szántó 1224 h. kaszálló 653 h., legelő 223 h., házhely 220 h.; ezenkivül a lakosok kezén vannak szőlők és szilvások 240 h. 800 □ öl. A majorsági birtok 2100 h. mellynek nagyobb része erdő. Földe urbérileg 2. osztálybeli ugyan, de azért termékeny és szép buzát, zabot, kukoriczát terem. Birja Szlojanovics János.

Magyar-Lád, magyar falu, Somogy vmegyében, Szigetvárhoz $2\frac{1}{2}$ óra, dombos helyen, 236 ref. lakossal és templommal.

Német-Lád, Magy.-Láddal öszszeragasztva szép dombos helyen fekszik, s vagyon a két faluban papok és mesterek telkeivel $46\frac{6}{8}$ urbéri telek, N.-Ladon 662 r. kath. német de magyarul is tudó lakos, 14 zsidó. Határuk róna és $3379\frac{2}{8}$ holdra terjed. A föld jó s mindent megterem; szőlő 117 hold. A két hely birtokosa Czindery László ur, kinek itt jeles laka, gyönyörü angol kertje van, sok üveg- és mulató-házzal, mesterséges tavakkal; és egy igen szép angol telivér ménessel.

Szendrő-Lád, magyar falu, Borsod vgyében, Edelenytől Szendrőnek vivő országutban, amattól $\frac{6}{16}$ ettől $\frac{7}{16}$ állomásnyira, a Bodva balpartján, annak téres völgyében, kies vidéken. Szomszédjai Garadna, Abód, Ládbesenyő, Balajt, Borsod, puszta Kazincz. Határkiterjedése 3809 hold, ebből 81 h. belsőség 661 szántóföld, 316 rét, 72 szőlő, 2636 erdő, 43 használatlan. Urbériség $7\frac{1}{2}$ elsőosztályu telek. Lakóház 114; lakos 654, u. m. 321 r. kath.. 9 g. kath., 308 ref. 1 óhitü, 15 zsidó. Helyben van ref. anyaegyház, a r. kath. templommal s iskolával ellátott leányegyház Ládbesenyőhöz tartozik. Van egy vízimalma. Választója volt 1848-ban 32, u.m. 22 telkes gazda, 1 kézmüves, 4 értelmiség s 5 régibb jogu. Birtokosok Berzeviczy, Gombos, Korotnoky, Dobos, Hodossy családok.

Sajó-Lád, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $\frac{12}{16}$ ál-

lomásra rónaságon. Határának kiterjedése körülbelöl 2090 hold, mellyből szántóföld $723^3/_4$ h., rét 152 hold, erdő 640 h., belső telek 80 h., legelő $404^1/_4$ h., többi 90 h. miveletlen. Van még ezen helységhez tartozó két kis puszta, n. m. Jenke és Déta. Az első 96 hold szántóföldből, 224 h. kaszállóból és 190 h. erdőből áll. Déta, melly monda szerint nevét vette a szomszéd Ónod városában 1707-dik évben Rákóczy Ferencz alatt tartott országgyüléstől, hová tudniillik az öszvehuzott katonaság lovainak legelőül adatott, áll 67 hold szántóföldből és 95 h. rétből. Urbéri föld van $481^2/_8$ h., rét 111 h., legelő $339^1/_4$ h., ezenfelül minden szántóföld, legelő, rét, erdő, valamint a puszták is az uraságéi. A föld nagyobb részben fekete, kevés agyaggal vegyült, egy része homokos, de e mellett jól termő; terem leginkább buzát, rozsot, árpát, kukoriczát, zabot, krumplit és mindenféle hüvelyes veteményt. A mezei gazdaság jó állapotban van, minthogy népe szorgalmas; az állattenyésztés türhető. A lakosok száma 968 lélek, ebből r. kath. 906, anyatemplommal, g. kath. 19, reform. 16, zsidó 27. Nemre van férfi 475, asszony 493; nyelvre mind magyar, - foglalatosságra nézve van uraság tisztje 3, lelkész 1, kántor 1, jegyző 1, bíró 1, telkes gazda 42, házas zsellér 87, házatlan 10, mesterember 5, u. m. molnár 3 legénnyel, kovács 1, legény 1, inas 3, asztalos kontár 1, inas 1, kerékgyártó 1, csizmadia 2. A helység határát keresztülfolyja a Sajó vize, melly temérdek károkat okoz, ugy szántóföldekben, mint rétekben; ezen folyamon van az uraságnak 11 kerekü malma. A helység közepén álló, erős anyagból készült nagy épület (hajdan Paulinusok klastroma), mellyet a templommal együtt Sz. Pálról nevezett szerzetesek laktak, kiknek alapitójok volt Onodi Czudar Péter és György, most lakást ad a helybeli lelkésznek és gazdasági tiszteknek; van a helység közelébe egy △ formába épült kápolna a hét fájdalmú szüz tiszteletére. Van a helységben az uraságnak egy pálinkagyára, melly 4 ember segedelmével 450—500 akó 20 fokú pálinkát, — és egy olajgyára, melly szinte 4 ember segedelmével 150—200 mázsa olajat állit elő. Sajó-Lád, valamint erről nevezett uradalom a vallásos alapitványi javakhoz tartozik.

Hajdan itt paulinusok zárdája volt, mellyet 1560-ban Tamás perjel ujitott meg, eladván e czélra Panka Péternek Abaujmegyei alsó Golop helységének felét.

Lada, tót falu, Sáros vmegyében, Kapihoz $^1/_2$ órányira: 74 kath., 201 evang., 16 zsidó lak. Földe: jó rozsot terem. F. u. Kapy nemzetség.

Ladány, magyar falu, Székesfejér vmegyében, Veszprém vmegye szélén, egy termékeny szép vidéken, 268 kath., 410 reform., 6 zsidó lak., ref. anyaekklézsiával, szép urasági kastélylyal és kerttel, vízimalommal, kövér szántóföldekkel, erdővel, tágas rétekkel. F. u. gr. Schmidigg. Ut. p. Fejérvár.

Ladány, (Ludányi), magyar falu, Bars vmegyében, Hont vmegye szélén: 207 kath., 499 ref., 10 evang. lak., kath. és ref. anyaszentegyházakkal. Rétje, legelője bőséggel. Dohányt termeszt. F. u. h. Eszterházy. Lévához 1 óra.

Jász-Ladány, szabad magyar m. v. a Jászságban, Jász-Berényhez 2 óra, 5000 kath. lak. Van szép paroch. temploma, gazdag tiszta buzát termö határa, mellynek egy részét Millér nevü ága a Tiszának, valamint a Zagyva is elönti, mellynélfogva csaknem 2 mfld. töltést kéntelen tartani.

Körös-Ladány, hajdan Körös Nadány, magyar falu, Békés

megyében, a Sebes-Körös partján, Békéshez északra 3 mfldnyire: 485 kath., 3413 ref., 10 óhitü lakosokkal. Neve Ásiából kihozott szó, s zsidó és chaldaeai nyelven mind Ladány, mind Nadány, annyit tesz mint hüvely, tok. Már 1200-ban előfordul a váradi regestrumban. A reformatió elején a törzsökös Nadányi magyar nemzetség birta, melly Bihar vmegyében jelenleg is virágzó, de 1608 táján elpusztulván a helység, ez 1719-ben szinte Harukkern János Györgynek adatott. Ékesiti a helységet az uraságí pompás kastély, a mellette lévő kies kert, s s a Körös szigetében most készülő angolkert. Továbbá van itt kath. és ref. anyatemplom, uradalmi és vármegyei lakház, egy mellette lévő nagy kerttel; vendégfogadó, 8 liszt-, 1 olajmalom, sörház, hol ezen a környéken a legjobb sör főzetik; derék híd a Körösön, 489 ház. Határa lapályos, székes fekete föld, melly ha megszárad, kökeménységüvé válik, nehéz munkálatu, egyébiránt jótermő. Egész telek van 116, melly 60 holdjával méretett ki, u. m. 38 h. szántóföld, 22 h. kaszálló, három fordulóra osztva. Kétszeri szántás után termesztenek buzát, árpát, zabot, kukoriczát, kölest. Szőleje 4 helyt van, s jó időben 2000 akót megterem. Szilvája, almája, megygye bőséggel, nemesebb gyümölcsöket oltogatni csak most kezdenek. A helység alatt folyó Körösben kevés halat és rákot fognak. Az árvizek elháritására boldogult b. Wenkheim József sok és költséges csatornát ásatott, de azért a határt most is gyakran elboritja a víz, mintez 1830-n megtörtént. Erdeje nincsen, hanem a közel levő Facsi erdőből, melly az uraság allodiuma, szerez tüzi és épületi fát. Az uraság igen szép nemesitett birkákat tart, mellyeknek fajtájából a lakosok is 6000 darabot tenyésztenek, igy szinte 2000 szarvasmarhát, 1500 szép lovat. Sertést pedig mind az uraság mind a jobbágyság felesen tart. Az uraság bivalyokat is tenyészt. F. u. Wenkheim József özvegye, szülctett b. Orczy Therézia asszonyság, s ennek fia b. Wenkheim Béla.

Örmező-Ladány, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Beregh vmegye szélén, Örmező szomszédságában: 16 római, 3 g. kath., 205 ref., 61 zsidó lak., ref. anyatemplommal, $1^{6}/_{8}$ másod osztálybeli egész telekkel. F. u. gr. Forgács, gr. Vay Ábrahám, b. Horváth, Jékey, Király, Lakatos, Maklary, Pethő, Szuhay, Uzonyi. Ut. p. Vásáros-Namény.

Püspök-Ladány, magyar mező város, Szabolcs vmegyében, Debreczenhez délnyugotra 4 mfldnyire: 959 római, 31 g. kath., 1 evang, 3305 ref., 4 n. e. óhitü, 15 zsidó lak. római kath. és ref. anyatemplommal Gazdag fekete földü határának jórésze már a Sárrétjéhez tartozik, s azért nádja sok, de szénában is szerfeletti bősége lenne, ha néha az árvizek a kaszállókat el nem öntenék. Van $76^{4}/_{8}$ első osztálybeli telke. F. u. a religyioi kincstár. Országos vásárra ez évben kapott szabadalmat.

Tisza-Ladány, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Tarkaközben: 9 kath., 547 ref., 8 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 12 első osztálybeli egész telekkel. F. u. a kamara. Ut. p. Tokaj.

Ládháza, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $^{13}/_{16}$ állomásra rónaságon; határának kiterjedése tagositás hiányában hozzávetőleg 816 hold, ebből szántóföld 123, rét 598, legelő 30, erdő 25 hold. A helység fekszik mintegy 40 holdnyi földön; urbéri föld van 90 hold szántóföld és 92 h. rét, a többi mind allodialis vagy földesuri majorság, urbéri telek van 27 nyolczad részes. A föld minemüsége fekete, nagy rész-

ben igen vizállásos, mert a Hejő vize gyakran egészen elönti a rétet. Terem rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, krumplit. Az állattenyésztés silány, s átalában a mezei gazdaság igen csekély. Lakosok, vallásszerint, r. kath. 7, ref. 205 anyaegyházzal, mellyhez Nyék és Mályi leányegyházak is tartoznak. zsidó 9; nyelvszerint magyar 207; ujmagyar 5, zsidó 9; nemszerint férfi 98, asszony 114; foglalatosság szerint földesur 8, haszonbérlő 1, lelkész 1, kántor 1, jegyző 1, biró 1, korcsmáros 2, cseléd 15, jobbágy 13, zsellér 13, lakó 11, mesterember 5, u. m. 1 molnár, 1 kovács, 3 csizmadia, s ezek mind kontárok; az összes mesterségi keresetök, molnáré 200, kovácsé 65, csizmadiáé 140 vfrt. A helység tövében foly a Hejő vize, rákja s csádéja van igen sok és jó. Nevezetes épülete Spécz Antal ur szeszgyára; a gyár középszerü élettermés évben foglalatoskodtat october elejétől kezdve április utójáig egész munkáltatásban 12—14 rendesen hónapos munkást, a nyári munkáltatásban, melly ugyan nem folytonosan müködik 4-et. Kivántatik a gyár fentartására 2-től 5,000 pgö frt., miután csak attól függ, hogy millyen mennyiségben szedethetnek be az anyagok, a készitménynek bizonyos mennyiségét meghatározni lehetetlen, hanem a gyár tőkéjét évenként egy vagy kétszer forgathatja. Az elkészült szesz eladás helye legközelebb eső város Miskolcz, hol a Lengyelhonival hasonló áron kél, söt annál inkább kerestetik. A helység mostani birtokosai: Miskolcz városa. Gr. Erdődy, b. Sekkendorf, Specz Antal, Balogh örökösök, Bizony Sámuel, Paksy család, és Novák örökösök.

1754-ben B. Meskó Jakab bizonzos birtokrész iránt a Miskolcz városi nemességgel, mint közbirtokossággal barátságos egyezkedést kötött.

Alsó-Ladiskócz, tót falu, Lyubisse fil. 380 kath., 6 zsidó lak., 661 hold szántófölddel, vízimalommal. F. u. gr. Vandernath. Ut. postája Nagy-Mihály 4 óra.

Felső-Ladiskócz, tót falu, Zemplén vmegyében, Lyubisse fil. 330 kath., 7 zsidó lak. 585 h. szántófölddel. F. u. gr. Csáky. Ut. postája Nagy Mihály.

Kis-Ladna, tót falu, Sáros vmegyében, N. Ladnához 3/4 órányira, a Hernád mellett: 302 kath. lak. Hegyes, erdős határ. F. u. Kassa városa, hozzá 1 óra távolságra.

Nagy-Ladna, tót falu, Sáros vmegyében, a Hernád mellett, Kassához északra 2 mfdnyire, 408 kath. lak., nagy erdővel, paroch. templommal. F. u. Kassa városa.

Ladno, puszta, Bars vmegyében, Jalna fil. 49 kath. lakos., Ternavához tartozik.

Ladomány, német falu, Tolna vmegyében, 128 kath. lak. F. u. gr. Festetics. Ut. p. Szekszárd 2 1/4 ór.

Ladomér, orosz falu, Sáros vmegyében, Szvidnikhez 1 mfld., a galicziai országutban: 46 római, 856 görög kath., 164 zsidó lakossal. Görög paroch. templom. Synagoga. A makoviczi uradalomhoz tartozik.

Ladomér, orosz falu, Zemplén vmegyében, Szinna fil. 8 r., 430 g. kath., 14 zsidó lak. Görög paroch. templom. 692 hold szántóföld. Erdő. F. u. Vladár.

Ladomér, tót falu, Bars vmegyében, Sz. Kereszt mellett: 266 kath. lak. F. u. a kamara.

Ladomér, magyar falu Győr vmegyében, a ladoméri tó mellett: 295 kath. lak. F. u. a Viczay nemzetség. Ut. p. Győr.

Nemes-Ládony, magyar falu, Sopron vmegyében, a Répcze mellékén, Sopronhoz délre 5 1/4 mfld. 180 r. kath., 290 evang. lak., kath. paroch.

templommal. Róna határa 1100 hold, mellyből szántóföld 980 h., rét 85 h., belsőség 35 h. Terem buzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát, lóhert, luczernát. Mind majorsági birtok, s többen birják.

Pór-Ladány, magyar falu, Sopron vmegyében, a Répcze mellékén, Sopronhoz délre 5 1/2 mfld. 183 kath., 145 evang. lak. Határa róna s kiterjed 1015 holdra, mellyből 650 h. szántó, 157 hold rét, 164 h. legelő. Földje igen termékeny; rétjei különösen zsiros szénát adnak; gyümölcse is van, s baromfit nagy mértékben tenyészt. Birja Ruprecht János.

Laghno, orosz falu, Sáros vmegyében, a Poprád mellett, Galliczia szélén: 445 görög kath. lak. s paroch. templommal. Eperjeshez 10 óra.

Lagmócz, régen Ladomuch, magyar falu, Zemplén vmegyében, a Bodrog jobb partján, Zemplénhez nyugotra 1/2 órányira: 44 római, 18 g. kath. 384 ref. templommal, 169 h. szántófölddel, márvány-bányával, és mészégetéssel, szőlőhegygyel. A Bodrog áradásaitól sokat szenved. F. u. Klobusiczky, Szeghy. Ut. p. Ujhely.

Lajos, puszta a kis Kunságban, a pest-kecskeméti országutban, homokos de termékeny határral, tölgyes erdővel, postahivatallal és váltással Örkény és Kecskemét közt. Birja Jász-Berény város.

Lajosfalva, (Lojszov), tót falu Nyitra vmegyében, Egerszegh mellett: 82 kath., 4 zsidó lak., s igen jó határral. F. u. Ghylányi fam. Nyitrához 2 óra.

Lajosmive, lásd Derekegyháza.

Lajtafalu, (Pocz Neusiedl), horvát-német m. v. Mosony vmegyében, Ausztria szélén a Lajta mellett, regényes vidéken, 600 kath., 36 ágostai, 3 zsidó lak., kath. fiókegyházzal, csinos urasági kastélylyal, 2 vízimalommal. Rétje felette kevés, valamint legelője is szűk. 49 6/ harmadrendű telek után bir az ötven telkes gazda 832 4/ hold harmadrendű, 832 4/ hold negyedrendű szántóföldet, 7 embervágó harmadik osztálybeli rétet. Van erdeje, serfőzőháza, és uradalmi juhtenyésztése. F. u. gr. Batthyáni.

Lak, magyar falu, Komárom vmegyében, a Csallóközben, a posonyi országutban, Thuri-Szakállas tőszomszédságában. Áll alsó és felső Lakból. Felső-Lak kiterjedése 1405 h., mellynek harmada szántóföld, harmada kaszálló, harmada legelő. Alsó-Lak 403 hold, mellyből 380 h. szántóföld, 23 h. pedig legelő és mocsáros hely. Vösztő puszta pedig, melly szinte ide tartozik, 82 holdra terjed s ez mind szántóföld. Mind a három határ földje kitünő termékeny, csakhogy a pozsonmegyei vizek a legelőkön 'és kaszállókon sok mocsárt képeznek; van egy Zsemlékes nevű nagy s hallal bövölködő tava is. Népessége a két Laknak 510 lélek, u. m. 408 ref., 94 kath., 8 zsidó. Reform. anyaegyház. Birtokosok: Pázmán, Csepy, Vágh, Szücs, Farkas, Barthalas, Csiba, Bajcsy, Nagy, Halászy.

Lak, magyar falu, Pest Pilis és Solt megyében, a Géderi dombon, közel a Dunához lapályos vidéken, ut. postája Paks 1 óra. Rendes neve Lak, de a környékbeliek és a dunántuliak Gédernek hivják. Határa felmérve nincs, de becsü szerint urbéri szántóföld van 682 1/2 hold, 273 h. kaszálló, szabados föld 52 h., allodium 40 hold, helység szántóföldje 18 h., uradalmi erdő 500 hold. Földje lapályos, néhol dombos s mindent jól megterem. Lakja 1201 r. kath., 7 zsidó. Folyója a Duna; tavai: Inám és Terhez nevüek. Birtokosa a kalocsai káptalan.

Lak, magyar falu, Vas vmegyében, közel a Répczéhez, 200 kath., 650 evang. 44 zsidó lak., ágostai oskolával. F. u. Kisfaludy, Barthodeisz-

ky, Vitnyédi, s mások többen. Ut. p. Kőszeg.

Lak, német falu, Baranya vmegyében, 803 kath., 8 zsidó lak., kath anyaszentegyházzal. Földje első osztálybeli; bora kevés, erdeje szép. F. u. a pécsi püspök. Pécshez $1^1/_2$ óra.

Lak, magyar falu Borsod vmegyében, Abauj megye szélin, Miskolcztól $1^{14}/_{16}$, Szendrőtől $^{12}/_{16}$, Szikszótól $1^2/_{16}$ állomásra, Szikszóról Tornára vivő országutban. Szomszédai Hegymeg, Lád-besenyő, Szakácsi, Borsodi, F. Vadász és Tomor abauji helységek. Határkiterjedése Nyilas és Tormaháza pusztákkal együtt 4095 hold, ebből 85 h. belsőség, 1185 h. szántóföld, 828 h. rét, 1967 h. erdő, 30 h. használaton kivüli. Urbériség nincs több 1 teleknél a gr. Gyulay részen, a többi részt részint magok a tulajdonosok, részint szerződéssel zsellérek birják. A határ negyedik osztálybeli terméketlen nyirok s nehezen mivelhető; sok helyt, kivált a réteken, nagyon vizes. Lakház van 139, lakos 725, köztük 38 r. kath. 76 g. kath., 650 reform., 61 zsidó, ref. anyaegyház. Választó volt 1848-ban 58, u. m. 15 ingatlan birtok, 2 értelmiség, 41 régibb jogon. Birtokosok: gr. Gyulay Ferencz, Jóczik, Tolvaj, Olasz, Nagy Bazsó, Csorba, Baranyay, Dávid, Zilay, Fekete, Adorján, Dávid, Fodor, családok.

Nagy-Lak, oláh-tót-magyar-rácz m. v. Csanád vmegyében, a Maros mellett, Makóhoz keletre $2^3/_4$ mfldnyire: 615 kath., 4022 tót evang., 5016 n. e. óhitü, 50 ref., 45 zsidó lak., evang. és 2 n. e. óhitü anyaszentegyházakkal. Van itt több derék uradalmi épület, egy kamaraház, mellyben a szolgabiró szokott lakni, vendégfogadó, tiszttartói hivatal. Határa tágas és felette termékeny; a marha, juh, sertés és apró szárnyas-állattenyésztése nagy fontosságu. Tüzi és épület-fát a Maroson szállitnak le, méllynek kiöntései tetemes kárt okoznak. F. u. a kamara. Ut. p. Batonya.

Lak (Ormánd), magyar falu, Zala vmegyében, 134 kath., 4 evang. lak. F. u. Hertelendy. Egerszeghez 2 óra.

Nagy- vagy **Öreg-Lak**, tótból lett magyar falu Somogy vmegyében közel a Balatonhoz, 588 kath., 5 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Postahivatal. Termékeny határ. F. u. Jankovich.

Szőlős-Kis-Lak, magyar falu Somogy vmegyében, 341 kath. lak., jó rétekkel, vízimalommal. F. u. Jankovich, Viza, Tráknyák. Ut p. Szőlős-Györök $^1/_4$ óra.

Tót-Lak, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban 124 kath., 326 evang. lak. Ut. posta Radkerskurg.

Vindornya Lak, lsd Vindornya.

Lakácsi (Lakaszovczé), tót falu Nyitra vmegyében, a Gábor hegye alatt. Számlál 625 kath., 14 zsidó lak. Kath. paroch. templom; tehenészet, szőlőhegy, nagy erdő. F. u. a nyitrai püspök. Ut. posta Galgócz 1 óra.

Lakárt, orosz-tót falu, Ungh v.-megyében, az Ungh vize mellett: Ungvárhoz nyugotra 1 $^1/_4$ mfldnyire: 289 r. 553 g. kath., 24 ref., 5 zsidó lak. g. kath. paroch. templom. F. u. kamara.

Lakatya, puszta, Bihar vmegyében, Petegd mellett, szép fekvéssel, jó marhatartó földdel. Birja a váradi deák püspök.

Lakenbach, Laktó v. Lákompaknak is neveztetik, német falu Sopron vmegyében, Sopronhoz nyugotra 2 mfld. 517 kath., 1200 zsidó lak., synagógával. A lakosság bir 162 hold szántóföldet, 87 h. rétet; az uraság birtokát nem adta be. Földje sovány. Birja h. Eszterházy Pál, kinek itt egy vára van, melly vár a kapu feletti felirás szerint 1618-ban épült, s maig is jó karban van. A vár keritésén kivül emelkedettebb helyen áll Tarródy

Mátyás kurucz vezérnek síremléke, következő felirattal:

Hic jacet dux bellicus sepultus
In pugna ad Lakompak occisus
Principis Bethlehem Primarius
Nomine Mathias Tarodius
Dum Nicolaus Esterazius
Ab obsidione liberatus
Fit victor, a Dampero adjutus
Anno MDCXXIII.

Lakendorf, horvát falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz $1^{3}/_{4}$ mfld. 514 kath. lak. Van 372 h. középszerü urbéri szántóföldje, 27 hold rétje. A majorsági birtok nem küldetett be. Van egy kis patakocskája. Birja h. Eszterházy.

Lakócsa, shokacz falu, Somogy vmegyében, 717 kath. lak. Kath. paroch. szentegyház. Földje igen termékeny. Marhát tart s avval kereskedik. F. u. a szentjakabi apátság. (Abbatia S. Jacubi de Silisie). Ut. p. Szigetvár.

Lakos (Alsó), magyar falu, Zala vmegyében, 252 kath. lak. Ut. posta A. Lendva.

Lakos (Felső), magyar falu, Zala vmegyében, 283 kath. lak. F. u. h. Eszterházy.

Lakos (Kis), magyar falu Zala vmegyében, 113 kath. lak. F. u. h. Eszterházy.

Laksándor, puszta, Somogy vmegyében, Czindery Lászlóé. Ut. p. Szigetvár.

Lalinek, tót falu Trencsén vmegyében, 296 kath. lak. F. u. többen. Ut. posta Zsolna 3 óra.

Lality, szerb-német falu, Bács vmegyében, ut. p. Verbászhoz nyugotra 3 órányira, 1200 n. e. óhitü, 800 evang., 12 zsidó lak., óhitü és evang. anyatemplomokkal. Határa 1100 □ ölével 8863 hold, mellyből urbéri szántóföld $107^{4}/_{8}$ telek után 3867 h., rét és beltelek 2617 hold, jó legelő 2163 h., szőlő 150 h., utak 66 h. Majorsági birtok itt nincs. Földje első osztálybeli s gazdag termékenységü. Fő terméke a buza és kender. Birja a k. kamara.

Lám (Dacso, Alsó, Felső), népes tót falu, Hont vmegyében, Nográd v.-megye szélén: 15 kath. 1000 evang. lak. Evang. anyatemplom. Határja köves, sovány; erdeje elég. F. u. gr. Zichy, b. Balassa, Dacsó, s m. t. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Lamacs, (Blumenau), tót falu, Pozson vmegyében, Pozsonyhoz $1^{1}/_{4}$ mfd., a holicsi országutban, 903 kath., 16 evang. lak., kik csekély bor-, és földmivelésből élnek, fuvaroznak. Kath. paroch. templom. 5 vízimalom. F. u. Pozsony városa.

Lancsár, tót falu, Nyitra vmegyében, Verbóhoz 1 órányira: 206 kath., 9 zsidó lak. Kath. paroch. templommal, bortermesztéssel, híres cseresznyével. F. u. gr. Erdődy Józsefné. Ut. posta Galgócz.

Lancsuk, német-magyar-rácz falu, Baranya vmegyében, Mohácshoz közel, 1194 kath., 258 óhitü, 4 evang., 4 zsidó lak., kath. és óhitü szentegyházakkal. Tágas és termékeny határ. Bora meglehetős. Vadas kertje b. Szepesy püspöksége alatt eltöröltetett. F. u. a pécsi püspök.

Alsó-, Felső- és Közép-Láncz, három magyar falu, Abauj vármegyében, a Kanyapta mocsár mellett, Kassához 5 órányira: 290 kath., 41 g. kath., 194 ref., 8 zsidó lak. Alsó és Közép-Lánczon ref. Felső Lánczon kath. szentegyház van. Rétjek, legelőjök bőséggel van az említett mocsárban; malmokat is birnak. F. u. a Ľánczy nemzetség.

Landeck, német falu, Vas vmegyében, Lékához $^{1}/_{2}$ órányira, 311 kath. lak. Sovány vízmosásos határ. F. u. h. Eszterházy.

Landi, puszta, Szepes vmegyében, Tóthfalu fil. 29 kath. lak.

Landok, tót falu, Szepes vgyeben, a Kárpátok alatt, u. p.Késmárkhoz észak-nyugotra 1 $^{1}/_{2}$ mfldnyire: 954 kath., 5 evang., 26 zsidó lak., kik sok gyolcsot szőnek, lent termesztenek. Kath. paroch. templom. Savanyuvíz. Hires mészégetés. A szántóföldeken gyakran találnak fejér kristályt, vagyis álgyémántot, Pilla és Chlatka nevü réteken fejér és kékes achátot; egy a faluhoz közellévő hegyben pedig alabastromot, s fekete márványt törnek. Az ide való préposlságot Canonici SS. Sepulchri Christi vagy Sepulchri Dominici Hierosolimitáni birták későbben, t. i. 1593-ban a hozzátartozó jószágokkal együtt Palocsay Horváth György vette meg, s ennek maradékai birják jelenleg is.

Lándor, puszta, Komárom vmegyében, Komáromhoz 1 mfld. a Nyitra vize két mellékén fekszik. Belső és Külső-Lándorra oszlik s 3100 hold terjedésü. Szántóföld igen kevés van, csaknem egészen kaszálló rétekből állván, mellyek az árvíz által gyakran rongáltatnak. Birja az esztergomi érsek.

Lándorgócz, puszta, Pozsony vmegyében, a Csalóközben Al- és Fel-Pakához tartozik.

Kis-Láng, puszta, Székes Fehér vmegyében, 93 kath., 72 evang., 8 ref. lak. F. u. gr. Zichy János örökösei. Ut. p. Fejérvár 2 $^{1}/_{4}$ óra.

Nagy-Láng, puszta, Székes Fehér vmegyében, a Sárvíz csatornája mellett, 318 kath., 67 ref., 4 evang. lak. Pompás urasági kastély és kert; kath. plébánia és szentegyház; vendégfogadó, fáczányos kert, nevezetes birkatenyésztés. F. u. gr. Zichy János örökösei.

Langató, Sopron vmegyében, a Likvándi határban az uraság majorsági földjén telepitett kis szerződéses helység. Lásd Likvánd.

Langczál, német falu, Vas vmegyében, 213 kath. lak., jó bortermesztéssel. A n. ujvári uradalomhoz tartozik. Ut. posta Körmend.

Langviz, v. **Hosszúvölgy**, német falu, Zala vmegyében, 372 kath. lak. F. u. h. Batthyáni. Ut. posta Nagy Kanisa 1 óra.

Lánzsér, német falu, Sopron vmegyében, Ausztria szélén Sopronhoz 4 mfld. 602 kath. lak. Határa hegyes' völgyes és sovány; van 419 h. urbéri szántóföldje, 48 h. rétje; a majorsági birtok nem tudatik. Spriteczbach nevü patakja van. A helységtől nem meszsze áll egy nagyszerü várnak omladéka, 1772-ben égett le. Hajdan Eördög család birta; ugyan ezen vár alatt látható egy régi malom omladéka, mellyet az itteni németek maig is Teufelsmühlenek neveznek, végre egy másik emelkedettebb hegyen a Camaldulensisek zárdájának romjai lepik meg a vándort, mellynek fő épületfalai még egészen, az egyes celláknak pedig alapjai láthatók; s ezen hely e vidéken legkiesb, hol sok utas gyönyörködve mulat. Birja a helységet h: Eszterházy.

Lápafő, magyar falu Tolna vmegyében, 42 kath., 340 ref., 13 zsidó lak., ref. anyaekklézsiával, bortermesztéssel, erdővel. F. u. közbirtokosok. Ut. posta N. Dorog.

Lapáncsa, német falu, Baranya vmegyében, 479 kath. lak., postahivatallal. A dárdai urad. tartozik.

Lápas (Kis és Nagy), két tót falu, Nyitra vmegyében, a lévai országutban, Nyitrától 1 mfldnyire. Az elsőben van 131 kath., 3 zsidó; a másodikban 450 kath., 11 zsidó lakos.

Lápispatak, tót falu, Sáros vmegyében, a Tarcza vize mellett, ut. postája Lemes $^{3}/_{4}$ óra, 380 kath. lak. Birja a Keczer nemzetség.

Lapos, Lopochuw, tót falu, Sáros vmegyében, M. Raczlavicz fil., 122 kath., 168 ev., 21 zsidó lakos. Evang. temp. F. u. többen. Ut. p. Bártfa 2 $^{1}/_{4}$ óra.

Lapos, puszta Nyitra vmegyében, Mocsonok filial. 10 kath. lak.

Lápos-Bánya, oláh-német falu Szathmár vmegyében, Nagy Bányához közel, 223 római, 748 kath., és 26 evang. lak., a Handalt is ide számitván. Mind a két felekezetnek van temploma és papja. A lakosok nem földmivelésből, hanem kézimunkákból, szekerezésből, bányászságból, szénégetésből keresik élelmöket. A Lápos pataka stompokat, kohfúvókat, malomkerekeket hajt, s benne a hegyek közt sok pisztráng fogatik. F. u. $^{2}/_{3}$ a gr. Károlyi ház, $^{1}/_{3}$ Nagy-Bánya városa, de kevés jövedelmet vesznek be.

Lapujtő, magyar falu, Nógrád vmegyében, a Karancs hegye mellett, egy gyönyörü vidéken, hol t. i. a karancs-berényi völgy 3 szélesebb völgyre oszlik el. Táplál 889 kath., 126 evang. lak. Határja hasznos volna, de a Karancs hegyéről sebesen lerohanó árvizek gyakran nemcsak a réteket, hanem a helységet is elboritják F. u. Mocsány, Szontagh, Lisznai, Ivánka.

Lapusnik, oláh falu, Krassó v.-megyében, Lugoshoz 2 $^{1}/_{2}$ órányira: 8 kath., 412 óhitü lak., s anyatemplommal. Birja D' Ellevaux.

Lask, orosz-tót falu, Zemplén v.-megyében, Vásárhely fil. 93 r. 138 g. kath., 48 evang., 47 ref., 8 zsidó lak. gör. szentegyházzal, 414 hold szántófölddel. F. u. Szirmay. Ut. p. N. Mihály.

Laskafalu, német falu, Baranya vmegyében, 919 kath., 2 evang., 8 zsidó lak. Kath. anyaszentegyház. Rendes vágásokra osztott erdeje igen szép. Sör- és pálinka-házak. A dárdai urad. tartozik. Postahivatal és váltás Baranyavár és Eszék közt.

Lasko, magyar falu, Baranya v.-megyében, közel a Dunához, 23 kath., 1105 ref. lak., ref. anyaekklézsiával. Vagyonos lakosai marhatenyésztésből, halászatból, földmivelésből táplálják magokat. F. u. Károly főherczeg. Ut. posta Laskafalu.

Laskod, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Kercshez 1 fertálynyira: 67 r., 62 g. kath., 248 ref., 17 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 3 $^{3}/_{8}$ első osztálybeli jobbágytelekkel. Dohányt termeszt. F. u. Dobay, Jármy, Nagy, Némethy, Pap, Répásy, Rutkay, Téglásy. Ut. posta N. Kálló.

Last, puszta, Liptó vmegyében, Stankovánhoz 1 fertály: 51 kath. lak.

Laszkár, tót falu Thurócz vmegyében, a Thurócz vize mellett: 20 kath., 126 evang. lak., s igen jó határral. F. u. b. Révay fam. Ut. posta Zsámbokrét 2 $^{1}/_{2}$ óra.

Laszkár, tót falu, Nyitra vmegyében, a Nyitra vize mellett: 175 kath. lak. Urasági kastély és kert; erdő, tehenészet. F. u. b. Braunecker özvegye. Ut. posta Privigye.

Alsó-László, németül Unterluisdorf, német falu Sopron vmegyében, Kőszeghez északra $^{2}/_{4}$ mfld., 500 kath. lak. Agyagos határa részint középszerü, részint sovány, s 1197 $^{7}/_{8}$ holdnyi, mellyből 663 $^{1}/_{8}$ h. szántóföld, 134 $^{6}/_{8}$ h. rét, 400 hold erdő. Urbéri föld 200 h., rét 97 $^{1}/_{2}$ h., gyümölcsös 6 $^{1}/_{2}$ h., és 1 major a határban, és 1 uradalmi malom a Répcze vizén. Birja h. Eszterházy.

Felső-László, németül Oberluisdorf, német falu, Sopron vmegyében, Kőszeghez északra $^{3}/_{4}$ mfld. hegyes, völgyes, dombos helyen, 560 kath., 150 evang lak., paroch. templommal. Határa 2019 hold, mellyből szántóföld 600 h., rét 420 h., szölő 399 h., erdö 600 hold. Majorsági föld nincsen. Birja h. Eszterházy.

Lászlófalva, magyar falu, Borsod vmegyében, a Bikk helység északi aljában, szélesen terülő, kies, nyilt völgyön, Miskolcztól melly egyszersmind utolsó postája, $^{13}/_{16}$ állomásra, keletről Kápolna, délről Bábony,

nyugotról Parasnya, Ridistyán, északról Korndó szomszédságában. Határkiterjedése 1352 hold, (1200 ölivel) mellyből 40 h. belsőség, 202 h. szántóföld, 146 h. kaszálló rét, ebből 3 h. a helységé, 120 h. legelő, 221 h. szőlő 535 h. erdő, 88 h. út, stb. mivelésen kivüli. Felszabadult urbériség van 5½ telek, a szántóföldek észak-keletnek dülő téres sikon fekszenek, vegyületök fekete homokos agyag, tiszta buzát, rozsot, kukoriczát, zabot böven teremnek. A szölő részint homokos, részint nyirkos hegyen fekszik, kellemetes düléssel, szorgalmatosan miveltetvén, jó borral fizet, gyümölcs sok, állattenyésztés meglehetős. A helységen keresztülfoly a mályinkai hegyekből jövő Nyögő patak, mellyen egy átmérőleg évenként 50 köblöt jövedelmező malom van. Lakosok száma 382 lélek, mind reformátusok, s helyben van anyaegyházuk, s van köztük 22 telkes gazda, 41 házas zsellér. Birtokosok: Darvas József, Máriássy Jób, Máriássy Juliánna és Therézia k. a. Bay Sándor, Kolosy Ignácz, Darány Bertalan, Csontos József kanonok.

Lászlófalva, puszta, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyében, Méhi m. 32 ref. lak. F. u. Király, Szentmiklósy, s m.

Lászlófalva, (Laszlova), tót falu, Thurócz vmegyében, a Thurócz vize mellett: 96 kath., 110 evang. lak. A falu mellett van egy omladozott templom. F. u. többen. Ut. posta Rudno 1¼ óra.

Lasztócz, magyar-orosz-tót falu, Zemplén vármegyében, Velejtéhez ½ órányira: 253 r. 30 g. kath., 334 ref., 75 zsidó lak. Római és görög kath. paroch. templom., ref. anyaegyház. 1469 hold szántóföld. Határa hegyes, völgyes. F. u. Kazinczy, Szirmay s m.

Lasztomér, tót-orosz f., Zemplén vmegyében, N. Mihály fil. 140 r. 444 g. kath., 78 evang., 224 ref., 40 zsidó lak. Evang. szentegyház. Szép kastély és kert. 630 h. szántóföld. Jó rétek. F. u. többen.

Lasztonya, magyar falu, Zala vmegyében, 142 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. posta A. Lendva.

Latkócz (Kis), tót falu, Trencsén vmegyében, Nyitra vmegye szélén: 151 kath., 12 evang., 6 zsidó lak. Erdeje ennek is sok. F. u. az ugróczi uradalom, és a Latkóczy nemes fam.

Lasztozo, tót falu, Sáros vmegyében, Nyirjes fil. a Tapoly mellett: 82 kath., 52 evang., 12 zsidó lak. F. u. többen.

Latobár, puszta, Bihar vmegyében, Csatár mellett. Határa 1600 hold, mellyből szántóföld 842, kaszálló 80, 1200 □ ölével, erdő 678 hold 1600 □ ölével. Agyagos földe trágya után mindent gabonanemet böven teremne. Birja a váradi deák püspök.

Latorcza-Remete, puszta, Zemplén vmegyében, Kis-Rár fil. 32 római, 9 g. kath., 6 zsidó lak.

Látrány, magyar falu, Somogy vmegyében, egy völgyben, közel a Balatonhoz, 240 kath., 765 ref., 22 zsidó lak., kath. és ref. paroch. szentegyházakkal. Szőlőhegye tágas. F. u. Jeszeniczei Jankovich Ferencz. Ut. posta Szemer 1 óra.

Latránfalva, Zádorfalva melletti puszta, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyében, 17 kath. lak. F. u. Ragályiak s m.

Laturka, orosz falu, Beregh v.-megyében, a Gallicziai határszélen: 583 g. kath., 2 zsidó lak., és nagyon sovány határral. Erdő. F. u. gr. Schönborn. Ut. post. A. Vereczke 2 ½ óra.

Lauka, orosz falu, Beregh vmegyében, N. Loho fil. 413 g. kath., 5 zsidó lak. Földje, rétje csekély, szőlőt mivel; erdeje van. F. u. a munkácsi basiliták. Ut. posta Munkács 1½ óra.

Laukov, tót falu, Árva vmegyé-

ben, 73 kath., 3 zsidó lak. F. u. Kubinyi. Ut. posta Rosenberg.

Láz, tót falu, Trencsén vmegyében, Morvaország szélén, kősziklás hegyek közt. Lakja 147 kath., 253 evang., 5 zsidó. Kath. és evang. anyatemplom. Erdeje és legelője nagy; gyümölcsei szépek; kőbánya. F. u. gr. Erdődy. Az ide affiliáltatott hegyek és völgyek közt lakik 436 kath., 467 evang., 12 zsidó. Ut. posta Trencsén.

Láz, telep, Máramaros vmegyében, Akna-Rahó határán: 190 görög kath. lak.

Láz, oláh falu, Arad vmegyében, Deznához közel: 17 kath., 428 óhitü lak., s anyatemplommal.

Láz, lásd Vámos-Láz.

Hosszú-Láz, német falu, Zemplén vmegyében, Ujhelyhez 1/2 órányira, hegyes vidéken: 196 r. 30 g. kath., 10 evang., 28 reform. lak.

Laszka, Lazani, tót falu, Sáros vmegyében, Szinye fil. 88 kath. lak. F. u. a Szinyei Merse nemzetség. Ut. posta Eperjes.

Lazán, tót falu, Nyitra vmegyében, 519 kath. lak. Erdő, jó legelő, tehenészet; kath. paroch. templom. F. u. a bajmóczi prépost. Ut. p. Privigye.

Lazán, tót falu, Thurócz vmegyében, Znió-Váralja mellett. Számlál 429 kath. lak. Jó rét és legelő, erdő. Lakosai sok olajat sajtólnak s avval kereskednek. F. u a pesti universitás. Ut. posta Rudnó.

Lázárföld, német falu, Torontál vmegyében, 1342 kath., 24 óhitü, 10 zsidó lak, kik contractuálisták, s igen vagyonosok. R. kath. anyatemplom. F. u. Lázár Zsigmond. Ut. posta N. Becskerek.

Lázári, magyar falu, Szathmár vmegyében, Szathmárhoz északra egy órányira: 172 római, 211 gör. kath., 285 ref., 12 zsidó lak., ref. anyatemplommal, s egy ujonan állitott római kath. plébániával, mellyhez a szentegyház mostan épittetik. Azon kevés tótok, kik itt laknak, lassan lassan elmagyarosodnak. A falu rendetlenül van épitve, de diszére szolgál az Eötvös László csinos lakháza, és nagy kiterjedésü szép gyümölcsös és veteményes kertje, melly a megyében az elsők közé tartozik. Határa, mellyet egyébiránt az árviz nem jár, igen termékeny, különösen sok és szép tiszta buzát, zabot, kevesebb rozsot, árpát terem, a tengerit nem igen szereti; rétjei bőségesek és jók; fája mind tűzre, mind épületre elég. F. u. Eötvös László és családja, továbbá a Nagy és Szerdahelyi nemzetségek, úgy a Daróczy, Balogh, Barabás, Csüry és Csoma nemesek.

Lázárpataka, orosz falu, Bereg vmegyében, ut. post. A. Vereczkéhez 1 óra. 283 g. kath. lak. Birja gr. Schönborn.

Lázi, puszta, Sáros vmegyében, N. Sáros fil. 19 kath., 4 zsidó lak.

Lázi, puszta, Torna vgyében, Perkupához délre: 6 kath. lak. Majorság, malom, jó rét, erdő. F. u. Ragályi, Gedeon, és a Varbóczi közönség. Ut. posta Rosnyó.

Lázi, uj telep, Máramaros vmegyében, lásd Kalocsa.

Lázi, magyar falu Veszprém vmegyében, Győr vmegye szélén: 768 kath., 37 evang., 110 ref. lak., kath. paroch. szentegyházzal; bortermesztéssel, kis erdővel. F. u. a benedekiek. Ut. posta Pápa.

Lázi. puszta, Nógrád vmegyében, Galsa fil. 79 kath., 8 evang. lak., egy kicsiny de nemes vérü ménessel. Ut. posta Balassa-Gyarmat.

Lázi, puszta, Liptó vármegyében, 3 illyen nevü puszta, kettő a Vágh bal, égy a jobb partján: öszvesen 76 kath., 8 evang. lak. F. u. Ghylányi nemzetség. Jó rozs termő földdel birnak.

Lazisztye, tót falu, Liptó vme-

gyében, 71 kath., 127 evang. lak. Szép erdő. F. u. Okolicsányi. Ut. posta Berthelenfalva.

Lazony, tót-orosz falu, Zemplén vmegyében, Vásárhely fil. 235 római, 200 g. kath., 9 evang., 104 ref., 12 zsidó lak. Kath. fil. szentegyház. Szép kastély és kert. 630 h. szántóföld. Jó rétek. F. u. Szirmay. Ut. p. N. Mihály.

Belényes-Lazúr, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 1 mfld. 244 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Urbéri szántó 275, rét 100, szölö 3, majorsági erdő 550 hold. Földje meglehetős, szilvája sok. Folyóvize a Fekete-Körös. Birja a váradi görög püspök.

Mikló-Lazúr, lásd Mikló.

Robogány-Lazúr, lásd Robogány.

Szohodol-Lazúr, lásd Szohodol.

Lyachovecz, a gallicziai határtól benyomuló hegyeknek több oldalain széljelszórva fekvő orosz falu, Máramaros vmegyében, 447 g. kath. lak., és leánytemplommal. Lakosai a földmivelésben s marhatartásban igen gyakorlottak, s más helységbelieknél vagyonosabbak; a mit annak lehet egy részt tulajdonitni, hogy zsidók itt nem laknak. F. u. Dunka János.

Leányfalu, magyar falu, Veszprém vmegyében, Zala vmegye szélén, 100 kath., 164 ágostai, 39 ref., 18 zsidó lak., ágostai fiókszentegyházzal és oskolával. F. u. nemesek. Ut. posta Veszprém.

Leányfalu, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Pócs-Megyerhez tartozik, lásd Megyer leirását.

Leányfalu, puszta, Borsod v.-megyében, Sály mellett vizimalommal. Ut. posta Harsány.

Nagy-Leányfalva, (Lalovo), orosz-német falu, Beregh vgyében, Munkácshoz 1 mfldnyire, a máramarosi posta-utban: 133 r. kath., 368 görög kath., 5 zsidó lak. Görög kath. paroch. Erdeje derék, földe trágya után jó gabonát terem. F. u. gr. Schönborn.

Leányvár, német falu, Esztergom vmegyében, a pest-bécsi főországutban, Pesthez 4 mfld., ut posta Dorog. Határa homokos, hegyes, sovány, főleg rozsot, burgonyát termő. Van 144 hold második, és 288 hold negyedik osztálybeli szántóföldje, 192 h. rétje, 404½ kapa szöleje, sovány legelője. Lakja 612 r. kath. paroch. templommal. Derék vendégfogadó. Van itt egy domb, mellyen hajdan vár lehetett, s Báthory Mária is sokáig lakott ebben, s azt hiszik, hogy nevét is innen kölcsönözte a helység. Ezelőtt a budai apáczák birták, most a vallási alapitvány Csolnoki uradalmához tartozik.

Leányvár, magyar falu, Zemplén vmegyében, közel a Tiszához: 10 római, 95 g. kath., 138 ref., 52 zsidó lak., ref. templommal, révvel a Tiszán, 384 hold szántófölddel, sok réttel, legelővel, erdővel, nádlórétekkel. Hajdani vára a Hussiták ellen épitetett, s Varda Lászlónak jegyesérül, Palóczy Agathárúl Leányvár nevet kapott. F. u. Sennyei.

Leányvár, puszta, Tolna vmegyében, a pécsi postautban, Földvárhoz 3 óra.

Lebenbrunn, német falu, Vas vmegyében, Ausztria szélén, 232 kath. lak., fenyves erdővel. F. u. h. Eszterházy. Ut. posta Köszeg.

Lébeny, (Leyden), magyar-német m. v. Mosony vmegyében, Győr vmegye szélén: 1288 kath., 549 ágostai lak., kath. és ágostai paroch. sz. egyházakkal, 29 nemes személylyel. A katholikusok szentegyháza igen régi goth épület, melly a szomszéd házakkal együtt Szent-Jakab apátság neve alatt 1209-ben Chépan és Poth Hedervay testvérektől alapitatván: előbb a benedekieknek, később a jesuitáknak

engedtetett, most pedig a gr. Zichy Károly örököseit illeti. Tágas határa termékeny, s második osztálybeli; 198³/ egész 109 telkes gazdája, 355 hold második, 3081³ hold negyed osztálybeli szántóföldje van. Rétje igen sok, mert csak a jobbágyok 3148 ember-vágót birnak. Marhatartása virágzó, s ezenkivül szénaszállitásból sok pénzt vesznek be. F. u. b. Sina.

Lebenye, puszta, Abauj vgyében, a Hernád mellett: 17 kath. lak. F. u. Sz. István seminariuma. Ut. posta Kassa.

Lebuj, puszta. Veszprém vmegyében, Veszprémhez ½ óra, szép erdővel, s egy régi szent László temploma omladékival.

Lechnicz, tót falu, Szepes vmegyében, Dunajecz mellett, Galliczia szélén: 648 kath. lak., kik sok gyolcsot szőnek, lazaczczal kereskednek. Kath. paroch. templom. Az idevaló hegyeken sok fejér, vagy ugynevezett kristály-gyémántok találtatnak. F. u. az eperjesi püspök és káptalan, s a helység nevet ád egy uradalomnak. Ut. posta Késmárk.

Sub-Lechnicz, puszta, Szepes vmegyében, Lechnicz fil. 25 kath., 117 evang., 4 zsidó lak. Evang. szentegyház.

Léczfalva, orosz falu, Beregh vmegyében, N. Bresztó fil. 225 görög kath., 6 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. posta Munkács.

Lédecz, magyar falu, Sopron v.-megyében, Sopronhoz délre 3¼ mfd., 163 kath. lak. Urbéri szántóföld van 316 hold, közös legelő 16 hold; erdő, szőlő nincsen. Birja a csornai prépost.

Lédecz, tót falu, Trencsén vmegyében, Kossához 1 fertály, a Vágh bal partján, s a Sziléziába vivő országútban: 662 kath., 1 evang., 13 zsidó lak. Termékeny határ, jó legelő, sok csinos urasági épület, és egy kath. filial. templom. F. u. többen. Ut. posta Trencsén.

Lédecz, magyar falu Nyitra vmegyében, Bars vmegye szélén, Ghymeshez ½ órányira. Lakja 682 kath. Van kath. paroch. temploma. Határja jó, erdővel, szőlőhegygyel, és sok gyümölcsesel. F. u. az esztergomi érsek. Ut. posta Nyitra 5 óra.

Ledény (Ladzány), tót falu, Hont vmegyében, Szebeléбhez ¼ mfld. 18 kath. 638 evang. lak. Evang. anyaszentegyház. Sok gyümölcs. Bora, fája, legelője elég, de földjei kövesek, soványak. F. többen. Ut. posta Szántó.

Lednicz, tót m. v., Trencsén v.-megyében. bent a hegyek közt Morvaország felé: 780 kath., 17 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Emlitést érdemelnek az urasági majorság, sörfőző ház, mészégető kemencze, s egy igen szép kőris, fenyő, bikfából álló erdő. Feje egy uradalomnak, mellyhez 2 m. v. 24 falu, s egy kősziklára épült régi, már most lakhatatlan vár tartozik. Hajdan a Podmaniczkiaké volt, azután a fiskus elfoglalván Telekesy Imrének adta, később Dobó vezérnek; majd Rákóczy és Zalomér, ismét Matyasovszky birták: jelenleg gr. Erdődy György birtokában van. Ut. posta Trencsén 7 óra.

Lefkócz, tót falu Szepes vmegyében, Menyhárdhoz ½ órányira: 134 kath. lak. Kastély. F. u. Horváth. Ut. posta Késmárk.

Légh (Kis), magyar falu, Poson vmegyében, a pesti országutban, Posontól 4 órányira: 288 kath., 3 ref., 4 zsidó lak. Határa a Csallóközben legtermékenyebbnek tartatik. Egyébiránt rétje kevés; erdeje sincs. F. u. a Kisléghy fam. Ut. posta Somorja.

Légh (Nagy), magyar falu, Poszon vmegyében, mindjárt Kis-Légh mellett: 578 kath., 6 evang., 14 zsidó lak., kath. paroch. templommal, s a földes-uraságok csinos lakházaival,

és kényeivel. Határja ennek is termékeny és tágas, ugy hogy a kis Dunáig kinyulik. Legelője, rétjei bőven lennének, de száraz természetüek, azért kevés de jó szénát adnak ; a juhtenyésztés nagy divatban van. Fája igen szüken, s csak a kis Duna mentiben. F. u. Benyovszky Péter kapitány, Peteőcz, Bacsák, s m. t. famil. Lakosai közt számos czigányok találtatnak, kik főképen muzsikálásból élnek.

Legénd, tót falu, Nógrád vmegyében, 211 kath., 563 evang., 83 zsidó lak. Evang. anyatemplom. Synagóga. Ámbár hegyekkel vétetik körül, mégis termékeny a földje, különösen szöleje böven fizet. F. u. Radványi, Záborszky s m. t. Ut. p. Rétság 2 óra.

Legendel, (Veternik), német falu, Bars vmegyében, Körmöcz város határjában: 161 kath., 72 evang. lak.

Legenye, magyar-tót falu, Zemplén vmegyében, Velejtéhez délre $^1/_2$ órányira: 158 r. 38 g. kath., 322 ref., 93 zsidó lak. Ref. anyaekklésia. 712 hold szántóföld. F. u. többen.

Legyen, puszta, Bács vgyében, Katymár és Rigyicza közt. Határa 1200 □ ölével 5253 hold, mellyből 32 h. nádas, 53 h. tó és mocsár, 55 h. közutak, a többi jó szántóföld és rét. Birja a Latinovics nemzetség.

Léh, magyar f., Abauj vgyében, Szikszóhoz 2$^1/_2$ órányira: 148 r. kath., 23 evang., 40 ref., 16 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Ref. szentegyház. Ékesíti a Csöke uraság diszes lakháza.

Lehecsény, oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában, magas hegyek közé szoritott völgyben, 420 n. e. óhitü lak., kik közt 42 fazekas. Anyatemplom. Erdős és kősziklás határa 1776 hold, mellyből szántó 150, rét 150, legelő 417, erdő 1059 hold. Mind urbériség. Sovány földe főleg burgonyát terem; patakja van.

Lehelősi, puszta, Bihar vmegyében, Sarkad alatt gazdag rétekkel és szántóföldekkel. Birja a Lehelősy nemzetség.

Lehéng, puszta, Nyitra vmegyében, Assa-Kürth filial. 57 kath., 3 zsidó lak.

Lehócz, tót falu, Ungh vmegyében, ut. posta Szerednye $^1/_4$ óra, 458 lak., termékeny határral. Birják többen.

Lehomér, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban 25 kath., 160 evang. lak. Ut. posta Radkersburg.

Alsó-Lehota, tót falu, Zólyom vmegyében, dombos völgyben, ut. p. Beszterczebánya 4$^3/_4$ óra. Határa 9461 hold 854 □ öl, mellyből szántóföld 749 h., rét 1808 h., legelő 312 h., erdő 4284 h., havasok 2237 h., kert 1 h., s 1156 □ öl, a többi utak és miveletlen térek. Ezekből majorsági szántóföld 164 h., rét 516 h., kert 649 □ öl, legelő 17 h. 1495 □ öl, havas 459 h. 720 □ öl; az erdö közös. Földje a buzán és tengerin kivül mindent megterem, de szüken. Szarvasmarha és kecske tenyésztetik. Van Veiszkova nevü patakja, egy meleg forrása, melly még eddig meg nem vizsgáltatott, Hola nevü magas hegyén Dupua nevü sziklabarlangja, melly nevét viszhangjáról vevé. A Veiszkova folyón van egy kamarai vashámor, mellyben 3 kemencze dolgozik. Lakja 726 r. kath., 149 evang. Birtokosai a Skultéty nemzetség és a kamara.

Felső-Lehota, tót falu, Zólyom vmegyében, két dülön s a közte terjedő völgyben, Beszterczebányához 4$^1/_2$ óra. Határa az irtványokon kivül 3349 h. szántóföld, 288 h. rét, 3061 h. erdő. Egész urb. telek 22. Földje sovány s főleg zabot és burgonyát terem. Szarvasmarhát s kevés juhot tenyészt. Lakja 662 evang., 450 kath., s mindenik felekezetnek helyben van

temploma. Hradek nevü hegyen hajdan vár állott, Hola magas hegyéről pedig némelly évben le sem olvad a hó. Határát egy kis patak hasitja. Birja a kamara.

Lehota (Petr)i, tót f., Trencsén vmegyében, Motesicz filial. 225 kath., 5 zsidó lak. F. u. Motesiczky. Ut. posta Trencsén.

Lehota (Cserno), tót f., Trencsén vagy most A. Nyitra vmegyében, 357 kath., 25 zsidó lak. Az ugróczi uradalomhoz tartozik.

Lehota (Babot), tót f., Trencsén vmegyében, 225 kath., 3 zsidó lak. F. u. a báni uradalom. Ut. p. Trencsén.

Lehota (Barát), (Mnichova Lehota), tót falu, Trencsén vagy most A. Nyitra vmegyében, 458 kath., 28 evan., 12 zsidó lak. Kath. filial. templom. Határja igen hegyes, erdős, és sovány. F. u. a báni uradalom.

Lehota (Plébáni), tót f., Trencsén vmegyében, Domanis mellett: 66 kath. lak. Kőbányával és bikkes erdővel. F. u. a domanisi plébánus. Ut. p. Zsolna.

Lehota (Cselko), tót f., Trencsén vmegyében, Domanishoz $^1/_2$ mfd. 180 kath., 6 zsidó lak. Főgazdaságát erdeje teszi, melly veres és közönséges fenyőfákból áll. F. u. gr. Eszterházy József és a Cselko familia.

Lehota (Bicse), tót f., Trencsén vmegyében, 153 kath. lak. F. u. h Eszterházy. Ut. posta Zsolna.

Lehota (Plébáni), Trencsén vármegyében, 140 kath. lak. A lietavai plébánus birja. Ut. posta Zsolna.

Lehota (Kisucza Ujhely), tót falu, Trencsén vmegyében 240 kath. lak. F. u. Budetini uradalom. Ut. p. Zsolna.

Lehota (Aba), tót falu, Nyitra vmegyében, a Nyitrától Pozsonyba vivő országutban: 753 kath., 6 zsidó lak. Földei dombosok, de meglehetős termékenyek; erdeje, szőlőhegye van, rétjei kétszer kaszálhatók; gyümölcse sok. F. u. örökös jus szerint az Ocskay familia, de most Kvassay nemzetség birja. Ut. posta Nyitra 1 mfld.

Lehota (Rudnó), tót falu, Nyitra vmegyében, 309 kath. lak. F. u. a Divéky és Rudnay fam. Ut. p. Rudno.

Lehota (Kis), tót f., Nyitra vármegyében, 329 kath. lak. Van szép erdeje. F. u. Majthényi familia. Ut. p. Privigye.

Lehota (Nagy), tót falu, Nyitra vmegyében, 680 kath. lak. Van szép erdeje. F. u. gr. Keglevics.

Lehota (Chudo), tót falu, Nyitra vmegyében, Trencsén vmegye szélén: 132 kath., 1 evang., 2 zsidó lak. Sovány határa, de szép erdeje van. F. u. a nyitrai káptalan. Ut. posta Nyitra-Zsámbokrét.

Lehota (Ó és Új), két egymás mellett lévő tót f., Nyitra vmegyében, Vágh-Ujhelyhez keletre 2 órányira. Az első számlál 406 kath., 17 zsidó lak., kath. paroch. templommal; a másik 301 kath., 15 zsidó lak. Földjeik soványak, de bikkes erdejök igen szép. Savanyuviz-forrás. F. u. többen.

Lehota (Kálnó), puszta, Nógrád vmegyében, 5 kath., 25 evang.

Lehota (Gács), tót falu, Nógrád vmegyében, 374 evang. lak. F. u. gr. Forgács familia.

Lehota (Buda), B o d i n a, magas hegytetőn épült tót falu, Nógrád vármegyében, 480 kath., 381 evang. lak. (Az irtásokat is ide értvén). Határja erdős, hegyes, kősziklás; forrásvizei egésségesek. Nevezetes az, hogy itt a mennykő majd minden évben leüt, minélfogva a földesuraság, t. i. a gr. Zichy familia seniora már leakarta a helységet a völgybe szállitani, de a lakosok régi lakhelyeikhez erősen tartózkodnak. Ut. posta Gács.

Lehota (Kotman), tót f., Nógrád vmegyében, erdők és hegyek közt, 15 kath., 313 evang. lak., kik sovány határjokon nagy fáradsággal keresik

élelmöket. F. u. gr. Zichy, b. Balassa. Ut. posta Szakál.

Lehota (Király) (Kralova Lehota), tót falu, Liptó vmegyében, a Fekete és Fejér Vágh vizek összefolyásánál. Innen kezdve a Vágh már szálhajókon hajókázható; lakják 321 kath., 641 evang., 28 zsidók, sok nemesség. F. u. a kamara, Lehoczky, és más famil.

Lehota (Pavcsina), tót f., Liptó vmegyében, 21 kath., 186 evang lak. Nagy de sovány határ, fenyvese van. F. u. Palugyay, Okolicsányi.

Lehota (Szitna), tót falu, Honth vmegyében, Németihez $^1/_2$ mfld. 31 kath., 151 evang. lak. Sovány, köves határ. Erdő. Bortermesztés. F. u. h. Coburg. Ut. posta Szántó.

Lehota (Bartos) tót falu, Bars vmegyében, Körmöczhöz 1 mfd. 316 kath lak. Köves határ. F. u. a beszterczei püspök.

Lehota (Uj), német f., Bars vármegyében, 761 kath. lak. Kath. paroch. templom. Sovány köves határ. F. u. a beszterczei püspök. Ut. p. Körmöcz.

Lehota (Kis), tót f., Bars vmegyében, Velkapolához $^3/_4$ mfld. 641 kath. lak. Roppant erdő. Sok irtás. F. u. gr. Keglevics. Ut. posta Szántó.

Lehota (Nagy), tót f., Bars vármegyében, 627 kath. lak. Kath. paroch. templom. F. u. gr. Keglevics.

Lehota (Janó), D r e x e l h e y, német f., Bars vgyében, Körmöczhöz 1 mfld. 961 kath. lak. Kath. paroch. templom. Gyümölcsös kertjei szépek, erdeje tágas, de földjei soványak. F. u. a beszterczei püspök.

Lehota (Benyó), tót falu, Árva vmegyében, 22 kath., 161 evang. lak. $6^2/_8$ sessio. F. u. árvai urad. s a Bajcsy fam. Ut. posta Rozenberg.

Lehota (Alsó), tót f., Árva vármegyében, az Árva jobb partján: 452 kath., 8 zsidó lak. $22^1/_4$ sessio. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rozenberg.

Lehota (Felső), tót f., Árva vármegyében, 612 kath., 22 zsidó lak. 42 sessio. Több úri lakházak. F. u. az Abaffy fam.

Rima-Lehota, tót f., Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében, 23 kath., 201 evang. lak. Bikkes és tölgyes erdejéből sok faeszközt készít. F. u. többen. Ut. p. Rimaszombat.

Lehota (Ratko), tót falu. Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében, 342 kath., 74 evang. lak., kath. paroch. templommal; sovány, hegyes határral. F. u. többen. Ut. posta Tornalja.

Lehota (Murány), tót f., Gömör és Kis-Honth vmegyében, Murányhoz délre $^3/_4$ órányira a völgyben: 481 kath. lak. Határa nyugotnak rozsra, zabra elég termékeny, de észak és kelet felé olly kősziklás, hogy kecskék alig mászhatják meg. Az itt fakadó vizek meszesek, s soha be nem fagynak, egyébiránt pisztránggal bővölködnek. F. u. h. Coburg. Ut. posta Rosnyó 10 óra.

Lehota (Jolsva), tót falu, Gömör és Kis-Honth vmegyében, Jolsvához észak-nyugotra $1^1/_2$ órányira: 61 kath., 351 evang. lak., evang. szentegyházzal. F. u. h. Coburg.

Fekete-Lehota, (Csetnek Lehota), tót falu, Gömör és Kis-Honth vmegyékben, Csetnekhez északra 2 órányira, a Cserna-Hora hegye alatt; 12 kath., 919 evang. lak. Evang. anyaszentegyház. Földjei domboldalban feküsznek, de azért nem terméketlenek, sőt hires rozsot, borsot, lent teremnek. Réljei is, a völgyek keskenyek lévén, hegyeken vannak. Lakosai fuvaroznak és gyolcsot szőnek. A csetneki uradalomhoz tartozik. Ut. posta Rosnyó.

Lehotka, tót falu, Trencsén vármegyében, Ledniez városával egybefüggésben van. Számlál 249 kath. van. F. u. gr. Erdődy Ut. posta Trencsén.

Lehotka, tót falu, Zólyom vármegyében, Pojnikhoz $^1/_2$ óra; 15 kath.,

241 evang. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Beszterczebánya.

Bozok-Lehotka, tót f., Zólyom vmegyében, 417 kath. lak. A bozoki uradalomhoz tartozik.

Kassa-Lehotka, tót f., Zólyom vmegyében, Ternye filial., 33 kath., 37 evang. lak. F. u. a Rakovszky nemzetség. Ut. posta Nagy-Szalatna.

Lehotka (Kis és Nagy), két egymás mellett levő tót falu, Nyitra vármegyében, az első 127, a második 276 kath. lak. F. u. gr. Pálffy Ferencz. Ut. posta Privigye.

Lehotka (Precsin), tót f., Trencsén vmegyében, a Vágh jobb partján, közel Rovnához; 130 kath. lak. Több urasági épületekkel és majorsággal. F. u. gr. Erdődy.

Lehotka (Podbrehi), tót f., Bars vmegyében, Körmöczhöz délre 2 mfd. 236 kath. lak. Sok gyümölcs. Földjei a Garan mentében termékenyek. F. u. az esztergomi káptalan.

Leibicz, **Lubicza**, régi nevezetes város, Szepes vmegyében, Késmárkhoz $1/4$ mfldnyire: 857 kath., 1529 evang. német lakossal, két kath. s egy evang. szentegyházzal. Határa messze kiterjed, s terem buzát, rozsot, árpát, zabot, különösen pedig jó borsot és lent. Erdeje felette sok és szép, de mivel távol esik, nem igen jövedelmes. Posztósai részint közönséges, részint finom portékát késziteneк. Kereskedése Késmárk szomszédsága miatt annyira csekély, hogy még hetivásárját sem tarthatja fen. Határára 2 falu épült, u. m. Schwefelbad és Majerka, mellyek mint külvárosok szinte polgári joggal élnek. A városon keresztül folyó Leibicz több malmot forgat.

Leibicz egy a legrégibb 16 városok közt, s hajdan gazdag város volt, de 1659-ben, 1680-ban, 1768-ban, s legközelebb 1837-ben a tűz nagyobb részét elemészté, sok jeles épületekkel, s mind a három templommal együtt.

Léka vagy **Leuka**, (Lockenhausen), német m. v. Vas vmegyében, Sopron vmegye szélén, 1320 kath. lak., kath. paroch. szentegyházzal, nagy várkastélylyal. Van papiros-malma, derék erdeje, s közép termékenységü földje. F. u. h. Eszterházy, gr. Nádasdy Ferencz itt egy prioratust alapitott 1655-ben a sz. Ágoston szerzetesek számára, de ennek jövedelme 1820-ban a plebániának adatott. U. p. Kőszeg.

Lekencze, oláh falu, Szathmár vmegyében, az Avasságon: 475 g. kath. lak., s anyatemplommal. Házai szerte széljel épültek, földjei soványak, szőleje jó bort terem, erdeje elég. A falu mellett vagyon egy könnyen faragható fehér kőből álló hegy, mellyből a lakosok kályhákat szoktak késziteni. F. u. Teleky, Károlyi grófok, Vesselényi, Vécsey bárók, Becsky, Kovács, Nagy, Draskóczy, s a t. Szathmárhoz 4 mfd.

Lekenye, helység, Gömör vármegyében, Tiba és Csoltó helységekkel határos, a Rosnyótól lejövő országut és Sajó vize mellett fekszik. Van benne a reformatusok és evangelikusoknak közösen használt templomjuk. Lakosok száma 314, kik közül $1/4$-de evangelikus, a többi reformatus, mindnyájan magyar eredetüek s beszélők. Van $5 3/8$ urbéri és 4 majorsági telek, 1 zsellér; 300 hold erdő. Szántóföldje mindamellett hogy köves és hegyes, megtermi a tiszta buzát is; rétje sok és jó takarmányt ad; van a Sajó vizén jó malma; a lakosok mindenféléknek fuvarosai. Birják Kerepessi, Szeleczki és Palkovicsné asszony; lakja a ns Jánosdeák és Oskó család.

Lekér, magyar falu, Bars vmegyében, a Garan jobb partján, az Esztergomba vivő országutban: 469 kath. lak. egy szép kath. paroch. templommal, s urasági kastéllyal. Határa igen termékeny, különösen sok szé-

nája és legelője van. Vízi malmok. F. u. a lekéri apát, s feje egy uradalomnak. Ut. posta Zseliz 1 óra.

Lekicsár, orosz f., Ungh vármegyében, Lipóczhoz közel: 84 görög kath. lak. Ut posta Ungvár.

Leklincz, puszta Honth vmegyében, Nyék fil. 15 kath. lak. Ut. posta Balassa-Gyarmat.

Érsek-Lél, népes magyar puszta, Komárom vmegyében, a Csalóközben, Komáromhoz $1^3/_4$ mfd., az öreg Dunára megy lábbal. Kiterjedése 706 hold, u. m. 600 h. szántó, a többi részint legelő, részint tagositott birtok, rét és erdős térség. Földe igen jó, s minden gabonanemet megterem. Lakja 53 katholikus. Áll a puszta 8 egész nemesudvarból (curia), mellyből Zámory család bir $^4/_8$, Rakóvszky $^3/_8$, Illés $^1/_2$, Ghyczy is $^1/_2$ nemesudvart. E helytől veszi nevét az esztergomi érsek papnemesi széke (sedes praedialis), mellyhez következő falek és puszták tartoznak: Örs, Czudor-Illés, Ontopa, Érsek-Lél, Roczháza, Kis-Tany és Szilas. E szék-nek ezelőtt magának volt tisztikara; hogy lesz jövendőre, nem tudjuk.

Kis-Lél, puszta, Komárom vármegyében, lásd Nagy-Lél.

Nagy-Lél, népes puszta, Komárom vmegyében, Aranyos szomszédságában, a Csalóközben, Komáromhoz $1^1/_2$ mfld. Határa Kis-Lél pusztával együtt 957 holdra terjed, s ezenkivül a kis és nagy Duna közt van egy 200 holdnyi szigetje, melly hasznos szénatermő, vagy erdős és veszszős területekből áll. Szántóföld van 800 hold, a többi legelő; van 5 hold szőleje is homokos kerti földjében és gyümölcse. Földje gazdag porhanyós fekete agyag, homokkal vegyest. Állattenyésztés, mint tagositott birtokban csak istállórul történhetik, azonban juhok is tartatnak. Népessége 151 r. kath., 9 ref., 6 zsidó. Birják a pusztát Juszt, Rutkay, Karcsay és Szathmáry családok. Régi templomának fala csak néhány évvel pusztult el egészen.

Kis és **Nagy-Lele**, puszta, Csanád vármegyében, 329 kath., 25 ref. lak. Ut. posta Batonya.

Lelle, vagy hibásan Lőlle, magyar falu, Somogy vmegyében, 708 kath., 15 ref., 18 zsidó lak., kath. fiókszentegyházzal. Kevés nádja, de jó földje és sok jó bora van. F. u. Jankovich Ferencz, és többen sokan. Ut. posta Szőlősgyörök.

Leléd, magyar falu, Honth vármegyében, az Ipoly mellett, Esztergomhoz 1 mfd. 455 kath. lak., termékeny szántóföldekkel, kövér rétekkel, szöllőhegygyel, erdővel. F. u. a primás.

Lelesd, oláh falu, Bihar vármegyében, Belényeshez $1^1/_2$ mfd., 345 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 64, rét 32, majorsági erdő 532 hold. Birja a váradi görög püspök.

Lelesz, magyar m. v. Zemplén vmegyében, Ungvárhoz $4^1/_2$ mfdnyire: 1156 római, 150 g. kath., 196 ref. lak. Van egy régi prépostsága, nevezetes hiteles levéltárral; derék szentegyháza, mellyben sok jeles férfiak vannak eltemetve; 1050 hold termékeny szántófölde, melly részint agyagos, részint homokos; szép tölgyes erdeje. F. u. a praemonstratensisek leleszi préposlsága.

Lelesz, magyar falu, Heves vármegyében, Pétervásárához keletre 1 $^1/_4$ mfd. 1215 kath., 15 zsidó lak. Szántóföldc nem sok, s az is közép termékenységü, hegyein mind erdeje mind legelője bőven van. F. u. Jekelfalusy, Kovács, gr. Almásy Ignácz, Almásy nemzetség, Marton, Balázs, Tahy, Ivady, Hellebront, Bozó, Albert.

Lelocz (Alsó), tót falu, Nyitra vmegyében, 214 kath. lak., kath. paroch. templommal. Van erdeje és vízimalma. F. u. a Tarnóczy familia. Ut. posta Privigye.

Lelocz (Felső), tót falu, Nyitra vmegyében, 229 kath. lak. F. u. többen. Ut. posta Privigye.

Lemes, Lemessani. tót falu, Sáros vgyében, Eperjeshez 2 mfld, a kassai országutban, a Tarcza mellett: 426 kath., 54 evang., 88 zsidó lak. Első osztálybeli határ, ámbár földje hegyen fekszik; rétje igen jó; erdeje van. A posta innen ezelőtt kevéssel Bőkire tétetett. F. u. többen.

Lénárdfalu, magyar f., Gömör vgyében, Bánrévi helységgel határos, Rimaszombattól Putnok felé vivő országutban, Sajó vize mellett: rónaságon fekszik. Díszesíti e helységet Abaffi János úri laka. Lakosok száma 459, nehány lelket kivéve mind reformatusok s eredet szülte magyarok. Van $6^2/_8$ urbéri, $13^5/_8$ majorsági telek és 6 majorsági jobbágy, 29 zsellér, 3 lakó; 256 hold erdő. Szántóföldc bőven megterem mindent; rétje jó s elegendő takarmányt ad. Birják: Abaffi János és Jankovics Antal urakon kivül a ns Molnár és Babus család.

Lénárdfalu, oláh f., Szathmár vgyében, 506 g. kath. lak., s anyatemplommal. Térségen fekszik, de sovány helyen. F. u. Nagy-Bánya városa.

Lénártó, tót-orosz falu, Sáros vgyében, a Kárpátok alatt, Galliczia szélén, s a Tapoly mellett, Bártfához nyugotra $2^1/_4$ mfd. 456 római, 304 g. kath., 31 zsidó lak. Kath. anya-, gör. fil. szentegyház. Fenyves erdeje nagy és szép; földje sovány; fürészmalmok. F. u. Kapy János, cs. kir. kamarás.

Lencsehely, puszta, Pozson v.-megyében, Födémes filial. 6 kath. lak. Ut. posta Cseklész.

Lencsen, puszta, Somogy vármegyében, Nagy-Bajomhoz tartozik.

Lendva (Alsó), (Unter-Limbach) magyar m. város, Zala vmegyében, a Lendva mellett: 838 kath., 7 ref., 73 zsidó lak. Ékességére szolgálnak: a hegyen épült nagy várkastély, a kath. paroch. templom., posta-hivatal, s más urasági épületek. Szőlőhegye nagy kiterjedésű. Országos vásárja, melly october 28-án tartatik, különösen szarvasmarhára nézve hires. Feje a h. Eszterházy egyik uradalmának, mellyet hajdan a hatalmas Bánffy nemzetség birt. Némellyek ugy vélekednek, hogy a város hajdan római gyarmat volt, s Lindaviának neveztetett.

Lendva (Felső-), Gornya-Lendava, vindus m. város, Vas v.-megyében, 411 kath., 49 evang. lak., kik hegyek közt elszórva laknak. Kath. paroch. szentegyház. Díszesíti hegyen épült s toronnyal ékesitett várkastélya, mellyet hajdan a hozzátartozó nagy uradalommal együtt a Széchy nemzetség birt; most pedig gr. Nádasdy Leopold birtokában van. A várbeli pinczében, mellynek falai kősziklások, láthatni egy 660 akós hordót. Határa hegyes, völgyes és kavicsos. Bora meglehetős.

Lengvárt, tót falu, Szepes vármegyében, Csötörtökhely fil., 175 kath. lak. Tehenészet. F. u. Lőcse városa, ettől $1^1/_2$ óra.

Lengyel, német falu, Tolna vármegyében: 580 kath., 7 evang. lak., s paroch. szentegyházzal. Pompás urasági kastély és kert. Szőlőhegy. F. u. gr. Apponyi József, s a helység feje egy uradalomnak. Ut. p. Bonyhád.

Lengyel (Kis), puszta, Zala vármegyében: 44 kath., 18 ref. lak. Szent Péterúr mellett, Egerszeghez 3 óra.

Lengyel (Nagy), magyar falu, Zala vmegyében: 361 kath., 4 evang., 20 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. többen. Ut p. Egerszeg. $1^1/_2$ óra.

Lengyelfalva, (Polyánka), tót falu, Abauj vmegyében: 468 kath., 2 evang., 62 ref., 26 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Termékeny határát némellykor a Tarcza vize károsítja. F. u. többen. Ut. posta Kassa 2 mfd.

Lengyénd, puszta, Heves vármegyében, Batonyhoz $1/2$ óranyira: 33 kath. lak. Szép szántófölddel. Erdő. F. u. Almásy nemzetség.

Lenke, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, Hidvég-Ardó fil., 88 kath., 304 ref., 5 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal. Földje, rétje elég és jó, szőlőt is mivel. F. u. többen.

Lenke (Alsó), magyar f, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében, Gömörhöz délre 1 mfd. 69 kath., 361 ref. lak., kik közt igen sok nemes találtatik. Ref. templom. F. u. többen.

Lenke (Felső), magyar f., Gömör vmegyében, Királyi és Hahó helységek közt egy völgyben. Lakja 318 többnyire r. kath. Van 20 majorsági, 8 házatlan zsellére, 256 hold erdeje. Szántóföldе mindent megterem; rétje kevés. Mumhárt János és Károly urak-nak jó lakházuk van itt a dombon, s birnak még itt Lenkey, Kékedy, Szivos, Orczy családbeliek.

Lenti vagy Lenthi, (Nempthi), magyar mező város, Zala vmegyében: 647 kath., 12 ref., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Termékeny határját a Kerka vize gyakran elönti. Szölőhegye és igen szép makkos erdeje van. Feje egy uradalomnak, mellyet csakugyan a Bánffyak birtak, de most b. Eszterházyt esmeri urának.

Lentvora, tót falu, Nógrád vármegyében: 4 kath., 288 evang. lak. Szántóföldjei a sok kövektől alig látszanak. F. u. gr. Zichy, b. Balassa. Ut. posta Losoncz.

Leopoldhof, puszta, Pozson vgyében, Besztercze filial., 23 kath. lak. F. u. Pálffy Leopoldné.

Leopoldvára, (Ujvaraska, Leopoldstadt, Leopoldstola), nevezetes vár és erősség, Nyitra vmegyében, a Vágh jobb partján, Galgóczczal általellenben. Épitette azt első Leopold 1664-ben, minekutánna Érsek-Ujvár a Török kezében maradt. Fekvése lapály földön van; 5 szegelet formáju, ugyanannyi bástyákkal, és két kapuval; minden bástya előtt van még egy félhold és fölsáncz, s mind ezek, mind pedig a courtinák egy vizárokkal vannak körülvéve. A vár terén áll 1 templom, egy tiszti lakház, fő őrhely, két fegyverház, s egy nagy magazinum; a vár falához ragasztattak a kasemáták. Egyébiránt benne, az őrzőseregen kivül, melly 1 zászlóalj (Batallion) gyalogságból s egynehány invalidusból áll: a polgári nemből csupán csak 1 mészáros és korcsmáros lakik.

Leordina, oláh falu, Máramaros vmegyében, a Vissó mellett: 35 r. kath., 1 ref., 689 g. kath., 70 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal, synagógával, harminczad tisztséggel. F. u. többen. Ut. posta Sziget $4\frac{1}{2}$ óra.

Leperd, puszta, Tolna vmegyében, Nak falu és Dalmad puszta közt. Ut. p. N. Dorog.

Lepled, puszta, Somogy vmegyében, Szegedy Károlyé. Kaposvárhoz 3 óra.

Lepsény, magyar f., Veszprém vmegyében, a Budáról Kanizsára vivő posta-utban: 218 kath., 1253 ref., 5 zsidó lak., kath.- és ref. anyaszentegyházakkal, postahivatallal. Határa igen termékeny; szölőhegye szép, rétje böséges; erdeje kicsiny. F. u. $3/4$ részben gr. Nádasdy Tamás, $1/4$ a Rába és Sohár nemzetségek.

Less, magyar-oláh falu, Bihar vmegyében, a Váradról Gyulára vivő országutban, Váradhoz $1\frac{1}{2}$ órányira, szép dombos vidéken: 315 n. e. óhitü, 213 ref., 28 r. kath. lak., óhitü és ref. anyaegyházzal. Határa 5000 hold, mellyből szántóföld 3000 h., 1,000 h. rét és legelő, 1000 h. erdő, ezenkivül egy kis szöleje. Sárga agyagos földe középszerü, legelője igen egészséges, s a közbirtokosok szép birkákat és sertéseket tenyésztenek. Birják a Stépán és Györffy örökösök, Sántha,

Kurányi, Meszner, Körtvélyesi és Aulich családok.

Lesháza, puszta, Veszprém v.-megyében, Marczaltőhöz közel. Ut. p. Pápa.

Leshegy, puszta, Szabolcs vármegyében: 5 római kath. lak. Ut. p. N. Kálló.

Lest, tót falu, Nógrád vgyében: 26 kath., 1246 evang. lak. Evang. anyatemplom. Határjok köves, sovány, azért is fuvarozásból, gabona-kereskedésből és hüvelykes veteményekből táplálják magokat. F. u. gr. Zichy, b. Balassa. Ut. p. Losoncz.

Lestyán, tót falu, Nyitra vármegyében, Rudna-Divék filialisa: 304 kath. lak. F. u. a Rudnay familia. Ut. posta Rudnó.

Lestyine, tót falu, Árva vmegyében: 23 kath., 488 evang., 7 zsidó lak. Evang. anyatemplom. Nagy erdő. Kertek. Vízimalom. F. u. Zmeshal famil. Ut. posta Rosenberg.

Lesvár, puszta, Győr vmegyében, a téthi közbirtokossághoz tartozik: 13 kath., 16 evang. lak.

Lesvár, Monbijou, herczegi kastély, Sopron vármegyében, Fertő Sz. Miklós m.

Leszenye, magyar-tót f., Honth vmegyében, B.-Gyarmathoz 1 mfld. 235 kath, 122 evang. lak. Csinos uraság kastély és kert; termékeny hasznos határ. Bortermesztés. F. u. Majthényi Antal.

Lesziakov, tót falu, Thurócz vmegyében, a Thurócz vize mellett: 252 kath., 7 evang. lak. Földje középszerü; legelője elég; olaj-kereskedés; liszt-malmok a Thurócz és Vriszka-vizén. F. u. a Pesti universitás. Ut. posta Rudnó.

Leszkó, tót falu, Nyitra vármegyében, Czeróvával együtt 469 kath., 27 zsidó lak. F. u. a korlátköi uradalom. Ut. posta Nagy-Szombat.

Leszkócz, tót-orosz falu, Zemplén vmegyében, Homonnához $1\frac{1}{4}$ mfdnyire: 423 római, 100 g. kath., 4 zsidó lak., 329 hold szántófölddel. F. u. Keczer. Ut. posta N.-Mihály.

Leszkovján, Haselsdorf, tót f., Szepes vármegyében, Markusfalva fil. F. u. a Mariássy nemzetség. Számlál 129 kath. lak. Ut. p. Lőcse $2\frac{3}{4}$ óra.

Leszna, orosz falu, Zemplén v.-megyében, A. Körtvélyes fil. 53 r., 300 g. kath., 12 zsidó lak., 599 hold szántófölddel. F. u. b. Barkóczy, Szirmay. Ut. posta Nagy-Mihály.

Ó és Új Leszna, két egymáshoz közel fekvő német falu, Szepes vmegyében, Kakas-Lomniczhoz nyugotra egy órányira, a Tátra alatt igen gyönyörű vidéken. Az elsőben lakik 120 kath., 487 evang., a másodikban 79 kath., 414 evang. lélek. Mind a két helységben van kath. és. evang. templom. F. u. Berzeviczy, Szepesházy, Teőke. Késmárkhoz 3 óra.

Lesznicz, tót falu, Szepes vármegyében, Gallíczia szélén: 661 kath. lak., paroch. templommal. A lechniczi uradalomhoz tartozik.

Léta, puszta, Somogy vmegyében, gr. Széchenyi Pálé. Kaposvárhoz 3 óra.

Kis-Léta, magyar f., Szabolcs vármegyében, Báthorhoz nyugotra 1 mfdnyire: 112 római, 492 g. kath., 606 ref., 45 zsidó lak., ref. és g. kath. anyatemplommal, erdővel, $8\frac{2}{8}$ első osztálybeli egész telekkel. Dohány bőven termesztetik. F. u. Agárdy, Ary, Bagaméry, Bán, gr. Barkóczy, Bessenyey, Bihary, Bodnár, Dékmán, Demeter, Egry, Éva, Farkas, Fekete, Gencsy, Gulácsy, Hurja, Józsa, Kulcsár, Madácsy, Márky, Mikó, Pataky, Pente, Rády, Szabó, Szarka, Sipos, Tatár, Thassy, Tisza, Ujfalusy, Úza, Vajda, Varga.

Nagy-Léta, magyar falu, Bihar vmegyében, Debreczenhez 3 mfdnyire; posta helyben. Határa közel 2 ☐

mfdnyi terjedésü, és ez egészen róna. Debreczen felöl eső hasonfele homokos, mellyen van a közös legelő, urasági erdő, szőlőskert, és elszórva urbéri kaszállók. A többi föld fekete agyag és homok s gazdag termékenységü, tiszta buzát, rozst, tengerit leginkább terem. A dohány- és dinnyetermesztés nagy kiterjedésben üzetik. Az uraság gazdasága és birkatenyésztése a jeles főkormányzó Irinyi János ur felügyelete alatt virágzó karban áll. A le nem folyt urbéri pör miatt az urbéri és allodialis földek mennyiségét pontosan megmondani nem lehet, de eddig $214^{6}/_{8}$ telek után volt urbéri szántóföld $5583^{1}/_{2}$, kaszálló 2577 hold, a közös legelő 4000, s allodialis szántóföld, kaszálló, erdő, szőlő, stb. mintegy 8000 hold. A lakosok száma 5000, kik közül 3000 reform., 32 római kath., n. e. óhitü 3, zsidó 100, és 1865 görög katholikus, kiknek nagyobb része oláhul is beszél. Telkesjobbágy van 652, zsellér 39, lakó 39, kézmüves 32, kereskedő boltos 5. Jelesb épületei: 1 reform., és 2 görög kath. templom, nem rég épült urasági kastély, szeszgyár, nagyszerü magtár villanyhárítókkal; osztályos postahivatal, több izletes uradalmi tisztilak. Szeszgyára feldolgoz évenként 5000 köböl burgonyát s készit 65,000 itcze szeszt, s a moslékon 70 ökör széna nélkül meghizlaltatik. — Folyóvize Nagy-Létának nincs, de vannak több apróbb tavak, mellyekből csatornák által vezettetve képeztetik egy folyó patak, melly épen a helység szélén levő négykövü vízimalmot hajtja. A határ délirészén, épen a szélben, látható az úgynevezett L e á n y v á r-omladék, s szinte a határ észak-nyugoti részében egy B á n k h e g y n e k nevezett dombon levő régi zárda-maradvány. — Kiváltságolt vásárja nincs, hanem gyakorlatnál fogva minden vasárnap esik sertés-, hétfőn pedig baromvásár, ugy azonban, hogy a melly sertések itt el nem keltek, azokat hetfőre, a barmokat pedig keddre, Debreczenbe beszokták hajtani. — A helység feje egy uradalomnak, mellyet bir báró Mandl Lajos, ki rendesen Gréczben lakik.

Letenye, magyar mező-város, Zala vmegyében, Mura mellett: 688 kath., 7 zsidó lak. Az 1826-dik tüz óta egyenes vonalban épült. Kath. paroch. templom. Urasági kastély. Tehenészet, országos-vásár. Határja sok javakkal bővölködik; terem jó buzát, sok dohányt, dinnyét, gyümölcsöt, bort. Erdeje, legelője tágas, a honnan mind a ló, mind a marha, és juhtenyésztés szép divatjában van. F. u. gr. Szapáry nemzetség. Kanizsához 2 óra.

Lethánfalva, tót falu, Szepes vmegyében, Iglóhoz 1 mfdnyire: 698 kath. lak. Kastély. F. u. Horváth.

Letkés, magyar falu, Honth vármegyében: Szalka városával átellenben az Ipoly mellett: 768 kath. lak. Határja gazdag termékenységü; van bora, buzája, legelője, erdeje, vízimalma. F. u. az esztergomi káptalan. Esztergomhoz $2^{1}/_{2}$ mfld.

Lettnics, tót falu, Nyitra vármegyében: 441 kath., 7 zsidó lak. F. u. ö cs. kir. felsége. Holicshoz 2 óra.

Léva, (Lewencz, Lewicze), magyar mező-város, Bars vmegyében, Nyitra és Selmecz közt, mindeniktől 6 mfldnyi távolságra. Fekvése kies; mert kelet-északra szép szőlőhegyek, erdők; dél-nyugotra pedig gazdag gabonatermő földek, kövér rétek s tágas legelők környékezik. A város utczái elég rendesek, de sárosak; a házak többnyire földszintiek s náddal fedettek; hanem az urak utczája derék kőházakat mutathat, s a mi több kövezve is van. Piacza nagy és tágas. Nevezetesebb épületei: a kath. és ref. templomok, az uraság' emeletes kastélya, mellyben a tisztek laknak; a

kath. gymnasium épületje, s egy nagy vendégfogadó, a Szentiványi s más itt lakó nemes urak házai, satb. a postaház. Lakosainak száma 4807-re megyen, és így legtöbbre az egész megyében: ezek közt katholikus 4132, reform. 597, evang 81, óhitü 7. Foglalatosságra nézve vannak köztük sok mesteremberek, kivált csizmadiák, szűrszabók, kalaposok, egynehány posztósok, tímárok és takácsok; továbbá marha-, gabonakereskedők, fuvarosok; s végre föld- és szőlőmívesek. Szélesen kiterjedt szőlőhegye kedves ízü fehér (vöröst keveset) bort terem, s még jobbat teremne ha a mivelés nagyobb szorgalommal történne, melly — az uraság allodiumát kivévén — valóban igen csekély; továbbá ha a gyümölcs-, különösen a sok cseresznye-, megygy-, körtvélyfák el nem lepnék a szőlőhegyet.

Lévának hajdan nevezetes vára volt, melly a török időben erős határ erősségül szolgált a bánya-városoknak, s a felső vidéknek; mellynélfogva gyakori ostromlásokat s viszontagságokat kéntelenitett szenvedni. Jelenleg egy halmon csupán omladékait lehet látni. Birtokosa a várnak s a hozzátartozó nagy uradal. régenten a Lévay nemzetség volt; ennek kihaltával Balassa Menyhárt kezére jött, ki Bars, Honth, Nógrád vmegyékben roppant jószágokat birván, — hatalmas ellenese vala a töröknek, de egyúttal kevély nyomorgatója is a környékbeli lakosoknak. Elfoglalván a királyi seregek Balassának Léva, Szitnya, stb. várait, Lévát Dobó István a hires egri bajnok kapta meg; ezután a Kollonicsiaké, majd a Csákiaké, végre az Eszterháziaké lett, s most is herczeg Eszterházy Pál birja.

Lévárd (Kis), Klein-Schüczen, Male Levare,. tót f., Pozson vmegyében, Nagy-Lévárdhoz $^1/_2$ óra: 1113 kath., 19 zsidó lak., kath. paroch. templommal, róna homokos határral, halastóval, erdővel. F. u. h. Pálffy.

Lévárd (Nagy), Grosz-Schüczen, Velke Levári, vegyes tót-német m.-város, Pozson vgyében, a Rudava patakja mellett, a holicsi országutban, Pozsontól 6 mfldnyire. Van itt egy kath. paroch. templom; harminczadhivatal; kastély és kert; evang. anyaszentegyház; synagoga; fürészmalom. Lakja 2198 kath,, 256 evang., 28 zsidó. Régi anabaptisták maradékai itt is laknak, mint Sz.-Jánoson s különös papot tartanak. Lakosai sok és jó cserép edényt, s a habánok azaz a régi anabaptisták kapos késeket, vas eszközöket készitenek. Határja Lévárdnak is homokos, de jól mivelt; van itt sok kender, rozs, árpa, szép szarvasmarha; erdeje nagy, és vadakkal bövölködő; nagy baromvásárok. F. u. gr. Kolonics Maximilian. Ut. p. Malaczka.

Lévárt, magyar falu, Gömör és Kis-Konth egyesült vmegyében, Gömörhöz észak-nyugotra 1 mfld. 390 kath., 101 evang. lak. Határa részint dombos, részint róna; van makkos erdeje, s egy hideg ásványos forrása, melly köszvényhen, sebekben foganatosnak tapasztaltatik. F. u. a Csernyus nemzetségbeliek.

Levél, (Kaltenstein), német falu, Mozsony vmegyében, a Szigetközben: 647 kath. lak.. paroch. szentegyházzal. Határa második osztálybeli, s van 133$^4/$ egész telke, 120 telkes gazdája, 600 hold első, 1974 h. második, 1108 h. harmadik osztálybeli szántóföldé, 150 embervágó első, 426 harmadrendü rétje. F. u. Károly főherczeg örökösei.

Leveled, puszta, Bars vármegyében, Fajkürt filial. 4 kath. lak.

Levelek, magyar-tót falu, Szaboles vármegyében, Baktához közel: 376 római, 502 g. kath., 37 ref., 7 n. e.

óhitü, 15 zsidó lak., római és g. kath. anyatemplommal; 9 első osztálybeli egész jobbágytelekkel. A földes uraságok nemesitett juhokat tenyésztenek. F. u. nagy részt a Molnár nemzetség, továbbá Bónis, Sebes. Ut. posta Nagy-Kálló 2 óra.

Liba, német falu, Vas vgyében: 74 kath., 204 evang. lak. F. u. gr. Batthyáni. Ut. posta Fürstenfeld.

Libád, magyar f., Esztergom az ujrend. szerint Komárom vmegyében, Kéménd, Bart, Gyiva, Sárkány és Béla faluk közt: 538 kath. lak., s fiókegyházzal, melly Gyarmathoz tartozik. Ut. posta Kéménd. Határa dombos ugyan, de termékeny mind buzára, mind borra. A lakosok mivelnek 900 hold szántóföldet, 92½ h. kaszállót, 272 kapa szőlőt; legelője elég és jó; az uraságnak pedig derék erdeje van. Birja az esztergomi káptalan.

Kis-Libercse, (Mala Luborécska), tót falu, Nógrád vmegyében, A. Sztregova fiókja, Szakálhoz 1½ órányira, egy igen mély keskeny völgyben, melly mindenfelől magas, árkos, cseplés kopár, néhol erdős hegyektől környeztetik, csupán délnyugotnak nyulván egy keskeny völgy. Határa 2354 hold, mellyből beltelek 42 h., szántóföld 1012 h., rét 128 h., legelő 52 h., erdő 1120 hold. Ebből majorság 18 h. beltelek, 312 h. szántóföld, 211 h. elhanyagolt árkosföld, rét 60 h., legelő 52 h., erdő 1120 h., a többi urbériség. A föld sárga agyag, kavicsos, vadvizes, leginkább termi a rozsot, zabot, tenkelyt, vörös lóherét, krumplit. A lakosok nyáron sok juhot tartanak, télre eladják; az erdő tölgyes és bikkes. A határ tagositva van. Lakja 212 evang., 23 kath., 5 zsidó. Van egy Libercse nevü patakja malommal, Pezsna erdős hegyen egy szirtben barlangja, melly 5½ öl hosszú, 2⅙ öl széles, torkolatja jóval szükebb, magassága nincs egészen 1 öl; 4 urilaka, 1 szeszgyára. Birtokosok: Pongrácz család, Madách, Ivánka Imre, Algöver Samu, Gáspár János, és Tárkány örökösök.

Nagy-Libercse, tót falu, Nógrád vmegyében, közel Kis-Libercséhez, s határa is hasonló amazéhoz: 560 többnyire evang. lak., anyatemplommal.

Libetbánya, (Libethen, Liebetova), szabad királyi és bánya-város, Zólyom vármegyében, Beszterczéhez keletre 2 mfld., a Viszoka hegy tövében. Királyi várossá 1382-ben lett, s később némelly királyoktól, u. m. Zsigmondtól, Mátyástól, Ulászlótól, II. Lajostól, I. II. III. Ferdinandtól s I. Leopoldtól különféle kiváltságokat nyert. Épületei közt, mellyek rendszerint alacsonyak, főképen emlitést érdemel a város közepén fekvő 4 tornyú vár. Ezt közönséges vélekedés szerint Corvin Mátyás épitette, s meg is volt erősitve; most városi tanácsházúl szolgál. Van itt továbbá egy szép kath., és egy evang. anyaszentegyház; a város mellett számos hámor és ércz-zuzó ház; czément-víz, melly a vasat rézre változtatja; több bányák, mellyekben rézre és vasra különösen dolgoznak. Hajdan aranybányáji is voltak. Lakosai hajdan szászok, most tótok: 331 kath., 1280 evang.-ra mennek, s földmivelésből, bányászságból, faeszközök s edények készitéséből táplálják magokat. Határja Libethnek, mellyet 2 patak nedvesit, erdős hegyes sovány; gabonát keveset, de lent igen jót terem; erdeje rengeteg lévén sok faeszközöket csinálhatnak, s azokat az alföldön gabonáért, zsiradékért cserélik be.

Libichava, tót falu, Nyitra v.-megyében, Trencsén vmegye szélén. Lakja 100 kath. — Sovány föld; derék erdő; faeszközök készitése. F. u. többen. Ut. posta Nagy-Tapolcsán 2 óra.

Libicz-Kozma, magyar falu, Somogy vármegyében, 264 kath. lak. F. u. gr. Hunyady. Ut. posta Lak.

Liborcsa, tót falu, Trencsén v.-megyében „a Vágh jobb partján: 416 kath., 2 zsidó lak. A Vághban jó halászatja esik. F. u. a tudom. kincstár. Trencsénhez 2$^1/_4$ óra.

Licsért (Licartowco), tót f, Sáros vmegyében, Somoshoz $^1/_4$ mfld. 398 római, 57 görög kath., 5 zsidó lak. Sör- és pálinka-főzés. Derék erdő. F. u. a kamara. Ut. posta Böki.

Liczkó (Kis és Nagy), 2 magyar falu, Zala vmegyében: 167 kath., 12 zsidó lak. F. u. többen. Ut. posta Egerszeg 2 óra.

Liebing, német falu, Vas vármegyében, Sopron vármegye szélén: 308 kath. lak., bortermesztéssel. F. u. h. Eszterházy. Ut. posta Kőszeg.

Liebling, oláhul Briszt, német falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz délre 2 mfld. rónaságon, 3121 lak., kik nagyobb részt ágostaiak, kevesebb reformatusok és katholikusok, ágostai anyaegyházzal. Kiterjedése 8228 hold, mellyből 5104 h. szántóföld, a többi rét és legelő, mert szőllő és erdő nincsen. Urbériség 6808 h., majorság 1420 h. Gazdag fekete földe első osztálybeli, s főleg tiszta buzát terem. Birja a kir. alapitvány, s a Csákóvári uradalomhoz tartozik.

Lieskova, vagyis Morva Lieszko, tót falu, Trencsén vgyében, Nyitra vármegye szélén: 938 kath., 1938 evang., 193 zsidó lak. Kath. és evang. anyatemplom. Synagoga. Határja nagy, de hegyes és sovány; legelőjén jó teheneket tart. Lakosai sok irtásokat csinálnak. F. u. a beczkói uradalom. Ut. posta Trencsén.

Lieszek, tót falu, Árva vármegyében, 1389 kath., 10 zsidó lak., kik sok gyolcsot csinálnak, sóval és fával kereskednek. Kőszene nem használtatik. Sessiója: 118$^3/_8$. F. u. az árvai uradalom. Ut. postája Rosenberg.

Lieszkó (Alsó), tót falu, Trencsén vmegyében, Beszterczétől délre egy órányira. Számlál 166 kath., 22 zsidó lak. F. u. többen. Ut. posta Trencsén 7 $^1/_2$ óra.

Lieszkó (Felső), tót falu, Trencsén vmegyében, az előbbeni helység mellett: 310 kath. lak. F. u. többen.

Lieszko (Nemes), tót f., Trencsén vmegyében, a Vágh jobb partján: 48 kath., 256 evang., 15 zsidó lak. Synagoga. Van itt egy savanyuvízforrás is, melly a többi Trencsényitől abban különbözik, hogy benne sok elasticus levegőt, de semmi sót nem találni. F. u. többen. Ut. posta Trencsén.

Lieszkocz, tót falu, Zólyom vmegyében, Zólyomhoz $^1/_2$ órányira a losonczi utban: 59 kath., 453 evang. lak. Határja termékeny; jó rétje, legelője, erdeje, vizimalma van. F. u. a kamara, Zólyom városa, s nemesek.

Lieszkovecz, tót falu, Trencsén vmegyében, Dubnicza mellett: 242 kath. lak. F. u. gr. Königsegg. Ut. posta Trencsén.

Lieszkovecz, tót falu, Trencsén vmegyében, a Sziléziai országutban; 244 kath., 12 zsidó lak. Földjei, rétjei meglehetősek. F. u. gr. Csáky és Erdődy. Ut. posta Zsolna.

Lieszno, tót falu, Thurócz vármegyében, a Jaszenicza patakja mellett: 7 kath., 120 evang. lak. F. u. b. Prónay. Ut. posta Rudnó.

Lietava, tót falu, Trencsén vármegyében, Zsolnához délre $^1/_2$ órányira: 368 kath., 7 zsidó lak. Nevezetessé teszi régi hegyen épült vára, mellyhez egy egész uradalom tartozik, s most Lengyel, Perényi, Révay és Thurzó liniákra oszlik fel. Van kath. paroch. temploma, s a vár alatt szép uraság majorsága, és tehenészete.

Liget, magyar falu, Baranya vármegyében, egy hegy tövében, mellyen még egy templom romjai látszanak, Pécshez $3\frac{1}{2}$ óra. Van 461 r. kath., 4 zsidó lakosa. Határa 1538 holdra terjed, mellyből urbéri beltelek 70 h., szántóföld 420 h., rét 175 h., legelő 300 h., 112 h. szőlő; majorsági beltelek 8 h., szántóföld 150 h., rét 60 h., erdő 240 h., szőlő 3 h. Földje sárga agyag, főleg rozsot terem. Birja Gál József.

Liget, puszta, Pest vmegyében, lásd Valkó sz.-László.

Liget, puszta, Arad vmegyében, lásd Zaránd.

Liget, oláh falu, Temes vmegyében, a Temes vize mellett, Uj-Pécscsel határos, gazdag első osztálybeli határral.

Liget-Mácsa, puszta, Pest v.-megyében, Mácsa mellett. Grasalkovics herczegnő birtoka, 280 hold termékeny szántófölddel, $89\frac{1}{2}$ hold kaszállóval, és 429 hold erdővel.

Likava, tót falu, Liptó vármegyében, Rozenbergtől északra egy fertály órányira: 1227 kath. lak. — Feje egy kamarális nagy uradalomnak. Határja nagy, erdeje szép fenyvesekkel s vadakkal gazdag. Urasági tehenészet, juhtartás. Láthatni itt a Choes hegyén egy régi várnak omladékait is, mellyről azt hiszik, hogy Mátyás király épitette légyen. Hajdan gr. Illésházi és Tökölyek is birták.

Likér, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében, Nusztya és Rima-Brezó közt: 15 kath., 264 evang. lak. Kövér rétek; 2 vashámor. Szép erdő. F. ü. b. Lusinczky. Ut. p. Rimaszombat.

Likócs, lásd Szent-Vid.

Likvánd, németül **Nebersdorf**, horvát f., Sopron vmegyében, Sopronhoz délre $2\frac{3}{4}$ mfld. 560 kath. lak., paroch. egyházzal. Negyven és fél urbéri telek után van 868 h. szántóföld, 160 h. legelő, 123 kapa szőlő, 130 h. erdő. A majorsági föld mennyisége be nem küldetett. Földjének fele igen jó; fele sovány. Birja gr. Niczky Lajos, kinek itt igen szép kastélya és kertje van.

Limbach, német falu, Vas vármegyében: 388 kath., 295 evang. lak. Szőlőhegy. Erdő. F. u. h. Batthyáni. Ut. posta Fürstenfeld.

Limpach, vegyes tót-német f., Pozson vármegyében, Bazinhoz nyugotra $\frac{1}{2}$ órányira, egy igen kies vidéken. Lakja 162 kath., 538 evang., 16 zsidó. Evang. anyaszentegyház s ekklézsia. Szőlőhegye igen jó bort terem. Erdeje nagy s vadakkal bővölködik. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Lindgraben, német f., Sopron vármegyében, Sopronhoz nyugotra 3 mfd.: 265 kath., 70 evang. lak. Határa hegyes és sovány; van 125 h. urbéri szántóföldje, 120 h. rétje, 123 h. irtása; az uraság nem vallotta be birtokát. Van két kis patakja. Birja h. Eszterházy.

Lipárt, magyar falu, Vas vármegyében: 261 kath. lak. F. u. a szombathelyi káptalan. Ut. p. Szombathely.

Lipcse, orosz falu, Máramaros vmegyében, a Nagyág mellett: 971 g. kath., 86 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Lipcse-Polyána, orosz falu, Máramaros vmegyében: 584 g. kath., 43 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. többen. Itt sok jó meszet égetnek. Ut. posta Sziget.

Német-Lipcse, (Nemecska-Lupka), tót m.-város Liptó vmegyében: 2161 evang., 6 zsidó lak. Kath. és evang. anyaszentegyházak. Ezen várost hajdan németek épitették, de mármа mind eltótosodtak. Van gazdag vas- és piskolcz bányája. A régi arany- és ezüst-bányák elenyésztek. Evang. főnemzeti oskola; jeles országos- és héti-vásárok. Lakosai közt

sok timár találtatik; patakjában sok pisztrang bőséggel. Privilégiuma van. F. u. a kamara.

Zólyom-Lipcse, szabadalmas tót mező-város, Zólyom vmegyében, a Garan völgyében, rónán fekszik, Beszterczebányához $1^1/_2$ órányira. A határ kiterjedése nem tudatik, de bírnak a polgárok 356 hold szántóföldet, 259 h. rétet, az erdőből 828 holdat; a királyi lipcsei uradalom bir 153 hold szántóföldet, 475 h. rétet, nemkülönben ugynevezett uri utczát, mi körülbelől az egész határnak $^1/_4$ részét teszi. A szántóföldek 3 fordulóban használtatnak, mellyek közül egy meglehetős termékeny, de kettő dombos, köves, s főleg zabot és burgonyát terem. Majd fele a réteknek igen jó és bő szénát és sarjut ad, másik fele nedves helyeken lévén roszszabb szénát nyujt. Népessége 1181 lélek, u. m. 545 kath., 636 evang., köztök 188 kézmüves, és igy csaknem mindnyájan földmivesek és mesteremberek. A Garan folyón kivül van itt Lipcse patak, mellyen két köszörülőház, két malom és egy papirgyár állanak; alsó és felső Jasztebnik, Mosztenicz, Gablonka és Driekina patakok, melly utolsón másik papirgyár szemlélhető. A város északi részén fekszik Peniazki hegy, mellyen krajczár nagyságu és alakú, ugyszinte lencséhez nagyon hasonló, a természet-buvárok figyelmét magukra vonó kövecskék találtatnak. A város felső részén pedig 50 öl magas sziklán egy igen régi de még használható karban lévő vár szemlélhető, melly l i p c s e i várnak neveztetik, s az egész hozzátartozó uradalommal a kir. kincstárnak hódol. E várban, melly Vesselényi Ferenczé volt, s 1670-ben került a kir. fiskus kezére, jelenleg egy urad. tisztartló lakik. Látható benne egy igen mély kősziklába vágott kut, szárazmalom, kápolna, egy szoba pénszoba név alatt, egy másik szobának ajtaja felett pedig e szavak olvashatók: „Maria Regina 1531", honnan némellyek következtetik, hogy ezen királynő mint özvegy, miután 1542. évi X. czikk folytában Christophorus de Turri Stiriacus e várat elfoglalta légyen, egy ideig benne lakott. 1605-ben e vár védelmében elestek Sirok György, Gracz Mátyás, Jiszkra János, Schmicz János, Laky János fő urak, mint ezt egy itt találtató kőemlék bizonyitja. Van a városban egy kath., s egy evang. templom, gyógyszertár. Heti és 7 országos vásárra is volna szabadalma, de heti vásárt épen nem tart, országos vásárt pedig csak kettőt, t. i. a vizkeresztit és pünkösdit tartja meg, de ezek is csekélyek. Első szabadságát a város 1340-ben nyerte Robert Károly királytól, s e szabadságot több királyok részint megerősitették, részint öregbitették, s igy e város földesurat a mondott időtől fogva nem ismert.

Alsó-Lipnicza, tót falu, Árva vmegyében, szétszórva épülve a Babagura hegység közt: 828 kath. lak., s paroch. templommal. Az árvai urad. tartozik, s ut. posta Rosenberg.

Felső-Lipnicza, tót falu, Árva vármegyében: 1514 kath. lak., kik szinte sok durva posztót szőnek. Nagy juhtenyésztés. Sessioja: 83. F. u. az árvai uradalom.

Lipnik, orosz falu, Sáros vmegyében, a Poprád mellett: 725 görög kath. lak. Görög. kath. paroch. templom. Savanyuvíz-forrás. Fenyves erdő. F. u. b. Palocsay Horváth. Ut. posta Eperjes 10 óra.

Lipnik, tót falu, Nyitra vármegyében, Chrenocz fil., 192 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Privigye.

Lipnik, orosz falu, Szepes vármegyében, Haligoczhoz $1^1/_2$ órányira keletre: 91 római, 1220 görög kath., 8 evang., 27 zsidó lak., kik gyolcsot

szönek, s avval kereskednek. Van g. kath. anyatemploma, és savanyuvíz-forrása. F. u. b. Palocsay Horváth.

Lipó, oláh falu, Szathmár vmegyében, a Szamos mellett, Borhidához közel: 813 g. kath., 3 ref., 24 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Földje sovány fejér agyag; a Szamos porondjain jó tengerije terem, erdeje s gyümölcsös kertjei szépek. Örökös földes urai a Csomaközy nemzetségnek elágazott ivadékai. Ut. posta Szathmár.

Lipocz, orosz falu, Ungh vmegyében, Unghvárhoz észak-keletre 6 mfdnyire: 175 g. kath. lak. F. u. a kamara.

Lipocz, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében, Ratkohoz délre $1/2$ mfd., 11 kath., 327 evang. lak., kik bordákat csinálnak, s viaszszal kereskednek. Erdeje bikk, nyár és mogyorófákból áll. F. u. többen. Ut. posta Rimaszombat.

Lipocz, Steinfurh, horvát f., Vas vmegyében: 251 kath. lak., bortermesztéssel. A n.-ujvári urad. tartozik. Ut. p. Rába Sz. Mihály.

Lipócz, puszta, Honth vgyében, Ipoly-Ságh fil. 16 kath. lak.

Lipócz, tót falu, Thurócz vmegyében, a Vágh jobb partján, hol az egy szigetet formál. Lakja 16 kath., 136 evang. Erdeje roppant; juhai számosak. F. u. többen. Ut. p. Rudnó.

Lipócz (Keczer), tót falu, Sáros vgyében, Ránkhoz $1/2$ mfd. 32 kath., 180 evang., 5 zsidó lak. Kastély. Nagy erdő. Régi omladozott vár. F. u. a Keczer nemzetség s a kamara. Ut. posta Böki.

Szinye-Lipócz, Lipowce, tót f., Sáros vmegyében, Eperjeshez nyugotra 3 mfldnyire; igen szép hegyi vidéken: 459 római, 18 görög kath., 22 evang., 12 zsidó lak. Paroch. templom. Határa elég termékeny; az éghajlat a sok hegyek miatt hideg és változó; a sok és szép erdőkben bő legelőjök van a lakosoknak; rétjei a hozzátartozó Kopitoi pusztán felette jó szénát teremnek. De leginkább nevezetessé teszik ezen helységet hires savanyuvíz-forrásai, és természeti tekintetben ritka jelességü vidéke. A faluhoz $1/2$ órányira, egy tágas rétség közepén fakadnak a savanyuvíz-források, olly sok helyt és böséggel, hogy az ezekből eredö patak 180 lépésnyire már malmot hajt. Alkotó részeit megvizsgálta Józsa István, szabolcsi orvos illy czimü munkájában: „Scrutinium aquarum mineralium in possessionibus Singler et Lipocz, stb.“ A fürdőhöz esö legközelebbi forrás legrégibb, de leggyengébb. A második forrás legjobbnak tartatik, s vizét messze elhordják. Környékén itt ott olly források buzognak, mellyek fojtó kénköves kigözölgéseikkel a kissebb madarakat megölik. A harmadik forrás egy köszíklából omlik ki, már 20—30 lépésnyire hallatszó robajjal. A negyedik forrás, melly a b. Ghilányi épülete szomszédságában esik, hidegebb a többinél, több vasat találhatni benne s kevesebb kénkösavany-léget. A lipóczi határ hegyes részében, a természet kicsinyben a Kárpát bérczes vidékét utánozza. Ugyanis itt iszonyu magasságu köszíklák tornyosulnak felfele, mellyek legkülönösebb s meglepöbb formákat képeznek. Illyen a többek közt Kamena, Baba köszirt, melly egy ölében gyermekéttartó anyát ábrázol. A Mózses, egy szabadonálló, szédítő magasságu köszikla. Ezen köszíklák közt több patakocskák csörömpöléseit hallhatni, mellyek nagy szépségü zuhatagokat képezvén, miután a síkra leérnek, tárgyakat kövé változtatnak. Továbbá a falutól északra egy órányira, meglehetös nagyságu barlang létez. A bemenetel igen bajos, mivel nem lehet fenállani benne, söt vesze-

delmes is egy mindjárt mellette lévő mély kút forma lyuk miatt. Mintegy 30—40 ölnyi mélységben, tágas kőboltba jut az ember, mellynek átalmérője 20 ölet lehet. Boltozatja elég magas és kőszikláből áll; feneke kőmorzsalékkal s csepegőkővel van elborítva. Az első kőboltból mindenfelé bemenetelek nyilnak e földalatti országnak más tartományaiba, de hová vezethetnek ezek s meddig, még ekkoráig senki sem tudja. A fentebb érintett hegyek egyikén, a melly most is Váracskának neveztetik, két kőfalnak omladékai látszanak; a mint mondják, Karthuzianusok, vagy mások szerint Templariusok lakhelyei voltak. A lipóczi savanyuvíz, a bártfai után, e megyében mindjárt következik, s sajnálni lehet, hogy vendégek befogadására mind eddig kevés történt. F. u. Szinyei Merse nemzetség.

Lipold, magyar f., Pozson vármegyében,. a Szigetközben, Hedervárhoz $^1/_2$ óra. Lakja 832 kath., 8 zsidó. Duna szigetjében szép rétje, legelője van. Vizimalmokkal is bír. F. u. gr. Viczay, gr. Sándor.

Liponya, puszta, Nógrád vmegyében, curialis Szentivány tőszomszédságában, hegyes, erdős határral. Ut. postája Hatvanhoz $3^1/_2$ óra.

Lipova, rácz-német falu, Baranya vgyében: 337 kath., 384 óhitü lak., óhitü anya-, s kath. fiókegyházzal. Láthatni itt a török időtől némelly sánczolásokat. F. u. Károly főherczeg örökösei. Ut. posta Baranyavár.

Lipova, orosz falu, Sáros vármegyében, Kurimához $1^1/_4$ órányira: 4 római, 230 görög kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Erdődy, gr. Szirmay. Ut. posta Bártfa $1^1/_2$ óra.

Lipovnik, tót falu, Nyitra vármegyében, Bajnához $^1/_2$ órányira fekszik: 279 kath., 29 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. N. Tapolcsány.

Lippa, vindus-tót falu, Zala vármegyében, 448 kath. lak. F. u. Gyika. Ut. posta A. Lendva.

Lippa, igen régi s nevezetes m. város, Temes vmegyében, a Maros bal partján, szőlőkkel és szilvásokkal koszoruzott hegyektől övedzve, gyönyörü vidéken, Aradhoz 5, Temesvárhoz 6 mfdnyi távolságra. Népessége 6290 lélek, kik közt 2890 német és magyar r. kath.; 9 német ágostai, 4 magyar ref., 3319 oláh és szerb n. e. óhitü, 28 zsidó, 40 oláh görög kath., 9 egész, 73 fél, 244 negyed, 158 nyolczad telkes, 575 urbéri, 36 szerződési zsellér, 210 lakó, 497 mesteremher, 18 kereskedő. Nevezetesebb épületei; a szép modorban épült emeletes n. e. óhitü tanoda, szinte az óhitü templom 180 láb magas tornyával; a r. kath. anyatemplom, paplak és tanoda; egy nagy kir. sóház, mivel a só a Marosról innen szekereken Temesvárra szállittatik, — postahivatal, több kincstári és magán épületek, sörház. Határa 14,904 hold és 880 □ öl, mellyből szántóföld 3310 hold, 600 □ öl, kaszálló 1692 h., legelő 1375 h. 1000 □ öl, urb. belsőség 1084 h.; szőlőhegy 475 h. 1482 □ öl, tó és mocsár 100 h., erdő 6000 h. és 120 □ öl. Ezekből majorsági szántó 160 h. 600 □ öl, legelő 800 hold, 1000 □ öl; rét 200 h., szőlő 40 h. 100 □ öl, erdő 6000 hold és 1200 □ öl. Mocsár 100 h., utak 400 hold, postaföld 64 h., 5 papi telek 150 hold, templom- s iskolaföld 50 h.; a többi urbériség. Földe termékeny második osztálybeli, a dombokon szürke agyag, lapályon szürke homokos; de egy darab dombos rész csupa fehér agyag, melly csak igen esős időben szokott középszerüen teremni; a többi föld azonban minden gabonanemet jól megterem; bora kedves izü; gyümölcse sok és szép; roppant erdeje sok sertést, méhet táplál; határabeli k ő h e g y igen jó minőségü kovaköveket adhatna,

ha mivelnék; s ugyan itt kitünö fazekas agyag találtatván; a lippai cserépedények távolvidéken is becsültetnek, s ezek égetésével 200 fazekas foglalatoskodik. Ezenkivül van itt egy kis köedény- és egy fénymázos vászon gyár. Az Erdélyből a Maroson lejövö tutajok pedig tömérdek mennyiségben szállitják ide a fenyö deszkákat, léczeket, gerendákat stb., s ezekkel nevezetes kereskedés üzetik. Savanyuvizét, melly 3 gazdag forrásból veszi eredetét, még nem vizsgálták meg tudományosan; ezenkivül még a törökök által épitett basakút és csézma nevü forrás bent a városban bö és igen jó vizet szolgáltatnak. Patakok többen vannak, s egy Iváncsa nevü mocsárja, melly kákát, nádat terem, s arról nevezetes, hogy benne vadmadarak nem tanyáznak. Régi vára falomladékai a Maros parton a helységen keresztül a hajósok lakai mellett huzódnak el; s kivált emlitésre méltó a KoaztaBea magyarul Boszborda meredek hegy tetején épült régi vár, mellyből most csak egy csonka torony látható. Monda szerint a Maros tulsópartján vele szemközt álló sólymosi várral a Maros alatt közlekedésben volt. Egyébiránt e vár hajdan igen erös volt, mellyet György brandenburgi örgróf nagyon megerösitett. A mohácsi veszedelem után Zápolya János kezére került, s özvegye Izabella, fijával, a koronával, s kincseivel egy darabig itt talált menedéket. 1551-ben a törökök elfoglalták, de 1686-ban Caraffa visszavette, azonban ismét török kézre kerülvén, végképen csak Temesvár bevétele után jött vissza 1716-ban, a mikor a megfélemlett ellenség önként elhagyá. Egyébiránt Lippa hajdan királyi város volt, mint azt Zápolya János által 1529-ben kiadatott, s 1611-ben Bethlen Gábortól megerösitett, s jelenleg a károlyfejérvári káptalanban fekvö eredeti oklevél tanusitja. Birja a várost a királyi kincstár.

Lippahócz, vindus-tót f., Zala vmegyében: 418 kath. lak. F. u. Gyika. Ut. p. A. Lendva.

Lipta-Gerge, magyar falu, Nógrád vármegyében: 409 kath., 37 evang. lak. Határa tágas, erdeje derék, rétje, legelöje jó és elég, délre fekvö szölöje kevés. F. u. Mocsáry Károly, kinek itt régi 2 emeletü kastélyja vagyon. Ut. posta Szakál.

Liptód, német-rácz falu, Baranya vmegyében: 534 kath., 337 óhitü, 7 zsidó lak., kath. és óhitü szentegyházakkal. Határa hegyes, völgyes. Szölöhegye sok. F. u. a pesti egyetem. Ut. posta Mohács.

Lispe, magyar falu, Zala vmegyében: 121 kath. lak. F. u. többen. Ut. posta A. Lendva 3 óra.

Lissó, tót falu, Honth vmegyében, Báthoz 1½ mfd. 13 kath., 190 evang. lak. Bora a legjobbak közül való a megyében. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Szántó.

Lisza, tót falu, Trencsén vmegyében, Morvaország határ szélén: 2121 kath., 3 evang., 6 zsidó lak., kik elszórva vannak a hegyekben. Van kath. paroch. temploma. Erdeje nagy, azért sok faeszközöket készitnek itt, legelöje a hegyeken hasznos; köbányákkal bövölködik. F. u. gr. Erdödy. Ut. p. Trencsén 9½ óra.

Liszka (Olasz-Liszka), magyar szabadalmas mezö város, Zemplén v.-megyében, a hegyalján, a Bodrog vize mellett, Pesthez 16½ postaállomásra, saját postahivatallal Ujhely és Tálya közt. Határa a Bodrogon tul róna és mocsáros, innen pedig dombos és hegyes. Kiterjedése 10,400 h., mellyből szántóföld 1852 hold, rét 1400 h., legelö 1256 h., szölö 3600 hold, erdö, mocsáros tavakkal együtt 1809 h., gyümölcsösök 96 hold. Postfundualis földe, mellytöl sem urbért,

sem uri tizedet nem fizetett, van 835 hold, dézmás földe 797 h., majorsági szántóföldek 230 h., általánosan 2 dülöben használtatnak. Földe sovány, vad nyirok, köves, valamint szölömivelése is erős munkát, szántóföldje gyakori trágyát kiván, szelidebb része megtermi a buzát és rozsot; rétjeit az árviz járja, s azért vagy kevés, vagy rosz szénát adnak; fő foglalatossága a szölömivelés, mivel szölöhegye a hires Hegyaljához számittatik. Lakja 982 római, 62 görög kath., 982 reform., 15 ágostai, 191 zsidó. Kath. és ref. anyatemplomok. Országosvásárt négyet tart, József, László, Sz. Mihály és András napokon. Birja a szepesi püspökség és káptalan.

Liszko, puszta, Nógrád vármegyében, Herencsény filial. 62 kath., 13 evang., 11 zsidó lak.

Liszko, puszta, Mosony vmegyében, Mecsér mellett, jeles uradalmi gazdálkodással. F. u. gr. Zichy Manó.

Liszkófalva, tót f., Liptó vmegyében, a Vágh jobb partján: 1276 kath., 147 evang. lak. Kath. paroch. templom. A Vágh mellékén termékeny földe van; erdeje roppant, mellynek hegyében barlangot is mutathat. F. u. a kamara. Ut. posta Rosenberg.

Liszó, magyar falu, Somogy vármegyében: 473 kath., 140 evang., 6 zsidó lak., kath. fiókszentegyházzal, szölöhegygyel. F. u. Inkey Antal maradéki. Iharosberényhez 2 óra.

Litas, puszta, Honth vmegyében, Nádas fil. 12 kath. lak.

Litér, magyar falu, Veszprém vmegyében, a Somogyból Veszprémbe vivő jó országutban: 88 kath., 451 ref., 22 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Szántóföldei jó mivelés mellett termékenyek. Erdeje szép nevendék fákból áll; rétje kevés, de jó szénát terem. Legelője hegyes, völgyes, kősziklás, bokros, szölöhegye jó borral fizet. F. u. többen. A papkeszi és litéri határokban volt ezelőtt egy Daka nevü tó, melly sást, nádat, gyéként termett, s jóizü apró halakkal bővölködött, de csatornára vételvén, részint szántófölddé, részint kaszállóvá változott által. Ut. posta Veszprém.

Litinye (Lucina), orosz f., Sáros vármegyében, Hársbáthoz keletre 1 órányira: 45 rom. kath., 428 g. kath. lak. A litinyei völgyben 9 fürészmalmot számlálhatni. Erdeje nagy és szép. F. u. a Péchy nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Litka, magyar falu, Abauj vmegyében, Fajhoz 1 órányira: 134 kath., 118 ref., 7 zsidó lak. Ref. szentegyház. Nagy erdö. F. u. b. Meskó. Ut. posta Forró.

Litke, magyar falu, Nógrád v.-megyében, a Feketeerdő-hegy' tövében: 889 kath., 9 evang. lak. Kath. paroch. templom. Határa hasznos; rétjei igen jók az Ipoly mentében, mellyen malma is van, régi szölöje elpusztult, hanem helyette ujat, délnek fekvöt ültettek a lakosok; Vajas nevü hegyében fejér krétát találni. F. u. h. Coburg, ki itt egy 12 szegényeket tápláló ispitályt is tart. Ut. p. Szakál.

Fényes-Litke, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Kis-Várdához északra egy órányira: 490 római, 40 g. kath. 465 ref., 25 zsidó lak., római kath. és ref. anyatemplomokkal. Nádja, szénája böséggel. A földes urak sok nemesitett birkát tenyésztenek. Van $11^2/_8$ első osztálybeli egész telke. F. u. Eszterházy, b. Horváth, Erős, Ibinyi, Jármy, Morvay, Orosz, Ormós, Palsticz. Ut. p. Berkesz.

Littava, tót f., Honth vmegyében, a bozóki uradalomban, erdős hegyek között: 652 kath. lak. Kath. paroch. templom. Sovány köves határ. Juhtenyésztés. Sok erdö. Ut. posta Selmecz.

Littmanova, orosz falu, Sze-

pes vmegyében, a magurai járásban, hegyek közt egy völgyben, Löcséhez 9 óra. Van 1150 görög, 50 római kath. lakosa, görög kath. anyatemploma, 50 urbéri telke. Az uraságnak az erdőn kivül majorsági birtoka nincs. Agyagos földe terem árpát, zabot, burgonyát, káposztát, répát. Birja a Neskó család.

Livina, tót falu, Nyitra vmegyében, Trencsén vmegye szélén: 221 kath., 3 evang., 16 zsidó lak. Jó erdő és rét. F. u. többen. Ut. posta Nagy-Tapolcsány 1 óra.

Livo, orosz falu, Sáros vármegyében, Lénártóhoz délre $2^3/_4$ órányira: 31 római, 596 görög kath., 13 zsidó lak. Görög paroch. templom. Roppant erdöség. Üveghuta. F. u. gr. Forgács. Ut. posta Bártfa.

Lizicza, tót falu, Trencsén v.-megyében, sovány hegyek közt, Várnához északra $1^1/_2$ órányira. Lakja 929 kath., 7 zsidó. F. u. gr. Pongrácz család. Ut. posta Zsolna.

Lobovicza, orosz falu, Beregh vmegyében, Szent-Miklós és Holubéna közt: 383 g. kath. lak., anyatemplommal. Ut. posta Nyiresfalva.

Lócs, magyar falu, Sopron vmegyében, Csepreghez $^3/_4$ mfld., 328 kath., 120 evang., 30 zsidó lak. Róna termékeny határa 1332 hold, mellyből szántóföld 1000 hold, rét 28 h., erdő 294 h. Birják Kramarics, Kenesey, Lukenich, Józsa, s. m. t.

Locsmánd, németül Lutschmannsburg, német m. város, Sopron vmegyében, Sopronhoz délre $2^1/_2$ mfd., 290 kath., 890 evang. lak. Kath. és evang. anyaegyházakkal. Van 1856 hold szántóföldje, 172 h. rétje, 30 h. legelője, 179 csöbör szántóföldе a hegyen, (egy csöbörbe egy pozsonyi mérőt vetnek), 379 h. szőlőhegye, 900 h. erdeje. Földének harmadrésze kövecses, $^1/_3$ mocsáros, $^1/_3$ jó és első osztálybeli, malmok a Répcze vizén. Birja h. Eszterházy.

Locsod, puszta, Pest vmegyében, Péczelen tul, a minthogy péczeli közbirtokosok birják. Földje fekete homok, melly minden gabonanemet jól megterem; s azért első osztálybeli.

Locz (Lowcse), tót falu, Bars vmegyében: 299 kath. lak. F. u. gr. Keglevics János.

Locz (Alsó és Felső), két egymás mellett fekvő tót falu, Poson vmegyében, a Dudvágh mellett, N. Szombathoz 1 mfld. Az első 580 kath., 52 zsidó, a második 340 kath., 5 evang., 32 zsidó lak., s vízimalmokkal F. u. többen.

Lócz, magyar falu, Nógrád vmegyében 1078 kath., 7 evang., 8 zsidó lak. Kath.-paroch. templom. Földe javitást kiván, rétje, erdeje jó; egy hegyének tetőjén valamelly behorpadás látszik, mellyben a hó mindjárt felolvad s innen a lakosok meleg gödörnek hivják. F. u. gr. Forgács József, Szemere maradeki, Pongrácz. s. m. t. Ut. posta Szakál.

A. F. Lócz, puszta, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében, Naprágy és Sz. Király közt: 15 kath. lak., juhokkal. F. u. a Pletrich nemzetségbéliek.

Lodnó, tót falu, Trencsén vmegyében, Kisucza Ujhelytől 2 órányira északra: 759 kath., és 3 zsidó lak. F. u. a Budetini uradalom. Ut. p. Zsolna.

Lófalu (Kobule), tót falu, Sáros vmegyében, Bártfához délre 1 mfld. 549 kath., 22 evang., 19 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa meglehetős; erdeje van. F. u. gr. Klobusiczky.

Loho (Kis), orosz falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz északra $1^1/_4$ mfd. 116 g. kath., 7 zsidó lak. F. u. Szeremley örökösök.

Loho (Nagy), orosz falu, Beregh vmegyében, $^1/_4$ órányira az előbbeni

helységtől: 543 g. kath., 6 zsidó lak. Görög. kath. paroch. templom. F. u. gr. Schönborn. Kis-Lohonak földe, rétje, fája nincs, csak gyümölcse. Nagy-Lohonak földje soványocska, de szőlője derék.

Loipersdorf (Lipotfa), német falu, Vas vármegyében, Pinkafőhöz nyugotra $1^1/_2$ óra, 263 kath., 425 ágostai lak., derék erdővel. F. u. gr. Batthyáni Gusztáv. Ut. p. Köszeg.

Lok, puszta, Somogy vmegyében, Nagy Bajomhoz tartozik.

Lók (Kis és Nagy), két puszta, Székes-Fejér vmegyében: 336 kath., 125 ref., 73 evang. lak., termékeny róna határral, erdő ültetvényekkel. Ut. posta Adony.

Lók r metül Frauenheid, horvát falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délre 2 mfd. 450 kath., lak., paroch. egyházzal, s igen szük, sovány határral. Birja h. Eszterházy.

Lokcza, tót falu, Árva vmegyében, 904 kath., 15 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Árva zab termesztés. Sessioja 75. F. u. az árvai uradalom, de 10 sessio és curia a Gyurcsák familiáé. Ut. posta Rosenberg.

Lokk, oláhul Lungsuora, oláh falu, Bihar vmegyében, Élesdhez 1 mfd. a Rézhegy déli oldalán 2 völgy és 3 dombon, az egész határon szétszórva 1147 n. e. óhitü lak., kik mészszel kereskednek és fuvaroznak. Óhitü anyatemplom. Határa 5243 hold, mellyből szántó 506, rét 1297, legelő 400, erdő 2000 hold, (1600 □ számit). Ezekből urb. szántó 596, rét 997. Majorság az erdőn kivül 450 hold. Földe sovány, kevés burgonyát, s még kevesebb tengerit terem, a zabot azonban igen jól termi. Gyümölcsfái a helység ugynevezett Cser részíben tökéletes gyümölcsöt teremnek, a többi hegyeken fanyarabb és ritkán mehet tökéletességre; legelője kevés, s az is az erdő széleken benőtt berkekből áll. Pataka 2, melly 6 malmot forgat, ezenkivül 2 nevezetes mocsárja van, egyik 120, másik 80 □-öl kiterjedésben 2 domb közé szoritva, egymástól 50 ölnyi távolságra. Mind kettő vastag hinárral és zsombikkal van benőve, s fenekét még póznával nem lehete elérni. A Rézhegy alatt találtatik egy gömbölyü domb, mellyen hajdanta vár volt, s a köznép e helyt ma is Csetetzan-nak nevezi. Birja gr. Batthyáni Arthur.

Lókert, puszta, Komárom- az uj rendszerint Esztergom vmegyében, puszta Bottyán határával együtt kezeltetik. Kiterjedése 214 hold, 750 □ öl, mellyből 134 h. 1050 □ öl szántóföld, 70 h. 900 □ öl, gyeplegelő, s rendesen sorozott fákkal egészen ki van ültetve. Birja gr. Batthyányi Kázmér. Zártömeg.

Leokosesty, oláh falu, Krassó vgyében, a Béga csatornája mellett: 21 kath., 492 óhitü lak., s anyatemplommal, sok gyümölcscsel. F. u. a kamara.

Lókut, magyar-német f., Veszprém vmegyében: 963 kath. lak. paroch. szentegyházzal. Van üveghutája, nagy erdeje, hegyes, agyagos határa. F. u. Zámory és Marton nemzetségek. Ut. posta Veszprém.

Lókut, puszta, Székes-Fejér v.-megyében, Herczegfalvához 1 óra, 12 kath. lak.

Lomna, tót falu, Árva vmegyében: 663 kath., 2 evang. lak., kik lent termesztenek, zsindelyt, deszkát csinálnak, s paraszt posztót szőnek. Sessioja $33^3/_8$. F. u. az árvai uradalom. Ut. posta Rosenberg.

Lomna, orosz falu, Zemplén vármegyében, Turány fil. 15 római, 402 g. kath., 8 zsidó lak., gör. kath. anyaszentegyházzal, 658 hold szántófölddel. F. u. Haller. Ut. p. Orlik.

Lomnicza, tót falu, Nyitra vármegyében, Divék filial. 186 kath. lak. F. u. többen. Ut. posta Privigye.

Lomnicza és **Viduna**, puszta, Zemplén vmegyében, Szacsur fil. 78 kath., 5 evang., 20 zsidó lak.

Holló-Lomnicz, lásd Holló.

Kakas-Lomnicz, lásd Kakas.

Kis-Lomnicz, lásd Kis.

Longh (Luzanyi), tót falu, Sáros vmegyében, a Tapoly mellett, Hamusfalvához északra 1 $1/2$ mfld. 30 kath., 182 evang., 16 zsidó lak. Rétje, legelője igen jó, marhával kereskedik, és sikeres rozsot termeszt. F. u. Semsey, Poturnyai s m. Ut. p. Eperjes.

Kis-Lonka, orosz falu. Máramaros vmegyében, a Tisza mellett: 38 rom. kath., 814 g. kath. lak., g. kath. anyatemplommal, fürészmalommal. F. u. a kir. kincstár. Ut. posta Sziget.

Széles-Lonka, orosz f., Máramaros vármegyében, nagy hegyek, erdők közt: 405 g. kath., 9 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. a kir. kincstár, s mások többen.

Lontho, magyar falu, Honth v.-megyében, Ipolyszakállashoz $1/2$ mfd. 530 kath, 25 evang., 44 ref. lak., több uri lakházakkal és kertekkel. Határa mindennel bir: van szántóföldе és legelője, tágas szőlőhegye, erdeje. sok gyümölcse. F. u. többen. Ut. posta Ipolyság.

Lónya (Kis és Nagy), két egymáshoz $1/4$ órányira fekvő magyar f., Beregh vmegyében, közel a Tiszához, az első 32 r. kath., 19 g. kath., 294 ref., a második 13 r. kath, 10 g. kath., 298 ref., 37 zsidó lak. Reform. szentegyházak. Földeik jók, rétjök, legelőjök, mind kétféle fájok elég, gyümölcseik szépek, lakosai gabona és fakereskedésből is pénzelnek. F. u. az igen régi gyökeres Lónyai nemzetség. Ut. posta Vásáros-Námény.

Lónyabánya (Lowinobánya), tót falu, Nógrád vmegyében, a beszterczei országutban, Vámosfalvához $1/2$ óra, kies völgyben, fél hold formában a legtermékenyebb rétek által környezve, északi oldalon pedig nagyobb hegyek láthatók, mellyek a Sztreborna hegylánczolattal függenek egybe. Határa 3741 hold, mellyből beltelek 43 h., szántóföldek, mellyek jobbára dombokon feküsznek 1054 h., rét 287 h., erdő 2253 h., legelő 94 h., árkok 10 hold. Ebből majorsági beltelek 3 h., szántóföld 324 h., rét 62 h., és az egész erdő. Földe sárga verhenyeges agyag, kövecscsel vegyitve, jó mivelés mellett tiszta buzát, rozsot, árpát, zabot, burgonyát, és úzalékot terem. A nők pálinka-főzéssel foglalkoznak, a férfiak pedig juhot, szarvasmarhát tenyésztenek, s ezekkel kereskednek. Legelője a juhtartásra felette alkalmas. Lakja 870 ágostai, 46 kath., 17 zsidó. Pataka a Réka, vagy Krivány, melly itt malmot hajt. Két tavában számos vízimadár tanyázik. Hajdan arany-ezüst és ólom-bányái voltak, de ezek már megszüntek, azonban Mertlova bánya előtt találtatik most is chlor-palakő, kigyókő, zöldkö kevés arany és ezüst jelekkel. Van itt egy igen régi, kőfallal keritett evang. anyatemplom, 3 nagy vendégfogadó, sör és szeszgyár. Birja a gr. Zichy család senioratusa nagyobb részben, aztán b. Orczy, Szentiványi család, Török János, Skultéty, Sághy, gr. Eszterházy Ferencz és Losoncz városa. A malom birtokosa $2/3$ az evang. templom, $1/3$ a senioratus.

Lopasso, tót falu, Nyitra vmegyében, Vitencz mellett: 886 kath., 9 zsidó lak., kath. paroch. templom. Szép erdő, bortermesztés. F. u. gróf Erdődy Józsefné. Ut. p. Galgócz.

Lopassó, tót falu, Nyitra vmegyében, Radosócz mellett: 246 kath., 3 zsidó lak. F. u. ő cs. kir. Felsége. Holicshoz 2 $1/4$ óra.

Lopej, tót falu, Zólyom vmegyében, a Garan mellett, ut. posta Beszterczebánya. Egész urbéri telek $8^6/_8$ allodialis föld nincsen. Földe jó mi-

velés mellett még a buzát is megtermi. A juhtenyésztés nagyban üzetik. Lakja 520 r. kath., kik házaló kereskedők és fuvarosok. Garan folyón kivül van Veiszkova vagy Lopona nevü vize, melly e határban két olvasztó és nyujtó hámort, és Királykút patakja, melly egymalmot hajt, s mind a kettő a falut keresztül futja. Ez utóbbi a helységtől másfélszáz ölnyire olly erősen buzog ki, hogy minden öregbedés nélkül két malom-kereket hajtani képes, ezenkivül fagy-dagály és zavarosság menttes. Paroch. temploma régi, s góth. izlésre épült. Birja a kamara.

Lophágy, oláh falu, Szathmár vmegyében, Béltekhez keletre $1^1/_2$ mfldnyire: 305 g. kath. lak., fil. templommal. Sovány szántóföldekkel, szép és nagy bikkes erdővel. F. u. gróf Károlyi.

Lopusna, tót falu, Trencsén vmegyében, a budetini uradalomhoz tartozik. 283 kath. lak. Ut. p. Zsolna.

Lopusánka, telep, Máramaros vmegyében, Körösmező mellett: 248 g. kath. lak.

Lopusnya, ujtelep, Máramaros vmegyében, lásd Majdanka.

Loranthháza, magyar f., Szabolcs vmegyében, Bakta szomszédságában: 99 római, 22 g. kath., 546 ref., 6 zsidó lak., ref. anyatemplommal, $10^6/_8$ első osztálybeli egész jobbágy telekkel. Sok dohányt termeszt. F. u. Bekk Pál k. tanácsos özvegye. Ut. posta N. Kálló.

Loránthháza, puszta, Zala v.-gyében, Türös és Tófej közt, Egerszeghez 2 óra.

Lóré, rácz falu, Pest Filis vmegyében, a Ráczkeve szigetben, Budához délre 6 mfd. 530 n. e. óhitü lak., s anyaegyházzal. Lakosai szép szálas lovakat tenyésztenek, a zöldség, buza és dinnye termesztészt erősen üzik. Erdeje igen szép. Birja a császári kir. család, s a ráczkevi urdalomhoz tartozik.

Lóre, oláh falu, Bihar vmegyében, a Sebes-Körös mellett, ut. post. N. Báród 1 mfd. 786 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Határa köszikláś és sovány, erdeje sok. Birja gr. Batthyáni Arthur. Az urb. telkek száma M. Teréz urbére szerint $21^3/_8$, az 1798-iki szabályozás szerint $35^5/_8$ egész telekre emeltetett; de ebben már benne van Ponor és Remecz helységek birtoka is, mivel ezek egyet tesznek.

Loretto, német falu, Sopron v.-megyében, Kismartonhoz északra $^3/_4$ mfd., 43 házzal: 320 kath. lak., kik többnyire az itteni kőbányákban dolgoznak. Servita kolostora eltöröltetett, s az egyház most paroch. templomul szolgál. Van 122 hold szántófölde, 2 h. rétje, 10 h. legelője, 24 h. házkertje, 26 h. erdeje. Földe 4-dik osztálybeli. Birja h. Eszterházy.

Losoncz (Luczanecz), igen régi privil. magyar m. város, Nógrád v.-megyében, Gácstól dél-keletre 1 mfdnyire, egy kies lapályos térségen, melly távolabbról hegyekkel övedeztetik körül. Hajdan mély sánczokkal és kőfallal volt körül keritve, de azért sok viszontagságot kénytelenittetett kiállani. Különösen sokat szenvede Giskra cseh hadvezértől, 1622-ben a pártosoktól, kik nov. 30-kán 130 lakost öltek meg kegyetlenül, s még ezenkivül 3000 frt. csikartak ki a nyomorult várostól. 1703-ban Rákóczy seregei, 1709-ben a pestis zavarták meg. De legnagyobb szerencsétlenség érte a legközelebbi magyar forradalomban, mellyet utól közlünk azon jegyzettel, hogy itt csak azt adjuk elő, miként állott a város 1849 előtt.

Nevezetesebb épületei a ref., kath., evang. anyaszentegyházak, és több magányos lakóházak, vendégfogadók.

A ref. templom legrégibb épület egész városban, mert Eszterházy Pál

szerint (Mennyei Korona 131. lap.) Losonszi Lambert nevü magyarországi Nádor épitette 1128-ik esztendőben. A reformatusok 1590-ben foglalák el legelőször, s mind ez ideig békességes birtokában megmaradtak. Magas keritése egészen négyszeg kövekből épült, s szegleteinél egy nagy négyszeg épület vagyon, mellynek keleti részében a vármegye több ízben tartott közgyüléseket. — Lakosai Losoncznak 3127 főre, u. m. 936 r. kath., 1451 ref., 740 evangélikusokra mennek, kik többnyire mesterségekből, kereskedésből s kevésbbé földmivelésből táplálják magokat. Országos és heti-vásárai nincsenek. Szántóföldei agyagosak s épen nem termékenyek, mind a nedves, mind a száraz időjárás hamar árt nekik; szőlőhegye nincs. A Tugár vize 2 malmot hajt, a Losoncz folyója pedig áradásaival gyakran károkat okoz. A losonczi református főoskola és az ágostai gymnasium szinte virágzásban voltak. A városhoz közel van egy savanyu víz-forrás, mellyben vas részecskék találtatnak, s 1818 óta fördőház is épültmellé. Végre volt itt még takarék pénztár, s egy, részvényekre alapitott nagyszerü börgyár. — De lássuk már most a fenemlitett szomoru catastrophját, melly a várost elhamvasztá csaknem minden jeles épületivel, oskolával, s könyvtárral együtt, s a lakosokat szánakozásra méltó állapotba sülyeszté.

1849-ik évi aug. 1-sőén reggeli 9 órakor, körülbelől 90 orosz vonult be Losonczra szekereken, a beszterczei utvonalon. Beérkezvén, a piaczon telepedtek le. A velük volt 10 tiszt a fogadóban, a legénység pedig a kenyérárus sátorokban kezdett reggelizni. Ezekután egy negyed óra mulva, a közel fördőben tanyázó s mintegy 150-re menő guerilla csapat a várost hirtelenül körülfogta, s az oroszokat rögtön megtámadta. Egy része a tiszteket vevén ostromlás alá, hármat, kik menekülni akartak, lelőttek, a többit elfogták. Az orosz legénység szinte tüzelni kezdett; de 3 társuk a guerillák által elejtetvén, a többiek Rimaszombatnak csakhamar kivonultak, — málháikat nagy részint odahagyva. A holtak közösen egy sirba temettettek el. Ez azon esemény és indok, melly az oroszokat a később véghez vitt bosszúra fölhivta, s Losoncznak fatumszerü elpusztitását előidézte. Losoncz ellenségei azon hirt terjeszték el, miként az utczai véletlen megrohanásban a polgárok is részt vettek. Ennek megczáfolására elég legyen felhozni azon kétségtelen s bebizonyitott tényt, miként a véletlen megjelent guerillákat a lakosok közöl többen igyekeztek föltartóztatni s kérni, miként a támadást ne vegyék sikerbe, mert a különben is fenyegetett városnak végromlását fogják előidézni, — de hasztalan. — A következő napokban már lehete hallani, hogy Grabbe orosz tábornoknak körülbelől 30,000-ből álló hadteste megtorlani jövend az oroszok elestét, s bár a hír a végbeviendő bosszúról szörnyüket beszélt, ártatlansága érzetében azt mindenki hinni kétkedett. Hallottuk, hogy Gömör megyében Serkén s R.-Szombaton nyiltan beszélték az orosz tisztek, miként a város porig fog dulatni, s a lakosok felkonczoltatni, mert — ugymond — Losonczon minden ember guerilla. Aggodalom közt teltek a napok; végre aug. 7-kén délelőtt 11 órakor hire jött, miként az orosz elöcsapatok már Pincsen, Losoncztól mintegy 1 órányira vannak, és sebesen nyomulnak előre. Erre a lakosság egy része, melly kocsikat készen tarthatott, eltávozott, de sokan a közrémülés által elzsibbasztva, sokan pedig ártatlanságuk érzetében bizakodva, még a gyalog

menekvésre sem tudták magukat hirtelen elhatározni. Leirhatlan zavar támadt.

A cholera ez időszakban iszonyuan dühöngött a városban, s számtalan holtak és betegek valának, s a hozzájok tartozók kétségbeesése, kiket övéik sorsa menekülni sem engedett, leirhatlan volt. Illy szorongató körülmények között lepte meg a várost az oroszoknak kozákokból álló előcsapata, melly azt mindenek előtt villámsebességgel körülkerité, a menekvést lehetetlenné tette, ... söt számtalanokat vissza kancsukázott a városba. — „Psja krev Wengerská" kiáltások között hirdetvén a rettentő büntetést. Nem sokára egy orosz őrnagy jelent meg a városházánál, nem nagy számu csapattal s a tisztviselőség után tudakozódék, de az eltávozván, polgármestert s főbirót nevezett ki a jelenlévő polgárok közöl, s e következő sarczot vetette a városra: 27,000 részlet kenyér, 100 darab ökör, 100 mázsa szalona, 200 kila eleség, 100 öl fa, 100 akó pálinka, 25 akó spiritus, 100 akó bor, 100 akó szilvorium, 50,000 részlet széna, 500 kila zab 20 mázsa dohány. Ezen megbirhatlan sarcz — miután az előtt nehány napokkal a Görgei vezérlete alatti magyar sereg, s Sass orosz tábora vonult keresztül Losonczon, s azt mindenből kifogyasztotta — azon kikötéssel követeltetett, hogy ha más nap reggeli 8 óráig kiállitva nem leend, a város kegyelem nélkül fel fog dulatni. Ezen sarcz egy részben csakugyan ki is szolgáltatott. Nehány polgárokból küldöttség alakulván, — békejelül fehérkendőt lobogtatva, Grabbe tábornokhoz indult, hogy a polgárság ártatlanságát bebizonyitsa s kegyelmet kérjen. A főhadiszállás Apátfalván volt, az oroszok a Losoncz s Apátfalva közti réteken táboroztak. Ezek között kellett átvonulniok. Az oroszok először nem akarták őket átbocsátani, dühösen támadták meg, szemeikbe pökdöstek, s rögtöni legyilkolással fenyegették. Sok szorongattatás után végre sikerült nekik Nadde ezredeshez jutni, — ki haragosan fogadta őket, de szavai végre kegyelmet igértek. — Hanem a kegyelem csak szó maradt, mert még azon nap délután rabolni kezdtek az oroszok a vég utczákban. A tisztek biztatták a lakosságot, miként csak rablás leend, de gyujtás nem. A közlegénység ezt is nyiltan bevallotta. Illy körülmények közt beesteledvén az idő, az aggodalom és szorongattatás senkit sem hagyott alunni. Éjjel 10 óra után hirtelen egy kozák csapat vágtatott be a városba, s az utczákon bolyongó lakosságot körbe fogván, dühvel kezdék kancsukázni, követelvén, hogy vezessék el a lelőtt oroszok sirjához. A kozákok, kikkel több tisztek is voltak, a lakosokat kergeték maguk előtt. A temetőbe kiérvén, azt parancsolák, hogy a sirt ássák fel. A losoncziak azt ásó- és kapával akarván eszközölni, egy tiszt vadul riadt rájok, mondván: „ti kutyák, hiszen azok méltók hogy gyilkos kezeitekkel ássátok ki, ti öltétek meg, mert minden losonczi gyilkos guerilla." És pusztán körmeikkel kellett a sirt földulni. Sötét éj volt. Az oroszok vad szidalma, kancsukáik csapása, a sirbontók nyögése, s a csapásokra fölfölemelkedő jajkiáltásaik még rémesebbé tevék az éjt; s ez iszonyú munka az éjfél óráiban rémesebb éjt idézett elő, mint millyet a barbar századok mutathatnak elő. Végre a sír fenekéről feltüntek a büszhödt testek, mellyek egy szövétnek világnál megvizsgáltatván az oroszok által, miután arczaikat meglátták, iszonzúan kezdtek ordítani, s a sirbontókra ujra rárohanván s őket kegyetlenül vervén, azzal fenyegették, hogy a sirba most ők fognak elevenen

eltemettetni. Végre a holt testek megmosatván, a 3 közlegény a sirba tétették, a tisztek pedig a kath. templomba vitettek, s másnap egész katonai szertartással temettettek el. Sok egyeseknek borzadásig szenvedő története hozathatnék elő; — de azt a hely szüke miatt nem lehet tennem; egy külön munkában körülményesen ohajtván azt leirni. Most csak az egyszerü vázlatolásnál maradva e főbb eseményeket pusztán, de hiven terjesztem elő. — Aug. 8-án éjfél után nem sokára kezdék meg a rablást, mellyre jelt a trombiták harsogása adott. Az oroszok ezredenkint jöttek be, s bizonyos időszakban új ezredek váltâk fel a rablott tárgyakkal megrakodtakat. A városnak minden szögletében hangyaként hemzsegő oroszok nemcsak a házakat rabolták, hanem a lakosokat kegyetlenül és minden irgalom nélkül verték, — medenekfölött csizmáikat huzták le, s ha azt erővel kellett tenniök, kék foltokat osztogattak kárpótlásul. Kis idő mulva minden lakos mezitláb volt, s azonfelül felső öltönyétől is megfosztva, többen pedig meztelenségig vetköztetve. Pénzt különösen követeltek, s minthogy mindig más; s rablás-szomjtól égő ezredek jöttek be, a kirablottaktól is kértek pénzt, s ha nem adhattak nekik, kegyelem nélkül ütötték. Az utolsó csapatok legdühösöbbek voltak, mert ezek már vagy semmit, vagy értéktelen dolgokat találván, vadságukat kegyetlenkedésben hütötték ki. A tisztek is kivált a született orosz tisztek, a közlegénységgel vetekedve raboltak. — Ezen rablás rendszeres volt, mert midőn a város már mindenből kizsamányoltatott, akkor csákányokkal és furkókkal s dorongokkal jöttek be, s a mi elvihető nem volt, azt porrá zuzták. Épen egy tükröt, egy széket, egy butordarabot sem hagytak. — Az ágybelieket fölmetszték, s belőlök a pelyhet kieszítvén, az utczák mintha hóval lennének beborítva — pehelylyel voltak macadamizálva. — Az elásott és elrejtett pénzek és kincsek föltalálásában különös ügyességet és gyakorlatot fejtettek ki. A boltok tartalmát szekerekre rakták, s azokból minden legkissebbet elvitték. Ezen rablásban, söt a kegyetlenkedésben is nagy részt vettek az orosz tábornak előfogatokkal szolgáló fuvarosok is, kik többnyire a szomszéd vidékek parasztjai voltak. A pinczéket mindenütt feltörték, s a bort, mellyet kiinni nem birtak, kieresztették. Azon vadság, s kegyetlenség, mellyet különösen részegségökben gyakoroltak, leirhatlan, — el-annyira, hogy semmi fegyelmet sem ismertek, s tisztjeik sem birtak velük. Több eset volt, hogy a legénység által gyakorlott állatiság fölött az őket fékezni nem biró tisztek is könnyeztek. A salva guardiázott gyógyszertárokat is kirabolták, söt a holtak szemfedőihez is mertek nyulni, s a templomokat kirabolni. A rablás, a mi a történetben is csaknem hallatlan, másfél napig tartott. A várost folyvást bekeritve tarták; senki sem menekülhetett. A lakosság a kancsukákkal folyvást üldöztetett, sokan halálig gyötörtettek. S emlitsem-e a vadságot, mellyel a nők irányában viseltettek. — Az legyen ezuttal elhallgatva, ha gyakorolva volt, emlitve ne legyen az erkölcstelenség. És ez mind nem volt még elég. — Aug. 9-kén gyujtották föl a várost. Csaknem minden házat külön gyujtának meg. A szobákban maradt összetört bútorokat középre hordván, erre készitett szurkos kanóczaikkal eszközlék a gyujtást, melly hogy olthatlan legyen, a bútorokat szurokkal is behintették. — Ezenfölül égő röppentyüket is bocsátottak. — Midőn a gyujtás kezdődött, tábori zene zendült meg, s a lángok pattogásai közé

az oroszok hahotája vegyülvén, midőn a tábori zene is megszóllalt, iszonyú jelenetet engedett látni az elgyötört s azonfölül koldusbotra jutott lakosságnak. A városban őrcsapatok jártak, s ha valakit oltással foglalkozva találtak azt ostorozták; söt több helyen a lakosság a tüznek kergettetett. Rövid idő alatt egy lángtengerré lett a város. Fekete füstfellegek emelkedtek fölötte, s rémes volt látni, midőn a házak ablakai okádták a füstöt, s a felköltött szél izzó hullámokat vetett a levegőbe. S a vad hahota és szitok az oroszok ajkairol, a rémült marhák bögése; és a futkosó ebek éles vonitása, lélekrázó hanggal tölték be a levegőt. Este felé a hőség türhetetlen lön, a lakosok Apátfalvára hajtattak. Képzelhetni a férfiakból, nőkből, gyermekekből és vénekből álló csoport milly kinos érzelmek közt nézte a lángtömegeket. Mindennél jobban fájt hallani az oroszok kárörvendő hahotáját, s még ki nem hütött bosszúfenyegetésüket, s egész dühvel hirdetett azon toldalékjokat, hogy most már mindnyájan fölfognak konczoltatni, — mi azonban nem teljesedett be. — Igy dulatván föl Losoncz, másnap az orosz tábor indulásra készült, s a jelen volt lakosok kártpótlásul minden személyre 2 pfrtlal jutalmaztattak. Végre egybehivatván egy orosz tiszt által, ez következő szavakat intézi hozzájok: „Én szoros vizsgálatot tartottam; s sikerült kitudnom, hogy várostokat nem az oroszok gyujtották fel, hanem paraszt ruhába öltözött guerillák és losoncziak." — Ezen hallatlan elvetemedetséget és oktalanságot tanusitó bucsúszavak után, fölszedték táboru kat s számtalan zsákmánynyal terhelt szekerekkel Zólyom felé indultak. — Képzelhetni, a losoncziak milly szerencsés utat kivántak nekik. Midőn a losoncziak visszajöttek, éktelen düledéket s omladozó romokat találtak. Minden elpusztitva, megsemmisitve volt. Egy harapás kenyér, egy rongy nem maradt, s ha a közel vidékek nem siettek volna élelmet behozni, sokan az éhhalálnak lettek volna kitéve. Szívrepesztő volt, midőn láthattál az előtt jó módú s jólétet élvező polgárokat egészen lemeztelenitve, s csak kölcsön kapott alsó-ruhákba öltözködve, vánszorogva járni a düledékek között, s köszönve elfogadni egy darab kenyeret, mellyre könyeik hullottak. De ezen szomoru látvány leirása terjedelmes helyt igényelvén, az más alkalomra tartatik föl, ezuttal még csak azt emlitem meg, hogy mintegy 3 megégett holttest találtatott, s nehány összeszurt, s halálra gyötört nőalak. Ezen esemény után nehány napra a világosi fegyverletétel megtörténvén, a magyar pénz is, a losoncziak egyedüli segélyeszköze elveszett, s igy minden vagyonuktól megfosztva, szorgalom, és iparukban végkép megzsibbasztva, a szó szoros értelmében általánosan koldusbotra jutottak. — Az inség, a nyomor leirhatlan. — Télen által alig levén födeles ház a városban, többnyire csak pinczékben, féligmeddig kiigazitott nyomorult szobákban, sokan kunyhókban is voltak kénytelenek lakni.

Losoncz (Loschonecz), tót falu, Poson vgyében, Szomolánhoz délre 1 órányira, a kárpát tövében. Számlál 417 kath., 9 zsidó lak., kik igen ügyes esztergályosok, s különféle faeszközöket készitenek. F. u. gr. Pálffy Ferencz. Ut. p. Nagy-Szombat.

Lóth (Kis és Nagy), két egymás mellett fekvő tót-magyar f., Bars vgyében, az első 211 kath., 9 evang., 25 ref., a második 587 kath., 156 ref. lak., s kath. paroch. templommal. Mind a két helységnek van szöllőhegye, erdeje, jó legelője, középszerü szántóföldе. F. u. többen. Verebélyhez 3 óra.

Lothárd, horvát-magyar falu, Baranya vgyében, lejtős helyen elszórva fekszik, ut. postája Pécs. Van $38^{2}/_{8}$ urbéri telke. A föld vörös agyag, majd fejér, kövecses; terem rozsot, ritkán kétszerest. Káposztából fő jövedelmük van. Lakja 520 kath., kik közt 468 horvát, a többi magyar. Birja gr. Batthyányi Iván.

Lovad, puszta, Komárom vgyében, Ácstól 1 órányira. Hajdan külön határral birt, jelenleg Ács helységével egyesittetett. A lovadi határban van a Bumbum szölőhegy, mellyen nevezetes római régiségek találtatnak; s ugyan itt van a bécsi országuton egy vendégfogadó.

Lovas, puszta, Veszprém vmegyében, S. Vásárhely határával szomszédos.

Lovas, magyar falu, Zala vmegyében, igen kies vidéken, a Balaton mellett: 60 kath., 132 ref., 4 zsidó lak., kik nagyrészt bortermesztésből élnek. Vizimalma három van. F. u. a veszprémi káptalan.

Lovaszád, német falu, Vas v.-megyében, a Pinka és Strem vize mellett: 238 római kath. lak. A jáki apátsághoz tartozik. Ut. p. Rába Sz. Mihály.

Lovászi (Lovaszovicz), tót falu, Nyitra vmegyében, a Nyitra mellett: 258 kath., 20 zsidó lak., s igen jó termékeny határral. F. u. többen. Ut. posta Nyitra.

Lovászi, magyar falu, Zala v.-megyében: 317 kath. lak. F. u. többen. Ut. posta A. Lendva 1 óra.

Lovcsa (Nagy és Kis), két tót f., Bars vármegyében, az első a Garan mellett: 546 kath. lak., és paroch. templommal. Káposztája, gyümölcse, szénája bőven. A második a hegyek közt: 467 kath. lak. Sok erdő. F. u. mind a két helységnek a beszterczei püspök. Ut. posta Selmecz.

Lovrin, derék német falu, Torontál vgyében, Komlóshoz északra 2 mfdnyire: 2644 kath., 8 evang., 2 ref., 56 óhitü, 10 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Ékesíti az uraság szép kastélya és gyönyörü kertje, melly legelső a megyében. Határa felette gazdag; és első osztálybeli $98^{4}/_{8}$ egész jobbágytelekkel. F. u. özvegy b. Liptaynő, s feje gottlóbi uradalmának.

Lózs, németül Losing, magyar mezőváros, Sopron vmegyében, Sopronhoz keletre $2^{3}/_{4}$ mfd. 1300 kath., 10 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Csinos uraségi kastély és kert. Van 1864 hold szántófölde, 400 h. rétje, 140 h. legelője, 400 h. szölője, 500 h. erdeje, 180 h. utak, stb. Egész jobbágytelek $44^{6}/_{8}$. Földe igen jó, s terem buzát, rozsot árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát. Bora közönséges. Erdeje tölgy és cser. Az uraság 2640 finom birkát tart. Birja gr. Viczay Héder.

Lozánszka, ujtelep, Máramaros vgyében, lásd Ökörmező.

Lozorno (Losorne), tót falu, Poson vmegyében, Stomfához északra 1 órányira, kies vidéken. Számlál 1661 kath., 5 zsidó lak. Van egy uraségi kastélya és kertje, fenyves, bikkes erdeje, meglehetős szölöskertje. Határabeli patakja öt vizimalmot forgat. F. u. gr. Pálffy Leopold.

Alsó-Lő vagy Lövö, és **Felső-Lő**, lásd Schützen.

Kis-Lőd, német falu, Veszprém vármegyében, a Bakonyban, a Veszprémből Pápára vivő országutban: 1235 kath., 5 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. Földei soványok, de bikkes, tölgyes erdeje roppant, a honnan lakosai facszközöket késziteknek, s bikkfa taplót gyüjtenek. Sok gyümölcs. Szekerezés. Találtatik itt tiszta agyag, sárgával keverve, és sárga agyag, mellyeket a pápai köédény-gyár is használ. F. u. a veszprémi püspök. Ut. posta Város-Lőd.

Város-Lőd, német falu, Veszprém vmegyében, ugyancsak a veszprémi országutban, a Bakony közt: 1829 kath., 7 zsidó lak., kik igen szorgalmasok, gabonát, lent, sok gyümölcsöt termesztenek, faeszközöket csinálnak, taplót gyüjtenek, szekereznek. Van itt kath. paroch. szentegyház, postahivatal, vendégfogadó, sörház, fürész- és lisztmalmok. F. u. a veszprémi püspök. A helység neve hajdan Lövöld volt.

Lődős, Liczelsdorf, német mezőváros, Vas vármegyében, közel Stájerországhoz, 1054 kath. lak. Kath. paroch. szentegyház. Szántóföldjei nehéz mivelésüek. Szölöhegye nem igen termékeny, és savanyu bort ad. F. u. gr. Erdődy György.

Lögör, vagy Lögri, puszta, Komárom vármegyében, hajdan Leventérnek is neveztetett, fekszik a Csalóközben a bogyai, olcsai és megyercsi határok közt. Áll 421 holdbul, melly közt 121 h. szántóföld, 300 h. kaszálló. Mind földe, mind rétje igen termékeny, buzát és szénát nagy bőséggel terem. Felét a pusztának Jezerniczky után a Ghyczy család birja, másik fele Csorba, Végh, Jókay családoké.

Lők, magyar falu, Bars vmegyében: 260 kath., 323 ref., 40 evang. lak. Ref. anyatemplom. Tágas szölöhegy. Erdö. Sok gyümölcs. F. u. h. Eszterházy. Ut. posta Léva.

Tisza-Lök, magyar mezőváros, Szabolcs vmegyében, a Tisza mellett, Dobhoz északra $1\frac{1}{4}$ mfdnyire: 309 római, 187 gör. kath., 3482 reform., 394 zsidó lak., ref. anyatemplommal, synagogával, 41 első osztálybeli egész telekkel, sok majorsági földekkel. Határa ennek is igen termékeny, csak hogy a Tisza árvizeitől gyakran szenved. F. u. Patay, Vay nemzetségek. Ut. posta Tokaj.

Lököshháza, puszta, Arad vármegyében, Kétegyház, Elek, Sz. Márton, Mácsa, Sikló helységek Jánosháza, Kutas és Kevermes puszták közt. Határa egészen róna és 14,000 holdat foglal el. A föld legnagyobb részt gazdag fekete homok, de van nagyon homokos is, és egy pár száz hold szík. A birtokosok haszonbérbe szokták adni, s leginkább szántják vetik, ugy hogy gyep alig van már 1000 hold. Birkamajor csak egy van, t. i. a Bánhidy Antalé, ki itt igen szép nemes birkákat tenyésztet, e mellett gyönyörü gyümölcsöst állitott egészen franczia rendszerre, s már is 80 legválogatottab faj találtatik; ugyan ez az uraság épittetett legelsö igazi hollandiai szélmalmot egy hamburgi ácsmester által. E szélmalom 3 köre van, s jó évben behoz 1000 köböl vámot. A pusztát 1744-ben az Edelspacher család nyerte meg kir. adományban, s jelenleg e család mindkét ágon származó ivadékai birják mintegy 15-en.

Lököshháza, magyar falu, Gömör vgyében, Harkács és Otrokócs helységek közt, egy hegy alatt fekszik. Van benne az evangelikusoknak templomjok és oskolájok. A lakosok száma 170-re megy, ezek közöl r. kath. férfi 8, asszony 6; evang. férfi 81, nő 75; mindnyájan magyarok. A határnak kiterjedése $833\frac{1}{8}$ holdat tesz, ebből belsöség $44\frac{1}{8}$ hold, rét $210\frac{1}{8}$, szántóföld $360\frac{1}{8}$, erdeje $181\frac{2}{8}$ hold, 20 hold gyümölcsös, és $17\frac{1}{8}$ hold legelö. Szántóföldе mindamellett hogy hegyes, mindent megterem; rétje igen jó, csakhogy a Thurócz vize gyakran elönti, maga a helység is sokat szenved, főkép tavasszal és ősszel a Thurócz kiáradása miatt. A helység közepén van egy egészségtelen tó, melly száraz években kiszokott száradni, a gyümölcstermesztés hajdanában nagy divatban volt, mi jelenleg lábra kezd ujra kapni. Van 7 köblös cseresnyése a legjobb fajtákkal beültetve; a hely-

ség nyugoti oldalán emelkedő ugynevezett Őrhegyen, mint tartják vár létezett, de most már csak a földben találtatnak czément darabok és kövek. Birja és lakja ezen helység $^1/_3$-dát az Istók család; külbirtokosok: Dráskóczi, Czékus, Gotthardt, Szontág és Lóczi urak.

Lőrinczi, magyar falu, Nógrád vmegyében, Fancsal, Ecséd helységekkel, Sápi, Gombos pusztákkal, Heréd, Kökényes falukkal és Selyp pusztával határos; ut. postája Hatvan. Határa 4824$^5/_8$ hold, u. m. 128 beltelek, 2550$^1/_8$ h. szántóföld, 616$^5/_8$ h. rét, 168$^4/_8$ h. szőlőhegy, 831$^2/_8$ h. legelő, 432$^6/_8$ h. erdő, káposzta, kenderföld 38$^3/_8$ h., utak, stb. 59$^1/_8$ h. Ebből majorsági beltelek 10$^3/_8$ hold, szántóföld 1110$^1/_8$ h., rét 258$^5/_8$ h., erdő 432$^6/_8$ h., legelő 103$^4/_8$ hold. A határ $^2/_3$ része a Zagyva vizén innen jó fekete föld, $^1/_3$ része a vizen tul homokos, s néhol sovány. Az uraság repczét, luczernát és bükkönyt is szokott termeszteni. Némellyek fuvaroznak. Lakja 1520 r. kath., 4 evang., 8 zsidó. Van itt kath. templom és emeletes plebania, derék urasági tiszti- és vadászlak, nagy magtár. Birja h. Grasalkovichnő assz.

Lőrinczfalva, puszta, Gömör és Kis-Honth egyesült vármegyében: 3 kath., 8 ref. lak. Ut. p. Tornalja.

Lőrinczke, Lorincik, tót falu, Abauj vármegyében, Kassához nyugotra $^1/_3$ órányira: 197 kath., 7 zsidó lak. F. u. Kaziнczy és Desseőffy örökösök.

Lőrinte, magyar falu, Veszprém vmegyében, Devecserhez 1 óra: 283 kath., 49 evang. lak., homokos határral, erdővel, mészégetéssel, kőbányával, vizimalmokkal. F. u. Bezerédy nemzetség.

Lövő, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Kisvárdához 1$^1/_4$ mfld. Határa homokos, sok helyen mocsáros, rozsot, tengerit, burgonyát és dohányt terem; tulajdonképen rétjei nincsenek. A határkiterjedése 1050 hold, mellyből urbériség 220 hold, a többit birják a szathmári püspök, Lövey Gergely, Temesváry Ferencz. Lakja 63 házban 365 lélek, kik többnyire reformatusok, helybeli anyatemplommal. Van itt egy szeszgyár is.

Lövő, magyar mezőváros Sopron vmegyében, Sopronhoz délre 3$^1/_4$ mfd. a sárvári országutban: 1100 kath. lak., paroch. templommal. Van 2943 hold hires buzatermő szántóföldе, 136 h. rétje, 86 h. belsősége, 512 h. cser- és tölgyfa erdeje, 100 h. szőlőhegye. Birja gr. Széchenyi Pál.

Eger-Lövő, magyar falu, Borsod vmegyében, a járás délnyugoti szélén, Miskolcztól 2$^{11}/_{16}$, Egertől 1$^{14}/_{16}$, u. p. Kövesdtől $^{11}/_{16}$ állomásra, vizenyős rónaságon; keletről Sz. István, délről Ivánka, és Négyes, nyugotról Eger-Farmos s Szemere helységekkel, északról M. Kövesd városával határos. Határkiterjedése 4578 hold, mellyből az uri, kerti, s beltelkek hozzá számitásával, beltelkek 426 h., három nyomásos szántóföld 1702 h., rét 1118$^2/_8$; jobbágyokkal közös legelő 1263$^3/_8$ h., használatlan mocsár s vízfolyás 56$^6/_8$ hold, szőlő 11$^5/_8$. A nevezett öszvegből ismét 8 urbéri telek után szántóföld 20$^2/_8$, rét 8$^5/_8$, majorsági szántóföld 1419$^5/_8$, rét 1093 hold. A szántóföldek fele vad és termőszík, fele pedig leginkább gabonát termő fekete föld. A rétek, legelők posványosak, s e miatt az állat-tenyésztés rosz, a mező gazdagság pedig csak közép karban áll. 887 ref., 66 római kath., 3 evang., 58 zsidó, öszvesen 1014 lak., lakosság közül 503 férfi, 511 nőnemü. 16 jobbágy, 120 zsellér, 50 lakó földmivelésből, 2 kovács, 1 szücs, 1 kalapos, 2 csizmadia, 1 kerékgyártó, 1 molnár 2 legényével. Öszvesen 9

mester, 2 legény kézmüvességből, a zsidóság pedig házalásból él. A reformatusoknak helyben van anyaegyházuk, a r. kath. fiókegyház pedig Ivánkához tartozik. Legkitünőbb épület a helységben özv. Soós Jánosné született Ambrózy Antónia asszony laka. A határt az Eger és Hor vize, továbbá a gyakori kiáradásaival sok kárt okozó Ostoros patak folyja át. 2 mocsárja, és vadruczákkal gazdag 3 patakja van. F. u. Ambrózy Antonia özv. Soós Jánosnő, Döry Krisztina özv. Plathy Imrénő, Gyürky Klára özv. Sréter Mihálynő, Lipcsei Károly, továbbá az Ambrózy és Bálinthy család.

1570. A Bikky család Bükky Benedeknek ad el egy-rész jószágot (l. Csöllő pusztát.)

1751. A Quadányi család nyer birtokba iktatást (l. Nemes Bikk.)

Lövő-Petri, magyar falu, Szabolcs vmegyében, posványos helyen, Kisvárdához $1\frac{1}{2}$ órányira: 386 többnyire ref. lakossal, s helybeli anyatemplommal. Határa homokos és posványos, sok dohányt, rozsot, burgonyát és tengerit terem. Kiterjed 2356 holdra, mellyből 134 holdat közlakosok s a ref. lelkész és a tanitó birnak, a többi a Petri leány ágon levő örökösöké. Tulajdonképen rétjei nincsenek, csak a laposokat kaszálják, ha szárazság van. Ut. posta Berkesz.

Lubelle (Király), tót falu, Liptó vmegyében: 563 kath., 25 evang., 13 zsidó lak. Piskolczbányák. F. u. Bajcsy, Köröskényi, Kubinyi, Radvánszky, Thuránszky. Ut. p. Berthelenfalva.

Lubenyik, tót falu, Gömör és Kis Honth egyesült vmegyében, Jolsvához északra egy kis órányira: 50 kath., 301 evang. lak. Határa szük s részint hegyes, részint róna; az itt ásatott foszló agyagot (argilla schisti) a közellévő vashámorokba hordják. F. u. h. Coburg. Ut. p. Rosnyó.

Lubina, tót falu, Nyitra vmegyében, Ó-Turához $\frac{1}{2}$ órányira, hegyek közt: 132 kath., 2222 evang., 38 zsidó lak. Evang. anyaszentegyházzal. Sok erdő; nagy marha- és juhtartás. F. u. a csejthei uradalom. Ut. p. Galgócz.

Lublyó, vár, Szepes vmegyében, egy magas hegyen, közel a gallicziai határhoz, Löcséhez 8 órányira. Alatta folyik a Poprád. E vár a történetben hires. Itt laktak Lengyelország kormányzói, kik a lengyelek birtokában volt 16 szepesi városok igazgatói valának; itt laktak Szepes történetében hires lengyel herczegek, Lubomérszkyek, kikről Wágner Károly in Analectis Scepusii sok emlitést tesz. A várhoz tartozik Hobgard helység, valamint a hegy alatt fekvő curialis birtok Szadek. Közelében vannak e várhoz tartozó szép erdőségek, és egy 700 holdnyi majorság. A föld középszerü, s rozsot is terem. A vár ura Raisz György, ki ezt a kamarától vette. Benne pompás lakás van, mellyhez több épület tartozik, hol a kamarai igazgatás alatt tisztek laktak; a várszolgákon kivül más lakosai nincsenek. Van itt egy kápolna is és egy pálinka-gyár.

Ó-Lublyó, Lublau, Szepes vmegyében kellemes fekvésü város a Poprád jobb partján, Késmárkhoz északra $3\frac{1}{2}$ mfdnyire: 1989 kath., 7 evang. német lakossal, kik lengyelül is egyformán jól beszélnek. Kath. parochia. Nevezetes bőr-gyolcs és méhsér kereskedés, papiros-malom. Átalellenben a várossal a Poprád tulsó partján van a cs. kir. sóház, egy órányi távolságra pedig a régi lublai vár, melly egy magas hegyen fekszik, s most is meglehetős állapotban tartatik. Közel a várhegy alatt az uradalmi tisztek lakait láthatni. A lublyói várat Trencséni Máté 1308-ban megerősitette. 1433-ban, és 1461-ben a hus-

siták 1769-ben a lengyel confoederatusok foglalák el. A várostól délre $^3/_4$ mfdnyira egy mély völgyben fekszik a hires lublyai fürdő és savanyuviz-forrás az uj-lublyói határban.

Uj-Lublyó, tót falu, Szepes vmegyében, közel a gallicziai határhoz, Késmárktól 3, Löcsétől 8 óra. Fekszik rónán s hegy oldalon. A föld középszerü, keresztül foly egy Jakubjanka nevü patak. Van 1100 római kath. lakosa, paroch. temploma, 41 egész urb. telke. Az uraságnak erdőn kivül van 200 hold földe, s ettől tartozott a lelkésznek tizedet fizetni. Van a helységben 2 vasgyár, pálinkaház, több tisztilak. E helység határában találtatik a hires lyublyói savanzuvizforrás és fürdő. Fekvése a földnek valóban regényes, kellemes erdőktől környezve. A fürdő-épületek csinosak; az élelem olcsó; szép vendégfogadó, derék angol kert egy tóval, kényelmet és kedves mulatságot adnak a fürdő-vendégeknek. A fürdés ideje leginkább julius kezdetétől aug. végéig. A falu és fürdő birtokosai Probstner András és Adolf.

Lubnya, Brisztra Verchowinához fekvő orosz falu, Ungh vmegyécen: 86 g. kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Lubocz, orosz falu, Sáros vmegyében, Radács fil. 75 római, 211 g. kath., 17 evang. lak. F. u. Pulszky. Ut. p. Eperjes.

Lubochna, tót falu, Liptó v.-megyében, a Vágh bal partján, s a Fátra hegye alatt: 5 evang. lak. Faeszközök lerakóhelye. F. u. a kamara. Ut. p. Rozenberg.

Lubotin, tót falu, Sáros vmegyében, Palocsához $^1/_4$ mfld., közel a Poprádhoz: 430 r., 74 g. kath., 4 ref., 24 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Szép erdö. Füzészmalom. Raktár is Poprádon vitetni szokott portékákra. F. u. a Dessewfy nemzetség.

Lucsatin, tót falu, Zólyom vmegyében, a Garan folyó mentiben, ut. p. Beszterczebánya. Határa nincs felmérve, hanem van itt 10 egész urb. telek, s ezután 300 hold szántóföld, erdeje 425 h., majorság itt nincs. Földe árpát, zabot, jó években rozsot is terem. Szarvasmarhát és juhot tenyészt. Lakja 269 evang., 263 kath., kik részben házaló kereskedők. Nadpleson hegyén hajdan várat mondanak, de semmi nyoma nem látható. Birja a kamara.

Lucs, másképp Lőcs, horvát f., Baranya vmegyében: 1141 kath., 11 óhitü lak., kath. anyaszentegyház. Lakosai sok juhot, sertést, marhát tartanak. F. u. Károly főherczeg. Ut. p. Baranyavár.

Luch, orosz falu, Ungh vármegyében, Uzsokhoz $1^1/_4$ mfdnyire: 204 g. kath., 8 zsidó lak. F. u. a kamara. Tt. p. Ungvár.

Lucse (Kis), magyar falu, Pozson vmegyében, Ó-Gelléhez 1 fertálynyira: 185 kath. lak., urasági kastélyal, kerttel, sörházzal. F. u. a Palffy fam. seniorátusa. Ut. p. Pozsonyon át Somorja.

Lucse (Nagy), magyar falu, Poson vármegyében, közel Kis-Lucséhez: 296 kath., 6 zsidó lak.

Lucz, magyar falu, Zemplén v.-megyében, a Tisza mellett: 110 kath., 1829 ref., 40 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal, 2968 első osztálybeli szántófölddel, jövedelmes halászattal s révvel a Tiszán. F. u. gr. Erdődy, Almásy. Ut. p. Tokaj.

Luczin, tót falu, Nógrád vármegyében, 16 kath., 624 evang., 7 ref. lak., kik nem régen költöztek ide Árva, Liptó, Zólyom vármegyékből. Evang. anyatemplom. Határa keskeny, sovány, kövecses. F. u. gr. Ráday Pál, gr. Toroczkay Pál. Ut. p. Szakál.

Lucska, tót f., Szepes vgyében, Szepes fil. s oda is tart.: 256 kath. lak.

Lucska, magyar falu, Torna vmegyében, Barka és Kovácsvágás közt: 406 kath., 174 ref., 5 zsidó lak. Hegyes, kősziklás határ. Vashámorok. Nagy erdő. Malom a Csermoszlya patakán. F. u. gr. Keglevich. Ut. posta Rosnyó.

Lucska, tót-orosz-magyar falu, Ungh vármegyében, Nagy-Mihályhoz keletre 1 1/4 mfldnyire a szobránczi postautban: 44 római, 152 gör. kath., 134 ref., 13 zsidó lak. Ref. szentegyház. Jó föld. F. u. gr. Sfáray Albert, Szemere György.

Lucska (Moys), tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh bal partján a Thuróczba vivő urszágutban. Számlál 274 kath., 20 zsidó lak. F. u. többen. Ut. posta Trencsén.

Lucska (Kis), Novoszelicza, Bereg vármegyében, Sztánfalvához 1/2 órányira: 109 g. kath., 5 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Lucska (Nagy), orosz falu, Beregh vmegyében: 1500 g. kath., 20 zsidó lak., kik hajdan minden szolgálattól szabadok voltak, csupán a kamarai s közleveleket tartoztak a kassai főpostára hordani. Paroch. templom. F. u. gr. Schönborn.

Harcsar-Lucska, tót falu, Sáros vmegyében, Henig szomszédságában: 202 római, 34 g. kath., 5 zsidó lak. F. u. a Tahy nemzetség. Ut. posta Eperjes.

Tapoly-Lucska, tót falu, Sáros vármegyében, Karácsonmező fil. 141 kath., 36 evang., 8 zsidó lak., termékeny határral. F. u. Tahy. Ut. p. Eperjes.

Lucska (Háneshey), német falu, Bars vármegyében, Körmöcz mellett: 587 kath., 151 evang. lak. Kath. paroch. templom. Sovány, köves határ. F. u. kamara.

Lucska (Nezbud), tót f., Trencsén vmegyében, Sztrecsennel általellenben a Vágh jobb partján, mellyben jövedelmes halászatot űz. Lakja 206 kath., 9 zsidó. F. u. gr. Pongrácz famil. Ut. posta Zsolna.

Lucska (Lieteva), tót falu, Trencsén vmegyében, 294 kath., 4 evang., 3 zsidó lak. A lietavai uradalom birja. Ut. p. Trencsén.

Lucska (Kotrzina), tót f., Trencsén vármegyében, Vadicso filial. 296 kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Pongrácz. Ut. p. Zsolna.

Lucski, tót falu, Lipló vmegyében, a Chocs hegye alatt, Rozenbergtől észak-keletre, 1 1/4 mfd. 825 kath., 36 evang. lak. Kath. paroch. templom. Határa s erdeje nagy; legelőjén sok juhot tart, patakiban pedig rákot, pisztrangot nagy bőséggel fog. Különös hogy rákjai megfőzetvén szürke szint vesznek magokra; a mit onnan magyaráznak, hogy a nevezett patak szénsavanyas meszet viszen magával. De legnevezetesebbé teszi ezen helységet hires meleg-forrása, és fördőintézete, melly 1/2 órányira van a falutól. Fakad ez szörnyü nagy tofa sziklákból több forrásokban, mellyek mind igen gazdagok. Vize igen tiszta, ment minden kénkőtől, azért akármelly mell kiállhatja; melegsége nem forró, hanem lágymeleg. Szembetűnő sikerrel használhatják a köszvényesek, aranyeresek, s átaljábavéve mindazon betegek, kiknek nyavalyájok az inak s más tagok gyengeségeitől származik. A vendégek befogadására néhány évek óta igen kényelmes épületeket, s fördőházakat épittetett a kamara; mellynek birtokában van mind a fördő, mind a falu.

Lucskocz, puszta, Zemplén vármegyében, Vásárhely fil. 29 kath., 7 evang., 8 zsidó lakossal. Ut. posta N. Mihály.

Lucsony, német falu, Mosony vmegyében, Óvár mellett: 422 kath., 4 ágostai, 1 ref. lak., kik mindnyájan zsellérek, kertészek és urasági cse-

lélek. Van 29 hold szántóföldе. F. u. Károly főherczeg örökösei.

Luczova, vindus falu, Vas vmegyében, a lendvai uradalomban: 111 evang. lak. Ut. p. Rába-Keresztur.

Ludad, Luding, magyar falu, Vas vmegyében, a Gyöngyös mellett: 244 kath. lak., róna és termékeny határral. F. u. h. Eszterházy. Ut. posta Köszeg. $^3/_4$ óra.

Ludad, puszta, Békés vmegyében, a Gyepes és Fekete-Körös közt. Ut. p. Gyula 2 óra.

Ludány (Alsó), tót falu, a Nyitra völgyében, N. Tapolcsánhoz $1^1/_2$ órányira: 261 kath. lak. Kath. paroch. templom. F. u. a nyitrai káptalan.

Ludány (Felső) tót falu, Nyitra vármegyében, Alsó-Ludány mellett: 148 kath., 11 evang., 16 zsidó lak. Van egy kastélya, termékeny szántóföldе, sok és jó réte, szölöhegye, erdeje. F. u. gr. Erdődy Józsefné.

Ludány (Alsó és Felső), magyar falu, Nógrád vmegyében: 261 kath., 10 evang., 6 ref., 6 zsidó lak. Van itt gr. Ráday Pál földes uraságnak szép 2 emeletes kastélya, s jó rendben tartott gazdasága. Földei lehetősök; különösen rétjei az Ipoly mentiben nagyon jók. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Ludas, magyar falu, Heves vmegyében, Visontához 1 órányira: 580 kath. lak., jó szántóföldekkel és rétekkel. Erdeje, szölöje nincs. F. u. Tarródy Bertalanné. Ut. posta Gyöngyös 1 mfd.

Ludas, telep és postaváltás, a szabadkai határban, Bács vmegyében, Török-Kanisa és Szabadka közt.

Ludasér, puszta, Poson vmegyében, Födémes filial. 6 kath. lak.

Ludna, puszta, Borsod vármegyében, hegyes erdőség a parasznyai határban, Parasznya, Varbó és Málýinka közt, róla szinte Parasznyánál emlékeztünk.

Ludrova (Nemes és Paraszt), két egymás mellett levö tót falu, Liptó vmegyében, mellyet csak egy kis patak választ el. Számlál 929 kath., 2 evang. lak. Kath. paroch. Földe inkább sovány, mint termékeny; hegyeiben legelője böven; erdeje derék. F. u. Rosenberg priv. városa, és Abaffy, Thold család. Ut. p. Rosenberg.

Lugos, magyar-tót falu, Szabolcs vgyében, Debreczenhez északkeletre 3 mfdnyire: 667 római, 791 g. kath., 6 ref., 10 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal, szép urasági juh-tenyésztéssel, $12^2/_8$ harmadik osztálybeli jobbágytelekkel. Határa sivatag homok, rozsnál, tengerinél, burgonyánál egyebet alig terem; erdeje azonban tágas. F. u. gr. Károlyi.

Lugos, (Oláh és Német) két részre osztott m.-város, Krassó vmegyében, a Temes 2 partján, egy 50 öl hoszszú híddal összeköttetve, Temesvárhoz 8, Pesthez 46 mfldnyire. Fekszik egy termékeny némely részt homokos térségen, kies erdők és hegyek szomszédságában. Népessége 5744 lélek, kik közt 1358 kath., 4093 n. e. óhitü, 100 evang., 14 ref., 179 zsidó. Nyelvökre nézve oláhok, németek, ráczok, magyarok. Van itt kath. paroch. templom s minorita szerzetes zárda, óhitü anyatemplomok, synagóga; vmegyeháza, postahivatal és váltás Kiszetó és Bozsur közt a temesvári és szebeni országutban, lovas kaszárnya, jó bort termö szölöhegy. F. a kamara s széke egy tiszttartósági kerületnek. Régi nevezetes vára egészen elpusztult.

Alsó-Lugos, oláh falu, Bihar vmegyében, a Sebes-Körös regényes völgyében, Élesdhez $^1/_2$ órányira, térségen: 8 r. kath., 800 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, urasági kastélyjal. Határa 2739 hold, mellyből szántó 1198, rét 389, erdö 908, szölö 244; ebből az erdőn kivül majorsági 350 hold. Földe vizenyős és iszapos,

terem tengerit, zabot, kevés buzát és burgonyát. Bora meglehetős, gyümölcse sok. A Sebes-Körösön kivül van még egy patakocskája. Birja gr Batthyáni Arthur.

Felső-Lugos, oláh falu, Bihar vmegyében, Élesdhez $1/2$ mfd., hegyes, partos vidéken: 30 kath., 480 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Határa 3155 hold, mellyből szántó 565, rét 198, erdő 2300, szőlőhegy 92. Majorság az erdőn kivül 93 hold. Földe partos, sovány; sok szilva; van egy pataka, forrásos tava és egy hamuzsír gyára, melly évenkint 300 mázsát készit a legjobb minőségben. Birja gr. Batthyáni Arthur.

Lugoshely, oláh falu, Krassó vmegyében, Lugoshoz $1/2$ mfldnyire, térségen: 7 kath., 969 óhitü lak., s igen termékeny szántóföldekkel, óhitü anyatemplommal, szép uraságí legelővel. F. u. a kamara.

Lugozo, oláh falu, Arad vmegyében: 314 óhitü lakossal. Birja a Dezső nemzetség. Ut. postatája Arad 6 óra.

Luhy, orosz falu, Máramaros v.-megyében, a Fejér-Tisza mellett: 58 r. kath., 285 g. kath. lak., s g. kath. fil. szentegyházzal. F. u. a k. kincstár.

Luka, magyar falu, Zemplén v.-megyében, a Bodrog közben, Sáros-Patakhoz keletre $1/2$ mfdnyire: 30 kath., 278 ref., 16 zsidó lak., reform. templommal. 312 hold szántófölddel. A helységtől délre messze kiterjedő nádas tavak s mocsárok láthatók. F. u. Vécsey.

Luka, tót falu, Nyitra vmegyében, a Vágh bal partján: 536 kath., 80 evang., 29 zsidó lak. F. u. a temetvényi uradalom. Ut. p. Galgócz.

Lukab, puszta, Nyitra vmegyében, F. Zéle filialis: 31 kath. lak.

Lukácsfalva, magyar-tót hely, Torontál vármegyében, Écskához $1/4$ óranyíra: 86 házzal, 470 kath., 84 evang., 38 ref. lakossal, s dohány termesztéssel. F. u. Lázár Zsigmond. Ut. posta N.-Becskerek.

Lukácsháza, magyar falu, Vas vmegyében, Kőszeghez 3 óranegyedre: 98 kath., 37 ágostai lak. Szántóföldei, rétjei termékenyek. F. u. h. Eszterházy.

Lukafa, magyar falu, Zala vmegyében: 123 kath., 8 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg 1 óra.

Magyar-Lukafa, magyar f., Somogy vmegyében: 121 kath., 204 ref., 8 zsidó lak., ref. fiókekklézsiával, melly a béczi anyához tartozik. Bort termeszt. Erdeje van. F. u. Festetics Antal és mások. Ut. posta Szigetvár.

Német-Lukafa, puszta, Somogy vmegyében: 190 kath. lak. Sok erdővel, üveghutával. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Szigetvár.

Luka palata, puszta, Nógrád vmegyében, Vilke fil. 17 kath. lak.

Lukárecz, szerb falu, Temes vgyében: 458 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, $10\frac{1}{8}$ urbéri telekkel; hegyes, völgyes határral. Birja Agora és Detrich család. Ut. p. Rékas.

Lukasocz, tót falu, Zemplén vármegyében, Jankócz fil. 267 kath., 7 zsidó lak., 589 hold szántófölddel. F. u. gr. Csáky.

Lukasocz, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban: 62 kath. lak. Ut. posta Radkersburg.

Lukavicza, puszta, Bars vármegyében, Zsarnocza filial. 156 kath. lak.

Lukavicza, tót falu, Zólyom vmegyében: 14 kath., 98 evang. lak. F. u. többen. Ut. p. Bucsa.

Lukavicza, tót falu, Sáros vármegyében, Bártfához kelet-délre egy óranyira: 31 római kath., 35 görög kath., 166 evang., 5 zsidó lakossal. F. u. a bártfai polgári kórház.

Lukhegy, puszta, Borsod v.-megyében, Mályi és Görömböly közt, korcsmával és a Hejő vizen malommal.

Luky, tót falu, Trencsén vmegyében, Zsolnához északra 1 mfd.: 405 kath., 4 zsidó lak. Földe sovány, hegyes; erdeje meglehetős. F. u. többen.

Luki, tót falu, Trencsén vmegyében: 620 kath., 129 evang., 193 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Synagóga. Ékesitik ezen helységet a közbirtokos urak csinos házai és épületei. Határa tágas, erdeje nagy; de földe soványocska; gyümölcse bőven. F. u. a Marczibányi nemzetség. Ut. p. Trencsén 9 óra.

Luki, magyar falu, Nyitra vmegyében, Berencs fiókja, 538 kath. lak. Birja a nyitrai káptalan. Ut. posta Nyitra 2$^1/_4$ óra.

Lukin, oláh falu, Temes vármegyében: 538 n. e. óhitü lak., paroch. templommal. Temesvárhoz 1 mfd. Birják Ambrózy István, Lajos, György bárók.

Lukó, orosz falu, Sáros vmegyében, Lénártóhoz 1 órányira: 57 róm., 762 görög kath., 6 evang., 16 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. Papiros- és fürészmalom. Nagy erdő. F. u. gr. Forgács. Ut. p. Bártfa.

Lukova, orosz falu, Beregh v.-megyében, Máramaros szélén: 308 g. kath., 15 zsidó lak. Hegyes határ. Nagy erdő. Vizimalomok. F. u. többen. Ut. posta Nyiresfalva.

Lukovo, tót falu, Zólyom vármegyében, Zólyomhoz $^1/_2$ óra: 10 kath., 209 evang. lak. F. u. Zólyom városa.

Lukovistye, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vármegyében, Rimaszombathoz északra 1$^1/_2$ mlfd.: 9 kath., 961 evang. lak. Evang. szentegyház. Gyümölcsöt nemcsak kertekben, hanem a szántóföldeken is termesztenek, ugy hogy az egész határ gyümölcsös erdőhöz hasonlít; továbbá számos timár találtatik köztük; a Konkova hegyén pedig hires répát termesztenek. A derencsényi uradalomhoz tartozik.

Lula, puszta, Somogy vmegyében: 25 kath. lak. Kaposvárhoz 3$^1/_2$ óra.

Lumsor, orosz falu, Ungh vármegyében, Vulsinka fil. 136 g. kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Lunka-Urzest, kis oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában: 413 n. e. óhitü lak., anyatemplommal.

Ohaba-Lunga, oláh f., Krassó vmegyében: 568 n. e. óhitü lak. Birja Pausz.

Lunka, oláh falu, Arad vármegyében: 178 óhitü lakossal. Almás és Kocsoba közt. Ut. p. Arad 10 óra.

Lunkány, oláh falu, Krassó vmegyében, nagy hegyek közt, Facsethez 2 órányira, Erdély felé: 362 óhitü lak., anyatemplommal, igen szép és roppant erdőséggel. A Béga vizének egy ága az ide való hegyekből veszi eredetét. F. u. Hoffman és Maderspach családok. E helységben nem rég a gräfenbergihez hasonló hideg viz fördöt állitottak, meglepő jó sikerrel.

Lunkaszpric, oláh falu, Bihar vmegyében, igen hegyes, erdős vidéken, Belényeshez 2$^1/_2$ mfd.: 375 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Urb. szántóföld 312 hold, rét 104 h., legelő 150 h., majorsági erdő és kaszálló 150 hold. Van egy patakja Ro nevü, s télen egy meleg forrás-vize.

Lupak, horvát falu, Krassó v.-megyében: 918 róm. kath. lak., templommal, Dognácsához $^3/_4$ óra. Birja a kamara.

Lupest, oláh falu, Arad vármegyében, igen erdős, hegyes vidéken, hegyre épülve, Tótváradhoz 2 mfld.: 442 n. e. óhitü lak., kis fatemplommal, szilvásokkal. Határa 2700 hold,

mellyből 175 h. szántóföld; a többi hegyes erdőség. Birja özv. Kaszonyi Aloysia assz.

Lupocs, tót falu, Nógrád vmegyében, Gácshoz ½ órányira, magas hegyek tövében: 162 ágostai, 141 kath. lak. Szántóföldei kissé dombokon feküsznek, s 456 holdra mennek, rétje 114 h., erdeje 910 h., beltelek 23 hold. Majorság csak az erdő. Földe sárga vörönyeges agyag, terem rozsot, árpát, zabot, burgonyát, főzeléket. Lakosai fuvaroznak is. Van egy pataka. Birtokos: gr. Forgách Antal és gr. Forgách János örökösei.

Lutissa, tót falu, Trencsén v.-megyében, elszórva a hegyek közt fekszik. Számlál 1291 kath., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Legelője jó lévén, sok juhot tartanak, s vajat, sajtot készitnek. F. u. gr. Nyáry. Ut. posta Zsolna.

Lutov, tót falu, Trencsén vmegyében, az ugróczi uradalomban. Lakja 175 kath.. 76 evang., 5 zsidó. Ut. posta' Nyitra-Zsámbokrét.

Luttilla, tót falu, Bars vármemegyében, Sz. Keresztkez 1 mfd., 744 kath. lak. Kath. paroch. templom. Határa nagy de sovány. Erdeje sok. F. u. a beszterczei püspök.

Luzsánka, puszta, Sáros vármegyében, Szinye fil. 154 kath. lak. F. u. Lánczy, Berthóty, s m.

Luzsna, tót falu, Liptó vármegyében, kősziklás hegyek közt, Beszterczebányához 1½ mfd.: 1639 kath. lak., és kath. paroch. templommal. A házak széjelszórva a völgyekben a patakok mellett vannak. Határa roppant de sovány, csak zabot terem. Erdeje sok és szép; legelője bőséggel, azért sok juhot tartanak, és sok sajtot, turót készitenek. Van egy savanyuviz-forrása. F. u. a kamara.

Luzsok, magyar falu, Baranya vármegyében; 14 kath., 201 ref lak. Ref. anyaekklézsia. F. u. a pécsi káptalan. Siklóshoz 5 óra.

Lyuba, puszta, Abauj vármegyében, F. Gagy fil. 50 kath., 28 ref. lak.

Keczer-Lyuba, puszta, Abauj vmegyében, Buzitha fil. 11 kath. lak. Ut. p. Kassa.

Lyubisse, tót falu, Zemplén vmegyében, a Laborcza mellett, Homonnához északra 1½ mfdnyire: 510 római, 58 görög kath., 15 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Vizimalom. Erdő. 651 hold szántóföld. F. u. gr. Csáky. Ut. p. Nagy-Mihály.

Lyuta, messze szórt orosz falu, Ungh vmegyében, a polonyinai bérczek alatt: 4 római, 1210 görög kath., 16 zsidó lak., g. kath. paroch. templommal. Fürészmalom. Erdősz hivatal. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Lüki-Kohány, oláhul Ityivsi-Kohán, oláh falu, Bihar vármegyében, hegyen és dombon, Margitához, melly utolsó postája, 1¾ mfdnyire, 241 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal, és 10⁴/₈ urbéri telekkel. Hegyes, völgyes határa 1079 hold, mellyből szántóföld 113 (93 urb., 20 majors.) hold, kaszálló 232 (urb. 172, majors. 60) hold, dézmás szőlő, melylyet többnyire margitaiak birnak 164 hold, majorsági szőlő 500 h., legelője nem levén, gazos és cserés hely 70 hold. Földe igen sovány, szurkos, sok helyt homokos és néhol köveeses, mást nem terem, mint kevés tengerit. Bora, szilvája sok. A határ mentiben délről foly a Berettyó vize. Birtokosok: gr. Csáky Sándor, Édes Gábor, Ujfalusi Lajos, Domahidi Dániel, Kabós Dániel, Kabós Mihály, Kabós János, Korda György és Simon Elek, Fráter Imre, Gedeon, Tamás, Jakab és Dániel, Sombory András, Végh György, Fodor Sándor, Kallós Imre, Botka Ádám, Osváth Károly, Mohay, Dobsa család, Radványnő assz.

Lüle (Kis), puszta, Bars vmegyében, Mellék filial. 37 kath. lak. Ut. p. Verebély.

Lüle (Nagy), tót-magyar faln, Bars vármegyében: 218 kath., 3 ref. lak. Bora, gyümölcse elég. F. u. a Szent-István seminariuma. Ut. posta Verebély.

M.

Macs, puszta, Szabolcs vmegyében, Ujvároshoz nem messze: 41 kath., 20 evang., 58 ref., 3 n. e. óhitü, 6 g. kath. lak. Tágas és gazdag puszta. Pályinkás ur mint haszonbérlö több ezer nemesitett birkákat tenyészt. F. u. gr. Gyulay. Ezelőtt Debreczen birta.

Mácsa, puszta, Szathmár vmegyében, Ököritó mellett, s ahoz tartozik.

Mácsa, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, a Galga völgyben, erdökkel környezett lapályon, Gödöllöhöz északra 1 1/2, Váczhoz 2 órányira. Határa 7050 hold, mellyből szántó 2396 h., rét 670 h., legelö 50, szölöhegy 303, erdök, mellyeknek egy része szinte legelö 3631 hold. Ezekből majorsági szántó 1396 h., rét 310 h., erdő 3631 h., a legelö közös; a szölö dézmás; urbéri birtok 1663 h. Földe fekete agyag s igen termékeny; rétjei sok és jó szénát teremnek. A határ közepén folyik a Galga vize, melly több malmokat forgat. Lakja 1140 r. katholikus, s a mi egyetlenegy példa a maga nemében, ámbár a lakosok mind magyarok, még is a 35 év óta köztök lakó plebanus egy szót sem tud magyarul. Birja a helységet h. Grasalkovich özvegye.

Mácsa, oláh falu, Arad vmegyében, Aradhoz észak-keletre 3 mfld, gazdag határral, juhtenyésztéssel. Számlál 19 kath., 2128 óhitü, 45 zsidó lakost, óhitü anyatemplommal. A Csernovics: nemzetség innen veszi előnevét.

Mácsa, puszta, Gyireshez közel Bihar vmegyében. Földe mind vetésre, mind marha- és juhtartásra igen jó. Birja a váradi deák püspök.

Mácsaiszállás, puszta, Pest-Solt vmegyében, Kalocsához tartozik.

Machalfalva, tót falu, Szepes vmegyében, Csötörtökhely és Horka közt, mindeniktöl egyenlö távolságra a postautban: 295 kath., 2 evang. lak. F. u. Mercz, Záborszky, Verbovszby s mások.

Mácséd (Kis), magyar falu, Poson vármegyében, Diószegh mellett egy kies termékeny lapályföldön. Táplál 447 kath. lak. F. u. gr. Eszterházy.

Mácséd (Nagy), magyar falu, Poson vgyében, Szered és Diószegh közt, mindegyiktöl 1 órányi távolságra a posoni utban. Számlál 1040 kath., 6 zsidó lak., kik a szeredi zsidóknak erösen fuvaroznak, s vagyonosak. Földjük, rétjök sok és kövér; sürü erdejök igen szép. F. u. gr. Eszterházy Károly. Ut. p. Szered.

Macskárok, puszta, Nógrád vmegyében. Berczel filial. 8 kath., 1 ref. lak.

Macskás, puszta, Honth vgyében. Nádas fil. 10 kath. lak.

Macskocz, vindus falu, Vas v.-megyében, a lendvai uradalomban: 30 kath., 58 evang. lak.

Machnács, puszta, Trencsén vmegyében, Motesicz filial. 40 kath. lak. F. u. Motesiczky.

Macsola, vagy Mocsolya, magyar falu, Beregh vmegyében, út. p. Beregszászhoz 1 mfdnyire: 33 r. kath., 197 ref., 5 zsidó lak. F. u. többen.

Macsova, oláh falu, Krassó v.-megyében, Káránsebeshez 1 órányira: 272 óhitü lak.; s anyatemplommal, szép erdövel. Birja Licsek család.

Macsov, tót falu, Nyitra vme-

gyében, Divék fíliál, 180 kath. lak. F. u. a nyitrai káptalan.

Maczedónia, oláh falu, Torontál vmegyében, Uj-Pécshez délre $1\frac{1}{2}$ mfdnyire a Temes szigetjében: 12 kath., 2 evang., 4 ref., 1294 n. e. óhitü, 8 zsidó lak., óhitü anyatemplommal, $62\frac{1}{8}$ egész telekkel. Határát a Temes árja rongálni szokta. Vidékén igen szép erdöségek látszanak. F. u. Nikolics testvérek.

Maczháza, puszta, Poson vármegyében: 56 kath. lak., gr. Pálffy senioratusáé s még egyéb nemeseké, Sárosfalva m. Ut. p. Somorja 2 óra.

Maczonka, magyar falu, Heves vmegyében, Nógrád vmegye szélén, Pásztóhoz északra $1\frac{1}{2}$ mfd. 442 kath., 19 evang., 5 ref., 6 zsidó lak. Határa felemelkedett rónaság, s minden gabonát böven terem; rétje sok és jó; a Zagyva vizén igen jövedelmes malma van. F. u. Gyürky Pál és Baloghiné, de valami kis részt Marsó László is bir. Ut. p. Gyöngyös.

Mád, magyar város, Zemplén v.-megyében, a Hegyalján, hegyek közt, ut. posta Tályához 1 órányira. Határa 7645 hold, mellyböl erdö 3500 hold, legelö 500 h., szántóföld 2500 hold, szölöhegy 1145 h., kaszálló nincs. A szántóföldböl 1477 hold majorság, 450 holdért taksa fizettettik, 573 h. szabad. A legelö a városé köszirtes és árkos; az erdö az uraságé. Szölöhegye igen hires aszú fejér bort terem; s ebböl 418 hold szabad, 727 holdtól kilenczed-dézma jár. Földe a hegyes részen nyirkos, köves, a sikságon fekete agyag s minden gabonanemet jól terem. Népessége 4600 lélek, mellyböl 2500 kath., 1300 ref., 800 zsidó, s mindenik felekezetnek helyben van papja és teploma. Mesterember 96. Országosvásárt nem tart, csak hetivásárokat csötörtökön. A hegyaljai szüret alkalmával tartatni szokott tánczvigalma országszerte hires. F. u. gr. Wolkenstein Albertina, gr. Wolkenstein An'al csödtömege, Semsey Jóbné, született gr. Keglevich Éva, Semsey Lajos.

Mad (Nagy), magyar falu, Poson vmegyében, Szerdahelytöl délre $\frac{1}{2}$ órányira. Táplál 316 kath., 3 evang., 285 ref., 13 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház, s ekklézsia. Határának egy része vizenyös; rétje, legelöje böven, sok burgonya. Közönséges vélekedés, hogy hajdan Corvin Mátyás itt gyakran mulatozott, s innen származott azon anekdota is, mintha egyszer távollétében a nagy-madiak egy kedves kis körtvély-fáját kivágván, öket megátkozta, s „csiribiri rosz emberek nek“ nevezte volna. Ut. posta Somorja.

Kis-Mada, magyar falu, Szabolcs vmegyében, N.-Madával összefüggésben, a minthogy lakosai is oda számittattak. F. u. azok, kik N.-Madát birják.

Nagy-Mada, magyar m.-város, Szabolcs vgyében, Baktához északra 1 mfdnyire: 113 római, 604 g. kath., 800 ref., 90 zsidó lak., ref., és görög kath. anyatemplommal, synagógával, s jeles uri házakkal. A ref. templom köböl épült, s nagy derék épület. Határa dombos, homokos, de termékeny; kaszálója kevés; van $11\frac{6}{8}$ elsö osztálybeli egész jobbágytelke. Itt nevezetes marha-vásárok történnek. F. u. Bay, Bernáth, Bersenyi, Hunyady, Jármy, Kenesey, Patay, Péchy, Pogány, Szabó, Szalgáry, Szemere, Somosy, Uray. Ut. p. Nyirbátor.

Madacska, tót falu, Nógrád v.-megyében, egy kösziklák közt fekvö keskeny völgyben: 6 kath., 298 evang. lak., kik alföldre járnak le kaszálni, csépelni, stb. Határuk felette sovány. F. u. gr. Zichy, b. Balassa.

Madar, magyar falu, Komárom vmegyében, Bátorkeszihez $\frac{1}{2}$ mfldnyire: 229 kath., 1328 ref., 14 zsidó

lak. A reformatusok itt már a türelem előtt népes anyaegyházat birlak. Határa, melly egy részben dombos, leginkább homok föld, melly csupán középtermékenységü, ámbár rozsot szépet terem. Határa 7980 hold, mellyből a jobbágyok birnak 117 egész telket (154 gazda), curiális telek 9, curiális zsellér 4, robotos 72, szabados 1, házatlan zsellér 43, uradalmi majorság 346 hold, szántóföld 10 kaszás rét. Szőlője az uraságnak nincs de a jobbágyok 1000 kapát birnak, a madari fejér bor a neszmélyivel méltán vetélkedik. A papi dézmát az uraság haszonbérli az érsektől s a kilenczeddel együtt természetben szedi. Egy telek ára 800 v.forint. Emlitést érdemel itt a nagy gonddal nevelt és ápolt uradalmi erdő s fenyves; a vmegyének is itt van szedres kerte. F. u. h. Pálffy, s a bátorkeszi urad. tartozik.

Madaras, szabad mező-város, Szabad Jász és Kun kerületekben, a Madaras és Üllő tavak mellett. Népessége 7311 lélek, kik 8 egyént kivéve mind reformatusok, ref. anyatemplommal, s két predikátorral, jó nemzeti oskolákkal. Határa feketeföld, s igen szép tiszta buzát terem; szőlője s erdőcskéje van. Kiterjedése 26253 hold (1600 □ ölével), és 994 □ öl, mellyet 970 polgár bir; kézmüves van 130; házak száma 1405. Az északi részén alig akadhatni már Fábiánka és Kápolnás régi helységek nyomaira. Ut. posta Kardszag.

Madaras, magyar falu, Bács v.-megyében, Bajához keletre 3 mfld., 4000 kath. lak., paroch. templommal. Jeter nevü tavában halat fog. Második osztálybeli határa fekete és sárga homokos, s 1100 □ ölével 19888 hold, mellyből 158 telek után urbéri szántó 5046, rét 4228, legelő 3401, szőlő 777, uradalmi szántó és rét 4355, nádas 800, tavak 171, utak 210 hold. Birja a Latinovics család.

Madarász, oláh-német falu, Szathmár vármegyében, Szahmár és Erdőd közt inkább lapályos téren: 1075 g. kath., 321 r. kath. lak., kik magyarul is tudnak. Görög kath. anya, r. kath. fiókegyház, 167 telkesgazda, 63 zsellér, 26 lakó. 6 kézmüves. Határja 9000 hold, mellyből szántó 4500 h., rét 1446 h., legelő 1276 h., erdő 500 h., belsőtelek 546 h., utak, csatornák. posványok 782 hold. Urbériség belsőtelek 517 h., szántó 2900 h, rét 1356 h., legelő 1276 h., erdő 500 hold; a többi majorság. Földe fejér agyag, s jó mivelés után buzát, zabot terem. A határon keresztül megy egy csatorna, melly néha folyik; ezenkivül van több tó és mocsár. Birja gr. Károlyi Lajos.

Madarász, oláh falu, szép rónaságon Bihar vmegyében, igen közel Szalontához: 1200 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 2544 hold, mellyből szántó 888, rét 888, legelő 712, erdő 56. Urbériség 672, majorság 772 hold. Földe nagy részben szíkes és vízállásos; határát a Korhany és Kákás ér futják végig. Birja Klobusiczky János.

Madarász, magyar falu, Poson vmegyében, Csötörtökhöz északra 1 órányi távolságra: 98 kath. lak. F. u. az eberhardi uradalom. Ut. p. Poson.

Madocsa, magyar falu, Tolna vmegyében: 8 kath., 1672 ref. lak., és anyaekklézsiával. Legelője tágas; határa is termékeny; a Dunában halászatot üz. F. u. közbirtokosok. Ut. p. Szegszárd.

Madocsán, tót falu, Liptó vármegyében, Lucskihoz 1/4 órányi távolságra egy völgyben: 118 kath., 25 avang., 17 zsidó lak. Kicsiny határa középszerü; erdeje, juhtenyésztése, csinos kastélya, és pálinkafőző házai nevezetesek. F. u. Madocsányi, Kubinyi. Ut posta Rosenberg.

Madokis, puszta, Liptó vmegyében, Selmecz mellett: 7 kath. lak.

Madrizestyi, oláh falu, Arad vmegyében, Buttyinhoz keletre $3^1/_4$ mfdnyire nagy hegyek közt: 623 óhitü lak., s anyatemplommal.

Madunicz, tót falu, Nyitra v.-megyében, Leopoldvárához $^1/_2$ órányira, igen termékeny lapályföldön: 924 kath., 11 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. gr. Erdődy-Józsefnö. Ut. posta Galgócz.

Maga, puszta, Liptó vmegyében, Komjátnához $^1/_2$ órányira: 5 kath. lak.

Magasd, puszta, Somogy vmegyében, Inkey Antal örökösié.

Nemes-Magasi, magyar falu, Vas vgyében: 168 kath., 1000 evang., 30 zsidó lak. Van evang. paroch. szentegyháza egy igen szép toronynyal, tágas, róna határa., bö legelője. F. u. számos nemesek. Ut. p. Kis-Czel.

Pór-Magasi, magyar falu, Vas vmegyében: 138 kath., 250 evang., 4 zsidó lak. F. u. gr. Eszterházy család.

Maglócza, magyar falu, Sopron vmegyében, ut. postája Csorna $1^1/_2$ mfd. Győr vmegye szélén: 458 római kath. lak. Róna lapályos határán van 243 hold szántóföld, 63 h. rét, 60 h. nádas, 96 h. legelő. Fekete földe főleg tiszta buzát terem. Urbériség $11^1/_2$ telek. Lóherét, luczernát és bükkönyt is vetnek. Birja a csornai prépost.

Maglód, tót falu, Pest-Pilis v.-megyében, a Cserhaton, Pesthez keletre $2^1/_2$ órányira: 280 kath., 716 evang., 20 ref., 220 zsidó lak. Evang. anyaegyház. Synagóga. Fekszik egy regényes termékeny vidéken. Ide tartozik T u z b e r e k puszta, melly mindenféle gabonát, kendert, szénát gazdagon terem. Bora meglehetős. A juhtenyésztés nagyban üzetik. Birják: Liptay, Szemere, gr. Teleki, Jakabfalvy és több Fáy nemzetségbeliek.

Mágocs, német-magyar m.város, Baranya vmegyében, inkább rónaságon, Dombóvárhoz egy kis órányira, ut. p. Pécs. Határa 8494 hold, mellyből urbéri beltelek 530, szántó 3012, rét 837, tiszta legelő 468, erdei legelő 1199, szölö 498, urasági beltelek 16, szántó 289, rét 106, erdő 484, Kapos viz által mocsáros, és lecsapolandó térség 953 hold. Földe inkább homokos, jó rozsot, és sok dohányt terem. Lakja 3138 r. kath, 147 ágostai, 140 héber. Nyelvre nézve $^1/_3$ magyar, $^2/_3$ német. Kath. paroch. templom. Országosvásárt 4-et tart, s hetivásárt minden csötörtökön. Birja a religiói kincstár.

Mágor, puszta, Békés vmegyében, Vésztőhöz tartozik.

Magosligeth, magyar falu, Szathmár vmegyében, Ugocsa szélén: 12 római, 21 g. kath., 190 ref., 11 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa részint agyagos, részint homokos; kaszállója sok, és tiszta szénát ad; makkos erdői szépek. Északi oldalában foly a Batár vize, melly a Tiszával egyesitvén árjait, tetemes kárt okoz. F. u. a Hagara nemzetségbeliek. Ut. p. Tisza-Ujlak.

Magospart, (Brehi), tót falu, Bars vmegyében, a Garan bal partján, Ujbányához 1 mfd. 601 kath., 12 evang. lak. Kath. paroch. templom. Cserépedény készités. F: u. Ujbánya városa Ut. p. Léva.

Magura, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényesbez $2^1/_2$ mfd., hegyes vidéken: 660 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 50, rét 55, legelő 95, majorsági erdő 1120 hold. Birja a váradi görög püspök.

Magura, oláh falu, Krassó vmegyében, Lugoshoz 1 órányira: 295 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a Frummer család.

Magy, magyar falu. Szabolcs v.-megyében, Levelekhez közel: 279 római, 140 g. kath., 5 ref., 7 evang., 28 zsidó lak. F. u. Ibrányi, Irinyi, gr.

Klobusiczky, Molnár, Niczky, Péchy, Somogyi, Szegedy. Ut. p. Berkesz.

Magyar (Kis), Klein Magendorf, magyar falu, Poson vmegyében, N. Magyarhoz 1 fertály órányira: 447 kath., 12 zsidó lak. F. u. több nemesek.

Magyar (Nagy), Gross Magendorf, népes magyar falu, Poson vmegyében, a Csalóközben, ut. p Posonhoz 3, Csötörtökhöz északra 1 mfd. 753 kath., 3 evang., 7 ref.. 285 zsidó lak., kik közt számos mesterember és kereskedő találtatik. Van kath. paroch. temploma, több uri épületei; sörháza, vendégfogadója, országos vásár. Szántófölde termékeny; rétje kevés, juha sok. F. u. gr. Eszterházy Vinczéné, Takács s m t.

Magyarád (Magyarovcze), tót-magyar falu, Honth vmegyében, Ipoly Sághoz nyugotra 2 mfd. 210 kath., 40 evang. lak. Van itt egy kénköves tartalmu tó, mellynek vize a rheumatikus, köszvény, s elzsibbadási betegségekben foganatosnak hirdettetik; a minthogy a vidékiek fördésre erösen látogatják. F. u. Tersztyánszky és többen.

Magyarád, puszta, lásd Hidvég puszta, Heves vmegyében.

Magyarod, puszta, Somogy v.-megyében Igalhoz közel.

Puszta-Magyarod, magyar falu, Zala vármegyében, Ederics és Istvánd közt: 483 kath. lak., paroch. templommal, bortermesztéssel. Ut. p. Egerszeg.

Balaton-Magyaród, magyar falu, Zala vmegyében: 575 kath. lak., szép marhatenyésztéssel. F. u. gr. Széchenyi. Ut. p. Kanizsához északra 3 mfld.

Magyarát, oláh falu, Arad v.-megyében, Aradhoz kelet-északra 4 mfdnyire, kies vidéken, 14 kath., 9 ref., 2170 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 4593$^{5}/_{8}$ hold, mellyből 1696 h. szántó, 848$^{2}/_{4}$ h. kaszálló, 841 h. legelő, 841 h. szölöhegy, 367 hold belsőtelek. Ebből majorsági-föld csak 62 h. kaszálló; a szölöhegy dézmás; a többi urbériség. Földe középszerü, s terem buzát, kukoriczát és zabot. Szölöhegye felette hires bort ad. Birja b. Ditrich József.

Magyarfalva (UherszkaWesz), tót falu, Liptó vármegyében, a Vágh bal partján: 19 kath, 219 evang. lak., több urasági lakházak. Nevezetes savanyuviz-forrásárul, mellyben hasonlóképpen sok lugsavany és lugföld alkotó részek találtatnak, használ a gyomor gyengeségében, máj- és lépdugulásokban, aranyérben, köbeli betegségben: mértékletessen használva a hideglelésben is foganatos. F. u. Szentiványi fam. Ut. p. Okolicsna.

Magyarfalva (UherszkaWesz), tót falu, Poson vmegyében, a Morva vize mellett, ut. p. Stomfához 2$^{1}/_{2}$ mfd. Lakja 708 kath., 78 zsidó. Van itt egy kath. paroch. templom. Harminczad, nagy urasági majorság, és tehenészet, szép vadakkal bövölködő erdő. Határa róna, homokos, de termékeny; rétjei igen jók. F. u. gr. Pálffy család.

Magyarka, puszta, szabad Jász és Kun kerületekben, Kardszaghoz tartozik.

Magyarlak, magyar falu, Vas vmegyében, a Rába jobb partján: 412 kath. lak. Róna határa buzát, dohányt, kendert és sok szénát terem. A szentgothárdi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Rába-Szent-Mihály.

Maholány (Maholincze), tót f., Bars vármegyében, a Zsitva mellett: 360 kath. lak. Makkos erdeje derék; rétjei jók. Vizimalom. F. u. gr. Keglevics. Ut. p. Verebély.

Mahomfa, magyar falu, Zala vgyében: 164 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Majdán, oláh falu, Krassó vármegyében, Oraviczához 1 órányira:

1 kath, 1309 óhitü lak., anyatemplommal, igen köves, kősziklás határral, nagy kiterjedésü szilvásokkal.

Majdán, magyar hely, Torontál vmegyében, a bébai uradalomban: 41 házzal, 684 kath., 4 zsidó lak., dohánytermesztéssel, szép fekvésü szőlőkkel. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p Szeged.

Majdánka máskép (Nász Holyatin), orosz falu, Máramaros vmegyében, 550 g. kath., 7 r. kath., 50 zsidó lak., anyatemplommal. Határában van Rudavecz telep, 200 g. kath., 10 zsidó lak., nemkülönben Lopusnya, 137 görög kath., 19 zsidó lak. Van jó fenyves erdeje, sok fürészmalma, több érczes forrása, s helyben a gr. Teleki nemzetség gazdálkodó tisztsége. F. u. gr. Teleki, a kamara, Markocsány, Pogány, és több nemesek. Ut. p. Huszt.

Majerka, német falu, Szepes v.-megyében, Leibicz szepesi város határán, 201 kath., 398 evang. lak., kik polgári jogokkal élnek, gyolcsot csinálnak, zsindely-készitésben igen ügyesek. Kath és evang. szentegyház. Vizimalmok. Savanyuviz. Rengeteg, szép erdő.

Mályi, magyar falu, Borsod v.-megyében, Miskolcztól $10/16$ állomásnyira, $1/3$ részben róna, $2/3$ részben dombos vidéken. Határkiterjedése hiteles felmérés szerint $2356\,17/32$ hold. Ebből belsőtelek $42\,17/32$, szántóföld $975\,29/32$, rét $649\,6/32$, szőlő $313\,17/32$, erdő 31, legelő, utak, vizállás $451\,5/32$ hold. Majorsági birtok $1799\,1/32$, urbériség $499\,16/32$, római kath. egyház birtoka 32, reform. egyház birtoka 4, helység közös birtoka 22 hold. A szántóföldek rónán fekvő $1/4$-de jó minőségü, $3/4$-de azonban partos, nyirkos agyagos, amott a tiszta buza, rozs, árpa kevés trágyázással is, itt a rozs és zab is csak minden harmadik évi trágyázással terem. A rétek elkotusodások miatt keveset teremnek, s azért az állattenyésztés rosz karban áll. Lakosok száma 271 római kath., 163 ref., 1 evang., 153 óhitü, 32 zsidó. A római kath. anyaegyházhoz Kis-Tokaj, Ládháza s Nyék is hozzákapcsoltattak. A ref. leányház Ládházához tartozik. Az épületek közt kitünőbbek: a ref. templom, r. kath. pap- s uraságilak. A Héjő vize a határban több mocsárt okoz, s a réteket gyakran elnedvesiti. Birtokosok: Fáy Barabásnő, Aszalay László, Bárczay László és a Négycsy család.

Mályinka, magyar falu, Borsod vármegyében, a Bikkhegy között szük völgy-katlanban, Miskolcztól $2\,1/16$ állomásra; észak-nyugotra Dédes, északra Tardona, keletre ludnai puszta s Varbó, délről a diósgyőri határban alsó és felső hámor, nyugotra Visnyó. Határkiterjedése, a hozzá foglalt Ördöglyuki pusztával, melly többnyire hegyes erdőség 4410 hold, ebből 30 h. belsőség, 621 h. szántóföld, 289 h. rét és legelő, 25 h. szőlő, 3375 h. erdő, 70 hold ut, mocsár stb. Felszabadult urbériség $22\,3/4$ telek. A vidék északnak és délnek kopasz gerinczekben emelkedő hegy szirtek által szaggatott gazdag erdőségekkel koszorus hegyektől zárt, nyugotra alacsonyabb hegyeken át téres kilátás nyilik, északnyugotnak pedig az ős emlékü dédesi vár romjai emelik a vadregényes vidék szépségeit; maga a helység azonban kerek gödörben, hol a hegyekről összefutóviz mocsárja légvonal által is alig tisztitva büszhödik, egészségtelen helyen fekszik. A szántóföld jó minőségü fekete föld, s hozzájárulván a lakosok szorgalma, minden gabonanemet jól terem, szőlő csekély, sokkal több figyelmet érdemel a gyümölcs tenyésztés, melly tekintetben Mályinkát e vidéken elsőnek lehet mondani; terem itt igen sok szilva, s alma, melly utóbbi

jóságáról híres a vidéken. A nagy kiterjedésü erdő szinte sok hasznot hajt mind az uraságnak, mind a lakosoknak, sertés azonban inkább csak házi szükségre tenyésztetik. Szarvasmarhát sokat tenyésztenek, munkájokat a lakosok leginkább ökrökkel végzik, s régebben köztük a ló egészen ritkaság volt, csak mióta a fuvarozás köztük divatba jött, kezdik a lótartást inkább megkedvelni. Van a határban palakő-bánya, egyszersmind épületnek való darázskő s mészkő is ásatik. Lakosok száma 596 lélek, kik közül 34 r. kath. a dédesi egyházhoz tartozik; 24 zsidó, 538 pedig reformatus, s ezeknek helyben van anyaegyházuk, nyelvkiejtésük a vidékiektől különböző s hasonlít a gömöri tótos kiejtéshez, s azt is tartják rólok, hogy e vidékre Gömörből szakadtak, különben erkölcsük igen szelid, különösen becsület tudók, s e tekintetben leginkább kitüntetik magokat a vidék lakosai közt, gyermekeik tanitására dicséretes gondot fordítanak, s a helységben alig találkozik egyén, ki írni, olvasni nem tudna Különös szokásként megemlitendő köztük, hogy vidékről szeretnek házasodni, a nászmenet felczifrázott, szalagozott ökrökkel történik, a lakodalmat 2–3 napig is megülik, s ezért e vidéken leghiresebbek a mályinkai lakodalmak. A helységnek van egy kis malma. A helység feletti hegy északi oldalából ered a Nyögő ér, melly Varbó, Parasznya, Radistyán, Lászlófalva s Kápolna helységeken keresztül folyván Szent-Péter városán tul szakad a Sajóba. Birtokosok e helységben: Szathmári Király József, Szathmári Király György, Latinák Márton s t b.

Majk, puszta, Komárom az uj rend szerint Esztergom vármegyében, Oroszlányhoz $^{3}/_{16}$, Tatához $^{2}/_{16}$, Budapesthez $4^{3}/_{16}$ állomásra, közel a vértesi hegyek nyugoti tövéhez egy felséges gyönyörü vidéken, kevésbé hegyes, és a lapályos részen is nagyobbrészt erdőség; van mind e mellet jó darab szőlője, a völgyben rétsége. Határai keletről Biborka, délről Oroszlány és Kecskéd, nyugotról Környe, északról Zsemle. Kiterjedése 1200 hold. Majd közepett egymáshoz közel van 3 halastava. A nagyobbik partján az út mellett igen szép kinézésü dombon boldogasszony fogantatására szentelt szép kápolna áll a tóparton, több majorsági épületek, de legnevezetesebbé teszi a néma barátok régi zárdája, melly még maga épségében fennáll, s szabadalmas szür és pokróczgyárnak használtatik. A gyár tulajdonosa az egész pusztát haszonbérlő Oesterreicher pesti kereskedő. Népessége e pusztának 127 kath., 38 evang., 19 ref., 10 zsidó; a kath. leánygyülekezet Kecskédhez tartozik, van azonban helyben is oskolatanitó. A klastrom két sarokra épült, szemközt észak-nyugotnak néző emeletes hosszu épület, sarokszárnyai hajdan emeletlenek voltak, s balszárnyában fogott helyet a refectorium, többi részét a szerzethez tartozó főbb papok lakták. A homloképület előtt erős kőfallal körülövedzett udvar kertre, honnan ismét más ajtó nyilott át a kert mögött álló klastrom templomhoz. A kert mögött azzal négyszegre nagy tér volt elkeritve, ennek közepén állott a templom, mellynek egyéb részei ugyan már romban bevernek, de majd 20 öl magas tornya, tető nélkül ugyan, most is épen fenn áll, s kivált Szák felé messze emelkedve a magas erdőség közül is kilátszik; két oldalra templom mellett fogtak sort a barátok magános lakai (remete lakai), mellyek most is épen fenn állanak s a pokróczgyárnoknak s családainak lakhelyül szolgálnak. Baloldalt a templomnak két sor magánlak áll, hat egy sorban, e két sort keskeny köz választván;

jobb oldalon csak egy sor áll; s e miatt a templom is nem közepett látszik, de ugyan ez elrendezés mutatja, hogy a most fennálló 18 helyett a remete-házak 24-re voltak számitva, s a jobb oldalon még egy sor építetlenül kimaradt. A remeteházakat mindeniket külön két oldalon kökeritéses kert veszi körül s ajtaik és ablakaik a kertekbe nyilnak, kertetlen részük zárt, hogy lakosaik egymást még csak ne is láthassák. Mindenik remeteház közepett keskeny járdával két részre osztatván, egyik oldalon egymásba nyiló két szobát, másikon külön a járdára nyilva egy kamarácskát s kis kápolnát foglal, konyhájokat a barátok a járdán tartották. A kápolnákban különféle fresko festések még most is látszanak, most azonban a gyárnokok által a kamara konyhául; a kerekded belső alakú kápolna éléstárúl használtatik. Kivül a remeteház ajtaja felett márványtábla áll; nevezetesek a hajdani, még most is teljes épségben fennálló refectoriumban találtató fresco festések is. Mint a régi irományokból kitetszik, itt hajdan nagyszerü kolostor állott, de milly szerzeté, az nem tudatik, annak helyén és némileg az akkor még fennállott romokat is használva, épitette és alapitotta országbiró gr. Eszterházy József a néma barátok számára a most is fennálló klastromot 1733-ban, nekik ajándékozá az egész pusztát, csak a vadászatot tartván fenn egyedül magának és maradékinak. A mostani tulajdonosa gr. Eszterházy Miklós.

Majlátfalva, magyar dohánykertész-falu, Temes vmegyében, Monostor, Kétfél, Fönlak és Német Sz. Péter helységek közt. Lakja 903 római katholikus, kik ide Szeged tájáról telepittettek. A helység határa 1293 hold föld,. mellyet ideiglenes szerződés mellett birnak a királyi kincstártól. Földei gazdag fekete porhanyós agyagból állanak, mellyek dohányon kivül gyönyörü tiszta buzát teremnek. Van tanodájuk is.

Majom, magyar falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Rimaszombathoz 1 órányira: 51 kath., 175 ref., 48 evang. lak. Erdejében igen szép és vastag nyirfák találtatnak s nyirvízzel is kereskednek. F. u. b. Vécsey s m.

Nagy-Major, uradalmi majorság, Borsod vmegyében, a tardi határban, szeszgyárral. Birja h. Coburg.

Nagy-Major, puszta, Szabolcs vmegyében, Csegéhez tartozik: 62 kath., 1 evang., 22 ref. lakossal. F. u. b. Vay.

Ó-Major, falu, Szepes vmegyében, Leibiczhez tartozik.

Uj-Major, lásd Csénye.

Uj-Major, lásd Előszállás.

Majorfalva, Majer, tót falu, Zólyom vmegyében, rónán, ut. posta Beszterczebánya. Határa fekete föld s minden gabonanemre jó, marhatenyésztésre szinte alkalmas; van 12 urb. telke. A Garan a falu mellett folyik el. Lakja 140 evang., 51 kath. Birja a kamara.

Majorház, puszta, Poson vmegyében, Eberhard mellett: 54 kath., 8 evang. lak. B. Jeszenák szép kastélyával, kertjével, nagy majorsággal. Ut. posta Poson.

Majorócz, tót falu, Zemplén vmegyében, közel Varanóhoz, s ut. p. Eperjes, az Ondava völgyében. Lakja 50 római, 130 görög kath., 8 evang., 8 zsidó. Határa 895 hold, mellyből beltelek 29 h., szántóföld 524 h., rét 237 h., erdő 105 hold; s ebből urbéri szántó 120, rét 40, legelő 25 hold, a többi majorsága Vladár Tamásnak, ki itt szép juhokat tenyésztet, és váltógazdaságot folytat. Szántóföldeinek fele dombos hegyeken fekszik, s igen ritka és sovány, hanem rétjei igen jó szénát teremnek.

Majos, német falu, Tolna vmegyében; 3 kath., 1288 evang., 8 ref. lak. Evang. anyaekklézsiával. Határa tágas és termékeny. Szőlőhegy. Vizimalom. F. u. a Perczel nemzetség. Ut. posta Bonyhád.

Majosháza, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, közel a Duna balpartjához, Pesthez délre 4 órányira: 450 ref., s nagyobb részben nemes lakossal. Birja a Jeszenszky család.

Mais, német-rácz falu, Baranya vmegyében: 1266 kath., 430 óhitü lak., kath., és óhitü anyaszentegyházakkal. Határa első osztálybeli; sok rét; nagy erdő. F. u. Károly főherczeg örökösei. Ut. posta Mohács.

Majsa, szabad m. város, Jász és Kun kerületekben, Halashoz keletre 2 mfdnyire: 5350 kath., 5 evang., 2 óhitü, 4 zsidó lak., kath. paroch. templommal, capitális oskolával. Fekszik a Sziktó mellett, mellynek partjain kövek ásatnak, mellyekből mész is égettethetik. Határa nagyobb részt homokos, tanyákra itt ott felosztva, s inkább marhatartásra, mint földmivelésre használtatik. Ezt a várost 1743-ban ülték meg.

Majosfa, magyar falu, Zala v.-megyében, Nova mellett. Ut. p. Bakta.

Majsa, puszta, Tolna vármegyében, Henye puszta mellett, a dombóvári kerületben.

Majthény Maiczikov, tót f., Posony. Nyitra vgyében, a Dudvágh mellett, N.-Szombathoz $1\frac{1}{2}$ órányira: 566 kath., 27 zsidó lak., s első osztálybeli határral. F. u. gr. Eszterházy József.

Kis-Majtény, magyar-oláh f., Szathmár vmegyében, N. Majtényhoz északra $\frac{1}{2}$ órányira, a Kraszna mellett: 2 római, 723 g. kath., 365 ref. lak., ref. és görög kath. anyatemplommal. Határa róna, feketeföld, s mindent böven terem; a Krasznában csíkot, halat, bőséggel fogbat. F. u. gr. Károlyi. Ut. p. Bagos.

Nagy-Majtény, német mező-város, Szathmár vmegyében, a Kraszna partján: 1146 római, 60 g. kath., 8 ref., 5 zsidó lak., szép kath. tornyos anyatemplommal. Van vizimalma a Krasznán, derék gyümölcsöse, gazdag buzatermő földje, kaszállója, jó borttermő dombja. Tehetős lakosai contractus szerint dolgoznak és adóznak. F. u. gr. Károlyi nemzetség. Ut. posta Bagos.

Majtis, magyar falu, Szathmár vmegyében, szép erdejétől körülvétetve Jánkhoz közel: 14 r., 7 g. kath., 225 ref., 18 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Földeit, réteit a Szamos gyakran elönti. Nagyobb része Jánkhoz tartozik, de birnak itt még Valyi Lajos, Isák Gáspár s t b. Ut. postája Szathmár.

Majzel, német falu, Nyitra vmegyében, N. Pronához 1 óra: 428 kath. lak. F. u. Bosányi csal. Ut. posta Privigye.

Makk, puszta, Komárom az uj rend szerint Esztergom vmegyében, Ettéhez nyugot-délre, Csephez nyugot-északra $\frac{1}{2}$ órányira, nyugotról Csep, északról Szend, keletről Császár, délről Ette határozzák; földe a Szend felé eső fekete földü részt kivéve; általában homokos. Császártól a határ közepén keresztül nyulik egy szép rétség az ugynevezett makki ér partján, melly a csepi határon az ettei érbe szakad. Van továbbá e pusztának derék majorja épen a Tatából Pápára vező utban, hol vendégfogadó is létezik; legelői szárazak, birkatenyésztése fontos, mintegy 150 darabból álló ménese szép. Kis erdeje 30 hold körül foglal. Lakosa 36 kath., 5 ref. F. u. gr. Eszterházy Miklós, jelenleg haszonbérbe adatott.

Makád, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, a ráczkevi sziget legalsó szegletében, ut. posta Adony. Van 1249 ref. lakosa, anyatemploma, sok

erdeje, nádja, hala és szarvasmarhája. Birja a cs. kir. család.

Makaria, orosz falu, Beregh vgyében, ut. posta Munkácshoz délre 1$^3/_4$ mfdnyire: 478 g. kath., 11 zsidó lak. Gör. kath. paroch. Határa rozsot, kukoriczát, zabot meglehetösen terem. F. u. Schönborn.

Kis- és Nagy-Mákfa, két magyar falu, Vas vmegyében, Hidvégtöl és Vasvártól 1 óra: 374 kath., 10 evang. lak. Az elsöt birja gr. Festetics László, a másodikat Tóth, Szecsödy, Varga stb. Ut. p. Vasvár.

Makkos-Hetye, magyar falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délre 4$^1/_4$ mfd., 53 kath., 10 evang., 8 zsidó lak. Kicsiny határa 230 hold, mellyböl 174 h. szántóföld, 48 hold erdö. Tagositva van. Terem buzát, rozsot, árpát, kukoriczát, burgonyát, lóherét, luczernát, bükkönyt. Többen birják.

Makovistye, oláh falu, Krassó vmegyében, 391 óhitü lakossal s anyatemplommal.

Maklár, magyar m. város, Heves vmegyében, Egerhez délre 1$^1/_4$ mfdnyire, 1538 kath., 452 ref. lak., az Eger vize mellett. Kath. és ref. anyaszentegyház. Határa áldott; s gabonát, dohányt, dinnyét, bort terem. F. u. az egri érsek.

Makó, magyar m. város, Csanád vmegyében, fekszik Szegedhez három mfdnyire, közel a Maroshoz, igen lapályos helyen, annyira, hogy 2—3 lábnyinál mélyebb pinczét nem lehet ásni, s innen a kutakban is böséges a viz, de nem iható, minélfogva a lakosok leginkább a Marosból isznak. Népessége 20,644 lélek, kik közt 6763 romai kath., 2000 g. kath., 20 n. e. óhitü, 10,488 reform., 253 evang., 1120 zsidó. A magyar nyelvet mindnyájan értik', de a görög katholikusok közt vannak oroszok és oláhok is, kik magok közt ezen nyelven beszélnek. A város három részre osztatik u. m. Bujáki, Szent-Lörinczi és Ujvárosi részre, s az Ujvárosi rész 70 esztendö alatt annyira növekedett, hogy az egész városnak szinte $^3/_4$ részét teszi. Van a városban 3 tornyos anyaszentegyház, mellyek közül egy a római, egy a görög katholikusoké, egy pedig a reformatusoké, és egy synagóga. Nevezetesebb épületek; a vármegye háza, a püspöki kastély, egy mellette lévö 11 holdnyi szép kerttel; az uradalmi nagy magház és tiszti lakások, a sóház, katonatisztilakházak, a reformatusok emeletes oskolája, és több csinos magános épületek. A várost egy mértföldnyi erös töltés védelmezi a Maros ellen, mellynek fenekc sok helyt iszappal annyira feltölt, hogy egyenlö magosságu a város földével. A város határának kiterjedése 1406 sessiót foglal magában, egy sessiót 56 holdjával, s ezt 1100 □ ölével számitván. Ebböl a város belsö telkeire esik 22, urbéri földekre 621$^1/_4$, a város kaszállójára 154, szölökre és veteményes kertekre 24$^3/_4$ erdöre 1$^2/_4$, urasági földekre 400 sessió. A föld kövér fekete agyag, néhol szikes, de homok egész határban nincs. Az ugarlás szokásban van, de háromszor nem szántanak, s még is jó aratás reménylhetö. Termesztenek tiszta buzát és kétszerest, (tiszta rozsot sehol sem), árpát, zabot, tengerit, kevés kölest, sok kendert, zöldséget pedig oly böséggel, hogy ezzel messze tájékokra is kereskednek. A dohány termesztéssel a csekély ár miatt felhagytak. Szölös kertjeikben sok bor terem, de nem állandó; gyümölcs fákat mostan kezdik nemesiteni. Erdeje igen kevés; füz és nyár fák itt ott vannak; tüzifát a zombori és csanádi erdökböl szereznek. Marháik egy idö óta megfogytak, van azonban szép fajta szarvasmarhája, lovai, mellyek közt a mezöhegyesi ménestöl származottak igen szépek, több ezer juh, mellyek nagy részt

közönséges birkák, nemesitett és magyar juh kevés van. Sertést bőséggel nevelnek, s kereskedőek is némellyek a Bánátból hajtott jó fajta sertésekkel, s ezeket nem csak helyben, hanem a szomszéd tájakon is nyereséggel adják el. A kézmüvesség elég jó karban áll. Találtatik itt továbbá 1 gyógyszertár, 1 orvos, 5 seborvos. Határában több elpusztult helységek templomai, vagy legalább alapkövei látszanak. — Nevezetesen Kopáncs, Tömpös, Kis-Makó, Csókás, Dál pusztákon. Bálon sírok is fedeztettek fel, mellyekben 3—4 holdtest, a törökök módja szerint ülve valának eltemetve. — Még a 17-dik században, s a 18-diknak elején, Makó királyi mező város volt. (oppidum regium), s 1717-ben és 1718-ban mint illyen 200 Rfrtot fizetett a kamarának. 1719-ben a király Nádasdy László csanádi püspöknek s következőinek adta át, de ezeknek 1777-ig csak árendát adott, hanem az emlitett esztendőtől kezdve Kristovich püspök urbéri szolgálatot kezdett kivánni. 1821-ben a Maros a nagy töltést elszakitván, a várost elboritotta, 746 házat eldöntött, 58,467 út szölőt elpusztitott, a sóházban 10,600 mázsa sót elolvasztott, stb. Ezen nagy romlás után az utczák jobb rendbe szedettek, és homokkal, kavicscsal megtöltettek, a töltés pedig erősebbé tétetett. Van saját postahivatala.

Makocz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Havaj fil. 230 g. kath., 5 zsidó lak., 327 hold szántófölddel. F. u. többen. Ut. p. Komarnyik.

Makovicza, régi vár Sáros v.-megyében, lásd Zboró.

Makrancz, magyar falu, Abauj vmegyében, Szepsihez egy órányira: 820 kath., 7 evang., 64 ref., 26 zsidó lak. Kath. és ref. fil. templomok. Ékesíti a Bánó uraság szép lakháza. F. u. többen. Ut. p. Kassa.

Malachó, tót falu, Zólyom v.-megyében, egy völgy végén, partos oldalban, ut. posta Beszterczebánya. Földe vasas agyag homokkal, termésre középszerü; terem benne rozs, zab és burgonya leginkább. Van 280 evang., 90 kath. lakosa, 15 urbéri telke. Folyója a Radova és Lachka Voda. Birja Radvánszky Ferencz, Gusztáv és Antal.

Malaczka, tót-német m. város, Poson vmegyében, a holicsi posta-, és országutban, Posontól 5 mfd. Számlál 2327 kath., 97 zsidó lak. Ékességére szolgál a kath. paroch. templom, az uraság roppant várkastélya, mellyben 305 ablakok számláltatnak; az ezt környékéző 106 holdat elfoglaló felséges angolkert csinosan elrendelt szakaszaival, csavargós utaival, s egy pompás hársfa fasorral; a postahivatal; a franczicskánusok monostora és temploma, melly alatt szemlélhetni a Pálffy csal. temetkező helyét. Határa tágas, részint róna homokos, részint dombos, sok rozsot, kendert, árpát terem. Erdeje nagy; legelője, rétje bőven, van pálinka-háza, az uraságnak szép majorsága, tehenészete, nemesitett juhtenyésztése. vendégfogadója, népes országos-vásárai. F. u. h. Pálffy. Van saját postahivatala.

Malántha (Alsó és Felső), puszta, Nyitra vmegyében, Gerencsér fil., az alsó 49, a felső pedig 42 kath. lak.

Málas (Kis), igen szép kis puszta, Bars vmegyében, N. Málas mellett. Szántóföldei mintegy 600 hold felé mennek, s termékenyek; rétje 60 holdnyi, legelője 800 juhot könnyen kitarthat. Van egy jövedelmes korcsmája is. Lakja 70 magyar kath. F. u. Foglár Imre. Ut. p. Zeliz.

Málas (Nagy), magyar falu, Bars vmegyében, Esztergom vmegye szélén: 386 kath., 21 ref. lak. Szántóföldе jó minőségü; legelője na-

gyon alkalmas a juhtenyésztésre. F. u. többen. Ut. posta Zeliz.

Malatin (Alsó, Felső és Közép), 3 közel egymáshoz közel fekvő tót f., Liptó vgyében, 251 kath, 243 evang. lak., egy patak mind a hármat keresztül folyja. F. u. Maletinszky, Fejérpataky, Kissely. Ut. p. Rosenberg.

Malatina, tót falu, Árva vmegyében, Liptó vármegye szélén: 706 kath., 7 zsidó lak. Kath. paroch. templom. 59 $^{2}/_{3}$ sessio. Vasbányák. Vizimalmok. Sovány föld. F. u. az árvai uradalom, s $^{1}/_{6}$ a Kubinyi csal. Ut. p. Rosenberg.

Málcza, tót-magyar-orosz falu, Zemplén vármegyében, Deregnyőhöz nyugotra 1 $^{1}/_{2}$ órányira: 596 római, 141 g. kath., 48 evang., 170 ref., 63 zsidó lak. Kath. és ref. anyatemplom. 748 hold termékeny szántóföld. F. u. Orosz, Richter, Vékey, Lacsny; s. m. Ut. posta Nagy-Mihály.

Malczó, orosz-tót falu, Sáros vmegyében, Lénártóhoz keletre $^{1}/_{2}$ órányira, a Tapoly mellett: 370 rom., 552 g. kath., 34 zsidó lak. Egy temploma mind két hitüek által használtatik. Rétje jó és elég; erdeje sok; fürészmalma van.

Maldur, régi német falu, Szepes vmegyében, Podolinhoz délre $^{3}/_{4}$ órányira: 878 kath., szorgalmas lakasokkal, kik sok gyolcsot szönek és fejéritnek. Savanyuviz-forrás. F. u. a Görgey nemzetség. Ut. p. Lublyó.

Málé, tót-magyar falu, Gömör vmegyében, ut. p. Pulnok mező-város szomsédságában, völgyben fekszik, 2-dik tót ajku helység a putnoki járásban. A lakosok száma 809-re megy, római katholikusok, bár eredetökre nézve tót ajkuak, mind a mellett mindnyájan magyarul jól beszélnek. Van benne 21 $^{1}/_{2}$ urbéri és majorsági telek, 21 zsellér; 1200 hold erdő. Szántófölde mindent megterem, rétje is meglehetős; a szarvasmarha tenyésztést kedvelik, a lakosok ugy a férfiak, mint az asszonyok még a szomszéd vmegyékben is juhnyirésről ismeretesek. Az egész helység gr. Serényi uradalmához tartozandó.

Málnapataka (Malinecz), népes tót falu, Nógrád vmegyében, hegyek közt: 18 kath., 1609 evang. lak., kik fenyődeszkák, zsindelyek, léczek készitéséből élnek. Határa roppant, s két mfdnyire terjed; fenyves erdeje szép; földe csak zabot és főzelékeket terem; a hegy oldalokon és tetőkön lévő irtványokon kaszálnak; fürészmalom és savanyuvizök van. Evang. anyatemplom. F. u. többen. Ipoly vize ezen határban ered. Ut. p. Zelene.

Málom, magyar falu, Baranya vmegyében, Pécshez fél órányira egy völgyben. Határa 1060 hold, mellyből szántóföld 695 h., rét 247 h., legelő 61 h., szőlő 18 h., erdő 40 hold; ebből ismét urb. szántóföld 222 h., rét 217 h., legelő 60 h., szőlő 18 hold, majorsági szántó 173 h., rét 30 hold, erdő 40 hold. Földe sárga agyag, s terem rozsot és hajdinát. Lakosai fuvaroznak. Lakja 377 r. kath. Birja a pécsi kath. székesegyház.

Malomháza, németül Minihof, horvát falu, Sopron vármegyében, Sopronhoz délre 2 $^{1}/_{2}$ mfd., 520 kath. lak. Dombos határa sovány, s van 1167 h. szántóföldе, 22 h. rétje, 291 kapa szőlője, 600 hold erdeje, melly legelőnek is használtatik. Urbériség 43 egész telek. Erdeje tölgy és fenyő. Bora kelendő. Birja h. Eszterházy.

O-Malomsok, magyar f., Győr vmegyében, Marczaltőhöz 1 fertálynyira: 241 kath. lak. F. u. gr. Amade örökösei. Ut. p. Pápa.

Uj-Malomsok, magyar falu, Győr vmegyében, közel az elébbeni faluhoz: 56 kath., 620 evang., lak., evang. anyaekklézsiával. Homokos

határa gabonát és jó dohányt termeszt. F. u. gr. Amade örökösei.

Malomszegh, tót falu, Nyitra vmegyében, Nyitra jobb partján: 376 kath., 54 zsidó lak. Fekszik Surányhoz 1 órányira. Földe termékeny, rétjei kövérek, vannak hasznos malmai a Nyitra vizén. F. u. többen. Ut. posta Érsekujvár.

Molonya, Malinany, tót f., Bars vmegyében, Ar. Maróthoz délre 1. mfd. 320 kath. lak. F. u. gr. Keglevics. Ut. p. Verebély.

Malonta, puszta, Székesfejér vármegyében, Ercsi mellett: 4 kath., 8 ref. lak.

Maluzsina, tót falu, Liptó v.-megyében: 258 kath., 26 evang. lak. Kősziklás hegyek és erdők közt. Kath. paroch. templom, és számos nézésre méltó királyi bányák, három épületekkel. Főképen nevezetessé teszi ezen helyet nagyban dolgozó rézhámora, mellyben szokott a Szomolnokról ide küldött réz is olvasztatni. F. u. a kamara. Ut. posta Okolicsna.

Máma, puszta, Veszprém vmegyében, Kenese mellett.

Máma, puszta, Csongrád vmegyében, Csongrádhoz tartozik.

Mancziskó, puszta, Nyitra v.-gyében, Pereszlény fil. 12 kath. lak.

Mánd, magyar nemes helység, Szathmár vmegyében, közel Kinörőhez: 6 kath., 486 ref., 13 zsidó lak. Ref. anyatemplommal. Földe, rétje, erdeje kevés, de termékeny. F. u. a Mándy jeles nemzetség fiú ágon, és számos leány ágon lévő nemesek. Ut. posta Szathmár.

Mánd, puszta, Zala vmegyében, Bük mellett.

Mándok, magyar mező város, Szabolcs vmegyében: 273 római, 54 g. kath., 1097 ref., 51 zsidó lak., ref. anyatemplommal, országos vásárokkal. Van 45$^6/_8$ első osztálybeli egész telke, nevezetes marha és sertés tenyésztése. F. u. a gr. Forgács nemzetség, s feje egy uradalomnak. Ut. p. Vásáros-Namény.

Mánfa, magyar falu, Baranya vmegyében, hegyek közt, ut. p. Pécs. Határa 4685 hold, mellyből urbéri beltelek 20, szántó 517, rét 157, legelő 400, szőlő 48, urasági beltelek $^6/_8$, erdő 3500 hold, rét 41 hold. Földe hegyes, kavicsos; van egy Kőlik nevü barlangja, mellynek hossza még nem tudatik. Lakja 461 r. kath. Birja a pécsi székesegyház.

Maniga (Malszenicz), tót falu, Nyitra vmegyében: 547 kath., 11 zsidó lak. Fekszik a Bláva vize mellett a N. Szombatról Vágh-Ujhelyre vivő országutban. Földe, rétje igen sok; bort termeszt; erdeje, vizimalma, s kath. paroch. temploma van. F. u. gr. Batthyáni Jánosnő.

Mankócz, tót falu, Bars vmegyében, erdős hegyek közt: 218 kath. lak. Földe kevés és sovány, gyümölcse sok; erdeje elég. F. u. a religyioi kincstár, s az elefánti uradalomhoz tartozik. Ut. p. N. Tapolcsán.

Mántelek, puszta, Pest-Pilis vármegyében, Gyónhoz nyugotra, b. Laffert birtoka.

Mánya (Kis), magyar falu, Nyitra vmegyében, a Zsitva vize mellett: 275 kath., 152 ref., 45 zsidó lak. Határa jó termékeny; rétjei elegendők, van nádas kaszállója is. Van itt reform. anyaszentegyház. F. u. többen. Ut. p. Verebély.

Mánya (Nagy), tót falu, Bars vármegyében, a Zsitva mellett: 791 kath. lak. Kath. paroch. templom. Földe jó buzát terem. Szőlője, erdeje s nagy juhtenyésztése van.

Nagy-Mány, magyar falu, Székes-Fejér vmegyében, Bicskéhez $^1/_2$ óra: 653 kath., kik közt németek is vannak, 1490 ref., 5 óhitü, 1 zsidó lak. Ref. anyaekklézsia. Kath. szentegyház, mellyben egy helybeli admi-

nistrátor teszi a plebánial szolgálatot. Buzája igen sikeres. Erdeje, szölöhegye tágas. F. u. gr. Batthyáni Kázmér zártömege.

Kis-Mányok, német falu, Tolna vmegyében: 443 evang., 10 zsidó lak. Evang. anyaekklézsia. Bora jó; erdeje, rétje elég, dohányt termeszt. F. u. gr. Apponyi György. Ut. posta Bonyhád.

Nagy-Mányok, német falu, Tolna vmegyében: 962 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Köszénbánya. Mészégetés. Sok patak-malom. Szölöhegy. Erdö. Kövér rétek. F. u. a pécsi káptalan éneklö kanonokja. Ut. p. Bonyhád.

Maracs, puszta, Veszprém vmegyében.

Maráza, német falu, Baranya vmegyében: 582 kath., 4 zsidó lak., kath. fiókegyházzal, bortermesztés. F. u. a pesti egyetem. Ut. posta Pécsvárad.

Tót-Marácz, vindus falu, Vas vmegyében: 40 kath., 293 evang. lak. F. u. gr. Batthyáni.

Marcsa, puszta, Pest-Solt vmegyében, a kalocsai határban, 150 hold földdel; az érseké.

Marcsek (Markofalva), tót falu, Trencsén vármegyében, a Vágh jobb partján. Lakosi, kik 228 kath. és 3 zsidóra mennek, a Vághban sok pisztrangot fognak. Ékesíti a helységet az uraságnak a Vágh partján lévö kastélya. F. u. Ordódy család. Ut. posta Trencsén.

Márcz, német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz nyugot-északra $1^3/_4$ mfd. 1160 kath. lak., s paroch. templommal. Határa agyagos, köveces és sovány. Van 646 hold szántóföldе, 127 hold rétje, 12 hold legelöje, 5 hold szilvása, 1480 kapa szölöhegye, 1900 hold erdeje. Fö gazdasága gyümölcs. Cseresznyéje sok és a bécsi piaczon is hires; jó fajta almát és kevés gesztenyét is termeszt. F. u. h. Eszterházy Pál.

Marczal, magyar falu, Nógrád vmegyében: 692 kath., 35 evang., 15 ref., 14 zsidó lak., kath. paroch. templom. Több csinos uri lakházak. Határa sok javakkal megáldatott. Van kövér földe és rétje, szép erdeje. F. u. Szentiványi Sebestyén, Rajcsányi, Tornyos, Básthy. Ut. posta Balassa-Gyarmat.

Marczali, magyar m.-város, Somogy vmegyében: 2186 kath., 10 ref., 42 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal, postahivatallal. Határa termékeny, szölöhegye nagy kiterjedésü s igen hires fejér és vörös bort terem; az uraság eredeti schweiczi tehenészete különösen szép; erdeje is derék. F. u. gr. Széchenyi Pál.

Marczaltö, magyar m.-város, Veszprém vmegyében, a vasi, sopronyi, györi, veszprémi határok összejöveteleénél a Rába és Marczal vizei közt: 693 kath., 98 evang. lak. Van itt kath. paroch. szentegyház, szép urasági kastély és angol kert, 2 derék köhíd a Rába és Marczal vizein, hol vám is szedetik. Határát az árvizek nagyon járják, s ez elött felette mocsáros volt, de gr. Amade Antal roppant költségü csatornákkal a Marczal posványaiból a vizet egyenesen a Rábába vitetvén, az által több ezer hold lett haszonvehetövé. Fája kevés, hanem nádja és szénája nagy bőséggel van. F. u. gr. Amade örökösei.

Marczalháza, magyar, kis részben tót falu, Komárom vmegyében, Kurtakeszihez közel a Zsitva folyam mellett rónaságon fekszik és számlál 506 kath., 528 ref., 15 zsidó lak. Ref. anyaegyház. Határa 4358 holdnyi, s van itt $53^1/_2$ jobbágytelek, mellyból $3^4/_8$ curiális, $^1/_2$ iskoláé, $^1/_2$ a kurtakeszi plebánusé, 49 robotos, 10 udvartelki ház, 34 robotos zsellér, 3 szabados; telkes gazda 92, házatlan

zsellér 24. Urasági szántóföld 1480 mérő, 740 hold, 40 h. kenderes, 41$^1/_3$ hold kaszálló. A szőlőből 115 urasági, 400 kapás jobbágyi. Papi dézmát birja az uradalom, s természetben szedi, a kilenczed 4 ezüst forintért váltatik meg egy telek után, s illy telek ára közép számitással 1500—2000 váltó forint. Földe nagyobb részt fekete homok s igen jó termő, Virth felől sárga homokos. Legnagyobb nevezetessége e helységnek az uradalom szeszgyára, 1 gőzkazánnal, 3 burgonyazuzó, 11 élesztőkáddal. Naponként 75 köböl burgonyából 10—13 akó 20—25 foknyi szeszt éget, mellynek akóját 30—35 vforintért adja, s 11 személyt foglalatoskodtat. Épületei s felszerelési tőke 25,000, forgótőke 9900 pfrt. F. u. h. Pálffy, s a bátorkeszi uradalomhoz tartozik.

Marcziháza, oláh falu, Bihar vmegyében, Szalonta mellett, a Korhány vizénél: 18 r. kath., 300 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal, 17$^4/_8$ urbéri telekkel. Birja a Thurzó nemzetség, mellynek itt szép laka s tágas kertje van. Határa mintegy 3000 holdnyi, s mindent jól megterem.

Marczinfalva, falu, Abauj vgyében, Szántó mellett esik s mintegy 150-re menő lakosi is oda számláltattak.

Márfa, magyar falu, Baranya vmegyében: 5 kath., 400 ref. lak., ref. anyaekklézsiával, jó határral, szőlőhegygyel. F. u. a siklósi uradalom. Ut. p. Siklós.

Marfő, puszta, Heves vmegyében, lásd Tisza-Földvár.

Margita, oláh-rácz falu, Torontál vmegyében, az alibunári mocsár mellett, a Temesvárról Pancsovára vivő postautban: 10 kath., 1940 n. e. óhitü lak., óhitü anyatemplommal, postahivatallal és váltással Detta és Alibunár közt, 56$^4/_8$ egész jobbágytelekkel. F. u. a kamara.

Margita, magyar m.-város, Bihar vmegyében, kies szőlőhegyekkel s erdőkkel rakott vidéken, Debreczenhez 7 mfdnyire, postahivatallal és váltással Székelyhid és Déda közt. Van 3218 lak., kik közt 2062 ref., 762 r. kath., 88 n. e. óhitü, 21 g. kath., 10 ágostai, 275 zsidó. Ref., és romai kath. anyatemplomok és synagóga. Határa 8195$^1/_2$ hold, mellyből urbéri szántó 498$^3/_4$, kaszálló 166$^3/_4$, 550 h. legelő, és 1063 h. szőlő; majorsági szántó 1691 h., rét 728, erdő 1998 hold. Földe kemény agyagos, s leginkább megtermi a rozsot, zabot, trágya után a buzát; fejér bora sok és jó; rétjeit a Berettyó iszapolja, melylyen az uraságnak nagy malma van 4 köre. Ezenkivül 260 kézmüves van itt és 15 kereskedő. Országos vásárt 6-ot tart, u. m. jan. 6., böjt közepén, apr. 24., jul. 13., sept. 14., és nov. 5-kén, mindenkor Szerda, Csötörtök, és Péntek napokon. A két magyar hazában hires a böjtközi baromvásár. Általjában a baromvásárok Szerdán és Csötörtökön, a kirakó-vásárok Pénteken tartatnak, s ugyan e napon a hetivásárok. Van itt továbbá sóház, gyógyszertár, sör- és szeszgyár. F. u. gr. Csáky Sándor.

Margita, puszta, Szabolcs v.-megyében, Polgárhoz tartozik.

Margita (Szent), puszta, Zala vgyében, Rátk és Cserneföldе közt.

Margitfalva (Margetzan), tót falu, Szepes vármegyében, a Hernád és Gölnicz vizek összefolyásánál: 517 kath. lak. Bányáiban ezüstöt is ásnak. F. u. a Jékelfalusy nemzetség.

Margonya, tót falu, Sáros vármegyében, Nyirjeshez 1 órányira: 175 kath., 28 evang., 16 zsidó lak. Evang. templom. Kastély. Jó rét, legelő, erdő. F. u. gr. Dessewffy. Ut. p. Bártfa.

Máriaháza, puszta, Pest-Solt vármegyében, Solt mellett, s a solti közbirtokosoké.

Márialaka, puszta, szabad Jász és Kun kerületekben, Kisujszállás birja.

Márialigete, puszta, Moson vármegyében, Hegyesmalom mellett, ritka gazdasággal, s nézésre méltó téröntözéssel. F. u. Károly főherczeg örökösei.

Mariasdorf, német falu, Vas vármegyében: 158 kath., 292 evang. lak., kath. paroch. szentegyházzal. Hegyes határ. Hegyeiben kőszén találtatik. A borostyánkői uradalomhoz tartozik. Ut. posta Kőszeg.

Maria-Schnee, kis bánya-helység, Krassó vmegyében: 2 kath., 194 óhitü lak.

Mára-Pócs, lásd Pócs, Szabolcs vármegyében.

Mariathal (Marianka, Mariavölgye), tót falu, Poson vmegyében, Posonhoz 2, Stomfához ½ órányira, egy kies sürü erdőkkel benőtt völgyben. Számlál 802 kath. lak. I. Lajos 1377-ben egy paulinusok klastromát alapitott itt, s ezen helységgel és Beszterczével megajándékozta, de későbben ez utolsót a Fuggerek megvették. Egyébiránt a templomban felállitott Szüz-Mária csudatevő képe miatt nagy becsben tartatott ez a különben igen csekély hely, mind a régi királyoktól, mind a nagyobb magyar uraktól. Rozgonyi László 1471-ben ezen klastromnak adá posoni házát, melly a fejér-barátok (Veiszmünchenhaus) neve alatt a hosszu utczában maig is ismeretes, s melly mint szabad nemes curia csak 1833-ban adatott királyi adomány mellett Fischer nevü kereskedőnek. A helység pedig II. József ideje óta a kamara birtokában van. Kisasszony napján nagy búcsu tartatik itten.

Marienfeld, Nagy-Tezrem, igen szép és gazdag német falu, Torontál vmegyében, Mokrinhoz keletre egy órányira: 1966 kath., 4 evang., 40 óhitü, 14 zsidó lak., kath. paroch. templommal, 118 egész telekkel, s felette termékeny első osztálybeli határral. Lakosai szép lovakat tenyésztenek. F. u. Nákó János.

Marikova, elszórt tót falu, Trencsén vmegyében; a hegyek közt: 2263 kath., 1 evang., 100 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Synagóga. Lakosai fával kereskednek, pálinkát főznek. fuvaroznak. Van egy derék kőbányájok is. F. u. b. Balassa és gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna.

Kis-Marja, szabad magyar város, Bihar vmegyében, Váradhoz 3 mfd., lapályos sikságon, u. postája Pocsaj. E város egészen szabad volt már 1848 előtt, s utolsó földesura Bocskay István vala, s ugy ennek, mint Báthory Gábornak, Rákóczy Zsigmondnak, Bethlen Gábornak és nejének Katalinnak, ugyszinte Apaffy Mihálynak adomány leveleik eredetiben a város levéltárában őriztetnek. Határa, mióta a kaszai pusztától elesett szük s mintegy 4000 holdra megyen, melly leginkább szántóföld és rét legelő; szőlője nincsen; erdeje is nagy részben elpusztult. Azonban főlde igen termékeny, s szabad lakosi azt kitünőleg müvelik; gyönyörü szarvasmarhát tartanak, s azzal kereskednek. Határát a Berettyó vize öntözi. Országos-vásárt hármat (vizkereszt után hetfőn, pünköst után kedden és dec. 8-kán), hetivásárt pedig minden hétfőn tart. A város északi részén látható még egy régi földvár maradványa is. Népessége 2083 reformatus, el nem korcsult szabad magyar, derék anyatemplommal, s oskolával.

Nagy-Marja, puszta, Bihar v.-megyében, Kis-Marja mellett, Váradhoz három mfldnyire. Határa közel 8000 hold, s egészen róna gazdag szántóföldekből és rétekből áll Birják felét Beöthy László, felét Beöthy Ödön

Márk, tót-magyar-orosz falu, Zemplén vmegyében, Málcza fil. 360 romai, 220 g. kath., 90 ref., 55 zsidó lak,. 820 hold szántóföldekkel. F. u. többen.

Márk-Csemerje, orosz-tót falu, Zemplén vmegyében: 95 római, 360 g. kath., 20 zsidó lak., 391 hold szántóföldekkel. F. u. Okolicsányi, Szirmay. Ut. p. Komarnyik.

Markaz, elmagyarosodott tót falu, Heves vmegyében, a Mátra hegye alatt; Sz.-Marihoz dél-nyugotra 1 ½ mfdnyire: 783 kath. lak., paroch. templommal, egy régi vár omladékkal, nagy erdővel, s marha- és juhtenyésztéssel. F. u. gr. Eszterházy, b. Baldáchy, Ocskay, b. Orczy Lőrincz, Tarródyné, Halasy Károly, Orczy, Perlaky. Ut. p. Eger.

Markháza, puszta, Nógrád v.-megyében, Kazar fil. 129 kath., 10 evang. lak. F. u. gr. Toroczkay.

Márko, német falu, Veszprém vmegyében, Veszprém mellett a pápai utban: 1042 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Határa köves és vizenyős; rétje kevés kevés, erdeje szép; vizimalma van. F. u. a veszprémi káptalan.

Markócz, magyar falu, Somogy vmegyében, a Dráva mellett: 5 kath., 188 ref. lak., kik a bogdásai anyaeklézsiához tartoznak. F. u. Festetics Antal. Ut. p. Istvándi.

Márki, puszta, Zala vmegyében, Vakonya mellett.

Markócz, vindus falu, Vas v.-megyében: 424 kath. lak. F. u. gr. Batthyáni.

Markófalva, tót falu, a Vágh vize mellett: 283 kath. lak., az Ordódy család kastélyával. Ut. p. Zsolna.

Markota, magyar falu, Győr vmegyében, a Tóközben: 400 kath. lak., kik sok lencsét termesztenek, és jó lovakat tartanak. F. u. a győri káptalan. Ut. p. Győr.

Markovecz, oláh falu, Temes vmegyében, hegyek alatt, ut. postája Kudricz ½ mfd. Van itt 16 r. kath., 1572 n. e. óhitü lak., 75 fél, 197 negyed telek, 14 zsellér, egy óhitü templom 2 lelkészszel. Urbériség 3904 $^{1}/_{16}$ hold, u. m. 2082 h. szántó, hegyi és völgyi kaszállók 891 hold, házhelyek 290 h., legelő 347 h., hegyvámi szőlők 133 $^{10}/_{16}$ h., szorgalmi kertek és szilvások 60 $^{7}/_{16}$ hold. A majorsági birtok mennyiségét nem tudom. Határa nagy részt kősziklás, s kavicsesal vegyült agyagos hegyekből s völgyekből áll. Legmagasabb hegye a Versicsor, mellynek oldalában fekvő szőlők Temesben talán a legjobb bort termenék, de tunya lakosai által parlagban hagyatnak, s ugyan ezek földeiket is a szomszéd kudriczi németeknek sokszor csekélységért bérbeadják, vagy elzálogositják. Birja a királyi kincstár.

Markovics, tót falu, Thurócz vmegyében, 15 kath., 18 evang. lak. Sík termékeny határral. F. u. nemesek. Ut. p. Rudnó.

Márkusfalva (Markuska), tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Csetnekhez 1 ½ órányira: 8 kath., 310 evang. lak., kik gabonával, lóval kereskednek. Földe hegyes, sovány, s vizmosásoknak van kitéve. F. u. nagyobb részt az Andrásy nemzetség.

Markusfalva (Markschdorf), tót falu, Szepes vmegyében, a Hernád vizénél, Iglóhoz egy órányira: 476 kath., 27 evang. lak. Kath. paroch. Több szép kastély. Márványbánya. F. u. a Marjássy nemzetség.

Markusócz, vindus falu, Vas vmegyében: 63 kath., 103 evang. lak. F. u. Zsohár József. Ut. postája Radkersburg.

Marócsa, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, az Okor és Almás folyók közt, mellyek árjai ron-

gálják, ut. postája Szigetvár. Határa $2220^{5}/_{8}$ hold, mellyből urasági rét 14, erdő 1505, berek 137, urbéri szántó 377, rét 104, közös legelő 66, háztelek $14^{5}/_{8}$ hold. Földe igen jó. Lakja 300 reform., anyatemplommal. Birja gr. Batthyáni Iván.

Marócz, német falu, Baranya vmegyében, völgyben, ut. posta Pécs. Határa 1246 hold, mellyből urbéri szántó 492, rét 105, erdei legelő 500, szőlő 35, urasági szántó 113, erdő 500 hold. Földe sok javitást kiván. Lakja 464 r. kath. Birja b. Puchner.

Marócz, falu, Zala vmegyében, Sz.-Adorján mellett.

Püspök-Márok, német falu, Baranya vármegyében: 411 kath. lak. Kőbányával. F. u. a pécsi püspök. Ut. posta Mohács.

Rácz-Márok, shokacz f., Baranya vármegyében: 1005 kath., 15 óhitü lak., szőlőhegyekkel, sertés- és marhatartással. F. u. Károly főherczeg örökösei.

Német-Márok, német f., Baranya vármegyében: 353 kath., 4 zsidó lak., paroch. szentegyházzal, szép lótenyésztéssel, régi sánczok nyomaival. A dárdai uradalomhoz tartozik. Ut. p. Lapancsa.

Papi-Márok, két magyar-tót falu, Beregh vgyében, Beregszászhoz 2 mfdnyire: 274 r. kath., 56 g. kath., 364 ref., 7 zsidó lak., kik sok faeszközöket, edényeket csinálnak. Márokon kath. fil., Papin ref. anyaszentegyház van. F. u. Vitkay, Nájpauer, Bay s m.

Marokföldе, magyar falu, Zala vmegyében, 200 ref. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A.-Lendva.

Marokháza, puszta, Komárom vmegyében, Olcsa és Bogya közt 5 magyar lakossal. Határa $195^{6}/_{8}$ hold, mellyből $1^{1}/_{8}$ h. belső telek, $164^{3}/_{8}$ h. szántóföld, $24^{2}/_{8}$ h. erdő, 6 h. lapos és mocsár. Szántóföldе egy részben homokos, de általában termékeny fekete agyag, melly buzát, rozsot, árpát, zabot, burgonyát jó sikerrel terem. Az erdő fáczántenyésztésre használtatik. F. u. gr. Zichy István.

Marohháza, tót falu, Nógrád vmegyében, egy keskeny völgyben. 231 kath., 13 evang. lak. Földei a hegyoldalban javitást kivánnak, erdeje és lehetős rétje van. F. u. többen. Ut. p. Szakál.

Maros, magyar falu, Veszprém vmegyében, a Sió mellett, 82 kath., 411 ref., 4 zsidó lak., ref. anyatemplommal, termékeny homokos határral, szőlőskerttel. F. u. gr. Széchenyi Lajos. Ut. p. Lepsény.

Kis-Maros, német falu, Nógrád vmegyében, a Duna mellett, ut. posta Váczhoz nyugotra 1 mfd. Szántóföldei nagyon kövesek és roszak, főgazdasága négy szőlőhegyében áll, mellyek igen jó bort teremnek. Egész urbéri telek $9^{1}/_{2}$. Urasági rét 50 hold. Lakja 430 kath. A helységtől 150 öl távolságra folyik a Duna. Birja a kir. korona.

Nagy-Maros, német-magyar-tót m.-város, Honth vármegyében, a Duna balpartján Visegráddal általellenben, egy felette szép vidéken. Számlál 2299 kath., 359 ref. lakost. Kath. és ref. anyaszentegyházak. Vendégfogadó. Határa nagy részt hegyes, dombos; jó rozsot, dohányt, sárga dinnyét, sok gyümölcsöt és bort terem. Gesztenyés erdeje nagy; fája olly bőséggel van, hogy belőle több ezer ölet szállithat Pestre hajókon; Duna malmaiból szinte szép hasznot vesz. F. u. a szent korona, s egy részét teszi a visegrádi uradalomnak.

Nagy-Maros, oláh falu, Bihar vármegyében, a váradi deák püspökbéli uradalmában, 315 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Hegyes határa sovány, erdeje szép; patakja a helységben 5 malmot hajt; dió, alma,

szilva igen sok terem; határa különösen alkalmas juhtartásra; s lakosai fászerszámokat csinálnak.

Kis-Maros, oláh falu, Bihar vármegyében; hegyek közt, a váradi deák püspök béli uradalmában, 220 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Fekvése szép; földe nem sovány, s juhtartásra alkalmas volna; erdeje elég.

Marosfalva, magyar f., Bars vmegyében, Uj-Bars mellett, 26 kath., 273 ref. lak. F. u. gr. Hunyady.

Maróth (Egyházas), Morawcse Kosztolne, tót falu, Honth vármegyében, 46 kath., 203 evang. lak. Evang. templom. Több uri lakházak. Van jó bort termö szölöhegye, gesztenyéje, elégséges legelöje, erdeje. I. Károly, I. Lajos és Corvin Mátyás alatt város volt. F. u. többen.

Maróth (Apáth), Moravicz, tót falu, Honth vmegyében, az Ipolyságtól Dévára vivö országutban, 20 kath., 207 ev. lak. Jó föld, rét, legelö. Bortermesztés. F. u. a Cisterciták.

Aranyos-Maróth, tót m.-v., Bars vmegyében, a Zsitva partja mellett, Nyitrától 6 mfdnyire, 1394 kath., 2 evang., 2 ref. lak., kik földmivelésből, mesterségekből, posztó csinálásból táplálják magokat. Több csinos épületei közt emlitést érdemlenek a szép kath. paroch. templom, mellyet Migazzi Cardinalis épittetett; az uraság kastélya s gyönyörü kertje; a vármegye háza, stb. Vidéke Maróthnak kies és termékeny; erdeje szép; legelöje szüken. Van liszt- és fürészmalma; heti és országosvásárjai. F. u. a g. Migazzi örök., s feje egy uradalomnak. Ut. posta Verebély.

Maróth, puszta, Somogy vmegyében, gr. Hunyadié.

Maróth, (Pilis), magyar f., Esztergom vármegyében, Esztergomhoz keletre $1\frac{1}{2}$ óra, gyönyörü vidéken, a Duna felöl rónaságon, egyébütt dombon erdős hegyektöl környezve. Határa 10,184 hold, mellyből 1537 h. szántóföld, 333 h. rét, legelö 406 h., szölöhegy 747 hold, irtvány 128 h., erdö 6000 h., vizek 600 h., utak, árkok 238 h. Ezekből majorsági szántóföld 233 hold. Egész urbéri telek 40. Lakja 1283 kath., 450 ref., kath. és ref. paroch. templomokkal. Szántóföldc jobbára sárga agyag; rétjei jók; bora hires; erdeje gyönyörü. A Dunán kivül van Malomvölgyi patak, melly 5 malmot forgat. Basaharcz hegyen hires bort termö szölöhegy; Kishegyen Dobozy László várának omladékai láthatók. Birja a kir. k. alapitvány.

Marsina, oláh falu, Krassó vármegyében, a Béga vize mellett, Kosovához fél órányira: 3 kath., 398 óhitü lak., óhitü anyatemplommal, jó egyenes fekvésü szántóföldekkel. F. u. a kamara.

Marsova, tót falu, Trencsén v.-gyében, Predmir mellett, 145 kath. lak., kicsiny de termékeny határral. F. u. többen.

Mártély, puszta, Csongrád vármegyében, Vásárhely és Mindszent közt 200 kath. lakossal. F. u. Károlyi nemzetség.

Martinya, vindus falu, Vas v.-gyében, a lendvai uradalomban, 132 kath. lak.

Martincza, puszta, Tolna v.-gyében, Pinczehely határához tartoz.

Martinka (Krajna), Feketepatakhoz fél órányira fekvö orosz falu, Beregh vmegyében, 189 g. kath., 4 zsidó lak. F. u. Schönborn. Ut. postája Munkács.

Martinka (Kis), orosz falu, Beregh vmegyében, 62 g. kath., 3 zsidó lak. Paroch. templom.

Mártyánsz, vindus m.-város, Vas vmegyében, Muraszombat mellett, 40 kath., 190 evang., 4 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyházzal. Róna termékeny határ. F. u. Batthyáni és

Szapáry grófok, s a muraszombati uradalomhoz tartozik.

Márton, magyar falu, Zala v.-megyében, 218 kath. lak. F. u. a kapornaki apát. Ut. p. Szalabér.

Marton, puszta, Somogy vgyében, Inkey Ádámé.

Nagy-Marton, magyar falu, Somogy vármegyében, 51 kath., 81 ágostai, 384 ref., 10 zsidó lak. Ref. leányekklézsiája a csurgói anyához tartozik. Szölöhegy. Kövér szántóföld. F. u. gr. Festetics László. Ut. postája Zákány.

Mártonfa, magyar falu, Baranya vármegyében, Pécsre vezető országuttól kis $1/_4$ óra, 386 r. kath.lak. Határa $1292^3/_8$ hold, mellyből beltelek $22^6/_8$ h., szántó $825^1/_8$ h., rét $95^1/_8$ h., legelö 218 h., szölö $129^6/_8$ hold, majorsági föld $1^2/_8$ hold. Sárgás agyag földe rozsot, árpát terem; vörös bora jó. Birja a pécsi püspök.

Martonfa, magyar falu, Vas v.-megyében, 132 kath., 30 evang., 20 zsidó lak. F. u. Felsöbüki Nagy Sándor, Ut. p. Sümeg.

Martonfa, puszta, Zala vmegyében, Teskánd és Boczfölde közt.

Martonfalva, vegyes tót-magyar falu, Nyitra vmegyében, a Zsítva mellett, 343 kath., 12 ref., 18 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Verebély.

Martonfalva, magyar falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vármegyékben, Rima-Szécshez $1/_2$ mfdnyire: a Rima mellett, 48 kath., 359 ref. lak., kiknek több felénél nemes. Ref. anyaszentegyház. Jó föld, rét és legelö. Ut. posta Putnok.

Martonfalva, magyar falu, Szabolcs vármegyében, a Nyirségen, nem messze Nyir-Adonyhoz: 14 r., 112 görög kath., 14 reform., 7 zsidó lakossal. F. u. b. Vécsey, Gellért, Kálmánczy, Morvay, Nagy, Posgay, Jánky, Krucsay. Ut. posta Nagy-Kálló.

Mártonyi, magyar falu, Borsod vármegyében, a megye tornai szélén, Szendrötöl $^8/_{16}$, Torontáltól $^2/_{16}$ állomásra, a Szendrötől Sz. Jakabon át Tornára vivő országut mellett, kelet-s északról hegyes erdőkkel, délről dombokkal változó téres vidéken. Szomszédai Szend, Meszes, Szalonna, Borsodi, Dobodil és Rákó-Barakony tornai helységek. Határkiterjedése 4002 hold, ebből 77 hold belsöség, 1206 h. szántóföld, 391 h. rét, 42 h. szölö, 2241 h. erdö, 35 h. használatlan. Urbériség 13 harmadik osztálybeli telek. Lakház van 111, lakos 598, u. m. 128 r. kath., 76 g. kath., 360 ref., 34 zsidó. Erdejében egy régi kolostor maradványai szemlélhetők. Birtokosok Vattay, Ragályi, Csíszár, Széky, Pásztor, Koós, Madarassy, b. Vesselényi, Kalas, Rokfalusy, Horváth, Dobozy családok.

Martonyos, helység, Bács v.-megyében, a tiszai koronai kerületben, Csongrád vmegye szélén, ut. p. Horgas. Lakja 4500 lakos, kiknek fele szerb n. e. óhitü, fele magyar katholikus; és még 83 héber. Kath. és óhitü anyatemplomok. Sok dohányt termeszt. Hala böséggel. Első osztálybeli határa 2200 □ ölével 11,374 hold, mellyből polgári szántó 2406, rét 4491, legelö 1330, szölö 229, uradalmi szántó és rét 160, nádas 1700, tavak 758, utak 300 hold.

Martonvásár, német-magyar-tót m.-város, Székes-Fejér vmegyében, 1557 kath., 23 ref., 14 evang., 9 zsidó lak. Fekszik a fejérvári országutban Budához 4 órányira. Kath. paroch. szent egyház. Nagy vendégfogadó. Postahivatal. Ékesíti az uraság kastélya, mellyhez nagy kiterjedésü gyönyörü angol kert tartozik, egy pataktól átmetszve. Igen szép fekvésü szántóföldjei sikeres buzát teremnek; szölöhegye kissé távol esik; rétjei kövérek; az uraság a juhne-

mesitésben messze haladt, s általjában igen jól elrendelt okszerü gazdálkodást folytat. F. u. gr. Brunszvik Ferencz örökösei.

Martos, magyar falu, Komárom vmegyében, lapályos rónaságon; fekszik a Nyitra és Zsitva vizek közt, Komáromhoz északra $1^3/_4$ mfdnyire. Van 24 kath., 653 ref., 7 zsidó lak. A ref. már türelem előtt fennálló anyaegyházat, a kath. pedig egy kápolnát birnak. Határát az árvizek felette rongálják, annyira, hogy az épületek is csak sövényből készültek, egyébiránt nagyságára nézve mintegy 5000 holdnyi, melly tisztán urbéri és curiális birtok, s a régi szabályzatlan 30 telket 75 földes gazda, 19 házas zsellér, és 18 lakó miveli. Szántófölde meglehetős termékeny ugyan, de igen kevés; dohánytermesztés divatban van, de fögazdasága a helységnek szénatermö réteiben és marhatartásában áll. F. u. az esztergomi érsek.

Maskocz, orosz falu, Zemplén vmegyében, F. Körtvélyes fil. 1 rom., 231 g. kath., 4 lak., görög anyaszentegyházzal, 498 hold szántófölddel. F. u. gr. Csáky. Ut. p. N.-Mihály.

Maskfalva vagy **Maskova**, tót falu, Nógrád vgyében, egy ágyulövésnyire a gácsi vártól, 13 kath., 583 evang. lak. Evang. anyatemplom. Földe elég, de nem igen termékeny, s inkább szereti a tavaszit, mint az öszit. F. u. gr. Forgách család.

Masichtinecz, puszta, Gömör és Kis-Hont egyesült vármegyékben, Jelenével határos: 3 kath., 34 evang. lak. Van szántófölde, erdeje, hires agyagja, mellyből a közellevő helységek edényt készitnek. Savanyuvizforrása. Pongyelokhoz tartozik.

Maszárfalva, orosz falu, Beregh vármegyében, ut. postája Nyiresfalvához egy mfldnyire, 560 gör. kath., 20 zsidó lak. Görög. kath. paroch. Hegyes, sovány határ. F. u. gr. Schönborn, Kajdy, Bornemisza, Novota.

Maszdorf, Tószeg, csinos német falu, Torontál vmegyében, Henfeldhez közel, 896 kath., 2 evang., 8 ref., 30 n. e. óhitü lak., gazdag első osztálybeli határral, 62 egész telekkel. F. u. gr. Zychy Ferraris Ferencz örökösei.

Mászt, tót falu, Poson vmegyében, ut. postája Stomfa mellett, 830 kath. lak., a posoni országutban. Határában ezelőtt több romai régiségek, mint lámpások, s hamvvedrek, s különféle pénzek asattak ki; mezeje 2 nyomásra oszlik, s jó káposztát terem. F. u. gr. Pálffy család.

Matacsó, ujtelep, Máramaros vmegyében, Iszka fil.

Máté, puszta, Szabolcs vmegyében, Ujvároshoz nyugotra, 16 kath., 14 ref., 2 n. e. óhitü lak. F. u. Debreczen városa.

Matacs, puszta, Veszprém vmegyében, Kenese mellett.

Mátéháza, puszta, Bács vmegyében, ut. postája F. Szent-Iványhoz $^1/_4$ mfd. Homokos határa 1200 □ ölével 5193 hold, mellyből van egy kis tölgyes 96 hold, és 92 hold mocsár. Birja b. Grasalkovich özvegye.

Mateovics, puszta, Bács vmegyében, Almás és ut. postája F. Sz.-Ivány közt. Fekete és sárga homokos határa 1200 □ ölével 6153 hold. Birja $^7/_{13}$ b. Grasalkovich özvegye $^6/_{13}$ részét Piukovics család.

Matisova, orosz falu, Sáros v.-megyében, Szepes vármegye szélén, ut. postája Lublyóhoz $^1/_4$ mfd. 4 rom., 508 g. kath. lak. Gör. kath. paroch. Földe hideg, köves és sovány; fenyvese derék. F. u. Palocsai Horváth.

Matkó, puszta, Pest-Solt vmegyében, Kecskeméttel délre szomszédos, az egri káptalan birtoka.

Matolcs, magyar m.-v., Szathmár vármegyében, a Szamos mellett,

közel F.-Gyarmathoz, 8 romai kath., 896 ref., 22 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa szűk, s részint fekete, részint sárga agyagos és fövenyes; kaszállója kevés; almás, szilvás kertjei szépek; a lakosok főélelme kézmüvesség. F. u. 19 telken kivül gr. Károlyi ház, s azután több nemesek. Ut. postája Szathmár.

Mathacocz, Mathaci Villa, Maczdorf, város, Szepes vmegyében, a Poprád bal partján, ut. postája Késmárkhoz 1½ órányira, 100 kath., 1216 evang.-német lakosokkal, kik pálinka- sör- eczetfőzésből, lentermesztésből, sertéshizlalásból és lótenyésztésből keresik élelmöket. Kath. és evang. paroch. templom.

Matejócz, tót falu, Szepes v.-megyében, Markusfalva fil. 183 kath. lak. F. u. Marjássy.

Matty, magyar falu, Baranya v.-megyében, 12 kath., 510 ref. lak., s ref., anyaekklézsiával. Kövér legelőjén sok marhát és sertést tart. Halászata a Drávában nem megvetendő. F. u. gr. Eszterházy Kázmér. Ut. posta Siklós.

Mátyáska, orosz falu, Zemplén vmegyében, Hanusfalva fil. 360 görög kath., 7 zsidó lak. Gör. szentegyház. 1127 hold szántóföld. Erdő. F. u. gr. Forgách. Ut. p. Eperjes.

Mátyásfalva, tót falu, Szepes vármegyében, Ófaluhoz ¼ mfdnyire, 825 kath., 26 zsidó lak., paroch. templommal. F. u. b. Palocsai-Horváth. Ut. p. Lublyó.

Mátyásháza, magyar-orosz f., Abauj vmegyében, Zemplén vmegye szélén, 57 romai kath., 34 ref., 13 zsidó lak.

Matyasocz, tót falu, Zemplén vgyében, az Ondava mellett, 439 r., 57 g. kath., 11 zsidó lak. Kath. paroch. templom. 561 h. szántóföld. Erdő. F. u. gr. Barkóczy, gr. Forgách, Bideskuty. Ut. p. Eperjes.

Matyasocz, vindus falu, Vas vmegyében, a lendvai uradalomban, 175 kath. lak.

Matyasócz (Alsó), Dolna Matyasovce, tót falu, Liptó vmegyében, 227 kath., 21 evang., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Ut. p. Bertelenfalva.

Matyasócz (Felső), Horne Matyasovce, tót falu, Liptó vmegyében, 144 kath., 7 evang. lak. Sok nemesi lakházak; vendégfogadó. F. u. mind a kettőnek a Matyasovszky és más nemes család.

Mátyfalva, magyar-orosz falu, Beregh-Ugocsa vmegyében, 20 rom., 224 g. kath., 147 ref., 10 zsidó lak., ref. anya-, g. kath. fil. templommal, nagy és termékeny róna határral. Erdeje nincs. F. u. Ilosvay, Horváth, Pogány, Raksányi, Székely, Szenczy, Dombrády. Ut. p. N.-Szőlős.

Mátyócz, magyar-orosz falu, Ungh vármegyében, Dobó-Ruszkához egy órányira, 256 r., 131 g. kath., 12 evang., 100 ref., 23 zsidó lak. F. u. Orosz, Berzeviczy stb.

Mátyus, magyar falu, Beregh vmegyében, Kaszonyhoz 3 órányira, közel a Tiszához, 325 ref., 8 zsidó lak Ref. anyaszentegyház. Tölgyes erdeje derék; gyümölcse, hala bőséggel. F. u. Lónyai, Bárczy. Ut. postája Beregszász.

Mátyusháza, puszta, Veszprém vmegyében, Pápa mellett.

Márzsinye oláhul, lásd magyarul Széltalló.

Máza, magyar falu, Tolna vmegyében, 562 kath., 45 evang., 94 ref. lak., kőbányával, szőlőhegygyel, erdővel. F. u. a pécsi püspök. Ut. posta Bonyhád.

Mecsedelfalva, tót falu, Szepes vmegyében, Csötörtökhely fil., 79 kath. lak. F. u. Teöke, Matyasovszky. Ut. p. Horka.

Mecsér, magyar falu, Moson vgyében, a Szigetközben, 709 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Határa negyedik osztálybeli, s 45^{6} egész telek után van 51 telkesgazdája, 345 hold harmadik, 1241 hold negyedik osztálybeli szántóföldje, 165 embervágó rétje. Négy duna-malom. F. u. gr. Zichy Manó. Ut. p. Ötevény.

Mecsér, puszta, Székes-Fejér vmegyében, 31 kath., 4 ref. lak., erdős, hegyes határral. F. u. gr. Zichy István. Ut. p. Fejérvár.

Mecske, magyar falu, Baranya vmegyében, lapályos térségen, ut. p. Szigetvár. Határa 2612 hold, mellyből majorsági szántó 476, rét 230, erdő 960, urbéri szántó 600, rét 196, közös legelő 150 hold. Földe igen jó. Lakja 477 ref., 8 kath., 3 zsidó. Ref. anyatemplom. Faeszközök készitése. Birja Czindery László.

Rácz-Mecske, német-rácz f., Baranya vmegyében, 748 kath., 300 óhitü, 5 zsidó lak., kath és óhitü anyaszentegyházakkal. Határa szép buzát és rozsot terem. Tölgyes erdeje, szőlőhegye van. Sok sertést tenyészt. F. u. a pesti egyetem. Ut. p. Pécsvárad.

Alsó-Meczenzéf, német m.-város, Abauj vármegyében, Kassához nyugotra 6 órányira, közel a szepesi, tornai, abauji, határszéleknek összejöveteléhez, 3250 r. kath. 5 evang. lak. Kath. paroch. templom. Postahivatal.

Felső-Meczenzéf, német-tót m.-város, Abauj vmegyében, az elébbeni városhoz $^{1}/_{4}$ órányira; 1949 kath. lak. Kath. paroch. templom. E két város német lakosi hihetőleg Stájer és Bajor országokból költöztek be, s szavokejtése olly durva és különös, hogy más rokon ajkuak alig érthetik meg. Egyébiránt fáradhatatlan munkás emberek, s vagy az itteni számos vashámorban dolgoznak, vagy kazánokat, patkókat s más vasmiveket készitenek; kézi-mesterségeket folytatnak. Továbbá leghiresebb utcsinálók egész hazánkban, söt a posványok kiszáritásában is nagyon ügyesek, s innen ritkán szoktak otthon lenni, hanem a földmivelést asszonyaik üzik. F. u. a jászói prépostság.

Meczered, puszta, Nyitra vmegyében, Sopornya fil., 5 kath. lak.

Medencze, Migyanicza, orosz falu, Beregh vmegyében, ut. p. Nyiresfalvához délre $^{1}/_{4}$ mfdnyire a máramarosi országutban, 400 g. kath., 8 zsidó lak. Erdeje derék, szénája sok helyt sásos; földe középszerü. Görög kath. paroch. F. u. gr. Schönborn.

Medina, magyar-rácz falu, Tolna vgyében, 74 kath., 239 óhitü, 736 ref., 5 zsidó lak., ref., és óhitü szentegyházakkal, termékeny szántóföldekkel. Lakosai szőlőmivelést is gyakorolnak. F. u. Bezerédy.

Medne, tót falu, Trencsén v.-megyében, Puchóhoz délre 1 órányira, 124 kath. lak. F. u. a Mednyánszky család.

Medve (Weiszkirchen), magyar falu, Győr vmegyében, az öreg Duna bal partján, hol egy fő rév van a Poson vmegyéből Győrbe vivő országutban. Lakja 495 katholikus. Van erdeje, jó legelője, sok duna-malma. F. u. gr. Viczay nemzetség.

Medvecza (Kis), orosz falu, Beregh vmegyében, Ploszkóhoz $^{1}/_{2}$ órányira, 65 kath. lak. F. u. gr. Schönborn.

Medvecze, tót falu, Árva vármegyében, Thurdosinnal általellenben, 242 kath., 10 zsidó lak. Malom az Árva vizén. F. u. a Medveczky család. Ut. p. Rosenberg.

Medvecze, orosz falu, Sáros vmegyében, Galliczia szélén, a makoviczi uradalomban, 19 romai, 260 g. kath., 14 zsidó lak. Sovány köszik-lás határa csak zabot terem.

Medvéd, tót falu, Zólyom vmegyében, 190 kath. lak. F. u. a kamara.

Medvedocz, orosz falu, Beregh vmegyében. ut. postája Szerednyéhez keletre $1\frac{1}{2}$ mfd. 219 g. kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Buttler.

Kis-Medves Klein-Mörbisch, német falu, Vas vmegyében, 238 kath. lak. Ut. p. Rába-Keresztur.

Nagy-Medves, német falu, Vas vmegyében: 432 kath. lak. Hegyes határ. Bortermesztés. A németujvári uradalomhoz tartozik. Ut. posta Rába-Keresztur

Medves, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz 2 óráayira, sikságon, 50 magyar kath., 40 tót evang., 690 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 4328 hold és 791 □ öl, mellyből urbériség 976 hold, 1013 h. 1578 □ öl majorsági szántó, 98 hold 1064 □ öl rét, 2127 hold 840 □ öl erdő, közös legelő 113 h. Földe urbérileg 3-dik osztálybeli. Vize a Temes és Bernár nevü patak. Birják Gyürky Pál és Hánzély Márton árvái.

Medzibrod, tót falu, Zólyom vármegyében, a Garan jobb partján: 1029 kath. lak., kath. paroch. templom. Határában vas, réz, és piskolcz ásatik. F. u. kamara.

Medzibrogy, tót falu, Árva vármegyében, Árva bal partján: 715 kath., 1 evang., 4 zsidó lak. Sessioja 19. Kőbánya. Lakosai rozsot, lent termesztenek, s szálhajókat késziteneк. F. u. az árvai uradalom.

Medzihiradne, tót falu, Árva vmegyében, 30 kath., 138 evang., 10 zsidó lak., kik sok meszet égetnek. F. u. a Medzhiradszky család. Ut. posta Rosenberg.

Mégy. Alsó-Mégy, Homok-Mégy, puszták, Pest-Solt vgyében, kalocsai határhoz tartoznak.

Alsó- és **Felső-Megyaszó**, magyar mező-város, Zemplén vgyében, Szikszóhoz két órányira: 124 r. kath., 4 evang., 2536 ref., 46 zsidó lak. Ref. anyatemplom. Határa három nyomásbeli, leginkább rozsot, buzát, árpát, stb., s főzeléket terem; 5550 holdnyi szántóföldc agyagos és fekete nyirkos, partos és térséges; bora középszerü; marhája sok; kőbányája is van. F. u. gr. Andrásy, gr. Erdődy, Almásy. Ut. p. Szikszó.

Megye, tót falu, Sáros vmegyében, N.-Sároshoz $\frac{3}{4}$ órányira: 435 kath., 145 evang. lak., sok szántóföldel. F. u. a gr. Wolkenstein örökösei.

Megyefa, magyar falu, Baranya vmegyében, egy hegy alatt, ut. posta St.-Lörincz. Határa 1086 hold, mellyből urbéri szántó 336, rét 84, szőlő 70, közös legelő 286, majorsági szántó 146, rét 57, szőlő 15, erdő 87, kőbánya 5 hold, honnan hordatja Baranya és Somogy egyik része utjaira a köveket. Földe sovány. Lakja 135 r. kath. Van itt az uraságnak derék épülete. Birja Jeszenszky János.

Megyehida, magyar falu, Vas vmegyében, 258 kath. lak., kik szép lovakat tenyésztenek. F. u. gr. Erdődy Kajetán. Ut. p. Devecser.

Megyer, puszta, Pest-Solt vmegyében, Abony és Györgye közt, 2500 hold határral, melly hires buzát terem. Birják a györgyei birtokosok, lásd Györgye.

Megyer, lásd Káposztás-Megyer.

Pócs-Megyer, magyar falu, a szentendrei szigetben, Budához 3 órányira: 996 lak., kik többnyire reformatusok, anyatemplommal. A szigetben lévö róna határa homokos; lakosai Pestre sok gyümölcsöt, kenyeret hordanak hajókon. Ide tartozik Leányfalu, puszta, a Duna jobb partján, melly erdőből és igen jó bortermö szőlőhegyből áll. Bora szinére vörös és fejér, s mindegyik egyiránt becses. Birja a zelizi özv. gr. Eszterházy Józsefnő assz.

Békás-Megyer, német falu, Budához északra $1\frac{1}{4}$ mfd., a Duna jobb partján, 834 kath. lak., és paroch. templommal. Szántófölde kevés, főkeresetét szőlőhegyében találja. Kőbánya. Ide tartozik a Kising puszta, mellynek felén gabona termesztetik, fele pedig legelő. Birja a korona.

Vas-Megyer, magyar f., Szabolcs vmegyében, ut. posta Nyiregyházától $2\frac{3}{4}$ mfd. Határa 2500 hold, de ebből száraz csak 1700 hold, a többi nádas rétség. Urbériség 250 h. szántó és kaszálló föld. Fekete homok földe minden gabonát, sok káposztát és dohányt terem; lápszénája, nádja, hala, égerfája bőséggel. Lakja 438 reform., 6 római, 28 görög kath., 36 zsidó. Ref. anyatemplom. Birják Megyeri Pál és Károly testvérek, s e család a falut férfi ágon már a legrégibb időktől fogva szakadatlanul birja.

Kis-Megyer, puszta, Győr v.-gyében, Szabadhegy mellett: 84 kath. lak. F. u. a szentmártoni főapát.

Megyer, magyar falu, Somogy vármegyében: 150 kath., 81 ágostai, 214 ref., 16 zsidó lak. Az ágostaiak és ref. fiókekklézsiái a bábonyi anyához tartoznak. Termeszt buzát, rozsot, bort eleget. Erdeje van. F. u. Tholdy és Kenesey nemzetségbeliek. Ut. p. Siófok.

Megyer, magyar falu, Zala v.-gyében, 154 kath. lak. F. u. többen.

Megyer, magyar falu, Nógrád vármegyében: 1276 kath., 47 evang., 2 ref., 55 zsidó lak., és tágas sok javakkal bővölködő határral. Kath. anyatemplom. F. u. Tapolcsányi, Szerémy, Lukovics, Láczai, Gyürky, Góczy. Ut. postája Hatvan.

Megyer (Tót), nagy vegyes tót-német helység, Nyitra vármegyében, ut. postája Érsek-Ujvárhoz $2\frac{1}{2}$ órányira: 2098 kath. lak., kath. paroch. templommal, s az uraságnak igen szép kastélyával s angol kertével, Róna határa gazdag termékenységü; rétjei kétszer kaszálhatók; legelője tágas, s az uraság spanyol birkanyája felette szép; ugy, hogy hazánkban finomságra nézve egy sem mulja felül; egyszóval itt a gazgálkodás ésszerüleg folytattatik, s igen virágzó állapotban van. Nézésre méltó továbbá az urasági nagy pálinka-főzőház, angol-erőművekkel elkészitve. Emlitést érdemel végre az is, hogy sok gazdasági eszközöket, mellyek Angliában s Németországban a kimüvelt gazdaságnál használtatnak, az ide való lakosok minta után szinte tökéletesen megtudják késziteni. F. u. gr. Károlyi Lajos.

Megyeres, magyar falu, Komárom vmegyében, Keszegfalva és Ekel közt, Komáromhoz észak-nyugotra 2 mfldnyi távolságra. Kiterjedése 466 hold, mellyből belső telek 39 hold, szántóföld $855\frac{5}{8}$ h., kaszálló $1695\frac{3}{8}$ h., vizállás és mocsár $173\frac{6}{8}$ h., legelő $1302\frac{3}{8}$ hold. Az egész határból pedig a jobbágyság bir 11 egész telek után $283\frac{6}{8}$ szántóföldet és $503\frac{4}{8}$ hold kaszállót. A szántóföldek és rétek legjobb minőségüek, böven termik ezek a szénát, azok pedig a buzát, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát és kendert. A mezei gazdaság azonban középszerüen kezeltetik, szinte úgy a marhatenyésztés is, mellynek okát leginkább abban kell keresni, hogy a Vágh-Duna árja a határt gyakran elönti, s igy az egész ipart semmivé teszi, egyébkint is ezen határ gyülhelye a felsőbb határokban fakadó vizeknek. Lakja 418 ref., kiknek saját templomuk van, 45 kath. a keszegfalvi egyházhoz tartoznak, és 4 zsidó. F. u. gr. Zichy István 11 telket biró jobbágyaival és 3 nemesi curiának következő tulajdonosai: u. m. Magyary, Szabadhegyi, Szabó, Csontos, Csény, Jókay nemes családok.

Megyeres hajdan a komáromi vár uradalomhoz tartozott. 1600-ban Demjén Antal és Dancsy János itt egy nemesudvart idegeneknek adván el: ez ellen Hajós Krisztina, Fejérváry János hitvese ovást tesz.

Megyes, tót falu, Sáros vmegyében, Hanusfalvához $^1/_2$ órányira: 72 kath., 102 evang., 16 zsidó lak. F. u. többen.

Nyír-Megyes, magyar falu, Szathmár vmegyében, Mátészalkához 1 órányira: 40 romai, 135 gör. kath., 1103 ref., 155 zsidó lak., ref. anyatemplommal, synagogával. Határa jóféle lapály és homokos, buzát, rozsot, kukoriczát bőven terem; szép haszonvehető erdeje van. F. u. gr. Teleki család, Uray Bálint, Ujhelyi Károly, Korda, Bay s m. Ut. p. Nyir-Bátor.

Megyes, oláh falu, Szathmár v.-megyében, Erdődhöz kelet-délre $1^1/_4$ mfdnyire: 355 görög kath., 5 zsidó lak., s anyatemplommal. Határa igen sovány, ezelőtt nagy erdeje volt, de az itt létezett hamuzsir-főző intézet felette meg ritkitotta. F. u. gr. Károlyi ház.

Megyes, magyar falu, Vas vmegyében, 227 kath., 13 zsidó lak. F. u. a Megyesi nemzetség. Ut. p. Szombathely.

Megyes, magyar falu, Zala v.-gyében, 156 kath., 8 evang. lak. F. u. többen. Szegvár mellett. Ut. posta Sümeg.

Megyes, puszta, Arad vmegyében, Kétegyházhoz nyugotra 1 mfdnyire. Róna határa igen jó gabonát termő, s fekete homokkal vegyes földe van. Kiterjed 10,295 holdra, melylyek haszonbérbe adatnak, de dohánykertészek is vannak rátelepitve, összesen 82, lélekszámszerint 345-en r. kath. magyarok. Birja a k. kincstár.

Megyes, puszta, Sarkad alatt, Bihar vármegyében, gazdag határral. Birja gr. Almásy Alajos.

Mehala, oláh-német falu, Temes vgyében, épen Temesvár szomszédságában, 3643 lak., kik közt 788 német és magyar kath., 5 egyes, és 2656 n. e. óhitü, 43 zsidó, 152 czigány. Róna határa igen gazdag, s főleg tiszta buzát terem. Kiterjed 8133 holdra, 127 □ ölre, mellyből urbéri házhely 343 hold, szántóföld 3051 h., rét 908 h., legelő 610 hold, 729 □ öl, szabadföldek 468 hold és 1460 □ öl, majorsági föld 2751 h., mellyből erdő 1016 hold, parlag 402 hold. Van itt mintegy 10 hold salétromos föld és 40 h. mocsár is, továbbá a határban egy puskaporos torony, elnöki kert, és polgári lövész-oskola, hova a temesváriak ki szoktak járni; nevezetes festék- és szivargyár, 127 mesterember. Épületei közül csak az óhitü imaházat emlitjük. Patakja a B e r t a v a és S t r i v o b o r a. Birja a királyi kincstár.

Kis- és **Nagy-Méhes**, puszta, Bihar vmegyében, Less alatt, a váradi deák káptalan birtokában.

Méhes, puszta, Békés vmegyében, egy omladozott templommal. Körös-Ladányhoz tartozik.

Méhész, magyar falu, Abauj-Torna vármegyében, Tornához nyugotra $^1/_2$ órányira, 33 kath., 200 ref. lak., ref. templommal, határa nagyobb részt róna és igen termékeny, mind rétje, mind legelője jó, erdeje is van. F. u. többen. Ut. p. Rosnyó.

Méhi, helység, felülről Királyi helységgel, alulról kerepeczi pusztával határos, Tornaljától Putnok felé vivő országuthoz negyed órányira nyugot oldalán, rónaságon fekszik, Sajó vize mossa oldalát nyugot felől, mellyen van egy malma. Van a helységben a romai katholikusoknak templomjok. A lakosok száma 498-ra megy, kik egy pár uri családot kivéve mind romai katholikusok, s mindnyájan eredeti magyarok. Van 17 urb.,

13 majorsági telek, 90 hold erdő, kövér szántóföldje mindent megterem; rétje jó és sok takarmányt ad; legelőjén nyáron által sok szép szarvasmarha és ló szokott meghízni. A helység közelében a dús szántóföldek közt feltünik egy pár halom, hová a szóhagyományok szerint a régi harczos világban elesettek tetemei temetvék, igazolták ezt a szántáskor még mindig felforduló csontdarabok. Birják: Kossuth, Matyasovszki, Tomcsányi, Marikóvszki urakon kivül itt lakó Jankovics, Mumhárt urak és ns Bódó család. Ut. p. Tornalja.

Méhkerék, oláhul Méhkerettyü, oláh falu, Bihar vgyében, lapályos sikságon, Sarkadhoz, melly utolsó postája, 1 mfd., 2507 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 1472 hold, mellyből 900 hold szántó, 572 h. kaszálló és legelő; szölő semmi, erdö 40 hold, s az egész határban csak ez majorsági birtok, mert a többit szerződésileg birják a lakosok Eszterházy herczegtől. Lásd derecskei uradalom. Földe nagyobbára szíkes, kisebb részben gazdag fekete lapályos föld. Szarvasmarhát, juhot, szépen tenyészt. Egyébiránt az egész határ számtalan erekkel van körülvéve, és sok mocsárt mutat.

Méhtelek, magyar f., Szathmár vgyében, 4 r., 83 g. kath., 272 ref., 9 zsidó lak. Ref. anyatemplommal. Határának tágas része meglehetős sovány, a lapályos részt pedig a Szamos árjai elboritják. Erdeje van. F. u. Becsky László és Antalné, Maróthy Pálné, Eötvös László s m. Ut. p. Szathmár.

Mekényes, német f., Baranya v.-gyében, völgyben, ut. p. Pécs. Határa 2232 hold, mellyből urbéri szántó 754, rét 240, erdei legelö 577, szölö 150, urasági szántó 100, rét 23, erdő 964 hold. Földe homokos és agyagos, sok dohányt terem. Lakja 1028 rom. kath. Saját templommal. F. u. h. Eszterházy.

Mélykut, magyar falu, Bács v.-gyében, saját postahivatallal és váltással, Szabadka és F. Szent-Ivány közt, 4000 kath., 80 zsidó lak., paroch. templommal, vendégfogadóval. Határa igen homokos és 4-dik osztálybeli, s 1000 □ ölével 34,471 hold, mellyből 200 telek után urbéri szántó 8270, rét 5732, jó legelő 4529, homokbuczkás 1002, szölö 520, uradalmi föld 13,916, utak 502. Birja h. Grasalkovich özvegye.

Mélynádas, oláh f., Temes v.-gyében: 569 n. e. óhitü lak., s paroch. templ. Határa hegyes, völgyes és 3-dik osztálybeli. Birják közbirt. Ut. p. Lippa.

Mélykut, puszta, Székes-Fejér vgyében, Herczegfalvához 1 mfd., 220 kath., 5 ref., lak. Nagy jövedelmes puszta, sok legelö, előszállási urad. tartozik.

Melcsics, tót falu, Trencsén vármegyében, jó határral. Lakja az irtásokkal együtt 180 katholikus, 404 evang., 20 zsidó. Synagoga. Van itt egy savanyuviz-forrás is, melly a többi Trencsénitől abban különbözik, hogy benne sok ruganyos levegőt, de semmi sót nem találni. F. u. többen.

Meleghegy, tót falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Baloghoz ¼ órányira: 46 kath., 320 evang. lak. Evang. szentegyház. Földe, rétje igen termékeny, van két vadas kertje is, u. m. az egyik egy térségen, a másik egy hegyen, mellynek tetejét hajdan vár ékesítette. F. u. h. Coburg. Ut. p. Rimaszombat.

Melencze, rácz m.-v., Torontál vgyében, a kikindai szabad kerületben, N.-Becskerekhez 1 posta állásnyira északra: 46 kath., 6160 n. e. óhitü lak. Van 1 szép bádogos tornyu szentegyháza, postahivatala, 264 egész telke, gazdag buzatermő határa, s felette sok szarvasmarhája. F. u. a kamara.

Meléthe, magyar falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vármegyékben: 163 kath., 395 ref., 18 evang. lak.

Termékeny határ, makkos erdő, mész és cserépedény égetés. F. u. többen.

Melincz, vindus-tót falu, Zala vgyében: 412 kath. lak. F. u. Gyika.

Mellék, tót-magyar falu, Bars vmegyében: 383 kath. lak., és paroch. templommal. Van erdeje, bora, gyümölcse, vizimalma. F. u. a Sz.-István seminariuma. Ut. p. Verebély.

Meneshely, magyar falu, Veszprém vmegyében, Zala vmegye szélén: 112 kath., 465 evang., 54 ref., 16 zsidó lak., ágostai anyaekklézsiával. Földei néhol mocsárosak és fejér agyagosak, de termékenyek. F. u. többen. Ut. p. Veszprém.

Mende, tót falu, Pest-Pilis v.-megyében, a Cserhátou, Pesthez keletre $3^1/_4$ órányira: 400 kath., 200 evang. lak., s anyatemplommal. Határa szép buzát terem, erdeje, szőlője van. Birja gr. Keglevich Gizela.

Ménes, oláh falu, Arad vmegyében, Aradhoz keletre $2^1/_2$ mfdnyire, Győrök és Paulis közt: 60 kath., 1620 óhitü, 5 evang., 10 ref. lak., óhitü anyatemplommal, szép uradalmi épületekkel. Határa részint róna és igen termékeny; részint hegyes. De legnevezetesebb gazdasága szőlőhegyében áll, melly Ménest egész Europában ismeretéssé teszi. Ugyan is itt szüretik azon aszú-szőlő bor, melly sötét vörös szinü, édessége, tüze, s más boroktól különböző felette kedves zamatja által, melly a szegfűhöz hasonlit, annyira elhiresedett, hogy sokan még az ős tokajinak is elibe teszik, mi egyébiránt csupán izléstől és szokástól függ. Fő szőlőfaj, melly legtöbb aszút ad: az ugynevezett kadarka (fekete szőlőfaj), mellynek van egyszersmind azon kedves zamatja is, miáltal a ménesi minden más aszúboroktól jelesen különbözik, s csak a malagaihoz hasonlitható, kivévén azt, hogy a ménesiben olly szurok szag nem uralkodik, mint az ó malagaiban. A ménesihez tökéletesen hasonló bort teremnek még e következő Promontoriumok: Paulis, Gyorok, Kuvin, Kovaszincz, Világos, Kladova; aszúbort több hegyekenis csinálnak ugyan, de már ezekhez egészen nem lehet hasonlitani, jó esztendőkben 2000—2500 akó aszúbor készittetik, akóját 64 magyar itczével számlálván. F. u. Ménesnek a kamara, s székhelye egy kerületi tisztartóságnak.

Kreszta-Ménes, oláh falu, Arad vmegyében, Magyaráthoz keletre 4 mfdnyire: 15 r. kath., 4 zsidó, 600 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 8442 hold, mellyből szántóföld 595 h., rét 403 h., legelő 450 erdő 6094 hold, falufekvése, gyümölcsösök, utak stb. 900 hold. Ebből majorsági szántó 259 h., rét 259 h., erdő 6094 hold. Földe köves, sovány, de sok gyümölcsöt terem. Van itt egy patak, és három tó, mellyek tengerszemeknek azért neveztetnek, mivel fenéköket 8 öles ruddal sem lehet elérni. A legnagyobbik 16 □ ölnyi, felül fűvel van be nőve, melly az ember alatt mozog, de el nem sülyed. Továbbá egy hegyben, négy réteg egy egy lábnyi kövesedett csigák vannak. Végre H ó z s a nevü hegyen mai napig is láthatók a hajdani vas és rézbányák gödrei. Birják a falut Izsáky György és Dániel Antal.

Fel-Ménes, oláh falu, Arad v.-megyében, két hegy oldalán s azok közti völgyben, Magyaráthoz keletre 5 órányira: 4 kath., 3 zsidó, 776 g. egyesült lak., s anyatemplommal. Határa 5787 hold, mellyből szántóföld 1332 h., rét 311 h., erdő 1100 hold, legelő 2810 h., szilvás 30 h., falufekvése, utak, stb. 200 hold. Ezekből majorsági szántó 460 h., rét. 91 hold, erdő 1100 h., szilvás 30 h. A legelő közös. Földe igen kavicsos, s leginkább kukoriczát terem. Van egy pa-

takja, melly 4 kisebbszerü malmot forgat. Birja Alexics György.

Mengusfalva Mengusdorf, tót falu, Szepes vmegyében, Liptó v.-megye szélén: 78 kath., 647 evang. lak., kik gyolcsot, teknőket csinálnak. Sovány, köves határ. Nagy erdő. Fürész- és lisztmalmok. F. u. b. Marjássy. Ut. p. Lőcse.

Menyhárd Menhardi Villa, Menhardsdorf, város, Szepes vmegyében, ut. posta Késmárktól délre 1 órányira: 208 kath., 1178 evang. német lak. Kath. és evang. anyaszentegyház. Gyolcs-szövés. Pálinkafőzés. Erdejében jó izü szarvasgomba találtatik.

Menyhe, magyar falu, Nyitra vármegyében, Ghimeshez nyugotra 1 mfdnyire: 519 kath., 41 zsidó lak. Van szölöhegye, erdeje stb. F. u. Bartakovics. Ut. p. Nyitra.

Menyőd, puszta, Fejér vgyében, Vajta falu és Hart puszta közt.

Méra, magyar falu, Heves vmegyében, Zsadány szomszédságában: 815 kath., 19 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Vendégfogadó. Termékeny fekete föld. Sok széna. F. u. gr. Almásy Ignácz, Almásy Károly és István, Rakovszky, Hellebront, Országh örökösei, Halasy, Sütő, Majzik, Huszty. Ut. p. Gyöngyös.

Alsó-Méra, magyar falu, Abauj vgyében, közel a Hernádhoz, ut. p. Forróhoz északra egy órányira: 323 r. kath., 34 g. hath., 98 ref., 6 zsidó lak. Ref. szentegyház. Gazdag róna határ. F. u. többen.

Felső-Méra, magyar f., Abauj vmegyében, az előbbeni helységhez $^1/_4$ órányira: 309 r. kath., 26 g. kath., 10 evang., 513 ref., 145 zsidó lak. Van itt ref. szentegyház, synagoga, Vitéz és Fáy uraknak 2 csinos lakházuk, termékeny szántóföld, sok és jó rét. F. u. többen.

Méràg, oláh falu, Bihar vármegyében, Belényeshez 1 mfd., hegyes vidéken, 388 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, patakkal. Urbéri szántó 112, rét 57, majorsági erdő 1089 hold, melly egyszersmind legelőül használtatik. Juhot és sertést tart. Birja a váradi görög püspök.

Merasicz (Alsó és Felső), 2 tót falu, Nyitra vmegyében, az első 65 kath., 4 zsidó lak. Kath. paroch. templommal, a másik 84 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Ripény.

Mercse, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskólcztól $2^6/_{16}$, ut. p. Putnoktól $1^1/_{16}$ állomásra, két felől felette emelkedő hegyek völgyeiben, Királd, Veleczd, Uppony, Várkony helységek szomszédságában. Határkiterjedése 2177 hold, mellyből 62 hold belsőség, 781 h. szántóföld, 322 hold rét s legelő, 40 h. szőlő, 872 h. erdő, 100 h. használatlan föld. Felszabadult urbériség 14 egész telek után 646 hold. Lakóház van 68, lakos 401, e között 4 zsidó, a többi rom. kath. magyar, kiknek leányegyháza Némethihez tartozik Telkes gazda 25, házas zsellér 37, lakó 9. 1848. a dédesi választó kerületben választói száma 25, közülök 23 ingatlan birtok, 1 értelmiség, 1 régibb jogczimen szavazván. Az ingátlan birtokuak közt 6 egész, 11 fél, 6 egynegyed telkes találtatott. Néha a helység határában régi pénzek találtatnak, igy 1840-ben II. Ulászló és II. Lajos ezüst pénzeiből mintegy meszelynyi mennyiséget s egy Corvin aranyat találtak. F. u. e helységnek az egri papnövelde.

Mercsina, oláh falu, Krassó v.-megyében, Kákovához $1^1/_2$ órányira a Karas mellett egy térségen, 4 kath., 1349 óhitü lak., anyatemplommal, jó buzát és kukoriczát termő földekkel, nevezetes marha- és juhtenyésztéssel, szilvás kertekkel.

Merc, tót falu, Honth vgyében, 18 kath., 130 evang. lak. Savanyuvízforrás. Jó föld és rét. Szőlőhegy. F. u. többen. Ut. p. Szántó.

Mérc-Kapos, lásd Kapos-Méro.

Merenye, magyar falu, Zala v.-megyében, 505 kath., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. a veszprémi káptalan. Ut. p. Kanizsa.

Merenye, magyar falu, Somogy vmegyében, rónaságon, ut. p. Szigetvárhoz 4 óra. Van 2115 holdnyi határa, 28 urbéri telke, 258 ref. lakosa és temploma, termékeny buzatermő földe, jó és elég rétje. Birja gr. Széchenyi Lajos.

Merete, puszta, Veszprém vármegyében.

Mérem, Miedlingsdorf, horvát falu, Vas vmegyében, 285 kath. lak. A szentmihályi urad. tartozik. Ut. p. Szombathely.

Mérges, magyar falu, Győr v.-megyében, a Rába mellett, 10 kath., 259 evang. lak., evang. annyaekklézsiával. Földe jó buzát terem, rétje elég. F. u. több közbirtokos. U. p. Téth.

Mérges, puszta, szabad Jász és Kun kerületekben, Füzes puszta szomszédságában, közösen birják a kerületek.

Mérgeska, orosz falu, Sáros vgyében, a makoviczi uradalomban, Dublin fil., 2 rom., 253 g. kath., 5 zsidó lak. Görög anyaszentegyház.

Alsó- és Felső-Mérk, két összeolvadt tót falu, Sáros vmegyében, 110 romai, 59 gör. kath., 112 evang., 12 zsidó lak. Felső-Mérket birja Piller, Alsó-Mérket 14 jobbágy telekkel az alapitványi kincstár; tulajdon. erdeje nincs. Ut. p. Böki.

Mérk, magyar-német f., Szathmár vmegyében; ut. p. Vállajhoz közel: 564 romai, 103 görög kath., 361 ref. lak., reform. anya-, kath. fil. templommal. Földe homok, jó buzát, rozsot terem; szép erdeje, rétje és szőlője van. F. u. gr. Károlyi nemzetség.

Merke, puszta, Somogy vmegyében, $^{1}/_{2}$ Festetics Antaló, $^{1}/_{2}$ esztergomi káptalané.

Mernye, magyar m.-város, Somogy vmegyében, 1025 kath., 3 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal, első osztálybeli határral. Erdeje, szőlőhegye, legelője elég. F. u. a piaristák. Hajdan a fejérvári custodiatus birta. Ut. p. Kaposvár.

Mernyik, tót falu, Zemplén v.-megyében, Varanóhoz 1, Eperjes ut. posta. $3^{1}/_{2}$ mfdnyire, hegyek alján. Határa 1600 hold, mellyből $22^{3}/_{8}$ telek után urbéri föld és rét 560 hold, irtás 250 h., erdő 400 hold, a többit birja gr. Forgács család, de gr. Barkóczy János is bir 3 urbéri telket, s ez után egy darab erdőt. Sovány földe leginkább zabot terem. Lakja 60 romai, 100 görög kath., 250 evang., 20 zsidó. A lakosok szarvas-gombát szednek, melly itt néha bőségesen terem. Patakja a Csicsóka. Van egy uriudvar, mellyben most gr. Forgács tisztje lakik, 1831-ig Sulyovszky Menyhért és József fia zálogban tartván; itt történt az 1831-ki epemirigy kitörésekor azon hallatlan, kegyetlen mészárlás, midőn a fellázadt parasztok Sulyovszky Józsefet természetes leányával együtt, nagy nénjét, a járásbeli főbirót, a helybeli tiszttartót feleségestől együtt, a kerületi jegyzőt és a helybeli evang. lelkészt borzasztó kinzásokkal rakásra öldösvén, a falu határának szélére egy gödörbe temették, későbben a megye tisztviselői által a temetőben rendesen eltakarittatván. Van evang. anyatemploma.

Merse, puszta, Somogy vármegyében, 20 lakossal.

Merse, magyar falu, Vas vármegyében, 147 kath., 80 evang., 6 reform. lakossal. F. u. közbirtokosok. Ut. p. Kis-Czel.

Mesterfa, magyar falu, Győr vgyében, 242 kath. lak. F. u. a pápóczi préposlág. Ut. p. Győr.

Mesterháza, magyar falu, Sopron vmegyében, Vas vmegye szélén, közel a Répcze vizéhez, Köszeghez 3 mfd., 80 kath., 130 evang. lak. Róna termékeny határa 978 hold, mellyből szántóföld 590 h., rét 251 h., erdő 50 h., legelő 57 hold. Többen birják.

Alsó-Mesteri, magyar f., Vas vmegyében, a Ságh hegye alatt, 90 kath., 193 evang. lak., ágostai oskolával és mesterrel, bortermesztéssel. F. u. közbirtokosok. Ut. p. Kis-Czel.

Felső-Mesteri, magyar falu, Vas vmegyében, 124 kath., 39 evang., 8 zsidó lak. F. u. Békási és Horváth család. Ut. p. Kis-Czel.

Mesterszállás, puszta, szabad Jász és Kun kerületekben. Kun-Szent-Mártonhoz tartozik.

Meszes, puszta, Baranya vmegyében, Szabolcshoz $1/2$ órányira, 19 kath. lak. Van jó szántófölde, rétje, erdeje, szőlőhegye, és egy korcsmája F. u. a pécsi székes szentegyház.

Meszes, magyar falu, Borsod vmegyében, Rakocza folyam völgyében, Szendrőtől északra $6/16$ állomásra. Szomszédai Jalvás, Szalonna, Mátonyi, Szend. Határkiterjedése 2803 hold, ebből 68 h. belsőség, 1032 h. szántóföld, 482 h. rét, 1180 h. erdő; 39 használatlan. Urbériség 13 harmadik osztálybeli telek. A szántóföldek nehéz mivelctü halmosok, a réteket, a helységet is keresztül folyó Rakocza patak öntözi. Lakóház van 101, lakos 559, u. m. 180 r. kath. Szendrőhez tartozó leányegyházzal, 18 g. kath., 245 ref., kiknek helyben van anyaegyházuk, 5 evang., és 11 zsidó. Választó volt 1848-ban 35, u. m. 20 telkes gazda, 3 értelmiségi, 12 régibb jogu. — Birtokosok Hodossy, Losonczy, Gombos, gr. Csáky, Gencsy, Zsarnay, Melczer. Fodor családok.

Meszlen, magyar falu, Vas vmegyében, 386 kath., 300 evang., 20 zsidó lak. Kath. és ágostai paroch. szentegyházak. Gazdag buzatermő határ. Nemes közbirtokosoké, de lakják szabadosok, mesteremberek és kereskedők is. Ut. p. Szombathely.

Meszteckó, tót falu, Trencsén vmegyében, Lukihoz 1 órányira: 8 kath., 342 evang., 8 zsidó lak. Van kastélya, kath. paroch. temploma. Határa igen hegyes, erdős lévén, inkább barom nevelésre alkalmatos.

Mesztegnye, magyar falu, Somogy vmegyében, 959 kath. lak., paroch. szentegyházzal, szép erdővel, termékeny határral. F. u. gr. Hunyady József. Ut. p. Marczali.

Meszticskó, tót-orosz f., Sáros vgyében, a makoviczi uradalomban, Radoma fil. 297 r., 71 g. kath. 8 zsidó lak.

Mézes, oláh falu, Bihar vgyében, Belényeshez $1/2$ mfd., dombos helyen, 62 g. kath., 395 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 160, rét 106, legelő 62 hold, erdeje nincs. Birja a váradi görög püspök.

Meziád, vagy Mezőfalva, oláh falu, Bihar vgyében, Belényeshez $1\frac{1}{2}$ mfd., a havasok aljában: 8 r. kath., 1026 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó $623\frac{1}{2}$, rét 261, legelő 221, majorsági erdő 2900 hold, mellyben nagy vadak is tanyáznak. Határán van egy patak, s egy nagy kiterjedésü barlang, melly eléggé még nem vizsgáltatott meg. Birja a váradi görög püspök.

Mezibrod, tót falu, Zólyom vmegyében, a Garan völgyében, ut. p. Beszterczebánya. Urbéri földe 14 telek; az az 420 hold, majorsági nincs; erdeje 860 hold. Főleg zabot, árpát, és burgonyát terem. Lakja 887 kath., kik nagy részben kereskedők, anyatemplommal, oskolával, patak-malommal. Strázsa hegyén volt hajdan egy

örvár; természeti szépségei közé sorozható egy magas sziklahegy. Birja a kamarai lipcsei uradalom. — 1841-43-ban két izben, 44 és 45 években szinte tüz által pusztult el..

Méznevelő (Medovaria), tót f., Hont vgyében, Szebelébhez ½ mfd., 12 kath., 380 evang. lak. Evang. templom. Föld és szőlő mivelés. F. u. h. Coburg. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Nagy-Mező, puszta, Bihar v.-megyében, Fekete-Györöshöz tartozik, s földe javitást kiván.

Meződ, magyar falu, Baranya vgyében, dombon, ut. p. Pécs. Határa 1116 hold, mellyből urbéri beltelek 19, szántó 416, rét 160, legelő 60, szőlőhegy 20, uraségi beltelek 3, erdő 438 hold. Földe középszerü. Lakja 408 r. kath. Birja h. Eszterházy.

Kis- és Nagy-Mezőfalva, két puszta, Bihar vmegyében, Hegyköz-Kovácsi, s Csatár szomszédságában. Határa mind a kettőnek fekete és sárga agyagos, közép termékenységü s az első 890, a második 1300 holdra terjed. Birtokosa az elsőnek gr. Csáky, a másodiknak Füzessáry család.

Mező-Gyán, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz 4½ mfdnyire, sikságon, ut. p. Szalonta. Népessége 1463 lélek, kik 12 kath., 16 óhitüt, 8 zsidót kivéve mindnyájan reformatusok, s helyben van papjuk. Határa 5965⁴/₈ hold 1100 □ ölével, mellyből szántó 1682⁵/₈, kaszálló 1850⁴/₈, legelő, mellyhez számitvák a fordulóban levő székek és vízerek 2206⁴/₈, belsőtelkek 166⁴/₈, utczák, utak 58⁵/₈ hold. Ebből 42½ urbéri telek után van 1152 h. szántó, 535 h. kaszálló; továbbá a fentebb irt urb. legelőt, belsőtelkeket stb. leszámitva, a majorság tesz 1846⁴/₈ holdat. Egyébiránt ezenkivül a geszti és zsadányi határok felől a mező-gyáni határkörben az uraságnak sok allodialis szántó s kaszálló földei vannak, mellyek felmérve nem lévén, mintegy 3000 holdra mehetnek, fele szántó, fele kaszálló lévén. Tájékozási neveik: Kenderszer, Ülés, Mátéháza, K.-Kerhány, Radvánszeg, Nyálas, Szilfás, Nemeszug, Urszállás, Vaczikné, Salamonérhát, Vatyon és Seregélynyoma. A határ déli része lapályos, melly a Fekete-Körös kiáradását a szalontai határon keresztül ide vezető . K ö l e s é r kicsapásai miatt gyakran árvizzel látogattatik. E rész bőven terem szénát; többi része fekete porhany föld, melly minden gabonanemet jól visszaad, kivévén némelly székes helyeket. Szarvasmarhát szépet nevel. Birtokosa Tisza Lajos.

Mezőház, tót falu, Thurócz v.-gyében, 11 kath., 14 evang. lak. F.u. többen. Ut. p. Rudnó.

Mezőkeszi (Alsó), puszta Nyitra vgyében, Komját filial. 220 kath., lak. Ut. p. Érsekujvár.

Mezőlak, magyar falu, Veszprém vmegyében, Pápához nyugotra 1 mfdnyire, 83 kath., 593 ref. lak. Ref. anyaszentegyház. Róna határa szép buzát és rozsot terem. Rétje sok. Fája helyett nádja van. Feje e helységeg egy uradalomnak, mellyet ez előtt gr. Eszterházy Kázmérnő birt, s ki a Bitva és Marczal posványainak kiszáritásával, nemcsak magáaak 2000 holdat nyert meg, hanem az emberiségnek is nagy hasznot hajtott. A fő csatorna, mellybe a Bitva eresztetett, Békás helysége, Kamond, Szijmező puszták határain keresztül, egész Görzsönyig mintegy 4000 ölre terjed, nem emlitvén, más mellékes csatornákat. Áll ez uradalom Mezőlak egész helységéből, továbbá a belső és külső asszonyfai, kamondi, matyusházi, sávolyi, szijmezei és szentpéteri pusztákból. F. u. gr. Eszterházy Miklós.

Mezőmegyer, puszta, Békés v.-gyében, Kétekegyháza és Csaba közt.

Mezőszeg, puszta, Veszprém vármegyében.

Mező-Telki, magyar-oláh falu, Bihar vgyében, Telegd és Élesd közt, egyenes téren, 485 ref., 150 n. e. óhitü lak., két anyatemplommal. Határa 1573 hold, mellyből szántó 378, rét 430, legelő 430, erdö 335 hold. Majorsági az erdőn kivül itt csak 43 hold van. Földe agyagos és iszapos, köves, lapályos, vagy vizállásos és szakadékokból álló, a kukoriczát leginkább termesztik. Sok szilva. Vize a Sebes-Körös és Medves patak. Birják özv. gr. Haller Lászlónö, gr. Kornis Károly, b. Gerliczy Ferencz, b. Döry Józsefnö, Bölönyi Károly.

Miava, tót m.-város, Nyitra v.-megyében, legnépesebb hely az egész megyében, Vágh-Ujhelytöl nyugotra 2, ut. p. N.Szombattól északra 5 mfdnyire, hosszúsága a városnak majd 2 órányi; minthogy a házak a hegyek közt széljelszórva, s szántóföldektől, kertektől, erdőktől vannak körülvétetve: 260 kath., 8472 evang., 183 zsidó lakosai igen szorgalmatosak, s tehetösek; földmivelési mesterségöket erősen folytatják; sok közönséges posztót, szürt csinálnak; különösen kapós a molnárok számára készitett szita-szövet, mellyet a külföldre is elhordanak. — Továbbá termesztenek sok kendert, kevesebb lent; ez utóbbit inkább az olaj végett; föznek pálinkát, sört, roppant bikkes erdejökben sertést hizlalnak, bikkfataplót szednek; szenet égetnek; ezenkivül patakjuk számos liszt- és fürészmalmokat hajt. F. u. a csejtei uradalom, de robotot 1848 előtt sem szolgáltak, hanem régi szerződésök szerint azt csekély summával megválták. Van itt végre egy kath. és egy evang. templom igen népes ekklézsiával, s egy synagoga.

Micsák, orosz-tót falu, Zemplén vmegyében, Karácsonmező fil. 12 r., 78 g. kath., 42 evang., 4 zsidó lak., 240 hold szántófölddel. F. u. többen. Ut. p. Eperjes.

Michalova, tót falu, Zólyom v.-megyében, 265 kath., 28 evang. lak.

Michalova, puszta, Liptó v.-megyében, Maluzsina filial. 10 kath., 6 evang. lak.

Alsó-Micsinye, tót falu, Zólyom vmegyében; Beszterczéhez délkeletre, 5 fertály órányira: 64 kath., 426 evang. lak.

Felső-Micsinye, tót f., Zólyom vgyében: 89 kath., 429 evang. lak. Kath. és evang. anyaszentegyházak. Mind a két Micsinyének földe meglehetős termékeny; legelője igen jó; erdeje derék, lakosai gabonával, marhával, sertéssel kereskednek. F. u. a Beniczky nemzetség.

Micske vagy Miske, puszta, Szabolcs vármegyében, Geszteréd és Fejértó közt, birja Menszáros, Erdődy, Szunyogh, Kálmánczy, Mosolygó, Czikó, Somosy, Szeremley, Pap stb.

Micske, oláhul Miska, magyar mezö város, Bihar vmegyében, Debreczenhez 7, Margitához, melly ut. postája $1^3/_4$ mfdnyire. A Rézhegy ágai a Berettyó völgyére kinyulván, szölöhegyekké alakulnak; illyen hegyek alatt fekszik a helység maga is, jó magas dombon, kies kilátással. Határa, a szölöhegyen kivül felméretvén, tesz 1100 □ öles holdakban 4407 holdat. Szölöhegyei, az alattok levő szilvásokat s egyébb gyümölcsösöket is beleértve, tesznek mintegy 800 holdat; s igy összes határkiterjedés 5207 hold. Ezekből belsőtelek 308 h., szántóföld 1552 h., kaszálló 726 h., legelő 440 h., erdö 450 hold, irtások 453 h., gizgaz 300 h., szölö 800 h., a többi utakra, gödrökre esvén. Urbéri föld tesz belsötelekben 164 holdat, szántóföldben 852, kaszállóban 426 holdat; a többi majorsági birtok, vagy dézmás szölők. Földe agyagos és közép minöségü; ka-

szállója s legelője keveset termő, de igen egészséges. Állattenyésztése leginkább az igavonó marhákra szoritkozik. Fő gazdasága a bortermesztésben áll, melly nagy mennyiségben s kitünő minőségben termesztetik, s a micskei szőlőhegyek a környékbeli elhagyott szőlőkhöz hasonlitva, valóban virágzóknak tekinthetők. Gyümölcse sok és szép, kivált cseresznyéje, almája, baraczkja; s ezekkel kereskedik. Népessége 1014 lélek, kik közt 837 reform., 152 rom. kath., 25 izraelita. Ref. és kath. parochia. Mária Therézia urbére szerint volna itt 24 telek, s ezt jelenleg 162 gazda birja. Mesterember 15, kereskedő 1 van, s bár Micske városnak neveztetik, de vásárokat nem tart. Az egész helység határán sok jó forrás van; van patak is 5, de köztök egy sincs elegendő bővizü. Az erdőben, egy meredek sziklaoldalban látható egy pincze formára bevájt lyuk K ö l y u k név alatt, melly a rege szerint tatárok elöli menhely vala. Vár itt soha sem volt, csak egy régi curia, melly lakhelyül szolgált Bocskay Istvánnak, utóbb Zólyomi Dávidnak, most pedig több rendü változtatások után Baranyai Ágoston birtokában van. Régi épülete még a reform. templom, mellylyet Zólyomi Dávid neje iktári Bethlen Katalin épittetett a 17-dik század első felében, s tetemei is a templom alatt nyugosznak. Az itt lakó számos uraságok házai csinosak, s a kertekre különösen nagy gondot forditanak. Birtokosok: Baranyai Lajos, Imre, Ágoston, Ferencz, Miklós és Károly; Dessewffy Ignácznő, Buday János örökösei, Miskolczy István örökösei, Posgai ivadékok, u. m. Ercsei László és osztályosai, Gruden Imre, s több kisebb egyházas nemesek.

Micske, puszta, Bihar vgyében, Püspöki mellett, 780 hold határral. Birja a váradi deák káptalan.

Micske S t r e b e r s d o r f, német falu, Sopron vgyében, Köszeghez $1\frac{1}{4}$ mfd., 768 kath. lak. Van 18 urb. telek után 312 hold szántófölde, 136 h. kövér rétje a Répcze vize mellékén, legelő az urasági erdőben, melly 800 holdnyi, s fenyő-, nyirfákból áll. Van urad. sörház és göbölyhizlalás. Birja h. Eszterházy.

Migazziburg, Nógrád vármegyében, mulató kastély a Duna mellett: 6 kath. lak. Váczhoz 1 óra.

Miglész, orosz-magyar falu, Zemplén vmegyében, Tőke-Terebeshez $\frac{1}{2}$ órányira: 120 romai, 358 g. kath., 180 reform., 20 zsidó lak. Ref. anyatemplom. Kastély. 790 h. szántóföld. F. u. többen. Ut. p. Vecse.

Miglesz, tót falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Jolsvához délre egy órányira: 5 kath., 317 evang. lak., kik sok cserépedényt csinálnak. Evang. anyaszentegyház. Határa keletről hegyes, egyébütt róna és termékeny, hanem szük. F. u. h. Coburg. Ut. p. Rosnyó.

Miglécz, magyar falu, Abauj vgyében, a Hernád völgyében, Kassához délre $2\frac{1}{2}$ mfdnyire: 280 kath., 147 ref., 70 zsidó lak. Ref. szentegyház. Gazdag róna határ. F. u. Thuránszky, Krajnik, Oláh, Szentmiklósy.

Miháldi, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Nyir-Ádonyhoz $\frac{1}{4}$ mfdnyire: 88 romai, 308 g. kath., 586 ref., 82 zsidó lak., ref. anyatemplommal, részint homokos, de termékeny határral, $2\frac{2}{8}$ első osztálybeli egész telekkel. F. u. b. Eötvös Ignácz örökösei, Agárdy, Balogh, Barnus, Bihary, Czakó, Csuka, Dibaczy, Dobay, Fényes, Gellért, Horváth, Jánky, Kálmánczy, Kádár, Károlyi, Kémery, Kömives, Ladányi, Morvay, Petneházy, Posgay, Ráthonyi, Rácsay, Szabó, Zsiday, Szilágyi, Sipos, Ujfalussy, Uray, Vályi. A b. Splényi nemzetség innen veszi előnevét. Ut. p. Debreczen.

Miháld, magyar falu, Somogy vmegyében: 585 kath., 47 ágostai, 6 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal, szőlőhegygyel, termékeny szántóföldekkel. F. u. gr. Zichy Károly. Ut. p. Berzencze.

Mihálkó, tót falu, Zemplén v.-megyében, Mogyoróska fiil. 81 rom., 42 gör. kath., 270 evang. lak., 1354 h. szántófölddel, erdővel. Ut. p. Vecse.

Mihályfala, magyar falu, Gömör vgyében, Vály és Kalocsa közt, a vályvölgyi úthoz közel, egy része hegy oldalban, más része pedig lapályon fekszik. Van benne reform. templom; a lakosok száma 328, mindnyájan reformatusok s eredet-szülte magyarok. Van benne 15 majorsági telek és 100 hold erdő, szántóföldе mind a mellett hogy hegyes, mindent megterem, rétje jó és sok takarmányt ad, csakhogy a Vály völgyén lefolyó patak gyakran elönti. Birja ezen helységet ns Bodon, Forgon, Nagy család. Ut. p. Tornalja.

Mihályfa, magyar falu, Zala vgyében: 822 kath., 11 evang. 106 zsidó lak., kath. paroch. szenregyházzal. F. u. többen. Ut. p. Sümeg.

Mihályfa, puszta, Zala vármegyében, Keszthelyhez 1 óra.

Mihályfalva, magyar falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Gömörhöz nyugotra $2^1/_2$ órányira: 30 kath., 307 ref. lak. Ref. szentegyház. F. u. több nemesek. Ut. posta Torna.

Mihályfalva, tót falu, Zólyom vmegyében: 113 kath., 17 evang. lak. F. u. többen.

Mihályfalva, magyar m.-v., Bihar vármegyében, rónaságon, ut. postája Ér-Semjén. Van 2600 ref., 90 r. kath., 80 g. kath., 100 zsidó lakosa, derék ref. szentegyháza, synagogája, több jeles uriháza. Határa 18000 holdra terjed, s ennek egy része kövér fekete föld, nagyobb része homok; terem buzát, rozsot, tengerit, burgonyát, sok dinnyét; erdeje is derék. Nevezetes terménye a kigyószer készités. A mondott határból urbériség csak $40^6/$ egész telek, a többi majorság. Hetivásárt minden csütörtökön, országosvásárt 4 izben tart szinte az emlitett napon, de a baromvásár szerdán tartatik. Fő birtokosa gr. Stubenberg, aztán Szlávy Ferencz, Bernáth, Gencsy, Sárközy, Dessewffy, Osváth, Hardicsay, Kovácsok, Silyék.

Ó- és Uj-Mihályfa, két magyar falu, Vas vmegyében: 123 kath., 883 evang., 29 zsidó lak. Kath. paroch. és ágostai fiókszentegyházzal és oskolával. Határa róna és igen termékeny. Sok legelője. F. u. Vídos, Gerber, Dubniczay, Barcza, Takács és mások többen. Ut. p. Kis-Czel.

Pető-Mihályfa, magyar falu, Vas vármegyében, Egervárhoz 2 óra: 338 kath. lak. Van szép szőlője, erdeje, legelője. F. u. gr. Festetics László. Ut. p. Vasvár.

Mihályháza, magyar f., Veszprém vmegyében: 43 kath., 451 ref. lak., ref. anyaekklézsiával, termékeny róna határral, sok réttel. F. u. többen. Ut. p. Pápa.

Mihályháza, puszta, Zala v.-megyében, a szántói kerületben.

Mihályi, magyar-orosz falu, Zemplén vmegyében, Abauj vmegye szélén: 103 romai, 100 görög kath., 305 ref., 60 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal, 930 hold szántófölddel. F. u. többen. Ut. p. Velejte.

Mihályi, magyar mező-város, Sopron vmegyében, a Rába közt, ut. postája Kapuvár $1^1/_2$ mfd. Lakja 980 romai kath., 650 evang., 100 zsidó. Kath. par. szentegyház. Több csinos uri lakházak. Róna határa $3566^{45}/_{100}$ hold, melly mind szántóföld, néhol szikes, majd szurkos, általában jó termékegységű. Ebből urbériség 43 egész telek; a többi majorság, mely-

lyet birnak Barthodeiszky, Róth, Fiáth, Szürnyegi, Horváth, Tóth Antalnő, s több birtokos családok. Van sör- és pálinkaháza is.

Miháljó, orosz falu, Zemplén vármegyében, Szinna fil. 230 g. kath., 11 zsidó lak., 275 hold szántóföldekkel, erdővel. F. u. Mokcsay. Ut. posta Nagy-Mihály.

Mihályka, orosz falu, Máramaros vmegyében: 321 g. kath. lak., s anyatemplommal, érczes forrással, mellyet a golyva ellen hasznosnak tartanak. Ut. p. Huszt.

Mihálytelek, szabad közönség, szabad Jász és Kun kerületekben, a Zagyva és Tarna összefolyó vizek szomszédságában: 1944 kath. lak., paroch. templommal, termékeny határral, tölgyes erdőcskével, vizimalommal. Ut. p. Jász-Berény.

Mjésziez vagy Révfalu, Trencsén vmegyében, Nyitra vmegye szélén, Vágh-Ujhelyhez 1 óranegyed, a Vágh jobb partján. Számlál 575 kath., 72 evang., 32 zsidó lak. F. u. a beczkói uradalom.

Mikalaka, oláh falu, Arad v.-megyében, Aradhoz keletre ½ óra-nyira a Maros mellett: 16 kath., 1425 óhitü lakossal, óhitü anyatemplommal, vendégfogadóval. Határa egészen róna és szerfelett termékeny. Hajdan magyar reformatusok lakták, s az eklézsia Erdélyből 100 mázsa sót kapott évenkint. F. u. a kamara.

Mike, német falu, Somogy vármegyében, Csökölyhöz 1¼ óranyira: 818 kath. lak., s fiókszentegyházzal, szorgalmas és tehetős gazdákkal. F. u. gr. Somsich Pongrácz. Ut. p. Babolcsa.

Mikebuda, nagy kiterjedésü puszta, Pest-Pilis vmegyében, ut. p. Irsához délre, 200 lakossal. Birják gr. Keglevich, Majthényi, s az irsai közbirtokosok, stb.

Mikefa, magyar falu, Zala vmegyében: 173 kath., 5 reform., 6 zsidó lak. F. u. többen. Nova mellett, ut. p. Egerszeg.

Mikla, puszta, Pest-Solt vmegyében, lásd Bojár leirását.

Mikló-Lazúr, oláh falu, Bihar vmegyében, hegyek közt, völgyben, ut. p. Várad 2½ óra: 12 romai kath., 6 ref., 412 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Határában van 360 h. szántó, 190 h. rét, mind urbériség; 30 hold majorság, szántó és erdő 2142 hold. Földe agyagos, de trágya után mindent megterem. Szilvája sok. Birja a váradi deák püspök.

Miklósi, német falu, Somogy vmegyében: 501 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Földe meglehetős; szőlőhegye van; dohányt termeszt; erdeje van. F. u. Tallián, Csapody és mások sokan. Ut. p. Siófok.

Miklósfalva, puszta, Gömör és Kis-Hont egyesült vármegyékben, Abafafalva és Málé közt: 17 ref. lak. F. u. Abaffy s a szepesi káptalan.

Miklósfalva, tót falu, Szepes vmegyében, Svabócz fil., 86 kath., 10 evang. lak. F. u. Vadnay, Svábу s m. Ut. p. Lőcse.

Miklósfalu Nikelsdorf, német falu, Moson vmegyében, közel a Lajtához: 836 kath., 648 ágostai lak., kath. paroch., ágostai fiókszentegyházakkal. Határa gazdag s első osstálybeli. Van 179¼ egész jobbágy telke, s azután 63 igen vagyonos telkes gazdája, 943 hold első, 1847 hold második, 1148 h. harmadik, 198¾ h. negyedik osztálybeli szántófölde, 595 embervágó első, 30 embervágó másod, 320 embervágó harmadrendü rétje. Vannak itt még nagy kiterjedésü káposztások, szép gyümölcsös kertek, 5000 darabból álló igen jeles urasági birkanyáj, gyönyörü erdő, melly fát épületre is szolgáltat, fiók posta állomás; s végre kórház 20 személy számára. Alapitotta ezt Herzog erdélyi ágens, s később Albert királyi

herczeg jóval öregbitette. F. u. Károly főherczeg örökösei.

Miklósfalva, tót falu, Zólyom vmegyében, Nógrád vmegye szélén: 1184 kath., 1 evang. lak. Kath. paroch. templom. Van fürész-malma. Rengeteg erdeje, sok juha, sovány földe. F. u. h. Eszterházy. Ut. postája Nagy-Szalatna.

Mikó, puszta, Esztergom, vagy az uj rend szerint Komárom vgyében, lásd Nána leirását.

Mikófalva, magyar falu, Heves vármegyében, Borsod vmegye szélén, Egerhez északra $2\frac{1}{2}$ mfd., 850 kath., 6 zsidó lak. Határát hegyek, völgyek hasitják, erdeje sok. F. u. az Almásy nemzetség, Kovács, Bekényi, gr. Keglevich Miklós, Kelemen, Zay, Rakovszky, Marton, Hellebront, Torma.

Mikocsán, magyar-tót falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vármegyékben, Pelsőcz és Jolsva közt: 11 kath., 221 evang., 130 ref. lak., kik sok cserépedényt égetnek. Evang. szentegyház. F. u. h. Coburg s m. Ut. postája Rosnyó.

Mikóháza, magyar-orosz falu, Abauj vgyében, ut. p. Sátoralja-Ujhelyhez $1\frac{1}{2}$ mfdnyire: 197 r. kath., 395 gör. kath., 90 ref., 65 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. Szántóföldei mindent jól megteremnek, legelője elég, szőlőhegye, erdeje is van. Ékesíti a Komáromy család lakháza és kerte.

Mikola, régi magyar helység, Szathmár vmegyében, a Turháton felemelkedett földön: 26 r., 71 g. kath., 770 ref., 109 zsidó lak. Ref. anyatemplommal. Határa, melly 5277 holdat teszen, részint agyagos, részint homokos, s terem buzát, kétszerest, rozsot, kukoriczát, zabot, árpát, dinnyét, rétje kétannyi mint szántóföldde; két darab erdeje közel 3000 holdat foglal el, s nagyszálú tölgy-, szil-, kőris-fákkal ékeskedik, e mellett vadakkal gazdag. A Túr vizében halat, rákot, a Piskárkos vizében s Egreiben sok csíkot halászhat. F. u. az igen régi s jeles Mikolay család, Mándy Péter és Imre, Szirmay Antal, Mészáros János, Nagy, Pap és több nemzetség. Ut. p. Szathmár.

Vámos-Mikola, magyar falu, Honth vmegyében, az Ipoly bal partján: 813 kath., 11 evang., 32 ref., 5 óhitü lak. Kath. paroch. templom. Sok urasági épület. Határa mindennel megáldatott, rétje, legelője sok; földei első osztálybeliek. Szőlőhegye nagy. Tágas erdeje vadakkal bővelkedik. F. u. h. Eszterházy, s feje egy uradalomnak. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Garan-Mikola, magyar falu, Bars vármegyében, a Garan mellett: 102 kath., 400 ref. lak., s a ref. fiókegyház a szódói anyához tartozik. Határa igen termékeny, de árvizektől szenved. Birja gr. Eszterházy Józsefnő, s ut. p. Zeliz.

Mikolapatak, oláh falu, Máramaros vmegyében: 662 gör. kath., 48 zsidó lak., anyatemplommal. Ez a helység hajdan a vancsfalusi nemes Godzsa nemzetségnek majorja volt, de már most itt több közrendüek laknak, sőt mintegy 30 nemes lakosa is van, többnyíre az emlitett Godzsa nemzetségből. Ut. p. Sziget.

Mikova, orosz falu, Zemplén vmegyében, Sztropkó fil., 8 rom., 421 g. kath., 19 zsidó lak., görög anyaszentegyházzal, 737 hold szántófölddel. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. Komarnyik.

Puszta-Mikse, magyar falu, Veszprém vmegyében, ut. p. Devecserhez $\frac{3}{4}$ órányira: 200 kath., 232 evang., 48 ref. lak., evang. fiókszentegyházzal és oskolával. Földe homokos, de elég termékeny. F. u. a Saáry nemzetség.

Miksi, magyar falu, Nógrád v.-megyében, Losonczhoz $\frac{1}{2}$ mfd., az

Ipoly kies völgyében, ut. post. Gács. Határa tagositott, s 908 hold, mellyből urbéri beltelek 32, szántó 528, rét 72, legelő 484, templom földe 6, urasági rét 80, templom rétje 6 hold. Földe homokkal vegyes agyag, legjobban termi a buzát, zabot, kukoriczát, dohányt. Rétjei kétszer kaszálhatók; s igen jó takarmányt adnak. Szép szarvasmarhát növel. Lakja 300 kath., egy kis tornyocskáu fióktemplommal. Vize az Ipoly és a losonczi patak, melly egy malmot forgat. A vilkei uradalomhoz tartozik.

Miksova, tót falu, Trencsén v.-gyében, a Vágh jobb partján. Számlál 229 kath., 3 zsidó lak. Fürész-malom. F. u. többen. Ut. p. Zsolna.

Mikusócz, tót falu, Trencsén vmegyében, Pruszka fil., 858 kath., 14 zsidó lak. Rétje, fája, legelője elég; földe hegyes és középszerü, F. u. gr. Königsegg.

Nemes-Militics, magyar-bunyevácz falu, Bács vármegyében, saját postahivatallal és váltással, Zombor és Bajmak közt. Lakja 3500 lak., kik többnyire r. katholikusok, paroch. templommal. Róna és termékeny határa 15,274 hold 1200 □ ölével, s ez mind majorsági birtok, mellyből 575 hold szőlő, 64 mocsár, 138 utak. Birják e következő nemes családok: Allaga, Alföldy, Baghi, Bajcsy, Barassevics, Berkó, Burza, Csernus, Czintula, Dózsa, Hajnal, Horváth, Ivánsics, Ivankovics, Kajty, Kanyó, Klinoczky, Knézy, Kocsis, Körmöndi, Kunszabó, Laczkó, Litvay, Mándics, Markovics, Mátyus, Molnár, Nagy, Odry, Páll, Piukovics, Radics, Szórád, Tar, Vidakovics, Vujevics.

Rácz-Militics, német-szerb falu, Bács vmegyében, Hodsákhoz 1 mfd., 2400 német kath., 700 szerb n. e. óhitü lak., kath. és óhitü paroch. templomokkal. Sok kendert termeszt. Első osztálybeli gazdag határa 1100 □ ölével 8998 hold, mellyből 112⅛ telek után urbéri szántó 3694, rét 2697, legelő 1896, szőlő 136, urad. rét 10, mocsár 393, utak 172 hold. Birja a kamara.

Millej, magyar falu, Zala vmegyében: 68 kath., 191 ref., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Milochov, tót falu, elszórva a hegyek közt, Trencsén vmegyében: 565 kath., 11 zsidó lak. Fürész-malom. Lakosai a Vágh szigetjében sok gyümölcsöt, kivált almát és szilvát termesztenek. F. u. b. Balassa és gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna.

Milosháza Milosin, tót falu, Liptó vmegyében; 43 kath., 6 evang., 7 zsidó lak. Tepla filialisa. Urasági lakház. F. u. Matyasovszky.

Milota, magyar falu, Szathmár vmegyében: 4 r. kath., 755 ref., 19 zsidó lak. Ref. anyatemplommal. Határa nagy részt fekete nyirok, nehéz szántásu, a Tisza felől homokos; rétje kevés, de jó szénát ad, a Tisza mellett almás-, szilvás-kertjei vannak. F. u. többnyire a Kölcsey családhoz tartozik. Ut. p. Tisza-Ujlak.

Milova, oláh telep, Arad vmegyében, Solymos helység határán, a Maros mentiben, 585 többnyire n. e. óhitü lak., s templommal. Az itt volt rézbányák 1819-ben megszüntettetvén, Milova bányász-telep, jelenleg csak kézmüvesekből és napszámosokból áll; saját határa, s igy földei nincsenek. Lakosai közül többen köszörüköveket készitnek.

Milpos, puszta, Sáros vmegyében, Péch-Ujfaluhoz 1¼ órányira, 80 romai, 112 görög kath. lak. Nagy erdőséggel. F. u. a Péchy nemzetség.

Minay, magyar-orosz f., Ungh vmegyében, Unghvárhoz ¼ mfdnyire, 55 r., 120 g. kath., 109 ref., 158 zsidó lak., ref. templom, synagoga. F. u. Minay, Lüley s m.

Mindszent, puszta, Pest-Pilis vmegyében, gödöllői szolgabirói kerületben.

Mindszent, magyar falu, Miskolczczal összefüggésben, (lás Miskolcz).

Mindszent, puszta, Komárom, az uj rend szer. Esztergom vgyében, Tatától $1^{8}/_{16}$ állomásnyira, hegyes, völgyes nagy erdőség; délrél a sz.-gyögyvári és kereki puszták, nyugotról Oroszlány, északról szinte egy részben Oroszlány, majd a kőhányási puszta, keletről végre Gánt helysége adnak neki határt. Kiterjedése 3340 hold, szép bikk- és tölgy-erdők. Van 16 kath., 1 ref. lakosa. F. u. gr. Eszterházy Miklós.

Mindszent (Jászó), Podproch, tót falu, Abauj vmegyében, Jászóhoz északra 1 órányira: 1136 kath. lak. Paroch. templom. Réz- és vas-bányák. Szép fenyves erdő F. u. a jászói prépost. Ut. p. Meczenzéf.

Mindszent, magyar falu, Heves vmegyében, Parádhoz észak-nyugotra $1^{1}/_{2}$ mfd., 371 kath., 6 zsidó lak. Határa nyugotról róna és termékeny; keletről hegyes, erdős. F. u. Marsó, Rutkay, Szmrcsányi. Ut. p. Gyöngyös.

Mindszent Biaczovecz, tót falu, Szepes vmegyében, Korotnokhoz $^{1}/_{2}$ órányira: 605 kath. lak. Kath. paroch. templom, szép emeletes kastély. Vizimalom, termékeny határ. F. u. gr. Csáky Károlynő.

Mindszent, magyar falu, Csongrád vmegyében, a Tisza bal partján, ut. p. Szenteshez nyugot-délre $1^{1}/_{2}$ mfdnyire: 5246 kath., 3 ref., 19 zsidó lak., kath. anyatemplommal, s több derék urasági épületekkel. Határa szinte gazdag fekete rónaság. Egész urb. telke van 160. F. u. a Pallavicini nemzetség.

Mindszent, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Szentmiklóshoz $^{1}/_{2}$ óra: 51 kath., 8 ref. lakossal. F. u. gr. Zichy nemzetség.

Mindszent, puszta, Győr v.-gyében, ut. p. M.-Örshöz 1 órányira: 308 kath., 8 ref., 28 zsidó lak. F. u. több közbirtokosok.

Mindszent, puszta, Somogy vmegyében, gr. Zichy Károlyé. Ut. p. Berzencze.

Mindszent, magyar falu, Vas vmegyében: 393 kath., 20 zsidó lak., paroch. szentegyházzal, szép erdővel, bortermesztéssel. A sárvári urad. tartozik. Ut. p. Sárvár.

Mindszent (Zala), Zala vármegyében, 314 kath. lak. F. u. többen.

Mindszent, puszta, Bihar vármegyében, Váradhoz közel. Földe jó, kivált marha- és juhtartásra. Birják: Domonkos, Jankovich, Krizsár, Tokody, gr. Frimont Béla, Keresztury, Kurányi, Erdődy örök.

Csonka-Mindszent, magyar falu, Baranya vármegyében, rónaságon, ut. post. Szent-Lőrincz. Határa 991 hold, mellyből uradalmi szántó 10, rét 98, urbéri szántó 533, rét 199, közös legelő és erdő 151 hold. Földe jó. Lakja 389 kath. Birja h. Eszterházy.

Felső-Mindszent, magyar falu, Baranya vármegyében, hegyek közt, ut. p. Pécs. Határa 2237 hold, mellyből urbéri beltelek 120, szántó 808, rét 242, legelő 189, szőlő 121, urasági beltelek 6, rét 39, erdő 693, szőlő 19 hold. Földe hegyes, völgyes. Lakja 706 r. kath. Birja a kamara.

Uj-Mindszent, magyar falu, Baranya vgyében, mocsáros helyen, ut. post. Szigetvár. Határa 1582 hold, mellyből urbéri szántó 207, rét 103, közös legelő 120, majorsági szántó 297, rét 35, erdő és berek 820 hold. Földe mocsáros, nagy sertéstenyésztés. Lakja 300 reform., 16 katholikus. Reform. anyatemplom. Birja Czindery László.

Pinka-Mindszent Allerheiligen, magyar falu, Vas vmegyében, közel a Pinka vizéhez, 710 kath., 4 evang. lakossal. Kath. paroch. szentegyház. Tágas termékeny határ. Jó legelő. Erdő. A pornói uradalomhoz tartozik. Ut. p. Szombathely.

Minisztó, lásd Olfa pusztát, Heves vármegyében.

Minihof, német falu, Vas vmegyében, a Stájer határszélen, 314 kath., 136 evang. lak., kik szekerezésből élnek. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Radkersburg.

Minyocz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Turány fil., 10 rom., 220 görög kath., 8 zsidó lak., gör. anyaszentegyházzal, 335 hold szántófölddel. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. Orlik.

Mircse, orosz falu, Ungh vmegyében, N. Berezna fiókja. 352 gör. kath., 18 zsidó lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Mirkovácz, oláh falu, Krassó vgyében, Oraviczához $2\frac{1}{2}$ órányira, szinte termékeny térségen, 649 óhitü lak., s anyatemplommal.

Mirló, olähul Mihelő, oláh f., Bihar vármegyében, egy szép tágas dombtetőn, ut. postája Várad 3 mfld., 383 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Vörös agyagos szántóföldc 275, rétje 80 hold. Majorság csak az erdő, 1186 hold. Birja a váradi deák püspök.

Mirolya, orosz falu, Sáros vármegyében, a makoviczi uradalomban, Sztropkó fil., 10 rom., 205 gör. kath., 2 zsidó lak. Ut. p. A. Komarnyik.

Alsó- és Felső-Mirossó, 2 orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban, Zboró fil., 18 rom., 1136 gör. kath., 6 zsidó lak. F. Mirossón görög kath. plebánia van. Ut. p. Orlik.

Misefa, magyar falu, Zala vmegyében, 231 kath., 4 zsidó lak. F. u. többen. Kapornakhoz közel. Ut. posta Egerszeg.

Misérd, német falu, Poson vármegyében, a Posontól Somorjába vivő országutban, Posonhoz 2 órányira, Dienesdi mellett. Lakja 185 kath., 498 evang. Van kath. paroch. temploma, evang. anyaszentegyháza, vendégfogadója. Termékeny jól mivelt határa mindennel gazdagon terem; erdeje is van. F. u. az [illegible] uradalom.

Miskarovicza, orosz falu, Beregh vmegyében, a gallicziai határszélen, 80 g. kath., 3 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. A. Vereczke.

Miske, magyar falu, Pest-Solt vmegyében, sikságon, Hajós és ut. p. Kalocsa közt, a pest-bajai országutban, 2176 romai kath., 25 zsidó lak., paroch. templommal. Határa 4893 hold, mellyből szántóföld 2382 h., rét 1104 h., szölő 324 h., beltelek 195 hold; erdeje s nádja nincs; egész urbéri telek $91\frac{1}{4}$. Majorsági szántó 26, rét 12 hold. Földe kevés, szíket és homokot kivéve, igen termékeny fekete agyag. A Duna árja többször látogatván, a szarvasmarha mételyben döglik. Ezenkivül van Homorod patak 3 kerekü uradalmi malommal, és Vajas vize, melly halakban gazdag. A lakosok tótok eredetre, de már mindnyájan jól beszélnek magyarul. Birja a kalocsai érsek.

Miske, magyar m.-város, Vas vmegyében, közel a Ságh hegyéhez, 336 kath., 120 evang. lak. Kath. paroch. szentegyház. Sok kézmüves. F. u. h. Batthyáni Fülöp, s az intai uradalomhoz tartozik. Ut. p. Kis-Czel.

Miske, puszta, Heves vgyében, Tarna-Örs és Visznek közt, b. Orczy Lászlóé.

Miske, oláh falu, Arad vmegyében, lapályos, erdős vidéken, ut. pos. N. Zerind 1 mfd. Van 1896 n. e. óhitü lakosa, temploma, jeles uradalmi épületei. Róna határa mindent megterem gazdagon, de árvizek rongálják. Kiterjed 10,899 holdra, mellyből

1836½ h. szántóföld, 3100 h. legelő, 1462½ h. rét, 4500 h. tölgyes erdő. Majorság 7646½, urbériség 3252½ hold. Vizei a Tőz, Szartos, Leveles folyók, Tölgyes, Szarkafok tavak. Birja István főherczeg, volt nádor.

Puszta-Miske, magyar falu, Veszprém vármegyében, ut. p. Devecserhez ½ óra, 200 kath., 250 evang., 40 reform. lak., evang. fiókegyházzal. Többen birják.

Pinka-Miske Mischendorf, német falu, Vas vmegyében, közel Gyepü-Füzeshez, 411 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Kövér rétek, szép lótenyésztés. F. u. gr. Erdődy György. Ut. p. Szombathely.

Miskolcz, Borsod vmegyében, nagy és népes szabadalmas koronai város, Pesthez 18, Debreczenhez 10, Kassához 10¼ mfdnyi távolságra a diósgyőri völgynek keleti szélén. Az északi szélesség 47°55/ és keleti hoszszaság 38°3/ foka alatt. Vidéke kies, levegője egészséges. Maga a város a Tetemvár és Avashegy közt fekszik, északról s délről szelektől védve, nyugotról a diósgyőri völgynek, keletről a Sajónak szabad sík tér nyilik. Határkiterjedése 13,000 hold körül terjed, mellyből 3227 h. szántóföld, 2349 h, rét, 3033 h. legelő, 2040 h. szőlő, 675 h. belső telek, 861 hold használaton kivüli, mihez számitandók még az utczák, utak, folyók stb. A határt Diósgyőr, Bábony, Bessenyő, Felső-Zsolcza, Szirma, Hejő, Csaba helységek s Tapolcza puszta környezik. A föld a sík részeken kevés agyaggal vegyitett, s gazdag termékenységü fekete föld, szántóföldei általában első osztálybeliek, s József császár alatt tett vizsgálat szerint legszebb, legsikeresebb buzát termik egész országban, mit ugyan ma már a bánátiak és bácskaiak nehezen engednek meg. Az emelkedett és hegyes részeken azonban jó borttermő szőlőhegyeken kivül sovány homokos részek is találtatnak. A miskolczi szőlőhegyek közt következők termik a jelesb bort: Sori oldala, Kökötő, Kisköves, Magashegy, Nádasut, Nagy- és Kis-Csermők, Sz.-György, Forgó, Ernyő, Nagy- és Kis-Ágazat; másod rendü hegyek pedig következők: Nagy- és Kis-Komlós vagy Fark, Csabai hegy, Nagy- és Kis-Rusin, Győrioldal, Szarka, Kerekhegy, Császár, Pápa, Betegvölgy, Bábonyi-bércz. E borok jóságára különösen hatnak a jó száraz pinczék. A határon és városon keresztül folyik a Szinva és Pecze patak, amaz a diósgyőri völgyből jövén, Felső-Zsolcza alatt a Sajóba szakad, emez a bábonyi hegyekből eredvén, két árkával folyja át a várost, honnan kiérvén a Szinvával egyesül. Mindenik több malmokat hajt, különösen a Szinva malmai a város közepén jelesek. A város Ó és Uj részből áll, de egybefügg vele az avasi hegy alatt fekvő Mindszent helység is, melly azonban külön Tanács alatt 13,685 □ ölnyi területtel a munkácsi püspök birtokához tartozik. A város főbb utczái, kivált az uj részen tágasok és rendesek, nagyobb részt ki is vannak kövezve, s éjelenkint több lámpák által világittatnak; ellenben az ó részen szükek, rendetlenek; e felett sárosak, különösen a minoriták zárdája körül, hol a Pecze folyása az utczát több helyt egészen elmosta, gyakran kocsival járhatlanok is. Az udvarok a város belső részeiben szükek a házak a szélsőbb részeken többnyire nádasok, ellenben az uj részen s a város főbb utczáin, kivált pedig a piacz-utczán és környékén derék cserepes és emeletes épületeket is láthatni. Nevezetesebb épületek a következők: a r. kath. 3 templom, u. m. sz. Anna temploma a város felső részén, a minoriták Boldogasszony tiszteletére épült két tornyu temploma, a mindszenti templom; továbbá a ref. 3 templom,

első czek közt az avasi nagy templom, az avasi hegy oldalán közel hozzá őrtoronnyal. E templom egy a legrégibbek közül az országban, mint alább a város történetéből látandjuk. Ezen kivül van a reformatusoknak egy másik templomuk a város közepén; melly 1808-ban épült, végre a Tetemvár alatt a temetőnél egy fatemplomot birnak. A lutheranusoknak szinte van egy templomuk, s különös megjegyzést érdemel az, hogy a reformatusok és evangelikusok templomának egynek sincs tornya, ellenben az óhitü görögök magas helyen épült temploma fényes sugártoronnyal ékeskedik. Nevezetes épületek még a két emeletes megyeház, melly mint a kapu felett levő felirás mutatja 1727-ben épült „PonDero CaVsarVM VIres, JVstosqVe Corono JVrIs patronos, CVnCtos qVoqVe DaMno faVores." A minoriták zárdája a ref. és evang. emeletes oskolák, sóhivatali s posta épületek; van végre itt 3 vendégfogadó. Különös ékességére fog szolgálni a városnak a most épülő magyarszinház, mellynek alapját István nádor tette le 1847. sept. 3-án körutazása alkalmával. E város a megyének székhelye, egszersmind Borsod, Abauj alsó része, Torna, Gömör, Zemplén vármegyéknek közép pontja lévén, meglehetős élénkséget mutat. Lakosok száma 29,612, u. m. 5213 rom. katholikus, 164 görög katholikus, 18,062 reformatus, 1351 evangelikus, 478 óhitü görög, 3944 zsidó, ebből Mindszentre esik 521 romai kath., 76 görög kath., 29 ágostai, 14 óhitü, 82 zsidó. — Uralkodó nyelv a tös-gyökeres magyar, azonban kevés számmal németek és tótok is találtatnak. A nép foglalatossága föld-kert mivelés, fuvarozás, kereskedés, főkép a szőlőmivelés; kézmüvesek következő számmal találtatnak: magyar-szabó 55, legény 24, inas 37, német-szabó 41, legény 75, inas 30, tímár 150, (ebből azonban mesterségöket 70-en követik), legény 25, inas 13, asztalos 37, legény 24, inas 60; kötélgyártó 11, legény 10, inas 3; gombkötő 7, legény 1; szürszabó 35, legény 17, inas 11; gubás 74, legény 25, inas 24; szűcs 37, legény 16, inas 6; hentes 24, legény 11, inas 2; szappanos 4; csizmadia 250, s mind ezen kézmüvességeknek helyben vannak czéheik; ezenkivül a különbféle mesterséget üzők és kontárok száma összesen 1213-ra megyen. A nők különösen jó kenyérsütők. Van egy keményitő s burnótgyár, a kőedénygyár azonban jelenleg nem dolgozik. Van két piacz, u.m. főpiacz, hol a hetivásárok esnek, és gabona piacz s ezt számos kereskedő boltok ékesítik, s köztök van 2 gyógyszertár is; a tetemvári piaczon fa árultatik. Hetenkint kétszer esik hetivásár, melly kivált gabonára nézve nevezetes. Országos-vásárok: febr. 16, majus 25, aug. 26, octb. 18, dec. 17-kén esnek, s az egész városban széljel szoktak tartatni. A városból szétágazó és jókarban tartott országutak szinte jó előmozditói a kereskedésnek. Fő országut a Pestről Kassára menő, másik innen Putnokon át egyik ágával Tornalján keresztül Csetneknek, Rosnyónak, másikkal Rimaszombaton át, a bányavárosok felé vezet. A Pest-eperjesi gyorsutazási-intézet könnyíti ugyan a közlekedést, de vasút is van már tervezve. A 4 fő vallásfelekezetnek helyben van anyaegyháza, az evangelikusokéhoz Diósgyör is hozzá levén csatolva. Tanitó-intézetek szinte mindenik vallásfelekezet részéről illendő számmal vannak: Jelesen a r. katholikus részről van középtanoda, mellyben a helybeli minorita szerzet tanit, ezenkivül 3 elemi, u. m. 2 fi és 1 nő oskola. — Ugyancsak a r. kath. részére helyben van egy tanitóképző intézet; 1 igazgató, 2 rendes

tanár, és 1 zene tanár alatt tanulók száma 16. — A reformatusok következő tanodákkal vannak ellátva. I. Lyceum. Az egyház, melly a reformatioval csaknem egykoru, eleitől fogva tartott elemi és latin nyelvészeti osztályokból s két évenként változó ugynevezett rectorok, és 2—3 alsóbb tanitók vezetése alatt álló tanodát. Ez a mult század elején szókötési, majd közepén szónoklati-osztályokkal is növelve, 1756-ban az egyház gondoskodásából első állandó igazgató tanárul a később superintendenssé lett Szalay Sámuelt nyerte; a többi tanitóságok folyvást változók maradván. 1785-ben kezdetett meg a logica tanitása, mellyhez, időjártával a bölcsészeti pályának egyébb tanulmányai is járultak. S egyszersmind 1829-ben a tanodának eddig volt „gymnasium" neve királyi jóváhagyás mellett „lyceumra" változott. Az egyházon kivül, melly fenállása óta gondosan ápolá ez intézetet; fő pártfogói voltak ez oskolának egyebek felett a Négyesy, Szepessy és Dőry családok dicső emlékü ösei, ujabban Vay Ábrahám, mint az egyház és lyceum főgondnoka. Áll ezen lyceum jelenleg a.) A bölcsészeti pályán 3 osztályból. b.) A gimnasyum pályán van 6 osztály, hol egy a Tiszán inneni egyházkerület által, melly kormányzási tekintetben a lyceumnak legfőbb hatósága, készitett tanrendszer szerint megy a tanitás 3 állandó tanár és 2 évenkint a bölcsészeti pályát itt végzett ifjak közül választatni szokott tanitó által. c.) Az elemi folyam 3 osztályt számlál, hol ugyancsak a fenebb emlitett kerület szabta rendszer szerint 3 évenkint változó tanitó tanit. Van a lyceumnak 1, mintegy 40,000 vfrtra menő tőkéje, mellynek kamatából, ezenkivül a tanulók által fizettetni szokott igen mérsékelt tandijak (mellynek tehetség és tanulási előmenet szerint minimuma 3 frt. 42 kr., maximuma 13 frt. 6 kr. v. cz.) öszletéből, — továbbá a tiszáninneni egyházkerület kebelében évenkint történni szokott segélyszedés (suplicatio) által gyülni szokott összegből; végre az egyház pénztára folytonosani szükséges részvétéből fedeztetnek a lyceumban tanitók fizetésére, épületek fentartására s tüz elleni biztositására, fütés-, kiszolgálat- s csinosságra (mellyek itt kevés hasonintézetekben található pontossággal történnek) stb. megkivántató költségek, mellyek középszámmal évenkint mintegy 10,000 vfrtra rugnak. 2. Mintegy 3300 darab könyvből álló közkönyvtára, mellyet az egyház régibb könyvtárának 1706-ban lett megégése után, időről időre gyüjtögetett, majd leginkább megnövekedék a b. e. Óvári Fodor Miklósnak 1823-ban végrendeletileg adott 600, s 1846-ban Lonsonczy Józsefnek 230 darabból álló gyüjteményével. Tőkéje e könyvtárnak mintegy 2500 vfrt, mellynek nagy részét 1700 vfrtot. Óvári Fodor Miklós végintézetileg adta. Ennek kamataiból, valamint az évenkint az oskolába ujonnan bevett vidéki tanulók beiktatásakor egyszer mindenkorra fizettetni szokott 1 vfrtnyi dijból, s a bölcsészeti pályára lépök 2 vfrtnyi törvény aláirási dijából, végre az egyház segedelmezéséből fedeztetnek nem csak az évenkint történni szokott, s a jövedelem (mintegy 320 vft.) csekélységnél fogva csak kevésre szoritkozható könyvszerzési költségek, hanem a természettani müszertár kiadásai is. — 3. Mintegy 450 magyar, többnyire szépirodalmi tárgyú munkákból álló könyvtára a tanulók ugynevezett „olvasó társulatának," melly e társulat keletkezte óta a benne résztvenni akarók által minden évben fizettetni szokott 1 pfrt. részvétdijból fedezi könyvszerzési kiadásait. 4. Természettani müszertára, nem

nagy kiterjedésű, de a legszükségesebb darabokat magában foglaló. — Mérnökiszerei Losonczi József hagyományából valók, jövedelemforrása ugyanaz, melly a könyvtáré. — 5. Kőgyüjteménye. — 6. Néhány darab érdekes pénzei. — A tanulók, kiknek szegénysége hitelesen bebizonyittatik, mindenféle oskolai fizetések alól fölmentvék. A bölcsészeti pálya, ugynevezett jótéteményes növendékei azonkivül, hogy a temetkezéseknéli éneklésért dijaztatnak, az egyház pénztárából is havonkinti segéllyel láttatnak el. Bogdányi Farkas Károlynénak 200 vfrt. alapitványa után 6 száztóli jár egészen árva és szegény tanulónak. Óvári Fodor Miklós 3000 vfrt. alapitványának 6 száztóli kamata, a lyceumban tanuló 3 legjobb igyekezetű s szegény sorsú növendékeknek a folyó évtől fogva évenkint kiadatik. — II. Növelő intézet. Alapittatott 1844-ben gr. Vay Ábrahám és más lelkes jóltevők közalapitványaik nyomán, Óvári Fodor Miklós 5000 vfrt k. alapitványa is ez intézet javára fordittatván; megnyilt 1846. sept. 1-én, első tanitó levén benne Karacs Teréz. Tanittatik itt 3 éves folyamban vallás és erkölcstan, magyar és német nyelvtan, szónoklat, irás és fogalmazás, számvetés, föld és állodalom-rajz, természettan, természet és történetrajz, egészségtan, háztartás tudomány, illendő viselet, éneklés, női varrás és himzés, a főtanitónő és két segéde által (1847-ben) 79 növendéknek. Tökéje ezen intézetnek 12,000 vfrt., mellynek kamataiból, és a tandijakból, egy növendéktől egy évre 30 vfrt. fedeztetnek az intézet szükségei. — III. Város negyedi 4 alsóbb leányiskola, mellyeket az elemi tudományok tanitására az egyház egy egy tanitóval ellátva tart fen, melly tanitók dijaztatásukat részint az egyház pénztárából, részint az igen mérsékelt tandíjakból veszik.

Az evangelikusok gymnasiuma a helybeli egyháztól tartatik fen, a költészeti és nyelvészeti osztályokban külön tanitóval; ezenkivül van az alsó polgári és 2 leány osztály szinte külön tanitóval. — Rendkivüli tanitók által taníttatik e felett rajzolás, éneklés, fraczia nyelv, a tanodailak szomszédságában levő testgyakorló intézetben a testgyakorlás. — A tanodához tartozik egy tápintézet, mellyben a tanodai ifjuság 30—40 vfrt. díj mellett egész tanodai évre elláttatik élelemmel. A felsőbb tanulók többnyire felvidékiek, kik a magyar nyelv végett jőnek ide. — Az óhitü görögök részéről is van elemi tanoda. — Végre van helyben egy kisdedóvó-intézet, melly különösen a helybeli nőegyesület és casino közremunkálásával nyittatott meg 1842-ben. 1847-ben kamaton levő tőkéje 4853 frt. 36 kr., alapitóknál 926 frt. 22 kr., megyénél 301 frt., ajánlatokból bejött 1072 frt., összes állása 7153 frt. 2 krt., költség 675 frt.; igy évvégéig alapállása volt 6477 frt. 2 kr. pengő pénzben. —

Köszhasznu intézetek közt főhelyen áll a miskolczi takarék pénztár, mellynek forgalma 1847-ben 398,401 frt. 37 kr. volt, továbbá a tiszamelléki költsönös tüzkármentő társulat, melly Abauj, Borsod, Gömör és Torna megyékre kiterjed. — A társulatok közt fog helyet egy nemzeti és egy polgári casino, a több kereskedelmi s gyári társulatokat nem emlitve. A nőegylet hivatása különféle jótékony czélokra közrehatni, jövedelmeit tagok részvényeiből, adományozásokból s általa rendezett bálokból veszi. 1847-ben alaptőkéje 3663 frt. 50 kr. volt. — 1848-ban tartott első bálból bejött 428 frt. — A megyei rabdolgoztató intézet, mellyben a rabok különösen épületfa készitéssel foglalkoznak, jelenleg összes tőkéje 4402 frt. 8 kr. — Végre emlitést érdemel a Reviczky

magtár. Ebből a szűkölködőknek meghatározott kamat mellett széljel az egész megyében gabona kölcsönöztetik ki. — Ezt 1829-ben gr. Reviczky nyitotta meg először 2000 pfrt. tőkével, mellyhez azután többen is adakoztak; jelenleg van benne 7165 köb. gabona, 5440 köb. zab, 386 k. árpa. Közönséges kórház ugyan helyben nincs, azonban szegényeikről s betegeikről az illető vallásfelekezetek külön külön illendőleg gondoskodnak. — Miskolcz városa igazgatását saját rendezett tanácsa viszi.

Csak 42 év hija az ezer esztendőnek, mióta a magyar nemzet e szép hazát elfoglalá. — Miskolcz nevezete ezen idővel egykoru; a mint ez hazai legrégibb történetirónk az 1173-ban uralkodásra lépett III-dik Béla névtelen jegyzőjének munkájából — mit a magyaroknak Ázsiából e honba lett kijöveteléről irt — kitetszik. Midőn t. i. Árpád vezér seregével a Sajón ott, hol a Szinva beleszakad, általjött, s egész a Tiszáig lenyult táborával, egy hónapig mulatván e vidéken, Bunger vezérnek ajándékozta e földet. „Ibi etiam dux Arpad dedit Bungernec, patri Borsu terram magnam a fluvio Topolucea usque ad fluvium Souyou, quae nunc vocatur Miscoucy, et dedit ei castrum quod dicitur Geuru, et illud castrum filius suus Borsu cum suo castro , quod dicitur Borsod, unum fecit comitatum.“ — De kitetszik ez a vasmegyei, Borsmonostori, cistercita apátság részére 1236-ban kiadott oklevélből is, mellyben emlités tétetik a Miskoucz nemzetségbőli Borsról (Comes Bors de genere Miskoucz) , ki Bunger fijának Borsnak ivadéka volt. E szerint az, hogy Miskolcz előbb Mézkolcsnak hivatott volna, merő alaptalan tapogatódzás.

Miskolcz történetét 3 időszakra lehet osztani. — Az 1-ső időszak tart a magyarok megtelepedésétől egész 1703-ig, mikor Miskolcz magának a város lakosainak minden uradalmi jövedelmekkel együtt zálogba adatott. A 2-dik időszak tart 1703-tól az 1755-ben költ Grasalkovich féle szerződésig. — A 3-dik pedig a nevezett szerződéstől a jelen időig.

Miskolcz a hazának csaknem minden szerencsétlenségeiben osztozott. 1241-ben IV-dik Béla király alatt az ide nem messze lévő Muhi pusztán (hol később a már elpusztult Muhi nevü város épittetett), a tatárokkal történt szerencsétlen ütközet után egészen elpusztittatott, lakosai a diósgyőri erdőkbe menekültek, s csak akkor jöttek elő rejtekhelyeikről, midőn a vad tatárok e felégetett, felprédált honból már kitakarodtak. Később a Mátyás király által legyőzött cseh rablók pusztitásainak, az 1526-diki mohácsi veszedelem után pedig a királyi szék felett versengett I-ső Ferdinand és Zápolya János csatázásainak sulyát Miskolcz nem kis részben érezte.

1560-ban Miskolczon s a körülte fekvő helységekben iszonyu nagy jég, s kőeső esett, melly nemcsak a reménylett termést, hanem a házakat is elpusztitotta. — A levegőből akkor lehullott emberfőnyi nagyságú kövek közül egy darab az akkor uralkodott I-ső Ferdinand királynak küldetett.

Az 1586-iki jegyzőkönyv igy szóll: Zabari Demeter főbiróságában olly nagy drágaságot eresztett ránk ő felsége, hogy a buzának mérték szapuját (szapu 2 vékát tesz) adták 2 frtért, azonfelül olly nagy éhség volt, hogy az emberek a megdöglött barmokat megnyuzták s megették, sokan füvet ettenek, végre ezen drágaságban ilylyen dolog is történt, hogy az ember az ő gyermekét megölte s eltemette, mire az éhség vitte.

1596-ban elfoglalván a Törökök (Borsod vgyéhez tartozott, s még 1717-ben is gyülése helyül szolgált törté-

neti nevezetességü) egri várat, s magokat ott megfészkelvén, még azon évben Miskolczot egészen elpusztitották. Az erdőkbe menekült lakosok visszatértökkel, a mennyire lehetett helyrehozták ugyan a várost, de ezután is majd száz évig sanyargatták borzasztó módra a törökök, mindaddig, mig I-ső Leopold király alatt a már Bécset is 300 ezernyi sereggel ostromlott Karamustafa nagy vezér onnan, a segitségül jött vitéz Szobieszky János lengyel király, a szász, bajor választó, s más német fejedelmek hadai, s a magyar seregek által 1683-ban el nem veretett, s ezen győzedelem folytán 1686-ban septemb. 2-kán Buda várából, s később az egész országból ki nem üzettek. Ezen háborús-időkben nem sokat hajtott a város népe a tisztválasztásra, birót sem lehete kapni; megtetszik onnan, hogy 1679-ben a Sz. István templomban, hol 1700-ig választattak a városi tisztviselők, az isteniisztelet után közegyezéssel elhatároztatott, hogy a melly gazda a biróválasztás napján a terminusra meg nem jelen, ugyszinte a tanácsbeliek is 40 frtra büntettetnek, mellyet akkori jövendőbeli főbiró tartozzék a város hasznára exequaltatni, s a kit főbirónak elválasztanak tartozzék 200 frt. büntetés alatt hivatalát viselni. Ezen büntetéspénzt is inkább megfizették, csakhogy felmentessenek a biróságtól, melly miatt annyira megvolt akadva a város, hogy birót egy általában nem kapott, s ekkor hozta azon statutumot, hogy ki a főbiróságot fel nem vállalja, minden javaitól fosztassék meg, s azok a város hasznára forditassanak. A tanácsnokságot fel nem vállalóra nézve a birónak hatalom adatott 100 frt. megvételére. — Az akkori borzasztó időkről ide iglatok némelly jegyzéseket a városi jegyzőkönyvből, eredetileg meghagyva annak szavait:

1682-ben a törökjárás miatt igen nagy inségben volt az egész város; biránkat, predikátorainkat, deákinkat szekerekre rakatván, a táborra gyalázatosan hurczolták, onnan is nagy kedvkereséssel szabadultak; itthon városunkban nehány hites embereinket erősen megkötözvén, ló mellett pórázon egész éjjel hurczolták, kinozták, melly nyomoruságtól istenjóvóltából oltalmazza a következendő birákat.

1685-ben a török császár vetett Miskolcz városára 1000 kila buzát vagy lisztet, hogy Budára szolgáltassanak, mellyet sok költséggel, fáradsággal megszerzettenek; ekkor olly nagy drágaság volt, hogy 4 forinton felül is járt a buza, még csak kaphatták, — sokan a nagy drágaságban éhen haltak; — jó, magabiró emberek ebet, macskát a nagy éhségben megettenek, a pogányságnak rettenetes nagy szorongattatása miatt, mivel az esztendős rendes buzabeli adón felül 1200 kila buzát és 200 kila zabot e mostani nagy szükségben hirtelen meg nem adhatván, az egri tömlöczből szabadatlanok voltak hiteseink, egyik a másikat váltván, némellyek pedig jámbor szolgálatjokat életek elfogyásával pecsételték be.

1687-ben nov. 11-én Isten ő szent felsége majd minden emberi reménység felett városunknak az elmult évi főbiráját Török István uramat az egri tömlöczből, ellenségéből támasztván gyámolt, szabaditotta ki, miért istennek legyen dicsőség, kinek is megtekintvén a becsületes város majd egész esztendeig való keserves nyomoruságos állapotját és szenvedését, s ebből következett szegénységét, conferált 200 frtokat.

De nemcsak a törökök, hanem az azokkal szövetkezett, s I-ső Leopold uralkodása alatt fellázzadt kuruczok, de a királyi seregek is — nép nyelvén

labanczok — nem kis mértékben adóztatták Miskolczot.

1685-ben egy Murányi nevü hadnagy beütvén a városba, az elmult évben fölkért pénzsek megvételc végett a várost feldulta, szolgabiró uramat esküdtjeivel s nehány tanácsbeliekkel együtt megfogván, rútul megvervén; illetlenül szidalmazván, elvitték öket; mindaddig odatartván, meddig az adósságot utánnok vitték, mellyért fizettünk nekik nyargalót többet harmadfélszáz forintnál, azonkivül a sok rettenetes kár a szegénységen.

Ő felsége armadiája számára is városunknak illyen kimondhatatlan drágaságban s inségben csak Kassához többet kellett szolgáltatni 12 ezer kenyérnél s egy néhány számu hordós borokat, marháinknak, szekereinknek oda veszésével. — A sok 2 fel s alájáró hatalmasok miatt 3 tábbornak rajtunk átmenetele miatt a szegénység annyira kifogyott marhájából, hogy a szántóföldeket kapákkal kapálták, az erdöröl való fát hátukon hordták seregestöl; a birák Egerbe s más helyekre gyalog jártanak.

1672-ben jul. 30-án a város majd nagyobb része földig égett, a Czikó utcza egyik része a derék utcza a város végéig, a Szirmai utcza egészen, mellynek szertelen égése miatt kisded gyermekek, szoposok és élemedett emberek is betegesek lévén, utczákon megégtek, s a lakosoknak is többnyire minden javok.

1679-ben nagy pestis uralkodott Miskolczon.

1691-ben majus 23-kán a rendkivülvaló esök, égszakadások miatt a Szinva és Pecze vize megáradván rettenetes nagy zugással házaknak, malmoknak, hidaknak rontásával éjjel 10—12 órákig annyira rontotta szegény puszta városunkat, hogy a Toronyalja és Papszer utczákon kivül az egész városon kevés ház maradott, melly az árviztöl meg nem tölt volna, javainkat elhordotta, marháinkat megölte, a lakosok közül is sokan a vizbe haltanak. A felsö hegyeken levö szölöhegyeinket a rettenetes zápor és köesö annyira elrontotta, hogy a földet is elmosta.

A 13-dik század vége felé 1281-ben az Ákus nemzetségböl való Erne bán fia István birta Miskolczot, ki késöbb Venczel és Róbert Károly királyok uralkodása alatt Magyarország nádora és Borsod vármegye föispánja volt. — Ezen István alapitotta a diósgyöri és szentléleki klastromokat, s nevéröl gyanitva, az avasi nagy templomot is ö épittette, s ez annyival valószinübb is, mert Zsigmond király 1411-ben Miskolczon mulatásakor kiadatott, s a miskolcziaknak szabad papválasztási jogot adó privilegiumában (melly 1503-ban Anna királyné, 1511-ben II. Ulászló, 1523-ban Mária királyné, 1563-ban I-sö Ferdinand, 1593-ban pedig Rudolf királytól megerösittetett) már régi templomnak, Szent István templomának, Sz. István tiszteletére már régen épitettnek nevezi. — Gyenge alapon nyugszik tehát azon elterjedt vélemény, hogy ezt a 16-dik század közepe táján Magyarországban tanyázott csehek épitették. — A reformatusok kezére ezen templom 1554-ben került, s azolta a papszerrel együtt folyvást birtokukban volt, s Mária Therézia királynö 1755-ben e templom, oskola, papszer s akkor megvolt egyébb javainak állandó birtokában öket különös levele által is megerösitette. — A reformatus egyház javai mindig külön voltak a városéitól választva, bár hajdan a városi föbiró felügyelete s fögondnoksága alatt állottak. — Midön a reformatusok átvették a Sz. István templomát, a romai katholikusoknak megyés egyházul a Boldogasszony temploma maradt,

mellyhez a Tót-utcza (a mostani Kádas utcza) mint egyházszer tartozott. Ezen szentegyház 1654-ig maradt a romai katholikusoknál, mig t. i. Bük János lelkészük hiveivel együtt (Husvéti és Péchy nemzetségeket kivéve) a reformatiot be nem vette; később a vallásbeli villongások idejében elpusztulván, mindaddig vásárhelynek használták, míg a minorita rendü szerze tesek III. Károlytól 1729-ben el nem nyerték.

Az Ákus nemzetségről Miskolcz a 14-dik században a Bolug nemzetségből származott Zéchyekre szállott.

1325-ben Zéchy Péter és Dienes birták; a Zéchyeké volt még 1364-ben is, a mint ezt Miskolcznak csaknem Kis-Győrig s Aranyosig terjedett határáról I-sö Lajos király által ez évben kiadott levél mutatja. De 1368-ban már a diósgyőri várhoz tartozott Nagy Lajos király alkalmasint csere által tevé tulajdonává.

1519-ben Bajnai Bot Endre bán s utána özvegye birá Miskolczot zálogban, ettől kiváltatván II. Lajos király felesége Mária kezére jutott, ki a diósgyőri várban lakott.

A szerencsétlen mohácsi ütközet után erőhatalommal birták. Zápolya János Balassa Zsigmondnak ajándékozta, kit, miután pártjára állott, e birtokban I. Ferdinand király 1540-ben 20 ezer magyar arany forintért megerősitett. Özvegye Fáncsy Borbála a diósgyőri várat Miskolczczal együtt végrendeletében I. Ferdinandnak hagyta, elengedvén a rajta fekvő pénzt is, a mint e vár hozzátartozandóival együtt 1563-ban a koronára is szállott ugyan, de Maximilián király ujolag elzálogositotta 1564-ben Perényi Gábornak 63 ezer forintért. — Perényi Gábor halála után özvegyére Gúthi Ország Ilonára szállott, ki magtalan lévén, végrendeletében testvérjének Borbálának Enyingi Török Ferencznének hagyta. — Ez hatalmas pártfogója s előmozditója volt Miskolczon a reformationak, s Hevesy Mihály, ki a miskolcziakat legelső ismertette meg a reformatioval, s a debreczeni zsinaton, mint borsodi senior és miskolczi predikátor jelen is volt; igen kedves emberévé lett, s neki Miskolczon egy házat s szőlőt ajándékozott, de ezen „Szent István szőlője“ nevü s a Szent György hegyen volt szőlőt az akkori volt főbiró Hevesy Mihálynak birtokba s használatba venni nem engedte, mivel az a reformata anyaszentegyházé volt. — Guthi Ország Borbálának Török Ferencztől több leányai voltak, s ezen leányágon birták a diósgyőri uradalmat, homonnai Drugeth István, bedegi Nyáriak, hadadi Vesselényi István, Kemény János az erdélyi fejedelem, felsővadászi Rákóczi Ferencz, Chernelek, Bossányiak s többek. Nyári Borbála Haller Györgynének Sámuel fia maradt, s ennek ivadéka volt György, ki Bethlen Katát vette nőül, kinek Sámuel nevü fijától perlette vissza 1702-ben a kir. ügyvéd Dvomikovics János itélőmester birósága előtt a diósgyőri uradalmat.

Voltak azonban némelly kisebb nemes birtokosok is a városban, mint a következőkből kitetszik:

1535-ben Eperjessy Kristóf s örökösei bizonyos nemestelki ház birtokába Pemfling Sebestyén által kir. jóváhagyás mellett beigtattatnak.

1568-ban Miskolczy Ambrus és Márton, ez utóbbi a terebesi vár gondviselője s ezek mind két ágon levő maradéki nyernek bizonyos nemesi házba minden illetőségeivel igtatást.

1572-ben Somory máskép Tokus György egy nemes udvartelket Bárczai Szaniszlónak örökáron elad.

1577-ben Zalathnay Bertalan végrendeletét Diósgyőrnél közöljük.

1617-en Kerekjártó György özvegye

4 vékás földjét Czudar Györgynek adja el.

1665-ben Dőry András s örökösei nemestelköket, mellynek szomszéda keletről Debreczenyi János, nyugotról Kemény Zsigmond erdélyi fejedelem özvegye Lónyai Anna háza, és a középszeri hegyen levő szőlőjöket, melly ugyan azon házhoz tartozott, s keletről Veres András, nyugotról Dencsik János szomszédságában volt, Ungvári máskép Pap János magszakadása czimén nádori adománykép nyerik.

1695-ben Runyai máskép Nagy Márton és Rácz György, mint Máté Benedek örökösei kezdenek bizonyos miskolczi és görömbölyi birtokrészért pert Palóczy János és Csapó Tamás ellen.

1700-ban Négyessi Szepessy Pál egy telekben nyer igtatást.

1702-ben Egry László, mint neje Kéry Zsuzsánna vallományosa indit pert végrehajtó-parancs mellett Császár Mihály s ennek neje Kisfaludy Katalin, ugyszinte Dancs György és Borbély János ellen a Kéry család nemestelkének és bizonyos bányaprisztája nevű elhagyott telek és egy szőlő, ugyszinte Alsó-Szalonta, Alsó-Felső-Vatta és Gelej pusztákban levő részbirtokok kibocsátása iránt.

1718-ban Keczer Anna birtok-részét Szepessy Pálnak, ez pedig Lóczy Jánosnak elzálogositja.

Nagy Lajostól kezdve majd minden királyok szebbnél szebb szabadságokkal s kiváltságokkal ajándékozák meg Miskolczot. I. Lajos alatt a miskolcziak azon nevezetes jogra tettek szert, hogy a diósgyőri erdőkkel, de különösen az ugynevezett Fekete erdővel ön használatukra, épület s tüzifaizásra, mész és szénégetésre szabadon élhettek, melly szabadalmaikban Zsigmond király 1399-ben, I. Ferdinand 1550-ben, Rudolf pedig 1593-ban megerősitette, s ezen jogaiknak folyvást használatában is voltak, mig 1714-ben Dőry Pál főbiróságában Böller Fridrik azért, mert a tanács neki Miskolczon harminczadot felállitani nem engedett, fegyveres erővel meg nem háboritotta, de a város azonnal követeket küldött Eperjesre a szepesi kamarához, honnan ezek kedvező választ is hoztak, mint a jegyzőkönyv mutatja: 1714. aug. 11-kén Sárkány István és Gyöngyösi Joó István uraimék magok eperjesi követségekről relatiot tettenek, hozván a t. n. kamarától bizonyos parancsolatot Ónodi harminczados Böller Fridrik uramra, a Fekete erdőnek a város lakosai által leendő szabados usuatiójának admissiója iránt, és ezután is használatában volt a város, mig a Grasalkovicsféle szerződés által 1755-ben attól egészen elesett. — Az előtt bármi baja esett a városnak, bármelly jogában háborittatott meg, azonnal lóra ültette követeit, tarisznyájukba rakták a sok privilegium leveleket (ugy el is vannak azok nagy részint nyuzva, hogy olvasni is alig lehet) s azokat előmutatván, mindenütt nyert perük volt.

Zsigmond király 1405-ben királyi várossá emelte fel Miskolczot. — Az erről szólló privilegium nincsen ugyan meg a levéltárban, (hihető a Kelemen családéban lesz, mert ott vannak a várost érdeklő némelly oklevelek), de meg van azon eredeti decretum, mellyet az 1405-ki országgyülésről Miskolcz követei hoztak haza. — Zsigmond király 1411-ben költ adománylevelében a Szinva jobb partján épült várost „Antiqua civitásnak“ (Ó városnak) bal oldalán jóval később épült részt pedig „nova civitás“-nak (Uj városnak) nevezi, a város régi pecsétjei is, mellyeket láttam mind „Sigillum Civitatis Miskolcz“ köriratuak voltak; „Civitas“ czim pedig minden-

kor csak szabad királyi városokra ruháztatott. — Van a városnak két régi pecsétje; az egyikben megyés egyházának pártfogója Sz. István királynak mellképe koronás fővel; a másikon szinte Sz. István volt egész alakjában magyar öltözetben, fején korona, jobbjában királyi pálcza, baljában aranyalma, a már fentebb említett köriratokkal. — Nevezes hogy a város e czimerét a reformatió után is 1687-ig megtartotta, ezután vésetett uj pecsétet, mellyen Sz. István képét (hitető tudatlanságból, nem megvetésből, különben jóval előbb tette volna) hajduvá változtatá, melly a mostani pecséten szemlélhető, bal kezében 3 buzakalászt, a jobban pedig szőlőfürtöt tartva „Sigillum oppidi Miskolcz" körirással.

A mint Komoróczi és Valgatha rabló vezérek kiirtására, kik Vadna s Galgócz vaifészkeikből cseh rablóikkal egész országot sujtoló pusztitásokat tettek, Mátyás király maga személyesen jött le 1461-ben Kun András főbiróságában meglátogatta Miskolczot s a diósgyőri várban mulatása alatt 2 privileginmot adott ki: egyik, mellyet II-dik Ulászló is megerősitett, a diósgyőri várkapitány számára teendő munkáktól, fuvarozástól, a másik pedig a várkapitány számára minden köböl bortól járt egy dénárnak fizetésétől menti fel a miskolcziakat.

Budára visszatértekor ismét adott ki egy privilegiumot, (mellyet Beatrix királyné 1490-ben, II-dik Ulászló 1495-ben, II-dik Lajos király 1516-ban s 1521-ben, I-ső Ferdinand 1550-ben, Rudolf 1593-ban, Bocskay István 1605-ben s végre Bethlen Gábor erdélyi fejedelem 1622-ben megerősitettek), melly a miskolcziakat minden lehető taxától, contributiotól, réven, vámon való fizetéstől felmentette.

1471-ben ujolag meglátogatá Mátyás Miskolczot, s ekkor a lakosok által tett azon panasz következtében, hogy az egyházi férfiak őket a sok idézgetéssel igen bosszantják, a diósgyőri várban ismét adott ki egy privilégiumot, mellyben az egyházi biróságok alól egészen felmenti, s csupán világi biróság alá veti a miskolcziakat.

1472-ben Budán költ s 1503-ban Anna királyné, 1563-ban I-ső Ferdinand, 1593-ban Rudolf királyok által is megerősitett privilegium szerint nem szabad volt Miskolczra máshonnan (p. o. Csáthról) bort behozni s eladni a biró s tanács megegyezése nélkül.

I-ső Ulászló királynak 1492-ben kiadott s 1593-ban Rudolf és 1649-ben II-dik Ferdinand királyok által megerősitett privilegiuma a miskolcziakat minden katona szállásadástól, élelmezéstől s censustól felmenti.

1503-ban Anna királyné által adott s Rudolf által 1593-ban megerősitett privilegium Miskolcz városa tanácsának hatalmat adott a gonosztevőket akárhol elfogatni. — Ugyancsak Anna királyné által 1503-ban kiadott s Rudolf által is megerősitet privilegiumban a miskolcziaknak javaikról szabad rendelkezhetési jog engedtetik.

II-dik Ulászló királytól 1509-ben adott s I-ső Ferdinandtól is megujitott privilegium által Miskolcz városa minden jogaiban s szokásaiban megerősittetett.

II-dik Lajos király által 1519-ben adott s I-ső Leopold által 1700-ban megerősitett privilegium Miskolcz várósának pallosjogot ád.

I-ső Ferdinand 1561-ben kiadott s Rudolf király által megerősitett privilegiuma szerint a miskolcziakat sehol másutt, csak Miskolczon lehetett vétségeikért megbirósitani.

I-ső Leopoldnak 1694-ből van egy adománylevele a Mészár-utczában levő curiáról, (mellyen most a városháza van) nemkülönben bizonyos irtvány földekről, melly egyszersmind a-

malom birtokát is megerősíti. Ugyancsak I-ső Leopold király 1700-ban a városnak némelly régi statutumait s jogait erősíti meg.

Ezeken kivül is vannak még Miskolcznak több kiváltságlevelei, van pártfogó levele a hires Sobieszky János lengyel királytól, pártfogó parancsok a magyar királyoktól, a város által tett sok hasznos szolgálatokat megismerő pártfogó levelek a királyi hadvezérektől.

1703-ban I-ső Leopold király Miskolczot 25 évre minden uradalmi jövedelemmel együtt az 1715-ik évi 104-dik törv. czikkbe is beigtatott 41,000 frtért magának a városnak elzálogositotta. A jegyzőkönyv szerint ez évben „kerittetett be a város tövissel a kuruczság ujabb feltámadásának alkalmatosságával,“ kiktől a város a következett években is sokat szenvedett. III-ik Károly király 1731-en 25,000, s ajándékban adott 12,000 frtért ismét 25 évre terjeszté ki a zálogos időt. Midőn III-ik Károly király halálával az austriai uralkodóház férfiága kihalván a pragmatica sanctió erejénél fogva az országlás M. Therézia királynőre ment által, a hü magyar nemzet hősi elszántsága, feláldozó nagylelküsége, s kitartó vitézsége vivá ki s tartá meg uralkodónéjának a trónt a 7 éves háboruban, annyi hatalmasok ellen, kik közt a hadtudományáról hires Fridrik porosz király legfélelmesebb vala. — E veszélyes s az uralkodóházra olly fontos időkben, midőn a háború sulyos költségei fedezésére a pénz olly nélkülözhetetlen volt. — Miskolcz, eperjesi Pulszky Sándortól, kinek is ekkor 6 átalag asszubort ajándékozott, 40,000 frtot vett fel költsön, s azt 1744-ben Bécsbe fel is küldte, miért M. Therezia királynő a zálogos időt az atyja III-dik Károly által kötött 25 év eltelése utántól számitandó 40 évre terjeszté.

De mind ezek ellenére alig mult el 10 év s Miskolcz 1755-ben majus 26-kán a kir. tábla elébe idéztetett, s egyszersmind kamarai igazgató gr. Grasalkovics Antal által barátságos egyezkedésre felszóllittatott. Miskolcz nyilvánitá, hogy ő felségével perelni nem kivánván, kész az egyességre; e mellett sérelme orvoslása végett mindent elkövetett, folyamodott, követséget küldött Bécsbe, esedezvén régi állapotában még 32 évigi meghagyatásáért, s ezért minden évben a királynő névnapjára 1000 körmöczi aranynak fizetését ajánlotta. — De ajánlatai el nem fogadtattak, s igy gr. Grasalkovics Antallal az alkudozások elkezdettek, mellyeknek az lett eredménye, hogy a nemes és nemnemes lakosok közt akkorig tartott szép egyetértés és szoros testvéri kapcsolat felbomlott; ekkor külön szerződés köttetvén a nemesekkel, külön ismét a nemnemesekkel. A nemesek a velök kötött szerződés szerint javaiknak szabad s teljes joggali birásában 10 évig meghagyattak. — A nemnemesek pedig a velök 10 évre kötés szerint a következő javaknak t. i. a ládházi és csabai részjószágoknak, szántóföldeknek, réteknek, egy malomnak, korcsmának birtokában hagyattak meg, s a diósgyőri erdőkből évenkint 120 öl fa; vágás és behordás nélkül, nemkülönben a város szükségeire az uradalmi pénztárból évenkint 300 forint fizetése köttetett, a lakosok minden robottól, urasági munkáktól, fuvarozástól felmentettek, hanem census vagy taksa fejében évenként 1500 frt. fizetésére köteleztettek. Ez alkalommal a nemnemesek telkeiken feküdt 27,530 frt. és 35 dénár nekik visszafizettetett. Az uralkodó királynő e kötéseket még ez évben megerősité, valamint a reformatusok is minden javaiknak birtoka s a vallás szabad gyakorlata iránt is biztositattak.

Még el sem tölt a kikötött 10 év,

midőn a külön választott nemes birtokosság 1760-ban ismét 24 ezer frtkat adott M. Therézia királyné részére, a mikor is az elébbeni szabadság 32 évekre kiterjesztetett. — Eltelvén ez idő, ismét folyamodott a nemesség, szabadságának meghosszabbításáért, a franczia háború alkalmával 1796-ban ismét 20,000 frtokat fizetvén be a királyi kincstárba; de ekkor, valamint azóta is semmi szerződés nem köttetett.

1813-ban ujolag folyamodott a nemesség s nagy summának ajánlása mellett kérte magát a bizonytalanságból s ezen ingatag helyzetből kivétetni, de kedvező válasz helyett a kir. fiscus által perbe fogatott, mellynek czélja nem csak a kiváltás, hanem a nemességnek földesuri terhek alá vetése: még pedig a város a mennyiben nem urbéri, hanem majorsági telkekből áll, nem az urbéri törvény, hanem szabad tetszés és önkény szerint való robotozásra s adózásra szoritás volt. S e veszélyes per nagy sürgetéssel folytattatott; ellenben a miskolczi nemesség részéről a pernek megszüntetése s az egyezés sürgettetett. — Ennek következtében a kamara részéről két feltétek tétettek. — 1-ör. Hogy a nemesség az uradalommali együtt birtokosságról mondjon le. — Ezen jövedelem s minden haszonnélküli együtt birtokosságról, s a követelt úriszék tartási jogról a nemesség azonnal le is mondott. — 2-or. Hogyha ő felsége Miskolczot a szabad kir. városok sorába emelni akarná, ezen kegyelmes akaratát a nemesség ne hátráltassa. — Ennek folytában kir. tanácsos Szathmári Király József elnöksége alatt 1818-ban tartatott nagy gyülésben (mellybe minden miskolczi nemes be volt hiva) miután Pest, Eperjes s más királyi városok állása, belszerkezete megvizsgáltatott: miután a kir. városságból eredő teher és haszon összehasonlíttatott: közakarattal elhározta a miskolczi nemesség, hogy Miskolcz királyi várossá emeltetését nem hogy ellenzené, söt inkább azon esetre ha a város ereje felett nem terheltetik, jobbágyi engedelmességgel és háládatos köszönettel fogadja.

A mint a királyi városság iránti akaratát a nemesség kinyilatkoztatta, a per ideiglenesen ő felsége által 1830-ban felfüggesztetett, s jó darabig hallgatásban volt ez ügy, mig a meghatalmazott testület nem folyamodott, ekkor ő felsége által elsőben m. n. lónyai Lónyay János kir. tanácsos, ki is miután a buda-pesti árviz károsultak ügyébeni megbizás által akadályozva lön, helyébe kir. tanácsos m. szilasi és pilisi Szilasy József ő nagysága azon utasitással, hogy a ládházi rész jószágot minden feltétel nélkül elvevén, Miskolcz az uradalmi jövedelmek száztól ötös kamat tőkéjének lefizetése mellett kir. várossá emeltessék, királyi biztosnak kineveztetett. Ki is 1841-ik évben Miskolczra megérkezvén munkálkodását megkezdette. — Azonban a munkálat még 1848-dik évre sem fejeztetvén be, a martiusi nagy események a királyi várossá léteit szükségtelenné söt lehetetlenné tették; miután Miskolcz nemzeti képviseletével a nagyobb városok sorába számittatván, külön két képviselő választására képesittetett.

Misleny, magyar falu, Baranya vmegyében, ut. p. Pécstől $^3/_4$ óra, elszórva dombon és lejtősen fekszik. Van 333 kath. lakosa, $21^6/_8$ egész urb. telke. Földe részint rónán, részint dombokon terül el, terem rozsot, kukoriczát, burgonyát, kendert. F. u. gr. Batthyáni Iván.

Mislina, tót falu, Zólyom vármegyében, Deszkócz fil., 380 kath., 6 zsidó lakossal, 635 hold szántófölddel. F. u. Szirmay. Ut. postája Nagy-Mihály.

Mislye (Alsó) Dolna Missla, tót falu, Abauj vmegyében, a Tarcza mellett, Kassához délre 1 $^{1}/_{2}$ órányira: 797 kath., 1 ref., 1 evang., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Nagy urasági-lakház, melly hajdan kolostor volt. Határja sok javakkal megáldatott: van termékeny szántóföldc és rétje; az Osva, Tarcza, Hernád vizeiben jó halászata; a Tarczán három, a Hernádon négy kerekü malma, kása és kender-törővel; 2 vendégfogadója; sőr és pálinkaháza. F. u. a tudományi kincstár s feje egy uradalomnak.

Mislye (Felső), tót-német-magyar falu, Abauj vmegyében: 705 r. kath., 45 ref., 7 zsidó lak. F. u. a tudományi kincstár.

Missen, tót falu, Trencsén vmegyében, Tepliczhez $^{1}/_{2}$ óra, egy szép völgyben: 917 kath., 8 zsidó lak., Van kastélya, kath. paroch. temploma. Határa hegyes, erdős lévén, inkáb barom-nevelésre alkalmatos. F. u. Bossányi csal. Ut. p. Trencsén.

Misticze Imsticzovo, orosz falu, Beregh vmegyében, közel a mármarosi határszélhez, Munkácshoz 4 mfdnyire: 16 r. kath. 805 g. kath. 10 ref. 16 zsidó lak., Gör. kath. parochia. Basilita kolostor. Erdeje derék; rétje, földe középszerü. F. u. Gorzó, Lipcsey, Zéken, Dobra, Ruzsák, Ilosvay és a basiliták. Ut. p. Huszt.

Missut, tót falu, Zólyom vmegyében: 102 kat. lak. F. u. a kamara. Oszada határban van.

Miszla, magyar falu, Tolna v.-megyében: 502 kath. 30 evang. 790 ref., 60 zsidó lak., kath és ref. paroch., szentegyházakkal. Dombos határa elég termékeny, szölőhegye erdeje van. F. u. Kiss Pál. U. p. N. Dorog.

Miszloka, Mislava, Deutschendorf, tot-német falu, Abauj vmegyében, Kassához egy órányira: 961 kath. lak., kik pálinka főzésből, vászon-fehéritésből, s a kassaiak fejérruhájaiknak mosásából táplálják magokat, s hajdan mind németek valának, de már nagyobbára eltótosodtak. F. u. Kassa városa. Kath. paroch. templom.

Misztbánya Handal, falu, Szathmár vmegyében; igy neveztetnek a misztótfalusi bérczek közt levő alsó és felső királyi munkás helyek, összesen: 46 r., 448 g. kath. lak., s a kohók körül 75 házzal. Ezek csupán a bányák körül való munkákból élnek. Ut. p. Nagy-Bánya.

Misztótfalu, magyar oláh m. v. Szathmár vmegyében, Nagy-Bányához nyugotra egy órányira: 96 r., 323 g. kath. 400 ref. 10 zsidó lak., egy igen csinos ref., s egy g. k. anya, r. kath. fil. templommal. Szántóföldje mondani semmi sincs, de szőlőhegye nagy és hires bort terem. A lakosok főképen szőlő mivelésből, fazekasságból, napi munkákból, szekerességből és mesterségekből élnek. Erdeje feleslegés a hegyeken és bérczeken, van itt hires gesztenyés s egy nevezetes urasági üveg-metsző intézet is. F. u. gr. Károlyi ház.

Misztrik, tót falu, Zólyom v.-megyében, Liptó vármegye szélén: 124 kath. lak. F. u. a kamara.

Miticz (Rozson), tót falu, Trencsén vmegyében: 182 kath., 5 zsidó lak. F. u. Motesiczky.

Miticz (Nemes), tót falu, Trencsén vmegyében: 267 kath., 1 evang., 16 zsidó lak. F. u. nemesek.

Miticz (Kosztolán), tót falu, Trencsén vmegyében, 218 kath., 5 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. a nyitrai püspök. E helységek az uj rendezés szerint Nyitra vmegyéhez kapcsoltattak. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Mitó (Vámfalva), tót falu, Zólyom vmegyében, kopasz dombok közti völgyben, ut. p. Besztérczebánya. Urbériség itt nincs, mert földjei mind

irtványok; szántóföldjei Breznóbánya határában vannak; erdeje a breznói erdőkkel közös. Igen sovány földjében egyedül zab és burgonya terem: Lakja 662 evang., 200 kath., az ide tartozó J a r a b a bánya-telepen 115 ev., 50 kath. Van patakja, Jarabán 3 savanyuviz forrás. G y ö m b é r hegye különnemü füveiről ismeretes. A jarabai bányákban ezüst s arany, antimonium és vas ásatnak, érczzuzó házzal. Van két temploma, két iskolája, malma, s nagy korcsmája. Birja Breznóbánya; az erdők egy része a kamaráé. Mitó helység lakosai hajdan németek voltak.

Sárfű-Mizdó, magyar falu, Vas vmegyében, Zala vmegye szélén: 221 kath. lak. F. u. gr. Festetics László. Ut. p. Lövő.

Nagy-Mizdó, magyar falu, Vas vmegyében, a Hegyháton, 242 kath. lak. Erdö. Szölöhegy. F. u. gr. Festetics László. Ut. p. Körmend.

Mizse, puszta, Pest Solt vmegyében, fekszik Mihálytelek jász helység és Alattyán hevesmegyei falu közt: 4000 hold gazdag határral, mellyet a Zagyva nedvesit, szép fás erdővel. Birja a jáncshidai praemonstrati szerzet.

Miezgocz, tót falu, Trencsén, az uj rend szer. Nyitra vmegyében, az ugróczi uradalomban: 67 kath., 109 evang., 8 zsidó lak. Földje hegyes sovány; fenyves erdeje van.

Mladetincz, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban: 88 kath., 58 evang. lak.

Mladonya (Alsó- és Felső) 2 egymásmellett levő tót falu, Hont v.-megyében, a bozóki uradalomban. Az első: 215; a második 304 kath., és 5 evang. lak. Ut. p. Selmecz.

Mlágyó (Mlágyzó), Nógrád v.-megyében: 13 kath., 133 evang. lak., kik fa eszközök csinálásából élősködnek. F. u. Szentiványi. Ut. p. Zelene.

Mlinarocz, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban, Kurima fil., 23 rom., 384 görög kath., 5 zsidó lak. Gör. anyaszentegyház. Ut. p. Orlik.

Mnissek, pusztai tót és német falu, Szepes vmegyében, épen a határszélen, ugy hogy a helységbőli kilépés, belépés Gallicziába, a sandeczi országutban, saját postahivatallal (1843 óta) postaváltással Lublyó és Sandecz közt. Lakik itt: 70 r. kath., van két urasági épület, harminczad, korcsma, papiak. Templomát az itt folyó Poprád 1813-ki nagy árviz alkalmával aláásván, szétdült s most is romokban hever, és csak az oskola használtatik isteni szolgálatra. Urbériség itt nincs; a föld felette sovány, köves, hegyes, csupán zabot és burgonyát terem. Birja a Hellner család. 1847-ben készittetett a sandeczi roppant ut, melly Lublyón, Granasztón, Pilkón, Mnisseken által 4 mfd. távolságra, mindig hegyoldalban visz. Ezelőtt csak két hegyfal közt levő patak melletti járatlan köves uton volt a közlekedés Szepes vmegye és Galiczia közt, melly pedig most igen élénk.

Mnyiszek, puszta, Nyitra vmegyében, Kovarcz fil., 21 kath. lak.

Mnizsán, tót falu, Gömör és Kis Hont vmegyében, Jolsvához egy órányira: 35 kath., 367 evang. lak. Határa hegyes, köszikläs, s rajta ezüst, réz is találtatik: Szenet éget. F. u. h. Coburg. Ut. p. Jolsva.

Mocs, magyar falu, Esztergom, vagy az uj rendezés szerint Komárom vmegyében, a Duna bal partján, rónaságon. Ut. p. Neszmély $1/2$ mérföld. Lakja: 200 kath., 1200 reform. lakos, kath. és ref. anyatemplomokkal. Sok duna-malommal, magtárral. Földjei fekete homokosak s elég termékenyek. A lakosok birnak, 721 hold második, 437 hold harmadik osztálybeli szán-

tóföldet, 113 h. rétet, 510 kapa szőlőt. F. u. az esztergomi érsek.

Mocsa, magyar falu, Komárom, az uj rend szerint Esztergom vmegyében, Komáromtól $^{14}/_{16}$, Tatától $^{12}/_{16}$, utolsó postája uj Szönytől $^{10}/_{16}$ állomásra, kies emelkedett róna vidéken. Szomszédai északról Szöny, keletről Naszály, Tata; délről Tömörd, Kis Igmánd, nyugotról Csém, határ kiterjedése 12,240 h., melly 158 rendezetlen urbéri telekilletőségén kivül majorsági. Földe többnyire dúsan kamatozó fekete föld, homokja igen kevés. Van két szép szőlőhegye, melly bő termékenységü s gyümölcs termesztésre különösen alkalmas volna. Az öreg szőlőről, melly egyébiránt szinte csak dombon fekszik, messze vidékre igen szép kilás nyilik, Győr, Sopron, Poson, Nyitra, Bars és Esztergom vmgyékre. A helység keleti részén van egy uradalmi halastó, melly minden 3-ik évben halásztatván, több 100 mázsa pontyot és jóizü kárászt szolgáltat. Ezen tó partján van egy kiapadhatlan kútforrás, melly vizével képes az egész községet ellátni, sőt az 1749-iki szokatlan nagy szárazságban az egész körülbelől fekvő vidéket ez tartotta ki vizzel. Lakja: 1330 kath., 3 görög, s 7 zsidó. R. kath. anyaegyházzal. F. u. az esztergomi érsek, s a guttai urad. tartozik.

Mocsár, magyar falu, Ungh v.-megyében, Unghvárhoz dél-nyugotra $2^{2}/_{4}$ órányira: 57 r., 19 g. kat., 204 ref., 6 zsidó lak., földje közép termékenységü. Van itt 12 jobbágy telek és 1900 h. 60 vágásra osztott erdő. Uradalmi birtok: 156 h. szántóföld, 102 h. rét, 68 h. legelő s másik a tavak közt 46 holdnyi. F. u. a kegyes alapit. kincstár.

Mocsár, tót-orosz falu, Zemplén vmegyében, ut. p. N. Mihály fil., 120 r., 132 g. kath., 119 evang., 8 ref., 23 zsidó lak., 218 hold szántó földdel. F. u. többen.

Mocsár, tót falu, Bars vmegyében, Zólyom vármegye szélén: 401 kath. lak. és paroch. templommal. Köves határ. Tágas erdő. F. u. a kamara. Ut. p. Bucsa.

Mocsár, puszta, Zólyom vmegyében, Donovához közel: 7 kath. lak.

Mocsár, oláh falu, Bihar vmegyében, a Hollód partja felett álló dombon, Váradhoz 4 mfdnyire: 273 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 1500 hold, mellyből szántó 500, rét 100 h., erdő 900 h., s csak ez majorság, ámbár legelőül is használtatik. Földjei kemény agyagosok: kövér rétjeit a Hollód rongálja. F. u. a váradi deák püspök.

Orosz-Mocsár, orosz f., Ungh vmegyében Pástél-Rostóka fiókja, 225 görög kath., 8 zsidó lak. F. u. a kamara.

Mocsarmány, tót falu, Sáros vmegyében, Sz. Péterhez közel: 187 kath., 93 evang., 27 zsidó lak. A kassai országutban fekszik, s jó földje van. F. u. Klobusiczky, Jámborszky, s m. Ut. p. Eperjes.

Mocsidlán, tót falu, Nyitra v.-megyében. Ut. p' Holics mellett; 481 kath., 18. zsidó. F. u. ő cs. kir. felsége.

Mocsirla, oláh falu, Bihar v.-megyében, hegyes vidéken, a váradi deák püspök béli uradalmában: 715 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Dombos, de meglehetős határa 3100 hold, mellyből szántó 450, rét 150 h., mind urbériség; urasági erdő 2500 h., melly szép fákat növel, s legelőül is használtatik.

Mocsirlucza, puszta, Bihar vmegyében, Mocsirla mellett, a váradi deák püspök birtokában, dombos és soványacska földekkel.

Mochnya Huingani, tót falu, Sáros vmegyében, Sz. Kereszt fil. 169 kath., 69 evang., 17 zsidó lak. 20 jobbágyjelek. Uradalmi birtok: 164 h. szántóföld: 20 h. rét; 450 h. erdő. F. u. az alapitványi kincstár.

Mocsola, puszta, Poson vmegyében, N. Magyar fil., 6 kath. lak. F. u. gr. Apponyi.

Mocsolya, tót falu, Sáros v.-megyében, Ternyéhez ¼ órányira: 261 kath., 13 evang. lak. Jó föld; Vizimalom. Erdő. F. u. Úsz. Ut. posta Eperjes.

Mocsolád, magyar falu, Baranya vmegyében, hegyek közt, ut. p. Pécs. Van itt 699 r. kath. lakos, templom, 51 telkesgazda, 32 zsellér. Földje jó mivelés mellett mindent megterem. F. u. a Perczel és Sztankovánszky vérség.

Mocsolád, magyar falu, Somogy vmegyében: 175 kath., 665 ref., 90 elmagyarosodó német ágostai, és 20 zsidó lak. Ref. anyaekklézsia. Sok kukoricza, hajdina, burgonya, dohány, szőlőhegy. F. u. többen. Ut. p. Szemes.

Mocsolyás, puszta, Borsod vmegyében, Járdánháza és Balaton közt, egyenetlen nyilt, részint erdős hegyes vidéken. Kiterjedése 462 hold, mellyből 166 hold szántó, 60 h. rét, 186 h. erdő, 50 h. terméketlen kopárság Földes u. Jankovics, Almásy, Jékelfalusy, Bory, Sturman, Fejérváry, Pap, Berczeli, Draskóczy, gr. Csáky, b. Palocsay, Nedeczky, Plathy urak; Szántóffy.

Mocsonok, magyar m. v. Nyitra vmegyében, Nyitrától nyugotra 2 mfdnyire: 1821 kath., 7 zsidó lak. A városnak egy nagy részét ez előtt 60 esztendőkkel német beván̈dorlók szállották meg; de ezek most magyarul mind tudnak, sőt nagy részük egészen elmagyarosodott. — Ékességére szolgál a kath. paroch, templom; főképen pedig a püspöki palota s kert. Határa termékeny, de sok helyett ingoványos; erdeje szép; rétje legelője jó; szőlőhegye tágas, azonban nagyon közönséges bort terem; van vizimalma. F. u. a nyitrai püspök s feje egy uradalomnak.

Modersdorf, tót falu, Poson az uj rend szerint Nyitra vmegyében, N. Szombathoz ½ órányira. Számlál: 711 kath., 10 zsidó lak. Vizimalom; termékeny határ; erdő. F. u. N. Szombat városa.

Modor, Modern, Modra, királyi város Poson vmegyében, Posonhoz északra 3¾ mfd. E most is kőfallal keritett várost 1287-ben Henrich posoni gróf birta, de ennek fiaitól, minthogy Opor László részére állották, Kun László király elvevén, János posoni grófnak ajándékozta. A 14. század elején a hatalmas Stibor vajda birtokában volt, később az Ország családra jött, s ennek kihaltával a k. fiscusra; melly alkalommal, ne hogy többé eladományoztassék, a polgárok 6000 magyar forintot fizettek a kincstárnak, s egyszersmind kötelezték magukat, hogy évenkint 600 ftot fizetendnek. E fizetést előbb a kincstár, majd a Pálffyak, majd az esztergomi érsek huzták, a bécsi Pazmaneum és nagyszombati ugy nevezett veres semenarium számára. — 1237 Ottokar cseh király Vöröskőt bevévén, Modort is elpusztitá. 1605. Bocskay seregeinek magát megadta. 1619 és 1683-ban szinte sokat szenvedett, de 1705-ben Rákóczy Ferencz idejében legtöbbet, mert azonkivül hogy minden házba 10 katona szállásoltatott, még élelmezésre is sokat kellett adnia. Környéke Modornak igen kies, nyugotra és északra szőlőhegyek, bikkes fenyves erdők, délre termékeny szántóföldek és kertek veszik körül. A belvárost a Modra patak futja keresztül. Utczái elég szélesek, követettek.

Házai ó izlés szerint vannak épitve. Van jeles r. kath., és 2 ágostai temploma, ágostai gymnasiuma. — Külvárost hármat számlál, ide nem értve Királyfalvát. Népessége 4500 lélek, közel fele katholikus, fele ágostai hitü, s nyelvre nézve $^2/_3$ tótok, $^1/_3$ németek. — Számos kézmüvesei közt a posztósok, fazekasok és bodnárok érdemelnek különösen emlitést; s az utóbbiak apró sörös hordóikat Posonba is lehordják. Országos vásárai mit sem érnek, de szombaton tartott heti-vásárai igen élénkek. — Határa nagy kiterjedésü és sok javakkal áldatott meg. Szántóföldei ugyan kövecsesek, de trágya után jól fizetnek; rétje böven van, erdeje 3983 holdra terjed; legelője azonban szük és kavicsos; szölöhegye roppant, és sok bort terem, de jóságára nézve a bazini, szentgyörgyi, grünaui borokkal ki nem állja a versenyt.

Német-Módos, német m.-város, Torontál vmegyében, Becskerekhez keletre 6 órányira: 892 kath., 2 óhitü lak., 6 paroch. templommal, 52 egész telekkel, gyógyszertárral. F. u. a zágrábi káptalan, s feje egy uradalomnak.

Rácz-Módos, rácz m.-v., Torontál vgyében: 94 kath., 2364 n. e. óhitü lak., óhitü anyatemplommal, epres kerttel, 153$^2/_8$ egész telekkel. F. u. a zágrábi káptalan.

Modra, tót falu, Zemplén vgyében, Cziroka-Hosszúmező fil., 518 kath., 3 zsidó lak., 682 hold szántóföldekkel. Örökös f. u. gr. Vandernath.

Modró (Kis és Nagy), 2 egymás mellett levő tót helység, Nyitra vmegyében, a Vágh bal partján, az első 182 kath., 10 evang., 14 zsidó, a második 322 kath., 9 zsidó lak., s kath. paroch. templommal. Bikkes erdejök derék; földeik középszerüek; gyümölcsük böven. F. u. a temetvényi uradalom, Ut. p. Galgócz.

Mogyoród, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, Fóthoz $^1/_2$ órányira: 1098 lak., kik közt 140 ref., 30 ev., a többi romai kath.; paroch. templommal. Határa dombos és homokos, a helységen is nagy vizmosta árok megy keresztül; erdeje nem nagy; bora jó; köbányája jeles. Itt verték meg Geyza és Sz. László testvérek Salamon királyt. F. u. a váczi püspök.

Mogyorod, puszta, Somogy vgyében: 34 ref., 4 kath. lak. F. u. Sárközy.

Puszta-Mogyoród, magyar falu, Zala vármegyében: 620 kath., 5 evang., 3 ref., 21 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. többen.

Mogyorós, tót falu, Esztergom vármegyében, ut. p. Doroghoz 1 óra. Földe sárga agyag, rozsot, burgonyát, terem; bora jó; erdeje derék; fazekas-agyagot és köszenet ásnak határában. Lakja 500 katholikus. Birja a kir. k. alapitvány. A lakosok 21 urb. telek után 720 hold szántóföldet birnak.

Mogyorós (Kis és Nagy), két egymáshoz $^1/_2$ órányira fekvő orosz falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz észak-nyugotra. Az első 300 g. kath., 4 zsidó, a második 314 g. kath., 6 zsidó lak., görög kath. parochiával. Földeik hegyesek, kövesek; erdejök derék. F. u. Schönborn.

Mogyorós, magyar falu, Ungh vármegyében, Palóczhoz 1 órányira: 129 rom., 73 gör. kath., 254 ref., 51 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal, jó határral, erdővel. F. u. Horváth, Szmrcsányi, Haraszty s m. Ut. postája Ungvár.

Mogyorós, puszta, Nyitra vármegyében, Nyitra városhoz tartozik.

Mogyorós, magyar falu, Szabolcs vgyében, Eperjeskéhez közel: 9 rom., 8 g. kath., 368 ref., 21 zsidó lak., ref. anyatemplommal, termékeny gabona földekkel. Van 10 második

osztálybeli egész telke. F. u. Vay, Czóbel. Ut. p. Vásáros-Namény.

Mogyorós, oláhul Monus, oláh falu, Szathmár vármegyében, a Bikkalján, erdők között: 350 g. kath. lak., anyatemplommal, kik közt 49 telkes gazda, 16 házas zsellér. Ut. p. Illoba. Határa a bikkes erdőn kivül 600 hold, mellyből szántó 300 h., rét 200 h., legelő 100 h., s ezekből 340 h. urbériség, 260 h. majorság. Földe ha trágyáztatnék a buzát is megteremné. Van 2 patakja, s Bikk nevü hegye. F. u. gr. Károlyi Lajos.

Mogyorós, magyar-oláh falu, Szathmár vmegyében, Misztótfaluhoz közel, 7 rom., 219 gör. kath., 94 ref., 46 zsidó lak., ref. és g. kath. leánygyülekezettel és synagógával. Határa kivált szántóföldc szük, de elég termékeny.

Mogyorós (Nagy és Kis), puszta, Szathmár vgyében, az Avasságon, régenten népes faluk voltak, most puszták, s a templomnak és telkeknek helyei ma is meglátszanak. A Mogyorós patakja folyik határukon keresztül. F. u. legnagyobb részt Szirmay Lajos.

Mogyorósd, magyar f., Borsod vmegyében, Miskolcztól $2^{12}/_{16}$, ut. p. Egertől $1^{13}/_{16}$ állomásra, hegyes vidéken, nyilt völgyben, Balaton, Csermely, Lénárt, Darócz, Visnyó, Szilvás helységek szomszédságában. Határkiterjedése 2205 hold, ebből $26^{1}/_{4}$ belsőség, 321 h. szántóföld, 148 hold rét, 12 h. dézmás szőlő, 1364 h. erdő, 279 h. közlegelő, 55 h. használaton kivüli föld. Felszabadult urbériség $7^{1}/_{3}$ telek és 9 zsellér után 26 h. belső telek, 227 h. szántóföld, 88 h. rét, 12 h. szőlő, összesen 353 hold. A föld iszapos, köves, $^{1}/_{3}$ jobbféle fekete, s javitással illendőleg terem. Az ugarba burgonyát s néha bükkönyt vetnek. Felszabadulás előtt a földektől dézma fejében heted adatott. Lakóház van 37, lakos 274, ebből 266 r. kath., leányegyházuk Csernelyhez tartozik, 3 ref., 5 evang. Telkes gazda 1 egész 2 fél, 3 kétharmad, 10 egyharmad telkes; urbéri zsellér 9, majorsági 1. A dédesi képviselő választó kerülethez tartozván; 1848-ban választói száma 24, ezek közöl 19 ingatlan birtok, 1 iparüzlet, 4 pedig nemesi jogon birván képességgel. Birtokosok az egri papnövelde, Laszkáry Miklós s a Sturman örökösök.

Mogyorosd, magyar falu, Vas vármegyében: 48 kath., 220 evang., 114 ref. lak. F. u. h. Batthyani, és a körmendi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Körmend.

Mogyoróska Szkrepszko, tót f., Zemplén vmegyében, Hanusfalvához 1, Eperjes ut. p. $2^{1}/_{2}$ mfdnyire, hegyek tövében, a Tapoly vize mellett. Határa 2000 hold, mellyből $9^{4}/_{8}$ telek után urbériség 260 hold szántó, csekély rétje helyett ismét szántóföld 100 hold, majorsági föld 460 hold, a többi erdő és cserjes hely. Földjének $^{1}/_{3}$ a Tapoly mentiben jó, de $^{2}/_{3}$ dombokon levén, sovány. Lakja 230 rom., 90 görög kath., 45 evang., 20 zsidó. Tapoly vizén kivül egy patak a falut iszapolja, s kövekkel behordja. Volt hajdan a faluban a hegy tövében egy vár, mellynek most már csak alapkövei látszanak; a nagy pincze hajdan a várhoz tartozott, s a vár helyén most az uraságnak van egy nagyobbszerü főzőháza, igen tágas és szép gyümölcsös kertte. Van itt rom. kath. anyatemplom, és a Tapoly vizén 4 kerekü malom. F. u. Szinnyei Merse László, de zsidók haszonbérlik.

Mogyoróska, orosz f., Abauj vmegyében: 12 r. kath., 287 g. kath., 3 ref., 8 zsidó lák. Görög. kath. templom. F. u. h. Breczenheim Ut. posta Visoly.

Moha, magyar falu, Székes-Fejér vmegyében, a Gajá patakja mellett: 99 kath., 595 ref. lak., ref. anyaekk-

lézsiával. Határa szép buzát terem; szőlőhegye, erdeje, vizimalma van. Keletfelé a falutól találtatik egy savanyuvíz-forrás, melly mellé már vendég- és fördő-szobák is épültek. F. u. a Bajzáth nemzetség. Ut. p. Fejérvár.

Mohács, vegyes magyar-német-rácz m.-város, Baranya vmegyében, a Duna jobb partján: 6768 kath., 1765 ref., 610 óhitü, 5 evang. lak. Van itt 3 kath., 1 ref., 1 óhitü szentegyház, ferenczi monostor, kis kath. gymnasium, mellyben a ferenczi szerzetesek tanitanak, püspöki palota, sóház és postahivatal. Határa nagy s mindennel megáldatott; szántóföldei jó buzát; alacsony dombokon levö szölöskertei meglehetős bort teremnek; a róla nevezetes nagy Duna szigetjében (melly 60,000 holdra terjed) sok rétje, legelője és erdeje van; halászata nem megvetendő, kereskedik borral, fával, gabonával, marhával, sertéssel, lóval, kőszénnel, gyapjuval, gubicscsal stb., s évenkint közel 300 hajó rakodik itt meg nyers termékekkel.

Öt országos-vásárai népesek, s a sertésre nézve elsők a megyében. F. u. a pécsi püspök, s feje egy uradalomnak. Hogy a magyar nemzet nagysága, mellyet Corvin Mátyás alig kezde ujra emelni, a Mohácstól délfelé eső sikságon semmisitetett meg; erre minden magyar elkeseredett szívvel emlékezik. E gyászos napot, t. u. az 1526-ki aug. 29-két, az 1687-ki augustusi hó, mellyben a törökök a vitéz Lotharingiai Károly által ugyan Mohácshoz közel összezuzattak, valamennyire elfelejteti ugyan, de a régi sebet mind a mai napig be nem gyógyithatta. Király, volt pécsi püspök alapitásából, e gyászos nap emléke a kálváriahegyi kápolnában, a mondott napon minden esztendőben ünnepélyesen megtartatik.

Mohi (Mochovcze), magyar falu, Bars vmegyében, Uj-Barshoz 1 mfd., 65 kath., 572 ref., 3 evang. lak. Ref. anyatemplom. Van bora, fája, szénája, vizimalma. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Léva.

Mohol, helység, Bács vmegyében, a tiszai koronai szabadalmas kerületben, a Tisza jobb partján, ut. p. Ó-Becséhez északra 3 mfd. Lakja 3500 n. e. óhitü szerb, 1800 magyar kath., 100 zsidó, óhitü és kath. anyatemplomok. Gazdag fekete földü határa 2200 □ ölével, 16 322 hold, mellyből polgári szántó 3801, rét 6355, legelő 4321, szölö 138, uradalmi föld 160, nádas 1081, mocsár 300, utak 166 hold.

Mohora, magyar-tót falu, Nógrád vármegyében: 575 magyar kath, 233 evang., 1 óhitü, 13 zsidó lak, Kath. paroch. templom. Több csinos uriházak. Földe, rétje hasznos és elég, erdeje 2 darabban van. F. u. Beniczky, Péchy, Plathy, stb. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Moys, tót falu, Trencsén vármegyében, a Vágh jobb partján, egy szép termékeny sikságon: 248 kath., 4 zsidó lak. F. u. többen. Ut. postája. Trencsén.

Mojszén, oláh falu, Máramaros vmegyében, a Vissó mellett: 24 romai kath., 1676 görög kath., 200 zsidó lak., anyatemplommal, synagogával, s egy régi elhagyatott basiliták kolostorával. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Mokcsa, magyar falu, Ungh v.-megyében, Paloczhoz $1\frac{1}{4}$ órányira: 37 rom., 50 g. kath., 248 reform., 51 zsidó lak., ref. anyatemplommal, jó határral, erdövel. F. u. Mokcsay, Haraszty. Ut. p. Ungvár.

Mokra, orosz falu, Ungh vármegyében, Paszika fiókja, igen erdős, hegyes vidéken: 207 görög kath., 8 zsidó lakossal. F. u. a kamara. Ut. postája Ungvár.

Mokra, falu, Arad vmegyében, lásd Apatelek.

Német-Mokra, német falu, Máramaros vgyében, szinte a Mokra pataka mellett; egy magas hegyektől körített szűk völgyben: 230 r., 24 g. kath. lak., kik nagy részt favágásból élnek. Kath. paroch. templom. Erdőszeti hivatal. F. u. a kir. kincstár. Ut. p. Sziget.

Orosz-Mokra, orosz f., Máramaros vármegyében, szinte a Mokra vize mellett: 512 görög kath. lak., s anyatemplommal. F. u, kir. kincstár.

Mokrágy, tót falu, Árva vmegyében, az Árva bal partján: 277 kath. lak. Van szép kastélya, jó rozs termő földe, erdeje, vendégfogadója, pálinkafőző háza, tirolisi tehén csordája, mellynek számára az uraság lóherét termesztet, és az Árva vizén egy 42 öl hosszaságu fedeles hidja. F. u. az Abaffy család. Ut. p. Rosenberg.

Mokriháj, tót falu, Nyitra v.-megyében, Szakolczához 3 fertálynyira. Táplál 813 kath., 9 zsidó lak. Szántóföldei termékenyek. Rétjei jók. Ut. p. Holics.

Mokrin, rácz-magyar m.-város, Torontál vmegyében, a kikindai kerületben, Kikindához északra 1 1/2 mfdnyire: 240 kath., 2984 n. e. óhitü, 48 zsidó lak., n. e. óhitü anyatemplommal, postahivatallal és váltással, Csatád és Török-Kanizsa közt, vendégfogadóval, 289 egész telekkel. F. u. a kamara.

Uj-Moldava, oláh-német bánya m.-város Krassó vármegyében, Krassónak legdélibb csucsában, közel a Dunához, Lugostól 15 mfdnyi távolságra, igen hegyes erdős vidéken: 596 kath., 1892 n. e. óhitü, 10 evang. lak., kath. és óhitü anyatemplomokkal. Réz és más ércz-bányákat mivel; erdeje roppant; földmivelést nem üz; székhelye egy helyettes bánya-törvényszéknek. — Vidékén jó kőszén találtatik. F. u. a kamara. Ut. postája Szászka.

Molidorf, német falu, Torontál vmegyében: 552 kath., 6 zsidó lak., Contractualis hely. F. u. gr. Zichy Ferraris Ferencz örök.

Molnári, horvát falu, Zala vármegyében: 412 kath. lak. F. u. Csuzy, Halasy. Ut. p. Kanisa.

Molnári, magyar falu, Vas v.-megyében, a Rába mellett: 228 kath., 51 evang. lak. Kastély. Erdő. F. u. gr. Festetics László. Ut. p. Vasvár.

Molnos, tót falu, Nyitra vmegyében, a Nyitra jobb partján, Nyitrához 1/4 órányira: 351 kath. lak. F. u. a nyitrai káptalan.

Molvány, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Szigetvár. Lakja 280 ref., 20 kath., fiók ref. egyházzal. Birja Kubinyi Lászlónő.

Monaj, magyar-orosz f., Abauj vmegyében: 89 romai kath., 108 gör. kath., 4 reform., 5 zsidó lak. Jó bor. F. u. Vitéz.

Monderlak, oláh falu, Arad vmegyében, Glogováczhoz nem messze a Maros mellett: 171 kath., 1504 óhitü lak., s anyatemplommal. Ut. p. Arad.

Mónió, oláh falu, Krassó vmegyében, Dognácskához 2 órányira a Berzava mellett: 4 kath., 721 óhitü lak. s anyatemplommal F. u. a kamara.

Monok, magyar falu, Zemplén vármegyében, Szerencshez északra egy órányira: 1735 romai, 201 gör. kath., 107 evang., 345 reform., 102 zsidó lak. Kath. és ref. anyatemplom. Synagóga. Két kastély, mellyek közöl egyik szép izléssel épült, s csinos kert is tartozik hozzá. — Szántófölde 3439 hold, s illő miveléssel minden gabonát böven terem; rétjei kövérek és jó szénát adnak; derék szőlőhegye, tölgyes erdeje van; sok birkát és szarvasmarhát tart. F. u. gr. Andrásy. Ut. p. Tállya. Kossuth Lajos születéshelye.

Monor, derék nagy magyar helység, Pest-Pilis vmegyében, a szolnoki vasut mentiben, Pesthez 3 óra, 3812 lak., kik közt 900 kath., 80 evang., a többi reformatus. Kath. és ref. anyatemplomok. Közép termékénységü határát nagy szorgalommal mivelik jámbor lakosai. Szölöskert. F. u. az egri káptalan.

Monorostya, oláh falu, Arad vmegyében, a Maros mellett, Aradhoz keletre 6 mfd., 354 n. e. óhitü lak., s egy fatemplommal. Fekszik magas hegyek közt egy völgyben, s határa 4200 hold, mellyből 240 hold szántóföld, 60 hold rét, 20 h. marosmelletti iszapolt urasági föld; a többi bikkes, tölgyes erdő. A helységet egy patak folyja keresztül. Földje föleg kukoriczát terem. Van 3 patakmalma, s csaknem minden harmadik évben jó szilva termése. F. u. özv. Kászonyinö asszonyság.

Mónosbél, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $3^3/_{16}$, u. p. Egertöl $1^1/_{16}$ állomásra, a Bükk hegy alatt, délre nyilt völgyben. Szomszédai Apátfalva, Felsö Tárkány, Szarvakö, Bocs és Mikófalva. Határ kiterjedése 910 hold, mellyből 41 h. belsö telek, $218^1/_2$ h. szántóföld, 96 h. rét, 480 h. erdő, $73^1/_2$ h. használaton kivüli, ut, mocsár vizállás sat. A föld nyirkos, köves, kétszerest, rozsot, árpát, zabot terem. Jobbágy telek nincs, felszabadult urbéri házas zsellér van 10, majorsági zsellér 21. Lakóház van 51, lakos 313, közülök 296 r. kath., 1 ref., 1 evang., 15 zsidó. A dédesi képviselő kerületben 13 választóval képviselte magát, kik közül 8 ingatlan birtok, 3 iparüzlet, 1 értelmiség, 2 régibb jogczímen nyerte választó képességét. A Szent János tiszteletére szentelt templommal ellátott r. kath. leányegyház Apátfalvához tartozik. Van e határban az itt keresztül folyó Eger vizén, mellyet a határban egy meleg forrás is növel, 8 vizimalom 9 kerékre, 3 kendertörő. Szép juh-úsztató; a hegyben pedig darázskőbánya. F. u. Makay Antal, Losonczy Bertalan, idősb Szabó János, az egri szervita atyák, végre a Bocsi, Balogh és Szecskó családok.

Mónosokor, magyar falu, Baranya vmegyében, lapályos, berkes vidéken, ut. p. Szigetvár. Határa 767 hold, mellyből urbéri szántó 113, rét 54, közös legelőül a majorsági 600 hold erdő szolgál. Földje vizenyös. Lakja: 150 ref., kik faeszközöket készitnek. Utczája előtt egy tó van, mellyből sok halat és pióczát fognak. F. u. h. Eszterházy.

Mónos-petri, magyar falu, Bihar vmegyében, ut. postája Margita $^1/_4$ mfd. Lakja: 382 r. kath., 139 g. kath., 255 ref., 25 zsidó. A r. katholikusok közül vannak német és tót eredetüek is. Ref. és g. kath. anya, r. kath. leány egyház. Derék uri lakház és kert. Határának azon része, melly a Berettyó mentiben fekszik, vizes, csak széna termésre alkalmazható; szántóföldjei dombosak és soványak. A legelö völgyben feküvén, iszapolásnak van kitéve. Burgonyát sokat, bort keveset termesztenek. Vizei: a Berettyó a Bisztrával egyesülve; Eger v. Posta patak, melly a Berettyóba szakad. Ezeken kivül vannak még számos, soha ki nem száradó patakok, mellyek származásukat is itt veszik, s a Berettyóba szakadnak; u. m. Pusztakut, Kis és Nagy Nádaskut, Farkaskut, Büdöskut, és Halastó patakjai, mellyek Klobusiczky Ágoston úr udvarkertje északi keritésén kivül mind egygyé válva, ugyan azon kertet keresztül futván, átvágva a nagy országuton, a helység keleti részén a Berettyóba ömlenek. Az Ereszlvény erdő völgyében fakad a Bodonos pataka bö vizével, végre a Köröskut patak. A Berettyón van egy 3 kövü nagy

malom. A mónospetrii határon 3 várnak nyomai látszanak; 1 az Ungoravár egy dombcsucson, most szántóföldképen használtatik; 2 Földvár közel a Berettyóhoz a felső rétben, csak nem a földdel egyenlőre porhadva szemlélhető; 3 a Belsővár a reformatusok templomától nem messze a Berettyó partján, 3 nagy sánczczal maig is fenáll, különféle gyümölcsfákkal berakva. F. urak Klobusiczky Ágoston és Eduard.

Monostor, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, a szent-endrei szigetben, Budához északra $2\frac{1}{2}$ mfd. Lakja: 944 lak., kiknek $\frac{2}{3}$ ref., $\frac{1}{3}$ kath., kath. és ref anyatemplomokkal. Homokos határa rozsot és kukoriczát terem. Pestre ez is sok kenyeret hord a Dunán le. F. u. a korona.

Monostor, puszta, Komárom az uj rend. szer. Esztergom vmegyében, hajdan külön határu puszta, jelenleg többnyire szölö O-Szönynél és O-Szőny határával egyesittetett, s róla általában ugyan szólunk, egyébiránt némelly esetei Komárom városa történeteivel azonosok. Erős sánczai az utóbbi magyar forradalomban, különösen Komárom vára ostromlásánál hiresek lettek.

Monostor, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Héviz mellett, 800 h. határral, melly erdőből, szántóföldekből és rétekből áll. Határán látszó több halmok tatárhányásoknak tartatnak. F. u. h. Eszterházy Pál.

Monostor, orosz falu, Máramaros vmegyében, Herincse fil. 240. g. kath. lak.

Monostor, puszta. Szabolcs vmegyében. F. u. Debreczen városa.

Monostor, oláh falu, Szathmár vmegyében, közel Misztótfaluhoz a Szamosparton: 258 g. kath., 12 ref., 16 zsidó lak., g. kath. fil. templommal. Mezeje kevés kukoriczát, de jó szénát terem. F. u. b. Apor Lázár s. m.

Monostor, magyar hely, Torontál vmegyében, Csókához 1 mfdnyire: 44 házzal, 366 kath. lak., dohány termesztéssel. F. u. a Marczibányi család. Ut. p. Uj-Kanisa.

Monostor, oláh falu, Krassó vmegyében, a Béga mellett: 309 ó-hitü lak., anyatemplommal, jó rétekkel. F. u. a kamara. Ut. p. Bozsúr.

Monostor-Apáti, lásd Apáti Zala vmegyében.

Monostor-Pály, lásd Pályi Bihar vmegyében.

Monostor, rácz-shokacz-német falu, Baranya vmegyében, 905 kath., 437 óhitü lak., óhitü anya., kath. fiók egyházzal. Határa elsőosztálybeli; van jó bora, rétje, erdeje, s virágzó marhatenyésztése. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. p. Baranyavár.

Monostor, nagy és termékeny puszta, Heves vgyében: 1200 többnyire magyar kath. lak. Fekszik Fénszaru mellett, s ut. p. Jászberény.

Monostor, oláh falu, Temes v.-megyében, Aradhoz délnyugotra $2\frac{1}{4}$ mfdnyire, 39 r. kath., 1394 n. e. óhitü lak., egy szép óhitü egyházzal, 2 lelkészszel. Határa 6606 hold, mellyből 4424 h. szántóföld, 1011 h. rét, 406 h. legelő, 293 h. házhely, 26 h. szőlő, 239 h. szorgalomföld, 207 h. kivágás. Urbériség: 4142 h., majorság 2469 hold. Földe gazdag fekete porhányós, s kitünő szép buzát terem; a lakosok sok czigara juhot tartanak. A helység tövében egy kies dombon vannak épitve az uradalmi lakok, jó nagyságú igen szép gyümölcsös, bájoló virágos- és szőlős kertekkel körözve. Csekély távolságra a helységtől pedig van 2 nagyszerü uradalmi szesz és eczetgyár. A határban szemlélhetők egy körülsánczolt vár vagy monostor romjai, s a határszélen két, egymástól negyedórára levő tatárhányás. A helység tövében nyulik el két külön völgy, mellyeknek vonalán

északról Dvorin, délről Bega patakok folynak el. F. urai a helységnek: báró Izdenczy János és József testvérek.

Felső-Monostor, puszta, Pest-Solt vmegyében, Kecskeméthez tartozik.

Monostor-szeg, magyar falu, Bács vmegyében, Zomborhoz nyugotra 2 mfd. s ut. post. Bezdán 1 óra. Itt szakad a Ferencz csatorna a Dunába, s itt van ezen az első zsilip hollandiai módra készitve. A parton áll egy vendégfogadó és több uradalmi épületek. Lakja: 4500 l., kik többnyire r. katholikusok, paroch. templommal. Fekete földje hires buzát és kendert terem; nádja; hala bőséggel. Határa 1100 □ ölével 19,908 h., mellyből 84 telek után urbéri szántó 2962, rét 2426, jó legelő 1269, mocsáros legelő 2000, szőlő 96, uradalmi föld és rét 968, makkos erdő 4023, lágyfa erdő 845, nádas 4022, tavak 1087, utak 212. F. u. a kamara, Hajdan e tájon feküdt Bodrog város, s itt volt a Sz. Péter tiszteletére szentelt bodrog-monostori apátság is, valamint szinte a Bodrog-Duna szigetében a sz. kereszti apátság.

Monoszló, magyar falu, Zala vmegyében, egy hegyektől keritett gyönyörü völgyben, 74 kath., 513 ref., 20 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal. Határa jó nagy, s felette szorgalmasan müveltetik. Ugyancsak határában van a Balatonra néző, s az utazót messziről is gyönyörködtető Hegyestő hegye, melly a szomszéd tagyoni hegylánczot befejezi, és czukorsüveg formára emelkedik fel. E hely felette meredek, s a hegyesdihez sokban hasonló, csak hogy ez annál kétszerte magasabb, vastagabb, s annál szebb, hogy amazt erdők, ezt pedig jó bort termő szőlőtőkék fedik, s a szép borházak 4—5 sorban övedzik körül. Valaha tetején vár volt, mint árkai mutatják, de már ma semmi kőfal nem látszik. Közönséges vélemény, hogy e helység elmagyarasodott cseh gyarmat. F. u. több közbirtokosok. Ut. p. Füred.

Montaj, puszta, Borsod vármegyében, Tisza-Bábolnához 1 óra, nagy tóval.

Monyád, oláh falu, Arad vmegyében: 178 óhitü lak.

Monyásza, oláh-német falu, Arad vmegyében, zordon bérczek közt, Deznához 1 mfdnyire: 100 kath. 362 óhitü, 27 ref. lak. Kath. és óhitü anyatemplomokkal, vasbányákkal és hámorokkal, mészégetéssel, ásványos meleg forrással. F. u. a Névery nemzetség. Emlitett ásvány forrása és fördője az ujabb időben igen elhiresedett. Ut. p. Arad.

Monyoró, oláh falu, Arad vármegyében, Boros-Jenő fil., 9 kath., 613 óhitü lak., s anya templommal a Fejérkörös mellett meglehetős földekkel.

Monyorókerék Eberau, horvát-német m. v., Vas vmegyében, a Pinka mellett, 483 kath. lak. Nagy várkastély. Bor és gyümölcs termesztés. Szép erdő. Itt a 14-ik században az Ellebrachi család kolostort emelt sz. Pál szerzetesek számára, de ennek már ma nyoma sincs. F. u. gr. Erdődy. Ut. p. Szombathely.

Monyorósd, magyar falu. Baranya vmegyében, dombos fekvéssel, ut. p. Szent Lőrincz. Határa 866 hold., mellyből urbéri szántó 390 hold, rét 127 h., közös legelő 269, majorsági erdő 80 hold. Földje jó. F. ur gr Batthyáni. Lakja 253 kath.

Monyorós, puszta, Baranya v.-megyében, Vaiszlóhoz nem messze.

Moór, német-magyar m. v. Székes-Fejér vármegyében, Fejérvártól északra 4 mfdnyire; 5665 kath., 502 ref., 31 evang., 163 zsidó lak. Utczái rendesek; piacza szép; s házai közt több jeles épületet láthatni. Nevezete-

sebbek a nagy kapuczinus kolostor és szentegyház, melly egyszersmind parochialis, a plébániai szolgálatot e szerzetes atyák végezvén; egy másik kath. szentegyház, melly magyarnak mondatik; ref. anyatemplom. 2 csinos urasági kastély, kertekkel együtt; több vendégfogadó; boltok, és egy sinagoga. Határának egy része hegyes és homokos, a többi termékeny; roppant szőlőhegye igen jó bort terem; erdeje tágas; zöldséges, gyümölcsös kertjei számosak; tart országos és heti vásárokat. Egy lovas ezred főtiszti kara itt szokott szállásolni; s ezért itt jó ezredi szálás, kórház, és fedeles lovagoskola találtatik. F. u. a b. Lusinczky és gróf Lamberg nemzetségek. Van saját postahivata és váltás Fejérvár és Mező-Örs közt.

Morácz, magyar falu. Vas vármegyében, Iváncz mellett: 434 kath. lak. Vendégfogadó a m. szombati országutban. Földjei soványak. Legelője bőséges; erdeje van. F. ur Csányi, Farkas, Lipics, gr. Sigray. Ut. posta Körmend. Tótfalu puszta is ide tartozik.

Tót-Morácz, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban. Ut. p. Radkersburg.

Morágy, német falu, Tolna vármegyében, 14 kath., 10 evang., 1360 ref. lak. Ref. anya eklézsiával. Szőlőhegy. Sok gyümölcs. Erdő. Határában hajdan üveghuta volt. F. u. Kliegl nemzetség. Ut. p. Bonyhád.

Moravánka, tót falu, Nyitra vmegyében, Pöstyénnel általellenben: 504 kath., 10 zsidó lak., kath., paroch. templom. Szép erdő. Vizimalom. F. u. a temetvényi uradalom. Ut. p. Galgócz.

Moravicza, német m. v., Temes vmegyében, a Verseczről Temesvárra vivő országutban, Versecxhez egy postaállomásra, 1450 r. kath. 66 n. e. óhitü, 6 zsidó, lak., r. kath. anya templommal, postahivatallal. Van itt 130 földesgazda, 37 zsellér, 36 lakó, 40 mesterember, 3 kereskedő. Határa 5371 hold és 600 □ öl; mellyből 2929 hold szántó, 418 hold legelő, 334 hold rét, 987 hold kivágási föld, 40 h. nádló, 140 h. 1200 □ öl szőlő, 116 h. 1000 □ öl szabad földek, utak, római sáncz 204 h., házhelyek 202 h. Ezekből 34 egész, 124 fél telek után urbériség 3671, majorság 1320 hold. Földe fekete agyag, s az urbériség fele kitünő termékeny, fele középszerü; a majorsági azonban 300 holdat kivéve, roszabb minőségü; terem tiszta buzát, rozsot és kukoriczát; legelője igen egészséges, s a lakosok jó lovakat tartanak. Folyóvizei: a Moravicza és Krivaj, mellyek néha megáradván kárt tesznek. Országosvásárt 2 tart, u. m. aprilis és october 1. napjain; hetivásárok pedig minden hétfőn tartatnak. Földes úr a királyi kincstár.

Morgos, puszta, Bács vármegyében, Plavna határához kapcsoltatott.

Móricz, puszta, Szabad Jász és Kun kerületekben, Túrkevihez kapcsoltatott.

Móriczfa, puszta, Somogy v.-megyében, esztergomi káptalané. Ut. p. Marczali.

Móriczgátja, puszta, szabad Jász és Kun kerületekben, Laczháza birja. Mintegy közepén van egy csaknem hozzá járulhatlan posványság, s e körül jó kaszállók.

Móriczhely, puszta, Somogy vármegyében, gr. Festetics Lászlóé.

Móriczfeld, német m.-város, Temes vmegyében, ut. p. Dentához 3 óra, Krassó vármegye szélén, 1200 kath. lak., paroch. templommal, 131 egész urbéri telekkel. Határa máso-

dik osztálybeli, dombos és erdős. F. u. a kamara.

Móriczhida, magyar f., Gömör vármegyében, közel a Rábához: 418 kath., 500 evang., 4 zsidó lak., evang, anyaekklézsiával. Határa lapályos, de termékeny. Rétje sok. Fája elég a Rába mentiben. F. u. hajdan az apáczák voltak, de most egy részét a Lotharingiai herczeg özvegye, egy részét gr. Eszterházy család birja. Ut. posta Téth.

Morócz, magyar falu, Zala vmegyében: 156 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Lövő.

Móriczszeg, puszta, Zala vmegyében, Becsvölgyhez tartozik.

Moroda, oláh falu, Arad vmegyében, Pankotához ¼ mfd., 3620 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Róna határa 1934 hold, mellyből szántó 1034 h., rét 300 h., legelő 600 hold. Ebből majorsági 150 hold. Földe középtérmékenységü. Vize a Fejér-Körös, és a fejér-körösi malom csatorna. F. u. a Derra család.

Morován, tót falu, Nyitra vmegyében, Chrenocz fil., 139 kath. lak. F. u. gr. Pálffy Ferencz. Ut. postája Privigye.

Morva, tót falu, Zemplén vgyeben, az Ondava mellet, ut. p. N.-Mihályhoz ½ órányira: 366 romai, 214 görög kath., 107 evang., 112 reform., 100 zsidó lak., 903 hold termékeny szántóföldekkel, vizimalommal, erdővel. F. u. többen.

Mosdós, magyar falu, Somogy vgyében, a Kapos mellett: 637 kath., 63 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Synagoga. Róna határa fekete, s igen termékeny; rétje sok. Legnagyobb részét birja gr. Schmidegg József özvegye, azután Babics, Fekete örökösök, Somogyi s. m. t. Ut. posta Kaposvár.

Mosgo, magyar-shokacz-német m.-város, Somogy vmegyében: 761 kath., 10 ref., 6 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. Hegyes, völgyes határa agyagos, bort, dohányt termeszt, erdeje van. F. u. gr. Batthyáni Gusztáv. Ut. p. Szigetvár.

Moskocz, tót falu, Thurócz v.-megyében, a posoni országutban: 163 kath., 1 evang. lak. F. u. a pesti egyetem. Ut. p. Rudnó.

Mosnicza, oláh falu, Temes v.-megyében, Temesvárhoz 1½ órányira: 1136 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Róna határa igen gazdag, szép buzát, s kiváltkép gyönyörü és sok káposztát terem. Kiterjed 6080 holdra és 480 □ ölre, mellyből majorsági szántó 178 h., rét 551 hold, erdő 4044 hold; a többi urbéri szántó, rét és legelő, összesen 1281 h. Határa szélén folyik a Szubolyasza vize s az ó Begének elhagyott árkai szemlélhetők. F. u. a k. kincstár.

Mosócz, tót falu, Nyitra vmegyében, a Vágh jobb partján, Vágh Ujhelyhez fél órányira. Számlál 325 kath., 7 evang., 2 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Galgócz.

Mosócz, privilegiált tót m.-v., Thurócz vmegyében, a Csernakov patakja mellett, Sz.-Mártonhoz délre 2 ½ mfdnyire. Számlál 385 kath., 1224 evang. lak. Van benne kath. és evang. anyaszentegyház, 3 kastély. Határa nagy kiterjedésü; erdeje derék; hegyein jó legelővel bir; népes országos vásárokat tart. F. u. Révay család.

Moson Wieselburg, német-magyar m.-város, Moson vmegyében, a Dunának egy hajózható ága mellett: 3049 kath., 4 ágostai, 2 ref., 5 óhitü, 25 zsidó lak. Utczái tágasak s nagy részt kövezettek. Házai közt jeles épületeket láthatni. Van kath. paroch. szentegyháza, gazdagon dotált plebániával, postahivatala, 4 vendégfogadója, mellyek közül a piaczon levő legnagyobb; kávéháza, salétromfőző intézete. Határa gazdag és első

osztálybeli, 201¹/ egész telek után van 55 vagyonos telkesgazdája, 1553 hold harmadik, 1905⁶/ h. negyedik osztálybeli szántóföldc, 772⁴/ embervágó másod, 1622 harmadrendü rétje. Vannak káposztásai, 99⁴/ gyümölcsös és zöldséges kertje, 17 duna-malma, 71 kézmüvese, 6 kalmára, 16 kereskedője. Országos-vásárt kettőt, hetivásárt egygyet tart, t. i. csötörtökön. Lakosai az egész megyében legvagyonosabbak, mellyre sokat tesz a felette élénk gabona és borkereskedés. — Ugyanis évenkint 300 hajó köt itt ki 3—4000 mázsányi teherrel, s majd annyi gabona rakhelyet találni, mennyi ház van. F. u. Károly főherczeg örök. Lazius szerint itt állott hajdan a romai Limusa nevü vár.

Mosztenecz (Alsó), tót falu, Trencsén vgyében, Beszterczéhez $1/2$ óra, 318 kath. lak. F. u. Rosony család. Ut. p. Zsolna.

Mosztenecz (Felső), tót falu, Trencsén vmegyében, 315 kath. lak. F. u. többen.

Mostenicz, tót falu, Zólyom vmegyében, Lipcséhez északra 1 órányira: 625 kath., 3 evang. lak. Kath. paroch. templom. Vas bányák. Savanyuviz forrás. F. u. a kamara. Ut. p. Beszterczc.

Mostyistye, tót falu, Trencsén vmegyében, Puchóhoz északra $4/8$ óra. Lakja 1 kath., 159 evang., 9 zsidó; földje sovány, csak zabot, pohánkát terem legjobban. F. u. gr. Erdődy.

Motesicz (Alsó), tót falu, Trencsén, az uj rend szerint Nyitra vmegyében, a sziléziai országutban, 169 kath., 5 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. Moteseczky.

Motesicz (Felső), tót falu, az elébbeni faluhoz közel, 195 kath. lak. Szép kastély. Itt fekete márványt ásnak. F. u. a Motesiczky család.

Moticskó, tót falu, Zólyom v.-megyében, Urvölgyétől északra 1 órányira, 214 kath. lak. Kath. paroch. templom. A Szurecz hegyén levő 2 szép vizomlás nézésre méltó. F. u. a kamara.

Motovilecz, vindus falu, Vas vmegyében, a lendvai uradalomban, 140 kath., 58 evang. lak.

Motyova, tót falu, Zólyom vármegyében, Zólyom mellett: 14 kath., 549 evang. lak., s termékeny határral. F. u. a kamara.

Mózsesfalu, oláh falu, Szathmár vmegyében, az Avasságon: 9 r., 368 g. kath. lak., s fil. templommal. F. u. a Ráthonyiak, Kovács Sándor. Ut. p. Aranyos-Megyes.

Mőcsény, német falu, Tolna vármegyében, 349 kath. lak., és fiók szentegyházzal. Ut. p. Bonyhád,

Meözs, német-tót-magyar falu, Tolna vmegyében: 1744 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Tót lakosait, kik már elmagyarosodtak, németek váltják fel. Dohányt termeszt és selyembogarat tenyészt. F. u. a tudományi kincstár. Ut. p. Tolna.

Mrazocz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Turány fil., 5 rom., 110 g. kath., 4 zsidó lak., 282 h. szántófölddel. F. u. többen. Ut. p. Nagymihály.

Mucsfa, német falu, Tolna vármegyében, 4 kath., 740 evang. lak., s anyaekklézsiával; dohány és bortermesztéssel. F. u. gr. Apponyi. Ut. p. Bonyhád.

Mucsi. német falu, Tolna vmegyében, 1588 kath., 3 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Roppant szőlőhegye jó bort terem. Erdő. Homokos határ. Dohány termesztés. F. u. gr. Apponyi Antal. Ut. p. Bonyhád.

Mucsiny, puszta, Nógrád vmegyében, 221 kath. lak. Rapp filialisa.

Mucsony, orosz-magyar falu, Borsod vmegyében, a Sajó völgyén, Edelénytől $6/16$ utolsó postája, Kazincztól $4/16$ állomásra F. Nyárod felé

Gömörbe vivő országutban, lapályos sik vidéken, szomszédai Edelény, Duzsnok, Ivánka, Kálló. Határkiterjedése Cseb és Duzsnok pusztákkal együtt 4495 h., ebből 134 h. belsőség 1707 h. szántóföld, 2120 h. rét, 473 h. erdő, 61 h. használatlan. Urbériség $29^3/_4$ telek. A föld második osztályu, jó mivelés mellett termékeny, a rétek kövérek, csak hogy a Bodva és Szuha vizek által a duzsnoki részen pedig a Sajó által is gyakran rongáltatnak. Lakóház van a helységben: 169, lakos 882, u. m. 113 rom. kath. Edelényhez tartozó s templommal ellátott leány egyházzal, 754 gör. kath., kik helyben birnak anyaegyházat, 6 ref., 2 evang., 7 zsidó. Választó volt 1848-ban 57 u. m. 52 telkes gazda, 4 értelmiség, 1 régibb jogu. Ékesitik a helységet Jékelfalusy uraság derék kastélya s számos urilakok. Birtokosok: gr. Csáky Jékelfalusy, Szabó, Balogh, Toth, Miklós, Jakabfalvy, Kozák, Radvánszky, Ondy, Molnár, Losonczy, Czövek, Debreczeny, Gulácsy, Kubinyi, Csontos, Váczy, Darvas családok.

Mudrócz, tót falu, Sáros vármegyében, Ránkhoz $1/_4$ mfd. 25 kath., 136 evang., 6 zsidó lak. F. u. a kamara.

Muhi, régi nevezetes nagy puszta, Borsod vmegyében, Ónod, Hejő-Keresztur, és Nagy Csécs közt, most két pusztai falut: Pogát és Szakáldot foglalja magában.

Mulyadka, magyar falu, Nógrád vmegyében: 170 kat. lak. Szűk határ. Szölőhegy. F. u. Mocsáry Károly. — Ut. p. Losoncz.

Mumor, magyar falu, Zala v.-megyében, 118 kath. lak. F. u. herczeg Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Munár, oláh falu, Temes vmegyében, az Aradról Torontálba vivő kövecses uton, 2 mfd. távolságra, 5 zsidó, 577 n. e. óhitü lak., és tanodával. Határa 2307 hold 1400 □ öl, mellyből 728 h. szántóföld, 703 hold rét, 775 hold legelő, 60 h. házhely, 4 h. szölő, 795 h. erdő, 93 h. kivágás. Urbériség: 973 h.; majorsági 1334 hold, 1400 □ öl. Gazdag fekete földe buza és kukoriczára legalkalmasabb. Czigara és Sztogos juhot sokat tartanak lakosai. Van itt egy nagyszerü sörház, és egy nagy szeszgyár, melly évenkint 1440 pft. haszonbért jövedelmez. Birja a helységet a b e z d i n i n. e. óhitü kalugyer zárda. Fekszik ez közel a helységhez egy gyönyörü erdő közepén, regényes vidéken. Udvara közepén van nagy, régi modorban épitett, igen csinos szerkezetü templom, s a helység lakói rendesen isteni szolgálatra, a környékbeliek pedig bucsura szoktak járni. E zárda egy apát által kormányoztatik, s alatta több szerzetesek állanak. A zárda mellett folyik el a holt Maros, s e részen nyulik el a romai sáncz is. A Maroson kivül még Galambos és Aranka patakok nedvesitik Munár határát, mellyen az aradi ut mellett egy nagyszerü vár romai láthatók. mellyek jelenleg csekély borral fizető tőkékkel vannak beültetve. Végre van még itt egy nádas, és egy halastó (Mertfák), melly 200 pftot jövedelmez.

Munkács M u n k a c o w o, magyar-orosz-német m. v. Beregh vmegyében, s főhelye Beregh vmegyének, egy kies rónaságon a Latorcza vize mellett, Ungvárhoz 6, Kassához 20, Debreczenhez 19 mfnyi távolságra. Vidéke gyönyörü, s három oldalról viruló szölőhegyek, délfelé gazdag szántóföldek környezik, északra pedig rengeteg bikkes, tölgyes erdők s hegyek kékellenek. Népessége 4001 lélekre megy, kik közt 980 rom. kath. 1388 gör. kath. 87 evang., 895 ref. 651 zsidó. Mind ezek föld és szö-

lőmivelésből, mesterségekből élnek, s különösen sok gubás találtatik köztük; egyébiránt jeles szabadságokkal birnak. Van itt rom. s görög kath., és ref. anyaszentegyház, gör. kath. momostor, synagoga, régi urasági kastély. postahivatal, só-lerakó hely, a Latorczán 84 öl hosszú $6^1/_2$ öl széles hid, több nemesi udvar, egy nagy urasági timsófőző intézet, melly a hires romaihoz hasonló jóságú timsót szolgáltat. 6 országos vására élénk. Fél órányi távolságra nyugotra fekszik hires vára, egy lapályos térségen felemelkedő magános (isolált) szikla-hegy tetején. Magassága a hegynek 240 láb, alsó kerülete 700 öl. A vár maga, melly 1834-ben elégett, kicsiny, s benne a várparancsnokon s kevés őrségen kivül, csak kevés őrsereg szokott tanyázni; mivel számos szobákban országos rabok őriztetnek. A benne lévő kősziklába vájott kút 36 öl mélységü, s igen jó vizet ad. A vár tövében egész a Latorcza vizéig terjedő 300 ölnyi széles térség még a várhoz tartozik, Palánka név alatt, s az itteni 96 házban többnyire német mesteremberek laknak, kik egyenesen a vár parancsnoktól függnek.

Épitője e várnak Keriatovich Theodor, orosz herczeg volt 1359-ben, kit mint számüzöttet Litvaniából I Lajos kegyelembe vévén, a munkácsi nagy uradalommal ajándékozott meg olly formán, hogy ezt örökön és herczegi czimmel birhassák. Ugyan ezen herczegnek hitvese Munkácson basilita apácza kolostort állitott, maga pedig a herczeg a várost kőfallal vétette körül, mellynek azonban jelenleg semmi nyoma nincs; továbbá basilita barát monostort s sz. Miklós czimzetü apáturságot alapita, melly későbben 1649-ben Kisdy Benedek egri püspök alatt, püspökségre emeltetett, s a püspöki helytartó (Vicarius) ugyan az egri püspöktől függött egész az 1776-iki évig, a midőn tulajdon megyés püspököt nyert, az esztergomi érsektől függendőt, egyszersmind a püspökség tapolczai apátursággal gazdagittatott. Mag nélkül kihalván a Keriatovich nemzetség, az egész uradalom s vár visszaesett a koronára, s mint koronai jószág nevezetes kiváltságokkal ékesittetett. 1425-ben más több városokkal együtt György serviai despota kapta meg cserében, Nándor Fejérvárért, (Belgrád). A mohácsi ütközet után Zápolya János foglalta el. Későbben hol a császári seregek, hol az erdélyi fejedelmek birtokában volt, kik a fekvése miatt különben is erős várat izmos bástyákkal, sánczokkal még jobban megerősitvén, felette fontos menedékhelylyé alakitották s féltőbb kincseiket, itten őrizték. Tököly Imrének Konstantinápolba való hurczoltatása után, Capрara cs. k. hadvezér Munkácsot is elakará foglalni, de ezt a szerencsétlen özvegy Zrinyi Ilona elszánt férfias bátorsággal oltalmazta annyira, hogy csak három esztendei megszállás után keritheté kezére 1688-ban jan. 14-én, a midőn mind maga, mind első férjétől nemzett gyermekei, t. i. a 12 éves 2-ik Rákóczy Ferencz, s Rákóczy Juliánna Bécsbe vitettek; a várban találtatott kincs, levéltár, s azon arany pálcza és sisak, mellyet Tököly, a török császártól ajándékban kapott, elkoboztattak: a fényes csarnokok, s a váralját ékesitő pompás kertek ismét semmivé tétettek.

Későbben Rákóczy Ferencz a várat ismét elfoglalta, de legyőzettetése s kivándorlása után királyi jószággá lett s mint korona uradalom gr. Schönborn nemzetségnek adatott cserében a mostani tiszamelléki kerületért, s most is ezen nemzetség van birtokában, kinek számos javitásiért, a miveltség ter-

jesztéséért, s más javitáséért sokat köszönhet ezen vidék.

Muocz, tót falu, Zólyom vmegyében, 101 kath. lak. F. u. a kamarà.

Muolcsa, tót falu, Zólyom v.-megyében, Beszterczéhez keletre 1 mfd. 23 kath, 469 evang. lak., kik marhával, sertéssel, Beszterczére nagy kereskedést űznek. F. u. Beníczky nemzetség.

Murányalja Pod-murani, tót falu, Gömör és Kis Hont egyesült vmegyében. A murányi várhegy déli tövében, Rosnyóhoz nyugotra $4^1/_2$ mfnyire: 1213 kath. lak és paroch. templommal. Határa merő hegy és kőszikla; a völgyek keskenyek; szántóföldei zabot, burgonyát s kevés rozsot teremnek; juhot sokat tartanak, de rétjeik hegyeken levén, a széna takaritás terhes; az uraság erdejéből fákat vásárolnak, s ezekből különféle faeszközöket készitnek; papirosmalma van. F. u. herczeg Coburg, s feje egyik nagy uradalmának.

A helység felett északra egy meredek köziklás hegy tetején fekszik a régi, most omladékokban heverő murányi vár.

Kőfalai kemény szirteken állottak, kapuja csak egy volt, t. i. nyugot-dél felé, s az idevaló feljárás is keskeny meredek uton történhetett meg; udvara olly tágas volt, hogy több csapat katonaságot befogadhatott. Első épitője bizonyosan nem tudatik, de régi birtokosa hihetően az Ilsvay nemzetség vala. A 15-ik században a hussiták itt magukat erősen megfészkelték, s csak Zápolya István vette el tőlök Corvin Mátyás uralkodása alatt. Későbben mind a vár, mind a hozzá tartozó uradalom a Tornaaljaiak kezébe jöve. Tornaaljai Jakab gyámatyja pedig Basó Mátyás magának foglalta el, s innen öldökléseivel, rablásaival sokáig egész felső Magyarországot nyomorgatta; miglen 1548-ban ellene országgyülésén panasz tétetvén, hazaárulónak nyiváníttatott, s Salm Miklós Murányvárát csakugyan ostrommal bevevé. Ezután császári tisztek igazgatták a várat és uradalmat. 1594 után gr. Rotthal német gr. vette meg, melly vétel olly nehezen esett az 1608-ban összegyült rendeknek, hogy ő felségét megkérték a visszavételre. 1620-ban a besztercebányai országgyülésen Bethlen Gábor mind a murányi, mind a lipcsei várat és uradalmat Szécsi Györgynek adta, megerősitvén az adományt II. Ferdinand is. György özvegyétől Homonnai Druget Máriától, ki állhatatosan a császár ellensége maradt, Vesselénnyi Ferencz vette el, némellyek szerint vele alattomosan egybekelvén. Azonban Veselényi inkább a maga mint a Császár javára kormányozá Murányt, melly miatt a Szécsiek az 1647-ki országgyülésen panaszt adtak be ellene, de sikeretlenül. Később Veselényi maga elpártolt királyától s azon összeesküvést, mellyet Lippay György esztergomi érsekkel s más főurakkal együtt Trencsénben kezdtek, itt végezték be; melly kitudatván, császári sergek vették körül Murány várát, s Veselényi maga előbb hirtelen meghalván, özvegye a várat csakugyan feladá. 1683 kevés ideig Tököly foglalta el. II Rákóczy Ferencz zenebonája alatt Bercsényi Miklós birtokába jutott, s a magyar korona is sokáig itt tartatott. Lecsendesedvén a Rákóczy háború, 1720-ban a király gr. Koháry Istvánnak adá el, s mindez ideig a hozzá tartozó uradalommal együtt leány ágon levő utódja, herczeg Coburg birja.

Murga, német falu, Tolna vmegyében, 216 kath., 424 evang., 9 zsidó lak., kath. és evang. fiók gyülekezetekkel, a katholikusok Zombához, az ágostaiak Kétyhez tartozván;

dohány, gabona, bor termesztés. F. u. Jeszenszky nemzetség. U. p. Szekszárd.

Murony, puszta, Békés vmegyében, Orosházához észak-keletre. E helytől nevezte magát a Vér nemzetség, melly Békésben a 15- és 16-ik században hatalmas birtokos volt.

Murvahely, puszta, Békés v.-megyében, Békés körül fekszik.

Muszka, oláh falu, Arad vmegyében, igen közel Galsához és Világoshoz $^{1}/_{4}$ mfd. 10 kath. 1210 n. e. óhitü lak., 3 anyatemplommal. Határa 2810 hold, mellyből 1120 hold szántó, 288 hold kaszálló, 442 h. legelő, 900 hold igen jó zamatú fejér bort termö szölöhegy, majorsági szántó 60 hold; a többi urbériség. Földje első osztálybeli. A hegyek ormairól igen bő vizforrások ömlenek, a honnan az uradalom egy igen czélszerü szökökutat épitett pankotai szeszgyárába, melly forrás minden 24 órában 1500 akónyi vizet áraszt a gyár padjára. F. u. b. Ditrich József.

Musznya. vindus falu, Vas vármegyében, 173 evang lak. Közbirtokosoké.

Muszfesty, oláh falu, Arad v.-megyében, zordon hegyek közt: 5 kath., 150 óhitü lak. s anyatemplommal. Fekszik Bultyinhoz keletre 3 órányira. Ut. p. Arad.

Mutne, tót falu, Árva vmegyében, 1356 kath., 11 zsidó lak., kik elszórt házakban laknak. Van kath. paroch. temploma 2 vizi és több fürész malma, $84^{4}/_{8}$ sessioja. Juhtartása, s lentermesztése nevezetes. F. u. az árvai uradalom,

Kis-Mutnik, oláh falu, Krassó vmegyében, 15 kath., 31 óhitü lak. F. u. Malonyai.

Nagy-Mutnik, oláh f, Krassó vmegyében, ut. posta Bozsurhoz $2^{1}/_{4}$ órányira: 6 kath., 936 óhitü lak., anyatemplommal, hegyes határral. F. u. Kranovácsky özvegye.

Ohaba-Mutnik, oláh f. Krassó vmegyében, 835 n. e. óhitü lak. s paroch. templommal. F. u. Petrovics.

Muzsaly, németül M o n d s c h e i n, magyar falu, Sopron vmegyében, az Ikva vize s Röjtök mellett, ut. postája Fertö Sz. Miklós. Lakja 350 kath. Van $383^{1}/_{2}$ h. szántó földje, $98^{74}/_{100}$ h. rétje, $57^{26}/_{100}$ h. erdeje. Földje csak közép termékenységü. Ugar nincs szokásban. Birják: Ürményi József, Szalay Lajos és Pál, Kovács József, Murayné asszonyság.

Kis-Muzsaj, puszta, Beregh vmegyében; Nagy-Muzsaj mellett, csak a mult században pusztult el; régi templomának romjai most is szemlélhetök. Határa 1842-ben arányositással osztatott fel, s e szerint $652^{9}/$ hold osztályoztatott, ámbár a puszta egész kiterjedése $999^{3}/_{1600}$ hold, mellyből szölöhegy $131^{4}/$, hegyes cserjék 48, beltelkek $22^{14}/$, vizmosások $30^{9}/$, róna térség, szántóföld és rét $766^{7}/$, h. Földje a sik részen igen termékeny volna, de az árvizek által rongáltatik; vannak nádasrétjei is, szölöhegye pedig kitünö bort terem. Birtokosok: Horváth József, Uszkay György, Gecsey Ferencznö, gr. Károlyi család, b. Perényi Zsigmond zártömege, stb.

Nagy-Muzsaj, magyar falu, Beregh vmegyében, ut. p. Beregszász $^{3}/_{4}$ óra. Határa 1100 □ ölével $2885^{7}/_{8}$ hold, mellyből beltelek $107^{4}/_{8}$, szántó 414, kaszáló 264, szölö 702, szilvás 10, közöslegelö $259^{7}/_{8}$, erdö 238, cserjés $751^{6}/_{8}$, timsó és köbányák 44, utak, gödrök, stb. $91^{6}/_{8}$ hold. Arányositás által azonban, és osztályozás által e mennyiség $2562^{13}/_{1100}$ holdra szállittatott le, mellyből urbériség $8^{6}/_{8}$ telek és 19 zsellér után 47 $^{6}/_{8}$ beltelek, $157^{7}/_{8}$ szántó, $109^{7}/_{8}$ rét, 175 erdö és legelö, ut 3 hold, a többi 2070 hold majorsági, s $68^{1}/_{2}$

anyatelek szerint osztatott fel. E határnak hegyes részén szölők és cserjék, s ezek között malom és timsóbányák vannak, mellyek hires malomköveket és timsóköveket szolgáltatnak. Illy bánya 7 van, 3 a gr. Károlyiaké, 2 b. Perényi Zsigmond tömegeé, 1 gr. Vay Ábrahámé, 1 Beregszászi Józsefé. Gáthy Józsefnek pedig 1 épületköbányája van. A határ róna részén az emeltebb helyeken buza, s a laposabbakon rozs, zab és kukoricza terem, és csak kevés rész ment a Borzsa folyó árjaitól. A föld agyag. Lakja 538 lakos, kik többnyire reformatusok, anyatemplommal. Birtokosok $^2/_5$ részben gr. Károlyi család, $^3/_5$ részben gr. Gyulay, Horváth József, b. Perényi Zsigmond zártömege, Ilosvay Gedeon, Hunyady Andrásnő, Beregszászy, Almásy családok. Megjegyzendő, hogy a muzsaji timsógyárakban készült timsó, jóságára a hires romaival vetélkedik; és az itt termett bor hasonlóul kitűnö jóságú.

Muzsla, magyar falu, Esztergom, az uj r. sz. Komárom vgyében, Esztergomhoz nyugotra 1 órányira, 2000 kath. lak., paroch. templommal, gyógyszertárral, tisztiházzal. Róna határa elsö osztálybeli, s a lakosok birnak 1919 hold elsö, 958 $^3/_4$ hold második osztálybeli szántóföldet, 371 h. rétet, 1401$^2/_3$ kapa szölöt; van igen jó legelöje és erdeje is. Birja az esztergomi érsek.

Muzsla, puszta, Heves vmegyében, Pászthóhoz 1 órányira, kiterjed 2400 holdra, mellyből szántó 600 h. erdö 1200 h., szölö 600 hold, rétjei külön nincsenek, csak az erdöben a völgyek kaszáltatnak. Földje fekete és homokos agyag, legjobban szereti a rozsot, zabot és burgonyát. Birják a pászthói birtokosok, lásd Pászthó, és még Vallus, Szabó, Alapy nemzetségek, Paszthó városa.

Mühlenbach, német falu, Szepes vmegyében, a Kárpátok alatt, Késmárkhoz délre 1$^1/_4$ órányira: 95 kath. 347 evang. lak. Kath. paroch. templom. Fürész- és lisztmalmok. F. u. gr. Csáky Károly.

Mühlgraben, német falu, Vas vmegyében, 96 kath., 321 evang. lak. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Radkersburg.

Müllendorf, magyrositva Százvám, német falu, Sopron vmegyében, N. Höflein mellett, 973 kath. lak., paroch. templommal. Van 913$^2/_8$ hold szántóföldje, 820 kapa szölöje, 497 h. erdeje, 220 h. legelöje. A föld kövecses, salétromos és mocsáros. Erdeje tölgy, bikk, fenyö és hárs. Bora közönséges és nem kelendö. F. u. h. Eszterházy.

N.

Nábrád, magyar falu, Szathmár vármegyében, közel F. Gyarmathoz: 8 kath., 508 ref., 9 zsidó lak. ref. anyatemplommal. Földje a Szamos felé homokos, egyebütt fekete nyirok, és bö termékenységü, rétje és legelöje kivált a Gyúton böséges, s azért szép szarvasmarhát tart. F. u. Botka, Szunyogh, Moricz, Olchváry, stb. Ut. p. Szathmár.

Nadab, oláh falu, Arad vmegyében, Simánd és Kis-Jenö közepette, a váradi postautban, 120 kath., 86 ref., 1548 n. e. óhitü lak., s templommal. Róna határa gazdag s elsö osztálybeli. Kiterjed 12639 holdra, mellyből belsötelek 239 h., szántóföld 5297 h., rét 2132 h., legelö 2912 h., erdö 2059 hold. Ebből majorsági szántóföld 3000 hold, kaszálló 1000 h. legelö 1059 h., erdö 2059 h. Vize a Fejér-Körös és a fejérkörösi malomcsatorna. Ezen van az uradalomnak egy 6 kerekü malma, melly 7 molnárt foglalatoskodtat; 24 óra alatt egy kerék 80 posoni mérö gabonát öröl; s

s az egész malom liszta jövedelmet mintegy 9600 posoni mérö gabonát hoz be. F. u. József föherczeg volt nádor.

Nadabula, magyar-tót falu, Gömör és Kis Hont egyesült vmegyékben, ut. p. Rosnyóhoz $1/2$ óránvira a Sajó mellett: 126 kath., 715 evang. lak. Határa szük, hegyes és kösziklás; de erdeje szép; a vasbányákban szorgalmatosan dolgzik. F. u. a rosnyói püspök.

Nadalbesty, oláh falu, Arad vmegyében, 314 óhitü lakossal.

Horvát-Nádalja, horvát falu, Vas vgyében, Körmend mellett, 583 kath. lak. Földje termékeny; rétjei kövérek. F. u. h. Batthyáni.

Magyar-Nádalja, magyar f., Vas vmegyében, 160 kath. lak. F. u. h. Batthyáni. Ut. p. Körmend.

Nadánytelek, oláhul Nadár, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz északra 3 mfd., egy dombon, 8 r. kath., 18 ref., 6 zsidó, 262 görög kath. lak., s anyatemplommal. Szántóföldе 500 h., 232 h. rét, 320 h. legelő, 180 hold szölö. Sárga agyagos földe rozsot, kukoriczát legingább terem; bora igen jó volna, ha becsületesen mivelnék szerfelett tunya lakosai; gyümölcse is böséggel. Birják: Fényes János, Imre, Lázár, id. Fényes Károly, Domokos Zsigmond, Jánky László, Miskolczy Imre, Középesy Gyula, Szodoray Farkasnö, és Sándor, Nyéky Lajos, Balku József, Szabó József.

Nadap, német falu, Székesfejér vmegyében, egy erdővel koronázott hegy tövében, 780 kath., 8 zsidó lak., kath. anyatemplommal. Szántóföldje kevés, s nem igen termékeny, de Csúcsos nevü hegye jó bort ad. F. u. gr. Cziráky Antal. Ut. p. Velencze.

Nádas, oláh falu, Arad vmegyében, két hegy oldalán, s azok közti völgyben, Magyaráthoz keletre 4 mfd., 12 kath., 8 ref., 1638 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 21,000 h. mellyből szántóföld 4484 h., rét 346 h., erdö 16,000 hold, beltelek 142 h., szilvás 26 h., szölö 2 hold. Ezekből majorsági szántóföld 2500 h., rét 10 h., szilvás 6 h., erdö 16,000 hold, és 2 h. szőlö. Földje köves, sovány. E határban ered a Cziger vize, s van még más pataka Tycsa nevü, és 2 barlangja, mellynek egyike 6 öl hosszú, 1 öl széles, másika 3 öl hosszú, s 1 öl széles. F. urak Marczibányi Antal és testvérei.

Nádas, tót-magyar falu. Hont vmegyében, egy kies környéken, ut. p. Ipoly-Sághoz északra $2 \frac{1}{2}$ mfd. a lévai országutban: 401 kath., 1 evang lak. Kath. paroch. templom. Köbánya. Sok és jó bor. F. u. a beszterczei káptalan, s m. t.

Nádas (Alsó, Felsö), puszták, Nógrád vmegyében, 54 kath., 3 evang. lakkal.

Nádas, tó. m. v. Poson most F. Nyitra vmegyében, Nyitra vármegye szélén, a Szeniczre vivő országútban egy igen kies vidéken: 1126 kath., 5 evang., 213 zsidó lak., kath. paroch. templom; synagoga. Határa dombos; nagy erdeje sok vadat táplál; szőlőhegye savanyú bort terem. A korláthkői urad. tartózik, s nagy részt Motesiczky nemes nemzetség birja. Ut. p. Nagy-Szombat.

Nádasd, puszta Pest-Solt vmegyében, Kalocsa és Csertö puszta mellett, a kalocsai érsek birtoka.

Nádasd, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $3^{5}/_{16}$ ut. p. Egertöl $1^{13}/_{16}$ állomásra, hegyes vidéken délről s északról nyilt völgyben Járdánháza, Csernely, Balaton helységek, délröl pedig Heves megye szomszédjában. Határkiterjedése 5514 hold, ebböl belsötelek 93 h., mivelés alatti szántóföld s rét 1872 h., czenki-

vül irtás 300 h., erdő 3049 h., használatlan föld 200 h. A föld hegyes fekvésü, sovány agyag fekete s veres nyirok keverékkel, buzát, rozsot, zabot, burgonyát terem, kisebb mértékben vettetik tenkely és kukoricza. A határ három nyomásra lévén felosztva fekete ugart tartanak. A felszabadult urbériség 33 egész negyedik osztálybeli telket számlál, mellyet 3 egész és egy negyedes, 4 egész, 7 háromnegyedes, 22 fél. 25 egy negyedes, 24 egy nyolczad, 12 egy tizenhatodos, összesen 93 telkes gazda mivel, házas zsellér 3, lakó 9. Némely földes urak természetben kilenczedet szedtek, mások telkeiket, egy telektől 24 pftól 40 pftig való, évi fizetésért haszonbérbe adták, 8 telket pedig már az 1848-diki felszabadulás előtt a jobbágyság egyenkint 400 pftért megváltott. A királyi dézma fejében 50 pftot fizetett a helység az egri érseknek. Lakóház van a helységben 111, lakos 885, ebből r. kath. 874, evang 1, zsidó 10., r. kath. anyanszentegyházzal. Nádasd a dédesi képviselő választó kerülethez tartozván, 1848-ban összeirtt választóinak száma 69, kik közül 64 ingatlan birtok, 4 értelmiség, 1 régibb jogczimen nyerte választói képességét. Van a határban 3 köszén bánya, mellynek ketteje az ordi vasgyár részére, két felügyelő alatt 24 egyén által miveltetik, egy bánya jelenleg pihen. Birtokosok a helységben: Szentmiklósi József, Fejér István, Draskóczy Sámuel, Fejérvári Józsefné, Utassy István, Berczeli István, Sturmann örökösök, az Almási család, gr. Csáky István örökösei, b. Palocsay Anna, Plathy Imréné, Lazházy Miklós, Pap Márton.

Nádasd, puszta, Nógrád vmegyében, Szent-Iván mellett, 52 hold szántófölddel, 24 h. réttel és 28 hold szőlővel. Partos helyen fekszik s elég termékeny. F. u. többen.

Nádasd, német falu, Baranya vmegyében, a Mecsek hegy tövében, egy igen regényes vidéken: 2131 kath. lak., s egy derék paroch. templommal. Határa hegyes, s azért kevés szántóföldje van; de szőlőhegye roppant. Ékesiti a csinos izlésü püspöki mulató-kastély, vad gesztenyefákkal sürüen körülövedzve, mellyhez egy gyümölcsös kert, remeteház tartoznak. Vadaskertje eltöröltetett. Erdeje tágas és szép. Kőbánya. Sok bodnár és kőfaragó. Kalváriájáról gyönyörü kilátás esik. A kastéllyal általellenben lévő dombon láthatók egy régi épület romjai, mellyet templáriusok monostorának tartanak. F. u. a pécsi püspök. Ut. p. Pécsvárad.

Nádasd, puszta, Somogy vmegyében, 10 kath. lak.

Nádasd, tót-magyar falu, Abauj vmegyében, a Hernád völgyében, egy gyönyörü felemelkedett helyen, 998 kath., 7 evang., 89 ref., 50 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Három kastély Jövedelmes vizimalom. F. u. Sós, Csoma, Bónis, Fekete, Czékus. Ut. p. Kassa.

Nádasd, magyar falu, Vas vármegyében, ut. p. Körmendhez délre 1 mfd., 404 kath., 330 evang., 12 ref., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Ágostai fiók gyülekezet és oskola. Szép szőlőhegy és erdő. Földes ur h. Batthyáni.

Nádasd, magyar falu, Poson v.-megyében, Fel-Bárhoz $^1/_2$ órányira: 844 kath., 11 zsidó lak. Termékeny szántófölddel, s jó marhatartással. F. u. számos nemesek. Ut. p. Somorja.

Nádasd, puszta, Veszprém v.-megyében, a cseszneki kerületben.

Nádasd, puszta, Nógrád vmegyében a Zagyva mellett, Pásztó szomszédságában, 1300 h. határral, kövér rétekkel, jó szántóföldekkel, erdővel.

Nádasfalva (Trsztenna), tót falu, Liptó vmegyében, 128 kath., 192

evang. lak. Kath. fiók szentegyház. F. u. Bán család. Ut. p. Okolicsna.

Nádaska, magyar falu, Abauj-Torna vármegyében, Tornához délnyugotra egy mérfdnyire: 247 kath., 175 ref., 6 zsidó lak. Szép kastély és kert. Nagy gazdaság. Vendégfogadó. Fűrész- és liszt malmok a Bódva vizén. Szölöje nem sok. F. u. gr. Gyulay. Ut. p. Rosnyó.

Nádaska, Treszcany, tót falu, Abauj vmegyében, az Osva mellett: 102 kath., 88 evang., 19 ref., 8 zsidó lak. F. u. gr. Forgács. Ut. p. Kassa.

Nádaslak, puszta, Poson vmegyében, Egy-Gelle fiókja, 28 kath. lakkal.

Nádfő, Nadvej, tót falu, Sáros vmegyében, Posfalu fil. 37 kath., 5 evang. lak. F. u. többen. Ut. posta Eperjes.

Nádkút Rohrbrunn, német falu, Vas vmegyében a stájer határszélen a Lapnics mellett: 422 kath., 6 evang. lak. Harminczad hivatal. Buza, dohány, kender, bor- és gyümölcstermesztés. Erdő. F. u. gr. Batthyáni, s a németujvári uradalomhoz tartozik. Ut. p. Fürstenfeld.

Nadlány, tót falu, Nyitra vármegyében, a Nyitra völgyében, Trencsén vmegye szélén: 328 kath., 16 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Tapolcsán.

Nádszegh, népes magyar falu, Poson vmegyében, a kis Duna mellett, Posonhoz 7 mfd., r. kath. paroch. templommal, nagy sóházzal, s lerakóhellyel. Lakosai kik 2016 kath., 7 zsidókra mennek, vagyonosok. Termékeny határjokon kiterjedt gazdaságot folytatnak, hajókáznak, vesszőből igen sok kocsikast készitenek, s sok szarvasmarhát tartanak. Erdejük, gyümölcsük elég; F. u. gr. Eszterházy József. Ut. p. Szered.

Nádudvar, német falu, Pest-Solt vmegyében, ut. p. Hajóshoz délre 1 mfd., a bajai országutban, rónaságon. Határa keletről dombos, a dombok alján lapályos, vizenyős. Van 82 urb. telek után 2296 h. szántóföld, 984 h. rét, szölő 1092 kapa; legelője tágas; erdők itt-ott vannak ültetve a homok földek megfogására. Urasági földek nincsenek. Földje terem tiszta buzát, jó kétszerest, rozsot; marhatenyésztése virágzó. Halaszicza folyóban sok halat fog. Lakja 1789 rom. kath. paroch templommal. F. u. a kalocsai érsek.

Nádudvar, magyar m. v. Szabolcs vármegyében, Debreczenhez 4 mfdnyire a pesti országutban: 463 romai, 409 kath., 8 evang., 16 n. e. óhitű, 5683 ref., 400 zsidó lak., rom. kath. és ref anyatemplommal, synagógával, postahivatallal, vendégfogadóval. Határa gazdag fekete földből áll, e mellett roppant kiterjedésű, de többnyire majorsági birtok, mert egész urbéri telek csak $13^4/_8$ van, s ez első osztálybeli: Fában szükséget érez. F. u. gr. Vay, b. Baldachy, b. Perényi, b. Vay, Aranyos, Balás, Bene, Bökönyi, Barta, Bereczky, Bekecs, Biró, Cseke, Csernátonyi, Czibere, Czeglédy, Deme, Demjén, Dálnoky, Erdélyi, Edelényi, Egry, Fejér, Fekete, Fogarassy, Gál, Györfy, Győry, Gellért, Halasy, Harmathy, Hodosy, Ibrányi, Iklódi, Iványi, Kósa, Kiss, Katona, Kenéz, Kemecsey, Károlyi, Ludmán, Madácsy, Mészáros, Mikola, Molnár, Mómus, Madarász, Mikó, Mile, Mihályi, Szabadszállási, Nagy, Ács Nagy, V. Nagy, Szödényi Nagy, Nemes, Örsy, Pap, Polgáry, Razsó, Szathmáry, Szücs, Szivák, Szabó, Szigethy, Szanics, Törös, Tóth, Zákony, Zöldy, Varga, Vecsey, Virágos, Varsányi, Várady, Vattay, Szilassy, Szathmári, Király, Márczy, Szécsy, Szerdahelyi, Borbély, Dersy, Putnoky, Jósa, Szentimrey, Horváth, Boros, Solyom, Kovács, Pethő.

Nágocs, magyar-német m. város, Somogy vmegyében, 757 kath., 375 ref., 5 zsidó lak., kath. és ref. anyatemplommokkal. Szép urasági kastély és kert. Hegyes, völgyes határa, sikeres búzát, rozsot, burgonyát, dohányt terem. Szölöhegye s derék erdeje van. Az uraság telivér ménest és szép merino juhokat tart. F. u. Ziehy nemes család. Ut. p. Szemes.

Nagyág, német-magyar falu, Baranya vmegyében, hegyek közt, ut. p. Pécs. Határa 770 hold, mellyből urbéri beltelek 30, szántó 316, rét 102, gyeplegelő 40, erdei legelő 200, szölö 81, urasági beltelek 1, erdő 200 hold. Lakja 392 német ágostai, és 149 magyar kath. Földes ur h. Eszterházy.

Nagybánya, királyi város Szathmár vármegyében, hajdan A s z o n y p a t a k a, fekszik gyönyörü egészséges vidéken, Szathmár-Németihez kelet-délnek 6 mfnyire. Van 5000 lakosa, kik többnyire magyarok, $^2/_5$ romai kath., $^2/_5$ reformatusok és kevés ágostaiak, $^1/_5$ görög katholikusok. Midenik felekezetnek helyben van papja és temploma. A minoriták is birnak itt zárdát, és templomot, s az itteni gymnasiumban eddig ők tanitottak. Van itt fő bányász hivatal, sóház, postahivatal, kerületi bányatörvényszék lőpormalmok. A város szomszédságában már az ős időktől fogva gazdag arany és ezüstbányák miveltetnek. Van a városnak szép négyszegü piacza, díszes házakkal. Régi szász lakosai, hogy pinczéket tarthassanak (a város lapos helyen feküvén) a vizet földalatti csatornákon ereszigették a Szaszár vizébe. E vizen több malmai vannak a városnak; ezentúl nehány lépésre folyik a Fernezely vize, szép tiszta, s a legjobb ivóvíz; ezen is malom és ércz-zúzó művek vannak. Szölöhegyei délre feküsznek, s jó asztali bort teremnek. A borpalaki szölők alatt igen jó savanyúvíz, a völgyekben szép hideg források buzognak. A gyümölcs termesztés itt nagy fontosságu. Hires a nagybányai gesztenye és aszalt szilva; ezenfelül terem jó izü alma, körte, baraczk, noszpolya, berkenye, barkócza. Hegyei szép térséges legelőkkel, orvosi füvekkel, hideg forrásokkal, tölgy, jávor, bikk, és köris fákkal bövelkednek. De találtatnak nagy vadak is, u. m. özek, szarvasok, vaddisznók; továbbá fajd- és nyirtyúkok, császármadarak szalonkák, st. Kézművesei közt a késcsinálók és az igen számos gubások különös emlitést érdemlenek A város 4 egész és $^1/_2$ falut bir, u. m. Felső-Fernezelyt, Felső és Alsó Ujfalut, Lénárd falut, és Laposbányának felét. —

Nagybánya 1142-ben II Geyza által szászokkal népesittetett meg. 1347 I. Lajos nevezetes szabadalmat adott a városnak, mellyből kitetszik, hogy már ekkor virágzó bányászata volt. 1411. György serviai despotának adatott cserébe Belgrádért. 1459. vára volt, mellyet Corvin Mátyás anyja birt. Ugyancsak Mátyás a bányákat bérbe adta a városnak 13,000 arany forintért. 1490-ben Albert lengyel királyi herczeg 8000 katonáival felprédálta. 1530 után Zápolya János kezére került a város. 1560. mind Nagybánya, mind Felsőbánya Balassa Menyhértnek adatott. 1567 Zápolya János Zsigmond a várat csak igen véres ostrommal vehette be a császáriaktól; s ez uttal lerontatott. 1624. a város Bethlen Gábornak; 1645. a linczi békekötésnél fogva Rákóczy Györgynek adatott. 1667. Vesselényi István elfoglalta. 1687. az országgyülésen panaszoltatott, hogy a ref. templom, oskola elfoglaltatván, jesuiták hozattak be.

Nagybér, puszta, Komárom most Esztergom vmegyében, Kisbértöl $^1/_2$

mfd., északról, Kisbér, Kethely; keletről Sárkány; délről Hanta; nyugotra ugyanez, és Kisbér által körülvéve. Földe mind majorsági, és öszszesen. 2566 h. és 770 □ ölre terjed, ebből 31 h. 600 □ öl szántóföld, 50 h. 833 □ öl rét, 2482 h. 750 □ öl erdő, 1 h. 943 □ öl belső telek, földe homokos, s rajta évenkint 10—15 holdnyi dohány termesztetik, melly a vékihez hasonló kedves ízű és nagyon kerestetik. Erdeje szép, tölgy, — gyertyán, — nyir, — bikk, — köris, — főkép pedig cserfából áll, benne őzek is tanyáznak. A dohány kertészséggel van 42 kath. lak. A kisbéri urad. tartozik, s régi viszontagságai azzal egyenlők.

Nagyerdő, puszta, Poson vármegyében, Magyar fiókja, 4 kath. lakkal.

Nagyberek, puszta, Heves v.-megyében, Sirok és Recsk közt.

Nagyfalu, oláh-német-rácz f. Temes vmegyében, Aradhoz nyugotra 3 mfd., a Torontálba vezető kavicsolt utban, 288 r. kath., 979 n. e. óhitü lak. Határa 5078 hold, mellyből 3187 hold szántóföld, 689 h. rét, 340 h. legelő, 209 h. házhely, 17 h. szőlő, 6 h. szorgalomföld, 630 h. kivágás. Urbériség: 3651, majorság 1424 h. Gazdag fekete földe leginkább buzát és kukoriczát terem, Czigara és Sztogos juhok nagy mennyiségben tenyésztetnek. Maros vize a határszélen vonul el Arad vmegyétől elválasztván, s rajta egy réven Szemlakra járhatni. A helység tövében van egy 87 holdnyi tó, mellyben nagy halászatok történnek, s terem benne nád is. Galambos, Aranka, és Telek vizek nedvesitik még a határt, mellyen egy nagyszerü tatárhányási domb látható. A helységben van erős anyagból épült uradalmi lak, épen a közepen egy akáczfákkal köritett igen szép belékességü óhitü templom, tanoda, és 2 lelkészi lak. A német katholikusok is birnak egy oskolát. F. u. b. Szina György.

Nagyfa, puszta, Borsod vármegyében, lásd Tisza-Dorogma.

Nagyfalva Mogersdorf, német falu, Vas vmegyében, a Rába mellett, Sz. Gothárdhoz nyugotra 3 óranegyedre, 780 kath. lak. Szép paroch. szentegyház. Áldott határa sokban bővelkedik. Terem sok buzát, rozsot, árpát, kukoriczát, kendert. Dohánya egész Vas vmegyében legjobb. Rétjei kövérek. Legelője, fája elég. Szőlőhegye (Schlössel) pedig hires fejér borral fizet. Továbbá diszesiti e helységet a szentgothárdi apátnak jó magas dombra épült kastélya, egy gyönyörü kápolnával együtt. A kilátás innen valóban bájoló: keletre lábai alatt látja az ember Szentgothárd városát csinos lakházaival, és a Rába vize csavargos menetelét; mindjárt mellette az apátsághoz tartozó nagy kiterjedésü s hires bort termő majorsági szőlőhegyet, távolabb a virágos réteket termékeny róna szántóföldek, s ismét gyümölcsösök váltják fel; végre a hegy tövében egy pompás mulató erdő tűnik fel, melly árnyékos séta helyeivel, szüntelen változó formáival, friss csergedező forrásaival, a legszebb pihenő helyül szolgál. — A szentgothárdi hires ütközet a helység mellett elterülő sikságon történt. A szentgothárdi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Rába Sz. Mihály.

Nagyfalu, magyar falu, Szabolcs vmegyében, ut. p. Tokajhoz $1/2$ mfdnyire: 206 romai 104 gör. kath., 583 ref., 18 zsidó lak., ref. anyatemplommal, részint fekete, részint fövenyes de termékeny határral. Földes urak Balogh, Bekényi, Benyó, Bónis, Czékus, Csoma, Földváry, Homolkay, Klobusiczky, Kolosy, Kausay, Majos, Marjássy, Pap, Sebes, Szemere. Jármy Bernáth, Korda, Zsoldos.

Nagyfalu, magyar falu, Baranya vmegyében, 5 kath., 530 ref. lak. Ref. anyatemplom. Lapályos termékeny határ. F. u. a siklósi• uradalom Ut p. Siklós.

Nagyfalu, magyar falu, Nyitra vmegyében, a Nyitra jobb partján, Berencshez $^1/_2$ órányira: 271 kath. lak. F. u. a nyitrai káptalan. Ut. posta Nyitra.

Nagyfalu (Welka-vesz), tót f. Nógrád vmegyében, 69 kath., 311 evang. lak. Földje jobb mivelést megvár mint a millyent lakosai adnak; rétje kevés; erdeje nevendék; olly jó agyagbányái vannak, hogy más helységbeli fazekasok is innen vitetnek agyagot, s ezért a lakosok többnyire vagy fazekasok, vagy bodnárok. F. u. a Mocsáry család. Ut. p. Szakál.

Nagyfalu, magyar falu, Honth vmegyében, az Ipoly jobb partján. 498 kath., 10 evang., 1 ref. lak., csinos úri lakással és kerttel, homokos, de termékeny határral, bortermesztéssel, vizi malommal. F. u. Tersztyánszky; Liptay. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Nagyfalud, puszta, Zala vmegyében, Szent-Lőrincz és Szent-Iván közt.

Rácz-Nagy-Gáj, rácz falu, Torontál vmegyében: 40 kath., 10 evang., 1804 n. e. óhitü, 22 zsidó lak., óhitü anyatemplommal. F. u. a Malenicza család.

Német-Nagy-Gáj, német f., Torontál vmegyében, ut. p. Margitához északra 1 mfdnyire, Temes vmegye szélén; 634 kath., 2 evang., 4 óhitü, 16 zsidó lak. $63^5/_8$ egész telekkel. Kath. paroch. templom. F. u. a Malenicza család.

Nagymarton, németül, M a t t e r s d o r f, német m. v. Sopron v.-megyében, Sopronhoz nyugot-északra 2 mfd., 3000 kath., 1500 zsidó lak., paroch. templommal, synagógával. Dombos határában van 2099 h. szántóföld, 138 h. rét, 170 h. legelő, 437 h. szőlőhegy, és 1474 h. erdő. Földje sokféle, egészben közép termékenységü, s. buza, rozs, árpa, zab és burgonya vettetik. A gyümölcstermesztés csak most kezd éledni. Erdeje részint fenyőfákból áll. F. u. h. Eszterházy Pál.

Nagymező, puszta, Nógrád vmegyében, Ecseg fiókja, 4 kath. lak.

Nagy-Mihály, magyar f., Borsod vmegyében, Miskolcztól $2^3/_{16}$, Egertől $1^{15}/_{16}$ állomásra, ut. p. Kövesd $^{12}/_{16}$ állomás. Határa 6700 hold, mellyből beltelek 423, szántó 3708, rét 944, közös legelő 1625. Urbériség 33 telek. Majorsági szántó 2880, rét 480 hold. A határ $^1/_3$ vadvizes és szikes, $^2/_3$ fekete nyirkos gazdag föld. Lakja 769 ref., 332 r. kath., 146 héber. Ref. anya, kath. fiók templomok, synagóga. Patakja malmot hajt. E patak sok rétséget képez, mely vadkácsákkal szerfelett bővelkedik. Birtokosok: gr. Fáy Anna gr. Péchy József özvegye, b. Majthényi Luczia, Kállay Péter özvegye; Majthényi Józsa, Gyurcsányi, Pyber, Blaskovich örökösök, Almásy József csődtömege, Klobusiczky Ede, b. Wimpfen; Szily Carolina, Fáy Barnabás özvegye, Fáy Bertalan, Láczay és Góth örökösök

Nagy-Mihály, tót-orosz m. v. Zemplén vmegyében, a Laborcza mellett Ungh vmegye szélén, Kassához keletre 8 mfdnyire: 1280 romai, 612 gör. kath., 60 evang., 170 zsidó lak. Romai és görög kath. paroch. templom. Synagoga. Csinos kastély és kert, cs. k. sóház és postahivatal. Híd a Laborczán, s két malom. Szántóföldje 1938 hold, s elég termékeny. F. u. gr. Sztáray Albert örök.

Nagyod, magyar falu, Bars v.-megyében, a Garan bal partján, ut. p. Lévától délre 1 mfd. 24 kath., 341

ref., 3 evang. lak. Ref. anyatemplom. Sok legelő. Füzeserdő a Garan mentiben. F. u. h. Eszterházy.

Nagypatak, oláhul Válcemáre, oláh falu, Bihar vmegyében, M. Csekéhez 1 óra, 300 n. e. óhitű lak., s anyatemplommal, fejér agyagos, sovány földdel és erdővel Birja a váradi deák püspök.

Nagyszeg, tót falu, Nyitra v.-megyében, a Nyitra jobb partján, Surányhoz $1/4$ mfdnyire: 229 kath., 7 zsidó lak. első osztálybeli határral. F. u. többen. Ut. p. Ersekujvár.

Nagy-Szombat (Tirnavia, Tirnau, Trnava), egy a legrégibb szabad kir. városok közül Magyarországban, Poson, az uj rendezés szerint F. Nyitra vmegyében, Posonhoz 6 mértföldnyire: Eredetét, — vagy csak kőfalakkal való megerősitését ugyan azon Constantia csehországi özvegy királynénak III. Béla leányának köszönheti, ki a vörösköi várat épittette. Ennek halálával IV. Béla 1238-ban egy arany bulla erejénél fogva már szabad kir. várossá tette, s a tatárok pusztitása után több szép szabadságok mellett Gerinch nevű földdel, most Gerencsér faluval megajándékozta. 1280-ban III. László királyi kegyelmét Zill, most Nagy-Bresztován helységnek ajándékozásával tetézte, söt még ugyan ezen században Magyarád és Razma, most Modersdorf és Rozindol faluknak is birtokába jutott. — Szinte nagy jóltevője volt I. Lajos; mert ez minden vámtól felmentette lakosait, megerösitette Bélának azon privilegiumát, hogy egész a Morva szélekig szabadon vághassanak fát és követ; oltalmazta a hatalmas Sz. Györgyi és Bazini grófok, s a vörösköi Volfárthok erőszakoskodásai ellen; végre a mostani paroch. templom talpkövét letette, de 1380. 11-dik septemberben itt meghalálozván, épitését csak Zsigmond király végezte be; ki egyuttal 1419-ben engedelmet ada, hogy sört főzhessenek, két országos vásárt tarthassanak. — 1463. 1508. 1647-ben ujabb vásárokra nyertek szabadságot. 1510-ben Bárlai Mózes, helybeli plébános Rákocz, Dombó helységével, s Keresztes pusztájával királyi engedelem mellett meggazdagitotta. — 1531-ben itt született Sambucus János v. Sámboky hires historiographus és orvos Ferdinand, Maximilian és Rudolf királyok alatt. — 1539-ben egy gyermek megölettetéseért, melly bün Thurzó Elek nádor' elölülése alatt kirendelt törvényszék előtt reájok bizonyult: egész városból kikergettettek. — 1543-ban a törököktöl való félelem miatt az esztergomi székes káptalan ide vette lakását, s innen csak 1820-ban ment vissza Esztergomba. 1554-ben Oláh Miklós primás megvetette talpkövét azon oskolának, mellyet késöbben Pázmán Péter ritka bőkezüséggel, jesuitákat hiván be, az egyetemek sorába emelt, s melly Mária Therézia által jószágokkal, s ujabb facultásokkal megajándékoztatott, József császár által pedig Budára általtétetett pesti egyetlenegy magyar egyetemben mind e mai napig virágzásban fen áll. 1561-ben volt azon esztendő, mellyben 3 Austriából jött jesuita N.-Szombatban megfészkelődött, 5 esztendő elteltével pedig Magyarországban az első seminarium állittatott fel 10 ifju számára. — Egyébiránt e város sem menekedhetett meg a magyarországi véres belsö és török háboruk sanyaru következéseitől. Igy az I. Frdinand segitségére jött seregek ellepvén N.-Szombat környékét, élelem szerekben, borban, fűszerekben nagy zsarolásokat tettek; de mindezeket, mind a Bocskay, Bethlen háborukat s pestist elhallgatván; legsiralmasabb állapotra jutott Tököly felzendülésével. Ugyanis

ekkor a Tököly magyar és tatár seregei a városban és körülötte táborozván, történetből vagy is szántszándék ból tűz ütött ki, a midőn nem mervén a lakosok a város kapuit felnyitni, s vagyonukat kihordani, a falukon kivül tanyázó, s rablásra várakozó magyar és tatár seregek miatt, ez olly szörnyü pusztitást teve, hogy 4000 embernél, s nehány száz szarvasmarhánál több elveszté életét, s $^1/_3$ a városnak hamuvá lett.

A mi N. Szombatnak mostani állapotát illeti: fekszik ez egy termékeny rónaságon, Tyrna patakja mellett, melly keresztül folyja. Kőfala lövő lukakkal van ellátva, s elég vastag, de ágyu ellen nem sok védelmet állhatna. Sánczainak egy része betöltetett, egy része zöldséges kertekké, más része árnyékos sétáló-helylyé alakittatott; utczái közül a középső, mellyre két fő kapu nyilik, legszélesebb és szebb; közepén van a piacz a város házával, egy nagy vendégfogadóval, s több derék magán épületekkel s boltokkal együtt, s valamint ez, ugy a többi mellékes utczák is kövezettek. Házai többnyire földszintiek, és egy emeletesek, s köztük több csinos izlésü épületeket láthatni. — A sok templom, klastrom miatt hajdan kis Rómának neveztetett, a mint hogy most is 9 kath. egyházat mutathat, mellyek közül a parochialis, a benedictinusoké, s a volt jesuitáké különösen nézésre méltók. Ezen kivül van még itt egy evang. anyaszentegyház, egy óhitü (görög) kápolna, synagóga, collegiált (társas) káptalan seminarium, kath. gymnasium, normális oskola, leány oskola a sz. Orsolya szüzek gondviselése alatt; egy szinház, katona nevelőház a 33-dik magyar gyalog ezred számára, egy városi, és vármegyei kórház, invalidház, harminczad és postahivatal, takarék-pénztár. — Lakosai, kik 7717 lélekre mennek, nyelvökre nézve nagyobb részint tótok és romai katholikusok, kevesebb németek és magyarok. Vannak evangelikusok és zsidók is. — Foglalatosságokra; mesteremberek, kereskedők és földmivelők. — Országos vásárjai posztóra és gyapjura nézve nagy fontosságuak.

Szántóföldei N. Szombatnak bőven vannak s igen termékenyek, mellyre nézve a mezei gazdálkodásból többen táplálják magokat, de csürjeiket (pajta) kivül a városon épitették. — Van egy répaczukor és két eczet és szeszgyára.

Nagyut, puszta, Heves vmegyében, Kálhoz $^3/_4$ órányira: 72 kath. lak. Fontos juhtenyésztés. Nádlórét. F. u. a debrői uradalom. Ut. postája Kápolna.

Nagy-Várad, lásd Várad.

Nahács, tót falu, Poson, most F. Nyitra vmegyében, Nádashoz keletre 1 órányira a Fejérhegyek közt: 461 kath., 13 zsidó lak., kath. paroch. templommal, szép erdővel, sovány földekkel, vizimalommal; $^1/_2$ fertálynyira a helységtől a hegyek közt áll magában egy régi sz. ferenczi klastrom, remeteházzal együtt. F. u. gr. Pálffy Ferencz. Ut. p. N.-Szombat.

Nakk, magyar falu, Tolna vmegyében: 780 kath, 4 zsidó lak., paroch. szentegyházzal. Határa igen termékeny; bort termeszt; erdeje és vizimalma van. F. u. h. Eszterházy.

Nákófalva, vagy Szöllős, német falu, Torontál vmegyében, ut. postája Komlós és Kikinda közt, mindeniktől 1 órányi távolságra: 1718 kath. lak., s anyatemplommal, első osztálybeli határral. $98^4/_8$ egész telekkel. F. u. Nákó János.

Kis-Namény, magyar falu, Szathmár vmegyében, Jánkhoz északra egy kis órányira: 33 romai, 151 görög kath., 494 ref., 53 zsidó lak., reform. anyatemplommal. Határa szép

tiszta buzát terem; ugyszinte lencsét, s borsót; tölgyes erdeje nagy. F. u. Domahidy Antal, gr. Majláth, s még nehány nemes birtokosok. Ut. p. Szathmár.

Vásáros-Namény, magyar m. város, a Tisza bal partján, Bereg vármegyében, saját postahivatallal és váltással, Beregszász és Berkesz közt. Lakja 900 lélek, kik többnyire reformatusok, anyatemplommal. Határa bő termékenységü volna, de az árvizek rongálják. Gyümölcse, szénája, hala bőséggel. Birják: Lónyai, Bárczay, Eötvös családok.

Námesztó, tót m. város, Árva vmegyében, az Árva vize bal partján: 1492 kath., 176 zsidó lak. Kath. par. templom. Synagóga. Vendégfogadó. Sörfőzőház. Több vizimalmok. Falerakóhely. Lakosai kevés rozsot, több zabot, hires jóságu burgonyát, lent, kendert termesztenek. Gyolcs-kereskedésök nevezetes. Sessiója $109^{3}/_{8}$. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Nána, német falu, Veszprém v.-megyében, a Bakonyban: 1018 kath., 8 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Fürészmalom. Sörház. Rengeteg erdö. F. u. gr. Nádasdy Tamás örök. Ut. p. Pápa.

Nána, magyar falu, Esztergom, vagy az uj rend szerint Komárom v.-megyében, Párkány, Ebed helységek, Mikó és Kis-Tata puszták határai és a Garan vize közt: 450 kath. lak., a Nána vize mellett. Mikó és Kis-Tata pusztákon az uradalomnak nagy gazdasága van; Nánán pedig birnak a lakosok 358 hold róna fekvésü termékeny szántóföldet, 59 hold rétet, 1009 kapa szőlőt. E határon megy keresztül a pest-váczi vasutvonal. F. u. az esztergomi káptalan. E helységről már II. Geyza oklevelében van szó 1157 évről.

Felső-Nána, derék helység, Heves vgyében, Domoszló szomszédságában: 919 kath., 9 zsidó elmagyarosodottelébbtótlak., par. templommal. Földe, rétje termékeny; erdeje van, s vörös bora a visontaival vetélkedik. F. u. b. Brudern József örökösök, gr. Eszterházy, b. Orczy Lőrincz örök., Petrovay, Tarrodyné, Gosztonyi, Dozler, Perlaky, Ullmann László, Kovács örökösök. Ut. p. Gyöngyös.

Alsó-Nána, német-rácz-magyar falu, Tolna vmegyében: 8 kath., 363 n. e. óhitü, 643 ágostai, 72 ref. lak., ágostai fiókgyülekezettel, s óhitü szentegyházzal, mellyben a grabóczi kalugyerek teszik az isteni szolgálatot. Szőlőhegye igen szép. A báttaszéki uradalomhoz tartozik. Ut. post. Báttaszék.

Felső-Nána, német falu, Tolna vármegyében: 21 kath., 34 óhitü, 26 ref., 1219 ágostai, 3 zsidó lak. Van evang. anyatemploma, s a paplak és oskolaház 1834. aug. 6-kán egészen összeégett. Dohányt sokat termeszt. F. u. gr. Apponyi György. Ut. posta Bonyhád.

Nagy-Nána, puszta, Pest-Solt vmegyében, Kalocsa mellett, 127 hold határral, a kalocsai érseké.

Kis-Nána, puszta, Pest-Solt vmegyében, Kalocsa és Pataj közt, lásd Bátya leirását.

Tisza-Nána, magyar falu, Heves vmegyében, rónaságon, ut. post. Kápolna. Népessége 3042 lakos, kik közt 1566 reform., 1470 rom. kath., 7 zsidó. Van jeles kath. és ref. anyaegyháza, kórháza, mellyet helybeli kath. lelkész Eperjesi József apát ur alapitott; derék urasági tisztilaka, s egy uradalmi tömlöcze. Határa 10,000 hold, mellyből szántóföld 4050 hold, közös legelő és kaszálló 5800 hold, füzes erdő a Tisza mellett, melly a határ déli részén folyik 150 h., szőlő nincsen. Mind ez az erdőn kivül urbériség, csakhogy a legelő közös.

Földe gazdag nyirkos fekete föld, melly mindent megterem; legelője néhol székes, déli határát pedig az árviz rongálja. F. u. a szathmári püspök, s feje egy uradalomnak, mellyhez tartoznak: Köre, Kömlö, Sarud, F. Halász és Zsércz helységek; Hidvég, Magyarád, Szilos, Ravaszhát, Várfenék, Olfa, Miniszló puszták.

Nánás, hajdu város, a hajdu kerületben, Doroghoz nyugotra $^3/_4$ mfdnyire: 11,393 ref., 83 r. kath., 45 g. kath., 6 evang., 11 óhitü, 100 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa felette termékeny; igen szép szarvasmarhát tenyészt, bort termeszt; posványaiban sok nádat vághat. Tedej pusztán rész jószágot bir. Ut. postája Hadház.

Nándor, magyar falu, Nógrád vmegyében, egy keskeny völgyben: 659 kath., 14 evang., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Mind földe, mind rétje termékeny. F. u. nagy részt a b. Prónay csal. Ut. p. Vácz.

Nandrás, tót falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Jolsvához $1^1/_2$ órányira: 22 kath., 729 evang. lak., evang. anyaszentegyházzal, nagy gyümölcs-termesztéssel. Marhája számos, ámbár rétje kevés; erdeje részint tölgyes, részint csak vesszős. Ut. p. Rosnyó.

Nánfalu, oláh falu, Máramaros vmegyében: 317 g. kath., 42 zsidó lak., anyatemplommal. Váncsfalu és Nánfalu egy határba helyheztetik, s nevezetesebb birtokosai a Godzsa, Jurka nemzetségbéliek. Ut. p. Sziget.

Nántü, oláh-német falu, Szathmár vmegyében, Béltekhez délre $1^1/_2$ mfdnyire, Közép-Szolnok vármegye szélén: 350 rom., 465 g. kath. lak., görög kath. anya, rom. kath. fil. templommal. Határa sovány s erdős, trágyázást kiván; rengeteg erdeje vadakkal bövelkedik; szölöhegye szép fekvésü. F. u. gr. Károlyi ház. Ut. p. Szathmár.

Napkor, magyar falu, Szabolcs vmegyében, ut. p. N.-Kállóhoz északra egy mfdnyire: 920 romai, 472 g. kath., 2 evang., 20 ref., 31 zsidó lak., r. kath. anyatemplommal. Határa igen termékeny; rétje, legelője elég és jó, a földes urak sok nemesitett juhot tenyésztenek; van 16 első osztálybeli telke. F. u. a Kállay nemzetségbeliek, s ezen jogon bir itt b. Jósika Miklós is, Orosz, Récsey stb.

Naprágy, magyar falu, Gömör vmegyében, közel Kelemérhez egy völgyben fekszik. Van benne reform. templom. A lakosok száma 577-re megy, kivevén nehány evangelikust, a többi mind reformatus, s eredeti magyarok. Van $26^6/_8$ majorsági telek, 150 hold erdő, 80 kapa szőlő. Hegyes szántóföldc böven termi a jó tiszta buzát s egyebet. Recski Benedeknek van itt egy szélmalma, a putnoki járásban, de Gömör vmegyében sincs több. Birják jelenleg Recski, Hamvai, Hevessi urakon kivül Szuhai, Ragályi, Nagy, Tánczos, Tar, Orbán, Kovács, Hubai, Szokol, Szivos családok. Ut. p. Tornalja.

Náraj, magyar falu, Vas vmegyében, ut. p. Szombathelyhez egy óra: 634 kath., 8 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Róna termékeny határ. F. u. Lipics, Eörsy, Szabó, Pálffy. stb.

Kis-Nárda Klein Nahring, horvát falu, Vas vármegyében, 120 kath. lak.

Nagy-Nárda, horvát falu, Vas vmegyében, Szombathelytől $1^1/_2$ órányira: 389 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Erdeje, legelője jó. Földe középszerü. F. u. gr. Batthyáni Gusztáv,

Naszály, lásd Vácz.

Naszály, magy. f., Komárom, most Esztergom vgyében, Tatához $^8/_{16}$ ut. p. Neszmélyhez $^4/_{16}$ állom. Csekély halmokat kivévé egészen sik határ; kör-

nyezik északról Szomód, hol a latai rétség ide is kiterjed; keletről Tata és a grebicsi puszta; délről a billegi puszta; nyugotról Almás. Határkiterjedése 4000 hold. Van a helység felett észak-nyugotnak egy kis szőlőhegye, másik a grebicsi és billegi határ szélen az ugynevezett Grebicsi hegy, réte a Vörös-Nadrág laposán szép. Szántóföldei szárazak, gyeplegelője böven. A határ észak-keleti felsö sarkán megy el a réteknél a Komáromból Szőnyön, Füzitőn át Tatára vezető ut, melly Füzitőtöl fogva a naszályi határszélig a régi romai töltésen megy. Lakja 115 kath., 726 ref., 1 görög és 4 zsidó, a kath. a tatai egyházhoz tartoznak, a reform. 1713 óta helyben van anyaegyházuk. Van itt egy 6 kerekü vizimalom. F. u. gr. Eszterházy Miklós.

Nastyicz (Felsö) tót falu, Trencsén vmegyében, az ugróczi uradalomban; számlál: 156 kath., 149 evang., 9 zsidó lak.

Nastyicz (Alsó,) tót falu, Trencsén vmegyében, 273 kath. lak. F. u. a nyitrai püspök.

Nasztraj, magyar-tót falu, Gömör és kis Hont egyesült vmegyékben, 216 kath., 68 evang., 43 ref. lak. Cserépedény égetés. Jó határ. F. u. többen.

Naszvad, magyar falu, Komárom vgyében, Komáromhoz északra 2¼ mfdnyire a Nyitra partján. Határa egész a Vághig kiterjed, s az áradásoknak annyira ki van téve, hogy 12000 holdnyi határából 8500 holdat vizjárta földnek mondhatunk. Földe részint fekete homokos, részint lapályos és öntéses; rét igen sok, de nem a legjobb szénát termi. Lakja 2385 kath., 7 evang., és 17 zsidó. Kath. anyaszentegyház. F. u. az esztergomi érsek.

Nátafalva, orosz-tót falu, Zemplén vmegyében, Eörmező fil., 360 romai, 622 gör. kath., 7 évang., 80 zsidó lak., 686 h. szántófölddel. F. u. Nátafalusy, Viczmándy, Szulovszky Ut. p. Nagy-Mihály.

Natrapfa, magyar falu, Zala vmegyében, 254 kath. lak. F. u. gr. Széchenyi. Ut. p. Egerszeg.

Navojocz, tót falu, Nyitra vármegyében, Szkacsán fiókja, 240 kath., 15 zsidó lak. F. u. a nyitrai káptalan. Ut. p. Privigye.

Nebojsza, tót falu, Poson vmegyében, Galanthától ½ órányira: 271 kath., 4 evang. lak. Ut. p. Szered.

Neczpál, tót falu, Thurócz v.-megyében, 150 kath., 1635 evang., 40 zsidó lak., kath. és evang. anyatemplomok.; több csinos urasági lakhelyek; papiros- és fürészmalom. Határja nagy kiterjedésü erdeje igen szép; hegyein sok juhot tenyészt. F. u. többen. Ut. p. Rudnó.

Neczpál, tót falu, Nyitra vmegyében, a Nyitra vize mellett: 238 kath. lak. F. u. gr. Pálffy Ferencz. Ut. p. Privigye.

Nedanocz, tót falu, Nyitra v.-megyében, Ó-Krasznó vagy Széplak mellett: 459 kath.- 8 zsidó lak. F. u. a posoni seminarium. Ut. p. Nagy-Ripény.

Nedasocz, tót falu, Nyitra vármegyében, 248 kath., 4 zsidó lak. F. u. a nyitrai káptalan. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Nedasócz, tót falu, Trencsén vmegyében, Vizócsán fiókja: 263 kath. 8 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Nedazsér, tót falu, Nyitra vármegyében, Brzán fiókja: 559 kath. lak. F. u. gr. Pálffy Ferencz. Ut. p. Privigye.

Nedecsa, tót falu, Trencsén v.-megyében, Teplicsa mezővárosához egy fertálynyira a Vágh kies völgyében. Van egy ékes kastélya, termékeny, rozsot és árpát termö határa.

Lakja 493 kath., 14 evang., 20 zsidó. F. u. Nedeczky és gr.. Pongrácz. Ut. p. Zsolna.

Nedecz, tót falu, Szepes vmegyében, Ófaluhoz nyugotra egy órányira: 940 kath., 20 zsidó lak., paroch. templommal, vizimalommal. A helységtől $\frac{1}{2}$ órányira, épen a Dunajecz vize mellett láthatni a régi összeomlott Dunajecz várát. A vár alatt 157 lélek lakik. F. u. b. Palocsay Horváth. Ut. p. Késmárk.

Nedelicse, vagy Z o r k ó h á z a, vindus-tót falu, Zala vármegyében, 502 kath. lak. F. u. Gyika. Ut. p. A. Lendva.

Nedelistye, tót falu, Nógrád vmegyében: 12 kath., 279 evang. lak. F. u. gr. Zichy, b. Balassa.

Nedozér, tót falu, Thurócz v.-megyében, a beszterczebányai országutban: 32 kath., 14 evang. lak. F. u. b. Révay. Ut. p. Rudnó.

Negrovecz, orosz falu, Máramaros vmegyében, 410 gör. kath., 13 zsidó lak., leánytemplommal, köveeses határral. F. u. Darvay, Szaplonczay maradékok, és több nemesek. Ut. p. Huszt.

Negyed, népes magyar falu, Nyitra vmegyében, a Vágh jobb partján, Poson és Komárom vmegyék szélén. Lakja 1165 kath., 2015 ref. Van benne kath. paroch. templ. ref. szentegyház és ekklézsia, továbbá van réve a Vághon. Határa nagy kiterjedésü s termékeny: bővelkedik buzával, zabbal, árpával, kölessel, kukoriczával, szénával, náddal sat. — Legelője bőven lévén, sok marhát, lovat, juhot tart. Káposztával, hagymával, s más zöldségekkel szintugy kereskednek mint a farkasdiak. F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Érsekujvár.

Négyes, magyar falu, Borsod vmegyében, az Eger vize magas partján, Heves vmegye szélén, Egertől $2^{3}/_{16}$, ut. p. Kövesdtől 1 állomásra, rónaságon. Határa 3920 hold, mellyből 80 h. beltelek, 1720 szántó, 902 rét, 1000 közös legelő, 3000 hold tófenék. Urbériség 16 telek. Majorsági szántó 1140, rét 760 hold. A határ $\frac{2}{3}$ jó gabonát termő fekete föld, $\frac{1}{3}$ vadszíkes. Lakja 506 lélek, kik többnyire rom. katholikusok, fiók templommal. Van 4 mocsárja, az Eger vizéből gyült nagy tava malommal. Diszére szolgál a Szepessy Ferencz úr kastélya. Birják: Szepessy Ádám, id. Ferencz, László, József, ifj. Ferencz, és Géza, gr. Haller Ferencz, s az egri káptalan.

Négyszállás, puszta, szabad Jász és Kun kerületekben, Jászberényhez tartozik, de $\frac{1}{3}$ Jákóhalma birja. A Tarna körül kövér rétjei, másutt pedig termékeny szántóföldjei vannak.

Negyven, puszta, Pest-Solt v.-megyében, Kalocsához tartozik.

Nekesény, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $2^{6}/_{16}$, Putnoktól $1^{1}/_{16}$ állomásra, északról emelkedett tetőktől környezett hegyes vidéken, Visnyó, Lenárt Darócz, Ormány, Sáta, és Dédes szomszédságában, 2875 holdra terjedő határral, mellyből $1633^{11}/_{16}$ hold majorsági $1114^{10}/_{16}$ h. felszabadult urbéri, $126^{11}/_{16}$ h. használatlan föld, részletenkint a majorsági földből $50^{12}/_{16}$ hold belsőség, $473^{13}/_{16}$ szántóföld, $88^{9}/_{16}$ h. rét, $9^{6}/_{16}$ h. szőlő, $1011^{4}/_{16}$ hold erdő; az urbériségből, 36 h. belső telek, 768 h. szántóföld hegyes és köves, trágyázni nehéz, a trágyát hat évnél tovább nem tartja, terem benne tiszta buza illő mennyiségben, kevesebb kétszeres, sok rozs, kevés burgonya és kukoricza, több zab és tenkely, árpa pedig teljességgel nem. A határbeli három nyomásból egy rendesen fekete ugar. Felszabadulás előtt a földektől kilenczed és tized dézma adatott, a papi tized is részint természetben adatott, részint

pénzül váltatott meg évenkint. A szarvasmarha tenyésztést a lakosok gyéren űzik, ökört igen keveset tartanak, lovat többet nevelnek, s mezei munkájokat ezekkel végzik. A 24 felszabadult urbéri telket 2 egész, 4 háromnegyed, 31 fél, 14 egynegyed, öszszesen 51 telkes gazda miveli, kik közül egy egész telkes 3750, egy féltelkes pedig 700 váltó forintért, már az 1848-diki felszabadulás előtt megváltotta birtokát; házas zsellér 12, lakó 2. Lakóház van 61, lakos 392, s ezek közül 354 ref., kiknek helyben van anyaszentegyházuk; 18 rom. kath., 20 zsidó. A dédesi választó kerületben 1848-ban összeirtt képviselő választóinak száma 57, u. m. a fentebb emlitett telkes gazdákon kivül 3 birtokos és 3 tisztesb értelmiség jogán választó. Van a határban 2 vaskő bánya mellyeknek egyike a diósgyőri, másika a szilvási hámorok részére miveltetik. Birtokosok Turánszky József, Szalay László, Miskolczi Ignácz, Zsory Lajos, Jánoviczky Ferencz.

Nelipina, orosz falu, Abauj v.-megyében, ut. p. Munkácshoz $3\frac{1}{4}$ mfnyire, a Latorcza bal partján: 4 r. kath., 461 gör. kath., 9 zsidó lak. Van gör. kath. temploma, savanyuvize s fördő-intézete, fűrészmalma, gyönyörü szép erdeje, mellyben számos nagy vad tanyázik. F. u. gr. Schönborn.

Nemcze, tót falu, Zólyom vármegyében; egy csekély dombon, ut. p. Beszterczebánya. Földje agyagos homokkal vegyitve, s mindent jól terem. Van 132 evang., 27 kath. lakosa, 10 urbéri telke. Majorsága nincs, F. u. Besztercze város.

Nemeczka, tót falu, Zólyom vmegyében, a Garan völgyén dombon s völgyben, ut. p. Beszterczebánya. Határa 1779 hold és 1553 □ öl. Ebből szántó 449, rét 358, legelő 151, káposztás 4 h., erdő 776 hold, Garan folyó 21, ut 3 hold, a □ öleket elhagyván. Urbériség 12 telek, majorság $\frac{1}{4}$ rész. Igen sovány földje főleg zabot, burgonyát, jó években rozsot terem. Lakja 524 kath., kik jobbára házaló kereskedők. Birja a kamara $\frac{1}{4}$ részben a Kindernay család.

Nemcsény (Nemcsinani) tót f., Bars vgyében, Verebélytől északra 2 mfd. 430 kath., 12 evang. lak. Kath. paroch. templom. Nagy juh tenyésztés. Erdő. F. u. az esztergomi káptalan, és a Kosztolányi család.

Nemesány, tót falu, Szepes vmegyében, Szepes fil., 211 kath. lak. F. u. a Nemesányi nemzetség. Ut. p Lőcse.

Nemesest, oláh falu, Krassó vmegyében, Kossovához 1 órányira: 3 kath., 131 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a kamara.

Nemecske, tót falu, Nyitra vármegyében, erdők közt: 271 kath., 9 zsidó lak., sovány földdel, de sok erdővel. F. u. gr. Erdődy Józsefnő. Ut. p. Nagy-Tapolcsány.

Nemesics, tót falu, Nyitra vmegyében, ut. p. N. Tapolcsánhoz $\frac{3}{4}$ órányira: 528 kath. lak. F. u. a nyitrai káptalan.

Némedi, magyar falu, Tolna v.-megyében, a Kapos mellett, 284 kath. 662 ágostai, 492 ref., 15 zsidó lak., ágostai anyatemplommal. A ref. fiók gyülekezete a magyarszékelyi anyához tartozik. Van szölőhegye, erdeje. Határa részint homokos, részint fekete föld. F. u. közbirtokosok. Ut. p. Nagy-Dorog.

Kis-Némedi, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, hegyektől környezett gödörben, Váczhoz keletre 1 órányira. Határa 2400 hold, s jobbára veres agyag, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát és bort terem. Lakja 661 r. k., 7 ev., 6 zsidó, 35 telkes, 75 zsellér. Birják Gosztonyi Miklós és Rudnay Dienes árvái.

Alsó-Némedi, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, a pest-kecskeméti országutban, ut. p. Ócsától $^1/_4$ órányira. Lakja 2380 lélek, kik 850 kath. kivéve, reformatusok, kath. és ref. anyatemplomokkal, vendégfogadóval. Róna határa jobbára homokos, sok helyt lapályos, szénája bőséggel lévén, sok szarvasmarhát tenyésztenek; az urad. is van itt mintegy 650 h. majorsági szántóföldje. Birja a váczi püspök.

Nemeske, magyar falu, Somogy vmegyében, 23 kath., 486 ref., 6 zsidó lak., ref. anyatemplommal. F. u, gr. Batthyáni. Ut. p. Szigetvár.

Nemeskér, magyar falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délre $4^3/_4$ mfd. 337 kath., 360 evang., 60 zsidó lak., evang. anya, kath. fiók egyházzal. Határa róna és szép buzát terem. Van 725 h. szántóföldje, 103 h. rétje, 50 h. belsősége, 43 h. legelője, 472 h. erdeje. Többen birják; de fő birtokos Kiss Pál, volt fiumei kormányzó. Itt tartotta hajdan Sopron megye közgyüléseit, s e házat jelenleg Kiss Pál úr birja.

Nemesnép, magyar falu, Zala vmegyében, 211 kath., 220 ref. lak. F. u. többen. Ut. p. Baksa.

Nemesszegh, Poson vmegyében, lásd Szerdahely mezővárost.

Nemesszer, magyar falu, Zala vmegyében, 218 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Nemesvölgy, Edelsthal, német falu, Moson vgyében, Ausztria szélén, 669 kath. lak., kath. parok. szentegyházzal, vadaskerttel. Határa szük, s negyedik osztálybeli. 3 $^5/$ egész telke után van 48 telkes gazdája, 131 $^5/$ hold harmadik, 116 $^6/$ negyedik osztálybeli szántóföldje, 5 $^1/$ embervágó negyedrendü rétje, 588 kapa második, 215 kapa harmadik osztályzatú szölöje. Közel az országuthoz látszanak itt egy régi toronynak omladékai, mellyek az ország határát kimutató iratok szerint Mária Eyweisz kolostor romjainak mondatnak. F. u. h. Eszterházy.

Németh, szerb falu, Torontál vmegyében, Temesvárhoz nyugotra 2 órányira, a Beregszó vize mellett: Határa 4604 hold, mellyből szántóföld 2272 h., urb. közlegelő 221 hold, urb. rét 464 h., szőlőskert 30 h. és 600 □ öl. Ezekből uradalmi szántó, 760 h., kaszálló 878 h. Határa igen gazdag, kivált kukoriczára és buzára. Lakja 1260 n. e. óhitű, paroch. templommal. F. u. Damaszkin Simon.

Németbánya, Veszprém vármegyében, Városlődhöz tartozik.

Németbél, magyar falu, Poson vmegyében, Magyarbéltől egy fertály járásra. Számlál 186 kath. lak. Ut. p. Cseklész.

Kis és Nagy-Németegyháza, Székesfejér vmegyében, a vértesi hegyek közt, 203 kath., 23 ref. lak., rengeteg erdővel. A bicskei urad. tartózik.

Németfalu, (Kapi) tót falu, Sáros vmegyében, Kapihoz 1 órányira; 160 kath., 139 evang. lak. F. u. a Kapy nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Németfalu, magyar falu, Zala vmegyében, 284 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Tapoly-Németfalu, Tapli Nemcowce, tót falu, Sáros vmegyében, Hankóczhoz $^3/_4$ órányira: 146 kath., 83 evang., 8 zsidó lak. Jó rét és föld a Tapoly mellett. Erdő. Ut. p. Eperjes.

Németfalu, magyar falu, Zala vmegyében, 218 kath. lak. F. u. a kegyes alapitvány. Ut. p. Szalabér, és Kapornakhoz közel.

Németfalu, magyar falu, Zala vgyében, 512 kath., 8 zsidó lak., derék erdővel. F. u. többen. Ut. p. Sümeg, s közel Lesencze Tomajhoz.

Németfa, magyar falu, Zala vmegyében, 38 kath., 48 ref. lak. F.

u. többen. Ut. p. Lövő. Fekszik Salomvár falu és Zalatnak puszta közt.

Németi, horvát falu, Baranya vmegyében, dombon, Pécstől 2, ut. p. Szalántához 1/4 mfdnyire, 270 r. kath. lak., egy gyönyörü dombon fekvő emeletes plebániával. Határa 1202 6/8 hold, mellyből urbéri beltelek 107 5/8, szántóföld 462 h., rét 131 h., szőlő 35 4/8 h., legelő 105 hold; uradalmi beltelek 10 5/8 h., szántóföld 44 h., erdő 307 hold. Földje fekete agyag és termékeny; a káposzta termesztés nagyban üzetik. F. u. a pécsi székesegyház.

Sajó-Németi, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól 2 11/16, ut. p. Putnoktól 5/16 állomásra, a Sajó kies völgyében, a Sajó és Hangony folyók partján, melly utóbbi egyszersmind határt képez Borsod és Gömör vmegyék közt, ugy hogy a helység határát kétfelé vágván, annak egy része Borsod, másik Gömör megyében esik, honnan a sajó-németi számos nemesség mind két megyében gyakorlotta volt választói képességét. Szomszédai a helységnek Velezd, Királd, Czenter borsod megyei, Sajó Püspöki és Sléth gömör megyei helységek. A határ kiterjedése 1474 holdat foglal, ebből 842 majorsági, 575 felszabadult urbéri, 57 hold használatlan föld, részletenkint a majorságiból, 41 h. belső telek, 289 h. szántóföld, 109 h. rét, 13 h. szőlő, 290 h. erdő, 100 h. legelő. Az urbériből 325 szántóföld, 203 rét s legelő, 35 hold szőlő, 12 h. belsőség. A határ ámbár negyedik osztályba van sorozva, a különféle gabonanemeket czélszerü mivelés mellett illendő mennyiségben termi. Lakóház van 114, lakos 640, kik közül 591 r. kath., kiknek helyben van anyaegyházuk, mellyhez Czenter, Királd, Mercze, Velezd leányegyházak is tartoznak, 4 ágostai, 45 zsidó. A 12 urbéri telekből csak 4 1/2 van jobbágyi kézen s ezt 7 gazda miveli, felszabadult házas zsellér van 5, a többi telkeket helyben s vidéken lakó nemesek birják. Van a határban 1 vizimalom. A dédesi képviselő választó kerületben 1848-ban e helységből 98 választó iratott össze, kik közül 81, s igy a 7 urbériségi telkes gazdán kivül 74 egyéni ingatlan birtok, 12 jövedelmi, 2 értelmiség, s csupán 3 nyerte régibb jogczimen képességét. A helység felett egy magas hegyen, mellyet a lakosok Óvárhegynek neveznek van egy régi hussita váromladék, a néprege mondja, hogy midőn hajdan, a még akkor igen sok erdőkben váraikban elrejtezett hussitákat Rozgonyi Sebestyén és Hédervàry László kiverték, Hunyadi Mátyás is e várban tanyázott. Ezen várnak helyén Pyrker János László egri patriarcha érsek egy keresztet állittatott. E helységen keresztül megy a Miskolczról a borsodi palóczság által lakott ugynevezett erdőhátra menő országut, s e helységtől felfelé az erdőháton mindenütt tiszta katholikus nép lakik. Birtokosok a helységben Bekény, Szorg, Kovács, Farkas, Bodó, Kerekes, Ujházy, Boros nemes családok.

Hidas-Németi, magyar falu, Abauj vgyében, a Hernád jobb partján, Kassához délre 3 mfdnyire, 400 rom. kath., 21 g. kath., 4 evang., 83 ref., 69 zsidó lak. Van itt postahivatal, több korcsma, hid- és vám-szedés a Hernád vizén. A Kassáról jövő országut itt kétfelé válik, s egyik Pestnek, másik a Hegyaljának tart. F. u. Szentimrey, Lánczy, Fáy, Ferdinandi, Kornis, Bónis stb. családok.

Tornyos-Némethi, magyar falu, Abauj vmegyében, az elébbeni helységtől északra 1 3/4 órányira, 382 rom. kath., 99 görög kath., 8 evang., 350 reform., 89 zsidó lak., kath. fil., reform. anyaszentegyház. F. u. Rud-

nyánszky, Krajnik, Komáromy nemzetségek.

Alsó- és Felső-Némethi, két tót-orosz falu, Ungh vgyében, ut. p. Ungvárhoz északra $^3/_4$ mfdnyire, az első 191 romai, 51 g. kath., 4 ref., 9 zsidó lak., a második 64 rom., 170 g. kath., 18 zsidó lak., g. kath. paroch. templommal. Az elsőnek f. u. Pongrácz, Tomcsányi, Diószeghy stb. a másodiknak b. Horváth, s. m.

Hernád-Némethi, magyar falu, Zemplén vmegyében, a Hernád mellett, 320 kath., 4 evang., 1216 ref., 31 zsidó lak. Kath., és ref. anyatemplom. Róna és dombos határa elég termékeny. Derék vizimalom a Hernádon. F. u. b. Meskó. Ut. p. Miskolcz.

Némethi, tót falu, Bars vmegyében, Sz. Benedekhez $^1/_2$ mfd., 736 kath. lak. Kath. paroch. templom. Szölöhegye, erdeje, s jó legelője van. F. u. a beszterczei püspök s a Boronkay család. Ut. p. Léva.

Némethi Nemce, tót m. város, Honth vmegyében, $2^3/_4$ mfdnyire ut. post. Selmecztől, 638 kath., 7 evang. lak. Kath. paroch. templom. Szölöhegye, erdeje, legelője tágas; rétje szük; gyümölcse nagyon sok, s azt Selmeczre hordja. F. u. az esztergomi káptalan.

Némethi, magyar falu, a Rábaközben, Sopron vmegyében, ut. post. Kapuvár 2 mfd. Lakja 310 r. kath., 305 evang. Van 739 hold fekete agyagos termékeny szántóföldе, 178 h. rétje, 388 h. legelője; erdeje nincs. Az egész helység áll $24^1/_2$ telekből, mellyek közül 4 urbéri helyet birnak h. Eszterházy, Végh és Tóth Bálint; a többi nemes közbirtokosoké.

Németlak Deutsch Minichhof, német falu, Vas vmegyében, a Lapincs mellett, közel Szentgothárdhoz, 253 kath. lak. Termékeny róna határ. A szentgothárdi urad. tartozik. Ut. p. Fürstenfeld.

Németmező, puszta, Heves vmegyében, derék erdővel, szántóföldekkel s rétekkel. F. u. gr. Károlyi György, Gyurcsányi, Bakos, Mátyusy, Balásovics, Gyürky, Herkály, Frajzajzen, Véges, Toronyai, Sütő, Horváth, Géczy, Halasy, Demkó, Vályi.

Németujvár Güssing, német m. város, Vas vmegyében, ut. p. Szombathelytől dél-nyugotra 4 órányira, 1217 kath., 33 evang., 8 ref., 526 zsidó lak. Van itt ferenczi kolostor és szentegyház, melly alatt szemlélhetni az érdemekkel tündöklő Batthyáni nemzetség sirboltját, 1 synagóga, 1 gyógyszertár, 2 jó vendégfogadó, a várhegy alatt egy herczegi nyári mulató kastély, kellemes angolkerttel; vele határos a grófi kert. A számos zsidók gyapjuval, börökkel, gubacscsal élénk kereskedést folytatnak.

De leginkább nevezetessé teszi e várost, magánálló hegyen épült vára. Hajdan ez határerősség lévén, nagyon megerősittetett, s még csak 80 évvel ezelőtt egész épségben lehete látni minden épületeivel, bástyáival, sánczaival és körülövedző posványaival, de már ma épületeinek csak néhány romjai láthatók, a posvány helyeken pedig viruló rétek mosolyganak. A máig is fenmaradt épületek közé tartoznak: 1.) a vártemplom. 2.) a vártornya harangokkal és órával, három csinos szobájában láthatni több régi hires férfiaknak érczből öntött mellképeit, számos apróbb festett képekkel együtt, mellyek közt a Hogarth torz. darabja emlitésre méltó. 3) a családterem, 19 nagy formában levő, s ezen dicső nemzetségnek ugyan annyi eldödeit ábrázoló képeivel. 4) a fegyvertár, nehány vasingekkel, paizsokkal, koplyákkal, egy igen régi zászlóval, pánczélos emberrel, stb. 5) a kősziklába vésett 45 öl mélységü kút. 6) a roppant urasági vérpinczék. Mikor épülhetett e vár, megtudni nem

lehet; minthogy a fennmaradt épületek több különböző századokra mutatnak. Igy a templom alsó része világosan mutatja, hogy az még az ágyuk feltalálása előtt épittetett. Annyi azonban bizonyos, hogy már a legrégibb időkben sz. Benedek rendjének apátsága volt itt; mert IV. Béla ezt tőle elvevén, Vágh-Ujhelyet adta cserében 1263-ban. 1428-ban Zsigmond király Cseh László machói bánnak, 1459-ben Corvin Mátyás Ujlaky Miklós erdélyi vajdának, s végre e nemzetség kihaltával II. Lajos 1524-ben Batthyáni Ferencznek később horvátországi bánnak ajándékozta. E szép ajándéknak oka az volt, hogy Batthyáni Ferencz, Frangepán Kristóffal együtt Uzreff basát, ki Keglevics Pétert Jaiczában beszoritva tartotta, ugyancsak Jaicza alatt kegyetlenül összetörte, s tőle 60 zászlót, és tömérdek prédát zsákmányozott el. — Most a vár feje egy uradalomnak, melly egyik a legnagyobbak közül hazánkban, mert ehhez 59 helység, és 30,000 lakos tartozik. Az 59 helység közül 11-et a herczeg és grófi ág bir. A vár és mező-város közös. Fele az uradalomnak hegy, völgy, s földe többnyire sárga kemény agyag, kivévén a Lapincs mellékét, hol fekete és jó termékenységü. Lakosai igen szorgalmatosak, s bár nagy fáradsággal, de még is szép buzát, sok hajdinát, dohányt, lóherét, kevés kukoriczát termesztenek. A bortermesztés szinte fő ága az élelem módjának. Erdeje 30,000 holdat borit el, s fele az uraságé, fele a lakosoké. Fő fanemek: igen szép tölgy és bikk, vörös fenyő, a többi cser; közönséges fenyő, nyár, gyertyán stb.

Nemsócz, vindus falu, Vas vgyében, a muraszombati uradalomban, 36 kath., 99 evang. lak.

Nemsova, tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh jobb partján: 841 kath., 20 zsidó lak., kath. paroch. templom. Vendégfogadó. Nem nagy, de termékeny határ. F. u. a dubniczai uradalom. Ut. p. Trencsén.

Nemti, magyar falu, Nógrád vgyében: 428 kath., 19 evang. lak. F. u. Ullman. Ut. p. Szakál.

Nemti vagy Nempti, lásd Lenti Zala vármegyében.

Nenaszov, puszta, Trencsén vmegyében, Orechó fiókja: 12 kath. lak.

Nénye (Luka), Ninicz, magyar falu, Honth vgyében, Nénye-Házas mellett: 365 kath., 10 evang., 8 zsidó lak. F. u. a Luka nemzetség. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Nénye (Házas), magyar falu, Honth vmegyében, ut. p. B.-Gyarmathoz északra $1\frac{1}{2}$ mfd., 101 kath., 31 evang., 2 ref., 6 zsidó lak. Kath. par. templom. Bortermesztés. F. u. Tersztyánszky Lajos.

Neporacz (Kis v. Neporaczka), tót falu, Trencsén, most A. Nyitra vgyében, Gradna fiókja: 97 kath. lak. A báni urad. tartozik.

Neporacz (Rozson), tót falu, Trencsén, most A. Nyitra vgyében: 200 kath., 4 zsidó lak. F. u. Motesiczky.

Neporacz (Bossán), tót falu, Trencsén, most A. Nyitra vmegyében, Gradna fiókja: 309 kath., 6 zsidó lak. F. u. többen.

Neradnócz, vindus falu, Vas vmegyében, a lendvai uradalomban: 20 kath., 125 evang. lak.

Nermeth, horvát falu, Krassó vmegyében, Dognácskához 2 órányira: 633 kath., 10 óhitü lak., anyatemplommal, köves, kősziklás határral, F. u. a kamara.

Neszele, magyar falu, Zala vgyében: 123 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg $\frac{1}{2}$ óra.

Neszpest, orosz-magyar falu, Zemplén vmegyében, Málcza fil., 26

rom., 133 gör. kath., 30 ref., 7 zsidó lak.. 71 hold szántófölddel. F. u. többen. Ut. p. N.-Mihály.

Nestich, tót falu, Poson, most F. Nyitra vgyében, Szomolyán mellett: 467 kath., 10 zsidó lak., jó bort termő szőlőhegygyel, s a Kárpáton elég legelővel, erdővel. F. u. gr. Pálffy Jánosné. Ut. p. Nagy-Szombat.

Neszlussa, hegyek közt elszórt tót helység, Trencsén vármegyében, 2391 kath. lak., kath. paroch. templommal. Földe igen sovány, de erdeje szép, s sok legelője hasznos. F. u. a budetini uradalom. Ut. p. Zsolna.

Neszmély, (Neszmüll, Neszmil), régi nevezetes magyar helység, Komárom, most Esztergom vmegyében, Komáromtól délkeletnek $1^{8}/_{16}$, Tatától délnek $^{15}/_{16}$, Nyerges-Ujfalutól 1, s Uj-Szőnytől, melly kettő közt saját postaváltása van, $1^{4}/_{16}$ állomásra a buda-bécsi országutban, a Duna jobb partján. Határai északról Zsitvatő és Duna-Radvány, mellyektől a Duna választja el; keletről Süttő, esztergom megyei helység, és a bikóli puszta, délről Sz. Miklós és Szomód; nyugotról D. Almás. Határkiterjedése 3700 hold körül, mellyből $36^{6}/_{8}$ telek illetősége urbéri. Vidéke hegyes, völgyes, a helység ís a hegy alatt a Dunára terjedő hajlaton fekszik. Földe többnyire agyaggal kevert homok, melly nagy szorgalom mellett többféle gabonanemeket terem, de inkább szereti a rozsot, mint buzát, s inkább a zabot, mint árpát, megtermi továbbá a kukoriczát, burgonyát és kendert. Legelője középszerü, melly miatt a baromtenyésztés gyenge lábon állván, a mezei gazdálkodás is csak a határ jobb részeiben és a tehetősebb kezek közt mutat jobb állásra. Fő kincse országszerte hires bort termő szőlőhegyében fekszik, de melly legnagyobb szorgalom mellett is keveset terem, ugyi, hogy jobb években is alig lehet többet számitani holdanként 5—6 akónál, s ez is csak jobb években kerestetik inkább, rosszabb években a vidéki közönséges borokkal egy áron kél; ugyanez oknál fogva, ámbár még a neszmélyi hegyen a vidéki uraságok közül is sokan birnak szőlőt, a szőlő ára annyira leszállott, hogy holdját 4—500 vfrtért könnyen lehet szerezni. Lakja 217 kath., 1040 ref., és 6 zsidó. Egy igen régi ref. anyatemplommal. F. u. gr. Zichy Miklós.

Neudorf, népes telek, Máramaros vgyében, Bocskó, Rahó fil., 19 kath., német lak.

Neudorf, lásd Nyerges-Ujfalu, Esztergom vmegyében.

Neufeld magyarul Ujfalu, német falu, Sopron vmegyében, a Lajta vize mellett, Austria szélén, Sopronhoz északra 4 mfd. Lakja 680 kath. 66 házban. Van kath. paroch. temploma, vendégfogadója, vámhivatala. Szántóföldе 230 hold, gyümölcsös 6 h., legelő 30 hold. Rét és szőlő nincs. Van itt az uraságnak, h. Eszterházy Pálnak egy kőszénbányája és egy timsógyára.

Neustift magyarul Ujfalu, német falu, Sopron vmegyében, Austria szélén, Soprorhoz észak-nyugotra 2 $^{2}/_{4}$ mfd., 650 kath. lak. A fraknói vár e határra van épitve. Hegyes, völgyes határa kövecses, agyagos és sovány, s van 38 hold szántóföldе, mellyek a házak körül vannak tagositva, 12 hold kövecses térsége, 1137 hold urasági erdeje, melly lombos és fenyőfákból áll. Gyümölcse elég. F. u. h. Eszterházy Pál.

Neustift, tót falu, Poson vmegyében, Sz. György városa mellett, 320 kath. lak., kik szőlőmivelésből, napszámoskodásból élősködnek. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Neustift, német falu, Vas vmegyében, 358 kath. lak., bortermesztéssel. A németujvári urad. tartozik.

Neustift, német falu, Vas vmegyében, Szalónakhoz $1/2$ óra: 4 kath., 164 ágostai lak. A jormensdorfi urad. tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Neustift, német falu, Vas vmegyében, a Stájer határ szélen: 412 kath. lak. F. u. gr. Batthyáni nemzets. Ut. p. Fürstenfeld.

Neusiedl, német falu, Vas vmegyében: 366 kath., 436 evang. lak. Szőlőhegy. Erdő. Középszerü föld. F. u. h. Batthyáni. Ut. post. Németujvár (fiók).

Neuzina, rácz-horvát-magyar falu, Torontál vmegyében, a Temes bal partján, hol itt egy rév van, ut. post. Becskerekhez 4 mfdnyire: 326 kath., 2 evang., 14 ref., 2060 n. e. óhitü, 28 zsidó lak., óhitü anyatemtemplommal, $134^{6}/_{8}$ egész telekkel. Lakosai papnemesek.

Néved (N e v i c z á n y), német-tót falu, Bars vmegyében, ut. p. Verebélyhez 1 mfd., 357 kath. lak. Kath. paroch. templom. Jó határ. Erdő. F. u. többen.

Nevedsén, tót falu, Nyitra vmegyében, Kosztolnafalva fiókja: 411 kath. lak. F. u. a Bossányi család. Ut. postája Privigye.

Néver, tót falu, Bars vgyében, Nyitra vármegye szélén: 401 kath., 3 evang. lak. F. u. gr. Forgács. Ut. p. Nyitra.

Néver, magyar-tót falu, Nyitra vgyében: 401 kath., 3 evang., 31 zsidó lak. Ut. p. Nyitra.

Nevetlenfalu, hajdan D e á k f a l u és G y a k f a l v a, magyar falu, Ugocsa vmegyében, a bereghi postautban, 178 romai, 48 g. kath., 107 ref., 25 zsidó lak.; rom. kath. és ref. anyatemplomokkal. Határa ennek is róna és mindenféle gabonát bőven terem; erdeje van. A Zápolya nemzetség, melly előbb Deáknak neveztetett, innen vette származását. F. u. Kőncs, Kovács, Budaházy, Csepreghy, Kormos, Török, Czipa, Fáncsik, Nyeviczkey, Hertneky, Győry, b. Berényi, Fulamoth örökösök. Ut. p. Halmi.

Nevolno, tót falu, Bars vgyében, Körmöczhöz $3/4$ mfd., 217 kath. lak. F. u. a beszterczei püspök.

Névrincsa, oláh falu, Krassó vmegyében, ut. p. Lugoshoz $1^{1}/_{2}$ órányira, 1 kath., 297 óhitü lak., bortermesztéssel. F. u. a kamara.

Nezethe N e s c h a t u s, tót falu, Nyitra vgyében, 111 kath., 12 zsidó lak. F. u. a Boronkay család. Ut. p. Nagy-Ripény.

Nezider N e u s i e d l a m S e e, csinos német m. város, Moson vmegyében, épen a Fertő tava partján, 1951 kath., 6 ágostai, 1 ref., 1 óhitü lak. Van egy szép kath. paroch. temploma, hires heti-vására (szombaton), mellyen évenkint 200,000 mérő gabona vásároltatik fel a szomszéd austriaiaktól és soproniaktól; fiók harminczad hivatala, egy omladó kastélya, mellyben hajdan Mária II. Lajos özvegye gyakran mulatozott; egy 1689-ben alapittatott, de II. Józseftől eltöröltetett paulinusok kolostora; csekély köbányája, szélmalma. $48^{1}/$ másod rendü telke után bir a 102 telkesgazda $28^{4}/$ hold első, $604^{2}/$ h. második, $1177^{7}/$ h. harmadik, $407^{3}/$ hold negyedik rendbeli szántóföldet, 73 embervágó első, $794^{4}/$ embervágó második, 102 embervágó harmadik osztálybeli rétet. Szőlőhegye kedves izü bort terem, s adó alatt van 411 első, 687 második, 683 harmadik rendü kapa szőlő. Ezenkivül $3^{3}/$ első, $^{1}/$ második, $23^{1}/$ harmadik osztálybeli kertben a kertészség erősen űzetik, s a nezideri spárga, zeller, s más zöldség jóságáról eléggé ismeretes. Fáizása van 394 személyre való. A Fertő pedig nádat, gyékényt, halat, vizimadarat bőven szolgáltat. F. u. Károly főherczeg örökösei, s egy kis részben h. Eszterházy. Ut. p. Moson.

Nézsa, magyar falu, Nógrád v.-megyében, Pest vmegye szélén, 751 kath., 11 evang., 2 ref., 9 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa nagy és termékeny; az alacsonyabb partok oldalain szölöt ültettek, de nem nagy haszonnal. F. u. Szentiványi, s. m. t. Ut. p. Vácz.

Nezsitháza Nesitovce, tót falu, Liptó vmegyében, 3 kath., 54 evang. lak. F. u. Kubinyi.

Niczk, magyar falu, Vas vgyében, közel a Rába és Répcze vizek összefolyásához, 437 kath., 19 evang., 10 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Gazdag határ. Sok és kövér rét. Erdő F. u. legnagyobb részt az igen régi és nevezetes Niczky nemzetség; hanem birnak itt Radó, Csupor, s más nemesek is. Ut. p. Szombathely.

Niczkidorf, magyarul Kutas, német falu, Temes vgyében, Temesvárhoz $3^1/_2$ mfld., dombos helyen, 1345 rom. kath. lak., s anyatemplommal. Földe nehéz mivelésü agyag, melly lakosai szorgalma által szép buzát terem; van 5841 hold határa, mellyből szántóföld 3760 hold, rét 36 h., legelő 805 h., malomföldek 16 h., sárga agyagföldek 4 h., erdő 684 h., majorsági legelö 300 hold. Van itt 40 egész, 160 fél telkes gazda. Határát a Pogonis vize mossa. F. u. a kir. alapitvány, s a kövéresi urad. tartozik.

Nickelhof, puszta, Poson vmegyében, Ujfalu-Laksór fiókja, 300 kath. lak.

Nikla vagy Mihla, tótból lett magyar falu, Somogy vármegyében, közel a Balatonhoz, 941 kath., 20 ágostai lak., kath. fiók templommal. Termékeny határ. Sok rét és nád. Halászat. F. u. Bersenyi és többen sokan. Itt élt, s itt fekszik eltemetve a magyar nemzetiségért és literaturáért olly nemesen buzgó Bersenyi Miklós. Ut. p. Öreg-Lak.

Niklovó, orosz falu, Sáros v.-megyében, a makoviczi uradalomban, Zboro fil., 10 r., 464 g. kath. lak., g. anyaszentegyházzal, és savanyuviz-forrással.

Nikolincz, oláh falu, Krassó vmegyében, Oraviczához 2 órányira, 19 kath., 2620 óhitü lak., anyatemplommal és igen termékeny róna szántóföldekkel és rétekkel.

Nimnicza, tót falu, Trencsén vármegyében, a Vágh jobb partján, Puchó mellett, 180 kath., 116 evang., 53 zsidó lak. Termékeny határ; savanyuviz-forrása hasonló a kubraihoz, csakhogy ebben kevés alcali só is találtatik, a mi ott hibázik. F. u. többen.

Nizsna, tót falu, Nyitra vgyében, Poson vgye szélén, 437 kath., 1 evang., 5 zsidó lak. Jó határral, erdővel, vizimalommal. F. u. gr. Erdődy Józsefné. Ut. p. N.-Szombat.

Nizsna, tót falu, Árva vmegyében, az Árva jobb partján, 1171 kath., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Földe buzát is terem, lent pedig legtöbbet s legjobbat termeszt az egész megyében. Van papiros-malma, sörfőzőháza, 4 liszt-malma, s $72^3/_8$ sessiója. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Nógrád, magyar m. város, Nógrád vmegyében, melly az itteni régi vártól kölcsönözte nevét, dombos helyen, Váczhoz észak-nyugotnak $1\,^1/_2$ mfd. Határa 5985 hold, mellyből beltelek 84 h., szántóföld 2165 hold, rét 918 h., szölö 196 h., erdő 2612 h., tó 10 hold. Ebből majorsági szántó 247 hold, rét 37 h., és az erdő. Urb. állomány $36^2/_4$ telek. Földe agyagos, kavicsos, leginkább rozsot terem és bort. Lakja 1223 kath, 337 evang., kath. paroch. templommal. Határát több patak, 2 forrás, a vár alatt csurgó kut, és egy tó nedvesitik. Neveztetik ez Zsumbtavának, mellynek kerületén termett növények a

szarvasmarháknak ártalmasok. Hajdani hires vára egy kősziklás dombon omladékokban hever, csak ötszegü bástyáinak némelly maradványai állanak fenn. F. u. a váczi püspök. Országos-vásárt nem tart, hanem minden évben aug. 15-kén igen népes bucsu és sokadalom tartatik.

Nolaj, puszta, Borsod vmegyében, Alsó-Zsolcza határához kebeleztetett.

Nolcsó, tót falu, Thurócz vmegyében, a Tátra hegye alatt a Rosenbergre vivő országutban. Számlál 27 kath., 279 evang., 3 zsidó lak. Van egy postahivala, szép fenyves erdeje, jó legelője, s a Tátra nagy hegye alatt egy barlangja. F. u. gr. Nyáry.

Noráp, magyar falu, Veszprém vmegyében, Pápához 5 óranegyedre, 385 kath., 12 evang., 120 ref. lak., kath. és ref. fiók szentegyházakkal. Határa kövecses és homokos. Legelője csekély. A pápai uraság birja.

Norsincz, vindus falu, Vas v.-megyében, a muraszombati uradalomban, 140 kath., 47 evang. lak.

Noszdrokócz, tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh bal partján, Trencséntől délre $1/2$ óranyira: 411 kath., 20 evang., 7 zsidó lak. A Vágh partján van az uraságnak egy derék gazdasági majorja. F. u. Molesiczky.

Noszdrovicz, tót falu, Trencsén vmegyében, Kossa mellett: 99 kath., 6 evang., 15 zsidó lak. F. u. Noszdroviczky család.

Noszicz, tót falu, Trencsén v.-megyében, Kocskócz fiókja: 372 kath., 10 zsidó lak. F. u. többen.

Noszlop, magyar falu, Veszprém vmegyében, a pápai postautban, 881 kath., 654 ref., 58 evang. 108 zsidó lak. Kath. és ref. anyatemplomok. Synagóga. Határa róna és bőtermékenységű. Nagy birkatenyésztés. F. u. gr. Eszterházy család, Noszlopy s többen. Ut. p. Pápa.

Nostra (Maria), tót falu, Honth vmegyében, erdős hegyek közt, a Dunához 1 mfd. 600 kath. lak. Nevezetessé teszi ezen helységet a paulinusok régi klastroma, melly egy magas hegyen épült, még magasabb hegyektől körülvétetve. Két tornyú temploma szép s hajdan sánczok erősitették. Építője volt ezen monostornak I Lajos, ki benne gyakran mulatott, s olly tágas volt, hogy sokszor 300 szerzetes lakott itt; kik a mohácsi ütközet után magokhoz vévén szolgáikat és jobbágyaikat, a sz. korona őrzésére Visegrádra mentek. Elfoglalván a törökök Visegrádot, Mária Nostrát is elpusztitották; de Széchenyi György ujra felépittette, s a paulinusok itt tartának novitiatust. 1809-ben a klastrom az akkori felkelő nemes sereg számára tábori kórházzá fordittatott, s az ebben elhunyt Honth vmegyebéli katonák emlékére a megye 1836-ban emlék oszlopot állitott. — A helység földjei nem igen termékenyek; legelője, erdeje sok; bora meglehetős. Van egy felette egészséges friss forrásvize. F. u. a vallási alapitvány Ut. p. Vácz.

Noszvaj, magyar falu, Borsod vmegyében, Egertől $9/16$ állomásra. E helység egyik a legrégibbek közül, mit a ref. templom régisége is bizonyit. Fekszik a Bükk hegyláncz alatt, nagyon felemelkedett kőpor hegy közt. Határa 2526 $1/2$ hold, mellyből 101 hold beltelek, 793 szántó, 277 rét, 30 közös legelő, 925 $1/2$ szölőhegy, 400 hold erdő. Ezekből majorsági szántó 380, rét 100, szőlő 393, erdő 400 hold. A föld homok, kőpor és nyirok egyveleg, sok helyt azonban kopár kavicsos hegyek, s vizmosta árkok vannak. Nagy szorgalom mellett tiszta buzát, rozsot, és igen hires vörös bort terem. Lakja 1500 reform., 120 r. kath., 16 zsidó. Ref. anya, kath. fiók templomok. Ékesiti az Almásy család ősi kastélya, fenyvesekkel gaz-

dag, s ritka jó rendezetü angol s gyümölcskertje, s régi mély kutja. Van jó köbányája, erdejében sok szömörcse (rus diotinus). Forró és Sikfő forrásai igen jó vizökért emlitendők. Birják id. gr. Teleki József, Almásy László, Téglásy, András, Plathy Imrenő szül. Döry Krisztina.

Nova, magyar m. v. Zala vmegyében, Egerszeghtől délre $3^{1}/_{4}$ mfdnyire, 679 kath., 14 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Erdeje igen nagy s benne hamuzsir, s szekérkenőcs főzetik. Szőlőhegye, s legelője elég. F. u. szombathelyi püspök.

Novaj, (Alsó és Felső) 2 magyar falu, Abauj vmegyében, a pesti országutban közel a Hernádhoz: 282 kath., 369 ref., 11 zsidó lak. Felső Novajon kath., és ref anyaszentegyház. Határuk igen termékeny; rétjeik kövérek; bort termesztenek. F. u. jászói préposlság. Ut. p. Szikszó.

Novaj, magyar falu, Borsod v.-megyében, Egertől $^{10}/_{16}$ állomásra dombos vidéken, egy szoros völgyben. Határa 1936 hold, mellyből beltelek 118, szántó 1097, rét 300, szőlő 118, legelő 250 hold. Majorsági föld 170 h., községé 20 h., a legelő közös, a szőlő 9ed dézmás. Nyirkos földje mindent jól megterem; a lótenyésztés nagy gonddal üzetik. Lakja 1221 r. kath. paroch. templommal. Van igen jó köbányája, két patakja. Birja az egri kis prépost.

Novaszella, orosz falu, Zemplén vmegyében, Sztropkó fil. 3 romai, 220 gör. kath., 5 zsidó lak.

Novaszelicza, orosz falu Zemplén vmegyében, Szinna fil. 4 romai, 597 gör. kath., 8 zsidó iak. Gör. paroch. templom. 732 h. szántóföld. Nagy erdő. F. u. Szirmay. Ut. p. Homonna (fiók).

Mátra-Novák, magyar falu, Nógrád vmegyében, 931 kath. 19 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határában egy hegytetőn sürü erdőség közepette találtatik valami állóló,(a lakosok Csertónak nevezik, mivel az erdő cserjés), mellynek vize sárga, s olly mérges, hogy ha a marha belőle iszik, vagy a benne nőtt sásból harap. azonnal felpuffad és megdöglik. F. u. gr. Keglevics, Csoma örökösök, gr. Toroczkay, Fáy, ut. p. Szakál.

Novák, tót falu, Nyitra vármegyében, az oszlányi postautban: 659 kath. lak., kath. paroch. templommal, s vizimalommal a Nyitra vizén. F u. a Majthényi család. Ut. p. Oszlány.

Novák, puszta, Moson vármegyében, Arakhoz tartozik, szép tehenészettel, és birkatenyésztéssel. F. u. a Viczay grófok.

Novoszella, német hely, Torontál vmegyében, Beodrához keletre 2 mfdnyire: 78 házzal, 452 kath., 16 óhitü, 8 zsidó lakossal, kik contractualisták. F. u. Beodrai Karácsonyi László.

Novoszelicza, orosz falu, Beregh vmegyében, Ilonczához $^{1}/_{2}$ órányira: 582 gör. kath. lak. Földe sovány; határa erdős, hegyes F. u. többen. Ut. p. Nyiresfalva.

Novoszello, német falu, Bács vmegyében, a Duna bal partján, Bácstól délre 2 mfd. 1200 kath. lak., paroch. templommal. Nádja, hala bőséggel. Határa mocsáros, s 1100 □ ölével 7289 hold, mellyből $23^{2}/_{8}$ telek után urbéri szántó 1339, rét 894, legelő 529, szőlő 134, uradalmi szántó és rét 563, makkos erdő 863, nádas rétség 2319, mocsárok 531, utak 117 hold. F. u. a Cseh nemzetség.

Novotti, tót falu, Árva vármegyében, 1184 kath. 6 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Lent termeszt; zsindelyt, vásznat csinál. Sessioja 48 $^{5}/_{8}$ F. u. az árvai uradalom.

Novotti, tót falu, Liptó vmegyében, Árva vármegye szélén: 69

kath., 2 evang. lak. — Sovány föld. F. u. Jób.

Nőtincs, tót-magyar f. Nógrád vmegyében, dombokkal környezett völgyben, Váczhoz 2 órányira. Határa 4580 hold és 614 □ öl, mellyből szántóföld 2243, rét 538, legelő 381, szőlő 182, erdő 1010 hold. Az összes majorsági birtok 2754 hold 611 □ öl, urbériség 1036 h. 1065 □ öl; a többi plebanusé, templomé, helységé, vagy szőlők, utak, árkok, vizek. Agyagos földje szorgalom után mindent megterem, főleg szénát nagy mennyiségben, és kitűnő minőségben; a juhtenyésztés virágzó. Lakja 814 kath., 26 evang., 18 ref., 51 zsidó, $^{3}/_{4}$ rész tót, $^{1}/_{4}$ magyar. Határát a Lókos vize nedvesiti; és egy mocsár. Van e helységnek egy régi pecsétnyomója, melly maiglan használtatik illy körirattal: NOTECZI BIRAK PECZETE: 1615. Ékesiti a helységet Gyurcsányi Gábor úr szép laka és angolkertje. Kath. paroch. templom. Birják: Gyurcsányi Gábor, Tarnóczy Kazmér, Lukovics Gábor, Somogyi Ferencz, Májer József, Kelecsényi Gáspár, Benyovszky Alajos, Balás István, Simonyi Thádé árvái, Kapu Dániel árvái.

Nuszkova, vindus falu, Vas vmegyében, a lendvai uradalomban, 232 kath., 124 evang. lak.

Nustya, tót falu, Gömör és Kis Honth egyesült vgyében, ut. p. Rimaszombathoz északra $2^{1}/_{2}$ mfdnyire: 262 kath., 1098 evang. lak. Evang anyaszentegyház. Két vashámor. F. u. a Kubinyi nemzetség.

Nyagó, orosz falu, Zemplén v.-megyében, Papina fil. 4 rom., 270 g. kath., 12 zsidó lak., 707 h. szántóföldekkel. F. u. Szirmay, Sós, Orosz.

Nyágova, orosz falu, Máramaros vmegyében, a Taraczk mellett: 492 g. kath., 28 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. a k. kincstár smt. Ut. p. Huszt.

Nyagra, oláh falu, Arad vmegyében, Deznához nyugotra 1 mfdnyire: 6 kath., 341 óhitü lak., anyatemplommal, hegyes erdős határral.

Nyalka, magyar falu, Győr vármegyében, a Veszprémből Győrbe vivő országutban: 946 kath., 3 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Bort és gabonát termeszt. F. u. szentmártoni fő apát. Ut. p. Győr.

Nyárad, magyar falu, Győr v.-megyében, a Csiliz közben, 348 kath., 70 ref. lak., kik közt számos nemesek találtatnak. Szénája annyi terem, hogy Poson várasának is adhat-el. Lakosai jó csikókat nevelnek. A néhai gr. Illésházy szarvai urad. tartozik. Ut. p. Győr.

Mező-Nyárad, magyar falu, Borsod vmegyében, a pest-miskolczi országutban, ut. p. Kövesd $^{10}/_{16}$ állomásra, róna vidéken. Határa 3259 hold, mellyből 102 $^{1}/_{2}$ beltelek, 2228 $^{1}/_{2}$ szántó, 299 rét, 540 legelő, 89 h. ut és vizfolyás. Ezekből majorsági szántó $973^{1}/_{2}$, rét 168 hold. A föld a vidéken levő helységek határainál emelkedettebb róna levén, száraz természetü, jó termékeny fekete föld. Lakja 456 kath., 16 ref., 13 zsidó. Kath. fiók templom. Ékesitik a helységet özv. Majthényi Pálnő és Majthényi Józsa derék lakházai, valamint az országut melletti faültetvények is. Az itt keresztülfolyó kácsi és sályi patakok három malmot forgatnak. Birják özv. Majthényi Pálnő, Mihály, György és Józsa.

Felső-Nyárad, magyar falu, Borsod vmegyében, Kazinczától $^{9}/_{16}$ Putnoktól $^{15}/_{16}$ állomásra a Szuha partján tágas térségen, Mucsonytól Gömörbe menő országutban; szomszédai, Ormos puszta, Kurittyán, Jákfalva, F. Kelecsény. Határkiterjedése Tövises pusztával 2415 h., eb-

ből 97 h. belsőség, 1041 h. szántóföld, 391 h. rét, 848 h. erdő, 381 használatlan. Földe harmadik osztályu, nehéz miveletü köves; rétjei vadvizesek, de szárazabb időben illendő terméssel szolgálnak, lakház mellyek közt csínos falusi épületek találtatnak, van 155, lakos 880, u. m. 109 rom. kath., 2 gör. kath., 654 ref., 45 evang. 65 zsidó. Mind a rom. kath., mind a reform., van anyaegyháza, amahoz Divény, Disznós Horváth, F. Kelecsény, Jákfalva és Kurittyán is csatoltatvák.

Választó volt 1848-ban 32, u. m. 7 ingatlan birtok, 1 kézmüipar, 1 jövedelmi, 3 értelmiség, 20 régibb jogon. Birtokosok számos nemesek, kik közül helyben is laknak.

Nyárad, magyar falu, Veszprém vmegyében, Pápához nyugotra $1\frac{1}{2}$ mfdnyire, a szombathelyi országutban: 396 kath., 584 ref. lak. Kath. és ref. paroch. templomok. Vendégfogadó. Termékeny róna határ. A pápai uraság birja.

Kis-Nyárad, német falu, Baranya vmegyében, 471 kath., 9 zsidó lak., kath. fiók templommal, jó bortermesztéssel. Lakosai szép lovakat nevelnek. F. u. a pesti egyetem. Ut. p. Pécsvárad.

Nagy-Nyárad, német falu, Baranya vmegyében, 1003 kath., 2 ev. lak., kath. paroch. templommal. Sok gabonát termeszt. Szép lovakat nevel. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. p. Mohács.

Nyárad, magyar falu, Ungh v.-gyében, Dobó-Ruszkához $\frac{3}{4}$ órányira: 22 rom. 19 g. kath., 158 ref., 6 zsidó lak., ref. templommal. F. u. Kövy Sándor örökösei. Ut. p. Ungvár.

Nyárasd (Alsó), magyar m. v., Poson vgyében, a Posonból Komáromba vivő országutban, Böőstől $7\frac{1}{2}$ ut. p. Komáromtól pedig 5 mfdnyire. Számlál 1020 kath., 9 evang. 5 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Nagy vendégfogadó; több urasági tiszti lakás és gazdasági épület. Tágas határja igen termékeny; rétje, legelője bőven; erdeje kevés. Lakosai sok szarvasmarhát, lovat, az uraság pedig sok juhot tartanak. Országos vásárjai szarvasmarhákra nézve ismeretesek. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Nyárasd (Felső) magyar falu, Poson vmegyében, Alsó-Nyárasd mellett, a pesti országutban. Számlál 133 kath. lak. Határa hasonló az Alsó-Nyárasdéhoz. F. u. a posoni káptalan.

Nyárasd (Tós), tót magyar falu, Poson vmegyében, Galanthától 1 órányira. Táplál 367 kath. lakosokat. F. u. többen. Ut. p. Szered.

Nyáregyháza, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Pilis helységgel határos. Két részre oszlik, u. m. Alsó és Felső Nyáregyházára. Alsót birják: Nyáry, Balla, Gombay, Sáry és többen, Felsőt: Hangyás, Dinnyés, Dömény és még számosan. Az egész pusztán lakik 539 lélek.

Nyárjásvölgy, puszta, Nógrád vmegyében, Sós-Hartyán fiókja: 37 kath., 50 evang. lak.

Nyárló, oláh falu, Bihar vármegyében, dombos vidéken, Váradhoz $1\frac{1}{2}$ mfdnyire, 546 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 2667 hold, mellyből szántó 585 h., rét 270 h., legelő 315 h,, erdő 1497 hold. Földje sárga és vörös agyagos, nehéz mivelésü. Birja a váradi deák püspök, kinek itt majorsági birtoka csak az erdő.

Nyársapát, puszta, Pest-Solt vmegyében, Nagy-Köröshöz tartozó.

Nyárszeg, oláhul Mnyerszíg, oláh falu, Bihar vmegyében egy kis dombon, Váradhoz 2 mfd., 650 n. e. óhitü lak., és anyatemplommal. Határa 2790 hold, mellyből urasági tilos erdő 800, majorsági szántó 870, urbéri 650, közlegelő 220, urb. kaszálló

250 hold. Földe vizenyős, sovány sárga ágyag, mellyen rozsot, tengerit termesztenek. Vize egy patak. Birja a váradi deák káptalan.

Nyavalád, magyar falu, Zala vgyében, 563 kath. lak., paroch. templommal. Ide tartozik Fiatalos nevü puszta. Van 15 1/4 egész telke, s uradalmi majorságból: 428 hold szántóföldje, 30 2/8 hold és 85 kaszás rétje, 60 kapás szőlője, 2794 h. erdeje, 2984 kévét adó nádasa; és 89 hold kilenczedet fizetö irtásföldje. F. u. a kegyes alapitvány. Ut. p. Sümeg.

Nyégerfalva, vagy Feketefalva, magyar-oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 3/4 mfd., 142 ref., 127 g. kath. lak. A reformatusok leány gyülekezete a tárkányi anyatemplomhoz tartozik. Urb. szántó 48, rét 48, legelő 32; majorság 164 hold, folyóvize a Fekete-Körös. F. u. a váradi görög püspök.

Nyegrefalu, oláh falu, Szathmár vmegyében, a Feketehegy oldalában, F. Bányához közel: 214 g kath. lak., s fil. templommal. Kevés kukoriczánál egyebök nem terem, erdeje van. F. u. a kamara.

Nyék, puszta, Bihar vgyében, Sarkad-Keresztur mellett, termékeny határral. Bírják: Marsó, Tóth, Bende, Kánya, Musztonyi, Gyulay, Debreczeni.

Nyék, németül Neckenmarkt, német m. v. Sopron vmegyében, Sopronhoz délre 1 1/2 mfd. Lakja 1700 kath. lak., kik közt 110 telkesgazda, 114 zsellér, 116 lakó, egy curia, 7 malom. Házaik többnyire tégláb6ól épültek, de rendetlenül. Hegyes, völgyes határa 4721 hold, mellyből szántóföld 1344 h., rét 563 h., legelelő 328 h., szőlőhegy 350 h., utak, vizmosások 147 h., belsőség 132 hold. Erdeje van a közönségnek 1856 hold, melly jó karban tartatik, s tölgy, nyír, éger, bikk és fenyö fákból áll. Szántóföldje 3-ik osztálybeli. F. u. h. Eszterházy, de hajdan nemesek birták, s kőfallal keritett város volt.

Nyék, magyar falu, Poson vmegyében, Bőshöz 1 óranyira, lapályos vidéken. Lakja 540 kath., 26 zsidó. Szénája nagy böséggel, kivált ha az esztendő szárazabb, azonban idegen marha nem kedvesen eszi. Szarvasmarhát, lovat, szépet nevel; szántóföldjei perjések. Birtokosai több nemesek. Ut. p. Somorja.

Nyék (Mátyus), magyar falu, Poson vmegyében, a Dudvágh mellett, Diószeghtől délre 1 1/4 mfdnyire: 635 kath., 7 evang. lak., első osztálybeli határral, kövér rétekkel. F. u. gr. Eszterházy. Ut. p. Szered.

Nyék (Alsó, Felsö) 2 egymás mellett lévő magyar falu, Honth vármegyében, ut. p. B. Gyarmathoz 1 1/2 mfd. 1454 kath., 21 evang., 2 ref. lak. Kath. paroch. templom. Határja igen nagy; bora sok és jó, erdeje elég. F. u. az esztergomi káptalan, h. Coburg, s m. t.

Nyék, (Kápolnás Alsó és Felsö) 2 részre osztatott puszta, Székesfejér vmegyében, közel a velenczei tóhoz a budai országutban. Lakja 453 kath., 594 ref., 120 zsidó. Ref. anyaszentegyház. Kápolnás nevét egy régi, most omladékban lévő kápolnától vette; ezelőtt pedig Fertőtó fenekének is neveztetett. Határa fekete és igen szép búzát terem; bora meglehetős; rétje nem sok de jó. F. u. a Balassa férfi ág, s a Kútas örökösök. Ut. p. Vetencze.

Alsó-Nyék, magyar falu, Tolna vgyében, 27 kath., 818 ref., 7 zsidó lak., ref. anyatemplommal, sok és jó bortermesztéssel, tágas legelővel, halászattal. A báttaszéki urad. tartozik. Ut. p. Báttaszék.

Felső-Nyék, magyar falu, Tolna vmegyében, a somogyi, veszprémi, tolnai határok összejövetelénél, a Sió

vize mellett, 314 kath., 13 evang., 900 ref., 10 zsidó lak., ref. anya, kath. fiók szentegyházakkal. Határa gazdagon megáldatott: van igen szép buzája, kövér rétje, nádasa, szölöhegye, tágas legelöje, mellyen számos marha. ló és juh nyer táplálékot. F. u. h. Batthyáni.

Egy délre esö hegycsucs ormán láthatni valami régi vár omladékait, mellyet hajdan Dombay Pál birt a körülfekvö vidékkel együtt. Végre közvélemény szerint az ide tartozó Horhi pusztán született Juhász Péter, elsö debreczeni superintendens 1515-ben, s igy Horhi még akkor falu volt. mellynek némelly maradványai, s elhagyatott pinczéi most is szemlélhetök. Ut. p. Sió-fok.

Nyék, magyar falu, Borsod vmegyében Miskolcztól $^{14}/_{16}$ állomásra, rónaságon épen egy hegy alatt. Határának kiterjedése 3525 hold; ebböl szántóföld 1095, rét 1860, legelö 15, szölö 500, erdö 55 hold. Urbériség nem levén, mind majorsági birtok. A föld minösége fekete, nagy részben vizállásos; terem rozsot, árpát, zabot, burgonyát, — állattenyésztése igen silány, s átalában a mezeigazdaság is igen csekély. Lakosok vallás szerint 31 r. katholikus, 21 gör. kath., 66 ref., 40 zsidó, nyelvszerint: magyar 110, uj magyar 6, zsidó 40, — A helység határában van a Hejö folyóviz, — nevezetes hegye a szölöhegye, melly igen jó bort terem; van egy puszta temploma. A falu mostani birtokosai: Szepessy József, Bizony Károly és Sámuel, Dálnoki Nagy Gábor, László és József árvája, Valkay Ferencz és Sámuel, Garas István, Megyery József, Draskóczy Sámuel, Pócs Ágoston, Pápay József, Bodvay István és Kisszely Imre, Paksy család s Regéczy Miklós.

Nyér, magyar falu, Bars vmegyében, Esztergom vmegye szélén: 239 kath. lak., és szép lótenyésztéssel. F. u. többen. Ut. p. Kéménd.

Alsó-Nyéresháza, orosz f., Máramaros vármegyében, a Taraczk mellett: 3 r. kath., 726 g. kath., 69 zsidó lak., g. kath. anyaszentegyházzal. F. u. a kir. kincstár, s mások többen.

Felső-Nyéresháza, orosz f., Máramaros vmegyében, 654 g. kath., 8 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. a kir. kincstár s m. t. Ut. p. Sziget.

Nyerges-Ujfalu, lásd Ujfalu.

Nyermegy, oláh falu, Bihar v.-megyében, hegyek közt, a váradi deák püspök béli uradalmában, 258 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Fekvése szép, szántóföldе 161 hold, s meglehetös termékeny, de mind urbériség; erdeje nincsen, patakja 2 malmot hajt.

Nyésta, magyar-orosz falu, Abauj vmegyében, Forróhoz 3 órányira: 231 r. kath. 124 g. kath., 5 ref., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. a jászói prépost.

Kis-Nyésta, puszta, Bihar v.-megyében, lásd Komádi.

Nagy-Nyésta, puszta, Bihar vmegyében, lásd Homorog.

Nyeszkenye, puszta, Veszprém vmegyében, F. u. Hunkár.

Nyeviczke, orosz falu, Ungh vmegyében, ut. p. Ungvárhoz egy mfnyire; 11 rom., 488 g. kath., 17 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. Régi várának most csak omladékait mutatja. F. u. a kamara.

Kis-Nyilas, puszta, Moson vmegyében, a lébényi urad. tartozik, nevezetes uradalmi majorsággal.

Nyilas, puszta, Borsod vmegyében, Lakhoz tartozik.

Nyim, magyar falu, Somogy v.-megyében, 146 kath., 4 ágostai, 161 ref., 5 zsidó lak. Ref. fiók gyülekezete a sághvári anyához tartozik. F. u. a Lengyel örökösök. Ut. p. Sió-fok.

Nyimvesd, vagy Vajdafalva, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $1/2$ mfd., rónás helyen, 5 r. kath. 23 g. kath., 923 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, patakkal. Urb. szántó 400, rét 200, legelő 300, majorsági erdő 1000 hold. Birja a váradi görög püspök.

Nyirád, magyar falu, Zala v.-megyében, a bakonyi erdő szomszédságában: 1493 kath., 6 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Erdeje igen szép, s nagyon makkos. F. u. a veszprémi püspök. Ut. p. Sümeg.

Nyiregyháza, szabad kiváltságolt város, fekszik Szabolcs vármegyében, Tokajtól 4, Nagy-Kállótól $1^1/_2$, Debreczentől 6 mfdnyire, rónaságon, földe nagyobb részint homokos, helyenkint sárgás, helyenkint feketés; nyugot felől azonban kemény fekete, terem buzát is, nagyobb részt azonban rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát, babot, mákot, stb. A mostani város helyén ennek előtte ugyan illy nevezetű helység állott, melly, minthogy az 1635. 68, továbbá 1638. 67. t. cz. után hajdui kiváltságokat nem gyakorolhatott, annyira pusztulásnak indult, hogy bár Rákóczy György és Ferencz megujitva kiadott szabadalom levelekben szép kiváltságok engedésével ujra igyekeztek megnepesiteni, — végre egészen elpusztult; mig gr. Károlyi Ferencz ns Petrikovics János kezéhez 1753-ik évben kiadott u. n. pátens mellett, mellyben a többek között azon kedvező igéret tétetett, hogy az uj lakosok soha ur dolgára hajtatni nem fognak, s azt évenkint egy arany fizetéssel megválthatják, leginkább Békés vmegyéből Szarvasról és Csabáról, de később a felföldi megyékből is összegyült ágostai vallást követő tót ajkú néppel ujabban megtelepittetett, később az uraság által kiadott rendes telepitési szerződés által több jogokkal is, mellyek között nevezetes, hogy az egész határ a lakosok birtokába bocsáttatott, sem magának a föld. uraságnak, sem pedig tisztjeinek semmi gazdálkodást folytatni nem lehetett, az uri haszonvételeknek haszonbérben birhatása megigértetett, körükbe görög vagy zsidó le nem települhetett stb., megajándékoztatott. — A mostani város tehát 1754-ik év elején ujra gyarmatositott hely, összetartó szorgalmatos lakosai iparkodása által annyira sebesen haladt virágzásában, hogy megtelepülésének 32-dik évében már városok sorába emelteték, 1800-dik évben az akkori franczia háboru alatt 10 ujonczokat és 6 lovasokat segedelem fejében ajánlván, ezért a fejedelem által ezüst érdempénzzel megtiszteltetett, mellyet a város főbirája azóta minden ünnepélyes alkalommal mellén visel, felállásának 50-dik évében örökvallási szerződés mellett megvette magát fele részben, a Dessewffy grófi családtól, végre 70-ik éves korában a Károlyi grófi családtól magát a másik fele részben is kiváltotta, — s urává tévén magát minden földes uri jogoknak és haszonvételeknek is, most már egészen szabad, még pedig tisztán, mert kebelében semmiféle curiálitás nincsen, minden telek egyenlően váltott természetű; nevezetes, hogy a Károlyi család kiváltság mellett a királyi vagyis püspöki dézmát is birván, ezen jog is a városra ruháztatott. — 1837-dik évben végre királyi szabadalom által tanácsa is rendezve lön, melly rendezés által a város kormányára két tanácsok állittattak, — belső, áll: főbiróból, albiróból, ki most már kapitány nevezet alatt hivataloskodik, és 12 tanácsnokból, — külső vagy a választott közönség 60 polgárokból, kiknek elnökük a polgármester, a város közgazdálkodását a választott közönség folytatja, de minden hatá-

rozatai helyben hagyás végett a belső tanácscsal közlendők, ez által a rögtönzések mellőztetnek ugyan, de nem lévén meghatározva, hogy a helyben hagyást a tanács hányszor tagadhatja meg, a korlátlan vetonak megszüntetése tekintetéből nagyon kivánatos volna, vagy a számát meghatározni hányszor lehessen a helybenhagyást megtagadni, vagy pedig az elegyes gyülést, mellyben a többség megtudathatnék, a két tanács tagjai szavazati arányának is meghatározásával elrendezni, — addig ezen v e t ó azzal ellensúlyoztatik, hogy alkotott rendszabály szerint nemcsak a végrehajtás, de inditványozás is kirekesztőleg a választott közönséget illeti.

A város határában van 16,000 hold szántó és kaszállóföld, 1600 □ ölével mérve, $322^3/_4$ nyilas szőlős-, és 236 nyilas gyümölcsös kertek, 1006 hold erdő és 9000 hold legelő; ezen utóbbiak mind 1200 □ ölével véve, a belváros 1720 portákból, vagy is belső telkekből áll, és 53 utczákat s 18 utczaközöket számlál, a belső telkek külső földekkel semmi összeköttetésben nincsenek, valamint ezek se egymással, 5 holdnál kisebb, 60 holdnál nagyobb birtoka azonban egy lakosnak nem lehet. — A lakosok nagyobb része földmivelő, külső telkeik szállásföldeknek neveztetnek, kötelaljakra osztvák, nevezetöket veszik köteltül, mellyel eredetileg mérettettek, a kötel volt 30 öles s ennyi volt a kimért föld szélessége, hosszában pedig a szekér keréknek 15-szöri fordulása számittatott egy kötelnek, s 21 ilyetén kötel tette a föld hosszát, jelenleg 10 holdbúl áll egy kötelalja, 1600 □ ölével számitva. Eredetileg birtokát minden lakos egy tagban birta, most is még sokan egy tagban birják szállásföldeiket, de több helyen fel van már annyira darabolva, hogy némely kötelalj föld 8—10 darabból is áll. A szállásokon tanyák vannak, lakó és marhatartó épületekkel ellátva, többnyire egyszeri szántásba vetnek, s trágyázás helyett gyakrabban kukoricza alá használják földjöket, az egyszeri szántáshoz ragaszkodva, még nem azon vannak, hogy kevés földet, de jól mivelnének, hanem szeretnek sokat szántani, elannyira, hogy a szomszéd pusztákon még több árendális földjük van, mint mennyit szállásföldekben birnak; kezdenek azonban már többen ugarolni is, és a luczernást is megkedvelvén, mind inkább szaporitják, a legelőnek mintegy 5-öd részét a város évenkint ki szokta osztani legelő javitás végett szántás alá, s itt annak idejében kölcs bőven terem, a legelő mindössze is kevés és hitvány lévén, heverő marhák számára 6—8 mfdnyi távolságra is kénytelen a város lakosai számára legelőt bérlelni, a marhatartást kedvelik a lakosok, épen ezért szántás mellett nem annyira mag, mint takarmány után vágynak, juhokból a két nyiretü birkákat tartják, évenkint mintegy 400 mázsa gyapjut adnak el, sertést többet tartanának, ha a legelő nagyobb és rétséges volna, az előkelő gazdák lovai szépek, közép nagyságuak. — A dohányt csak közelebbi években kezdték nagyobb mennyiségben termeszteni, hogy ezt még inkább megkedveljék, igen jutalmas bérért szokott a város évenkint mintegy 200 hold földet dohány alá kiosztani. Szőlőket a szomszéd helységek határaiban sokkal többet birván a lakosok, mint itthon, boruk elég van; még el is adhatnak.

Nevezetesebb intézetei:

1. Helybeli viszonos tüz kármentesitő intézet, melly még a megyeinek felállitása előtt létesült, minden kényszerités nélkül kinek-kinek szabad tetszésére bizatván a hozzáállás, egyedül a belvárosi épületekre s azoknak

is csupán fedeleikre szoritkozik, és kivetések csak szerencsétlenségek esetei előállásával történnek, jelenleg mintegy fél milliom forintig terjednek a biztositások; rendszabályai szerint minden leégett lakos házát cseréppel köteles fedetni, de hogy ezt könnyebben teljesíthesse, hitelbe kapja a szükséges cserép mennyiséget a várostól 6 évre kamat fizetés mellett.

2. Kisdedovó, részint mükedvelők előadásai, részint egyesek szives adományozásai, legnagyobb részben pedig a város közönsége nagylelkü ajánlása által 1847-dik évben felállittatván és kellő évenkinti jövedelemmel elláttatván, az ovonczok száma már első évben is százon felül volt.

3. Néptanitókat képző intézet a tiszamelléki evangelikusok által nagy részben a helybeni egyház segedelmével a mult 1847-dik évben nyittatott meg. — Ennek gyámolitására a város közönsége 50 hold földet ajánlott, olly feltétel alatt, ha az abbani oktató által a váltó gazdaság gyakorlatilag fog taníttatni, s ehez a helybeniek gyermeiknek valláskülönbség nélkül szabad accessusok lesz.

4. Casinó 1831-ik évtől folyvást fenáll, évenkint körül belől 100 tagokat számlál, több rendbeli hirlapokat tart, és könyvtára is van.

5. Kórház, mellynek tőkéje eddig csak nehány ezer forintból áll ugyan, de a város által némelly jövedelmekkel dotálva és a 6 évre alakult helybeli nőegylet által évenkinti fizetések vállalásával gyámolitva olly állapotban van már is, hogy olykor 20 betegeket is képes naponkint befogadni.

6. Fördő, az erdő alatti Sóstó nyugoti partján, egy kies regényes vidéken elegendő vendég- és fördőszobákkal, tánez- és tekéző-termekkel is egész kényelemig ellátva, melly távol vidékről is sikerrel látogattatik beteg és egyébb mulató vendégek által. Ezen sóstóbani viz vegytanilag resolváltatván a levegő $+14^0/R = 1,0297$ mellett, 16 obonyi vizben van 289, 12 szemer szilárdrész; gyógy ereje: csúzköszvény és börkiütésekben hasznos.

7. Takarék-magtár; alapittatott a város által ezen czélra ajánlott 250 köböl gabonából, gyarapittatott a polgárok és többi lakosok szives adományozásaibul s jelenleg alig pár év alatt 600 köbölnél többre szaporodott.

8. Van benne egy magán nevelő intézet a Jármay nővéreké, melly nem csak a városra, de vidékére nézve is már majd 20 évek óta nagy megelégedéssel működik.

Gyárai vannak:

1. Cserép-gyár, mellyben évenkint legalább 300,000 cserép égettetik, minthogy azonban a határban még eddig egészen alkalmatos föld nem találtatott, egy harmad részben a Tisza aljából, 3 mfdnyirül szállittatni szokott agyaggal egyelittetik, vékája az agyagnak beszállitva 12—15 vkr., a cserepnek ezre pedig helybelieknek 20, vidékieknek 26 vfrt, helybelieknek 3 évre kamat mellett hitelbe is adatik; eddig 2 templom, 3 paplak, a városháza, és még legalább 100 nagyobb, kisebb épületek már cseréppel fedvék.

2. Szóda-gyár, az erdő északkeleti oldalán lévő Sóstó északi partján, közel a fördőhöz, ezelőtt sokkal több, most azonban miután a gyár részvényesei között folyó per miatt, zárlat alatt van, évenkint csak mintegy 600 mázsa szódát készit, részint azon sóstónak, részint több a határban levő tavaknak alján viz leapadás után sepertetni szokott sziksóból.

3. Egy gyufa és több szivar-gyárak.

Országos vásárja van 4, és minden szombaton heti-vására baromvásárral, országos vásárai közül a Pünkösd előtti és Kisasszony napi igen népes,

heti-vásárai is gyakran olly népesek, hogy országos-vásárokkal is felérnek, piacza van 7: belső, élet, barom, sertés, széna, fa és nád piaczok, különösen életre nézve nagy emporium és még sokkal nevezetesebb leend, ha Tokaj kiköveztetik, s onnan Nyiregyházáig egészen elkészül a munkában levő kemény út.

A lakosok száma haladja a 18 ezret, nyelvökre nézve a többség tót, de czélszerü intézkedések tétetvén a magyar nyelvnek oskolában tanittatása iránt, a magyar szembetünőképen terjed, azt is széltiben beszélik, legalább alig találtatik már, ki azt nem értené, a tisztesebb rendüek közt társalgási nyelv a magyar, tőlük által megy már a középrendű polgárokra is, magyarul összeeskettetni, kereszteltetni és temetkeztetni, a bon tonhoz tartozván, ezzel is a magyarosodók száma napról napra szaporodik, vallásukra nézve evangelikusok, romai és görög katholikusok s reformatusok. Az evangelikusok száma haladja a 13 ezret, még 1783-ban nyert engedelem következtében épitették nagyszerü templomjukat 32 ölnyi magas toronnyal; van két rendes, egy segéd lelkészök, 1820-dik évtől egy felügyelőből, egy gondnokból és 60 tagból álló Presbiteriumjok, az istenitisztelet tótul még minden vasárnap tartatik, magyarul hónaponkint kétszer és minden sátoros ünnep 2-dik napján reggelén a tót előtt. Miután a magyar hivek száma szemlátomást szaporodik, ohajtható, hogy évenkint ha csak 4 vasárnapon is vagy egyedül magyar nyelven, vagy legalább olly időben tartatnék magyar istenitisztelet, mint most a tót, — oskoláik vannak 9 számmal, nyelvészeti 1, nagyobb fiú és leány polgári 2, kisebb fiú és leány 2 és elemi 4; az utóbbiban a tanitási nyelv magyar és tót, a többi 5-ben tisztán magyar, tanulók száma 1847-ben volt 1255. — Andaházi Szilágyi féle alapitványból évenkint 190 pfrt. fordittatik magyar nyelv terjesztése körül, az oskolákra különös igazgatóság ügyel fel. — A rom. katholikusok száma 3000, 1 rendes, 1 segéd-lelkésszel, 1 tanitóval és 150 tanulókkal, lehetnének azonban még 100 oskolázhatók, templomjuk, melly a város közepén van, nagy emlékü b. Szepessy Ignácz pécsi püspök ájtatos adományából épült, az istenitisztelet felváltva egyik vasárnap magyar, másikon tót nyelven tartatik. — A görög katholikusok száma 1500, 1 rendes lelkésszel, 1 tanitóval, tanulók száma 100, a hivek jobbadán magyarok, a rituálét kivéve, a szent beszédek egyedül magyar nyelven tartatnak. A reformatusok száma 600, ezek mind magyarok, 1 tanitóval és 50 tanulóval. — Templomjuk régi góth épület, a templom homlokzatán még 1770-dik évben olvashatott felirás szerint már 1411-ben felállott, 1654-dik évben, és igy a város ujra telepitése előtt 100 évvel megujittatott, — később elpusztulván, 1764-ben kügazittatott, az előtt kőfallal volt körül kerítve, melly azonban 1809-ben elbontatott, — a templom főrészét annak hátulsó ovál részétől elválasztó bolton ezen felirás olvasható: „Templum hocce reformatorum Deo sacrum renovatum est anno 1654 per Mathiam Vay loci pastorem, anno 1764. per Steph. Nagy Szénási Bátoriensem V. D. M. — anno 1794. per Michäelem Bagdi V. D. M." — Az Andaházi Szilágyi féle alapitványból a reformatusok is évenkint 100 pfrtot kapnak, mellyből 30 pfrt a lelkészé és 20 pfrt a tanitóé, a többi pedig az egyház szükségeire fordittatik. — Zsidók csak az 1840-ik törvény után szivárogtak be, eddig mintegy 30 vannak.

Nyiresfalva, Dankovicza, orosz falu, Bereg vmegyében, a má-

ramarosi postautban; 4 romai kath., 296 gör. kath., 5 zsidó lak. Gör. kath. parochia. Postahivatal és váltás. Munkács és Szölös, s VégArdó közt. F. u. gr. Schönborn.

Nyiri, magyar falu, Abauj vmegyében, Füzérhez 1 órányira: 200 r. kath., 27 g. kath., 456 ref., 17 zsidó lak. Reform. anyaszentegyház. Határa dombos, de termékeny, erdeje különösen szép. F. u. gr. Károlyi István. Ut. p. Kassa.

Nyirjes, puszta, Szabolcs vmegyében. F. u. Kállay, Korda, Zoltán.

Nyirjes, tót falu, Sáros vgyében, a Tapoly mellett, Hanusfalvához északra 2 mfd., 289 kath., 30 evang., 9 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Nemesudvarok. Első osztálybeli határ. Hires körte. F. u. a Tahy nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Nyitra, Neutra, Nitria, igen régi püspöki város, Nyitra vgyében, a Nyitra vizénél egy fölötte gyönyörü vidéken, Posontól 10 mfdnyi távolságra. Ulczái kővel kirakottak, de rendetlenek, s átaljában a várost nem lehet szépnek mondani. Nevezetesebb épületei: 1. A piaristák aranyozott két tornyú s rézzel fedett temploma, melly egyszersmind parochialis. 2. A piaristák collegiuma, a kathol. gymnasium épületével együtt. 3. A sz. Ferencz szerzetesek klastroma és temploma, ez is parochialis. 4 A vármegye ujabb izlés szerint épült és rézzel fedett háza, épen a Nyitra vizénél. 5. A seminarum. 6. A püspöki ispotály. 7. A postaház, a kanonokok csinos házai s egy nagy vendégfogadó, közel a vmegyeházhoz. Lakosainak száma 5500 lélek, kik kevés hébert s evangelikust kivéve, mind romai katholikusok. — Nyelv tekintetéből nagy részt tótok, kevesebb magyarok és németek. Foglalatosságuk földmivelés, bortermesztés, mesterségek és kereskedés. Hétfőntartatni szokott hetivásárai igen népesek, s nagy fontosságuak gabonára nézve. — A város észak-nyúgoti részén $^1/_4$ órányira fekszik innen a magas Zobor hegye, hol hajdan Szent István benedictinus apátságot alapitott. Ezeknek multával 1692-ben camaldulensisek szálittattak ide, azonban már ma klastromuk omladékban hever, s az ide nyáron gyakran kisétáló vendégeket egy itt lakó vadász szokta megvendégelni. — Koronáját ezen hegynek erdők, oldalait pedig szőlőtőkék boritják, s elég tartós fejér borral fizetnek; egyébiránt a rajta levő sok mulatóházak kellemes tekintetet adnak az egésznek. — Általellenben a Zoborral a város déli részén a kalvaria hegye emelkedik fel. Ezen volt hajdan nazarenusok monostora templommal, de most elöregedett plebánusok lakják.

Fő nevezetessége mindazáltal Nyitrának a püspöki vár. Épült ez a Nyitra völgyében egészen magában álló kősziklás hegynek tetején, melly hegy keletről a Nyitra vize mellett szédítő meredekségü, s csupán kőszirtekből áll, délről azonban könnyü felmenetelt enged. — A kőfallal, bástyával és kettős kapuval megerősitett várban van a székesegyház, melly kettős, t. i. egy nagyobból és egy kisebből áll. Ez utolsó 24 lépcsők által választatik el az elsőtől, s épitését Gizelának, sz. István hitvesének tulajdonitják. — Mindjárt mellette van a tágas püspöki palota, s a káptalan levéltára. — Itten tartatta Sz. István Vazul herczeget fogságban az ő kicsapongó életéért, s midőn Imre fija halála után őt magához akarná venni, itt szuratta ki szemét, s töltetett ónat fülébe Gizela bizonyos Sebus nevü embere által, csak hogy trónra ne jöhessen. — III. Henrik német császár Salamont vissza akarván a magyar királyságba tenni; Nyitrát ostromlotta, de be nem vehette. Szerencsésebb volt ennél Trencséni

Máté, mert a várat felégette. — Corvin Mátyás Kazimir lengyel királyt, kit némelly nyughatatlan magyarok hittak be, ide beszoritván, annyira szorongatta, hogy kénytelen volt magát feladni, s az országból tüstint kitakarodni. — Később mind Bocskay, mind Bethlen seregei elfoglalták, söt 1663-ban Érsek-Ujvár eleste után 6000 fönyi török sereg elébb a várost, azután pedig magát a várat is egy német commandans árulása miatt magáévá tette, de a reá következő tavaszszal Souche generalis egyetértvén a városiakkal ismét vissza foglalta, — Végre Bercsényi elfoglalván, mindaddig birtokában maradt, mig a háborunak vége leve.

Hogy Nyitrán a magyarok kijövetele elött püspökség lett légyen, az több külföldi s hazai történet-irók után bizonyos, de hogy a Sz. István által állitott 10 püspökség közt, valljon a nyitrai is köztük volt-e? arról még is nagy a kétség, söt sokkal hihetőbb, hogy a püspökséget csak II. Béla alapitotta, II. Geyza és I. Lajos pedig jobban elterjesztették és megajándékozták; s II. Béla elött csupán nagy prépostság állott itt; a minthogy a nyitrai püspök a régi irományokban 1-ör csak 1133-ban jött elő, s ekkor volt 1-ső Miklós. — Megyéje a nyitrai püspökségnek kiterjed egész Trencsén vármegyére, s Nyitra vgyének egy kis részére.

Nyitra, magyar falu, Nógrád v.-megyében, az Ipoly mellett: 461 kath. lak. Mind földe, mind rétje igen jó. F. u. többen. Ut. p. Zelene.

Nyitraszeg, Csalmova, tót falu, most A.-Nyitra vgyében, ut. pt. Oszlánhoz 1 mfd., 219 kath. lak. F. u. többen.

Nyomár, magyar falu, Borsod vmegyében. Miskolcztól $1\frac{6}{16}$ Szendrötöl $\frac{10}{16}$ állomásnyira azon völgy déli oldalában, mellyen Hangács helysége terül. Lakosai tisztán magyarok s szorgalmas földmivelök, maga a helység nem a legkellemesebb kinézésü, a mennyiben ez is öszszel és tavaszszal járhatlan sárral van boritva. Mindazáltal a helység alatt vezető s ezelött mintegy 4 évvel egyik megyei esküdt igyekezete által készittetett egész Hangácsig vezető töltés, e különben, kivált rossz utak idejében elzárt helységeket könnyen látogathatóvá tevé, s a földek becsét nagyon emelé. — Ezen helységhez tartozik az ugynevezett Hatház puszta is, mellynek saját külön határa van, a honnan Nyomár határbeli kiterjedése a majorsági földekre nézve igy áll: majorsági beltelek van $14\frac{1}{4}\frac{0934}{0000}$ h., szántóföld $126\frac{3}{4}\frac{1253}{10000}$ hold, kaszáló $59\frac{1}{4}\frac{1263}{10000}$, rét $5\frac{0109}{10000}$, szőlő $97\frac{3}{4}\frac{1449}{10000}$, erdő $539\frac{3}{4}\frac{1206}{10000}$, legelö $276\frac{3}{4}\frac{2326}{10000}$ hold. Urbériség Nyomáron: beltelek $30\frac{2}{4}\frac{0467}{10000}$, szántóföld $449\frac{1}{4}$, kaszáló 260, rét $36\frac{2}{4}$ hold. Hatházon majorsági szántóföld $4\frac{3}{4}\frac{0645}{10000}$, rét $1\frac{2123}{10000}$, kaszáló $39\frac{1}{4}\frac{0467}{10000}$, szölö $66\frac{2}{4}\frac{1513}{10000}$, erdö $155\frac{2}{4}\frac{1267}{10000}$, legelö $18\frac{1192}{10000}$ hold. Hatházon urbéri szántóföld $23\frac{1}{4}\frac{2434}{10000}$, rét $9\frac{2}{4}\frac{2109}{10000}$, kaszáló $54\frac{1954}{10000}$ hold. A nyomári és hatházi határföld minöség tekintetében ollyan mint a hangácsi, s épen azon termesztményeket adja legjobban; az állattenyésztés hasonló lábon áll, mint Hangácson, valamint a mezei gazdaság is. Rétei azonban ezen helységnek valamivel jobbak mint Hangácsnak, a juhtenyésztés és sertéstartás itt is szépen díszlik. — A lakosok száma 478 lélek, köztük romai katholikus van 112, reformatus 272, e két vallásfelekezetnek leányegyháza van, s a rom. kath. Szirákhoz, a ref. Hangácshoz tartozik, óhitü 85, zsidó 9. — Földesurai épen azok, kik Hangács helységének.

Nagy-Nyomás, puszta, Bihar

vmegyében, Zsákához tartozik, 4000 hold határral. Lásd Zsáka.

Nyomja, német falu, Baranya vmegyében: 399 kath., 9 zsidó lak., s kath. fiók templommal, bortermesztéssel. F. u. gr. Batthyáni János.

Nyögér, magyar falu, Vas vmegyében: 463 kath., 14 zsidó lak. Sok rét. Erdő. Az ikervári urad. tartozik. Ut. p. Szombathely.

Nyögér, német falu, Veszprém vgyében: 248 kath. lak., hegyes határral, kevés réttel és legelővel. Az ugodi urad. tartozik. Ut. p. Pápa.

Nyujthal, horvát falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz dél-nyugotra $2^3/_4$ mfd., 423 kath. lak. Határa dombos és nem igen termékeny. Van 766 hold szántóföldc, 175 h. rétje, 600 h. erdeje. Urbériség 15 egész telek. F. u. h. Eszterházy.

Káptalan-Nyúl, magyar falu, Győr vmegyében, 280 kath., 9 zsidó lak. F. u. a győri káptalan.

Kis-Nyúl, magyar falu, Győr vgyében, a szölőhegyeikkel együtt, 743 kath., 6 zsidó lak.

Nagy-Nyúl, magyar f., Győr vgyében, a szőlőhegyeikkel együtt 1410 kath., 6 evang. lak., paroch. templommal. Mind a három Nyúl egy helységet tesz, de elöljáróságuk külön van. Fő élelmük a bor- és gyümölcs-termesztés; azonban Nagy- és Káptalan-Nyúlnak szántófölde is elég. F. u. a szombathelyi papnövendékház. Ut. p. Győr.

Nyúlas, Groysz, német m.-város, Moson vármegyében, a Fertő tava mellett: 856 kath. lak., kath. paroch. templommal, $15^7/$ harmadrendü telek után bir a 78 telkes gazda $^7/$ első, $127^7/$ hold második, $949^6/$ h. harmadik, $91^4/$ hold negyedik osztálybeli szántóföldet. Rétje nincs. Erdeje kicsiny. Hires kőbánya. Szőlőhegye legjobb bort terem az egész megyében, s van $861^2/$ első, $423^2/$ második, $438^4/$ harmadik osztálybeli kapa. F. u. Károly főherczeg örökösei. Ut. p. Moson.

Nyüved, magyar falu, Bihar v.-megyében, rónaságon, Váradhoz $1^1/_2$ mfd., 530 ref. lak., anyatemplommal. Róna lapályos határa 1171 hold, mellyből szántó 780, rét 254, legelő 137 hold. Urb. szántó 284, rét 96; a többi majorság. Földe fekete porhanyós, s igen termékeny; jó és sok dohány termesztetik, de a szarvasmarha- és juhtenyésztést a métely veszélyezteti. Vizei a Berettyó, Kösmő és számos mocsárok. F. u. Dobozy Károly, Dobozy József árvái, Juricskay Rudolf, Reviczky Frigyes; Curialisták: Magyary Ferencz, id. és ifj., Széles Sándor, Bihary Zsigmond, Széles József, Csengery Antal, Lévai Eötvös Lajos és Imre, Széles Lajos, Imre és Zsiga.

O.

Obád, oláh falu, Temes vmegyében, Csakovához $^1/_2$ órányira, a Temes vize mellett: 1200 n. e. óhitü lak., s paroch. templommal. Róna gazdag határa első osztálybeli, s van $63^4/_8$ urbéri telke. F. u. a k. k. alapitvány.

Oberdorf, német falu, Vas v.-megyében, a vörösvári uradalomban, 610 kath. lak., s sovány, erdős határral.

Obersia, oláh falu, Arad vmegyében, Zaránd vmegye szélén, a Marostól és Soborsintól 3 mfd., hegyek közt s azoknak oldalain: 267 n. e. óhitü lak., s fatemplommal. Hegyes határa 2050 hold, mellyből 124 hold szántóföld, 48 h. kaszáló, 200 h. legelő, 1600 h. erdő és 78 h. vizmosás. Majorsági birtok az erdőn és vizmosáson kivül 100 hold legelő. Szilvása sok; a hegyekről több apró patakok tódulnak le. F. u. Szálbek György.

Obicz, tótul, magyar. lásd E b e d e c z.

Oblazó, tót falu, Trencsén v.-megyében, a Vágh jobb partja mellett; 183 kath., 4 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Zsolna.

Oblyászka, orosz falu, Máramaros vmegyében, 225 g. k., 10 zsidó lak. Van anyatemploma, de a pap nem helyben lakik. Tüzi fában szükséget lát., de érczes forrásokkal bövelkedik. F. u. Darvay, Szunyogh, s m. t. Ut. p. Huszt.

Obronak, magyar falu, Zala vmegyében, a szentgróti uradalomban, 120 kath. lak.

Obrovácz,magyar-rácz-németf., Bács vgyében, Palánkához északra egy mfd. 460 kath. 1236 óhitü, 6 evang., 44 zsidó lak. Ohitü anyatemplom Róna gazdág határ. Erdő. F. u. a kamara. Első osztálybeli határa 8661 holdra terjed 1100 □ ölével. Ebből 99 urb. telek után van 3232 h. szántóföld 2429, rét, 1800 h. legelő, 25 h. szölő, 1098 h. uradalmi tölgyes erdő, 17 h. mocsár, 60 h. utak.

Obrucsnó, orosz falu, Sáros vmegyében, magas kösziklás hegyek között, a gallicziai határszélen: 22 rom. kath., 280 g. kath., 24 zsidó lak. F. u. a Dessewffy nemzetség.

Ochodnicza, tót falu, Trencsén vmegyében, a Kisucza vize mellett: 1500 kath. lak. Kath. paroch. templom. Ez is a budetini uradalomhoz tartozik. Ut. p. Csácsa.

Ochtina, tót falu, Gömör vmegyében, Jolsvához északra 2 órányira, gyümölcsfák közt elrejtve a Hradek alatt: 56 kath., 623 evang. lak. Ev. tornyos anyatemploma igen régi épület. Vannak itt jövedelmes vasbányák; 2 vashámor; papirosmalom. Határa köves, sovány; s e hiányt a lakosok, kik hajdan németek voltak, fuvarozással, kereskedéssel, szénégetéssel pótolják. F. u. gr. Andrásy s többen. Ut. p. Rosnyó.

Ocsa, magyar falu, Pest-Pilis v.-megyében, 2 postalállásnyira, a kecskeméti országutban: 486 kath., 21 evang., 1206 reform., 2 óhitü, 56 zsidó lak. Kath. fil. templom. Posta hivatal. Vengégfogadó. Van egy felette régi reform. szentegyháza, mellynek falai 4 szegletü faragott kövekből vannak. Keritése alatt találtatott egy pecsét is illyen felirással: „Sigillum civ. Molcsa 1629.“ Itt veszi kezdetét egy nagy turján, melly Sári felé több mfdre kiterjed. Szélessége ¼ mfd., s tele van köris, reketye, füzfákkal, a mellett sok nádat és szénát terem. Határa Ocsának részint homok-buczkás, részint jó gabona termő. — Lakosi bort, kendert, kukoriczát, s sok uri tököt termesztenek, s ezzel és reketyéből fontt kosarakkal, kasokkal kereskednek. F. u. gr. Teleki és a Tihanyi nemzetségbeliek.

Ocsárd, magyar falu, Baranya vmgyében, dombos vidéken, ut. p. Pécs. Határa 2829 hold, mellyből beltelek 88, szántó 1151, rét 360, legelö 60, szölö 70, erdö 1100 hold. Ebből majorsági szántó 359, rét nincs. Földje agyagos, és elég termékeny. Lakja 434 kath. Birja gr. Batthyáni Iván.

Ocsko, tót falu, Nyitra vmegyében, Dudvágh mellett; Verbóhoz ¾ órányira. 354 kath., 4 evang., 24 zsidó lak., s igen jó határral. F. u. az Ocskay család. Ut. p. Galgócz.

Ocsova, tót falu, Zólyom v.-megyében, ut. p. Szalatnától északra egy órányira: 767 kath., 1721 evang. lak. Kath. és evang. anyatemplom. Határa igen nagy, de nem igen termékeny; erdeje gyönyörü, van 2 fürészmalma, nagy juhtenyésztése, s az uraságnak a h a j n i k o v a i és z s e l i b u z i pusztákon nevezetes majorsága. Bél Mátyás fáradhatatlan

tudósunk itt született. F. u. h. Eszterházy.

Odány, puszta, Tolna vmegyében, Nurga és Kéty közt.

Odorin, tót falu, Szepes vmegyében, egy felemelkedett helyen Iglóhoz keletre 1 órányira: 531 kath. lak. paroch. templommal, uraségi tehenészettel. F. u. gr. Csáky. ut. p. Lőcse.

Odorján, puszta, Tolna vmegyében, Tamási határához kapcsoltatott.

Odvos, oláh falu, Arad vmegyében, a Maros mellett, az erdélyi országutban, Lippához 2, Aradhoz 6 órányi távolságra, 90 kath., 1058 n. e. oláh lak. Van itt egy rom. kath. egyház, mellyben egy radnai szerzetes végzi az isteni szolgálatot, egy óhitü lelkésze, 2 patakmalma, s egy postahivatala. Hegyes sziklás határa 7000 hold, mellyből 27 $^{4}/_{8}$ urbéri állomány, 600 hold rét, 728 h. legelő, 80 hold postaföld; a többi erdőség, mellyben mintegy 2000 hold fiatal tölgyes is van. Földje kevés őszit, hanem főleg kukoriczát terem. Birja b. Forray András özvegye.

Ófalu, Antiquavilla, tót m. v. Szepes vmegyében, Galliczia határszélén, közel a Dunajecz vizéhez: 1066 kath., 90 zsidó lak., kath. parochiával, só-harminczad — vámhivatallal. Vásárai igen népesek, sok gyolcsot csinál, s a Dunajeczben fogott lazaczczal nagy kereskedést űz. F. u. az eperjesi g. kath. püspök és káptalan, s a lechniczi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Késmárk.

Ófalu, német falu, Baranya v.-megyében, ut. p. Bonyhád. Lakja 400 kath., 50 evang. 10 zsidó. Szántóföldje kevés de szőlője, erdeje elég; meszet éget. Birja a Perczel család.

Ófalu, Opina, tót falu, Sáros vmegyében, Keczer Lipóczhoz $^{3}/_{4}$ órányira: — 215 kath., 170 evang., 15 zsidó lak. Két kastély, vizi malom. Szép erdő. F. u. a Keczer nemzetség. Ut. p. Böki.

Ofszenicza, német-rácz falu, Torontál vármegyében, kies helyen Bánlakhoz közel: 952 kath, 2 ev., 258 óhitü, 12 zsidó lak., kath. paroch templommal, 34 $^{4}/_{8}$ egész telekkel. F. u. Karácsonyi. Ut. p. Detta.

Ogyan, német falu, Sopron v.-megyében, a Fertő mellett, ut. p. Sopron Van 1200 kath. lakosa, paroch. temploma, kevés szántóföldje, de sok és jó bora. Birja h. Eszterházy.

Ohaba, oláh falu, Temes vmegyében, Krassó vmegye szélén, egy patak mentiben, 1780 n. e. óhitü lak., paroch. templommal. Határa felette termékeny, híres fejes káposztát terem. Van 40 $^{7}/_{8}$ urbéri telke. Birja a k. k. alapitvány. Ut. p. Lugos.

Ohaba-Mutnik, oláh f., Krassó vmegyében, Szakulhoz 1 $^{1}/_{2}$ órányira: 26 kath., 1024 óhitü lak., s anyatemplommal F. u. Petrovics család.

Ohaba-Lunga, oláh f., Krassó vmegyében, 315 n. e. óhitü lak. Birja Pausz család.

Ohaba-Rumunyast, oláh f., Krassó vmegyében, Facsethez 2 $^{1}/_{2}$ órányira: 65 kath., 221 óhitü lak.

Ohaba-Szerbaszká, oláh f., Krassó vmegyében, Facsethez 3 órányira: 892 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a kamara

Ohabicza, oláh falu, Krassó vmegyében a Szebenik hegy tövében, Karánsebeshez 1 $^{3}/_{4}$ órányira: 247 óhitü lak. Birja Manussi család.

Oháj, (Kis és Nagy) 2 össze olvadt magyar-tót falu, Bars vmegyében, a Zsitva mellett: 1052 kath. lak. Diszesíti a kath. paroch. templom és az uraságok csinos lakházai. Határja messze kiterjedt, s termékeny; marha-juh tenyésztése virágzó, káposz-

tája híres, nádja bőséggel. F. u. többen. Ut. p. Érsek-Ujvár.

Ohat, népes puszta, Szabolcs v.-megyében, Egyek mellett: 21 reform. lakossal s roppant legelővel. F. u. Debreczenváros. Lásd Debreczen.

Óhid, magyar falu, Zala vmegyében, ut. post. Sümeg 2 óra: 800 kath., 20 zsidó lak. Határa homokos, de termékeny. F. u. többen.

Okány, magyar falu, Bihar v.-megyében, Békés vmegye szomszédságában, Sarkadhoz, melly ut. postája, $1^3/_4$ mfdnyire, lapályos rétes helyen, 1496 lakossal, kik kevés kath. kivéve, mindnyájan reformatusok, s helyben van templomuk. Szántófölde $3649^1/_8$, kaszálója 5360, legelője $1840^3/_8$. erdeje $133^4/_8$ hold. Ezekből urbériség $3751^1/_8$, majorság 7945 hold. A föld minősége lapályos, szárazabb évekjól megtermi a buzát, tengerit, árpát, zabot. A közbirtokosok szép szarvasmarhát tenyésztenek. A helység határán észak és dél felől a megye által ásatott két csatorna van, az északi a Sebes-Körösről, a déli pedig a Korhanyról és Kölcsérről gyakran megárad és sok kárt teszen. F. u. a Szlávy és Gorove családok.

Okolicsna, tót falu, Liptó v.-megyében, a Vágh jobb partján: 204 kath., 496 evang., 15 zsidó lak. Van benne egy filialis kath. szentegyház, két kastély, postahivatal, vendégfogadó, vizimalmok, savanyuviz-forrás; lakosai juhot tartanak. F. u. Okolicsányi család.

Okorág, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Szigetvár. Határa lapályos, s az Okor vize rongálja. Erdeje nagy, és sok sertést tenyészt. Lakja 500 ref., anyatemplommal. F. u. gr. Batthyáni Iván.

Okorvölgy, kis német falu, Baranya vgyében, hegyes vidéken, ut. p. Pécs. Lakja 134 kath. Határa $461^4/_8$ hold, mellyből urb. beltelek 25, szántó 285, rét 66, szőlő 10 h., uraségi beltelek 4, erdő 710 hold. F. u. Majláth György.

Okruth, tót falu, Trencsén v.-megyében, a Vágh jobb partján: 78 kath., 8 evang., 21 zsidó lak. F. u. Okruczky család. Ut. p Zsolna.

Okruta, Orkukani, tót falu, Sáros vmegyében, a Tarcza mellett, Szebenhez $^1/_4$ órányira: 169 kath., 13 gör. kath., 281 evang. lak. Mind rétje, mind földe első osztálybeli. F. u. Szeben városa. Ut. p. Eperjes.

Olad, magyar m.-város, Vas v.-megyében, ut. p. Szombathelyhez 1 kis órányira, 360 kath. lak., paroch. templommal. Földe jó; bort termeszt. F. u. Ernuszt család.

Oláh, magyar falu, Zala vgyében, ut. p. Egerszeghez közel: 140 kath., 100 zsidó lak., sok korcsmával. F. u. többen.

Oláhpatak, Wlachowo, tót falu, Gömör vgyében, Dopschinához 1 órányira: 37 kath., 930 ev. lak. Evang. anyaszentegyház. Határa nagy, de köves, sziklás; szénégetés, fuvarozás; nevezetes juhtenyésztés, két vashámora is van. F. u. gr. Andrásy. Ut. p. Rosnyó.

Olasz, német-horvát falu, Baranya vmegyében, ut. p. Pécs. Van 512 romai kath. lak., paroch. templommal. Bort termeszt. F. u. gróf Batthyáni Iván.

Olaszfalu, puszta, Veszprém vmegyében, Szücs mellett.

Olaszfalu, Wallendorf, német falu, Vas vmegyében, a sz.-gothárdi uradalomban, a Lapincs mellett: 390 kath. lak., kövér rétekkel, jó határral, szőlőhegygyel.

Olaszfalu, magyar-német falu, Veszprém vmegyében, a zirczi uradalomban: 1200 kath. lak., paroch. templommal, szép makkos erdővel. Ut. p. Veszprém.

Sváb-Olaszi, magyar falu, Bihar vgyében, dombon és völgyben, ut. p. Székelyhid 1 mfd. Lakja 358 reform., 115 evang., 130 zsidó, 23 r. kath., ref. és evang. anyaegyházakkal. Határa 3623 hold, mellyből urb. szántó 879, kaszáló 394, legelő 480, szőlő 500; majorsági szántó 763½, kaszáló 306, szőlő 300 hold. Földe sárga agyagos, de még is termékeny; leginkább terem rozsot; bora jó és sok. Van egy pataka, mely-lyen Draveczky Sándor urnak malma van. F. u. Tihanyi József, Rhédey László, Szartóry Károly, Ottlik Ferencz és Lajosnő, Draveczky Sándor, Osváth Ignácz, Sárosy József, Némethy Gábor, Kovács Ferencz, Bernáth Vincze, Rettegi Ádám, Fényes József, Fosztó Károly, Végh János, Komáromi Györgynő.

Olaszi, Wallendorf, tót f., Szepes vmegyében, Lőcséhez keletre 2 mfdnyire a Hernád mellett: 2256 kath., 982 evang. német lak. Van egy igen régi kath. paroch. temploma, evang. szentegyháza, vegyes polg. oskolája, papiros- és több lisztmalma, kőmárvány-, réz-, vasbányái. A városi pleb. Zsigmond király idejétől fogva Kolinfalva helységet is birja. — Olaszi igen régi város. Már IV. Béla 1243-ki szabadság levelében czeket olvashatni: „Hospites in villa Olaszi de Tarnova congregati.“ A döghaláltól, gyakori tüztől, áradásoktól sokat szenvedett. Ut. post. Lőcse.

Bodrog-Olaszi, magyar falu, Zemplén vgyében, Kis-Somos és Kis-Magos hegyek tövében, a Bodrog partján, regényes vidéken, ut. post. Liszkához északra ½ mfd. Határa 5781 hold és 641 □ öl; ebből szántóföld 1250 h. s 752 □ öl, rét 1550 h. 860 □ öl, legelő 809 h. 288 □ öl, szőlőhegy 346 h. 111 □ öl, erdő 1365 h. 266 □ öl, nádas 423 h. 72 □ öl, gyümölcsös 36 hold és 492 □ öl. — Ezekből ismét urbériség 270 hold, papoké, rectoré, orosz kántoré, jegyzőé és helységé 61 hold, majorsági szántó 919 hold 752 □ öl. Fekete földe tiszta buzát s más veteményt is bőven terem; szénája igen sok; bora a hegyaljaiakhoz soroztatik; a Bodrog vizében sok halat, tavaiban pedig sok csikot fognak. Népessége 756 lélek, kik főleg reformatusok, aztán romai és görög katholikusok, zsidók; telkes gazda 50, zsellér 53, lakó 23. Van reform. és görög kath. temploma, egy nagy szesz-gyára, s Szarkakút nevü fördője és ásványos-vize, melly köszvény ellen sikerrel használtatik. F. u. Lónyai Gábor.

Kis-Olaszi, Male Olachy, tót falu, Liptó vmegyében, a Vágh jobb partján: 159 kath. és 2 evang. lak. Ut. p. Bertelenfalva.

Nagy-Olaszi, Velke Olachy, tót falu, Liptó vármegyében, a Vágh bal partján: 12 kath., 179 ev., 4 zsidó lak. Itt legjobb rozs terem az egész megyében, földe egyébiránt is termékeny. F. u. Kubinyi család. Ut. p. Bertelenfalva.

Olbendorf, német falu, Vas vmegyében, a németujvári uradalomban: 830 kath. lak., paroch. templommal, sovány, hegyes határral.

Olcsa, oláh falu, Bihar vgyében, hegyes vidéken: 618 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Ut. p. Várad 4 mfd. Határa 2800 hold, mellyből az erdő 1200 hold, a többi szántó és rét, mit a lakosok felváltva használnak. Majorság csak az erdő, melly épületfákat is ad. Földe agyagos és közép termékenységü. Régi prépostsági templomának (Praepositura de Aiskaseu Ochka) alapkövei most is láthatók. A váradi deák püspök béli uradalmához tartozik.

Nemes-Olcsa, magyar falu, Komárom vmegyében, határos Nagy-

Tany, Ekel, Nagy-Keszi, Marokháza, Kis-Tany falukkal és pusztákkal. Kiterjedése 5327 hold, mellynek $^1/_3$-ad része szántóföld és szőlő, $^1/_3$-da kaszáló, $^1/_3$-da legelő. Földe csak kis részben homok, általában porhanyós fekete agyag, melly minden gabonanemet jól megterem. Szőlőskertében csak középszámitással évenkint 350 akó bor szüretik. Ezen kivül vannak itt számos akáczfa-ültetvények és szép gyümölcsösök. — Ellenben határában mocsáros tavak, ezek feles számmal találtatnak. — A szarvasmarha-, ló-, juh- és sertéstenyésztés virágzó karban áll. — 470 kath., 832 ref. és 39 zsidó lak. Ref. anyatemplommal. Nemes-Olcsa több határokból, u. m. Nemes- és Puszta-Olcsa, Vöstü összeolvadt közbirtokosság, a következő nemes családokkal: Galambos, Szelle, Szarka, Csorba, Végh, Laky, Nagy, Vass, Baranyay, Csepy, Gerdenics, Pázmány, Magyary, Szüllő.

Puszta-Olcsa, puszta, Komárom vármegyében, határa jelenleg a nemes-olcsai határral van összeolvadva.

Apáti-Olcsva, lásd Apáti.

Olcsnó, tót falu, Szepes vgyében, Wellbach. fil., 329 kath. lak. F. u. gr. Csáky.

Olcsvár (Alsó), tót-magyar f., Abauj vmegyében, a Tarcza völgyében, Kassához keletre 1 órányira: 221 kath., 54 evang., 41 ref., 17 zsidó lak. Határa termékeny; legelője egészséges; rétjei kétszer kaszálhatók. F. u. Zombory és Olcsváry nemzetség.

Olcsvár (Felső), tót-magyar f., Abauj vmegyében, az elébbeni helység mellett: 223 kath., 1 evang., 71 ref. lak. Kath. paroch. templom. F. u. a Sz. István seminariuma.

Old, máskép Ujfalu, magyar falu, Baranya vmegyében: 300 ref. lak., s anyatemplommal. Határa fekete agyag és homok. A dárdai uradalomhoz tartozik. Ut. p. Siklós.

Oldalfala, helység, Gömör v.-megyében, a Rimaszombatból Tornalja s Rosnyó felé vivő országut mellett, Beje és Füge közt fekszik. Van a reformatusoknak templomjok. — A lakosok száma 328-ra megy, ezek közül 210 reform., 30 evang. férfi és 28 asszony, mindnyájan eredeti születésü magyarok. Van benne $4^7/_8$ urbéri és $6^1/_3$ majorsági telek, 15 zsellér; legelő és erdő 165 hold, szántóföldje mindent megterem, rétje jó takarmányt ad. Van a helység keleti oldalán folyó Turócz folyamán egy malma. F. u. Fáy és Fojgel urakon kivül ns Csiszár és Pongó családok.

Olejnik, (Majdan), tót falu, Sáros vgyében, Pécs-Ujfaluhoz északra 1 mfd., 130 romai, 225 gör. kath., 70 zsidó lak. Roppant erdő. Papiros- és fürészmalmok. F. u. a Péchy nemzt. Ut. p. Eperjes.

Olenyova, orosz falu, Beregh vmegyében, Ploszkóhoz $^1/_2$ órányira: 122 gör. kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn.

Oleszna, tót falu, Trencsén v.-megyében, hegyek közt elszórva, ut. p. Zsolna. Határa hegyes és igen sovány, ugy, hogy csak zabot és burgonyát terem. Majorsági birtok itt nincs. Lakja 1600 rom. kath., paroch. templommal. Hg. Eszterházy bicsei uradalmához tartozik.

Olfa, puszta, Heves vmegyében, Tisza-Nána uradalomban, s Minisztó pusztával együtt 1200 hold, melly nagy részt kaszálló-rétekből áll. F. u. a szathmári püspök.

Olgya, magyar falu, Poson v.-megyében; Gombához 1 fertálynyira: 297 kath., 34 zsidó lak., özv. Udvarnoky assz. szép curiális házával, homokos és kavicsos, s nem igen termékeny határral, bő legelővel. F. u.

a régi törzsökös Olgyay család, és Udvarnoky Lajosnő. Ut. p. Somorja.

Olichov, puszta, Bars vmegyében, Ar. Maróth. fil, 31 kath. lak.

Ó-legyen, népes puszta, Bács vmegyében, Rigyiczához 1 mfd., 233 kath., 4 óhitü rácz lak. Határa 1200 □ ölével 5253 hold, melly majorsági birtoka a Latinovics családnak.

Ollár, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Szalabér. Van 300 kath., 36 ref., 20 evang. lak., kath. paroch. temploma. Feje gr. Festetics Tasziló egyik uradalmának.

Olloság, oláh falu, Krassó vmegyében, Lugoshoz 1 órányira: 5 kath., 511 óhitü lak., s anyatemplommal. F. Piacsek család.

Oloszka, magyar falu, Vas v.-megyében, a Hegyháton: 650 kath. lak., bortermesztéssel, derék erdővel Ut. p. Vasvár. F. u. gr. Festetics Tasziló.

Olsinkó, orosz falu, Zemplén vmegyében, Papina fil., 8 rom., 280 görög kath., 7 zsidó lak. 437 hold szántófölddel. F. u. gr. Szirmay Ut. p. Nagy-Mihály.

Oltárcz, magyar falu, Zala v.-megyében: 650 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. N.-Kanisa 2 mfd.

Olvár, puszta, Honth vgyében, Ipoly-Ságh fil., 42 kath. lak.

Olycznó, tót falu, Szepes vmegyében, Markusfalva fil., 329 kath. lak. F. u. gr. Csáky.

Olyka, (Homonna és Sztropkó), két orosz falu, Zemplén vmegyében, mellyeket az Olyka vize választ el, Sztropkóhoz $2\frac{1}{2}$ mfdnyire: 783 gör. kath., 24 zsidó lak., 1186 hold szántófölddel, görög kath. anyaszentegyházzal. F. u. Homonna-Olykának, Szulovszky, Sztropkó-Olykának, gr. Dessewffy. Ut. p. Nagy-Mihály.

Olyka (Kriva), orosz falu, Zemplén vmegyében: 4 romai, 125 gör. kath. lak. 64 hold szántóföld. F. u. Zombory. Ut. p. Nagy-Mihály.

Olysavicza, orosz falu, Szepes vmegyében, Szepeshez északra $1\frac{1}{2}$ mfd., 52 romai, 742 gör. kath., 8 evang.; 12 zsidó lakja. Gör. kath. paroch. templom. F. u. többen.

Olysavka, tót falu, Szepes v.-megyében, Zsegra fil., 192 kath. lak. Savanyuviz. F. u. gr. Csáky. Ut. post. Lőcse.

Olysavka, orosz falu, Sáros vgyében, a makoviczi uradalomban, Duplin fil., 3 romai, 553 görög kath., 5 zsidó lak.

Olysó, tót falu, Sáros vgyében, Tarcza mellett, s ennek fil., 280 kath., 1 evang., 20 zsidó lak. Ut. p. Eperjes.

Omány, magyar falu, Borsod vgyében, széles völgyben, Miskolcztól $2\frac{10}{16}$ ut. p. Putnoktól $1\frac{1}{16}$ állomásra, Sáta, Nekesény, Csokva s Ozd helységek határaitól környezve. Kiterjedése $2063\frac{1}{2}$ hold, mellyből 1471 h. majorsági, 454 h. urbéri, 38 hold haszonvehetlen, 100 hold közös legelő. A majorságból $16\frac{8}{16}$ hold belsőség, 432 h. szántóföld, 66 h. rét, 3 h. szabad, $2\frac{15}{16}$ h. dézmás szőlő, 885 h. erdő, 66 h. külön legelő. Földe jó, s buzát, rozsot, zabot, kukoriczát, burgonyát terem. Egész urb. telek 10. Lakja 400 lélek, kik csaknem mind romai katholikusok, és Sáta anyaegyházhoz tartoznak. F. u. Plathy Gáspárnő, Plathy Ferencznő, az egri seminarium és Sturman örök.

Omasztina, tót falu, Trencsén, most A.-Nyitra vmegyében: 52 kath., 231 evang., 12 zsidó lak. F. u. az ugróczi uradalom, s az oda való plebanus. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Ombód, magyar falu, Szathmár vármegyében, a Szamos mellett, $\frac{1}{2}$ mfdnyire ut. post. Szathmártól: 557 reform. lak., s anyatemplommal. Határa lapályos és igen termékeny;

gyümölcsösei sok hasznot hajtanak, erdeje van. F. u. gr. Teleki.

Omor, magyar-oláh falu, Temes vmegyében, a Berzava mellett, ut. p. Detta. Van 500 kath., 400 n. e. óhitü lakosa, óhitü temploma, $28^{2}/_{8}$ egész urbéri telke. Földje fekete porhanyó és gazdag termékenységü. F. u. a kamara.

Omorovicza, népes magyar f., Bács v. Szabadkához délre 4 mfd. 467 kath., 4005 ref., 88 zsidó lak. Kath. és ref. anyatemplomok. Számos csinos úri lakházak, és kertek. Határa dombos s csak közép termékenységü. Szölökertje sok. Marha és juhtartása virágzó. Kiterjedése 19421 hold 1200 □ ölével. Ebből urbériség 204 telek után 7923 h., szántóföld, 4079 hold rét, 3334 h. legelö, 413 hold szölö, 3476 hold uradalmi szántó és rét, 196 hold utak. A helység 24 részre osztatik s ebből 17 részt bir a Vojnics család. $^{3}/_{24}$ a Piukovics, $^{2}/_{24}$ Szalmásy, $^{1}/_{24}$ Tomcsányi, $^{1}/_{24}$ Heinrich családok.

Ompithal (Ottenthal), tót m. v. Poson v., 941 k., 5 zsidó lak., k. paroch. templommal. Szölöhegye elég; szántóföldje, legelöje kevés; erdeje nagy. Fekszik Modorhoz északra $1^{1}/_{2}$ óránnyira. F. u. gr. Pálffy Rudolf örökösei. Ut. p. Nagy-Szombat.

Ond, magyar falu, Zemplén vármegyében, Szerencshez $^{1}/_{4}$ mfdnyire: 80 kath., 77 gör. kath., 668 ref., 16 zsidó lak. Ref. anya sz. egyház. Szántóföldje 515 hold, szölöhegye a Hegyaljához tartozik, s igen jó bort terem; rétjein sarjut is kaszálhatnak; — vizimalma s nádja is van. Többen birják. Ut. p. Tállya.

Ondavka, orosz falu, Sáros v.-megyében, a makoviczi uradal., Zboro fil. 2 romai, 183 g. kath., 5 zsidó lak.

Ondód, vagy P u s z t a v á m, magyar-német-tót falu, Fejér vmegyében; Komárom vmegye szélén, 898 kath., 813 evang., 10 zsidó lak., kath. és evang. anyatemplomokkal. Határa nagy, de föleg dombos és erdös; bort termeszt. Birja a b. Lusinszky család. Ut. p. Moór.

Ondód, magyar falu, Vas vmegyében, ut. p. Szombathelyhez egy óra; 320 kath. lak., termékeny határral, bortermesztéssel. F. u. a Laky család.

Ondreho, puszta, A. Nyitra v.-megyében, Surányhoz közel.

Ondreho, tót falu, Nyitra vmegyében, a Nyitra mellett: Komjátihoz egy óranyira: 116 kath., 7 zsidó lak.

Onny. Poson vmegyében, p., Kajal filial., 26 kath. lak.

Ónod, régi nevezetes magyar m. v. Borsod vmegyében, Miskolcztól 1 állomásnyira, róna sik vidéken. Határkiterjedése 2330 hold, mellyből 1340 h. szántóföld, 290 h. rét, 350 h. legelö, 350 h. erdö. A szántóföld három nyomásban használtatik, s belöle 1087 majorsági, 178 urbéri. A majorságiból 56 házas zsellér szerzödés mellett használ 434 holdat, korcsma s mészárszék után van 137 hold, urasági használat alatt, 518 h. Ezen kivül a Bekény nemes család bir a határban 75 h. szántóföldet. Majorsági kaszálló 220 h., urbéri 70 h., majorsági legelö 150 h., közöslegelö 200 hold. A föld középszerü jósága mellett buzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát, főzeléket jót terem. Állattenyésztést tekintve, gróf Erdödy György uraság legfinomabb selyem birkákat tenyésztet. A nép igavonó barmot, lovat, s fejös tehenet illendö mennyiségben tenyészt. A város népessége 1986 lélek, ebből r. kath., férfi 375, nönemü 471, összesen 846, reform. f. 506, nö 513, összesen 1019, ágostai f. 11, nö 8, összesen 19, óhitü f. 16, nö 14, összesen 30, zsidó f. 40, nö 32, összesen 72. A

nyelv általában magyar; 7 egész telken van 19 telkes gazda, házaszsellér 365; lakó 11, kereskedő zsidó 3, mesterember 32. A r. kath. anyaegyház már 1332-ben fenállott, 1688-ban megujittatott, anyakönyve 1757-től kezdődik. A reformatusoknak szinte helyben van deák anyaegyházuk, valamint a zsidóknak zsinagógájok. Ékességére szolgál a városnak gr. Erdődy György kastélya, a Bekény családbeliek, s több számos nemesek laka. A határt végig folyja a Sajó vize, mellynek habjai beomlással fenyegetik a történeti nevezetességü ónodi várat, mellyben Rákóczy Ferencz által a nevezetes ónodi gyülés tartatott. Jelenleg e vár maradványait a Rákóczy család örököse gr. Erdődy György magtárul használja. Közel a városon alól egyesül a Hernád a Sajóval. Nevezetes a Sajón gr. Erdődy 12 kőre épült derék lisztmalma A város évenkint öt országos vásárt tart. u. m. marcz. 19, maj. 10, jul 13, oct. 4-kén. Baromvásárai különösen népesek és hiresek.

Ónodvár épitése homályban van, némelyek ennek idejét a putnoki váréval együtt azon egy időre teszik, midőn a Török Eger várát ostromlotta; azonban, hogy ez már Ulászló idejében fenállott, kitetszik Istvánffy következő soraiból. „Quum Raduloni (transalpinae Walachiae principi) oppidum (Aldiodum in Transilvania) propinquius, commodiusque esset, rex (Vladislaus) Joannem Tarcianum partim praesenti pecunia, pro eo numerata, partim tradita ei arce Onodia contentum reddidit." E várat több törvényczikkek parancsolata szerint Abauj, Zemplén, Heves, Borsod és Ugocsa megyék tartoztak kijavitani.

1492. Ónodi Czudar Jakab leánya Anna, Csitneki László neje, Ónodvár László király által lett elfoglaltatásának ellene mond, mint mellynek fennevezett atyja halála által ő reá kell szállnia.

1585, A Csetneky család tagjai tesznek óvást az iránt, hogy Báthory István az ónodi várat, melly őket Czudar Simon és Jakab után illeti, a család nagy sérelmére birtokában tartja.

1616. E vár főparancsnoka, egyszersmind Borsod megye főispánja volt, Felső-vadászi Rákóczi György.

1655: 3. t. cz. 5 §. 500 lovast és 400 gyalog fegyverest rendel az ónodi várban tartatni, 1681 : 26 t. cz. 15 §. Ónodon a reformatusoknak templom, paplak s oskola engedtetik.

1736. b. Szeleczky Márton és Fáy Gábor közt az ónodi vár és város iránt osztály peralku keletkezett.

1736. Keresztszegi gr. Csáky János indit örök vallomást erőtlenitő pert, bizonyos itteni birtokrész, ugy szinte Emőd, Alsó Lúcz, Belső és Külső Böcs, Szederkény, Hidvégh, Kesznyétem, és Aranyos helységekben levő birtokrészek iránt, több nemesek ellen.

Egyébiránt már ezen időben, nevezetesen pedig 1710-ben az ónodi várat s annak illetőségeit gr. Rákóczy Ferencz birta.

1768-ban az ónodi uradalom következőleg állott: A vár egy része, melly hajdan szilárd anyagból négyszeg alakban pompásan volt épitve, most már két emeletes magtárrá fordittatott, más része nagy költséggel pinczévé lett alakitva. A város feje volt egy uradalomnak, mellyhez azonban a városban a Zákányi család nemes telke, Bekény István özvegyének háza, Szeleczky János és Kopsivay Venczel telkeik nem foglaltattak; birtokosa az uradalomnak szendrői gr. Török József, kinek a város keleti részén derék kastélya s pompás kerte volt. Az uradalomhoz tartoztak Emőd, Aranyos, Szederkény, Kesznyétem,

Alsó és Felső Lucz, Alkemény, Cséghe, Gyömrő.

E város sok tekintetben nevezetes történetkönyveinkben. Ugyanis IV. Béla itt veretett meg a mongoloktól kimondhatlan veszedelmére hazánknak; később 1582-ben a törökök tétettek tönkre. 1707-ben maj. 31-kén pedig II Rákóczy Ferencz országgyülést tartott itt. Ekkor történt az, hogy Rakovszky Menyhért és Okolicsányi Kristóf Thurócz vármegyei követek irásban esedezvén I Józseffel való megbékülésért, némelly szövetségesek, nevezetesen pedig Bersényi Miklós és Károlyi Sándor által Rakovszky Menyhért ugyan a gyülés szeme láttára felkonczoltatott, Okolicsányi József szinte később kivégeztetett; Thurócz pedig a megyék sorából kitöröltetvén, zászlója összeszakgattatott, pecséte elvétetett.

Onor (Norovicz) tót falu, Nyitra vmegyében, ut. p. Tapolcsánhoz 1 /2 órányira: 490 kath., 3 zsidó lak. F. u. többen.

Ontelek, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Tisza mocsárjai között: 280 ref., 14 zsidó lak., ref. leány ekklésiával; 3 $^{7}/_{8}$ 2-ik osztálybeli egész telekkel. Nádja, szénája bőséges. F. u. h. Eszterházy, Barkóczy, Elek, Farkas, Grabics, Kastal, Komjáthy, Mokcsay, Szikszay. Ut. p. Berkesz.

Ontopa, puszta, Komárom vármegyében, az érsekléli. papnemesi székhez tartozik, Aranyoshoz $^{1}/_{2}$ órányira. Határa csak 174 hold, s ez is mind szántóföld. F. u. Ghyczy Mátyás, kinek itt derék lakháza és gazdasága van.

Opáka, tót-német falu, Abauj vmegyében, Szepes vmegye szélén: 466 kath. lak, Kath. paroch. templom. Több bányászati épületek, s nevezetes bányászat. Rézolvasztó hámor. Nagy fenyves erdő. F, u. a kamara. Ut. p. Jászó-Ujfalu.

Opaticza, oláh falu, Temes v.-megyében, ut. p. Detta 1 óra, 750 n. e. óhitü lak., paroch. templommal. Határa első osztálybeli, s van 35 $^{6}/_{8}$ egész urb. telke, tölgyes erdeje. F. u. a kamara.

Opatova, tót falu, lásd Apáthfalva Trencsén vmegyében.

Opava, tót falu, Honth vmegyében, a hegyek közt; Csábrághoz 1. m'd., 8 kath., 399 evang. lak. F. u. h. Coburg. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Oravicza, népes puszta, Árva vmegyében, a Gallicziával határos Kárpát bérczek közt: 16 kath. lak., s egy fürészmalommal, fenyvese gyönyörü, legelője igen tágas és jó. Ezen pusztát Thurdosin birja az árvai uradalomtól haszonbérben.

Oravicza, (Oláh), oláh-német falu, Krassó vmegyében, 249 kath., 2458 óhitü lak., kik favágásból s bányamunkából élnek. Óhitü anyatemplom.

Oravicza, (Német) csinos német-oláh bánya m. v., Krassó vmegyében, Lugoshoz délre 11 mfdnyire: 1901 kath., 1766 n. e. óhitü, 26 ev. lak., kath. és óhitü anyatemplomokkal. Határa hegyes, köves, minden mivelés nélküli. Ezüst-, réz és vasbányák. Székhelye a banáti főbányászkerületnek, igazgatóságnak, s kerületi bánya törvényszéknek. Ezek alatt állanak: a) a dognácskai, moldvai, szászkai, rézbányai (Biharban) bánya hivatalok és helyettes törvényszékek. b) a rusbergi törvényszék és vashámorok. c) a bogschával és resiczai olvasztóházak. Továbbá ide tartozik a gladnai vasbányászat s resiczai törvényszék. Van postahivatal, roppant erdő s erdőszet. F. u. a kamara. —

Oravcze, tót falu, Zólyom vmegyében, Csacsin mellett: 374 evang. lak. F. u. többen.

Oravka (Kulich), tót falu, Árva vmegyében: 595 kath., 8 zsidó lak. Sok szarvasgomba. $30^5/_8$ sessio. Itt a plébánusnak van joga pálinkát méretni. F. u. az árvai uradalom.

Orbánosfa, magyar falu, Zala vmegyében, 122 kath. lak. Ut. p. Egerszeg.

Orczi, magyar falu, Somogy v.-megyében, ut. p. Kaposvár. Lakja 600 ref., 50 kath., ref. anyatemplommal, igen termékeny határral. Báró Orczyak nemzetségi jószága.

Orczifalva, német f., Temes v., Arad és Temesvár közti országutban, saját postahivatallal. Van 1900 k., 60 n. e. óhitü h k., paroch. temploma, 150 egész urbéri telke. Róna határa első osztálybeli; lakosai szép lovakat tartanak, s hires buzát termesztenek. F. u. b. Sina György.

Orda, magyar fa'u, Somogy v.-megyében, a Balaton bozótja mellett, ut. p. Szölös-Györök. Lakja 250 kath. F. u. Jankovich család.

Ordas, magyar falu, Pest-Solt vmegyében, a Duna mellett, vizenyős lapályságon, ut. p. Patajhoz $^1/_4$ mfd. Határából $11^2/_8$ urb. telek után 325 h. szántó, 120 h. rét, 500 h. legelő, 41 h. szölö, 90 h. dunasziget, 270 hold zöldséges kertek, 24 hold erdő, helység fekvése és használatlan 230 hold. A község fele részben magát még 1848 előtt megváltotta, $^1/_2$ részt pedig b. Rudnyánszky családtól szerződésileg bírt. Földje barna agyag, kevés homok, néhol öntéses, hagymát, zöldséget és főzeléket gazdagon terem. Szarvasmarhát is sokat tart. Lakja 1012 lak, kik csaknem mind reformatusok, helybeli anyatemplommal. Történeti nevezetességü hely a határban a Dákosi sík. Itt ütötte fel 1709-ik év telén hadi sátorát a dunai rengeteg erdök enyhében 2-ik Rákóczi Ferencz; tul pedig a Dunán állott gr. Batthyáni vezérsége alatt az ellentábor, az Imsósi erdövel átellenes Dunapart magas ormán a paksi határban.

Ordas, magyar-tót falu, Nógrád vmegyében, 126 kath., 33 evang., 4 ref. lak. F. u. Jeszenszky, s m. t. Ut. p. Vácz.

Ordasháza, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Majosházától északra, 8 kath. lak. F: u. a Halász nemzetség.

Ordód, magyar fa'u, Sopron v.-megyében, a Rába közben, 480 kath. lak., termékeny róna határral. Ut. p. Csorna. Birja h. Eszterházy.

Ordzován, tót falu, Szepes v.-megyében, Mindszent fil., 327 kath., 2 evang. lak. F. u. a szepesi káptalan. Ut. p. Lőcse.

Orechó (Alsó), tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh jobb partján, Trencséntöl északra $^1/_2$ óra: 83 kath., 12 evang., 6 zsidó lak. Kath. paroch. templommal, savanyuviz forrással. F. u. a trencséni uradalom.

Orechó (Felsö,) tót falu, Trencsén vmegyében, 91 kath., 32 evang. lak. F. u. ugyan az elébbi.

Orechova, orosz falu, Ungh vmegyében, Porosztó fil., 29 romai, 176 gör. hath., 7 zsidó lak. Jó határ. F. u. Viczmándy.

Oreszka, tót-orosz falu, Zemplén vmegyében, Sztára fil., 7.10 rom., 152 g. kath., 16 zsidó lak., 654 hold szántófölddel. F. u. gr. Sztáray. Ut. p. N. Mihály.

Oreszko, tót falu, Nyitra vmegyében, Radosocz mellett: 261 kath., 4 zsidó lak. F. u. ö cs. k. felsége. Ut. p. Holics.

Orfalu, vindus falu, Vas vmegyében, a szent-gothárdi uradalomban. 320 kath. lak., köves, hegyes határral.

Orfű, német-magyar falu, Baranya vmegyében, hegyes vidéken, ut. p. Pécs. Lakja 190 német, 54 magyar kath. Határa 2838 hold, mellyből urb. beltelek 15, szántó 293 hold, rét 74,

gyepleg elő 98 h., szőlő 46, uradalmi beltelek $1^{3}/_{8}$ hold, szántó 10 h., erdő 2300 hold. Földe agyagos, köves, sovány. Van itt egy dagadó-forrás, melly Sárkánykutnak neveztetik. Ez néha $^{1}/_{4}$ óráig is ollykor tiszta, ollykor zavaros vizet okád ki nagy zuhogással. F. a pécsi püspöki seminarium.

Orgovány, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Keresztúrhoz délre: 15 evang., 20 ref. lak.

Orlich, (Alsó és Felső), 2 orosz f., Sáros v., a makoviczi uradalomban, Duplin fil., 35 r., 1102 g. kath., 14 zsidó lak. Felső-Orlichon gör. kath. plebánia és postahivatal van.

Orló, orosz falu, Sáros vmegyében, a Poprád mellett, Palocsához északra $^{3}/_{4}$ mfdnyire: 20 romai, 547 görög kath. lak. Görög kath. paroch. templom. Lent termeszt, juhot tenyészt; fenyvese van. F. u. b. Palocsay. Ut. p. Bártfa.

Orlócz, puszta, Ungh vmegyében, N.-Falucska fil., 8 r. kath. lak.

Orlove, tót falu, Trencsén v.-megyében, Zsigmondháza, s Beszterczével majd csaknem általellenben a Vágh jobb partján. Számlál 350 kath., 6 zsidó lak. Ékeskedik b. Balassa kastélyával. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry.

Orlovecz, puszta, Szepes v.-gyében, Jékelfalva fil., 14 kath. lak.

Orlyova, (Irlyava), orosz falu, Ungh vmegyében, ut. p. Szerednyéhez délre 1 mfdnyire, Beregh vgye szélén: 2 romai, 348 g. kath., 7 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. Hegyes határ. F. u. Péchy, Kende, Kmoskó, gr. Klobusiczky.

Ormánd, puszta, Honth vmegyében, a csábrági uradalomban.

Ormánd, puszta, Zala vmegyében, Ormánd-Lak mellett.

Ormányhida, magyar falu, Zala vgyében, Somogy vgye szélén, lapályos gazdag határral. Ut. p. N.-Kanisa.

Ormós, puszta, Borsod vgyében, Disznósd, Horváth és Rudóbánya közt, erdős vidéken. A Rudó vize keresztül folyja. Lakik itt 109 lélek.

Orogvány, puszta, Gömör v.-megyében, Gömörhöz és Panyithoz tartozik: 7 ref. lak.

Oroklán, magyar falu, Zala v.-gyéb n, ut. p. Egerszeg: 80 kath., 30 ref. lak. F. u. a Deák nemzetség.

Oros, puszta, Bihar vmegyében, Zsákához tartozik, 2000 hold határral. Lásd Zsáka.

Orosi, puszta, Bihar vmegyében, Okány és Zsadány közt. A szalontaiak birják, s termékeny határán igen sok és szép szarvasmarha és juh legel.

Orosz, magyar falu, Szabolcs v.-megyében, ut. p. Nyiregyházához $^{1}/_{4}$ mfdnyire, térségen. Népessége 2064 lélek, kik közt 811 romai, 783 görög katholikus, 402 reformatus, 68 héber. Van romai és görög kath. és reform. anyatemploma. Határa 12,360 hold, mellyből $11^{4}/_{8}$ egész urb. telek után urb. szántó és kaszáló 825 hold, a többi lakosok árenda mellett birnak a földesuraságtól földeket. Földe részint sárga, de jobbára fekete homok, melly buzát, rozsot, zabot, árpát, tengerit, burgonyát, lent, kendert jól terem. E helység földesurai, mi Szabolcsban ritkaság, az erdőt szeretik, s jó állapotban tartják. A határt a Tisza árja nem boritja, de keresztül folyja a Berettyó, nagy részben csatornákra huzva. Az egész helységet a Kállay család birja. Benn laknak Kállay Ubul és Énók urak, Kállay Tivadar, m. Kállay Ignácznő asszonyság. Ide tartozik a szinte Kállay nemzetség által birt Harangod puszta, melly 12,000 holdra terjed. A keresztülfolyó Berettyón 2 malma, s Kállay Ignácznőnek igen szép és kényelmes fördőintézete van, mellynek vize szíksós

levén, köszvény és csúz ellen sikerrel használtatik.

Orosháza, hajdan Oroszháza, magyar falu, Békés vgyében, Békés vgye déli szögletében, Szenteshez 4½, Pesthez 26½, Aradhoz 9½ posta mfdnyire: 154 kath., 9450 ev., 122 ref., 170 n. e. óhitü, 15 zsidó lak., kik 1744-ben jöttek ide Vas, Veszprém, Zala, Győr és Fehér vmegyékből. Van itt kath. paroch. templom, evang. szentegyház, s anyaekklézsia két predikátorral, evang. oskola 4 tanitóval, több diszes urasági épület, postahivatal, gyógyszértár, vendégfogadó. Határa elég tágas s gazdag termékenységü fekete földből áll; szép és sok lovat, szarvasmarhát, juhot és sertést tart, különösen az uraság igen szép nemesitett birkákat tenyészt. F. u. a Harukkern örökösök, nevezetesen a gróf Károlyi linea.

Oroszfalu, oláhul Russ, oláh falu, Szathmár vgyében, Szathmárhoz 1 mfd., a Homoród partján: 440 gör. kath. lak., anyatemplommal. Határa 900 hold, mellyből 850 h. szántó, 50 h. rét, az erdeje iránt per van. Mind ez 50 holdon kivül urbériség. Földe agyagos és nagyon középszerü. Birja ½ Szathmár városa, ½ Mándy Péter és Benkö Pál.

Oroszfalu, oláh falu, Szathmár vmegyében, N.-Bányához nem messze délre: 423 gör. kath. lak., s anyatemplommal. Kézi-munkával és szekerezéssel keresik élelmöket. F. u. a kamara.

Oroszi, (Vámos), magyar falu, Szathmár vmegyében: 13 kath., 413 ref., 2 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa kemény fekete és sárga agyag, nehéz mivelésü, de szép buzát terem; szénája elég és jó; erdeje három darab van. A Tur, Szamos és Tisza árjai határát néha elöntik. F. u. Tolnay, Domahidy, Isák, Gáspár, Mándy s m. Ut. p. Szathmár.

Oroszi, (Kis), nagy contractualis népes puszta, Torontál vgyében, Haczfeldhez 1 mfdnyire: 316 házzal, 2106 magyar kath., 8 evag., 10 ref., 310 óhitü rácz, 6 zsidó lak., kath., paroch. templommal, nagy gazdag határral. Lakosai dohányt is termesztenek. F. u. Csernovics. Ut. p. Csatád.

Oroszi, (Sáros), magyar-tót f., Beregh vgyében, ut. p. Beregszászhoz 1½ mfnyire: 174 r. kath., 60 g. kath., 388 ref., 26 zsidó lak. Kath. és ref. anyaszentegyház. Tölgyes, makkos erdeje szép; földe, rétje nem sok; gyümölcse elég. F. u. gr. Teleki, Dessewffy, Morvay, Buday, Pogyor és a kamara.

Oroszi, magyar falu, Heves v.-megyében, Gyöngyöshöz északra 1 mfdnyire: 701 kath. lak., paroch. templommal. Erdeje, szőlőhegye, legelője, rétje elég és jó; földei középszerüek. F. u. Földváry Ferencz, Bajza Antal és Mihálynő, Almásy Ferencz és István, gr. Teleki örökösök, Vagner György.

Oroszi, puszta, Somogy vgyében, Rebecz mellett.

Oroszi, magyar falu, Veszprém vgyében, s ut. p. Devecser: 500 kath., lak., szük határral.

Kis-Oroszi, magyar falu, Nógrád vmegyében, a szent-endrei dunaszigetben, ut. p. Vácz. Határa leginkább homokos, főleg rozsot terem; erdeje nincs; legelője csekély, homok dombjain szőlőt mivel; van 29⅜ egész urb. telke, és 52 hold majorsági földe. Lakja 492 kath., 482 ref., reform. anyatemplommal. F. u. a kir. kincstár.

Nagy-Oroszi, magyar m.-v., Nógrád vmegyében: 1883 kath., 53 evang., 2 ref., 5 óhitü, 5 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Ezen város lakosainak elődeit Kálmán király hitta

ki Gaücziából, Oroszországból, s királyi szabados jussal ruháztatván fel, csupán a felséges udvar kapuinál tartoztak őrt állani. Ezen privilegiumot megerősittették I. Károly, I. Lajos, Zsigmond. Ulászló, II. Lajos, II. Mátyás, Ferdinand, I. Leopold királyok. Mindazáltal 1700-ban G. Konczin Valkard, később 1719-ben Grof. Stahrenberg Tamás a várost, a jászfalusi pusztával együtt királyi adományul nyerte; jelenleg pedig a gr. Keglevics család birja. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Divény-Oroszi, tótul Thranova, tót falu, Nógrád vmegyében, Zólyom vmegye határszélén, Detvához $^{3}/_{4}$, ut. p. Losonczhoz 2 mfdnyire, egy szük és mély völgyben, de földei s rétjei nagyobb részt magas hegyeken feküsznek. Határa 3297 hold, mellyből belsőség 36 h., szántóföld 1754 h., rét 589 h., erdő 900 h., árkos térek 18 h., ebből urbéri beltelek 30 hold, szántó 390, rét 189, árkos 10 hold, lakosok kezén levő irtvány szántóföld 1360, rét 390, használatlan 8 hold, majorsági belsőség 6, szántó 4, rét 10, erdő 900 hold bikkfás. Földe fekete, de igen könnyü, köves, s a kövek le sem tisztithatók, mivel a záporok a hegyeken levő könnyü földet, ha kövekkel nem lenne vegyitve, lesepreněk; mellynél fogva a szántóföldek is kőbarázdákkal kerittetnek. Terem kevés tavaszbuza, még kevesebb rozs, több árpa, zab, burgonya, ázalék és pohánka. A hegyi széna igen jó, különösen a juhoknak, mindfogva a juh és szarvasmarhatenyésztés leginkább divatozik. Készittetik finom juhturó, s a gyapjuból a nők által fejér és fekete durva posztó; ezenfelül erősen fuvaroznak. A lakosok egy része az irtványokban levő tanyákon künn lakik. Népessége 1037 lélek, s mind romai katholikusok, erős, izmos, magas testalkatú emberek. A helységet keresztülfutó Krivány patak 2 malmot hajt, de különben sok kárt okoz. Van itt magas dombra épülve egy kath. paroch. templom. F. u. a divényi senioralis uradalom.

Nemes-Oroszi, magyar falu, Bars vmegyében, Honth vmegye szélén: 297 kath., 180 ref. lak. Kath. és ref. anyatemplomok. Lakosai sok marhát nevelnek, s fát a Garan füzeseiben kapnak. A verebélyi praed. székhez tartozik. Ut. p. Léva.

Kis-Oroszi, magyar falu, Bars vgyében, a Garan jobb partján, Lekérhez $^{1}/_{2}$ óra: 295 kath. lak. F. u. a lekéri apát. Ut. p. Zeliz.

Oroszlány, hajdan Oroszlánykő, magyar-tót falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, a fejérvári országutban, Tatától $1^{3}/_{16}$, ut. p. Neszmélytől $2^{2}/_{16}$, Moórtól $1^{6}/_{16}$ állomásra, kelet-délnek körülterjedő sovány homokos határát délről Mindszent és Kereki, a bodi homokföldek s Kecskéd, nyugotról Kecskéd, északról a majki puszta és Biborka; keletről Puszta-Kőhányás keritik. Határkiterjedése 5000 hold, a helység dombokon fekszik s körülte is több dombok állanak; keletdéli részét erdős hegyek lepik, mellyek vidékének igen kellemes és regényes tekintetet adnak. A falu alatt van egy kis szőlője; urbéri telkek száma 65 $^{20}/_{32}$. Van itt 97 kath., 1452 evang., 13 zsidó lak. Evang. anyatemplommal. Tót lakosai többnyire szén és mészégetésből s fuvarozásból élnek, s ezek miatt gazdaságaikat elhanyagolván, igen rosz lovakat tartanak. Van itt egy hamuzsirfőző-ház is. A régi várnak most már csak helye látszik, köveinek egy része a majki zárda épittetésére fordittatott. F. u. gr. Eszterházy Miklós.

Oroszlánkő, régi vár, Trencsén vármegyében, mellyről egy uradalom veszi nevét. Lásd Pruszka.

Oroszlános, szerb-magyar f., Torontál vmegyében, ut. p. Szeged. Van gazdag fekete földü róna határa, 84 egész urb. telke, 1600 n. e. óhitü és 390 romai kath. lakosa, óhitü plebániája. A gr. Batthyáni család birja.

Oroszló, magyar-német falu, Baranya vmegyében, a Mecsekhátón, ut. post. Pécs. Lakja 320 romai kath., fiókegyházzal. Határa 965 hold, mellyből urb. beltelek 13, szántó 310, rét 100, gyeplegelő 35, szöllő 44 hold, urasági beltelek 5, szántó 25, rét 13, erdő 420 hold. Földe a tisztabuzát is megtermi. F. u. közbirtokosok.

Orosztelek, puszta, Bihar v.-megyében, Nagy-Rév mellett, gróf Batthyáni Arthur birtoka.

Orosztony, magyar falu, Zala vgyében, ut. p. N.-Kanisa. Van 700 kath., 20 zsidó lakosa, paroch. temp. F. u. többen.

Oroszvár, németül Carlburg, német-horvát m.-város, Moson vmegyében, a Dunának egy ága mellett, kies vidéken. Lakja 1100 rom. kath., 350 evang., 460 zsidó, kath., anya-, evang. fiók templommal, synagógával. Ékesiti a várost az uraság ritka pompás kastélya, szép angolkerttel. Van derék vendégfogadója, sörfőzőháza, több vizimalma, erdeje. A lakosok $88^6/_8$ telek után birnak 752 másod, 1402 harmad, 453 negyed osztálybeli szántóföldet és 16 hold rétet. A gazdák főleg csak lovakat tartanak, s erősen fuvaroznak. Birja a várost gróf Zichy Manó; de nemesudvarokat birnak itt Zichy, Jablanczy, Balogh, Csergő, Trsztyánszky nemes családok. Ut. posta Rajka.

Oroszvég, orosz falu, Beregh vmegyében, Munkácscsal általellenben, a Latorcza jobb partján: 16 rom. kath., 578 görög kath., 10 zsidó lak. Görög. kath., paroch. templom. F. u. gr. Schönborn.

Orovnicza, tót falu, Bars v.-megyében: 299 kath. lak. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Léva.

Orsócz, tót falu, Sáros vmegyében, Kapronczához 1 órányira: 70 kath., 101 evang., 15 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Eperjes.

Ortaháza, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Baksa: 200 kath. lak. F. u. h. Eszterházy.

Ortó, puszta, Ungh vmegyében, Jegenyéhez délre az ortói tó mellett: 52 kath., 8 ref. lak.

Ortutova, orosz falu, Sáros v.-megyében, Hajszlin fil., 8 kath., 290 g. kath., 8 zsidó lak. F. u. gr. Erdődy, gr. Szirmay. Ut. p. Bártfa.

Osgyán, magyar falu, Gömör és Kis Honth vmegyékben, ut. p. Rima-Szombathoz nyugotra 2 órányira a pesti postaútban: 491 kath., 758 ev., 43 ref. lak. Kath. és evang. anyaszentegyház. Kastély egy dombon igen szép kilátással. Termékeny határ. A földesurak szőlőt is ültettek. Hajdan itt nevezetes evang. gymnasium volt, mellyet Osgyánnak örökös urai, a Bakosok alapitották tulajdon várkastélyukban, most a gramm. oskolára olvadt le. F. u a Bakos örökösök, u. m. báró Luzsinszky, Battik s m t.

Oskerda, tót falu, Trencsén v.-gyében, a Kisucza vize mellett: 161 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Osli, magyar falu, Sopron vmegyében, a Hanság mellett: 758 romai kath. lak., s paroch. templommal. Ut. p. Kapuvár $^3/_4$ mfd. Határa róna és lapályos. Ebben birnak a lakosok 6 belső telket, vidékiekkel közbevetve $22^1/_2$ hely halász-vizet, réttel együtt. A határ harmada füz, éger és kőrisfás erdő. Földe egy része dombos és sülékeny, másik része lapos; terem leginkább árpát, rozsot és kevés buzát és cserebi dohányt. Szarvasmarha szép számmal, juh nem tenyésztetik. Nád bőséggel. F. u. h. Eszterházy Pál.

Ossi, puszta, Bihar vmegyében, lásd Komádi.

Ostoros, magyar falu, Borsod vmegyében, két kopár hegy közt, ut. post. Egertől $^{6}/_{16}$ él'omásra, s Novaj, Andornak, Kis-Tállya, Eger város határozzák. Kiterjed 5300 holdra, mellyből 70 hold beltelek, 1486 szántó, 432 rét, 1222 legelő, 1790 szőlő, 300 hold erdő. Ebből majors. szántóföld 500 hold, rét 150, szőlő 150, erdő 300 hold; a legelő közös. Sok helyen vizmosta mély árkokkal szakgatott határa sárga nyirokkal vegyes fekete föld, közben kőpor és kavicshegyek; a kétszerest és zabot leginkább megtermi. Szőlőhegye hires sötét-vörös bort terem. Népessége 1190 romai kath., fióktemplommal. A lakosok $^{1}/_{3}$ része kőporhegyekbe vágott, száraz, egészséges pinczeszobákban lakik. A helységet a tőle egy órányira fekvő Eged hegyéből eredő patak futja keresztül, melly csavargós folyásában, gyakori áradásival sok kárt okozván, Poroszlótól $^{1}/_{4}$ órányira szakad a Tiszába. Birja a helységet az egri érseki seminarium.

Ostoros, németül Hochstrasse, német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délnyugotra $4^{2}/_{4}$ mértfld., Austria határszélén, 350 kath. lak. Sovány határa 152 hold szántóföldből áll; rétje, erdeje, szőlője nincs, urb. beltelek 7. F. u. h. Eszterházy.

Osva (Alsó), orosz-tót falu, Zemplén vgyében, Turány fil., 220 rom., 260 görög kath., 16 zsidó lak., 927 hold szántóföld. F. u. Dessewffy. Ut. p. N.-Mihály.

Osva (Felső), orosz falu, Zemplén vgyében, Sztropkó fil., 2 rom., 317 g. kath., 4 zsidó lak., gör. templommal, 1424 hold szántóföld. F. u. b. Meskó, Szirmay.

Osva, Olssowján, tót-német-magyar falu, Abauj vgyében, az Osva pataka mellett, ut. p. Kassához keletre $^{1}/_{4}$ mfdnyire a zempléni postautban, 445 kath., 43 g. kath., 110 ref., 4 zsidó lak. Osva vizén kendertörővel együtt, pálinkaháza, kövér rétje Szántóföldeinek $^{2}/_{3}$ sovány; erdeje derék. F. u. a tudományi kincstár.

Oszada, tót falu, Árva vgyében, 537 kath. lak., kik cserépedényt csinálnak, gyolcsot szőnek, s sajttal és vajjal legfontosabb kereskedést űznek az egész megyében. Van 29 sessiója és egy vizimalma. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Oszada, tót falu, Liptó vmegyében, a beszterczebányai országutban: 967 kath., 2 evang. lak. Kath. paroch. templom. Postahivatal. Roppant erdőség. Fűrész-malom. Sok sajtot és hires túrót csinál, s azzal kereskedik. F. u. a kamara.

Oszadka, tót falu, Árva vgyében, a Chocs hegye alatt, 271 evang. lak. Nagy erdő és juh-tartás. F. u. Zmeskál család. Ut. p. Rosenberg.

Oszednicza, tót falu, Trencsén vmegyében, ut. p. Csácsához egy óra a Magura hegye alatt, közel a gallicziai határszélhez. Határa nagy, de sovány. Lakosai többnyire faeszközök készitéséből, továbbá tehén és juhtartásból élősködnek. Számlál 2039 kath., 3 zsidót; van tulajdon paroch. temploma. F. u. h. Eszterházy.

Oszikó, tót falu, Sáros vmegyében, Bártfához nyugotra $^{1}/_{2}$ mfd., az eperjesi országutban, 806 kath., 15 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Jó föld, rét és erdő. F. u. gr. Forgács.

Oszkó, magyar falu, Vas vgyében, a szalabéri postautban, 900 kath. lak., paroch. templommal. Van nagy szőlőhegye, szép erdeje és termékeny szántóföldе. F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Vasvár.

Oszlán, tót mező-város, Bars, most A.-Nyitra vmegyében, a Nyitra vize mellett, Bajmóczhoz 3 mfnyire, 1460 kath. lak. Kath. paroch. templom.

Szántóföldei igen jó rozsot és árpát teremnek; rétjei gazdagok; erdeje elég; cseresnyéje hires; mind heti-, mind országos vásárokat tart. Postahivatal. 1662-ben és 1683-ban sokat szenvedt a Töröktöl. F. u. Pálffy Ferencz, s a bajmóczi uradalomhoz tartozik.

Oszlár, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Tápió-Sáp mellett nyugotra: 102 kath., 4 evang., 9 ref. lak. F. u. a b. Prónay nemzetség.

Tisza-Oszlár, magyar falu, Miskolcztól $2^2/_{16}$, Palkonyától $^2/_{16}$ állomásra, Paraszt-Bikk, Palkonya, Tarján és Tisza-Kürt által körülvéve. Használat alatti földe 1820 hold, s ebből $583^3/_4$ hold szántóföld, $1236^1/_4$ rét s legelö. Fels abadult jobbágytelke $5^1/_4$, lakosa 489, ebből 55 r. kath., 4 gör. kath., 420 ref., anyaegyházzal, 10 zsidó. Van vizimalma. F. u. Lónyai, Schmiedt, Klobusiczki.

Oszlop, magyar falu, Veszprém vmegyében, Csesznekhez $^1/_2$ óra, ut. post. Veszprém. Lakja 900 kath., paroch. templommal. Van szép urasági kertje, derék erdeje, kevés rétje és sovány szántóföldе. F. u. gr. Eszterházy János örökösei, s a csesznеki uradalomhoz tartozik.

Oszlop, horvát falu, Sopron v.-megyében, a Vulka mellett, közel a Fertöhöz, 980 kath. lak., s par. templommal. Földei rónán feküsznek és termékenyek. F. u. h. Eszterházy.

Oszrble (Zörenbach), tót falu, Zólyom vgyében, Hroneczhez délre 1 órányira, 263 kath., 1 evang. lak., kik vasbányákban dolgoznak. F. u. a kamara. Ut. p. Beszterczе.

Oszró, magyar falu, Baranya v.-gyében, a siklósi uradalomban, 220 ref. lak., kik a kis-csányiakkal képeznek egy anyaekklézsiát. Határa igen termékeny; erdeje van. Ut. p. Siklós.

Osztopán, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Öreg-Lak. Lakja 900 kath., 120 zsidó, paroch. templommal. Határa dombos, s főleg rozsot terem; szölöhegye, erdeje van. F. u. Tallián és több Perneszi örök.

Osztern, (Kis-Kondós), csinos franczia falu, Torontál vmegyében, ut. p. Csatádhoz dél-nyugotra $1^1/_2$ mfd., 1374 kath., 54 óhitü, 30 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Határa igen termékeny s első osztálybeli. Vagyonos lakosai $120^4/_8$ egész telket birnak. F. u. a kamara.

Osztró, tót-orosz falu, Ungh v.-megyében, ut. p. Szobránczhoz délre $^3/_4$ órányira, 173 romai, 65 g. kath., 28 ref., 20 zsidó lak. Róna termékeny határ. Tölgyes erdő. F. u. Szemere, Pongrácz, Csuka, s m.

Osztró, tót falu, Nyitra vmegyében, Verbó mellett, 850 kath., 5 zsidó lak. Határa ollyan, mint a Krakováné. F. u. a nyitrai püspök. Ut. post. Galgócz.

Osztrogrun, puszta, Bars v.-megyében, Klak fil., 212 kath. lak.

Osztroluka, tót falu, Zólyom vmegyében, közel a Garan vizéhez, termékeny szép vidéken, 28 kath., 389 evang. lak. Evang. és kath. templomok. Csinos urasági kastélyok. Törzsökhelyje az Osztroluczky nemzetségnek. Ut. p. Beszterczebánya.

Osztron, oláh falu, Krassó vmegyében, Facsetbez $2^1/_4$ órányira, 5 kath., 547 óhitü lak., anyatemplommal. F. u. a kamara.

Osztronicza, orosz falu, Zemplén vmegyében, Szinna fil., 4 rom., 303 gör. kath., 12 zsidó lak., 217 hold szántófölddel. Ut. p. Szobráncz.

Osztrópataka, Ostrovjani, tót falu, Sáros vgyében, Nyárs-Ardóhoz 1 órányira, 452 kath., 8 ev., 6 zsidó lak. Szép kastély. Nehány évek elött a Tarcza partján sok drága régiségek ásattak ki, s most a bécsi cs. drágaságok gyüjteményében őriztetnek. F. u. Péchy. Ut. p. Eperjes.

Oszturnya, orosz falu, Szepes vmegyében, elszórva a Kárpát hegyei közt: 100 romai, 1709 gör. kath. lak. Gör. kath. parochia. Ut. p. Késmárk.

Oszuszko, vagy Korláth, tót falu, Nyitra vmegyében, Hradist filialisa 762 kath., 15 zsidó lak. F. u. gr. Erdődyné, s a jóköi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Galgócz.

Otelek, puszta, Somogy vmegyében, a kaposvári uradalomban.

Otelek, magyar falu, Torontál vmegyében, a pardányi uradalomban: 492 kath., 4 óhitü lak., kik contractualisták. F. u. gr. Buttler János örökösök. Ut. p. N. Becskerek.

Otlaka, oláh falu, Arad vmegyében, a gyulai országutban, Simándhoz északra 2 mfd., 2415 lak., kik többnyire n. e. oláhok, anyatemplommal. Határa 9899 hold, mellyből 6963 hold szántóföld, 2936 hold legelő, mellyből 1000 hold gyéren használható szík és vizállás. Majorsági föld a legelőből szakittatott ki 800 hold, s ugyan ennyi Siklónál is kihasittatván, most az egész képez egy 1600 holdnyi Kéthalmi nevü pusztát, igen szép okszerü gazdasággal, fasorokkol átmetszve, stb. Határában több halmok látszanak. A helység szélén folyik a Bugyér vize, melly néha tavaszkor kiárad. Birja István főherczeg, volt nádor.

Otócz, vindus falu, Vas vmegyében, a felső-lendvai uradalomban, 40 kath., 50 evang. lak., kopár, köveses határral.

Ottomány, magyar falu, Bihar vmegyében, igen kies vidéken, rónaságon, szőlőhegyek tövében, ut. p. Székelyhid $1/4$ mfd. Van 980 lakosa, kik 48 zsidót kivéve reformatusok, s helyben papjuk. Határa 6025 hold, mellyből szántóföld 3163 h., 1846 h. rét, belsőtelek 132 h., szőlőhegy 300 h., legelő 534 h., erdő 50 hold. Ebből majorsági belsőtelek 50 h., szántó 2133 hold, rét 1300 hold, szőlő 100 h., legelő 367 h., erdő 50 hold. Földe porhanyós fekete föld és bőtermékenységü, szép buzát, kétszerest, kukoriczát terem. Vize van az Ér folyam, és egy patak, melly 2 csergé malmot hajt. Birtokosai: Jasztrabszky Ignácz, Komáromy Györgyné assz. Szabó László, Balogh Imre, Keresztesy Lajos, Medve Dánielné, Medve Márton, Ormos örökösök, Gulácsy Károly, Péchy Sándornő örök, és özv. Majzikné assz.

Otrokocs, helység, Gömör v.-megyében, rónaságon Lőkösháza és Beje közlt Tornallja felé vivő út mellett fekszik. Van a helység közepén reform anyatemplom; a lakosok száma megy, mindnyájan magyarok. Van 23 majorsági telek, 12 zsellér, 256 hold erdő; szántóföldje egyre mindent, rétje sok és jó szénát terem, egy részét azonban a Turócz vize beönti. Birja Gotthárd, Czékus, Beke és Adorján urakon kivül a ns Simon, Anderkó, Jakab, és Bátki család. Van a Turócz vizén egy malma.

Ottova, németül Antau, horvát falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz északra 2 mfd. a Vulka mellett, 800 kath. lak., s paroch. templommal. Róna határa termékeny, s van 1170 h. szántóföldje, 138 h. rétje, 6 hold kertje, s 37 egész urbéri telke. Birja h. Eszterházy.

Óvár, magyar-tót falu, Nógrád vmegyében, 553 kath., 7 evang. lak. Kath. paroch templom. Van jó földje, erdeje és szőlője. F. u. többen. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Óvár, Honth vmegyében, p. Palást fil. 26 kath., 7 evang. lak.

Óvár, magyar falu, Bars vmegyében, ut. p. Lévához $1/2$ óra: 25 kath., 208 ref., 5 evang. lak. F. u. h. Eszterházy.

Óvár, német falu, Vas vmegyében, gr. Batthyáni Gusztáv Szentmi-

hályi uradalmában, a Pinka mellett, 450 kath. lak.

Ovári, magyar falu, Szathmár vmegyében, ut. p. Szathmárhoz nyugotra $1\frac{1}{2}$ órányira, a Szamos mellett: 48 romai, 293 g. kath., 598 ref., 6 zsidó lak., ref. és g. kath. anyatemploma. Róna fekete határa igen buja. F. u. Mátay, Kerekes, Peley s m. t.

Magyar-Óvár, Ungr. Altenburg, német város, Moson vmegyében, kies rónaságon a Lajta vizének a Dunába való ömlésénél, ut. p. Moson. Lakja 2000 lélek, kik többnyire katholikusok, egy nagy paroch. szentegyházzal. Van itt több derék uradalmi épület, sóház, vendégfogadó, kórház, és vármegyeház, mivelt Óvár Moson megyének főhelye. Diszesiti e várost az állami gazdaképző-intézet, melly ezelőtt Károly cs. k. főherczeg örök. költségén állott fen; 1850-ben azonban állami intézetté vált, s kormányzására Pabst ur, a hires hohenheimi hason intézet igazgatója hivatott meg. Tanitási nyelv német; s az ifjak elméleti tanitáson kivül szép gyakorlati tapasztalatot is szerezhetnek az óvári főherczegi uradalomban, melly a müvelt gazdaság mintájául szolgálhat, s a maga nemében ritka hegyeshalomi rétöntözés is csak $\frac{1}{4}$ órányira esik a várostól. Régi vára, melly már a magyarok idejöttével fenállott, már most nem erős ugyan, de az urádalom jó karban tartja, s kis része magháznak, nagyobb része a gazdaképző intézet lakául szolgál. Mindjárt mellette láthatni a Lajtán levő 14 kerekü hires urasági malmot, s a gőzmüveiért jeles sör- és pálinkaházakat. Környéke a városnak igen kies, kivált a ligetekben tett uj faültetvények és gyümölcsösök által nagyon megszépült. Van 1138 hold termékeny szántóföldje, 1034 hold kövér rétje. Erdeje egyik a legszebbek közül a megyében. Gyümölcsös és zöldséges kertjei számosak. Tart 5 hires országosvásárt, mellyek szarvasmarhára és lóra nevezetesek. Minden kedden pedig hetivásárok tartatnak. Mi régi viszonlagságait illeti: közönséges vélemény, hogy a romaiak ad Flexum nevü városa itt állott. Salamon elvesztvén Izsaszegnél az ütközetet: itt talált menedéket. Kálmán király idejében a várat több mint 200 ezer keresztes vitéz ostromlá, de rohammal akarván bevenni, nem csak visszaverettek, hanem kénytelenek voltak az országot is nagy sietséggel odahagyni. Ottokár cseh király vidékével elpusztitotta. A 15-ik században mind a várat, mind a hozzá tartozó uradalmat a hatalmas Wolfárd nemzetség birta, erről jött házasság által a Bazini és Szentgyörgyi grófokra, melly család 1516-ban kihalván, ugy ajándékozta II Lajos testvérének Annának, I. Ferdinand hitvesének. 1529. Soliman Bécsbe igyekezvén: a várat maga az őrsereg felnyujtotta. 1605-ben ugyan ez történt Bocskay seregei által. 1619-ben előbb Bethlen, aztán Buquoi foglalta el. Győr török kézre kerülvén: Óvár mély árkokkal vétetett körül. 1683. a törökök által ujra felégettetett. 1809-ben a békealku itt kezdetett meg Champagni franczia és Metternich osztrák követek közt. A várat és uradalmat I Ferdinand idejétől fogva egész Maria Thereziáig mindig a magyar királyok birták. Azonban Maria Therezia Chrisztina főherczeg asszonynak, szász-tescheni Albert királyi herczeg nejének ajándékozá. Erről szállott Károly cs. k. főherczegre, s most ennek örökösei birják. Áll pedig ez uradalom 24 nagy helységből s több pusztákból, és legszebb részét foglalja el Moson vmegyének. Van még Óváron egy kath. gymnasium is a piaristák alatt.

Ovcsárszko, tót falu, Trencsén vmegyében, Hricsóhoz közel: 253 kath., 7 evang., 4 zsidó lak., sovány, hegyes határral. F. u. többen. Ut. p. Zsolna.

O-viz, puszta, Szepes vmegyében, lásd Altvasszer.

Ozd, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól 2 $^{15}/_{16}$, ut. p. Putnoktól $^{15}/_{16}$ állomásra, hegyek között, tágas völgyben. Várkony, Sáta, Omány, Csokva, Arló, Csépány, s Bolyok helységek határaitól körülvéve. Határkiterjedése 2200 hold, mellyből majorsági föld 1639 hold, u. m. 37 hold belsőség, 375 hold szántóföld, 80 h. rét, 1147 hold erdő, felszabadult urbériség $8^{1}/_{8}$ telek után 375 hold, u. m. 13 hold belsőség, 264 hold szántóföld, 98 hold rét, a többi 186 hold részint legelő, részint ut, vizállás, s más használaton kivüli föld, A föld sovány, kétszerest, rozsot, zabot, burgonyát, kukoriczát terem. A határ 3 nyomásra levén osztva, egy nyomás fekete ugarul legelőnek használtatik. Dézma egy részben kilenczed, másikban heted helyett harmad divatozott, a királyi dézmát évenkint 100 váltó forintért váltotta meg a helység. Lakóház van a helységben 51, köztök egy pár cserepes, mit szinte parasztok birnak, lakos: 346 lélek, közülök rom. kath. 165 fi, 173 nő, zsidó 3 fi, 5 nő, a kath. leányegyház kereszt felmagasztaltatására szentelt templomával Várkonyhoz tartozik. Van a határban egy köszénbánya, mit a helybeli vasgyár-egyesület bir és miveltet, különben birtokosai a helységnek a Sturman örökösök s a Császár család, mint haszonbérlő a gyáregyesület.

Az ozdi vasgyár a falun kivül északnyugotra, alig egy pár száz ölnyi távolságra fekszik, széles völgyben, s nagyszerü épületei és müszereivel nemcsak gyönyörködteti, de meglepi a szemlélőt. E vasgyár hazánkban legnagyobb, s párját külföld is alig mutathat, azért megérdemli, hogy keletkezését s jelenállását pár sorokban bővebben ismertessük.

Az 1844-ik országgyülésen a középponti vasut épitő társasággal megköttetvén a szerződés, remélhető volt, hogy honunkat is nem soká több vasutak hálózandják keresztül; a rimabrezói vasmivelő részvénytársasági igazgatóság, annak okáért elhatározá, hogy a vasuti sinekért különben külföldnek fizetendő milliókat honunknak megkimélje, mit még országunkban eddigelé nem létező olly nagy hengergyár felállitásával látott eszközölhetőnek, melly a vasakat kiállitani képes legyen. Illy czélból a nevezett igazgatóság egy részről a gömöri vasmivelőket a tervkiviteléhez való egyesülésre felszólitá, más részről elnökét s gyári igazgatóját külföldre utaztatá, illy gyár felállitására szükséges előkészületek, felszerelési gépek, s költségszámitással való megismerkedésre, müértőkkel való értekezésre, s a gyár felállitására alkalmas vállalkozókkal alkudozásra. A küldöttek kötelességteljesitése után a társaság alakult „a gömöri vasmivelők egyesülete“ czime alatt. A részvények száma, minthogy kevés tagu társulat igazgatása sokkal könnyebb, s különben is ovakodott a társulat részvényeit börze játéknak kitenni, csak 25-re határoztatott, egy 10,000 pft értékkel, s e részvények is csak gömöri vasmivelők közt osztattak ki. Az igy begyült 250,000 pft tőkéhez járult volna 100,000 pft, mit 80,000 mázsa szinre kötött előleges szerződés mellett, a középponti vasut társaság lett volna 4 száztóli kamatra kölcsönzendő, melly szerződést azonban a vasuttársaság meg nem állván, a nevezett sommma később a részvényes tagok által kölcsönözte-

telt. Igy megalakulását nyilvánitván a társaság, alapszabályilag az üzlet vezetését s a gyár felszerelését egy 5 t-gu bizottmányra bizá, melly is Dobs és Lutz brüni vasgyárnokokkal lépett a gyár felszerelése iránt szerződésre, s az építés 1846-ban megkezdetett. E közben nehogy a naponta dráguló fa a gyárnak terhére váljék, gondoskodtak az illetők, a vasnak kőszénneli finomithatásáról, mire a szomszéd helységek, különösen Várkony, de maga Ozd határában is a társulat által felkutatott gazdag velegi kőszéntelepek alkálmat szolgáltattak; melylyek iránt is, miután azon kőszén vasfinomitásra alkalmas volta, egy Stiriában szinte kőszénnel dolgozó vasgyárban próbatét után bebizonyittatott, az illető földesurakkal szerződés köttetett. Nyers vas iránt három vasmivelő birtokostól évenkint 100,000 mázsa nyers vasra történt biztositás.

A gyártelek 20 hold, s a Sturman örökösöktől 1600 pftért szereztetett. A főgyár-épület külső szélessége 37, hossza 49 öl. A hengergyár belső világa, mi egy egész ürülért képez, 35⁰ 4′ 9″ hosszu, 14⁰ 1′ 6″ széles. E fő épületen kivül van a tisztviselők és munkások számára 5 külön épület, mind cserepes. A főgyárépületről nehány ölnyi távolságra külön állva nyulik fel a 14 öl magas gyárkémény. A hengergyár nagy ürü épületében van két gőzgép egyik 100, másik 14 ló erejü, amaz henger müvekre ez esztergályokra szolgál. Hengerpálya van 4, sínekre, vastag és kis pléh, vaspálya sin, finom és kisebb vasakra; 10 pudling. A legnagyobb lapító kalapács (patschhammer) nyele 110 mázsa 75 font, (még a kalapács 1848 febr. 25-én nem volt készen) ennek ülőtőkéje 117, maga az ütő 8 mázsa, a nagy kalapácsot emelő dob 158 mázsa. A nagy gőzgép hajtó kereke 342, fogas kereke 476, ennek tengelye 175 mázsa, ezek mind a coalitionál készültek. A nagy gőzgépnél 3 gözkatlan van, mindenik öt öl mély, s 1 öl átallóju, s 32 lóerejü. A kis gőzgépnek 3 katlana van. A nagy gőzgép fekvő, a kicsiny álló czilinderü. Lesz 3 olló, egy fürész. A gépezetre 72,000 pft van számitva. A hengermü felszerelésére megkivántató öntvények eddig 700 mázsára rugnak, kell még mintegy 1500 mázsa. Jelenleg (1848 febr. 25-én) a gyár felszerelésével foglalkozik 6 asztalos, 8 lakatos, 4 kovács, 5 ács, e számok azonban nagyon változók. Napszámos 80—100 naponta. A gyár leendő évi termése 100,000 mázsára számittatott, vaslemez, vaspálya sin, hengerezett rud vas sat. különbféléкből együttvéve. Erre kivántatik 12 kavarony, 6 izzó kemencze, s ezek mindenikéhez 4 ember. Nyers vasat előlegesen igértek: az unio 50,000, coalitio 30,000, gr. Andrássy 25,000 mázsát. Kőszén bányái vannak a gyárnak: az ozdi határban 1, két alagra, csépányiban 1, nádasdiban 3, ez utóbbiból azonban jelenleg csak kettő miveltetik; tervezet szerint havonkint 50,000 mázsa kőszén kellend. A gyár kezelésével foglalkoznak jelenleg Fóhn Kajetán gyár igazgató, Gotthárd Bálint bányaigazgató, Szontágh Albert pénztárnok, Pauer Miksa számtartó, Ferdinándy László sáfár, Belley Lajos igazgató segéd, Takker György angol erőmüvész.

Ózd, magyar falu, Baranya vmegyében, lapályos térségen, ut. p. Sz. Lőrincz. Határa 1423 hold, mellyből majorsági szántó 150, rét 50, erdő 262; urb. szántó 516. rét 224, közös legelő 221 hold. Földje jó. Lakja 432 kath. Birja Verebi Végh család.

Ozdin, tót falu, Nógrád vmegyében, hegyektől körülvétetve 10 kath., 464 evang. lak. — Földje inkább zabot terem mint más gabonát. Evang.

anyatemploma hegyen épült, s tornya igen nevezetes régiség. Láthatni itt a hegytetőn egy régi puszta vár maradványait is. F. u. a Szentiványi nemzetség. Ut. p. Losoncz.

Alsó-Ozor, tót falu, Trencsén, most A. Nyitra vmegyében, 120 kath., 89 evang., 10 zsidó lak. F. u. többen.

Felső-Ozor, tót falu, Trencsén, most A. Nyitra vgyében: 112 kath., 221 evang., 185 zsidó lak. Evang. templom. F. u. Nyitra-Zsámbokrét.

Ozora, magyar m. v. Tolna vmegyében, a Sió partján, Veszprém vmegye szélén, ut. p. Sár-Bogárd. Lakja 3200 lélek, kik csaknem mind rom. katholikusok, paroch. templommal. A város közepén fekszik vára, melly a réginek maradványaira épült; a Sió vizén tul egy roppant uradalmi épület tágas istálókkal, hol az uradalmi ménesből kiválogatott nemesb vérü lovak tartatnak. Határa mindennel megáldatott; van igen termékeny szántóföldje (82 egész urb. telek van itt), kövér rétjei, nádasa, erdeje, roppant szölöhegye. Négy országos vására közül csak egyet tart meg, t. i. a sz. István király napit. A város feje herczeg Eszterházy egyik gyönyörü uradalmának. 1848-ban septemberben a pákozdi ütközet után b. Jellachich horvát bán Bécs felé vonulván seregével, a hozzá csatlakozni akaró, s Eszék felől jövő 10 ezer főnyi horvát sereg Roth és Philipovich cs. k. tábornokok vezérlete alatt egészen elvágatott, s Perczel és Görgei magyar hadcsapatai által körülvételetvén, közel Ozorához lefegyvereztetett, a közlegények s altisztek hazájokba visszakisértetvén.

Öcs, magyar falu, Veszprém v.-megyében, a Bakonyban, Zala vmegye szélén, ut. p. Sümeg. Lakja 400 kath., 301 evang., 200 ref., 150 zsidó; s mindenik felekezetnek van helyben imaháza. Erdős hegyes határa sovány. Többen birják.

Öcsény, magyar falu, Tolna v.-megyében, az ugynevezett Sárközben, 2300 lak., kik csaknem mind reformatusok, anyatemplommal. Határa lapályos, s ha az árvizek nem rongálják, igen termékeny; szénája sok; szölöhegyén veres és fejér bort termeszt. Birja a k. alapitvány. Ut. p. Szekszárd.

Öcsöd, magyar falu, Békés vármegyében, Heves vmegyéhez közel, a hármas Körös összefolyásánál, M. Túrhoz 3 mfdnyire: 7 kath., 4500 ref., 30 evang., 4 óhitü lak. Nevezetesebb épületei a reform. tornyos szentegyház, parochialis, oskola, helység és notarialis házak. Határa 25,181 $^{1}/_{8}$ holdat foglal el, s ebből 14,331 hold. 1100 □ öllel, 10,850 $^{1}/_{8}$ h. 1200 □ öllel van számitva. Egész telek 164$^{7}/_{8}$ találtatik. Legelője 12000 holdnál többre terjed, de ennek $^{2}/_{3}$ része részint szikes, részint áradásoktól szenved. Szölöskertjei gyenge bort teremnek. Fekete agyagos, homokkal kevert szántóföldjei egyszeri szántás után is gazdagon termik a tiszta buzát, melly a megyében legszebbnek tartatik. Szarvasmarháik, lovaik szépek; két nyiretü birkát 6000 darabnál többet tartanak. Lud, kacsa, s más apró jószágok tartásából sok pénzt bevesznek. Hetivásárokat helyben tart. — Erdeje nincs, de a töltések mellett, s a Körös lapályain füzfát böséggel láthatni. A Körösben pontyra, csukára, keszegre gazdag halászat esik. F. u. a gr. Stockhammer nemzetség de $^{1}/_{2}$ a Podmanitzkyak birják.

Ökördi. puszta, Pest-Solt vmegyében, Akasztó, Keczel, Ács, Sz. Király határokkal környezve. Kiterjed 2200 holdra, melly többnyire kaszálló és nádas. Lásd Kis-Körös.

Ökörító. magyar falu, Szatmár vmegyében, a Szamos mellett, Csen-

gerhez északra $1\frac{1}{2}$ mfd., 830 ref., 50 kath., 20 zsidó lak., derék reform. anyatemplommal. Határa felette termékeny; szénát igen sokat gyüjthet az ecsedi lápon. Birják Szuhányi, Kende, Uray, Lukácsi, Krasznay, Ilosvay, Szentmarjai, Kormos, Mátay, Gulácsi-Nagy, stb. Családok. Ut. p. Szathmár.

Ökörmező, orosz falu, Máramaros vmegyében, az egész vidéken legnagyobb és jó mérsékelt éghajlatu határa van, számos völgyeiben több telepek keletkeztek, mellyek az ökörmezői községhez tartoznak. Számlál 1070 g. kath., 120 zsidó lakost, s a keresztények pompás szentegyházat és papi lakházat birnak. Határában fekvő telepfaluk ezek: Sztirhalyna, 152 g. kath., Prochidnya, 251 kath., 10 zsidó; Szopkó, 84 g. kath.; Kálinics, 34 g. kath.; Klemenyát-patak, 183 g. kath.; Peregyila, 101 g. kath.; Lozánszka, 192 g. kath., 6 zsidó lak, és leánytemplommal. Mészköve és havas pusztái nevezetesek és marhatartásra alkalmatosok, van fenyves erdeje, mellyből levágott fenyőszálakkal a lakosok kereskednek. F. u. a kamara, Ujhelyi, Fogarassy, Buday, Bay sat. Ut. p. Huszt.

Ökrös oláhul Ukuris, oláh f., Bihar vmegyében, dombos helyen, ut. p. Nagy Várad 5 mfd. 872 n. e. óhitü, 12 r. k. lak., óhitü anyatemplom. Határa 4017 hold, mellyből erdő 2517 h., s e szolgál legelőül, a szántóföld és rét mennyiségét külön nem tudhatni, mivel összevissza szántják és kaszállják; s ez mind urbériség, majorság csak az erdő. Földe agyagos, buzát gyengén, kukoriczát és zabot bövebben terem. Birja a váradi deák püspök. A telkeken sok szilva terem.

Kis-Ölbő. magyar falu, Vas v.-megyében, ut. p. Köszeg, 90 kath. lak. Birja az Ölbey nemzetség.

Nagy-Ölbő, magyar falu, Vas vmegyében, közel az elébbeni helységhez, 450 kath. lak., paroch. templommal. Róna határa első osztálybeli. Birja a Horváth család.

Ölbő, puszta, Komárom vmegyében, Tárkánytól $\frac{1}{2}$ órányira, északról s keletről Tárkány; délről Vasdinnye; nyugotról Győr vmegyében Mező-Örs által környezve. Vidéke kevés változattal sík, földje jó termékenységü fekete föld. Van urod. majorja, ispánlak, kis kápolnája, s 56 kath. lakosa. F. u. sz. mártoni főapát.

Öllevölgye, szép puszta, Somogy vmegyében, 1103 holdból álló, h. Eszterházynak birkaaklával és 24 kath. lakossal.

Kis-Ölved (Kis), magyar falu, Honth vmegyében, Ipoly-Pásztóhoz $\frac{1}{2}$ mfd. 12 kath., 504 ref. lak. Ref. anyatemplom. Bora meglehetös. Földjei, rétjei jók. F. u. a primás. Ut. p. Kéménd.

Nagy-Ölved, magyar f., Esztergom, most Komárom vmegyében, Kuraly, Bart, Farnad és Szölgyén közt, 263 házzal, 1600 lakossal, kik közt 1100 rom. kath., 500 reformatus, s mind a két felekezetnek helyben van anyatemploma. Határa fekete homok és agyag s igen termékeny és első osztálybeli. A lakosok birnak 1790 h. szántóföldet, $25\frac{1}{4}$ h. rétet, $922\frac{1}{2}$ kapa szölöt. Legelöje szük, fája is kevés. Van itt 2 nemesi curia is. Birja az esztergomi érsek. Ut. p. Köbölkut.

Ölved, puszta, Békés vmegyében, Csaba és Gyula határaihoz kapcsoltatott.

Ölyves, orosz falu, Ugocsa v.-gyében, közel a Borsova vizéhez; 503 g. kath., 34 ref., 10 zsidó lak., g. k. anyatemplommal. Földje, rétje elég termékeny; dombjait szép erdők boritják. A nagyszölösi uradalomhoz tartozik, s ut. p. N. Szölös.

Ömböly, puszta, Szathmár vármegyében, Nyir-Béltek mellett.

Őr, máskép Tikos, magyar falu, Somogy vmegyében, 950 kath. lak., paroch. templommal. Határa homokos; bort termeszt; erdeje van. Többeké. Ut. p. Iharos-Berény.

Őr, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Vajához közel s vele határos: 48 romai kath., 660 ref., 104 zsidó lak., ref. anyatemplommal, termékeny dombos-völgyes határral, 4 első oszt. egész jobbágytelekkel. sok és hires lentermesztéssel, nyíri szőlőhegygyel. F. u. gr. Vay, Kölcsey, Komoróczy Patay sat. Ut. p. Berkesz.

Őr, magyar-orosz falu, Ungh v.-megyében, Ungvárhoz nyugotra $^3/_4$ órányira: 220 romai, 300 g. kath., 58 ref., 129 zsidó lak. Romai — és g. kath. anyatemplom. Ref. anya sz. egyház. Sinagoga. Határát az Ungh vize néha károsítja. F. u. többen.

Alsó-Őr, Unter-Wart, magyar falu, Vas vmegyében, csupa német faluktól környezve, a Pinka vize mellett, ut. p. Kőszeg. Lakja 1150 kath., kik többnyire nemesek, s utódai azon Őröknek, kik Magyarország határát Németország felől védték. Kath. paroch. templom. Szántóföldjei soványak, de rétjei kövérek és jó szénát adnak. Lakosai felette szorgalmasok; sok lent termesztenek; gyolcsot, posztót csinálnak; erős és csontos lovakat tenyésztenek. Nemesek birják.

Felső-Őr, Ober-Wart, magyar falu, Vas vmegyében, A. Őrtől északra 1 órányira, ugyancsak a Pinka mellett, az Ausztriába és Stájerországba vivő országutban, 613 kath., 1400 reform., 300 evang. 10 zsidó lak. Mind a három felekezetnek van saját temploma, papja és iskolája. Határa nagy ugyan, de a népességhez képest szűk. Szántóföldjei csak közép termékenységüek; rétjei azonban jók. Erdeje, legelője elég. Lakosai szorgalmuk végett elsők a megyében; mert azonkivül hogy a lentermesztés és szép lótenyésztés nagy divatjában van, még sok posztót, gyolcsot is szőnek, késeket és más vasműveket csinálnak, mesterségeket és igen élénk kereskedést folytatnak. — Mind Alsó mind Felső-Őr sok tekintetben igen nevezetes helységek. Először a többi magyaroktól elszakadva csupa német faluktól vétetnek körül, még is nem csak magyar nyelvünket, hanem a reformatusok hitüket is fentartották, holott ezen az egész vidéken reformatusok teljességgel nincsenek. Hogy Őrök voltak, s az ország határait a németek ellen védeni tartoztak, kitetszik I. Károly 1327-ki okleveléből, mellyben elismeri, hogy már Béla, István és László királyok alatt Őri nemes szabadsággal éltek. Különös az, hogy ez oklevélben az őriek Őr-Nagyság czímmel neveztetnek. Régi szabadságaikat Rudolf 1582. megerősitvén, jelenleg F. Őrben. 41 nemes család és 106 háznép, A. Őrben 26 nemzetség és 69 háznép találtatik. Jegyzésre méltó végre, hogy e nemzetségek többnyire vezeték nevökről neveztetnek, p. o. Ádám, Adorján, Albert, Andorkó, Balás, Bertha, Bertók, Fábián, Fülöp, Gál, Imre, Kázmér, Miklós, Orbán, Pál, Pongrácz, stb.

Ördög-henye, magyar falu, Zala vmegyében, 320 kath. lak., gróf Festetics Taszilóé.

Ördöglik, puszta, Somogy v.-megyében, gr. Batthyáni Kazmér zártömege birja.

Ördöngös, puszta, gr. Károlyi István Holdmező-Vásárhelyi uradalmában, nevezetes finom birkatenyésztéssel.

Örkény, puszta, Győr vmegyében, Pérhez 1 órányira.

Örkény, magyarosodó tót falu, Pest-Pilis vmegyében, a pest-kecs-

keméti országutban, igen kietlen homokos vidéken, Pesthez 4 posta állomásra, saját postahivatallal, nagy vendégfogadóval, egy csinos uj kath. templommal. Határa egészen homokos, melly ollykor futóhomokká válik. Azonban ha a szél el nem viszi a magot, igen szép rozsot terem. Legelője feleslegcs; a buczkákat több helyt már megkezdték erdőkkel szakgatni. A gödöllői uradalomhoz tartozik, melly itt bir 1911 hold szántóföldet, 1339 h. kaszállót, és 11,606 hold legelőt és faültetvényt. Népessége 850 katholikus, kik magyarul is jól beszélnek.

Alsó- és Felső-Örkény, puszta, lásd Aranyos helység leirását.

Őrmező, lásd Ladány.

Sajó-Őrös, magyar falu, Borsod vmegyében a Sajó mellett, közel annak Tiszába szakadásához, Miskolcztól $1^{10}/_{16}$ állomásra, a Miskolczról Debreczenbe vivő országutban; szomszédai Sajó-Szöged, Nagy Csécs, Kis Csécs, és Szederkény. Mivelés alatti földe 1745 hold, mellyből 1280 hold szántóföld, 465 h. rét és legelö. Az urb r alól felszabadult telkek száma $12^1/_4$. Lakja 488 l., ebből 287 r. kath. 115 gör. kath., 70 ref., 16 zsidó. Van rom. kath. templom, s mindezeknek mind a gör. katholikusoknak leányegyházuk Sajószegedhez tartozik. Birtokosok: Melczer János, Melczer Floriánné, Lubik Jánosné, Jankó Pál, Ötvös Ignácz, Bay Sándor.

Örs, puszta, Komárom vgyében, fekszik lapályos rónaságon, közel Ujfaluhoz, Komáromtól nyugotra $^2/_4$ órányira. Határ kiterjedése 1119 hold, mellynek harmada szántóföld, harmada kaszálló, harmada legelö. Földének egy része ugyan homokos, de nagyobb részben igen jó minöségü fekete agyag, melly minden gabona nemet böven terem. Legelőjén és kaszáló rétein azonban sok mocsáros tavacska van, mellyek a Poson vmegyéből lejövő vizekből évenkint neveltetnek. Nevezetes épülete egy magtár a Dunapartján és egy nagy juhakol a legelön. Van 89 kath., és 3 zsidó lak. A földesuraság gazdasága jó karban áll, szép birkákat tenyésztet. F. u. gr. Nádasdy Leopold.

Örs, puszta, Fejér vmegyében, Egreshez 1 óra, szép urasági gazdasággal, s nagy birkatenyésztéssel. A gr. Zichy János örök. által birt lángi urad. tartozik.

Örs, puszta, Somogy vmegyében, Szent-Gáloskér tartozmánya.

Örs, puszta, Fejér vmegyében, s a bicskei uradalomhoz tartozik.

Tisza-Örs, magyar falu, Külső Szolnok vmegyében, ut. p. Debreczenhez 5 mfdnyire, 1350 kath., 10 zsidó lak., paroch. templommal. Határa fekete, és igen termékeny; szénája bőséggel; láthatni itt némelly sánczok maradványait, mellyekben szántás alkalmával pénzt is találtak 1335-ik évről. Birja a kassai káptalan.

Tarna-Örs, magyar falu, Heves vmegyében, ut. p. Árokszállás 1 óra, a Tarna mellett, 1300 kath. lak., s fiók szentegyházzal, urasági kastélylyal és kerttel, vendégfogadóval. Fekete agyag határa igen termékeny volna, de egy részét a Tarna árja rongálja. Birja b. Orczy László.

Kővágó-Örs, magy. f., Zala v., a Balatonhoz $^1/_2$ órányira, 860 ev., 840 k. 50 ref., 149 zsidó lak., k. és ev. paroch. templomokkal, synagógával. Van itt egy nem rég állitott evang. gymnasium is. E helység felette köves helyen épült, ugy hogy az utczákon 40—50 mázsás köveket láthatni. Határa tágas; földjei közép termékenységüek; erdeje nevendék; szőlőhegye igen hires bort terem. Van itt a gabonában gyakran szükséget látó balatonmellékiek számára egy nagy magtár, melly Somogyból töltetik meg.

Balaton révjén Boglárra járnak át. — Sok puszta veszi körül e helységet, mellyek hajdan faluk voltak, mint Fülöp, Ecsér, Ábrahám, Kis-Örs, s omladozott templomai most is láthatók. Ecséren van Jankovich uraságnak gyönyörü kastélya, nagy gazdasággal és bortermesztéssel. Birják a helységet több közbirtokosok.

Alsó-Örs, magyar falu, Zala vgyében, Veszprém vmegye szélén, egy hegy oldalban, igen kies vidéken, közel a Balatonhoz, ut. p. Veszprém. Lakja 600 reform., 50 kath., 10 zsidó. A ref. templom, paplak és iskola a helység felett levő hegyoldalban különállva láthatók. A házak vérvörös köből épültek. Földe, rétje felette kevés; de szölöhegye szép s nagyon nemes bort terem. F. u. többen

Felső-Örs, magyar f., Zala v.-megyében, a Balatonhoz ½ órányira, ut. p. Veszprém. Lakja 586 ref., 400 kath., 20 zsidó lak. Kath. par. szentegyház, melly egyszersmind a helybeli prépostság temploma; igen régi és mesterséges épület. Van itt ref. anyatemplom is. Házai rendetlenek és szinte vörös kövekből épültek. Határa nagy. Fiatal erdeje gyönyörü. Szölöhegye hires nemes bort terem, s az itteni szölöket föleg urak birják, s kitünöleg müveltetik. A f.-örsi prépostság még a 12-dik században alapittatott; mert az Ürs nemzetség utolsó ivadéka (Mike) 1340-ben csak megujitotta; egyébiránt mind a mai napig virágzik, s herczeg Batthyáni, mint az Ürs család maradéka, szokta adományozni.

Mező-Örs, magyar falu, Győr vmegyében, a győr-fejérvári postautban, saját postahivatallal és váltással, Győr és Moór közt. Lakja 823 kath., 648 ref., s mind a két felekezetnek helyben van papja. Határa nagy kiterjedésü, de homokos; sok birkát tenyészt. F. u. gr. Eszterházy Miklós.

Orvénd, magyar falu, Bihar v.-megyében, a Sebes-Körös kies völgyében, szölöhegy alatt, ut. postája Telegd ¼ mfd. Lakja 10 kath., 715 ref., anyatemplommal. Agyagos földe jó mivelés mellett mindent eléggé megterem; urb. szántó van 250, rét 105, szölö 115, erdő, melly legelőnek is használtatik 850; majorsági szántó 250, rét 100, szölö pedig 100 hold. Sok gyümölcs; jó bor. A helyseg alatt folyik a Körösnek egy szakadéka. F. u. Beöthy Dienes és Juricskay Móricz urak.

Tisza-Örvény, magyar falu, Külső-Szolnok vmegyében, közel Füredhez, s ut. p. Debreczenhez 6 mfd., 400 kath. lakossal, termékeny határral, jövedelmes halászattal a Tiszában, melly mellette folyik. F. u. a kassai káptalan.

Örvényes, német falu, Zala v.-megyében, a Balaton mellett, a tihanyi félsziget szélén: 260 kath. lak. Házai egyenes sorban épültek és igen csinosak, kath. fiók templommal. Lakosai sok szölöt birván, s borral kereskedvén, igen tehetősek. Nádasa sok; szántóföldc kevés. F. u. a tihanyi apát. Ut. p. Veszprém.

Bél-Örvényes, oláhul Urvis, oláh falu, Bihar vgyében, a nagyobb hegyek alatt, a váradi deák püspök béli uradalmában: 220 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Szántóföldc s rétje 125 hold, s agyagos, köveeses, egyébiránt mind urbériség; majorsági gyönyörü erdeje 3193 hold; kevés szölöt és sok gyümölcsöt termeszt. Patakja 4 malmot hajt.

Belényes-Örvényes, oláh falu, Bihar vgyében, Belényeshez 2¼ mfd., róna helyen, 446 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 154, rét 106; majorsági rét 50, erdő 1360 hold. Folyóvize a Fekete-Körös. F. u. a váradi görög püspök.

Orvistye, (Kis és Nagy), 2 egymás mellett levő tót falu, Nyitra vmegyében, Pöstyénhez ½ órányira. Az első 125 kath., 10 evang., 5 zsidó; a második 448 kath., 25 evang., 29 zsidó lak. — Róna határuk igen jó; réteik kövérek; vizimalmuk van. Ut. p. Galgócz. Fő birtokos gr. Zay Károly.

Ősi, puszta, Bihar vármegyében, Várad alatt. Földe igen kövér, de a Pecze- és Sebes-Körös árjai rongálják. Sok és gazdag rétekkel. F. u. a váradi deák káptalan.

Ősi, magyar falu, Veszprém vmegyében, a Sárviz mellett: 860 ref., 800 kath., 10 zsidó lak., ref. és kath. paroch. templommal. Határa első osztálybeli; bort termeszt; erdeje van. F. u. a veszprémi püspök. Ut. p. Palota.

Prépost-Ősi, puszta, Bihar v.-gyében, Várad mellett. F. u. a praemonstrati szerzet váradhegyi prépostja.

Öskü, magyarosodni kezdő tót falu, Veszprém vgyében, a palotai-veszprémi országutban, 550 kath., 600 evang., 20 ref., 12 zsidó lak. Kath. és evang. paroch. templomok. Az első ezek közül hajdan török mecset volt kerekdedre épitve, s messziről ugy látszik, mintha 10—12 személylyel betelnék, holott az egész öskűi népesség beférne. Földe köves; legelője szük; erdeje derék. A helységen kivül levő posványság keresztül metszetvén, most ennek vize a falun keresztül folyik, s több malmokat és kallókat forgat. F. u. gr. Zichy István. Ut. p. Palota.

Őssi, oláh falu, Bihar vgyében, Élesdhez ½ órányira, 360 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, 17⁷/ egész urb. telekkel, roppant erdővel. F. u. gróf Batthyáni József.

Őssi, puszta, Bihar vgyében, a váradi deák káptalan birtoka.

Össöd, tót falu, Honth vmegyében, Szebelébhez délre 2 mfd., 9 kath., 184 evang. lak. Legelője szük, bora legjobbnak tartatik a megyében. F. u. h. Coburg. Ut. p. Szántó.

Öszöd, magyar falu, Somogy v.-megyében, közel a Balatonhoz, 400 ref., 180 kath., 20 zsidó lak., reform. anya-, kath. fióktemplommal. Határa dombos, és elég termékeny. U. post. Szentes. F. u. többen.

Öszödfalva, puszta, Ugocsa vgyében, Csepe és Forgolány mellett.

Öszpöte, kis puszta, Somogy vmegyében, Besenyő pusztában. F. u. Vissok család.

Ötömös, puszta, Csongrád v.-megyében, Szegedhez 1 órányira, tágas, de homokos határral. Fő birtokos Magyar Imre.

Öttevény, németül Hochstrasse, magyar falu, Győr vmegyében, a Bécsbe vivő országutban, saját postahivatallal és váltással Győr és Moson közt, nagy vendégfogadóval. — Róna határa fekete, s mindent megterem; birkatenyésztése nevezetes. F. u. gr. Viczay család, s némelly curialisták. Lakja 1100 kath., 150 ev., kath. paroch. templommal.

Öttevény-Sziget, magyar f., Győr vgyében, a mosoni Duna mellett, ut. p. Öttevény. Lakja 830 kath., paroch. templommal. — Róna határa igen termékeny; duna-malmok. F. u. gr. Viczay család.

Ötvenes, népes puszta, Arad vmegyében, Aradhoz 1 órányira: 382 kath. német lak. A Lovász nemzetség innen veszi előnevét.

Ötvös, magyar falu, Somogy v.-gyében, ut. p. Kaposvár. Van 400 reform., 180 kath., 20 zsidó lak., ref. anyatemploma, szőlője, erdeje. F. u. többen.

Ötvös, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Egerszeg: 160 kath. lak. F. u. többen.

Ötvös, puszta, Veszprém vmegyében, Aláson mellett.

Ötvösfalva, orosz falu, Máramaros vmegyében: 881 g. gath. lak., paroch. templommal. F. u. többen. Ut. post. Sziget.

Özdöghe, tót falu, Nyitra v.-megyében, Surányhoz észak-keletre egy mfdnyire: 460 kath., 24 zsidó lak. Kath. paroch. templommal. Határa sok buzát, rozsot, árpát terem, az itt termesztetni szokott dohány sokaktól becsültetik. — A barom- és juhtenyésztés virágzó állapotban van. F. u. Rudnyánszky, s más közbirtokosok. Ut. p. Érsekujvár.

P.

Pabar, puszta, Zala vmegyében, Lesencze-Tomaj mellett.

Pacsa, tót falu, Gömör vmegyében, Krasznahorkához egy órányira: 679 kath., 51 evang. lak. Határa hegyes levén, szántóföldc kevés, s azt is vizmosások rongálják; ellenben legelője a Wolowecz hegyén bőséges, s azért sok juhot tart. F. u. gr. Andrásy. Ut. p. Rosnyó.

Pácsa, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Hahóthoz északra $1\frac{1}{4}$ óra: 633 kath., 21 zsidó lak., paroch. templommal, s synagógával. F. u. gr. Festetics, Inkey és Tolnay nemzetség.

Pacsér, magyar-szerb falu, Bács vgyében: 382 kath., 1241 n. e. óhitü, 2304 ref., 4 evang., 67 zsidó lak Kath. s ref. óhitü anyatemplomok. Határa 18,891 hold, holdját 1200 □ ölével számitva. Ebből 192 urbéri, s $5\frac{2}{8}$ szabad telek után van 7457 hold szántó, 4743 h. beltelek és rét, 3052 h legelő, 470 h. szőlő. Urasági szántóföld és rét 2788 hold, közutak 376 hold. Földe róna és homokos, főleg rozsot, burgonyát, kukoriczát terem. F. u. Odry, Pocskay, Mészáros, Császár, Szucsin, Rezsny, Kászonyi, Koronay, Horváth, Huszár, Matyasovszky, Polyák,. Vojnics családok.

Pacsiháza, puszta, Veszprém vmegyében, A.-Iszkász mellett.

Pácson, magyar falu, Vas vgyében, ut. p. Vasvárhoz 1 óra: 450 kath. lak., bortermesztéssel. A vasvári uradalomhoz tartozik.

Pacz, puszta, Bihar vmegyében, Debreczen határához tartozik, szép erdőséggel.

Pacza, magyar falu, Somogy v.-megyében, a kaposfői prépostsághoz tartozik, mellynek itt van 120 hold majorsági szántóföldc, 90 h. rétje, 93 h. legelője, 627 hold közös legelője és dézmás szőlője.

Páczafalu, oláhul Tyilia, oláh falu, Szathmár vármegyében, gróf Károlyi Lajos erdődi uradalmában, két dombon: 250 g. kath. lak., anyatemplommal, az uraságnak hamuzsirfőzőgyárával. Urbéri szántó 150 hold, rét 48 h., bokros legelő 60 hold, urasági bikkes erdő 1000 hold. Dombos, agyagos földei soványak, kevés buzát és tengerit több zabot teremnek.

Pácziny, magyar falu, Zemplén vmegyében, közel a Bodrogközben, ut. p. Ujhelyhez délketre 3 órányira: 213 romai, 43 gör. kath., 6 evang., 385 ref., 20 zsidó lak. Ref. anyaekklézsia. Kastély, mellyet Mágócsy András és Gáspár épittettek 1581-ben. — Szántófölde 389 hold; rétje, legelője a népességhez képest igen sok. Ezen helységet ezelőtt földes urának b. Sennyeinek hires, kiválogatott szépségü gulyája tette nevezetessé.

Páczod, puszta, Somogy vgyében, Agarév mellett. F. u. Jankovich.

Páczod, magyar falu, Zala v.-gyében, az alsó-lendvai uradalomban: 10 kath., 64 ref. lak.

Paczolaj, (Obsolovcze), tót f., Nyitra vgyében, 270 kath., 3 evang., 26 zsidó lak. F. u. többen. Ut. post. Nagy-Ripény.

Pád, puszta, Somogy vgyében, az iharos-berényi uradalomban.

Padány (Nagy), magyar falu, Poson vmegyében, Böshöz észak-keletre $1\frac{1}{2}$ órányira, 52 kath., 380 ref., 15 zsidó lak. Ref. anyaszentegyházzal, s ekklézsiával. Határának egy része posványos rétség, melly savanyu szénát, sást. nádat eleget ád, sok vizimadarat táplál. Burgonyájok sok és hires. F. u. nemesek. Ut. p. Somorja.

Padár, magyar falu, Zala vgyében, a kapornaki apáti uradalomban, 332 kath. lak.

Padár, magyar falu, Gömör v.-megyében, ut. p. Rimaszombathoz 2 órányira, 19 kath., 912 evang. lak., evang. anyaszentegyházzal. — Határa csaknem egészen róna és igen termékeny; szölöje van; gyümölcse sok, cseresznyéje hires. F. u. h. Coburg.

Pádé, szerb-német falu, Torontál vgyében, ut. p. Mokrin, 923 n. e. óhitü, 540 kath. lak., óhitü és kath. anyatemplommal. Határa igen termékeny, ámbár sok helyt mocsáros és szikes; van $42\frac{7}{8}$ urbéri telke, s rétje a Tiszán. F. u. a Diván család.

Padinamatej, bányahelység, Krassó vgyében, 287 óhitü lakossal.

Padrag, magyar falu, Veszprém vmegyében, a Somlyó-vásárhelyi uradalomban, 823 ref., 580 kath., 31 evang., 12 zsidó lak., ref. anya-, kath. fiókegyházzal. Határa trágya után buzát és kendert is terem. Makkos erdeje szép.

Padurány, oláh falu, Krassó vmegyében, ut. p. Facsethez $1\frac{1}{2}$ órányira, 3 kath., 297 óhitü lak., anyatemplommal, sok legelővel. F. u. a kamara.

Pagyerocz (Pagyerovcze), tót falu, Poson, most F.-Nyitra vgyében, a Blava vizénél, 308 kath., 6 zsidó lak., bort termeszt; vizimalma van. F. u. gr. Erdődy Józsefnö. Ut. p. Nagy-Szombat.

Páhi, roppant puszta, Pest-Solt vmegyében, határos Izsák mező-várossal, és Orgovány, Kaskantyú, Csengőd, Szentimre pusztákkal. Kiterjedése 14,000 hold, jó minőségü szántó és kaszállóföldböl áll, ugyszinte mintegy 400 holdnyi szép kőrisfa erdőből. Jelenleg birják e pusztát, a Majthényi család, nagy-kőrösi közbirtokosság, Liptay Sándor, Szily család.

Alsó- és Felső-Páhok, két magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Szalabér, 1018 kath., 10 zsidó lak., paroch. szentegyházzal. F. u. a veszprémi püspök.

Paisszeg, puszta, Zala vmegyében, Miles fiókja, s ut. p. Egerszeg.

Pájer, telep, Bars vmegyében, F.-Hámor fil., 51 kath lak.

Páka, magyar falu, Zala vgyében, ut. p. A.-Lendvához keletre 2 mfd., 658 kath., 10 zsidó lak., paroch. templommal. Szép erdő és szőlőhegy; tágas legelő. F. u. h. Eszterházy és gr. Erdődy családok.

Páka, puszta, a Kis-Kunságban, postahivatallal és váltással, Kecskemét és Félegyháza közt. Határa homokos, de azért elég termékeny; sok legelője van. A Jász-Kun megye által közösen biratik

Paka (Csukár), magyar falu, Poson vmegyében, ut. p. Somorjához 3 fertálynyira, 223 kath., 2 zsidó lak. F. u. Földes, s m. t. nemesek.

Paka (Nagy és Kis), két egymáshoz közel fekvő magyar falu, Poson vmegyében, a Csalóközben, az első 401 kath., 3 evang., 1 ref., 3 zsidó lak. Kath. paroch. templommal; a második 129 kath., 1 ref., 2 zsidó lak. F. u. gr. Pálffy család seniorátusa. Ut. p. Somorja.

Pakasztó, orosz-tót falu, Zemplén vgyében, 160 görög, 110 romai, kath., 12 zsidó lak., görög templommal, 589 hold szántófölddel, vizimalommal.

Pakacz, puszta, Torontál vmegyében, N.-Jécsa és Bogáros közt.

Pákod, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Szalabérhez $1/2$ óra, 638 kath. lak., paroch. templommal. F. u. gr. Festetics Tasziló és Rosty nemzetség.

Alsó-Pakony, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Vecséshez délre 1 mfd., 93 kath., 1 evang., 13 ref. lak. F. u. gr. Teleki.

Felső-Pakony, puszta, Pest-Pilis vmegyében, 78 kath., 7 ref. lak F. u. gr Ráday családbeliek.

Pákozd, magyar falu, Fejér v.-gyében, a velenczei tó partján, Fejérvárhoz $1\,1/2$ órányira, 2000 reform., 490 kath, 10 zsidó lak., ref. és kath. paroch. templomokkal, vendégfogadóval. Szántófölde sok és első osztálybeli; szölőhegye, nádlórétje, kőbányája van. F. u. a fejérvári káptalan. Nevezetessé teszi ezen helységet azon ütközet, melly egy részről b. Jellachich horvátországi bán hada, más részről a Móga cs. kir. tábornok vezérsége alatt álló magyar sereg közt történt 1848. sept. 27-kén, mellynek következtében a bán Győr és Bécs felé huzódott.

Paks, magyar-német m.-város, Tolna vmegyében, a Duna jobb partján, saját postahivatallal és váltással, Duna-Földvár és Tolna közt. Fekvése a Szekszárdról jövőknek igen kellemesen tünik szembe, északról és nyugotról meglehetős meredek hegy keriti, dél-nyugotra pedig róna, s többnyire homokos térség veszi körül. — Utczái tágasak, s a fő utcza derék épületeket mutathat. Népessége 8294 lélek, kik közt 1530 ágostai, 1150 ref., 816 héber, 5 óhitü, a többi rom. katholikus, s mindegyik felekezetnek helyben van papja és oskolája az óhitüeket kivéve. — A magyar nyelvet a németek is beszélik. — Határa Paksnak szerfelett nagy, s több pusztákkal bir, de nagy részt homokos, Roppant legelője a folyóhomok miatt csaknem haszonvehetlen, s ennek egy része fákkal van kiültetve. Szőlőhegye messze kiterjed, s jó bort terem. Volt urbéri telek 95. Van itt továbbá 250 kézmüves, 37 bolt, 25 dunamalom, nagy vendégfogadó, s rév a Dunán. Tart 4 országos, és 2 élénk hetivásárt Eredetét Paksnak sűrű homály fedi, de hogy itt romai gyarmat lehetett, bizonyitják a kiásott romai pénzek, emlékkövek stb. Az is bizonyos, hogy régi helység, mert a Vaticanum könyvtárában található régi irományban, hol a hat-évi tizedet megadó pécsi püspöki megyebéli helységek számláltatnak elő, már mint falu emlittetik Pákos nevezet alatt. I. Lajos Paksot ama hircs Apostagi Zemerének ajándékozá, ki ura életét a tatárok ellen viselt háboruban megmentette, s kinek maradékai Paksi, de Pákos nevet vevén fel, sokáig virágzó nemzetségnek lettek alapitói, s Tolna, Pest, Solt, Fejér és Békés vgyékben roppant jószágokat birtak. Kihalván a férfi ág, az egész örökség leány ágra ment, s most is e jogon, mind Paksot, mind a többi jószágokat számos közbirtokosok birják.

Nagy-Pál, magyar falu, Baranya vgyében, ut. p. Pécsvárad. Lakja 270 kath., 304 ref., reform. anyatemplommal, jó bortermesztéssel. F. u. a pécsi püspök.

Paládd (Bot), magyar falu, Szathmár vmegyében, a Túrhátor: 4 kath., 583 ref., 25 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Földe sárga agyagos, néhol homokos; kaszálója sok, de sásos szénát terem; erdeje két darab s meglehetős. A Túr és Tisza árjai járják. F. u. gr. Teleki, gr. Barkóczy, Kállay s m. Ut. p. Szathmár.

Paládd (Kis) magyar falu, Szathmár vmegyében, 13 romai, 16 görög kath., 687 ref., 70 zsidó lak., reform. anyatemplommal. Földe ollyan, mint Bot-Paládé, van derék Éger nevü

erdeje, sok rétje s a Teleki grófi háznak a Túr vizén jövedelmes s ékesmalma. F. u. Ugyanazok, kik Bot-Paládot birják.

Palád (Nagy), magyar f., Szathmár vmegyében: 5 romai, 30 görög kath., 870 ref., 15 zsidó lak., reform. anyatemplommal. Határa részint veres homokos, részint fekete agyagos, s közép termékenységü; rétje sok; több darab erdeje, s mind a Túron, mind a Batáron vizimalma van. F. u. Kereskényi, Szakadáthy, Kölcsey s m többen. — Ez a három helység Palágyságnak is neveztetik. Ut. p. Szathmár.

Palágy, magyar falu, Ungh v.-megyében, ut. p. Ungvárhoz nyugotdélre $2\frac{1}{4}$ mfdnyire; 65 romai, 96 g. kath., 9 evang., 160 ref., 18 zsidó lak. Görög kath. és reform. anyatemplom. Gazdag róna határ. F. u. Karner s. m.

Palánk, magyar falu, Honth v.-gyében, Drégely mellett: 572 kath., 1 evang., 6 óhitü lak. Határa ollyan jó, mint Drégelyé. Dohányt felette sokat termeszt; s innen a Honth vármegyei dohány-kereskedésben Palánkinak neveztetik. F. u. a primás. Ut. p. Ipolyság.

Palánka, Bács vmegyében, áll Német-Palánka m.-városból, Ó- és Uj-Palánka faluból, a Duna bal partján, Ujvidéktől nyugotra 5 mfdnyire, Illokkal (Ujlak) s ennek hegyén fekvő gyönyörü tekintetü régi várával általellenben. Ezen városnak a kath. óhitü, evang. anyatemplomok, az uradalomnak szép épületei, s átaljában a csinos magán házak igen diszes tekintetet adnak. Lakosai, kik 6107, u. m. 3491 rom. kath., 2063 óhitü, 366 ev., és 188 zsidókra mennek, — nyelvökre németek és szerbek, közönségesen tehetős és pénzes gazdák. — Ugyanis mindenféle mesterségen kivül gabonával nagy kereskedést folytatnak, selyem-bogarakat tenyésztenek, s a vármegyének itt van egyik selyemgombolyitó háza; gazdag fekete földeikben sok és jó buzát, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát, repczét termesztenek. — A ló-, marha-, juhtenyésztés virágzó. — Erdejök felette szép. — Halászatjuk jövedelmes a Dunában. F. u. a kamara, s feje egy uradalomnak. — Német-Palánka határán van 77 urbéri, $4\frac{6}{8}$ szabad telek után 2512 hold szántó, 2181 h. beltelek és rét, 1271 h. legelő, 148 hold szölö, 2457 h. uradalmi tölgyes erdő, 500 h. nádas, 627 h. mocsár, 319 h. közutak, össz. 16,015 h. 1100 □ ölével. Uj-Palánka határa 7400 hold, mellyből $49\frac{4}{8}$ urbéri, $1\frac{4}{8}$ szabad telek után 1836 h. szántó, 1190 h. beltelek és rét, 616 h. legelő, 62 hold szölö, 2140 h. uradalmi tölgyes erdő, 1134 nádas, 312 h. mocsár, 110 h. utak — Ó-Palánka határa 17,208 hold, mellyből $158\frac{2}{8}$ urbéri, 4 szabad telek után van 5192 h. szántó, 4165 h. beltelek és rét, 3162 h. legelő, 174 h. szölö, 658 h. uradalmi föld, 956 h. uradalmi tölgyes erdő, 129 hold lágyfa erdő, 1236 h. nádas, 1043 h. mocsár, 493 hold utak.

Palánka, falu, s külvárosa Munkácsnak, Bereg-Ugocsa vmegyében.

Palánka, puszta, Tolna vmegyében, Agárd mellett.

Palást, magyar falu, Honth v.-megyében, a Korpona völgyében, ut. p. Ipoly-Ságtól északra 2 mfd., 1044 kath., 96 evang. lak. Kath. paroch. templom. Rétje, erdeje, legelője igen sok, s azért sok juhot tenyészt. Bora becses. F. u. a Palásty nemzetség s m t.

Palatiucza, puszta, Tolna v.-megyében, Mőcsény faluhoz tartozik.

Palaznak, magyar falu, Zala vmegyében, a Balaton mellékén, ut. post. Veszprém: 93 kath., 90 reform. lak. Balatonra fekvö szép szölöhegyén kemény állandó bor terem. F. u. a veszprémi káptalan.

Pálcza (Tornyos), magyar falu, Szabolcs vgyében, Örmezőhöz nyugotra ½ órányira, 121 romai, 491 g. kath., 988 ref., 43 zsidó lak., ref. és görög kath. anyaszentegyházzal. Határa minden gabonát gazdagon terem; erdeje felette szép; van 11⁴/₈ első osztálybeli egész telke. F. u. gr. Forgács. Ut. p. Berkesz.

Páld, tót falu, Poson vgyében, a Gidra patakjánál, Puszta-Födémeshez ½ óra. Táplál 421 kath. lakost. Határa bő, termékeny; rétje kétszer kaszálható; legelője elég; az uraság juhnyája szép. Ut. p. Cseklész.

Páld, magyar falu, Honth vgyében, Esztergom, most Komárom vmegye szélén, 309 kath. lak. Kövér rétek. Jó dohány termesztés. F. u. a primás. Ut. p. Keménd.

Pálé, német falu, Baranya vmegyében, a Mecsekháton, ut. p. Pécs, 182 kath. lak. Határa 170 hold, mellyből urbéri beltelek 12, majorsági beltelek 4, szántóföld 75, rét 13, erdő 20, szőlő 46 hold. F. u. Cziner család.

Pálfa, magyar falu, Vas vgyében, Jánosháza mellett, 182 kath., 240 ev. lak., iskolával. F. u többen.

Pálfa, magyar falu, Tolna vmegyében, Simontornyához 1 órányira, ut. p. N.-Dorog. Lakja 450 kath., 700 ref., 213 ágostai, kath. és ref. anyatemplomokkal. Határa első osztálybeli; hires dohányt termeszt. F. u. gr. Apponyi József.

Pálfala, tót falu, Borsod vmegyében, a Sajó vize partján, egy part oldalában, s alatta terülő lapályon. — Lakosai tisztán tótok, s bár e falu Miskolcztól 1 órai távolságra van, magyarosodni nem akarnak. Határkiterjedése 1486¾ hold, még pedig beltelek 35, szántóföld 982, rét 262, legelő 203¼, utak, használatlan helyek 90¾, szőlő 69 hold. Ezekből majorsági beltelek ¼, rét 10¼, legelő 5¾, szőlő 69, haszonvehetlen 2¾, összesen 88 hold. Urbériség: beltelek 34⅜ urbéri telek és 38 zsellérlak számára 34 hold, szántóföld 934¼, rét 233, legelő 197²/₄, haszonvehetlen 88 hold. Egyházi: beltelek ¾, szántóföld 48²/₄, rét 18¾ hold. A földek jó helyen fekvők, könnyen mivelhetők, s termékenyek, legjobban megtermik a gabonát. Az állattenyésztés a marhára nézve jó lábon áll. A lakosok száma összesen 541, vallásukra nézve van romai kath. 21, görög kath. 516, anyaegyházzal, zsidó 5. Nemes 2, telkes polgár 78, házas zsellér 35, lakó 6. A Sajó a helység alatt folyik el. F. u. gr. Keglevich János.

Pálfalu, magyar falu, Szathmár vármegyében, a Szamos mellett, igen közel Szathmárhoz: 15 romai, 27 g. kath., 114 ref. lak. Határa igen jó, tölgyes erdeje van. F. u. nagyobb részben gr. Teleki, s még Peley s m.

Pálfalva, magyar falu, Gömör vmegyében, Jánosi szomszédságában: 64 kath., 281 ref. lak. F. u. többen. Ut. p. Tornalja.

Pálfalva (Pavlova Vess), tót falu, Liptó vmegyében, 330 kath., 202 evang. lak. Meglehetős föld; szép erdő. Lakosai sok sört, pálinkát főznek, s az alsó vidékre fuvarba járnak. F. u. a kamara. Ut. p. Okolicsna.

Pálfalva (Volovicza), orosz f., Beregh vmegyében, Komlóshoz közel: 167 gör. kath. lak. Határa dombos és közép termékenységü. F. u. Komlósy. Ut. p. Nyiresfalva.

Alsó- és **Felső-Pálfalva**, két részre osztott megnépesitett magyar puszta, Nógrád vmegyében, az első 150, a másik 263 kath. lak. Határa együtt használtatik; földei főkép a meredekebb helyeken javitást kivánnak; rétjei jók. F. u. Bornemisza, Komjáthi, Pap, Okolicsányi stb. örök. Ut. p. Szakál.

Sajó-Pálfalva, orosz f., Borsod vgyében, ut. p. Miskolcz: 608 g.,

30 romai kath. lak., görög anyatemplommal. Róna határát a Sajó árvize rongálja. Van 784 hold szántóföldé, 664 h. rétje és legelője, 43 hold szőlője. F. u. gr. Szirmay.

Pálföldje, magyar falu, Zemplén vmegyében, Zemplénhez közel, a Bodrogközben: 37 kath., 113 ref., 9 zsidó lak., 186 hold szántófölddel, erdővel. F. u. gr. Klobusiczky. Ut. p. Ujhely.

Pálffyszeg, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Egerszegtől délre 2 órányira, 68 kath., 150 ref. lak. F. u. a Pálffy, Egyed és a régi Millej nemzetség örökösei.

Pálháza, magyar falu, Abauj vmegyében: 118 rom. kath., 103 g. kath., 145 ref., 3 zsidó lak. Ref. szentegyház. F. u. többen.

Pálháza, puszta, Zala vgyében, Belső-Sárd és Gáborjánháza közt.

Kis- és **Nagy-Páli**, 2 magyar falu, Zala vármegyében, Vas vmegye szélén, Egervár mellett, ut. p. Egerszeg, 513 kath. lak. F. u. gr. Festetics Tasziló.

Páli, rév a Dráván, Baranya vmegyében. A stájerek itt szoktak kikötni talphajóikkal. A siklósi uradalomhoz tartozik.

Palin, magyar falu, Zala vgyében, ut. p. Nagy-Kanisához $^1/_2$ órányira, 258 kath. lak. Törzsökhelye az igen régi Inkey családnak. E helység birtokosa Inkey János cs. kir. kamarás ur., az itteni posványokat nagy költséggel kiszáríttatván, ott, hol régen csak béka porongyok tanyáztak, most juhokkal, marhákkal ellepett szép legelőt, virágzó réteket, s egy szép angolkertet láthatni. Van itt egy urasági kastély is.

Palina, vindus falu, Zala vgyében, a bellatinczi uradalomban, 982 kath. lak.

Tisza-Palkonya, magyar f., Borsod vármegyében, a Tisza mellett, Miskolcztól $^3/_{16}$, Polgártól $^9/_{16}$ állomásra, Paraszt-Bikk, Nemes-Bikk, Kisfalud, Polgár (Heves megyében), és Oszlár helységektől környezve. Használatalatti földe 5395 hold, s ebből 1671$^1/_4$ h. szántóföld, 3723$^3/_4$ h. rét s legelő. Felszabadult jobbágy telke 36$^1/_2$. Földe gazdag termékenységű, de áradások által gyakran rongáltatik. Lakosa van 1379, ebből 498 r. kath., 22 görög kath., 836 reform., 23 zsidó, van reform. és romai kath. anyaegyház, az utóbbihoz Szederkény, s F.-Oszlár fiókegyházak is tartozván. Halászata van a Tiszában. F. u. az egri káptalan.

Palkonya, magyar falu, Zala vármegyében, ut. post. Hahót, 120 kath. lak.

Dráva-Palkonya, magyar falu, Baranya vármegyében, a siklósi uradalomban, ut. p. Siklós. Lakja 720 reform., 50 romai kath., reform. anyatemplommal. Róna határa igen termékeny; sok kukoriczát és szilvát terem. Sertéstenyésztése virágzó. Jövedelmes halászat a Drávában.

Német-Palkonya, német f., Baranya vmegyében, a siklósi hegylánc alatt, szép vidéken, ut. p. Siklóshoz 1 óra: 360 kath. lak., kik híres vörös bort termesztenek. Kath. fiók templom. F. u. gr. Batthyáni Iván.

Palladics, népes puszta, Pest-Solt vármegyében, a Tisza mellett, Szolnokhoz délre: 450 kath. lak. F. u. az abonyi közbirtokosok. — Határa hires jóságu szántóföldekből és rétekből áll, s lehet mintegy 3000 hold.

Pallag, puszta, Hont vmegyében, Egegh fil. 7 kath. lak.

Kós-Pallag, és **Rózsa-Pallag**, lásd a K. és R betükben.

Palló, magyar falu, Ungh vmegyében, Dobó-Ruszkához 1 óranyira: 28 kath., 150 g. kath., 373 ref., 28 zsidó lak. F. u. a kamara, Orosz, Berzeviczy. Ut. p. Ungvár.

Palocsa Plavec, tót m. v., Sáros vmegyében, a Poprád mellett, melly itt hajózható, Szebenhez északnyugotra 2¼ mfdnyire: 984 kath, 2 evang., 11 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Fürész- és lisztmalom. Sovány szántóföld. Fenyves erdő. A várossal átellenben a Poprád jobb partján egy hegyen láthatni régi várát, melly most is lakható állapotban van. F. u. b. Palocsay-Horváth. Ut. p. Ó-Lubló.

Palocz, puszta, Poson vmegyében, Taksony filial., 8 kath. lak.

Palócz, magyar-orosz-tót m. v. Ungh vmegyében, Nagy-Kaposhoz északra 1 mfdnyire: 1079 romai, 251 g. kath., 4 evang., 43 ref., 50 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Kastély szép kerttel, sörház; számos gazdasági épületek. Tágas és gazdag határa mindent jól megterem; tava, erdeje van. F. u. nagyobb részt gr. Barkóczy János, aztán Horváth. U. p. Ungvár.

Palojta (Alsó), Dolne Plachtincze, tót falu, Honth vármegyében, Nógrád vmegye szélén: 774 kath., 5 evang. lak. Kath. paroch. templom. Földje javitást kiván. Bort és gyümölcsöt termeszt. Savanyuviz forrás. F. u. a rosnyói káptalan. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Palojta (Felső), tót falu, Honth vmegyében, 48 kath., 275 evang. lak. F. u. többen.

Palojta (Közép), tót falu, Honth vmegyében, 37 kath., 660 evang. lak., evangelikus anyatemplom. Soványacska föld; sok erdő. F. u. többen. Ut. p. B. Gyarmat.

Pálos, puszta, a jászságbeli Kisér város birja. s fekszik Kis-Kunságban, közel Majsához.

Palota, magyar falu, Pest vármegyében, Pesthez északra 1 mfd. 682 katholikus 295 evang., 564 ref. lak. Kath., evang., ref. szentegyház. Földei nagy kiterjedésüek; de nagyobb részt homokosak; tágas legelője sok szarvasmarhát, lovat táplál. Halászatja a Dunában meglehetős, s itt szigetje is van; bort termeszt. F. u. gr. Károlyi István. A Duna mellett fekvő Káposztás-Megyer puszta ide tartozik. Van a helységnek 57 egész urbéri telke.

Palota, orosz falu, Zemplen v.-megyében, a gallicziai határszélen: 550 g. kath, 9 zsidó lak., 1152 hold szántófölddel. F. u. gr. Csáky. Ut. p. Komarnyik.

Palota, régi neveczetes magyar m. v. Veszprém vmegyében, a buda-veszprémi ország- és postautban, saját postahivatallal s váltással Fejérvár és Veszprém közt, magas dombra épülve. Lakja 3500 kath., 1238 ref., 1413 ágostai, 280 héber, s mindenik vallásfelekezetnek helyben van imaháza és papja. Utczái elég tágasak, s meglehetős épületeket mutathat. Határa dél-nyugotról apró köves, ugy hogy az eke mindig köveket forgat fel, mindazáltal a tisztabuzát igen szereti, s ez igen sikeres. Szőlőhegye jókora, s jó állandó bort terem. Erdeje van, mellyben sürü bokrok közt láthatni Puszta-Palotának omladékait, melly hajdan Corvin Mátyásnak vadászkastélya vala. A város régen szép szabadságokkal birt, s még 1848 előtt is a Zichy grófi családnak bizonyos summa pénzt fizetett, s földjeit dézma nélkül használta. Birtokosa az emlitett család, s ennek két ága közt oszolván fel, kastély is kettő van itt. Az egyik egy felemelkedett halmon, honnan szép kilátás esik a Sárrét gazdag lapályaira, gróf Zichy Istváné. A másik lentebb esik s gr. Zichy Miklós birja. Ez hajdan vár volt, 4 szegletre épülve, mellynek mind a 4 szegletén egy vastag torony állott. Épitőjének Ujlaky Miklóst tartják. E százados, régi alakjában megtartott vár-

kastély, különös hatással van a szemlélőre. Palotától nyugotra 1 órányira épen a postautban esik a Kikiritó, vagy Kökörütó, melly hajdan hihetőleg halastó lehetett. A tó helye már ma egészen rét, de nem a legjobb szénát adja. Kerülete lehetett 1/4 mértföld.

Palota, magyar falu, Csanád v.-megyében, Makóhoz keletre 3 órányira: 3975 kath., 10 n. e. óhitü, 26 zsidó lak., kath. paroch. templommal, uradalmi épülettel, nagy vendégfogadóval, s nevezetes ló- marha juh és sertéstenyésztéssel. Határa igen tágas, s minden gabona nemet gazdagon terem. A kath. plébános gyümölcsös kertje említést érdemel. F. u. a kamara. Ut. p. Tót-Komlós.

Palota, Uj-Palota, német f., Bihar vmegyében, szép rónaságon, Váradhoz 1 mfdnyire, 433 kath. sváb lakossal, kik azokban a magyar nyelvet is jól beszélik. Szép kath. paroch. templom Határa 1283 hold, mellyből 517 h. szántó, 216 h. rét, 100 hold legelő; erdő nincs. Urbériség 733 h., majorság 450 h.. a legelő közös. Földe mindent gazdagon terem; lakosai szép lovakat nevelnek. Határában folyik a Sebes-Körös, és a Pecze. Az elsőn van egy hatkövü s 2000 köböl gabonát jövedelmező malom; a Peczén pedig egy 250 v. f. jövedelmű gubakalló. Birja: gr. Frimont Béla.

Ó-Palota, puszta, Bihar vmegyében, az uj-palotai határhoz tartozik, vizimalommal, sörházzal, s ugyancsak gr. Frimont Béla birja.

Palotás, magyar falu, Nógrád vmegyében, részint lapályos, részint dombos helyen, Apcz, Szántó, Hihalom, Dengeleg, Bágyon, Szarvasgede határaitól környezve, ut. p. Hatvanhoz 1 3/4 órányira. Határa 1846-ban tagosittatván, tett 3860 15/100 holdat; mellyből majorsági beltelek 5 82/100 h., szántóföld 1114 76/100, rét 53 1/100, erdő 947 73/100 hold. Urbéri beltelek 70 39/100, zselléreké 1 91/100, szántóföld 737, rét 231 11/100, legelő 201, lóherés 67, fáizás-váltság 67, zselléri legelő és fáizás-váltság 27 50/100 hold. Egyházi és községi beltelek 4 33/100, szántóföld 142 26/100, rét 114 50/100, legelő 26 hold. Dézmás szőlő 58 80/100 hold. Földje fekete ritka agyag, melly középszerüen termi a rozsot, árpát, kukoriczát és zabot. Népessége 642 r. kath., 2 zsidó, kik közt 58 telkes gazda, 20 házas zsellér, 4 lakó, 2 mesterember. Kath. paroch. templom. Határát Buják patak nedvesiti, s annyira megárad néha, hogy házakat dönt. Birja h. Eszterházy, s a bujáki uradalomhoz tartozik.

Páltelek, puszta, Veszprém vmegyében, Nagy-Dém mellett.

Kis-Palugya (Pauluska), tót falu, Liptó vmegyében, 165 kath., 669 evang., 6 zsidó lak.; derék kastély, fűrészmalmok. F. u. Palugyai nemz. Ut. p. Berthelenfalva.

Nagy-Palugya, tót falu, Liptó vgyében, 26 kath., 554 ev. lak., ev. anya, és filial kath. sz. egyházak. — Erdeje igen szép, mellyben különösen sok hársfát szemlélhetni. Lakosai cserépedényt égetnek. — Fűrészmalmok. F. u. Plathy családbeliek. Ut. p. Berthelen falva.

Pál-Vágás, lásd Vágás falu, Sáros vmegyében.

Pályi, magyar falu, Sompron vmegyében, a Rábaközben, Sopronhoz 7, ut. postájához Kapuvárhoz 2 mfdnyire. Lakja 1109 r. kath., 4 zsidó. Kath. paroch. templom. Róna határa 4512 hold, mellyből 782 h. erdő s legelő, a többi szántóföld. Urbériség 50 1/8 telek után 1782 3/4 h. szántó és 782 h. erdő s legelő; a többi majorság. Önléses földje mindent jól megterem. Folyóvize az öreg Rába. F. u. a pápóczi préposlság.

Pályi (Ó), magyar-orosz falu, Szathmár vmegyében, Máté-Szalkához 1 órányira: 73 romai, 714 gör. kath., 316 ref., 35 zsidó lak., ref. és g. kath. anyatemplommal. Határa homokdombos és völgyes, sok helyt forrásos, egyébiránt böven terem rozsot, buzát, kukoriczát, kendert, burgonyát sat. — Rétje legelője elég; sok marhát és sertést tart. F. u. a nemes Teleki, Ujfalusy nemzetségek, Reviczky, Bogcha, s m. t. Ut. p. Vásáros-Namény.

Hegyköz-Pályi, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz fél órányira, egy hegytetön, 8 kath., 988 ref., 22 zsidó, 23 óhitü lak., ref. tornyos szentegyházzal, több csinos uri lakkal. Határa 3200 hold, mellynek nagy része hires fejér bort termö szőlöhegyböl áll; szántóföldei kevesek s többnyire irtásokból állnak; szénája és fája is szüken. Vize a Kösmö pataka. Birják: Ilosvai örökösök, Szilágyi Lajos tömege, Szilágyi Imre, Köncs Pál, Vecsey, Jármy, Derecskey, Zsoldos, stb.

Hosszu-Pályi, magyar falu, Bihar vmegyében, Debreczenhez 2 mfdnyire, homokos, erdös rónaságon; posta helyben. Lakja 1560 reform., 380 rom. kath., 280 g. kath., 12 zsidó. Egy nagy tornyos reform., és két kisebb romai és görög anyatemplom. Határa F e j é r t ó pusztával együtt 19,000 hold, mellyböl szántó 10,000 h. (800 urb. és 9200 majors), legelö 2000 h., kaszálló 5000 hold, (4600 h. majorság, 400 h. urbér), erdö 2000 hold. A föld minösége fekete és sárga homok; leginkább terem rozsot, kukoriczát, zabot, igen sok burgonyát és dinnyét; de tisztabuzája is szép, kevesebb mennyiségben. Szarvasmarhája és sertése jeles. Erdejének jó része gyönyörü szálas fákból áll. Folyója nincs, hanem Fehértó pusztán van egy nagy Széktó, mellynek vize köszvény ellen hatalmas gyógyszer; s azért itt fördöházak levén, messze vidékről meglátogattatnak, csakhogy K o n y á r i t ó neve alatt ismeretesek, de mint láthatjuk hibásan. Erdejében is van egy f ö l d v á r, melly még most is roppant erősségnek látszik. A Monostor-Pályi határszélben pedig egy kolostor kődarabjai maiglan láthatók. Birtokosok: legnagyobb részben gr. Zichy Ferencz; aztán a Tihanyi család, Bónis Ferencz örökösei, Bernáth Lajos, Szártóry Nathanael örök., Horváth Pál, Farkas Károly.

Monostor-Pályi, magyar f., Bihar vmegyében, Debreczenhez 2 mfdnyire, homokos térségen, ut. p. Hosszu-Pályi. Népessége 1020 lélek, kik 85 zsidót és 50 g. katholikust kivéve, mindnyájan reformatusok, anyatemplommal, csinos uri házakkal. Határa mintegy 9000 h., mellyböl 5000 hold szántó és kaszálló, 3000 hold erdő, 1000 hold nádas rét vagy szőlőskert. Ezekből urbéri föld csak 372 hold. Legelö különösen nincs, csak az ugarokat használják. Földje részint silány homok, részint vizjárta lapos, ugy hogy alig lehet 1000 holdra tenni a jó használható földet, melly azonban szép rozsot, kukoriczát, zabot terem. Birtokosai: Tihanyi család, Bernáth Lajos, Simay István, Szartóry Lajos, Váry József, Tóth Dániel. Holkó Sámuel, Thuolt József, Paksi-Kiss örökösök, Kovács László, Szunyog Dániel, Molnár János, Klobusiczky András, Csengeri Lajos, Székely János, Debreczeni Mihály, Bagosi József, Horváth Anna kisasszony.

Pályin, magyar falu, Ungh vgyében, ut. p. Nagy-Mihályhoz délre 2 órányira: 162 romai, 10 g. kath., 460 ref., 90 zsidó lak. Reform. anyaszentegyház. Synagoga. Sok és jó rét a Laborcza mentiben. Termékeny róna határ. F. u. b. Vécsey, gr. Barkó-

czy, Köröskényi, Héthy, Vásárhelyi, Molnár, Papanek s m.

Pamlény, magyar falu, Abauj vmegyében, Krasznik-Vajdához $^1/_4$ órányira: 199 kath., 195 ref., 10 zsidó lak. Ref. szentegyház. F. u. többen. Ut. p. Forró.

Pamuk, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Öreg-Lakhoz $^3/_4$ óra, 372 kath. lak.

Pan (Panyo), vegyes magyar-tót falu, Nyitra vmegyében, ut. p. Verebélyhez egy mfdnyire: 663 kath., 41 zsidó lak. F. u. többen.

Pananócz, vindus falu, Vas vmegyében, ut. p. Radkersburg, 485 evang. lak. Közbirtokosoké.

Panáth (Uj) német falu, Arad vmegyében, Aradhoz észak-keletre $1^1/_4$ mfdnyire: 1100 kath. lak., paroch. templommal. Határa róna és igen termékeny; lakosai sok dohányt és szép buzát termesztenek; jó lovakat tartanak.

Pánd, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, Pilishez északra 1 mfd. 106 kath., 14 evang., 1037 ref., 8 zsidó lak. Ref. anyaekklésia. Határa mindent jól megterem, bora középszerü; erdeje derék; F. u. Szilassy és Gyürki nemzetség. Ut. p. Irsa. Van $32^{24}/_{32}$ egész urbéri telke.

Pandur, puszta sziget, Pest-Solt vmegyében, Baja és Szeremle közt, erdőből és nádlórétekből áll, a kalocsai érseké.

Panith-Uza, magyar falu, Gömör vmegyében, ut. p. Rimaszombathoz keletre 1 mfd. 154 kath., 498 ref., 87 evang. lak. Kath. és ref. anyatemplom. Földei sikon feküsznek, s bőtermékenységüek; a határ dombosabb részét szőlők s erdők foglalják el. F. u. többen.

Pankász, magyar falu, Vas v.-megyében, ut. p. Zala-Lövő, 238 ref., 50 kath. lak. Birja gr. Batthyáni, s m.

Pankota, igen szép és tágas puszta, Bihar vmegyében, Inánd mellett, jeles gazdálkodással finom birka tenyésztéssel. Egy kis darab szőlője is van. Birja gr. Csáky Károly özvegye.

Pankota, egy regényes vidéken fekvő mezőváros, Arad vmegyében, Aradhoz keletészakra $3^1/_2$ mfd., 3011 lak., kik közt 1196 magyar és német kath., 263 magyar ref., 25 magyar ágostai, 1527 oláh nem egyesült óhitü, kath., ref., és óhitü anyatemplomokkal. Határa 9477 hold, mellyből szántó 5000 hold, rét 477 hold, közös legelő 2000 hold, szőlőhegy 2000 hold. Urbériség 8872, majorság 1605 $^3/_8$ hold. Földje gyönyörü tiszta buzát, szőlőhegye hires bort terem. Határán keresztül megy a József nádor malomcsatorna. Régi apátságának egy hegyoldalban ma csak romjai láthatók, melly 1217-ben már fenállott, de minő szerzeteseké lehetett, nem tudhatni. Van egy nevezetes szeszgyára, mellynek diszét egy ugrókut emeli, mellynek vizsugára másfél öles és minden 24 órában 1500 akó vizet szolgáltat. Oszágos vásárt 4-et tart; hetivásárok pedig szombaton vannak, mellyeket az erdélyi gabonavásárlók élénken látogatják. Birja a várost b. Ditrich József.

Pánth, puszta, Bihar vmegyében, Marcziháza alatt a Korhány partján. Jeles és termékeny puszta. Birja Blaskovics.

Pány, Panowcze, tót-magyar falu, Abauj vgyében, ut. p. Kassához nyugotra $2^1/_2$ mfdnyire: 815 katholikus, 21 evangelikus, 86 reformatus, 74 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Ref. szentegyház. Van itt egy mesterségesen készült tó, melly malmot hajt; sok erdő, nagy pálinka égetés. F. u. Szirmay, Lánczy, Puky nemzetségek.

Panyit, (Sajó) magyar falu, Gömör vmegyében, a Sajó mellett, Gö-

mörhöz északra egy órányira: 142 kath., 525 evang., 17 ref. lak. Evang. anyatemplom, s jó karban levő oskola, mellyet magyar nyelv kedveért vidékiek is megkeresnek. Határa első osztálybeli. F. u. többen. Ut. p. Tornalja.

Pányok, magyar falu, Abàuj vmegyében, ut. p. Kassához délre $2^1/_2$ mfd., közel a Hernádhoz: 51 kath., 360 ref., 12 zsidó lak. Dombos, völgyes határa meglehetős volna, de $^1/_3$ sovány; erdeje elég. Ref. anya szentegyház. F. u. Zombory, Bónis, Kazinczy, Komáromy, Balogh, b. Perényi.

Panyola, magyar falu, Szathmár vmegyében, a Szamos mellett, közel a Tiszához: 8 kath., 920 ref., 23 zsidó lak., ref. anyatemplommal, termékeny szántóföldekkel és rétekkel. F. u. a Kállay nemzetség. Ut. p. Vásáros-Namény.

Pap, csinos és rendbeszedett magyar falu, Szabolcs vmegyében, Kisvárdához $^1/_4$ órányira, ut. p. Berkesz. Határát homokdombok és azok közt fekvő lapályok, részint viz fedi. 1841-ben történvén a tagositás a 10 telket biró 24 gazdának és 50 zsellérnek 320 hold föld adatott ki, még pedig kinek-kinek egy tagban, s már is több gazda luczernát termeszt, s marháját istállón tartja szembetünő nagy haszonnal. A határ kiterjedése 3691 h., melly a fenérintett urbériséget, továbbá 80 hold dézmás szölöskertet kivéve mind majorsági birtok, s ez ismét b. Horváth 40 holdnyi erdejét kivéve, mind szántóföld. Népessége 80 házban 571 lélek, kik közt 465 reform., 20 romai, 48 görög kath., 40 héber. Ref. anyatemplom. Birják a helységet báró Horváth János, kinek, maga is itt lakván, csinos lakháza és 35 köblös szeszgyára van; továbbá Erős György, Szögyényi Józsefnő, Orosz és Czikó örökösök, Morvay. Báró Horváth és Erős György sok finom birkát tenyésztetnek.

Pápa, puszta, Somogy vmegyében, Szentkirály mellett.

Pápa, régi nevezetes város, Veszprém vmegyében, Győrtől délre 2, s Veszprémtől nyugot-északnak szinte 2 postaállomásra, kies térségen. E város kiváltságait II. Ulászló 1514-ben ujakkal bővitette, 500 pápai polgárnak azon vitézségéért, mellyet a Dózsa hadainak Veszprém és Fejérvár közt pusztitó maradványa legyőzésében kitüntettek. Utczái tágosak, s nagyobb részt kövezettek. Csinos rendben épült házai közül több szép magánépületeket láthatni, de legnagyobb ékességére szolgál még is az uraság vára, egy szép és sokféle kül és belföldi növényekkel s 60 ölnyi üvegházzal diszes kerttel együtt; a roppant kath. paroch. szentegyház, melly az egész környéken legszebb. Épittette ezt gr. Eszterházy Károly egri püspök, s belől a falak mintegy 2 öl magasságra vörös márvánnyal vannak beboritva; a boltozat festései, valamint a fő oltáron levő kép is mesteri kezekre mutatnak; magasan felnyuló 2 tornyairól 1809-ben földrengés miatt a keresztek leesvén, 1833-ban nyertek ujabbakat. Van itt egy irgalmas szerzetbeli kórház és templom, ferenczi kolostor és szentegyház, egy reform., és 1 evang. anyatemplom, 2 nagy sinagóga, egy nagy polgári, egy izraelita, s egy nő-kórház, mellybe beteg szolgálók s más asszonyok is felvétetnek, s mellyet özv. Csúzy Gáspárnő alapitott, és gr. Eszterházy Miklósnő bőkezüsége szép virágzásba hozott, Zsoldos János akkori első megyés orvos fáradhatlan szorgalma által; intézet tébolyodtak és veszett állatok által megmart szerencsétlenek számára; virágzó reform. collegium, kath. és izraelita polgári iskolák. Az itt volt kath. kis gymnasium, mellyben

a benedekiek templomjukhoz ragasztott derék épületben tanitottak, megmaradand-e az ujiskolai rendezés szerint? nem tudhatni. Postahivatal és 5 vendégfogadó. A piaez és a főbb utcza éjjel lámpákkal világittatik; s a város körül szép árnyékos sétahelyek és mulatókertek vannak. Népessége 16183 lélek, kik 1728 reformatust, 513 ágostait, 2714 izraelitát kivéve, romai katholikusok; nyelvet illetőleg magyarok; s élnek főleg kézmüvekből, kereskedésből, kevesbbé földmüvelésből. Kézmüvesei közel 1000 számmal vannak a müipar csaknem minden ágából, s köztök többen meglepő ügyességet és szorgalmat fejtenek ki, s nem csak a környéket, hanem vásárokra járván, a szomszéd megyék közelebbi vidékeit is ellátják készitményeikkel. Vannak több gyárai is. Egy finom posztó s gyapju szövet gyára. Ezen kivül 5 posztós 17 legénynyel még 280 mázsa gyapjut gyárt fel. Fejér szürposztóval pedig számos csapói látják el a közönséget. Továbbá van itt egy köedénygyár, Mayer György a fentebbi posztógyár tulajdonosa birtokában. Egy nagyobb, s egy kisebbszerü pipagyár, egy nagy forgalmu szivargyár, papirosmalom és enyvgyár. Mütakácsai jeles damaszkszöveteket, festői pédig évenkint 5200 vég kelmét gyártanak. Végre a pápai irhások által készitett kesztyüböröket, s a könyvnyomdát emlitem meg. Országos és hetivásárai élénkek, s a számos izraeliták nyers termékekkel nevezetes kereskedést folytatnak. Van egy jól rendezett könyvkereskedése is, mi hazánkban ritkaság. A város nagy részét körül fogó Tapolcza vizén több liszt- és kalló malmai vannak, és egy csinosan épitett fördőház. Örökös ura Pápának, s a hozzá tartozó uradalomnak gr. Eszterházy Miklós; de bizonyos szerződésnél fogva még 18 évig Eszterházy József, Mihály és Károly grófok birandják.

Papd, puszta Tolna vmegyében, Tevel és Mucsi közt.

Papegyháza, puszta, Szabolcs vmegyében, Ujvároshoz közel délre, birja Debreczen városa.

Papfalva, tót falu, Poson vmegyében, Ivánkához 1 fertály órányira: 276 kath., 3 evang. lak., vendégfogadóval, erdővel, juhtenyésztéssel. F. u. a posoni káptalan. Ut. p. Posonhoz 1 óra.

Papfalva, Dyilok, orosz falu, Beregh vmegyében, ut. p. Munkácshoz keletre $1^1/_2$ mfdre: 246 g. kath., 3 zsidó lak. Gör. kath. parochia. Dombos határa soványas. F. u. gr. Schönborn.

Papfalva, oláhul Popesd, oláh falu, Bihar vmegyében a Rézalján, hegyek közt szép lapályos helyen, Margitához, melly utolsó postája, 2 mfdnyire, 420 g. kath. lak., kik mindnyájan földes gazdák $8^6/_8$ egész urbéri telek után. Gör. kath. anyatemplom. Határa 3700 hold, mellyből szántó 1000 hold, kaszálló 500, erdő 2000, szölő 200 hold. Földje ha jól miveltetik mindent megterem, de leginkább kukoriczát, zabot és kevés kétszerest vetnek; szénája jó, szilvája sok; a helységben van egy tiszta patakja, s ugyan a határban Bisztra vize, mellyben van 3 kövümalma. s egy gubakalló, mellyet debreczeniek használnak. Birtokosa: Fráter Mihály.

Papi (Csonka), magyar falu, Beregh vmegyében, Kászonyhoz 1 órányira; 12 r. kath., 8 g. kath., 615 ref. lak. Ref. anya sz. egyház. Termékeny gazdag határ; fa, széna elég. F. u. Lónyay, Bárczy családok. Ut. p. Beregszász.

Papi-Márok, magyar falu, Beregh vmegyében, a Tiszahálon, 480 ref. lak., s anyatemplommal. Többeké. Ut. p. Beregszász.

Héjő-Papi, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $1^{10}/_{16}$ állomásra, az országos történetü Muhi, Bába, P. Bik, Igriczi, Szalonta határai közt fekvő róna vidéken. A régi ugyanezen nevü falu 1660 körül egészen elpusztulván, melly homokdombon feküdt; az uj telepedés a Hejő nevezetü mocsáros folyam, — melly a Miskolcz alatt fekvő tapolczai fördő melegforrásából fakad, — jobbpartján fekszik, mellyet is 1700-dik évben deczemb. 19-kén költ királyi uj adománynál fogva birtokba jött nehány ónodi adományosok a Tapolcza fürdőből jövő Héjő folyam partján épitettek. Határterjedelme 1994 hold, mellyből 36 telek után beltelek 105, szántóföld 1296, kaszálló 468, legelő 80 hold, 45 hold használatlan. Egyébiránt az egész nemesi birtok. Szántóföldе homokos, kavicscsal vegyitett termékeny föld, buzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát, káposztát bőven terem. Réte s legelője a Hejő folyam szabályozatlansága miatt, lápos mocsárokkal teritve van s e miatt mételyes, szarvasmarha és juhtenyésztésre nagy vigyázattal használható. Szarvasmarhát, lovat, sertést, birkát, juhokat csak közönséges fajúkat, lúdat, pujkát s egyéb apró marhát számtalant tenyészt. Lakosainak száma 1016, ebből férfi 496, nő 521, mind magyar nyelven beszélnek. Vallást illetőleg r. katholikus van 31, reformatus 974, izraetita 11, mestermber 34 u. m. 2 czéhes és 1 kontár kovács, 2 szücs, 4 szabó, 2 kerékgyártó, 3 ács, 1 takács, 5 nádkötő, 5 falrakó mind kontárok, 1 czéhes molnár és 8 csizmadia kontár. Telkes jobbágy és zsellérek nincsenek. Kitünő épülete egyedül a jóizlésü toronnyal ellátott reformata egyház, oskolája a népnevelésnek czélszerü; olvasni, irni minden lakosa tud a helységnek. A belső közigazgatás évenkint választatni szokott hadnagy és nemes hitesekkel a lehető legjobban rendezve van, kik az évenkinti közjövedelmekből az anyaegyház, és iskolák jólétére tetemes pénzöszveget forditanak, ezenkivül fa és kőhidjaikat ezen pénzforrásaikból czélszerüen fentartják. Több birtokosok: Bakó, Balog, Bizony, Bordás, Czakó, Czeglédi, Horváth, Illési, Joczik, Körösi, Kún, Kürthi, Lipcsei, Molnár, Nyilas, Palóczi, Papszász, Ráczkevi, Rácsok, Solyom, Szabó, Szathmári, Szentimrei, Szerdahelyi, Szikszai, Szilvási, Sütő, Szücs, Tolvaj, Papi, Tarjányi Tóth, Veres, Virág, Visolyi nemes családok.

Papina, tót falu, Zemplén vmegyében, de 1330-ban már mezőváros volt, ut. p. Homonnához északra 3 mfdnyire: 810 romai, 48 g. kath., 28 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Szántóföldе 1819 hold; erdeje, malma van. F. u. Ocskay.

Papkeszi, magyar falu, Veszprém vmegyében, a Séd vize mellett, ut. p. Veszprém. 728 ref., 63 kath. lak., ref. anyatemplommal. Egész határa szép rónán fekszik, de a helység egy része lassan emelkedő halmon épült, másik része pedig lapályban; honnan sokat szenved az árvizektől. Erdeje igen szép; szántóföldei kövérek; szőlője nincs; rétje kevés, s annak is egy része kopár; malmai jók és hiresek, ugy hogy Külső Somogy többnyire itt őrleti gabonáját. Nevezetes a határban egy földvár, melly 1644 körül az erdélyi hadak által hányatott. A hol Rákóczy tábora feküdt, ott most az uraságnak nagy birkamajorja és szép magháza van. A ref. gyülekezet levéltárában találtatik a fejérvári basának egy paplak ujitást megengedő levele. Birja gr. Zichy Miklós.

Papmező, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 2 mfd., völgyes

helyen, 300 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, 150 h. szántó, 42 hold rét, 20 hold legelő földdel, mind urbériség. A helység közepén egy régi vár romjai most is szemlélhetők. Birja Mezey Ferencz.

Papócs, tót falu, Gömör vmegyében, ut. p. Rimaszombathoz 1½ mfdnyire: 7 kath., 232 evang. lak. Határa kicsiny de termékeny; rétje, erdeje van. F. u. többen.

Pápócz, magyar m. v. Vas vmegyében, a Rába mellett, Sopron vmegye szélén, ut. p. Pápa, 960 kath. lak., paroch. templommal. Van itt egy prépostság és prioratus. Határa róna és igen termékeny; kövér rétjeit a Rába gyakran elönti. Birják a szombathelyi és soproni káptalanok és a pápóczi prior.

Papos, magyar falu, Szathmár vmegyében, közel Ó-Pályihoz: 180 romai, 45 g. kath., 164 ref., 27 zsidó lak., r. kath. és ref. anyatemplommal. Homok dombok közt épült lapos és sáros helyen. Határa homok dombos és völgyes, de meglehetős termékeny; rétje ugy szólván semmi sincs; ligetes erdeje is csekély. F. u. Horváth, Szombathy, s m. t. Ut. p. Vásáros-Namény.

Paprád, magyar falu, Baranya vmegyében, a vaiszlói uradalomban, 180 ref., 4 zsidó lakossal, ref. fiók gyülekezettel, melly Besenczéhez tartozik. Határa lapályos de termékeny; erdeje derék. Ut. p. Siklós.

Papradno, tót falu, Trencsén vmegyében, elszórva a hegyek közt: 2899 kath., 17 zsidó lak. Kath. paroch. templom; Kőbánya, faeszközök készitése; sóval való kereskedés. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Pap-Tamási, lásd Tamási.

Papvásárja, puszta, Veszprém vgyében Papkeszi mellett.

Parabuty, német-szerb falu, Bács vmegyében, Bácshoz északra ½ mfd. 2276 kath., 868 óhitü, 101 zsidó lak. Kath. és óhitü anyatemplomok. Synagoga. Fekete földü határja szép buzát és sok kendert terem. Szőlőskertek. F. u. a kamara. Első osztálybeli határa 12999 hold 1100 □ ölével. Ebből 160 urbéri és 7 szabad telek után van 5280 hold szántóföld, 4046 hold beltelek és rét, 1991 hold jó s 995 hold vizenyős legelő, 98 hold szőlő, 112 hold mocsár, 477 hold utak.

Parácz, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz délre 2 mfd., a Temes vize egyik ága mellett, 2730 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 9940 hold, mellyből urbéri szántóföld 2977 hold, kaszálló 1079 hold, szorgalomföld 104 hold, legelő 465 hold, belső telek 408 hold, majorsági szántóföld 950 hold, kaszálló és legelő 1512 hold, erdő 1854 hold, mocsárok 120 hold, egyházi, iskolai földek és utak 471 hold. Földe gazdag fekete agyag, s első osztálybeli. Sok marhát és juhot tenyésztenek a lakosok. Birja a csanádi deák káptalan.

Parád, magyar falu, Heves v.-megyében, egy felette szép vidéken, s a Mátra ágai által képzett regényes völgyben, Gyöngyöshöz északra 2, Egerhez nyugotra 4 mfd. távolságra, 2000 lak., kik csaknem mind r. katholikusok, paroch. templommal. Birja gr. Károlyi György. E helységet nevezetessé teszi üveggyára, s még nevezetesebbé hires ásványvizei. Az urasági üveggyár évenkint 20,000 schok részint tábla s közönséges üveget, majdnem 65,000 v. ftnyi értékü, jobbára vegyészi és gyógyszertári üvegeket állit ki, mellyek itt már 25 év óta legpontosabban készittetnek. Mi az ásványvizeket illeti: egy a Mátra hegy északi oldalán eső terjedelmes és bájos völgyben, több külön tartalmu ásványforrások csörgedeznek, mellyek 3 osztályba sorozhatók:

a) a **kénforrások** a parádi határ nyugoti szélén; ezek ketteje igen nagy mennyiségben szabad szénsavat, könlégeget (Gas hydrothyonicum), szénsavas meszet, szénsavas keseragot, szén-kén és sósavas szikeket rejt magában; szaga kitünő záptojás büdösségü, ize kellemes savanyu, hévmérséklete 90 Reamur szerint. Ezen savanyuvizek közönségesen Csevicze név alatt járók, használtatnak mint frissitő és gyógyital. Gyógyhatásuk mértékletesen izgatva feloldozó, legtöbb sikerrel használtatnak máj és lépdugulások, aranyér, gyomorgyengeség, némelly ásvány-szerek vigyázatlan alkalmazásából eredt kóros következményekben, és kitünőleg, kezdődő tüdőgümőkorban, melly tekintetben, ha ezen kéncs savanyuvizeknek a legutóbbi években tapasztalt renkivül kedvező hatályos erejük ezentul is bebizonyulnyi fog, s közhirré tétetik: Parád hire igen fog emelkedni. Mint frissitő ital ezen források eleinte alkalmatlan büdösségök mellett is, naponkint olly szembetünőleg növekedő nagy becsüek, hogy évenkint már 100,000 hengerpalaczknál több küldetik szét belölök. Az ezen leirtt két forráshoz küzel eső harmadik forrás csak 1840-ben kezdett használatba jönni, de a kettőnél jóval gyengébb lévén, közkedvességet mind eddig nem nyert. E források mellett levő fördőviz, több ásványos forrásokból szedetik össze, melly megmelegitve kádakban fördőknek használtatik, mellyek gyógytekintetben az emlitett savanyuvizek gyógyhatása előmozditására javaltatnak. E fördővel egy 26 vendégszobából álló nagyobb épület, ét-, teke- tánczteremmel, évenkint igen számos mulató- és beteg-vendégeket fogad el; az első savanyukut körül két kisebb épület van, mind ezen épületek azonban nem elégségesek. b) **A vasforrások** a parádi határ déli részén csörgedeznek, egyik a Kékeshegy északi oldala allatt Óhuta nevü telepnél, a másik ettől távol az ugynevezett Helena völgyben. Alkotó részeik: sok szabad szénsav, szénsavas vasacs (5—6 szemer 16 obonyi vizben); több szénsavas savak, s kénsavas szíkeg. A vas szerfeletti mennyisége miatt frissitő italul vidékieknek nem ajánltatnak, de szembeszökő tinta izük miatt nem is igen kellemesek; mindazáltal a környéki lakosoknak mindennapi italul szolgálnak, s hosszu kort érnek el. E vasas savanyuvizek belhasználatra a fördővendégeknek ritkán ajánltatnak, fördőknek pedig forrásuk csekély erei miatt nem alkalmaztatnak. c) **A timsósvizek**, a parádi határ keleti részén több timsóásás közt vájt stolnákban, s szabad ég alatti kisebb tavakban találhatók. A timsó fördőház felettiek földalatti csövek által a fördőházba vezetve gép segedelmével készitett göz által fölmelegittetnek, s kádakban fördőnek használtatnak; a gözkazánnal göz és orosz fördő van kapcsolatban. E timsósvizeknek alkotó részeik: nagy mennyiségben timsó és vasgálicz, s kisebb mennyiségben kénsavas savak. Hatásuk: kitünőkép erösitöleg zsongitó; nevezetes gyógyhatást gyakorolnak köszvényben, csuzban, görvélykórban, sömörös bőrkütegekben, pethyüdségből eredett kárak és vérfolyásban, kivált fehérfolyásban, ezenkivül csonttörések, ficzamodások utáni bántalmakban. De használatát tiltják: vérbőség, izgatott állapot, terhesség. Van itt egy 24 szobából álló vendéglőház, s e körül több kisebb lakok. E leirt fördők vidékét a Mátra halmozott csucsai, a kékes bérczek, a nyájas és csendes völgyek, az ezerféle kigyódzás közt csörgedező Torna pataka, az ó-korra emlékeztető puszta lovagvárak felette regényessé varázsolják.

Paraga, szerb falu, Bács vmegyében, Bácshoz keletre 2 órányira: 22 kath., 946 n. e. óhitü, 2 evang. lak. Óhitü anyatemplom. Nagy juh- és marhatenyésztés. F. u. a kamara. — Első osztálybeli gazdag határa 5294 hold, 1100 □ ölével. Ebből 55 urbéri, $1^4/_8$ szabad telek után van 1798 h. szántóföld, 1352 h. beltelek és rét, 1130 h. legelő, 25 h. szölő, 6 hold uradalmi föld, 700 h. urad. nádas, 93 h. mocsár, 190 hold utak.

Parapatics, horvát falu, Vas vmegyében, a vörösvári uradalomban, 60 kath. lak.

Parasza, puszta, Zala vgyében, Puszta-Apáti és Kustánszeg közt.

Parasznya, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól, melly egyszersmind ut. p. $^{13}/_{16}$ állomásnyira. a Bikk északkeleti tövében, szélesen nyilt térségen, szomszédai Bábony, Varbó, Mályinka, Tardona, Radistyán, Lászlófalva. Határkiterjedése a puszta ludnai erdőséggel együtt 2959 hold, mellyből szántóföld 419, kaszáló rét 170, legelő 600, szölő 181, erdő 1529 hold, belsőtelek 60 hold. — A szántóföldek nagyobb részint lapos sík, kisebb részben dombos fekvésüek, vegyületük nyirok, tisztabuzát, rozsot, tenkelyt, kukoriczát és burgonyát böven teremnek, s a megmivelés körül a földmivelők szorgalma is dicsérendő. A szölöfölde homokos nyirok, igen jó és szép fekvésü, s reá fordittatni szokott ügyes és szorgalmas munka után jó bort, és böven terem, s a lakosok borból s gyümölcsből sok hasznot bevesznek. Az erdő leginkább bikk és tölgy fákkal ékeskedik, s bő makkján nagy számu sertések hizlaltatnak. Ez erdőben számos regényes vidékek közt van egy kőszikla, mellynek tetejéről a Tisza vidékét beláthatni. E hegyet a köznép Mátyás-ugrásának nevezi, s lapos kövén most is mutogat egy ember- és egy lónyomot, mellyről a rege azt mondja, hogy egykor Mátyás király a tetőről e lapos sziklára ugratván, saját csizmája- s lovának nyoma látszik ott. Szépségéért emlitendő e hegy alatt a gyönyörü tájékú gyertyános és bikkes völgy. A hegy legjobb kőszénnel bővelkedik, melly ugyan mivelettlenül hever; közel ide darázskő is van, mit a lakosok, söt más helységbeliek is épületekre hordanak. A helység lakosainak száma 815 lélek, kik közül 779 reformatus, s ezeknek helyben van anyaegyházuk, 20 r. kath., 16 zsidó. Felszabadult urbériség 6 egész telket tevén, ezen van 30, a $7^3/_4$ majorsági telken pedig 39 összesen a helységben 69 földes gazda, házas zsellér 44, kézmüves 3, u. m. 1 kovács, 1 kerekgyártó és 1 csizmadia. A helységen keresztül folyik a Nyögőér, melly a ludnai pusztán tul a mályinkai határszélen a julyai hegyből nagy zugással leomolva eredvén, Sz. Péternél a Sajóba szakad. Birtokosa e helységnek a kir. korona.

Parasznya, magyar falu, Szathmár vmegyében, Máté-Szalkához északra $1^1/_2$ órányira: 28 romai, 303 görög kath., 234 ref., 35 zsidó lak., ref. és g. kath. anyatemplommal. Homokdombos és völgyes határa többnyire rozsot és tengerit terem; rétje kevés; nyires, tölgyes erdeje meglehetős: F. u. gr. Teleki, Pogány, Jármy, Bay s m. Ut. p. Szathmár.

Paraszt-Bikk, lásd Bikk, Borsod vgyében.

Parasztina, tót falu, Thurócz vgyében, 6 kath., 11 evang. lak. F. u. többen. Ut. p. Rudnó.

Parasztszeg, győrmegyei Hédervár városának egy részét teszi, de különben Moson vmegyéhez tartoznék, hol hajdani időkben, midőn a gyülések változtatva helysor sze int tartattak, Moson vmegye rendei is gyakran összegyültek, s ez okból vissza-

kapcsoltatását országgyüléseken több izben sürgette.

Párdány (Magyar), német-magyar m.-város, Torontál vmegyében, Módoshoz északra 1½ órányira, a Becskerekről Temesvárra vivő országutban: 1327 kath., 20 ref., 16 óhitü, 26 zsidó lak. Kath. paroch. templommal, 60 egész telekkel, kastélylyal. Határa a legszebb tisztabuzát, zabot, repczét, tengerit gazdagon termi. F. u. gr. Buttler örökösei. Ut.-p. N.-Becskerek.

Párdány (Rácz), szerb m.-v., Torontál v.ben: 180 kath., 8 ref., 8 ev., 1494 óhitü lak., óhitü anyatemplommal, 96 egész telekkel. F. u. gróf Buttler.

Parhendorf, lásd Parndorf.

Páry, német falu, Tolna vgyében, Kónyihoz keletre ½ órányira, a Koppány vize mellett: 813 kath. lak., kik magyarul is beszélnek. Kath. templom. Gazdag határ; szép erdő. F. u. h. Eszterházy.

Parihuzócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Papina fil., 8 romai, 346 g. kath., 14 zsidó lak., 434 hold szántófölddel. F. u. Szirmay. Ut. post. Homonna.

Paris, Zemplén vmegyében, lásd Terebes.

Párisháza (Parizovcze), tót f., Lipió vgyében, a Vágh jobb partján: 146 kath., 25 evang. lak. Jó szántóföldekkel, kastéllyal, vendégfogadóval, fürész- és lisztmalmokkal. F. u. Dvonnikovich család. Ut. p. Berthelenfalva.

Párkány, m.-város, Esztergom, most Komárom vgyében, Esztergommal általellenben, a Duna bal partján: 1165 kath., 1 óhitü, 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. A régi oklevelekben Kokadnak, és Kokatnak neveztetik. Határa róna s első osztálybeli, de az árvizektől sokat szenved, legelője, rétje böven, bora kevés; fában szükséget érez. Országos vásárai dohányra és főzelékre nézve, mellyek Hontból hozatnak, nagy fontosságuak. — Régi erős várát 1543-ban foglalták el legelőször a törökök, de 1595-ben Pálffy és Nádasdy vissza vették. 1673-ban az Érsek-Ujvárról hátrált török-sereg itt utólérettetvén, szörnyen megveretett, ugy, hogy 8000-en maradtak a csatatéren. — Azonban ez alkalommal a segéd lengyel-seregek több kárt tettek a helységnek, mint maga az ellenség, mert ezt felgyujtván s prédálván földig rontották. F. u. az esztergomi érsek. — A lakosok birnak 1617 hold szántóföldet, 192 hold rétet, 46 hold szőlőt.

Parlag, puszta, Szabolcs vmegyében, Sámson, Hadház és Monostor között. F. u. b. Vécsey, Debreczen és Hadház városok.

Parlagkut, puszta, Abauj v.-megyében, Jánok fil., 5 kath. lak.

Parnak, puszta, Komárom v.-megyében, tagosztály óta kömlődi határral egyesittetvén, ugyanott adatik elő.

Parndorf, derék horvát falu, Moson vmegyében, a Posonból Sopronba vivő országutban, ½ órányira az austriai Bruck várostól: 1986 kath. lakossal, kik németül mindnyájan beszélnek, hires fuvarosok, s 135¼ egész urbéri telek után birnak 3085 hold harmadik, s 1848³/ hold negyedik osztálybeli szántóföldet. — Rétjei nincsenek. — Az uraság igen szép és sok birkát tenyésztet. Kath. paroch. templom. Postahivatal. Emlitést érdemel az évenkint itt tartatni szokott lóverseny. F. u. gr. Harrach család.

Parnicza, tót falu, Árva vmegyében, az Árva jobb partján: 86 kath., 588 evang., 11 zsidó lak., ev. oskola. Derék fürész- és papiros-malom. Vendégfogadó. Hires sajt. Van egy lágymeleg forrása is, melly soha

be nem fagy. F. u. a Parniczky család. Ut. p. Rosenberg.

Parnó, tót falu, Zemplén vgyében, Gálszécshez 1 mfdnyire: 768 romai, 96 g. kath., 43 evang., 5 ref., 47 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Vizimalom a Tapoly vizén. Kastély. 1729 hold szántóföld. F. u. Molnár. Ut. p. Vecse.

Parocza (Pravicza), a hegyek öblében fekvő tót falu, Nógrád vmegyében, 1 kath., 183 evang. lak. F. u. gr. Forgács család. U. p. Losoncz.

Partos, szerb-oláh falu, Torontál vmegyében, a Berzava partján, Bánlokhoz délre 1 órányira: 22 kath., 840 óhitü lak., s anyatemplommal, erdővel. $31^2/_8$ egész telekkel. F. u. Karácsonyi. Ut. p. Detta.

Parutsza, vegyes tót-zsidó f., Nyitra vmegyében, mintegy külvárosa Nyitrának, 985 kath., 1500 zsidó lak., synagógával. Van szőlőhegye. F. u. több közbirtokosok.

Páskaháza, magyar falu, Gömör vmegyében, Pelsőczhöz 1 órányira, 15 kath., 231 ref., 16 evang. lak., kik szénnel kereskednek, meszet égetnek. Határa részint hegyes, részint róna; hegyeiben több forrás és üreg találtatik. Ref. fil. szentegyház. A sajó-gömöri urad. tartozik. Ut. post. Tornalja.

Páskócz, lásd Pászkócz.

Pástelek, puszta, Békés vmegyében, vizenyős rétekkel, kevés szántófölddel. Ut. p. Gyula.

Paszab, magyar falu, Szabolcs vgyében, a Tisza mellett, Nyiregyházához 3 mfd., 507 ref., 4 kath., 25 g. kath., 24 zsidó lak, kőtornyu ref. templommal, s Bessenyei András csinos lakházával. — Határának jó része nádas és posványos; többi iszapos fekete homok, melly igen jó, s különösen hires dohányt terem. A Tiszából a Vármegyeér, és Csekeér szakadnak ki. F. u. Bessenyei András, Ibrányi Ferencz és Józsefné, Tahy József, Patay Sámuel, Csoma Sándor és Lászlóné, Kömörling János, Inczédy József, Mikecz György, Ormós János, Mezősy Antal, b. Szepesi, a jászói prépostság stb.

Pászág, puszta, Borsod vgyében, Bogács határában.

Pászdics, tót-orosz falu, Zemplén vmegyében, ut. p. Nagy-Mihályhoz $^3/_4$ órányira, 298 romai, 328 g. kath., 463 evang., 10 ref., 65 zsidó lak. Evang. anyatemplom. Szép kastélyok. 709 holdnyi szántóföldé termékeny; erdeje derék. F. u. a Szirmay nemzetség.

Pászika, orosz falu, Bereg v.-megyében, Szászkóhoz $^3/_4$ órányira a Latorcza mellett, mellyen vámhid visz keresztül, 279 kath., 6 zsidó lak. — Derék erdő. Mész-égetés. Vizimalom. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Paszika, orosz falu, Ungh vmegyében, a Turja mellett, ut. p. Ungvárhoz észak-keletre $4^1/_2$ mfdnyire, 3 romai, 728 g. kath., 12 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. F. u. a kamara.

Paszitje, tót falu, Trencsén v.-gyében, Kisucza-Ujhelytől $1^1/_2$ órányira, 144 kath. lak. F. u. gr. Serényi. Ut. p. Zsolna.

Paszkócz, orosz falu, Beregh vmegyében, Serbócz fil., 28 görög kath., 3 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Pasztély (Kis), orosz falu, Ungh vmegyében, Kis-Bereznához 1 órányira, 146 g. kath., 5 zsidó lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Pasztély (Kosztyova), orosz f., Ungh vgyében, 234 g. kath, 8 zsidó lak. Gör. kath., paroch. templom. Udvarbirói hivatal. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Pasztély (Rösztóka), orosz f., Ungh vmegyében, 413 g. kath., 10

zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Pásztbó, magyar m.-város, Heves vgyében, a Zagyva mellett, Nógrád vmegye szélén, Gyöngyöshöz $2^1/_2$ mfdnyire, két hegy közt emelkedettebb helyen. Népessége 4532 lélek, kik közt 4221 romai kath., 27 ref., 14 n. e. óhitü, 270 zsidó, 51 telek után 72 földesgazda, 196 házas zsellér, 65 lakó, 246 házas kézmüves, 43 házatlan, 21 házas zsidó, 29 házatlan, 9 kereskedő. Van két derék templom, külön fiu és leány oskola, a pásztói apátnak és gr. Almásy Andrásnak csinos kastélyai, és több uri lakházak, vendégfogadó, városháza. — Határa 5695 h., mellyből belsőtelek 350 h., urbéri szántó 1326, rét 510, majorsági szántó 1216, rét 484 hold, szőlőhegy 650 hold, legelő, melly tele árkokkal és vizmosásokkal, 900 hold, haszonvehetlen 259 hold. — Határa két fordulóra használtatik. Földe egy részben homok, melly javitás által minden évben terem őszit v. tavaszit; a többi fekete föld, s megtermi a rozsot, árpát, zabot, kukoriczát és burgonyát. A Zagyva a város alatt, keresztül pedig egy patak folyik, melly 5 malmot forgat 3—3 kerékre, a város alsó részén ismét van egy K ö v i c s e s patak, s azon alul a várostól 600 ölre, ujra egy P o k o l f a nevü folyó. — Országos vásárt 4-et tart, u. m. nagy hétfőn és kedden, jun. 27., aug. 10., dec. 21., mindenkor hétfőn és kedden, előbb a marha-, aztán a kirakó-vásár. Heti-vásár pedig szerdán tartatik. F. u. a pásztói apátság, melly 1190-ben állittatott a cistercita szerzet számára; továbbá gr. Almásy András, Almásy nemzetség, Almásy Gedeon, Keviczky Ferencz, Gyürky Pál, Plathy József és Sándor, Plathy Imrénő, Batta Sámuel, Kaszap János, Oláh Gábor, Oláh Klára és Terka, Malinszky János, Ternyei örök., Harmos Tamásnő, Rutkay Lajos, b. Podmaniczky Lajos tömege, Gosztonyi család, Zábráczky István, gr. Eszterházy János, Zay Imre, Csányi János, Petrovay Farkas, Szent-Lőrincz templom és a Szent-Lélek kápolna.

Pászto (Paszluchov), tót falu, Nyitra vgyében, 491 kath., 78 evang., 4 zsidó lak. Kath. paroch. templommal. Ut. p. Galgócz.

Ipoly-Pásztó, magyar falu, Honth vmegyében, a Ipoly jobb partján, mellyen egy hosszu híd viszen keresztül: 67 kath., 10 evang., 569 ref. lak. Ref. anyatemplom. — Határa mindennel bővelkedik, van két nagy szőlőhegye, kövér rétje és szántóföldje, tágas legelője, mellyen sok szarvasmarhát és csikót nevel; tölgyes erdeje. F. u. h. Eszterházy. Ut. posta Esztergom.

Túr-Pásztó, lásd T ú r-P á s z t ó, puszta, Külső-Szolnok vgyében.

Alsó-Pásztori, magyar falu, Sopron vmegyében, Csornához délre $1^1/_4$ mfd., 160 romai kath. lak. Róna s igen termékeny határa 1100 hold, mellynek $^2/_3$-da szántóföld, $^1/_3$-da rét és legelő. Fő termesztménye a tiszta buza; egyébiránt termesztetik repcze is, továbbá lóhere és luczerna nagy mennyiségben. A birkatenyésztés virágzó állapotban van. F. u. nagyobb részben a Szil-Sárkányban lakó Potyondy család.

Felső-Pásztori, magyar falu, Sopron vmegyében, Csornához délre $1^1/_4$ mfd., 260 romai kath., 51 evang., 5 zsidó lak. Kicsiny róna határa igen termékeny, s van 207 hold szántófölde, 480 hold rétje. Fő termesztménye a tiszta buza. E határ is tagositva van, s jól müveltetik. A falu körüli berkeken kivül, hol kőris, szil, tölgy és cserfákon kivül még nyár és füzfák is találtatnak, erdeje nincsen. F. u. több közbirtosok.

Pata, puszta, Bihar vmegyében, Tulka és Szalonta közt, a váradi deák püspöké. — Erdeje kövér lapályban fekszik, és mind tölgy, makkolásra, és fájára nézve nevezetes és a Köl-csér által öntetik. Tiszta földei szinte kövérek.

Pata, magyar m.-város, Heves vmegyében, Gyöngyöshöz nyugotra 1¼ mfdnyire: 2256 kath., 6 evang., 20 zsidó lak. Kath. anyaegyház. Határa sok javakkal bővelkedik, van sok és termékeny szántóföldе, szőlője, erdeje, legelője, rétje elég. F. u. gr. Forgács Alajosné, b. Podmaniczky Lajos csődtömege, Németh, Elek, Dobóczky, Tarródy, b. Révay, Frajzajzen, Sné László örökösei.

Pata, magyar falu, Somogy v.-gyében, ut. p. Szigetvárhoz ¼ mfd., 1200 ref., 10 kath. lak., ref. anyatemplommal. Határa első osztálybeli; szőlőhegye is van. Feje Kubinyi László uradalmának.

Pata, puszta, Veszprém vgyében. Öcs mellett.

Pata, puszta, Bihar vmegyében, Madarász mellett.

Patacs, magyar falu, Baranya vármegyében, egy nyilt völgyben, a Szent Jakab hegye alatt, honnét pompás kilátás történik, ut. p. Pécs. Határa 2441⅝ hold, mellyből urbéri beltelek 19, szántóföld 581⅝, rét 298⅞, szőlő 180, legelő 325²⁄₈ hold. Majorsági szántó 6⅜, rét 177²⁄₈, szőlő 47, legelő 26⅛, erdő 779⅞ hold. Földe veres agyag, kövecses, de rozsot, kukoriczát jól terem. Lakja 620 romai kath., fióktemplommal. Nevezetes itt Szent Jakab hegye, mellynek tetején zárda romjai láthatók. — E kolostor Magyarországban első vala, melly sz. Pál szerzetesek számára alapittatott, jelesül 1275-ben. Egy jámbor életü remete hajdani tartózkodása e hegyen most is mutattatik; a zárdát kert környezi, mellyben gyümölcsfák s egy tó van, az udvaron egy kut igen jó vizzel. — E hegy alatt a földesurnak a pécsi káptalannak terjedelmes, s egy részről fallal keritett szőlője van, melly Szent-Miklósnak neveztetik, mindennemü nemes szőlővesszőkkel beültetve, s országszerte hires, somlyóival vetélkedő bort terem, nagy borházzal, honnan valóban csuda szép kilátás történik, s a vendégszerető káptalan fényes lakomával szüretel itt.

Patacskó, tót falu, Sáros vmegyében, közel Patakhoz: 49 kath., 103 evang., 3 zsidó lak. Derék erdő. F. u. Keczer, Ut. p. Böki.

Patаháza, magyar falu, Győr vgyében, a Kis-Duna mellett, ut. p. Győr: 80 kath., 40 evang., 23 ref., 138 zsidó lak., róna termékeny fekete szántóföldekkel.

Duna-Pataj, derék magyar m.-város, Pest-Solt vmegyében, lapályos rónaságon, a Duna bal partján, mellytől sokat szenved; mert töltések védik ugyan, de ezeket az árviz nem ritkán áttörvén, a város is borittatik, Pesthez délre 14 mfdnyi távolságra, saját postával. Határa 15,900 hold, mellyből szántóföld 2812 hold, rét 1025 h., legelő 5423 h., szőlő 500 h., erdő 550 h., kertek 200 hold, tó 196 h., vizállás, mocsárok 2000 h., székes terület 1000 hold. Ez mind urbériség, kivévén 59 hold majorsági erdőt. — Földe igen termékeny volna, ha árvizek által nem rongáltatnék; termesztenek főkép kétszerest, árpát és zabot, de a tiszta buza is jól megterem. — A város körüli veteményes kertek kukoriczát, hagymát és más gyökér nemüeket igen gazdagon termik. Szarvasmarhát sokat és szépet tenyészt. — Népessége 5590 lélek, u. m. 4870 reformatus, 615 romai kath., 1 óhitü, 32 ágostai, 72 zsidó. Foglalatosságot tekintve van 4 lelkész, 5 tanitú, 2 orvos, 2 jegyző, 324 telkes-

gazda, 812 zsellér, 150 lakó, 120 mesterember, 9 kereskedő. Országos vásárt 5 tart, u. m. febr. 19., apr. 15., jun. 29., oct. 4. és dec. 13-kán, mindenkor hétfőn a barom-, és kedden a kirakóvásár. Hetivásárokat nem tartott meg eddig. — Van romai kath. és reform. anyatemploma, s az itteni ref. ekklézsia a dunamelléki egyházkerületben a legjövedelmesebbek közé számíttatik. — A várost $^1/_3$-ad részben birja a b. Rudnyánszky család, mint Paksy örökös, $^2/_3$-ad részben pedig a város magát közösen örökbevallás utját örökösen megvette az illető földesuraktól.

Patak (Sáros), lásd Sáros-patak.

Patak (Potok), tót falu, Liptó vmegyében, Tepla fil., 52 kath., 40 evang. lak. Savanyuviz-forrás. F. u. Potoczky család. Ut. p. Berthelenfalva.

Patak, magyar falu, Nógrád v.-megyében, N.-Oroszihoz 1 órányira: 1077 kath., 2 evang. lak. Kath. paroch. templom. Határuk mindennel megáldatott; szőlőjök is van a hegy alatt, s annak egyik oldalán, de reá a közel lévő posványságot némellyek ártalmasnak tartják. F. u. az esztergomi érsek. Ut. p. Rétság.

Patak (Aranyos), orosz falu, Zemplén vmegyében, Hanusfalva fil., 17 romai, 118 gör. kath., 19 evang. lak. 246 hold szántóföld. Hajdan bányákat mivelt, s 1325-ben augustin szerzetesek kolostora volt. F. u. gróf Barkóczy. Ut. p. Vecse.

Patak (Fekete), orosz falu, Beregh vmegyeben, Munkácshoz keletre $2^3/_4$ mfdnyire: 251 g. kath., 5 zsidó lak. Gör. kath. paroch. F. u. gr. Schönborn.

Fejér-Patak, lásd Bieli potok.

Patak (Fekete), tót falu, Zemplén vmegyében, Mogyoróska fil., 70 kath., 460 evang., 20 zsidó lak., 779 hold szántófölddel, vastartalmu ásványos-forrással. F. u. Péchy, gr. Barkóczy. Ut. p. Eperjes.

Patak (Fekete), magyar falu, Bereg-Ugocsa vmegyében: 419 ref., 6 g. kath. lak., ref. anyatemplommal. Határa kemény agyagos ugyan, de termékeny, közös erdeje igen nagy, s makkot böven ad. F. u. Buday, Pogány, Gabányi gr. Károlyi s m.

Patak (Fekete), lásd Fekete-Patak, Bihar vmegyében.

Patak (Lapis), tót falu, Sáros v.-megyében, a Tarcza mellett, Abauj vmegye szélén: 392 r. kath, 104 g. kath., 31 evang., 81 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Két kastély. Rétje kétszer kaszálható; földe termékeny. F. u. a Keczer nemzetség. Ut. p. Böki.

Patak (Orosz), orosz falu, Zemplén vmegyében, Szinna fil., 390 gör. kath., 9 zsidó lak., hegyes határral, 427 hold szántófölddel. F. u. Mokcsay. Ut. p. Szobrántz.

Patak (Brusztó), orosz falu, Beregh vmegyében, Sztrojna fil., 32 g. kath. lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Patak (Lázár), orosz falu, Beregh vmegyében, F. Vereczkéhez $^1/_4$ órányira: 139 g. kath., 5 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Patak (Róna), tót falu, Gömör vmegyében, közel Dobra-Patakhoz a Balogh vize két partján: 16 kath., 376 evang. lak. F. u. többen. Itt ásványos-források találtatnak. Ut. posta Rimaszombat.

Patak (Dobra), tót falu, Gömör vgyében, egy mély völgyben, a Balogh vize mellett, Ratkóhoz 1 órányira: 22 kath., 401 evang. lak., kik sok faedényt csinálnak. Hegyen fekvő földeit a záporok rongálják, s igen soványak. F. u. többen. Ut. p. Rimaszombat.

Kis-Patak, puszta, Nógrád v.-megyében, Óvár fil., 15 kath., 16 ev., lak. Ut. p. Szakál.

Nagy-Patak, oláh falu, Bihar vgyében, a báródsági nemes kerületben: 190 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Lásd N.-Báród.

Patak (Hideg), lásd Hideg-Patak.

Patak (Kabalás), lásd Kabalás-Patak.

Patak (Száraz), lásd Száraz-Patak.

Patak (Arany), lásd Arany-Patak.

Pataka (Hluboki), orosz falu, Beregh vgyében, Verbiashoz $^{1}/_{4}$ órányira: 62 görög kath. lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Pataka (Teresely), orosz falu, Máramaros vmegyében: 233 g. kath. lak., s fil. szentegyházzal. F. u. a kir. kincstár, s m. többen. Ut. p. Sziget.

Pataka (Oláh), lásd Oláh-Pataka.

Pataka (Osztró), lásd Osztró-Pataka.

Pataka (Sár), lásd Sár-Pataka, Sáros vgyében.

Pataka (Zala), lásd Zala-Patak, v. Szala-Patak.

Patalom, magyar falu, Somogy vgyében, ut. p. Kaposvárhoz keletészakra: 200 ref., 80 kath. lak. Ref. fiókgyülekezete a magyar-atádi anyához tartozik. Birják a Bosnyák nemzetségbéliek.

Patas, magyar falu, Győr vgyében, tul az öreg Dunán, a Csilizközben: 989 ref., 53 kath. lak., ref anyatemplommal. Szénája sok; hires burgonyát termeszt. Ut. p. Győr.

Pátfalu, Podersdorf, német falu, Moson vgyében, a Fertő tavának keleti partján: 710 kath. lak., paroch. templommal, 1 szélmalommal. A lakosok birnak $36^{6}/$ urbéri telek után 168 hold első, 506 h. második, 522 h. harmadik, $5^{1}/$ hold negyedik osztálybeli szántóföldet, 84 hold rétet, 433 kapa szőlőt. Sok juhot tartanak, s sok káposztát termesztenek. F. u. a szent-kereszti cistercita apátság. Ut. p. Moson.

Path, puszta, Komárom vgyében, Izsához $^{1}/_{2}$ órányira, a Duna mellett: 237 kath. lak., kik többnyire haszonbérlők, s igen erős dohányt termesztenek. Van itt 38 ház, s mindenikhez $1^{1}/_{2}$ mérö belsőtelek adatott, kültelkök nincs. Az urasági szántóföld $309^{1}/_{2}$ hold, a 2000 holdnyi rétség vizenyős, s nem minden évben kaszálható, azonban közép számitással 5000 mázsa szénát megterem. Van itt 300 holdnyi fáczános erdő is. F. u. h. Pálffy Antal.

Path, magyar falu, Somogy v.-gyében, a kanisai postautban, ut. p. Nemes-Vid: 193 ágostai, 184 kath. lak., ágostai iskolatanitóval. Erdeje, legelője elég. F. u. gr. Zichy Károly.

Páth (Puszta), tót falu, Poson, most F.-Nyitra vármegyében, Cziffer mellett, a Gidra patakjánál. Számlál 208 kath. lak. F. u. többen.

Pathóháza, magyar-oláh falu, Szathmár vmegyében, Szathmárhoz keletre $2^{1}/_{4}$ mfd., a Szamos melletti lapályon: 1200 lak., kik közt 800 magyarul is beszélő görög kath., 400 magyar ref., s mind a két felekezetnek helyben van temploma. — Határa 4000 hold, mellynek nagyobb része szántóföld és rét, továbbá gyümölcsös (lanka), legelő a tarló, erdeje nagy részben elpusztult. Ebből urbériség 32 hold, legelővel együtt 640 hold; a többi majorság. Iszapos földe valóban gazdag, melly trágya nélkül minden évbe tengerit terem és pedig sokat, s ebben buzát a kövérség miatt nem lehet vetni. A mezei földeken is legjobban diszlik a tengeri-vetés; rétjei kövérek és igen hizékony szénát adnak; a lakosok csaknem mindnyájan marhakupeczek levén, gyönyörü csontos válogatott szarvasmarhát, a földesurak nemesvérü lovakat, s mind a

gazdák, mind az urak sok sertést tartanak. Folyóvize a Szamos, melly gyakran kiárad, s mellyen az uraság hidast tart Krassó felé, a Szinyér patak, s ezenkivül holt Szamosok és számtalan apró erek, mellyekből a lakosok sok halat fognak ki. Birtokosok: Tóth Mihály, Selyebi István, Fülep Mihály, Hajnal György, gróf Bethlen Ferencz, Csabay Antal, Pap Endre, gr. Rhédei Ádám, gr. Teleki, b. Wesselényi családok, Tóth János, Chernel József, Darvay Ferencz és a Szőke család. E helység nevét a Pathó családtól vette, melly család 1260-ban kir. adomány utján kapta. Régibb neve Magosmart vala.

Pati, puszta, Somogy vgyében, a kaposfői prépostsághoz tartozik: 26 hold majorsági szántófölddel és réttel, 179 hold bozóttal, $73^3/_8$ hold vizmosásos földekkel, 513 h. erdővel.

Pátka, puszta, Győr vgyében, Kajár mellett, főleg szőlőhegyből áll, s 580 kath., 20 evang. lak. F. u. a kegyes alapitvány. Ut. p. Tét.

Pátka, magyar falu, Fejér vmegyében, ut. p. Fejérvárhoz északra $1^1/_2$ mfd., egy tó mellett, mellynek kifolyása több malmokat forgat. Lakja 650 r. kath., 1250 ref., 60 evang., 23 héber. Kath. és ref. anyatemplomok. Határa első osztálybeli; van sikeres szép buzája, bora, erdeje, kövér rétje, nádja, s tavában csuka-halászata. F. u. a gr. Lamberg család.

Patkanócz, orosz falu, Beregh vmegyében, K.-Mogyoróshoz északra $^3/_4$ mfd., 854 gör. kath., 8 zsidó lak. Gör. kath. parochia. Határa hegyes, völgyes, sovány; erdeje nagy. F. u. többen. Ut. p. Szerednye.

Patkós (Teszér), puszta, Honth vgyében, Udvarnok határában.

Pató, puszta, Zala vgyében, Petri-Keresztur és Bollahida közt.

Patóháza, lásd Pathóháza.

Rába-Patona, magyar falu, Győr vgyében, a Rába mellett, a Tóközben: 934 kath. lak., paroch. templommal. Van sok szénája, nádja, legelője. Határa lapályos s főleg rozsot terem. Vizimalom. F. u. a győri káptalan. Ut. p. Győr.

Lovász-Patona, magyar mv., Veszprém vmegyében, Győr vmegye szélén, ut. p. Pápához északkeletnek $1^3/_4$ órányira: 734 kath., 913 evang. lak., kath. és evang. anyaemplomokkal. Ékesíti az uraság pompás kastélya és angolkertje. Jó baromvásárok. Nevezetes birkatenyésztés. Határa főleg homokos; legelője sok; szőlőhegye; szép nagy erdeje, vizimalmai vannak. F. u. gr. Somogyi család, s a város feje egy uradalomnak.

Patony (Elő), magyar falu, Poson vgyében, N.-Légh mellett: 197 kath., 14 ref., 7 zsidó lak. Peteőcz Antalnő csinos lakházával, termékeny szántóföldekkel. F. u. Peteőcz, Benyovszky, Bacsák nemzetségek. Ut. p. Somorja.

Patony (Benke), magyar falu, Poson vgyében: 235 kath., 120 ref., 1 zsidó lak., ref. filial szentegyházzal.

Patony (Bögöly), magyar falu, Poson vgyében: 230 kath., 130 ref. lak.

Patony (Csécsény), magyar falu, Poson vgyében: 228 kath., 65 ref., 1 zsidó lak.

Patony (Diós), magyar f., Poson vmegyében: 253 kath., 110 ref., 5 zsidó lak.

Patony (Förge), magyar f., Poson vgyében: 127 kath., 22 ref., 27 zsidó lak., nemesi curiákkal.

Patony (Lőger), magyar falu, Poson vmegyében: 343 kath., 25 ref. lak. Mind a hat Patony N.-Légh és Szerdahely között fekszik a Pestre vivő országutban. Határjuk egész a Kis-Dunáig kiterjed. Legelőjök, rétjök böven, de száraz természetüek, azért kevés de igen jó szénát adnak.

Lakosai vagyonosok, szép szarvasmarhákat tenyésztenek; és hizlalnak; csikókat nevelnek. Förge és Elö-Patonyt N. Léghi földesurak birják, a többi Patony pedig a Pálffy senioratushoz, vagy a posoni várkapitánysághoz tartozik.

Patony, horvát falu, Somogy vgyében, ut. p. Szigetvár, közel a Drávához, lapályos vidéken, 301 kath. lak. Birja a szentjakabi apátság.

Patosfa, magyar falu, Somogy vmegyéоen, szép egyenes helyen, ut. p. Szigetvárhoz északra 1 $^{1}/_{4}$ órányira, 350 kath., 142 ref. lakossal. Határa 3540 hold. Földje mindenféle gabonatermésre alkalmas; bikkes erdeje szép; rétjei laposak és jók. Urbéri telek 34. Birja gr. Somsich Adolf.

Patró, (Nemes,) curialis nemes helység, Somogy vmegyében, ut. p. Kanisához délre 1 $^{1}/_{2}$ mfd., 556 ágostai, 195 kath. lakossal; ágostai anyaekklézsiával, jó földekkel.

Patroha, magyar falu, Szabolcs vmegyében, K. Várdához délre 1 mfdnyire: 26 romai, 6 g. kath., 699 ref., 11 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa nagy és igen termékeny, szénája, nádja bőséggel; sok és hires fejes káposztát termeszt; van 4 $^{2}/_{8}$ első osztálybeli telke. F. u. h. Eszterházy, gr. Vay, Kölcséry, Krucsay, Ajtay, Balogh, Böszörményi, Barkóczy, Czomba, Dankó, Demjén s m. t. Ut. p. Berkesz.

Patta, tót falu Nyitra vmegyében, Semptéhez egy órányira, a nyitrai országutban. Számlál 969 kath., 9 zsidó lak.— Földe termékeny; réte jó; van szölöskerte; s gyümölcse. F. u. gr. Eszterházy Károly. Ut. p. Szered.

Kis és Nagy-Paty, 2 magyar falu, Vas vmegyében, ut. p. Köszeghez 1 óra, 263 kath. lak. Birja h. Eszterházy.

Alsó-Paty, magyar falu, Vas vmegyében, Sárvárhoz $^{1}/_{2}$ óra, 410 kath. lak. Kastély és kert. Szép birkatenyésztés, és jeles gazdaság. F. u. gr. Festetics Imre családja.

Felső-Paty, magyar falu, Vas vmegyében, közel az elébbeni helységhez, 350 kath., 120 evang., 20 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Birja a felsöbüki Nagy nemzetség.

Páty, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, Budához nyugotra 2 mfd. 117 kath., 2 evang., 1844 ref., 15 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Határa első osztálybeli s gazdag termékenységü. Van hires sikeres buzája, szölöhegye, erdeje, kevés de jó rétje. F. u. $^{1}/_{2}$ a telki apát, $^{1}/_{2}$ gr. Sirmay, gr. Berthold, s m. t. Van 47 egész urbéri telke.

Pátyod, tót-oláh falu, Szathmár vmegyében közel Csengerhez: 214 romai, 296 g. kath., 4 ref., 18 zsidó lak., termékeny róna határral. Rétjei sok szénát adnak. F. u. többen. Ut. p. Szathmár.

Patvarcz, tót falu, Nógrád v.-megyében, 178 kath., 307 evang. lak., Ut. p. Balassa Gyarmathoz 1 órányira. Földje homokos. F. u. Szentiványi Anselm, kinek itt ékes lakhelye, s malma van.

Patvarócz (Potvoricza), tót f., Nyitra vmegyében, a Vágh jobb partján, Vágh-Ujhelyhez egy órányira. Lakja 382 kath., 6 zsidó. F. u. többen.

O-Paulis, oláh m. v. Arad vármegyében, magas hegyek alatt rónaságon, Aradhoz 2 $^{3}/_{4}$ mfdnyire, 381 magyar és német kath., 11 ágostai, 1625 n. e. óhitü, 5 zsidó lak., óhitü anyatemplommal. Határa 5264 hold, mellyből 2124 hold szántóföld, 968 hold rét, 1082 hold közlegelő, 1090 hold szölöhegy. Ebből majorsági szántóföld van 460 hold, rét 200 hold. Földjei részint fekete agyagosak, részint sárga homokosak, mellyekben buza, zab, kukoricza és árpa jól terem. A határ déli részén folyik el a

Maros vize, mellyen 7 malma van. Szölöhegye a ménesihez mindenben egyenlö aszu és közönséges vörös bort terem; söt némelly helyeken, a ménesit is felülhaladja jóságával. A szölöhegyek közt keskeny mély völgyek vonulnak el, mellyek telvék fris patakokkal és forrásvizekkel. Hetivásárt minden hétfőn tart; de 3 országos vásárra nyert szabadalma mindeddig nem jöhetett gyakorlatba. Régi hagyományok szerint e határban feküdtek valaha Ternova és Almaszeg nevű helységek, valamint egy paulinus kolostor is; de ezeknek jelenleg csak nehány kőfalakban találjuk nyomait. Birja a várost a királyi kincstár.

Uj-Paulis, német falu, Arad vmegyében, Ó-Paulis mellett, az ó-paulisi határra van telepitve, 452 kath. szorgalmas lakosokkal, kik jeles bortermesztők, s homokos földjeikben jó dinnyét és nevezetes dohányt termesztenek. Urbéri szántóföld van 468 hold, rét 216 hold, de ezek is feltörettek. Majorság itt nincs. Birtokos a kir. kincstár.

Paulis, szerb-oláh falu, Temes vmegyében, ut. p. Verseczhez fél óra, egy nagy mocsár szomszédságában, melly már nagy részben kiszárittatott. Van 1641 n. e. óhitü, 5 ref. lakosa, óhitü anyatemploma. Határa gazdag s első osztálybeli; rétje sok; szép marhát nevel; van 83²/₈ egész urbéri telke. Birja gr. Bethlen János.

Paulova, orosz falu, Beregh vmegyében, Ploszkó fil. 101 g. kath., 3 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Paulovecz, orosz uj-telep, Máramaros vármegyében, lásd Bukócz.

Pavlián, tót falu, Szepes vmegyében, F. Répás fil. 368 kath. lak. F. u. a szepesi püspök. Ut. p. Löcse.

Pázdány, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, ut. p. Sz. Lőrincz. Határa 2220⁵/₈ hold, mellyből urbéri szántó 377, rét 104, közös legelő 66⁵/₈, beltelek 16²/₈, uradalmi rét 14, erdő 1505⁶/₈, berek 137 hold. Földe mindent nagy sikerrel terem; sertést szarvasmarhát sokat tart. Lakja 200 kath., kik közt 24 telkes gazda, 8 zsellér, 6 lakó, 1 kézmüves. Birja gr. Batthyáni Iván.

Pázmánd, magyar falu, Fejér vármegyében, ut. p. Martonvásár és Lovasberény közt, 1600 kath., 10 ref., 18 evang. lakossal, kath. paroch. templommal. Határa első osztálybeli s mindennel bővelkedik. Fekete szántóföldei szép buzát teremnek; legelője, rétje igen jó; szölöhegye, erdeje van. Urasági kastély és kert. E helységet a Kempelen család birta, de most h. Szász Coburg gothai fejedelem jószágaihoz tartozik.

Pázmánd, puszta, Heves vmegyében, Kerecsendhez ¼ óranyira, 29 kath. lak. F. u. az egri érsek.

Pázmánd, magyar falu, Győr vmegyében, Szentmártonhoz ½ óra, ut. p. Mező-Örs. Lakja a szőlőhegyekkel együtt 1100 r. kath., 500 ref., 10 zsidó. Kath. és ref. anyatemplomok. Fő gazdagsága a szőlőhegy. Birja a pápóczi prépost.

Pázmánd, puszta, Fejér vmegyében, Tolna vmegye szélén.

Pázmány, puszta, Békés vmegyében, Füzes-Gyarmat közelében fekszik, s határa nagyobb részt lapályos, nádas rétség.

Pazony, magyar falu, Szabolcs vmegyében, ut. p. Nyiregyházához ½ óranyira, 939 lakossal, kik közt 625 reformatus, 88 romai, 140 görög katholikus, 86 héber. Reform. és g. kath. anyatemplomok. Van itt 36 telkes gazda, 16 zsellér. Ezek használnak összesen 648 hold szántó és kaszálló földet; az egész határ kiterjedése pedig 6375 ½ hold. Földe homokos, trágya után terem buzát, ro-

zsot, árpát, zabot, kukoriczát, lent, kendert, és igen sok dohányt. Határát a Tisza árja nem bántja, hanem a B e r e t t y ó vize keresztül futja, de kárt nem tesz, mivel a földesurak csatornákba vették. Szabolcs megyében az erdők nagyon elpusztíttatván, annál nagyobb dicséretére szolgál a pazonyi földesuraságnak, hogy ez még szép terjedelmü erdőt tartott meg. Ben lakó földesurak: Elek Salamon, Gábor, Mihály és János; Mezőssy Antal, Balogh József, Vályi László árvái. Künn lakók: Horváth Simon, Kazinczy József, Korda Ágoston és több Korda örökösök.

Pázsit, puszta, Trencsén, most A. Nyitra vmegyében, Gradnához 3 fertály: 27 kath. lak.

Pázsit, tót falu, Bars vmegyében, Nyitra vmegye szélén, 121 kath., két evangelicus lak. F. u. többen. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Pcsolina, orosz falu, Zemplén vmegyében, Szinna fil. 4 romai, 1152 g. kath., 33 zsidó lak. Gör. anya sz. egyház. Nagy erdő. 1509 h. szántóföld. Vizimalom. F. ü. Rholl. Ut. p. Szobráncz.

Pécs, németül F ü n f k i r c h e n, latinul Q u i n q u e E c c l e s i a e, igen régi nevezetes királyi város, Baranya vmegyében, a szőlőtőkékkel gesztenyés, bikkes és tölgyes erdőkkel koszoruzott Mecsekhegy déli oldalában, felette szép és regényes vidéken, Budához délre 30, Eszékhez 10 mfd. távolságra, saját postahivatallal. Elosztatik belvárosra, és 3, ugymint budai, siklósi, és szigetvári külvárosokra. A belvárosi házak átalában csinos, egészséges és kényelmes lakást nyujtanak. Csaknem mindnyájának van udvara és kertje, mi az egészség állapotára jótékony befolyást gyakorol. A külvárosi házak azonban még többnyire zsuppal födvék, alacsonyok, és több helyütt nedvesek. A házak öszszes száma 2113. Az utczák többnyire kövezettek. Az utczavilágitás szépen halad. Nevezetesebb épületei: a székesegyház, melly hazánk legjelesebb templomainak egyike, akár régiségét, vagy nagyságát, akár müvészeti alkotmányait s gazdagságát tekintjük. Már a romaiak alatt erősitvény (castellum) volt. Külső diszesitése a folyó század elején kezdetett, és csak 1831-ben végeztetett-be. Az egész templom 136 lábnyi magas tornyaival együtt faragott kőből épült. Déli és nyugoti oldalát nagy oszlopzatok ékesitik, s külső hossza 216, széle 130 láb a kápolnákkal együtt. Szobrászati alkotmányai a honi szobrászatnak koronkénti állapotát tüntetik elönkbe, valamint az egész roppant épületen a történetek szelleme leng. A városi és polgári kórház, melletti templomok hajdan török mecsetek voltak. A lyceum szentegyháza egyszerü stilben épült, nagy és szép, két magas toronynyal ékeskedő épület. Ezenkivül van még a Mindszentek temploma, az irgalmasok és rabok egyháza. A szentegyházakon kivül emlitést érdemelnek még a püspöki palota, növendékpapház, a gyönyörü fekvésü vármegye s a szép városház, s a káptalani és több csinos polgári házak. Népessége Pécsnek 15,318 lélek, kik kevés izraelitát és protestanst kivéve, mindnyájan romai katholikusok. Nyelvet illetőleg a belvárost németek és magyarok, a szigeti külvárost magyarok, a budai külvárost bosnyákok lakj k; azonban kevés egyén van, ki mind a magyar, mind a német nyelvet együtt nem beszélné. Lakosai főleg kézmüvekből, kereskedésből, aztán szölő és földmivelésből élnek. Czéhes mesterember 790 számláltatik, s a pécsi timárok, takácsok, asztalosok, és czipészek igen dicsértetnek. Gyárak közül van egy jó hirben álló papiros, továbbá rosoglio-

eczet- liqueur, különösen pedig egy nagyszerű vasgyár (csetnek-pécsi névvel 200,000 pft. részvényeket alapitva). Répaczukor gyára megszünt. Fő keresdkedő helye Baranyának Pécs, melly a Duna jobb partjától 5, a Dráva bal partjától pedig 4 órányi távolságra fekszik, és nem csak Somogy és Tolna, hanem még Verőcze és Bács megyékkel is nagy összeköttetésben áll. Csak maga a Mohács és Pécs közti áruszállitás hiteles adatok szerint 300,500 mázsára tétetik. Nevezetes ezenkivül a Zágráb, Kanizsa, Sopron és Bécs, továbbá Szeged és Pécs közti áruszállitás. Előmozditják ez élénk közlekedést a hajózható Duna és Dráva, az igen jó baranyai országutak, a posta és szorgalomkocsik, a 4 országosvásár, és szerdán és szombaton tartott igen népes hetivásárai; s a bőséggel levő jó fuvarosok, miután a baranyai magyar nagy hajlammal bir a fuvarozásra, s ezek Bécsben, Gräczben, Zágrábban, Pesten otthonosok; s végre a takarékpénztár. Tudományos intézetei közül első helyen kell emlitenem a püspöki lyceumot, mellyben ezelőtt a philosophiai és jogtani tanulmányok szinte ugy tanittattak, mint akármellyik királyi akadémiában. Az uj rendezés szerint mikép fog átalakittatni, jövendőben látandjuk meg. E jeles intézet felállitását a korán elhunyt nagy hazafi b. Szepessy Ignácz pécsi püspöknek köszönhetjük, ki csupán készpénzben 100,500 p. forintot tett le a lyceum álladó alapjául, mellyhez még 16,000 pf. könyvnyomdát is állitott. E lyceum tulajdonához tartozik egy jeles 16,000 kötetnyi nyilvános könyvtár, mellynek első alapitója a feledhetlen Klimo pécsi püspök, ujjá teremtője pedig ismét b. Szepessy Ignácz vala, hozzá kapcsolt ásvány és természettani gyüjteménynyel. A lyceumon s több elemi iskolákon kivül van itt még egy kath. püspöki papnövelde; gymnasium, mellyben a cistercita atyák magyarul és németül tanitanak; tanitóképző-intézet, katonanövendék ház az 52 számu magyar gyalog ezred számára, és végre kisdedóvó. Jótékony intézetei számosok; s ezek közül a polgári kórház, és az irgalmasok kórháza különösen emlitendők. A lakosok egészségére felügyel 10 orvostanár, 2 orvossebész tanár és 10 sebész. Gyógyszertár van 3, s fördője is ennyi; de ezekből csak a v a s f ö r d ő bir gyógyerővel. De mulató helyekben sem szükölködik Pécs; mert van egy 1839-ben épült szinháza, sétatére, több nyilvános kertje és vendégfogadója; s ezenkivül ritka város bir olly bájoló környékkel, mint Pécs. E város fővárosa levén Baranyának, ez okból székhelye a megyei főnöknek, és a megyei törvényszéknek; azonban mind a mult, mind a jelen időben virágzását, gyarapodását az itt székelő gazdag kath. püspöknek és káptalannak köszönheti. A pécsi püspökséget már Szent István állitotta; s mostan kiterjed megyéje egész Baranya, Tolna; továbbá Somogy és Verőcze vgyék egy részére. Számlál egy székes káptalant 10 valóságos kanonokkal, 2 jövedelmes apátságot; 2 jövedelmes préposságot, 22 alesperestségben 156 plebániát, s 8 szerzetes házat. — Pécs kiterjedése $1\frac{1}{5}$ □ mfd, vagy is 12128 hold, holdját 1600 □ ölével számitván. Ebből beltelek 257 hold, szántóföld 2480 hold, rét 1805 hold, szőlő 1745 hold, legelő 788 h., tavak 3 h., erdő 5020 h., adómentes telek 30 hold. A határ egy részről csupán apró domboktól átmetszett rónaság, más részről pedig hegyes. A Tetye vize, melly a város felett fakad, sebes eséssel lehömpölyögvén, miután a budai külvárost a belvárostól elkülönzi, a város egész határát keresztülfutja, s folyásában 4 pokróczkallót, 1 fürész, 1 olaj, 1 pa-

piros, és 16 lisztőrlő malmot hajt. Az egész határban főkép szép hegyei és regényes termékeny völgyeiben 100 forrásnál több találtatik; s ezek közül több vascsöveken a város nyilvános szökő és magánkutjaiba vezettetik. Szántóföldjei; valamint rétjei igen termékenyek, s a rónán haszonvehetlen darab alig van, kivált mióta a város a réteket árkokkal keresztülhuzatván, a posványságokat kellemes kaszálókká változtatta. A lakosok jövedelmének fő kutfeje a bortermesztés, melly szép fekvésű szölőhegyén igen becses fejér és vörös borral fizet. Ezenkivül gesztenyés erdeje is szép, s gyümölcsei édességük s jó izük miatt hiresek. Nemesebb almafaj eddigelé 61 találtatik, jóllehet a meszes föld nem igen kedvez neki; körte 66, baraczk 35 (az itteni őszi baraczkok különösen szépek), szilva 26, cseresznye és megy 13 faj. Zöldség a számos kertekben annyi termesztetik, hogy az talán sehol sem olcsóbb mint a pécsi piaczon. Virágkedvelő is igen sok van Pécsett. Erdeje főleg tölgy, bikk, aztán szil, kőris, hárs, tatár ihar, feketegyűrü és somfákból áll, s a városi pénztár jövedelmének legfőbb ágát teszi. A Mecsek hegynek itt is fő alkotó része a kemény közönséges mészkő, melly helyenként veres és fekete, a legtisztább simázatra alkalmas márvány halmozatokon nyugszik. Némelly ágyazatjaiban a szappanföldnek, és a tiszta agyagnak területei láthatók; aljain pedig délkelet felé kagyló vagy csigaméz osztályok szemlélhetők. Az itt találtató kőszénnek különféle nemei közt legtöbb a fekete fényes kőszén; ennek ágyazatjai változólag homokkővel össze vannak keverve, mellyek mindenféle kőmüvekre és malomkövekre fordittatnak.— Pécsnek első eredete homályban van; de a romaiak alatt már nevezetes város volt, s Sopiánána név alatt az egész Pannonia Valeria kormányszéke s fő hadikormánya itt vala. Ez okból Olaszországot kivéve, kevés város létezik, mellyben annyi romai emlék találtatnék, mint Pécsett. A városnak akármellyik része ásatik, mindenütt épületromok, pénzek, sirboltok, hamvvedrek, stb. találtatnak. Sopránát a hunnok, s avarok sem törölhették el egészen, mert a magyarok bejövetele után azonnal megjelenik a jelesebb városok közt. Azonban a középkorban városunk már nem Sopiana, hanem Quinque-Ecclesiae vagy Quinque-Basilicae név alatt jön elő; s innen vette német nevét is Fünfkirchen, valamint magyar nevét is Pécs, e tót szótul p e t, melly ötöt jelent, kölcsönözhette. — Szent István már itt püspökséget alapitott. 1046—1055 között Pécsett temettetett el Péter király. Az 1064-ki husvétkor az itteni székesegyházban koronáztatott meg Geyzától harmadszor Salamon király. 1367. I. Lajos hires academiát állit, mivel honi városaink közt jelesebb és e czélra alkalmasabb nem vala. A nagy Mátyás többször fordult meg városunkban, és hős fia János herczeg, a reá nézve szerencsétlen sárvízi ütközet után, a megmentett szent koronával Pécsett keresett menedéket tántorithatlan hive, Zsigmond pécsi püspöknél. 1495. martius elején Pécsre jött Ulászló király, s a fellázadt, de már megtörtt Ujlakyt szabad menetről biztositván, magához bocsátotta s kegyelmébe visszafogadta. Martius 3-kán hushagyón a király nagy vendégséget adott, mellyhez 8 forinton kések és néhány vég gyolcs vétettek abroszok és asztalkendőkre. Mart. 24-kén török követ jött a még városunkban tartózkodó királyhoz, és 27-kén megköttetett vele a béke. A mohácsi ütközet után azonnal felgyujtatott Pécs a vad Török által, s az egész város, a váron, s a benne levő székestemplomon ki-

vül hamuvá tételett; lakosai pedig összekonczoltatták. Kitakarodván a Török, Pécs Zápolyának volt kénytelen hódolni; ki azonnal Sulyok Györgyöt nevezé ki pécsi püspöknek; de ez nem sokára áttért Ferdinand részére. 1528 febr. 19-kén Esztergomban városunknak uj szabadalom levelet adott Ferdinand. Pécs azonban e szabadalommal alig élt, mert 1529-ben, midőn Solimán ismét tömérdek haddal jöve honunkba Zápolyát segitendő, Zápolya a pécsi püspökséget a nem pap Szerecsen János tolnai főispánnak adományozta, ki azt hatalmas karral meg is tartá urának. Szerecsen halála után is Zápolya hatalmában maradt Pécs, ámbár Ferdinand, miután Sulyok György tőle Zápolyához viszszatért, a hires történetirót Bradaricsot nevezte pécsi püspökké. Miután 1541-ben Szolimán császár Budát elfoglalta, hazamenet Pécs városát kezdé ostromolni, de Athinay Simon várnagy győzelmesen védte azt a roppant török had ellen, ugy hogy a leghatalmasabb szultánnak szégyennel kellett az ostrommal felhagyni. 1543. jul. 20-kán Soliman Pécset elfoglalja, miután az őrsereg gyalázatosan megfutott, s a püspök Veszprémbe vonult, a szegény lakosok pedig elszéledtek volna. Igy jutott török kézre a szép virágzó város, mellynek akkori jelességét eléggé bizonyitja az ismert közmondás; „N é m e t n e k B é c s, M a g y a r n a k P é c s" Solimán az elfoglalt várost sandzsákság székhelyévé tette, és a budai beglerbég hatósága alá vetette. Régi fénye helyébe törökös rondaság lépett, és hajdani szabadságát vad, sőt baromi önkény váltá föl. Először Derwis-Aly nevü előkelő török család, ennek kihaltával pedig Zlaistán basa tulajdonává lett, és nem csak török földesurának tartozott nagy adót fizetni, hanem azonkivül a szultánnak is, kinek egyszermind minduntalan számos katonát volt kénytelen adni, és ingyen munkával is szolgálni. 1629-ben Sennyei István váczi püspök igy irt Pécsről: Pécs városa olly nagy mint Bécs; van benne 40 kath., és körülbelől török és eretneklakta 1000 ház. A főtemplom mecsetnek használtatik. 1664. jan. 28-kán Zrinyi, vezértársával Hohenlohé-val 16,000 magyar és 9000 német katonával a várost roham által elfoglalta; innen az eszéki hidak felégetésére sietett, mialatt Hohenlohe a várat ostromlá, de be nem veheté; mellynél fogva febr. 7-kén a vezérek felgyujtatták a várost, és magokkal vivén keresztény lakóit 10 óra felé elhagyták azt, elébb minden házat kiprédálván. A tömérdek zsákmányból látható, hogy Pécs a Török alatt is derék és gazdag város volt. Mi a vallást illeti már az első reformatoroknak iskolájuk volt Pécsett; 1588-ban pedig a pécsi polgárság nagyobb része arianus volt. 1629-ben csak egy külvárosi templomocskájuk volt Pécsett a katholikusoknak, hol három egyházi, és két jesuita világi ruhában szolgáltak, hogy biztosabbak legyenek a törököktől. Lotharingiai Károly megvevén Budát, badeni Lajos herczeget 13 ezreddel Pécs felé küldé, ki october közepén meg is érkezett. Sok török vonult akkor Pécsre, mint legbiztosabb erősségükbe, ezt utolsó lehelletig védelmezendők; mindazáltal nem sokára Lajos véres rohammal ura lett Pécsnek. A rohamnál első volt Makár János huszárezredes, bátor legényeivel nem messze a székesegyházhoz törvén át a falakon: E hős tetteért Makár egy török házat nyert a városban, aztán az ugynevezett pasamalmot, és az egész szőlőhegyet, melly most is róla neveztetik Makárnak. Az adománylevél a város levéltárában találtatik. A város bevétele után csakhamar a vár is keményen ostromoltat-

ván, a török várőrség feladá ezt, szabad költözést nyervén Szigetvárba. Az uj atyai kormány pártfogása alatt mindjárt üdülni kezdett Pécs. Az itt maradt és keresztény hitre tért számos török és bosnyák lakókhoz igen sok uj szálló jött, nem csak honunk, hanem, ugyszolva, Europának minden részéből, mint Pécsnek azon korszaki németül irt polgárjegyzéke bizonyitja. A német birodalom sváb kerületéből egész szállitvány jött és 1691-ben Vechy főparancsnok által azon joggal ruháztatott föl, hogy különös birót választhasson magának, ki a város tanácsosai közt szék és szavazattal birjon; oszolván egyébkint is a polgárság három részre, n. m. magyar, német és illir nemzetre. 1687-ben aug. 8. a hires Rodanay vagy Rodanovich Mátyás már pécsi püspöknek neveztetett; mire megnyiltak ismét a templomok, helyreállittattak több kolostorok és hely méretett ki néhány ujnak épitésére: mecset is több változtaték át ker.: szentegyházzá. 1688-ban még kevés katholikus találtatott Pécsett, többség reformatusokból, s óhitüekből álló'l; de későbben a n. e. óhitüek egyesitettek, s a pécsi tanács 1692-ben ünnepélyesen megfogadta, hogy határaiban nem kath. embert nem tűrend, sem házasságot, kiörökités büntetése alatt, ollyannal nem kötetend. 1704-ben Rákóczinak egyik alvezére Sándor László 300 kuruczczal Pécset megtámadván, a városban iszonyu öldökléseket és pusztitásokat vittek végbe, dühös bosszujok áldozatjai főkép a németek és ráczok levén. Azonban 6 hét után Herberstein cs. k. tábornok 12,000 rácz katonával Pécs segitségére sietvén, a kuruczok elhagyák Pécset; de a szegény város oltalom helyett még pusztulásnak néze elébe, mert a ráczok nem feledjtvén hitsorsosaik üldöztetését s kiüzetését a városból: a katholholikusokat, különösen a papokat legyilkolák, a templomokat lerombolák vagy megfertözteték, szóval a tatárokat kegyetlenségben jóval felülmulták. 1720-ban a n. e. óhitüek végképen kiüzettek, s templomuk elvételvén bőrgyárrá alakittatott, melly jelenleg Ereth timár birtokában van. 1780-ban jan. 21-kén kelt oklevélben Maria Theresia Pécset királyi várossá teszi, váltságul 62,888 f. 80$^{8}/_{9}$ denárt fizetvén a püspöknek és káptalannak. 1802-ben Pécsről Győrbe vitetett a királyi academia, de e hiányt böven kipótolá később b. Szepessy Ignácz pécsi püspök lyceumával, mint ezt a város leirásánál bővebben emlitének.

Pécs (Uj), lásd Uj-pécs, Torontál vmegyében.

Pecsarócz, viadus falu, Vas vgyében, a felső-lendvai uradalomban: 183 kath., 71 evang. lak. Kath. paroch. szentegyház. Itt szoktak össze tódulni Husvét után második vasárnapon nagy számmal az egész tótságból leginkább a nők bucsura, mellyet meleg-bucsúnak hivnak, hogy szemeik fájdalmát elvesztenék, marháik egészségét különféle vizzeli mosogatások által, vagy len, kender, s tojásnak az oltárra való tevésével kinyerhetnék.

Pecsenicz, tót falu, Honth v.-megyében, ut. p. Báthoz $^{1}/_{4}$ mfd. 351 kath., 1 evang. lak. Kath. paroch. templom. Kastély. Hires bor. F. u. a beszterczei káptalan.

Pecsenéd, tót falu, Nyitra v.-gyében, N.-Kosztolánhoz $^{1}/_{2}$ órányira: 228 kath. lak. Nem nagy, de termékeny határral. Ut. p. Galgócz.

Pecsenéd, tót falu, Trencsén, most A.-Nyitra vgyében: 228 kath., 8 zsidó lak. Nagy urasági majorság. A báni uradalom birja.

Pecsenyéd, németül Pötsching, német falu, Sopron vgyében, Sopronhoz 3 mfd., a német-ujhelyi postautban, Austria határ szé-

lén, 188 házzal, 1300 kath. lak., s paroch. templommal. Van $1969^3/_8$ hold szántóföldc, $579^5/_8$ h. rétje, $3226^3/_8$ kapa szőlője, és 825 hold erdeje. Földe igen középszerü; bora savanyu; gyümölcse kevés; erdeje tölgy és fenyő, kevés bikk Savanyuvizéből Bécsbe is hordanak. F. u. h. Eszterházy.

Magyar-Pécska, magyar m. város, Arad vgyében, a Maros jobb partján, rónaságon, Aradhoz nyugotra 2 mfd. Lakja 6379 rom. kath., 36 n. e. óhitü, 12 ref., 125 izraelita; egy kis kath. templommal, emletes vendégfogadóval, városházzal és jeles kamarai épületekkel. Határa 12,574 hold, mellyből legelő 2556 h., szőlöskert, melly bőtermést ad 125 hold, szántóföld 9093 hold, erdő 800 hold. És ez mind urbériség, az erdőt kivéve. A föld magas és ritka minőségü; fekete homokos, jó mivelés mellett mindent gazdagon terem. Szarvasmarhát sokat és szépet tart a környékbeli haszonbérlett pusztákon. A Maros vízén kötelenjáró komp van. Az erdőt hasitó legelő vonalán látszanak a régi romai sánczok; ezeken ismét két templom omladéka, s az erdőben egy török mecset romjai szemlélhetők. Országos vásárt kettőt tart, u. m. máj. 9., és sept. 14-dik napját megelőző hétfőn. Vasárnap kezdődik a baromvásár, melly igen hires az alföldön, s a belsővásár hétfőn reggeli 10 órakor indul meg. Ezeken kivül minden szerdán és szombaton hetivásár. Végre sz. György napján nevezetes cselédvásár tartatik itt, mellyre 20 mfdről is eljönnek a földbirtokosok, haszonbérlők, férfi és nő cselédek felfogadására. A város birtokosa a kir. kincstár.

Rácz-Pécska, oláh-rácz m. város, Arad vgyében, Magyar-Pécskától csak egy utcza választja el, de külön határa és tanácsa van. — Lakja 6587 n. e. óhitü, 43 romai kath., 40 zsidó, óhitü anyatemplommal. Mivel a lakosság nagyobb része oláh ajku, jelenleg nem Rácz hanem Oláh-Pécskának iratik inkább. Gazdag róna határa 21,803 hold, mellyből szántóföld ($338^4/_8$ urb. telek után) 9478 hold, kaszáló 4062 h., szőlő 173 h., legelő 5000 h., erdő 3090 hold és 1182 □ öl, miután az erdő 1600, a rétek 1200, a földek 1100 □ ölével számittattak. A határnak harmada gazdag buzaföld, harmada inkább szereti a rozsot, harmada lapályos és vizenyős. Legelője szíkes, s részint a viz járja, nyárban pedig hamar kiszárad. Majorság itt az erdőn kivül semmi sincs. — Hajdan 4 országos vásárai voltak, most már egy sincs. F. u. a kir. kincstár.

Pecsnarócz, vindus falu, Vas vgyében, a felső-lendvai uradalomban, 42 kath., 71 evang. lak.

Nagy-Pécsöl, magyar f., Zala vgyében, Nagy-Vásonyhoz $1/_2$ óra, ut. p. Veszprém: 103 kath., 8 evang., 450 ref., 10 zsidó lak. Nemes-Pécsöltől csak egy kies mezőség választja el, mellynek közepén egy halmon áll a reformatusok különös alkotású régi temploma. F. u. a pesti közönséges papnövelde.

Nemes-Pécsöl, magyar falu, Zala vármegyében: 108 kath., 390 ref, 5 evang. lak. Nemeseké, de a veszprémi káptalan is bir benne. Mind a két helység határa nem nagy, de termékeny; különösen a szőlők majd csaknem az egész Balaton-mellékén legtartósabb s legszebb szinü borokat termik. A határ nyugoti részén, meredek hegy ormán valami puszta vár látható.

Pécsvárad, csinos magyar-német m. város, Baranya vmegyében, a Mecsekhegy déli tövében, Pécshez 2 órányira: 1950 kath., 820 ref., 42 g., 13 ágostai, 27 zsidó lak., kath. és ref. plebániákkal. — A Mecsek oldalából csergedező patakok, szőlőhegyek, erdők, szilvás, gesztenyés és gyümöl-

csös kertek, s a szelid éghajlat e várost a legregényesebb lakhelylyé varázsolják. Épületei csinosak, köztük első helyen az igen szép és nagy kath. templom áll szép kálváriával, melly a mostani t. plebanus buzgósága által jött létre. Az uradalmi kastély kőfallal körülvéve, a város legmagasabb részén áll. A megyében tanyázó lovas czred stabja itt szokott fekünni. Szent István apostoli királyunk 1000-dik évben itt a benedeki szerzeteseknek gazdag apátságot alapitott, mit Damaslaus herczeg, Szent László, II. Béla és II. Geyza kegyessége is nevelt, ez a törökök bejöveteléig csak az esztergomi érsektől függvén, virágjában vala. E kolostorban, mint legbiztosabb menedék helylyen vala vak Béla elrejtve, mig 1129-ben gróf Ottmár és Pál püspökök bizodalmas beszélgetés közt hollétét föl nem fedezték a királynak, ki Bélát tüstint udvarába hozatta és kormánytárssá emelte. II. Geyza idejében égés dult e monostoron, megemésztvén többek közt arany és drágakövekkel ékes feszületeket és kelyheket. — A törökök idejében csak csekély haszonbért huzott némellykor az illető apát, miglen Mária Therézia az egész apátságot, melly roppant uradalomból áll, s mellynek feje Pécsvárad, a magyar kir. egyetemnek ajándékozá, s melly jelenleg is birtokában van. Nem rég saját postahivalt nyert.

Fel-Pécz, magyar falu, Győr vgyében, a Sokoró hegye alatt: 1200 evang., 350 kath., 200 zsidó lakossal, evang. anyatemplommal, synagógával. Határa homokos. Fő gazdasága tágas szőlőhegyében áll. F. u. többen. Ut. postája Tét.

Kis-Pécz, magyar falu, Győr vgyében, ut. p. Tét. Lakja 813 evang., 62 kath., 54 zsidó. Evang. anyagyülekezete egyesitve van a kajárival. Ennek is szép szőlőhegye van. F. u. többen.

Péczel, magyar falu, Pest-Pilis vgyében, egy kies vidéken, Pesthez keletre 2 mfd., 363 kath., 170 evang., 1116 ref., 230 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal, synagógával, gr. Ráday Gedeonnak jeles kastélyjával, és szép könyvtárával, több csinos uri lakházakkal, s gazdasági épületekkel, mellyek összesen a helységnek, kivált messz'ről szép tekintetet adnak. Dombos, völgyes határa az ugynevezett isaszegi háton sok trágyát kiván, de keletre fekete homok földdel bir, s minden gabonát jól meg terem; szőlője elég; legelője, rétje a népességhez szük. A Rákosvize határán keresztül folyik, s malmokat hajt. F. u. gróf Ráday Gedeon, Fáy, Szemere, Jakabfalvy, Kovács, Darvas, Eckstein, Stettner és még más Fáy nemzetségbeliek. Van 43 és $^{8}/_{32}$ urbéri telke és sok urasági majorsága.

Peczendorf, magyar f., Abauj vgyében, Jászóval összefüggésben: 278 kath. lak.

Pecze-Sz.-Márton, lásd Sz.-Márton.

Peczno, telep, Bars vmegyében, F.-Hámor fil., 162 kath. lak.

Péczöl, magyar falu, Vas vmegyében, a Gyöngyös mellett: 550 kath. lak. Ut. p. Szombathely. Kath. paroch. templom. Van itt egy apátság, melly 1532 előtt a jákival egyesitve volt, de most mint különös apátságot az Erdődy grófi nemzetség szokta elajándékozni. Lakosai jó lovakat nevelnek. F. u. gr. Erdödy Kajetán.

Péder, magyar-német falu, Abauj-Torna vmegyében, a Kanyapta mocsár mellett: 282 kath., 20 evang., 465 ref., 32 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Rétje, legelője, nádja bőséggel. F. u. többen. Ut. p. Meczenzéf.

Pekelnik, tót falu, Árva vmegyében: 1396 kath., 9 zsidó lakossal.

Kath. paroch. templom. Harminczad hivatal. Kereskedés gabonával és gyolcscsal. $51^2/_3$ sessió. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Polyana-Pekelnik, puszta, Árva vármegyében, Zubricza fil., 16 kath. lak.

Peklin (Gombós-Usz), tót falu, Sáros vgyében, Nyárs-Ardóhoz $1^1/_2$ órányira: 383 kath., 33 zsidó lak. Derék erdő. F. u. Úsz és Gombos nemzetségek. Ut. p. Berthót.

Peklin (Keczer), tót falu, Sáros vmegyében,Ránkhoz $2^1/_2$ mfdnyire: 339 romai kath., 21 g. kath., 102 ev., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Kastély. Erdőhivatal. Vizimalom. F. u. a kamara, de bir benne a Keczer nemz. is. Ut. p. Eperjes.

Peklin (Orosz), orosz f., Sáros vmegyében, Radács fil., 117 romai, 154 g. kath., 4 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Eperjes.

Pekline, tót falu, Trencsén v.-megyében, Hricsó filial, 126 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Kis-Pél, puszta, Békés vgyében, Arad vmegye szélén, Elekhez egy órányira.

Nagy-Pél, lás P i l, Arad v.ben.

Pél, puszta, Tolna vmegyében, Szárazd mellett.

Alsó-Pél, (Dolni-Pial), magyar-tót falu, Bars vmegyében, 818 kath., 47 ref. lak. Kath. anyatemplom. Búzája, bora, fája, szénája, legelője elég. A birka- és lótenyésztés szépen divatozik. F. u. gr. Hunyady, stb. Ut. p. Verebély.

Felső-Pél, magyar falu, Bars vmegyében: 133 kath., 270 ref. lak. Reform. filial templom és oskola. F. u. többen.

Pelbárthida, magyar f., Bihar vmegyében, lapályos rónaságon, a Berettyó mellett, Váradhoz 3 mfd., 653 lak., kik közt 21 rom. kath., 34 g. kath., 293 ref., 12 zsidó, a többi n. e. óhitü, kik azonban magyarul tisztán beszélnek. Ref. és óhitü egyház. Határa 3760 hold, mellyből urb. szántó 910, rét 500, majorsági szántó 800, rét 690, közlegelő 860 hold. Lapályos fekete földe mindent gazdagon teremne; de az árvizektől sokat szenved, s nedves években a szarvasmarhák könnyen mételyt kapnak. A Berettyóban, melly egy malmot hajt, sok hal és rák fogatik. Birják: Juricskay Eduard, Miskolczy Clementina, Ónody Lajos, Buday Imre, Papszász Lajos, Kis-Marja város, özv. Szacsvay Györgynő, Sulyok József, Dobozy Lajos tömege, Széles Sándor, Bihary Zsigmond, Antalóczy Sándor, Komáromy Károly, Csupor Józsefnő, Posta Rozália és Boross Mihály.

Pelejthe, tót falu, Zemplén v.-gyében, ut. p. Vécséhez 1 mfdnyire: 324 romai, 56 görög kath., 55 ref., 69 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Szántófölde 2680 hold. Erdő. F. u. Ocskay, Szepesy, Kolosy s m.

Pellenne, puszta, Somogy v.-gyében, a ládi uradalomban.

Pelérd, lásd P e l l é r d.

Peleske (Kis), magyar f., Szathmár vmegyében, ut. p. Szathmárhoz 2 kis órányira: 10 romai kath., 241 reform. lak., s ref. anyatemplommal, melly igen régi épület, kerekded formára. Határa mind őszit, mind tavaszit bőven terem; erdeje és jó rétje van. F. u. a Becsky nemzetség fiága.

Peleske (Nagy), magyar falu, Szathmár vmegyében: 150 r., 375 g. kath., 24 ref., 12 zsidó lak., g. kath. s r. kath. fil. templommal, kevés elmagyarosodó tóttal és orosszal. Határa igen termékeny, rétjei száraz természetüek; három szakasz erdeje van. F. u. a Becsky nemzetség fiágon, mellynek itt szép és nagy lakháza van; egyébiránt nevezetes részt bir itt a b. Sennyei nemzetség is, és Buday. Ut. p. Szathmár.

Pélíföld vagy Sz.-Kereszt, népes érseki puszta, Esztergom vmegyében, Bajóttól délre $^1/_2$ órányira: 15 kath., lak. Hajdan itt a Johannitáknak monostoruk volt. A mult században ennek düledékeiben holmi remeték laktak, s magoknak kápolnát is építtettek; de később Barkóczy Ferencz esztergomi érsek ugyan ide monostort, s templomot épittetett, s azt a nazarénus szerzeteseknek által adta. Ezek eltöröltetése után, jelenleg egy áldozó pap lakik ott, s kétszer évenkint népes bucsujárások történnek.

Pellérd, magyar falu, Baranya vmegyében, szép rónaságon, Szent-Jakab hegy irányában, felette kies vidéken fekszik, ut. p. Pécshez $^3/_4$ órányira. Nyugotnak a hegyekre, keletészaknak Pécs városára, ugy az egész környékre regényes kilátás györködteti a szemet. Határa 4605 hold, mellyből szántóföld 2868 h., rét 845, legelő 340, szőlő 132, erdő 400 hold. Ebből ismét urbéri szántó 1668, rét 245, legelő 280, szőlő 116, majorsági szántó 1200, rét 600, legelő 60, szőlő 36, erdő 400 hold. Földe fekete, ného sárga agyag, s bőtermékenységű, bora jó; gyümölcse sok, s a cseresznyének egy neme, melly török cseresznyének neveztetik, e vidéken legkorábban érő. Lakja 1167 kath., 6 zsidó. Ékesíti e helységet az uraság csinos kastélya, és jó-izléssel készült angolkertje, honnan a vidékre ritka szép kilátás esik, egy mesterséges barlanggal, nyaralóval, üvegházzal. Van itt továbbá derék kath. paroch. templom, s egy uradalmi nagyszerű épület, melly gőzmalomnak van szánva, de most szeszgyárul szolgál. F. u. m. Czindery László ur.

Pély, puszta, Borsod vgyében, J.-Dorogmához tartozik, s 5646 holdra terjed. Ennek több külön nevezetü helyei vannak, u. m. Hordozó füzes erdő, a Tisza mellett, mintegy 60 h. füzes erdővel. Itt van a fél hold forma Teremtó, melly mintegy 16 holdat foglal, Kárászos, Keszegestó, különféle halakkal, s sulyommal bővelkednek. A lapos róna helyeken nád, gyékény, néhol pedig a gerinczeken jóféle széna terem, s helyenkint meglehetős szántóföldek is vannak. — A Ponyhás lapos, sásos szénát termő hely, de valami 12 köblös szántóföld is van benne, mellyben dohány szokott termesztetni. Az ároktői határszél felé, nem messze a falutól van az ugynevezett Pengyom, egy korcsmával. Itt kezdődik az ugynevezett Pélyi tó, melly 60 holdat foglal, s sok nádat, sulymot s gyékényt szolgáltat, s halakat táplál. Dorogmából árviz idején az itteni határrészen lehet legkevesebb vizzel kimenni.

1663. Pély, mint népes falu fordul elő, melly iránt folytatott perét Baratnaky Zsigmondnak T.-Daroczinál is emlitjük.

1698. E pusztába Bükk László uj adománnyal igtattatik.

1700. A Baratnaky leányág osztályt kér.

1701. A Szepesy család, s mind két ágon levő ivadéka, Pély, Geszt, Nagy-Mihály, Dorogma, Bükk, Eszlár és Sály helységekben, ugyszinte Darócz, Fejéregyháza, Leányfalva, Kács, Varilla és Kelemenháza helyekben Zekfarnosi Bodó családtól szerzett örökbevallására királyi jóváhagyást, s ugyan e mellett beigtatást nyer.

1714. Négyesi Szepesy János perét l. T.-Daróczinál.

1733-ban folyt ellenmondó pert Oszlárnál emlitjük.

1769. A Dáróczyak itteni részbirtokukat elzálogositják.

Pély, magyar falu, Heves vgyében, Heveshez délre 1 $^3/_4$ mfd., 1234 kath. lak., paroch. templommal. Szántóföldе szikes és mocsáros, de szénája

bőven van. F. u. b. Orczy László és György; gr. Szapáry, gr. Eszterházy, Bernáth, Radics, Dobóczky, Farkas, Frajzajzen. E helység határa nagyon lapályos levén, megjegyzendő, hogy a kertek lábánál csaknem minden gazdának van egy kikötött csónakja, s árvíz idején innen Szolnokra is lehajózhatni.

Pelsőcz (Pleisnicz, Pleschivecz), magyar m.-város, Gömör vmegyében, egy termékeny térségen, a csetneki és rosnyói Sajó összefolyásánál; Rosnyóhoz délre 1 $1/2$ mfdnyire. — Azon magasságra nézve 2-dik osztálybeli hegyláncz, melly pelsőczinek neveztetik, itt ér véget. — Van 931 ref., 25 evang., 184 kath. lakosa, s ref. szentegyháza. A vármegye közgyüléseit itt tartotta. Szántóföldei s rétjei bőtermékenységüek; a lakosok szép szabadságokkal (a többi között vérhatalmi s vásári joggal.) élnek, s különféle mesterségeket folytatnak. — Hajdani várát 1567-ben Svendi Lázár hányatta széljel, mint fentebb láttuk a Bebek György hütlensége miatt, melly nemzetségnek IV. Béla király ajándékozta több helységekkel együtt 1242-ben. Az 1849-ki magyar forradalomban leégett.

Tót-Pelsőcz (Plesovicze), tót m.-város, Zólyom vgyében: 65 kath., 1596 evang. lak., kik némely kiváltságokkal most is élnek, ámbár ezekből már tetemest vesztének. Evang. anyatemplom. Határa nagy, de nehéz müvelésü, rajta több szállások látszanak. F. u. a kamara. Ut. p. N.-Szalatna.

Felső-Pencz, tót-magyar f., Nógrád vgyében, Pest vmegye szélén: 515 kath., 460 evang., 9 ref, 200 zsidó lak. Kath. és evang. szentegyházak. Synagóga. Főgazdagsága szőlőhegyében áll, melly igen hires fejér bort terem. F. u. b. Prónay, b. Podmaniczky, és felette számos nemesek. Ut. p. Vácz.

Puszta-Pencz, puszta, Pest-Pilis vgyében, Pencz mellett.

Penészlek, orosz falu, Szathmár vgyében, ut. p. Károlyhoz nyugotra 3 órányira: 13 romai, 1024 g. kath., 15 ref., 44 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. — Nagy kiterjedésü határa csupa sivatag homok, melly főképen rozsot, tengerit, dinnyét terem; rétje kevés; erdeje igen szép, és vadakkal bővelkedik. F. u. Rhédey, Bernáth, Irinyi, pócsi basiliták stb.

Penyige, magyar falu, Szathmár vgyében, közel F.-Gyarmathoz, 38 romai kath., 440 ref., 26 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Földe, ha az árviz nem bántja, igen termékeny; a falu alatt szép erdeje, jó rétje és halászható vize van. F. u. Isák, Patay, Lövey, Törös s m. t. Ut. p. Szathmár.

Pentefalva, puszta, Nyitra v.-megyében, F.-Zéle mellett.

Péntekfalu, magyar falu, Vas vmegyében, a Rába mellett, a sárvári uradalomban, 305 kath. lakossal.

Péntekfalu, magyar falu, Zala vgyében, az alsó-lendvai uradalomban, 58 kath. lak.

Péntekfölde, puszta, Zala v.-gyében, Szécsi-Szigethez tartozik.

Súr-Péntek, lásd Súr.

Duna-Pentele, magyar mv., Fejér vgyében, a Duna jobb partján, Budához délre 4 postaállomásra, saját postahivatallal és váltással, Adony és Földvár közt. Lakja 2340 kath., 130 n. e. óhitü, 40 ref., 90 zsidó. Kath. és óhitü anyatemplomok. Nagy vendéfogadó. Sok duna-malom. Tágas határa igen termékeny; rétjei kétszer kaszálhatók; szőlőhegye jó vörös bort ad; juhtenyésztése és halászata figyelmet érdemel. F. u. b. Montbach, Mérey s más nemes családok. Némellyek azt tartják, hogy Anamaria romai város itt lett légyen; annyi bizonyos, hogy sok romai régiséget gyürüket, pénzeket, függőket találtak itt; s hi-

hető, hogy a város egy részét a Duna hullámai nyelték el.

Sár-Pentele, igen szép puszta, Fejér vgyében, Fejérvárral határos, termékeny szántóföldekkel, s különös kövér rétekkel, urasági kastélylyal, paroch. templommal. Lakja 80 kath., 60 ref. F. u. gr. Széchenyi Lajos, s a köröshegyi uradalomhoz tartozik.

Pénzeskut, puszta, Veszprém vgyében, Bakonybéllel határos.

Pér, magyar falu, Győr vgyében, a fejérvári postautban, ut. p. Mező-Örs. Lakja 883 kath., 58 evang., 250 ref. Kath. paroch. templom. Reform. leánygyülekezete Pázmánd anyához tartozik. Határa tágas, de homokos. Vendégfogadó. F. u. a győri püspök.

Pér, puszta, Honth vgyében, Sipek fil., 4 kath., 7 evang. lak.

Perbál, német-tót f., Pest-Pilis vgyében, 1410 kath. lak. Kath. paroch. templommal. Fekszik Budához nyugotra $3^1/_2$ mfd. Földei sikeres buzát teremnek; szőlője, erdeje, nádja elég. F. u. a kamara s m t. Van $58^{16}/_{32}$ egész urbéri telke.

Perbenyik, magyar f., Zemplén vmegyében, N. Tárkány fil., 110 romai, 186g. kath. 185 ref., 5 zsidó lak., 581 hold szántófölddel s jó rétekkel. F. u. gr. Klobusiczky. Ut. p. Ujhely.

Perbesháza, puszta, Gömör vmegyében, Sankfalva mellett.

Perbete, magyar falu, Komárom vmegyében, az Esztergomtól Érsekujvárra menő országutban; Esztergomhoz $3^1/_2$ mfdnyire, 1718 kath., 817 ref., 15 zsidó lak, kath. és ref. anyatemplomokkal, postahivatallal. Ennek határa, melly csak délről dombos, mint a többi érseki helységé szabályzatlan, s van 56 régi telke; a szántóföldek és rétek itt első osztálybeliek (hires a perbetei buza). F. u. az eszt. érsek.

Pércs, Mike-Pércs, vagy Kis-Pércs, magyar falu, Bihar v.-megyében, Debreczenhez 1 mfdnyire homokos térségen, 1453 lak., kik 47 zsidót kivéve reformatusok, s anyatemplomot birnak. Határa $7995^6/_8$ h., mellyből belsőtelek 170, szántó $3204^7/_8$, kaszálló $1510^7/_8$, legelő $2031^2/_8$ külső csárda nyomása $22^3/_8$, salétrom szérük 9, szőlőkert $126^6/_8$, utak $179^4/_8$, erdő $741^2/_8$ hold. Urbéri föld, összesen 2897 h., (2015 szántó, 755 kaszáló, de ez is nagyobb részben feltöretett, $126^6/_8$ h. dézmás szőlő; majorsági földek $2708^7/_8$ hold. A határnak hasonfele homokföld, másik fekete és szikes. A homokföldön terem rozs, a feketeföldön tavasz buza, árpa, zab, tengeri. Folyóere 3 van, u. m. Tekeres, Kondoros és Veker, mellyek azonban csak nem minden évben kiszáradnak. — Van itt 17 salétromfőző kazán, mellyekben a salétrom nemcsak nyersen, hanem tisztán eresztve is terményeltetik. F. u. a váradi deák káptalan; de curialisták is vannak, u. m. Sinay Károly, Szilágyi Mihály és János.

Vámos-Pércs, ez előtt hajduváros volt, ut. post. Debreczenhez 2 mfdnyire, kies erdők közt: 3150 ref., 10 romai kath., 30 zsidó lak., derék reform. templommal. Határa homokos; erdeje és sok szőlőskertje van.

Pere, magyar-orosz falu, Abauj vmegyében, a Hernád mellett: 362 r. kath., 353 gör. kath., 5 evang., 184 ref., 14 zsidó lak. Görög kath. és ref. egyház. Hegyes, völgyes határ, szép kastély. F. u. többen. Ut. p. Forró.

Perc, puszta, Veszprém vgyében, Nána mellett.

Perecse, orosz falu, Abauj v.-megyében: 23 kath., 262 g. kath., 7 ref., 7 zsidó lak. F. u. a jászói prépost. Ut. p. Meczenzéf.

Perecseny, orosz f., Ungh vgyében, ut. p. Ungvárhoz északra $2^1/_2$ mfdnyire, az Ungh mellett; 70 r., 754 g.

kath., 76 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. Márvány és mészkőbánya. Udvarbirói hivatal. F. u. a kam.

Pered, nagy magyar falu, Poson vgyében, a holt Vágh vizénél, Sellyétől 1 órányira: 1961 kath., 4 óhitü, 1 evang. lak. Kath. paroch. templommal. Tágas határa gazdag termékenységü; rétje, legelője, erdeje bőven; marhatartása nevezetes; mezején ez előtt izacs termesztetett. F. u. a pesti egyetem. Ut. p. Szered.

Kis-Pereg, puszta és f., Arad vgyében, Pécskához 1 mfdnyire. Maga a puszta 5600 holdat foglal el, mellyből 5300 h. szántóföld, 300 hold kaszálló. Földe fekete homokos, ritka, magas, sok esőt kiván, róna s mindent gazdagon terem. Semmi lapos, vagy mocsár nincs rajta. A k. kincstár birja. E pusztának egy részét magyar reformatusok ülték meg 1778-ban Szabolcs vgyéből Egyekről, s jelenleg 1400-an vannak, anyatemplommal együtt. Birnak ugyancsak a kis-peregi határból 1080 hold szántóföldet és 406 hold legelőt urbérileg, de e föld a fennevezett 5600 holdba nincs befoglalva, s igy Kis-Pereg egész kiterjedése 7086 hold. Maga a helység Kis-Pereg alatt, a puszta pedig csak Pereg név alatt ismeretes. Ezenkivül van még az alább következő Nagy-Pereg puszta.

Nagy-Pereg, puszta, Arad v.-megyében, de a mezőhegyesi katonai ménesintézethez tartozik, s együtt használtatik. Kiterjedése 9417 hold $^{650}/_{1100}$. Róna legjobb minőségü föld; ebből 4343 h. rét; 550 szántóföld; a többi kaszálló, legelő és erdő.

Peregh, magyar falu, Pest-Pilis vgyében, Pesthez délre 5 mfd, a Dunához $^{1}/_{4}$ mfd., 1257 kath., 2 evang., 12 ref., 6 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa nem nagy, de termékeny. Juhtenyésztése nevezetes. F. u. a Vattay nemzetség. Ut. p. Laczháza. Van $18^{4}/_{32}$ urbéri telke.

Peregyila, orosz ujtelep, Maramaros vmegyében, lásd Ökörmező.

Pereked, magyar falu, Baranya vgyében, a pécsváradi uradalomban, 450 katholikus lakossal, jó bort termő szőlőhegygyel.

Perekreszna, orosz falu, Beregh vmegyében, Bukócz fil., 5 rom. kath, 131 g. kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Peremarton, magyar falu, Veszprém vmegyében, Fejér vmegye szélén, a Séd vize mellett, 900 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Határa részint igen termékeny, részint köves. Erdeje szép; rétje kevés, de jó; vizimalmai vannak. F. u. a veszprémi káptalan.

Ó-Perént és **Sz.-Márton**, két magyar falu, Vas vgyében, Szombathely mellett, 1100 kath., 107 zsidó lak. F. u. a szombathelyi püspök.

Uj-Perént, magyar falu, Vas vgyében, ut. p. Sombathelyhez $^{1}/_{4}$ óra, 213 kath. lak., róna és termékeny határral. F. u. a szombathelyi püspök.

Perény, magyar falu, Abauj v.-megyében, Kassához 5 órányira egy kics felemelkedett helyen: 908 kath., 6 evang., 97 ref., 45 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Földei néhol soványak, de általjában termékenyek. — Ezen helységet II. András ajándékozta Dobos Jánosnak, a fényes Perényi nemzets. ősatyjának. Mostani birtokosa a b. Meskó nemzets. Ut. p. Hidas-Németi.

Perenye, Premendorf, magyar falu, Vas vmegyében, 483 kath. lak., jó buzatermő földdel, a rohonczi uradalomban. Ut. p. Kőszeg.

Peres, puszta, Békés vgyében, a Kállay nemzetség tulajdona. Kiterjedése 6000 hold s többnyire kaszálókból áll, de az árvizektől gyakran szenved. Ut. p. Tót-Komlós.

Pereszirova, orosz falu, Beregh vmegyében, A.-Vereczkéhez $^{1}/_{4}$

órányira, 159 g. kath. lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Pereszlény, (Prezirany), tót falu, Nyitra vmegyében, a Nyitra vize mellett, 887 kath., 50 evang., 58 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa tágas és termékeny; rétje sok és kétszer kaszálható; bora, fája elég; malma a Nyitra vizén igen jövedelmes. Híres gyümölcs-termesztés. F. u. a budai prépost, s a Batthyány nemes család. Ut. p. Nagy-Tapolcsán.

Pereszlény, magyar f., Honth vmegyében, ut.p.Ipolysághoz ½ mfd., 496 kath. lak., kik igen kapós dohányt termesztenek, melly füstölni legtöbbre becsültetik. Kath. paroch. templom. Sok gabona, bor, gyümölcs, dinnye. F. u. h. Coburg.

Pereszuye, (Pressing), horvát f., Sopron vgyében, Kőszeghez 1¼ mfd., 600 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Van jeles urasági kastélya és kertje. Határa 2820 hold, mellyből 868 h. szántó, 236 h. rét, 616 hold erdő, 100 h. szőlő. Földe nagy részben kövecses. F. u. gr. Eszterházy Ferencz.

Pereszteg, (Peresztagen), magyar falu, Sopron vgyében, N.-Czenkhez ¼ mfd., 900 kath. lak., paroch. egyházzal, szép kastélylyal és kerttel. Határa róna és sikeres buzát terem. A majorsági föld mennyisége nem közöltetett; a lakosok birnak 1022 hold szántóföldet, 140 hold rétet, 370 hold legelőt. 50 h. szőlőt, és 150 h. erdőt. F. u. gr. Széchenyi János.

Hosszú-Pereszteg, magyar m.város, Vas vgyében, gr. Erdődy Kajetán jánosházi uradalmában, 1300 kath., 10 zsidó lak., paroch. templommal. Határa tágas és termékeny; erdeje szép. Az uradalom itt nevezetes répa-czukor-gyárt alapitott. Ut. post. Kis-Czel.

Pergelin, (Pilgersdorf), német falu, Vas vgyében, h. Eszterházy uradalmában, 750 kath. lak., paroch. templommal. Földe agyagos és nehéz mivelésü. Erdő.

Pergwerk, német falu, Vas v.-gyében, ut. p. Kőszeg, 180 kath. lak., a szalónaki uradalomhoz tartozik.

Perjámos, német m.város, Torontál vmegyében, szép rónaságon, ut. p. Csatádhoz északra 3, a Maros folyótól ¼ óra távolságra. — Határa 9649 hold, és 196 □ öl, holdját 1600 □ ölével számitva. Ebből beltelek 288 hold, legelő 751 h., 360 □ öl, gödrök, árkok stb. 40 h., urb. szántóföld 5868 hold, s ezekhez némelly homokos részekért javitás 56 hold, 320 □ öl, kaszáló 1540 h., káposztás és konyhakertek 72 hold és 1590 □ öl, utak, vizes erek 215 hold és 1526 □ öl, uradalmi erdő 708 hold 1200 □ öl, urad. kaszáló 108 hold. A föld minősége nagyobb részben homokkal elegyes fekete föld, a többi része egészen fekete; átaljában gazdag termékenységü, s lakosai által kitünően miveltetik. — Szarvasmarhát ugyan keveset tartanak, csupán teheneket, s nevendék üszőket; durva gyapjas birkából is csak annyit, melylyekről lenyirt gyapju harisnya szükségeiket pótolhassa; ellenben a lótartás és tenyésztés virágzó, ugy hogy a város folyvást 4—5 csődört tart, mellyeket Mezőhegyesen szokott vásárolni. Népessége 3662 lélek, kik közt 3606 romai kath., 5 ágostai, 2 ref., 43 n. e. óhitü, 6 zsidó. Telkes gazda 269, házas zsellér 225, kézmüves 113, kereskedő boltos 5. A határát metsző Maroson 11 malom hires lánglisztet gyárt; a halászat is nem megvetendő; kivált pedig partján 6 fakereskedőnek nevezetes üzlete van. Van itt római katholikus templom, emeletes plebania és iskolaház, szinte emeletes vendégfogadó. — Országos vásárt tart april. 24-kén, jul. 15-kén, és sept. 29-kén; s hetivásárt minden

hétfőn. Birja a várost a zágrábi püspök, s a billjeti uradalomhoz tartozik.

Perjes, magyar falu, Gömör v.-gyében, ut. post. Rimaszombathoz 1 mfdnyire, 6 kath., 561 evang. lak. Van szőlőhegye, sok gyümölcse, cseresznyéje, tölgyes erdeje. F. u. h. Coburg.

Perk (Nemes), Pdrkowcze, tót falu, Nyitra vgyében, Nyitrához 1 1/2 óra, 119 kath., 10 evang., 9 zsidó lak. F. u. többen.

Kis-Perkáta, puszta, Fejér vgyében, Perkáta mellett, igen szépen elrendelt és jövedelmes puszta ez, nagy gazdasággal, s kitünő birkatenyésztéssel. Az ide vezető ut fasorokkal van beültetve. F. u. gr. Győry László.

Nagy-Perkáta, magyar falu, Fejérv.ben, ut.p. Adonytól délre 1 mfd., 2400 kath., 20 zsidó lak., kik dalmát eredetüek ugyan, de elmagyarosodtak. Kath. paroch. templom. Van 143 egész urbéri telke, szőlője, szép szarvasmarha-, s az uraságnak jeles birkatenyésztése. — Ékességére szolgál az uraságnak dombra épült izletes kastélya, egy gyönyörü kerttel. Birja a falut gr. Győry László, s feje egy uradalomnak, mellyhez még Kis-Perkáta, Barátlakás s Tolna vgyében Tápé, termékeny és terjedelmes puszták tartoznak.

Perked, puszta, Szabolcs vmegyében, Acsádhoz északra, 18 romai, 16 g. kath. lak., nyires erdővel. F. u. Pálfy, Finta, Gencsy stb.

Perkoszova, oláh-német falu, Temes vgyében, ut. p. Detta, 608 n. e. óhitü, 286 r. kath. lak., óhitü anyatemplommal. Van 77 7/8 egész urbéri telke. F. u. b. Hiller család.

Perkupa, magyar falu, Abauj-Torna vgyében, Varbóczhoz 1/4 mfdnyire: 325 kath., 601 ref., 4 zsidó lak. Ref. anya-, kath. fil. szentegyház. Tágas szőlőhegy. Erdő. F. u. h. Eszterházy, gr. Gyulay, Ragályi, Gedeon, Csiszár. Ut. p. Rosnyó.

Perlacz, tót falu, Gömör vmegyében, Jolsvához délre 1 órányira: 10 kath., 241 evang. lak., kik többnyire fazekások és pipacsinálók. F. u. h. Coburg. Ut. p. Rosnyó.

Perlep (Prilepe), tót falu, Bars vmegyében, Ar.-Maróthoz 3/4 mfd., 221 kath. lak. Van jó szántóföldc és rétje: vizimalma, erdeje, gyümölcsös kertjei; papiros-malma. — A dolinai puszta ide tartozik. F. u. többen. Ut. p. Verebély.

Permise, vindus falu, Vas v.-gyében, a szentgothárdi uradalomban, sovány, köves vidéken, 148 kath. lak.

Perneck, tót falu, Poson vgyében, erdők közt, a Kárpát hegye alatt, Posontól 4 mfd. Számlál 1079 kath, 17 zsidó lak. Kath. paroch. templommal. Határában van egy piskolcz-bánya. söt ezelőtt aranyra és czüstre is dolgoztak, de már most ez el mult. F. u. h. Pálffy. Ut. p. Malaczka.

Pernesz, puszta, Somogy vmegyében, Miklósi mellett. A régi nevezetes Perneszy nemzetség innen vette származását.

Pernyest, oláh falu, Arad vmegyében, erdős, hegyes vidéken, Tótváradhoz 3 órányira, 332 n.-e. óhitü lak., kis fatemplommal, 3 patakmalommal. Határa 1000 hold, mellyből 140 hold szántó, a többi erdőség. Szilvások. F. u. özv. Kaszonyi Aloysia assz.

Perőcsény, magyar f., Honth vgyében, az Ipoly vidékén: 51 kath., 730 ref. lak. Ref. anyatemplom. Gazdag határ. Jó vörös bor. Tölgyes erdő. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Esztergom.

Perse, magyar falu, Nógrád v.-gyében, 241 kath. lak. Földe jó; rétje, nádja elég. F. u. h. Coburg. Ut. p. Zelene.

Pertócsa, vindus f., Vas vgyében, a felső-lendvai uradalomban, 484 kath. lak., paroch. templommal.

Perul, oláh falu, Krassó vmegyében, ut. p. Lugoshoz $^1/_2$ óra, 503 n. e. óhitü lak., és anyatemplommal. Határa 3008 hold 300 □ öl, mellyből urbéri beltelek 101 hold szántóföld 303 h., rét 145 h., legelő 60 h., szorgalmi föld $8^3/$ hold; uradalmi erdő 1841 hold, szántó 32, rét $120^1/$, legelő $190^1/$ hold. Földe első osztálybeli, s igen szép tiszta buzát terem. Birja a kamara.

Perván, ném. Klein-Mutschen, horvát falu, Sopron vgyében, Kőszeghez 1 órányira, 34 házzal, 170 kath. lak. Van $157^4/_8$ hold soványy szántóföldje, 18 hold rétje, egy kis dombos legelője, s kertecskéje, 84 hold erdeje. Birja gr. Niczky Emánuel.

Pervat, puszta, Veszprém vmegyében, Mező-Örshez $^3/_4$ óra.

Pest, németül Pest, latinul Pestinum, királyiváros, Pest-Pilis v.-megyében, s egyszersmind legnagyobb, leggazdagabb, s legnevezetesebb városa Magyarországnak. Fekszik egy homokos térségen, a Duna bal partján, Budával átellenben, mellyel Europának egyik legelső remekmüve, egy pompás lánczhid által köttetik össze, Bécshez 36, Debreczenhez 24, Kassához 32 mfdnyi távolságra. Első eredete bizonytalan, de több történetiróink állitják, hogy a romaiaknak már itt gyarmatuk volt Transacincum név alatt. Béla névtelen jegyzője szerint pedig Toxus idejében vár vagy erősség volt, s mint illyent az emlitett fejedelem Billa és Baks testvéreknek ajándékozta. IGeyza alatt 1074—1077 a pesti vizivám, az ó-budai templom jövedelméül rendeltetett. 1233-ban a domokos szerzetesek Pesten szentegyházat építtettek. 1241-ben már mint gazdag virágzó várost a tatárok elpusztitották. Azonban IV. Béla ujra külföldieket leginkább németeket hiván be: csakhamar lábrakapott, ugy hogy 1255-ben a pesti posztósok a fejérváriakkal vetélkedhettek. 1395-ben Zsigmond vásárok tarthatására kiváltságot adott. 1458-ban a 14 éves Corvin Mátyás, főkép a Duna jegére állitott 20000 főre menő fegyveres sereg kiáltására, az ország Rendeitől királynak választatik. 1500.—1505. országgyülések a Rákos mezején. a 1514. várost Dósa György vezérsége alatt fellázadt parasztok égetik, rabolják. 1526. a mohácsi ütközet után Soliman Pestre is általjött, ugyan itt hidat veretvén a Dunán. 1530. először épittetik török mecset. 1551. a törökök visszafoglalván Pestet I. Ferdinand seregeitől: ezt 60 évig szakadatlanul birják. 1602. elvette ugyan kis ideig Roszwurm császári vezér; de 1605-ben ujra török kézbe esett; s ekkor a legnagyobb nyomoruságra jutott. Igy nem volt egyetlenegy ház, melly egész vagy ép lett volna; torony vagy szentegyház nem ékesitette a várost; a város közepét büzhödt árok vágta ketté; a keritések sövényből és sárból valának; kevés és rosz emberek lakták; kereskedésnek hire sem volt. Mellyre nézve Bocacius, ki Bocskay Istvánnak Mehemed vezérrel való öszszejövetelében kisérője volt, Pestet: „valóságos pestises tanyának nevezé." 1686. jun. 18-kán Budára költözvén át a Török, Pestet végképen és örökre elhagyá. Ez emlitett esztendő után uj lakosok, nevezetesen magyarok, de számos ráczok és németek is telepedtek le, mint ez látható a polgárok névjegyzékéből, melly 1686. óta a város levéltárában épségben őriztetik. 1703. oct. 23-kán, azaz egyidőben Budával ujra királyi városi rangot nyer. 1724. a királyi tábla és hétszemélyes főtörvényszék, 1784. pedig a magyar királyi egyetem Pestre tétetik. 1741. 1775. 1789. 1795. 1797. 1811

években a megáradt Duna a várost elboritván, telemes károkat okoza; de mind ezeket felülmulta az 1838-ki borzasztó árviz, melly 2000 háznál többet döntött le, s alig maradt ház, melly kisebb nagyobb részben meg nem rongáltatott volna; holott 1775-ben, melly azelőtt legnagyobb árviz vala, csak 561 épület dült össze. III. Károly, Maria Therezia, de főleg II. József alatt szépülni, s nevekedni kezdvén: azóta naprul napra sebes léptekkel halad elöre, annyira, hogy a népesség 70 év lefolyása alatt hétszer többre nevekedett, mint alább meglátandjuk. Az $184^{8}/_{9}$ magyar forradalomban, Pestnek története az országéval csaknem egy levén, ezt pedig még most minden részrehajlás nélkül megirni a lehetlenségek közé sorozván: ennek higgadt, igaz adatokra épült rajza, jövőre tartatik fel.

Pest jelenleg elosztatik a belső városra, és Lipót, Terézia, József, Ferencz, s az ujan létesitendő Ferdinand külvárosokra. Utszáinak száma 269, ezekből 116 egészen kövezett, nehánya négyszegü gránitkövekkel; 112 éjjeli világitásban részesül. Házak száma a város külső telkein (városliget, kertek), levőkkel együtt 5157. Piaczai közt első helyet érdemel az Ujpiacz a Leopold városban. Ez mind szépségére, mind nagyságára az elsőbbekkel vetélkedik Europában; 12 szentegyházai közül azonban egy sincs, melly épitészeti tekintetben figyelmet érdemelne. Ellenben a dunai lánczhid, mint illyen egész világon első helyen áll, s valódi remeke az épitészetnek. Épittette ezt egy részvényes társaság, melly főleg gr. Széchenyi István fáradhatlan munkássága által jöhetett létre, s épitője Clark Ádám angol épitész. Az összes költséget a kisajátitás s más nemü kérdések miatt még most meghatározni nem lehet, de körül belől 7 azaz hét milliom pengő forintra rughat. Középületei közt többen vannak jelesek: Illyenek a **rokkantak** vagy **Károly kaszárnya** olasz izlésre; a **tüzérek** roppant kaszárnyája vagy az ugynevezett **Uj épület**; 9 udvarral, mellyek közül a középső 180 □ öllel még nagyobb mint a fentebb emlitett uj piacz. Az ujan kiigazitatott **városháza** magas szép tornyával. A **vármegyeháza**. A **nagy városi német szinház** 1847 febr. 2-kán leégett, s az 1849-ki Budavár ostroma alkalmával még jobban megrongáltatott; de még is annyira kijavitva van, hogy benne játszhatnak. A **magyar szinház** szép és csinos izlésü épület. A **magyar nemzeti muzeum** roppant épülete; a **Ludoviceum**, a **kereskedőház** a dunaparti rakpiaczon. Általában pedig a Dunapart s a Lipót város annyi és olly csinos izlésü magánlakházakat s palotákat mutathat, hogy e része Pestnek akármellyik europai székesváros szebb részeivel méltán versenyezhet. — Népessége sebesen növekedik. Igy 1780-ban még csak 13,550 ember lakta; 1799-ben már 29870 lelket számlált; 1819-ben 47188 számra növekedett; 1835-ben pedig 66788 rendes lakosa volt. A mostani katonai összeirás eredménye még közölve nincs; de annyi bizonyos, hogy 1848-ban a népesség, mindent összeszámitván 120,000 lélekre felment; ámbár ugyanekkor a hivatalos összeirás 88,618 lakost talált, de kihagyván az összeirásból az ideiglenes lakókat, idegeneket, tanulókat, korházi népességet, katonaságot, stb. Ez összeirás után vallást illetőleg volt 65985 romai katholikus, 2027 ágostai, 1694 reformatus, 799 n. e. óhitü, 10,029 izraelita, 4972 különféle hitü, de nem romai katholikus, 112 papi személy. A különféle hitü de nem kath. lakosokból hihetőleg legnagyobb rész az ágostaiakra

és izraelitákra eshetett, mert ezek a hivatalos összeirásban csekély számmal tétetnek ki, sőt reformatusok is jóval többen vannak a kitett számnál. Az összes népességből esett a belvárosra 17,146, Lipót városra 11,800 Theréz városra 34,815, József városra 16,874, Ferencz városra 7983, öszszesen 88,618. Nyelvileg nem levén összeirva, ezt majd a mostani katonai összeirásból tudhatjuk meg: azonban bizonyos, hogy e tekintetben legszámosabbak a németek, aztán a magyarok: jóval kevesebb tót. és szerb; ámbár kevés lakosa van Pestnek, ki a magyar és német nyelvet együtt nem beszéllené, vagy legalább értené. Tótok főleg a József külvárosban laknak. Nem lesz érdektelen ez összeirásból a különböző foglalatosságu egyéneket is közölni. Volt tudniillik Pesten lelkész 112; táblai ügyvéd 556, s ezek közt 186 egyszersmind váltó ügyvéd; 144 orvostanár; 10 sebész; 22 arczkép és történet festő; 6 kőmetsző; 32 hangász; 3 könyvnyomó, most 5, 10 könyvkereskedő, 332 czipész; 305 német, 19 magyar szabó; 109 asztalos, 61 lakatos, 25 kovács, 25 órás, 28 aranyműves, 14 ezüstműves, 94 halász, 52 mészáros, 69 hentes, 34 molnár, 31 szücs, 45 pék, 19 kárpitos, 12 böröndös (Taschner), 11 rézmüves; 15 bádogos, 18 nyerges, 12 német, 6 magyar szíjgyártó, 12 magyar, 12 német timár, 15 épitőmester, 94 bérkocsis, 34 kávés, 18 czukrász stb. A kézművesek száma összesen 7694, mestereket, legényeket, inasokat, s az izraelita kézmüveseket is egybevéve. A kereskedők száma pedig a 2000 meghaladta, s ezek közt vala keresztény nagykereskedő 114, izraelita nagy kereskedő 126. A számos gyárak közül emlitendők egy nagyszerű czukorfinomitó, a pesti József hengermalom nagyszerű vasöntödéjével együtt, melly a mult őszszel leégett ugyan, de helyreállitásán erélyesen működnek; 1 nagyobb és 5 kisebb selyemgyár; 8 nevezetesebb gyapjugyapot- és fél selyem szövetgyár, a keletkezőben levő kincstári roppant szivar- és dohánygyár; 10 szivar, 2 vegykémi, 3 bőr, 3 kocsi, 1 viasz, 1 stearingyertya, 2 posztó, 2 pakfong, 6 gépgyár; a számos szesz, olaj, eczetgyárakat nem is említvén. De Pest sebes növekedését s mind inkább gyarapodó virágzását főkép kereskedésének köszönheti, melly hazai nyers termékekre nézve, bizonyosan legfontosabb egész osztrák birodalomban. S e virágzó kereskedést hatalmasan előmozditja a hajózható Duna, a mind inkább szélesebb kört foglaló gőzhajók és vasutak, melly utóbbiak közül a délkeleti egész Bécsig megnyittatott, a kereskedelmi bank, takarék-pénztár, s több váltóházak és biztositó-intézetek; s az évenkint tartatni szokott 4 országos vásár, mellyek különösen gyapjura nézve annyira fontosak, hogy e tekintetben Pest Boroszlót, Lipcsét, és Berlint is felülhaladta, miután itt évenkint középszámmal 120,000 mázsa gyapju adatik el. Tudományos intézetek közül megemlitendők a magyar királyi egyetem, a magyar tudós társaság, a magyar nemzeti muzeum, mind a három igen számos több ezerekre menő könyvtárral, s más természet és ipari gyüjteménynyel; a kath. királyi nagy gymnasium 8 osztálylyal, mellyben a kegyes szerzetbeli atyák magyarul adják elő a tudományokat; az ágostaiak gymnasiuma; kir. tanitóképző-intézet; kir. ipariskola, mellyben oktatási nyelv a német; kereskedési iskola, 9 romai kath., 1 ref., 3 n. e. óhitü, 2 izraelita elemi tanoda; a példányintézeten kivül 8 kisdedóvó, s végre számos nyilvános és magános fi és nőnevelő intézetek és iskolák.

Általában Pest középpontja a magyarhoni tudományosságnak és literaturának; mert azonkivül, hogy a Magyarországban megjelent könyvek $^9/_{10}$ része Pesten adatik ki: még most is az ostromállapot idejében 4 politikai (2 magyar, 2 német, egy megszünvén), 2 szakbeli (1 magyar, 1 német nyelven), 3 divatlap (2 magyar 1 német nyelven) jelenik meg. A jótékony intézetek közt különös emlitést érdemelnek a kir. zálogház, a nőegyesület, szegények-intézete, a kereskedők nyugdij-intézete elaggott kereskedők számára; a polgári kórház, mellyben egyszerre 650 beteg ápoltathatik, egyetemi kóroda, 2 izraelita kórház, gyermekkóroda, vakok intézete, stb. Ellenben érezhető fogyatkozása Pestnek: a fával beültetett nyilt, szabad térek, kertek és közmulató helyek hiánya, mellyet a távolfekvő város erdeje, s Ludoviceum kertje (Orczy kert), s a legujabban állitott Széchenyi sétatér is ki nem pótolnak. Végre nagy diszt és élénkséget adnak Pestnek, az itt központosuló országos és megyei közigazgatási, továbbá katonai és kincstári hivatalok. Igy székhelye Magyarország polg. helytartójának s fő hadparancsnokának, cs. k. posta,- harminczad, só, s más több ujan állitott kincstári és rendőrségi hivataloknak. Az uj polgári rendezés szerint pedig Magyarország 5 kerületre osztatván, ezek közül egy Pestről veszi nevezetét. E pesti kerület magában foglalja Pest-Pilis, Pest-Solt, Esztergom, Fejér, Külső-Szolnok, Heves, Borsod, Csongrád, Jászkún megyéket; s a kerületet kormányzó főispánnak; továbbá a kerületi főtörvényszéknek székhelye szinte Pest; a főispán oldala mellett egy kerületi főparancsnok állván. Mint fővárosa Pest-Pilis megyének, ennek főnöke, s törvényszéke is Pesten székel. — Határa Pestnek összesen 19,061 hold, holdját 1200 □ ölével számitván. E mennyiségből a város fekvése tesz 2068 holdat, szántóföld van 941 hold, rét 4885 h., szőlőhegy és kert 1268½ h., erdőnek kiosztott térség 415 h., városerdeje tesz 308 h., dunasziget 200 hold, legelő, utak, mocsárok, stb. 8975 h. A föld általában homokos, de helylyel helylyel kövér szántóföldek is láthatók, azonban a jó müvelés s a trágya bőség miatt itt a homokföldek is többet teremnek mint másutt a fekete televényes telkek. Szőlőhegye K ő b á n y á n a k neveztetik, s ez igen becses, tartós fejér bort terem, melly mindenesetre az első rangú magyar borok közé sorozható. Legelője, melly a történetileg nevezetes R á k o s mezején terül el, még most is kelleténél nagyobb tért foglal el; azonban részletes eladás által idővel még pénzbányája leend az eladósodott városi pénztárnak.

Uj-Pest, ujonnan telepitett magyar helység, Pest-Pilis vmegyében, Pest határának tőszomszédságában északra 1 órányira, a Duna bal partján. Van itt 24 urbéri telek, sok mesterember, 490 r. kath., 183 izraelita lakos. A pestiek itt több földeket vásárolván, szép szőlős és gyümölcs kertek s nyári mulatóházak láthatók. Birja gr. Károlyi István.

Pestere, lásd Esküllő.

Pestes, oláhul P e s t y i s, oláh falu, Bihar vmegyében, a Rézhegy déli tövében, 3 dombon, mellyek a sólyomkői, Közép és Lukucza patakok által választatnak-el. Ut. postája Elesd, ½ mfd. Lakja 864 n. e. óhitü oláh, anyatemplommal. Egész urb. telek 24, de ennek nagyobb része erdőn feküvén, csak mint kaszálló használtatik. Határa sovány sárga agyag. A pestesi erdőn van a sólyomkői üveggyár letelepitve. Birja. gr. Batthyáni József.

Pestere, puszta, Bihar vmegyében, Ugra mellett, s az idevaló birtokosok birják; hatalmas buzatermő határral.

Pestyere, oláh falu, Krassó v.-megyében, a Temes mellett, Karánsebeshez 1 órányira: 747 óhitü lakossal, s anyatemplommal. Birja Theodory család.

Pészak, oláh-német falu, Torontál vmegyében, részint róna, részint kissé dombos vidéken, ut. p. Csatádhoz északra 2 mfdnyire. Határa 4665 1/4 hold, mellyből szántóföld 3587 hold, legelő 702 hold, szőlő 58 2/4 hold, beltelek 317 3/4 hold. Ebből urbériség 2884 2/4 h., uradalmi szántó 675 hold, kaszálló 80 hold, erdő 106 hold. Földe fekete homok, melly mindent megterem, de különösen szereti a kukoriczát. Nevezetes a helységben, hogy itt akárminő hosszas esőzés után nincs sár, hanem az eső ut'n mindjárt a legtisztábban lehet járni. Népessége 2210 lélek, kik közt 1718 n. e. óhitü oláh, 492 r. kath. német, 92 egész, 50 fél, 3 fertály telkesgazda, 172 zsellér, 157 lakó, 27 kézmüves, 3 kereskedő. Óhitü anyatemplom. Birja a helységet Bajzáth József kir. tanácsos.

Kis-Peszek, magyar falu, Honth vmegyében, Bars vmegye szélén a Szikincze vizénél: 63 kath., 2 ev., 12 ref. lak. Szőlőhegy. F. u. többen. Ut. p. Zeliz.

Nagy-Peszek, magyar f., Honth vmegyében, Bars vmegye szélén; 82 kath., 15 evang., 410 ref. lak. Ref. anyaszentegyház. Nagy juhtenyésztés. F. u. gr. Eszterházy Jánosné. Ut. p. Zeliz.

Alsó és Felső-Peszér, roppant nagy puszta, Pest-Pilis vmegyében, 17,700 holdból áll; Gyónhoz délre: 309 kath., 5 evang., 6 ref. lak. F. u. a cs. k. nemzetség.

Peszerin, tót falu, Bars vmegyében, Vichnye mellett; 539 kath., 9 evang. lak., kik bányászságból táplálják magokat; Sok gyümölcs. F. u. a kamara. Ut. p. Selmecz.

Peszkócz, vindus falu, Vas v.-megyében. Ut. p. Radkersburg. 184 evang. lak.

Pét, lásd Péth.

Petancz, vindus falu, Vas vmegyében, a felső-lendvai uradalomban, közel a Murához, 416 kath. lak., kath. fiókegyházzal, népes bucsukkal.

Petao, puszta, Bács vmegyében, Lality és Torzsa közt, 6723 hold gazdag termékenységü határral, holdját 1100 □ ölével szántván. F. u. a kamara.

Petárda, horvát falu, Baranya vmegyében, a dárdai uradalomban, 950 kath. lak., fiók templommal, nagy marhatenyésztéssel. Ut. p. Lapáncsa.

Pete, kis magy.-oláh falu, Szathmár vmegyében, P. Daróczhoz közel: 224 g. kath. lak. s anyatemplommal. Határa szük, de jó termő, egy kis erdeje is van. F. u. gr. Károlyi. Ut. p. Szathmár.

Petegd, oláhul Petyigd, oláh falu, Bihar vmegyében, egyenes földön, ut. postája Várad 4 mfd. Lakja 859 n. e. óhitü anyatemplommal. Van 1821 hold szántófölde és rétje, mellyek össze-vissza használtatnak, s laposon feküvén termékenyek; továbbá 120 hold dombos sovány szántóölde, 140 hold legelője, és 600 h. erdeje, melly legelőnek is használtatik. Vize az ugy nevezett Kristyor, melly a Fekete-Körös árját veszi fel. Birja a váradi deák káptalan, kinek itt az erdőn kivül csak 30 hold majorsága van.

Peteháza, puszta, Zala vmegyében, Bucsuta és Oltárcz közt.

Petend, szép puszta, Fejér vármegyében, a buda-fejérvári országut mellett, Sárközy Kázmér ur csinos lakházával. Róna határa igen szép

tiszta buzát terem. Birják a nyéki Kutas ágon levő közbirtokosok. Ut. p. Mártonvásár.

Petend, puszta, Veszprém vmegyében, Nyárád mellett.

Petend, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Szigetvár, 300 ref. lak., anyatemplommal. Birja gr. Batthyáni.

Petend, magyar falu, Zala vmegyében, az Eger vize mellett, a budai országutban, ut. p. Veszprém, 368 kath. lak., paroch. templommal. Fekete földje termékeny; tölgyes erdeje igen szép; rétjei jók; vizimalmai vannak. A devecseri urad. tartozik.

Petend, puszta, Zala vmegyében, Csatár és Bak közt.

Petend, puszta, Zala vmegyében, Nagy-Récse és Sz. Jakab közt.

Petény, puszta, Poson vmegyében, Alistál filial. 6 kath. lak.

Alsó-Petény, magyar-tót falu, Nógrád vmegyében, 535 kath., 31 evang., 1 ref., 112 zsidó lak. Két csinos uri lakház. Synagóga. Határa dombos, völgyes és jó termékenységü. Szőlőt is mivel. F. u. Gyurcsányi, Somogyi, s m. t. Nevezetes ezen helység arról, hogy Verbőczi István itt találá fel pihenő helyét, melynek emlékezetére egy márvány táblára illy felirás tétetett.

Legeshic Patriae sripsit Verbőcius olim
Lex manet, at cecidit scriptor, et ipsa Domus.
Rudera nunc areis rursus tolluntur in altum.
Paci non Liti, Saxa datura locum.
Hic ponam Curis finem, hic cum Stirpe qiescam.
Spes vana hic solvat, Spes mihi sola Deus.
Therésla BLaskoVICs VIDVa IgnatII GyVrCsányI.
PIIs gentIs sVae ManIbus posVIt.

Ut. p. Vácz.

Felső-Petény, tótul Hornc-Petyani, tót falu, Nógrád vármegyében, hegyektől környezett völgyben, ut. p. Váczhoz északra $1\frac{3}{4}$ órányira, 450 ágostai, 120 r. kath., 28 héber lakossal, kik közt 28 telkesgazda, 58 zsellér, 3 kézmüves. Urbéri telek 28, s ezután birnak a lakosok 720 hold földet; a többi majorság. Vörös agyagos földe a zabot leginkább szereti; rétje sok helyt sásas szénával szolgál; erdeje kevés, s legelője is nagy részben kopár, szőlőt szinte müvel. A helységen keresztül folyik a Lókos vize. Van itt evang. anyatemplom, a helységen kivül egy omladozott régi szentegyház, és egy Sz. Kut nevü forrás, mellyet a nép szemgyógyitásra használ. Birják b. Podmaníczky János, Osztroluczky Miklós, Prónay János örökösök, Somogyi Ferencz, Kamánházy Ferencz, Bory Manó, Bory Lajosnő, Lieszkovszky József, Boka Francisca, Podluzsányi, Ujfalusy örökösök, Angyal János, Horváth Jánosnő, stb.

Péterd, német falu, Veszprém vmegyében, Győr vmegye szélén, ut. p. Mező-Örs, 554 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Határa dombos és termékeny; jó bort termeszt. Birja a szentmártoni főapát.

Peterd, puszta, Veszprém vmegyében, Nyárád mellett.

Kis-Peterd, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, ut. p. Szent-Lőrincz. Határa $907\frac{5}{8}$ hold, mellyből urbéri szántó $382\frac{5}{8}$, rét $155\frac{7}{8}$, közös legelő $146\frac{4}{8}$, szőlő $222\frac{5}{8}$ hold. Földje jó, s mindent sikerrel terem. Lakja 181 ref., kik közt 25 telkesgazda, 10 zsellér, 1 lakó. Van egy csinos reform. temploma. F. u. h. Eszterházy.

Nagy-Peterd, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, ut. p. Szent-Lőrincz. Határa $1575\frac{4}{8}$ hold, mellyből urbéri szántó 754, rét 314, szőlő 206, közös legelő 294 hold.

Földe fekete és igen jó termékenységü; szarvasmarhát, lovat is jócskán tart; bora bőséggel. Lakja 432 reformatus, kik közt 70 telkes gazda, 7 házas zsellér, 3 lakó. Ref. anyatemplom. F. u. h. Eszterházy Pál.

Magyar-Peterd, magyar f., Baranya vmegyében, szőlőhegy alján fekszik, ut. p. Pécs. Van itt $32^{4}/_{8}$ urb. telek. Földe jó, terem buzát, rozsot, kétszerest, kukoriczát. Van itt egy góth modoru régi torony, mellyhez az imaház hozzáfüggesztve áll, egy két kerekü malom, melly vizét a sz.-kuti forrásból veszi. Lakja 403 reformatus, 85 r. kath. Ref. anyaekklézsia. F. u. gr. Batthyáni Iván.

Kis-Peterd, puszta, Bihar v.-gyében, Harsány és Ugra közt. Határa felette jó, de a Sebes-Körös árjai látogatják, s ezek 1529 hold nádas rétet csinálnak. F. u. Ferdényi Antal örökösei.

Mező-Peterd, magyar falu, Bihar vgyében, szép síkságon, Váradhoz 3 mfd., a pesti országutban, 50 rom. kath., 428 n. e. óhitü, 18 ref. lak., kath. és óhitü anyatemplomokkal, két csinos nemesi udvarházzal. Határa 5080 holdra terjed, mellyből urbériség 735 hold szántó és rét, 122 h. legelő; majorság 4222 hold, beleértvén egy kis erdőt is; szőlője nincsen. Földe fekete s gazdag termékenységü; terem buzát, zabot; de jelesebben tengerit, burgonyát, babot, tököt. A földes uraság sok birkát tenyészt. F. u. özv. Gázsy Antalné és Gázsy Imre ur.

Péterfa, puszta, Poson vgyében Várkony filial, 28 kath. lak.

Péterfa, magyar falu, Vas v., a vasvári uradalomban, 350 kath. lak.

Péterfa, magyar falu, Vas v., az ikervári uradalomban, 150 kath. lakossal.

Péterfa, puszta, Baranya vgyében, Dencsházához tartozik.

Alsó-Péterfa, Unter-Petersdorf, német falu, Sopron vgyében, Sopronhoz délre $1^{1}/_{2}$ mfd., egy dombon, 413 kath. lak. A majorsági birtok nem közöltetett; a lakosok birnak 230 h. szántóföldet, 51 h. rétet, 40 h. szőlőt, 116 h. irtást. Erdőt csak az uraság bir. Patakja 2 malmot forgat. Birja h. Eszterházy.

Felső-Péterfa, Ober-Petersdorf, német falu, Sopron vgyében, Sopronhoz keletre 3 mfd., Ausztria szélén, hegyes vidéken, 365 kath. lak. A majorsági föld mennyisége nem közöltetett; a lakosok birnak 289 h. sovány szántóföldet, 57 hold rétet, 120 h. erdőt. Schwarzbach nevü patakján egy deszkametsző malom van. Birja h. Eszterházy.

Péterfalva, Gömör v., magyar falu, ut. p, Rimaszombathoz délre $2^{1}/_{2}$ mfdnyire: 528 kath. lak. Kath. paroch. templom. F. u. többen.

Péterfalva, Bereg-Ugocsa v., magyar nemes helység; 12 romai, 98 gör. kath., 427 ref., 14 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa, mellyet északról a Tisza zár, fekete porhany föld, s igen buja, csak hogy a népességhez képest szük, 's fában is szükséget szenved. Ut. p. Halmi.

Péterfalva, lásd Petrovilla, Nyitra v.

Péterháza, puszta, Bihar v, a váradi deák püspök váradi uradalmában.

Péterhida, magyar falu, Somogy vgyében, közel a Drávához, ut. p. Babócsa $^{1}/_{2}$ óra, 400 kath., 93 ref. lak., nagy erdővel. Birja gr. Széchenyi Pál, s dráva-melléki urad. tartozik.

Péteri, tót falu, Pest-Pilis vmegyében, Pesthez keletre $2^{3}/_{4}$ mfd., 13 kath., 596 evang. lak. Evang. anyaszentegyház. Határának fele homokos, a többi termékeny; bora jó; legelője

szük; erdeje nincs. F. u. Földváry Miklós.

Péteri, puszta, Pest-Pilis vgyében, Gubacs, Szent-Lőrincz puszták, és Soroksár mellett, 3416 hold határral. A gödöllői uradalomhoz tartozik.

Péteri, magyar falu, Vas vgyében, a Gyöngyös mellett, 98 kath. lak. F. u. a Jelencsics család. Ut. p. Szombathely.

Puszta-Péteri, népes puszta, Pest-Solt vgyében, a szegedi országutban, Félegyházához délre 2 mfd., 1830-ban megnépesitetett, s számlál 1898 lakost, kik dohánykertészek. — Postahivatal és váltás Kis-Telek és Félegyháza közt.

Peterman, tót falu, Gömör v.-megyében, a Zdjárhegye öblében: 5 kath., 297 evang. lak. Határa hegyes, sovány; rétje semmi sincs. F. u. csetneki uradalom. Ut. p. Rosnyó.

Petermező (Petrovjenecz), tót falu, Sáros vmegyében, Dobó fil., 170 kath., 4 evang., 12 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Eperjes.

Peternye, puszta, Zala vgyében, Barabás mellett.

Péterszeg, magyar falu, Bihar vmegyében, s Szent-Péterszegnek is iratik; a Berettyó vize mellett, szép sikságon, Debreczenhez 4 mfdnyire, s ez utolsó postája. Lakja 1455 reform., 28 romai kath., 19 zsidó. Ref. anyatemplom. — Határa 5010 holdat tesz, mellyből szántóföld 2656 h., 3 vékás kaszáló-rét 1568 h., legelő 796 h., ezenkivül van egy kis fiatal erdő; mintegy 80 holdnyi. Ezekből urbéri szántóföld 1729 h., majorsági 927 h., urb. kaszáló 817 h., major. és nyomás 752 h., urb. legelő 711 hold. — Szántóföldei alkalmas partos helyen levén, fekete agyagosak, s ha trágyáztatnak buzát, kétszerest, tengerit, zabot gazdagon teremnek, de árpának nem kedvezők. Állattenyésztése a hamar kisülő legelő miatt nem igen jó karban áll, ámbár lakosai Pestre is erősen fuvaroznak. A Berettyóban gazdag halászat történik, ezenkivül van 2 tó, mellynek vizét sem ember sem állat nem ihatja. — Ezekbe az uraság minden évben egy mázsa halat vitet a Berettyóból. — A két tó neve: Gáptó és Horgas. F. u. a váradi deák káptalan.

Pétertelek, puszta, Szabolcs vmegyében: 12 ref. lak. F. u. Ibrányi.

Péter-Vágás, lásd Vágás.

Pétervására, magyar m.-v., Heves vgyében, Egerhez észak-nyugotra 1 mfd., 1469 kath., 20 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Derék uraségi kastély és kert. Erdő. Határa részint hegyes, dombos, részint róna; földe agyagos és homokos, de elég termékeny. F. u. gr. Keglevich Gábor.

Petesháza, magyar falu, Zala vgyében, az alsó-lendvai uradalomban, 521 kath. lak.

Péth, puszta, Veszprém vgyében, Palotához délre $1/2$ óra, kövér rétekkel.

Pethő, lásd Pető.

Peticse, tót falu, Zeplén vgyében, ut. p. Homonnához 1 órányira: 565 romai kath., 10 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Hegyes határ. Erdő. 263 hold szántóföld. F. u. özv. gr. Szapárynő.

Petirs, oláh falu, Temes vgyében, Lippához 4 órányira, egy magas dombon, erdős, hegyes vidéken, 368 n. e. óhitü lak., kik közt 13 fél, 21 negyed, 15 nyolczad telkes, 15 zsellér, 11 lakó. Anyatemplom. Urbéri szántóföld 327 h., legelő 62 h., kaszáló 145 h., belsőség 60 h., szilvás 32 hold 800 □ öl. Majorsági szilvás 40 h. 180 □ öl, korcsma, mészárszék 16 h., szántóföld 180 hold, erdő 1930 hold és 165 □ öl, templom, tanoda 39 h. 800 □ öl, utak s haszonvehetlenek 84 h. 200 □ öl. Földe hegyes, köves és sovány; fő gaz-

dasága erdejében és szilvásaiban van. F. u. a kir. kincstár.

Petkócz, orosz falu, Zemplén vgyében, Mogyoróska fil., 4 romai, 200 görög kath., 10 evang., 6 zsidó lak. 488 hold szántófölddel. Ut. post. Eperjes.

Petlend, puszta, Bihar vgyében, lásd Homorog.

Petneháza, magyar falu, Szabolcs vgyében, Madához nyugotra 1 órányira: 88 romai, 455 g. kath., 345 ref., 15 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 2$^7/_8$ első osztálybeli egész telekkel. Dohányt bőven termeszt. F. u. Borbély, Barkó, Böszörményi, Drevenyák, Sz.-Miklósy, Vitéz s m. Ut. p. Berkesz.

Pető, népes puszta, Nógrád v.-gyében, Varbó fil., az Ipoly parton: 123 kath., 37 evang., 5 ref., 6 zsidó lak., és több ékes uri lakházakkal. F. u. Darvas, Szilassy, Pongrácz, Horváth s m. t. Ut. p. Szakál.

Petőfalva, népes puszta, Zemplén vgyében, Turány fil., 18 romai, 106 g. kath., 12 zsidó lak. Görög templommal, 245 h. szántófölddel.

Petőfalva (Petyov), tót falu, Nyitra vmegyében, Pecsenéd mellett: 191 kath. lak. F. u. az Uzovich család. Ut. p. Galgócz.

Petőfalva, (Petyova), tót falu, Zólyom vgyében, a Garan bal partján: 42 kath., 153 evang. lak., s igen jó határral. F. u. többen. Ut. p. Beszterczebánya.

Petőfalva, vagy Koldusfalva, németül Bettelsdorf, német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz nyugot-északra 2 mfd., 130 kath., 500 evang. lak., s anyaekklézsiával. Határa részint hegyes, részint róna, s elég termékeny. Van 1073$^1/_8$ hold szántófölde, s rétje, 12 h. legelője, 12$^4/_8$ h. szilvása, 97 hold szőlőhegye, és 200 hold erdeje. Körte, alma, dió és szilva bőven termesztetik. Vörös bort is szür, melly igen kapós és kelendő. F. u. h. Eszterházy.

Petőháza, magyar falu, Sopron vgyében, ut. p. Fertő-Sz.-Miklós és Endréd közt az Ikva mellett, 340 kath. lak., csinos lakházzal. Van 397 hold szántófölde, 186$^4/_8$ h. rétje, 44$^4/_8$ hold belső telke és utjai. Földe jó minőségü. Telkes gazda 28. F. u. Murayné assz., szül. Tibolth Constantia.

Petőhenye, magyar falu, Zala vgyében, ut. p. Egerszeg, 153 kath. lak. F. u. gr. Festetics.

Petrahó, magyar falu, Zemplén vgyében, rónaságon, Sárospatakhoz $^1/_4$ órányira a Bodrog mellett: 387 ref. lak., kik közt 17$^3/_4$ telkes, 28 zsellér, 6 lakó. — Határa 1871 hold, mellyből beltelek 39 h., szántóföld 670 h., rét 474 h., közös legelő 226 h., utak 7 h., földesuri erdő 457 hold, urbériség 709, majorsági szántó 25 hold. — Földe minden gabona nemet bőven terem. Van egy Kengyel nevü tava 72 hold területü. Szőlőt a pataki hegyen birnak. Ref. anyatemplom. F. u. h. Breczenheim Ferdinand.

Petrány, oláh falu, Bihar vmegyében, hegyes, völgyes vidéken, Belényeshez 1 mfdnyi távolságra: 486 g. kath. lak., anyatemplommal. Urb. szántó 276, rét 90, legelő 64, majorsági erdő 550 hold. Földe meglehetős. Vízei: egy patak, s a Fekete-Körös. F. u. a váradi görög püspök. Nyugoti oldalán egy meredek sziklahegy Pontoskőnek neveztetik.

Petrász-Sólymos, oláh f. Bihar vgyében, Belényeshez $^1/_2$ mfd., lapályos helyen: 433 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Urb. szántó 360, rét 210, urasági erdő 1200 hold. — Van egy patakja. F. u. a váradi görög püspök.

Petri, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, Jósvafőhöz keletre $^1/_2$ mfd., a kassai országutban: 22 kath., 597 ref., 23 zsidó lak. Ref. anyaekk-

lézsia. Földe, rétje jó; legelője, szőlője elég. F. u. Bárczay. Ut. p. Rosnyó.

Petri, horvát falu, Zala vgyében, ut. p. Nagy-Kanisához nyugotra 1 óra, 160 kath. lak. F. u. Inkey.

Petri, lásd G á l o s - P e t r i.

Petri (Lövő), magyar falu, Szabolcs vmegyében: 47 romai, 51 gör. kath., 276 ref., 34 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 1 1/8 2-dik osztályb. egész telekkel. F. u. Balogh, Barla, Dicső, Dobos, Királyfalvi, Ladár, Nagy, Pelsőczy, Szalay, Szalóczy, Szegedy, Szentmiklósy, Szesztay, Tokaji, Uray, Várady. Ut. p. Berkesz.

Petri (Pócs), magyar-német-tót falu, Szabolcs vmegyében, ut. p. Kállóhoz keletre 1 mfdnyire: 1052 rom., 86 g. kath., 18 ref., 8 evang., 45 zsidó lak., romai kath. paroch. templommal, 14 2/8 2-ik osztálybeli egész telekkel. Dohányt sokat termeszt. F. u. b. O-Naghten, b. Horváth, Oláh, Kállay, Olász.

Petri (Mező), német falu, Szathmár vmegyében, ut. p. N.-Károlyhoz 2 mfdnyire a debreczeni postaulban: 996 romai, 35 gör. kath., 21 ref., 5 zsidó lak., rom. kath. anyatemplommal, nevezetes lótenyésztéssel. Róna fekete földe gazdagon termő; szőlője s erdeje mind az uraságnak, mind a lakosoknak van. F. u. gr. Károlyi, gr. Teleki László örökösei, Bagossy, Menszáros.

Mónos-Petri, lásd M ó n o s - p e t r i.

Alsó- és Felső-Petri, két puszta, Nógrád vmegyében, 12 kath., 26 evang. lak. Garáb mellett.

Hernád-Petri, magyar falu, Abauj vmegyében, 298 kath., 5 ev., 91 ref., 4 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Ref. szentegyház. Több gazdasági épületek. Nagy erdő és bortermesztés. F. u. a szepesi püspök és káptalan. Ut. p. Hidas-Németi.

Sajó-Petri, orosz-magyar f., Borsod vmegyében, igen lapos vizenyős helyen, Miskolcztól 12/16 állomásnyira. Határának területe teszen 1,808,076 □ ölet, mellyből belső telek 25 h. 188 □ öl, szántóföld 323 h. 1061 □ öl, legelő 51 h. 370 □ öl, erdő 283 h. 627 □ öl, rét s mocsáros vizállás 822 h. 1030 □ öl, összesen 1056 hold 876 □ öl. Urbéri egész telek van 13 3/4, minden telket réttel együtt (a rét is hol csak lehet feltöretik s szántóföldnek használtatik); 48 holdra számitván tészen 660 holdat; allodialis szántóföld nincsen. A helység határának tagositása most van foganatban. — A föld minősége sok féle, van jó fekete agyag, homokkal vegyes föld, terem tisztabuzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát, mindenféle hüvelyes - veteményt, mezei gazdasága jó állapotban van, mivel a lakosok szorgalmasok; az állattenyésztés csak a helybeli szükségre üzetik. A lakosok legnagyobb része földmivelésből, és napszámból él, ezenkivül foglalatosságuk szekerezés mesteremberekkel vásárokra és kereskedői árukkal Pestre, Kassára, Debreczenbe; a nőnemnél a mezei munkán kivül fonás, szövés. Lakosok száma 896, u. m. rom. kath. 366, óhitű 521, zsidó 9; ezek közül r. katholikus férfi 150, nő 196; óhitü férfi 250, nő 271, uj magyar férfi 8, nő 12; zsidó férfi 4, nő 5. Telketbiró gazda van 77, házas zsellér 52, házatlan 12, kontár kovács 2. — A helység határát keresztül folyja a Sajó vize, mellynek szabályoztatása ohajtandó volna, mivel rendkivüli áradásaival a szántóföldeket, sőt a helységet is kevés házakat kivéve, elönti s összedönti, mellynek szomoru példája csak most harmad éve is megtörtént. — Van egy óhitü temploma paplakkal, normalis oskolája, egy korcsmája. — Fele részét birja a királyi kincstár, felét pedig a helytartó tanács, vagy

a vallásos alapitvány, melly most haszonbérben van.

Petrik, tót-orosz falu, Zemplén vmegyében, Málcza fil., 390 rom., 216 gör. kath., 10 ref., 31 zsidó lak. Gör. kath. templom. 572 hold szántóföld. F. u. többen. Ut. p. N.-Mihály.

Petrikény-Zavojén, oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában, 418 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal, $8^1/_8$ urbéri telekkel.

Petrilova, oláh falu, Krassó vmegyében, Szászkához $1^1/_2$ órányira: 1104 n. e. óhitü lak., anyatemplommal.

Petris, oláh mező-város, Arad vmegyében, Erdély szélén, közel a Maroshoz, hegyek között, rónaságon fekszik, Aradhoz 10 mfd., ut. postája Soborsinhoz 2 órányira: 10 kath., 11 reform., 512 n. e. óhitü lak., fatemplommal. — Hegyes, völgyes határa 4914 hold, mellyből szántóföld a régi abrosz szerint 660 hold, de ebből mintegy 154 holdat a Maros elhordott, kaszáló 256 hold, legelő 800 hold, szőlő 1 hold, erdő 3197 hold. Ebből majorság az erdőn kivül 42 h. szántó, 50 h. rét, 400 h. legelő, 1 hold szőlő. Földe jó; van 3 patakmalma, és 4 országos-vására, u. m. jan. 1., mart. 8., jun. 23., és aug. 1. F. u. Szalbek György.

Petrócz, tót-orosz falu, Ungh vmegyében, ut. p. Ungvárhoz északra $1^1/_4$ mfdnyire: 176 romai, 90 gör. kath., 10 zsidó lak. Derék bikkes erdő. Sok és hires cseresznye. F. u. Petróczy.

Petrócz, tót-orosz falu, Zemplén vmegyében, Hrubó fil., 128 romai, 60 görög kath., 10 zsidó lak., 315 hold szántófölddel. F. u. gróf Barkóczy és b. Vécsey. Ut. p. Nagy-Mihály.

Petrócz, tót-orosz falu, Zemplén vmegyében, Nagy-Mihály filial, 222 romai, 1215 görög kath., 15 zsidó lak., 313 hold szántófölddel. F. u. gr. Sztáray. Ut. p. Nagy-Mihály.

Petrócz, tót falu, Szepes vmegyében, Zsegra fil., 118 kath. lak. F. u. a Petróczy nemzetség. Ut. post. Löcse.

Petrócz, puszta, Zala vgyében, Szécsi-Sziget mellett.

Felső-Petrócz, vindus falu, Vas vmegyében, 27 kath., 269 evang. lak., kath., és evang. parochiákkal, kopár, köves határral. F. u. többen. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Mura-Petrócz, vindus f., Vas vgyében, a muraszombati uradalomban, 86 kath. lak.

Petromány, oláh falu, Temes vmegyében, ut. p. Zsebely, 2816 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Mind földje mind rétje felette termékeny; van $109^6/_8$ urbéri telke. Birja az alapitványi kincstár.

Petrósza, vagy Kőfalva, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $2^1/_4$ mfd., egy nagy havas tövében, 43 r. kath., 17 g. kath., 426 n. e. óhitü, 6 ágostai, 3 ref. lak., óhitü anyatemplommal. Urb. szántó 150, rét 100, legelő 100, majorsági erdő 2250 hold. Birja a váradi görög püspök. Van e határban egy nevezetes vasgyár, mellynek tulajdonosa Kiszller Ferencz ur. Az alap és üzlettőke 60,000 pft. Gyártatik évenkint 5—6000 mázsa nyers vas, s ebből körülbelől 4000 mázsa nyujtott vas. Egy szeg és különböző durva szeráruk gyára keletkezőben van. A nyujtott vas mázsája 8 pft. volt 1848-ban. A gyár maga termeli magának a vas érczeket, a szükséges faanyagot pedig a váradi görög egyesült püspök erdőiből szedi, mellyek azonban e vidéken rémitőleg el vannak pusztitva az oláhság által.

Petrova, orosz falu, Sáros v.-megyében, Gáboltóhoz $^1/_4$ órányira:

15 romai, 510 gör. kath., 13 zsidó lak. Gör. paroch. templom. Savanyuviz források. Erdő. F. u. gr. Erdődy

Petrova, oláh falu, Máramaros vmegyében, a Vissó mellett: 1187 g. kath., 70 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Petrovácz, tót-szerb falu, Bács vmegyében, Futaktól északra 3 mfd. 17 kath. 1514 n. e. óhitü, 3562 ev. lak. Evang. és óhitü anyatemplomok. Róna határja gazdag termékenységü. Sok buza, burgonya, és széna. F. u. gr. Brunszvik család. Első osztálybeli határa 14826 hold, 1100 □ ölével. Ebből 213$^2/_8$ urbéri, 4$^6/_8$ szabad telek után van 6976 hold szántóföld, 6014 hold rét és beltelek, 1600 hold legelő, 72 hold mocsár, 164 hold utak.

Petrovaszella, szerb vagy inkább montenegrinus falu, Temes v.-megyében, ut. p. Rékas $^1/_2$ óra, 762 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa bő termékenységü, s van 44 egész urbéri telke. Birják Andreovics János árvái.

Petrovicz, tót falu, Trencsén vmegyében, a hegyek közt: 896 kath., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templommal. Van fürészmalma és tágas fenyves, és bikkes erdeje. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Petrovicz, oláh falu, Krassó vmegyében, 2 kath., 1266 óhitü lak., óhitü templommal, szilvásokkal, erdővel.

Petrovilla vagy Péterfalva, tót falu, Nyitra vmegyében, Egbell mellett: Lakja 1101 kath., 75 zsidó. Urasági nemesitett jutenýésztés és tehenészet. Határán sok kender terem. Vizimalmok; kath. paroch. templom. F. u. ő cs. k. felsége. Ut. p. Holics.

Petrovoszello, magyar-szerb falu, Bács vmegyében, a Csik-ér mellett, közel a Tiszához: 3080 magyar kath., — 2180 n. e. óhitü; 180 zsidó lak. Kath., óhitü, anyatemplomok. Synagóga. Legelőjét a Tisza gyakran elönti. Buzát, zabot, kölest, bort termeszt; egy kis erdeje is van. A koronai szabadalmas tiszamelléki kerülethez tartozik. Határa 2200 □ ölével számitva tesz: 12553 holdat, mellyből 2943 hold szántóföld, 3906 hold rét és beltelek, 3080 hold legelő, 100 hold szőlő, 2020 hold nádló rét, 304 hold mocsár, 200 hold utak.

Petróza, oláh falu, Krassó vmegyében, Erdély határszélén, magas, hegyes vidéken, ut. p. Facsettől 2 órányira, Kossovához 1$^1/_4$ órányira: 5 kath, 357 óhitü lak., anyatemplommal; szép erdeje s tartós malomkövei vannak. E falu I Ferencz király által néhai könyvnyomtató Trattner Mátyásnak adatott kir. adományképen, s innen irja melléknevét a petrózai-Trattner nemzetség. Most birja Gyika család.

Petruska, puszta, Szepes vmegyében, Mindszent fil., 5 kath. lak.

Petrusovicza, orosz falu, Beregh vmegyében, épen a galliczia határszélen: 171 g. kath. lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Pettyin, magyar falu, Szathmár vmegyében, a Szamos mellett, ut. p. Szathmárhoz keletre $^3/_4$ órányira: 6 romai, 18 g. kath., 241 ref., 9 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa szük de felette buja. F. u. Virágh, b. Apor, Böszörményi s m. t.

Petyóvka, tót falu, Trencsén, most A. Nyitra vmegyében, Matesicz filialisa, 109 kath., 5 zsidó lak. Ut. p. Zsámbokrét.

Pezsér, tót falu, Bars vmegyében, Sz. Benedek mellett: 251 kath. lak. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Léva.

Pichnyó, orosz falu, Zemplén vmegyében, Szinna fil., 8 romai, 730 g. kath., 9 zsidó lak., gör. templommal, 1163 hold szántófölddel. F. u. Berhelyi. Ut. p. Szebráncz.

Pikócz, tót falu, Szepes vmegyében, Ábrahámfalva fil., 90 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Lőcse.

Nagy-Pil, oláh falu, Arad vmegyében, Gyulához 1 mfd., 10 kath., 1422 n. e. óhitü lak., kőtemplommal, derék kasznári lakkal, 4 kerekü malommal, s emeletes épülettel a fejérkörösi malomcsatornán, nagy birkaólakkal 5000 darabra. Határa 12,959 h., mellyből szántóföld 2081$^{2}/_{4}$ hold, rét 5001 hold, de nádas belőle 4000 h., legelő 3000 hold, kaszáló 1676$^{1}/_{2}$ h., tavas, melly örökké vizes, s haszonvehetlen, és a vize alatt csupa tiszta szík s kemény 900 h., mocsár s apró zsombikos 300 h., de ollykor tüzre valónak kaszálható. Ezekből majorsági szántóföld 400 hold, kaszáló 1000 hold és rét 5001 hold, mellyből 4000 hold nádas, nagy zsombíkos 400 hold, sásas, kákás s foltonként síma is, mit ha a viz az évben nem járja és szárazság van, kaszálni is lehet 601 hold. Földje szíkes és gyenge termésü; leginkább termi a zabot és kukoriczát; buzát középszerüen. A határ szélén folyik a Fejér-Körös, a falu alatt pedig a malomcsatorna. A kutak a határban salétromosok, még ételt főzni sem valók, hanem a csatornavizből főznek. Van itt továbbá a határban 5 nagy halom, ugy egy Troján nevü folyadék; melly a nádas réten vág keresztül, másik része a Maros felé tart. Birtokosa b. Névery Károly.

Pila (Polich), német-tót falu Bars vmégyében, Velkapolához 1 mföld. 1460 kath. lak. Kath. paroch. templom; Nagy kiterjedésü határa sovány, de erdeje, legelője sok. F. u. nagy részt a kamara, azután a religioi kincstár. Ut. p. Selmecz.

Pila, (Sägmühl) Poson vmegyében, a vöröskői várhegy mellett lévő völgyben: 363 kath., 4 evang. lak., 2 fürész-, 1 papiros,- 1 kalló és több lisztmalmokkal a Gidra patakján, mellyben jó izü pisztrángokat is fognak. Erdeje igen nagy. F. u. gr. Pálffy Rudolf örökösei. Ut. p. Poson.

Pila vagy Fürész, tót falu, Gömör-Kis-Hont vmegyében, a Rima mellett, Tiszolczhoz délre $^{1}/_{2}$ órányira: 27 kath., 712 evang. lak. Evang. anya sz. egyházzal. Földei hegyoldalban feküsznek; juhot igen sokat tartanak. F. u. a kamara. Ut. p. Rimaszombat.

Pilény, magyar falu, Nógrád vmegyében, 668 kath., 41 evang., 3 ref. lak. -- Van itt egy hegyen fekvő kath. fil. templom, s két szép úri lakház. A helység mély völgyben fekszik; földje javitást kiván; rétje, erdeje jó; szőlője sok és kapós bort terem. F. u. Kubinyi, Vattay maradéki. Meszet is éget. Ut. p. Szakál.

Pilgersdorf, német falu, Vas vmegyében, h. Eszterházy lékai uradalmában, 580 kath. lak., paroch. templommal. Ut. p. Kőszeg.

Pilhó, tót falu, Szepes vmegyében, a sandeczi országutban, igen közel a gallicziai határszélhez, ut. p. Lublyó. Házai hegyekben szétszórvák, s lakja 538 rom. katholikus, de temploma nincs, hanem a mnisseki anyaegyház fiókja. Földe kopár, sovány, terem árpát, zabot, burgonyát. Van 7 egész urbéri telke, de majorsági földe erdőn kivül más nincs. Birja Répássy József.

Pilinger, puszta, Győr vmegyében, Öttevény mellett, nagy juhtenyésztéssel, a gr. Viczay családé.

Pilipecz, orosz falu, Máramaros vmegyében, Berzsava havas alatt: 1038 g. kath., 38 zsidó lak., egy anya- s egy leánytemplommal. F. u. gr. Teleki, báró Sztojka, Uray, Darvay, Várady, Szathmáry, Szentpály, s m. t.. Ut. p. Huszt.

Pilis, magyar falu, Nógrád vmegyében, 541 kath., 6 evang. lak. Kath.

paroch. templom. Határa hegyes, meredek, s nem igen termékeny. F. u. Vattay, Battik, Básthy s m. t. Ut. p. Losoncz.

Pilis, tót-magyar m. v. Pest-Pilis vmegyében, ugyancsak a szolnoki ország- és vasutban, Pesthez 4 mfd. 80 kath., 1640 evang, 17 ref. lak. Evang. anyatemplom. Nagy urasági kastély, és kert. Vendégfogadó. Sikon fekvő földei nagyobb részt fekete homokosok, s igen szép buzát, rozsot, árpát, zabot teremnek; szőlőskerteket is mível, mellyek jó borral fizetnek. Nagy juhtenyésztés. Van 100 egész urbéri telke. Birják: Ilkey Sándor és báró Nyáry Antal.

Pilis, magyar falu, Tolna vmegyében, az ugynevezett Sárközben, ut. p. Báttaszék, 583 reform. lak., s anyatemplommal. Szántóföldjei, rétjei, és legelője lapályban fekszenek, s elég termékenyek. Birja a báttaszéki uradalom.

Pilis, magyar falu, Szabolcs vármegyében, ut. p. Bátorhoz délre $1/2$ mfdnyire: 12 romai, 515 g. kath., 240 ref., 5 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Határa homok-dombos; rétje kevés; erdeje van. $11\frac{7}{8}$ 3-ik oszt egész telket számlál. F. u. Erős, gr. Péchy, b. Horváth, Irinyi. stb.

Pille, puszta, Veszprém vmegyében.

Pincz, magyar falu, Nógrád v.-megyében, egy szép térségen az Ipoly mellett: 549 kath., 15 evang. lak. Rétje sok, és jó; halászata hasznos; földje termékeny. F. u. Károly Ferencz, kinek uri lakhelye is van itten. Ut. p. Zelene.

Pincze, magyar falu, Zala vmegyében, az alsó lendvai uradalomban, 228 kath. lak.

Pinczehely, magyar m. v. Tolna vmegyében, a Kapos mellett, kies vidéken, ut. p. Nagy-Dorog. Lakja 2200 rom. katholikus, kik első osztálybeli határukon 105 egész urbéri telket birnak. A föld fekete és jó buza termő, de dohány is termesztetik; rétjei kövérek; szőlőket mind helyben, mind a görbői és gyanti pusztákon birnak; az uraság pedig nemesitett birkákat tenyésztet. Kath. paroch. temploma nagy és kellemes csengésü harangjairól nevezetes. Birja a várost h. Eszterházy.

Pinkafő, Pinkafeld, német m. v., Vas vmegyében, Stájerország szélén, 1723 kath., 618 ágostai, 50 ref., 80 zsidó lak. Kath. és ágostai paroch. templomok. Szép kalvária. Gyönyörü fenyves erdő. Lakosai erős csontos lovakat nevelnek, zsindelyt és más faeszközöket csinálnak, posztót, gyolcsot szőnek, s élénk kereskedést folytatnak. Van savanyu vize is. Birja gr. Batthyáni Miklós, s feje egy uradalomnak. Ut. p. Kőszeg.

Pinkócz, magyar-orosz falu, Ungh vmegyében, az Ungh mellett, ut. p, Ungvárhoz nyugotra $1\frac{1}{4}$ mfdnyire: 68 romai, 152 g. kath., 174 ref., 8 zsidó lak. Kastély. Termékeny határ. F. u. Horváth.

Pinkócz, Gindenbach, horvát falu, Vas vmegyében, erdős hegyes vidéken, a németujvári uradalomban, 438 kath. lak.

Doba-Pinkócz, puszta, Veszprém vmegyében, Doba mellett.

Torna-Pinkócz, puszta, Veszprém vmegyében, Tornához délre, Zala vmegye szélén.

Pinkócz (Puszta), puszta, Veszprém vmegyében, Pápa vidékén.

Pinnye, németül Pinier, magyar falu, Sopron vmegyében, az Ikva vize mellett, Sopronhoz keletre 2 $1/4$ mfd. 600 kath., 15 evang., 20 zsidó lak. Van itt Rohonczy Ignácz urnak jeles kastélya, ki itt egyszersmind kitűnő szép gazdaságot folytat, nemes vérü lovakat s selyembogarakat tenyésztet. Szántóföldje 1500 hold, rétje

238 hold, legelője 51 hold, kertje 20 hold, szőlője 45 hold, erdeje nincs. Földjének $1/3$ első, $1/3$ második, $1/3$ harmadik osztálybeli. Urbéri földesgazda 38. Birják Rohonczy Ignácz, Horváth József, Simon János és Tiboldh Károly urak.

Pinnyéd, Fischersdorf, magyar falu, Győr vmegyében, a Rábcza mellett, ut. p. Győrhez $1/2$ órányira, 320 kath. lak. F. u. a győri püspök.

Pircs, lásd Pércs.

Piricse, magyar falu, Szabolcs vmegyében, 116 romai, 330 g. kath., 378 ref., 22 zsidó lak., g. kath. és ref. anyatemplommal, r. kath. fil. egyházzal, $13^2/_8$ 2-ik oszt. egész telekkel. F. u. Erős, Gencsy, b. Horváth. Irinyi, Kállay, Olasz. Ut. p. Nyir. Báthor.

Kis-Piricse, puszta, Szabolcs vmegyében, Bogáth mellett.

Kis-Pirit, magyar falu, Veszprém vmegyében, ut. p. Pápához délnyugotnak 2 órányira, 300 ref., 40 kath., 35 evang. lak., ref. fiók gyülekezettel és oskolával. Többen birják. Határa róna, és minden gabonát jól terem.

Nagy-Pirit, magyar falu, Veszprém vmegyében, az elébbeni faluval határos, 612 ref., 20 kath., 43 evang., 14 zsidó lakossal, ref. anyatemplommal. Földei termékenyek; rétjei jók. Többen birják.

Piros, magyar-szerb falu, Bács vmegyében, Ujvidékhez 1 mfd., 19 kath., 746 óhitü, 873 ref. lak. Óhitü és uj ref. anyatemplomok. Sik határa igen áldott; szép buzát, kukoriczát, sok szénát terem. F. u. Brunszvik család. Első osztálybeli határa 1100 □ ölével tesz 7413 holdat, mellyből 97 urhéri, $4\,^4/_8$ szabad telek után van 3264 hold szántóföld, 2349 hold rét és beltelek, 690 hold legelő, 300 hold urad. nádas, 191 hold mocsár. 349 hold utak.

Pirtő, puszta, Vötöny pusztával határos.

Pisana, (Alsó és Felső), 2 orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradal., Dublin fil. 5 romai, 511 gör. kath., 4 zsidó lak. Alsó-Pisanán gör. kath. plebánia van.

Piskáros, oláh falu, Szathmár vmegyében, Erdődhöz nyugotra 1 mfdnyire: 822 g. kath., 9 ref., 14 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Agyagos határa sovány; szép tilalmas erdeje van. F. u. gr. Károlyi. Ut. p. Szathmár.

Piski, magyar falu, Baranya vmegyében, a vaiszlói uradalomban, 235 ref. lak., s fiók szentegyházzal. Ut. p. Siklós,

Piskó, magyar falu, Baranya vmegyében, a Dráva mellett: 305 ref., 30 kath. lak., ref. anyatemplommal. Lapályos határa igen termékeny; szilvája sok; erdeje derék; sok sertést tenyészt. F. u. a pécsi káptalan. Ut. p. Pécs.

Piskólt, magyar falu, Bihar vmegyében, rónaságon, posta helyben, N.-Károly és Er-Semlyén közti váltással. Lakja 1777 lélek, kik reformatusok és görög katholikusok, s 8 zsidó. A g. kath. oláh eredetüek ugyan, de magyarul jól beszélnek. Van ref. és g. kath, anyatemplom, szeszgyár. Határa, melly fele részben feketeföld, fele részben homokos, 10,000 holdra terjed. Ebből urbériség 1056 hold szántó, 684 h. rét, 800 hold legelő, majorsági szántó 5720 h., 1000 hold rét, 740 h. erdő, szőlő nincs. Földe részint gazdag fekete föld, melly igen szép buzát, tengerit; részint homokos, melly rozsot, tengerit, burgonyát terem. F. u. gr. Rhédey Ádám, gr. Mikó Imre és Rhédey László. Itt született 1765-ben Sárváry Pál tudós debreczeni tanár, ki még a nehezebb időkben hü bajnoka volt a magyar literaturának, philosophiai magyar nyel-

ven kiadott munkájával többeket serkentett e nembeli munkálkodásra.

Piszke, magy.-német nemes telki hely, Komárom, most Esztergom vármegyében, Komáromhoz $2^3/_{16}$, Lábatlanhoz $^2/_{16}$, ut. p. Nyerges ujfaluhoz $^5/_{16}$, Esztergomhoz $1^3/_{16}$ állomásra, a buda- bécsi- főposta-utban a dunaparton. Határa Lábatlanéval együtt lévén; ugyancsak az ott kitett helyek által környeztetik. Maga a helység a Dunára dülő egyenetlen helyen fekszik. Lakosai száma 620 kath., 2 ev., 23 zsidó. A dunai gőzösöknek itt megállásuk van; lakosai szőlőmiveléssel, fuvarozással, márványkő simitással foglalkoznak. Van vendégfogadója. F. u. a Lábatlannál is emlitett számos családból álló közbirtokosság s ugyanennek régi eseményei is Lábatlanéval nagyobb részt megegyeznek, mennyiben 1733-ról b. Gyulay Ferencz és Nedeczky család közt a kir. személynök előtt kötött peralkuban Piszke is befoglaltatott.

Piszkorócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Rafajócz fil. 254 g. kath., 7 zsidó lak., 475 hold szántófölddel, vizimalommal. Ut. p. N. Mihály.

Pisztraháza, Pisztralyovó, orosz falu, Beregh vmegyében, ut. p. Munkácshoz délre $1^1/_2$ mfdnyire: 4 rom. kath., 364 g. kath., 9 zsidó lak. Gör. kath. parochia. Soványka határa zabot és kukoriczát terem főképen. Erdeje szép. F. u. gr. Schönborn.

Pisztrina, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradal. 185 görög kath. lak.

Pitvaros, népes puszta, Csanád vmegyében, Mezőhegyestől nyugotra: 1310 evang. tót lakossal s anyaekklézsiával. A lakosok igen szorgalmasok, s az uraságtól haszonbérben tartott földeken dohányt s mindennemü gabonát termesztenek. F. u. a kamara Ut. p. Tót-Komlós.

Pityelova, tót falu, Bars vmegyében, közel a Garanhoz; 423 katholikus lak. F. u. a beszterczei püspök. Ut. p. Selmecz.

Pivnicza, szerb-német falu, Bács vmegyében, Kulához délre $2^1/_2$ mértföld, 31 kath., 2256 n. e. óhitu, 1619 evang., 32 zsidó lak. Evang. és óhitü anyatemplomok. Határa 1-ső osztálybeli. Sok kender, len és buza. F. u. a kamara. Kiterjedése 1100 □ ölével 13908 hold, mellyből $158^4/_8$ urbéri, és $5^6/_8$ szabad telek után van 5672 hold szántóföld, 4135 hold rét és beltelek, 3793 hold legelő, 98 h. szőlő, 20 hold uradalmi föld, 190 hold utak.

Pjechó, tót falu, Trencsén v.-megyében, a Vágh jobb partján: 525 kath., 69 zsidó lak., termékeny jó határral. Bolessó faluval egybefüggesztve. F. u. többen. Ut. p. Trencsén

Plamau, vagy Blumau, német falu, Sopron vmegyében, a h. Eszterházy lánzséri uradalmában, 188 lakossal. Ut. p. N. Barom.

Plány puszta, Zemplén vmegyében, Örmező fil. 50 kath. lak.

Plavia, orosz falu, Beregh vmegyében, Dusinához $^1/_2$ órányira: 174 g. kath. lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Plavna, Morgos, dalmát falu, Bács vmegyében, a Vajas mocsárja mellett. Bácshoz $^1/_2$, a Dunához $^1/_2$ órányira; 1308 kath., 7 óhitü, 15 zsidó lak. Kath. plébánia. Szántóföldje nem sok, de sertése, erdeje, nádja böséggel; bora elég; halászatja pedig leggazdagabb az egész megyében, s ezt mind a Vajas mocsárjában, mind a Dunában nagy haszonnal üzi. A Dunában különösen viza is sok fogatik. F. u. a kamara. Kiterjedése 1100 □ ölével 17854 hold, mellyből 62 urbéri, 1 szabad telek után van 2434 hold szántóföld, 1510 hold rét és beltelek, 200 hold jó s 851 hold mocsá-

ros legelő, 93 h. szőlő; uradalmi tölgyes erdő 2788, lágyfa erdő 1018 h., nádlórét 7242 h., mocsár 1465 h., utak 253 hold.

Plavnicza, tót falu, Sáros v.-gyében, a Poprád mellett, Palocsához nyugotra ½ mfd., 916 r., 54 g. kath., 177 evang., 47 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Kastély. Éghajlata hideg, de földe jó lent terem; jó rétje, fenyvese, fürészmalma van. F. u. b. Palocsai-Horváth. Ut. p. Lublyó.

Pleigram, lásd B l e i g r a b e n Sopron vmegyében.

Plevnik, tót falu, Trencsén v.-megyében, a Vágh bal partján: 440 kath., 20 zsidó lak., termékeny határral. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna.

Plostin, (Illanova), tót f., Liptó vgyében, 15 kath., 510 evang. lak., kik juhtartásból és fuvarozásból élnek. F. u. a kamara. Ut. p. Okolicsna.

Ploszkánfalva, orosz falu, Beregh vmegyében, N.-Bereszté fil., 115 gör. kath., 5 zsidó lak. F. u. gróf Schönborn. Ut. p. Munkács.

Ploszkó, orosz falu, Beregh v.-gyében, ut. p. Munkácshoz északra 4 mfdnyire, közel az ungi határszélhez: 148 gör. kath., 5 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. Savanyuvize nagyon dicsértetik; erdeje sok, de földe sovány. F. u. gr. Schönborn.

Pó (Nagy és Kis), népes puszták, Külső-Szolnok vmegyében, Túrhoz északra: 19 kath., 350 ref. lak. F. u. Vörösmarthy Istvánnő, Papszász György örökösei, Papszász Ignácz és testvére örökösei, Dapsy Dánielnő, Barkassy József, Szücs Dániel, Szána Döme stb.

Podebim, tót falu, Nyitra v.-megyében, Csejthétől délre 1½ óranyira. — Lakja 1030 kath., 10 zsidó. Kath. paroch. templom. Határa részint dombos, részint róna és termékeny. Erdeje, malma, rétjei igen jók. F. u. a vágh-ujhelyi prépost. Ut. postája Galgócz.

Pochabán, tót falu, Nyitra v.-gyében: 227 kath., 5 zsidó lak. Sok erdő. Sovány határ. F. u. gr. Erdődy Józsefnő. Ut. p. N.-Tapolcsány.

Pócs, szerb-német falu, Baranya vgyében, a dárdai uradalomban, 235 n. e. óhitü, 90 r. kath. lak., bőséges rétekkel. Ut. p. Szederkény.

Pócs (Mária), magyar m.-város, Szabolcs vmegyében, ut. p. Kállóhoz keletre 1¼ mfdnyire: 216 r., 930 g. kath., 56 ref., 2 evang., 223 zsidó lak., rom. kath. fil. és g. kath. anyatemplommal, s görög kath. basiliták monostorával, 22⅝ 2-dik osztálybeli egész telekkel. Határa homokos, de rozsot, dohányt, tengerit bőven terem. Az idevaló bucsujárások nagy élénkséget adnak ezen városnak. F. u. a basiliták, Gergelyfy, Némethy, Mándy; Urbán, Tisza stb.

Pocsaj, puszta, Abauj vgyében, Léh fiókja.

Pocsaj, magyar falu, Bihar v.-megyében, igen lapályos, rétes vidéken, a Debreczenből Váradra vivő postautban, saját postahivatallal, vendégfogadóval, vámhiddal, ref. és g. kath. anyatemplomokkal. Lakja 2300 lélek, kik kevés r. kath. kivéve, mindnyájan reformatusok és oláh eredetü gör. katholikusok. Határa 6000 hold, mellyben szántóföld 3326 hold (2142 urb. 866 major.), kaszáló 1274 (808 hold urb. 466 major.), közös legelő 1000 h., majors. erdő 200 h., nádas rétség 200 hold. Földe fekete és szíkes, a buzát és tengerit leginkább megtermi. Sok szarvasmarhát és sertést tenyészt. Folyó vizei a Berettyó, mellybe itt az Ér szakad. Szíkes tavát fördésre is használják. Régi vár van 4, u. m. L e á n y v á r, H o s s z u z u g i v á r, H i d k ö z i v á r és az ugynevezett R á k ó c z y vára, melly jelenleg is 2 emeletre van, s vámház-

nak és vendégfogadónak használtatik. E vár 1811-ben rontatott le cs. tábornok Löwenburg által. Birja ½ gr. Zichy Ferencz, ½ a váradi deák püspök.

Pócsfalu (Potschendorf), német falu, Vas vmegyében, a szentgothárdi uradalomban, a Lapincs völgyben, 123 kath. lak.

Pocsovolesd, oláh f., Bihar vmegyében, Belényeshez 1¼ mfld., 809 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, egy patakkal. Urb. szántó 200, rét 100, legelő 150, majorsági erdő 550 hold. F. u. a váradi görög püspök.

Pocsuvaldo, tót falu, Honth vmegyében, ut. p. Selmecztől délre 1½ mfd., 7 kath., 236 evang. lak., kik tüzifát hordanak Selmeczre, s főleg abból élnek. Evang. templom. Határa sovány. F. u. a k. mara.

Podafa, magyar falu, Poson v.-gyében, Szerdahelyhez 3 fertálynyira: 74 kath., 56 ref., 3 zsidó lak. F. u. számos nemesek. Ut. p. Somorja.

Podár, puszta, Veszprém vmegyében, Nagy-Aláson mellett.

Podbiel, tót falu, Árva vgyében, az Árva bal partján: 936 kath., 1 evang., 5 zsidó lak. 51⅝ sessio. Termékeny föld, sok sör- és pálinkafőzés. Bieli nevü halmán, egy régi várnak nyomait láthatni. F. u. az árvai urad. Ut. p. Rosenberg.

Podbrancs, tót falu, Nyitra vgyében, Szobotisthoz 1½ óra: 63 kath., 1004 evang. lak. F. u. a berencsi uradalom. Ut. p. N.-Szombat.

Poddubje, puszta, Szepes vmegyében, Wellbach filial., 36 kath., 4 zsidó lak.

Alsó- és Felső-Podgorje, két egyesitett horvát falu, Vas vmegyében, a vörösvári uradalomban, 128 kath. lak.

Pódharasztya, népes puszta, Pest-Pilis vgyében, Monorhoz délre 1 mfd., 390 kath., 18 evang., 216 ref. lak. F. u. N.-Kőrös városa.

Podhering, orosz falu, Beregh vgyében, ut. p. Munkácshoz ½ mfdnyire, a gallicziai országutban: 37 romai kath., 1 evang. lak. Van itt görög kath. parohia; timsó-gyár, sörfőző-ház, nagy falcrakóhely, vámhid a Latorczán. F. u. gr. Schönborn.

Podholszky, népes puszta, Zólyom vgyében, Benyus mellett: 72 kath. lak.

Podhor, tót falu, Trencsén vmegyében, Bolessó fil., 169 kath. lak. F. u. többen.

Podhorje, tót falu, Trencsén vmegyében, Bellushoz ½ óra: 269 kath., 9 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Podhorje, (Lietava), tót falu, Trencsén vmegyében, 312 kath., 8 zsidó lak. A lietavai uradalom birja. Ut. p. Zsolna.

Podhrágy, tót falu, Trencsén vmegyében, a rosenbergi országutban: 33 kath., 334 evang. lak. Van egy régi omladozott vára, savanyuvize; több almás és szilvás kertjei. F. u. gr. Nyáry család. Ut. p. Nolcsó.

Podhrágy, tót falu, Trencsén vmegyében, Beszterczéhez ½ óra, a beszterczei meredek kőszálon álló régi várnak tövében, a Vágh jobb partján. Lakja 466 kath., 8 zsidó. — Ékesiti a gr. Szapáry hegyoldalban épült csinos rézzel fedett vár-kastélya. Ebben lakik a podhrágyi plebánus is, és az isteni szolgálatot az udvari kápolnában szokta végbevinni. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna.

Podhrágy, tót falu, Trencsén vmegyében, Hricsó mellett, a Vágh bal partján. Számlál 251 kath., 4 ev. lak. Urasági majorság. Szép gyümölcsös kert. A helység felett egy hegyen láthatni a régi Hricsó várának omladékát. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Podhrágy vagy Oroszlánkő, tót falu, Trencsén vmegyében, Pruszkához 1 $1/2$ óra: 390 kath., 6 zsidó lak. — Nevezetessé teszi ezen helységet régi vára, melly egy meredek hegyen épülvén, feje volt egy szép uradalomnak. Lásd Pruszka leírását. F. u. gr. Kőnigsegg. Ut. post. Trencsén.

Kis-Podhrágy, tót f., Trencsén vgyében, Kossa fil. Lakja 552 kath. Határában láthatni a régi Petrócz várnak düledékeit. F. u. többen. Ut. post. Trencsén.

Nagy-Podhrágy, tót falu, Trencsén vmegyében, Kossa fil., 698 kath., 3 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Podhrágy, (Nemes), tót falu, Trencsén vgyében, Beczkőhoz nyugotra 1 $1/2$ óra: 240 kath, 572 evang., 58 zsidó lak. Evang. anyatemplom. Ékesíti a Prileszky család szép kastélya. Határa nagy, de nem igen termékeny; erdeje, legelője böven. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Podhrágy, (Ugrócz), tót falu, Trencsén, most A.-Nyitra vgyében, a zai-ugróczi uradalomban: 20 kath., 82 evang. lak. A helység felett egy meredek kősziklán még most is láthatni egy meglehetős épségü régi várat, melly a gr. Zayak tulajdona. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Podhrágy, (Kőváralja), tót f., Nyitra vmegyében, Bajnához északra 1 $1/2$ órányira: 343 kath., 6 zsidó lak., s egy hegyen lévő omladozott várral. F. u. gr. Erdődy Józsefnő. Ut. p. N.-Tapolcsán.

Podhrágy (Keseleőkő), tót f., Nyitra vmegyében, Bars vgye szélén; erdős hegyek közt. Számlál 355 kath lak. Van benne kath. paroch. templom, kastély. — Határában láthatni a régi omladozott Keseleőkő várát, a Majthényi család törzsök helyét. — Ezt a várat a Bethlen és Bocskay seregek elfoglalták; a törökök is több izben bekerítették; de birtokába nem juthattak. F. u. a Majthényi család. Ut. p. Privigye.

Podjaczkova, máskép Massa, népes puszta, Liptó vmegyében, Hradekhez 1 óra: 144 kath., 24 evang. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Okolicsna.

Podkanova, (Ratzengrund), tót falu, Zólyom vmegyében, 32 kath. lak., kik az itt levő ércz-zuzó mühelyben dolgoznak. Ut. p. Beszterczebánya.

Podkilova, tót falu, Nyitra vmegyében, hegyek közt: 40 kath., 798 evang. lak. Nagy erdő, tehén- és juhtartás. F. u. többen. Ut. post. Galgócz.

Podkonicz, tót falu, Zólyom vmegyében, Lipcsétől északra 1 órányira: 972 kath., 7 evang. lak. Kath. paroch. templom. Sovány föld. Nagy erdő. F. u. a kamara. Ut. p. Beszterczebánya.

Podkostovacz, népes puszta, Liptó vgyében, Hradekhez 1 $1/2$ óra: 93 kath., 13 evang. lak. Van vashámora. F. u. a kamara.

Podlavicz, tót falu, Zólyom vármegyében, rónaságon, a tajovai völgyben, ut. post. Beszterczebánya: 443 evang., 188 kath. lak., kik közt 46 telkes gazda, 33 zsellér, 11 lakó, 2 mesterember. A gazdák fuvaroznak is. Urbéri telek 22; majorság nincs. Földe agyagos, de jó, különösen zöldségre, mellyel a megye nagy részét kitartja. A Tajova patak elválasztja a mellette fekvő Szkubin falutól F. u. a kamara és Beszterczebánya városa.

Podlizsán, tót falu, Trencsén, most A.-Nyitra vmegyében, Bánhoz északra 1 $1/2$ órányira: 214 kath., 270 ev., 5 zsidó lak. Evang. anya-, kath. fil. templom. Földe jó, rétje kevés, de hasznos, legelő, fa elég. F. u. az ugróczi uradalom. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Podlokány, népes magyar puszta, Torontál vmegyében, a bébai uradalomban: 12 házzal, 96 kath. lak., s dohány termesztéssel. F. u. gr. Batthyáni család.

Podluzsán, népes puszta, Hont vmegyében, Zsély fil., 191 kath., 6 evang. magyar lak.

Podluzsány, (Garan), tót f., Bars vmegyében, ut. post. Lévától északra 1 mfd., 468 kath. lak., kik bort és hires káposztát termesztenek. Erdeje s vizimalma van. F. u. h. Eszterházy.

Podluzsány, puszta, Nógrád vgyében, Borosznok mellett.

Podmanin, tót falu, Trencsén vmegyében, Beszterczéhez 1 fertálynyira: 173 kath., 7 zsidó lak. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna.

Podniczerava, tót f., Trencsén vmegyében, Uj-Beszterczé fil., 169 kath. lak. F. u. b. Sina. Ut. p. Zsolna.

Podobovecz, orosz falu, Máramaros vmegyében, Beregh vmegye szélén: 412 gör. kath, 17 zsidó lak., leánytemplommal. F. u. gr. Teleki, Köszegi, s m t. Ut. p. Huszt.

Podola, tót falu, Nyitra vmegyében, Csejtéhez délre 1 órányira: 1074 kath., 30 evang., 48 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Földei terménekyek, rétjei kétszer kaszálhatók. Vizimalma van a Dudvágh vizén. F. u. gr. Erdődy Józsefnő. Ut. postája Galgócz.

Podolin, (Pudlein), csinos város, a XVI szepesi városok közt, Szepes vmegyében, a Poprád mellett, Késmárkhoz északra 2 mfdnyire: 2148 kath. német lak. Kath. paroch. templom. Gymnasium, mellyben a kegyes oskolabeli atyák tanitanak, kiknek itt szép két tornyu templomuk van. Derék hid a Poprádon. Határa elég nagy, és termékeny; mesterembere kevés; hegyében 12 ölnyi hosszu barlangja van, s benne fejér csikos márvány töretik. A lengyel korona alatt husvásárok (Wolnicza) keletkeztek itt minden szombaton, mellyek Sz.-Mihálytól egész nagy hétig tartottak, s jelenleg is szokásban vannak. Hajdan királyi város volt, s kőfallal erősittetett meg, de ezek régi várával együtt romlásnak indultak.

Podprócs, tót falu, Szepes v.-megyében, Brutocz fil., 76 kath. lak. F. u. Gundelfinger. Ut. p. Löcse.

Podrecsány, tót falu, Nógrád vmegyében, a pest-nagybányavárosi országut mellett, egy kies meglehetős szük, de hosszan terjedő völgyben, mellynek közepén folyik a Podrék, máskép Krivány patak, ut. post. Losonczhoz északra $1^1/_2$ órányira. — Határának észak-nyugoti része hegyes, hol a legszebb gubacsot és makkot termő tölgyerdők, s ezek közepén egészséges forrásokkal bővelkedő hegyi rétek láthatók; a határ többi részei lassan emelkedő dombokon, rétjei völgyekben feküsznek, mellyek csatornák által bármikor megöntözhetők. — Határkiterjedése 1975 hold, mellyből 66 hold belsőség, $630^1/_2$ szántóföld, 160 rét, 1078 erdő, $40^1/_2$ hold legelő. Urbéri szántó és beltelek 335 hold, rét 74 hold. Majorsági beltelek $61^1/_2$, szántó $300^1/_2$, rét 86, erdő 1078, közös legelő $40^1/_2$ hold. Földe részint agyagos, részint barna porhanyós; terem tisztabuzát, rozsot, árpát, zabot, burgonyát, ázalékot és lóherét. — Népessége 459 lélek, kik közt 370 ágostai, 82 romai kath., 4 héber; a r. katholikusok a divényi, az ágostaiak a tamási anyaegyházhoz tartozván. — Lakosai közül némellyek marhával kereskednek; de főélelem forrás nyáron át a juhtartás. A juhokat t. i. tavaszszal Erdélyben s a Bánságban összevásárolván, nyáron az itteni jó hegyi legelőn tartják, igen izletes turót készitenek, télre pedig a juhokat

ismét eladják, mivel szük a takarmány. A falu nyugoti oldalán levő nagy hegyek egyik legmagasabb csucsán hét helység határai pontosulnak, igen regényes és meglepő kilátással. A podrecsányi hegyekben látható üregek bizonyitják, hogy itt hajdan érczbányák müveltettek. Nevezetesek e helységben a szendrői Török János úr alsó és felső kastélya, és r. kath. templom. A felső emeletes kastély egyszersmind laka Török János urnak, áll egy dombon, a falu nyugoti oldalán. E domb belseje basaltkő, tetején jó feketés föld; a kastély messzeről szemlélhető, s 20 holdnyi kiterjedésü kertekkel van körülővezve. A kertbe nyiló egyik főajtótul kezdve a falu felé igen magas két sor ős fenyőfa, jobb és baloldalon pedig számos fejér veres fenyő, s más egyéb bel és külhoni facsoportozatok léteznek. A kilátás a dombról felette pompás, és messzeható. Megjegyzendők továbbá az itteni gyümölcskertek, hol a tulajdonos által mindenféle s legjobb faju gyümölcsfák tenyésztetnek. Összes van itt kötve a hasznos a kellemessel és széppel; mennyiben a gyümölcsfák, a lóherések, veteményes kertek, szőlők nem kis hasznot hajtanak; kellemessé, söt mondhatni paradicsommá teszik az itteni lételt a kerti és erdei fák között nagy költségekkel és jó izléssel elrendezett tekervényes sétautak, lugosok, és pihenő helyek, nem különben a mesterileg elrendezett, csoportozatokban látható különféle virágfajok, mellyek tavasz kezdetétől fogva, az ősz bevégeztéig balzsamos illattal árasztják el a levegőt. Az alsó kastély 4 bástyával van körülvéve; hajdan II. Rákóczy Ferencznek is szolgált vendéglakul, s ezelőtt 300 évvel igazittatott ki; mint egyik falon levő felirásból látszik. Végre itt van az országszerte hires cseréppipa gyár, szinte Török János úr tulajdona, ki az 1845-ki bécsi iparmükiallitásban dicsérő oklevelet nyert pipáiért. Évenkint 8—10,000 pforint. áru szállittatik magába Bécsbe. Az agyag helyben találtatik. Van még itt 2 vizimalom, sör és pálinkaház, korcsma, mészárszék. A falu birtokosa Török János, és még báró Balassa Sándor.

Podsip, népes puszta, Liptó vmegyében, a Siphegy alatt: 35 kath. lak.

Podszkál, tót falu, Trencsén vmegyében, kősziklás hegyek közt: 420 kat., 22 zsidó lak. Kath. paroch. templom. 2 kastély. Egy meredek kőszálon valami régi várnak nyomait is szemlélhetni. F. u. Ordódy, Trsztyánszky. Ut. p. Trencsén.

Podszkle, népes puszta, Árva vmegyében, Bukovinához egy óra: 569 kath., 8 zsidó lak.

Podvász. tót falu, Trencsén vmegyében, Jeszenicz filialisa, a Vágh mellett: 284 kath., 5 zsidó lak. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna.

Podvász, (Ilava), tót falu, Trencsén vmegyében, az illavai uradalomban, 238 kath. lak.

Podvilk, tót falu, Árva vmegyében, 1640 k., 50 zsidó lak., kik gabonával, sajttal, gyolcscsal eleven kereskedést üznek. Van kath. paroch. temploma, harminczad hivatala, és $86^2/_8$ sessioja. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Podviszoka, tót falu, Trencsén vmegyében, hegyes, völgyes vidéken, a Kiszucza vize mellett, egy kis völgyben, ut. p. Csácza. Van 560 kath. lakosa, terméketlen határa, melly csak zabot és burgonyát terem. h. Eszterházy bicsei uradalmához tartozik.

Alsó-Poény, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 2 mfd., 384 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 250, rét 150, legelő 200,

majorsági erdő 250 hold. F. u. a váradi görög püspök.

Felső-Poény, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 2 mfd., 769 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 300, rét 200, legelő 300, majorsági erdő 1500 hold. Van egy pataka. F. u. a váradi görög püspök.

Poerul, oláh falu, Krassó vmegyében, Lugoshoz $\frac{1}{2}$ órányira: 499 óhitü lak, s anyatemplommal. F. u. a kamara.

Poga és Szakáld, egymás mellett két magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $1\frac{4}{16}$ állomásra Sajó folyam mellett, azon a magyar nemzetre nézve gyászos emlékü Muhi nevü pusztán, mellyen 1241-ik évben IV-ik Béla király ideje alatt az akkori magyar nemzet szine a tatárok fegyvereitől felkonczoltatott, a Karpátok végszélei alatt a legszebb rónaságon, különösen Poga csaknem a Sajó partján. Az egész pusztának t. i. Muhinak kiterjedése tesz $6051\frac{737}{1200}$ holdat, ezekből 3480 hold szántóföld, 1645 hold rét, 53 hold nádas, 461 hold legelő, 25 hold belsőtelek, a többi $384\frac{737}{1200}$ hold utakból és sovány homokos, mocsáros részekből áll; erdő nincs. Muhi szabad puszta lévén, sem Szakáldon, sem Pogában urbéri földek nincsenek, hanem ezen két kis helységben lakó 30 vonó marhás gazdák szerződés szerint az uradalmi allodialis 800 hold szántóföldnek mindennemü munkálásáért, ugyan ezen pusztán használnak magok részére együtt 720 hold szántóföldet, 180 hold rétet és 260 hold legelőt. A föld minősége, kivévén vagy 380 holdnyi homokos és mocsáros helyeket, az egész pusztában igen jó, s megterem mindennemü gabona fajokat; van itt az uradalomnak egy nevezetes juhászata is, a többi állattenyésztés nem érdemel emlitést; a mezei gazdaság türhető állapotban van. A lakosok száma Szakáldon 160 fő, ezek közt: 85 férfi, 75 nő, 18 rom. katholikus, 140 orosz és 2 zsidó, foglalatosság szerint kamarai tiszt 1, biró 1, jegyző 1, a többi földmivelő gazda és zsellér. — Poga helységben lakosok száma 142 fő, 68 férfi, 71 nő; 78 rom. katholikus, 62 orosz és 2 zsidó; foglalatosság szerint mind földmives gazdák. Az egész Muhi pusztának határát napkeletről vagy 500 ölnyi hosszuságban a Sajó vize mossa, ezenkivül keresztülfolyik azon egy kis részben a Hejő nevü patak is, e pusztában nevezetesek még a régi Mohi nevü város templomának látható alapfalai, és a Laposhalom nevü, vagy 30 ölnyi hosszú csinált nagy halom, mellyen igen sok vastag edénycserepeket, kardmarkolatokat s apróbb vasdarabokat hány ki földből az eke; lehet hogy sok száz dicsőült magyarok nyugosznak alatta. Az egész Muhi puszta s az abban alig 30 évek óta keletkezett Szakáld és Poga két kis telepitett helység a diósgyőri kir. koronai uradalomhoz tartozik.

Pogány, horvát falu, Baranya vmegyében, völgyben, szétszórva, ut. p. Pécs. Határa 2708 $\frac{6}{8}$ hold, mellyből urbéri beltelek $220\frac{3}{8}$ szántóföld 1738, rét $105\frac{3}{8}$, szőlő $77\frac{4}{8}$, legelő 366 hold. Majorsági beltelek $3\frac{1}{8}$, szántó $48\frac{3}{8}$, legelő 150 hold. Fekete agyag földe terem buzát, rozsot, kukoriczát, stb. Lakja 730 katholikus, kik nem épen szorgalmasok, hanem káposztából sok pénzt bevesznek. F. u. a pécsi székes egyház.

Pogány, magyar falu, Nógrád vmegyében, 552 kath. lak. Határa Heves, Gömör, és Borsod vmegyével határos. F. u. gr. Kemény. Ut. p. Rimaszombat.

Poganyest, oláh falu, Krassó vmegyében, Lugoshoz $1\frac{1}{2}$ órányira: 410 óhitü lak., anyatemplommal. F. u. Joanovics család.

Pogány-Szentpéter, magy. falu, Somogy vmegyében, az iharosberényi uradalomban, 268 ágostai, 134 kath. lak.

Pogányvár, puszta, Nógrád vmegyében, 13 kath., 14 evang. lak. Luczin mellett, egy régi vár omladékával.

Pogányvár, puszta, Tolna v.-megyében, Pári falu mellett, régi várral.

Pogányvár, puszta, Zala vmegyében, Kál és Horváthi közt.

Pogony, puszta, Gömör vgyében, Putnokhoz tartozik: 12 kath. lak.

Pográny, magyar falu, Nyitra vmegyében, Nyitrához észak-keletre 1$^1/_4$ mérföldnyire. 786 kath., 7 zsidó lak. Kath. paroch. templommal. Van szép erdeje; szőlőhegye; jó rétjei, vizimalma. F. u. a primás, az esztergomi és nyitrai káptalanok.

Póhalom, puszta, Békés vmegyében, Gyoma közelében fekszik.

Pohari, orosz uj-telep, Máramaros vmegyében, Ó-Holyatin fil.

Pohorella, tót falu, Gömör v.-megyében, a Garan völgyében, Murányhoz északra 3 órányira: 2343 kath. lak. — Paroch. templommal. Az éghajlat itt zordon, hideg; a föld kevés, sovány; hanem a havasokon sok legelő van, s azért juhot, szarvasmarhát szépet nevelnek; fenyőszálakat, deszkát stb. csinálnak; az itt levő két vashámorban, hol öntött vas is készül, szinte pénzt kereshetnek. F. u. hg Coburg. Ut. p. Rosnyó.

Pojána, oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában, magas hegyek közt, 320 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Erdős, kősziklás, és sovány határa 5888 hold, mellyből szántó 450, rét 450; legelő 447, erdő 4541 hold. E határban esik a magas B i h a r havas is. Majorsági földek itt nincsenek.

Pojen, oláh falu, Krassó vmegyében, Erdélyhez közel, magas, hegyes vidéken, 4 kath., 376 óhitü lak., anyatemplommal, szép erdővel. A Béga vizének egyik ága itt veszi eredetét. Ut. p. Kossova. Birják Draskovics és Bogdanovics családok.

Pojén, lásd Poén Bihar vgyében.

Pojnik, tót m. v. Zólyom vmegyében, ut. p. Beszterczétől keletre 1$^1/_2$ órányira erdős hegyek közt: 85 kath., 976 evang. lak. Kath. és evang. anyaszentegyház. Határa hegyes, sovány, de jó lent terem. Főnevezetessége vasbányáiban, hutáiban s olvasztó hámoraiban áll. F. u. a kamara.

Pókafa, magyar falu, Zala vmegyében, Egerszeg és Szalabér közt a postautban, mindegyiktől egyenlő távolságra, 202 kath., 90 zsidó lak.

Pókatelek, magyar falu, Poson vmegyében, Szerdahely mellett: 44 kath. lak. F. u. a Kondé család.

Poklosi, magyar falu, Somogy vmegyében, a patai uradalomhoz tartozik, ut. p. Szigetvár. 305 ref., 20 kath. lak., első osztálybeli határral.

Poklostelek, oláhul Poklusa, magyar falu, Bihar vmegyében, Micskéhez $^1/_2$ mfd., rónaságon, de különben szőlőhegyekkel megrakott vidéken. Lakja 509 ref., 20 rom. kath., 6 óhitü, ref. anyatemplommal. Határa 935 hold, mellyből 439 hold szántó, 299 hold rét, 120 hold legelő, 77 h. szőlő, erdeje nincsen. Ebből majorság 355 hold szántó, 214 hold rét, 55 hold szőlő. Földe vörös agyagos, nehéz mivelésü; de rétjei igen jók. Határát keresztülfutja a Berettyó, a falut egy patak. Az elsőn van Kalotay Istvánnőnek két kerekü vizimalma. Birtokosok: Koss László, Szártóry Károly, Jeney István, Némethy Gábor, Sárosy Tamás, Fráter Pál, Feke György, Vásárhelyi József, Dévay Károly, özv. Kalotay Istvánnő, Aron Teréz, Kalotay Vincze, Koss Gá-

bor és Imre, Német Ferenczné, Miskolczy István, Borsos István, Simay Antal, Nagy László, és Sándor, Mile Ferencz, Fazekas Lajos, Ágoston Antalné, Kobula Zsigmond, Nagy örökös, Pap János.

Poklusa, nyomorult oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök béli uradalmában, 65 n. e. óhitü lak. Földje elég, de felette sovány; juhot eleget tarthatna; erdeje nagy.

Pokola, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $^1/_2$ mfd., 340 g. kath., 133 n. e. óhitü lak., két anyatemplommal. Urb. szántó 568, rét 100. legelö 50, szölö 6, majorsági erdö 140 hold. Van egy pataka. Birja a váradi görög püspök.

Pokolfalu, Hölle, német f., Vas vmegyében, a pornói uradalomban, ut. p. Szombathely, 144 kath. lak.

Pokorágy, (Alsó), magyar falu, Gömör- Kis- Hont vmegyében, Rimaszombat szomszédságában: 22 kath., 240 ref. lak., termékeny gazdag határral, s szölömiveléssel. Az osgyáni uradal. tartozik.

Pokorágy, (Felsö), tót falu, Gömör- Kis- Hont vmegyében, Rimaszombathoz egy órányira: 11 kath., 439 evang. lak., evang. anya sz. egyházzal; jó köbányával; erdövel s termékeny szántóföldekkel. F. u. az osgyáni uradal.

Pokrivács, tót falu, Árva v.-gyében, 65 kath., 237 evang. lak. 29 $^1/_8$ sessió. Földje felette sovány, s csak zabot terem; és még is erdeje különös magosságú fenyöfákból áll. Lakosai a gyalog fenyöböl sok borovicskát készitenek, s messze elhordják. F. u. az árvai uradalom.

Póla, magyar falu, Zala vmegyében, a becseheiyi uradalomban, ut. p. N. Kanisa, 550 kath. lak., paroch. templommal, elsö osztálybeli határral.

Polána, orosz falu, Zemplén vmegyében, Szinna fil., 15 romai, 717 gör. kath., 14 zsidó lak. Gör. anyatemplom. Hegyes, sovány határ. 1229 hold szántóföld. Vizimalom. F. u. Révész. Ut. p. Szobrácz.

Poláncz, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban, 34 kath. lak.

Polanecz, horvát f., Vas vmegyében, 160 kath. lak., csekély szölöhegygyel. Birja gr. Batthyáni. Ut. p. Köszeg.

Polány, tót-magyar-német f., Somogy vmegyében, ut. p. Öreglakhoz 1 órányira, 410 kath., 70 német ágostai lakossal, homokos de termékeny határral. Birja Gludovácz család.

Magyar és Német Polány, 2 egymásmellett fekvö magyar és német falu, Veszprém vmegyében, ut. p. Város Lödhöz 1 óra: 1122 kath., 53 evang., 48 ref. lak., kath. paroch. szentegyházzal. Határa részint hegyes, részint róna. Erdeje nagy. Vizimalom. Vendégfogadó. A zirczi uradalomhoz tartozik.

Polány, magyar falu, Vas vmegyében, a Sorok mellett, 120 kath. lak., róna igen termékeny határral, Birják gr. Hugonnai, Polányi, Korcsmáros. Ut. p. Szombathely.

Polena, orosz falu, Beregh v.-megyében, a gallicziai országutban, ut. p. Munkácshoz $4^1/_2$ mfdnyire: 5 romai kath., 222 görög kath., 9 zsidó lak. Szénája jó, erdeje szép, földe hegyes, sovány; malma van. F. u. gr. Schönborn.

Polena, (Tót), orosz falu, Ungh vmegyében, Beregh vmegye szélén, ut. pt Ungvárhoz $5^1/_2$ mfdnyire: 20 romai, 463 g. kath., 28 zsidó lak. Van egy üveghutája és derék erdeje. F. u. a kamara, gr. Klobusiczky.

Polena, (Sztropkó), orosz falu, Zemplén vmegyében, 293 g. kath., 6 zsidó lak. 417 hold szántófölddel. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. Komarnyik.

Polercka, tót falu, Thurócz v.-megyében, 134 kath., 8 evang. lak. Szép erdő, jó legelő. F. u. a pesti u-egyetem. Ut. p. Rudnó.

Polgár, népes magyar m. v. Szabolcs vmegyében, a Tisza mellett, Dobhoz délre 2 órányira: 3854 rom. kath. lak. s paroch. templommal, 117 első oszt. egész telekkel. Határa gazdag fekete föld, de árvizektől rongáltatik; szénája, nádja, marhája, sertése igen sok. Hajdan hajdu-város volt. F. u. az egri káptalan. Ut. p. Nádudvar.

Polgárdi, magyar falu, Fejér vmegyében, rónaságon, ut. p. Fejérvárhoz 2½ mfdnyire; 2400 ref., 350 kath., 52 evang., 60 héber lakossal, ref. anya, kath. fiók templommal, synagógával. Díszesiti az uraság kastélya és angolkertje. Határa első osztálybeli; buzája sikeres; bora jó; rétjei kövérek. Birja gr. Batthyáni István.

Polgárdi, puszta, Pest-Solt v.-megyében, határos Keczel, Csala puszta, Kalocsa város határaival. Kiterjedése 7778 hold, mellyből fekete homok szántóföld 2490 hold, kaszálló 345, legelő 2770 hold, erdő 1256 hold, homok 506 hold, szőlő 372 h., mocsár 39 hold. A pusztának nagy része homokos, melly erdőkkel és szőlőkkel van elfoglalva, de még is ¼ első, ¼ második ²/₄ a harmadik osztályba sorozható, leginkább kétszerest és rozsot, de különösen kukoriczát jól megtermi. Az egész puszta majorsági birtoka Ullman Móricz urnak, ki itt sok birkát és szarvasmarhát tenyésztet. A puszta keleti oldalán van egy régi major, ehez közel egy uj birkaistálló mintegy 30 öles; a puszta alsó részén szinte hasonló birkaakol.

Polgárváros, magyar m. v. Zala vmegyében, Szentgrót mellett, s ezen uradalomhoz tartozik, 1025 kath. lak. Ut. p. Szalabér.

Polhora, tót falu, Árva vmegyében, közel a galicziai határszélhez: 1437 kath., 2 evang., 10 zsidó lak., kik elszórva laknak. Van harminczad hivatala, vendégfogadója, fűrészmalma 87²/₈ sessioja, és egy sós forrása, melly a golyva ellen hasznosnak itéltetik. Lakosai lent termesztenek, gyolcsot szőnek, különbféle fa eszközöket csinálnak. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Polhora, tót falu, Zólyom v.-megyében, Breznóbánya birtoka, 280 lakossal.

Polichna, tót falu, Nógrád v.-megyében hegyek és kősziklák közt: 600 evangelikus lak. Evang. anyatemplom. F. u. gr. Forgács család. Ut. p. Losoncz.

Polom, tót falu, Gömör vmegyében, egy magas hegy tetején, Ratkóhoz nyugotra 1 mfd. 11 kath., 240 evang. lak. Határa kicsiny, 's ámbár hegyes, még is termékeny. F. u. többen. Ut. p. Rimaszombat.

Polom, tót falu, Sáros vmegyében, Berzeviczéhez északra ¼ órányira: 461 kath., 48 evang. lak. Legelője, rétje, erdeje elég; földe sovány. F. u. Berzeviczy. Ut. p. Eperjes.

Poloma vagy **Polomka**, tót falu, Gömör vmegyében, Zólyom v.-megye szélén, a Garan völgyében: 2316 kath. lak. Kath. anyatemplom. Határa igen nagy kiterjedésü, s a Garan mellékén legtermékenyebb; ámbár az alföldön még soványnak tartanák; havasokat a Garanon innen is túl is bir; juhot feles számmal tart, s sajtja nem alább való a liptóinál. Zsindelyt, faeszközöket készit. F. u. hg Coburg. Ut. p. Rosnyó.

Polona, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban, 152 evang. lak.

Poloszka, tót falu, Gömör v.-megyében, Ratkóhoz északra ½ órá-

nyira: 19 kath., 236 evang. lak. Földei hegyoldalban feküsznek, és soványak. Találtatik itt az anyagnak egy neme, mellyel tenta helyett irni is lehet. F. u. többen. Ut. p. Rimaszombat.

Poltár, tót falu, Nógrád vmegyében: 33 kath., 1255 evang. lak. Szép evang. anyatemplom. — Határa nagy; rétje jó és elég; földe javitást kiván: erdeje makkos s benne szép vadászatok esnek; agyagja hires; minélfogva itt sok fazekas és bognár lakik; egy hegytetőn olly agyag neme is van (szappanföld), mellyel a molnárok malom-kerekeik tengelyét kenik. Savanyuviz-forrásokat többet mutathat. Vannak ezen határnak megkülönböztetett osztályai is, mint p. o. 1). Dejélcze rétekkel, földekkel s egy korcsmával a rimaszombati utban. 2). Roven: itt vannak a savanyuviz-források. 3). Alsó- és Felső-Borcsok: itt erdők, földek és jó rétek vannak. F. u. a Géczy nemzetség és Pelargus Ut. post. Zelene.

Polusz, tót falu, Nyitra vgyében, Brezány fil., 189 kath. lak. F. u. gr. Pálffy Ferencz. Ut. p. Privigye.

Poluzsie, tót falu, Trencsén vmegyében, Konszkához 3 fertály, 355 kath., 5 zsidó lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Polyakócz, tót falu, Sáros v.-megyében, a Tapoly mellett, Hrabócz fil., 436 kath., 6 zsidó lak. Jó föld, jó rét. Vizimalom. F. u. gr. Szirmay. Ut. post. Bártfa.

Polyána (Kabola), orosz-német falu, Máramaros vmegyében, Szigethez északra 2 mfdnyire, a Sebes-Szapurka pataka mellett: 358 rom., 482 gör. kath., 3 evang, 8 ref. lak. Romai és gör. parochiával. Keskeny mezejét a Szapurka két partján tarkálló vetések, szép kaszáló rétek, gyümölcsfák foglalják el, s mindenkor tilalomban lévén, valóságos kerthez hasonlit az inkább, mint mezei gazdálkodó helyhez. Ezzel majd egészen összeragad a vashámorok és hutások lakóhelye, szép sorral és közönséges házakkal. Van itt egy olvasztó-kemencze, 8 hámor és két szegcsináló mühely. — A vasérczeket több faluk határairól hozzák, de mindeddig jó tulajdonságut nem tudtak felfedezni. A faluhoz egy fertálynyira van egy hires savanyuviz-forrás és fördő, hol nem rég óta mind a vendégfogadóban, mind a fördők és vendéglő szomszédságában alkalmatos csinos szobákat lehet bérelni. A savanyuviz 3 forrásocskában fakad, s mint a kövekre tapadt veres iszap, s a melegitett savanyuvizben leszált sárgás por bizonyitja; vasas részekkel bővelkedik. A fördő körvidéke felette szép és regényes, s a több mfdekre látszó Kabola nevü kerek hegyről elragadó kilátás gyönyörködteti az embert. Neveli a hely természeti szépségét az is, hogy a vendégfogadó s fördő udvaráról mindjárt egy nagy kiterjedésü angol izlésü mulató kertbe léphet a vendég, melly kert egyszersmind fa- vagy erdő-oskolát képez, több igen ritka nemekkel ékeskedve. Végre láthatni itt már nagyra nőtt igen szép vetett fenyvest, s több uj vetéseket. F. u. a királyi kincstár.

Polyána (Kaszó), orosz falu, Máramaros vmegyében, 9 rom., 1028 g. kath. lak., s anyatemplommal. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Polyana (Krajna), orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban, Duplin fil., 13 romai, 135 gör. kath., 14 zsidó lak. Ut. post. A.-Komarnyik.

Polyána (Lelesz), magyar-orosz falu, Zemplén vmegyében, Leleszhez $1/2$ óranyira: 78 romai, 427 g. kath., 302 ref. lak. Gör. kath. és ref. anyatemplom. 660 hold termékeny szántóföld. F. u. a leleszi prépostság. Ut. p. Ungvár.

Polyána (Ruszkó), orosz falu, Máramaros vmegyében, 18 r., 3111 g. kath.: 2 ref., 58 zsidó lak., anyatemplommal és synagógával. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Polyána (Sajó), oláh falu, Máramaros vmegyében, 653 g. kath., 65 zsidó lak., anyatemplommal és synagógával. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Polyána (Szinevér), orosz f., Máramaros vmegyében, 439 g. kath. lak., leánytemplommal. — Határa csekély s az is sovány; de van szép erdeje és fenyvese, mellyből levágott fákkal, s azoknak leszállitásával foglalkoznak a lakosok. — Határában van egy álló viz, mellynek mélysége megmérhetetlen, s Tengerszemnek neveztetik. Vize undoritó, ha bele eleven halak vettetnek, azonnal megdöglenek. F. u. Szaplonczay ivadék és Darvay. Ut. p. Huszt.

Polyánka, (Lóza), orosz falu, Beregh vmegyében, Ugocsa vmegye szélén: 505 gör. kath., 28 zsidó lak. Gör. kath. parochia. — Határa dombos; réljei jók. F. u. Ilosvay nemzets. Ut. post. Nyiresfalva.

Polyánka (Alsó és Felső), két orosz falu, Sáros vmegyében a makoviczi uradalomban, Zboró fil., 30 rom., 665 gör. kath., 13 zsidó lak. Ut. post. Bártfa.

Polyánka (Nehval), orosz falu, Zemplén vmegyében, Papina fil., 6 r., 625 g. kath., 14 zsidó lak. Gör. kath. anyaegyház, 919 hold szántóföld. Malom. F. u. gr. Klobusiczky. Ut. p. N.-Mihály.

Polyánka (Tavarna), orosz f., Zemplén vmegyében, Matyasócz fil., 68 romai, 150 g. kath., 46 zsidó lak., 395 hold szántófölddel. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. Eperjes.

Polyánka (Sáros), magyar f., Sáros vgyében, ut. p. Szobránczhoz dél-nyugotra 1½ órányira: 31 rom., 16 gör. kath., 253 ref., 35 zsidó lak. Szép erdő. Jó föld és rét. F. u. Viczmándy, Szemere, Pribék, Orosz, Papanek, gr. Barkóczy, Karner, Horváth.

Polyánka (Szécs), tót-orosz falu, Zemplén vmegyében, Parnó fil., 762 romai, 288 g. kath., 11 evang., 8 zsidó lak. Kastély. 1250 hold szántóföld s erdő. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. Vecse.

Polyanócz, tót falu, Szepes vgyében, Korotnokhoz ½ órányira: 875 kath. lak. Kath. paroh. templom. F. u. a Jancsó és Balka nemzetség. Ut. post. Löcse.

Pólyi (Polyow), tót falu, Abauj vmegyében, ut. p. Kassához 1½ órányira: 656 kath., 4 evang., 7 ref., 29 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Sok szántóföld, s nevezetes kendertermesztés. F. u. Fischer, Ócskay, Kazinczy s többek.

Pomáz, rácz-német-magyar f., Pest-Pilis vmegyében, Sz.-Endréhez délre ½ mfd., 1115 kath., 10 evang., 289 ref., 1274 óhitü, 51 zsidó lak. Kath. és óhitü anyatemplomok; ref. ekklézsia. — Szántóföldei szép buzát, kukoriczát, ázalékot teremnek; tágas szölöhegyén hires bort szür; nagy kiterjedésü erdeje kősziklás hegyeken van, s benne számos források találtatnak. — Van 64 egész urbéri telke. Birják a helységet a Vattay örökösök, kik közt főbirtokos gr. Teleki József, kinek birtokában van a Vattayak régi kastélya is.

Pomogy, (Pamhagen), német falu, Moson vgyében, a Hanság mellett, a Sopron vmegyébe vivő nagy töltés végén, ut. p. Moson. — Lakja 1380 kath., paroch. templommal. A lakosok birnak 51²/ úrbéri telek után 125 hold második, 680 h. harmadik, 812 hold negyedik osztálybeli rónán fekvő fekete szántóföldet. Kaszálója nincs, csak a Hanyban kaszál, de nádló rétje, hala, vizimadara bőséggel. —

F. u. h. Eszterházy, s a boldogasszonyi uradalomhoz tartozik.

Pongrácz, puszta, Veszprém vmegyében, Nemes-Szalók és Külső-Váth közt.

Pongráczfalva, tót falu, Szepes vmegyében, Mindszent fil., 184 kath. lak. F. u. Reviczky. Ut. p. Löcse.

Pongyelok, tót falu, Gömör és Kis-Honth vmegyében, Rimaszombathoz észak-nyugotra 4 órányira: 76 kath., 398 evang. lak. Evang. templom. Kastély. Sok cserépedény-égetés. A masztineczi pusztán savanyuvize van. F. u. többen.

Ponor, Bihar vmegyében, lásd Lóre.

Ponyvád, puszta, Győr vmegyében, Marczaltő és Malomsok szomszédságában.

Popesd oláhul, lásd magyarul Papfalva.

Pophorány, szerb falu, Temes vmegyéban, ut. p. Versecz, 583 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Gazdag határa első osztálybeli, s van $48^3/_8$ urb. telke. F. u. gr. Bethlen János és József.

Poppenporf, német f., Vas vmegyében, a Lapincs völgyében, a gréczi országutban, 472 kath., 70 ev. lak. — Határa elsöosztálybeli. Szölőhegy. A németujvári urad. tartozik, s ut. p. Rába-Keresztur.

Poprád, Deutschendorf, Szepes vgyében, vagyonos szepesi város a Poprád jobb partján, ut. p. Késmárkhoz délre $1^1/_2$ mfdnyire egy rónaságon: 425 kath., 745 evang. német lak., kik gyolcsot szőnek, pálinkát főznek, s hires rézmüvesek. Kath. és evang. anyatemplom. Kőhid a Poprádon. Vendégfogadó. Liszt- és papiros-malom. Elég erdő. Sok és jó káposzta. — A XVI szepesi városokhoz tartozik.

Poprocs, tót falu, Gömör vmegyében, Ratkóhoz nyugotra $1^1/_2$ órányira: 301 evang. lak., kik sok fatálat, kanalat faragnak. Határa hegyes és felette sovány. F. u. többen. Ut. p. Rimaszombat.

Popudin, tót falu, Nyitra vmegyében, ut. post. Holicshoz 3 fertály órányira: 311 kath., 131 zsidó lak. F. u. ö cs. k. felsége.

Pórács, orosz falu, Szepes v.-megyében, Wagendrüsselhez keletre 1 órányira: 102 romai, 950 görög kath. lak. Gör. kath. parochia. Vizimalmok. — Ezen helységhez Slovenka felől egy vadregényes völgy vezet. F. u. Marjássy, Vitális nemzetség. Ut. post. Löcse.

Porba, puszta, Győr vgyében, Táp mellett, gr. Eszterházy Miklósé.

Porcsalma, magyar f.; Szathmár vmegyében, Csengerhez 1 órányira: 22 romai, 224 gör. kath., 640 ref., 18 zsidó lak., ref. és gör. kath. anyatemplommal. Nagy és termékeny határa az ecsedi lápig terjed; szénája sok terem; erdeje nincs, de nádja elég. F. u. gr. Károlyi, Szuhányi s m. t. Ut. p. Bagos.

Lajta-Pordány ném. Prodersdorf, német falu, Sopron vmegyében, Ausztria határszélén, Sopronhoz északra 4 mfd., a Lajta mellett. Van 107 háza, 737 kath. lakosa, paroch. egyháza, $1615^6/_8$ hold szántófölde, 555 hold rétje, $1220^5/_8$ kapa szölője, 19 h. káposztása, 626 h. legelője, 134 h. urbéri erdeje, 111 h. uradalmi ligetje, 30 hold kerte. Földe meglehetős. Bora csekély. Jövedelmes malom a Lajtán. Harminczad. F. u. hg. Eszterházy.

Rába-Pordány, magyar f., Sopron vmegyében, a Rábaközben, ut. p. Csorna 1 mfd., 938 romai kath., 72 evang. lak., r. kath. paroch. templommal. — Róna határa 4500 hold, melly szántóföld, rét, legelő és erdő; szölő nincsen. Urbériség $30^{12}/_{16}$ egész telek. Földe fekete agyag, s bőtermékenységü; néhol vizenyős és lapályos

Fő termesztménye a buza; lóhert, luczernát a lakosság is termeszt. Lova kevés, de szép; ellenben sok szarvasmarhát, kevés juhot, de az uraság számos birkát tenyészt. F. u. h. Eszterházy Pál.

Vulka-Pordány, horvát f., Sopron vmegyében, a Vulka mellett: 1142 kath. lak., paroch. templommal. Vizimalom. Róna, termékeny határ. F. u. hg. Eszterházy. Ut: post. Nagy-Höflein.

Pordasincz, vindus falu, Vas vmegyében, a felső-lendvai uradalomban, 84 evang. lak. Határa köves, de bora jó.

Porgány, népes magyar puszta, Torontál vmegyében, 32 házzal, 202 kath. lak., dohány-termesztéssel. F. u. gr. Nákó Sándor. Ut. p. Komlós.

Porháza, puszta, Szathmár v.-megyében, Csanálos közelében, inkább homokos mint fekete földdel.

Pornó, Pernau, német falu, Vas vmegyében, közel a Pinka vizéhez, ut. post. Szombathelyhez 2 óra, 506 kath, lak., paroch. templommal. Nevezetes e helység régi cistercita monostoráról és apátságáról, mellynek eredete 1235 esztendőre határoztatik; söt már II. András szabadság-levelében 1221. arról emlités van: hogy István, egyetlen fia Istvánnak (Chebánnak) Magyarország nádorának igen istenes ember levén, a sz.-gothárdi apáthoz folyamodott, ki őt atyai módon fogadván, szerzete köntösébe öltöztette; István pedig minden ősi örökségét, melly a pornói és monyorókeréki uradalmakból állott, a sz.-gothárdi monostorhoz kapcsolta. Mikor szakittatott el a pornói apátság s a monyorókeréki uradalom a szent-gothárdi cistercitáktól; az nem bizonyos, de hihető, hogy az 1532-ki kőszegi török-ostrom alkalmával történhetett, midőn az ellenség e megyében mindent tűzzel, vassal pusztitott. Később, azaz 1643-ban a pornói uradalom a soproni jesuitáknak adatott; ezek eltöröltetése átán majd a kamara, majd hg. Lichtenstein valának birtokában, most azonban főherczeg esztei Ferdinand birja.

Poroszkó, orosz falu, Ungh vmegyében, Nagy-Berezna fil., 16 r., 963 g. kath., 21 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. Sok erdő és legelő. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Poroszló, puszta, Szabolcs v.-megyében, Bököny és Hadház közt. F. u. gr. Dessewffy.

Poroszló, magyar m.-város, Heves vmegyében, Füredhez 1 mfdnyire, mellytől a Tisza választja el, a debrenzeni országutban: 719 kath., 2 e. gör., 6 n. e. gör., 3042 ref., 6 zsidó lak. Kath. és ref. anyaszentegyház. Nagy vendégfogadó; cs. királyi sóház. Határa termékeny; hala sok; nádja, fája a füzesekben elég. F. u. $^1/_3$ gr. Károlyi István, $^1/_3$ néhai b. Orczy István tömege, $^1/_3$ az egri káptalan. A. b. Orczy tömeghez tartozik egy tagban 4540 hold szántó és kaszáló föld, 2758 h. tiszai rét és 34 h. belsötelek.

Porosztó, orosz-tót f., Ungh vmegyében, ut. p. Szobránczhoz délre 1 órányira: 47 romai, 308 g. kath., 54 ref., 45 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. Termékeny róna határ. F. u. Szemere, Viczmándy, Gyöngyösy és Pribék örökösök.

Nemes- és Pór-Porpácz, magyar falu, Vas vgyében, 180 kath. lak., igen termékeny határral. Ut. p. Szombathely.

Porrog, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. post. N.-Kanisa. 430 ágostai, 130 kath. lak., szölöhegygyel, erdővel. F. u. Festetics és Hochreiter családok.

Pór-Szombat, magyar f., Zala vgyében, az A.-lendvai uradalomban, 300 kath. lak.

Portelek, oláh falu, Szathmár vmegyében, közel Irinyhez: 10 rom., 560 g. kath., 14 ref., 38 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Róna fekete határa gazdag termékenységű; rétje kevés, de jó szénát ad. F. u. Luby, Zimán, Irinyi s m t Ut. p. N.-Károly.

Poruba, tót falu, Árva vgyében, 42 kath., 407 evang. lak., $54^6/_8$ sessió. Sok len. Hires rákászat a patakjában. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Poruba, tót falu, Nyitra vgyében, Lazán filial, 489 kath. lak. F. u. a bajmóczi prépost. Ut. p. Privigye.

Poruba (Kis), orosz falu, Zemplén vmegyében, Szacsur fil., 334 r., 300 g. kath., 8 evang., 31 zsidó lak. Gör. kath. templom. 700 hold szántóföld. F. u. többen. Ut. p. N.-Mihály.

Poruba (Orosz), orosz falu, Zemplén vgyében, Sztropkó fil., 231 g. kath., 6 ref., 3 zsidó lak., 636 hold szántóföld, gör. kath. templom. F. u. Jékelfalusy. Ut. p. Komarnyik.

Poruba (Német), orosz falu, Ungh vgyében, Vinnához keletre $2^1/_2$ órányira; 11 romai, 469 görög kath., 18 zsidó lak. Hegyes határ. Fürész- és más malmok. Rengeteg erdő. F. u. gr. Waldstein, Draveczky. Ut. post. Szobráncz.

Alsó-Poruba, tót falu, Trencsén vmegyében, Nyitra vmegye szélén: 888 kath., 9 zsidó lak. Sovány hegyes határ; nagy erdő; virágzó tehén- és juhtartás. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Felső-Poruba, tót falu, Trencsén vmegyében, Illavához $1^1/_2$ óra: 601 kath., 1 zsidó lak. Kath. fil. templom. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Kő-Poruba, tót falu, Zemplén vgyében, tótul Kamenz-Porube, keskeny völgyben fekszik, ut. postája Eperjes. Határa 1704 hold, mellyből beltelek 59, szántóföld 1084, rét 88, erdő 87, legelő 286 hold. Ebből ismét $8^3/_8$ telek és 12 zsellér után birnak a lakosok 200 hold szántóföldet, rét helyett 90 holdat és 60 hold legelőt; a többi majorsági birtok, s birják Soós Ágnes, b. Leuch Albert neje nagyobb részben, kis részben Reviczky, Beszterczey és Hlavathy. Földe főleg zabot, de jó müvelés mellett más gabona nemet is megterem. Lakja 150 romai, 180 g. kath., 20 zsidó. — Van itt görög kath. fióktemplom, b. Leuchnönek csinos lakháza és szeszgyára, több gazdasági épületekkel.

Kő-Poruba, tót falu, Trencsén vmegyében, 822 kath., 4 evang., 29 zsidó lak. Filial templom. Hegyes, erdős, sovány határral. F. u. többen. Ut. p. Zsolna.

Kis-Poruba, tót falu, Liptó vmegyében, 7 kath., 1267 evang., 11 zsidó lak. Evang. anyatemplom. — A Vágh mellett fekszik, igen közel Hradekhez. Határa nagy, de sovány; erdeje, szép juhai számosak; lakosai hajókáznak, fuvaroznak, vásznat-szőnek, stb. F. u. Szentiványi, s többen. Ut. p. Okolicsna.

Német-Poruba, tót f., Liptó vmegyében, 36 kath., 699 evang., 6 zsidó lak. Kath. fil. szentegyház. F. u. Okolicsányi. Ut. p. Okolicsna.

Széles-Poruba, Veterna Poroba, tót falu, Liptó vmegyében, 15 kath., 341 evang. lak. Erdeje derék, fával kereskednek. F. u. Okolicsányi. Ut. p. Okolicsna.

Porubka, tót falu, Trencsén vmegyében, Bittsicza filial, 240 kath., 2 zsidó lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Porubka, orosz falu, Sáros v.-megyében, a makoviczi uradalomban, Duplin fil., 7 romai, 130 gör. kath., 8 zsidó lak. Ut. p. Bártfa.

Porubka, orosz falu, Zemplén vmegyében, Peticse fil., 34 romai, 250 görög kath., 11 zsidó lak. paroch.

templommal, 244 hold szántófölddel. F. u. gr. Csáky. Ut. p. N.-Mihály.

Porubka (Ördög), orosz falu, Ungh vmegyében, ut. p. Szobránczhoz dél-keletre 1¼ mfdnyire: 42 romai, 148 g. kath., 20 zsidó lak. Hegyes, erdős határ. F. u. gr. Sztáray, Viczmándy s m.

Porubka (Tapoly), tót f., Sáros vgyében, Hankócz fil., 113 kath., 121 evang., 11 zsidó lak. Jó határ.

Porva, német falu, Veszprém vármegyében, ut. postája Zirczhez 3¾ óranyira: 548 kath. lak., paroch. templommal. Határa szük és sovány; erdeje meglehetős. Hajdan a paulinusok birták, de ma már csak szentegyházuk omladékait láthatni. F. u. a k. k. alapitvány.

Pósa, oláh falu, Bihar vgyében, Váradhoz 1¾ mfdnyire, dombos és völgyes helyen: 348 n. e. óhitü, 17 r. kath. lak., óhitü anyatemplommal. Határa 3000 hold, mellyből szántó 1800 h., 600 hold rét és legelö, 600 erdő. Földe kemény sárga agyag, s jó mivelést kiván. — Urbéri föld csak 352 hold. — Van egy patak vize is. Birják a Stépán és Györffy örökösök, Sántha, Kurányi, Meszner, Körtvélyesi és Aulich családok.

Pósaháza, Montforczorg, Pausin, német falu, Beregh vmegyében, ut. p. Munkácshoz délre ¾ mfdnyire: 314 r. kath., 36 g. kath. lak. Kath. fil. templom. Róna határa két nyomásbeli s igen jól miveltetik. F. u. gr. Schönborn.

Pósalaka, magyar falu, Bihar vmegyében, a Sebes-Körös lapályos völgyében, ut. p. Telegd. Lakja 418 ref., anyatemplommal. Urb. szántó 257, rét 327, majorsági szántó 325, rét 30 hold; erdeje nincs. Földe lapályos iszap, vagy kavicsos; tengerit igen jól megtermi; hanem a Sebes-Körös és Medves nevü patak határát gyakran kárositják, s esős években a marhák könnyen elmételyesednek. Birják özv. gr. Haller Lászlónő, Bölönyi Károly, Dessewffy Ignácznő, Lászlóffy János utódai.

Pósfa, magyar falu, Vas vgyében, ut. p. Szombathely: 260 kath., 10 evang. lak., termékeny róna határral. F. u. többen.

Pósfa, vagy Pósfalva, magy. falu, Poson megyében, Egyház-Gelle filial., 156 kath. lak., jó szántóföldekkel, kevés réttel. F. u. gr. Pálffy csal. seniorátusa. Ut. p. Somorja.

Pósfalu, Pussowcze, tót falu, Sáros vmegyében; ut. p. Eperjéshez kelet-északra 2¼ mfd., 160 kath., 42 evang., 10 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Rétje, legelője, erdeje elég. F. u. a Sztankay nemzetség.

Poson, németül Pressburg, latinul Posonium, egy a legrégibb, legszebb, s legnevezetesebb királyi városaink közül, Poson vmegyében, a Duna bal partján, Bécstől 5, Budától 13⅓ posta állomásra, igen szép és regényes vidéken. — Hajdan kőfallal, sánczokkal és több kapukkal volt megerősitve, de most kivévén a Sz.-Mihály kapuját, melly még fenáll, ezeknek semmi nyoma. — E kapunak van egy 27 öl magas rézzel fedett tornya. Külvárosa Posonnak ezelőtt tulajdonképen csak egy volt, u. m. a Blumenthal, mert a szinte összefüggésben levő Váralja (Schlosberg és Zuckermandl) a Poson várkapitányysági, vagy a vármegyei hatóság alá tartozott, de most az egész egyesittetett. — Piaczai és térei közül egy sincs, melly akár nagysága, akár rendes alakja miatt a szép nevet megérdemlené. — Utczái elég szélesek, hosszak, tiszták, s általjában kövezettek, söt a fők gránitjárdákkal ellátvák. — Nevezetesebb épületei: a székes szentegyház, régi góth épület, csupán erős négyszögletü kövekből épülve. A magyar királyok itt szoktak megkoronáztatni.

Még régibb szentegyház ennél a sz.-ferenczieké, hol koronázáskor a király által aranysarkantyús vitézek üttetnek fel. — Ezeken kivül van itt még 12 katholikus, és 2 evang. szentegyház, 6 zárda és synagóga. Kitünőbb épületei továbbá az országháza, mellyben tartattak a magyar országgyülések; városháza; az esztergomi érsek két palotája; a hajdani consiliumház; a kath. academiai és gymnasiumi épület; a sétatéren épült csinos német szinház; az uj megyeház; két gyalog kaszárnya; Grasalkovich herczegnő kastélya, s több csinos magán épületek és urasági paloták. A város mellett, épen a Dunára dülve, magas hegyre épült régi vára, honnan pompás kilátás nyilik meg a Duna zöldellő szigeteire, s ezt környező gazdag rónaságokra, más oldalrul az austriai erdős hegyekre; 1811-ben leégvén, most is romokban hever e vár. Poson városa a legujabb népszámitás szerint 1880 házat, és 9728 lakfelet, és 42,238 lakost, s pedig 19,877 férfi és 22,361 nő lakost számit. Ezek közt német 22,518, magyar 3145, szláv 7584, olasz 2, izraelita 4840; idegen belföldiek: német 1768, magyar 25, szláv 1934, olasz 49, izraelita 615; idegen külföldiek: német 229, szláv 3, franczia 7, angol 7, olasz 3; kik közül 29,929 romai kath., 11 gör. kath., 19 n. e. óhitü, 6744 ágostai, 94 helvét hitvallásu, és 5441 izraelita. Poson városa szorgalmas lakosai az ipart és kereskedést nagy előmenetellel üzik. Kézmüvesei közt a süteményesek, asztalosok, hangszerkészitők, s legközelebb a kesztyüsök is kitűnő iparmüveket késziteńek. Gyárai szinte számosak: névszerint van 1 posztó, 4 selyem-kelme, 1 selyem-szalag, 5 vegyes gyapot- és gyapju-kelme, 1 fénybőr, 1 pecsétviasz és czinóber, 1 jeles chemiai festék, 1 répaczukor, 2 rosoglio és liqueur, 6 pezsgőbor, és több eczet s keményitő, 1 szarugomb-gyár, s egy angol-amerikai műmalom, melly a malomvölgyi társulaté. Kereskedése hazai termékekkel nagy fontosságu s ez főleg az izraeliták kezében van. Általában elősegitik a kereskedést az itt elfolyó pompás Duna, mellyen gőzösök is járnak; a különféle vidékekre szétágazó vasutak, ugyhogy Poson vasuti közlekedésben áll Bécscsel, Olmüczczel, Nagy-Szombattal, Pesttel, Szolnokkal, s e városok által igen messzere terjedő vidékekkel. — Takarékpénztára példásan van szabályozva, s a pesti után legtöbb pénzt forgat. — Diszére szolgálnak továbbá Posonnak az itt székelő számos közigazgatási, törvénykezési, hadi, kincstárihivatalok. Igy Magyarország legújabban 5 kerületre osztatván fel, ezek közül egy Poson városáról neveztetik. — Tartoznak pedig a posoni kerülethez Poson Alsó- és Felső-Nyitra, Trencsén, Árva, Liptó, Thurócz, Zólyom; Nógrád, Honth, Bars és Komárom vármegyék. — A város főhelye levén e kerületnek: ennélfogva itt székel a kerületi főispán és kerületi katonai főkormányzó, alájuk rendelt különféle közigazgatási, rendőrségi és katonai személyzettel; és a kerületi főtörvényszék. — Minthogy Poson a megyének fővárosa, hasonlóul itt lakik a megyei főnök, és a megyei törvényszék. Van itt továbbá cs. kir. harminczad, sóház, posta- s más ujon állitott kincstári hivatalok; egy társas káptalan, dolgozóház, siketnémák- és szegények intézete, több beteg- és kórházak, mellyek közt az irgalmasbarátoké, és szent Erzsébet apáczáké különösen emlitést érdemel. — A felvilágosodást elősegitik több apróbb elemi fiu- és leány-oskolán kivül egy állodalmi joglani academia, egy szinte állodalmi 8 osztályból álló példány gymnasium; egy ágostai lyceum, jeles

könyvtárral és táp-intézetekkel, 5 könyv- és 2 műárus bolt, 4 könyvnyomda, 1 német, 1 szláv hirlap. — Az álladalmi academiában és gymnasiumban német nyelven adatnak elő a tudományok; az ágostai lyceumban pedig főleg magyarul. — A Duna jobb partjával a várost hajóhid köti össze, s itt kinálkoznak a Duna gyönyörü ligeteiben a kellemes sétahelyek. — Ben a városban van egy téres és árnyékos sétatér, s általában a város egész kies környéke legkülönneműbb mulatóhelyekkel rakva levén: nem csoda, hogy a várost számos főnemesek, s egyszersmind olcsó élelem tekintetéből még számosabb polgári és katonai nyugdijas tisztek lakhelyökül választák. — Határa egész kiterjedését meghatározni pontosan nehéz volna, miután felmérve nincs; de hiteles adatok nyomán 9000 holdra lehet tenni, holdját 1200 □ ölével számitva, s Váralját a hozzátartozókkal ide nem értve. — Ebből a summából maga a város 465 holdat, a gyümölcskertek, rétek, stb., 600 h., szántóföldek 1440 h., szőlőhegy 1700 h., közlegelő 600 h., erdő 3899 h., utak, s haszonvehetlen 296 holdat foglalnak el. Földe, minőségét tekintve különböző. A Duna mellett, s a szigetekben finum fejér föveny kertifölddel vegyitve; s a növényzet itt legélénkebb, azért ezen telkek legdrágábbak, s a város a maga részét erdőnek, a polgárok pedig réteknek, s gyümölcsösöknek használják. — A Dunától távolabb eső földekben szinte alkotó rész a fejér-homok, csak hogy itt a fekete agyag felülmulja azt. — Ezeknek nagyobb része termékeny szántóföld, s a polgári házak közt van felosztva, azután közlegelő, mintegy 6—700 darab nagy marhára; a többi rét vagy gyümölcskert. Végre a hegyek szőlőskertnek, gyümölcsösöknek s erdőnek használtatnak. Felső területe ezeknek: elporhányult gránit agyaggal, darázskövel, csillámmal vagy fövenyes homokkal vegyitve, alul pedig ½ lábnyira kemény gránitra akadni. Bora fejér, de nagyon közönséges asztali ital, miután itt régóta csak a mennyiségre s nem minőségre törekesznek. — Ellenben a sárga s főleg a görög dinnyét kivéve, minden más nemü gyümölcsökben nagy bősége van a posoni piacznak, s ezek elég jutányos áron kaphatók, s jó részben a posoni gyümölcsösökből és szőlőhegyekből kerülnek ki. — A város mikor épittetett bizonytalan, de hogy a Kárpát végső csucsára épült vára, mellynek most csak puszta 4 falai állanak, még a magyarok bejövetele előtt megvolt, onnan gyanitható, mert a város történeteiben sehol rá nem akadhatni, hogy ez későbben épittetett volna. — Azonban a város Szent-István alatt több idegenekkel gyarapodott, de alig kezdett az uj gyarmat nevekedni, már végső romlás fenyegeté. — Ugyanis Henrik német császár Pétert, Aba vetélkedő társát ujolag a magyar thrónra akarván emelni, 1050-ben egy nagy sereggel és számos fegyveres hajókkal megjelent Poson előtt, s ezt 2 hónapig erősen ostromolta, de ekkor bizonyos Zodtmund nevü magyar katona, kinek ivadéka a Kállay nemzetségben maiglan virágzik, az ellenség hajóit éjjel kifurván, elsülyesztette, s e miatt az egész német sereg nagy félelmek közt visszaszaladt. — 1130-ban Henrik osztrák herczeg, és III. Conrád német császár csellel elfoglalták Posont, de őket a fiatal II. Geyza csak hamar tetemes veszteséggel visszaverte. — 1165-ben III. István 20 ide való lakost, kiknek maradékai a Csalóközben még III. Károly alatt éltek, nemességre emelt. Neveik: Ombud, Colon, Cuzen, Petu, Vokut, Nichw., Numsa, Endre, Scareunpentiki, Juna, Kelud, Guka, Ceka, Gurdas, Scarangunka, Fonsol, Arichdi,

mind igaz szittya származásra mutatnak. — 1160-ban békesség köttetett itt Otokár cseh király és Béla közt. 1271-ben Otokár cseh krály csapatja a várost elégették, elpusztították. — 1280-ban IV. László egy posoni városi tisztviselő érdeméért, ki valami külső követségben hűséggel járt el, a városnak Veidricz, Schellendorf, és Blumenau (Lamadi) helységeket ajándékozta. — 1285. Albert osztrák herczeg a várost elfoglalja. 1302. Ujra elfoglalván a várost az osztrákok, ennek egész 1307-ig birtokában maradtak. 1309. a pápa követe elnöksége alatt nevezetes egyházi gyülés tartatott itt. 1323. I. Károly Szőlős (ma Pracsa vagy Weinern) faluval gazdagitá a várost. 1336. szövetségbe állottak I. Károly magyar, Kazimir lengyel, és János cseh királyok: Károly morvai őrgróf, Lajos bajor, és Albert osztrák herczegek ellen; de 1341-ben hatalmas közbenjárók segedelmével megkészült a béke I. Károly és Albert osztrák főherczeg közt. 1362. uj békesség készül I. Lajos és IV. Károly közt, s ezt 58 magyar mágnás irja alá. 1430. szabadságot kap a város pénzveretésre, L. és P. betüjegyekkel, fele az innen bejövő jövedelemnek a kincstárba, fele pedig a város pénztárába folyt. 1439- és 1440-ben az idevaló fegyvergyárban 6 puskaműves által ágyuk és mozsarak öntettek az urvölgyi rézből, és lőpor készittetett. 1491. békekötés Ulászló és Maximilian közt. 1526. a mohácsi ütközet után Mária királynő a templomi kincsekkel, s más ékességekkel ide szaladt; a várost ujra, s nagyon megerősittette. Ugyan ez évben országgyülés tartatván, I. Ferdinand magyar királynak választatik; a zsidók pedig a városból kiüzetnek, s házaikat a Mária udvari-cselédei foglalák el; kik ezeket ujra a posoni polgároknak áruba bocsáták. 1543-ban a törököktőli félelem miatt mind az esztergomi érsek lakása, mind a királyi kamara Posonba tétetett. Általában I. Ferdinand alatt 12 országgyülés tartatott itt, s ezek közül egyikén, t. i. 1536-ban Poson Magyarország fővárosának kiáltatott ki. 1563. sept. 8-kán Ferdinand Maximiliant jövendő magyar királylyá akarván koronáztatni: a magyar rendek szabad választási jogaikat koczkáztatni vélték, s ez okból heves vetélkedések származtak; végre abban egyezvén meg: miszeriat koronázáskor a székesegyházban az alnádor kérdezze meg a rendeket: akarják-e a mostani koronázandó Maximiliant királyuknak vagy nem? s más napra Mária királynö is megkoronáztatott. Egyébiránt ezen koronázási ünnepélyen 2331 magyar nemes ur jelent meg fegyveresen. 1564-ben felmentettek a lakosok azon kötelességtől, hogy könyveiket censura alá bocsássák, mit pedig Oláh Miklós esztergomi érsek nagyon sürgetett. — 1572-ben Rudolf még Maximilian életében magyar királynak koronáztatott. 1605-ben öszszel a posoni polgárok féltvén szőlőhegyüket a Bocskay magyar és török csapatjaitól, az akkor N.-Szombatban lakó Illésházyhoz folyamodtak. Ez 100 Bocskay lovast rendelt Posonba szüret végéig, bizonyos feltételek alatt. Ugyan ez évben Básta cs. kir. tábornok Cseklész és Szencz közt megveretvén: ide be nem eresztetett, hanem Vörösvárba volt kénytelen huzódni. 1608-ban II. Mátyás nagy pompával magyar királynak koronáztatván, rendeltetik: hogy ezentul a korona, melly 58 évig az országon kivül volt, a posoni várban őriztessék. Koronaőröknek Révay Pétert és Pálffy Istvánt, nádorispánnak pedig, melly hivatal 46 éven át üresen állott, Illésházy Istvánt választották a rendek; s ez első példa volt, hogy ez első fényes hivatalra protestans emel-

tessék. 1618. Mátyás Ferdinandot a Rendek előtt magyar királynak ajánlván, maj. 15-kén elválasztották, s jun. 1-én megkoronázák. De még ez évben Bethlen Gábor Posont elfoglalá, s bejövetele előtt a székesegyházban mind kath., mind protestans isteni-tiszteletet tartatott. 1619-ki országgyülésen Bethlen Gábor magyar királynak kiáltatott ki, de ő ezt el nem vállalá, a koronát azonban kezében továbbra is megtartá. 1620. ismét országgyülést tartat Bethlen, mellyen a békekötés pontjai megfontoltatván: ügy köttettek meg később Nicolsburgban Morvaországban; egyszersmind országgyülés végével a magyar, cseh és austriai rendek Ferdinand megegyezése nélkül egymás közt szövetségre léptek. Ugyan ez évben Dampier cs. kir. vezér Posont megszállván, megütközött Bethlen seregeivel, de szerencsétlenül, mert megveretvén, az ütközetben maga is elesett. 1683-ban Bécs ostroma alkalmával Tököly, Posont 30,000 magyarral és 10,000 törökkel megszállván, a külvárosokat felégette, söt a város is hatalmába jött, de ebből a lotharingiai herczeg által kihajtatott. 1687. I. József 9 éves korában magyar királynak koronáztatik. 1703—1711-ig sokat szenvedett a város Rákóczy katonáitól, kik nem csak a szőlőhegyekben, vetésekben okoztak tetemes károkat, hanem a polgárokat is rabságba vitték, és csak nagy summa váltságdijért eresztették vissza. 1713. döghalál ütötte ki magát, s benne 3860 személy halt el, 1561 meggyógyulván. 1723. a pragmatica sanctio, melly szerint az osztrák uralkodóház örökösödése leányágra is kiterjesztetett, a magyar rendektől elfogadtatott. Ugyan ekkor állíttattak fel: a consilium Posonban, a kerületi törvényszékek N.-Szombatban, Eperjesen, Debreczenben, Kőszegen; a hétszemélyes és királyi táblák Pesten. 1741. jun. 25-kén Mária Therézia magyar királylyá koronáztatik; s ugyan ez országgyülésen latin beszédében felszólítja a rendeket, hogy ingadozó trónját számos és hatalmas ellenségei ellen oltalmazzák; melly felszóllitása olly lelkesedésre buzditá az országgyülési tagokat, miszerint nem csak általános nemesi felkelést határozának, hanem ujonczokat, élelemszert, és pénzt is nagy mennyiségben igértek. 1765. s a következő években igen gyakran volt szerencséje a városnak Mária Theréziát állandóul kebelében üdvözölhetni, mit nagy részben az itt lakó Mária Christina herczegasszonynak, s férjének Albert herczegnek, Magyarország akkori helytartójának köszönhetett. Ez emlitett években sokat szépült és nagyobbodott a város, mellyre a polgárok még most is örömmel hivatkoznak. 1781-ben a türelmi királyi parancs magától az esztergomi érsektől herczeg Batthyánitól olvastatott fel a székesegyházban. 1783-ban mind a kamara, mind a consilium Budára tétettek által. 1790-ben novemberben II. Leopold magyar királylyá koronáztatik. 1796. József főherczeg magyarországi nádornak választatott. 1805. országgyülés a nemesi felkelés rögtöni felállítása végett. De már nov. 15-kén 30 lovas franczia egy tiszttel a Dunán tul elfoglalja a hajóhidat, hanem két nap mulva ismét visszavonulnak. 27-ik novemberben ujra 300 franczia huszár jelenik meg, s a röpülö hidat birtokába veszi; estve Dévén-Ujfalu felől Davoust franczia tábornagy hadosztályának egy része, mintegy 9000 főből álló Gudin tábornok vezénylete alatt a várost megszállja, de első decemberben Napoleon parancsolatjára visszavonult. — December 27-kén megköttetett az ismeretes posoni békesség; részünkről hg. Lichtenstein és gr. Gyulay, Na-

polcon részéről hg. Talleyrand levén a meghatalmazott követek. 1808-iki országgyülésen egy magyar katonai academia állitására több mint 500,000 forintot ajánlottak az egyes hazafiak; s a magyar museum és magyar nyelv gyarapitására hasznos törvények hozattak. 1809. január 29-kén a Duna megáradván, borzasztó árvizzel lepte el a várost. Ugyan ezen évben Davoust franczia tábornagy hadosztálya a hidföt akarván bevenni, miután ez nem sikerült, jun., 12., 26. és 27-dik napjain magát a várost bombáztatta, s mindössze 123 ház égett le, sokkal több pedig erősen megrongáltatott. Jul. 14-kén Reynier franczia tábornok vezérsége alatt két szép dragonyos ezred, egy huszár osztály, több gyalog zászlóalj, s egy császári testőr gránátos osztály költöztek be Posonba. — Ez utolsó megszállás iszonyu költségeket okozott a városnak, mert ide nem számitván a bombázás által történt veszteséget, a franczia seregeknek 4 hónapi ingyen tartását, s az egyes polgárok sarczait: a háboru végével a városi pénztár adóssága 2,104,893 forintra, 50 krajczárra rugott fel. 1811-ben majusban a posoni vár, Posonnak ez ékessége leégett, s most is pusztán áll. 1815-ben martiusban a szász király, királynő, s Augusta herczegasszony Posonba költöztek, a János piaczi primás palotájában fogván lakást, de májusban már viszszatértek országukba. 1822-ben sept. 8-tól kezdve oct. 18-ig nemzeti zsinat tartatott itt Rudnay Sándor esztergomi érsek elnöksége alatt, mellyre minden magyar kathhol. püspök, s minden káptalanból egy küldött jelent meg. 1825 óta gyakrabban tartattak itt országgyülések, mellyeken ha lassan is, de folyvást haladva, hasznos törvények hozattak, mellyek Magyarország békés átalakulását, s jövendő virágzását bizonyosan megalapitják, ha az 1848-ki februári franczia forradalom az épen együtt békésen tanácskozó magyar országgyűlést hirtelen meglepvén, olly határozatokra nem bátoritja, mellyeknek következménye később véres forradalom lőn, mit leirni sem kedvem, sem akaratom.

Possa, tót-orosz falu, Zemplén vmegyében, A. Körtvélyes fil., 141 romai, 292 gör. kath., 6 ref., 25 zsidó lak., gör. kath. anya sz. egyházzal, 525 hold szántófölddel. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Mihály.

Póstelek, puszta, Somogy vármegyében, Kapos- Mérő és Kisaszszonyd közt, 640 hold határral. Földe homokos rozsot termö. Birja Somogyi Lajos és Mérey József u ak.

Pósvár, puszta, Heves vmegyében, Sirokhoz $1\frac{1}{3}$ órányira: 43 kath. lak. Van itt egy kastély, angolkert, vendégf. gadó. F. u. b Orczynő.

Poszátka, tót falu, Nyitra v.-megyében, a Vágh bal partján · ut. p. Galgóczhoz $1\frac{1}{2}$ órányira: 153 kath. 5 zsidó lak. — Határa dombos; lakosai dohányt termesztenek. F. u. többen.

Poszoba, magyar falu, Gömör vmegyében, Kelemérhez közel egy völgyben fekszik, reformatus templommal s 204 lakossal, kik mindnyájan reformatusok s eredeti magyarok. Van benne 16 urbéri, $1\frac{4}{8}$ majorsági telek, 5 zsellér, 600 hold erdő, 240 kapás dézmás szölö. Hegyes de könynyü munkáju szántóförde mindent megterem; rétje nem a legjobb takarm nyt ád, mind a mellett a marhatenyésztésnek kedvelöi. Birják: Szathmári, Abaffi, Dráskóczi, Hevessi, Hamvai urak. Ut. p. Putnok.

Poszoga, oláh falu, Krassó v.-megyében, a Maros mellett; 10 kath., 765 óhitü lak., anyatemplommal. F. u. a kamara.

Potkonicz, tót falu, Zólyom vmegyében, ut. p. Beszterczebányához keletre $1\frac{1}{2}$ óra, 905 rom. kath.

lak., kik többnyire csípke-kereskedők s földmüvesek, hajdan bányászattal is foglalkodtak. Telkes gazda van 73, zsellér 21, Sovány földében leginkább árpa és zab terem, és jó években rozs is sikerül. Urbéri telek 15 $^1/_8$. Uradalmi erdeje 2876 hold. Csak szarvasmarhát és juhot tenyészt, melly utóbbira zsiros legelője igen hasznos, s azért igen jó juhturó készittetik. Kath. paroch. templom. Birja a kamara.

Potocska, orosz falu, Zemplén vmegyében, 133 g. kath. lak. 202 h. szántófölddel. Ut. p. Orlik.

Potok, oláh falu, Krassó vmegyében, Szászkához 1 órányira: 817 óhitü lak., s anyatemplommal.

Potoka, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradal. ut. p. F. Orlichhoz egy órányira: 128 gőr. kath. lak.

Potom, puszta, Veszprém vmegyében, Devecser határában.

Poturnya, tót falu, Liptó vmegyében, a Vágh mellett: 48 kath., 299 evang. lak. Derék kastély. F. u. Poturnyay. Ut. p. Okolicsna.

Potyond, magyar falu, Sopron vmegyében, ut. postája Kapuvár 1 $^3/_4$ mfd. Lakja 160 rom. kath., 300 evang., 30 zsidó. Kicsiny határa áll 195 hold belső, és 332 hold külső birtokból. Ugarlás itt nincs divatban. Urbériség semmi sincs, mert az egészet nemes közbirtokosok birják.

Potyond, puszta, Somogy vmegyében. Szentkirály mellett.

Poverzsina, oláh falu, Krassó vmegyében, ut. p. Facsethez 1 $^1/_2$ órányira: 2 kath., 346 óhitü lak., anyatemplommal. F. u. a kamara.

Povina, tót falu, Trencsén vmegyében, Kisucza-Ujhelyhez egy fertály. Számlál 863 kath. Földjei meglehetősek; rétjei igen jók. F. u budetini urad. Ut. p. Zsolna.

Povraznik, tót falu, Zólyom vmegyében, 156 evang. lak. F. u. Libetbánya. Ut. p. Beszterczebánya.

Pozba, magyar falu, Bars vmegyében, Baracska mellett: 82 kath., 340 ref. lak. Ref. anyaekklésia. Bővelkedik gabonával, borral, gyümölcscsel. Erdeje is van. F. u. a Balogh nemzetség. Ut. p. Verebély.

Poznanócz, vindus falu, Vas vmegyében, a felső-lendvai uradalomban, 30 kath., 99 evang. lak.

Pózva, magyar falu, Zala vmegyében, az ollári uradalomban, ut. p. Egerszeghez $^1/_4$ óra, 130 kath. lak.

Pozsehaj, népes puszta, Thurócz vmegyében, Dubovájhoz 1 fertály: 24 kath., 8 evang. lak. Ut. p. Rudnó.

Pölöske, puszta, Somogy vmegyében, a kaposvári uradalomban.

Pölöske, magyar falu, Baranya vmegyében, a Mecsekhálon, ut. p. Pécs, 290 kath. lakossal. Határa 1557 $^2/_8$ hold, mellyből urbéri beltelek 17 $^2/_8$, szántó 620 $^2/_8$, rét 180$^2/_8$, legelő 439, szőlőhegy 43$^4/_8$, uradalmi beltelek 1, erdő 256 hold. A helységben áll fenn egy torony, mellynek igen réginek kell lenni; eredete nem tudatik. Birja a pécsi kath. székesegyház.

Pölöske, puszta, Noszlop és Kup közt, Veszprém vmegyében.

Pölöske, magyar falu, Zala v.-megyében, ut. p. Egerszegtől délre 1 $^1/_4$ óra, 560 kath. lak. Határában van egy nagy bozótos hely és egy omladozott vár. Erdeje, szőlőhegye szép. Birja gr. Széchenyi István, s feje egy uradalomnak.

Pölöskefej, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Hahóthoz délre $^1/_2$ óra, 438 kath. lak. Birja Inkey.

Pördeföld, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. A. Lendva, 150 kath. lak. Birja h. Eszterházy.

Kis és Nagy Pőse, 2 magyar falu, Vas vmegyében, ut. p. Kőszeg, 250 kath., 40 evang. lak. Nagy Pősén

van kath. paroch. szentegyház, s fő birtokosa hg Eszterházy; Kis Pöse közbirtokosoké. Határuk róna és jó buzatermő.

Pöstyén (Pistyani, Teplicza), tót m. v. Nyitra vmegyében, a Vágh jobb partján 9 mfdnyire Posontól, 5 mfdnyire Nyitrától. 3266 kath., 6 ev., 105 zsidó lak., kath. paroch. templommal, s az uraságnak csinos nyári mulató kastélyával. Szántófölde sok és termékeny; rétei kétszer kaszállhatók. — 1530 és 1599-ben ezen helyet a Törökök egészen elpusztitották. F. u. gr. Erdődy Józsefné, s a galgóczi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Galgócz.

Fél óranyira Pöstyéntől épen a Vágh partján fakad ama hires meleg ásványos viz, melly fördésre használtatik; természeti melegsége 48 — 50 foknyi Reaumur szerint, s olly nagy, hogy benne a tyukot is meglehet koppasztani. Szine nem egészen tiszta; ize, ha meghűl, a közönséges ivó viztől semmit sem különbözik; alkotórészei: csudasó, keserűsó, gypsz, konyhasó, szénsavanyos mész, szénsavanyos keserűföld, kavicsföld, vékony kénköves szesz (spiritus), alkaliföld. Haszna leginkább szembetűnő, a szélütött, vagy más szerencsétlenség által elzsibbadt tagok gyógyitásában, továbbá a szakgatásokban (Rheumatismus) reszketésben, régi sebekben, csipő fájdalomban, s mint némellyek állitják, a szemfájásban is, ellenben az igazi köszvényre nem sokat tehet.

Hogy e forrásnak a Vághon tul szemközt lévő hegygyel némi-némi összeköttetése legyen, onnan gyanithatni; mert a forrástól kezdve a Vághon keresztűl egy keskeny vonal soha a legkeményebb télben sem fagy be. Az is különös, hogy a viz melegsége a Vágh vizének áradásával nöttön nő ugy hogy e miatt sokszor fördeni is lehetetlen. Ezen vizet főképen csak fördésre, azaz: külsőképen használják, belsőképen csupán az orvosok javaslatára. — A fördőépület el van osztva kád, — és állófördőre (Gehbad). A kádfördőben 28—22 káddal biró fördő szobák találtatnak, s csövek segedelmével a viz melegségét kiki tetszése szerint mérsékelheti. Az állófördő, hol együtt fördenek, ismét 4 osztályból u. m. urak- közönséges- zsidó- és iszapfördőből (Schlammbad) áll. Ez utolsó legmelegebb s tőszomszédságában van a kutba foglalt forrásnak. A fördővendégek befogadására szolgál egy nagy vendégfogadó. — A vendégfogadó mellett találtatik egy más épület, s ebben vannak: a kávéház, a tánczterem, az ebédlőterem, s az árendás lakhelye. Háta megett ezen épületnek pedig van az ujonan elrendelt sétatér. Egyszóval a pöstyéni fördő, mind hasznos tulajdonságáért, mind a környék szépségéért hazánkban egy a legkedvesebb, s látogatottabb fördők közül; de egy árnyékos kertben, s más közel levő regényes sétáló helyekben való fogyatkozása sokat lehuz érdeméből.

Pöstyén, népes puszta, Nógrád vmegyében, F. Ludány fil., az Ipoly mellett: 298 kath., 14 zsidó lak., s kövér rétekkel.

Pötöle, puszta, Fejér vmegyében, Aba mellett, 92 kath. lak. Többeké.

Pötréte, magyar falu, Zala vmegyében. ut. p. Hahóthoz északra 1/2 mfd., 440 kath.

Pözsön, Padersdorf, német falu, Vas vmegyében, a Pinka mellett, gr. Batthyáni Gusztáv szentmihályi uradalmában, 432 kath. lak. Ut. p. Szombathely.

Pracsa, (Weinern), régen Szőlős, tót falu, Poson vmegyében, Posontól 1 1/2 óranyira: 1153 kath. lak. Kath. paroch. templom, egy majorral,

tehenészettel. A régi oklevelekben Sőlősnek neveztetik. Szántóföldjei jók; rétjei igen szépek, de főgazdasága még is szőlőhegyében áll, melly alkalmasint az egész megyében a legjobb bort termi. Mikor az időjárása ugy hozza magával, aszuszőlőt csinálnak itt, melly a sz. györgyivel jóságára méltán vetélkedhetik, söt menynyiségével azt jóval felül haladja. Egyébirant a posoni polgárok sok szőlőt birnak itt, kiknek csinos mulató présházaik nem kevés diszt adnak ezen szőlőhegynek. F. u. Poson városa.

Prága, magyar falu, Zala vmegyében. Ut. p. Sümeghez 1 óra; 534 kath., 8 zsidó lak., derék erdővel. F. u. a veszprémi püspök.

Prága, tót falu, Nógrád vgyében, egy erdős, hegyes, köves vidéken. 4 kath., 461 evang. lak. Az éghajlat itt olly hideg, hogy gyümölcsök ritkán érik meg tökéletesen, vagy legalább sokkal késöbben. F. u. gr. Forgács család. Ut. p. Losoncz.

Prakendorf, német falu, Szepes vmegyében, Göllniczhez délre 1 órányira: 407 kath. lak. Tölgyes erdő. Vashámorok. F. u. gr. Csáky. Ut. p. Lőcse.

Prassicz, tót falu, Nyitra vmegyében, Trencsén vmegye szélén 691 kath., 9 zsidó lak. Kath. paroch. templom, synagógával. Határa tágas de sovány; erdeje és legelője böven. F. u. gr. Erdődy Józsefnő, s ut. p. Nagy-Tapolcsán.

Prasznicza, tót falu, Zólyom vmegyében, Óvár mellett: 121 kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Beszterczebánya.

Prasznik, tót falu, Nyitra vmegyében, Verbóhoz egy órányira, 88 kath., 767 evang., 8 zsidó lak. — Erdeje nagy; van vizimalma. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Szombat.

Prasznócz, tót falu, Nyitra v.-megyében, N. Bossány fil., 256 kath., 11 zsidó lak. F. u. többen.

Praurócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Repejő fil. 6 romai, 263 g. kath.. 4 zsidó lak., 439 hold szántófölddel. F. u. Dessewffy. Ut. p. Nagy-Mihály.

Pravoticz, tót falu, Trencsén, most A. Nyitra vmegyében, 211 kath., 4 evang., 8 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Nyitra Zsámbokrét.

Praznov, tót falu, Trencsén v.-megyében, Beszterczéhez 1 fertály. 391 kath., lak. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna.

Prebul, oláh falu, Krassó vmegyében, Karánsebeshez $2\frac{1}{2}$ órányira: 18 kath., 782 óhitü lak., s anyatemplommal.

Precsarova, tót falu, Trencsén vármegyében, 150 kath. lak. F. u. többen.

Precsén, tót falu, Trencsén v.-megyében, Beszterczétől keletre 1 mfdnyire. Van 406 kath., 5 zsidó lak. Kath. paroch. temploma és nagy urasági majorsága. F. u. b. Balassa és gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna.

Predajna, tót falu, Zólyom v.-megyében, Garan folyó mentiben, völgyben, a lőcsei országutban, ut. p. Beszterczebányától keletre 4 órányira. Hajdan mezőváros volt, s most is illy pecséttel él. Urbéri telek 24, s a kamarának is van egy majorsági épülete, ehez tartozó bizonytalan mennyiségü földbirtokkal. Erdő 3163 h. Földe a legjobbakhoz tartozik e vidéken, s minden divatozó veteményeк sikerrel teremnek benne. Lakja 930 kath., kik házaló kereskedők; földművesek. Telkes van 67, házas zsellér 26, házatlan 12. Van itt továbbá kath. paroch. templom, iskola, sörfőzőház, malom, a Garanon kivül Jaszena nevü patak, s a kamarának mint földesurnak egy majorsága.

Predanócz, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban, 150 evang. lak.

Predmir, tót m. v., Trencsén vmegyében, a Vágh bal partján, egy igen szép és termékeny rónaságon. Számlál 751 kath., 30 zsidó lak. Van kath. paroch. temploma, több nemesi curiája és épületje, számos mesteremberekkel együtt; jó sört főz. F. u. Hrabóvszky, és Marsovszky nemes családok. Ut. p. Zsolna.

Prejtha, tót falu, Trencsén v.-megyében, a Vágh bal partján: 518 kath., 12 zsidó lak. F. u. gr. Königsegg. Ut. p. Trencsén.

Prekája, népes puszta, Bács vmegyében, Bresztovácz fil., 7 kath. német lak. Határa 4759 holdra terjed, holdját 1100 □ ölével számitva. Földje, valamint rétjei is igen termékenyek. Birja a kamara.

Prekopa, orosz falu, Ungh v.-gyében, ut.p.Szobránczhoz keletre 1½ órányira: 30 romai, 237 gör. kath., 18 zsidó lak. Határa hegyes és sovány, erdeje derék. F. u. Mokcsay, Pongrácz, Szemere, és a Kis-Ráthi plebanos.

Prekopa, lásd P r i e k o p a, Thurócz vmegyében.

Prencsfalu, (Prencsov,) tót falu, Honth vmegyében, Ut. p. Selmecztől délre 2 mfd. 591 kath., 571 evang. lak., kik fuvarozásból, és gabona kereskedésből élnek. Kath. és evang. anyatemplomok. F. u. h. Coburg.

Prépost, magyar falu, Abauj v.-megyében, a Hernád mellett: 80 kath., 4 evang., 13 ref., 7 zsidó lak. Kevés rét és legelő; nehéz mivelésü föld. F. u. a jászói prépostság. Ut. p. Meczenzéf.

Prépost-Ősi, lásd Ö s i.

Preszovka, puszta, Zemplén vmegyében, Sókut fil. 7 kath. lak.

Preszáka, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 1½ mfd., dombos helyen, 529 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 360, rét 102, legelő 58, majorsági erdő 564 hold. Birja a váradi görög püspök.

Presztalok, tót falu, Bars v.-megyében, Sz. Kereszttől nyugotra: 361 kath. lak. Roppant erdejében sok vad körte és alma terem F. u. a beszterczei püspök. Ut. p. Selmecz.

Prezesty, oláh falu, Arad vármegyében, Buttyin fil, 10 kath., 313 óhitü lak:, s anyatemplommal.

Alsó-Pribel, tót falu, Honth vmegyében, Nógrád vmegye szélén, 14 kath., 440 evang. lak. F. u. többen. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Felső-Pribel, tót falu, Honth vmegyében, 37 kath., 275 evang., 4 zsidó lak. Evang. anyatemplom. Bora meglehetős. Földje sovány; F. u. gr. Zichy és b. Balassa. Ut. p. B. Gyarmat.

Pribilina, tót falu, Liptó vmegyében, a Kárpát hegyei alatt: 65 kath., 1550 evang., 7 zsidó lak. Ev. anya, kath. filial templomok. Határa roppant, de csak zabot terem. Erdeje nagy kiterjedésü, s benne sok medve lappang; van még deszkametszö malma, és savanyuviz forrása. F. u. Pongrácz nemzetség. Ut. p. Okolicsna.

Pribiss, tót falu, Árva vmegyében, 499 kath., 1 evang., 4 zsidó lak. Földe termékeny, s borsója hires; két vizi malma, és 36⁴/₈ sessioja van. F. u. árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Pribocz, tót falu, Thurócz v.-megyében, a Thurócz jobb partján a sz. mártoni országutban: 126 kath., 318 evang., 8 zsidó lak, Földe termékeny; legelője, rétje, igen jó; van kastélya s egy vizimalma. F. u. többen. Ut. p. Thurócz-Zsámbokrét.

Priboj, tót falu, Gömör- Kis-Honth vmegyében, 2 kath., 128 ev. lak., kik faeszközök készitéséből él-

nek. A rahói urak birják. Ut. p. Rima-szombat.

Priboj, kősziklák közt elterjedt tót falu, Nógrád vmegyében, 6 kath., 89 evang. lak. F. u. gr. Zichy, b. Balassa. Ut. p. Losoncz.

Prichod, népes puszta, Liptó v.-megyében, 4 kath., 40 evang. lak.

Prichod, lásd Priechod.

Pricsd, (Kis) (Pritcska), tót falu, Nyitra vmegyében, Szakolczához 1 fertálynyira: 406 kath., 7 zsidó lak. Van malma s jó szántóföldei. F. u. a szakolczai kórház; mellyet a hatalmas Stibor Vajda alapitott.

Pricsd, (Nagy), tót falu, Nyitra vmegyében, a Miava vize mellett, Szenicztől keletre egy órányira. Számlál 43 kath., 900 evang., 22 zsidó lak. Ékesitik a helységet a kath. és evang. anyaszentegyházak, a b. Jeszenák kastélya s gyönyörü gyümölcskertte. F. u. b. Jeszenák. Ut. p. Nagy-Szombat.

Priechod, tót falu, Zólyom v.-megyében, egy szük völgyben, közel Tót-Lipcséhez, s ut. p. Beszterczéhez 1½ órányira, 528 kath., 3 evang. lakossal, kik közt telkes gazda 37, házas zsellér 16, lakó 4. Urbéri telek 10²/₄. Erdő 2528 hold. A helység határát Lipcse és Priechod patakok nedvesitik. A falutól északra eső, magánosan emelkedő Hradek nevü hegyen monda után hajdan vár volt, és zsiványok tanyája. Látszik még egy kőbe metszett tekehely, s több metszett kövek. Birja a kamara, mellynek itt nagyszerü fürészmalma van.

Priekopa, tót falu, Thurócz vmegyében, a Thurócz vize mellett a Jordan patakja beömlésénél, s a Vágh vizéhez is közel. Táplál 145 kath., 548 evang., 40 zsidó lak. Határa termékeny, fejes káposztája hires, rétje, legelője, erdeje elég. F. u. a Révay nemzetség, s van itt 2 kastély, és 1 fürészmalom. Ut. p. Thurócz Zsámbokrét.

Priklek, tót falu, Honth vmegyében, Nógrád vmegye szélén: 24 kath., 68 evang. lak. Ut. p. B. Gyarmat.

Prikra, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradal. Duplin fil. 4 romai, 140 gör. kath., 7 zsidó lak. Ut. p. Komarnyik.

Prileszt, tót falu, Trencsén v.-megyében, Dubniczhoz délre egy fertály a Vágh mellett, a sziléziai országutban. Táplál 87 kath., 10 zsidó lak. Kastély. Nem nagy de termékeny jó határa, az áradásoktól gyakran szenved. F. u. Prileszky család. Ut. p. Trencsén.

Primócz, tót falu, Szepes vármegyében, Svabócz fil. 70 kath. lak. Van itt Mercz uraságnak egy udvarháza. Ut. p. Horka.

Priszaka, oláh falu, Krassó v.-megyében, Karánsebeshez 1 órányira: 4 kath., 866 óhitü lak., anyatemplommal. Birják Mocsonyi és Dániel családok.

Priszlop, orosz falu, Zemplén vmegyében, Szinna fil. 163 gör. kath., 8 zsidó lak, 215 hold sovány szántófölddel, erdővel. Ut. p. Szobráncz.

Priszlop, orosz falu, Máramaros vmegyében, Galliczia határszélén: 381 g. kath., 100 zsidó lak., leánytemplommal. Határa meglehetős; lakosai Gallicziából való gabona fuvarozással, és szálfák leszállitásával keresik élelmöket. F. u. Pogány, Ilosvay, Várady, Kornis, Réthy s m. t. Ut. p. Huszt.

Pritulyán, orosz falu, Zemplén vmegyében, Jankócz fil. 223 g. kath., 7 zsidó lak., 259 hold szántófölddel. F. u. Dessewffy. Ut. p. Nagy-Mihály.

Privigye, (Privicz, Previcza), népes és vagyonos tót m. v., Nyitra vármegyében, Bajmóczhoz ½ órányira: 2469 kath. lakossal, s kath. paroch. templommal. Lakosai közt sok

a posztós és varga; Erdeje nagy, gyümölcse sok; legelője a hegyekben jó; vizimalmai is vannak a Nyitra vizén. Van itt egy piarista zárda, egy kath. gymnasiummal együtt: s egy nemzeti föiskola. Hires gabonavásárok. F. u. gr. Pálffy Ferencz. Póstahivatal helyben, miután ez Bajmóczról áttétetett.

Prochot, tót falu, Bars vmegyében, a Klak hegye alatt: 718 kath. lak. és paroch. templommal. Földje felette sovány, de fenyves erdeje derék. F. u. a kamara. Ut. p. Selmecz.

Prochidnya, orosz uj-telep, Máramaros vmegyében, lásd Ökörmező.

Prócs, tót falu, Sáros vmegyében, Posfalu fil. 201 kath., 10 zsidó lak. F, u. Sztankay nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Pród, (Kis- és Nagy), két igen nagy puszta, Szabolcs vmegyében, Böszörményhez észak-nyugotra, s ugyan ezen város birja.

Promontorium, német falu, Pest-Pilis vmegyében, Budához délre egy mfd. a fejérvári országútban: 2690 kath., 3 evang., 9 ref. lak. A helység a Duna, és nyugotra fekvő szölöhegye közt fekszik, s házai majd térségen, majd dombon, majd hegyen épültek. Számos lakhelyek, istálók, szinek pedig hegyoldalban bevágott üregekben vannak. Van itt kath. paroch. templom, egy uraság kastély, melly hajdan emeletes volt, s Eugen herczeg épitette; vendégfogadó, több dunamalom és kőbánya. Legelője szük, s azért a lakosok kevés, de kiválogatott marhatenyésztést üznek, ugy hogy a promontori teheneket, bornyúkat faj nemesitésre szokták megvenni. Kézi mesterségből s a kőbányákból sokan keresik kenyerüket. De fő kincse a helységnek még is szölöhegyében áll, melly 1467 holdat foglal el, s évenkint mintegy 50—55,000 akó budaihoz hasonló jó bort terem. Ez $^2/_3$ résznyire vörös, $^1/_3$ fejér, csak hogy az utóbbi mind inkább szaporodik. F. u. a felséges cs. k. nemzetség.

Próna, (Német,) Deutsch-Proben, Nemeczka Prauna), német m. v., Nyitra vmegyében; Thurócz vmegye szélén: 2722 kath. lak., kik nagy részint timárok, vargák és késcsinálók; egyébiránt tehetősek. Kath. paroch. templom; nagy erdő; jó legelő a hegyeken; sok szilva, sovány szántóföldek, 1827-ben 120 házai égtek el a kath. templommal együtt. F. u. gr. Pálffy Feren z. Ut. p. Privigye.

Tót-Próna, (Szlovenske Pravno), Thurócz vmegyében, tót m. v., a Posonból Liptóba vezető országutban. Sz. Mártontól délre $2^1/_2$ mfdnyire. Számlál 281 kath., 630 evang. lak. Ékesitik a kath. és evang. anyaszentegyházak, az uraságok jeles lakházai és épületei. Földe középszerű, s hegyes; erdeje bőven; legelője elég és jó; savanyuviz-forrása is van, de nem igen használtatik. — A Prónay nagy érdemü nemzetség innen vette eredetét. Ut. p. Rudnó.

Prosnyákfa, vindus falu, Vas vmegyében, 179 evang., 74 kath. lak. F. u. többen.

Proszácz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Hanusfalva fil., 17 romai, 730 gör. kath. lak., 508 hold szántóföldde!. F. u. Szulyovszky. Ut. post. Eperjes.

Prószek (Jób és Kubinyi), két egymás mellett lévő tót falu, Liptó vmegyében, 104 kath., 407 evang., 5 zsidó lak. — Szép erdő; sovány föld. Kath. filial szentegyház. Ut. p. Berthelenfalva.

Proszne, tót falu, Trencsén v.-gyében, 447 kath., 11 zsidó lak. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna.

Provenecz, tót falu, Nyitra v.-megyében, N.-Bosány fil., 437 kath.

lak. F. u. Majthényi. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Prssán, tót falu, Zólyom vgyében, a szkubini partoknak nevezett emelkedett helyen, ut. p. Beszterczebánya: 150 evang., 51 kath. lakossal, kik közt 21 telkes gazda, 17 zsellér, 5 lakó. Urbéri telek 12, s ezenkivül a földesuraságnak, u. m. Rakóvszky családnak és Radvánszky Antalnak is van majorsága. — Homokkal vegyes földe jó mivelés mellett meglehetős termést ad. Határában van egy lőportár.

Prsse, népes puszta, Nógrád v.-megyében, Kékkő fili. 59 kath. lak.

Pruck, német falu, Poson v.-megyében, a p sti országutban, a Csalóközben, 753 katholikus 13 evangelikus, 7 zsidó lak. Kis erdő. F. u. az eberhárdi uradalom.

Pruszka, tót m. v., Trencsén v.-megyében, a Vágh jobb partján: 1050 kath., 67 zsidó lak. Szép kath. paroch. templom. Synagóga. Kastély. A sz. ferencziek klastromát Jakosich György veszprémi püspök alapitotta, mint az oroszlánkői uradalomnak, mellyhez Pruszka tartozik, akkori birtokosa. A kórházat pedig gr. Jakusich Imre, és felesége gr. Serényi Polexina alapitották 1684. Határa Pruszkának termékeny, első osztálybeli; fája böven; Lakosi közt sok mesterember van. F. u. gr. Königsegg Ferencz. Ut. p. Trencsén,

Pruzs, tót falu, Trencsén, most A. Nyitra vmegyében, a báni uradalomban: 354 kath. lak.

Pruzsina, tót falu, Trencsén vmegyében, Domanishoz délre egy fertályra, erdős hegyek közt: Számlál az irtásokkal együtt 952 kath, 31 zsidó lak. Van egy katholikus paroch. temploma, melly előtt még egy másik kápolna áll, synagógája, rétje felette kevés, de erdeje szép. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Pstrussa, népes puszta, Zólyom vmegyében, N. Szalatnához egy óra: 94 kath., 2 evang. lak.

Psurnovicz, tót falu, Trencsén vmegyében, Bicsétől nyugotra $1/2$ óra. Számlál 522 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Ptruska, magyar-orosz falu, Ungh vgyében, ut. p. Ungvárhoz nyugot-délre $2 1/2$ mfdnyire: 11 romai, 183 g. kath., 162 ref., 3 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal, nagy erdővel, s egy révvel a Latorcza vizén, mellyen a Bodrogközbe járnak által. F. u. Szerencsy István örök., Csathó, Tabódy, Orosz, stb.

Pthrügy, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Taktaközben: 70 romai, 24 g. kath., 1 evang., 581 ref., 20 zsidó lak; ref. anyatemplommal, $18 3/8$ első oszt. egész telekkel. Határa gazdag termékenységü; szénája sok levén, szép szarvasmarhát tenyészt. F. u. Patay, Almásy, b. Meskó. Ut. p. Tokaj.

Puchó, tót m. v., Trencsén vmegyében, a Vágh jobb partján egy kies vidéken. Lakja 1098 kath., 204 ev., 472 zsidó; mind a három felekezetnek van tulajdon szentegyháza. Lakosai igen szorgalmatosok, s vannak köztök számos posztósok, kik a város egy részében külön laknak, s posztóikat egész országban széljel hordják. A puchói cserépedények is emlitést érdemlenek. Továbbá van itt egy Marczibányiakhoz tartozó kastély, 2 ispotály, harminczad, sóház, több uraság épület. Határa nem nagy de hasznos. F. u. egy részének gr. Erdődyné, született Aspermont, más részének pedig Marczibányi család. Országos vásárjai népesek. Ut. p. Trencsén.

Puchschachen, német falu, Vas vmegyében, Stájereszág szélén, a borostyánkői uradalomban, ut. p. Kőszeg, 805 kath., 159 evang. lak., ágostai oskolával, derék erdővel.

Puczák, orosz falu, Zemplén vmegyében, Sztropkóhoz 1 mfd. 395 g. kath., 13 zsidó lak. Gör. szentegyházzal, 619 hold szántófölddel. F. u. Bernáth. Ut. p. Orlich.

Puczincz, vindus falu, Vas v.-megyében, a muraszombati uradalomban, 229 evang. lak., anyatemplommal és iskolával.

Puczo, tót falu, Árva vmegyében, 549 kath., 2 zsidó lak. Kath. paroch. templom. 57 $^{4}/_{8}$ sessio. Kőbánya, 2 vizimalom. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Puczócz, vindus falu, Vas v.-megyében, a muraszombati uradalomban, 109 evang. lak.

Pudmericz, tót falu, egy kies völgyben, Poson vmegyében, Modorhoz 1 $^{1}/_{2}$ órányira. Számlál 1016 kath., 14 evang., 23 zsidó lak. Van itt kath. paroch. templom, több csinos urasági tiszti lakás, egy inscriptionalis curia, több vizimalom a Gidra patakján, egy fáczános kert, halastó, tehenészet stb. Szőlőhegye savanyu és kevés bort terem. Határa keletre meglehetős; de nyugotra felette kövecses, többnyire rétnek legelőnek használják; erdeje derék. F. u. gr. Pálffy Rudolf örökösei. 1705-ben itt ütközet történt Rákóczy és a császáriak közt, az elsőbbnek veszteségével.

Pudplesa, orosz falu, Máramaros vmegyében, Dombó fil. 179 gör. kath., 10 zsidó lak.

Pudpulócz, oroez falu, Beregh vmegyében, A. Vereczkéhez délre 1 mfd. a Latorcza mellett, s a gallicziai országutban: 127. g. kath., 7 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom; hid a Latorczán. Fája, rétje, legelője jó; Földje sovány. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Pudvás, tót falu, Trencsén vmegyében, Illava mellett: 116 kath. lak. F. u. gr. Königsegg.

Puhaháza, puszta, Gömör v.-megyében, Uza-Panyit mellett.

Pula, magyar falu, Somogy vmegyében, a Kapos mellett, ut. p. Kaposvár, 400 kath. lak., kövér rétekkel. Birja hg Eszterházy.

Pula, német falu, Zala vmegyében, Veszprém vmegye szélén, ut. p. Veszprém, 463 kath. lak. Földei jól miveltetnek; tölgyes erdeje tágas. A devecseri urad. tartozik.

Alsó-Pulya, németül Unter-Pullendorf, horvát falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délre 3 $^{1}/_{2}$ mfd. 560 kath. lak., s paroch. egyházzal. Dombos határa középszerü, s van 15 egész és $^{3}/_{8}$ urbéri telek után 205 urb., 303 $^{5}/_{8}$ h. irtás szántóföldje, 229 hold urasági szántóföldje, 113 hold rétje, 159 hold szőlőhegye, 460 hold tölgyes, fenyves, nyires erdeje. Birja h. Eszterházy.

Felső-Pulya, németül Ober-Pullendorf, magyar falu, egy hegyláncz tövében, Sopron vmegyében, Sopronhoz délre 3 mfd. 520 k. lak. Van 400 hold szántóföldje, 50 h. rétje, 40 hold legelője, 40 hold fenyvese. Birják: Gyurkovics, Kulcsár, Martonfalvay, Bácsmegyei, Dominkovics, stb.

Közép-Pulya, németül Mitler-Pullendorf, magyar falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délre 3 $^{1}/_{4}$ mfd. 500 kath. lak., s anyatemplommal. Határa dombos és középszerü, van 508 hold szántóföldje, 87 h. rétje, 360 h. erdeje. Birja h. Eszterházy.

Punicz, horvát falu, Vas vmegyében, a németujvári uradalomban, 432 kath. lak., mészégetéssel szőlőhegygyel.

Pusnyákfalva, Pusznyakuviczi, orosz falu, Beregh vmegyében, ut. p. Munkácshoz északra 3 mfdnyire: 165 g. kath. 5 zsidó lak.

Gör. kath. parochia. Hegyes, erdős, sovány határ. F. u. gr. Schönborn.

Puszta, népes puszta, Zólyom vmegyében, Baloghoz egy óra: 61 kath. lak.

Nagy-Puszta, puszta, Bars v.-megyében; Zseliisz fil., 82 kath. lak., s nagy urasági majorsággal. F. u. gr. Eszterházy Jánosné.

Pusztafalu, német falu, Baranya vmegyében, a pécsváradi uradalomban, 160 kath. lakossal.

Pusztafalu, magyar falu, Abauj vmegyében, Füzérhez 1 órányira: 15 r. kath., 472 ref., 17 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Szép és nagy erdő. A helységtől északra Milicz hegyén két tó van, mellyek nagy és kis Izrának neveztetnek. Kifolyásukat a Ronyva vize veszi fel. F. u. gr. Forgács. Ut. p. Szinnye.

Pusztamező, Wizranka, orosz falu, Sáros vmegyében, Palocsához délre $1/2$ órányira: 63 romai, 357 g. kath., 5 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. Sok marhát tenyészt, s azzal kereskedik; erdeje és fűrészmalma van, F. u. a Dessewffy nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Puszta-Szer, vagy Puszta-Zeer, népes puszta, Csongrád vmegyében. Ezen igen nevezetes puszta körülvétetik a tömörkényi, anyási, hantházi, péteri, szegedi, mindszenti, és kisteleki határoktól. Térsége 13,000 hnyi. Földe átaljában homokos ugyan, de nem igen siványos, és azért számos czímeres szarvasmarhán, s juhon kivül gabonát is olly bőségesen terem, hogy az 1817-ki sovány évben, egyetlen uj törés után a legtisztább tavaszi buzaszemet harminczszorosan megadta. Az egész puszta sik, kivevén nehány dombokat, mellyek egyenlő magasságban és arányos távolságban hihetőleg emberi kezekkel hányattak. Erdeje most semmi. Vize a Tisza kiöntései, és egy nagy tó, mellyben számos és mindenféle vizimadarakon kivül gyakran hattyuk és gödények seregenként tartózkodnak. Épületei; a tó mellett egy vendégfogadó, melly tóhajlati csárdának neveztetik, ehez közel dohánytermesztők lakássai, és azok mellett egy régi elpusztult szentegyház, mellynek magas, góth izlésre épült mohos falai az utasoknak több mértföldnyire megmutatják dicső magyar eleink legelső országgyülése helyét. Ugyan is Árpád, Lehel és Bulsu vezérek által Zalánt a Bolgár fejedelmet tönkre tevén, a Magyarok Körtvély tónál és Gömölső erdőnél összegyültek, az ország állapotjáról tanakodtak, törvényt alkottak s innen a hely Szernek neveztetik. A puszta ezelőtt gr. Erdődy nemzetség öröksége volt, de ezt született Zychy Leopoldina grófnőnek, néhai general Pallavicini Marchio özvegyének fölvallotta, s igy Pallavicini nemzetség van jelenleg birtokában. E pusztának több részei vannak. Először:

Alsó és Felső Pusztaszer, amaz 240, ez 400 lakossal, kik dohánykertészek. Ezek az uj felosztás szerint a szegedi járáshoz tartoznak. Ellenben Kis és Nagy Pusztaszer puszta a csongrádi járáshoz csatoltatott. Ennek ismét több részei vannak, u. m. Baks dohánykertészet 808, Dongér 630, Sasülés 52, Puszta Sz. György 282 k. magyar lakossal, kik mindnyája dohánykertészek.

Pusztatelek, oláh-magyar f., Szathmár vmegyében, Bájfalu közelében: 200 g. kath. lak. s anyatemplommal. Kevés tengerije terem. — F. u. a kamara. Ut. p. N. Bánya.

Puszta-tercs, népes puszta, Nógrád vármegyében, Karancs-Ságh fili. 144 kath., 11 evang. lak. F. u. Ruttkay. Szilassy, s m. t. Ut. p. Szakál.

Pusztavám, lásd Ondód.

Putenda, puszta, Somogy vmegyében, 10 kath., és 200 német ágostai lakossal. Ut. p. Öreg-Lak.

Putnok, magyar mező város Gömör vmegyében, Borsod vmegye határához közel, kies helyen, Miskolcz felé vonuló országút két oldalán, rónaságon fekszik. Ékesitik ezen várost több csinos épületeken kivül, a már távolról feltűnő historiai nevezetességű, hajdanta török basa által lakott vár romjaiból épült gr. Serényi László laka. Van benne rom. kath. s reform. templom; a lakosok száma 2447 l., ezek közűl reform. 1150, evang., 50, rom. kath. 1235, görög egyesült 5, nemegyesült 7-en vannak, mind magyarok. Gróf Serényi birtoka áll 22 urbéri, 12 $^{1}/_{8}$ majorsági telekből, 60 zsellérből, 210 kapás majorsági és 604 kapás dézmás szölöből, 1374 hold erdőből; van pálinka és sörháza, s a Sajó folyamán malma. A közbirtokosság bir 120 zsellér, 27 $^{3}/_{8}$ majorsági telket, 1240 hold erdőt, 678 szabad és 465 dézmás szőlőt, — van országos és hetivásár. Közbirtokos: Horváth, Hubay, Dapsy, Pásztor, Putnoki, Bán, Sturman, Varnai, Szüllő, Bodó, Óváry, Vattai, Veresmarti urakon kivül birják: Pongó, Király, Kovács, Bodnár, Gecse családok. Országos és hetivásárjai által a város szép jövőnek néz elébe; a gabonakereskedés üzetik jobbadán. Postahivatal és váltás Sajó-Kazincz és Tornalja közt.

Puobis, tót falu, Zólyom vármegyében, a Garan bal partján: 147 kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Beszterczebánya.

Püski, magyar falu, Poson vmegyében, a Szigetközben, Moson v.-megye szélén. — Van 478 kath. lak., kath. paroch. temploma, igen jó határa, rétje, erdeje. F. u. a győri káptalan.

Püspökfalva, (Wiszkupov), tót falu, Nyitra vmegyében, 149 kath. lak. F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Nyitra.

Püspöki, magyar falu, Vas v.-megyében, a Rába mellett, 180 kath., 80 evang. lak., termékeny róna határral. Birja a szombathelyi püspök.

Püspöki, magyar m. v., Poson vmegyében, Posonhoz 1 mfd. a somorjai országút mellett, közel az öreg Dunához. Számlál 1195 kath., 4 evang. lak. Nevezetességei közé tartozik a régi nagy kath. paroch. templom, a primás épülete, Chernelféle kastély, csinos kertével, több urasági, s curialis házakkal, stb. Vásárokat nem tart, határa bőtermékenységű; a Duna mellett, és szigetjeiben igen szép erdeje van, s benne sok őz, szarvas, vaddisznó legel. F. u. a primás, de birnak benne három jövedelmes curiát Chernel, Galgóczy, és Albert családok is. Ezen curiákat a primás szokta donatioval conferalni, de csupán a férfi ágra. Jegyzést érdemel az is hogy a lakosok közt sok golyvás találtatik.

Püspöki, magyar m. v., Bihar vmegyében, Váradhoz igen közel, egy szőlőhegy tövében s domboldalban, 150 rom. kath., 2450 ref. lak., kath. és ref. anyatemplomokkal. Határa 6100 hold, mellyből szántó 700, rét 1500, legelő 1400, szőlő 2000, erdő 500 hold. Ebből majorsági az erdőn és 52 hold szőlőn kivül semmi sincs; a többi urbériség és irtások. Földe fekete homokos és köveeses; bora jó és sok; a városon keresztülfolyó Kis-Körösön van egy 3 kövü vizimalom. Vásárokat nem tart. Birja a váradi deák püspök.

Szurdok-Püspöki, magyar falu, Heves vmegyében, Pásztóhoz délre 1 $^{1}/_{2}$ órányira, keletről magas hegyektől keritve, a Zagyva mellett, 800 r. kath. lak., s anyatemplommal. Határa 4000 hold, mellyből szántó 955 hold, rét 239 hold, legelő 228

hold, szőlő 403 h., erdő 2003 hold, belső telek 72 h., haszonvehetlen 100 hold. Ebből majorság csak az erdő, 117 hold szántó, 40 h. rét, 12 hold szőlő, 4 h. belső telek; a többi urbériség. Földe részint homokos, részint fekete agyag, jól megtermi a rozsot, buzát, árpát, tengerit, stb. A Zagyvába itt szakadnak a Diós és Pincze patakok. F. u. az esztergomi káptalan.

Keresztes-Püspöki, magy. falu, Borsod vgyében, sík rónaságon, Miskolcztól 2, Egertől $1^{10}/_{16}$, Keresztestől $^{1}/_{16}$ állomásra. Határkiterjedése 2924 hold, mellyből 200 h. szántóföld, 670 h. rét, 250 h. legelő. Urbéri kézen van 1504 h., majorsági föld 500 hold. A határ 4-dik osztálybeli, földe fekete agyagos, néhol szíkes, rozsot, árpát, zabot jó sikerrel terem. Azonban legjobb karban van itt a juhtenyésztés. Lakosok száma 1016 lélek, kik 5 zsidót kivéve mind romai katholikusok, s helyben van anyaszentegyházuk, melly 1769-ben ujittatván meg, anyakönyveit csak 1813 óta vezeti, hozzátartoznak a nagy-mihályi leány-, továbbá geleji, m.-keresztesi és fejéregyházi fiókegyházak. Telkes gazda van 47, zsellér 45, lakó 20. Kézmüves: 1 kovács, 1 legény, s 1 inassal, 1 kerekgyártó 1 inassal, 1 szabó 1 csizmadia, kik közül a szabó s kerekgyártó czéhbeliek, a többiek kontárok. Vizei e helységnek Tardiér, Kácsifolyó, Pörbefertő, Kacsa fertő. F. u. a kassai püspök.

1569-ik év oct. 26-kán Rudolf seregei és a Török közt Keresztesnél történt ütközet a k.-püspöki határra is kiterjedt. Szántás alkalmával még ma is sok fegyvereket és golyóbisokat találnak a földeken. A Csörsz-árka szélén pedig, hol a török-vezér sirhalma van, egy 4 lábnál hosszabb arabs betüjü emlék-lapot találtak.

1622-dik táján e birtok Bethlen Gábor által, az egri káptannak adományoztatott. (l. Árektő),

1768-ban kezdetett e helység a török pusztitás után ujolag megtelepittetni.

Püspöki (Sajó), magyar falu, Gömör vgyében, 535 kath., 72 ref., lak. Kath. paroch. templom. Gazdag róna határ. F. u. a rosnyói püspök. Ut. p. Tornalja.

Püspöki (Bál), puszta, Heves vgyében, Detkhez $^{1}/_{2}$ órányira, 29 kath. lak. F. u. a debrői uradalom.

Fülek-Püspöki, magyar f., Nógrád vmegyében, Fülekhez közel, 759 kath. lak. Kath. paroch. templom. Tiszta buzáját a losonczi piaczon legtöbbre becsülik. F. u. az esztergomi érsek. Ut. p. Losoncz.

Püspöki (Gyöngyös), magyar falu, Gyöngyöshöz északra összefüggésben, 769 kath. lak. F. u. az egri érsek.

Püspöki, magyar falu, Külső-Szolnok vmegyében, Török-Szent-Miklóshoz nyugotra egy mfd., 1019 kath. lak., paroch. templommal. Fontos sertés-tenyésztés és halászat. Sok széna, nád. F. u. szathmári káptalan.

R.

Rabcsa (Ó), tót falu, Árva vmegyében, a Babagura legelővel s fenyvessel bővelkedő hegy alatt: 1530 kath., 12 zsidó lak., kik elszórva laknak. Kath. paroch. templom. $76^{1}/_{4}$ sessio. Nagy és zsiros legelő. Lentermesztés. Gyolcs, faeszközök csinálása. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Rabcsicsa, tót falu, Árva vgyében, a Babagura tövében: 1138 kath., 8 zsidó lak. Kath. par. templom, 2 vizimalom. Sessioja $73^{4}/_{8}$. F. u. az árvai uradalom, de $12^{1}/_{8}$ sessiot a Klinovszky nemes család bir. Ut. p. Rosenberg.

Kis-Rábé, puszta, Bihar vmegyében, Nagy-Rábé mellett, $1271^{6}/_{8}$

hold róna gazdag határral. F. u. a váradi deák püspök.

Nagy-Rábé, magyar falu, Bihar vmegyében, a Sárréten, Debreczenhez 4 1/2 mfdnyire: 1860 lak., kik mind reformatusok, helybeli pappal. Határa 2950 hold, mellyből szántó 1290 h., kaszáló 480 h., legelő 150 h., szőlő 30 h., nádlórét 1000 hold, erdeje nincs. — Ebből majorság csak 50 h. kaszáló, 50 h. nádas, de Kis-Rábé pusztát a helység földesura a váradi deák püspök egészen birja 1271 6/8 holdnyi határral. Rábé határán keresztül folyik a Berettyó, s azért az árvizeknek igen ki van téve; a földek vizenyősek, szíkesek.

Rábé, népes magyar puszta. Torontál vmegyében, a szőregi uradalomban: 34 házzal, 318 kath., 4 zsidó lak., dohány-termesztéssel. F. u. a kamara. Ut. p. Szeged.

Racsics, tót falu, Nyitra vmegyében, Vesztenicz filial, 573 kath. lak. F. u. a nyitrai káptalan. Ut. post. Nyitra-Zsámbokrét.

Ráczkevi, magyar m.-város, Pest-Pilis vmegyében, a róla nevezett duna-szigetben, Budától 5 mfd., 2830 kath., 3 evang., 1497 ref., 133 óhitü, 7 zsidó, azaz: összesen 4470 lak. Kath., ref., óhitü anyaszentegyházakkal, s derék uradalmi tisztilakkal. Határa a szigetben nem nagy, s leginkább legelőnek és szőlőskertnek használtatik, melly kedves izü bort terem; túl a Dunán azonban a bálványosi pusztán termékeny buza földük van, s itt szép majorságokkal birnak, s marhát is sokat nevelnek, valamint kenyérrel, zöldséggel, kukoriczával Pestre hasznos kereskedést folytatnak. F. u. a cs. k. nemzetség, s feje egy uradalomnak. A török időkben 5 reform. superintendens lakott itt. Ut. p. Laczháza.

Ráczkozár, német-szerb-magyar m.-város, Baranya vmegyében, a Mecsekháton, ut. p. Kaposvár. Lakja 1094 ágostai, 137 n. e. óhitü, 45 kath., 18 héber. Evang. és óhitü anyatemplomok. — Határa 4130 1/8 hold, mellyből urbéri szántóföld 1563, rét 537, erdei legelő 1182, szőlőhegy 160, uradalmi beltelek 67, szántó 54, rét 20, erdő 1727 6/8 hold. — Földe agyagos és homokos, főleg rozsot terem; rétjei kövérek; erdeje szép. Tart 4 országos vásárt, u. m. Gergely hetében, Florián, Iván és Vendel hetében, mindenkor hétfőn egy napon a kirakóvásárral. F. u. h. Eszterházy, s a dombóvári uradalomhoz tartozik.

Ráczpetre, német falu, Baranya vmegyében, dombos vidéken, ut. p. Pécs. Van itt 68 6/8 urbéri telek. A helység csinos lakokkal s gazdászati épületekkel dicsekszik, s minden szorgalomra és jó rendtartásra mutat. Földe termékeny, terem buzát, rozsot, kétszerest, árpát, kendert, kukoriczát, burgonyát. Szőlője a siklósi hegyen van, melly Villánynál kezdve Szent-Mártonig vonul. A környék e szőlőhegyet gréczi hegynek nevezi, s igen hires vörös bort terem. A helység alatt elfolyó patak egy malmot hajt. Lakja 972 kath. és 8 zsidó. — A lakosok II. József alatt Alsatiából telepedtek ide, s bár föld- és szőlőmivesek, még is csaknem mindenik tud valami mesterséget. Kath. paroch. templom. F. u. gr. Batthyáni Iván.

Rád, magyar falu, Zala vgyében, N.-Kapornakhoz délre 1/2, ut. p. Egerszegtől 1 1/2 órányira, 750 kath. lak., paroch. templommal.

Rád, puszta, Somogy vgyében, Szemes és Látrány közt, a postautban, 160 kath., 40 ref. lakossal.

Rád, vagy Raád, magyar falu, Szabolcs vgyében, a Tisza mocsárjai közt, ut. p. Nyiregyházától északra 1 1/2 órányira, 333 lakossal, kik közt reform. 286, héber 43, kath. 4. Ref. anyatemplom. — Határa 3602 hold, mellyből száraz csak 600 hold, a töb-

bit a Tisza árja boritja, de ez is használtatik nádvágással és kaszálással. Homokos földe terem buzát, gabonát, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát, lent, kendert. Lápjain igen sok éger fa nevekedik. Az urbéri rendbeszedés után negyedrészes telkesgazda van 13, zsellér 7, s birnak összesen 147 hold szántó, kaszáló és legelö földet, a többi lakosok a földesuraktól bérelnek földeket. Belső földesurai: Laskay Péter, György, István, József és Antal, Garay Miklós, Harsányi József, Osváth József; külső földesurak: Rhédey, Mikecz, Fejér örökösök.

Rád, magyar falu, Baranya vmegyében, mocsáros vidéken, a Dráva környékén, 650 ref. lak., anyatemplommal. Sok sertést és szarvasmarhát tenyészt; erdeje derék. A siklósi uradalomhoz tartozik, s ut. p. Siklós.

Rád, magyar-orosz falu, Zemplén vmegyében, Zemplénhez $1/2$ óranyira a Bodroghközben: 272 romai kath., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templom. 505 hold szántóföld. F. u. többen. Ut. p. Ujhely.

Rád, magyar-tót falu, Nógrád vmegyében, 609 kath., 265 evang., 38 ref., 31 zsidó lak. Ékesítik ezen széles völgyben fekvő falut a kath. fil. tornyos templom, a megboldogult Muslay Antal csanádi föispán' ékes lakhelye és kertje, s több más uri lakházak. Határa sok javakkal megáldatott; földe, rétje elég és jó; szőlőhegye nagy, s a kosdiihoz hasonló jó bort terem. Az idevaló szölöveszszők hegyaljáról hozattak. F. u. a Muslay család, Mocsáry, s m t.

Kis- és Nagy-Rada, 2 egymáshoz közel fekvő magyar f., Zala vmegyében, a Szala folyó völgyében, ut. p. Nagy-Kanisához északra 2 mfd., 1098 romai kath. lak. Sok rét és legelö. A szalavári apátsági uradalomhoz tartoznak.

Ráda, puszta, Pest-Pilis vgyében, Bugyihoz északra, 4 kath. lak. F. u. a Fáy nemzetség, s Halász Miklós örökösei.

Radács, tót falu, Sáros vgyében, ut. p. Eperjeshez nyugot-délre 1 mfd., 332 romai, 40 g. kath., 36 ev., 19 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Jó rét és legelö, s erdő. F. u. gr. Klobusiczky, kinek itt kastélya van és m. t. A kis-sárosi savanyuviz-forrás és fördö innen csak $1/4$ óranyira esik.

Radafalva, Rudersdorf, német f., Vas vgyében, a németujvári uradalomban, a Lapincs mellett, 945 kath., 253 evang. lakossal. — Határa első osztálybeli; van buzája, kukoriczája, kendere, dohánya, bora, gyümölcse, fája. Ut. p. Rába-Keresztúr.

Radamos, magyar falu, Zala vmegyében, az alsó-lendvai uradalomban, 379 kath. lak.

Rádfa, puszta, Baranya vgyében, Baksa mellett. Kiterjedése 800 hold, igen termékeny földdel és rétekkel, nagy juhtenyésztéssel. F. u. Mihalovics Imre.

Radics, puszta, Ungh vgyében, Dobó-Ruszka fil., 13 kath. lak.

Radiháza, puszta, Zala vgyében, Kisfalud puszta és Tófej falu közt.

Radima, népes puszta, Krassó vgyében, a moldovai erdőkben, s szénégetök lakják.

Radimo, tót falu, Nyitra vmegyében, Egbellhez északra egy óranyira: 429 kath., 18 zsidó lak., juhtartással, s kender-termesztéssel. F. u. ő cs. k. felsége. Ut. p. Holics.

Radissa, tót falu, Trencsén, most A.-Nyitra vmegyében, az ugróczi uradalomban. Lakja 8 kath., 140 evang. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Radistyán, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $13/16$ állomásnyira, a Bikkhegy aljában, dombokkal szakgatott téres völgyi vidéken, Lászlófalva, Parasznya, Tardona, Kondó helységektől körülvéve.

Határkiterjedése 1996 hold, mellyből szántóföld 437, kaszálórét 168, legelő 490, szőlőhegy 177, erdő 680, belső telek 44 hold. — A szántóföldek inkább lapos, mint partos helyeken fekszenek, nyirkos, s agyagos vegyületüek, néhol mocsárosak is, könnyü mivelés mellett rozsot, árpát, tenkelyt, kukoriczát, burgonyát illő mennyiségben teremnek. — A szőlőhegy homokos, igen szép fekvésü, szorgalmason miveltetik, s jó borral fizet. — A tölgyes, bikkes erdő bő makkot ad, sok serléseket táplál. A lakosok közt is a marhatenyésztés jó karban van. — Lakosok száma 730 lélek, kik közül 707 reformatus, kiknek helyben van anyaegyházuk, 8 r. kath., 15 zsidó. — A $3^3/_4$ felszabadult urbéri telket 18 gazda miveli, a majorsági földek $10^3/_4$ telekre osztva 66 gazda által haszonbéreltetnek, házas zsellér van 17. Kézmüves: kovács 1, kerekgyártó 3, csizmadia 1. F. u. a királyi korona.

Radmanyest, oláh falu, Krassó vgyében, Lugoshoz nyugot-északra 4 órányira, 6 kath., 715 óhitü lak., anyatemplommal. F. u. a Halász nemz.

Radna, magyar m.-város, Arad vmegyében, Aradhoz keletre 3 mfd., igen regényes tájékon. Fekszik a Maros jobb partjához nehány száz lépésnyire átellenben a Maros bal partján fekvő Lippa városával, a közlekedést egy rév tartván fel. — Határa 7700 hold, mellyből szántóföld 552 hold, kaszáló 200 h., nádas 21 h., legelő 2650 h., szőlő 500 h., erdő 3727 h. Majorsági föld az erdőn kivül nincs. Földe terem buzát és kukoriczát. — A Maroson több malmai vannak, s a várost egy hegyi patak vágja ketté. Bora közönséges. Vendéfogadója jeles. Lakik itt 634 romai kath., 831 n. e. óhitü, s a kath., magyar-shokacz-német; az óhitüek oláh nyelven beszélnek. — Országos-vására kettő, u. m. máj. 1., és sept. 29-kén ó kalendáriom szerint, vasárnap a barom, hétfőn a kirakóvásár tartatván. Heti-vására privilegium szerint pénteken lenne, de szombaton szokott tartatni. Birja a kir. kincstár. — A város felett emelkedő hegyen fekszik a capistranus sz.-ferencziek zárdája, s két tornyu szép temploma, sok drágaságokkal, egészen márványból készült mellékoltárral, s mi legfőbb, a csudatevő Szüz Mária képével, mellyhez felette népes bucsujárások történnek. A város eredetét s növekedését főkép e képnek köszönheti. A lippai klastrom elpusztulása után a törököktől üldözött szerzetesek Radnán, melly akkor csupa erdőség volt, megtelepedtek, Janics András buzgó barát őket összeszedte, 1553. a kápolnát ujra felépittette, miután azt a törökök már egyszer elpusztiták, s Jánicsot kegyetlenül megkinozák. 1707-ben a kuruczok üzték ki a barátokat. 1730-ban klastromot épitettek, s később templomukat is mostani ékességre emelték.

Radnóth, magyar falu, Gömör vmegyében, Rima-Szécshez északra 1 órányira, a Balogh vize mellett, 18 kath., 904 ref. lak., kik többnyire nemesek. Ref. anyaszentegyház. — Első osztálybeli határ. F. u. többen. Ut. p. Rima-Szombat.

Radobicza, tót falu, Bars, most A.-Nyitra vmegyében, ut. post. Oszlánhoz 1 mfdnyire, 401 kath. lak., kik sok gyümölcsöt, káposztát, komlót termesztenek. F. u. többen.

Egyházas-Radócz, magyar falu, Vas vgyében, ut. p. Körmendhez 1 óra, 198 kath., 260 ref., 10 zsidó lak., kath. és ref. anyatemplomokkal. Róna határa bőtermékenységü. Birják b. Mikos, Karcsay, h. Batthyáni, s m.

Puszta-Radócz, magyar f., Vas vgyében, 350 ref., 60 kath., 12 evang. lak.

Radócz, vindus falu, Vas vgyében, a felső-lendvai uradalomban, 130 kath., 103 evang. lak.

Radola, tót falu, Trencsén vmegyében, a Kisucza vize mellett, s Ujhely városához közel. — Táplál 542 kath. lakost. F. u. a budetini uradalom. Ut. p. Zsolna.

Radoma, tót falu, Sáros vmegyében, ut. p. Eperjeshez kelet-északra 4 mfd., 272 romai, 108 gör. kath. lak. Kath. par. templom. Savanyuviz. F. u. Szirmay János.

Radosna (Radoszin), tót m.-v., Nyitra vmegyében, 726 kath,, 9 zsidó lak., kik vagyonos emberek. Kath. paroch. temploma, főképen pedig urasági kastélya és kerte nagy diszére szolgál. Földei termékenyek; szölőhegye tágas; erdeje böven. F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Nagy-Ripény.

Radosócz (Radosov), tót m.-város, Nyitra vmegyében, ut. p. Holicstól keletre 1 mfdnyire: 989 kath., 7 evang., 87 zsidó lak. Kath. paroch. templommal, vizimalmokkal, s országos vásárokkal. F. u. ő cs. k. felsége.

Radovszka, a hegyek közt elszórtt tót falu, Trencsén vmegyében, 675 kath., 7 zsidó lak. Határa csupa hegy és sovány; erdeje böven. F. u. b. Sina. Ut. p. Zsolna.

Radváncz, orosz-magyar-tót f., Ungh vgyében, ut. p. Ungvárhoz $^1/_4$ mfdnyire: 125 romai, 130 g. kath., 83 ref., 138 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. Szőlőhegy. Erdő. F. u. a kamara s m t.

Radvány, tót m.-város, Zólyom vmegyében, rónaságon, Beszterczebánya tőszomszédságában, a Garan vize mellett, s Beszterczétől az Udorna vize választja el. — Területe nem tudatik. Urbéri telek 5, a többi irtvány; de vannak a földesuraságnak is szép majorságai. Homokos agyag földe jó mivelés mellett minden gabonanemre alkalmas. Népessége 1010 ágostai, 470 kath., kik közt 5 telkes gazda, 148 zsellér, 75 lakó, 169 mesteremher, 2 kereskedő. — Van itt 8 posztósbul alakult társulatnak nevezetes posztógyára, melly 36,000 frt. alaptökével évenkint 100,000 frt. értékü kelmét állit ki, s jobbára Pesten adja el. — Emlitett kézmüvesei közt van 16 késcsináló, 27 fésűs, 35 posztós, 12 kalapos, 2 aranymüves, és több gyufagyár. Ezek mind keresett árukat készitenek, s azokat Magyarország távol vidékeire elhordják. — Országos vásárt egyet tart, t. i. sept. 8-án, de ez igen hires kirakóvásár, s több napokig tart, de barom- és hetivásárai nincsenek. Nevezetes épületek: a földesurak 3 kastélya, a kath. és evang. anyatemplomok, és egy F e k e t e - c u r i a nevü vendégfogadó. Birja a várost a Radvánszky csal.

Radvány, tót falu, Sáros vmegyében, Hanusfalva fil., 85 kath., 72 evang., 7 zsidó lak. F. u. többen. Ut. post. Eperies.

Radvány (Horbók), orosz falu, Zemplén vmegyében, Papina fil., 8 r., 150 g. kath., 14 zsidó lak, 422 hold szántófölddel. F. u. Kaziuczy. Ut. post. Nagy-Mihály.

Radvány, orosz falu, Zemplén vmegyében, Papina fil., 460 g. kath., 13 zsidó lak., 797 hold szántófölddel. F. u. Kaziuczy. Ut. p. Nagy-Mihály.

Radvány, magyar falu, Komárom vmegyében, a Duna bal partján, Komáromhoz $2^1/_2$ mfdnyire; róna határa homokos és nem igen termékeny; számlál 2700 holdat, mellyből $19^2/_3$ egész telek után 925 h. urbéri; 1500 hold majorsági birtok. 160 kath., 306 ref., 14 zsidó lak. Ref. anyatemplommal. F. u. Nedeczky, Balogh, Pyber, Kruplics, Maurovics, Trsztyánszky, Király stb. Ut. p. Neszmély.

Radvány, magyar falu, Győr vgyében, tul az öreg Dunán, a Csilizközben, 523 ref., 180 kath. 20 zsidó

lakossal, kik többnyire nemesek. Ref. anyatemplom. Róna határa termékeny, de különösen szénával bővelkedik, s lakosai szép lovakat tenyésztenek. — Kender is sok terem. A szarvai urad. tartozik, Posen megyében. Ut. p. Győr.

Radvány, 2 puszta, Bihar v.-megyében, Geszt mellett. Az egyik T i s z a - R a d v á n y n a k neveztetik: 2000 hold földből áll, igen kövér szántóföldekkel, mellyekben jó dohány termesztetik, mellyet füstölni némellyek az ártándinál is többre becsülnek. Van szép kis erdeje és kaszálója is. F. u. Tisza Lajos. P ü s p ö k-R a d v á n y pusztát pedig a n.-váradi deák püspök birja, s kiterjedése 1800 hold, szinte jó minőségü földekkel.

Radvány, magyar falu, Abauj vmegyében, ut. p. Sátoralja-Ujhelyhez 2 mfdnyire: 193 romai, 54 gör. kath., 227 ref., 11 zsidó lak. Kath. és ref. szentegyház. Sweiczi tehenészet. Határa hegyes, völgyes, de elég termékeny. Erdeje bőven. [F. u. gr. Károlyi István, s feje egy uradalomnak.

Uj-Radvány, magyar-tót falu, Abauj vmegyében, Petrihez 1 órányira: 140 kath., 9 ref., 5 zsidó lak.

Rafajócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Jankócz fil., 3 rom., 132 gör. kath., 5 zsidó lak., gör. templommal, 336 hold szántófölddel. F. u. Beöthy. Ut. p. Nagy-Mihály.

Raffna, oláh falu, Krassó vmegyében, Bogschánhoz 1½ órányira, erdők között, 9 kath., 2205 óhitü lak., s anyatemplommal.

Raffnik, horvát falu, Krassó vmegyében, Dognácskához ½ órányira, 910 kath., 13 óhitü lak., kath., paroch. templommal. F. u. a kamara.

Ragály, magyar falu, Gömör vmegyében, ut. p. Putnokhoz északra 2 órányira, völgyben. — Határozzák Tris és Zubogy helységek. Ékesitik e falut a Ragályi urak 4 kastélyai s más épületei; a romai kath. és ref. templomok, de csak az utóbbi anyaegyház. Lakja 458 ref., 213 romai kath. A közbirtok áll 9⅜ urbéri, 32⅝ majorsági telekből, 896 hold erdőből, 430 hold majorsági és 27 hold dézmás szőlőből. Földe ámbár hegyes, de minden gabonát megterem; rétjei jó szénát adnak; makkos erdeje szép. Birja a helységet jobbára az igen régi és nevezetes Ragályi család; ezenkivül Ivocs, Várady, Isó, Lenkey, Dapsy, Katona, Osváth családok. Ragályi Ferencz urnak szép gyára van itt.

Ragyolcz, magyar falu, Nógrád vmegyében, 663 kath. lak. — Határa hosszas, de keskeny; földe, rétje jó. F. u. a Csoma örökösök, Marjássy smt. Ut. Rimaszombat.

Rahó, tót falu, Gömör és Kis-Honth vmegyében, ut. p. Rimaszombathoz északra 1¼ mfdnyire, 149 kath., 517 evang. lak. Kath. és ev. templom. A helység két dombon fekszik, s a számos csinos nemesi lakházak miatt csaknem városi alakot mutat. Az emlitett dombok egyikére Jakoffy Ferencz a 17-dik században nagy várkastélyt épittetett, s árokkal körülvétette. Azonban egyszer, távollétében a zsiványok megtámadták, s nejét szörnyen megkinozván az egész kastélyt kirablák, mellynek következtében bástyákkal erősittette meg; de most részint az idő, részint a Rákóczy zendülése alatt annyira elpusztult, hogy csak északi része látható. Szántóföldei meglehetősek; rétjei igen jók; hajdani szőlője helyett most csupán almás- és zsilvás-kerteket mivel. F. u. a Jakoffy örökösök, u. m. Fejes, Szerdahelyi, s mások.

Rahó (Akna), orosz-német falu, Máramaros vmegyében, a Tisza mellett: 162 romai kathol., 1085 görög kath. lak., görög kath. anyatemplommal; nagy erdőséggel és erdőszi hivatallal. F. u. a kir. kincstár. Ut. p. Sziget.

Rahó (Bocskó), orosz-német f., Máramaros vmegyében, Akna-Rahó közelében, szinte a Tisza mellett; 171 romai, 1028 g. kath. lak., romai és görög kath. anyatemplommal. F. u. a kincstár.

Rahoncza, orosz falu, Ungh vmegyében, ut. p. Ungvárhoz keletre $1\frac{1}{2}$ mfdnyíre: 7 romai, 418 g. kath., 12 zsidó lak. Vizimalom. Hegyes, erdős vidék. F. u. a kamara.

Rajcsán, tót falu, Nyitra vmegyében, a thuróczi postautban, ut. p. N.-Tapolcsányhoz északra 1 órányira: 345 kath., 20 zsidó lak. F. u. a Rajcsányi család.

Reiding, lásd Doborján, horvát falu, Sopron vmegyében. F. u. h. Eszterházy.

Rajecz, csinos tót mező-város, Trencsén vmegyében, egy hegyektől körül-keritett kies vidéken: 2360 kath., 238 evang., 305 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Lakosai földmivelők, kézi-mesteremberek, főképen timárok (mintegy 200), s kereskedők. Ezenkivül a méhtenyésztést, a len- és kender-termesztést is szorgalmatosan üzik. Papiros-malmában jó közönséges papiros készül. Egyébiránt nevezetesíti a várost innen egy órányira fekvő meleg fördője, melly sérültségben, tagok zsibbadásában, szakgatásban, köszvényben jó foganattal használtatik. F. u. a lietavai uradalom. Ut. p. Zsolna.

Alsó- és Felső-Rajk, két egymáshoz közel fekvő magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Hahóthoz $\frac{1}{2}$ órányira, 934 kath. lak.

Rajka, Ragendorf, német m.-város, Moson vmegyében, a Dunának egy ága mellett, Mosonhoz nyugotra egy postaállomásra, igen kies és termékeny vidéken: 1044 kath., 960 evang., 253 héber lak., kath. és ágostai anyatemplomokkal, synagógával. A mostani postaépület hajdan vármegyeháza volt, és 1785-ben, midőn Győr Moson megyével egyesíttetett, és a posta Német-Jahrndorfról Rajkára tétetett át, adatott el. Van 7 duna-malma, sok uradalmi és nemes-udvari épülete, révje a Dunán, 72 kézmüvese, 4 kalmárja, gyönyörü erdeje, nagy kiterjedésü káposztása, gyümölcsösei, 49 urb. kertje, szép uradalmi birkatenyésztése. — A terjedelmes urasági majorsági földeken kivül, $166\frac{5}{}$ urb. egész telek után birnak a lakosok 179 hold első, $528\frac{2}{}$ h. második, 1726 h. harmadik, 1070 hold negyedik osztálybeli szántóföldet, és $1432\frac{4}{}$ hold rétet. A város a m.-óvári főherczegi uradalomhoz tartozik, de nemes udvarokat birnak itt Teschenberg, Modrovics, Nozdroviczky, Kömley, Skultéti és Hegyi nemzetségek.

Rakalub, tót falu, Trencsén vmegyében, Beczkó mellett $\frac{1}{2}$ órányira, egy kastélylyal, 741 kath., 4 evang., 7 zsidó lak. F. u. többen. Ut. post. Trencsén.

Rakacza, magyar-orosz falu, Borsod vgyében, Abauj vgye szélén, Szendrőhöz $\frac{14}{16}$ állomásra, ut. post. Szikszó, Rakaczapatak völgyében. — Szomszédai: Irota, Rakacza-Szend, Viszló, Szászfa. Határa Kerecsen és Sz.-István pusztákkal együtt 3789 hold, mellyből 67 h. beltelek, 1517 h. szántóföld, 634 h. rét, 1548 h. erdő, 23 h. használatlan. Urbériség $13\frac{3}{4}$ telek. Határa néhol hegyes és köves, de jó mivelés mellett minden gabonanemet jól megterem; rétjei kövérek; erdeje makkal bövelkedik. — A falu alját mossa az Abaujban a szászfői hegyekből eredő Rakacza patak, melly a határban számos patakokkal öregbülvén, egész Szalonnáig, hol a Bódvába szakad; nagy csavarulatokban kövér réteket öntöz. Lakja 95 házban 419 gör. kath. helybeli anyaegyházzal, 57 r. kath., Sz.-Jakabhoz kebelezett fiókleplomommal, 1 reform.,

46 zsidó. A lakosok közül többen mészégetéssel foglalkoznak. Birtokosok: gr. Gyulay, Melczer, Szentimrey, Putnoky, Páczay, Aszalay, Marsalkó, Ábrahám, s Körösi családok.

Rakacza Szend, magyar falu, téres völgyben, Borsod vmegyében, a Rakacza patak jobb partján, Szendrötöl $^{10}/_{16}$ állomásra; szomszédai, Rakacza, Meszes, Martonyi, Debréte. Határkiterjedése 3280 hold, ebből 72 hold belsöség, 1149 hold szántóföld, 365 hold rét, 1655 erdő, 39 használaton kivüli. Urbériség 13 telek. A föld negyedik osztályba soroztatott ugyan, de mind a mellett hogy sok helyt köves és vadvizes nyirok, szorgalmatos mivelés, különösen megkivánt javitás mellett a gazda fáradságát illendően jutalmazza, s a második osztályba sorozott szomszéd rakoczai határnak keveset enged. Lakház van 104, lakos 589, u. m. 227 rom. kath., 145 gör. kath., 158 ref., 59 zsidó. A rom. kath. leányegyház Sz. Jakabhoz tartozik, a gör. kath. és reformátusok helyben birnak templomot, melly utóbbihoz a debrétei és Sz. Jakabi leányegyházak is csatoltattak. Birtokosok több nemesek.

Rakamaz, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Tokajhoz $^{1}/_{4}$ mfdnyire: 1907 romai, 191 gör. kath., 35 evang., 24 ref. lak., rom. kath. paroch. templommal, 42 első osztálybeli egész telekkel. Dohányt szerfelett sokat termeszt. F. u. a kamara. A lakosok német, s kis részben tót eredetüek, de elmagyarasodtak.

Rakasdia, oláh falu, Krassó vármegyében, Oraviczához 1 órányira: 10 katholikus, 1319 óhitü lakossal, anyatemplommal. F. u. a kamara.

Rakasz, orosz falu, Bereg-Ugocsa vmegyében, közel Máramaroshoz: 794 gör. kath. lak., anyatemplommal. Határa a Tiszáig terjed s közép termékenységü. F. u. legnagyobb részt Ujhelyi s m. Ut. p. Nagy-Szölös.

Rakicsán, vindus m. v., Vas vmegyében, 414 kath. lak., nagy várkastélylyal. Róna termékeny határát az árvizek járják. Birja gr. Batthyáni család. Ut. p. Radkersburg.

Rakita, oláh falu, Krassó vmegyében, a Béga mellett, ut. p. Lugos. Határa 4422 hold 464 □ öl, mellyből urbéri beltelek 135 hold, szántóföld 567, rét 290 hold, legelő 121 hold, szorgalmi föld 29²/ hold; uradalmi erdő 2564²/ hold, szántó 56, legelö 510 hold. Földe középszerü, de erdeje igen szép. Lakja 1063 n. e. óhitü, anyatemplommal. Birja a kamara.

Rakitócz, (Alsó és Felső), 2 tót falu, Zólyom vmegyében, 62 kath., 56 ev. lak. Szép erdő, meglehetös határ. F. u. többen. Ut. p. Beszterczebánya 1 óra.

Rakitova, oláh falu, Krassó vmegyében, Oraviczához $^{3}/_{8}$ órányira: 4 kath., 1028 óhitü lak., anyatemplommal.

Ráknyi, puszta, Somogy vmegyében, Fiad mellett.

Rákó, (Nagy és Kis), két egymásmellett levő tót falu, Thurócz v.-megyében, a Thurócz vize mellett, az első 68 kath., 136 evang. lak., a második (alias Lehotka) 23 kath., 24 evang. lak. termékeny földdel F. u. többen. Ut. p. Thurócz-Zsámbokrét.

Rakó, magyar-tót falu, Abauj-Torna vármegyében, Borsod v.-megye szélén, Szent András filial. 366 kath., 84 ref., 3 zsidó lak. Erdeje derék; rétje, földe termékeny; meszet, szenet éget. Az Osztromos hegye alatt fekszik. F. u. gr. Keglevich. Ut, p. Rosnyó.

Rakó, orosz falu, Ungh vmegyében, Pászika fil., 4 romai, 421 g. kath., 10 zsidó lak. Füvészmalom. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Rakó, lásd Hugomér.

Rákócz, tót falu, Honth vmegyében, Némethi mellett: 115 kath., 2 evangelikus lak.. F. u. többen. Ut. p. Selmecz.

Rakócz, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradal., Radoma fil., 4 romai, 190 gör. kath., 8 zsidó lak. Ut. p. Orlich.

Rákócz, orosz-tót falu, Zemplén vmegyében, A. Körtvélyes fil. 163 romai, 648 g. kath., 18 evang., 4 ref., 38 zsidó lak. Gör. par. templom, 1319 hold szántóföld. Három kastély. F. u. Boronkay, Szulovszky, Szirmay. Ut. p. Vecse.

Rákócz, (Nagy- és Kis), 2 orosz falu, Bereg-Ugocsa vmegyében, 10 romai, 1621 g. kath., 24 ref., 35 zsidó lak., 3 g. kath. templommal de csak egy plebaniával. Határa nagyobb részt hegyes; bikkes erdeje szép; patakjain számos malmokat bir. F. u. Ilosvay, Hankus örökös, s m. t. Ut. p. Nagy-Szőlős.

Rakolub, lásd Rakalub, Trencsén vmegyében.

Alsó-Rakoncza, Rekinicze, tót falu, Honth vmegyében, a Korpona mellett: 519 kath., 4 evang. lak. Kath. paroch. templom. Vendégfogadó, Vizimalom. Bortermesztés. F. u. a bozóki uradalom, Ut. p. Selmecz.

Felső-Rakoncza, tót falu, Honth vmegyében, 22 kath., 338 ev. lak. Evang. templom. F. u. h. Coburg.

Rákos, puszta, Poson vmegyében, B. Sz. Miklós filial., 22 kath. lak.

Rákos, puszta, Borsod vmegyében, a sajóládi közalapitványi uradalomhoz tartozik, 200 hold igen termékeny szántó, 187 h. kaszáló földdel, és 41 hold nádlórèttel.

Rákos, puszta, Komárom, most Esztergom vmegyében, Környe határában.

Rákos, tót falu, Gömör vmegyében, Ratkóhoz $1/2$ óránуira, két hegyoldalban: 73 kath., 618 evang. lak. Kath. és evang. anyatemplommal. Határa sovány, rétje kevés; a Zselezsnik hegynek nagy része ide esik, s belőle a lakosok sok vasat ásnak ki. Ugyanezen hegyben egy forrást is mondanak, melly a dragobertfai dagadó forráshoz hasonló volna, az az a viz csak időről-időre folynék ki belőle. Ut. p. Rimaszombat.

Rákos, magyar-német falu, Baranya vmegyében, a Mecsekháton, ut. p. Pécs, 226 kath. lak., kik közt 125 magyar, 101 német ajkú. Határa 810$^4/$ hold, mellyből urbéri beltelek 27$^5/$, szántó 240, rét 109$^4/$, legelő 146, szőlő 57, uradalmi beltelek 1$^4/$, erdő 228 h. Birja a pécsi káptalan. A helység déli határában kősziklák közt van egy forrás, melly bizonyos időkben előre bocsátott, és messze hallatszó moraj után emberderék vastagságu vizet mintegy lökdösve buktat ki. Nehány percz után a buktatás eláll, és ismét visszajön.

Rákos, népes orosz-magyar f., Beregh vmegyében, az ungvári országutban, ut. p. Munkácshoz $1^1/_2$ mfdnyire: 3 rom. kath., 619 g. kath., 654 ref., 12 zsidó lak. Gör. kath. és ref. anya sz. egyházak. Határa róna s bőtermékenységü; legelője sok, erdeje nincs. Itt lovas katonaság szokott tanyázni. F. u. gr. Schőnborn.

Rákos, Kroisbach, német m. v. Sopron vmegyében, a Fertő mellett, kies vidéken, Sopronhoz $4^1/_2$ órányira, 1350 katholikus lak., paroch. szentegyházzal. Ékesiti az uraság diszes nyári kastélya, egy nem nagy de szép kerttel, mellyben gesztenye, s más fasorok közt kellemes sétahelyek vannak. Földei termékenyek; kőbányája igen jó; szőlőhegye pedig hires fejér bort terem. F. u. a győri püspök.

Kis és Nagy Rákos, 2 magyar falu, Vas vmegyében, 613 ref.,

61 kath., 7 evang. lakossal, Nagy-Rákoson ref. anyagyülekezettel. Birják gr. Batthyáni s más nemesek.

Rákos, tót-magyar falu, Abauj vmegyében, Regete-Ruszkához 3 fertálynyira: 120 kath., 91 ref., 4 zsidó lak. F. u. gr. Forgács.

Rákos, puszta, Borsod vmegyében, Ládháza és Sajó-Petri közt, a Hejő viz hasitja.

Rakotyás, magyar falu, Gömör vmegyében, Rimaszombathoz keletre 1 mfd., 43 kath., 112 ref. lak. Földe, rétje jó, erdeje is van. F. u. hg Coburg.

Rakova, tót falu, Trencsén v.-megyében, ut. p. Csácsához északra 1 órányira. Számlál 2123 kath., 18 zsidó lak. Fája, legelője bőven van; de földje igen sovány: levegője hideg és egészséges. Kath. paroch. templom. F. u. hg Eszterházy.

Rakovicz, tót falu, Nyitra vármegyében, a vágh-ujhelyi országútban. Táplál 350 kath., lak. F. u. gr. Erdődy Józsefné. Ut. p. Galgócz.

Rakovicza, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz keletre $3\frac{1}{2}$ mfd., a Temes vize partján, 1529 n. e. óhitü lak, s anyatemplommal. Határa 3782 hold, mellyből majorsági legelő 300 hold, rét 248 hold, szántó 48 hold, kivágási föld 73 hold, és igen szép 621 holdnyi erdő; urbéri szántó 1425, rét 522 hold, legelő 254 hold, szorgalomföld 56 hold, belsőtelek 235 hold. Második osztálybeli földe mindent jól megterem; lakosai fa villákat és keréktalpakat csinálnak s azokkal kereskednek. Birja a k. alapitvány, s a kövéresi urad. tartozik.

Alsó és Felső Ráks, két német falu, Vas vmegyében, a Rába mellett, a szentgothárdi uradalomban, 884 kath. lak. Tágas legelő és rét. Szőlőhegy. Ut. p. Rába-Keresztúr.

Raksa, tót falu, Thurócz vmegyében, Mosóczhoz egy fertálynyira: 67 kath., 182 evang. lak., a beszterczebányai országutban. Erdeje, legelője, bőven; gyümölcse is sok. F. u. többen. Ut. p. Rudnó.

Ráksa, szétszórva dombokra és völgyekre épült oláh falu, Szathmár vmegyében, az Avasságon: 1268 g. kath. lak., s anyatemplommal. Makktermő bikkes bérczei, szép szőlőhegyei, gyümölcsösei nevezetesek. A Tana vizén malma van. F. u. Teleki, Kornis és Károlyi grófok, Vesselényi Vécsey bárók s m. t. Ut. p. Aranyosmegyes.

Ráksi, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Kaposvár. 350 kath., 30 ref. lak. Birja a veszprémi püspök.

Rám, magyar falu, Zala vármegyében, Ut. p. Egerszeghez délre $\frac{3}{4}$ óra, 79 kath. lak.

Ramocsa, magyar falu, Zala vmegyében, az a. lendvai uradalomban, 39 kath., 103 ref. lak.

Ramocsaháza, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Baktához 1 mfdnyire: 98 romai, 99 g. kath., 498 ref., 8 evang., 22 zsidó lak., ref. anyatemplommal, $4\frac{2}{8}$ első oszt. egész telekkel. Dohányt bőven termeszt. F. u. Árvay, Erdélyi, Erdődy, Fejér, Gálfy, Győri, Nyárady stb. Ut. p. Nyir-Báthor.

Ramocsaháza, lásd R o m o c s a h á z a.

Alsó-Rámócz, németül U n t e r R a b n i c z, német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délnyugotra 4 mfd., 550 kath. lak., paroch. egyházzal. Határa sovány, hegyes. Van 15 egész telke. F. u. hg Eszterházy.

Felső-Rámócz, németül O b e r-R a b n i c z, német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délnyugotra $3\frac{1}{2}$ mfd., 350 kath. lak., paroch. egyházzal. Határa hegyes völgyes, s van $8\frac{3}{8}$ telek után 428 $\frac{6}{8}$ hold szántóföldje, 86 hold rétje, 20 hold legelője,

$17\frac{4}{8}$ hold kertje, 813 hold uradalmi erdeje. Birja hg Eszterházy.

Ránk, Rankovce, tót fa'u, Abauj vmegyében, Sáros vmegye szélén, ut. p. Kassához kelet-északra 2 mfdnyire: 39 kath., 242 evang., 25 zsidó lak. Evang. anyaszentegyház. A ránki név alatt ismeretes savanyuvizforrás nem itt, hanem Herrlein határában van innen délre 15 perczi távolságra. Fekszik e fördő gyönyörü völgyben, s a vendégek befogadására nem csak a kamarának, hanem magánosoknak is vannak épületei. Mint ásványviz használ leginkább gyomorgyengeségben, s az innen származott nyavalyákban. u. m. komorkórságban, sárgaságban, hideglázban, rendetlen hószámban, stb. Ránk helységet több közbirtokosok birják.

Ranódfa, puszta, Baranya v.-megyében, Szent-Dieneshez 1 órányira. Kiterjedése 990 hold; ebből szántó 700 hold, rét 240 hold, erdő 50 hold, melly legelőül is használtatik. Birka tenyésztésre igen alkalmas puszta. F. u. gr. Batthányi Gusztáv.

Rap, magyar falu, Nógrád vmegyében, az Ipoly mellett: 574 kath., 17 evang. lak. Van kath. paroch. temploma, csinos urasági kastélya, gyönyörü angol kertje, elég és jó földje, de különösen sok, és kövér rétje, vizimalma. Renyik nevezetü hegyén közel a tetőhöz egy elhagyatott kőbányában több kővé vált tengeri csigák, sőt egy halforma állat feje is találtatott. F. u. hg Coburg. Ut. p. Losoncz.

Rápolth, magyar falu, Szathmár vmegyében, a Szamos partján, közel Porcsalmához: 28 romai kath., 340 ref., 20 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa buzát, kukoriczát, zabot dúsan terem. F. u. a rápolthi Nagy család. Ut. p. Szathmár.

Raposka, magyar falu, Zala vmegyében, Tapolczához óranegyedre, 200 kath. lak., kevés, de jó szántófölddel. A csabánczi uradal. tartozik.

Ráró, magyar falu, Győr vmegyében, Héderválhoz és az öreg Dunához közel, 530 kath. lakossal. Ékesiti gr. Sándor Móricz földesurának díszes kastélya és kertje. Zsiros legelője és erdő a szigetekben. Termékeny szántóföld. Hires káposzta. Sok dunamalom, és sok gyümölcs. Jövedelmes halászat a Dunában. Ut. p. Győr.

Rárós, puszta, Nógrád vmegyében, az Ipoly völgyében, Tőrincs, Rárós Mulyad, Kis-Libercse közt. Határa 134 hold, u. m. 3 hold belsőség, 80 hold szántó, 51 hold rét. A föld nagyobb részt hegyes, de az aljakban igen jó fekete; a többi agyagos, homokkal vegyes, néhol kavicsos; legjobban termi a rozsot, zabot, buzát, lóherét, burgonyát, árpát, kukoriczát és dohányt. Az uraság igen finom birkát tenyésztet. Ott hol az Ipoly keskeny völgye szélesebbé terül, van e folyamon hid épitve, melly 109 öl hosszú, s egészen tőrincsi faragott kőből épült. Nyugoti része felett van egy korcsma, két kőfaragó ház, feljebb egy juhakol. E puszta a vilkei uradalomhoz tartozik.

Rárós-Mulyad, falu, Nógrád vmegyében, lásd Mulyad.

Rás, (Alsó), puszta, Gömör v.-gyében, 10 k., 29 ref. lak. F. u. többen.

Felső-Rás, magyar falu, Gömör vmegyében, alulról Lőkösháza helységgel határos; völgyben fekszik. Van a reform. templomjuk; lelkek száma 235, ezek közül férfi 115, asszony 120, mindnyájan magyarok. Van benne $6\frac{6}{8}$ urbéri, $7\frac{1}{8}$ majorsági, 12 urbéri zsellér, 460 holdnyi erdője, a lakosok hajdan a gyümölcs tenyésztésnek nagy kedvelői voltak; most már nem annyira, szántófölde búza, gabona termesztésre alkalmas, rétje nem a legjobb takarmányt termi. Földesura $\frac{2}{3}$ részben a Draskóczi Sá-

muel, $1/3$-ban Hevesi testvérek. Az egész helységet adófizető nép lakja. Ut. p. Tornalja.

Rás, Rassowig, tót falu, Abauj vmegyében, ut. p. Kassához 1 órányira a Tarcza völgyében, 55 k., 66 evang., 101 ref. lak. F. u. a Sz. István seminariuma.

Ráska; (Kis), magyar-tót falu, Zemplén vmegyében, Hegyi fil. 122 romai, 31 g. kath., 8 evang., 128 ref., 10 zsidó lak. Ref. anyatemplom, 565 hold termékeny szántófölddel, vizimalommal a Laborcza vizén. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Mihály.

Ráska, (Nagy), magyar-tót falu, Zemplén vmegyében, 198 g. kath, 48 evang., 134 ref., 12 zsidó lak., ref. szentegyházzal, 654 hold szántófölddel, vizimalommal. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Mihály.

Ráska, puszta, Zala vmegyében, Sáska és Dörögd közt.

Rásony, magyar falu, Abauj vmegyében, 48 romai kath., 12 gör. kath., 257 ref., 18 zsidó lak. Ref. szentegyháza s a Csoma urság lakháza ékesiti. Ut. p. Forró.

Rassov, tót falu, Trencsén várcsén vmegyében, Predmir mellett: 355 kath., 7 zsidó lak. és termékeny kis határral. F. u. b. Balassa gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna.

Raszlavicza, (Magyar), tót falu, Sáros vmegyében, ut. p. Bártfához délre $2 1/2$ mfd. 328 kath., 38 evang., 9 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa jobbak közül való a megyében; réljei kétszer kaszálhatók. F. u. Raszlaviczy örökösök.

Raszlavicza. (Tót), tót falu, Sáros vmegyében, 284 kath., 83 g. kath., 66 evang. lak. F. u. többen. Ut. p. Bártfa.

Rasztdesno, tót falu, Nyitra vmegyében, Chrenocz fil., 503 kath. lak. F. u. többen.

Rasztina, igen szép puszta, Bács vármegyében, ut. p. Gákova $1/2$ óra. Kiterjed 5293 holdra, holdját 1200 □ ölével számitván. Ebből 180 hold nádas, 38 hold tó, 78 hold utak; a több majorsági szántóföldje és rétje a báró Redl családnak. A föld fekete és sárga homokos, melly mindent jól meglerem. Nagy birkatenyésztés és szép gazdaság.

Rasztóka, tót falu, Zólyom v.-megyében, dombos völgyben, ut. p. Beszterczebányához keletre 3 óra, 521 kath. lakossal, kik közt 29 telkes gazda, 16 zsellér, 7 lakó, s ezek többnyire házaló kereskedők. Urbéri telek 7. Sovány földe egyedül zabot, néha árpát, s leginkább burgonyát terem. Erdeje van. 1142 hold. Lakosai szarvasmarhát, juhot és kecskét tartanak. Hradiszkó nevü hegyén hajdan vára volt, mellynek alapja most is látható. Birja a kamara.

Rásztóka, tót falu, Liptó vmegyében, Hutty filial. 30 kath. lak.

Alsó-Rásztóka, (Nizne Rasztoky), tót falu, Liptó vmegyében, 18 kath., 85 evang., 4 zsidó lak. Ut. p. Berthelenfalva.

Felső-Rásztóka, (Viszne Rásztoky, tót falu, Liptó vmegyében, 8 kath, 84 evang. lak. Mind a két Rásztókán több nemesi lakházak vannak. Termesztenek lent, kendert, káposztát; vásznat szőnek. F. u. Rasztokay, Lehoczky, stb.

Ráth, (Kis- és Nagy), két egymás mellett fekvő helység, Ungh vármegyében, ut. p. Ungvárhoz délre $4 3/4$ mfd., az első 114 romai, 40 g. kath., 535 ref., 32 zsidó; r. kath. és ref. anyatemplommal; a 2-ik 261 romai, 284 g. kath., 20 ref., 44 zsidó lak. Gabonájuk, szénájuk, fájuk elég. F. u. a Ráthy Gergely örökösei, és Berzeviczy s m.

Ráth, puszta, Zala vmegyében, a Mura mellett, Szemenyéhez közel 141 kath. lak.

Rátka, falu, Zemplén vmegyében, ut. p. Tályához ¼ órányira, két hegyláncz végén, rónaságon. Határa 1710 hold, mellyből urbéri szántóföld 800 hold, rét 240 hold, legelő 150, szőlő 280 hold. Majorsági szántóföld 120, rét 50, legelő 70 hold. Határa első osztálybeli, s tisztabuzát, gabonát, árpát, zabot, kukoriczát burgonyát bőven terem. Az itt termesztett dohány füstölni szinte nagy becsben van; bora a hegyaljaihoz számittatik. Lakja 620 kath., kik eredetileg németek, s Trautsohn hg telepitette őket ide 1754-ben, ma már azonban magyarul is jól beszélnek. Van köztök 92 telkesgazda, 6 házas zsellér, 12 lakó. Birja hg Breczenheim Ferdinand.

Alsó és Felső Rátka, puszta, Nógrád vmegyében, 17 kath. lak., Fülek fiókja.

Ratkó, tót falu, Thurócz vmegyében, a Vágh jobb partján: 92 ev. lak. Nagy erdő; sok legelő és juh. F. u. Révai család. Ut. p. Nolcsó.

Ratkó, Radkova, tót m. v., Gömör vmegyében, ut. p. Rosnyóhoz nyugot-délre 4½ mfdnyire: 6 kath., 1609 evang. lak. A város egy fő- és több mellék utczákból áll. A fő utczát diszesiti az evang. két tornyú igen régi templom. Van itt evang. parochia; több liszt- és kallómalom a Thurócz vizén; 104 timár és cserző varga, kik hires böröket készitnek; közel 150 durva posztó- és gubacsináló; és sok más kézmüves, kik kézmüveiket messze földre elhordják. Határa kicsiny és közép termékenységü. F. u. több közbirtokosok.

Ratkócz, tót falu, Nyitra vmegyében, Ujváraskához ½ órányira: 320 kath., 9 zsidó lak. F. u. a nagyszombati káptalan, ezelőtt a plébánia birta. Ut. p. Galgócz.

Ratkócz, vindus falu, Vas vmegyében, a felső lendvai uradalomban, 152 evang. lak.

Ratnócz, tót falu, Nyitra vmegyében, a Vágh bal partján, Pöstyénhez 1 órányira: 108 kath., 8 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p Galgócz.

Rátóth, tót falu, Pest-Pilis v.-megyében, Váczhoz dél-keletre 1 mfd. 490 kath., 48 evang., 4 ref. lak. Három nyomásu határa homokos, s rozsot, árpát, zabot, bort terem; rét, legelő elég; erdeje nincs. F. u. legnagyobb részt Géczy család. Van 14 egész urbéri telke, és igen jó vizimalma.

Rátót, magyar-német falu, Veszprém vmegyében, ut. p. Veszprémhez északra 1 óra, 1100 kath., 528 ref., 15 zsidó lak. itt a kath. és reform. szentegyházak tetői egy épületben összeragasztva, külön tető alatt békésen állanak egymás mellett. Szép préposti kastély. Omladékai a gr. Gyulaffy várának, s egy veres barátok kolostorának. Vannak fürész és őrlőmalmai, és hires mészégetése, tágas határa, nagy erdeje. Birja a veszprémi káptalan, s a helybeli prépost. E prépostságot gr. Gyulaffy nemzetség alapitotta 1255-ben a praemonstrati szerzetesek számára, s egész a mohácsi veszédelemig virágzott, később világi papok nyerték el, s 1644-ben a Gyulaffy nemzetség kezdé joga szerint elajándékozni; azonban 1670 óta az Eszterházy herczegi család által adományoztatik.

Rátót, magyar falu, Vas vármegyében, a gréczi országutban, ut. p. Rába Sz. Mihály; 184 kath. lak., termékeny róna határral. Diszesiti a Cseh uraság lakháza.

Ratvas, tót falu, Sáros vmegyében, Sz. György fil. 129 kath., 12 zsidó lak. Ut. p. Bártfa.

Rauchwart, német falu, Vas vmegyében, a németujvári uradalomban, 618 kath. lak. Földe nehéz mi-

velésü; szőlője és gyümölcs kertei vannak.

Raurigl, német falu, Vas vmegyében, u. p. Kőszeg, 140 kath. lak. Birja gr. Batthyáni.

Ravaszd, magyar falu, Győr vmegyében, Szentmártonhoz délre $1/2$ mfd., ut. p. Győr. 1213 kath., 15 zsidó lakosa, paroch. temploma, derék erdeje, szőlőhegye. Birja a szenmártoni fő apát.

Ravaszhát, puszta, Heves v.-megyében, T. Halász mellett, 1000 hold többnyire árviz járta réttel és legelővel. Birja a szathmári püspök.

Ravaszmező, orosz falu, Máramaros vmegyében, közel Beregh vgyéhez: 556 gör. kath., 16 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. gr. Teleki. Ut. p. Huszt.

Ravna, oláh falu, Arad vmegyében, Deznához 1 órányira: 8 kath., 297 óhitü, 10 ref. lak., óhitü anyatemplommal, hegyes határral. Ut. p. Arad.

Rázon, puszta, Szabolcs vmegyében, Lök, Dada és Büd közt: 7 katholikus, 8 ref. lak. F. u. Kállay.

Rebecz, puszta, Somogy vmegyében, Hidvég mellett.

Rebrin, orosz-tót-magyar falu, Ungh vmegyében, Kráska szomszédságában: 168 romai, 266 gör. kath., 174 ref., 10 zsidó lak., s termékeny sik határral. F. u. gr. Török, b. Vécsey, Kelez, s m. Ut. p. Nagy-Mihály.

Kis-Récse, magyar falu, Zala vmegyében, N. Récse mellett, 159 kath. lak.

Nagy-Récse, magyar falu, Zala vgyében, ut. p. Nagy-Kanisához $1/2$ órányira, a kaposvári országutban, 612 kath. lak., paroch. templommal. Földe termékeny; szőlője, erdeje van. Határában 2 templom omladékait láthatni, egyikét mindjárt a helység mellett, másikat az erdők között: azon kivül a szántóföldeken sok régi fegyvereket és hadikészületeket ásnak ki. Birja az Inkey család.

Récse, (Ratzersdorf, Rathsdorf), népes tót-német m. v., Poson vmegyében, Posonhoz északra 1 órányira, a szőlőtőkékkel, erdőkkel boritott Kárpáthegy tövében. Kath. paroch. templom. Lakosai kik 1528 k., 413 evang., 96 zsidókra mennek, többnyire szőlőmivelésből, gyümölcs termesztésből, mesterségekből, részibeu való aratásból táplálják magokat. Szántóföldje jó ugyan, de felette kevés. Legelője a népességhez igen szük; ellenben szőlőhegye tágas s igen nevezetes jóságu bort terem. Szine ennek fejér, ize kellemetes, erős, zamatja sok. Sajnálni lehet azonban, hogy egy időtől fogva ez igen jó bornak arány szerént nem lévén becse, a récseiek is mint posoniak, kevés bort termő, de jó fajtáju tőkéiket kivágják; s helyette sok de csekély bort adó tőkéket választanak. A szőlőmivelés után fő helyt foglal el a gyümölcs termesztés, mert gyümölcsével, melly édességéért, jó izéért nagyon keresteiik, Posonban eleven kereskedést üznek; kiváltképen cseresnyéjük, baraczkjok, spanyolmegyjök, téli almájok, gesztenyéjök kicsin szemü ugyan, de édes izeik miatt nagyon kapós. F u. hg Pálffy és számos curialisták.

Récsény, (Alsó ésFelsö) (Riszňovcze), két egymás mellet lévő tót falu, Nyitra vmegyében, a Nyitrától Galgóczba vivő országútban. Az elsőnek van 490 kath., 35 zsidó lak., kath. paroch. temploma; a másodiknak 345 kath., 37 zsidó lak., synagógája. Van erdeje, szőlőhegye; földe középszerü. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Recsk, magyar falu, Heves v.-megyében, Parádhoz keletre 1 mfd: 1192 kath., 24 zsidó lak. Kath. parochiai templom. Fekszik egy kies

völgyben nagy kopasz hegyek alatt. A völgyben mind szántóföldе, mind rétje termékeny; erdeje derék. F. u. Fehér, Kubinyi, Recsky, Szabó, Liptay, Boronkay, Bereczky, Andrekovics, Borsos, Gomba, Liszkay, Sipos, Tahy. Ut. p. Gyöngyös.

Recske, magyar falu, Gömör vmegyében, felűről Kövecses, alulról Szentkirály helységek közt a Tornaljától Putnok s Miskolczfelé vivő országut mentiben, két oldalról rónaságon fekszik. Van benne a reformatusoknak templomjok; a lakosok száma 320-ra megy; mindnyájan ref. magyarok. A közbirtok áll 16⁴/₈ rész majorsági telekből, 8 állodial. zsellérből; 105 hold erdőből. Van a helység nyugoti oldalán folyó Sajó vizén Jankovics Antal urnak malma; szántóföldе mindent megterem, rétje jó, s elegendő takarmányt ad. Birják Jankovics és Hubai urakon kivül a ns Biró, Hethi, Csiszár, Czakó és Nagy nemzetségek. Ut. p. Tornalja.

Réde, magyar falu, Veszprém vmegyében, volt Komárom vgyéhez közel, 1123 ref., 200 kath., 25 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Homokos, agyagos földeit a záporok rongálják; van igen szép urasági kastélya, ménese, derék bikkes, tölgyes erdeje. F. u. gr. Eszterházy Pál és testvérei.

Réde (Kis), igen szép és termékeny puszta, Heves vmegyében, Nagy-Réde mellett: 13 kath., 8 ref. lak. F. u. Ilkey Sándor, b. Eötvös Anna Stössel Kristófnő, Darvas Menyhértnő örökösei.

Réde (Nagy), magyar f., Heves vmegyében, ut. p. Gyöngyöshöz egy kis órányira: 1421 kath., 12 ref., 18 evang., 24 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa részint róna, részint dombos, de általjában igen termékeny. F. u. Eötvös Anna Stössel Kristófnő, Almásy, Izsák, Darvas, Prónay stb. örökösök.

Tót-Réde, puszta, Veszprém vmegyében, Réde mellett.

Alsó- és Felső-Rédek, két tót falu, Nyitra vmegyében, az első 79 kath., 2 zsidó; a második 63 kath., 7 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Tapolcsán.

Redics, magyar falu, Zala vmegyében, az alsó-lendvai uradalomban, 610 kath. lakossal, paroch. templommal.

Redowa (Neuhaus), tót f., Gömör vmegyében, Dopschinához egy órányira: 35 kath., 1396 evang. lak. Evang. anyaszentegyház. Földe hegyes, hideg, köves; legelője, réje a hegyeken sok; erdeje elpusztult. F. u. a csetneki uradalom. Ut. p. Rosnyó.

Regéczke, magyar f., Abauj vmegyében, Gönczhöz délre 2 mfdnyire, magas hegyek és sürü erdők közt: 211 r. kath., 86 ref., 7 zsidó lak. A helységtől délre láthatni romokban heverni Széklavárát, mellyet hajdan a hatalmas Rákóczy nemzetség épittetett, s melly mind vidékére, mind különös viszontagságaira nézve legnevezetesebb minden megyebeli régi várak között. F. u. h. Breczenheim. Ut. p. Visoly.

Régeny, puszta, Bihar vgyében, Bihar város szomszédságában, 2500 holdnyi róna gazdag határral. Ezelőtt postahivatal is volt itt Pocsaj és Várad közt, de a posta Biharra tétetett át. F. u. a váradi deák püspök.

Regenye, magyar falu, Baranya vgyében, gödörben fekszik, ut. post. Pécs. Határa 1657 hold, mellyből beltelek 60, szántóföld 739⁴/₈, rét 287, legelő 350, szőlő 120, erdő 100 hold. Ebből urbéri szántó 632⁴/₈, rét 287⁴/₈. majorsági föld 107 hold. — Agyagos földe terem buzát, leginkább rozsot, hajdinát, kukoriczát; zabot ritkán.

Lakja 334 kath., 3 zsidó. F. u. m. Czindery László ur.

Regető, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban, Zboró fil., 16 r., 340 kath. lak. Ut. p. Bártfa.

Regmecz (Alsó és Felső), két egymáshoz közel fekvő magyar f., Abauj vmegyében, egészen Zemplén vmegye szélén. Alsó 89 rom. kath., 47 g. kath., 29 ref., 23 zsidó. Felső 124 r. kath., 7 gör. kath., 10 evang., 294 ref., 57 zsidó lak. Ref. szentegyházzal. — Határuk jó mivelés után bő termékenységű; rétjök, legelőjük jó. F. u. többen. Ut. post. Sátoralja-Ujhely.

Regöly, régi magyar város, Tolna vmegyében, a Kapos és Koppány vizei közt, regényes vidéken, 1938 kath., 25 héber lakossal, paroch. szentegyházzal, melly a város keleti részével együtt a Kapos és Koppány vizektől képezett félszigetben fekszik. Határát a természet gazdagon megajándékozta. Van kövér szántóföldé, szép erdeje, hasznos legelője, nádasa, a közel lévő hegyeken pedig jó bort termeszt. A lakosok 107 egész urbéri telket birnak. A hozzátartozó Somolyi pusztán egy régi góth szentegyháznak a völgyből csak tornya látszik ki. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Nagy-Dorog 3 mfd.

Rehgraben, horvát falu, Vas vmegyében, a németujvári uradalomban, 214 kath. lak.

Réka, tót falu, Abauj vgyében, Arany-Idkához 3 fertálynyira: 468 kath. lak. F. u. a kamara.

Rékas, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, rónaságon, a Zagyva vize mellett, ut. p. Szolnokhoz északra $1\frac{1}{4}$ mfdnyire. Határa — 4140 hold, mellyből szántóföld 2065 hold, kaszáló 975 hold, legelő és a helység fekvése 1000 hold, füzfás erdő 10 h., káposztás- és kenderföldek 100 hold, szőlő nincs. És ez mind urbériség 51 egész telek után. Uradalmi birtok ezenkivül $215\frac{3}{4}$ hold, de ezt is a község haszonbérben tartja az uraságtól. Gazdag fekete földe szép buzát, árpát, kukoriczát terem s még eddig trágya nélkül; rétjei kövérek, kár hogy a Zagyva árjai rongálják. Sok lovat, s mivel másutt bérelnek pusztákat, sok és szép szarvasmarhát tenyészt; erősen fuvarozik. Lakja 3296 r. kath., 1 ágostai, 11 zsidó. Derék kath. paroch. templom. Telkes gazda 223, zsellér 201, lakó 90, kézmüves 47, kereskedő 2. Birja $\frac{1}{2}$ a váczi püspök, $\frac{1}{2}$ a váczi káptalan, de osztatlanul birják.

Rékas, német-horvát falu, Temes vmegyében, a lugosi postautban, saját postahivatallal, Temesvárhoz 3 óra, 2500 kath., 230 n. e. óhitü lak., kath. paroch. templommal. Határa részint róna, részint dombos, s böterményéségü, van $98\frac{2}{8}$ urbéri telke, igen sok szőlőhegye. F. u. a kamara, s a tisztartóság székhelye.

Rekenye (Ujfalu), Rekenja, tót falu, Gömör vgyében, Rosnyóhoz 1 órányira: 109 kath., 339 evang lak., kik vasat ásnak, s azt hámorokba hordják. — Határa hegyes, sziklás és sovány. A cseteki uradalomhoz tartozik. Ut. p. Rosnyó.

Rekita, orosz falu, Máramaros vmegyében, 315 g. kath. lak., leánytemplommal. Határa sovány; tüzifája kevés. F. u. Buday, Dobay, Ujhelyi. Ut. p. Huszt.

Relyó, tót falu, Szepes vgyében, a Kárpátok közt: 354 kath., 6 zsidó lak. Kath. parochia. Sok erdő; igen sovány határ. Ut. p. Lőcse.

Rém, népes puszta, Bács vgyében, Sz.-Iván fil., 163 lak. Határa 8053 hold, holdját 1200 □ öllével számitva. Ebből 74 hold mocsár, 79 hold közutak. Földe nagy részben ho-

mokos; sok legelő. A bajai uradalomhoz tartozik.

Remècz, lásd L ó r e, Bihar v.-megyében.

Remenye, orosz falu, Zemplén vmegyében, Mogyoróska fil., 13 r., 327 g. kath., 14 zsidó lak. Gör. anyaszentegyház. 909 hold szántóföld. F. u. többen. Ut. p. Eperjes.

Remete, magyar falu, Poson vármegyében, a Szigetközben. — Hédervártól 1$\frac{1}{4}$ mfdnyire. Számlál 365 kath., 4 zsidó lak. Duna szigetjében szép rétekkel, legelőkkel, ligetekkel bir. F. u. gr. Viczay.

Remete (Sáros), orosz f., Ungh vmegyében, ut. p. Szobránczhoz délnyugotra 1$\frac{1}{2}$ órányira: 15 r., 88 g. kath., 14 zsidó lak., vizimalommal, jó határral. F. u. Kazinczy András.

Remete (Turja), orosz-tót falu, Ungh vmegyében, Ungvárhoz északkeletre 3$\frac{1}{4}$ mfdnyire: 230 r., 715 g. kath., 14 evang., 45 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. Emlitést érdemel itt a Turja vizén állitott vashámor, melly egy a legjelesebbek, legvirágzóbbak közül honunkban. — Öntetnek itt kályhák, gyertyatartók, s eféle más vasmüvek. Itt öntetett Csokonai-Vitéz Mihálynak is Debreczenben álló siremléke. F. u. a kamara.

Remete (Felső), orosz f., Ungh vgyében, ut. p. Szobránczhoz északra 2$\frac{1}{2}$ órányira: 52 romai, 207 gör. kath., 50 zsidó lak. — Hegyes határ. Rengeteg erdőség. A faluhoz északra 2 kis órányira a Szninszki-Kamen hegynek legfelső tetején van egy tengerszem, vagy egy hegyi tó. Az ebből kiszakadó patak jó izü rákjairól és pisztrangjairól nevezetes; valamint arról is, hogy folyásában egy papiros-, 4 fürész-, számos liszt-malomra és vashámorra szolgáltat vizet. A vashámor a falun felül északra fekszik, s 257 r., 85 g. kath., 42 ev., 10 ref., 12 zsidó lakja. F. u. Sztáray, s m.

Remete, puszta, Vámos és Polány közt, Somogy vármegyében.

Remete, magyar falu, Bihar v.-gyében, Belényeshez 1 mfd., rónás helyen, 3 romai, 42 g. kath., 183 n. e. óhitü, 455 ref., 5 zsidó lak., ref. anyatemplommal, melly alakját tekintve felette régi épület lehet. Urb. szántó 432, rét 237, majorsági erdő 1200 hold. Földe trágya után jól terem; pataka és sok gyümölcse van. F. u. a váradi görög püspök.

Remete, puszta, Bihar vgyében, postahivatallal és váltással, Sarkad és N.-Zerind közt. Lásd R e m e t e h á z.

Remete (Alsó és Felső), két oláh falu, Krassó vmegyében, Lugoshoz 2$\frac{1}{2}$ órányira, az első 8 kath., 563 óhitü; a második 2 kath., 762 óhitü lakossal, s anyatemplomokkal. F. u. a Sebastiani család.

Remete, oláh falu, Temes v.-megyében, a Béga csatorna partján, Temesvárhoz 1$\frac{1}{2}$ mfd., 1389 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Határa 3828 hold 498 □ öl, mellyből urb. házhely 123 h., szántóföld 1524 hold, legelő 466 h., kaszáló 222 hold. Majorsági szerződéses házhely 36 hold, szántóföld 1000 h., 300 h. kaszáló, 224 h. 498 □ öl legelő. Földe termékeny ugyan, de urbérileg második rendü, sok káposztát és buzát terem; juhot is tenyészt. Határán a romai-sánczok keresztül vonulnak, s két domb is látható mint török maradvány. F. u. báró Ambrózy Lajos, kinek itt diszes emeletes kastélya van.

Remete, Einsidl, Mnissek, német bánya-város, Szepes vmegyében, Szomolnokhoz északra 1$\frac{1}{2}$ mfdnyire a Göllnicz vize mellett: 781 kath., 1381 evang. lak. Kath. és evang. anyatemplommal, gazdag vasbányákkal. F. u. gr. Csáky örökösök. Ut. p. Lőcse.

Remete, orosz falu, Beregh v.-gyében, a Borsova mellett, Bereghez $\frac{3}{4}$ mfdnyire: 5 romai kath., 283 g.

kath., 4 zsidó lak. Gör. kath. parochia. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Nyiresfalva.

Remete, orosz falu, Máramaros vmegyében, az ut. p. Husztról és Técsöröl Szigetre vezető országutban a Tisza bal partján: 17 romai, 298 gör. kath. anyatemplommal, termékeny szántóföldekkel, rétekkel és erdővel. F. u. többen.

Remete (Köszeg), magyar falu, Szathmár vmegyében, az Avasságon: 400 ref., 21 zsidó lak., ref. anyatemplommal. — Nagy dombon rendesen épült, s a lakosok iparkodó gazdák, szántásból; szölömivelésből élnek; erdejök mind a hegyeken, mind a laposon elég. A Túr, Fejér, Terep, Mogyorós, Lekencze patakjai itt szakadnak egybe, és ezen tul Túr neven neveztetnek. F. u. gr. Teleki, Ormós, b. Vesselényi és Vécsey s m. t. Ut. post. Aranyosmegyes.

Remeteház, puszta, Bihar v.-gyében, Sarkad alatt, gazdag fekete földekkel, szép erdővel, mellyet a Gyepes el szokott önteni. F.u. gr. Almásy Alajos. Postahivatal és váltás Sarkad és N.-Zerind közt.

Remeteháza, puszta, Békés vmegyében, Gyula mellett.

Remetemező, oláh f., Szathmár vmegyében, közel a Szamoshoz és Borhidához: 15 romai, 1203 gör. kath., 10 ref., 31 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. — Lapályos határa elég termékeny; erdeje is van. F. u. a Toldy örökösök, Horváth, Mándy, Éles s m. t. Ut. p. Iloba.

Rencsissó, orosz falu, Sáros vgyében, Szinnye-Lipóczhoz északra 1 órányira: 38 romai, 322 g. kath. lak. Gör anyaszentegyház. Vizi-malom. F. u. többen. Ut. p. Berthót.

Csáb-Rendek, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Sümeghez 1 óra, 2400 kath., 14 evang., 534 zsidó lak., kath. paroch. templommal, synagógával. — Határa, mellyhez Csáb puszta is tartozik, nagy kiterjedésü, s bár itt ott homokos, de termékeny; legelöje elég. Bora kevés. Erdeje roppant, s benne meszet égetnek. Vizimalmai vannak. Közbirtokosoké.

Ajka-Rendek, magyar-német falu, Veszprém vgyében, a Bakonyban, ut. p. Város-Lödhöz 1 óra, 664 kath., 8 evang., 41 ref. lak.; kath. paroch. szentegyházzal, sovány földekkel, lentermesztéssel, faeszközök csinálásával. F. u. a veszprémi püspök.

Rendes, magyar falu, Zala v.-megyében, a Balaton mellett, ut. post. Veszprém, 208 kath. lak. Savanyuvizforrással, melly a Balatonban 2 ölnyire van. F. u. többen.

Rendve (Kis), puszta, Bars v.-megyében, Oháj fil., 5 kath. lak.

Rendve, tót falu, Bars vgyében, Füss fil., 529 kath. lak. Bora meglehetős; erdeje, szántóföldе elég. F. u. Motesiczky, stb. Ut. p. Verebély.

Renkócz, vindus falu, Zala v.-megyében, a bellatinczi uradalomban, 386 kath. lak.

Rény, puszta, Poson vgyében, Szerdahely fil., 5 kath. lak.

Répás, puszta, Veszprém vgyében, Pápa vidékén.

Répás, tót falu, Gömör vgyében, Ratkó szomszédságában: 12 kath., 439 evang. lak., kik közt egy néhány posztós is találtatik. F. u. többen. Ut. post. Rimaszombat.

Répás (Alsó és Felsö), két egymáshoz közel fekvő tót falu, Szepes vmegyében, ut. p. Löcséhez északra 1½ mfd., az elsöben lakik: 50 rom., 806 gör. kath., a másodikban 449 r., 82 g. kath., 5 evang. A-Répáson gör., Felsön rom. kath. parochia van. F. u. a Görgei nemzetség.

Répás, puszta, Somogy vgyében, ut. p. Öreg-Lak.

Répás-Huta, lásd Hámor, Borsod vmegyében.

Répczefő, németül Schwendgraben, német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz dél-nyugotra $3^3/_4$ mfd. Ausztria szélén, 220 kath. lak., $79^5/_8$ hold szántófölddel, 43 h. réttel. F. u. h. Eszterházy.

Répcze-Szemere, lásd Szemere.

Repede, orosz falu, Beregh v.-gyében, ut. p. Munkácshoz $1^1/_2$ mfdnyire, a Latorcza mellett: 11 romai, 116 g. kath., 7 zsidó lak. Gör. kath. parochia. Vizimalom. F. u. gr. Schönborn.

Repejő, orosz falu, Zemplén v.-megyében, Sztropkó fil., 320 görög kath., 4 zsidó lak. Gör. szentegyháza, 370 hold szántóföldе. F. u. Szirmay. Ut. p. Orlich.

Repiszkó, tót falu, Szepes v.-gyében, Jurgó fil., 641 kath. lak. F. u. b. Palocsai-Horváth. Ut. p. Lőcse.

Repistye, tót falu, Bars vgyében, a Szklenói fördők mellett: 276 kath, 4 evang. lak. F. u. a kamara.

Repszeg, oláh falu, Arad vmegyében, Boros-Sebeshez nyugotra $1^1/_2$ óranyira: 5 kath., 618 óhitü lakossal, anyatemplommal. Lapályos határa a Fejér-Köröstől és Tőz vizétől sokat szenved. Ut. p. Arad.

Resicza (Oláh), oláh f., Krassó vmegyében 27 kath., 978 óhitü lak., s anyatemplommal.

Resicza (Német), német-oláh kamarai bánya m.-város, Krassó v.-gyében, Dognácskához keletre 2 mfdnyire: 646 kath., 441 óhitü, 11 evang. lak., kath. és óhitü anyatemplommal, vashámorokkal, bányákkal, olvasztóházzal.

Ressó, orosz falu, Sáros vgyében, F.-Volya fil., 31 romai, 348 g. kath., 12 zsidó lak. Gör. szentegyház. F. u. Bártfa városa, melly ut. postája.

Reste, magyar falu, Abauj vmegyében, a Kanyapta mellett: 231 rom., 108 g. kath., 195 ref., 23 zsidó l. Ref. sz.egyház. Vizimalom. Jó rét. F. u. többen. Ut. p. Hidas-Németi.

Restir Roschtjár, tót falu, Gömör vmegyében, Csetnekhez északra 1 órányira: 27 kath., 251 evang. lak., evang. anyaszentegyházzal. Hegyes, köves határában foszló agyag (argilla schisti) ásatik, melly minden érczkemenczében szükséges. Rét felette kevés van. A csetneki uradalomhoz tartozik. Ut. p. Rosnyó.

Restyirata, oláh falu, Arad vmegyében, Dezna fil., 10 kath., 102 óhitü lak. Ut. p. Arad.

Reszege, oláh falu, Szathmár vgyében, N.-Károlyhoz nyugot-délre 2 mfdnyire, Bihar vmegye szélén: 17 romai, 544 gör. kath., 6 ref., 7 zsidó lak., gör. kath. anyatemplommal. Határa részint homok, részint fekete nyirok és termékeny; rétjei jó szénát adnak; szőlője is van. F. u. a Jasztrabszky nemzetség.

Reszege, puszta, Bihar vgyében, lásd Vértes.

Reszke, puszta, Csongrád v.-gyében, Szegedhez tartozik.

Resznek, lásd Reznek.

Rét (Nagy), Velka Luka, tót falu, Zólyom vmegyében, közel a Garanhoz: 69 kath., 418 evang. lak. F. u. a kamara.

Rétfalu, németül Wiesen német falu, Sopron vgyében, Fraknóhoz északra $1/_4$ mfd., 1200 kath. lak., s paroch. templommal. Erdős, hegyes határa csak kevés rozsot, burgonyát terem. Van $599^1/_8$ hold szántóföldе, $205^1/_2$ h. rétje, 403 kapa szőlőhegye, 11 hold kertje, és 1500 hold erdeje, melly lombos és fenyőfákból áll. — Fő gazdasága gyümölcstermesztésben van; gesztenyéje hires; almája, körtéje, cseresznyéje sok. F. u. h. Eszterházy Pál.

Réthe, népes magyar helység, Poson vmegyében, Szenczhez keletre 1 órányira: Lakja 491 kath., 49 ev.,

337 ref., 149 zsidó. Ref. anyatemplom, s ekklésia, synagóga. Róna határa szép kiterjedésü és termékeny; rétje, legelője elég; szarvasmarhával nevezetes kereskedést üz; sok juhot tart. F. u. számos közbirtokosok és nemesek. Ut. p. Cseklész.

Réthy, puszta, Fejér vmegyében, Csór és Inota közt, a palotai urad. tartozik.

Réthi, magyar falu, Győr vmegyében, a Tóközben, 320 evang., 10 kath. l., ev. anyatemplommal. Sok rét és legelő. Közbirtokosoké. Ut.p. Győr.

Rétságh, tót és magyar falu, Nógrád vmegyében, a vácz-losonczi postautban, dombon, kies vidéken, saját postahivatallal és váltással Vácz és Balassa-Gyarmat közt. Urbéri telek $19\frac{1}{4}$. Sárga agyagos földe főleg rozsot terem; rétjei igen jó szénát adnak, ámbár ezt a hegyekről leomló viz nem ritkán beiszapolja. Lakja 330 rom. kath., 125 evang., 34 héber, kik közt 31 telkesgazda, 22 zsellér. Határát egy a diós-jenői hegyekről jövő árok hasitja. Van itt kath. paroch. templom, 2 vendégfogadó. Birja a váczi káptalan és még Subszkynő született Kovács Anna asszonyság.

Rét-Szilas, puszta, Fejér vmegyében, Czecze és Szentmiklós közt 130 ref., 60 kath., 23 evang. lakossal, szép szántóföldekkel, nagy juhtenyésztéssel. Birják Pázmándy, Mészöly, Sigray, Huszár, s más családok. Ut. p. Sár-Bogárd.

Rét Sz. Miklós, lásd Szent-Miklós Bihar vmegyében.

Nagy-Rév, oláh-magyar falu, Bihar vmegyében, a Sebes-Körös mellett, ut. postája N. Báród $\frac{1}{2}$ óra., 758 g. kath., 413 ref. lak., s két anyatemplommal. Határa hegyes és lapályos, terem rozsot, kukoriczát, burgonyát; gyümölcse sok; fazekas agyaga igen használható. Urb. telek Maria Therezia idejében $11\frac{4}{}$/ 1798-ban $5\frac{6}{}$/ egész telekre szállittatott le. Közös birtokáról lásd Szászfalva. Birja gr. Batthyáni Arthur, s feje egy uradalomnak, mellyhez tartoznak: az Oroszteleк puszta, A. Lugos, Czigány-Tomkafalva, Kövesd, Feketető, Bánlaka, Lóre, Ponor, Remecz, Lokk helységek.

Nagy-Rév, magyar falu, Külső-Szolnok vmegyében, Szolnokhoz délre $3\frac{1}{2}$ mfdnyire: 858 lak., kik csaknem mindnyájan reformatusok, anyatemplommal. Határa 5000 hold, mellyből 2922 hold szántó, rét 600 hold, legelő 1382 h, szőlő 56 h., erdő 40 h. Urb. szántóföld 501 hold, majorság 2320 h. Földe fekete s kivált ha trágyáztatik mindent gazdagon terem. A Tisza két felől mossa a helység határát, s van itt még egy magas Zsidóhalom, és egy nagy árok, mellyet a pórnép szerint a régiek egyik Tiszától a másikig olly végből ástak, hogy ez által az ellenségtől magukat, mint elszigetelt helyen jobban védhessék. Birtokosai: Kubinyi Lászlónő, Szödényi Nagy Soma, Rásó János, Beretvás Pálnő, Ecsedy János, Nagy Györgynő, Szarka Józsefnő, Sárközy Pál, Szödényi Nagy Ferencznő.

Révbér, puszta, Pest-Solt vármegyében, Solt szomszédságában, a Duna mellett, mellynek árjaitól gyakran szenved. Kiterjedése 3600 hold, melly jobbára $\frac{2}{3}$ gazdag kaszálló rétekből áll. Földesura gr. Teleki Adám tábornok, de régóta testvére gr. Teleki Sámuel haszonbérli.

Revetis, oláh falu, Arad vmegyében, 7 kath., 423 óhitü lak., anyatemplommal. Ut. p. Arad.

Révfalu, magyar falu, Győr v.-megyében, a kis Duna mellett, melly elválasztja Győr várostól. Itt ömlik a Rábcza a Dunába. Van 1500 kath., 86 ref., 70 ev. lakosa, kik többnyire mesteremberek, kertészek és halászok. Birja a győri püspök.

Révfalu, horvát falu, Somogy vmegyében, a Dráva mellett, a kincstáré, 120 kath. lak., igen lapos árvizes határral. Ut. p. Szigetvár.

Révfalu, lásd Mjeszicz, Trencsén vmegyében,

Révfő, vagy Fö Rév (Oberufer), német falu, Poson vármegyében; Posontól $^1/_2$ órányira, a Mühlau dunaszigetjében: 75 kath., 500 evang. lak., egy derék kastéllyal, s vendégfogadóval, mellyet a posoniak gyakran megkeresnek mulatság kedvéért. Lakosai kik között több golyvás találtatik, a Duna szigetjében szép gyümölcsösöket tartanak; azonkivül a városba sok tejet, galyfákat és zöldséget hordanak eladni. F. u. gr Pálffy család senioratusa.

Reviscse, (Alsó vagy Sáros) orosz-tót-magyar falu, Ungh vármegyében, ut. p. Szobránczhoz nyugotra $1^1/_2$ órányira: 100 romai, 186 gör. kath., 87 ref,, 30 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. — Sok nád és széna. Gazdag határ. F. u. gr. Waldstein s mások.

Reviscse, (Felső), magyar-tót falu, Ungh vmegyében, 60 romai, 54 g. kath., 2 evang., 193 ref., 25 zsidó lak. Ref. szentegyház. Termékeny, róna határ. F. u. gr. Sztáray Kristóf örökösei, gr. Waldstein, Pribék, Szemere, Draveczky, Olcsváry, Viczmándy nemzetségek.

Revisnye, tót falu, Árva vármegyében, Velicsnához nyugotra egy $^1/_2$ órányira: 82 kath. 111 evang. 6 zsidó lak. Fekszik egy patak mellett, igen kies vidéken. Földje a buzát is megtermi. Eredeti helye a virágzó Reviczky családnak. Ut. p. Rosenberg.

Revistye, tót falu, Bars vmegyében, a Garan mellett, a régi revistyei várhegy tövében: 250 kath. lak. Feje egy kamarai uradalomnak. Ut. p. Selmecz.

Alsó-Revucza, tót falu, Liptó vmegyében, 447 kath. lak.

Felső-Revucza, tót falu, Liptó vmegyében, 546 kath. lak.

Közép-Revucza, tót falu, Liptó vmegyében, 486 kath., 2 evang. lak. Kath. paroch. templom. Mind a három falu a Rozenbergröl Beszterczebányára vivő postaútban fekszik. Határuk nagy de hegyes, s sziklás, erdős és igen sovány; leginkább juhtartásból élnek. F. u. a kamara. Ut. p. Oszada.

Rézbánya, oláh-német bányaváros, Bihar vmegyében, közel a Bihar havasához, felette hegyes, kősziklás vidéken, Váradhoz délre 10 mfdnyire, 380 r. kath., 750 n. e. óhitü, 10 ref. lak., kath. és óhitü anyatemplomokkal. E város nevezetes bányáiról, mellyekben arany, ezüst, réz és ólom ásatik, 10 évi átmérőleges számitás szerint évenkint 33,949 pengö forInt értékben. Rendes bányadolgos 239, falusi 60, s ezek számára évenkint 2500 köböl gabona igényeltetik. A bányák tulajdonosa a kincstár és még 8 magán egyén; felügyelő a királyi bányász hivatal, egy hegymester elnöksége alatt. Az ezüst Károly Fejérvárra, a réz Bécsbe szállittatik; az ólomból készült máz pedig a kerületbeli fazekasoknak adatik-el. E bányászatnál legfőbb akadály az, hogy a város határát nem a kincstár, hanem a váradi deák püspök birja; s ennek az erdők használásért évenkint 400 pforint fizetendö; ezenkivül sem malmot, sem korcsmát a bányásztársaság nem állithat.

Rezi, magy. f., Zala vgyében, ut. p. Szalabér, 1093 k., 12 zsidó lak., paroch. templommal. Szép szölőhegye jó bort terem. Van egy régi puszta vára, mellyet Kisfaludy Sándor megénekelt, Birja gr. Festetics Tasziló.

Reznek, magyar falu, Zala v.-megyében, ut. p. Baksához $^1/_2$ óra,

538 kath. lak. Van egy régi elpusztult vára. Birják a Bernáth nemzetségbeliek.

Réztelek, puszta, Pest-Solt v.-megyében, 232 kath. lak., Kalocsához tartozik.

Réztelek, oláhul Teterstsy, oláh falu, Szathmár vgyében, Szathmárhoz délre 3 mfd., 700 g. kath. lak., s anyatemplommal. Határa 4949 hold, mellyből szántó 2615 hold, rét 1334 hold, erdő 1000 hold. Majorság, erdő 1000 hold, szántó 700 hold, rét 133 hold, a többi urbériség s 102 telkes gazda birja. Földei fejér agyagosok, soványak, zabot és kevés buzát és tengerit teremnek. Medes nevü pataka gyakran károkat okoz. Birja Szathmár város, és gr. Károlyi Lajos.

Rhóna, (A'só), oláh falu, Máramaros vmegyében, 638 g. kath., 202 zsidó lak.. g. kath. anyatemplommal, synagógával. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Rhóna, (Felső), orosz falu, Máramaros vmegyében, 52 romai, 997 g. kath, 2 ref. lak., g. kath anyatemplommal. F. u. a k. kincstár.

Rhónaszék, orosz-magyar-német-oláh falu, Máramaros vmegyében, ut. p. Szigethez keletre 1 ½ mfdnyire: 660 romai, 652 g. kath. lak., romai és g. kath. anyatemplommal, nevezetes és gazdag sóbányákkal.

Rhonecz, szép tót falu, Zólyom vmegyében, a Feketeviznek a Garanba való ömlésénél, ut. p. Beszterczéhez keletre 6 mfd. 1168 kath. 25 evang. lak. Kath. paroch. templom. Van itt több vasbánya, egy vas edényeket öntő műhely, aczélgyár, egy vasból öntött bolthajtásos hid, egy mesterséges viz-rekesz, mellyel a polhorai s más erdőkben vágatott, s a Fekete viz segedelmével leusztatott törzsök fa fogatik fel, s itt olasz mód szerint szénné égettetik. Esztendőnkint mintegy 100 ezer köb ölet usztatnak le illy formán. A hroneczick a szálhajózást is erősen üzik, s több száz hajó rakodik meg évenkint zsidellyel, deszkával, léczczel Pest és Esztergom felé. F. u. a kamara.

Riba, tót falu, Nógrád vmegyében, 75 kath., 243 evang. lak. Földe soványacska, rétje, erdeje meglehetős; dohánya híres. F. u. Majthényi család. Ut. p. B. Gyarmat.

Ribár, tót falu, Zólyom vármegyében, Zólyomhoz északra ½ mfdnyi távolságra a Garan mallett: 315 evang., 84 kath. lak. Határa bőterménykenységü, s vidéke felette kies. A híres szliácsi fördő ide 15 percznyi távolságra esik. F. u. a kamara. Ut. p. Bucsa.

Ribari, tót falu, Trencsén vármegyében, Orechó mellett, 191 kath. lak., savanyuviz forrással. F. u. gr. Serényi. Ut. p. Trencsén.

Ribény, tót falu, Trencsén, most Nyitra vmegyében, a Trencsénbe vivő országútban, Nyitra Zsámbokréthez egy órányira: 818 kath. lak. Van egy kath. paroch. temploma, derék vendégfogadója. Határa meglehetős termékenységü; rétjei patakja mentében jók. F. u. az esztergomi érsek.

Ribke, tót falu, Nyitra vmegyében, 279 kath., 103 evang. lak. F. u. a berencsi uradalom. Ut. p. Holics.

Ribnicze, (Alsó), orosz falu, Ungh vmegyében, ut. p. Szobránczhoz nyugotra ¾ órányira: 20 romai, 326 g. kath., 8 ref., 16 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. Termékeny, róna határ. Ekesiti ezen helységet a földes uraság jeles angol kertje, melly egy egész körülkeritett tölgyes és nyires erdőt foglal magában, s a közepén folydogáló pisztrangos patak egy fürész- és liszt malmot hajt. F. Draveczky József.

Ribnicze, (Felső), orosz falu, Ungh vmegyében, 79 romai, 316 g. kath., 36 zsidó lak., gör. kath. paroch.

templommal, szép erdővel, fűrész malmokkal. F. u. gr. Waldstein, és gr. Sztáray örök.

Ribó, tót falu, Zólyom vmegyében, 75 kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ovár.

Richnó, tót falu, Szepes vmegyében, a Hernád mellett, Kluknóhoz közel: 528 kath. lak. Hid a Hernádon. Vendégfogadó. F. u. gr. Csáky. Ut. p. Lőcse.

Richvald, tót falu, Szepes v.-megyében, 873 kath., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Vizi malmok. A Magura hegyén fája, legelője elég. F. u. a Matyasovszky és Almásy nemzetségek. Ut. p. Lőcse.

Richvald, tót falu, Sáros vármegyében, Bártfához dél-nyugotra 1 órányira: 503 kath., 428 evang., 36 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. Bártfa városa.

Ricse, magyar falu, Szathmár vmegyében, rónaságon, erdők között, Szathmárhoz északnyugotra 4 mfd., 305 reform., 90 görög kath., 3 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa 3800 hold, mellynek nagyobb része majorsági birtok. Erdeje s igen kövér fekete földje és kétszer kaszálható rétje van. Birja gr. Barkóczy János, s a jánki urad. tartozik.

Ricse, magyar falu, Zemplén vmegyében, N. Tárkány fil. 6 romai, 16 gör. kath., 202 ref., 6 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal, 185 hold szántófölddel. F. u. a leleszi prépostság. Ut. p. Ujhely.

Rieska, orosz falu, Máramaros vmegyében, 485 g. kath., 37 zsidó lak., leánytemplommal, jó nagy és termékeny határral. Itt van Kirvavecz nevü telep 70 görög katholikus lakossal. Van ásványos vize, és hegyi kristályköve. F. u. Jármy, Benkö, Kölesey s m. t. Ut. p. Huszt.

Rieska, népes p., Ungh v., Jyba fil. 27 k., 3 ref., 11 zsidó lak. Ut. p. Ungvár.

Riezing, német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz 1 ½ mfd., dombon, 848 kath. paroch. templommal. Határa hegyes völgyes és sovány. Majorsági birtoka nem tudatik; a lakosság bir 791 hold szántóföldet, és 182 hold rétet. Van két patakja. Tulajdonos h. Eszterházy Pál.

Riecska, tót falu, Zólyom v.-gyében, magas hegyek lábánál keskeny völgyben s partoldalban szétszórva. 604 kath., 51 evang. lak., kik közt 27 telkes, 45 zsellér. Ut. p. Beszterczebánya. Urbéri telek 9, allodium nincsen. Kavicsos földe buzának nem való; de gyümölcse jó terem. Van kath. paroch. temploma, s egy patakja. F. u. a kamara.

Riecsnicza, tót falu, Trencsén vmegyében, nagy kősziklás hegyek közt egy szük völgyben, közel Árva vmegye széléhez; paroch. temploma van s a filiakkal együtt 1922 kath., 16 zsidó lak. Fenyves erdeje nagy és szép. F. u. többen. Ut. p. Zsolna.

Riedlschlag, német falu, Vas vmegyében, Ausztria szélén, a borostyánkői uradalomban, 360 ágostai 100 kath. lak., ágostai iskolával, hegyes határral. Ut. p. Kőszeg.

Rigács, magyar falu, Zala vármegyében, Vas vmegye szélén, ut. p. Sümeg, 314 kath., 123 evang. lak., evang. fiók szentegyházzal és iskolával, derék erdővel. Közbirtokosoké.

Riganócz, puszta, Zala vmegyében, Radamas mellett.

Rigyácz, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Nagy-Kanisa 1 óra, 580 katholikus lakossal. Az Inkey családé.

Rigyicza, német-szerb-magyar falu, Bács vmegyében, a Kigyós-ér mellett, Bajához délkeletre 4 órányira: 2242 kath., 983 óhitü, 11 zsidó lak. Kath. és óh. anyatemplomok. Földe minden gabonát böven terem. Juhot nem csak az uraság, hanem a lakosság

is sokat tart. F. u. a Kovács nemzetség. Első osztálybeli határa 1100 □ ölével tesz 15,428 holdat, mellyből 162⁴/₈ urbéri, 3⁴/₈ szabad telek után van 5731 hold szántó, 3634 hold rét és beltelek; 2614 hold legelő, 235 hold szőlő. Uradalmi föld és rét 2930 hold, mocsár 230 hold, utak 54 hold.

Rikita, orosz falu, Máramaros vmegyében, 560 g. kath. lak. s templommal. Ut. p. Huszt.

Rikosd, oláh falu, Bihar vmegyében, Élesdhez ½ mfd., hegyes vidéken, 6 rom. kath., 162 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Van egy pompás forrásvize, csekély saját határa, de közös birtokáról lásd Szászfalvát. Birják Serványszky Sándor, János és Erzsébet.

Rima-Bánya, tót falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Rima-Szombat és Tiszólcz közt, a Rima mellett, a Szincshegy tövében: 11 kath., 475 evang. lak. Evang. anyaszentegyház. Határa meglehetős, s még a tisztabuzát is megtermi; hegyei vassal s más ásványokkal bővelkednek; vizeiben sok halat, s különösen hires jó izű rákot fog. F. u. többen. Ut. p. Rimaszombat.

Rima-Szécs, magy. m. v. Gömör és Kis Hont egyesült vmegyékben, Rosnyóhoz délre 5 mfdnyire, a Rima mellett: 735 kath., 423 ref., 18 evang. lak. Kath. és ref. anyatemplom. Földei, rétjei sikon feküsznek s igen termékenyek; szarvasmarha, kivált pedig lóvására nevezetes; lúdtollal, s pehellyel is kereskedik. Hajdani birtokosa a Szécsy nemzetség várat építtetett ide. Ezt a hussiták sokáig tarták elfoglalva, de 1460-ban tőlök visszavételett s lerontatott. A Szécsiek után Vesselényit, a II. Rákóczi Ferencz háboruja alatt gr. Eszterházy Pált, az elmulván, előbbeni birtokosát gr. Koháryt uralta, s most is hg Koháry Antal veje, h. Coburg birja. Ut. p. Rimaszombat.

Rima-Szombat, Grosz Steffelsdorf, Rimawszka Sabota, nevezetes szabadalmas mezőváros, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyében, Rosnyóhoz 6 mfdnyire: 688 kath., 5925 ref., 854 evang. lak., kik nagyobb részint magyarok, tótokkal és kevés németekkel keverve. Van itt kath., reform., evang. anyaszentegyház, ref. kis gymnasium; postahivatal; gyógyszertár; vmegye és városháza; számos kereskedő bolt, s egy derék kőhid a Rima vizén. Határa nagyobb részint róna, s mindennemü gabonát, különösen szép tiszta buzát terem; gyümölcsös és szőlőkertjei vannak; rétje kevés; legelője még kevesebb; erdeje nincs. Lakosai nagyon szorgalmatosak, s mind a kereskedés, mind a mesterségek folytatása által magukat jelesen megkülömböztetik; s valóban Rimaszombat a Hazának eddig is több derék kézmüveseket és müvészeket adott. Vannak itt jó nyereggyártók, guba és pokróczcsinálók, ötvösök, gombkötők, csutorások, hires buza kenyeret sütő asszonyok stb. Kereskednek gabonával, szalonnával, borral, dohánnyal, viasszal, mézzel, szarvasmarhával, lóval. Szombaton tartott hetivásárja gabonára nézve nagy fontosságú; országos vásárjai pedig jó lovak tekintetéből nevezetesek. Egyébiránt a város rendesen épült; utczái egyenesek, és kövel kirakottak; négyszegletü piacza tágas; szabadságai jelesek voltak. Ugyanis polgárjai vámot nem fizették; pereikben első biró a városbéli tanács; vérhatalmi joggal birt, a magvaszakadtak vagyonaiban örökösödött.

Rimócz, magyar falu, Nógrád vmegyében, 1286 kath., 10 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Erdeje szép; Földje a térségen Szécsény felé jó. Nagy részt gr. Forgács örökség. Ut. p. Szakál.

Rimócza, tót falu. Gömör-Kis-Hont vmegyében, 5 katholikus, 164 evangelikus lakossal. A rahói urak birják.

Ripinye, orosz falu, Máramaros vmegyében, 441 gör. kath., 50 zsidó lak., anyatemplommal. Ezen határban van Gyilok nevü telep, egy szép domhon, 290 görög katholikus, 10 zsidóval, nem különben Szucha, 225 görög katholikus, 19 zsidóval, leánytemplommal. Erdöjök kevés. F. u. a kamara, gr. Teleki, Pogány, Vasady, Csabay, Korda. s m. t. Ut. p. Huszt.

Rippa, oláh falu, Bihar vmegyében, dombon és völgyben, 330 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 2000 hold, mellyből 247 hold szántó, 157 hold rét, 1596 hold erdő, melly egyszersmind legelőül szolgál. Majorság csak az erdő. Dombos földjei nagy javitást kivánnak; rétjei kövérek, de a Fekete-Körös rongálja. F. u. a váradi deák püspök.

Kis-Rippény, (Male Ripnyán), tót falu, Nyitra vármegyében, 194 katholikus, 2 evang. 34 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Rippény.

Nagy-Rippény, (Welke Ripnyán), tót falu, Nyitra vmegyében, a thuróczi-posta és országutban: 404 katholikus, 3 evang., 42 zsidó lak. Katholikus paroch. templom, postaház és váltás Tapolcsán és Galgócz közt. F. u. több közbirtokosok.

Ritkarócz, vindus. falu, Vas vmegyében, a f. lendvai uradalomban; 162 kath. lak.

Rittberg, magyar falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz keletdélre Krassó vmegye felé, dombos rónaságon. Lakja 22 romai katholikus, 30 evang., 1834 reformatus, 31 zsidó, 12 óhitü. Ref. anyaegyház, 82 egész, 101 fél, 17 negyedtelkes, 77 zsellér. Határa 8701 hold 540 □ öl, mellyből szántó 4000 hold 1420 □ öl, rét 1261 hold 360 □ öl, legelő 582 hold, szorgalom-föld 164 hold 800 □ öl, erdő 1000 hold, irtás alá való cserjés 819 hold 1550 □ öl, belsö telkek 324 hold 1340 □ öl, három malomkert 12 hold, temető 4 hold, kutaknál marhalegelő 78 hold, 1320 □ öl, ország s más utak 419 hold, haszonvehetlen 34 hold 150 □ öl. Urbériség 4971 hold. Majorság: szántó 635 hold, legelő 112, cserjés legelő 250, kivágások 124 hold, kaszálló 180 hold, erdő 1000 hold, irtani való cserjés 569 hold 1550 □ öl. A föld sürü agyag, melly a vizet nehezen veszi be, s ezért a viznek szüke van. Buzát, zabot és kukoriczát terem. Szokásból hetivásárt minden szerdán tart. Birja b. Sina György.

Rjadek, tót falu, Thurócz vmegyében, Sz. Mártonnal öszvefügg. Számlál 59 kath., 25 ev., 5 zsidó lak.

Robogány-lazúr, oláh falu. Bihar vmegyében, Belényeshez északnak ½ mfd., dombos, völgyes helyen, 439 lak., kik kevés kath. és ref. kivéve, n. e. óhitüek, anyatemplommal. Urb. szántó 567, rét 189, legelő 100; majorsági szántó 438, rét 148, szőlő 9, erdő 100 h. Földe meglehetős termékeny; szilvája sok, rétjei kövérek. Birják özv. Miskolczy Istvánné, és özv. Beliczay Miksáné asszonyságok.

Rochfalva, Rochowcze, tót falu, Gömör vmegyében, Csetnekhez északra 1½ órányira: 39 k., 557 ev. lak. Határa szük és sovány; juhot meglehetősen tart; papiros-malma is van. F. u. gr. Andrásy s többen. Ut. p. Rosnyó.

Róczháza, az érsekléli pap-nemesi székhez tartozó puszta, Komárom vmegyében, fekszik az ekeli és aranyosi nagy határok közt a posoni országuttól 30—40 ölre. Határa 196 holdnyi, melly mind szántóföld s jól

miveltetik, de termékeny is. Birtokosa $^3/_4$ részben (miután az egész puszta 4 curiából áll) Külkey Henrik. Egy negyedrészét pedig Milkovics Antal és Zsigmond birják.

Rodnok, puszta, Nógrád vmegyében, Lásd Vilke.

Roff, magyar falu, Külső-Szolnok vgyében, a Tisza mellett, rónaságon, ut. postája Bánhalma. Népessége 1880 lélek, kik keveset kivéve mind reformátusok, anyatemplommal, s több urilakkal. Határa 15,000 hold, mellyből 6000 h. szántóföld, 200 h. szölöskert, 500 h. dohánytermő föld; a többi rét, legelő vagy vizállás. Urbéri föld 756 h. szántó, 324 h. kaszálló, 904 h. legelő. A majorságiból 6700 h. szántó és rét, 6316 h. legelő vagy vizállás. Földe részint gazdag fekete agyag, részint fekete homok, melly híres, de kissé erős dohányt, szép buzát, sok rozsot, kukoriczát terem; marha és juhtenyésztése virágzó. A Tisza mellette folyván, rajta Buránál átjáró rév van, melly Roffhoz tartozik. Birja özv. Borbély Gáborné, Borbély Sámuel, Miklós, Horty István, Dolinay Imre, Borbély Józsefné, b. Majtényi Lászlóné, b. Seebergné, özv. Magyari Istvánné, özv. Bartry Györgyné asszonyságok.

Rogasócz, vindus falu, Vas v.-gyében, a felső-lendvai uradalomban, 200 lak.

Roglatiza. puszta, Bács vmegyében, Bajsa fil. 92 magyar kath. lak. Domboktól általhasitott határja különösen a marhatartásra kedvező. Roppant határa 17525 hold, holdját 1200 □ öllével számitva. Birja $^1/_2$ Vojnics, $^1/_2$ Pilaszanovics család.

Rogoz, oláh falu, Bihar vgyében, Belényeshez északra 3 mfd., 437 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Urb. szántó 250, rét 108, legelő 50, majorsági erdő 1150 hold. Van egy pataka. Birja a váradi görög püspök.

Bél-Rogoz, oláh falu, Bihar vgyében, a váradi deák püspök béli uradalmában, hegyes vidéken, 183 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Földe kemény agyag, de meglehetős; patakja van; lakosai a béli üveghutából üvegeket hitelezvén, azokat széthordják.

Rohó, tót falu, Nyitra vmegyében, 256 kath., 15 evang., 31 zsidó lak. Kath. paroch. templom; vizimalom; F. u. a berencsi uradalom. Ut. p. Holics.

Rohod, puszta, R. Keresztur mellett, Fejér vmegyében.

Rohod, magyar falu, Szabolcs vmegyében, N. Madához fél órányira: 33 romai, 25 g. kath., 798 ref., 28 zsidó lak., ref. anyatemplommal, melly kics homok dombon fekszik, valamint a helységnek egy része is, más része alacsonyabb levén, mellyet a tövében fekvö tó mindig nedvesit s kertjeiket néha elönti. Ezen tóban nevezetes nagyságu csikokat, czigányhalakat, kárászokat lehet fogni, s vizi madarakat lőni. Határa homok dombokból s völgyekből áll, de mindenféle gabonát bőven terem; szőlője, rétje, erdeje kevés; van $6^3/_8$ 2-ik osztályu egész telke és sok majorsági földe. Dohány bőséggel termesztetik. F. u. Baksay, Budaházy, Győry Eördögh, Helmeczy Pápay, Uray, Vay s m. t. Ut. p. Nyir-Bátor.

Rohoncz, Rechnicz, német m. v., Vas vmegyében, magas kösziklás hegy alatt, ut. p. Kőszegtől délre 1 mfd., a szombathelyi országutban. Lakja 2400 katholikus, 1233 ágostai, 1038 héber, s mind a harom vallásfelekezetnek helyben van temploma, papja és iskolája. Ékesiti a várost az uraság roppant kastélya mintegy 220 szobával. E kastélyt 3 oldalrul kert övezi, mellyben szép tiszafa csoportok, és árnyékos sétahelyek vannak. Van itt továbbá papirosszelenczegyár, nagy vendégfogadó,

több boltok, roppant gazdasági pinczék. Lakosai közt sok izraelit kézműves és kereskedő találtatik. Határa közép termékenységű; rétjei jók; erdeje derék; szőlőhegye jó bort terem. A város feje gr. Batthyáni Gusztáv egyik uradalmának, de most gr. Károlyi Lajos által haszonbérben biratik, ki itt híres szépségű birkákat tenyésztet.

Rohosnicza, tót falu, Bars vmegyében. 184 kath. lak. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Selmecz.

Rohosnyik, orosz falu, Zemplén vgyében, Jankócz fil. 112 g. k., 7 zsidó lak. 174 hold szántóföld del. F. u. Dessewffy. Ut. p. Orlich.

Rohr, német falu, Vas vmegyében, a németujvári uradalomban, 448 kath. lak.

Rohrbach, magyarul Nádasd, német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz nyugot-északra 1 ½ mfd., 1125 kath. lak., s paroch. templommal. Határa hegyes, s részint agyagos, részint kövecses és sovány. Van 313 ½ h. szántóföldje, 107 ½ h. rétje, 15 h. legelője, 284 ⁴/₂ kapa szőlője, 60 ½ kézikertje, s 300 h. községi erdeje. Cseresznyéje hires, almája is jó fajta. Birja hg Eszterházy Pál.

Rohrbach, tót falu, Poson vmegyében, a Bur erdejében, ut. p. Malaczkához keletre 2 órányira: 1154 kath. lak. és 32 zsidóval. Kath. parochia és templom. Van olajgyára melly kender és lenmagból dolgozik, három vizimalma, igen szép erdeje, mellyben nagy vadak, mint özek, szarvasok, dámvadak is találtatnak. F. u. hg Pálffy, több inscriptionalis curiákkal.

Roikov, népes puszta, Liptó vmegyében, Sztankonvánhoz ¼ órányira, 95 kath. lak.

Rojt, oláh falu, Bihar vgyében, a mezőségen, Váradhoz 3 órányira, ut. postája Gyapju. Lakja 918 n. e. óhitü, 8 kath., 7 ref., óhitü anyatemplom. Fekete termékeny határából urbéri szántó van 1014 h., kaszálló 468 h., az uraság majorsága három fordulóban 500 h., a legelő közös, de mennyiségét nem tudom. Lakosai szép szarvasmarhát tenyésztenek, s bár folyója nincs, de mocsárai bőséggel. Birja a váradi deák káptalan.

Rokfalva, lásd Rochfalva.

Rokitó, tót falu, Sáros vmegyében, Sárpataka fil., 265 kath., 257 evang., 7 zsidó lak. F. u. Bártfa, melly ut. postája.

Rokitó, (Homonna), orosz falu, Zemplén vmegyében, Papina fil., 350 g. kath. lak. Ut. p. Homonna.

Rokitó, (Izbugya), orosz falu, Zemplén vmegyében, 15 romai, 823 g. kath., 34 zsidó lak., 1795 h. szántóföld. Erdő. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Mihály.

Rokitócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, 320 g. kath., 5 zsidó lak., 581 h. szántóföld del. Ut. p. Komarnyik.

Rokolán, puszta, Zala vmegyében, Szent Péterúr mellett.

Roksz, vagy Rokusz, német falu, Szepes vmegyében, a Kárpátok tövében, ut. p. Késmárkhoz nyugotra 1 mfdnyire: 165 kath., 316 evang lak. Kath. és evang. templom. Van igen jó meszes ásványvize és fördője, melly erősen látogattatik. F. u. ½ Késmárk, ½ többen.

Románd, német falu, Veszprém vmegyében, Győr vármegye szélén, ut. p. Mező-Örs, 520 kath. lak., paroch. templommal, homokos határral, csekély erdővel. F. u. a győri püspök.

Románfalva, (Romenova), tót falu, Nyitra vmegyében, Kis-Báb fil. 326 kath., 8 zsidó lak. F. u. gr. Eszterházy, gr. Sándor, s a. t. Ut. p. Nyitra.

Romanócz, orosz falu, Beregh vmegyében, 41 g. kath., 6 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Romhány, népes magyar falu, Nógrád vmegyében, B.-Gyarmattól délre 2 mfd., 1276 kath., 80 evang., 4 ref., 9 zsidó lak. — Kath. paroch. templom. Számos ékes uri lakházak. Határa nagy kiterjedésü és hasznos; földe, rétje kövér; erdeje tágas és sok makkot termő. A hegyek tetején van egy kőbányája is, mellynek köve sokat hasonlit a vörös márványhoz. Nevezetesiti az 1710-ben történt ütközet, mellyben Rákóczy Ferencz a császári hadi seregtől tetemesen megveveretett. F. u. Prónay, Géczy és más számos közbirtokosok. Ut. post. Rétság.

Romhány (Kis és Nagy), népes puszta, Nógrád vmegyében, 133 kath. lak. Pilis és Karancskeszi közt.

Romocsaháza, orosz f., Beregh vmegyében, Kis-Almással egybefüggésben: 2 romai, 194 g. kath., 8 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn.

Romogy, puszta, Bihar vgyében, Sarkad-Kereszturhoz tartozik.

Romonya, magyar falu, Baranya vmegyében, egy völgyben, ut. p. Pécs. — Van itt 33 urbéri telek, 576 kath. lakos, kik közt 79 telkes, 2 zsellér, 4 lakó. Földe jó, terem buzát, rozsot, kukoriczát, s némellyek dohányt is termesztenek. F. u. a királyi pesti egyetem.

Rónádfa, magyar falu, Baranya vmegyében, lapályos helyen, ut. post. Szent-Lőrincz. — Határa 1390 hold, mellyből majorsági rét 4, erdő, melly azonban legelőnek közösen használtatik 892 h., urbéri szántó 324, rét 168, közös legelő 2 hold. Vagyonos lakosai termékeny lapály földeiken buzát, árpát, kukoriczát, zabot termesztenek, sok sertést tartanak. — Lakja 184 reformatus, kik közt 32 telkes gazda; 1 házas zsellér; 3 lakó. Ref. anyatemplom. F. u. h. Eszterházy.

Ronka, puszta, Komárom vmegyében, fekszik Kolos-Néma szomszédságában rónaságon. Határa 358 holdnyi, mellyből 168 hold szántóföld, 40 h. kaszáló, 150 h. nyár- és jegenyefás erdő, s innen vásárol Csallóköz egy része tüzifát. Földe, s réte igen jó, mind a földmivelés, mind az állattenyésztés virágzó állapotban van, mivel itt szép majorságot tart a szentmártoni főapátság, mellynek birtokához tartozik az egész puszta, s ezt a Füssön lakó tiszt. administrator kezeli.

Rontó, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz 1 mfd., dombos helyen, 330 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Határán van 200 hold szántóföld, 50 h. rétje, 40 h. legelője, 610 h majorsági erdeje. Földe vöröses agyag. Itt folyik a Pecze vize, mellyen a földesuraságnak, a váradi deák káptalanak 2 jövedelmes malma van.

Rónya (Rovnyani), tót f., Nógrád vmegyében, az Ipolynak meglehetős széles völgyében: 49 kath., 152 evang. lak, — Határában egy vas részecskékkel bővelkedő forrása van, mellyet különösen a rimaszombatiak fördésre nagyon használnak. Van itt az uraságnak egy hegyoldalban ültetett kis szölöskertje is, ámbár itt szölőt a hideg éghajlat miatt nem láthatni. F. u. Szentiványi Ferencz örökösei. Ut. p. Zelene.

Ropoly, puszta, Somogy vmegyében, a kaposvári uradalomban.

Roprecsa, vindus falu, a felsőlendvai uradalomban, Vas vemgyében, 303 kath. lak.

Rosály, magyar falu, Szathmár vgyében, ut. p. Szathmárhoz északra $2\frac{1}{2}$ órányira: 58 romai, 172 gör. kath., 242 ref., 27 zsidó lak., reform. anyatemplommal. Kelet felöl hosszu apró homokos dombok, dél felöl sík mező és szép rétek kiesítik. — A Sár vize a falut ketté hasitja; földe termékeny; rétje elégséges; erdeje derék, A Sár vize nagy mocsárt csinál, melly a Szamos áradásakor halakban

és csikokban dús. A helységnek szinte derakán épült volt hajdan az azt biró uraságnak ékes lakhelye várformára, két emeletre s négyszögre, távolról szállitott termés-kövekből. — Az udvara, mint most is látszik, nem nagy volt, nagyobbára elfoglalván azt az épület, mellynek most csak romjait láthatni. A kastély erős sánczaiban a Sár vize folydogált, észak és kelet felé egy egy kert volt, mellyek közül az elsőt a sánczok, a másodikat a Sár keritették. Az udvar négy szögletein 4 bástyáik voltak. — Ezen várkastély feje volt 49 faluból álló nagy uradalomnak, mellyet a rosályi Kun nemzetség birt, azonban 1445-ben felét Kusali Jakch Mihály kérte fel. 1524-ben pedig ugyancsak felét bélteki Drágfy János kapta kir. adományban, hanem későbben a Kunok ismét vissza helyeztettek. — Mostani földesurai e helységnek a Kun nemzetség leány ágon lévő ivadékai: Maróthy Pálnő, gr. Majláth, Eötvös, Lónyay, Pogány, s m. t.

Rosály, puszta, Szabolcs vgyében, 14 romai, 65 g. kath., 5 zsidó lak. F. u. a Kis-várdai birtokosok.

Rosenberg, tót m.-város, Liptó vmegyében, a Vágh vize mellett. — Számlál 2451 kath., 76 evang., 5 zsidó lak. — A Revucza vize itt folyik a Vághba; továbbá a szepesi, thuróczi, zólyomi, árvai országutak itt jönnek össze. Van egy piaristák temploma collegiummal együtt; kath. kisebb gymnasium a piaristák felügyelése alatt; cs. kir. só-, posta-, és gazdasági tisztségi-hivatal; polgári oskola; réz és vas lerakóhely; nagy vendégfogadó; papiros- és több liszt-malmok; lakosai sok cserép-edényt égetnek, márványt törnek; savanyuvize is van; tart népes heti- és országos-vásárokat.— Pálma, nevezetes történetirónk itt született. F. u. a kamara.

Rosindol (Rosenthal), tót falu, Poson, most F.-Nyitra vmegyében, N. Szombathoz nyugotra 1¼ órányira a modori utban. Sikon fekvő szántóföldje minden nemü rozsot jól megterem; erdeje, s a Ronova partján malma van: 733 kath., 1 evang. lak. Kath. paroch. templom. F. u. N.-Szombat városa.

Roskovány, orosz falu, Sáros vmegyében, Szebenhez nyugotra egy mfd., a Tarcza mellett: 693 kath., 10 evang., 62 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa jó rozsot és szénát terem; erdeje tágas. F. u. a Roskoványi nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Roskócz, tót falu, Szepes vmegyében, Görgö fil., 91 kath. lak. F. u. a szepesi káptalan. Ut. p. Lőcse.

Roskócz, orosz falu, Zemplén vmegyében: 8 romai, 260 g. kath., 4 zsidó lak. Görög anyaszentegyház. — 1106 hold szántófölddel. F. u. Kéry, Szirmay. Ut. p. N.-Mihály.

Rosnyó vagy Rosnyóbánya, (Rosenau, Roznava), csinos és élénk püspöki-város, Gömör- és Kis-Honth vmegyékben, Pesthez 27, Kassához 8, Lőcséhez 6, mfdnyi távolságra, szép, egészséges rónaságon, mellyet távolról hegyek öveznek. A Wolowecz hegyről lezuhanó patak keleti részén folyik el a városnak, a Sajó ellenben nyugoti határát mossa. Házai inkább alacsonyak, de rendesek; négyszögü tágas piacza szép épületeket mutat, mellyek közt különösen a kanonokok házai tünnek ki. A négy szentegyházon kivül nevezetesebb épületek: a püspöki kastély, melly hajdan jesuiták háza volt; a kath. nevendék papság; az evang. gymnasium; a kőedény gyár épületei; a szent-ferencziek kolostora. Van itt rom. kath. gymnasium a praemonstratensisek felügyelete alatt; püspöki lyceum, nevendék-papház, evluth. gymnasium, nagy polg. kórház, postahivatal, papiros- és több lisztmalom, ásványos viz és fördő-intézet. Népessége 6110 lélekre megy, kik

közt 2886 rom. kath., 3524 evang.-luth. Nyelvökre nézve a sokkal nagyobb rész magyar, a német már kevesebb, s még kevesebb a tót. A város önálló tanácsa ez előtt régi szokás szerint a magyar és német nemzetbeliekből, s a kath. és evang. hitsorsosuakból egy arányban választatott. Szántóföldе, rétje a városnak kevés; a hegyek aljait gyönyörü veteményes és gyümölcsös kertek lepik el; a hegyekben pedig gazdag piskolcz-bányák léteznek; ugyanitt czinóber, kéneső, réz, barnakö is ásatik; söt hajdan nevezetes arany-ezüst bányákkal dicsekedhetett. — Ezekből láthatni, hogy a lakosok nagyobb része kézmüvességből, s kereskedésből táplálkozik, s ezek szépen is virágoznak. A 6 százat felülhaladó kézmüvesek közt a timárok, vászonfehérítők és festők leginkább figyelmet érdemelnek, valamint a kö-edénygyár is becses és kapós iparczikkeket készit. Egész hazánkban egy város sem gyüjt annyi mézet, mint Rosnyó; bejárván ezért nagyobb részét országunknak; s innen a mézzel, viaszszal, viaszgyertyával, méhserrel való kereskedés valóban fontos. Ezen kivül kereskednek vassal, piskolczczal, borral, szalonnával, vászonnal és gyümölcscsel. Szombaton tartatni szokott heti-vásárai nagyok, s gabonára és sertésre nézve felette nevezetesek.

A rosnyói romai kath. püspökség 1776-ban állittatott, s kiterjed egész Gömör, Torna megyékre, s Szepes, Nógrád, Abauj, Zólyom megyéknek némely részeire. Van benne két jövedelmes prépostság, 6 valóságos kanonokság, 5 fő-, 14 alesperestség, 97 plebánia, 4 szerzetes ház.

Rosnyót 1291-ben III. András király Lodoméri esztergomi érseknek ajándékozta, s innen egész 1776-ig érsek-városi czímmel élt. — Zsigmond király 1418-ban nevezetes szabdságokkal ruházta fel, mellyeket Ulászló 1496-ban megerősítvén, többekkel tetézett. — A 15-dik században csehek tarták foglalva a várost; majd 1556-ban, 1573-ban, 1581-ben a törököktöl, majd a belső zenebonáskodóktól, 1710-ben a döghaláltól, 1776-ban a tüztöl sokat szenvedett.

Rossia, oláh falu, Bihar vgyében, Belényeshez 2 mfd., magas hegyek közt, 989 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 481, rét 300, legelö 274, majorsági szántó 18, erdö 2270 hold. Földe sovány, köves, de juhot sokat tart. F. u. a váradi görög püspök.

Rossia, oláh falu, Arad vmegyében, Erdélyország szélén, ut. post. Soborsintól 3 órányira, hegyek közt, s azok oldalain, 758 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Hegyes, völgyes határa 4500 hold, mellyből szántóföld 390 h., rét 330 h., legelö 300 h., erdö 3280 h., haszonvehetlen 200 hold. Ebből majorság az erdö, továbbá 200 hold rét, 150 h. legelö, és 200 hold haszonvehetlen. — Föleg kukoricza és tavaszbuza termesztetik. Szilvása sok. Van itt a köszikláк közt egy barlang, továbbá 2 urasági liszt- és 4 deszkametszö malom, s végre egy rézbánya, mellyből évenkint 800 mázsa ércz ásatik ki, és vitetetik el Rézbányára feldolgozás végett. F. u. Szálbek György ur.

Roszina, tót falu, Trencsén v.-megyében, Zsolnához délre $1\frac{1}{2}$ órányira: 662 kath., 3 zsidó lak. Kath. paroch. templommal. F. u. a lietavai uradalom. Ut. p. Zsolna.

Roszkos, puszta, Bars vgyében, Velcsics fil., 52 kath, lak.

Roszos, orosz falu, Beregh v.-megyében, Duzsina fil., 245 g. kath. lak. Nagy erdö. Fekszik Máramaros szélén. F. u. gr. Schönborn.

Rosztóka, orosz falu, Máramaros vmegyében, Beregh vmegye szé-

lén: 9 romai, 567 g. kath., 30 zsidó lak., anyatemplommal, nem nagy, de elég termékeny határral. Tüzi fája felette kevés. F. u. gr. Teleki, b. Perényi, Pogány, Uray, Várady, Szathmáry. Ut. p. Huszt.

Rosztóka, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban, Duplin fil., 9 romai, 543 görög kath., 8 zsidó lak. Ut. p. F. Orlich.

Rosztóka (Hrabova), orosz f., Zemplén vmegyében, Bereznához 2 órányira: 181 g. kath., 5 zsidó lak., 226 hold szántóflddel, sziklás határral. F. u. gr. Klobusiczky. Ut. post. Szobráncz.

Rosztóka (Kálna), orosz falu, Zemplén vmegyében, Szinna fil., 5 r., 232 g. kath., 8 zsidó lak. Görög kath. templom, 955 hold szántóföld. F. u. gr. Vandernath. Ut. p. Szobráncz.

Rosztóka (Sztakcsin), orosz f., Zemplén vmegyében, Szinna fil., 6 r., 443 g. kath., 10 zsidó lak., 562 hold szántóflddel. F. u. Szirmay. Ut. post. Szobráncz.

Rosztóka (Nagy és Kis), 2 orosz falu, Beregh vmegyében, azon csucsban, melly Ungh vmegye és Galliczia között fekszik. Az első 163, a második 137 g. kath. lak. és paroch. templommal. Erdő elég volna, de földük felette sovány, hideg. F. u. gróf Schönborn. Ut. p. Munkács.

Rosztóka (Uj), orosz falu, Beregh vmegyében, Verbiashoz $1/2$ óra: 233 g. kath. lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Rosztok-Dolina-Zimna, három népes telep, Szepes vgyében, Hnilcsek fil. Lakosai többnyíre bányamunkások, részint szénégetők.

Roszuska, orosz falu, Máramaros vgyében, Bocskóhoz $1/2$ órányira: 315 gör. kalk. lak., leánytemplommal. Ut. p. Sziget.

Rotarest, oláh falu, Bihar vmegyében, M.-Csekéhez 1 mfd., hegyes, erdős vidéken: 218 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal; mellynek belseje a legbotrányosabb s pajkosabb modorban van kifestve. Van itt urb. szántó 260, rét 95, legelő 120, majorsági szántó 100, rét 80, erdő 100 hold. Földe a dombokon sárga agyag, a völgyekben termékeny fekete agyag. Szarvasmarhát tart, de lovat, juhot nem. Patakja a Hollód. F. u. Dobsa Sámuel.

Rotgacsócs, vindus falu, Vas vgyében, a f.-lendvai uradalomban, 256 kath. lak.

Rovenszko, tót falu, Nyitra vgyében: 376 kath., 200 evang., 34 zsidó lak. F. u. a berencsi uradalom. Ut. p. Holics.

Roveny, puszta, Honth vgyében, Bozók fil., 13 kath. lak.

Rovna (Alsó), puszta, Honth v.-gyében, 15 kath. lak.

Rovna (Felső), népes puszta, Honth vgyében, Sziglisberg fil., 306 kath. tót lak. Ut. p. Selmecz.

Rovna, tót falu, Zemplén vmegyében, Körtvélyes fil., 405 r. kath., 5 zsidó lak. Szántóföldе 649 hold. Erdeje van. F. u. gr. Csáky. Ut. p. N.-Mihály.

Rovne, puszta, Sáros vgyében, A.-Sebes fil., 27 kath., 9 zsidó lak.

Rowne, tót falu, Trencsén v.-gyében, hegyeken és gödrökben szétszórva, ut. post. Zsolnától 2 órányíra. Határa igen sovány, főleg zabot, burgonyát, káposztát terem. Az uradalomnak is van itt egy kis erdeje és földe. Lakja 6000 római kath., paroch. templommal. Dlubopole és Rowne fő fészkei a magyarországi drótos hornyákoknak; s ezért a lakosok $7/8$ része a világ minden részeibe kiszokott vándorolni, s némellyik közülök 4—5 év után tér vissza, még pedig épen nem ritkán 100—200 vft. kész pénzzel; ugyhogy Trencsén megyében egy faluban sem kering annyi

késpénz, mint itt; és sehol annyi féle nyelven nem beszélnek. Más tájakon a rowneieket tolvajoknak és zsiványoknak tartják; azonban lakhelyökön a lopás és gyilkosság hallatlan dolgok. A férfiak mind sovány alkatu, de magas szál emberek. Birja a falut hg. Eszterházy, s a bicsei uradalomhoz tartozik.

Rovne, tót falu, Trencsén vmegyében, Nyitra vgye szélén, erdők és hegyek közt. Lakja 632 kath., 6 zsidó; szép fenyves, bikkes erdő; sovány föld. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Rovnye, tót falu, Trencsén v.-megyében, a Vágh bal partján, 357 kath. lak. Ékesiti ezen helységet a kath. paroch. templom, különösen pedig az uraság szép várkastélya egy gyönyörüséges angol kerttel, mellynek ritka természeti szépségét még a mesterség sokban nevelte. Közepén a helységnek láthatni a Sz.-János szobrát egy ugró-kuttal egyetemben. F. u. gr. Erdődy György. Ut. p. Trencsén.

Rovnó, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban, Orlichoz 2 órányira: 492 kath., 10 zsidó lak. Ut. p. Orlich.

Rozavlya, vagy Rozalia, oláh falu, Máramaros vgyében, 1149 g. kath., 120 zsidó lak., anyatemplommal és synagógával. F. u. többen. Ut. post. Sziget.

Rozbéhi, tót falu, Nyitra vmegyében, Sándorfhoz ½ óra. Számlál 314 kath., 9 zsidó lak. Határa hegyes; erdeje van. F. u. a korlátkői uradalom. Ut. p. N.-Szombat.

Rozgony, (Roschanovec), tót falu, Abauj vgyében, a Tarcza völgyében, ut. p. Kassához 1¼ órányira: 1027 r. kath., 66 evang., 50 ref., 230 zsidó lak. Kath. fil. templom. Synagóga. — Szántóföldc sok, s trágya után jól fizet; réljei kétszer kaszálhatók; erdeje elég; vizimalma van. Itt verte meg tökéletesen I. Károly az elhatalmasodolt Trencsényi Mátét 1312-ben junius 15-én, sokat tevén e győzelemre az itteni bátran viaskodó szepesi nemesség, s a 16 szepesi városok serege. A réteken maig is látszanak sánczok nyomai, s a szántóföldeken fegyvereket, régi hadi készületeket gyakran találnak. F. u. Van Dernath, István, gr. Keresztesy, Csányi, Kenessey, Youvermans, Desseőffy, Klestinszky, Kelcz, Melczer, Lánczy, Zombory, Hreblay.

Rozlozna, tót falu, Gömör v.-megyében, Csetnekhez délre 1 órányira: 31 kath., 348 evang. lak., ev. anyaszentegyházzal. Határa mészköves szirtekből áll, mellyekben számos üveg találtatik. F. u. Gömöry nemzetség. Ut. p. Rosnyó.

Rozvadz, tót falu, Trencsén vgyében, a dubniczai uradalomban: 186 kath., 16 evang. lak. Ut. p. Trencsén.

Rozvágy (Kis), magyar f., Zemplén vmegyében, Helmecz fil., 71 r., 50 gör. kath., 188 ref., 21 zsidó lak., ref. templommal, 325 hold szántófölddel. F. u. Szirmay s m. Ut. p. Ujhely.

Rozvágy (Nagy), magyar falu, Zemplén vmegyében, 48 romai, 14 g. kath., 281 ref., 5 zsidó lak., ref. templommal, 583 hold szántófölddel, sok réttel, s egy tóval, mellyben hal és vad szárnyas bőven találtatik. F. u. b. Perényi, Klobusiczky, s m. t. Ut. p. Sátoralja-Ujhely.

Rózsafalva, oláhul Fonó, oláh falu, Bihar vmegyében, dombos vidéken, Váradhoz 2½ mfdnyire, 350 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. — Határa 1294 hold, mellyből 194 hold szántó, 100 h. rét, 1000 hold erdő, melly legelőül használtatik, egyébiránt az egész határban csak ez majorsági birtok. Földe sárga agyagos és csak közép termékenységü. F. u. a váradi deák püspök.

Rózsa-Lehota, tótul Ruzsina, tót falu, Nógrád vmegyében, Divényhez $^1/_4$ órányira: ut. post. Losoncz. — Határa 2109 hold, mellyből belsőség 39 h., szántóföld 617 h., rét 253 h., erdő 1200 hold. Ebből ismét urbéri beltelek 28, szántó 552, rét 138 hold; majorsági belsőség 11, szántó 65, rét 115, erdő 1200 hold. Földe dombokon s hegyeken, rétjei völgyben, bikkes és tölgyes erdeje kősziklás hegyeken fekszik. A föld agyagos és köves; müvelés mellett terem kevés tiszta buzát, több rozsot, árpát, zabot, és burgonyát. A lakosok nyáron át sok juhot tartanak, és erősen fuvaroznak mindenfelé, s azért vagyonosok. — Lakja 501 lélek, kik közt 498 kath., 3 evang., a kath. a divényi anyaegyházhoz tartozván. Van itt 4 hegyi patak, s a helység nyugoti oldalán egy hegyláncz, mellyben nevezetes mészbányák találtatnak, honnan legjobb igen fejér, erős és tiszta mész nagy mennyiségben égettetik. Mostani földesura a helységnek gróf Zichy József.

Rózsaparlag, oláh f., Szathmár vmegyében, az Avasságon, kies magas helyen, honnan az avassági falukat beláthatni: 563 g. kath. lak., kik erdejöket csaknem egészen kiirtották. F. u. Teleki, Károlyi, Kornis, gr. Vesselényi, Vécsey, Huszár bárók stb. Ut. p. Aranyosmegyes.

Rózsás, puszta, Szabolcs vmegyében, Venczellő mellett, 900 holdnyi határral, vendégfogadóval, gazdasági épületekkel, 1500 darab nemesitett birkával. Földe homokdombos, de minden gabonát jól megterem. F.u. gr. Dessewffy Sámuel.

Rózsaszeg, magyar falu, Zala vgyében, ut. p. Egerszeghez délre 2 órányira: 296 kath. lak. F. u. többen.

Rozsnak, puszta, Heves vmegyében, Sirokhoz tartozik. Sok erdő és legelő.

Rőcze (Kis), tót falu, Gömör v.-gyében, N.-Rőczéhez északra: 394 kath., 50 evang. lak. — Határa felette hegyes, sziklás és sovány; juhot tart. F. u. h. Coburg. Ut. p. Rosnyó.

Rőcze (Nagy), Rauschenbach, Welka Rewucza, tót mv., Gömör v.-megyében, ut. p. Rosnyóhoz nyugotra 4 mfdnyire, a Rewucza és Jolsva vizek összefolyásánál: 524 kathol., 1342 evang. lak. Evang. anyaszentegyházzal. A kath. templom 2 tornyu, s benne egy 13-ik századbeli harang függ. Határa hegyes; lakosai földmivelésből, kézmüvességből, vasbányászatból, vászon- és gyolcsszövésből táplálják magukat. F. u. h. Coburg.

Rödön, Riedlschlag, német falu, Vas vmegyében, Pinkafőhöz $^1/_2$ óra: 1080 ágostai, 255 kath. lak., ágostai oskolával, derék fenyves erdővel. A pinkafői uradalomhoz tartozik.

Röjtök, magyar falu, Sopron v.-megyében, Sopronhoz 3 mfd., ut. p. Fertő-Sz.-Miklós. Lakja 500 kathol., paroch. templommal, s Ürményi József urnak kastélyával és kertjével. Határa 977 hold, mellyből szántóföld 773 h, rét 104 h., a többi utak, s belső telkek: szőlője és erdeje nincsen. Földe általában jó, s minden gabonanemet megterem. Erdő a határban nincs, de Ürményi József urnak van a Nagyerdőn 320 hold erdeje. Urbéri telek 16. F. u. Ürményi József, Hertelendy család, Bene Imre, Somogyi Ferecz és többen.

Alsó-Rőnök, Unter-Radling, magyar-német falu, Vas vmegyében, a gréczi postautban, ut. p. Rába-Sz.-Mihály 1 óra: 587 kath., 16 evang. lak. Határa jó buza termő; bora, gyümölcse, erdeje van. F. u. gr. Zichy Herman.

Felső-Rőnök, német falu, Vas vmegyében, az elébbeni falu mellett, 618 kath. lak, paroch. templommal. A németujvári uradalomhoz tartozik.

Röth, német falu, Vas vgyében, közel Köszeghez, h. Eszterházy uradalmában, 562 kath. lak., paroch. szentegyházzal, hova népes bucsújárások történnek.

Röthentbach, német falu, Vas vgyében, a borostyánköi uradalomban, 450 ágostai, 45 kath. lak., ágostai oskolával. Ut. p. Köszeg.

Rövid-Szer, falu, lásd Apáthi, Abauj vmegyében.

Rudabányácska, lásd Bányácska, Zemplén vmegyében.

Rudavecz, orosz uj telep, Máramaros vgyében, lásd Majdanka.

Kis-Rudina, tót f., Trencsén vmegyében, a Kisucza mellett: 238 kath. lak. F. u. gr. Csáky Istvánnő. Ut. p. Zsolna.

Nagy-Rudina, tót falu, Trencsén vmegyében, Zsolnához északra $1^1/_2$ órányira: 627 kath. lak. Kath. paroch. templom. F. u. gr. Csáky és Erdődy.

Rudinszka, tót falu, Trencsén vmegyében, Kisucza-Ujhelytől északnyugotra 1 mfd., Számlál 939 kath. Fenyves erdeje derék. F. u. a budetini uradalom. Ut. p. Zsolna.

Rudilova, tót falu, Zólyom v.-megyében, Beszterczebánya szomszédságában, egy dombon, 130 ev., 24 kath. lak., kik közt 19 telkes gazda, 14 zsellér, 4 lakó. Urb. telek 10; allodium nincs. Homokos agyag földe mindent megterem. F. u. Beszterczebánya város.

Rudlyó, tót falu, Zemplén vmegyében, a Szimonka hegy alatt, a Tapoly völgyében, ut. p. Eperjes. Határa 2700 holdat tehet, mellyből 1700 hold erdő, 1000 szántó és kevés rét. Ebből $15^2/_8$ urbéri telek után birnak a lakosok 470 holdat, a többi majors. birtoka gr. Forgách Máriának, gr. Forgách Zsigmond nejének. — Földei lassan emelkedő dombokon terülnek el, a zabot legjobban szeretik, de más gabonanemet is megteremnek. Lakja 50 romai, 350 g. kath., 5 evang., 10 zsidó lak., kik a vidékbeli lakosoknál szorgalmasabb és vagyonosabb emberek. Van g. kath. paroch. temploma, szeszgyára, s egy csekély patakmalma.

Rudna, szerb-oláh f., Torontál vmegyében, egy felette regényes vidéken, a Temes vize mellett, kies erdők és ligetek szomszédságában, Uj-Pécshez délre $1^1/_2$ mfdnyire: 22 kath., 2 evang., 998 n. e. óhitü lak., óhitü anyatemplommal, $48^4/_8$ egész telekkel. F. u. a Nikolics család. Ut. post. Temesvár.

Rudna, Rudnik, magyar falu, Gömör vmegyében, ut. p. Rosnyóhoz $^1/_2$ órányira: 161 kath., 354 ref. lak., kik bányákban dolgoznak, szenetégetnek, fuvaroznak. F. u. a Márjássy nemzetség.

Rudno, tót falu, Trencsén vmegyében, a Zsárje hegye alatt, igen erdős, hegyes és sovány vidéken, a posoni országutban: 97 kath., 153 evang. lak. Postahivatal. F. u. többen.

Rudno, tót falu, Bars vgyében, a Garan bal partján, egy szük völgyben: 461 kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Selmecz.

Rudnó, tót falu, Nyitra vgyében, 152 kath., 4 evang. lak., kath. paroch. templommal és kastélylyal. F. u. a Rudnay és Divéky család. Ut. p. Privigye.

Rudóbánya, magyar f., Borsod vgyében, Gömör vmegye szélén, hegyes, erdős vidéken, regényes völgyben, Szendrőtől $^9/_{16}$, Putnoktól $1^4/_{16}$ állomásra. Szomszédai, Felső-, Alsó-Telekes, Szuhogy, Felső-Kelecseny borsodi, Zubogy gömör megyei helységek. — Határkiterjedése 3340 hold, ebből 69 belsőség, 1027 hold szántóföld, 416 h. rét, 85 h. szőlő, 1701 h. erdő, 42 h. használatlan. Urbériség $15^1/_2$ telek. A szántóföldek többnyire hegyoldalokon, s partokon

fekszenek, néhol kövesek, mind e mellett jómivelés s illendő javitás mellett a különféle gabonanemeket bőven termik, s azért átalában második osztályba soroztattak, rétek jók, az erdő gazdag. Lakház van 131, lakos 753, köztök 309 rom. kath. Szuhogyhoz tartozó leányegyházzal, 421 ref., anyaegyházzal, mellyhez a szuhogyi leányegyház is tartozik, 13 zsidó. Hogy hajdan itt valamelly nagyszerü basilica és szerzetház lehetett, még most is meglevő rom-maradványok bizonyitják; a ref. templom épen a szerzeti imaház maradványain épült, s még most is látható itt azon időből két márvány sirkö, a templom vasajtaján pedig különös góth irás olvasható. Hajdan a falu bányahelység volt, mint neve mutatja, söt mint azt régi pecsétjéből, a sok elhagyott bánya üregekből, s hámor helyekből kivehetni; hegyeiben réz most is találtatik, de rézbányák mivelése itt már több évekkel ezelőtt megszünt. Ezen bányahegyekből ered a Rudó patak, melly a helységen át hegyek és dombok közt kövér rétek völgyein csergedezvén, Kállónál a kelecsényi érrel s Szuha patakkal egyesül. Birtokosa a helységnek gr. Csáky Istvánnö, hajdan Gvadányi örökség volt.

Rudnok, tót falu, Abauj vmegyében, Jászóhoz $^1/_2$ órányira: 1146 kath. lak. Kath. paroch. templom. Vasas ásványos viz és fördö-intézet, derék erdö. F. u. a jászói prépost.

Rugasd, magyar falu, Baranya vgyében, rónaságon, ut. p. Sz.-Lőrincz. Határa 780 hold, mellyből urb. szántó 400 h., rét 256, közös legelö 124 hold. Földe termékeny volna, de legelöje kopár. F. u. gr. Batthyáni Gusztáv. Lakja 199 kath., kik közt 28 telkes, 3 zsellér, 2 lakó.

Rum, magyar m.-város, Vas v.-gyében, a Rába mellett, ut. p. Szombathely $2^1/_2$ óra, 520 kath. lak., par. templommal, kövér rétekkel. F. u. a Rumy nemzetség.

Rumpód, Rumpelsdorf, horvát falu, Vas vgyében, a vörösvári uradalomban, 180 kath. lak.

Rumunyest, oláh falu, Krassó vgyében, Kossovához 1 órányira: 3 kath, 649 óhitü lak., anyatemplommal. F. u. a Fábry család.

Runofalva, Zsbiruwczi, orosz f., Beregh vgyében, F.-Vizniczéhez $^3/_4$ óra: 85 g. kath. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Runya, magyar falu, Gömör v.-gyében, Oldalfala és Hanva helységek közt rónaságon, nem messze a Sajó vizéhez fekszik, ref. templommal. A lakosok száma 703-ra megy mindnyájan magyarok. A közbirtok áll $7^5/_8$ urbéri, 38 majorsági telekből; van 6 majorsági jobbágy, 10 zsellér és 11 lakó; 700 hold elpusztult erdő s legelő, 250 kapás majorsági, és 50 kapás dézmás szölő; szántófölde bőven termi a jó tisztabuzát, s egyebet, rétje jó és bő takarmányt ad. A lakosok a szarvasmarha-, ugy a lótenyésztésnek is kedvelői. Birják és lakják ezen helységet Zsoldos, Hevessi urakon kivül a Nagy, Pongó, Szemes, Csabai, Dávid, Csiszár ns családok. Ut. post. Tornalja.

Russova (Ó), oláh falu, Krassó vgyében, Oraviczához $2^1/_2$ órányira, egy térségen: 1 kath., 291 óhitü lak.

Russova (Uj), oláh falu, Krassó vmegyében, 3 kath., 367 óhitü lak., s anyatemplommal.

Rusz, oláh f., Krassó vgyében, Karánsebeshez 1 órányira: 1 kath., 543 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a Petrovics család.

Alsó-Ruszbach, Unter-Rauschendorf, tót falu, Szepes vgyében, rónaságon, közel a Popráดhoz, a galliciai országutban, ut. p. Késmárkhoz északra 2 órányira. Középszerü földe terem árpát, zabot, burgonyát, lent,

káposztát, répát. Van 780 rom. kath. lakosa, tornyos templommal, és szépen épült lelkészlakkal. Urbéri egész telek 25, zsellér 24, de majorsági föld az erdőn kivül más nincs. Találtatik itt 1 papirgyár, 2 malom, 1 vendégfogadó. A helységet egy patak futja keresztül, melly télen be nem fagy. Lakosai marhával kereskednek. A helység földesura volt Mayer Ignácz bécsi nagykereskedő, de tőle megvették Probstner és Pribradny szepesi urak.

Felső-Ruszbach, Ober-Rauschenbach, tót falu, Szepes vgyében, nyugoti része rónán, a többi kisebb rész dombon fekszik, ut. p. Késmárkhoz északra $2\frac{1}{4}$ órányira. Középszerü földe terem árpát, zabot, burgonyát, lent, káposztát és répát. Egész urbéri telek 30, s ugyanannyi zsellér. A földesuraságnak van itt 300 posoni mérős földe, mellytől a lelkésznek tartozik dézmát fizetni. Lakja 925 rom. kath., tornyos templommal, melly az alsóruszbachi anyaegyházhoz tartozik. Van papirgyár, 2 malom, 1 fördő, melly még 20 év előtt a lengyelektől erősen látogattatott. A helységet egy patak futja keresztül, s lakosai ennek is marhával kereskednek. F. u. Jóny Tivadar, kinek itt szép laka és pálinkaháza van.

Ruszinócz, oláh f., Krassó v.-gyében, Karánsebeshez $1\frac{1}{2}$ órányira: 280 óhitü lak. anyatemplommal. F. u. Petrovics család.

Ruszka (Orosz), orosz f., Zemplén vgyében a galliczíai határszélen: 720 g. kath., 13 zsidó lak. G. paroch. templom. 994 hold szántófölddel, nagy erdővel. Ut. p. N.-Mihály.

Ruszka (Kis), magyar-orosz f., Zemplén vgyében, Pelejthe fil., 18 r., 194 gör. kath., 64 ref., 16 zsidó lak., 572 hold szántóföld. F. u. Fekete, Szepesy, Bárczay, Csapó s m. U. p. Vecse.

Ruszka (Nagy), orosz f., Zemplén vgyében, 19 r., 625 g. kath., 6 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. 820 hold szántóföld. F. u. gr. Csáky, Péchy. Ut. p. Vecse.

Göncz-Ruszka, magyar falu, Abauj vgyében, közel a Hernádhoz, a hegyaljai országutban: 845 r., 61 g. kath., 91 evang., 351 ref., 239 zsidó lak. Kath. és ref. szentegyház. Synagóga. Határa első osztálybeli, s igen termékeny; van jó bora, rétje, legelője, malma. F. u. a religyioi kincsár, Krajnik, Zombory, Bárczay s m. Ut. p. Visoly.

Regete-Ruszka, Ruszkow, tót-magyar falu, Abauj vgyében, ut. p. Kassához keletre 2 mfdnyire: 375 kath., 150 ref., 4 zsidó lak. Kath. par. templom. Földei nem igen termékenyek, de erdeje sok. F. u. gr. Forgács.

Ruszkova, orosz f., Máramaros vgyében, 9 r., 774 g. kath., 96 zsidó lak., anyatemplommal és synagógával. F. u. a kincstár s m t. Ut. p. Sziget.

Ruszkócz, tót falu, Trencsén, most A.-Nyitra vgyében, Gradna fil., 122 kath., 8 evang., 2 zsidó lak.

Ruszkócz, Ruszkoge, orosz f., Beregh vgyében, Rákoshoz $\frac{1}{4}$ órányira: 538 g. kath., 10 zsidó lak. G. kath. parochia. Földe, rétje termékeny. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Ruszkócz, orosz f., Ungh v.-gyében, 16 r., 205 g. kath., 21 zsidó lak. Vizimalmokkal. F. u. gr. Török.

Ruszquinócz, Rissdorf, német falu, Szepes vgyében, a 16 szepesi városok közül, ut. p. Késmárkhoz keletre 2 mfdnyire: 213 kath., 480 evang. német lak. Kath. és ev. anyatemplommal. Hajdan hires kereskedő város volt. Lakosai most földet mivelnek, gyolcsot szőnek, fával kereskednek.

Ruszt, szabad kir. v., Sopron v.-gyében, Sopronhoz északra 2 mfdnyire. Fekvése igen szép; mert nyugotról hires borttermő szőlőhegye egészen körülkeriti, keletről pedig a Fer-

tö tava majd a házak falait mossa. Kir. városnak 1681-ben a soproni országgyülésen vétetett fel, s jelenleg legkisebb testvérei közt, mert csak 1200 lakost számlál, kiknek fele kath., fele evang., nyelvre nézve mindnyájan németek. Nevezetesebb épületei: a kath. par. egyház, egy Mária királynö által épitett kápolnával; a szentháromság egyháza, melly hajdan az evangelikusoké volt, s azok által épittetett 1651-ben; a toronytalan evang. egyház; egy kis kaszárnya a Fertö partján. Ruszt határa kicsiny; szántófölde csak 800 h., de termékeny; rétje 100 h., legelője 50 h., kertje 13 h., erdeje 240 hold. Ellenben szölöhegye 6565 kapás, (20 kapa tesz 1 holdat), s az itt termett bor a tokaji és ménesi után legnemesebb magyar-bornak tartatik; mire sokat tesz a szölöhegy fekvése, melly egészen a Fertö tavára dül; s az uralkodó szölöfaj, melly itt is mint Sopronban a Fagyos, ném. Zapfner; a szorgalmas mivelés és a késöi szüret, melly Ruszton is mint a Hegyalján igen késön, és nagy ovatossággal tartatik. A szölötökék nem állnak ugyan látszó rendben, hanem még is három szögben, mert itt a szölö nem metszetik csapra mint Balaton mellékén, hanem egy szál vesszö meghagyatván ez végével a földbe bujtatik, és igy mind a töke, mind a meghajtott vesszö, mind pedig a földböl kiálló vége terem. Ezen porbujtás szüret után kidobatik. Az illy müvelés sok napszámba kerülvén, igen költséges. Gyümölcse sok és igen édes; hires cseresznye, baraczk, megy és dióterem.

Rusztavesz, nép. puszta, Nyitra vgyében, Lancsár fil., 3 kath., 110 evang. lak. Ut. p. Privigye.

Rutka (Alsó), Vruki, tót f., Thuröcz vgyében, a Vágh vize bal partján, ott hol a Thuröcz vize bele szakad: 106 kath., 246 evang., 14 zsidó lak. Ut. p. Thuröcz-Zsámbokrét.

Rutka (Felsö), tót falu, Thuröcz vgyében, az elébbeni helység mellett: 64 kath., 316 evang., 18 zsidó lak. Mind a két helység a trencséni föországutban fekszik. Határjaik termékenyek; legelöjök, s erdejök böven; a trencséni határszélen fekvö hegyeiben két barlang találtatik. F. u. többen. Ut. p. Th.-Zsámbokrét.

Ruzsin, (Ó), tót falu, Sáros vgyében, a Hernád mellett: 448 kath. lak. Nagy erdövel, fürészmalommal.

MAGYARORSZÁG

GEOGRAPHIAI SZÓTÁRA,

MELLYBEN MINDEN VÁROS, FALU ÉS PUSZTA, BETÜRENDBEN KÖRÜLMÉNYESEN LEIRATIK.

KIADTA

FÉNYES ELEK.

IV. KÖTET.

PESTEN, 1851.
NYOMATOTT KOZMA VAZULNÁL.

S.

Sachsenfeld, lásd Albertfalva.

Sacza, tót falu, Abauj vgyében, Nagy-Idához 1 órányira, az Ida pataka mellett, 680 kath., 3 evang., 7 ref., 4 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Ékesiti ezen helységet a földes uraság, t. i. Semsey Lajos k. kamarás szép izlésü kastélya s pompás angol kertje, egy üvegházzal, méhes szinnel, s 3 csatorna által összeköttetett kis tócskával. Van itt továbbá derék veteményes-kert, emeletes plébánia, kórház, 2 három kerekü malom, pálinkafőző ház, sok és szép gazdasági épület. A hat szakaszos váltógazdaság kitünő haszonnal üzetik; a juhok egyataljában megnemesitettek, s az erdő rendes vágásokra van felosztva. Ut. posta Kassa.

Ság, p. Székes-Fejér vgyében, szőlőhegy k. Keszi mellett, 139 kath. lak. F. u. gr. Zichy.

Ságh, puszta, Fejér vgyében, Lovasberény mellett.

Ipoly-Ságh, magyar m. v. Honth vgyében, Váczhoz észak-nyugotra 5 mfd. az Ipoly jobb partján, mellyen keresztül derék 3 kőhid vezet. Házai alacsonyak ugyan, de elég csinosak. Van kath. paroch temploma, s a város közepén a vgyeház; postaháza, patikája, több uradalmi épületek és boltok. Lakosai, kik 1370 kath., 21 evang., 6 óhitüekre mennek, mesterségekből, gabona- és bortermesztésből táplálják magukat. Határja első osztálybeli; szép gabonát, dohányt, dinnyét, kukoriczát terem; szőlőhegye derék és jó borral fizet, erdeje makkos. — Hajdan prépostság volt, s hozzá egész uradalom tartozott, mellyet jelenleg a beszterczei és rozsnyai káptalanok birnak. Az ipoly-hidjai és töltése végén láthatók egy homok dombon a nem rég épittetni szándéklott, de abban hagyott vgyeház alapfalai.

Ságh, magyar falu, Sopron vgyében, Sopronhoz délre $4\frac{3}{4}$ mfd. a sárvári országutban, 400 kath., 150 evang. lak., szép uraségi kastélylyal és kerttel. Róna határa 1424 hold, mellyből szántóföld 828 h., rét 122 h., gyümölcsös 54 h., erdő 420 hold. Földe igen jó buzát terem, s a váltógazdaság divatozik. Baromfit és nemes birkát sokat tartanak. Erdeje cser, tölgy, nyárfa, s 80 éves vágásra osztatik. Birja gr. Festetics Tassziló, s feje egy uradalomnak.

Ságh, oláh-magyar-német falu, Temes vgyében, Temesvárhoz délre $1\frac{1}{4}$ mfd. rónaságon, Bega csatorna és Temes vize közt, 598 r. kath., 1153 n. e. óhitü lak., kath. és óhitü anyatemplomokkal, derék kath. tanodával, s uradalmi épületekkel. Határa 3895 hold 148 □ öl, mellyből 1866 h. 450 □ öl szántó, 652 h. kaszálló, 285 h. legelő, 14 h. szorgalomföld, 641 h. 963 □ öl erdő, 68 h. 675 □ öl vizes helyek, uradalmi legelő 117 h. 440 □ öl, urad. maradékföld 87 h. 300 □ öl, bitangmarha föld 3 hold. Földje $\frac{2}{3}$ fekete homok, $\frac{1}{3}$ fekete agyag, termékeny, s legalkalmasabb

kétszeres termesztésre. Birja a csanádi r. kath. káptalan.

Ságh. puszta, Külső-Szolnok vgyében, Czibakházához $1^3/_4$ óra, 3 kath., 7 ref. lak. F. u. Lúby Imre, gr. Tige Lajos.

Tápió-Ságh, magyar falu Pest vgyében, Pesthez keletre $4^3/_4$ mfd., 1054 kath. lak., paroch. templommal. Kastély. Határa dombos, de földje igen termékeny; legelője homokos; jó bort szűr. Birja gr. Keglevich Gábor.

Ságh, puszta, Zala vgyében, a Balaton mellett, Zánkához $^1/_2$ óra. Van itt birkamajor, nagy. sertés-ól, somerdő. A majoron alól keletre látszik valami elpusztult mesterséges munkáju épület, omladékokkal, s a köznép azt tartja: hogy Béla itt tartózkodott egy darabig a tatárfutáskor. F. u. az ájtatos szerzet. Ut. p. Veszprém.

Ságh, magyar falu, Veszprém vgyében, 309 kath. lak., termékeny dombos határral. Az ugodi urad. tartozik. Ut. p. Pápa.

Ságh, magyar m. v. Vas vgyében, a Ságh hegye alatt, 654 kath., 714 evang., 8 zsidó lak. Van kath. par. szentegyháza, ágostai fiók imádságháza és oskolája, termékeny határa. A hires magánálló Ságh hegy oldalán jó bort termeszt. Itt volt plébánus sok ideig azon fáradhatlan s nagy érdemü magyar literátor Kresznerics Ferencz, kinek szótára a magyar academia által 200 arannyal jutalmaztatott meg. F. u. gr. Erdődy Kajetán. Ut. posta Kis-Czel.

Ságh, puszta, Győr vgyében, Szentmárton mellett, a szőlőhegyeikkel együtt 477 kath., 338 ref. lak. A reformátusok a pázmándi anyagyülekezettel egyesülve vannak. F. u. a pápoczi prépostság.

Ságh, tót falu, Nyitra vgyében, Récsény filial, 406 kath, 189 evang., 42 zsidó lakossal, erdővel borter-mesztéssel. F. u. gr. Sándor. Ut. p. Nyitra.

Ságh, puszta, Veszprém vgyében, Sikátor mellet. Ut. p. Pápa.

Karancs-Ságh, lásd Karancs.

Ságh-Ujfalu. magyar falu, Nógrád vgyében, 748 kath, 9 evang., 6 zsidó lak. Határja hegyes, de azért termékeny, szőlőhegye hasznos. F. u. B. Prónay. Ut. p. Szakál.

Ságod, (Nemes és Pór), 2 magyar falu, Zala vgyében, 321 kath., 12 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg $^1/_2$ óra.

Ságvár, magyar falu, Somogy vgyében, 522 kath, 813 ref., 3 óhitü, 3 zsidó lak., kath., ref. paroch. szentegyházakkal. Határa mindennel megáldatott: van nagy szőlőhegye, erdeje és termékeny szántóföldje. F. u. a veszprémi káptalan. Ut. p. Siófok.

Sajó, oláh falu, Máramaros vgyében, Rozavlyával általellenben, az Iza mellett, 855 g. kath., 54 zsidó lak., anyatemplommal, és synagógával. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Sajó, (Alsó), Nulnl Slana, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Dopschinához délre 2 órányira, a Sajó mellett, 196 kath., 406 evang. lak., evang. anyaszentegyházzal. Hatarában vas, és kevés réz s kényeső ásatik; hámorral is bir. F. u. a gr. Andrásy nemzetség. Láthatni itt egy dombon valamelly régi vár romjait, mellyet hajdan Kis-Muránynak neveztek.

Sajó (Felső), tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Dopschinához délre egy órányira, a Radzimhegye alatt, 62 kath., 520 ev. lak. Evang. anyaszentegyház. Határja kősziklás, sovány; éghajlata hideg; juhot sokat tart. A csetneki uradalomhoz tartozik.

Sajtin, oláh falu, Csanád vgyében, a Maros mellett, Aradhoz 5 mfdnyire, 58 kath., 5020 n. e. óhitü, 14

ref., 12 zsidó lak., n. e. óhitü anyatemplommal, igen termékeny határral, sok réttel és legelővel. F. u. a kamara. Ut. p Batonya.

Sajtosház, puszta, Poson vgyében, a kis Duna mellett, Illésházához 1, Posonyhoz 4 óra.

Sajtos-Kál magyar falu, Sopron vgyében, a Répczemellékén, Sopronhoz délre 5 mfd., a sárvári országutban, 350 kath., 20 evang. lak., paroch. szentegyházzal Róna határa 858 hold. mellyből szántóföld 650 h., rét 14 h., legelő 70, erdő 80 hold. Földje részint termékeny fekete agyag, részint kövecses. A váltó-gazdaság divatozik. Erdeje tölgy, cser, szil. Birtokosa Ruprecht János.

Sak, puszta, Nógrád vgyében, 6 kath. lak. Ut p. Balassa-Gyarmat.

Sál, vindus falu, Vas vgyében, 213 kath., 417 evang. lak. Sovány, erdős határ. Hajdan mezőváros volt, mint kiteszik Lethenyei János által 1627-ben tett egyházi vizsgálatból. F. u. gr. Nádasdy. Ut. posta Radkersburg.

Sálfölde, magyar falu, Zala vgyében, 386 kath., 10 zsidó lak. Földje kevés; bora jó. Láthatni itt egy régi kolostor omladékát. F. u. többen. Tapolcsához $1\frac{1}{2}$ óra.

Hegyhát-Sál, magyar falu, Vas vgyében, 254 kath., 21 evang. lak. F. u. Reiszig, Sály, s m. Ut. p. Körmend $1\frac{1}{2}$ óra.

Salamon, magyar falu, Ungh vgyében, a Tisza jobb partján, 22 kath., 358 ref., 9 zsidó lak. Ref. anyatemplom. F. u. Ritter. Ut. p. Ungvár $1\frac{1}{4}$ óra.

Salamon, magyar falu, Veszprém vgyében, a Pápáról Sümegre vivő országutban 546 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Földje sok helyt homokos; erdeje igen szép. F. u. a győri püspök. Ut. p. Pápa.

Salamoncz, vindus falu, Vas vgyében, a muraszombathi uradalomban, 42 kath., 190 evang. lak. Ut. p. Radkersburg.

Salamonfa, magyar falu, Sopron vgyében, Sopronhoz délre 3 mfd., 250 kath. lak. Van $15\frac{4}{16}$ urb. telke, 748 h. szántóföldje, 194 h. rétje, 25 h. kertje, 145 h. erdeje. Földje főleg rozsot, aztán buzát, árpát és zabot terem. Birja gr. Zichy Henrik.

Salánk, magyar falu, Ugocsa vármegyében, 14 romai, 450 g.kath., 987 ref. lak., ref. és g. kath. anyatemplommal. Határa minden megyebeli faluk közt legnagyobb és termékeny; erdeje igen nagy; szőlőhegye van; s a Borsova mentiben fekvő rétjei kétszer kaszálhatók. F. u. $\frac{3}{4}$ részben gr. Károlyi nemzetség, s egy uradalom innen veszi nevezetét. Ut. p. Tisza-Ujlak.

Salfa, magyar falu. Vas vgyében, a Rába mellett, 132 kath., 3 ref., 12 evang., 14 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. F. u. Szita, Gosztonyi s m. Ut. p. Szombathely 1 óra.

Salghó, magyar-tót falu, Nyitra vgyében, Ürmény mellett, 588 kath., 175 evang., 4 ref., 16 zsidó lak. — Erdeje szép, s földje termékeny. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Salgó, tót falu, Sáros vgyében, Eperjeshez keletre $\frac{1}{2}$ mfd., 219 kath. lak. F. u. a Péchy nemz.

Salgó-Tarján, magyar falu, Nógrád vgyében, 808 kath. lak. s kath. paroch. templommal. Ékesiti az uraság kastélya, és szép kertje. Határja nagy, hegyes, de azért hasznos; különösen szép makkos erdeje, és egy vadas kertje is van. F. u. Jankovics Antal. Nevét vette ezen helység a régi salgói vártól, melly egy egész uradalomnak feje volt. Épült ez sürü erdőségek között egy magas és csucsos hegy tetejére; kerületét kőszik-lás meredek teszi, aljait pedig mély völgyek keritik. A várhoz felmenni

csak délfelől lehet, ottan is bajosan, de feljutván egyszer, az alant fekvő s mindenfelé látszható hegyekre gyönyörü kilátás esik. A lakhelyek köszikléba voltak bevágva, s mintegy 300-an férhettek el bennök. Kutja nem volt, hanem cisternákkal fogták föl a vizet. Egyébiránt az innen való letekintés a mélységbe, könnyen főszédülést okoz. Hajdan a Derencsényi család birta, azután Balassa, majd a Fiscus, később G. Volkra, ennek magva szakadtával B. Szluha, mostan Jankovics Antal. Ut. p. Szakál.

Úsz-Salgó, tót falu, Sáros vgyében, Nyárs-Ardóhoz $^1/_2$ órányira, 392 kath. lak. Sok gyümölcs. Jó határ. F. u. Úsz nemzetség. Ut. p. Berthót.

Salgocska, tót falu, Nyitra vgyében, Semptéhez éjszakra 1 mfd., 264 kath., 6 zsidó lak. F. u. gr. Sándor. Ut. p. Nyitra 4 óra.

Salkova, tót falu, Zólyom vgyében, a Garan folyó mellett, völgyben; ut. postája Beszterczebánya. Egész urb. telek $9^1/_2$, erdő 637 hold; majorsági birtok semmi. Földje közép termékenységü, s jó években tiszta buzát is megterem, len szinte termesztetik. Szarvasmarhát és juhot tenyésztenek. Lakja 229 kath., 172 evang. Garan folyón kivül van egy malmot hajtó hegyi patakja. Hegyei nincsenek, csak kisszerü dombjai. Birja a kamara.

Salló, (Kis), magyar falu, Honth vgyében, a Szikincze mellett, 75 kath., 508 ref. lak. Ref. anyatemplom. Sok és jó rét s legelő. Nagy juh- és lótenyésztés. Szőlőhegye jeles bort terem. Ut. p. Zeliz. Birja gr. Eszterházy Jánosné.

Nagy-Salló, (Velke Sarluhi), magyar mezőváros Bars vgyében, Lévától délre $2^1/_2$ mfdnyire, 646 kath., 16 evang., 981 ref. lak. Kath. és ref. anyaszentegyházak. Róna és dombos határja mindennel bővölködik: van tágas legelője, jó rétje, földje, erdeje, sat. Lakosai szép csikókat szoktak nevelni; az itteni baromvásár hires. F. u. az esztergomi érsek. Nevezetes azon ütközetről, melly itt történt a csász. és magy. seregek közt 1849. apr. 19-kén, mellynek következtében a császáriak visszavonultak.

Salmansdorf, német falu Vas vgyében, 271 kath. lak. F. u. h. Esztérházy. Ut: p. Köszeg.

Salomfa, puszta, Zala vgyében, Nova mellett, szőlőhegygyel.

Salomvár, magyar falu, Zala vgyében, a Szala vize mellett, 498 kath., 10 zsidó lak. Kath. paroch. templom. A Szala partján valami régi várnak omladékait láthatni. F. u. a Salomváry nemzetségbeliek. Ut. p. Egerszeg 2 óra.

Sály, magyar falu, Borsod vgyében, Miskolcztól $1^7/_{16}$, Egertől $1^8/_{16}$, ut. posta Harsánytól $^7/_{16}$ állomásra, hegyes vidéken, igen szép völgyben. Határa 7826 hold, u. m. 68 h. beltelek, 1688 szántóföld, 823 rét, 2246 erdő, 1366 szőlő, 1545 hold legelő. Urbéri szántó 650, rét 300, kenderföld 25 hold; majorsági föld 1068 hold szántó, 513 h. rét. Pap s éneklő birnak 45 h. szántóföldet és 10 h. rétet. A szőlő, 128 h. majorságit kivéve mind dézmás. A legelőből 55 h. majorsági, a többi, valamint az erdei legeltetés is közös. A föld néhol vadvizes, általában középszerü s rozstermesztésre legalkalmasb. Népessége 1618 lélek, kik közt 522 r. kath., 870 reform., 24 evang., 4 g. kath., 198 zsidó. A r. kath. és reformatusoknak helyben van anyaegyházuk, a zsidóknak is imaházuk. Ékességére szolgálnak b. Eötvös Ignácz ur., és gr. Csáky Tivadar kastélyai; a falu közepén pedig b. Szepessyféle, most gr. Seckendorf Ferdinánd bástyás kastélya áll. A sályi patak, melly itt Őszfőnél ered, a

határban 10 felülcsapó malmot hajt. Ugyan az Öszfőnél arany és ezüst érczek nyomai láthatók. Van a határban veres és fejér kőbánya. Az ugynevezett Lator v. Török ut felett volt hajdan egy pompás fekvésü vár, melly jelenleg omladékban hever. E várhegy alatti völgyben állott hajdan Eörs unokájának, Tiboldnak Váralja nevü faluja, mellynek helye most is látható. Közel ide tul a hegyen a Bükk között látszik a kisgyőri határban levő Kecskevár. Birtokosai a helységnek b. Eötvös Ignácz örök., gr. Csáky Tivadar, b. Szepessy Antal, Ádám, b. Seckendorf Ferdinand, Fáy Ignácz, Kállay Ignáczné, özv. Pankovicsné.

Sályi, magyar falu, Szathmár v.-megyében, Csengerhez északra egy órányira: 31 romai, 49. g. kath., 584 ref., 15 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Fekete agyagos határa igen termékeny, erdeje nincs, de a Szamos mellett nagy jövedelmü gyümölcsös kertjei vannak. F. u. b. Eötvös, Sulyok, Majos, László, Kolláth, Uray, Balla, Ajtay, Horváth, Gerzsenyi, Domahidy, Maróthy, Rápolthi, Nagy örökösök. Ut. p. Szathmár.

Sályi, oláhul (Savai), Bihar v. m. oláh falu, egy dombon, Váradhoz 1$^1/_2$ órányira: 290 r. kath., 316 g. kath., 6 ref., 3 zsidó lak., kathol. és óhitü anyatemplommal. Határa 1590 h., mellyből 440 h. szántó, 150 h. rét, 1000 h. erdő, melly legelőnek használtatik, de télen a makk miatt tilalmas. Majorság csak az erdő. Földe javitás után jó volna; rétjei igen hizlaló szénát adnak: erdejéből sok ölfa szállittatik Váradra; ezenfelül a lakosok marha és sertés kupeczek. Birja a váradi deák káptalan.

Sámely, puszta, Szathmár vmegyében, Zsarolányhoz tartozik.

Sámfalva (Hauersdorf), német f., Vas vmegyében: 342 kath., 230 ágostai lak., kath. paroch. szentegyházzal. A rohonczi urad. tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Sámod, magyar f., Baranya vármegyében, az Almás vize mellett: 7 kath., 21 ref. lak. ref. anyaekklézsiával. Erdeje nagy. Tavai számosak. Sok marhát tart. Nem messze a helységhez láthatni egy dombra épült régi omladozott apácza monostort. A vaiszloi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Siklós.

Sámogy, orosz-tót falu, Zemplén vmegyében, Cseb fiókja: 93 r., 570 g. kath., 91 evang., 36 zsidó lak., görög anyaszentegyházzal, 523 hold szántófölddel. F. u. Szirmay. Ut. p. Nagy-Mihály $^3/_4$ óra.

Sámoth, puszta, Poson vmegyében, Somorja mellett: 8 kath. lak. A posonyi prépostté. Határa 900 hold, s csaknem egészen szántóföld, melly szép tiszta buzát terem.

Sámson, magyar f., Bihar vármegyében, Szabolcs szélén, Debreczenhez, melly utolsó postája, 1 mfdnyire: 4092 ref., 120 r. kath., 370 zsidó, 30 óhitü lak., ref. anyatemplommal. Tagositott határa 19,000 hold, mellyből szántóföld 11,000, kaszálló 5000, erdő és bokros hely, mellynek nagyobb részét kaszálni lehet 4000, legelő semmi, hanem minden évben a szántóföldeknek $^2/_3$ használtatik legelő helyett. Urbéri birtok 113 telek után 4746 hold, majorsági föld 14354 h., de mind a kettőnek közlegelő hiánya miatt csak $^1/_3$a használható. Földe silányhomok, de rozsot meglehetős mennyiségben terem, továbbá zabot, tengerit keveset, krumplit bőséggel; árpa, buza nem termesztetik, ellenben hires és nagy görögdinnyéi országszerte ismeretesek. Végre van egy szeszgyára, Budaházy Imréé. Birtokosok: Debreczen városa, Budaházy Ferencz, Imre, Zsigmond, Gábor és Lajos, Bige Márton, Hunyady Sándor, Reviczky Menyhért és László, Vass Benjamin, Thudd József, Jan-

kovics és Kulcsár örökösök, Fábián, Huszti ivadékok.

Sámson, magyar falu, Somogy vmegyében: 703 kath., 9 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. F. u. a közönséges papnövendék ház. — Ut. p. Nemes-Vid.

Sámson, népes magyar puszta, Csongrád vmegyében: 1500 lak. $^2/_3$ ref. $^1/_3$ kath., kik többnyire kertészek Hold-Mező-Vásárhely határain, a Károlyi grófok birtoka.

Sámsonháza, lásd Sámsonháza.

Sáncz, puszta, Bihar vmegyében, Poklostelek mellett, Baranyi család birtoka.

Sáncz, népes puszta, Somogy vmegyében Nagy-Kanizsával határos: 150 magyar kath. lak. F. u. herczeg Batthyáni Filep, kinek majorjához tartozik $177^6/_8$ h. szántóföld, $152^6/_8$ h. kaszálló és 370 h. magánylag használt legelő.

Sand, magyar falu, Somogy v.-megyében: 330 kath., 344 ágostai, 18 zsidó lak. Van ágostai temploma és lévitája, dombos és termékeny határa, szőlője. F. u. Szegedy Károly, cs. k. kamarás. Ut. p. Iharos-Berény 1 óra.

Sandal, orosz-tót falu, Sáros vmegyében, Zemplén szélén, Radoma fiókja: 96 r. 240 g. kath. 62 zsidó lak. Sovány határ. F. u. Keczer. Ut. p. Eperjes 2 óra.

Sandberg, falu, Zólyom vgyében, Urvölgye mellett: 105 kath., 29 evang. lak. F. u. a kamara. Ut. posta Beszterczebánya.

Sándor, szerb falu, Bács vmegyében, a palicsi tó mellett, Szabadkához 1 mfd., 700 n. e. óhitü, 80 kath. lak., óhitü anyatemplommal. Határa 1100 □ ölével 4449 hold, mellyből urbéri szántóföld 60 telek után 2108 hold, rét és beltelek 1440 h., jó legelő 744 hold, utak 157 hold. Majorság nincs. Földje második osztálybeli. Birja Szabadka város.

Sándor, puszta, Veszprém vármegyében, Veszprémhez 2 óra.

Sándor, puszta, Szathmár vmegyében; itt végződik az ecsedi láp. F. u. többen. Szalka és Szamosszeg közt. Ut. p. Nyir-Bátor.

Sándorf, tót m. v., Nyitra vmegyében: 1139 kath. 104 zsidó lak. — Van kath. paroch. tempoma, és Synagoga. Egy fertálynyira innen láthatók a régi korlátköi várnak omladékai a Fejér hegyek északi csucsán. Ut. p. Nagyszombat.

Sándorfalu, német falu, Szathmár vmegyében, Béltekhez közel: 567 rom., 20 gör. kath., 8 zsidó lak., r. kath. anyatemplommal. Határa hegyes, völgyes és sovány; erdeje derék; szőlőhegye sok bort terem, de a melly nem állandó; a falu viz dolgában igen nagy szükséget szenved. F. u. gr. Károlyi ház.

Sándorfalu, oláh falu, Szathmár vmegyében, közel F. Bányához: 355 g. kath. lak., fil. templommal, kevés tengeri és széna termesztéssel. F. u. a kamara.

Sándorfalva, orosz falu, Mármaros vmegyében: 445 g. kath., 105 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Határa hegyes és róna de sovány; sóbányája megszünt, de vannak bővizü sós forrásai. Birják: a kincstár, b. Kemény, Réthy, gr. Toldy, Pogány, Szőlősy.

Sándorháza, magyar f., Zala vmegyében 568 kath., 6 zsidó lak. F. u. többen. Pölöske falu és patak mellett. Ut. p. Egerszeg.

Sándorháza, igen szép uj német falu, Torontál vmegyében, Billjethez közel: 1259 kath. lak., paroch. templommal, az urad. főtiszt saját lakával. Határa 3475 h. 1600 □ ölével, mellyből 2424 h. szántó, 606 h. kaszálló de ez is feltöretett, 300 h. le-

gelő, 145 h. kéthely. És ez mind majorsági, mert ámbár 1832-ben e földek a lakosoknak szerződésileg átadattak, de olly feltétellel, hogy majorsági természetüket megtartsák. Ezenkivül van még az uradalomnak itt 400 h. sajátilag kezelt majorsági földje, s nem messze a faluhoz nagyszerü sör és pálinkafőző háza. Birja a zágrábi püspök. A föld gazdag fekete porhany, melly szép tiszta buzát és kukoriczát terem.

Sándorhegy, német f. Vas vmegyében, 146 lak. F. u. b. Sennyei. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Sándorszállás, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Keresztur fiókja: 8 kath., 10 ref., 6. evang. lak.

Sándori, puszta, Hont vármegyében, Stelcz és Csábrág közt. Ut. p. Ipolyság $3^1/_4$ óra.

Sándori, puszta, Zala vmegyében, Pacsa mellett, erdővel és jó szántó földekkel.

Sánkfalu, helység, Gömör v.-megyében, Harkács tőszomszédságában, a Jolsva és Kövi völgyéröl lejövő, s itt összevágó országút mentiben a Turócz vize mellett lapos helyen fekszik. A lakosok száma 458 megy, kik föleg r. kath., és mindnyájan magyarok. A közbirtok áll 12 urbéri, $10^5/_8$ majorsági telekből, 26 zsellérből és 7 lakóból; 1096 hold erdőből; a Túrócz vizén van Dráskoczi Sámuel urnak malma. E helységet Dráskoczi Sámuel ur birja, — a lakosok fazekasok mindamellett mindent megtermő szántóföldjeiket is jól mivelik.

Sankfölde, puszta, Gömör v.-megyében, Harkács mellett.

Sankócz, puszta, Zemplén v.-megyében, malommal és korcsmákkal, Vecséhez $^3/_4$ óra.

Sántos, magyar falu, Somogy vmegyében, hegyes erdős vidéken, 300 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Szigetvárhoz 5 óra.

Sáp, puszta, Nógrád vmegyében, Heréd mellett. Határa kiterjedését lásd Herédnél, birtokosai is ugyan azok.

Sáp, magyar falu, Poson vármegyében, a kis Duna bal partján, Csekfészhez $^1/_2$ óra. Számlál: 288 kath., 14 zsidó lak. Van sok gyümölcse, rétje, jó legelője, erdeje, kása malma. F. u. gr. Pálffy Ferencz, s más nemesek.

Sáp, magyar falu, Abauj vmegyében: 50 kath., 163 evang., 56 ref., 7 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Stikcsó.

Alsó-Sáp, tót falu, Nográd vármegyében, 450 kath., 19 evang. lak. Határja buza termesztésre hasznosabb mint szölő mivelésre. Van itt kath. anya templom, egy, századok előtt épült 8 szegletü toronnyal. F. u. a Váczi püspök. Ut. p. Vácz $1^3/_8$ m.

Felső-Sáp, tót falu Nógrád v.-megyében: 422 kath., 25 evang. 4 zsidó lak. Földje hasznosabb az öszi vetésre, mint a bor termesztésre. F. u. Baloghi Tadé és László. Ut. posta Vácz.

Tápio-Sáp, magyar-tót falu, Pest vmegyében, Pesthez keletre $4^1/_2$ mfd.: 1300 kath. lak., paroch. templommal. Két urasági lakház. A falu szép és tágas völgyben fekszik; van termékeny buzatermő földje, Szőlőhegye, erdeje, sör és pálinkaházai, vizimalmai. A falu közepén levő tóból egy patak folydogál ki. Birja a Sőtér nemzetség.

Sári-Sáp, tót-magyar falu, Esztergom vmegyében, Ut. posta Nyerges-Ujfalu. Határa 2538 hold, mellyből 1601. h. szántóföld, 344 h. rét, 76 h. szőlő, 507 h. legelő és 10 h. erdő. Ebből urbériség 1041 h. majorsági 560 h., a legelő közös. Földje a lapályban fekete és igen termékeny, dombokon sárga agyag. Lakja: 968 r. kath., saját paroch. templommal. Van itt urasági tisztlak, szeszgyár.

Nevezetességei közé tartozik: a kőszén bánya, egy patak, melly jeles 3 malmot forgat, meleg-forrás, nádas tó, hajdan Cacadriburgi várhegy, babályi kőszikla-hegybarlang. Birja gr. Sándor Móricz, s a bajnai urad. tartozik.

Nagy-Sáp, magyar falu, Esztergom vmegyében, hegyek közt kies völgyben, egy részről kies szőlőhegyektől, más oldalrul erdőktől környezve. Határa 3142 hold, mellyből 1844 h. szántóföld, 314 h. rét. 500 h. legelő, 224 h. szőlő, 260 h. erdő. Ebből urbériség 1890, majorság 1252 hold. A föld fekete agyag, és igy minden gabonanemnek kedvező. Van egy nádastava, melly 2 malmot hajt. Lakja: 1358 lélek, kik, 209 r. kath. kivéve, reformatusok, saját egyházzal és pappal; a kath. fiókegyház Bajna anyához tartozik. Birja gr. Sándor Móricz, s a bajnai urad. tartozik. Ut. posta Nyerges-Ujfalu.

Sáp, puszta, Borsod vmegyében, Edelény és Damak közt: a Sápi ér mentiben, részint hegyes erdős, részint lapályos, völgyes vidéken. Edelényhez tartozik Szász Coburg herczeg majorjával.

Sáp, puszta, Külső-Szolnok vármegyében, Czibakházához 1$^1/_2$ óra: 11 kath. lak. F. u. a Roth örökösök, s a Borbély nemzetség.

Sáp, magyar nemes helység, Szabolcs vmegyében, közel Földeshez: 3 r. kath., 1100 ref., 10 zsidó lak., ref. anyatemplommal, gazdag fekete szántóföldekkel, szép marhatartással. F. u. Balogh, Bagosy, Barcsa, Barnóthy, Csapó, Desseő, Demjén, Gesztty, Gyarmaty, Gyöngyösy, Harangy, Hunyady, Halász, Ispán, Jámbor, Katona, Kassay, Körtvélyessy, Madarász, Mile, Nagy, Nógrády, Onadi, Ritók, Szabó, Széles, Topa, Veres, Szilágyi, Sebes, Ladányi.

Sapinecz, orosz falu, Sáros v.-megyében, Radoma fiókja: 3 r., 210 g. kath. lak. Gör. anyaszentegyház. F. u. Szirmay János. Ut. posta Bartfa, 2 óra.

Sár hajdan Saár, magyar falu, Heves vmegyében, egy kis órányira Gyöngyöstől keletre: 2200 kath., 6 zsidó lak., kath. paroch. templommal, több szép uri és tiszti lakással. Lakosai gabonát is termesztenek ugyan, de főképen bor termesztésből táplálják magukat, melly szinére vörös, jóságára pedig a hires visontaival egyenlő. Nevezetes ezen helység régi apátursáról, a minthogy egy dombon valamelly monostor maradványát most is szemlélhetni; továbbá Sámuel Aba király' sirboltjáról, melly kősziklába van vágva, s a b. Baldachi hires, szinte kősziklába vágott pinczéjének egy különös szakaszában találtatik. Mellette bizonyos márvány táblán felirás is olvasható, de ezt csak b. Haller állíttatta fel, évszám nélkül. F. u. gr. Eszterházy, b. Podmaniczky Lajos, b. Baldachi, Ocskay, b. Orczy, Sághy, Petrovay, Perlaky, Borhy, Hazuga, Halasy, Sávoly.

Sár, kis orosz falu, Szathmár vármegyében, a Sár vize partján, mellyben halat, csíkot, teknősbékát halász. 8 romai, 138 g. kath., 6 ref. lak., s egy fil. görög templommal. Földje kevés, de jó; rétje több; a homoki köz erdőn kivül még két erdeje van. Ut. p. Szathmár.

Sár, magyar f. Vas vmegyében, 488 kath. lak. A sárvári urad. tartozik.

Sára, magyar falu, Zemplén v.-megyében, a Hegyalján, Liszkához $^1/_2$ óra a. Bodrog vize mellett, az árviz által gyakran sziget módra körülvéve. Határa 976 hold, mellyből szántóföld 230 h., 1084 □ öl, rét 326 h., legelő 98 h., 1019 □ öl, szőlő 27 h. 1045 □ öl. erdő 228 h. 850 □ öl, gyümölcsös 15 h., 318 □ öl. tavak 48 hold,

1176 □ öl. Urbériség 60 h., szántó, rét 25 h., legelő 50 h., minden gyümölcsös. Majorság; 163 h. szántó, 293 h. rét, legelő 48 h., az egész erdő. Földje terem gabonát, árpát, zabot középszerüen, állattenyésztése az árvizek miatt csekély. Lakja 159, többnyire reformatus. Nevezetesebb tavai a Pozsáros és Zátony. Birja Lónyai Gábor.

Alsó- és Felső-Sárad, 2 orosz falu, Bereg-Ugocsa vgyékben, 728 g. kath., 6 zsidó lakossal, 2 fil. szentegyházzal. Határuk dombos, völgyes, Felső-Sáradé soványacska, de Alsó-Sáradé termékenyebb; erdejök szép. A n. szőlősi uradalomhoz tartoznak. Ut. p. Nagy-Szőlős.

Sáránd, magyar falu, Bihar vgyében, Debreczenhez, melly utolsó postája, 1½ mfdnyire, homokos térségen, 1513 reform. lak., s anyatemplommal. Határa 3894½ hold és 104 □ öl, mellyből belső telek 83¾ h., haszonvehető legelő 486, 3 fordulóra osztott szántóföld 1420½, a nagymezőbeli mindenkor tilalmas földek 1315¾ h., káposztás 5¼ h., szőlőskert 46¼ h., cseres erdő 196, laposok 71¼ h., vizállások 119¾ h., a nagyon ritkán használható szíkek 148¾ hold, és 371 □ öl. Birtokosa Eszterházy herczeg, kinek itt egyéb majorsága nincs 150 h. cserés erdőnél és 20¾ h. szántóföldnél, a többit a lakosok még 1813-ban tett szerződés szerint szabad adás vevés mellett birták mindig, érette évenként 2400 vfrtot fizetvén, mert Sáránd is hajdan hajdu-szabadsággal élt. Földje nagyobb részt sárga homokos, kisebb részben fekete homok, hátas vadföld, vagy vad szík és vizenyős. Juhokat nem tarthat a szük legelő miatt, járó marhát is keveset.

Sarbó, orosz falu, Sáros vgyében, Galiczia szélén, a makoviczi uradalomban, 59 római, 78 gör. kathol. lak. Üveghuta. Nagy bikkes erdő. Ut. p. A. Komarnyik.

Sárd, magy. m. v. Somogy vgyében, 899 kath., 10 ref., 12 zsidó lak., kath. fiókszentegyházzal. Jeles kastély és kert. Határa néhol homokos, de termékeny. F. u. Somssich Miklós, ki a birka nemesitésben igen előre ment. Ut. p. Lak 3 óra.

Sárd, (Belső), magyar falu, Zala vgyében, 128 kath. lak. Az elébbeni helység mellett fekszik.

Sárd, (Külső), magyar falu Zala vgyében, 114 kath. lak. F. u. többen. Szilvágy mellett. Ut. p. A. Lendva.

Sárfő, tót falu, Posony vgyében, Posonytól 2 postaállásra, a nagyszombati országutban. Számlál 827 kath., 5 evang., 6 zsidó lak. Van kath. par. temploma, postahivatala, vendégfogadója, jövedelmes vizimalma a Csádé patakján. Fekete sárga agyagos földjei jó rozst teremnek. Szőlőhegye pedig közönséges fejér asztali borral szolgál; legjobb a vörös hegyen termett. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Sárfő, tót falu Nyitra vgyében, Radoszna mellett. Számlál 611 kath., 46 zsidó lak. Van benne kath. paroch. templom, Synagoga, továbbá egy kastély és kert, tehenészet. Földje termékeny. Szőlőhegye, erdeje s jó legelője van. F. u. Zerdahelyi nemzets. Ut. p. N. Ripény.

Sárfő, puszta, Bihar vgyében, Diószeg határához tartozik.

Sárhida, magyar falu, Zala vgyében, 423 kath. lak. F. u. többen. Bak és Böczfölde közt, ut. p. Egerszeg.

Sári, (Kis és Nagy), 2 egymás mellett levő tót falu, Bars vgyében, 131 kath. lak. F. u. Tajnay fam. Ut. p. Verebély.

Sári, tót falu, Pest vgyében, Pesthez 4 mfd., 1400 kath. lak., s paroch. templommal. Igen lapályos vidéken fekszik, mellyet a Turján tavaszszal

el szokott önteni. Sok széna; kies erdő. Birja b. Laffert.

Alsó-Sári, puszta, Veszprém vgyében, Mező-Komáromhoz közel.

Felső-Sári, népes puszta, Veszprém vgyében.

Puszta-Sári, puszta, Somogy vgyében, gr. Hunyadi Józsefé. Szép kastély és kert. Nevezetes gazdaság jeles schweiczi tehenészettel sajtcsinálással, ménessel és merinó-tenyésztéssel. Kéthely mellett fekszik, s ut. p. Marczali.

Sarkad, puszta, Zemplén vgyében, Girnics fiókja. Ut. p. Miskolcz 3 óra.

Sarkad, magyar falu, Somogy vgyében, 56 kath., 180 ref., 5 zsidó lak. F. u. gr. Festetics László. Ut. p. Berzencze $^3/_4$ óra.

Sarkad, magyar mezőváros, Bihar vgyében, a Váradtól Gyulára vivő országutban, Váradhoz 8, Gyulához 2 mfdnyi távolságra. Posta helyben. Népessége 5269 lélek, kik közt ref. 5000, r. kath. 160, óhitü 32, zsidó 77. Van ref. anyatemploma, mellynek bádoggal fedett tornya különös modorra van épitve. Egész urbéri telek $26^5/_8$, mellyet 90 jobbágy bir; zsellér van 640, lakó 115, kézmüves 51. A határ kiterjedése mintegy 22,000 hold; ebből urbéres szántó 628, kaszálló 374, legelő 3000 hold; a többi majorság. Tölgyes erdeje szép, de szőlőskertje felette silány bort ad. A föld minősége nagyobb részben szíkes vagy szurkos fajta, melly a zabot is csak esős időben termi jól meg. De a Misö nevü fordulója gazdag termékenységü. Rétje legelője elég levén, a közlakosok is szép és sok szarvasmarhát tenyésztenek, de jó lovakat egyátalában nem akarnak tartani, mert ezeket mindjárt ellopjak. A földesuraság gulyája országszerte hires czímeres marhákat nevel. A lakosok pedig fog- és vöröshagymát s sárgadinnyét nagy mennyiségben termesztenek. Határát a Fekete-Körös folyja át, melly árvizével gyakran nem csak a legelőt és kaszállót, hanem a szántóföldek nagy részét is elboritja. Innen a Gyulára vivő országut töltéseken visz, mellyeken talán az egész országban legroszabb ut van sáridején. Hetivásárt nem tart, csak 4 országos-vásárt Sz. György, Urnap, Simon Judás, Tamás apostol hetiben, mindenkor Hétfőn, a kirakodó s baromvásár együtt tartatván. Birtokosa gr. Almásy Alajos. Hajdani várát Löwenburg cs. tábornok rontatta le 1711-ben.

Sarkad, orosz falu, Beregh vgyében, Nyiresfalvához $^1/_2$ órányira, 300 g. kath., 7 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn.

Sarkad, puszta, Szabolcs vgyében, Csegéhez tartozik, 5 zsidó lak. F. u. gr. Vay Ábrahám.

Sárkány, magyar falu, Esztergom, az uj rend sz. Komárom vgyében, kies völgyben, Gyiva, Libád, Béla, Köbölkut és Magyar-Szölgyén közt, Esztergomhoz $1^1/_2$ mfd. Lakja 298 kath., kiknek helyben egy dombon egyházuk van, melly Köbölkut fiókja. Határa dombos, de termékeny, részint televény, részint agyag föld lévén. A falu mellett levő rétség már kiszárittatott. Urbéri szántóföld 143 hold, rét 67 h., szőlő 278 kapa. A majorsági föld kiterjedése nem tudatik, de van erdeje is az uraságnak. Birják e kis falut Koller ur, kinek itt szép lakháza, gyönyörü 15 holdnyi angolkertje és gyümölcsöse van, és Bertók László özvegye.

Sárkány, puszta, Zemplén vgyében, Ujhelyhez $4^1/_2$ óra.

Sárkány, német falu, Székesfejér vgyében, a megyének azon csucsában, hol Komárom és Veszprém összeütközik, 644 kath., 12 zsidó lak., kath. paroch. templommal, vendégfo-

gadóval, hegyes határral. A moóri uradalomhoz tartozik. Ut. p. Moór.

Bő-Sárkány, magyar falu, Sopron vgyében, ut. postája Csorna 1 1/2 mfd., 1150 r. kath. lak. s paroch. templommal. Róna határa 3000 hold, mellyből 1500 h. szántóföld, 1500 h. rét, legelő és füzes. Fekete földje főleg buzát, kevesebb rozsot, árpát, zabot, tengerit, sok burgonyát terem. Szenája sok, szép lovakat, s a Rápcza áradásaiban nagy mennyiségü ludat tenyészt. Birja h. Eszterházy.

Szil-Sárkány, magyar falu, Sopron vgyében, Csornához délre 1 1/2 órányira, a pápai országutban, 718 r. kath., 518 evang., 4 ref., 60 zsidó lak., kath. és evang. anyaszentegyházakkal. Róna határa tagositva van. s ebből szántásra mintegy 2200, rétnek és legelőnek 1796 hold használtatik. Földje fekete agyag, s kitünő szorgalommal miveltetik. Legtöbb a tiszta buza, aztán rozs, árpa, zab. Bükköny, luczerna, lóher nagy mennyiségben terem; őszi repcze is kisebb mértékben. Birják Högyészy Pál, Potyondy család, és több közbirtokosok, kiknek csinos lakházaik vannak itt, s jeles gazdaságot és birkatenyésztést üznek.

Sárköz, magyar - orosz falu, Szathmár vgyében, Szathmárhoz 3 mfdnyire, a nagybányai, szathmári, ugocsai, máramarosi nagy országutban, 432 romai, 520 gör. kath., 341 ref., 8 zsidó lak. Fekszik egy térségen, s nevét vette a Sár-Eger és Rákta-Eger között való fekvésétől, mellyeken a vármegye költséges hidakat tart. Van romai kath. és ref. anyatemploma, az uraságnak négyszegü 3 emeletes kastélya, nagy majorsága; szép tehenészettel együtt, jó bort termő szőlőhegyei, termékeny szántóföldje és rétje. Nevezetes erdeje, mellyben a Tana a Túr vizével egyesül, tölgy, bik, éger, cserfás. Fris forrásai szinte emlitést érdemelnek. F. u. b. Vécsey Miklós.

Sárköz, kertész telep, Torontál vgyében, a párdányi uradalomban. Az egész áll 18 házból, s mindenik ház kap felében 16 hold (1600 □) földet, melly tesz 288 holdat. A föld fekete, s gazdag termékenységü, de az árvizek néha elöntik, bár töltések védik a határt a majorsági földekkel együtt. Lakosai kath. magyarok többnyire, de vannak németek is és zsidó, összesen 156 lélek.

Sarlósár, puszta, Pest vgyében, Tatár-Szent-Györgyhöz délre, homokos határral.

Sarluska, tót falu, Nyitra vgyében, Üzbégh mellett, 303 kath., 23 zsidó lak. F. u. a nyitrai káptalan. Ut. p. Nyitra.

Sarluska, tót falu, Nyitra vgyében, a thuróczi postautban. N. Rippényhez 1/4 órányira, 135 kath., 10 zsidó lak. F. u. gr. Berényi.

Sármellék, magyar falu, Zala vgyében, 958 kath., 21 zsidó lak., paroch. szentegyházzal, termékeny rétekkel. F. u. gr. Festetics Tasszilo, és a Bogyay család. Keszthelyhez 1 mfd.

Sáró, (Kis), magyar falu, Bars vgyében, a Garan jobb partján, az Esztergomból Lévára vivő országutban, 15 kath., 263 ref. lak. Ref. anyatemplom. F. u. az esztergomi érsek. Ut. p. Zeliz.

Sáró, (Nagy), magyar falu, Bars vgyében, az elébbeni helység mellett, 300 kath., 230 ref., 12 evang. lak. F. u. többen. Határa mind a két Sárónak bő termékenységü, de árviz járja. Legelője, szénája sok, erdeje kevés.

Sárok, rácz-német falu, Baranya vgyében, 121 kath., 460 óhitü, 7 zsidó lak. Óhitü anyaszentegyház. Termékeny róna határ. F. a. Károly főherczeg örök. Ut. p. Baranyavár.

Sárospatak, szabadalmas magyar város Zemplén vgyében, Kassához 9, Debreczenhez 11, ut. postájától, Ujhelytől 1 mfd. távolságra igen szép regényes vidéken. A város tulajdonképen 2 részből áll, u. m. Sáros-Nagy-Patakból a Bodrog vize jobb partján, és Sáros-Kis-Patakból, a Bodrog bal oldalán, s e két testvér várost, 34 öl hosszu, kölábakon álló fahid köti össze. A házak száma 800; a népesség pedig 4180 lélek, kik közül 1800 reform., 1200 r. kath., 900 gör. kath., 264 zsidó, 16 n. e. óhitü. Tulajdonképeni birtokosok (polgárok) száma 800, s ezek közül választott polgár 102, kézmüves 448, kereskedő 6. A város határának kiterjedése 24,292 hold, mellyből belsőtelek 320 h., szántóföld 972 h., s ebből homokos 406 h.; legelő, 4000 h., erdö 5000 h., mellynek fele épületfát is ad, fele cserjés; rét 4500 h., szőlőhegy 2500 h., teljesen haszonvehetlen, csupa tó és nádas 7000 h., ámbár az egész kaszálló és legelő föld is az árvizek miatt bizonytalan használatu. A szántóföld jó mivelés mellett mindent jól meglerem; bora a többi hegyaljai borokhoz hasonló jóságu; köbányái felette becses malomköveket szolgáltatnak. Legnevezetesebbé teszi Sárospatakot a reformatusok régi s mind e mai napig virágzó Collegiuma (már 1550-ben theologia, s philosophia tanittatott itt). 24,000 kötetre menő könyvtárral, 15 oktatóval és 300,000 forint alaptökével. Továbbá van itt reform., romai és gör. kath. anyatemplom, kath. kórház 20,000 frt. alapitványnyal 12 gyámoltalan számára; szintc ref. szegényház, mellynek alapja eddig csupán a ház, és 1000 váltó forint; gyógyszertár, fa- és deszkakereskedés, hires jóságu gyufagyár. Épületei közt legnevezetesebb az ugynevezett Rákóczy vár, melly jelenleg herczeg Breczenheim Ferdinánd laka, körülte pompás. és nagy költséggel készült angolkert, melly a tulajdonos szivességéből a nagy közönségnek nyitva áll; — a két utczára néző reform. főiskola, a kovácsutcza felől elvezető országut melletti mulatókerttel. Földesura a városnak Breczenheim herczeg volna, s egy uradalom innen is veszi nevét, de maga a város 1836-ban 300,000 pengőforintért magát örökösen megváltá.

Kis-Sáros, tót falu, Sáros vgyében, Eperjeshez nyugotra ½ mfd., 478 kath., 89 evang., 10 zsidó lak. Szántóföldje meglehetös; erdeje igen nagy. A faluhoz délre 1½ órányira van a hires kis-sárosi savanyuviz. Ebben igen sok szénsavany, kénkösavany-szesz és vas találtatik; mellyre nézve felette erős és ingerlő kigőzölgése a kisebb madarakat vagy állatokat megszéditi. Használ a bőr betegségekben, fekélyben és petyhedt sebekben, csúzban. F. u. többen.

Nagy-Sáros, tót m. v. Sáros vgyében, Eperjeshez északra 1 mfd.-nyire, a Tarcsa mellett, 2515 r. kath., 88 evang., 202 zsidó lak. Kath. par. templom. Nagy emeletes kastély. Számos nemes udvar. Szántóföldjei hegyesek, s közép termékenységüek; legelője, erdeje elég; lakosai közt sok timár, varga, posztós és kertész számláltatik. II. Béla idejében királyi város volt, de szabadságát Zsigmond alatt, kinek pénzsegedelmet adni megtagadott, elvesztette. II. Rákóczy Ferencznek kedves lakhelye vala, s itt is fogatott meg 1701-ben, mint ezt látni Eperjes leirásánál. Mostani földesurai a gróf Wolkenstein örökösök. — A városon fölül északra, egy magas, fenyves erdővel benőtt hegy tetején áll a régi és sok tekintetben nevezetes sárosi vár. Ez 8 ölnyi magas bástyával, s több toronyforma fellegváracskával van körülvéve; de 1660-

ban a var maga bizonyos közkatona vigyázatlanságából puskapor által levegőbe repült. Azért most csak omladékok, a vár udvarában ribizke s püszke bokrok találtatnak, s egy mély kút, melly igen jó vizet szolgáltat. A várból elragadó kilátás esik a Tarcsa gyönyörü völgyére, és Sáros nagyobb részére.

Sárosd, magyar m. v. Székesfejér vgyében, 630 kath., 22 ref. lak., kath. plebániával. Homokos határ. Tágas legelő. F. u. ½ gr. Eszterházy János, ½ gr. Eszterházy Pál örökösei A várostól csak egy patak választja el Puszta-Sárosdot. 199 kath., 27 ref., 2 evang. lak. Birja ezt gr. Eszterházy Pálné, született gr. Csáky asszonyság. Itt van az uraság kastélya egy csinosan elrendezett kerttel, egy válogatott schweiczi tehenészet; s egy nem nagyon rég ültetett Josephina nevü liget. Ez az előtt haszontalan posványság, homokos mocsárhely volt, most azonban a lelkes grófnő szorgalma által, egy angolkert formára, mesterséges fasorokkal keresztülhasított kies erdő, melly halas tóval, 2 Diána szobrával, s több honi s külföldi csemetékkel dicsekszik, kiterjedése 100 hold. — Ut. p. Adony 2 mfd.

Sárosd, magyar falu, Zala vgyében, 451 kath. lak. F. u. többen. Szegvár fiókja, Sümeghez 1½ óra.

Sárosfalva, magyar falu, Poson vgyében, Somorjához 2 óránnyira, a szerdahelyi országut mellett. Csak egy széles utczából áll, mellyben sok derék urasági lakházakat és egy csinos kápolnát láthatni. Szántóföldjei jó buzát, árpát, zabot teremnek. Legelője bő; rétje kevés; erdeje nincs. — Számlál 218 kath., 24 zsidó lak. F. u. a Bittó nemzetség férfi ága.

Sárosfő, puszta, Zala vgyében, erdős videken, Gyepü mellett, Sümeghez 1 óra.

Kis-Sároslak, magyar falu, Vas vgyében, 68 kath., 72 ref. lak. F. u. Szegedy, b. Mikos, s többen. Körmendhez 1 óra.

Német-Sároslak, Monshendorf, német falu, Vas vgyében, közel a Pinka vizéhez, 758 kath. lak., paroch. szentegyházzal, szép lótenyésztéssel. F. u. h. Batthyáni.

Sárosszék, Kodn Zücken, német falu, Vas vgyében, a Pinka mellett, 386 kath., 2 evang. lak., kik igen szép lovakat nevelnek. Földjei, kivált rétjei igen jók. Az uraság hat kerekü liszt- és fürészmalma jövedelmes. F. u. gr. Erdődy György. Ut. p. Szombathely 3¼ óra.

Sárpataka, Mikroluch, tót falu, Sáros vgyében, Bártfához nyugotra ½ mfd., a Tapoly mellett, 256 kath., 250 evang. lak. Kath. paroch. templom. Kövér rétek. Vizimalom. F. u. Bártfa.

Sarród, németül Schrollen, magyar falu, Sopron vgyében, a Fertő tava mellett, közel Eszterházához, 690 kath. lak. Határa homokos; rétje, legelője posványos; sok fejes káposztát termeszt és sok ludat tenyészt; erdeje, szőleje nincs. Birja h. Eszterházy Pál.

Sárszeg, magyar falu, Zala vgyében, 154 kath lak. F. u. többen. N.-Kanisához 1 óra.

Sárszeg, oláh falu, Bihar vgyében, lapályos helyen, ut. p.. Székelyhid 2 mfd. Lakja 350 n. e. és egyes. oláh. Határa, melly részben lapályos, részben dombos, 1253 hold, mellyből szántóföld 402 h., rét 124 h., használható legelő 497 h., és 200 h. vizmosás, utak, tövises helyek, és 30 h. erdő. Ebből majorsági föld 30 hold szántó, 30 h. erdő. Földje agyagos, és elég termékeny határát a Gyepes folyó öntözi, s a kutyaharapás nevü dombo ldalból foly ki egy igen tiszta forrásviz Kuits kút név alatt. Ebből a

forrásból folydogáló viz a legelőn keresztül egy Papsár nevü mocsárt idéz elő. Birtokosa a szentjóbi apáturság.

Sárszögh, puszta, Heves vgyében, lásd Czibakháza.

Sarud, magyar falu, Heves vgyében, rónaságon, ut. postája Kápolna. Van 1692 r. kath. lakosa, anyatemploma. Határa 6000 hold, mellyből szántó 1232 h., kaszálló 1000 h., legelő 1884 h., 1884 hold posványos és mocsáros kely, miután a határt a kis Tisza és Laskó nevü patak nedvesiti. Földje fekete, s minden gabonanemet jól megterem; legelője sok helyt szíkes; szarvasmarhát sokat és szépet tenyészt. Birja a szathmári püspök, kinek itt semmi majorsága nincsen.

Sarvaly, puszta, Zala vgyében, erdős vidéken, Sümeghez $^3/_4$ óra.

Sárvár, Sassin, lásd Sasvár.

Sárvár, magyar m.v., Vas vgyében, a Rába és Gyöngyös vizek mellékén, Szombathelyhez 3 $^1/_4$ óra, 1300 300 evang. lak., kath. és evang. anyatemplomokkal. Van itt nagy uraségi várkastély, postahivatal, vendégfogadó, szép birkatenyésztés. Birtokosa Estei Ferencz főherczeg, modenai uralkodó.

Sárvár, puszta, Abauj vgyében, F. Novaj fiókja, 13 kath. lak.

Sárvölgy, puszta, Nográd vgyében, 19 kath. lak. Salgó-Tarján filial.

Sas, magyar falu, Szolnok vgyében, a Tisza bal partján, Szolnokhoz délre 5 mfd., ut. postája Alpár. Lakja 1500 lak., kik többnyire reformatusok, anyaegyházzal. Határa 5220 h., mellyből szántó 768 h., rét 3403 h., legelő 841, szőlő 213, erdő 141 hold. Ebből urbéri szántóföld: 632 h., kaszálló 193 $^1/_2$ h., legelő 841 h., erdő 141 h., nádas 117 hold. Majorsági szántóföld 136 h., rétség 3210$^1/_2$ hold. Földje mocsáros, lapos és csak középszerű. A marhatenyésztést az árvizek korlátolják. Birja Luby Imre és gr. Tige Lajos.

Sas, Mező-Sas, magyar m. város, Bihar vgyében, a Sárréten, erdőtlen sikságon, Debreczenhez, melly utolsó postája 5$^1/_2$ mfd., 1279 ref. lakossal, s paroch. templommal. Szerződéses hely, s van itt 211 földesgazda, 19 zsellér, 4 lakó, 7 kontár. Határa 3000 hold; ebből régi szántóföld 1000 hold; kaszálló (mellyből mennyi van már feltörve, nem tudhatui) 2000 hold; külön kiszakasztott legelő nincs, hanem két fordulóra használtatván a határ, egyik évben egyik, másik évben másik forduló használtatik legelőnek. Földesuri majorság itt nincs. Nagyobb része a határnak szík vagy szíkes föld, s csak zabot terem kitünőleg, de háromszori szántás után tiszta buzát is szépen ad. Lakosai szorgalmas földmivelők, és jeles szarvasmarhát tenyésztenek. Folyóvize nincs, de van egy állóvize, mellyet Kutasnak neveznek, s ez még soha sem apadt ki. Birtokosa h. Eszterházy; egyébiránt Sas egy a derecskei herczegi uradalomhoz tartozó 10 község közül, mellyek hajdan hajduvárosok voltak. Ezért Sas is urbért soha sem szolgált, hanem szerződés mellett birta magát, mióta hajdui szabadságát elvesztvén, földesur alá került.

Sásd, magyar falu, Baranya vármegyében, térségen, Pécshez 4$^1/_2$ óra, a dombovári országutban, 351 kath., 3 zsidó lak., paroch. templommal. Határa, mellyen a sásdi patak foly keresztül 582 hold, mellyből urbéri belsőség 16 h., szántóföld 360 h., rét 145 h., legelő 35 h.; majorsági beltelek 69 hold. Van itt egy 6 holdnyi mocsár is, mellyben jó faju pióczák fogatnak. Birja Eszterházy herczeg.

Sásdi, puszta, Zala vármegyében, Köveskálhoz közel, Tapolczához 1$^3/_4$ óra.

Sáska, magyar falu, Zala vgyében, egy magánálló hegy tövében, 643 kath. 13 zsidó lak., szép erdővel. F. u. h. Eszterházy. Tapolczához 1 óra.

Saskő, (Váralja), Sachsenstein, tót falu, Bars vgyében, a Garanbal partján, Sz. Keresztihez $^1/_2$ mfd., 199 kath. lak. Mellette láthatni a hegyre épült omladozó állapotban lévő Saskő várát, mellytől egy egész kamerális uradalom veszi nevezetét. Selmeczhez $3^1/_2$ óra.

Sásomháza, tót falu, Nográd vgyében, 5 kath., 635 evang. lak. Fekszik Fejérkő régi vára alatt, egy hegyoldalban, mellyben néhány esztendőkkel ezelőtt az ősvilág legnagyobb állatjának, t. i. Mammutnak főcsontjára találtak, s ezt a pesti muzeumban most is láthatni. F. u. Fáy s t.

Sássova, orosz falu, Sáros vgyében, Kurima fiókja, 15 r.,211 g.kath., 8 zsidó lak. F. u. többen. Ut. postája Bártfa.

Sasvár, (Sassin, Schossberg), vegyes tót-német m. v. Nyitra vgyében, a Miava vize mellett, Poson vgye szélén, Posontól 8 mfdnyire. Lakja 2386 kath., 1 evang., 439 zsidó vagyonos lakos. Nevezetessé teszik ezen helyet: a csudatévő szűz Mária képe, melly egy gazdagon felkészített templomban van felállitva, s mellyhez 1564-től fogva igen nagy búcsújárások történnek, ugy hogy 1817-ben 80,000, 1818-ban 100,000 ember kereste ezt meg. — A templom mellett lévő Paulinusok monostora most a plebánus és segédei lakhelye. — A hajdan virágzó kárton-gyár megszűnt. Régi, sánczokkal körülvett vára a gyár épületeül szolgált. F. u. a hozzátartozó uradalommal együtt régenten gr. Czobor vala; most pedig ő cs. kir. felsége.

Sástelek, oláhul Szákálátsen, oláh falu, Bihar vmgyében, a Rézalján, ut. postája Margita. Lakja 290 g. kath., 3 ref., 6 zsidó. G. kath. anyatemplom. Határa 1600 hold, mellyből 25 h. szántó, 25 h. rét, szőlő 12 hold, a lakosok szántóföldje 30 h., rét 20 h., szőlő semmi, az erdő, melly legelőül is használ 1488 hold. Alma, körte, különösen szilva bőséggel terem. Határán keresztül foly egy tiszta patak, melly soha sem szárad ki; van ezen Barthos Gábor urnak 2 vizimalma, s egy pálinkaháza. Birja Barthos Gábor.

Sásvár, orosz falu, Bereg-Ugocsa vgyében, a Tisza partján, 536 g. kath. lak., s anyatemplommal. Róna határa szép buzát. s Tisza szigetje sok tengerit terem, rétje kevés. Hajdan ezen szigetben vár volt, melly sásas posványoktól vétetvén körül, Sásvárnak neveztetett. F. u. Megyery, Komjáthy, Bornemisza, Bodó, b. Berényi, Hagara, Butykay, Bessenyei, Bónis örökösök.

Sáta, magyar falu, Borsod vgyében, a Bükk hegy közt, erdős vidéken, Miskolcztól $2^8/_{16}$, ut. p. Putnoktól $^{15}/_{16}$ állomásra. Határa 3300 hold, mellyből 37 telek után urbéri szántóföld 1183 h., rét 215 h., majorsági szántóföld 360 h., rét 45 hold, közlegelő 379 h., urad. erdő 700 hold, dézmás szőlő 276 h., majorsági 24 h., udvartelki belsőség 20, a helység fekvése 52, utak, s haszonvehetlen 46 hold. A termőföld iszapkő, vagy szappankő rétegeken fekszik, fejér és sárga homok vegyületü, fekvése meredekes, mivelése könnyü, de a záporok gyakran rongálják; tisztabuzát, rozsot, zabot, burgonyát illő menynyiségben terem. A legelő sovány, s főleg juhtenyésztésre alkalmas; egyéb marháiknak a visnyói Bükben bérelnek legelőt. A határban találtató kőszenet gömöri vasgyárosok müveltetik. Lakja 691 r. kath., 2 ref., 8 zsidó. Szép nagy kath. paroch. templom. Az

uraságí kastélyt, mellyet 1735. táján a Plathy család épittetett; most Ágoston Ferencznő családja, s az egri kath. papnövelde tiszjei használják. A helység alatt elfolyó kis patakon van egy malom. Birtokosok az Ágoston család és az egri kath. papnövelde.

Sátoralja - Ujhely. — Lásd Ujhely.

Sátoros, puszta Nógrád vármegyében: 50 kath. Ut. p. Szakál $2^3/_4$ óra.

Savcsina, tót falu, Trencsén vmegyében, Kassával átalellenben a Vágh parton: 119 kath., 16 zsidó lak. Több nemes épületek F. u. közbirtokosok. Ut. p. Trencsén.

Sávoly, csinos magyar falu, Nógrád vmegyében, Fülekhez közel: 468 kath. lak. Kath. paroch. templom. Földje termékeny; különösen rétjei jók. F. u. h. Coburg. Ut. p. Zeleno.

Sávoly, magyar falu, Somogy v.-megyében, a Balaton szomszédságában: 613 kath. lak., s bő termékenységü határral. F. u. gr. Festetics László. Ut. p. Nemes-Vid.

Sávoly, puszta, Veszprém vármegyében, Lekért és Zsemlér közt. Ut. p. Pápa.

Schajba, tót falu, Zólyom vmegyében, Libeth mellett; 15 kath., 514 evang. lak. F. u. Libethbánya.

Schalidorf, horvát falu, Vas vmegyében, a németujvári uradalomban: 172 kath. lak., és mészégetéssel. Ide közel hires savanyuviz forrás, és fördő intézet találtatik. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Schalkova, tót falu, Zólyom vmegyében, a Garan bal partján: 199 kath., 183 evang. lak. Szép rétek F. u. a kamara. Besztercze bányához 2 óra.

Schavnik, orosz falu, Sáros vmegyében, Sztropkóhoz 2 órányira, egy kopasz hegyekkel körülvétetett völgyben: 18 r. 300 g. kath. lak. Gör. anyaszentegyház. Van itt egy kénköves savanyúviz forrás, és fördő. A viz alkotórésze: szén-savany-szesz, szénsavany-natron v. lúgsó; kevés mészföld, és szénsavany-vas. F. u. Szirmay János.

Schavnik, tót falu, Szepes v.-megyében, a Hernád mellett: 934 kath. lak., kath. parochiával, jó szántóföldekkel, derék erdövel, a faluhoz $^1/_4$ órányira fekszik Schavnik vára, 95 kath. lak., F. u. a szepesi püspök, s a helység feje egy uradalomnak. Löcséhez 4 óra.

Schavnik, (Styavnik), tót falu, Trencsen vmegyében, szinte a hegyek közt: 3781 kath. 85 zsidó lak. Kath. paroch. templom; synagoga; fürész malom. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry. Ut. p. Trencsén.

Schönborn (Alsó), Novoje Szelo, német falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz délre 1 mfdnyire: 423 r., 20 g. kath. lak. Kath fiók szentegyház. Róna határa szép buzát terem; erdeje is van. F. u. gr. Schönborn.

Schönborn (Felső), Koropec, német falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz $^3/_4$ mfnyire: 332 r., 21 gör. kath., 9 zsidó lak. Romai kath., parochia. Földe szorgalmatos javitást kiván. Itt lovas katonaság szokott tanyázni. F. u. gr. Schönborn.

Schönhern, német falu, Vas vmegyében, 23 kath., 120 evang. lak. A borostyánköi urad. tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Schönwies, tót falu, Sáros v.-megyében, a Fekete hegy alatt, Berzeviczéhez északra 1 mfd. 455 kath., 12 zsidó lak. F. u. b. Palocsai Horváth.

Schreibersdorf, német falu, Vas vmegyében, 102 kath., 215 evang. lak., s ágostai oskolával. A borostyánköi urad. tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Schuplatka, puszta, Zólyom vmegyében, 11 evang. lak. Ut. posta Besztercze 2 óra.

Schvab, puszta, Bars vmegyében, a körmöczi határban: 230 kath. 15 evang. lak.

Schwedlér, német bányaváros, Szepes vmegyében Szomolnokhoz északnyugotra 1 1/2 mfdnyire: 1064 kath., 1511 evang. lak. Kath. és evang. anyatemplom. Papirosmalom. Fürész és lisztmalmok. Jövedelmei rézbányák, mellyekből évenként 2000 mázsa tiszta réz ásatik. F. u. a kamara.

Schwefelbad, tót falu, Szepes vmegyében, Leibicz szepesi város határán: 165 romai kath., 90 görög kath. lak., s egy kénköves fördővel.

Schveinczbach, tót falu, Poson vmegyében, Bázinhoz délre 1/2 órányira egy lapályos termékeny földön. Lakja: 550 kath., 159 evang. lak. Kath. paroch. templom; 2 nagy patakmalom; kövér rétek és szántóföldek: erdő. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Horvát-Schücz, horvát falu, Vas vmegyében, a Pinka völgyében, 314 kath. lak. jó réttel, erdővel. F. u. Erdődy. Ut. p. Szombathely.

Német-Schücz, német falu, Vas vmegyében, a Pinka mellett, 688 kath. lak. s paroch. szentegyházzal. Kövér rétek F. u. gr. Erdődy. Ut. p. Szombathely 2. óra.

Unter-Schützen, Alsó-Lő, német falu, Vas vmegyében: 44 kath., 714 evang. lak., evang. oskolával. A jormensdorfi urad. tartozik. Ut. posta Kőszeg.

Ober-Schützen, (Felső Lő,) német falu, Vas vmegyében, 52 kath., 1396 evang. lak. s ágostai anyaecklézsiával, s derék oskolával. Lakosai igen szorgalmas emberek, kereskednek, gyolcsot csinálnak, szép lovakat tenyésztenek, s magokat a földes uraságtól, u. m. Batthyáni Gusztáv gróftól örökösen megváltották; s a megváltásra Kakasd után ez a második eset. Az evangelikusok volt papja Wimmer Theophil Ágoston sok rendbeli munkáiról, eléggé ismeretes. Ut. p. Kőszeg.

Kis-See, magyar falu, Vas vármegyében, 68 kath. lak. F. U. Skerlecz. Ut. p. Szombathely 1/2 óra.

Nagy-See, magyar, falu Vas v.-megyében, Szombathelyhez fél órányira: 129 kath., 3 evang. lak., termékeny földdel és réttel. F. u. gr. Széchenyi Pál.

Sebes, puszta, Baranya vmegyében, Sz.-Erzsébet mellett. Kiterjedése 227 hold, mellyből Szántóföld 182 h., legelő 45 hold. Fekvése dombos, de birka tenyésztésre igen alkalmas. Birja Eszterházy Pál herczeg.

Sebes, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 1 mfd., 511 n. e. óhitű lak., anyatemplommal, patakkal. Urb. szántó 226, rét 64, legelő 64 h.; erdő nincs. Birja a váradi gör. püspök.

Sebes, magyar falu, Sopron vármegyében, a Rába mellett 400 kath. lak., Ut. postája Csorna 3 mfd. Határa róna és elég termékeny; van 496 4/8 h. szántófölde, 312 4/8 h. rétje, 279 5/8 h. legelője, 13 h. kertje, 279 5/8 hold erdeje, melly tölgy, vad körte és alma, s szilfákból áll. A lóherét és luczernát már kezdik vetni. Fő termesztménye a buza, aztán rozs, árpa, zab Birja a soproni káptalan.

Sebes (Felső), tót falu, Sáros vmegyében, A. Sebeshez 1/4 órányira: 419 r., 53 g. kath., 8 evang., 9 zsidó lak. Vizimalom. Van itt az erdős hegyek közt egy régi, romokban heverő kősziklára épült vár. F. u. gr. Haller.

Alsó-Sebes, tót m. v. Sáros v.-megyében, Eperjeshez keletre egy kis mfdnyire: 941 kath., 10 evang., 10 zsidó lak. Van itt egy franciskanus kolostor, egy más kath. szentegyház, régi kastély és kert, sok korcsma és uraségi épület, pipagyár, nagy erdő. F. u. gr. Haller nemzetség.

Boros-Sebes, oláh-magyar mváros, Arad vmegyében, Boros-Jenőhöz keletre 3 órányira: 50 kath., 586 n. e. óhitü, 291 reform., 5 zsidó lak., ref. és óhitü anyatemplommal. Határa hegyes völgyes; szőlőhegye, szép erdeje van; gyümölcscsel, fával, cserép-edényekkel kereskedik. F. u. gr. Königsegg.

Sebes, puszta, Nyitra vmegyében, Séllye filial., 9 kath. lak.

Sebespatak, oláh falu Szathmár vmegyében, Váralján túl dombokon szanaszét: 35 füstös, kémény nélkül való kalibával, s 236 g. kath., 10 zsidó lak., kik többnyire golyvások vagy némák. Erdeje a bérczeken elég; földje kevés és sovány. F. u. Károlyi, Teleki grófok, s m. nemes birtokosok. Ut. p. Iloba $^1/_2$ óra.

Sebestyénfalva, tót f., Trencsén vmegyében, a Vágh jobb partja mellett, s a beszterczei várhoz közel: 281 kath. lak. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna 4 óra.

Alsó-Segesd, magyar f., Somogy vmegyében, 110 kath., 704 r., 5 zsidó lak., ref. anyaekklézsiával. Erdővel homokos határral. Gr. Széchenyi Lajos majorátusi jószága. Ut. p. Nemes-Vid.

Segyest, oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában: 457 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, $8^2/_8$ urbéri telekkel.

Segyestel, oláh falu, Bihar v.-megyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában: 287 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, $5^4/_8$ urbéri telekkel.

Felső-Següsd, vagy helyesebben Segesd, magyar m. v., Somogy vmegyében: 1080 kath., 6 ref., 9 zsidó lak., ferenczick kolostorával és szentegyházával. Határa homokos; legelője sok, bora nem állandó; erdeje szép; bozótjai számosak. F. u. gr. Széchenyi Lajos, s ennek majorsághoz tartozik. Ut. p. Nemes-Vid.

Ér-Selind, magyar falu, Bihar vmegyében, térségen, Debreczenhez 3 mfd. Ut. p. Ér-Semjén. Lakja: 650 lélek, kik kevés ref. és zsidót kivéve görög katholikusok, s eredetre nézve oroszok, de már csak az öregek tudják még e nyelvet, mindnyájan elmagyarosodtak, tornyos anyatemplommal, s Fráter Bertalan urnak csinos lakházával. Határa lehet mintegy 4000 hold, mellyből urbéri föld és kaszálló 626 hold 3 fordulóra használva, urb. legelő $253^1/_8$; a váradi deák káptalan erdeje derék, de nem nagy; szőlője nincs; rétjei jók és sok szénát teremnek. A határt egy Krasznából kifolyó szakadék futja át, és Balázsgát nevü patak, melly a bagaméri erdőből eredvén, itt szakad az emlitett folyóba, s a legnagyobb szárazságban sem szárad ki. Van itt a rétek között egy 4 öl magas, 20 öl hosszu s széles domb, melly Törvényesdombnak neveztetik, s benne számtalan emberfők, nyakcsontok, de más emberi csontok nem találtatnak; honnan az ideválό nép véleménye az: hogy hajdan az emberek itt itéltettek és nyakaztattak le. Földe igen termékeny minden gabonanemre nézve. Birja $^1/_2$ a váradi deák káptalan $^1/_2$ Fráter Bertalan, Alajos, Miklós, Tamás, Boér Lajos, Péchy, Ormós, Miskolczy, Szunyogh, özv. Kölcsey Sámuelnő, Chernel, Gulácsy, Vay, Ilosvay, Dobozy, Martinides, Sárközy s más Fráter nemzetségbeliek.

Selmecz, (Schemnicziuin, Schemnicz, Stiavnicza), Hont vmegyében, legnevezetesebb s igen régi szabad királyi bányaváros, Bécstől 33, Pesttől 20, Körmöcztől 4, Kassától 29 mfdnyi távolságra. Fekszik magas kősziklás hegyek közt, részint ezeknek oldalában, részint az ezektől formált szük völgyben, a földközi tenger szi-

nén felül 2172 lábnyomnyival, és igy 195 lábbal magasabban mint Pest. Levegője a bányákból kifolyó viz, és a sok hutákból emelkedő füst, gőz miatt nem igen egészséges; azért lakosi közt nem csak halvány képüek, hanem golyvások is számosan találtatnak. Határja hegyes, völgyes, kősziklás. Főbb hegycsucsai, honnan gyönyörü kilátások esnek: 1) a Kornberg, egy költséges viz csatornával; 2) Zsitna; 3) a kopasz, kősziklás Hechelstein, mely pestis idején menedék helyül szolgált a lakosoknak; 4) Paradicsom, 5) a csucsos tetejü Kalvaria hegye. Alkotó részei ezen hegyeknek: a nemes érczeket magában foglaló porphyr, csillámpalakő (Glimmerschiefer), anyag palakő, grauvacke, kvarcz, kovamárvány, fekete csillám.

Áll a város a tulajdonképen való Selmeczből, és $4-\frac{1}{2}-\frac{3}{4}$ órányi távolságra fekvő utczákból vagy külvárosokból, melyeknek nevei: Hodrusbánya, Schüttersberg, Steffolto, Szigliszberg, s mindenik különös plebániát formál. Jelesebb épületei: 1) a régi vár, melly most fegyvertárul szolgál; 2) a négyszegletü pompás uj vár, ütő-órával; 3) a kamara ház, egy roppant szép épület: itt lakik a kamara-gróf, s itt van a fő számadói hivatal, pénztár, probiergaden kanczellária; 4) a három emeletü városház, mellynek levéltárában mindenféle ezüst és vas bánya müszerek tartatnak, s nagy ünnepek alkalmával ezekkel felékesitve jelennek meg a bányászlegények; 5) a magosház, sóházzal együtt; 6) a Hellenbach palota. Szentegyházai közül nevezetesek: a) kath. paroch. templom, b) a régi jesuiták temploma; c) Sz. Anna temploma, d) Boldogságos Szüz temploma, e) evang. anyaszentegyház, f) a magas hegyen épült kalvária elragadó gyönyörü kilátással, honnan némelyek ezt egész országban legszebbnek tartják. Itt emlitést érdemlenek a hegy tövében lévő tót templom, 2 szomszéd kápolnával; hátrább a hegyoldalban az ugyneveztett szent lépcsök, hol különféle reliquiak tartatnak; ismét feljebb egy kősziklába vágott kápolna, mellyben Üdvezitőnk tömlöczbeli gyaláztatása ábrázoltatik; a hegy legfelsőbb tetején végre a német szentegyház 2 magas bádogos toronnyal, s háta megett lévő kápolnával, mellyben megváltónknak teste egy koporsóban tartatik.

Selmeczen lakik: 17,000 lélek, mellynek $\frac{4}{5}$ kath., $1\frac{1}{5}$ evang., 33 ref. Mind ezen tót és német ajkú lakosok 3 oszt lyra szakittatnak el. Az első osztályhoz tartoznak az ugy nevezett bányász polgárok (Waldbürger) kiknek kötelességökben áll a bányamiveltetésben részt venni; minél fogva ők különös kiváltságokkal, nevezetesen szabad borméresi joggal élnek, s tulajdon Elöljáróság alatt állnak; a második osztályt a mesterségeket, kereskedést s más polgári élet módot folytató lakosok; a harmadikat végre a bányász legények (Knappen) teszik, s mint egy 5000-en vannak. Ebből kitetszik, hogy a Selmecziek fő élelmöket bányájukban találják, mellyek kimerithetlenek lévén (Delius k. tanácsos és oktató szerint 1740-től-1773-ig 70 millio arany és ezüst forintra ment a bánya nyereség, jelenleg is 100,000 márka (500 mázsa) ezüstöt s mintegy 4 mázsa aranyat adnak esztendőnkint, bele számitván t. i. a Selmecz környékén létező minden bányákat; és 10,000 embernek nyujtanak kenyeret s táplálékot. De igaz is hogy a selmeczi bányászság olly tökéllyel, olly okossággal folytattatik, hogy ezt a hires saxoniai se mulja feljül. Csudálkodásra gerjesztik a vizsgálódót azon számtalan mesterséges erőmüvek, mellyek éjjel, nappal, tűz viz segedelmével

mozgásban tartatnak, s mellyek az érczeket, s a vizet a bányákból iszonyu mélységről hozzák fel világosságra. Ezen erőművekre bocsátott viz némelly hegytorkolatokban gyüjtetik öszve, s vagy a hegy gerinczén, vagy földalatti csatornákban vezettetik kitűzött czéljához. Minden müvelésben tartott bányáknak felét kamarai és királyi költséggel dolgozzák; fele pedig privátusoké, kik fát és puskaport a kamarától kénytelenitetvén venni, s igy költségök nagyobb lévén, csupán a jobb reménységü bánya-üregeket müvelhetik. Leggazdagabb bánya-üreg (Schacht) mindenek közt az István nevü, melly most is, noha már 400 dolgost kell bele rendelni (ezelőtt jóval kevesebbet), esztendőnként 200,000 f. tiszta nyereséget nyujt. Ezüstön, aranyon kivül ásnak itt továbbá kevés rezet, és vasat, sok ónat s a t. és vitriolt főznek. — A bányászokat követik szorgalomban a többi polgárok is; mert itt mindennémü s jó mesteremberek találtatnak, kik közt különösen a pipacsinálók érdemlenek figyelmet, s a selmeczi cserép pipa valóban a legjobbnak tartatik egész hazánkban.

A mi jegyzésre méltóbb viszontagságait, történeteit illeti Selmecznek, ezek röviden igy következnek: Első épitői s lakosai e városnak Morvák voltak, a minthogy lakhelyeik nyomait most is láthatni egy hegyen. Sz. István németeket hivott ki bányamüvelésre, s ez virágzó karban is volt egész IV. Béla idejéig, a mikor a Tatárok a várost egészen elpusztitották s felégették, a lakosok széljel szóratva sürü erdőkben rejtőztek el. Ezen elszéledt lakosokat IV. Béla nagy nehezen vissza édesgette, jeles kiváltságokkal megajándékozta, s az ezekről szóló oklevelet németnyelven adá ki, melly annyival különösebb, hogy azon időkben illyenek csupán deák vagy görög nyelven irattak.

1. Lajos Gerad, Karlik, Siegelsberg, Seken, Kulpach falukat a városnak adja. — Zsigmond alatt a Hussiták itt nagy nyughatatlanságot okoztak; továbbá Erzsébet királyné Giskrát tette fő bánya-felügyelővé. — 1442-ben szenvedt a Rozgonyi László seregétől. — II. Lajos idejében szépen virágzott a bánya müvelés, batalmasan pártfogoltatván a szorgalomnak ezen ága. Ugyan ezen király adott a szegényebb polgároknak ugynevezett Moratoria levelet, nehogy őket a hitelezők tüstént kivetkeztethessék. — Rudolf 1572-ben királyi várossá tette. — 1680-ban maga körül kőfalat emelt, melly 40,000 ftba került, s mellynek nyomai maig is látszanak. — Rákóczy Ferencz elfoglalván a bányavárosokat és igy Selmeczet is: zendülés ütött ki, mivel a bányász legényeket réz pénzzel akarták fizetni. — 1710-ben 6000 embert ragadt el a pestis. — 1760-ban a bányász akadémia felállíttatott s 1809-ben az erdőszeti oskola is hozzá járula. 1849. januárban itt vonult keresztül Görgey 27,000 főnyi seregével.

Selmecz (kis) (Stjavnicza Maly), tót falu, Liptó vmegyében: 250 kath., 6 zsidó lak. Ut. p. Nolcsó.

Selmecz (nagy) (Stjavnicza Welky), tót falu, Liptó vmegyében: 585 kath., 186 evang., 6 zsidó lak. — Fekūsznek Rosenbergtől délkeletre 1 órányira. — Van egy erős szeszü savanyu-viz forrása; alkotó részei: elszálló szesz vas, és lúg-föld, lugsavany. Kecske vagy szamártéjjel vegyitve igen hasznos a podagrában, tagok szakgatásában; a vért és nedveket tisztitja. F. u. Rakóvszky, s más uraságok.

Sellye, m. v., Nyitra vmegyében, a Vágh jobb partján Posontól 6, Nyitrától 4 mfdnyire. Számlál: 2,205 kath., 3 evang., 3 óhitü, 12 zsidó lak. Van itt egy kath. paroch. templom, kas-

tély, mellyben az uraság tisztjei laknak, rév a Vághon, több hajó-malmok. Földje rónás termékeny, de az áradásoktól sokat szenved, s azért sok mocsáros hely is van benne; legelője, rétje, nádja böven, marhája sok. — 1598-ban itt a jezsuitáknak, mint a város birtokosainak collegiumok, és iskolájok volt; de 1604-ben N. Szombatra tetették által. F. u. a pesti universitás.

Sellye, magy. m. v. Somogy vmegyében, Baranya vmegyétől egészen körülvetetve: 340 kath., 703 ref. lak., ref. anya, kath. fiókszentegyházzal. Termékeny határát az árvizek járják. Marha és sertéstenyésztése virágzó karban áll. F. u. gr. Batthyányi Iván. Ut. p. Szigetvár.

Sellyeb, magyar-orosz falu, Abauj vmegyében, Forróhoz nyugotra 2 órányira: 140 r. 237 g. kath., 283 ref., 24 zsidó lak. Van itt kath. fiók, ref. anyaszentegyház, kastély, derék szölöhegy és erdő. F. u. Tiszta és Komáromy nemzetségek.

Selyemtelek, puszta, Győr vmegyében, M. örshöz 1 órányira: 11 kath. lak.

Selyp, puszta, Nógrád és Heves vmegyében, Lörinczi mellett, $^2/_3$ rónaságon, $^1/_3$ hegyen dombon. Kiterjedése $^6/_8$ h. beltelek, $763^5/_8$ h. szántóföld, $378^4/_8$ h. rét, $91^7/_8$ h. dézmás szőlő, $685^5/_8$ hold erdő és legelő, nádas, utak stb. 12 h., tiszta legelő $169^3/_8$ hold. A Zagyván innen előrésze a határnak és igy $^2/_8$ igen termékeny fekete föld, a Zagyván tul homokos és sovány. Van itt egy kőbánya, uradalmi béres és kerülőházak, korcsma. Birja Grasalkovich herczegnő. Ut. p. Hatvan.

Semetkócz, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban, Duplin fil.: 4 romai, 252 gör. kath., 3 zsidó lak. Gör. paroch. templom. Ut. p. Alsó Komarnyik.

Ér-Semjén, magyar falu, Bihar vmegyében, rónaságon, Debreczenhez 4 mfdnyire 1800 lak., kik kevés zsidót és kath. kivéve, mind reformatusok, anyatemplommal, több csinos urilakkal. Posta helyben van, s N. Léta és Piskolt közt vált levelet Határa 14,500 hold, mellyből urbériség $1454^4/_8$ hold, belső egyházi embereké 743 h.; a többi mind majorság. Tágas erdeje elpusztult; szőlője nincs; földének mintegy 10-ed része kaszálló, kevés bozótos helyekkel s mocsárokkal vegyitve. Tagositva van, s földe reszint fekete, 1-ső osztálybeli, részint homokos, melly legelőnek, rozs és burgonya alá leginkább alkalmas. Szarvasmarhát és sertést sokat, juhot kevesebbet tart. Birják a Fráter család mindkét ágon levő tagjai, Fráter Mihály, Pál, János, Benedek, Fráter Lajosnő, Péchy örök., Krajnik Alajos, Dobozy István, Fényes Dienes, Szunyogh János, Nagy Gábor, Dobsa, Decsy, Lipcsey, Kazinczy, Pongrácz, Ördög stb. E helység születéshelye Kazinczy Ferencznek.

Semjén, magyar falu, Zemplén vmegyében, N. Tárkány fiókja: 305 ref., 12 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 347 h. szántófölddel. F. u. a leleszi prépostság. Ujhelyhez 4 óra.

Kálló-Semjén, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Kállóhoz keletre fél mfdnyire: 304 romai, 779 g. kath. 232 ref., 18 zsidó lak., romai és gör. kath., s ref. anyatemplommal, 16 első osztálybeli egész jobbágytelekkel Dohányt böven termeszt. F. u. a Kállay nemzetség; Eördögh, gr. Dessewfy.

Kér-Semjén, magyar falu, Szabolcs és Szathmár vmegyében, a Szamos mellett, Nyir-Báthorhoz 6 óra, 839 többnyire ref. lak., s anyatemplommal. Határa fekete homok és igen termékeny. Közbirtokosoké.

Semphte, (Schintau Schintava)

vegyes magyar-tót m. város, Nyitra vgyében, Szereddel általellenben a Vágh partján: 1233 kath., 3 evang., 12 zsidó lak., kath. paroch. templom. — Szántóföldje sok, s ámbár homokos, még is termékeny: szőlőkertjei nagy kiterjedésüek, s a megyében a legjobb fejér bort termik; kivált ha több esztendeig áll, a legjobb, nemesebb magyarországi asztali borokkal vetekedhetik. — A Vághon több hajómalmokkal bir. Régi vára, melly hajdan a tulsó Vágh partján, most pedig az innensőn áll, sok viszontagságokat állott ki; a 17-ik század elején a Thurzó családot ismervén urának: Thurzó Stanislaus a Bocskay seregeknek általadta, későbben a Bethlen katonái foglalták el; de innen 1721-ben Buquoi generálistól kiüzettek, azonban ez az érsek ujvári ostromnál elesvén, ismét kezükre jött 1663. Érsek-Ujvár meghódolása után Montecuccoli 500 embert rendelt belé; kik a nagy vezér rabló csapatai ellen magokat derekasan védelmezték. Másik esztendőben ismét küldött egy sereget az érsek-ujvári basa, melly a várat nagy alattomossággal megrohanta; de szörnyü veszteséggel viszszaveretett. Szinte nem kevés áldózatába került Rákóczynak a várat 1703ban elfoglalni; kinek azután egész trencséni ütközetig birtokában maradt. A várnak — melly most már egy ujabb izlésü kastélylyá változott — mostani földes ura gr. Eszterházy Károly.

Semse, tót falu, Abauj vgyében, Kassához 2 órányira, a szomolnoki országutban, 470 kath. lak. Diszesiti az uraság dombon levő emeletes kastélya, s ugyan az emlitett domboldalon fekvő csinos angol kertje, melly egy szük völgyön által felviszen egy átalellenben lévő hegypartra, s itt egy gyönyörü erdőhöz csatlakozik. F. u. Semsey Jób.

Senye, pusztai falu, Borsod vgyében, Miskolcztól $1\frac{1}{16}$ állomásnyira, egy part alatt elterülő rónaságon, lakosai tisztán magyarok. Egész határkiterjedése 1850 hold, — s miután tagositás utján rendezve van, mindenkinek birtoka egy tagban adatott ki, igy mennyi lehet a rét, mennyi a szántóföld, ennek változékonysága miatt külön kijelelni nem lehet; szőlője pedig nincs. A föld lapos, majd partos részekből áll; a lapos nagyon termékeny, s mindent megterem kevés szorgalommal, a partos részen nehéz levén a müvelés, csak rozs, zab és kukoricza termesztetik. Öszves lakosság 170, ebből reform. 100, r. kath., 30, óhitü 37, zsidó 3. — A Sajó vize a határ szélén folyik. Benn lakó birtokosai következők: Gacsányi Antal, Oroszlányi Törös Zsigmond, Tamás, Pál János, Czikó Miksa, Boldizsár, Molnár Sámuel, Miskolczi Péterné, Aszalay József, Konya János, András, Vecsey Sámuel, Pál, Markus Ákos, Máriassy László, Szentgyörgyvölgyi Szép Sámuel, s ezek mind reformatusok. A künn lakó birtokosok: Szathmári Király József, György, özvegy Kandó Lászlóné, Zsory Lajos, Batta Boldizsár, Balogh Ferencz, Pörös Györgyné, Hubay Antal, Sámuel, Szabó József, Bekéry Ferencz, Cziczó Károly, István, Nagy Károly, Okolicsányi József, Skrabák János, Pócs Ágoston.

Kis- és Nagy-Sennye, két magyar falu, Vas vgyében, 214 kath., 43 evang., 8 zsidó lak. F. u. Kis-Senynyének Bezerédy György, Nagy-Sennyének ugyan az, és több nemesek. Ut. p. Szombathely.

Sénye, magyar falu, Zala vgyében, 164 kath. lak. F. u. gr. Széchenyi István. Ut. p. Zalabér $1\frac{1}{2}$ óra.

Senyik, S e n a k o w c e, orosztót falu, Sáros vgyében, a Tarcsa mellett, közel Abaujhoz, 69 r., 62 gör.

kath., 56 evang. lak. F. u. Péchy. Ut. p. Böki.

Sényő, magyar falu, Szabolcs vgyében, Nyiregyházához keletre 1 mfdnyire, 132 romai, 184 g. kath., 1 evang., 444 ref., 15 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 4⁴/₈ második osztálybeli egész telekkel. Dohány bőven termesztetik. F. u. Zoltán, Boda, Tolvaj, Sipos, Somlyédy, Böszörményi, Borsy, Koczkás, Pap, Oláh, Somogyi, Vida.

Sengvicz, (Kis), tót falu, Poson vgyében, egy kis fél órányira N. Sengvicztől, 264 kath. lak., bortermesztéssel. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Sengvicz, (Nagy), tót falu Poson vgyében, Bazintól keletre 5 fertály órányira, egy kellemes vidéken, 712 kath., 2 ref., 11 zsidó lak. Hajdan (1550-ben) Benicius Miklós költöztette ide eldődeiket Horvátországból, de most egészen eltótosodtak; egyébiránt szorgalmatos, vagyonos emberek, a szőlőmivelést, baromtartást, földmivelést nagy szorgalommal folytatják; boruk nem vetekedhetik a sz. györgyivel, récseivel sat., de azért jó és kapós. Legjobb terem a Kozara, Sztara, Gora, Zrinska familiáról.

Seprős, oláh falu, Arad vgyében, lapályos, erdős vidéken, ut. postája Kis-Jenő. Róna határa termékeny volna, de a vizek rongálják; áll 19,000 holdból, melly közt 2980 h. szántóföld, 3600 h. legelő, 2000 hold rét, 10,420 hold tölgyes erdő. Majorság 17100, urbériség 1900 hold. Sertés- és marhatenyésztés, s faeszközök készitése a fő élelemforrások. Van 28 kath., 2621 n. e. óhitü lakosa, temploma, oskolája, 4 uri lakháza. A határban láthatók Bethlehenes és Oroskesz régi helységek romjai. Birják a helységet: Czárán Márton, Emanuel, János, Gergely, Tivadar, ifj. János és Antal urak. Vizek: a Töz, Startos folyók, és Darvas tó.

Sepse, magyar falu, Baranya vgyében, 65 kath., 695 ref. lak., ref. anyaekklézsiával, hires vörös bortermesztéssel. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. p. Herczeg-Szőlős.

Sepsi, magyar m.v., Abauj vgyében, a Forrótól Szomolnokra vivő országutban, rónaságon.

Septej, puszta, Bihar vgyében, a mező-keresztesi határral olvadt össze.

Serbócz, orosz falu, Beregh vgyében, A. Vereczkéhez nyugotra 1½ mfd., 148 g. kath., 4 zsidó lak. Paroch. templom. Fenyves erdő. Lakosai sok fa-eszközöket és edényeket csiná'nak; földje igen sovány. F. u. gr. Schönborn.

Seregélyes, magyar m. v., Székesfejér vgyében, egy róna, lapályos vidéken, Fejérvárról délre 1½ mfdnyire, 674 kath., 1840 ref., 15 óhitü, 12 evang. lak., kik közt néhány német is találtatik, kath. és ref. anyatemplomok. A város két egymás mellett párhuzamosan menő utczából áll. Házai tiszták, csinosak, s többnyire mind az utcza, mind az udvar felől fákkal körülvéve. Homokos határa elég termékeny; legelője tágas; szőlőskertje nem sok; nádja bőven van a velenczei tóból kifakadó mocsáros helyeken, mellyek egész a városig nyulnak, s bár néha kiszáradnak ugyan. de ha a velenczei tóban meggyül a viz, akkor tiz fontos csukákat is fognak benne. Fő disze azonban e városnak az uraság egy emeletü kastélya, melly nem rég épült, réz helyett czink fedéllel boritva, s mindenfelő' egy gyönyörü angolkerttől körülvétetve. E nagy kiterjedésü angolkert leginkább nevezetes, mert itt az előtt csak keveset érő kopár homok legelő volt, most ped'g e fában szükölködő róna vidéknek valódi ékessége. A jobbágyok szép szarvas-

marhákat tenyésztenek. F. u. gr. Zichy Ferencz.

Seregélyháza, magyar falu, Vas vgyében, 84 kath. lak. Ut. post. Szombathely.

Serges, oláh falu, Bihar vgyében, Váradhoz délkeletre 2 mfd., erdős, hegyes vidéken, 510 n. e. óhitü lak., fa anyatemplommal. — Határa 7351 $^{1020}/_{1100}$ hold, mellyből belső telek 105, urb. szántó s rét 497, majorsági szántó és rét 688, a maj.erdő 5686, legelő, utak, patakok 374, a fractákat elhagyva. Agyagos földe nehéz mivelésü, de baromtenyésztésre nagyon alkalmas lenne. Rengeteg erdejében nagy vadak is tanyáznak. Birja gr. Frimont Béla.

Serke, magyar falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Rimaszombathoz délre 1 $^1/_2$ mfdnyire, a Rima mellett, 96 kath., 873 ref. lak. Ref. anyatemplom. Határa nagyobbrészt róna s első osztálybeli. Nyugotra egy dombon fekszik az a vár, mellyet hajdan a Lorándfyak birtak, s melly most romokban hever. Bonfinius ezt Castrum Zirziethun-nak nevezi. F. u. többen.

Serked, puszta, Csongrád vgyében, Szatymazhoz $^3/_4$ óra.

Serétkút, tót-magyar falu, Bars vgyében, 99 kath., 6 ref. lak. F. u. többen. Ut. p. Verebély.

Setétvölgy, puszta, Abauj vgyében, Füzérhez 2 órányira, 15 kath. lakossal.

Siád, oláh falu, Bihar vgyében, Béhez 1 $^1/_2$ órányira, egy völgyben, 425 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 1146 hold, mellyből erdő 546, melly egyszersmind legelő, a szántó és rétföldek mind urbériek, s felváltva használtatnak. Egyébiránt földje a dombokon agyagos, a lapályon fekete, melly buzát, tengerit, zabot terem. Lakosai sertésekkel kereskednek, s a határbeli patakon 2 kis malom van. Birja a váradi deák püspök.

Siba, tót falu, Sáros vgyében, Richvaldhoz 2 órányira, 402 kath., 47 zsidó lak. Vizimalom. Sok erdő. F u. gr. Klobusiczky. Ut. p. Bártfa.

Sid, magyar falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Fülekhez egy kis órányira, 461 kath., 15 evangel. lak. Hegyes határa, szőlőhegye, s jó savanyúviz-forrása van. F. u. többen.

Sigl̓ós, horvát falu, Sopron vgyében, Sopronhoz északra 2 $^1/_2$ mfd., 133 házzal, 1010 kath. lak., paroch. templommal. Határa hegyes és róna, s részint fekete, részint fövenyes. Van 784 $^5/_8$ h. szántóföldje, 27 $^4/_8$ h. rétje, 1775 kapa szőlője, tölgy- és fenyőfás erdeje. Bora savanyu; kőbányája van. Birja h. Eszterházy.

Kis-Sikárló oláhul Borgó, oláh falu, Szathmár vgyében, 315 g. kath., 6 zsidó lak., közel a Szamoshoz. Térséges határa szük, s ez is csak tengerivel vettetik. F. u. gr. Károlyi ház. Ut. p. Iloba.

Nagy-Sikárló, oláh falu, Szathmár vgyében, a hegyek oldalában szerteszéljel szórva, 10 rom., 702 g. kath., 14 ref., 52 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Bik, tölgy, cserfás és bérczes erdeje elég; mezeje leginkább tengerit terem; szőlőhegyei szépek. F. u. gr. Károlyi, b. Vesselényi, Darvay Gábor, Horváth Zsigmondné, s m. t. Ut. p. Iloba.

Sikátor, magy. f. Borsod vgyében Gömör vgye szélén, Miskolczhoz 3 $^{12}/_{16}$, Rimaszombat és Putnokhoz 1 $^{10}/_{16}$ állomásra, minden oldalról hegyektől övedzett mély völgyben. Határa 2160 hold, u. m. majorsági beltelek 10 h., szántóföld 206, rét 12, erdő 1590 hold; urbéri beltelek 20 h., szántóföld 192 h., rét 32 h., utak s miveletelen tér 98 hold. Az erdő

közösen használtatik legelőnek: — Földje agyagos homok, s különösen jó rozsot terem. Lakja 255 r. kath., kiknek a falutól távol egy hegy élén van régi kerek idomú fióktemplomuk. Birják Szakál Józsefnö, és a jászói prépost.

Sikátor, magyar falu, Veszprém vgyében, 212 kath., 285 evang., 103 ref., 14 zsidó lak., evang. anyaekklézsiával, szép erdővel. F. u. gr. Eszterházy Imre maradéki. Ut. post. Veszprém.

Sikló, oláh m. v., Arad vgyében, szép rónaságon, Simándhoz éjszakra 1¼ mértfd., 25 kathol., 2600 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Van itt 101¼ urbéri állomány, s minden állomány 26 h. szántó, 12 h. kaszállóból áll; ezen kivül legelője egy állomány után 24 holdra számittatik. Majorsági föld a legelőből szakittatott ki 800 hold, s mivel két halom van rajta, Kéthalmi pusztának is neveztetik. A föld elsö osztálybeli, s mindent gazdagon terem. Van a helység közepén egy tó, mellynek partjain több helyeken látható forrásai vannak, tovább valami régi vár alapja látható, nagy sánczokkal körülvéve; s végre a malom-csatornán van az uradalomnak 4 kőre épitett felette jövedelmes malma. Országos vásárt tart jan. 6., apr. 24., sept. 29-dikén. Birja István főherczeg, volt nádor.

Siklós, régi nevezetes m. v., Baranya vgyében. Eszéktől 4 mfd.-nyi távolságra, egy felette kies regényes vidéken. Lakja 3207 lakos, kik közt 1747 r. kath., 1058 reform., 372 n. e. óhitü, 1 evangelicus, 29 zsidó. Eredetére nézve nagy részint magyarok; az óhitüek ráczok, a czigányok pedig egy különös gyarmatot képeznek. Házai csinosak, különösen a fő utcza derék épületeket mutathat. Nevezetesebbek ezek közül 1) a ferencziek monostora, egy régi szentegyházzal együtt, melly hajdan benedekieké volt, de ma az emlitett atyák birják, s a plébániai szolgálatot is ők teszik; 2) a reform., 3) a n. e. óhitü szentegyházak; 4) a selyembeváltóság; 5) a nagy vendégfogadó, mellynek közepén épségben áll fen egy régi török mecset; 6) a postaház. Minthogy a város már 1848. előtt nem urbárium, hanem egyesség szerint birta földjeit: annál fogva lakosai tehetősek, s mind a föld, mind a szölömivelésben dicséretes szorgalommal munkálkodnak. Határa délfelöl róna és igen termékeny; réljei kövérek; erdeje nagy; de fő gazdagsága még is roppant szőlőhegyében áll, melly igen tartós és erős vörös bort terem, s a villányival együtt megy kereskedésben. Nagy országos vásárai népesek. Van továbbá a kath. szentegyház mellett kénköves forrása, márvány- és köbányája, gyógyszertára, könyvkötője, ki könyvekkel is kereskedik.

Évkönyveinkben nevezetessé teszi Siklóst, a felette fölemelkedő régi vár, melly egy magánálló hegynek csucsára épült. Ki épitette először, tudni nem lehet, annyi bizonyos, hogy Gara, mint legelsö hatalmas ura, már csak kijavittatta. Ebbe hozta Gara Miklós Zsigmond királyt 1402-ben. hogy visegrádi kemény fogságát megenyhithesse; fiát Miklóst, és öccsét Jánost ajánlván a magyar rendeknek zálogul. Melly szivességét bőven is megjutalmazá a kiszabadult Zsigmond, jóval nagyitván a siklósi uradalmat. A Gara nemzetség kihaltával Mátyás király természetes fiára Corvin Jánosra szállott ezen vár; ennek halála után özvegyére, s majd későbbi férjére Brandenburgi György márkgrófra, ki pazarló lévén, hihetőleg pénzért adta el ezt Ujlaki Miklósnak. Ezt követte a birtokban Perényi, Imre, ki a reform

vallásnak buzgó pártolója lévén, azt ezen környéken annyira kiterjesztette, hogy mai napig is a siklósi járásbeli lakosok nagyobb részt tős gyökeres református magyarokból állanak. — 1543-ban Siklós török kézre jutott, s csak 143 esztendei terhes iga után menekhetett meg attól, mikor t. i. Bádeni Lajos Pécset elfoglalván, az ide való török őrizetet is kirezzentette. Visszajövén a vár, gróf Caprara Aeneás lett földesura, ki az egészet uj alakba akarta építtetni, de szándékában meggátolta a halál; Caprara halálával a most is virágzó Batthyáni nemzetség nyeré el. Ez a várat egészen felépíttette, s bástyáit régi formájokra vissza állította. — Ezen vár 1823-ban tüz által elégett, azonban már ismét kijavíttatott, kivévén a szép, régi izletü kápolna-tornyot, melly többé helyre nem állíttatott. E várban lakik egész uradalmi tisztség. Kutja igen mély, és igen jó izletü vizet nyujt. A kilátás innen felette regényes; mert egyfelől az alatta levő városra, s az ezt követő gazdag rónaságra, másfelől a mosolygó szőlőhegyekre, erdőkre; majd ismét a csavargós Dráva vizére s a sürüen elhintett falukra láthatni el. A város feje egy 23 helységből álló uradalomnak, mellyet jelenleg gr. Batthyányi Kázmér zártömege bir.

Sikota, puszta, Somogy vgyében, 12 kath., 31 ref. lak. F. u. Czindery László. Ut. p. Szigetvár.

Sikula, oláh falu, Arad vgyében, Boros-Jenőhöz nyugotra egy órányira, a Fejér-Körös mellett, 14 kath., 1468 óhitü lak., anyatemplommal, szinte lapályos, vizenyős határral, szép tölgyes erdőséggel, jeles sertéstenyésztéssel.

Sikvölgy, puszta, Komárom, az uj rend szer. Esztergom vgyében, Tatától délre 2 mfd., Zsemle, Környe, Kapberek, Körtvélyes, Bánhida közt. Határa 1400 hold. Van uradalmi majorsága, kevés 4 vetőre osztott szántóföldje, birkatenyésztése, hegyein sok szép tölgy- és cser-erdeje. Határa homokos, s az egész nagyobb részben kő, kisebb részben magas sövénynyel van kerítve, s vadaskertül használva, szarvasok és őzek tanyája, s van egy nevezetes ugratója is. Délre a Zsemlére vezető hegyen vo't Szent Bertalan klastroma, mellynek nyomai sem látszanak már. Birja gr. Eszterházy Miklós.

Silingyia, oláh falu, Arad vgyében, Boros-Jenőhöz délre $1^1/_2$ órányira, a Csiger vize mellett, 12 kath., 542 óhitü lak., anyatemplommal, pokrócz kallóval.

Sima, puszta, Békés vgyében, Endrődhöz tartozik.

Sima, magyar falu, Abauj vgyében, Erdő-Bénye fiókja, 21 r., 20 g. kath., 96 ref., 5 zsidó lak.

Sima, magyar falu, Szathmár vgyében, közel Péczhez: 10 romai, 7 g. kath., 241 ref., és 3 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa kicsiny, de mindenben termékeny; erdeje és halastava is van. F. u. a Korda, Mándy, Szodonay, Szirmai nemesek, stb. Ut. p. Szathmár.

Sima, puszta, Szabolcs vgyében, Nyiregyháza mellett, 25 romai, 3 gör. kath., 15 evang., 20 ref. lak. F. u. Elek, Dósy, Horváth, Kállay, Korda, Mezősy, Balogh, Vályi.

Simaháza, magyar falu, Sopron vgyében, Sopronhoz délre $4^1/_2$ mfd., 80 kath., 30 evang. lak. Róna határja 900 hold, mellyből szántóföld $612^1/_2$ hold, rét 7, erdő $238^1/_2$ hold. A határ tagosítva van, s igen jó buzatermő. Erdeje cser- és tölgyfákból áll, s 82 éves vágásra osztatik. Birják többen.

Simaháza, puszta, Veszprém vgyében. Ut. p. Pápa.

Simánd, népes oláh-magyar mezőváros Arad vmegyében, Aradhoz északra 4 mfdnyire: 496 kath., 4208 n. e. óhitü, 15 ref., 401 zsidó lak., óhitü anyatemplomokkal, synagógával, több derék urasági épületekkel, postatisztséggel, s váltással Arad és N. Zerind közt, serházzal, pálinkafőzőházakkal. Tágas határa sik és gazdag termékenységü; szép tiszta buzát és káposztát terem; szarvasmarha és sertéstenyésztése nevezetes; sok marhát hizlal. F. u. többen. — Hajdan Ápásnak is hivatott, s az onodi káptalan jószágaihoz tartozott, de ettől több nagy urak maguknak akarták foglalni. 1510. György Brandenburgi marchio erőszakkal elvette, s magát éjjel statuáltatta. 1572. Sz. György nap táján, népes vásárját egy 800 főből álló rabló csoport, melly közt egyébiránt fő emberek fiai is voltak (ifj. Dóczy Gergely) kifosztani akarvan, a várost megtámadta, s kiprédálta, de visszamenet a törököktől részint lenyakaztatott, részint elfogatott, s Konstántinápolyba küldetett. A mit Oláh Miklós ezen városról ír, hogy t. i. ezt csupán bénák, vakok, stb. lakták, hinni nem lehet, mert ezt Oláh Miklóson kivül senki sem emlitette, a város nevezetessége is ellenkezőt bizonyit, s hihető hogy ezen tévedés onnan származhatott: mert vásárai híresek lévén, ezeket az akkor tájban magyarországba beszálingózó vándor czigányok, mint koldusok seregestől ellepték.

Simárd, puszta, Borsod vármegyében, Felső Zsolczától 1 órányira, 100 hold szántóföldet, 272 hold kaszállót, 12¼ h. legelőt foglal magába.

Simonfa, magyar falu, Somogy vmegyében, 256 kath. 8 zsidó lak., kath. fiók kápolnával. F. u. Somsics Miklós. Ut p. Lak.

Simongát, puszta, Somogy vmegyében, gr. Hunyadi Ferenczé. Ut. p. Berzencze.

Simony, magyar falu, Gömör és Kis Hont egyesült vármegyében, Serkéhez ½ órányira, a Rima mellett: 7 kath., 568 ref. lak., ref. anyaszentegyházzal, első osztálybéli határral. F. u. többen. Ut. p. Rimaszombat.

Simony (Simon ovany), tót falu, Bars vmegyében, a Nyitra vize mellett; 500 kath. lak. Kath paroch. templom. Több csinos uri lakházak. Földjei szép rozsot, árpát teremnek; szénája, fája, gyümölcse elég. F. u. a Simonyi nemzetség. Ut. posta Zsámbokrét.

Simonyi, magyar falu, Vas vmegyében, 502 kath., 830 evang., 151 zsidó lak. Evang. paroch. szentegyház. Synagoga. Határa sok jóban részesült; bir szőlőt, elég erdőt és legelőt, kövér szántóföldeket. F. u. Vidos, Szladovics, Hetyei és igen számos nemesség. Ut. p. Pápa.

Simonyi, magyar falu, Somogy vmegyében, 304 kath. lak. F. u. gr. Zichy Károly. Ut. p. Nemes-Vid.

Simontornya, magyar mezőváros, Tolna vmegyében, a Kapos és Sió vizek össze folyásánál, Fejér vármegye határszélén, 1415 kath.; 12 evang., 497 ref., 43 zsidó lak. Van itt ferenczi kolostor és szentegyház, melly egyszersmind plebaniális, a Sio vizén tul ref. anyaszentegyház, egy nagy kórház 24 férfi és 12 nő számára, gr. Styrumtól alapitva; két rendbeli uradalmi épület, gyógyszertár, pompás lovagló oskola, szép kert, derék hid a Sión, a merinó juhok számára roppant aklok. Földje igen termékeny; erdeje elég; szőlőhegye igen jó bort terem, 42 urbéri telket számlál, s országos és hetivásárokat tart. —

Nevezetessé teszi e várost régi vára, mellyet hajdan a Kapos és Sió egészen körülfolytak, s mellynek most is némelly falai és tornyai épségben

állván fen: magtárnak és tömlöcznek használtatnak. Ezen régente erős várnak számtalan ostromai közt, megjegyzésre legméltóbb az: midőn 1441-ben Hunyady János és Ujlaky Miklós a Kis László védelmére felállott seregeket Czikádornál széljelvervén, Simontornyát is megszállották, de több napi ostrom után félbehagyni kénytelenítteltek. A mohácsi veszedelem után csakhamar török kézre jutván: 143 esztendeig érezte a török terhes igáját: a midőn 1686-ban Badeni Lajos által végkép megszabadittatott. Viszsza jöttével a vár a hozzá tartozó uradalommal együtt gr. Lymburg Styrum birtokába esett; de 1800-ban utolsó csemetéje kihalván, ujolag a k. fiscusra szállott, ez pedig bizonyos csere fejében gr. Eszterházy Károlynak adá. Mostani birtokosa: b. Sina György, s a város feje egy uradalomnak.

Simaisziget, puszta, Békés vmegyében, Körös-Ladánytól északra 1½ óranyira fekszik.

Singlér, tót falu, Sáros vmegyében, Szinye-Lipóczhoz délre ½ óranyira: 324 kath.. 30 zsidó lak. Savanyúviz források. F. u. Szinyei Merse nemzetség. Ut. p. Berthót.

Simmersdorf, németfalu, Vas vmegyében, a stajer határ szélen, hol a Pinka vize a megyébe belép 208 kath. lak. A borostyánköi urad. tartozik. Ut. p. Köszeg.

Simmershof, német falu, Vas vmegyében, a lendvai uradalomban, 212 kath. lak. Ut. p. Radkersburg.

Sipek (Alsó), tót falu, Honth v.-megyében, 11 kath., 113 evang. lak. Evang. templom. F. u. többen. Ut. p. Ipolyságh, 3 óra.

Sipek (Felső), tót falu, Hont v.-megyében: 74 kath., 102 evang. lak. Kath. paroch. templom. Bortermesztés. F. u. a primás.

Sipek, magyar falu, Nográd v.-megyében, hegyekkel körülvételetve: 687 kath., 14 evang., 2 ref., 40 zsidó lak. Földje javitást kiván, erdeje jó. F. u. ½ a Balázs familia, ½ G. Forgács József. Ut. p. Balassa-Gyarmat 2¼ óra.

Sipet, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz délre 3 mfd., rónaságon, 12 r. kath., 6 ref., 9 zsidó, 2448 n. e. óhitü lak., s anyaegyházzal. Határa 7951 hold 297 □ öl; ebből majorsági szántó 1200 h., rét 105 h., legelő 1636 h. 864 □ öl. Urbéri szántó 2997 h., rét 1218 hold, legelő 494 hold. Földe fekete tömött, jó termő, kevés esőt kiván. Folyóvize nincs, sőt kutjai is ritkák, mélyek, és nem elég bővizüek. Birja báró Duka Péter.

Sipkov, tót falu, Trencsén v.-megyében, a zai-ugróczi uradalomban: 325 kath., 72 evang., 5 zsidó lak. Határja hegyes erdős és sovány, legelője elég; de rétje felette kevés. Ut. p. Zsámbokrét.

Sirák (Sirakov), magyar f. Honth vmegyében; B. Gyarmathoz északra 2 mfd. 290 kath., 50 evang. lak. Hires bora, és sok gyümölcse van. F. u. többen. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Sirőhegy, puszta, Csongrád vmegyében, Dócz fiókja, 410 kath. lak. Ut. p. Csongrád.

Sirok, magyar falu, Heves v.-megyében, Egerhez nyugotra 2 mfd. 1297 kath. lak., paroch. templommal. Fekszik erdővel körülvételetett gyönyörü vidéken a Tarna vize mellett. Szántóföldei, rétjei igen jók; erdeje elég. A falu felett észak-keletre egy magas kösziklán van puszta vára mellyet Ország Kristóf épittetett 1562-ben. F. u. gr. Sztáray János, gr. Eszterházy, Gosztonyi, b. Orczyné, Novota, Németh, Taby, Petrovay, Vecsey.

Siroka, puszta, Árva vmegyében, Váraljához ½ óra: 36 kath., 6 evang., 8 zsidó lak. Nagy urasági ser és pálinka főzőház --- majorság, melly-

hez 300 hold szántóföld tartozik. F. u. az árvai uradalom. Ut. Postája Rosenberg.

Siroka, puszta Liptó vgyében, Maluzsina filial, 53 kath., 12 evang. lak. F u. a kamara.

Siroka, népes tót falu, Sáros vgyében, Eperjeshez nyugotra 3 mfd.; a szepesi postaútban, 115 kath., 44 zsidó lak. Kathol. paroch. templom. Több uraságí lakház. Vendégfogadó. Határa igen nagy; tágas szép erdőiben bő legelője van, a honnan a juh és marhatenyésztés nagy fontosságú; szénája elég. F. u. a Berthóty és Hedry nemzetségek. — A Braniszkó hegye alatt, s a Szoinka vize mellett fekszik, melly malmokat hajt.

Sirokány, Allersgrában, horvát falu, Vas vgyében, 114 kath. lak., sovány határral. F. u. gr. Batthyáni nemzetség. Ut. p. Szombathely.

Sislócz, orosz falu, Ungh vgyében, Botfalvához közel, Unghvárhoz 1 mfdnyire, 27 r., 139 g. kath., 18 ref., 10 zsidó lakossal. F. u. a premonstratensisek.

Alsó-Sismánd, puszta, Székesfejér vgyében, Herczegfalvához ½ óra, 76 kath., 14 ref., 44 evang. lakossal.

Felső-Sismánd, puszta, 88 kath., 33 ref. lak. Homokos határ. F. u. mind a két pusztának: Jankovich, Kazay, Huszár, s m. t.

Sissó, tót falu, Nyitra vgyében, Trencsén vgye szélén, 261 kath., 28 zsidó lak. Sovány határral, de derék erdővel. Kath. paroch. templom van. F. u. többen. Ut. p. N.-Tapolcsány.

Sistarovecz, oláh falu, Temes vgyében, Lippához délre 2 mfd., egy völgyben, 1332 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Van itt 8 egész, 74 fél, 59 negyed, 13 nyolczad lelkes, 59 urbéri, 11 szerződési zsellér, 40 lakó. Hegyes völgyes határa kiterjed 7616 holdra 1436 □ ölre, mellyből urb. szántó 1473, kaszálló 547, legelő 244, belsőség 214, szorgalomföld 107 hold s 1081 □ öl. Majorsági szerződéses házhely 11 h. 1310 □ öl, szőlő 49 h., 1119 □ öl., szilvás 413 h., 1400 □ öl, korcsma és mészárszék 19 h., szántóföld 450 h., legelő 624 h., 519 □ öl, erdő 3154 hold s 1130 □ öl, templom, tanoda 77, utak s haszonvehetlenek 280 h., 1277 □ öl. Földje agyagos és kavicsos, kevés buzát, tengerit, zabot terem, fő gazdasága a szilvában s gyönyörü tölgyes, bikkes erdejében áll. Birja a kir. kincstár.

Siter, magyar falu, Bihar vgyében, hegyes vidéken, Váradhoz 1½ órányira, 980 ref. lak., s anyatemplommal. Határa 2800 hold, mellyből urb. szántó 726, hivatalnokoknál 72, rét 242, hivatalnokoknál 24, majorsági szántó 240, rét 240, közlegelő 60, szőlő 200, erdő 1000 hold. Agyagos földje nehéz mivelésü; de bora, gyümölcse sok, söt gesztenyét is bőséggel termeszt. Birja gróf Csáky Antal.

Sitervölgye, oláhul Sustorozs, oláh falu, Bihar vgyében, Váradhoz északkeletre 2 órányira, hegyektől övedzett domboldalban, 440 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 330 hold, mellyből urbéri szántó 90, rét 120, majorsági szántó 16, rét 29, szőlő 53, erdő 600, cserebokor 22 hold. Földje ilványos, más része köves és vizenyős, de szárazság idején a tengerit jól megtermi. Birja gr. Csáky Antal.

Kis-Sitke, magyar falu, Vas vgyében, 221 kath. lak. F. u. h. Batthyáni. Ut. p. Körmend.

Nagy-Sitke, magyar falu, Vas vgyében, 350 kath., 212 evang., 5 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. F. u. Nagy Sándor. Ut. p. Körmend.

Sitko, tót falu, Nyitra vgyében,

Verbóhoz északra ½ órányira, 435 kath., 8 zsidó lak. Sok erdő. F. u. Ocskay család. Ut. p. Holics.

Sivette, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Jolsvához délre 1¼ órányira, 51 kath., 537 evang. lak., kik földmivelésből és cserépedény csinálásból élősködnek. F. u. h. Coburg. Ut. p. Rosnyó.

Skakócz, vindus falu, Vas vgyében, a lendvai uradalomban, 172 kath., 62 evang. lak. Ut. p. Radkersburg.

Skalt, puszta Szepes vgyében, A. Labs fil. 43 kath. lak.

Alsó-Slavecza, vindus falu, Vas vgyében, 200 kath. 152 evang., lak. F. u. gr. Nádasdy. Ut. p. Radkersburg.

Felső-Slavecza, vindus falu, Vas vgyében, 168 kath., 187 evang. lak. F. u. Gr. Nádasdy.

Smidraith, német falu, Vas vgyében. a magyar, ausztriai és stájer határok összejövetelénél, 8 kath., 296 evang. lak., és oskolával. A borostyánköi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Smilnó, tót falu, Sáros vgyében, a makoviczi uradalomban, Zboróhoz ½ órányira, 882 romai, 9 g. kath., 10 zsidó lak. Ut. p. Bártfa.

Smizsán, Schmögen, tót m. v., Szepes vgyében, Iglóhoz ½ órányira, 686 kath., 140 evang., 12 zsidó lak., kath. paroch. templom. Vendégfogadó. Vashámorok. Só-rakhely. Vizimalmok. Határa elég termékeny. F. u. gr. Csáky László örökösi.

Smugócz és Dubrava, két orosz falu. Zemplén vgyében, Bereznához 1 mfdnyire, hegyes erdős vidéken, 324 g. kath., 14 zsidó lak., 497 hold szántófölddel. F. u. b. Vécsey. Ut. p. Ungvár 4 óra.

Sobor, magyar falu, Sopron vgyében, a Rába mellett, 300 kath., 200 evang. lak. Ut. postája Csorna. Róna határa fekete agyag, s van urb. szántóföld 579⁶⁄₈ h., legelő 411 h., kert92 h., majorsági szántó 33 h., rét 380 h., erdő 737 hold. Főtermesztménye a buza; lovat, szarvasmarhát szépen tartanak, de juhot a lapályos határ miatt nem; erdeje főleg tölgy, juhar, éger, nyár és szilfákból áll. Birja: gr. Batthyáni László.

Soborsin, oláh m. v., Arad vgyében, a Maros partján, hegyek alatt, Aradtól 8 mfd. távolságra az erdélyi országutban, 91 romai katholikus, 980 nem egyes. óhitü lakossal, óhitü anyaegyházzal. Van itt egy diszes urasági kastély, egy szép angolkert közepén; az angolkertből a Marospartra egy platán fasor vezet; egy más fenyőültetvényekkel szegett uton pedig Ivánliget vadaskertbe járnak mulatni a lakosok, hol szarvasok, őzek, és vaddisznók tanyáznak; a város előtt ismét egy kupalaku Czukorhegy nevezetü nyulik fel, bokrokkal benőve, melly az ide sereglett rókák kedves tanyája. Van itt postahivatal is és pénteken hetivásár, ezen kivül 4 országosvásár febr. 14., máj. 13., august. 18., és dec. 3-dik napján. Határja a városnak elég tágas, van 27⅞ egész urbéri telke, 919 hold legelője, 401 h. 610 □ öl majorsági földje, 39 hold urasági curia és kert, 662 h. 490 □ öl bikkes, 967 h. 79 □ öl cser, 71 hold vegyes erdő. Földje a Maros mentiben termékeny; legelője kopár, szilva elég; kecske sok tartatik. Birja a várost báró Forray Iván.

Socset, puszta, Bihar vgyében, lásd Várviz.

Sófalva, (Danilova), orosz falu, Máramaros vgyében, 270 g. kath., 60 zsidó lakossal, kik közt 25 telkes, 41 zsellér. Hegyes határa sovány. Sóbányája megszünt, de vannak bővizű sósforrásai és egy fördésre is használható fekete vize, mellyet a környékbeli nép csuzos bajokban sikerrel

használ. Birják Nagy, gr. Károlyi, Pogány, gr. Toldy, Szőlősy.

Sofronya, puszta, Arad vgyében, Sz.-Pál, Kurtics, Ötvenes és Kis-Iratos határok közt .3606 hold kiterjedéssel, melly kevés sziket kivéve átaljában gazdag róna föld. Elosztatik 3 osztályra. Első osztályt birja Vörös Zsigmond, s ez áll 2038 holdból, melly közt 814 h. szántó, 475 h. kaszálló, 667 h. legelő, gazdasági épületek, kertek, ákácz erdő 63 hold, utak 19 hold. Második osztály birtokosa Tóth Károly örökösei. Ez áll 587 hold szántó, 197 hold kaszállóföldből. Harmadik osztályt birja Fribeisz Károly, s ez áll 614 hold szántó, 110 h. kaszálló, 60 hold tanya és legelőföldből.

Soj, puszta, Nógrád vgyében, Marczal filial., 137 kath., 22 evang., 2 zsidó lak.

Sók, (Magyar), magyar falu, Nyitra vgyében, Szelőcze mellett, közel a Vágh vizéhez, Érsek-Ujvárhoz 2 mfd. Lakja 1502 kath., 3 evang., 849 reform., 124 zsidó.— Van benne ref. szentegyház, synagoga. — Határa róna, és igen sikeres buzát terem; legelője, rétje elég; s azért sok szarvasmarhát, lovat, juhot tart. F. u. gr. Károlyi, gróf Hunyady, gr. Berthold, és m. t.

Sók, (Német), A. F. 2 p. Poson vgyében; Csötörtök filial., 48 kath. lélekkel. F. u. az eberhardi uradalom.

Sók, (Tót), (Salgovicz), tót falu, Nyitra vgyében, Radosnyához délre 1 órányira, 477 kath., 52 zsidó lak. Bortermesztés; synagoga. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Sókut, S z o l y a, tót falu, Zemplén vgyében, a Sárosba vivő jó országutban, Eperjeshez 4 órányira, a Tapoly széles völgyében, 410 r. kath., 120 g. kath., 240 evang., 100 zsidó lak. Szántóföldeinek egy része Rudlyó és Zamutó felé lassan emelkedő dombokon fekszik. Határa 2385 hold, mellyből 75 h. beltelek, szántóföld 1759 h., rét 393 h., legelő 106 h., és egy igen mély, 52 holdnyi tó. Ebből urbériség 1100 h. szántó, 300 h. rét, az egész legelő. Földje, különösen a Tapoly mentiben jó, — de még a dombokon is jó mivelés mellett a gabona minden nemeit megtermi. Lakosai szorgalmasok, s Máramaros Szigetről felhajtott lovakkal is szoktak kereskedni. Vize a Tapoly és a rudlyói patak, mellyen malma van. Van sósforrása, mellyet a kamara 1846-ban behányatott, de e forrás, másutt ismét kiadja magát; vizét a lakosok kenyérsütésre és marhaitatásra használják. Tava vadkácsákat tenyészt. Van itt r. kath. és evang. anyatemplom, s egy szeszgyár. Birják Klobusiczky Anna, Zerdahelyi József neje, gr. Barkóczy János, gr. Forgács család, és Sztankay Teréz, Podhajeczky Sándornő.

Solmár, német falu, Pest-Pilis vgyében, Vörösvártól balra $^1/_2$ órányira, 1250 kath. lak., paroch. templommal. Hegyes völgyes vidéke igen regényes, s Oláh Miklós szerint Corvin Mátyás vadaskertje ideig terjedt. Határa inkább buzát, burgonyát és sok káposztát terem. Erdeje hegyeken van, mellyekben tüzkő-erek fedeztettek fel. Hajdan vára is volt. Birja a Majthényi nemzetség.

Solt, magyar m. v., Pest-Solt megyében, s az utóbbi vármegye innen vette nevét. Fekszik Pesthez 10 mfdnyire, a Dunához fél órányira, olly lapályos helyen, hogy a Duna gyakori kiöntései miatt a város jelen helyéről már szándékozik tovább költözni. Lakja 4058 reform., 129 kath., 36 zsidó. Ref. anyatemplom. Határa 20811 hold, mellyből 4000 hold szántóföld, 6000 hold kaszálló, 5554 h. legelő, 1471 h. szőlőhegy, melly 20 öllel fekszik magasabban a Duna tük-

rénél, 3847 hold nádas rétség és mocsár. Ebből majorság 4010 hold $1/3$ részben szántó, $2/3$ kaszálló; a többi urbériség. A föld hol fekete, hol homok, és pedig sok helyen futó. Tiszta és kétszeres buzát, kukoriczát, árpát, zabot terem. Állattenyésztése a sok árviz miatt elsatnyult. Országos vásárt négyet tart, u. m. jan. 18., áldozó-csötörtökön, aug. 16., és nov. 11-kén, hétfőn barom-, kedden kirakó-vásár tartatván. Birják a várost: b. Révay György, gr. Vécsey Ágoston, gr. Nemes Jánosnő, szül. gr. Bechtold Karolina assz., gr. Czebrián Antal, gr. Benyovszky Zsigmond, kinek részét jelenleg birói zálogban a kegyes kir. alapitvány birja. Van helyben postahivatala.

Sóly, magyar-német falu, Veszprém vgyében, Palota és Veszprém közt, mindeniktől egyforma távolságra, 254 kath., 451 ref. lak. Ez előtt a katholikusok is mind magyarok voltak, de most köztük több a német. A reform. temploma igen régi épület, s hihető, hogy még Sz. István király idejében fenállott, mert a veszprémi püspökség itt erősittetett meg, mint azt az oklevél vége mutatja: „Datum in villa nostra Sóly.“ Határán keresztül foly a Séd vize, s ezen van egy hegyoldalban az uradalomnak igen mesterséges készületü papirosmalma. Földjei soványak; legelője köves, kopár, rétjei jók; bora nagyon derék, s ha sokáig áll, a somlyóival vetélkedik. F. u. a zirczi cistercita apátság.

Solymos (Garan), tót falu, Bars vgyében, Honth vgye szélén, Báthoz 1 mfd., 290 kath., 9 evang. lak. F. u. h. Eszterházy.

Sólymos, Ganyacsovci, orosz-tót-magyar falu, Ungh vgyében, Szobránczhoz nyugotra $2\frac{1}{2}$ órányira, 182 r., 526 g. kath., 192 ref., 26 zsidó lakossal. Görög kathol. parochialis templom. Termékeny róna határ. F. u. Szirmay, gróf Török, b. Vécsey s mások.

Solymos, oláh falu, Arad vgyében, a Maros mellett, az erdélyi országutban, csaknem átalellenben Lippa városával. Van 19 r. kath., 1389 n. e. óhitü, 4 zsidó-lak., óhitü kötemploma, urodalmi tisztlaka, 3 Maros-, 7 patak-malma, 3 kallója. Hegyes völgyes határa roppant kiterjedésü, mert 15000 holdra felrug. Ebből 2249 hold szántóföld, és rét-urbériség, s a falutól 4 órányi távolságra mintegy 300 h. legelővel különválva sikságon fekszik, de elcsigázva; 1700 hold a falu mellett erdős, sziklás legelő, 65 hold szőlőhegy, mellyben szép gyümölcs terem, de a szőlőtőkék elhanyagolvák; a többi része a határnak uradalmi gyönyörü tölgyes, bikkes erdőség, s talán legszebb a megyében. Régi várának falai egy sziklás hegytetőn nagyrészben maig is fenállnak. Ez a vár fekvésénél fogva igen erős lehetett, mert keleti és déli oldalát mászhatatlan kősziklák fedezték; e mellett a várhegynek szinte tövét mosó Maros vize itt legsebesebben folyik. Első épitőjét a történetirók még eddig fel nem fedezték. 1597-ben Solymos várát Jósika István birta. 1607-ben Rákóczy Zsigmond Lugossi Jánosnak, lippai várkapitánynak elzálogositotta 4000 forintért. Ma Solymos kincstári birtok. Van itt jó épületi kőbánya, s nehány évvel ezelőtt egy magántársulat ólommal vegyes rézbányát nyitott itt.

Sólymos, puszta, Bihar vgyében, Gyulához $1\frac{1}{2}$ órányira, gazdag rétekkel és földekkel. Birja a váradi deák püspök. A Fekete-Körös rongálja.

Sólymos, magyar falu, Heves vgyében, Gyöngyöshöz északra 1 órányira, 1627 kath. lak., kath. paroch. templommal. Bővelkedik gabonával, fával, borral. F. u. az egri érsek.

Sólymos, oláh falu, Arad vgyében, közel Zaránd vgyéhez, igen vad, bérczes vidéken, 3 kath., 402 óhitü lak. s anyatemplommal.

Sólyom, oláh falu, Bihar vgyében, Belényeshez $2\frac{1}{2}$ mfd., 149 n. e. óhitü lak., anyatemplomm l. Urbéri szántó 85, rét 60, majorsági erdő 420 hold. Folyóvize a Fekete-Körös. Határában láthatók egy régi épület romjai, melly azonban vár volt- e vagy zárda, nem tudhatni. Birja a váradi görög kath. püspök.

Som, magyar falu, Somogy vgyében, Nagy-Berény mellett, 72 kath., 664 ref., 13 zsidó lak., ref. paroch. szentegyházzal, szölöhegygyel, jó legelövel. F. u. gr. Viczay. Ut. p. Siófok 2 óra.

Som, magyar falu, Beregh vgyében. Kaszonyhoz 1 órányira, 10 r., 16 g. kath., 512 ref. lak. Ref. anyatemplom. Földje termékeny; rétje elég; bort is termeszt. F. u. Lónyay, Bernáth, Bárczy, Gúthy, Komlósy, s m. t. Ut. p. Beregszász.

Som, Sama, orosz falu, Sáros vgyében, Szebenhez északra $\frac{1}{4}$ mfd 21 r., 449 g. kath., 5 zsidó lak. Gör. kath. anyaszentegyház. Sok rét, legelő és erdő.

Somberek, német-rácz falu, Baranya vgyében, 1488 kath., 939 óhitü, 48 zsidó lak., kath. és óhitü anyaszentegyházakkal. Határa sikeres buzát terem; szölöhegye, erdeje van. Diszére szolgál az uraságnak 2 kastélya kertekkel együtt. Lakosai szép lovakat tenyésztenek. F. u. a Sauska nemzetség. Ut. p. Mohács.

Somfalva, németül Schattendorf, német falu, Sopron vgyében, Sopronhoz 1 mfd., 1300 kath. lak., paroch. templommal. Határa inkább róna mint hegyes, s közép termékenységü. Van $798\frac{4}{8}$ h. szántóföldje, $189\frac{2}{8}$ hold rétje, 99 hold legelöje, $9\frac{2}{8}$ hold kertje, 124 h. szölője, és 99 hold erdeje. Bora savanyu; gyümölcse egy kis szilvánál egyéb nincs. Vizímalom a Spittel patakján. Birja h. Eszterházy.

Somfalva, oláh falu, Máramaros vgyében, 264 g. kath. lak., s leánytemplommal. F. u. a Rád nemzetség, s mások. Ut. p. Sziget.

Somodi, nagy magyar falu, Abauj vgyében, Szepsihez nyugotra 1 órányira, a rozsnyói oszágutban, 1226 kath., 1 evang., 7 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Földje mindent jól megterem; erdeje gyönyörü s benne sok fenyves madár és fajdtyuk fogatik. Fördöintézet. E helységben lovasság szokott tanyázni. F. u. a rozsnyói püspök,

Somodor, puszta, Somogy vármegyében, Magyar-Atád mellett, igen szép gazdasággal és gazdasági épülettekkel. Gr. Batthyányi Gusztáv birja, egy uradalma innen veszi nevét. Ut. p. Kaposvár.

Somogy, puszta, Bars vgyében, Füss filial, 12 kath. lakossal. Ut. p. Verebély.

Somogy-Uzsópa, oláhul Sumusz, oláh falu, Bihar vgyében, dombos vidéken, erdők közt, Váradhoz $2\frac{1}{2}$ mfdnyíre, 708 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 4553 hold, mellyből 659 h. szántó, 300 h. kaszálló, 350 h. legelő, 3253 h. erdő; és csak ez majorság; a szántó, rét, földek urbériek. Földje sárga és vörös agyagos, sovány. Szép erdejéből sok fa vitetik Váradra. Birja a váradi deák püspök.

Somogy, magyar falu, Baranya vgyében, Pécshez $1\frac{3}{4}$ óra, völgyben fekszik, regényes hegyektől környezve. Van $34\frac{2}{8}$ urbéri telke, 588 kath. lakosa. A föld veres agyag, főleg rozsot termő; szölöhegye kitünő bort ad. Birja a pécsi székesegyház.

Somogyvár, magyar falu, Somogy vgyében, 2 mfdnyire a Bala-

tontól, ut. p. Öreg-Lak, egy kies erdőkkel és szőlőhegyekkel körülvétetett környéken. Lakja 1103 kath., 7 zsidó. Kath. paroch. templom. Határa néhol homokos, de termékeny; bora fája bőven; patakja több malmot forgat. A falu felett lévő hegyenláthatni a régi Somogy vár romjait, s messzse terjedő sánczait; oldalán továbbá a somogyi apátság düledékeit. Az első nevezetes Kupa herczeg itt laktáról, a második pedig arról, hogy hajdan hiteles levéltárral birt. F. u. gr. Széchenyi Lajos.

Somorja, (Sommerein, Sammaria, Fanum S. Mariae). régi, s a Csallóközben legnevezetesebb privilegiált m. v. Posontól 3 mfd. távolságra, s 1 fertálynyira a nagy Duna bal partjához. Hajdan, az az 1405-ben, kir. város volt, de ezen szabadságát 1465-ben elvesztette. Vannak több királyoktól szép szabadságai, privilegiumai, nevezetesen: III. Andrástól, Erzsébet királynőtől, Zsigmondtól, Corvin Mátyástól, II. Ulászlótól, Maximiliántól, I. Rudolftól, II. Ferdinándtól, I. Leopoldtól, III. Károlytól, Mária Theréziától, II. Józseftől, ugyanynyira, hogy lefizetvén esztendőnként a 806 frtot a posoni várkapitányságnak, minden földesuri jusokkal élhet s földjeit szabadon használhatja. — Hatósága magának van. Két főutczája elég széles, kövel kirakott, sőt a régi időkben sáncza, és két kapuja is volt. Házaik többnyire mind földszintiek, de tégláből épültek. Kitünőbb épületjei közé tartoznak: 1-ször a nagy, s belölről is szépen kifestett kath. paroch. templom, mellyet II. József előtt a mellette lévő klastrommal együtt (ezidőben vendégfogadó) valami olaszországi eredetü Paulinus szerzetesek birtak. — 2-or A ref., egészen kötornyú templom. Ez egy felette régi épület, hajdan kath. paroch. templom volt, de ki és mikor épitette, azt nem tudhatni. — 3-or Az evang. sz. egyház. — 4-er A városháza. — 5-ör Az ispotály a városon kivül. Lakosainak száma 2603, u. m. 1502 kath, 834 evang., 267 ref., nyelvökre nézve leginkább magyarok, s kevés németek, de ezek is mindnyájan tudnak magyarul. Átaljában véve szorgalmatos vagyonos emberek, s a kézi mesterségeket, földmivelést, kereskedést, kertészséget erősen üzik. A körül belől fekvő vidékeknek, s mondhatni a Csallóköznek pórnépét ők tartják posztó ruhákkal, szürökkel, csizmákkal, kalapokkal, a honnan nem csak országos, de szombaton tartott heti vásárai is igen élénkek, s egyszersmind nagy fontosságuak: mivelhogy a Csallóköz gabonáját többnyire ide hordja eladni. Buzakenyere ugyan hires, de a komáromival, pestivel, miskolczival, debreczenivel még sem vetélkedhetik. Továbbá találtatik itt egy patika, levélposta Csallóköz számára, serház, két rév, egyik az öreg Dunán, másik közösön Rajkával az országvári Duna ágán, 13 duna-malom, több zöldséges, gyümölcsös kert, egy lerakó hely az Austriából jött fenyőszálak, deszkák, léczek számára s a t. Erdeje a Duna szigetjében szép s mivel tölgy, bikk, szilfákból áll nagyobbára, ezen fában szükölködő környékben kivált kemény fa tekintetében megbecsülhetetlen. Szántóföldje elég és termékeny, de rétje kevés.

Puszta-Somorja, Wüst-Sommerein, magyar falu, Moson vgyében, a Hanság mellett, 823 kath. lak., fiókegyházzal. Van 19 $\frac{1}{4}$ harmadrendü egész jobbágy telke, 52 telkes gazdája, 152 hold második, 354 hold harmadik, 152 hold negyedik osztálybeli szántóföldje, 132 embervágó rétje, nádvágása. Lakosai földmivelésen kivül gyékén-készitésből, széna-szállitásból, és szekerezésből élnek. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Moson.

Somos, puszta, Abauj vgyében, N. Idához $^3/_4$ órányira: 7 kath. lak. F. u. a N. Idai birtokosok.

Somos-Ujfalu, magyar falu, Nógrád vmegyében, a Karancshegye és Medves közt egy szük völgyben: 1158 kath. 11 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határja hegyes, de erdeje igen szép. F. u. $^1/_2$ G. Stahrenberg, kinek felfajoztatott ménese, juhai és schweizi tehenei nevezetesek e vidéken, $^1/_2$ Radvánszky Antal. Ut. posta Szakál.

Somos, tót falu, Sáros vmegyében, Eperjeshez délre 2 mfd., a kassai országútban, a Tarcsa mellett: 885 kath., 14 evang., 25 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Földe, rétje igen jó, s a gazdaság müvelt európai módra folytattatik. Kastély. Vizimalom. Tehenészet. Szép tölgyes erdő. F. u. gr. Andrásy György.

Somos, oláh falu, Arad vgyében, Simándhoz 2 mfd., 1058 n. e. óhitü lak., s paroch. templommal. Határa nagyobb részt lapályos szép erdőséggel.

Somoskesz, Somostyes, oláh falu, Arad vmegyében, lapályos erdős vidéken, ut. postája Kis-Jenö. Van 1162 n. e. óhitü lak., anyatemploma, oskolája, derék urilaka. Határa 7600 hold, mellyből 775 hold szántóföld, 500 h. legelő, 1000 h. rét, 5325 h. erdő. Földje 2-ik osztálybeli, de mindent megterem; erdeje tölgyes és igen szép; sok és jeles faj sertést s marhát tenyészt. Vize a Szartos folyamnak egy ága. Birja Jakabffy Gergely.

Somoskő, puszta, Nógrád v.-megyében, 210 kath. lak. s egy régi omladozott várral: Somos-Ujfalu filial. F. u. $^1/_2$ G. Stahrenberg, $^1/_2$ többen.

Sompatak, tót falu, Abauj v.-megyében, 145 kath. 10 zsidó lak. Ut. p. Kassa.

Somsály, puszta, Borsod vármegyében, Csépán falu mellett, 1112 hold területtel, mellyből 240 h. szántóföld, 72 h. rét, 800 hold erdő. A völgyek lapályain fekvő szántóföldje nyirkos homok; buzát, rozsot, kukoriczát, tenkelyt, zabot, burgonyát bőven terem. A Hodos patakja által nedvesitett rétje jó réti szénával fizet. A nevezett patakon, melly a Hangonyba siet, két köre épült malma van. Birtokosa a Csépányi család: István, Ágoston, Ferdinand, Ignácz.

Somszeg, puszta, Nyitra vmeben, Séllye filial. 7 kath. lak.

Somlyó, igen nevezetes magán álló hegy Veszprém vmegyében, Pápához délre 3 mfdnyire. Kevés kivétellel az egész hegy szőlőkkel van beültetve, s itt terem a híres somlyai bor, melly Magyarországon a fejér borok közt alkalmasint első helyen áll. A hegyet több helységek birják, mint Somlyó-Vásárhely, Doba, Nagyszőlős, stb. A hegy tetejéről felséges kilátás van a körülfekvö vidékekre, s egyik ormán most is látható a régi S o m l y ó v á r a omladékaiban. E várat Zsigmond király a Garáknak adta, aztán a Zápolyáké volt, később Bakacs Tamás érseké, kiről maradt mostani örökösére.

Somlyó, puszta, Fejér vmegyében, Battyhán és Horki puszta mellett, Fejérvárhoz 1 mfd, bortermesztéssel. Batthyányi gr. birja.

Hegyes-Kis-Somlyó, magyar falu, Vas vmegyében, 231 kath., 323 evang., 28 zsidó lak. Ágostai paroch. szentegyház. Szölőhegy. F. u. közbirtokosok. Ut. p. Pápa.

Sonkád, magyar falu, Szathmár vmegyében, a Túr vize mellett: 38 g. kath., 497 ref. lak., ref. anyatemplommal. Kemény agyagos földeit tiszta buzával szokták vetni; rétje sok volna, de vad füvet terem; három különös tölgyes és egy közös erdeje van; a Túr vizén a gr. Teleki

uraságnak nagy jövedelmü malma forog. Fö birtokosa a gr. Teleki család, de birnak még mások is. Ut. p. Tisza-Ujlak 1 óra.

Sonkolyos, oláh-magyar falu, Bihar vármegyében, Belényeshez 1 mfd.: 228 reform., 355 g. kath. lak. Mind a két felekezetnek helyben van papja. Urb. szántó 162, rét 100, legelö 38, szölö 2, urasági erdö 1300 hold. Földe a Fekete-körös mellékén termékeny, a dombos rész sovány. Sok szilva és más gyümölcs. Birja a váradi görög püspök.

Sonkolyos, oláh falu, Bihar vmegyében a Sebes-Körös mellett, N. Báródhoz 1/2 óra, 206 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, 91/ egész urbéri telekkel. Határa hegyes és sovány. Itteni birtokában gr. Haller János egy agyag bányát nyittatott nehány évvel ezelött, honnan tiszta s erös agyagot több üveghutába jutalmas áron visznek közös birtokáról; lásd Szászfalva. Birják: Haller és Kornis grófok, gr. Batthyáni Artur, b. Rudnyánszky, Esztegár, Bagossy.

Sophiendorf, csinos német falu, Beregh vgyében, Felsö Schönbornhoz 1 1/4 órányira: 252 r., 24 g. kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács 1 1/2 óra.

Soponya, magyar falu, Székes Fejér vmegyében, a Sárviz csatornánál 162 kath., 1283 ref., 2 evang., 9 zsidó lak. Ref. anyaekklézsia. Róna határa termékeny. Sok rét és legelö. Szölös kertek. Virágzó nemesitett birka tenyésztés. F. u. gr. Zichy János örökösei. Fejérvárhoz 2 óra.

Sopornya, tót falu, Nyitra v.-megyében, a Vágh vize mellett, Semptéhez délre egy órányira: 2195 kath., 13 zsidó lak., kath. paroch. templommal. — Határa dombos; van erdeje, szölökertc, s hajó-malma a Vágh vizén. F. u. gr. Eszterházy Károly.

Sopron, németül (Oedenburg), deákul (Sopronium), igen régi, s hazánkban egy a legszebb, s legnevezetesebb királyi városok közül Sopron vármegyében, mind Bécstöl, mind Posontól 8, Pesthez 28 mértföldnyi távolságra. Eredete igen régi, s Bonifacius és Ranzanus romai gyarmatnak gyanitják, mellyet ide Sempronius vezetett. Lazius pedig ugy vélekedik, hogy Sopron nevét nem Sempronius Grachustól vevé, hanem Apronianustól, I. Bálint császár pannoniai kormányzójától. Oedenburgnak németül azért neveztetik, mert N. Károly császár, és III. Henrik elpusztitották, később németekkel ujra megültetvén. Annyi bizonyos hogy Sopronnál vette kezdetét Scarabantia romai város és gyarmat, melly a Rábaközig terjedt, mint ezt a kiásott romai régiségek, pénzek, emlékek bizonyitják. Elsö szabadságát némellyek szerint IV. Henrik német császártól nyerte, mivel a polgárok Salamon magyar királynak Nándor-Fejérvárnál a bissenusok és bolgárok ellen kitünö szolgálatot tettek. Erre azonban semmi próba nincs; hanem annyi igaz, hogy Imre, IV. Béla, V. István szép szabadságokkal ajándékozták meg, mellyeket Kun László 1277-ben megerösitett. Továbbá I. Károlytól 1313-ban, 1317, 1338; I. Mátyástól 1464; Ulászlótól 1498; II. Lajostól 1524; I. Ferdinandtól 1533; Maximiliantól 1576; I. Leopoldtól 1701, I. Józseftöl 1706-ban jeles kiváltságokat kapott. Nevezetes e város arról is, hogy itt 4 országgyülés tartatott, és 2 királynö koronáztatott. 1490-ben Mátyás halála után Maximilián a várost elfoglalta. 1605. törökök, tatárok, és hajduk ostromlák, de jun. 6 kán Trautmansdorf az örsereg vezére kicsapván, az ellenséget elszélesztette. 1676. nov. 29-kén külvárosaival együtt leégett. 1706. a kuruczok ágyukkal és

bombákkal ostromlák, de a külvárosokat sem vehették be. — Maga a belváros kicsiny, de rendesen épült 3 kapuval; a külvárosok ellenben messze terjedtek, s elég csinos házakból állanak. Belvárosának minden utczái és a külsők is többnyire járdával vannak ellátva. A külváros szentegyháza régi góth izlésben emlitésre méltó. A város tornya, melly az országban legmagasabbnak tartatik, különösen szép izlésre épült. Sz. Benedek, előbb Sz. Ferencz szerzete templománál az igen szép torony góth módra faragva köből van összerakva a szentegyházzal együtt. Emlitést érdemlenek még a domokos szerzetesek kéttornyú szentegyháza, az ágostaiak nem annyira diszes, mint igen czélszerü, toronytalan temploma, az orsolya szüzek kicsiny szentegyháza, az uj vármegyeház, a Casino igen jeles épülete, s több csinos magánházak. Van itt egy társas káptalan, harminczadhivatal, posta, sóház, kath. gymnasium a sz. benedekiek alatt, virágzó ágostai lyceum, mesteriskola, és különös ágostai polgári tanoda, mellyben az elemi tudományok, és mesterségek taníttatnak, katona nevelőház a 48-dik számu magyar gyalogezred számára, 3 kórház, 4 gyógyszertár. Népessége 14987 lakos, kiknek fele romai kath., fele ágostai vallású; nyelvet illetőleg többnyire németek, kevés magyarokkal keverve. Élnek kézmüvességből, kereskedésből, földmivelésből, bor és gyümölcstermesztésből. Van itt egy czukorfinomitógyár, könyvnyomda, gyapotszövő intézet, sok késcsináló és fazekas, 2 könyvárus és müvészbolt; számos posztósai jó középszerü posztót készitnek. Van a határban egy szederegylet, és selyemtenyésztő részvényes társaság, mindegyik nevezetes szedertelep birtokában. 1847-ben 318 font tiszta legombolyitott selyem tenyésztetett. Negyven kereskedője borral, gabonával, szarvasmarhával, sertéssel, mézzel, viaszszal, aszaltgyümölcscsel, gyármüvekkel élénk kereskedést folytat. Négy országos és két hetivására (hétfőn és pénteken) nagy fontosságu, ugy hogy éven át 40,000 darab szarvasmarha, és 150,000 sertés eladatik. A baromvásárt mindig pénteken tartják. Nehány évvel ezelőtt gyapjuvásárra is nyert szabadalmat. Határa a városnak 37,865 hold és 320 □ öl, holdját 1000 ölével számitva. Ebből szántóföld van 9383 h. 485 □ öl, rét 3264 h. 440 □ öl, legelő 1870 h. 649 □, kert 270 h. 541 □ öl, káposztás 84 h. 270 □ öl, szőlő 2247 hold 932 □ öl, a város területe 245 hold 871 □ öl. Mind szántóföldc, mind rétjei első osztálybeliek. Szőlőhegyei hires asztali, sőt asszú fejér bort is teremnek, különösen a Fertő tava partján. Az éghajlat itt mint Ruszton, szembetünőleg melegebb, ugy hogy ezen hegy nyugoti oldalát csak erdők vagy szántóföldek boritják akkor, midőn a Fertő felől jó bort termő szőlőtőkék, válogatott gyümölcsfák, mint baraczk, mondola, stb. diszlenek. A várostól délre és nyugotra cső hegyek már csekélyebb bort szolgáltatnak, de tetejét gyönyörü gesztenyés erdők, s oldalait gazdag gyümölcsösök fedik. A soproni aszalt szilva, körte és baraczk, katulyákba csinálva messze elhordatik, s nevezetes kereskedési czikk. A város roppant erdeje főleg tölgy, bikk, nyir, éger, részenkint fenyő fákból áll, s benne 30 éves vágásforgás alkalmaztatik. — Környéke a városnak igen gyönyörü; t. i. maga egy széles a Spittel patakjától nedvesitett völgyben terülvén el, kelet, dél és nyugot felől szőlőhegyekkel, gesztenyés s más erdőkkel és gyümölcsösökkel vétetik körül. Számosabb mulatóhelyei közül emlitést érdemlenek: a Neuhof,

franczia izlésü kerttel, a várostól csak 2000 lépésre; a Lever egy hegytetőn, honnan a Fertő tavára, s az egész környékre elragadó kilátás esik. Tiszta időben innen beláthatni a 3 mfre eső Eszterházát, s a 8 mfdyi távolságu posoni várat. Harmadik mulatóhely a wandorfi eltörőltetett paulinus kolostor, egy felséges erdős vidéken; végre a Fertő partján csak egy órányira eső balfi vagy farkasdi (Wolfs) fördőintézet. Nem kis diszére szolgál Sopronnak az, hogy 8 vagyonos helységnek földesura, mellyek e következők: Ágfalva, Harka (m. v.), Balf, Kopháza, Klimpa, Medgyes, Lépesfalva, Bánfalva németül Wandorf. Ez utolsó helység határában van egy igen gazdag kőszénbánya. Jelenleg Sopron feje egy egész katonai és polgári kerületnek, melly magában foglalja a régi dunántuli kerületet, Komárom és Fejér vmegyék kivételével.

Kis-Sopron, puszta Békés v.-megyében, Csaba mellett.

Nagy-Sopron, puszta, Békés vmegyében, Csaba mellett.

Sormás, magyar falu, Szala v.-megyében, N. Kanizsához $^1/_2$ mfd., a Lendvára vivő postautban, 813 kath. lak., kik a szepetneki plebániához tartoznak. Határa lapályos róna, földje fekete homok és termékeny, rétje, legelője aránylag sok. F. u. b. Batthyáni, kinek majorságához tartozik 230 h. szántóföld, 143$^5/_8$ h. kaszálló, és 900 h. közös legelő.

Soroksár, német m. v. Pest v.-megyében, Pesthez egy postaállomásra a Duna bal partján; 4120 kath. lak., paroch. templommal. Határa homokos, de azért szorgalmas lakosai tehetősek, s Pestre sok kerti veteményt, burgonyát, káposztát, bornyút, szalmát és szénát, tejet hordanak. Házaik rendben épültek és csinosak. Van itt postahivatal, vendégfogadó, kalapgyár, sok kézmüves, tágas szőlőskert. Birja Grasalkovich herczegnő.

Magyar-Soros, horvát-német falu, Baranya vmegyében, mély völgyben, ut. postája Pécs. Határa 1884 hold, mellyből urbéri beltelek 67$^3/_8$ h., szántóföld 1141$^3/_8$ h., rét 141$^5/_8$ h., közös legelő 416 hold. Majorsági föld 3 hold. Földje középszerü és terem buzát, rozsot, kukoriczát, zabot. Lakja 583 katholikus. Birja a pécsi székesegyház.

Sós, puszta, Szathmár vmegyében az erdődi szőlőhegyek alatt, nevezetes juhtenyésztéssel. F. u. gr. Károlyi nemzetség.

Sós-Lehota, tót falu, Nográd vgyében, 6 kath., 224 evang. lak. Ut. p. Losoncz.

Sós-Hartyán, magyar falu, Nógrád vármegyében, 771 kath., 5 zsidó lak. Kath. anya templom. Rétjeit a hegyekről jövő iszap nagyon rongálja. Van itt egy sós forrás-kut, mellynek használása a kamarától megtiltatott, s kőfallal körülvétetett. F. u. Gyürky Pál, a kamara, stb. Ut. p. Szakál.

Sósdia, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz délre 4 órányira, dombos vidéken, a Berzava vize mellett, 1153 n. e. óhitü lak., s anyaegyházzal. Határa 7184$^1/_2$ h., mellyből urbéri szántó 1895 h., rét 683$^1/_2$ h., szőlő 104 h., majorsági szántó 1600 h., és erdő 2600 hold. Fekete agyagos földe termékeny s főleg buzát, zabot, kukoriczát és repczét terem. Nevezetes, hogy az itteni erdőben Szalonkák nagy mennyiségben találtatnak. Birja báró Lopresti Josepha.

Sóskut, tót falu, Székes Fejér vmegyében, Pest vmegye szélén, 1397 kath., 8 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyházzal. Határa hegyes, erdős; van hires bort termő szőlőhegye, erdeje, vizimalma, s igen jó kőbányája. F. u.

a fejérvári káptalan. Utolsó postája Buda.

Sóskut, német falu, Vas vmegyében, a németujvári uradalomban, 200 kath. lak., és mészégetéssel. Ut. p. Szombathely. A falu mellett egy gyönyörü regényes völgyben van 2 savanyuviz forrása és fördöintézete, melly erösen látogattatik. Használ ez ásványviz a tüdő, gége, vizellethólyag, és bélnyálkásságokban, köszvényben, májdugulásban, aranyérben.

Sóstő, puszta, Zala vmegyében, Köveskálla mellett.

Sóstó, fördő, Szabolcs vmegyében, a nyiregyházi határban: 3 kath., 10 evang. lak.

Sosut, puszta, Nográd vmegyében, N. Oroszi fil. 5 kath. lak.

Sossov, (másként Svassov), tót falu, Liptó vmegyében, 437 kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Rosenberg.

Sotony, magyar falu, Vas vmegyében, 588 kath. lak. Termékeny határát a Rába árja öntözi. Az ikervári urad. tartozik. Ut. p. Szombathely 3 óra.

Sóvár, tót-német m. v. Sáros vmegyében Eperjeshez délnyugotra $1/2$ mfdnyire: 2461 r., 120 g. kath., 104 evang. lakos. Eloszlik tulajdonképen Sóvárra, Sóbányára, és Sváb utczára. Van itt 3 kath. templom, egy plébánia, nagy urasági magtár, sörpálinkafőző és kávéház. De legnagyobb nevezetessége s ó-f ő z ö-i n t é z e t é b e n áll. 1575 körül legelőször fedeztetett itt fel kősó, s' késöbben 5 bánya-üreg miveltetett, hanem jelenleg csak a Leopold nevü van folyamatban. A sósviz ökörbörbül készült tömlökkel huzatik-fel, s csatornák segedelmével az itten lévő 6 medenczébe (cisterna), s innen a főzőházakba s kazánokba vezettetik. Az évenkinti sónyereség 101,000 mázsára megyen, s a főzőházaknál 110 ember, a sóshordók készitésével 24 bodnár dolgozik, ezenkivül különböző munkákra 20 rendes cseléd szolgál, ide nem értvén a számos sóstiszteket, kikre egy fő-felügyelő vigyáz fel. Sóvárhoz, mint só-kamarai jószághoz 5 falu tartozik, u. m. Gulviz, Kakasfalva, Ábránfalva, Erdőcske, és Sós-Ujfalu. Ezeknek erdőségei 10,485 holdra terjednek, mellyekhez későbben t. i. 1797-ben még $397^{7}/_{12}$ hold járult. Elosztatnak 100 vágásra, s évenkint 3500 öl fát szolgáltatnak. Fő fanemek: vörös bikk, és tölgy, sokkal kevesebb nyir, juhar, köris, nyár, cser, hárs, cseresznye, alma, körte, továbbá vetett öreg és topolya fenyő, stb. A sóvári hegyláncziban találtatik vasércz, különféle kövek, u. m. olivin, félopál, opáljasbis, hegykristály, obsidian, gyöngykő, kavacs, kvarcz, márga, basalt, homokkő, kovacs, stb.; valamint a sósvizben (Sohle) is találtak mészföldet, sósavanyos keserűföldet, kénsavanyos mészt, szénsavanyos vasat és meszet, meglehetős mennyiségü kavicsfölddel.

Sóvárnak eredetét némellyek Árpád idejénél előbbre teszik. 1285-ben László király a fiatal gróf Miczbán Györgynek ajándékozta Sópatak és Detre falukkal együtt, azon vitézségéért, mellyet az Ottokár, Tatárok és Conrad elleni háborukban kimutatott, s megengedte hogy ide várat épitsen; és ugyan ennek következtében Miczbán Sós de Sóvár nevet vett fel magának, s maradéki mind e mai napig ezt viselik. A többi hat testvérjétől pedig e következő nemzetségek szakadnak le: Csapy, Bocskay, Szörtey, Ráskay, Eszényi, Kövesdy. 1525-ben az eperjesi polgárok foglalták el e várat, de 1528-ban királyi parancsolatnál fogva a Sós nemzetségnek visszaeresztették. Fels a Zápolyaiaktól elvévén, Ferdinand 5521 ftért Eperjesnek zálogositá el. De később a posoni és beszterczebányai ország-

gyüléseken, visszaadatása rendeltetett. Végre Vernherr császári vezér 1517-ben lerontatta.

Ó-Sóve, falu, Bács vmegyében, ut. postája Ó-Kér 1 óra. Lakja 176 házban 1596 lakos, kik jobbára n. e. óhitüek és szerbek, paroch. templommal. Határa 1100 □ ölével 8457 hold, mellyből urbéri szántóföld 102 telek után 3495 h., rét és beltelek, 2256 h., jó legelő 1922 h., szőlő 200 h., majorsági szántó 10 h., tavak 125 h., utak 149 hold. Földje első osztálybeli, s mindent gazdagon terem. Birja a k. kamara.

Uj-Sóve, ném. m. f., Bács v-ben Ó-Sóve tő szomszédságában. Lakja 1200 lakos 169 házban, s a lakosok $^2/_3$ reformatus, $^1/_3$ evangelikus, s mind a két felekezetnek van temploma. Határa 1100 □ ölével 5407 hold, mellyből urbéri szántóföld $69^4/_8$ telek után 2342 hold, rét és beltelek 1669 h., jó legelő 1004 h., szőlő 194 h., mocsár 96 h., utak 102 hold. Majorság nincs. Földe gazdag termékenységü s első osztálybeli. Tiszta buzája hires. Birja a kir. kamara.

Sőjtőr, magyar falu, Zala vmegyében, 1128 kath., 3 evang. 26 zsidó lak., kath. paroch. templom. F. u. többen.

Sőmjén, magyar falu, Vas v.-megyében, 148 kath., 506 evang., 15 zsidó lak. Sok rét és legelő. F. u. Ajkay, Berzsenyi, Kamondy és igen számos nemesség. Ut. p. Kis-Czel.

Rába-Sőmjén, magyar falu, Vas vmegyében, 299 kath. lak. A sárvári urad. tartozik. Ut p. Szombathely.

Sőmjénfölde, horvát falu, Zala vmegyében, 318 kath. lak. F. u. Inkey. Ut. p. N. Kanizsa.

Sőpte, magyar falu, Vas vármegyében, 262 kath., 7 zsidó lak. F. u. Hodászy, Noszlopy, Csontos, Ughy, Jánosy. Ut. p. Kis-Czel.

Sőptér, puszta Győr vmegyében, Pér mellett, 48 kath. lak s egy kápolnával. F. u. a győri püspök.

Sőréd, magyar falu, Székes Fejér vmegyében, Bodajkhoz egy óranegyedre: 431 kath. lak., kik többnyire szölömivelésből élnek. Nagy vendéfogadó. Erdő. A bodajki uradalomhoz tartozik. Ut. p. Moór.

Sőreg, puszta, Pest vmegyében, fekszik Czegléd, Tápio Sz. Márton, és Szele közt. Kiterjedése 10,000 hold, mellynek $^1/_4$ része igen termékeny fekete homok; $^3/_4$ azonban soványabb sárga homok. Birja a gr. Keglevich család.

Sőregh, magyar falu, Gömör és Kis Honth egyesült vgyékben, Hajnácsköhöz $^3/_4$ óranyira: 593 kath. lak., paroch. templommal. F. u. többen. Ut. p. Rimaszombat.

Sőrnye, magyar falu, Somogy vmegyében, 354 kath., 4 ágostai, 16 ref. lak. F. u. többen. Nagy-Bajomhoz 2 óra. Ut. p. Öreg-Lak.

Sőrösalma, puszta, Somogy vmegyében, F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Kaposvár.

Sővényháza, német falu, Győr vmegyében, a Tóközben, 828 kath., 23 evang., 7 zsidó lak., paroch. szentegyházzal. Ékesitik az uraság kastélyai és kertjei. Határának nagy része folyó homok volt, de az uraság szorgalma által fákkal, szőlőtökékkel beültettetett. Lakosai sok rozsot burgonyát termesztenek. Az uraság sok nemesitett birkát tenyészt. F. u. a Neuhold nemzetség. Ut. p. Győr.

Sövényháza, puszta, Csongrád vmegyében, Al-Gyövel északra határos 389 kath. lak. Ut. p. Szeged.

Spácza, tót m. v., Poson most Nyitra vmegyében, N. Szombathoz északra 1 órányira: 962 kath., 7 evang., 81 zsidó lak., kath. paroch. templommal, több közbirtokos urak lakházaival. Szántóföldjei szép rozsot terem-

nek; rétjei bőven vannak, s kétszer kaszálhatók; bort is termeszt. F. u. többen.

Speligarovecz, puszta, Szepes vmegyében, Svábócz fiókja: 11 kath. lak.

Spurkány, oláhul, lásd magyar Bisztra Ujfalu.

Stajerka, puszta, Nógrád vmegyében, Nézsa fil. 4 kath. lak.

Stanócz, vindus falu, Vas vmegyében, 10 kath., 274 evang. lak. F. u. Horváth József kamarás, és Niczky nemzetség. Ut. p. Radkersburg.

Stefanócz, orosz falu, Zemplén vgyében, Matyasócz fiókja, 19 r., 261 g. kath., 5 zsidó lak., görög anyatemplommal, 577 h. szántófölddel. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. N. Mihály.

Stefoltó (Szitva), tót falu Honth vmegyében, 171 kath. 15 evang. lak. F. u. h. Coburg. Ut. p. Selmecz.

Stefuro, Orosz falu, Sáros vármegyében, Nyirjes fiókja: 7. r., 324 g. kath., 6. zsidó lak. Gör. anyaszentegyház. A zborói urad. tartozik. Ut. p. Bártfa.

Steinbach, puszta, Honth vármegyében. Postaház, és Vendégfogadó. Selmecz és Bád közt: 12 kath. lak.

Steinbach, német falu, Vas vmegyében, 153 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Köszeg.

Steingraben, horvát f. Vas vgyében, a németujvári uradalomban, 315 kath. lak.; hegyes erdős határral. Ut. p. Szombathely.

Stej, oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában, 386 n. e. óhitű lak, anyatemplommal, $6^4/_8$ urbéri telekkel.

Stelbach, orosz falu, Sáros v.-megyében, Berzeviczéhez nyugotra $^3/_4$ mfd. 17 r., 558 g. kath., 30 zsidó lak. Gör. paroch. templom. Földe kevés és sovány, de erdeje, szénája elég. F. u. többen. Ut. p. Bártfa.

Stepano (Alsó), tót falu, Árva vmegyében, 326 kath. 5 zsidó lak. F. u. Kubinyi. Ut. p. Rosenberg.

Stepano (Felső), tót falu Árva vmegyében, 361 kath., 4 zsidó lak. F. u. a Kubinyi család.

Stepánov, tót falu, Nyitra v.-megyében, közel a Miava vizéhez, Sasvártól egy mértföldnyire. Lakja: 1460 kath, 28 zsidó. Kath. paroch. templom. Erdeje szép; sok kender; szép szarvasmarha-tenyésztés; 3 vizimalom; jó rétek. F. u. Ő csász. kir. felsége.

Sterkócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Papina fiókja, 296 g. kath. lak., 289 h. szántófölddel. F. u. Kéry, Bernáth, Boronkay, Szirmay.

Sterus, tót falu, Nyitra vmegyében, Verbóhoz délre $^1/_2$ órányira. 534 kath. 24 zsidó lak. — Bortermesztés. F. u. gr. Erdődy Józsefné. Ut. posta Galgócz.

Steyerdorf, német falu, Krassó vmegyében, hegyek közt, Oraviczához 2 órányira, 421 kath. lak., kik nagy részt favágásból, és zsindely készítésből élősködnek. Kath. paroch. templom. F. u. a kamara.

Stilbach, puszta, Szepes vmegyében, Wagendrüssel fiókja, 354 bányász és favágó lakosokkal.

Stinacz, horvát falu, Vas vmegyében, közel Stajerországhoz, 784 kath. lak., kik hires szekeresek. Kath. paroch. szentegyház. Földjei a Lapincz mellékén termékenyek. Szőlőhegye savanyu bort terem. A németujvári uradalomhoz tartozik. Ut. p. Fürstenfeld.

Stoczing, német falu, Sopron vmegyében, Ausztria határszélén, Kismartonhoz $^3/_4$ mfd., 73 házzal, 603 kath. lak. s paroch. egyházzal. Van $386^5/_8$ hold sovány szántóföldje, 33 hold rétje, 178 kapa szőlője, 100 hold legelője, és 2000 hold uradalmi erdeje, melly tölgy, bikk,

gyertyán fákból áll. — Birja h. Eszterházy.

Stodra, némelül Stettera, német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz északra 2 mfd., 780 kath. lakossal. Van 762 hold elég termékeny szántóföldje, 43 hold rétje, 3 h. kertje, 46 h. szölője és 76 hold erdeje; vizimalmok a Vulka vizén. Urbéri telek $28^{3}/_{8}$. Birja h. Eszterházy.

Stola, Stollen, igen régi tót falu, Szepes vmegyében, a Kárpátok tövében, 9 kath., 469 evang. lak., kik sok teknőt, s más faszerszámot készitnek, továbbá fiatal medvéket, borzokat s murmutérokat fognak. Hajdan volt itt a sz. Benedek szerzeteseinek apátságuk. F, u. nagyobb részt a Marjássy nemzetség. A megyében ezen falu határát éri legelőször a Poprád. Ut. p. Késmárk.

Stolveg, puszta, Szepes vmegyében, Hnilcsek fiókja, lakosai részint bányákban dolgoznak, részint szénégetésből, favágásból élősködnek.

Stomfa, (Stampfen, Stupava), vegyes tót m. v., Poson vmegyében, a holicsi országutban, Posontól $2^{1}/_{2}$ mfd. Épületei elég csinosak, s köztük nevezetesebbek: a kath. paroch. templom, az uraság 4 toronnyal felékesitett roppant várkastélya, mellyhez egy szép angolkert is tartozik; a nagy vendégfogadó, az uraság roppant gazdasági épületei, a postaház, a synagoga, s egynehány nemesi curiák. Lakosai, kik 2970 kath., 1 evang., 830 zsidóra mennek, földmivelésből, mesterségekből, bortermesztésből tápllálják magokat. Szántóföldei bár homokosok, de jól miveltek; rozs, kender, árpa, burgonya termesztésére igen alkalmatosok. Erdeje tágas: rétje, legelője elég. Szőlőhegye közönséges bort terem; gyümölcse sok és jó. Van vadas kertje és több vizimalma. F. u. gr. Pálffy Károlyné.

Stósz, német bányaváros, Szepes vmegyében, Szomolnokhoz délkeletre 1 órányira, magas hegyek közt, a jászói országutban, 876 kath., 591 ev. lak. Kath. és evang. templom. Gazdag vasbányák. Vashámorok, mellyekben évenként 5000 mázsa készittetik. F. u. a kamara.

Stosskova, puszta, Liptó vgyében, a Fekete-Vágh mellett, szörnyü kősziklás hegyek közt, 73 kath. lak. s egy kápolnával. F. u. a kamara.

Straczena, tót falu, Szepes v.-gyében Istvánfalva fiókja, 296 kath., 26 evang. lak. F. u. gr. Csáky.

Strázsa, tót falu, Nyitra vgyében, Sasvárhoz 1 fertálynyira: 1295 kath., 5 evang., 23 zsidó lak. Termékeny határ; schweiczi tehenészet, vizi malmok; sok jó rét. F. u. Ő császár. királyi felsége.

Alsó és Felső Strázsa, két német falu, Vas vgyében, közel a Rábához, 871 kath. lak. Hegyes, sovány határral, fenyvessel. F. u. Gr. Batthyáni. Ut. p. Radkersburg.

Strelecz. vindus-tót falu, Zala vgyében, 218 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Határjában van egy jóizü forrás, mellyhez Sz. Vid napján nagy összejövetelek történnek, s mellynek vizével szemeiket szokták mosni az emberek. Ut. p. A. Lendva.

Strem, horvát-német falu, Vas vgyében, 518 kath. lak. Jó bortermesztés. F. u. gr. Batthyáni család. Ut. p. Szombathely.

Strukócz, vindus falu, Vas v.-megyében, a lendvai uradalomban, 20 kath., 211 evang. lak. Ut. p. Radkersburg.

Stuben, német falu, Vas vgyében. 16 kath., 535 evang. lak. és oskolával, sovány határral. A borostyánköi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Stubnya (Alsó), tót falu, Thuróczy vgyében, Körmöcztől $2^{1}/_{2}$ mfd. — a Thuróczba vezető országutban,

213 kath., 355 evang. lak. Van egy vizi malma és kallója a Zsarnovicza patakján; ispotálya, igen jó rétjei; de fönevezetessége meleg ásványos forrásában áll. Alkotó része a víznek, melly kristály tisztaságu, s minden erösebb szag nélkül való, igen finom kénkő-szesz, vas részecskékkel vegyes mészföld, kevés selenit és keserü só. Használ az elgyengült tagok erösitésében, reszketésben, mindenféle tisztátalan daganatokban, rühben, más bör-nyavalyákban. Egyébiránt a fördönek több osztályai vannak, s elosztatik a podagrások, czigány, paraszt és urak fördőjére; ezeken kivül vannak még az ispotályfördök. F. u. Körmöcz városa.

Stubnya (Felső), (Neustuben), tót falu, Thurócz vgyében, ugyan csak a körmöczi országutban, 1516 kath., 14 evang. lak. Kath. paroch. templom. Határja részint hegyes és erdős, részint dombos és meglehetős termékeny; legelője elég lévén, lakosi sok juhot, tehenet tartanak. F u. Körmöcz városa.

Studenki, puszta, Árva vgyében, Bukovínához 1 óra, 66 kath. lakossal.

Studenki oravka, puszta, Árva vgyében, 150 kath. lak.

Studnicsna, puszta, Liptó v.-megyében, Komjátnához $1/2$ órányira, 5 kath. lak.

Stupne, puszta, Szepes vgyében, bányász és szénégető lak.

Styavnicska, tót falu, Thurócz vgyében, a rosenbergi országutban, 86 kath., 560 evang., 14 zsidó lak. Van benne két kastély, örlő- és fűrész-malmok a Szklabina patakján. Földje jő, erdeje szép. F. u. a Révay csal. s mások. Ut. p. Radnó.

Sugatag, oláh falu, Máramaros vgyében, 6 r., 583 g. kath., 8 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. a királyi kincstár és gróf Vay Ábrahám. Ut. p. Sziget.

Akna-Sugatag, német-oláh-magyar falu, Máramaros vmegyében, 789 r. kath., 5 ref., 300 g. kath. lak. A romai és görög katholikusok egy templomban teszik az isteni szolgálatot, de külön papjok van. Akna-Sugatag a Pap és Rednik nemzetségnek extravillanuma volt, de a hol a régibb időkben az emlitett nemzetségek kir. adománylevelében foglalt Szlatinkaháza nevezetű falu állott. Ez nevét vette a sós kúttól (oláhul: Szlatyina), mellyet mint nemesi birtokon lévöt a máramarosiak tetszésük szerint használják. Minthogy pedig ezen sós kút mellett, mintegy 50 évvel ezelött sóbánya nyittatott, azon környéket a kamara megszerezvén, az illető birtokosok kifizettettek. Itt igen szép fejér só vágatik. (1825-ben 90,280 mázsa 50 font kő-só, 14.905 m. por-só). Ut. p. Sziget.

Sukoró, magyar falu Székesfejér vgyében, Fejérvártól 2 mfd., a budai országut mentiben, a velenczei tóra fekvő domb tetején, honnan szép kilátás esik a környékre. Lakja 260 kath., 630 ref., 5 zsidó. Ref. anya-, kath. fiók-szentegyház. Fögazdasága szölöhegyében áll; nádja elég a velenczei tóból. F. u. a fejérvári káptalan. Ut. p. Velencze.

Sukorot, puszta, Somogy vgyében, Iharos mellett.

Sulczriegel, német falu, Vas vgyében, 126 evang. lak. F. u. gr. Batthyányi Gusztáv. Ut. p. Köszeg.

Sumjácz, orosz falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Garan völgyében, Murányhoz északra 2 mfd., 89 r., 1457 g. kath. lak. Görög kath. paroch. templom. Földe köves, hideg s inkább marha, juhtartásra alkalmatos. Van vashámora, derék erdeje, és savanyúvize. F. u. herczeg Coburg. Ut. p. Rosnyó.

Sumony, magyar falu, Baranya vgyében, lapályos rónaságon, ut. postája Szent-Lőrincz $1\frac{1}{2}$ óra, 450 kathol. lak., paroch. templommal. Határa 2505 hold; ebből majorsági szántóföld 109 h,, rét 143 h., erdő 1496 h.; a többi urbéri szántó 574 h., rét 145 h., közös legelő 34 h. Határa igen termékeny volna, de árvizek járják; lakosai sertésekkel és faeszközökkel kereskednek. — A pécsi káptalan birja.

Sumusz, oláhul, lásd Somogy-Usópa.

Alsó- és Felső-Sunyava, 2 tót falu, Szepes vgyében, Liptó v.-megye szélén, igen erdős, hegyes vidéken. Az elsőben lakik 607, a másodikban 492 katholikus. Vizimalma mind a két helységnek van; határuk sovány; erdejök sok. F. u. a szepesi püspök, Felsőnek az alapitványi kincstár. Ut. p. Horka.

Súr, magyar-tót falu, Veszprém vgyében, 696 kath., 720 evang., 32 zsidó lak., kath. és evang. paroch. anyaekklézsiákkal. Nagy erdő. Sok legelő. Hegyes, középszerü határ. Ut. p. Veszprém 3 óra.

Súr, (Valta), tót falu, Poson vármegyében, a Vágh mellett, 369 kath., 5 zsidó lak. F. u. gr. Eszterházy József. Ut. p. Nagy-Szombat.

Súr (Nagy), tót falu, Poson vgyében, a Vágh vize mellett, 886 kath., 64 zsidó lak. Kath. paroch. templommal. Több hajó-malmokkal a Vág vizén; legelője bőven, azért szép szarvasmarhát nevel. F. u. gr. Eszterházy József. Ut. p. Nagy-Szombat.

Súr (Varra), tót falu, Poson vgyében, ugyancsak a Vágh mellett: 446 kath., 8 zsidó lak. F. u. gr. Eszterházy József.

Súr (Hegy), magyar falu, Poson vgyében, a kis Duna partján, Szenczhez 1 órányira, 608 kath., 39 ref., 5 zsidó lak., sok gyümölcscsel, erdővel, jó legelővel. F. u. gr. Pálffy család senioratusa. Ut. p. Cseklész.

Súr (Péntek), magyar falu, Poson vgyében, Szenczhez $\frac{1}{2}$ órányi meszszeségre, 103 kath., 13 evang., 11 ref. lak. Legelője, rétje jó; szép marhát nevel. F. u. a gr. Pálffy csal. senioratusa. Ut. p. Cseklész.

Surány, magyar falu, Vas vgyében, 317 kath. lak. F. u. Szita, Gosztonyi, s t. m. Ut. post. Szombathely 1 óra.

Surány, magyar-tót falu, Beregh vgyében, Beregszászhoz $1\frac{1}{2}$ mfdnyire, 251 r., 58 gör. kath., 300 ref., 8 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Erdeje igen sok; földje termékeny. F. u. Bay, Ajtay, Farkas, Somosy, s m.

Surány, magyar-tót falu, Nógrád vgyében, 429 kath., 512 evang., 18 zsidó lak., kath. fil. evang. anyatemplommal, két csinos kastéllyal és kerttel. Határja hegyes, de erdeje, legelője sok van. F. u. a Sréter család. Ut. p. Balassa-Gyarmat 2 óra

Surány (Nagy), tót m. város, Nyitra vgyében, Érsek-Ujvártól északra, $1\frac{1}{3}$ mfdnyire, a Nyitra bal partján. Lakja 1803 kath., 5 evang., 6 reform., 409 zsidó. Kath. paroch. templom. Synagoga. Róna határa első osztálybeli s igen termékeny; a barom, különösen a juhtenyésztés virágzó állapotban van; rétjei kétszer kaszálhatók; s a Nyitra vizén több jövedelmes malommal bir, mellyek közt a gr. Károlyi Lajos angol-amerikai lisztgyára különösen nézésre méltó. F. u. $\frac{1}{2}$-ben gr. Károlyi Lajos; a más felében több közbirtokosok. — Hajdan vára volt, de 1663-ban a törökök elfoglalván, széthányták.

Surányka, tót falu, Nyitra v.-gyében, Egerszeghez $\frac{1}{2}$ órányira; 309 kath., 6 evang., 14 zsidó lak.; kath. paroch. templommal. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Surd, magyar falu, Somogy v.-megyében, 284 kath., 400 ágostai, 8 zsidó lak., evang. anyaekklézsiával. Szőlőhegye jó fejér bort terem. F. u. gróf Zichy Domokos. Ut. p. Zákány ½ óra.

Surján, rácz falu, Torontál v.-megyében, a Temes bal partján, Módoshoz egy órányira, 20 kath., 484 óhitü lak., s anyatemplommal, 40²/₈ egész jobbágytelekkel, erdőséggel. F. u. a Koczó család. Ut. p. N. Becskerek.

Sussa, magyar falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, Rimaszombathoz délre 1 órányira, 79 kath., 93 ref. lak. F. u. többen.

Sussán, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vgyékben, Osgyánhoz 1 órányira, 574 kath., 36 evang. lak. — Az osgyáni urad. tartozik. Ut. p. Rimaszombat.

Sust, oláh falu, Bihar vgyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában, 258 n. egyes. óhitü lak., anyatemplommal.

Sutócz (Alsó és Felső), Nyitra vgyében, két egymás mellett levő tót falu, az első 117 kath., a második 154 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. N. Tapolcsány.

Suttó (Sutova), tót falu, Thurócz vgyében, a Vágh vize jobb partján, melly itten lép be a megyébe: 33 kathol., 291 evang., 13 zsidó lak. — Földje sovány, de erdeje szép, legelője pedig igen jó. F. u. a Révay csal. Ut. p. Nolcsó.

Sükösd, magyar falu, Pest-Solt vgyében, Bajához 2 óra, 30 év óta dombon fekszik. Határa 6510 hold, mellyből szántóföld 2061 hold, rét 1260 h., legelő s tavak, 5-dik s 6-dik évben használhatók 1132 h., kiirtott szőlők 83 h., uj szőlő 77 h., kis-kellői szőlő 49 h., uradalmi erdő 231 h. Fekete nevü, iharos erdő 48 h., gemenczi erdő, melly tolnamegyei decsi és öcsényi helységekkel határos 1457 hold, a helység lágy erdeje 28 hold. Majorsági szántó és rét 84 h. Szántóföldjei részint homokdombokon, vannak, mellyek csak rozsot teremnek, részint lapályban, de ezek árvizek által rongáltatnak a legelővel és kaszállókkal együtt. Népessége 2983 rom. kath., kik dalmátok voltak, de már jobbára elmagyarosodtak. Kath. par. templom. A Dunából itt több erek és fokok szakadnak ki, mint: Vajas vize, Hajdufok, Korpádi és Kerülő fokok. Birtokosa a kalocsai érsek.

Sülincz, vindus falu, Vas vgyében, a lendvai uradalomban, 39 kath., 146 evang. lak. Ut. p. Radkersburg.

Sümegh, magyar m. v., Zala vgyében, fekszik regényes vidéken, hajdan nevezetesebb vára alatt, 3194 kath., 2 óhitü, 16 evang., 56 zsidó lak. Van itt kath. paroch. szentegyház, püspöki kastély és kert, kórház, gyógyszertár, posta-hivatal, ferenczi kolostor és szentegyház. Határa a városnak roppant kiterjedésü, szántóföldjei tágasok, makkos erdeje szép; derék szőlőhegye van. Itt lakott a maga neméban egyetlen egy koszorus költőnk s köztiszteletü hazánkfia néhai Kisfaludy Sándor. F. u. veszprémi püspök, s a város feje egy uradalomnak.

Sürgyefalu, oláh falu, Szathmár vgyében, szétszórva épülve, Kővér vidék szomszédságában, mellytől a Kapnik vize választja el; 728 g. kath. lak., s anyatemplommal. Roppant erdős, kősziklás bérczei vannak, s köves telkeiken igen kevés tengeri teremvén, köszörükő készitéséből s napszámokból élősködnek. Ugy látszik, mintha a hegyeknek valamikor összeomlása történt volna itt, mert a leomlott kősziklák egymáson hevernek, néhol torony magasságra felemelkedve, néhol mint kő-keritések. Itt laknak Karácson Tódornak nemes-

séggel nyert telkein, mostani szegény ivadékai azon bátor vitéznek, ki kevesed magával 1717-ben Borsánál a tatárokat szörnyen megverte. F. u. a kamara. Ut. p. Nagybánya.

Süttő, német falu, Esztergom v.-megyében, a Duna mellett, a pest-bécsi fő országutban, ut. posta Nyerges-Ujfalu. — Határa 4382 hold, mellyből 887 h. szántóföld, 197 h. rét, 587 h. szőlő, 15 h. kert, 2696 h erdő, melly egyuttal legelő. Földe hegyes, fejér homok s agyag, igen silány termésü, bora azonban a neszmélyihez hasonlitható. Van egy az erdőben eredő patakja, s a magas Gerecse hegynek egy része szinte ide tartozván, ebből márványköveket ásnak, s ezek simitása egyik fő foglalatossága a süttőieknek. Lakja 1054 rom. kath., saját paroch. templommal. Derék vendégfogadó. Birja az esztergomi érsek, de majorsági föld itt csak 5 hold az erdőn kivül.

Süttör, magyar falu, Sopron v.-megyében, közel a Fertőhöz, Soprontól keletre 3 mfd., 750 kath. lak., s paroch. templommal. Eszterháza pompás kastélyával együtt e helység határára épült. Földjei nagyon középszerüek; legelője posványos; szénája, nádja a Hanságból elég, erdeje nincs. Urbéri gazda 93. Földesura h. Eszterházy, s nevet ad egy uradalomnak.

Süvegd, puszta, Bihar vgyében, Bihar város szomszédságában, 1500 hold róna fekete agyag s homokos gazdag szántóföldekkel és rétekkel. Birja a váradi deák püspök.

Süly, puszta, Külső-Szolnok v.-gyében, Kötelekhez 1 ½ óra, 682 kathol., 4 óhitü lak. Dohánytermesztéssel. F. u. Almásy István, gr. Almásy Alajos, Almásy József, Almásy Mihály örök., Erős, Csepreghy, Orczy, Rakóvszky, Halasy, Hellebront, Torma, Ország, Thassy, Végess, Majzik, Bosa, Bakó, Cseh, Goth. Ut. postája Szolnok.

Sülly, magyar falu, Poson vgyében, Vajkához ¾ órányira, közel az öreg Dunához, 235 kath. lak. Szántóföldje nem sok, de jó; fája, legelője a Duna szigeteiben bőséggel. Gyümölcse sok; nevezetes az uraság nagy és szép gyümölcsöse a Duna egyik szigetében. Örökös F. u. gr. Zichy Ferraris, de most Ullman birja. Ut. p. Somorja.

Tápió-Süly, magyar falu, Pest Pilis vgyében, egy gyönyörü völgyben, Pesthez keletre 4½ mfd., 850 r. kath., 20 zsidó lak. Nevezetesek itt az igen régi kath. paroch. templom; melly még a 13-ik században épült, egy hegybe beásott góth boltozatu üreg; egy régi sáncz és váromladék, melly Leányvárnak neveztetik. Határa bő termékenységü; bora, fája, szénája elég. Birja Kovács Zsigmond és az Etthre nemzetségbeliek.

Sülye (Sulyka), tót falu, Nógrád egy völgyében, 10 katholikus, 149 evangel. lak. F. u. gr. Zichy, b. Balassa. Ut. p. Losoncz.

Sülyk, puszta, Honth vármegyében. Házasnénye fil. 11 kath., 12 evang. lak.

Svábfalu, magyar falu, Vas v.-megyében. 274 kath. lak. A kőszegi urad. tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Svabócz, tót falu, Szepes vgyében, Poprádhoz keletre egy órányira, 69 kath., 227 evang. lak. Jó föld. Gyolcsszövés. Két vizimalom. Savanyuviz. Tehenészet. Kastély. Kathol. paroch. templom. F. u. Marjássy. Ut. p. Horka.

Svetahócz, vindus falu, Vas v.-gyében. a muraszombathi uradalomban, 236 kath. lak. Ut. p. Radkersburg.

Svirzsó, tót falu, Sáros vgyében, Gáboltó fiókja: 163 r., 10 gör.

kath., 14 evang., 40 zsidó lak. Ut. p. Bártfa $1^3/_4$ óra.

Száár, német falu, Székesfejér vmegyében, Komárom vmegye szomszédságában, 1108 kath., 3 reform., 12 zsidó lak., kath. anyatemplommal. Buzája sikeres; szőlőhegye kevés; erdeje roppant. F. u. gr. Eszterházy Miklós. Ut. p. Moór.

Szabadhely, oláh falu, Arad vmegyében, Paulishoz nyugotra egy órányira, a Maros mellett, 24 kath., 1518 óhitű lak., anyatemplommal, gazdag róna határral, mellynek egy része homokos. F. u. a kamara. Ut. p. Arad.

Szabadhely, magyar és német falu, Győr vgyében, Győrhöz közel, 650 kath., 320 evang., 240 ref. lak., kath. paroch. szentegyházzal. Van itt sok gyümölcsös, szőlőkert és mulatóház. 1809-ben jun. 14-kén itt történt meg az ütközet egy részről Eugen olaszországi alkirály, más részről József országunk nádora és János főherczeg seregei közt, mellynek következtében a mieink még azon éjjel Komárom felé visszavonultak. F. u. a helységnek Győr városa.

Szabadi, magyar falu, Somogy vmegyében, 173 kath., 89 ágostai lakossal. F. u. gr. Batthyáni. Ut. post. Szigetvár.

Szabadi, puszta, Nógrád vármegyében, 8 evang. lak. Salgó-Tarján filial.

Fok-Szabadi magyar falu, Veszprém vgyében, a Sió mellett, 461 kath., 838 ref., 8 zsidó lak., kath. és ref. anyaszentegyházakkal. Sok marhát tart; rétje sok; F. u. a veszprémi káptalan. Ut. p. Siófok.

Szabadi, magy. falu, Győr vmegyében, közel a Dunához, 311 kath., 2 evang., 3 ref., 2 zsidó lak. F. u. gr. Viczay. Ut. p. Győr.

Szabadka, M a r i a T h e r e s i o p o l i s, S z u b o t i c z a, szab. királyi város Bács vmegyében, Szegedhez 4, Bajához 6, Pesthez 20 mfdnyi távolságra, dombokkal változó homokos térségen. — A város kiterjedése nagy; házai többnyire alacsonyak, és még náddal fedettek; azonban az ujabb időkben igen kezdett szépülni. Nevezetesebb épületei: a kalocsai székesegyház mintájára épült kathol. paroch. templom; a ferencziek zárdája; az óhitüek szép tornyos temploma; synagóga; városháza; kathol. gymnasium; postaház; kórház; lovaskaszárnya. Népessége a hozzá tartozó falukkal és pusztákkal együtt 45,000 lélek, kik 3000 n. c. óhitüt, 400 zsidót, 80 ref., 90 ágostait kivéve mindnyájan romai katholikusok, Eredetre s nyelvre nézve a többség dalmaták, kevesebb magyarok; legkevesebb szerbek. Határa a városnak magának is roppant kiterjedésü, mert 2000 □ ölével 128,242; 1600 □ ölével pedig 160302 holdat foglal el. Névszerint 2000 □ öles holdakban szántóföld van 8718, rétekben és belteIkekben 81,485, jó legelőben 19,351, homokos legelőben 11,370, szőlőskertekben 2284, lágyfás erdőben 2700, nádas rétségben 940, tavakban és mocsárokban 940 hold. Földje délre fekete homok, melly mindent bőven terem; nevezetesen termesztetik itt buza, rozs, árpa, zab, kukoricza, köles, sok dohány és len. Szarvasmarha, ló, juhtenyésztése felette virágzó, s az ezekkel való kereskedés fő élelmét teszi a lakosoknak. Határában vannak P a l i c s és V é r t tavak s a L u d a s mocsár melly bővelkedik csukával, pontylyal, sügérrel és vizimadarakkal. Ezen tavak körül széksót is sokat gyüjtenek. Kézmüvesei közt a vászonszövők és festők érdemlenek emlitést, egy mütakács pedig nadrágkelméket is készit. Négy országos vásárjai hiresek szarvasmarhára, lóra, juhra; — ezenfelül nyers bőrökkel,

gyapjuval, dohánynyal, gabonával, sertéssel, festett vászonnal nevezetes kereskedés üzetik. Bor sok van, de gyenge, hanem gyümölcs bőséggel és jó. Szabadka a zentai ütközet után sánczokkal megerősittetetvén, főhelye lett a törökök ellen vont fegyveres határszélnek; későbben, azaz 1743-ban szabad kamarai, majd 1779-ben szabad királyi várossá tétetett. Jelenleg Bács vmegyével együtt az ujan felállitott temesi bánság és szerb vajdasághoz tartozik. Határán kivül még több pusztákat és 3 falut bir, u. m. *Sándort*, Bajmakot és Csantavért.

Szabadka, puszta, Bihar vmegyében.

Szabad-Szállás, szabad m. v., szabad Jász- és Kún-kerületekben, Kún-Szent-Miklóshoz délre 2 mfd.-nyire, 65 kath., 4874 ref., 17 óhitü lak., ref. anyatemplommal, postahivatallal. Határának egy része homokos, hol jegenye és nyárfák vannak ültetve, szőlőskertje is van, de a melly sovány, s inkább gyümölcs kedveért tartatik. Az 1838-diki hallatlan Duna árvize ide is elhatott, több házakat döntvén le, pedig árvizet itt ezelőtt soha nem tapasztaltak.

Szabar, német falu, Baranya v.-megyében, 600 kath. lak. s fiókegyházzal, erdővel, szőlőhegygyel. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. post. Mohács.

Szabar, Zugerbach, horvát falu, Vas vgyében, 304 kath. lak., kövecses határral. F. u. gr. Batthyányi nemzetség. Ut. p. Köszeg.

Szabár, magyar falu, Zala vmegyében, 714 kath., 6 evang., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. a gróf Saller Judith örökösei. Ut. p. N.-Kanizsa.

Szabás, magy. falu, Somogy v.-megyében, 200 kath., 654 ref., 20 zsidó lak. Ref. anyatemplom. Homokos határ. F. u. ½ Nagy István, ½ Vasdinnyei és mások. Ut. p. Babócsa 3 óra.

Szabás, kis curialis helység, Baranya vgyében, erdők közt, 44 német kath. lak. Határa 599 hold, s ez mind majorsági, u. m. 60 h. beltelek, 4 h. szántóföld, 16 h. rét, 519 hold erdő. Birja Majláth György.

Szabaton, puszta, Tolna vgyében, Gyönk mellett. Ut. p. N. Dorog.

Szabolcs, puszta, Székesfejér vgyében, Adonyhoz 1 óra, 228 kath., 50 ref., 10 evang. lak. Sok birka, tehenészet. — Az adonyi uradalomhoz tartozik.

Szabolcs, magyar falu, Baranya vmegyében, Pécshez 1½ óra, nyilt völgyben fekszik. Van 37 egész urb. telke, 790 kathol. lak., paroch. temploma, jó szőlőhegye, igen jeles kőszenet adó bányája. A föld meszes kövecscsel vegyitve, rozsot, kukoriczát terem. Határában egy bő forrás több malmot forgat. Birja a pécsi székesegyház.

Szabolcs, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Tisza mellett, Tokajhoz ¾ mfdnyire, 120 romai, 115 gör. kath., 4 evang., 237 ref., 6 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 20⁴/₈ első osztálybeli egész jobbágytelekkel. Határa gazdag termékenységü; dohányt és különös jó dinnyét termeszt. F. u. Boronkay, Dobozy, Mudrányi, Pethö, Szemere, Törös, Vattay. A megye hajdani elpusztult várától vette nevezetét.

Szabolcs, oláh falu, Bihar vmegyében, Telegdhez ½ órányira, 381 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. — Sárga agyagos földe jó mivelést kiván; erdeje derék. Birják: Bölönyi, Szegezdy, Sulyok, Várady, Bogdán, Miskolczy, Tardi, Lélek, Büge.

Dráva-Szabolcs, magyar f., Baranya vmegyében, 24 kath., 589 reform. lak., ref. anyaekklézsiával. Halászata hasznos. Fája, szilvája, le-

gelője bőven. F. u. a siklósi uradalom. Ut. p. Siklós.

Szacsal, oláh falu, Máramaros vgyében, az Iza mellett, melly ezen határban veszi eredetét, 2 rom., 1276 g. kath. 97 zsidó lak., két gör. kath. parochiával, egy synagógával. F. u. többen Ut. p. Sziget.

Szacsur, Szacsurov, orosz-tót falu, Zemplén vmegyében, rónaságon, Ujhelyből Galicziába és Sárosba vezető országutban, Eperjeshez 4 mfdnyire, 480 gör., 390 romai kathol., 20 evang., 20 ref. és 140 zsidó lak., gör. és rom. kath. plebániával. Határa 5000 hold, mellyből tölgyes és égerfás erdő 600 h., szántóföld 2000 h., rét 1700 h., legelő 500 h., a többi beltelek és haszonvehetlen tér. — Egész urbéri telek 40$^4/_8$, melly után szántóföld 960 h., rét 350 h., a többi majorság. Földe agyagos és sovány ugyan, de jó mivélés mellett minden gabonanemet megterem. Rétjei a Tapoly folyó mentiben jók; ezenkivül van még egy dávidvágási patak a helységet keresztül futó, 3 csinos nemesudvar, 2 szeszgyár. Birják: Sós Tamás és Klára, Némethy Gábor, Szirmay Ferencz.

Szada, magyar falu, Pest vgyében, Gödöllőhöz északra $^1/_2$ órányira, dombos vidéken, 800 ref., 100 kath., 20 evang. lak., ref. anya-, kath. fióktemplommal. Határa homokos; szántóföldé, rétje kevés; erdeje meglehetősen elpusztult; fő gazdasága nagy szőlőhegyében áll, melly igen becses fejér bort terem, e mellett rakva gyümölcsfákkal, s a gyümölcskereskedés fő élelmét teszi a lakosoknak. — Egy dombon valami régi épület maradványai is láthatók. Birja a váczi püspök és a nagyváradi káptalan.

Szada, magyar falu, Zemplén v.-megyében, a Takta mellett délre 1$^1/_2$ mfdnyire, 110 r., 39 g. kath., 909 reform., 14 zsidó lak. Ref. anyatemplom. Szántóföldé 1594 hold, s első osztálybeli; rétje, legelője, nádja elég, de szőlője, erdeje nincs. Ut. postája Tállya.

Szadek, tót falu, Szepes vmegyében, Lublyó vár alatt 25 házban 143 r. kath. lakik. Szántóföldjei középszerüek s hegyen feküsznek, majorságiak, de a lakosok által miveltetnek, kik különben marhakereskedésből táplálják magukat. A falu Popród folyó mellett fekszik, s a lublyói uraság birtoka. Lásd Lublyó.

Szadek, puszta, Szepes vgyében, Ó-Lublyó mellett, 164 katholik., lakossal.

Szadecsne, tót falu, Trencsén vgyében, Domanishoz $^1/_4$ óra. Táplál 235 kath., 4 zsidó lak. Van fenyves és bikkes erdeje. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Szadellő, magy. falu, Abauj-Torna vmegyében, Tornához északnyugotra $^1/_2$ órányira, 54 kath., 308 ref., 4 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa részint termékeny, részint köves és sovány; bort termeszt; erdeje, fürész és lisztmalma van. Nevezetessé teszi ezen helységet nagy barlangja, melly igen messze elnyúlik, s benne különféle állatok csontjai szemlélhetők. F. u. gr. Keglevich, Gedeon, Boronkay, Marjássy, s m. Ut. p. Rosnyó.

Szádok (Csiszitz), tót falu, Nyitra vgyében, a Nyitra vize mellett, 66 kath., 6 evang., 6 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Szaderlak, német falu, Temes vgyében, Aradhoz 1 óra, a Maros mellett, 1458 kath. lakossal, s paroch. templommal. Határa első osztálybeli s igen szép buzát terem. Van 109$^6/_8$ egész urbéri telke. Birja Lovász Amália örök.

Szádvár, egy régi elpusztult vár, hegytetőn, Drenka alatt, Torna vmegyében, Rozsnyóhoz 4 óra. Her-

czeg Eszterházynak egyik uradalma innen veszi nevét.

Szágy, német falu, Baranya vármegyében, erdős, hegyes vidéken, Pécshez 1 óra, 360 r. kath., 5 zsidó lak. Határa 1089 hold, mellyből urbéri beltelek 4 h., szántóföld 160 h., rét 126 h., legelő 39 h., szölő 77 h., majorsági erdő 683 hold. Földje sovány agyag. Birja Majláth György.

Szaján, nagy magyar népes puszta, 3112 kath., 6 óhitü, 4 zsidó lak., kath..paroch. templommal. F. u. Tajnay János. Ut. p. U. Kanizsa.

Szajk, német-shokacz falu, Baranya vmegyében, 691 kath., 2 evangel., 10 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. Határa első osztálybeli. — Szölőhegy. F. u. a pesti egyetem. Ut. p. Mohács.

Szajk, magyar falu, Zala vmegyében, Letenye fiókja. Ut. p. N. Kanizsa, 458 kath. lak.

Szajkán, puszta, Bihar vmegyében, Váncsod határával egybeolvadva.

Szajkófalva, Oszuj, orosz falu, Beregh vmegyében, Bilkéhez északra $^1/_2$ mfd., 603 g. kath., 14 zsidó lak. Gör. kath. parochia. Határa hegyes, sovány; de erdeje gyönyörü. F. u. Lipcsey, Gorzó, Ruzsák, Morvay, Ajtay, s mások. Ut. p. Nyiresfalva.

Szajla, tótokkal vegyitett magy. falu, Heves vgyében, Sirokhoz északra $^3/_4$ mfd., 645 kath. lak. Fája, rétje bőven; gabonája is elég. Az ide való lakosok tót eredetüek, de elmagyarosodtak. F. u. a siroki birtokosok, egy kettőt kivévén. Ut. p. Eger.

Szajol, magyar falu, Szolnok v.-gyében, a Tisza bal partján, Török-Szent-Miklóshoz 1 mfd., 736 kath. lakossal. F. u. a Fejér nemzetség.

Szák, régi neve Szuk, magy.-tót falu, Komárom, most Esztergom v.-gyében, Tatához $1^3/_{16}$, Neszmélyhez, melly a tatai fiókpostán át ut. postája, 2 állomásra. A helység egy tóparton, hol vizimalom is van, dombon fekszik, s Szend helységgel szép fasoros ut köti össze. A tó mellett nagyszerü téglavetője van, melly a megyében legjobb téglákat készit. Káposztát sokat termeszt. Dombos határa a legjobbak közül való fekete föld, különösen nehéz és tiszta buzát terem. Jó karban tartott kis szölőhegye, a tó völgyében szép kaszálló rétsége, és sz. Erzsébet felől kis erdeje van. A falu szélén egy régi klastrom maradványai látszanak. E mellett a falu felett legnagyobb tetőn áll a kath. templom, kilátása messze vidékre szép, és tornya szinte Győrtől belátható. A falu közepén nem régen találtak egy pinczét, melly fölé az uradalmi magtár épült. Van $52^1/_4$ urbéri telke, 490 ágostai, 310 r. kath., 75 ref., 3 zsidó lakossal. Kath. és ref. fiók templom. Az ágostaiaknak pedig helyben van régi anyaegyházuk, s erről különös jegyzést érdemel, hogy ámbár a régi tót lakosok annyira elmagyarosodtak, hogy a tót nyelvet jó formán nem is értik, még is bizonyos ünnepek alkalmával papjoktól tót egyházi beszédet kivánnak. Birja a falut gr. Eszterházy Miklós.

Száka, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $1^1/_2$ mfd., a havasok tövében, 369 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 180, rét 100, legelö 700, majorsági erdő 1290 h. Földe igen sovány, de juhtartásra nagyon alkalmas havasi legelője. Birja a váradi görög püspök.

Szakács, oláh falu, Arad vmegyében, Buttyin fiókja, 4 kath., 410 óhitü lak., s anyatemplommal, hegyes völgyes határral. Ut. p. Arad.

Szakács, oláh falu, a nagyobb hegyek alatt Bihar vmegyében. a váradi deák püspök béli uradalmában, 204 nemegyesült óhitü lakossal, s anyatemplommal. — Lakosai dióból,

szilvából, almából s faragásból keresnek egy kis pénzt. Földe sovány.

Szakácsi, magyar falu, Borsod vgyében, Szikszórul Tornára vivő országut mellett, Szikszótól $1^{6}/_{16}$ állomásra. Határa 1891 hold. mellyből 67 hold beltelek, 992 h. szántóföld, 411 h. rét, 45 h. szőlő, 305 h. erdő, 31 h. használatlan. Urbériség 9 telek. Határa nagy részt hegyes, északi s keleti részén lapályos, vadvizes; általjában földe sovány. Lakja 252 ref., helybeli anyaegyházzal, 156 romai, 98 gör. kath., 19 zsidó. Birják: gróf Vay Ábrahám, Ragályi János és Orosz István örökösei.

Szakácsi magyar falu, Somogy vmegyében, 1109 kath., 70 ref., 83 zsidó lak. Kath. fiókszentegyház. Synagoga. Van jó földje, erdeje. Curialis helység. — Ut. postája Nemes-Vid 1 óra.

Szakadát, oláh falu Bihar vmegyében, Telegdhez $^{1}/_{2}$ órányira, 564 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, hegyes, völgyes határral, $30^{7}/_{8}$ urbéri telekkel. Birják gr. Kornis Károly, Zomborky, özv. gr. Haller Jánosnő, Kovács Imre.

Szakadát, oláh falu, Bihar v.-megyében, egyenes téren, ut. p. Telegd $^{1}/_{2}$ mfd., 614 n. e. óhitü lakos., anyatemplommal. Szántóföld 800, rét 700, erdő 2000, legelő 5000 hold; majorsági birtok 200 h. szántó, 300 h. rét, és az erdő; a többi urbériség. Agyagos, silány földe terem kevés kétszerest, tengerit, sok szilvát. — A határt északról a többi helységek határaitól a Sebes-Körös választja el; ezenkivül vannak több patakok is. — Birják gr. Kornis Károly, özv. gr. Haller Lászlónő, Szerdahelyi Imre, Kovács Imre, Nagy Lajosnő, Szepesházy Antal, Zombory Antal.

Szakadát, német falu, Tolna vmegyében, dombos vidéken, 683 r. kath. lak., s paroch. templommal. — Birja gr. Apponyi család. Ut. p. Nagy-Dorog.

Szakál, magyar falu, Bihar v.-gyében, a Sárrét déli részén, nagy lapos és vizenyős helyen, ut. postája Nagyváradhoz 3 mfd, Népessége 716 lélek, kik közt gör. nem egyesült 574, reform. 142. Az óhitüek oláh eredetüek. Óhitü és ref. parochia, $24^{1}/_{8}$ urbéri telek, egész telkesgazda 22, zsellér 12, lakó 20, mesterember 5. Határa, mellyet a Sebes-Körös árja nagyon rongál, tesz 3707 holdat s 39□ ölet, mellyből urbéri szántóföld 891, majorsági 702 h.; urbéri kaszálló 397, majorsági 1400 hold; urbéri legelő 248, majorsági 248, és 17 hold majorsági erdő. Földe gazdag termékenységü volna, ha a Sebes-Körös néha az egész határt el nem boritaná, s az anyaszénát el nem seperné. Szénája különösen jó terem, s azért a szarvasmarha-tenyésztés virágzó karban áll. Folyóvize a Sebes-Körös, melly a helységből egy dülő földnyire foly el, s ben a helységben van egy patak Ér nevezet alatt, melly a Sebes-Körösből vevén eredetét, annak áradásával e patak is megáradván, szinte egész helységet elboritja. Különben a Sebes-Körös medre is magasabban áll, mint a körülfekvő szántó- s kaszállóföldek. — Birtokosai: Sztadió Károly és János, Ercsey Lajos, Szarka Gábor, Borbély Sámuel, Balku József, özvegy Kölcsey Sámuelnő, Fényes Klára, özv. Csapó Ferencznő, Nadányi Borbála, Rácz Sándor, Sebes Gábornő, Sápi.

Szakál, (Nagy), tót-magyar falu, Abauj vmegyében, Enyiczkéhez $^{3}/_{4}$ órányira, egy termékeny sikságon, 455 r., 150 g. kath., 22 ref., 19 zsidó lak. Két kastély. F. u. Roll, Kazinczy, b. Szepessy. Ut. p. Kassa.

Szakál, magyar falu, Nógrád v.-megyében, az Ipoly parton, 847 kath., 29 evang., 4 ref., 1 görög lakossal.

Kath. paroch. templom. Postahivatal. Erdeje, rétje igen jó; az Ipolyon 2 hasznos malma van; Litke felé pedig a hegyek tetején kövé vált tengeri csigákat láthatni. F. u. ¼ Szentiványi, Kovács, Kis, Szigyártó s m.t. Balassa-Gyarmathoz 2 mfd.

Szakál, magyar falu, Baranya vmegyében, Abaliget fiókja, Pécshez $4\frac{1}{2}$ óra, hegyek közt elszórva 151 kath. lak. Határa 714 hold, mellyből urbéri beltelek 16 h., szántóföld 298 h., rét 128 h., legelő 240 h., szőlő 31 hold. Majorság nincs. Birja a pécsi kath. papnövendékház.

Szakál, magyar falu, Tolna v.-megyében, a Kapos bal partján, 1537 kath., 17 zsidó lak., paroch. szentegyházzal vizimalommal, termékeny szántóföldekkel, szőlőhegygyel, nagy marha és juhtenyésztéssel. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Nagy-Dorog.

Szakáld, lásd Poga Borsod vmegyében.

Szakálház, német falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz nyugotra 1 mfdnyire, 2430 r. kath., 83 n. e. óhitü lak., kath. anyatemplommal. Róna határa igen laposan s lejebb fekszik mint a Bege vize, s $\frac{1}{6}$ részben mocsáros, $\frac{5}{6}$ részben gazdag első osztályu buzaföld. Kiterjed 10,327 holdra és 1137 □ ölre, mellyből házhely 347 hold, szántóföld 5988 h., rét 1604 h., legelő 799 h., salétromos föld 827 h., 761 □ öl, szabad földek 17 h. 400 □ öl, uradalmi legelő 181 h. 764 □ öl, vályogmór 3 h. 800 □ öl, mészárszékföld 5 hold, uradalmi erdő 555 hold 112 □ öl. — Majorság itt nincs, kivévén a fenérintett urad. legelőt, erdőt, szabad földeket. Lakosai 1756-ban költöztek be Lotharingiából, s Mainz vidékéről, igen vagyonos emberek; van köztök 199 egész, 98 fél 6 fertály telkes és csak 44 zsellér. Tartanak szép német faj lovat 1400 darabot, s 1600 tehenet, mivel tejjel Temesvárra nagy kereskedést üznek. — Ökröket nem szoktak használni. Határát a Beregszó patak nedvesiti, melly nyáron kiszárad. — Birja a kir. kincstár.

Szakállas, (Ipoly), magyar f., Honth vmegyében, az Ipoly jobb partján, 537 kath., 86 evang., 15 reform. lak. Kathol. paroch. templom. Határja első rendü, van sok buzája, bora, marhája, juha, tölgyes erdeje, vizimalma. — F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Esztergom 4 óra.

Szakálas, gyönyörü puszta, Szolnok vmegyében, Török-Sz.-Miklóssal határos. — Határa 3000 hold, mellynek fele szík, Fertő- és Tisza-rét; fele gazdag aczélos fekete föld, csak burgonyát nem terem. Lakja 250 magyar. A Tisza rétjében egy tó is van. Birtokosai a Borbély, Irsay és Magyari Kósa nemzetségek.

Apácza-Szakálas, magyar falu, Komárom vmegyében, a Csallóközben, Komáromhoz 4 mfd., a posoni országut mellett. Nevét hajdani birtokosától a posoni sz. Klára szüzektől vette. Határa $4839\frac{3}{16}$ hold, u. m. 1324 hold szántóföld, 1564 h. kaszálló, 1791 hold legelő, 100 h. mocsár, 59 hold beltelek. Ebből urbéri szántóföld 341, rét 291, legelő 378 hold. Az Öllös nemes család curiája 230 hold, a többi gr. Eszterházy Vinczenö birtoka, kinek itt szép gazdasága van. Földje igen jó, tisztabuzát, kukoriczát, burgonyát, czukorrépát gazdagon terem. Vize a Folyó, melly hallal bővelkedik, s vizét télen és tavaszszal a posonmegyei fakadás és forrásos helyekről veszi, s a komáromi Csalóközt e folyóéren önti el az árviz. Az uraságnak van gulyája és 3000 nemes birkája. Lakja 560 reform., 139 kath., 20 zsidó. Ref. anyatemplom, uraság tisztlak, maglár, s egy olajütő, melly 2000 for. jövedelmet hajt az uraságnak.

Bálvány-Szakálas, puszta, Kavalháttal együtt fekszik Komárom vmegyében, a Csalóközben, Keszegfalva, Megyercs és Gutta közt. Kiterjedése 4341 hold, mellyből homokbuczkák 150 h., homokos de mindent bőven termő szántóföld 200 h., a határ többi része gazdag kaszálló vagy mocsáros, nádas rétség. Vizei a Vág-Duna egy ága, a Császta ér. — Fő termése a széna, mellynek nagy része el szokott adatni, vagy tul a Dunára az érsek csémi pusztájára hordják. Birja az esztergomi érsek. E puszta hajdan népes hely volt, s a reformatusok derék anyaegyházat birtak itt; az urvacsorához való edények Megyercsen maig is használtatnak. Mind a kehelyen, mind a tányéron, mellyek ezüstből vannak, e szavak olvashatók: „Bálvány-Szakálasi reformált ekklézsiáé." Van e pusztának délkeleti részén egy kerek domb, melly mesterséggel készült, 4—5 öl magas, mellyen közmonda szerint a romaiak idejében municipium volt. Az épület elpusztulván, maradványiból a mostani tisztilak épült, az alapból, melly sok ölre tart a föld alatt, s föld alatti rejteke is volt, mostanában vágták ki a csaknem összeforrott köveket, s mit még eddig fel nem használtak, most is köből számra ott hever. Mint egy kövöni felirás mutatja, municipium volt a szakálas Jupiternek szentelve.

Thúri-Szakálas, magyar falu, Komárom vgyében, a Csalóközben, a posoni országutban, Komáromhoz 3$^1/_3$ mfd. Róna határa 2711 hold, mellyből szántóföld 811 h., kaszálló és legelő 2000 hold. Földe igen termékeny porhanyós fekete agyag; — rétjei hires szénát s annyit teremnek, hogy felső Csalóköz is ide jár szénát vásárlani. Az urasági rétség Madé földének neveztetik. Legelője mocsáros. Lakja 119 reform., 100 kathol., 3 zsidó, s csak többnyire zsellérek és haszonbérlők, mert a határ curialis birtoka Ghyczy Rafael urnak, ki itt szép lakházat, kertet és szőlőt is bir.

Szakasz, német-oláh falu, Szathmár vmegyében, Erdőd és Béltek közt, 504 romai, 170 gör. kath., 20 reformatus lak., r. kath. anya, görög filial templommal. Határa nagyon középszerű termékonységgel bir, de erdeje, szőlője jó. F. u. nagy részt gr. Károlyi ház. Ut. p. Szathmár.

Szakcs, magyar m. v., Tolna v.-gyében, egy hosszan elnyuló gyönyörü völgyben, 2013 kath., 10 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal, melly egy kies dombra épült, a lovas katonaság számára több tisztilakkal, és 147 $^3/_4$ egész jobbágytelekkel. A paplakhoz egy ritka szépségü, nemesitett gyümölcsfákban gazdag kert tartozik. Határa felette termékeny, erdeje nagy, s tele vadakkal; szőlőhegye tartós fejér bort terem; téres legelője sok szarvasmarhát, juhot tenyészt; 4 országos vására élénken látogattatik. F. u. h. Eszterházy. Simontornyához 3, ut. postája N.-Doroghoz 5 óra.

Szaknyér, magyar falu, Vas v.-megyében, 4 kath., 30 evang., 64 reform. lakossal. F. u. Sigray. Ut. p. Lövő.

Szakolcza, (Skalicz, Skalicze), szab. kir. város, Nyitra vmegyében, a vármegye északnyugoti csucsában, Morvaország szélén, a Morva vize mellett, Posontól 14, Holicstól 1$^1/_4$ mfdnyi távolságra. Eredetére némellyek még a Marahanusok idejére teszik. A II. András leveléből, ki ezen hely birtokában Tamás nyitrai főispán fiait Sebus és Sándor bazini és szt.-györgyi grófokat ujolag megerősitette, s hogy ezen emlitett grófok népesitették meg ezt, az látható IV. Béla 1256-ki adománylevelébői. — Mikor szabadult fel ezeknek birtoka alól, nem

tudhatni, de a XIV-dik század vége felé már királyi helység vala, s szab. királyi várossá első Lajostól tételett 1372-ben. Egyébbiránt Szakolcza más több hazánkbeli városokkal együtt sokat szenvedett a hajdani időkben; kivált a husszitáktól sokat ostromoltatott, s többször megvételetett. Corvin Mátyás Podiebrad ellen menvén, — seregével itt több napokig pihent. — 1605-ben Bocskay vezére Dengeleghy elfoglalta; hanem a császáriak rárohanással visszavették, s felgyujtották. A Bethlen háborujában Rauber nevü császári parancsnok árulással czeknek általadta, s csak a nicolsburgi békességgel jött vissza. — 1682-ben Tököli hirtelen meglepvén, seregét ezen környékről pótolgatta. Az utolsó Rákóczi-zendüléskor pedig Ricsán cs. kir. tábornok a morvaiaktól segittetve — elüzvén a városból a Rákócziakat, — a város falait ledöntette; s a katonák a házakat felprédálva, hamuvá tették.

A mostani város kőfallal keritett, elég csinos házai többnyire emeletesek és kőből épültek. — Nevezetesebb épületei: az igen régen épült kath. paroch. templom, mellyet még 1104-ben épitett valami Prunis János nevü gazdag szőlőbirtokos; továbbá a régi jesuiták temploma és klastroma, melly klastromban van a kath. kisebb 4 osztályu gymnasium (1824-ben 145 tanulókkal); az irgalmas szerzet épülete; a városháza; a Stibortól fundált gazdag ispotály; az evang. szentegyház; synagoga, s a t. — Lakosai 6176 főre mennek, s ezek közt 5157 kath., 841 evang., 178 zsidó van. — Nyelvökre nézve többnyire tótok, kevés németek; egyébiránt vagyonosok; Morvaországba erős kereskedést üznek; 109-re menő posztósai jó közönséges kék posztót csinálnak; délkeletre fekvő szőlőhegyeiben bort termesztenek, s tágas kiterjedésü határjokban szép szántóföldeket, réteket birnak. A Morvában való halászat s a városon kivüli szélmalmok is szép jövedelmet hoznak be. — Van itt továbbá egy könyvnyomtató intézet, hol csak imádságos könyvek és kalendáriumok jönek sajtó alá, s tót nyelven; több kisszerü posztógyár; nagy kő- és márvány bánya, s jó nagy erdő.

Szakoly, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Debreczenhez észak-keletre $2\frac{1}{2}$ mfdnyire, 48 rom., 520 g. kath., 4 evang., 508 ref., 28 zsidó lakossal, ref. anyatemplommal. Fekete és sárga homokos határa bő termékenységü; némelly földesurak nemesitett birkákat tenyésztenek, a lakosok pedig sok dohányt plántálnak. F. u. Bekö Pálné, Borsos, Csuka, Czakó, b. Eötvös, Fekete, Finta, Gencsy, Gulácsy, Jánky, Jármy, Korda, Kovács, Kende, Markus, Mercs, Pap, Vad.

Alsó-Szakony, ném. Unter-Zagersdorf, magyar falu, Sopron vgyében, Csepreghez $\frac{1}{4}$, Sopronhoz 4 mfd., 60 házzal, 383 kath. és evangel. lak., kik contractuálisták. Van 600 hold termékeny szántóföldje, 30 h. kövér rétje a Répcze mellékén, 35 h. legelője, 25 h. szőlője, 20 hold erdeje. Birja h. Eszterházy.

Felső-Szakony, ném. Ober-Zagersdorf, magyar falu, az előbbeni helység mellett, szinte a Répcze vizénél, 80 házzal, 500 kath. és evang. lak., kath. és evang. anyaegyházakkal. Van 1100 hold termékeny szántóföldje, 150 h. kövér rétje, 130 h. legelője, 170 h. szőlője, 128 hold erdeje. A lakosok szinte contractualisták; különben földesura h. Eszterházy.

Szakonyfalu, vindus falu, Vas vmegyében, a szentgotthardi uradalomban, 216 kath. lak., sovány, köves határral. Ut. p. Rába-Keresztur.

Magyar-Szákos, oláh falu,

Temes vmegyében, Krassó vmegye szélén, Temesvárhoz keletre 6 hold, hegyes völgyes helyen, 3000 n. e. óhitü lak., s anyaegyházzal. Sovány hegyes határa 8270 hold és 960 □ öl, mellyből urb. szántó 2764 hold 1100 □ öl, a falu területe 530 hold, legelő 537 h., rét 1389 hold, 300 □ öl, szorgalomföld 903 h. 1040 □ öl, gyümölcskert 7 h. 800 □ öl; cserje 40 h., vizmosás és patakok 24 h., utak és határvonalok 536 h. 1500 □ öl; majorsági föld 1288 h. 800 □ öl, szőlő 7 h. 400 □ öl. Szilvája szerfeletti bőséggel s épületköveket igen jókat adhat. Birja a kir. kincstár, s a lugosi tiszttartósághoz tartozik. Hajdan magyarok lakták, s Nyaláb, Kereszlő, Kovácsi, Kóróbánya, Beres, Bogáros dülők nevei maig fenmaradtak, s másfél öl széles, 3 öl hosszu forráskutja is magyarok maradványának tekintetik.

Török-Szákos, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz délkeletre 2 mfdnyire, rónaságon, 1646 n. e. óhitü lak., kiket 3 rendes lelkész vezérel. Határa 4668 hold 48 □ öl, mellyből belső telek 298, szántóföld 1668, rét 801, legelő 318 h. 400 □ öl, szorgalomföld 218 hold 675 □ öl. Urbériség a szorgalmi földdel egyetemben 3198 h. 675 □ öl. A három lelkész földje 102 hold; — majorság 1369 hold és 973 □ öl, melly többnyire kaszálló és legelő. Földe részint sárgás, részint gazdag fekete agyag; urbérileg második osztálybeli, s főleg kétszerest terem. — Határa szélét a Pogonis futja meg. Itt van a megyei szolgabirói lak. Birja a kir. alapitvány.

Szakul, oláh m.v., Krassó vgyében, a Lugostól Káránsebesre vivő országutban, mindegyiktől egy postaállásnyira, 14 kath., 1012 n. e. óhitü, 9 reformatus, 5 zsidó lakossal, óhitü anyatemplommal, — postatisztséggel, szép szilvásokkal, erdőkkel. — Birja Házy csal.

Szala, magyar falu, Abauj vmegyében, 93 r., 18 g. kath., 11 evang., 298 ref., 30 zsidó lak. Reformatus szentegyház. Synagoga. Kastély. F. u. Turánszky. Ut. p. Forró.

Szalaba, magyar falu, Zala v.-megyében, 283 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Sümeg.

Szalabér, magyar m. v., Zala vgyében, a Szala völgyében, kies és termékeny vidéken, 915 kath., 8 ev., 51 zsidó lakossal. Kath. paroch. templom. Szép kastély és kert. Postahivatal. Vendégfogadó, vizimalmok. — Szőlőhegye nagy, és jó bort terem. Rétei is jók. F. u. a Szalabéri Horváth család.

Szalacs: magyar m. v., Bihar v.-gyében, Debreczenhez 5 mfd., az Érmellékén, utolsó postája Ér-Semjén. Lakja 5300 lélek, kik közt 900 rom. kath., a többi reformatus, s mind a két felekezetnek van helyben anyaszentegyháza. — Tágas határa mindennel megáldatott; van jó fekete szántóföldе, az Ér mentiben kövér rétje, jó bort termő szőlőhegye, erdeje. Mária Terézia szerint itt 111 telek volt, de ez 1782-ben 77-re szállittatott le. Birja a váradi deák káptalan.

Szalafő, magyar falu, Vas vmegyében, 22 kath. 107 evang., 454 ref. lak., ref. anyaekklézsia. Hegyes határ. Sok erdő és legelő. Itt veszi a Szala vize eredetét. — F. u. Gr. Batthyáni s m. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szalakuz, magyar falu, Nyitra vgyében, Nyitrától északkeletre 1¼ mfdnyire, 485 kath., 13 zsidó lak., kath. paroch. templommal, synagogával, kastéllyal és kerttel. Erdeje derék; bort termeszt; gyümölcse bőven. F. u. a Bartakovich család.

Szaláncz (Kis), tót magyar falu, Abauj vgyében, Regete-Ruszkához 1 órányira hegyek között, 171

rom. kath., 23 g. katholikus, 2 evang., 60 ref., 27 zsidó lak. F. u. gr. Forgách, s m. Ut. p. Kassa 4 óra.

Szalánez (Nagy), magyar-tót falu, Abauj vmegyében, 140 r., 8 g. kath., 6 evang., 250 ref., 7 zsidó lakossal. Kath. fiók., ref. anyaszentegyház. Van egy régi omladozott vára, s igen szép, vadakkal bővelkedő erdeje. F. u. gr. Forgách.

Szalánta. horvát falu, Baranya vgyében, nyilt dombos helyen, postahivatallal és váltással Pécs és Siklós között, a siklósi országutban. Határa 2504$^3/_8$ hold, mellyből urbéri beltelek 202 h., szántóföld 1202 h., rét 101 h. $^3/_8$, legelő 263$^2/_8$ h.; majorsági beltelek 3$^7/_8$ h., szántóföld 207$^2/_8$ h., rét 55 hold, legelő 128 h., erdő 341$^4/_8$ hold. Földe fekete agyag, melly igen jól terem buzát, kétszerest, kukoriczát, rozsot, és sok káposztát. Lakja 490 r. kath., kik igen tunya, rosz indulatu emberek többnyire. Itt volt hajdan Sz. Márton püspök temploma, hol most az országut mellett egy feszület áll; s ennek romjaiból épült a mostani egyház. Van itt vendégfogadó is és uradalmi lak. Birja a pécsi székesegyház.

Szalapataka, magyar falu, Zala vmegyében, 489 kath., 27 zsidó lak. F. u. többen. Türje mellett. — Ut. p. Szalabér.

Szalárd, magyar m. v., Bihar vgyében, egy kies térségen, mellyet távulról szép szőlőhegyek, erdők és rétek környékeznek, a Berettyó vize mellett, Váradhoz északra 2$^1/_4$ mfd.-nyire, 79 r. kath., 1983 ref., 14 zsidó lak. Ref. anyatemplom. Vizimalom a Berettyó vizén. Határa nagyon lapályos, s azért felette sok szénát terem; homokkal kevert agyagos földei minden gabonanemet gazdagon visszaadnak. Kiterjedése 7467 hold, mellyből urbéri szántó 1080 h., majorsági 2910 h., urbéri rét 467, majorsági 1200 h., legelő 650, erdő 900 hold; — szőlő nincsen. Keletre a helységtől mintegy óranegyedre van fördőintézete és savanyuvize, melly távul vidékekről is erősen látogattatik. A viz 2 fő forrásban csergedez, mellyek közül az első a fördő- és vendégházaknál, a másik ettől nehány száz lépésnyire egy erdőcske szélében találtatik, s üvegekre, hordókra ebből a kutból szokták tölteni. A vidék itt igen kellemesen változó és regényes, s szépségét nem kevéssé emelik a régi Adorján várnak puszta meredező falai, mindenfelől rétes, mocsáros helyekkel körülvétetve. Vásárokat nem tart. A várost különben a gr. Csáky család birná, de adósságok miatt sok kézen megy keresztül; 1848-ban birták Vodiáner Sámuel, Almásy Pál, Figdor Herman, Stern Manó, stb.

Kis-Szalatna, tót falu, Zólyom vmegyében, 9 kath., 225 evang. lak. Szép réteket bir. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. N.-Szalatna.

Nagy-Szalatna, tót m. v., Zólyom vmegyében, a Szalatna vize mellett s völgyében, 592 kath., 899 ev. lak. Kath. és evang. anyaszentegyház. Határa a legjobbak közüli a megyében; szép szarvasmarhát és sok juhot nevel. Van savanyu vize is. F. u. h. Eszterházy. Van helyben postahivatala.

Szalatnya (Szlatina), magyar falu, Honth vmegyében, Ipoly-Sághoz északra 1$^1/_4$ mfd., egy felette kies vidéken, 288 kath. lak. Határa fekete agyag, s mindent bőven terem; bora, gyümölcse sok. Hires savanyu vizéről értekeztünk fentebb a vármegye leirásánál. F. u. h. Coburg.

Szalatnya, puszta, Nógrád v.-megyében, 55 kath. lak., s savanyuvizforrás. Losoncz fil.

Szalatnak, német falu, Baranya vmegyében, hegyes, erdős vidéken, Köblény fiókja, Pécshez 4$^1/_2$ óranyira, 560 r. kath. lak. Határa 1498 hold,

mellyből urb. beltelek 90 h., szántóföld 709 h., rét 236 h., legelő 25 h., szőlő 70 hold; majorsági szántóföld 60 h., rét 8 h., erdő 300 hold. Birják közbirtokosok.

Szalatin, puszta, Liptó vmegyében. Gombási fil. 16 kath. lak.

Szalavár, magyar falu, Zala vmegyében, a Szala vize mellett, lapályos vidéken, 913 kath., 14 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Határa nagy és termékeny. Nádja, szénája sok, erdeje is van. Nevezetes e helység gazdag apátságáról, melly még 1019-ben alapitatott a benedeki szerzetesek számára, egész a mohácsi veszedelemig szépen virágzott, de 1588-ban a törököktől elpusztitatván, jószágait hol egyházi, hol világi urak birták. Végre 1715-ben máj. 28-kán III. Károly visszaállitván, az ausztriai götviczivel egyesité ugy mind azon által, hogy e helynek mindig külünös apátja, nem pedig priorja legyen. Ez alkalommal az apáti lakás innen Apáthiba tétetett által, később pedig hiteles levéltára is melly részint Kapornakon, részint szombathelyi káptalannál öriztetett, visszaadatott. Látni itt több épületek romjait; s némellyek ide római gyarmatot tesznek. Ut. p. Nagy-Kanisa 3½ óra.

Száldobágy, oláh falu, Bihar vmegyében, dombos vidéken, ut. postája Déda, 300 n. e. óhitü, 30 zsidó lak., óhitü anyatemplommal. Határa 450 hold, mellynek fele cserés haszonvehetlen föld. Mind urbériség. Szabad fáizása van Kraszna vmegyei Nagy-Bükk nevü erdőben. Rétjeit a Berettyó szeli át. Birják gr. Kun Gergely és Kabos József.

Száldobágy, magyar falu, Bihar vmegyében, Váraddal határos, hegyen épülve, 786 ref. lak., s anyatemplommal. Határa 3500 hold, mellyből szántó 200, rét 205, legelő 155, szőlő 945, erdő 2000 hold. Urbériség szántóban, legelőben, szőlőkben, rétben 1400 h., majorsági szőlő 100, erdő 2000 hold. Földe sovány, gödrös, bokros; fő jövedelme borból, gyümölcsből áll. Birja a váradi deák püspök.

Száldobos, orosz falu, Máramaros vmegyében, rónaságon, 989 g. kath. lak., kik közt 40 telkes, 150 zsellér és 5 lakó van. Paroch. templom. Határa meglehetős; szénája elég. Birja a kir. kincstár.

Szalk, puszta, Solt vmegyében, lásd Tass leirását.

Szálka, német-rácz falu, Tolna vmegyében, 866 kath., 230 n. e. óhitü, 6 evang. 4 zsidó lak. Van kath. paroch. szentegyháza, nagy szőlőhegye, erdeje, termékeny szántó-földjei. A kath. plébánia csak 1837-ben állítatott fel. F. u. h. Batthyáni Filep. Ut. p. Szegszárd.

Szálka, puszta, Bihar vmegyében, N. Várad és Szőlős mellett, 600 holdnyi termékeny róna határral. Birja a váradi deák püspök.

Szalka, magyar m. v. Honth v.-megyében, Esztergomtól 1½ mfdnyire az Ipoly jobb partján: 1184 kath. 5 evang. lak. Kath. paroch. templom. Határa nagy kiterjedésü és termékeny, terem sikeres buzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, dohányt, bort. Rétjei kétszer kaszálhatók; téres legelőjén sok szarvasmarhát lovat, juhot, tenyészt. F. u. az esztergomi érsek.

Tisza-Szalka, magyar falu, Beregh vmegyében, a Tisza jobb partján Kaszonyhoz 2 mfdnyire: 18 r. kath., 510 ref., 30 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. F. u. többen. Ut. p. Beregszász.

Szállás, puszta, Árva vmegyében, Jablonkához 1¾ óra: 80 kath. lak.

Szállás, puszta, Poson vmegyében, Hochstein filial, 20 kath. lak.

Uj-Szállás, tót falu, Abauj v.-

megyében, Regele-Ruszkához 2 órányira: 218 r., 29 g. kath. lak. F. u. gr. Forgách.

Szalmad, magyar falu, Szabolcs vgyében, közel Encsencshez, 175 romai, 154 g. kath., 10 ref., 8 zsidó lak. Határa sivatag homok; Kaszállója nincsen. F. u. Bereczky, Czakó, Hetey, Horváth, Mánczy, Jánky, Molnár, Szalay, Zsiday örökösök. Ut. p. N. Kálló.

Szalmahid, puszta, Kalocsa mellett 54 hold határral, az érsek birja.

Szalmateres, magy. falu, Nógrád vmegyében, 523 kath., 6 evang. lak., kik a mostani szilvásokból költöztek jelen helyökre. Erdeje középszerü; rétje földje elég, F. u. Plachy, Rutkay, smt. Ut. p. Szakál.

Szalmavár, puszta Veszprém vmegyében, Ut. p. Pápa.

Szálnik, orosz falu, Zemplén vmegyében, Pucsák fiókja, 171 g. kath. lak., 152 h. szántófölddel. F u. gr. Keglevich örök.

Szalócz, magyar falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, Rosnyóhoz délre 2 órányira, a pesti postaútban; 63 kath., 376 ref. lak., ref. anyaszentegyházzal. Határa részint termékeny lapály, részint hegyes, legelője csekély; szenet hord a közellévő hámorokba. F. u. h. Eszterházy.

Szalók, orosz-magy. falu, Zemplén vmegyében, Hegyi fiókja, 132 r., 304 g. kath., 4 evang., 128 ref., 50 zsidó lak. Gör. kath. és ref. templom. 807 hold szántóföld. Vizimalom. F. u. többen. Ut. p. N. Mihály.

Alsó-Szalók, (Nizni Slawkov), tót falu, Sáros vmegyében, Berzeviczéhez délre 1 órányira, 1114 kath., 10 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Vizimalom. Sok erdő. F. u. a szepesi káptalan, Semsey smt.

Eger-Szalók, magyar falu, Heves vmegyében, Egerhez 3/4 órányira, 1354 kath. lak., paroch. templommal, jó bortermesztéssel, s termékeny szántóföldekkel. F. u. az egri káptalan.

Felső-Szalók, tót falu., Szepes vmegyében, Sáros vmegye szélén, egy terméketlen völgyben, 602 kath., 7 evang., 35 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Sok és jó mész. Négy vizimalom. F. u. Vitkóczy, Teőke, Kolacskovszky, Szerdahelyi, Reviczky. Ut. p. Löcse 5 óra.

Kis-Szalók, (Klein Schlagendorf) tót falu, Szepes vmegyében. Késmárkhoz 1/2 órányira, 410 kath. lak. F. u. Késmárk városa.

Nagy-Szalók, német falu, Szepes vmegyében Felkához 1/2 órányira, a Kárpátok felé, 93 kath., 1370 ev. vagyonos lakosokkal, kik juhot tartanak, pálinkát főznek, különösen pedig sok gyolcsot csinálnak. Kathol. parochia. Másfél órányira a helységtől, épen a Királyorra (Königsnase) tövében van a hires nagy szalóki savanyuviz, melly Schmeksnek neveztetik. Üvegekben nem ollyan állandó, mint az új lublyai, de a vizelletre jobban hajt; a fővény bajokban felette foganatos; erősen feloszlató; gyomrot nem terhel sok ivás után is. A fördőépületek nem elegendők. Egyébiránt a fördőnek gyönyörü vidéke van, s innen legjobb felmenetel esik a Kárpátokra, valamint egy órányira esik a nevezetes vizrohanás (Zuhatag) is, a kohlbachi völgyben. F. u. gr. Csáky. Ut. p. Késmárk.

Nemes-Szalók, magyar falu, Veszprém vmegyében, 136 kath., 215 evang. 134 ref., 103 zsidó lak. evang. és ref. fiókszentegyházzal. Gabonája jó; szénája meglehetős mennyiségben terem; erdeje kevés; vizimalom a Halyagos patakjan. F. u. Szakonyiak s több nemesek.

Pór-Szalók, magy. falu, Vesz-

prém vmegyében, a szombathelyi országutban, 161 kath., 47 evang. 58 ref. lak. F. u. h. Batthyáni Fülöp. Ut. p. Pápa $1\frac{1}{2}$ óra.

Tisza-Szalók, magyar falu, Szolnok vmegyében, a Tisza partján, ut. postája Bánhalma. Lakja 1246 r. kath., 507 ref., 68 zsidó, kath. és ref. anyatemplomok. Határa 9768 hold 743 □ öl, mellyből szántó 7103 h. 1120 □ öl, rét 1852 h. 750 □ öl, legelő 384 h. 536 □ öl, szőlő 111 h. 1068 □ öl, Tisza folyása 73 h. 589 □ öl, bèlső telkek 242 h. 280 □ öl. Urbéri föld $584\frac{1}{2}$ h., rét $250\frac{1}{2}$ h., szerződés mellett birnak a lakosok 1077 h. szántóföldet, a közönség közösen használ 1697 h. 899 □ ölet. Majorság a b. Orczy László részén, mellyet a Lejeune testvérek birnak haszonbérben 3934 h. 813 □ öl. Az egy negyed részen mellyet többen birnak 2094 h. 888 □ öl, belső emberek földjei 120 h. 951 □ öl. A határ $\frac{1}{8}$ része szikes, $\frac{4}{8}$ homokos, $\frac{3}{8}$ része fekete föld. A szikes leginkább megtermi a tiszta buzát és zabot; a homok a rozsot és zabot, a fekete föld mindent gazdagon. A birkatenyésztés, s Lejeune uraknál a gazdaság virágzó karban. Itt van a Mirkó gátja, melly a N. Kunságon keresztül 17 órányira tömérdek földet ment meg a Tisza árjától, hol még a mult század közepén káka és nád uralkodott, jelenleg pedig a legjobb buza terem rajta. E gátnak hossza 720 öl, magassága az erén $3\frac{1}{2}$ öl, több helyeken 3 és 2 öl, az alja 20 öles, teteje 7-8 öl. Birtokosok $\frac{3}{4}$ részben b. Orczy László, $\frac{1}{4}$ részben Für Lajos, Doboczki István, Ignácz, Imre és Felix, Thorma Ferencz, Thassy Gábor, özv. Magyar Józsefnő, Magyar Pál, Hellebront László, Vrataries Imre, József és Borbála, Markus Ferencznő, Vratarics Mária, Nagy Károlynő, Rozalia Riszky Jánosnő asszony.

Szalóka, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Tiszán túl Beregh v.-megye szomszédságában, 1 r., 4 g. kath., 280 ref., 6 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 6 második osztálybeli egész jobbágytelekkel. F. u. a' lelészi Convent. Kisvárdához 3 óra.

Szalonak, (Schlaning), német m. v. Vas vmegyében, egy meredek hegyen, 380 kath., 775 ágostai, 600 zsidó lak. Van itt egy igen régi vár, kath. és ágostai paroch. templom, synagoga. A várat Pamkirker András épitette 1450-ben ugyan az t. i., ki a 15-dik században egy paulinus kolostort alapitott. Határa sovány; hegyei mind vizben, mind fában szűkölködnek; csupán némely régi elhagyatott bánya-üregekre akadhatni. Lakosai nagyobb részt kézművesek, főkép pedig vargák és csizmadiák. F. u. gr. Batthyáni Lajos tömege és Kristóf, s a város feje egy uradalomnak. Ut. p. Köszeg.

Szalonna, magyar falu, Borsod vmegyében, Szendrőhöz északra $\frac{5}{16}$ állomásra a Bódva kies völgyében, erdős hegy alatt. Határa 3970 hold, mellyből 113 h. belsőség 1210 h. szántóföld, 806 h. rét, 67 h. szőlőhegy, 1716 h. erdő, 58 h. használatlan. Urbériség $16\frac{4}{8}$ telek. Határa e vidéken a leggazdagabbak közül való. A falu alatt folyik a Bódva vize, melly a határszélen egyesül a Rakacza patakkal, s a két folyam völgye körül erdőkoszorus hegyektől keritett tágas térséget képezvén, regényessé teszi e vidéket. Lakja 176 házban 480 reformatus, 239 romai, 118 görög katholikus, 9 evang, 84 zsidó. Ref. anya, r. kath. fiók egyház. A nép jámbor, vagyonos, s köztök sok kézműves találtatik. A szendrői határ felé vezető hármas hegyen látszanak a paulinusok háromhegyi zárdájának maradványai, melly zárdának ajándékozá Kelchen Miklós báthori jószágait.

Birtokosai a helységnek, Ragályi, Vadnay, gr. Csáky, Berzeviczy, Kalas, Vattay, Komjáthy, Varnay, Szathmáry, Csoma, Thuránszky, Dezső, Papszász, gr. Gyulay, Fáy családok.

Szalonta, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $1^{4}/_{16}$ állomásra, sík vidéken. Kiterjedése 1575 hold, mellyből uraság szántófölde 1008 hold, rét 252 h., közös legelő 200, erdeje 25 hold, tagositva s felmérve azonban még nem levén. Ezen határ leginkább rozsot, buzát és zabot terem, valamint kukoriczát és burgonyát. A földminősége ritka és fekete homok; az állattenyésztés rosz karban van, a mezei gazdaság tűrhető. A lakosok száma 325 lélek, ebből r. katholikus 37, g. kath. 28, ref. 196, anyaegyházzal, zsidó 64. A helység határában van a Hejö patak és Baraczkos, vannak több apró tavai, mellyekben nád terem. Földes ur Szentimrei József, Lengyel József, Vadnay László, Pulnoki Károly, — birtokosok: Debreczenyi Pál, Czakó Károly, Kondor Mihály, Visolyi Károly, Zsori család, Bereczki, Kovács, Dáncs, Koncsek, Bizony, Gonczi család.

1700 Maklári Nagy Gergely beigtatását l. Gelynél. 1702.

Szalonta, (Nagy-Szalonta), magyar mezőváros, Bihar vmegyében, a mezőségen, a Váradról Gyulára vivő országutban, Váradhoz 4 mfdnyire, 10,300 lakossal, kik kevés kath., óhitüt és zsidót kivéve mindnyájan reformatusok, s köztök több 200 nemes családnál találtatott. Posta helyben, s egy ref. anyaegyház, s a nagy tüz után igen számos vörös cserép fedelü házak láthatók. Határa elég nagy ugyan, de még is a szomszéd uraságoktól bérlenek pusztákat és földeket, mert saját határuk a népességhez kicsiny. Ezt a Kölcsér futván keresztül, a sertéseknek alkalmas turkáló helyet készít, s valóban szemügye a lakosoknak a sertéstenyésztésre van forditva, a minthogy a szalontai nyulánk, konyafülü vörös sertések országszerte ismeretesek E mellett sok szarvasmarhát tartanak, s ezzel, sertéssel, juhval, mézzel kereskednek; fuvaroznak szőlős kertjeikben csekély bor, ellenben mezőségeiken híres görög dinnye termesztetik. Nagy országos vásárt tart. Birtokosa: h. Eszterházy, de a város régente hajdui szabadsággal élvén, földjeit mindig szabad adás vevés mellett örökös szerződésnél fogva birta és birja. Hajdu korának emlékét most is egy fenálló csonka torony falai tartják fel.

Szamárdi, magyar falu, Somogy vmegyében, a Balaton mellett 595 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Legelője, földje jó. Itt van a kőhegy, melly jó bort terem. F. u. a tihanyi apátság. Ut. p. Siófok.

Szambor, tót falu, Zólyom vmegyében, Ribárhoz keletre $\frac{1}{2}$ órányira, 8 kath., 219 evang. lak. Határa mindent jól terem. Tölgyes erdeje derék. F. u. többen. Ut. posta Besztercze.

Szamosszegh, magyar falu, Szathmár vmegyében, a Szamos bal partján, mintegy $1\frac{1}{2}$ órányira ezen viznek a Tiszába való ömlésétől: 23 romai, 15 görög kath., 1486 ref., 20 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa tágas és igen termékeny; rétje sok; a Szamoson ezelőtt hidja, most révje vagyon. F. u. többen. Nyir-Báthortól $5\frac{1}{2}$ óra.

Szamostelek, oláh-magyar falu, Szathmár vmegyében, a Szamos tekerületében, 7 romai, 396 g. kath., 36 ref., 15 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Róna határát a Szamos árja követiti, s azért felette termékeny; kaszállói jók. F. u. b. Vécsey, Rápolthi Nagy, Tolnay, Zaffiry, Katona, stb. Ut. p. Szathmár.

Szanács, puszta, Somogy vmegyében, Szil mellett.

Szanád, rácz-német falu, Torontál vmegyében, Csókához egy kis órányira, a Tisza mellett: 378 kath., 1382 n. e. óhitü., 6 zsidó lak., kath. és óhitü anyatemplomokkal, kastélylyal, füz erdővel, 113$^4/_8$ egész jobbágytelekkel. F. u. Áldásy Ignácz örökösei. Ut. p. Török-Kanisa.

Szanat, magyar falu, Vas vmegyében, 354 kath. lak. F. u. a szombathelyi püspök. Ut. p. Szombathely $^3/_4$ óra.

Szanda, magyar-tót falu, Nógrád vmegyében, 387 kath., 24 evang., 11 ref., 3 zsidó lak. Szép makkos erdővel bir. F. u. a Sréter nemzetség. A régi öszveomlott Szanda vára csak 1 fertálynyira esik a helységtől. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Szanda, puszta, Külső Szolnok vmegyében, Szolnokhoz 1 óra: 11 kath. lak. Határa homokkal vegyes; sok buzát, kukoriczát termeszt; szőlőskertje is van. Innen Szolnokig egy erős töltés vezet, melly országutul szolgál, s a Tisza árvizét visszatartja. gr. Keglevich Miklósé volt, most birja Vodianer Sámuel örök.

Szaniszló, oláh-magyar-német falu, Szathmár vmegyében, N. Károlyhoz délnyugotra 1$^1/_2$ órányira, 490 romai, 1420 görög kath., 265 ref., 18 zsidó lak., romai és görög kath., ref. anyatemplommal. Határa nagy kiterjedésü, s terem dohányt, búzát, rozsot, zabot, tengerit; sok marhát és juhot tart. F. u. gr. Károlyi.

Szank, puszta, Szabad Jász és Kun kerületekben, Kun-Szent-Miklóshoz tartozik.

Szankocz, puszta, Zemplén v.-megyében, Örmező fiókja.

Szanticska, tót falu, Abauj v.-megyében, 54 r. 30 g. kath. lak. F. u. Péchy. Ut. p. Kassa.

Szántó, magyar-tót falu, Lévához 1$^1/_2$ mfd. Honth vmegyében, 179 kath., 96 evang. lak. Vendégfogadó. Szőlőhegy. Határjában több ásványos vizek találtatnak mellyek még vegytanilag meg nem vizsgáltattak. Savanyu vizét hasznosnak tartja a köznép a gyermek giliszták ellen; — egyébiránt a szarvasmarha is nagyon szereti. F. u. a cisterciták. Van saját postahivatala, s váltás Ipolyság és Báth közt.

Szántó, magyar falu, Nógrád vmegyében, Apcz mező várossal határos, ut. postája Hatvan. Határa 1887$^6/_8$ hold, u. m. 52$^6/_8$ h. belsőség, szántóföld 1187 h., rét 478$^2/_8$ hold, kenderföld 18$^6/_8$ h., legelő 151 hold. Ezekből majorság 1 h. beltelek, 401$^4/_8$ h. szántóföld, 123$^2/_8$ h. rét. Földje fekete és termékeny, leginkább megtermi a rozsot, ezenfelül tiszta buzát, ritkán árpát, zabot és kukoriczát bővebben. Lakosai közül némellyek fuvaroznak. Számuk 750, kik többnyire r. katholikusok. A helység alatt folyik az ugynevezett Szuka és Zagyva vize, mellyek áradásaikkal a rétekben de különben is sok kárt okoznak, mint 1845-ben. Van itt egy kisszerü szentegyház, s Almásy Pál urnak tisztilaka. Birják h. Grasalkovichnő, Almásy Pál és gr. Teleki család.

Szántó, magyar orosz-német m. v. Abauj vmegyében, Tokajhoz 2 mfdnyire: 1727 r. 432 g. kath., 311 evang., 825 ref., 1172 zsidó lak. Romai és görög kath., evang., ref. anyaszentegyházak. Synagóga. Nemesi szabad curiák. Határa tágas és termékeny; dohányt termeszt; erdeje derék; nagy kiterjedésü szőlőhegye a Hegyaljához számitatik, s azért bora tokaji név alatt kél el. F. u. hg. Breczenheim Ferdinand.

Szántó, tót falu, Pest Pilis vmegyében, Vörösváron felül 1 mfd. hegyek közt 1138 kath. lak., s paroch. templommal. Nagy kiterjedésü erde-

jében meszet, szenet éget; bort és sok gyümölcsöt termeszt; szántóföldjei hegyeken levén, soványak. Birja a Jurkovics család.

Szántó, puszta, Komárom vmegyében a Csalóközben, Ekel és Nagy-Keszi közt. Kiterjedése 430 h., melly mind jó szántóföld. Birja az esztergomi káptalan.

Szántó, puszta, Pest-Solt vármegyében, Dusnok és Nádudvar közt fekszik, 1000 hold kiterjedéssel, melly többnyire kaszálló. Birja a kalocsai érsek.

Szántó, magyar falu, Zala vmegyében, 1283 kath., 32 zsidó lak., Kath. paroch. szentegyház, roppant szölöhegye jó bort terem. Erdeje van, közel ide láthatók Tátika vár omladékai. F. u. gr. Festetics Tasziló. Keszthelyhez $1\frac{1}{2}$ óra.

Szántó, magyar falu, Tolna v.-megyében 1402 kath., 6 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Gazdag rét és szántóföld. Szölöhegy. Erdő, vizimalom. F. u. a veszprémi püspök. Ut. p. Dorog.

Kis-Szántó, magyar falu, Bihar vmegyében, kics rónaságon, Váradhoz 1 mfdnyire, 459 ref., 4 r. kath., 4 g. kath., 7 óhitü lak., ref. anyatemplommal, az uraságnak csinos épületeivel s kertével és egy olajgyárral, melly most nem asztali, hanem lámpa olajat készit. Határa 1581 hold, mellyből contractualis szántó $415\frac{3}{4}$ rét $180\frac{3}{4}$ h., majorsági szántó 412 h. 736 □ öl, rét és legelö 206 h. 876 □ öl. Földe fekete porhanyós és első osztálybeli. Birja: Lányi Imre.

Nagy-Szántó, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz $1\frac{1}{4}$ mfd., egészen rónaságon, 523 lak., kik kevés görög, s még kevesebb romai kath. kivéve, mindnyájan reformatusok, ref. és g. kath. pappal, s Józsa Péter urnak egy szeszgyárával. Határa 1842 hold, mellyből szántó 1292, rét 400, legelö 150 hold. Ebből urbéri föld 458, majorsági 1384 hold. Róna fekete földe mindent gazdagon terem. Birtokosok: Józsa Péter, Bige Imre, Márton és Károly, özv. Beliczay Jánosnő.

Puszta-Szántó, puszta, Nógrád vmegyében, a pesti országutban, Rétsághoz $\frac{1}{8}$ mfd. A puszta dombok közt völgyben fekszik, s kiterjedése 1200 hold, mellyből szántóföld 918 h., rét 73 h., szölö 120, erdő 89 h., legelö nincs. Mind majorság. Földje agyagos, föleg rozsot terem, de csak középszerüen. Lakik itt 231 kath., 31 ágostai, 17 zsidó, kik tót és magyar nyelven beszélnek. Folyója nincs, hanem a puszta közepén van egy mocsárja. Birtokosok: Szubszkynő assz., Mészáros Károly, Vida Mihály, Palma Elek, Nemák, Vincze Ferencz, Földváry Sándor, Sóky János, Horváth János, Foltin Pál és Antal, Szabó Pál, Thuránszky András, Kalmár István.

Szántód, puszta, Somogy v.-megyében, 111 kath. lak. Kath. kápolna. Rév a Balatonon, mellyen Zalába járnak át. F. u. a tihanyi apátság. Ut. p. Szemes $\frac{1}{2}$ óra.

Szántóhalma, puszta, Borsod vmegyében, lásd Tisza-Dorogma.

Szántova, dalmát falu, Bács v.-megyében, ut. postája Gara, a Duna mellett, 2700 r. kath. 25 zsidó lak., paroch. templommal. Határa 1100 □ ölével 8526 hold, mellyből urbéri szántóföld 71 telek után 2516 hold, rét és beltelek 1681 h., jó legelő 347 h., homokos legelö 1934 h., szölö 199 h., majorsági szántóföld 6 h., makktermő erdő 1022 h., lágyfa erdő 216 h., nádlórét 385 h., tavak 150 h., utak 70 hold. Határa lapályos, részben homokos, általjában termékeny, s második osztálybeli. Nagy epreskert. Sok sertés. Birja a k. kamara, s feje egy uradalomnak.

Szany, magyar mezőváros, Sop-

ron vmegyében, a Rábaközön, a pápai országutban, ut. postája Pápa 2 mfd. Van 2500 r. kath., 40 evang., 10 zsidó lakosa, kath. paroch. egyháza. Róna határa 6500 hold, s ezen kivül egy magán Irtás nevü puszta 260 holddal. Ebből szántóföld 2500 hold, rét 1400 h., legelő 2000 h., erdő 600 hold. Földe fekete agyag, némelly helyeken lapályos. Főtermesztménye a tiszta buza; termeszt sok és jó illatu dohányt is; szép lovakat, sok szarvasmarhát és bivalokat tenyészt, de juhot csak az uraság tart. Urbériség: $81^2/_3$ telek, mellyet 165 földesgazda bir. Erdeje tölgy, szilfa; a laposokon éger, körös és jegenye fákból áll. E város feje a várkeszői uradalomnak, mellyet a győri püspök bir. A keszői vár közel a Rábához omladékban hever.

Szap, magyar falu, Győr vmegyében, a Duna bal partján a Csilizközben, 334 kath., 250 ref. lak., ref. anyaekklézsiával. Legelő, erdő elég. Vizahalászat. Sok gyümölcs és duna malom. F. u. többen. Ut. p. Győr.

Szapár, magyar-tót falu, Veszprém vmegyében, 619 kath., 11 zsidó lak. Kath. paroch. templomát szép rézzel fedett tornya ékesíti. Erdeje derék; földjei soványak. F. u. gr. Szapáry család. Ut. p. Veszprém.

Szapárfalva, lásd Fegyvernek puszta, Heves vmegyében.

Szaplányos, puszta, Somogy vmegyében, gr. Festetics Taszilóé. Ut. p. Iharos-Berény.

Szaploncza, oláh falu, Máramaros vmegyében, a Tétsőről Hoszszúmezőre vivő országútban: 8 r., 791 g. kath., 291 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal, synagógával, hires savanyuvizzel, s derék bikkes és tölgyes erdővel. F. u. a Szaplonczay nemzetség. Ut. p. Sziget.

Szaporcza, magyar falu, Baranya vmegyében, az Almás vize mellett; 22 kath., 300 ref., 2 zsidó lak. Van ref. anyaekklézsiája, sok erdeje, lapályos de termékeny határa. F. u. a siklósi uradalom. Ut. p. Siklós $2^1/_2$ óra.

Szaránd, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz $1^1/_4$ mfd. dombon, 410 n. e. óhitü lak., fa imaházzal, derék udvarházakkal. Hegyes völgyes határán van 1000 h. szántó, 300 h. rét, és 2300 h. erdő, mellyből 400 h. nyomás. Majorsági birtok 2500 hold. Földe agyagos és vadvizes; füve is nagyon vad, s kevés sikerü. Szilva sok, van patakja. Birják b. Radivojevich István és Thuolt József.

Szaránk, magyar falu, Heves vmegyében, Méra fiókja: 734 kath. lak., s áldott róna határral. F. u. Almásy Jósefné, Almásy Emanuel és Károly, Czobel, Abaffy, Szeleczky örökös, Gosztonyi Imre. Ut. posta Árokszállás.

Szárász, német falu, Baranya vmegyében, Tolna vmegye szélén, Pécshez 6 óra, 318 kath. lak. Határa agyagos, rozsot, dohányt, répát, burgonyát terem, s kiterjed 1347 holdra, mellyből urbéri beltelek 38 h., szántóföld 602 h., rét 60 h., legelő 25 h., szölő 46 hold; majorsági beltelek $^1/_8$, szántóföld $^5/_8$ h., erdő $574^3/_8$ hold, de ebben a legeltetés közös a lakosokkal. Birja a pécsi püspök.

Szaravola, oláh falu, Torontál vmegyében, Sz. Miklóshoz keletre 2 óranyira, az Aranka vize mellett: 112 kath., 4 evang., 4112 n. e. óhitü, 8 zsidó lak., óhitü anyatemplommal, 248 $^3/_8$ egész telekkel. Lakosi szép szarvasmarhát, és sok juhot tenyésztenek; erdeje van. F. u. gr. Gyulay családbéliek.

Szarazán, oláh falu, Krassó v.-megyében, Bozsúrhoz 1 órányira: 4 kath., 531 óhitü lak., anyatemplommal, bortermesztéssel. Birja Malenicza.

Szárazd, német falu, Tolna v.-megyében, a Kapos mellett, 35 kath., 558 ágostai, 12 zsidó lak., ágostai anyaekklézsiával. Dohányt termeszt. Szölöhegye van. F. u. több közbirtokosok. Ut. p. N. Dorogh.

Szárazberek, magyar falu, Szathmár vmegyében, a Szamosközben, ut. p. Szathmár-Németi. Lakja 383 ref., 203 g. kath., anyatemplomokkal. Földe róna és fekete agyag, melly mindent megterem. — Birják többen.

Alsó- és Felső-Szárazbő, két igen szép és termékeny puszta, Heves vmegyében, kövér szántóföldekkel, rétekkel, s nevezetes juhtenyésztéssel. Fekszenek Kömlö és Besenyő közt, 250 kath., 157 ref. lak. Mindenik földesur birtoka külön van szakitva, egy egy kis pusztát képez. F. u. Recsky Istvánnő, Szemere Ábrahám, Lipcsey Károly, Kós Anna, Szathmáry Király Pálné, Puky István, Papszász József és Lajos, Fáy Sámuel, Elek Menyhért, Kállay Péter árvái, Dapsy Raphael, Barkasy György, Báthy Erzsébet, Harsányi Juliánna. Ut. p. Kápolna.

Szárazpatak, oláh falu, Ugocsa vármegyében, dombos, erdős, sovány vidéken, 237 n. e. kath. lak., filial templommal. F. u. b. Berényi, Majos, Bessenyei örökösök. Ut. p. N. Szölös.

Szárazvölgy, Szucha Dolina, tót falu, Sáros vmegyében, Szedlicséhez $^1/_2$ órányira, 163 kath., 94 evang. lakossal. F. u. többen. Ut. p. Bártfa.

Német-Szárcsa, német falu, Torontál vmegyében, Becskerekhez keletre $2^1/_2$ mfdnyire, 796 kath., 6 óhitü lak.; kath. szentegyházzal, 31 egész jobbágytelekkel. Lakosai nagyon szép lovakat tenyésztenek. F. u. az auranai perjel.

Oláh-Szárcsa, oláh falu, Torontál vmegyében, 148 kath., 4 evang., 8 ref., 1162 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal, $93^4/_8$ egész telekkel. F. u. az auranai perjel.

Szárföld, magyar falu, Sopron vmegyében, ut. p. Kapuvár $^3/_4$ mfd., 1100 kath., 10 zsidó lak. Róna határa nagyobb részt kövecses és sülék. Terem buzát, rozsot, kevés kukoriczát; a burgonya böven terem. Urbériség $49^1/_2$ jobbágytelek, 2 nemesi telek, 97 zsellér. Erdeje nincs, csak a határ nyugoti részén vannak füzfa ültetvények. Birja h. Eszterházy.

Szarkó, oláh falu, Bihar vmegyében, a Lakságon, egy dombtetön, ut. p. Várad, 227 g. kath. lak., anyatemplommal. Határa 716 hold, mellyböl szántó 459, rét 147, legelö 60, szölö 20, erdő 30 hold. — Majorsági birtok 117 hold. Agyagos földe kevés rozst terem; szilva elég. Vize az Almás patak. Birja gr. Csáky György.

Szárnya, tót falu, Árva vgyében, a galicziai határszélen, 628 kath. lak. $22^2/_8$ sessio. Gyolcskereskedés. F. u. az árvai urad. Ut. p. Rosenberg.

Szárazvám, Müllendorf, német falu, Sopron vmegyében, N.-Höfleinhoz $^3/_4$, Vimpassinghoz $1^3/_4$ órányira, 1038 kath. lak., s paroch. templommal. Határa kövér és sovány, szölöhegye, erdöje van. Birja h. Eszterházy.

Szárszó, magyar falu, Somogy vmegyében, a Balaton mellett, 221 kath., 350 ref., 11 zsidó lak., reform. paroch. szentegyházzal. Határa termékeny; halászata van. F. u. gr. Hunyady József. Ut. p. Szemes.

Szartos, puszta, Komárom vmegyében, a Csallóközben, gr. Zichy István csicsói uradalmában. Áll $144^5/_8$ hold kaszállóból.

Szarva, (Nagy), magyar falu, Poson vgyében, Somorjához $^3/_4$ órányi járásra, a Szerdahelyre vivő országut mellett. Van egy nagy, órával ékesitett

négyszegletü kastélya, kath. filialtemploma, egy kis erdőcskéje, 329 kath., 1 ref. lak., kik sok és jó szántóföldekkel birnak. Rétei hasznosok, valamint az uraság majorsága és juhtenyésztése is igen nevezetes. Ezelőtt derék urasági ménese volt, melly tartós kocsi-lovakat nevelt. Birta ezen helységet a hozzá tartozó uradalommal együtt, a közönségesen szeretett, s jobbágyaihoz igen kegyes ur gróf Illésházy István, ki utolsó éveiben maga is itten tartá lakását. Ut. p. Somorja.

Kis-Szarva, igen szép kis puszta, Nagy-Szarva tőszomszédságában, Poson vgyében, s szinte a szarvai urad. tartozik.

Szarvas, magyarosodni kezdő tót m. v., Békés vmegyében, Körös vize partján, Mező-Túrhoz 3 mfdnyi távolságra. — Régiségét mutatja az, hogy itt római pénzek, hamvedrek ásattak ki, s egy a fejérvári káptalanban találtató oklevél azt tartja, hogy 1304-ben bizonyos gróf Budun Zovard nemzetségéből birta volna. — Hajdani várát ki épitette, nem tudhatni, de hogy 1566. a gyulai vár eleste után az is török kézre került, az bizonyos. Azonban 1595. Maximilián hg visszavétette, s hihető, hogy egész 1677-dik évig a keresztényeknél maradt, melly évben ismét elvesztették, mig végre 1685-ben a mieink által visszavétetvén, egészen széthányatott. A vár udvarának közepe ott volt, hol most az evang. nagy templom áll, 1685. után a helység maga is elpusztult, s csak 1722-ben ülték meg ezt ujonnan némelly Csabáról és Aszódról jövő evang. tótok. — 1731-ben vásári, 1743-ban vám-privilegiumot nyert a város. 1739. döghalál uralkodott. 1747 némellyek Apatelekre (Aradban). s ismét mások 1754-ben Nyiregyházára kivándoroltak, s ez által alapját vetették e most is virágzó városnak. 1790 Tessedik igazgatása alatt Practico-Oeconomicum Institutum állittatott, de a melly — fájdalom! — régen elenyészett.

Ékesitik a várost gróf Bolza kastélya, s angolkertje, a Körösön túl egy gyönyörü narancsos, a hajdan industrialis, most pedig T. Lehóczky ur gyümölcsöskertje, az evang. templomban lévő hires orgona, de leginkább az evangelikusok virágzó gymnasiuma, melly a földesuraság nagylelkü segitségével csak 1836-ban hozatott ide által Mező-Berényből. A gymnasium megalapitására az uraság N.-Kondoroson a legelőből adott 5 sessió földet, fűvészkertnek 27 holdat, ben a városban két malomnak való helyet. A gymnasiumon kivül az alsó fiú- és leány-oskolák is jó karban vannak. — Van itt továbbá r. kath. paroch. templom, evang. szentegyház és anyaekklézsia, több csinos urasági épület, gyógyszertár, könyvnyomda, vendégfogadók, s a Körösön derék hid. Népessége 16,452 lélek, kik közt 925 kath., 15,340 evangelikus, 142 ref., 45 n. e. óhitü. Eredetökre nézve tótok ugyan, de magyarul kevés van, ki nem tudna. A város szolgálatja, a jegyzőkönyvek s a számadások magyar nyelven vitetnek. — A szarvasi számos mesteremberek vásárra Erdélybe eljárnak; a földmivelőkre is a derék Tessedikről ragadt némi józanabb gazdálkodás, nevezetesen luczernát, lóherét sokat termesztenek, s ezek magvaiból szép pénzt vesznek be, valamint gyümölcsfáik nemesitésére is több gondot forditnak, mint más alföldi helységek.

Határa, a kákai, halásztelki, csákói, n. kondorosi, szénási, décsi, és csejti pusztákkal, mind szélességben, mind hosszaságban könnyen kiterjed 2—3 mfdnyire, s rajta a tanyák szétszórva ugy látszanak, mint meg annyi kis fa-

luk; a határ laposabb részét a viz gyakran járja, ugy hogy némellykor Túrig lehet csónakon menni. — Földje fekete porhanyós agyag, s olly termékeny, hogy itt a kukoricza vetést úgy tekintik, mint földjavitást, melly egyszersmind arra mutat, hogy rendesen nem szokták megmivelni a földet, trágyázni pedig épen ritkán. Legelője, rétjei nagy kiterjedésüek; szőlője is sok van. E szerint a természet böven adott ezen vidéknek buzát, bort, jó kerti gyümölcsöt, dinnyét, mézet, mindenféle zöldséget, vad sáfránt, lóhert, vad galambokat, vizimadarakat, vadréczéket, sok túzokot, nyulat, rókát, s néha farkast. Számos szarvasmarháin, lovain, sertésein kivül 50,000 juhot tart. nagy részt közönséges birkákat. A Körös vizében, melly mind embernek, mind marhának jó italul szolgál, — fognak sokféle halat, rákot, csíkot; — továbbá ezen hozzák le az Erdőhátról a tüzi- és szerszám-fákat, Csongrádtól pedig felfelé a tiszahátiak jóféle kormos, pogácsa, masánczki almával szolgálnak. — Egyébiránt fogyatkozásai közé tartozik az, hogy fája nincsen, továbbá ki van téve az áradásoknak, a nagy orkán-szeleknek: marhadögnek, ragadó nyavalyáknak, különösen pokolvarnak (carbunculus), s sok házi férgeknek. — Egész urbéri telek 325 van, ide nem számlálván nehány szabad telkeket, mellyeket az uraság a városnak, tisztviselőknek, ekklézsiáknak, s oskoláknak használatul általadott. F. u. gr. Batthyáni István, gr. Bolza József, gr. Eszterházy Mihály, gr. Mitrovszky Vilmos.

Szarvashát, puszta, Baranya v.-megyében, Vörösmarth fiókja, 21 kathol. lakossal. A béllyei uradalomhoz tartozik.

Szarvaskend, magyar falu, Vas vmegyében, Körmendhez délre 1 óra, 172 kath., 170 evang., 18 ref. lak., kath. paroch. szentegyhazzal. — Szőlőhegy. Erdő. F. u. a Sibrik nemzetség.

Szarvaskő, magyar falu, Heves vmegyében, Egerhez északra 1 $^{1}/_{4}$ mfd., 298 kath. lak. Sok erdő. F. u. az egri érsek.

Szarvaszó, oláh falu, Máramaros vmegyében, Hosszúmező és Sziget közt a Tisza mellett, 432 g. kath., 49 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal, termékeny szántóföldekkel. F. u. többen.

Szarvkő, németül Hornstein, horvát m. v., Sopron vmegyében, Kismartonhoz 1, Sopronhoz 3 $^{1}/_{2}$ mfd., a bécsi postautban, 1750 kath. lak., s paroch. templommal. Határa erdős, hegyes és róna; van 56 $^{6}/_{8}$ urbéri telke, 1563 h. szántóföldе, 185 $^{4}/_{8}$ hold réte, 76 h. kertje, 328 kapa szőlője, 175 $^{39}/_{64}$ h. közös legelője, 172 hold uradalmi réte, és 5291 hold szinte uradalmi erdeje, melly tölgy, bikk és hársfákból áll, s tele vadakkal. Bora savanyu; gyümölcse kevés. Régi várának romjai közel a városhoz egy hegytetőn szemlélhetők. Birja h. Eszterházy

Szász, magyar-német falu, Baranya vmegyében, közel Tolna vmegyéhez, Pécstől 6 óra. 1043 lakossal, kik közt 1003 r. kath., 21 evang., 19 zsidó, nyelvre nézve 720 magyar, 320 német. Van derék paroch. temploma. Agyagos határa főleg rozsot terem, s kiterjed 3406 holdra, mellyből urbéri beltelek 57 h., szántóföld 1084 h., rét 257 h.. szőlő 270 hold majorsági beltelek 2 $^{2}/_{8}$ h., rét 29 h.. erdő 1204 hold. de ebben a legeltetés közös a lakosokkal. Birja a pécsi püspök.

Szász, m. falu, Poson vmegyében, Légh mellett, 305 kath. lak. Szép uri lakházzal, és kerttel, s jövedelmes vendégfogadóval a pesti utban. Határának egy része buzaföld, egy része

pedig homokos, s inkább rozsnak való. F. u. Bacsák család. Ut. p. Poson 3 óra.

Szásza, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében, Ratkóhoz délre $1/2$ órányira, 389 evang. lak. Szántóföldei hegyesek és szárazok; rétei jók. — F. u. többen. Ut. p. Tornalja.

Szászberek, puszta, Külső-Szolnok vmegyében, Ujszáz mellett, 136 kath. lak. F. u. b. Orczy György ör., h. Eszterházy.

Szászfalu, orosz falu, Beregh-Ugocsa vmegyében, közel a Tiszához, termékeny sikságon, 30 romai, 680 görög kath., 65 zsidó lak., g. kath., anyatemplommal, synagógával. Hires dohányt termeszt. Hajdan szászok lakták. F. u. b. Perényi, s a nyalábi uradalomhoz tartozik. Ut. p. N. Szőlős.

Szászfalva, oláh falu, Bihar vmegyében, hegyes völgyes vidéken, Élesdhez délre 1 mfd., 120 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa magának a helységnek kicsiny; hanem van itt egy vidék, mellyben 10 falu, u.m. Szászfalva, Krajnikfalva, Dubricsony, Gálosháza, Rikosd, Oláh-Kakucs, Magyar-Kakucs, Birtyin, Rév és Sonkolyos közösen bir szántóföldeket, réteket, külön legelöt és roppant — mintegy 20,000 holdnyi — erdőséget. E közös tért birják a váradi deák káptalan, gr. Batthyáni József és Vincze, gr. Kornis Károly, gr. Haller Sándor, Servánszky János, Sándor és Erzsébet, Nemes Ádám, Áron János stb. — Magát Szászfalvát birja a váradi deák káptalan.

Százfa, magyar falu, Abauj v.-megyében, 141 kath., 394 reform., 60 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. F. u. többen. Ut. p. Forró.

Szászoka, orosz falu, Beregh vmegyében, Nelipinához $3/4$ mfd., 261 g. kath., 3 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Német-Szászka, oláh-német kamarai mváros, Krassó vmegyében, a Néra vize mellett, hegyek közt, Oraviczától délre $3 1/5$ mfdnyire, 839 kath., 1186 n. e. óhitü, 2 evang. lak., kath. és óhitü anyatemplommal, postatisztséggel és váltással Oravicza és Fejértemplom közt, köves, hegyes határral minden földmivelés nélkül, gyönyörü és nagy erdőséggel, gazdag réz, vas- ón-bányákkal, márványtöréssel, bányahivatallal és helyettes törvényszékkel.

Oláh-Szászka, oláh f., Krassó vmegyében, a Néra vize mellett, 34 kath., 865 óhitü lak., s anyatemplomlommal, kősziklás határral.

Szászova, Zólyom vmegyében, dombon, ut. postája Beszterczebánya. Van 276 evang., 73 kath. lakosa, egy nagyszerü 1460-ban épült temploma, $12 1/2$ urbéri telke, s egy hegyi patakja, Földe homokos agyag, s meglehetös termékeny. Majorsági föld itt nincs. Birja Beszterczebánya v.

Szata, magyar falu, Vas vmegyében, 6 kath., 118 ref. lak. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Lövő.

Szatina, magyar falu, Baranya vmegyében, egy minden oldalról hegyekkel bekeritett völgyben, Pécshez 4 óra, 206 rom. kath. lak. Határán van urbéri beltelek 6 h., szántóföld 270 h., rét 115 h., szőlő 16 h., majorsági erdő 338 hold. — Birja a királyi kincstár.

Szatina, tót falu, Nyitra vmegyében, Szenicze fiókja. Ut. p. Holicstól $3 1/4$ óra, 483 kathol. és evang. lakossal.

Szathmár-Németi, vagy csupán S z a t h m á r, egy a legrégibb s legnevezetesebb királyi városok közül, Szathmár vmegyében, Debreczenhez keletre 12 mfd. távolságra. Szathmárt Németitől a Szamos választotta el hajdan, s az elsöt már Árpád magyariai mostani helyén ta-

lálták, a mellette későbben épült Németit a Sz. István nejével Gizelával bejött németek szállották meg, a mint ezt II. András leveléből láthatni; aztán Szathmár Németivel összekapcsoltatván, egy szabad királyi várossá lett 1715 109 cz. A mostani szabályozás után, a Szamos már nem a két város közt, hanem Szathmár alatt délről folyik. Nevezetesebb épületei: a r. katholikusoknak ujan kiigazitott székes egyháza, melly jelenleg a magyarországi legszebb templomok közé tartozik; a reformatusok és g. katholikusok két-két szentegyházai, a kath. püspöki kastély és seminarium; a katona leány-nevelőintézet és apáczazárda, az irgalmas szerzet zárdája, szegények intézete, városház, rom. kath. lyceum s ref. gymnasium, sóház, postahivatal, és a városnak még épités alatt levő szinházi s casinoi épülete. Házak száma 1840. Népessége volt 1845-ben 14,446, kik közt nők 5599; férfiak, rom. és gör. katholikusok 3077, ágostaiak 70, reformatusok 5594, n. e. óhitüek 8, zsidók 128. Nyelvökre általában magyarok. Polgárok száma 450, köztök 40 választott polgár. Fő foglalatosságuk a kézművesség, kereskedés, föld és szőlőmivelés. A czéhes mesteremberek száma 1142, s ezek közt 368 csizmadia, 292 gubás, 156 timár, 81 kenyérsütő, 61 kádár, 29 mészáros stb. Kereskedő van 44, u. m. 8 füszeres, 12 rőfös, 3 vasárus, 1 börkereskedő, 20 apró kalmár. Gyógyszertár az irgalmasbarátokéval együtt 4. Gyár egy sincs, a városi sörházat ide nem számitván. — Határa 30,000 holdat foglal el 1600 □ ölével számitva, s ezekből a belső telek 560 hold. Szántóföldei fekete agyagosak, felette termékenyek, s 14,000 holdat foglalnak el, réteik kövérek, s a gyümölcsösökkel, szilvásokkal együtt 6260 kaszásra terjednek; öt darab erdeje többnyire tölgyfákból áll, s 6102 holdat foglal el. A Bikk aljában, a várostól 3 órányi távolságra, az erdődi határral érintésben vannak szép renddel helyezett szölöhegyei (4967 kapa), mellyek nem magosak, bennök kő épen nem találtatik, s igen termékenyek. A szőlők nem tőkére, hanem karikára müveltetnek, és igy egészen másképen, mint hazánk más bortermő vidékein. — A Szamos vize a határt hasitván, sok tekerületet képez, s a közöttök levő gazdag gyümölcsösök lankáknak neveztetnek. Haszna e folyóviznek a malmok forgatásában, harcsa, potyka, csuka, a hires kecsege és tok halak fogásában, és árjai által okozott földek, rétek, gyümölcsösök kövérítésében helyeztetik. De kártételei is tetemesek, s a város 10 ezer ölnyi töltést kénytelen tartani. A határ többi részét közlegelök teszik. Jótékony és tanuló intézetei: a szegények kórháza, változó számu betegekkel; az irgalmas szerzet 8 baráttal és 18 betegágygyal; r. kath. püspöki lyceum és kir. gymnasium; reform. gymnasium; katonaleány-nevelde, 30 apáczával és 70 leánynyal; kis katonanevelde készülőben; több romai, gör. kath., és reformatus elemi tanodák. Takarékpénztár, 500 részvényre, 20 pfrtjával. A város jövedelme 1844-ben 86318, 1845-ben 78008 forint. volt ezüstben, s ez jött a korcsmáltatásból, sörházból, hidvámból, 7 vizimalomból, mészárszékekből, makkoltatásból, piaczi jövedelemből, Oroszteleken és Rézteleken birt jószágokból, stb. — De lássuk már röviden a város történetét és viszonlagságait is. — 1217., 1230. még királyi erősség vala. 1203. II. András a zothmári németeket, kik Gizela királynéval jöttek be, igen szép szabadságokkal ajándékozta meg. 1261. V. István királynak mulatóhelye volt, s a szathmár-németieknek 1264. nevezetes szabadság-levelet adott. —

1330. hogy a németiek kir. vadászok voltak, irja Katona 8. k. 517. lap. — 1411. a város több magyarországi várakkal s helyekkel együtt Belgrádért cserében adatott György serviai despotának. 1164. Szathmáron pénzverö kir. kamara volt. 1501. II. Ulászló fenyegető parancsolatja által védelmezte a városiakat Geréb László erdélyi püspök ellen, ki a dézmák ki nem adása miatt a misemondást, gyónást, s egyházi temetést megtiltotta, s a halottakat a föld szinén büzhödni hagyta. 1543. I. Ferdinand Szathmárt Báthori Andrásnak, Kristófnak, Istvánnak ajándékozta, kik a várat a Szamos szigetén fölépitették. 1558. Izabella, Zápolya özvegye a lakosokat minden huszad, harminczad, s más vámok fizetésétől fölmentette; Balassa Menyhértet fö-kapitánynak tette, s Nagybányát három vmegye dézmájával neki adván, lakásul Szathmárt rendelte, de ez a várkatonákat maga részére hóditván, a várat Ferdinand részére elfoglalta. Megboszankodván ezen Zápolya Zsigmond, Szathmárt török segitséggel keményen ostromoltatta, de Zay Ferencz kapitány vitézsége miatt sikertelenül. 1564. Balassa, katonáival Kassa vidékére rándulván, Báthori István, Váradról szekereken vitt katonákkal, a lakosok egyetértésével estveli csordahajtáskor a várat hirtelen meglepé és visszafoglalá, lekonczolván elöbb a német katonákat, s rabságba ejtvén Balassának nejét és gyermekeit. 1565. Svendi Lázár és Báthori András a vár visszafoglalására nagy erövel közelgvén, ezt Báthori István felgyujtatván, oda hagyta, s katonáival Váradra költözött, s igy a várat Svendi ismét felépittette. 1622. a szathmári vár Bethlen Gábornak békekötésnél fogva átadatott. 1645. a linczi békénél fogva Rákóczy György fejedelem nyerte el, ki a városiakat a közadótól fölmentette. — 1646. Rákóczy György elnöksége alatt, a reformatusok hires egyházi ülést tartottak itt, mellyre 115 predikátor jelent meg, s Geleinek az egyháziakban szabott rende helybenhagyatott. 1657. jun. 26. a szathmáriak Rákóczy jószágait tüzzel vassal pusztitó lengyelekkel egyességre léptek, hogy pogány módra ne sarczoltassanak, s elégedjenek meg 2600 tallérral. 1659. a várat I. Leopold megbizottai általvettók, s ekkor ujabban megerösittetett. 1660—1663. e környéken nagy pusztitást teve a tatár, s Szathmárt is felgyujtotta. 1668 I-sö Leopold megparancsolá, hogy a városban lakó nemesek szinte mint más polgárok adót fizessenek, s katonát tartsanak; ellenben a városiak a vármegye gyüléseiből ki ne zárassanak. Ugyan ez évben a vármegye gr. Nádasdy Ferencz országbirájához intézett levelében keservesen panaszkodik a szathmári német örsereg erőszakoskodásai ellen, s kéri ezeket magyarokkal felváltatni. 1669. az elkeseredett nemesség a gombási erdöben lesben állván, a zsákmányra kirándult német katonákat megtámadta, nagy részét felkonczolta, vagy a Szamosba fulasztotta. 1680 Apaffy Mihály 24 ezer törökkel, erdélyiekkel a várat egy holnapig ostromolta, de sikertelenül. 1682 Tököly Imre fegyverszünés alatt a várat hadi fortélylyal kezére kerítette, de már 1684-ben katonái I. Leopold seregeinek feladák. 1686 a vérengezéséről s kegyetlenségéről ismeretes Caraffa Antal cs. tábornok Szathmárban szállásolt, s itt egy év alatt annyira sarczolá a szegény népet, hogy ez neki többet fizetett ekkor (61,033 ft. 20 k.) mint mikor királyi várossá lön (41,773 ft. 33 denárt). 1703 Rákóczy Fer. vezérlése alatt felkelőket b. Károlyi Sándor és Bekker cs. tábornok Szathmárnál elszélesztették; de később a

vár gr. Forgács Simonnak, Rákóczy vezérének a német katonák által, alku mellett, hogy hadifoglyok maradjanak, átadatott; s ekkor a városiak részint a németek, részint a kuruczok pusztitásai által véginségre jutottak, s szölöhegyeikbe költöztek ki. 1705-1706. Rákóczy több izben unszolá a várost, hogy a várat rontsa le, de sikertelenül. Végre 1711-ben Károlyi Sándor csakugyan elhányatta. Ugyan ez évben a békekötés, melly Debreczenben kezdetett, Károlyban folytattatott, Szathmárban bevégeztetett, gr. Pálffy János nádor közbenjárására, mellynek következtében Majténynál 12,000 válogatott magyar fegyverét letévén, I. József hüségére esküdt. 1804. az egri püspöki egyházmegye felosztatván, Szathmáron is állittatott egy uj r. kath. püspökség, mellynek megyéje kiterjed Szathmár, Marmaros, Ugocsa, Beregh, Ungh vármegyékre. A káptalan, melly 6 rendes kanonokból áll, az 183$^{2}/_{6}$ 23. törvényczikk értelmében hitelességi kiváltsággal ruháztatott fel.

Alsó-Szátok, puszta, Nógrád vmegyében, Romhány mellett, Rétsághoz $1^{1}/_{2}$ órányira. Kiterjedése 516 hold, mellyből beltelek $19^{75}/_{100}$ h., szántóföld $260^{26}/_{100}$ h., rét $68^{55}/_{100}$, legelő és szölőhegy $167^{64}/_{100}$ hold; erdő nincs. Szántóföldei, rétei rónán, szölője s legelője dombokon feküsznek. A föld minősége agyag és szürke homok, melly legjobban megtermi ugyan a rozsot; de buzát, árpát, zabot, tengerit, lencsét, bükkönyt is jól terem; rétei jók, s a birtokosok szép magyar teheneket, tinókat tenyésztenek; juhokat nem. A Lókos pataka e pusztán vonul át, s rajta derék kőhid áll. Bora e vidéken a legjobbak közé tartozik. Nevezetes e puszta arról, hogy a romhányi ütközet alkalmával, Bercsényinek egy nagy csapatja a szátoki hegységen táborozván, a megáradt Lókos vizén által nem mehetett segitségére többi seregének, s megverettetése főleg e körülménynek tulajdonittatik. Végre e puszta nevezetes átkelési helyül szolgál; mert a gyöngyösi, pásztói, sziráki vásárokra erre járnak, és Szolnokról Ipolyságra erre hordják a sót, s az alföldre járó juhhajcsárok, tót fazekasok és bodnárok erre szokták utjokat venni. — Van e pusztán 2 uri lakház; egyik a Tapolcsányi örökösöké, másik Révay Gusztávé, melly igen régi, s hajdan jeles épület lehetett. Birtokosok: Bene Károly, Révay Gusztáv, Tapolcsányi János örök., Hamar Miklós. A puszta tagositva van.

Felső-Szátok, tót falu, Nógrád vmegyében, A. Szátok puszta mellett, Rétsághoz $1^{1}/_{4}$ órányira, dombos helyen, 458 többnyire kath. lak. Vendégfogadó. Határának kiterjedése bizonyosan nem tudatik, de van itt 24 egész urbéri telek, majorsági birtok pedig semmi. Szölőhegye 105 kapa. Földe ollyan mint A. Szátoknak. A Lókos a réteken itt is keresztül folyik a dombon fekvő helység mellett, a kis forrásokból összejövő viz malomra is szolgál. Végre mocsáros helyei és egy tava szinte van. Birtokosa az egri káptalan.

Szátulbárb, oláhul, lásd B á r t f a l v a.

Szatumik, oláh falu, Krassó v.-megyében, Lugoshoz fél mfdnyire, 5 kath., 536 óhitü lak., anyatemplommal, részint róna, részint dombos és termékeny határral. Birják: Jakabffy, Trautenberg, Asbóth, Borngaesser családok.

Szaturó, oláh falu, Arad vármegyében, 13 katholikus, 502 óhitü lakossal.

Szatymáz, puszta, Csongrád v.-megyében, Szeged város határán, postahivatallal és váltással Szeged és Kistelek közt.

Szava, magyar falu, Baranya v.-megyében, 12 kath., 412 ref., 6 zsidó lak. Ref. anyaekklézsia. Határa első osztálybéli; szőlőhegye, erdeje, vizimalma van. F. u. a siklósi uradalom. Ut. p. Siklós.

Százd, (Szazlice), tót-német falu, Honth vmegyében, Ipolysághoz nyugotra $1^1/_2$ mfd., 406 kath., 170 evangel., 3 ref. lak. Evang. templom. Gazdag határ. Bor, gyümölcs, dinnye, fa elég. F. u. gr. Steinlein stb.

Szebedrás, tót falu, Nyitra v.-megyében, 439 kath. lak. Kath. par. templommal. F. u. b. Braunecker özvegye. Ut. p. Privigye.

Szebeléb (Klieb, Sieben Brod), tót m. v., Honth vmegyében, Némethihez fél órányira, 1057 kath. lak., kik hajdan németek valának. Kath. paroch. templom. Bor- és gyümölcstermesztés. Derék erdő. Jó és elégséges legelő. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Selmecz.

Szeben, Cibinium, Sabinow, szabad kir. város, Sáros vmegyében, Eperjeshez éjszaknyugotra 2 mfdnyire, a Tarcsa vize mellett igen kies vidéken, 2590 tót lakossal, kik közt 1798 r., 200 g. kath., 576 evangel., 16 zsidó. Van kath. paroch. és 2 evangel. anyaszentegyháza, egy kegyesatyák collegiuma, gymnasiummal együtt, papiros malma. A város kőfallal van körülvéve; egyébiránt sok lent termeszt; sok és jó gyolcsot készit; borral kereskedik; gabonából, szilvából sok pálinkát főz. A szilva a házikertekben szokott megaszaltatni. 1406-ban Zsigmond szabadságot ad a városnak, hogy magát kőfallal bekerithesse. 1453-ban régi szabadságai megerősittetnek. I. Ferdinánd alatt királyi városi rangot, s több részjóságokat nyer. 1575-ben Maximiliántól Orkusa helységével ajándékoztatik meg.

Szeben, puszta Bihar vmegyében, Sz. János mellett, 1500 holdnyi igen termékeny róna határral. Birja gr. Frimont Béla.

Szebény, német-magyar falu, Baranya vmegyében, 1031 kath. lak., s paroch. szentegyházzal, bortermesztéssel. F. u. a pesti egyetem. Ut. p. Pécs.

Szebenye, puszta, Abauj vmegyében, F. Novaj fiókja, 6 kath., 20 ref., 6 zsidó lak.

Szebedin, tót falu, Zólyom v.-megyében, 24 kath., 249 evang. lak. Kathol. parochialis templom. F. u. a kamara.

Szebeszkó, vagy máskép Sz.-András, puszta, Thurócz vmegyében, Neczpálhoz $^1/_2$ óra, 17 kath., 30 evangel. lakos., s egy omladozott templommal.

Szécs, tót falu, Nyitra vmegyében, Kosztolnafalva filial., 257 kath. lakossal. F. u. Bosányi család. Ut. p. Privigye.

Szécsan, oláh falu, Krassó v.-megyében, Bozsúrhoz $^1/_2$ órányira, 197 óhitü lak.

Szécsán, német falu Torontál vármegyében, a Temes parton, Becskerekhez keletre $4^1/_2$ mfdnyire, 1616 kath., 2 evang., 6 óhitü lak., szép két tornyu kathol. anyatemplommal, $87^6/_8$ egész telekkel. Határa minden gabonát gabonát gazdagon terem; halászata a Temesben nem megvetendő. F. u. az auranai perjel.

Szécse (Kis), magyar falu, Bars vmegyében, Levához 1 mfd., 49 kathol., 6 evang., 376 ref. lak. F. u. h. Eszterházy.

Szécse (Nagy), magyar falu, Bács vmegyében, a Garan mellett az esztergomi országutban, 52 kath., 385 ref., 13 evang. lak. Ref. anyatemplom. Földe, rétje termékeny; legelője tágas; erdeje is van. F. u. h. Eszterházy.

Szécsény, magyar falu, Sopron

vgyében, Sopronhoz keletre a győri postautban 2 mfd., 350 kath. lak. Van 413 hold szántóföldje, $58^{4}/_{8}$ h. rétje, 80 h. legelője, $20^{3}/_{4}$ h. kertje. Földje 3-ik osztálybeli. Urbéri földesgazda 45. Birják e helységet ugyanazok, kik Pinnyét, lásd Pinnye.

Szécsény, magyar falu, Vas v.-megyében a Gyöngyös mellett, 556 kath., 3 ref. lak. Kath. paroch. szentegyház. Termékeny buzatermő határ. F. u. Ebergényi Benedek és Victor. Ut. p. Szombathely.

Szécsény, magyar m. v. Nógrád vmegyében, egy gyönyörü termékeny dombos rónaságon: 2489 kath., 43 evang., 8 óhitü, 564 zsidó lak. Ékesitik ezen várost a volt gr. Forgács József majd Pulszky Ferencz kétemeletü szép kastélyja, egy pompás angol kerttel együtt, mellyben sok különböző ritka bel és külföldi növények, virágok gyümölcsök találtatnak; továbbá a ferencziek monostora (zárdája) és szentegyháza, több urasági épületek és csinos magán házak. A katholikusoknál a Sz. Ferencz szerzetbeli atyák teszik a plébánia szolgálatot, a számos zsidóknak pedig helyben van Synagogájok és rabbijok. Határja Szécsénynek igen áldott: igy az Ipoly felé gazdag rétekkel, délre termékeny szántóföldekkel, majd szép makkos erdőséggel, és szőlőhegygyel dicsekedhetik. Lakosai részint földmivelők, részint mesteremberek, s a város birája régtől fogva hadnagy nevet visel. Sikon fekvő régi várának, most csupán némelly maradványait láthatni, s többféle viszontagságai közt el nem mellőzhetjük azt megjegyezni, hogy 1705-ben itten gyültek öszve a dunamelléki confoederatus vmegyék, a mikor II. Rákóczy Ferenczet fejöknek választván, ez alkalomra emlék pénzt is verettek. Birják több közbirtokosok.

Szécsény-Kovácsi, magyar falu Nógrád vmegyében, 258 kath., 48 evang., 4 ref., 5 zsidó lak., s több szép uri lakházakkal. Földjei a térségen termékenyek; erdeje növendék. Az Ipoly ezen falut félhold formára bekeriti, s itten jóval mélyebb lévén mint egyebütt, halászatja is jövedelmesebb. F. u. Bibithi-Horváth, Fáy, Tapolcsányi, Ambrózy, Radványi, smt. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Szécsényke, magy. falu, Honth vmegyében, Ipolysághoz $1^{1}/_{2}$ mfd. 360 kath. lak. Kath. paroch. templom. Kastély, szőlőhegye, földje, rétje termékeny. F. u. Liptay, Tersztyánszky, Illésy.

Felső-Szécsényke, némelmagyar falu, Nógrád vmegyében, 401 kath., 40 evang., 34 zsidó lak. kik dohány termesztéssel keresik élelmöket. Synagóga F. u. Baloghy László. Ut. p. Rétság.

Szecső, magyar falu, Pest vmegyében, Pesthez keletre $4^{3}/_{4}$ mfd., 1500 kathol., 15 zsidó lak., paroch. templommal. Erdők közt fekszik, hegyes völgyes vidéken. Szántóföldjei homokosak; bort termeszt; erdeje sok és szép. Birja Eszterházy herczeg, s a bujáki uradalomhoz tartozik.

Német-Szecsőd, magyar falu, Vas vmegyében, 134 kath., 13 evang., 118 ref.. 14 zsidó lak. F. u. a Dienes nemzetség smt..

Molna-Szecsőd, magyar falu, Vas vmegyében, 92 kath., 5 evang., 315 ref. lak. F. u. h. Batthyáni.

Egyházas-Szecsőd, magyar falu, Vas vmegyében, 134 kath., 5 evang., 43 ref. lak. Kath. paroch. szentegyház. F. u. a Szecsődy nemzetség.

Terestyén-Szecsőd, magyar falu, Vas vmegyében, 60 kath., 14 evang., 56 ref. lak., ref. anyaszentegyházzal. F. b. h. Batthyáni, s mások. Mind a 4 Szecsöd Körmönd, és Hidvég közt fekszik a Rába környé-

kén, termékeny földekkel és rétekkel. Ut. p. Körmönd.

Szedékerte, tót falu, Sáros v.-megyében, Ternyéhez egy órányira: 432 kath., 40 evang., 40 zsidó lak. Termékeny határ. Erdő. F. u. a Dessewffy nemzetség. Ut. p. Bártfa.

Szederkény, puszta, Heves vmegyében, Istenmezején felül: 197 kath. lak. F. u. Csernus, Radics örökösök, Szalatnay, Brezovay.

Szederkény, magyar falu, Borsod vmegyében, közel a Tiszához, a Sajó beleszakadásánál, Miskolcztól $1^{11}/_{16}$ állomásra, Szöged, Sajó, Örös és Kisfalud szomszédságában, róna vidéken. Használható földe $10,197^{1}/_{2}$ hold, mellyből 1435 h. szántó föld, $8762^{1}/_{2}$ hold rét és legelő. Felszabadult jobbágy telke $29^{3}/_{4}$. Lakosa: 1141, ebből 71 r. kath., 5 g. kath., 1043 ref. 3 evang., 19 zsidó, ref. anyaegyházzal. Birtokosok gr. Erdődy György, özv. Fáy Barnabásnő, gr. Fáy István. A határ minden gabonát bőven terem, kevéssé székes, azonban kivált bő legelője jó, s baromtenyésztésre igen alkalmas. Van három tava, s a Tiszában bő halászata, de az árvizektől is sokat szenved.

1651-ben Lorántfy Zsuzsánna e helyet, mint pusztát ajándékozta 32 hajdu családnak, később is e hely a Rákócziaktól több kedvezéseket s kiváltságokat nyert, különösen 1703—1704—és 1705-ik évekről, melly időről e hely város név alatt is fordul elő. Rákóczy halastavának helyét a Tiszán tul a Kisfaludi határban a Tetemvár körül most is mutogatják. 1733. máj. 26-káról emlékezetes az iszonyu szélvész, melly a házakban és fákban iszonyu pusztitásokat okozott. Mint Rogerius váradi kanonok munkája 28. fejezéséből kitetszik közel e helyhez ment végbe IV. Bélának a tatárokkal való szerencsétlen ütközete, hihetőleg a sajó-szögedi határnak e helységgel határos része az időtől nyerte a Tábor föld nevezetét.

Szederkény, német falu, Baranya vmegyében, 525 kath. lak., s fiókegyházzal, bortermesztéssel. F. u. a pesti egyetem. Postahivatal és váltás Mohács és Pécs közt.

Szedliczna, tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh balpartján: 158 kath., 33 evang., 30 zsidó lak. Termékeny határ; jó rét és legelő; erdő; synagoga. F. u. többen. Ut. p. Trencsén 1 óra.

Szedlicse, orosz tót falu, Sáros vmegyében, Eperjeshez dél-nyugotra 2 mfd. 271 r. kath., 350 g. kath., 19 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Nagy erdő. F. u. többen. Ut. posta Eperjes.

Szedlicske, tót falu, Zemplén vgyében, a csicsvaaljai vártól délnek, az Ondava völgyében, N. Mihályhoz 3 óra. Földjének $^{2}/_{3}$ rónaság, $^{1}/_{3}$ hegyes; kiterjedése 1281 hold, mellyből beltelek 103 h., szántóföld 730 h., rét 241 h., legelő 207 hold; van ezenkivül vagy 200 hold erdeje is. Ebből urbériség $13^{5}/_{8}$ telek után 325 h.; 110 h. rét, 80 h. legelő, többi majorság. Földje a rónaságon termékeny, a dombokon sovány. Lakja 240 görög, 220 romai kath., 5 ev., 70 zsidó. Lakosai renyhék, s az italt módnélkül szeretik. Határában az Ondava vizén kivül van még egy a hegyekből lefolyó árka, elegendő mészköve, melly háznagyságu kősziklákból a csicsvaaljai vár felé cső dombon jobbra-balra emelkedik. Birják Farkas István, gr. Barkóczy János, Raksányi, Horváth, s más kisebb birtokosok. G. kath. anya, r. kath. fiók egyház.

Szedlincsne, puszta, Honth vmegyében. A. Badin fil. 22 kath. lak. Unyatinnal határos, vendégfogadóval.

Szedmerocz, tót falu, Trencsén vmegyében, Pruszkához $^{1}/_{2}$ óra: 260 kath., 2 zsidó lak. Földje néhol ter-

mékeny, különben hegyes, köves. F. u. gr. Königsegg. Ut. p. Trencsén.

Szeged, Szegedinum, Szegedin. Ezen régi nevezetes és népes város fekszik Csongrád vmegyében, az ész. szél. 46°/ 16'/ 20''/, és a k. h. 37°/ 49'/ 30''/ alatt, a Tisza jobb partján, ott, hol a Maros a bal oldalon vele összefolyik, sik térségen, Pesthez 21, Szabadkához 4, Temesvárhoz 14 mfdnyi távolságra. Áll a belső városból, vagy Palánkából, a Sz. Rókus, felső és alsó külvárosokból, s mindenikben van egy kath. paroch. szentegyház, s a két utolsó városban minoriták, és sz. ferencziek teszik a plebánia szolgálatot. A buza piacz (Fruchtmarkt) több sor házat foglal magában, s jelenleg a városnak ezen része igen szép kezd lenni. Vára, melly hajdan nagy erősség volt, ezen nevet most nem érdemli, s katonai és fenyitőházi épületekből áll. A vár és város között lévő térségen a nagy vásár, a Rókus városban a baromvásár szokott tartatni. A Tiszán való általmenetelre a vár szegleténél egy hajóhid szolgál. A házak többnyire alacsonyak, de lehet emeletes házakat is számosan látni, kivált a belvárosban. Jelesebb épületek a két kath. parochialis, s a minoriták, és a sz. ferencziek igen régi nevezetes szentegyházain, és zárdáin kivül: a n. e. óhitüek szép temploma a belvárosban, a derék és alkalmas oskolai épület, a pompás és jó izléssel készült városháza, a várral általellenben, a roppant polgári ispotály a Rókus városban, a sóházi épületek, stb. Van itt még egy kisebb óhitü szentegyház, és synagóga. Népessége a városnak: 35,861 lélek, kik közt, 1589 n. e. óhitü, 54 evangelikus, 43 reformatus, 681 zsidó, a többi r. kath., s nyelvökre nézve általjában magyarok, mert a kevés ráczok, görögök, németek, és zsidók nagyobbára szinte értik és beszélik a magyar nyelvet. Határa Szegednek roppant kiterjedésü, s 187,682 holdat foglal magában; földe kevés részben fekete agyag, sokkal nagyobb részt sárga és fekete homok. Lakosai sok és szép szarvasmarhát, jeles lovakat (kivált mellyek mezőhegyesi ménektől származnak) igen sok juhot és sertést tartanak, szőlőskerteket mivelnek, a dohány termesztést nagyban üzik és fuvaroznak. Továbbá számos és mindenféle kézmüves találtatik itt, igy szinte egy szóda-gyár, könyvnyomtató intézet, s mintegy 80 malom a Tiszán. Túl a vizen pedig Új-Szegeden (már Torontál vmegyében) hazánkban leghiresebb hajó-csinálás létezik. Kereskedésre kedvező fekvés lévén a városnak, ez valóban nagy fontosságu, kivált dohányra, gyapjura, gabonára, épületi fákra, és marhára nézve. Továbbá a szegedi szappan, mind szépsége, mind olcsósága miatt kapós áruczikk lévén, ezzel jövedelmes kereskedés üzetik, kivált pesti vásárok alkalmával. Végre a török tartományok, és az austriai birodalom közt folytatott transitó kereskedésből nevezetes hasznot lát. Mind ezen hasznok következésében Szegednek polgárai vagyonosok, e mellett hiven megtartották ösi szokásaikat, erényeiket, minélfogva most is egyenes lelkü, vendégszerető, és buzgó hazafiak, kik közt minden időben, részint a katonai és polgári pályán, részint a tudományokban többen jelesen kitünteték magukat. Van itt egy jó karban álló kath. gymnasium és philosophiai oskola (lyceum), a kegyes oskolabeli atyák vezérlése alatt, emlitést érdemlő phisikai eszközök gyüjteményével; capit. oskola, egy nagy országos fenyitőház, mellyben nem csak magyarországi, hanem más austriai tartománybéli rabok is tartatnak; sóház, és só szálitási-hivatal, harminczad posta tisztség, roppant pol-

gári ispotály, kaszárnya, több gyógyszertárak és vendégfogadók.

Eredete a városnak bizonytalan, de a régi irományok szerint II. András idejében kezdett gyarapodni. IV. Béla a tatár pusztitás után Tápé faluval ajándékozta-meg a vissza költözötteket, hozzá kapcsolván még Vártót. Szabadságait, s kiváltságait Szegednek igen számos királyok részint megerősitették, részint ujakkal is pótolták, nevezetesen, I. Károly, Zsigmond, Corvin Mátyás 1454. és 1469-ben, II. Ulászló 1498-ban, Maximilian, II. Ferdinand 1631-ben, III. Károly 1719-ben. Királyi város lett 1715-ben. Nevezetesebb története e következő: itt köttetett meg 1444 jun. 13-kán a békesség a török és I. Ulászló közt, mellynek felbontása a várnai ütközet által olly érzékenyen megboszultatott. 1458-ban december hónapban, a magyar Rendek itt országgyülést tartván, III. Fridrik ellen a háborút elhatározták. II. Ulászló alatt a hires csehekből álló fekete sereget rablásai miatt, Kinizsy Pál Szeged környékén tette semmivé. Ugyan II. Ulászló alatt Dózsa György, fellázadt pór-hadával Szegednek indúlt, de itt a polgárok felfegyverkezvén, Csanádnak vette útját. A mohácsi veszedelem után Zápolya János közel 40,000 emberrel itten állapodott meg, s Solimán hazamenete után innen indult Budára. 1551-ben Muhamet nagy vezér a várost elfoglalta, itt várat épitetett, s ezután egész 1686-ig török kézben maradt. 1709-ben és 1710-ben nagy döghalál, 1777-ben 1788-ban éhség uralkodott. A többszöri árvizeket, s tüzeket elhallgatván, csak azt emlitjük, hogy legközelebb 1836-ban augustus és september hónapokban a nagy szárazságon kivül, még a gyakori gyujtogatások is rémitették a szegény lakosokat. 1849-ben juliusban a magyar országgyülés Pestről ide költözött, de innen is csakhamar Aradra kénytelenitteték székét áttenni.

Uj-Szeged, magyar m. v. Torontál vmegyében, Szegeddel általellenben a Tisza bal partján: 552 kath., 2 evang., 4 ref., 6 óhitü, 18 zsidó lak., szép kertekkel, s élénk kereskedéssel. De legnevezetesebbé teszik ezen helyet hajógyárai, hol egész magyarországban legszebb, s legnagyobb hajók készülnek, mellyek mind a Dunára, mind a Tiszára alkalmazhatók. Ezt a helyet a kamara birta, de Szeged szabad királyi város magának megcserélte, némelly puszta részeket adván érette Csongrád vmegyében.

Szegegyháza, puszta, Szabolcs vmegyében, Uj-Fejértóhoz északra: 18 r. kath., 5 evang., 19 ref. 63 g. kath., 33 zsidó lak. Igen tágas és gazdag puszta. F. u. Szilassy, s azok kik Fejértót birják.

Szegfalu, magyar falu, Zala vmegyében, 109 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. N. Kanisa 3 óra.

Szeghalom, régi magyar helység, Békés vmegyében, közel Bihar vmegyéhez, Békéshez északra 4 órányira: 45 kath., 5551 ref., 10 evang. lakosokkal, 750 házzal, ref. templommal s oskolával, több csinos uradalmi épületekkel. Az utczák rendezve vannak, s a házak közt sok csinos épület találtatik, csak kár, hogy a tűzi veszedelemnek nagyon ki van téve a nádtetők és nád udvarkeritések miatt. Ékességére szolgál a helységnek a Kárász ur. jó izlésü háza, egy mellette lévő virágos, gyümölcsös kerttel, s szinte a gr. Festetics épülete. Határa lapályos fekete föld, néhol székes, néhol vizjárta rétes, szárazság idején felette megkeményedő. Termesztenek rajta kétszeri szántás után buzát, árpát, zabot, kölest; tartanak szép szarvasmarhát, lovat, juhot, és igen sok sertést. Az uraság-

nak több ezer felette nemes selyem birkái, s czimeres szarvasmarhái vannak, mellynél fogva a lakosoknak jó alkalmuk van barmaik nemesitésére, s ezt használják is. Szölöskertjeik gyenge borát magok emésztik, gyümölcsfáik vadak, az oltást nem gyakorolják. A Sebes-Körös áradásai ellen sok töltések és ásott fokok csináltattak. A halászat benne kevés figyelmet érdemel; ellenben az itteni lápokban nád nagy bőséggel vágatik. — Szeghalom igen régi helység lehet, mert a váradi regestrumban Sceguholm és Zieghulm név alatt már 1200 táján gyakran fordul-elő, nevét pedig vehette a Sebes Körös tekerületében lévő halomtól, mellyen most gr. Festeticsnő magtára s pinczéje vagyon. F. u. Kárász Miklós Septemvir örök. és gr. Festeticsné.

Szeghegy, német-magyar falu, Bács vmegyében, a szabadka-ujvidéki postautban, ut. postája K. Hegyes $^1/_4$ óra. Lakja 1600 ágostai, 100 ref., 60 r. kath., evang. anyatemplommal. Határa 1200 □ ölével 8972 hold, mellyből urbéri szántóföld 96 telek után 3802 h., rét és beltelek 2311 h., jó legelő 2353 h., szőlő 276 h., tó 16 h., utak 214 hold. Majorság nincs. Határa homokos s Bács megyében 4-ik osztályú. Vajjal kereskedik. Birja a k. kamara.

Szeghi-Long, magyar népes puszta, Zemplén vmegyében, a Bodrog mellett, Liszkához $^1/_2$ óra. Határa kiterjedését nem tudhatni, de van jó de kevés szántóföldje, kövér rétjei, vagy 150 hold legelője, mellyet azonban Kisfalud helysége is használ; jeles bort termő szőlőhegye, Meszes nevü tava. Lakja 170 romai, 85 görög kath., 30 ref., 20 zsidó, kik mindnyájan zsellérei voltak az alapitványi kincstárnak, melly itt főbirtokos, s van 20 h. szántó, 75 h. majorsági rétje, ezenkivül bir itt 16 h. földet gr. Péchy Emanuel, korcsmát föld nélkül gr. Szirmay Tamás; egy vinczellér házat gr. Vay Ábrahám.

Szegvár, magyar falu, Csongrád vmegyében, a Kurcsa vize partján, Szenteshez 1, a Tiszához fél mfdnyi távolságra: 4508 kath., 10 ref., 25 zsidó lak. Itt van a megyének diszes vármegyeháza, egy emeletü egészséges tömlöczeivel. E mellett nevezetes épületek még itt: a kath. paroch. templom és plébánia, az uraság házai, vendégfogadó. F. u. a gr. Károlyi nemzetség, de vannak itt szabad cur. udvarok is, névszerint a Vidovich családé.

Szegvár, magyar falu, Zala v.-megyében 312 kath., 3 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. F. u. Gál Miklós, cs. k. kamarás. Sümeghez 2 óra.

Szehánfa, puszta, Somogy v.-megyében, F. u. Guzics nemzetség. Ut. p. Kaposvár.

Szék, puszta, Nyitra vmegyében, Mocsonok filial. 15 kath. lak.

Szék, oláh falu, Bihar vmegyében, erdők között, rónaságon, a váradi deák püspök béli uradalmában, 404 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 481 h. szántóföld és rét, s 1403 h. erdő, s az csupán majorság, a szántóföldek urbériek. Hajdan a Teleki nemzetség birta, s a kastély omladékai nem rég még látszottak. A béli urad. tisztek itt szőlőket tartanak, s a kövecscsel kevert sárga föld igen jó bort terem. Földje kevés javitással jó, s lótartásra különösen alkalmas volna, mivel a határnak lapályra menő részét felette szereti. E lapályon, közel a helységhez egy nagy kerek nádas tó van, mellynek iszapja felette mély és soha ki nem szárad; vize kevessé sós levén, a marhák, lovak felette szeretik. Erdeje makktermő, s itt terem legtöbb gyalogfenyő. Patakja 2 malmot hajt.

Szék, magyar falu, Heves vme-

gyében, Pétervásárhoz keletre 3/4 mfd. 549 kath., 5 evang. lak., fekszik nagy kopasz hegyek közt, mély völgyben. Van egy kösziklákból fakadó sóstartalmú forrásvize, és nevezetes köbányája, mellyből zöld, vörös, és sárga szinü köveket ásnak. F. u. b. Orczy Józsefné, Széky, Lipcsey, Dapsy Raphael, Papszász György örök., Elek árvái.

Szék, puszta, Veszprém vármegyében, közel Devecserhez.

Magyar-Szék, magyar falu, Baranya vmegyében, egy hegy tövében, Pécshez $2^1/_2$ óra a dombóvári országutban, 460 kath. lak., paroch. templommal, vendégfogadóval. Határa 1571 hold, mellyből urbéri belsőség 16 h., szántóföld 492 h., rét 172 h, legelő 400 h., szőlő 45 h.; majorsági belteiek $2^4/$ h., erdő 442 hold. Földje sárga agyag s főleg rozsot terem. Birja a pécsi székesegyház.

Német-Szék, német falu, Baranya vmegyében, Magyar-Szék tőszomszédságában, 420 r. kath., 6 zsidó lak., kik német eredetüek ugyan, de magyarul is jól beszélnek. Sárga agyagos határa $1477^1/_8$ hold, mellyből urbéri belsőség $32^4/_8$ h., szántóföld 646 h., rét 226 h., 138 h. legelő, 71 h. szőlő; majorsági beltelek 2 h., szántóföld 5 h., rét 6. h., erdő 348 hold. Birja a pécsi kath. seminarium.

Székas, oláh falu, Temes vmegyében, Lippához délre 6 órányira, 608 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Határa 3838 hold, mellyből 202 hold belsőség, 105 h. legelő, 257 h. rét, 516 h. szántóföld, 55 h. szorgalom föld, 427 hold majorsági szántóföld, 170 h. rét, 830 h. bokros legelő, 1307 hold erdő, 69 h. vizmosás és utak. Határa hegyes ugyan, de azért megtermi a zabot buzát, s kevesbbé a kukoriczát. A lakosok legelőjöket szilvafákkal ültetik be. Birja Nikolics Dániel úr.

Székas, oláh falu, Krassó vmegyében, 13 kath., 1991 óhitü lak., anyatemplommal, postatisztséggel, és váltással Oravicza és Dognácska közt, hegyes erdős határral, gyümölcsösökkel. F. u. a kamara.

Szekcső, (Duna), magyar-német-rácz m. v. Baranya vmegyében, a Duna jobb partján, egy kellemes s kereskedésre alkalmas vidéken, 3005 kath., 581 óhitü, 7 evang., 23 zsidó lak. Kath. és óhitü anyaszentegyházak. Postahivatal. Szép urasági kastély és kert. Dombos határa igen szép buzát terem; erdeje nagy; szőlőhegye tágas; legelője elég; juhtenyésztés. Ezelőtt nem rég a városon kivül lévő dombon valamelly vár omladékai látszottak, s maradványaiból romai müre lehetett gyanitani, de ezek már ma alapkövig lerontattak, s kövei más épületre vitettek. Hajdani birtokosa a városnak és várnak a Jakosich nemzetség vala; erről ment a Bezerédyekre. Jelenleg földesura a Bésán nemzetség.

Kapos-Szekcsö, magyar-német falu, Baranya vmegyében, Tolna vmegye szélén, rónaságon a Kapos vize mellett, Pécshez 6 órányira. Lakja 445 r. kath., 411 evang., 13 zsidó, nyelvét illetőleg 458 magyar, 400 német. Evang. anyaekklézsia. Homokos határa 2690 hold, mellyből urbéri beltelek 47 h., szántóföld 869 h., rét 377 h., legelő 462 h., 243 h. szőlő; majorsági beltelek $1^2/_8$ h., szántóföld 107 h., rét 531 h., erdő 50 h. Sok dohányt termeszt. Birja herczeg Eszterházy.

Székegyháza, puszta, Csanád vmegyében, ut. p. Tót-Komlós $^1/_2$ óra.

Székely, magyar falu, Szabolcs vmegyében, N. Kállóhoz északra 3 kis órányira: 113 rom., 44 g. kath., 309 ref., 4 n. e. óhitü, 25 zsidó lakos., reform. anyatemplommal. Határa igen termékeny; van $2^4/_8$ első osztálybeli.

egész telke. Földes ura Zoltán, Madácsy.

Kis-Székely, magyar-német falu, Tolna vmegyében, 969 kath., 9 evang., 10 zsidó lak. paroch. szentegyházzal, termékeny szántóföldekkel, szép erdővel. F. u. b. Szina György. Ut. p. N. Dorog.

Nagy-Székely, (Magyar és Német Székely), német-magyar falu, Tolna vmegyében, 109 kath., 99 evang., 1840 ref., 10 zsidó lak. Itt mind a német, mind a magyar ajku reformátusoknak külön anyaekklézsiájuk van, de a németeké számosabb. Lakosai igen szorgalmatosak, és szép lovakat tenyésztenek. F. u. b. Szina György. Ut. p. Nagy-Dorog.

Székelyhid, magyar mezőváros, Bihar vmegyében, mind Debreczentől, mind Váradtól és N. Károlytól 5 mértföldre; posta helyben. Egy része a városnak kies dombon fekszik, s ez hajdan Székelyváros nevet viselt, különös birája, s r. kath. lakossága volt, holott a hegy alatt a lapályban elterjedő alsó város, mellyet ismét reformatusok laknak többnyire maiglan is, neveztetett Székelyhidnak, szinte külön birája levén: de a mult század végével mind a felső mind az alsó város egyesittetvén, együtt is csak Székelyhidnak neveztetik. Határa, mellynek kisebb része dombos, nagyobb része róna, tesz összesen 13,072$^{3}/_{4}$ holdat 1100□ölével; mellyből 3917$^{4}/_{8}$ hold szántóföld, 2772$^{5}/_{8}$ h. kaszálló, 1292 h. legelő, 2114$^{2}/_{8}$ h. erdő, 947$^{1}/_{8}$ h. nádlórét, 496 h. belső telek; 1357$^{6}/_{8}$ h. szőlő, 15 h. temető, külső majorok 30$^{1}/_{8}$ h., utczák 15 hold. Egész urbéri telek: 103$^{7}/_{8}$ — A fennevezett mennyiségből ismét urbéri belső telek 469$^{4}/_{8}$, szántóföld 2909$^{1}/_{8}$, kaszálló 1565$^{3}/_{8}$ hold; majorsági: belső telek 26$^{4}/_{8}$, külső majorok 30$^{1}/_{8}$, szántóföld 1008$^{6}/_{8}$, kaszálló 1207$^{2}/_{8}$ hold. — Földje fekete agyag, melly trágya mellett bőven fizetne, de nem trágyáznak; kétszerest, tengerit leginkább terem. Dombon levő szőlőhegye hires fejér bort ad. Folyóvize az Ér, s egy kis patak. A patak a hegyek tövéből eredvén, nyugotra folyik az Ér vizébe, ez pedig a város nyugoti része alatt északról délre lassan folydogál. Szabályozása már munkába vétetvén, eddig is sok föld menekült meg a posványos viztől. Erdeje, szinte mint a szőlő, alacsony hegysoron fekszik, s többnyire tölgycser fákból áll. — Népessége 3441 lélek, kik közt 2239 reformatus, 1079 r. katholikus, 46 görög kath., 11 n. e. óhitü, 25 ágostai, 41 zsidó, földes gazda 382, zsellér 108, lakó 116, kézmüves 86, boltos 2. Gyógyszertár helyben van, s Biharnak egyik fő orvosa itt szokott lakni. Jelesb épületei: a dombon levő kath., s a lapályban épitett reform. paroch. szentegyházak; egy régi modoru zárdához hasonlitó uraság kastély, ennél különb az uj magtár a piaczon. — Régi omladozott vára a várostól észak felé esik a rétek között. Mikor épült, nem tudhatni; de épitése azért nevezetes, mivel a vizbe sürüen levert vastag fákra, mellyek vastag fákkal bedeszkáztattak, és földdel meghordatván, a várfenéknek egész területe vastagon beborittatott, s kerülete keményen kiégetett téglafallal is bekerittetett, melly 1663-ban a váradi basával tett egyességnél fogva rontatott le. — Hetivásárt, még pedig igen látogatottat minden pénteken tart; ezenkivül országos vásárra ö t r e van szabadalma, de még ezentul is mind a három nagy ünnep előtt egy egy országos vásár tartatik itt. Azonban baromvására csak kettő van, u. m. februarban Susanna-vásár előtt való csötörtökön, és novemberben Katalin vásár előtt való csötörtökön. — A város feje egy uradalomnak, mellyet bir özvegy gr. Stubenberg Gusztávnő, és

fia gr. Stubenberg József. Székelyhid Toféus Mihály erdélyi hires ref. püspök hazája volt. Lásd életét Bod Péter smirnai szent Policarpusában 109 lapon.

Székelytelek, oláhul (Szityityelek), oláh falu, Bihar vmegyében, dombos vidéken, Váradhoz $2\frac{1}{2}$ mfdnyire, 519 n. e. óhitü, 170 gör. kath., 8 ágostai, 2 zsidó lak., két anyatemplommal. Határa 2000 hold, mellyből urbéri szántó 500, rét 250, majorsági erdő 1250 hold, de legelőnek is használtatik. Földe agyagos és meglehetős, rétjei nagyon jók; erdeje szép cser és tölgyfákból áll. Birja a váradi deák káptalan.

Szekér, puszta, Zólyom vmegyében, Zólyom filial. 75 lak.

Kis-Szekeres, magyar falu, Szathmár vmegyében, F. Gyarmathoz egy órányira: 3 kath., 284 ref., 11 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Földe kövér; rétje nem bő; erdeje meglehetős. F. u. gr. Majláth Antal, Domahidy, Ilosvay, Isák, Mándy, s. m.

Nagy-Szekeres, magyar falu, Szathmár vmegyében, 50 r. kathol., 398 ref., 10 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Fekszik Gegö pataka vagy tó mellékén, melly hallal, csikkal bővölködik, kivált ha a Szamos árjából részesül. Földje szép buzát és dohányt terem: van egy tiszta Körisfa erdeje, s egy meglábalhatlan kerek tava, mellynek vizét a köszvény ellen foganatosnak tartják. F. u. a b. Barkóczyak, Isák, Morvay, Mándy, Domahidy, stb.

Szekeres, puszta, Honth vmegyében, Szalka mellett, Esztergomhoz 3 óra.

Székes-Fejérvár, (lásd Fejérvár.

Székesút, oláh mezőváros Temes vmegyében, az Aradról Torontálba vivő jó országutban, $2\frac{1}{2}$ mfdnyire, 150 német kath., és 2359 n. e. óhitü lak., kiknek nejök mindenféle ruha szöveteket készitenek. Van itt egy nagyszerü, szép belszerkezetü óhitü templom, 3 óhitü lelkész, igen csinos kath. kápolna, kath. és óhitü tanoda, derék vendégfogadó. Határa 8299 h., mellyből 5335 hold szántóföld, 1524 h. rét, 536 h. legelő, 334 h. házhely, 570 h. kivágás. Urbériség: 5583; majorság: 2716 hold. Földe gazdag fekete porhanyós, néhol szikes, főleg buzát és kukoriczát terem. Juhot a Berctan fajból tartanak. A Maros elválasztja a határt Arad vmegyétől, s mellette mintegy 90 hold füzes van, melly alkalmas vesszőkkel bővölködik, s van benne fáczány is. A várostól nem messze áll az uradalmi sörház és szeszgyár. Az egész határban a legelő igen kövér, és bőséges széna is terem. Galambos és Aranka patakok a határt keresztül futják. Országos vásárt hármat tart, u. m. jan. 27., jun. 27. és sept. 4-kén, és hetenkint csötörtökön mindig. Jelenlegi birtokosa: b. Szina György.

Szeklencze, orosz falu, Máramaros vmegyében, 1105 g. kath., 230 zsidó lak., g. kath. paroch. templommal. Határa vadvizes és sovány; rétje, legelője elég. Birják Bay, Darvay, k. kincstár, Mándy, Nagy, Kovács, Rácz, gr. Teleki, Ujfalusy, Uray, Szőlősy családok.

Székő, orosz-tót falu, Ungh v.-megyében, Unghvárhoz északra $1\frac{1}{4}$ mfdnyire: 143 r., 230 g. kath., 7 ref., 23 zsidó lak. F. u. Pribék, Ibrányi, s. m.

Szekszárd, magyar m. v. Tolna vmegyében, s egyszersmind fő várossa Tolna vmegyének, 7920 kath., 10 ágostai, 1900 ref., 15 zsidó lak. kath. és ref. paroch. szentegyházakkal. Fekszik a boráról nevezetes szekszárdi hegy tövében, igen kellemes vidéken. Keleti róna határát a Sárviz barna vize nedvesiti. Fő ékessége: a hegyre épült diszes vmegyeház, melly

hajdan vár formára körülkeritett kolostor és apát-lakás volt. Van itt fő nemzeti kath. oskola, selyemgombolitó-ház, jól elrendelt kórház, gyógyszertár, vendégfogadó, sok csinos épület, a vármegyeház alatt egy nagy tekervényes urasági pincze, postahivatal, rabdolgoztató-intézet. A lakosok szép szabadságokkal birnak; mert földjeiket még 1848 előtt szabadon adhatták, vehették. Szőlőhegye roppant, s hires vörös bort terem; erdeje szép; országos és hetivásárokat tart.

A szekszárdi kolostort és apátságot 1 Béla király alapitotta 1063-ik esztendőben, a szent Benedek szerzetesek számára; hogy testvére vérének kiontatását valamennyire jóvá tegye. Holt teste csak ugyan ide temettetett. 1777-ben Mária Therézia az apátsághoz tartozó jószágokat és igy Szekszárdot is a magyar királyi tud. egyetemnek ajándékozá. F. u. a tudományi kincstár.

Székudvar, oláhul Szokodor, oláh-magyar falu, Arad vmegyében, szép rónaságon, Kis-Jenő és Sikló közt, 600 r. kath., 10 ref., 3407 n. e. óhitü lak., óhitü anyatemplommal, kath. és óhitü oskolákkal, a körösi malomcsatornán jövedelmes 4 kerekü szép malommal. Határa 26026 hold, mellyből 5934 h. szántóföld, 4974 h. kaszálló 3100 h. nádasrét, 10,000 h. közlegelő, 2000 h. erdő, 18 h. uradalmi kert. Ezekből majorsági szántó 513 h., kaszálló 2473 h., nádas 3100 h., erdő 2000 hold. Földje 1-ső osztálybeli, s mindent, de különösen zabot gazdagon terem; azonban néha a földárja sok kárt okoz. Káposztát szinte nagy mennyiségben termeszt, de legelője szikes vizes levén, inkább a sertéseket kezdik szaporitani. A határ északi részét mossa a Fejér-Körös, melly árjaival rongálja a földeket, középen folyik a malom-csatorna, déli részen a ménesi hegyekről jövő Bugyér; végre szinte a határon mennek keresztül Traján árkának romjai. Birtokos: gr. Wenkheim József.

Szekula, (Székelyfalva), tót f., Poson vmegyében, Sz. János mezővárossal egyben függésben, s táplál 1159 kath., 100 zsidó lak. Synagoga. F. u. gr. Batthyáni Jánosné örök.

Szelcsova, oláh falu, Krassó vmegyében, a Maros mellett, a vármegye északkeleti csúcsában: 5 kath., 572 óhitü lak., anyatemplommal, részint róna, részint kősziklás határral. F. u. a kamara.

Szelcz, tót falu, Nógrád vmegyében, 35 kath., 285 evang. lak. F. u. b. Balassa. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Szelcz, tót falu Honth vmegyében, Csábrág-Varkókhoz közel: 186 kath. 8 evang. lak., kik többnyire bodnárok, és kerékgyártók. F. u. a bozóki uradalom.

Szelcz, puszta, Bars vmegyében, Szent Benedek fiial. 15 kath. lak.

Szelcze, puszta, Torna vármegyében, Jabloncza fiókja: 13 lakossal. F. u. Fáy.

Szelcze, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, 6 kath., 401 evang. lak., kik sok faeszközt csinálnak. A rahói uraságok birják.

Tápio-Szele, magyar f., Pest vmegyében, Pesthez 8½ mfd., saját postahivatallal és váltással Czegléd és Jász-Berény közt. Van 2264 lakosa, kik közt 1794 kath., 212 evang., 94 ref., 164 zsidó. Kath. paroch. templom. Határa, Berincsek, Félegyháza, és Kara pusztákkal együtt, mellyek mind összetagosittattak, 20716 $^{212}/_{10000}$ osztályozott hold, mellyből szántóföld a közte levő kaszálló laposokkal 11,000 hold, legelő 5636 h., szőlő 689 h., erdő puha fával beültetve 282 h., belső telkek 282 h., a Tápio viz folyama és tava tesz 400 h., utak 266 h., buczkák és vakszíkek 162 h.,

1842-ben bevégzett tagosztályzattal elfogyott 1990 hold. Ebből urbériség 1871 hold, majorsági 16618 hold. Földje szíkes fekete homok, melly igen jól terem buzát és árpát, van azonban homokbuczkás része is, de ez szinte jó rozs és zab terméssel szolgál.

A helységen keresztül folyik a Hajta vizével egyesülve a Tápio, s benne télen át sok csuka és csík fogatik. Birtokosok: Ambrózy Tamás, Balta Sámuel, Batik Elek, Czékus Józsefnő, Dubraviczky Simon örök., Dubraviczky László és Miklós, Detrich Jenő, Ebeczky Kálmán, Fáy Sándor, s Gyürky Pál, Gáspár János, Komjáthy örök., Káldy Kálmán, Kecse Péter, Komjáthy Gábornő, Markos Mihály, Ondrejovics Károly, Plachy József, Paczolay örök., b. Prónay Albert, Rákóczy János, György, és Endre árvája, Richter Anna, Rutkay József, Miklós és Sándor, Szodoray Elek, Sárközy István, id. Viczián István, if. Viczián István, Viczián Antal, Lajos és György, Veres Sándornő, Zombory László és Ágoston.

Mátra-Szele, lásd Mátra.

Szelecz, tót falu, Zólyom vmegyében, dombon, keskeny de regényes völgybe szoritva; ut. postája Beszterczebánya. Határa 4005 hold 1200 □ öl; ebből belsőség 48 hold, szántóföld 1067 h., rét 627 h., legelő 637 h., erdő 969 h., dubravai erdők 215 h., Dubrava hegy kiterjedése 441 hold 341 □ öl. Urbériség $18\frac{1}{2}$ telek, allodialis föld 70 hold. Agyagos, kavicsos, dombos határa föleg zabot terem, rozsot és árpát kevesebb sikerrel. Lakja 720 kath., 76 evang., kath. paroch. templommal, egy curialis kastélylyal, melly ezelőtt Szeleczky családé volt, s már romladozó félben van. Van két patakja, s az egyik 2 malmot hajt. Birja a kir. kincstár, s a zólyomlipcsei urad. tartozik.

Szelecz, falu, Trencsén vmegyében, Beczkóhoz keletre, $1\frac{1}{2}$ órányira a hegyek közt. Földje sovány, de erdeje roppant. Lakosi, kik 768 kath., 110 evang., 9 zsidóra mennek, az itt folyópatakban pisztrangot fognak. Kath. paroch. templom. F. U. a dubniczai uradalom. Ut. p. Trencsén.

Szelén, magyar falu, Honth v.-megyében, B.-Gyarmathoz éjszakra 2 mfd. 330 kath. 18 evang. lak., számos uri lakházak. Szölőhegye nevezetes bort terem. F. u. többen.

Szelencse, puszta, Bács vmegyében, kiterjed 2700 holdra 1200 □ ölével, mellyből 2665 h. szántóföld és rét, 35 h. utak. Gazdag fekete földje 1 oszt. Birja a kamara. Parabuty és Paraga faluk közt fekszik Zomborhoz délre melly utolsó postája 5 mfdnyire.

Szelepcsény, tót falu, Bars vmegyében, a Zsitva mellett: 611 kath. lak. Tölgyes erdő. Jó rét, és föld. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Léva 3 óra.

Szelepka, tót-orosz falu, Zemplén vmegyében, Butka fiókja: 205 r. 198 g. kath. 15 zsidó lak., 24 h. Szántófölddel. F. u. gr. Schmidegg, Viczmándy. Ut. p. N.-Mihály.

Széleskut, (Szolocznicza, Breitenbrun) tót falu, Poson vmegyében, Detrekőváraljához délre 1 óranyira hegyek, erdők közt. Lakja 1507 kath., 24 zsidó. Kath. paroch. templom. Fenyves erdő, sovány hegyes határja, jó legelője, vizimalma van. F. u. h. Pálffy. Ut. post. Malaczka.

Széleskut, (Breitenbrunn), német m. v. Sopron vmegyében, közel a Fertőhöz, 1300 kath. lak., par. templommal, tágas szőlőhegygyel, kevés szántóföldekkel. Ut. p. Sírcz.

Alsó-Szeleste, magyar falu, Vas vmegyében, 144 kath. 50 evang. lak. F. u. Horváth János örökös. Ut. p. Szombathely.

Felső-Szeleste, magyar falu, Vas vmegyében, 318 kath., 11 zsidó lak. F. u. gr. Festetics Imre. Ut. p. Szombathely.

Szelestó, orosz falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz éjszakra 1 mfdnyire: 41 r., 299 g. kath., 7 evang. lak. Gör. kath. paroch. templom. Van itt vashámor és igen jó vasöntő-gyár, 2 vizi malom, szép tölgyes, bikkes erdő. F. u. gr. Schönborn.

Szelestyén, puszta, Honth v.-megyében, Zsély fil. 54 kath. 128 evang. lak.

Szélesvilág, puszta, Bars vmegyében, Füss filial. 23 kath. lak.

Szelevény, puszta, Külső-Szolnok vmegyében, Csépához 1 óra: 413 kath. lak., 9 evang., 23 ref., 13 zsidó lak. Dohány, gabona, bortermesztés. Sok juh, és marha. F. u. többen. Ut. p. Alpár.

Szelezsán, oláh falu, Arad v.-megyében, Boros-Sebeshez közel: 284 óhitü lak.

Szelezsény (Kis), tót falu, Bars vmegyében, Ar. Maróthoz 1 mfd 108 kath. lak. F. u. Boronkay. s a t.

Szelezsény (Nagy), tót falu, Bars vmegyében, 579 kath., 54 evang. lak. Kath. és evang. anyatemplomok. Sok erdő. F. u. többen.

Szélföld, puszta, Zemplén v.-megyében, Nagy-Tárkány fiókja.

Szeli (Alsó), magyar falu, Poson vmegyében, a Dudvágh mellett. Számlál 592 kath., 763 evang., 93 ref., 4 zsidó lak. Evang. anyaszentegyház, és ekklésia; nagy marha, és juh-tenyésztés. Ut. p. Poson 5 óra.

Szeli (Felső), magyar falu, Poson vármegyében, az előbbeni falutól egy kis óra járásnyira. Ugyancsak a Dudvágh mellett: 850 kath., 1100 evang., 30 ref., 8 zsidó lak. Van kath. paroch. temploma, és evang. anyaszentegyháza. Határa igen termékeny; legelője, rétje bőséggel. F. u. gróf Eszterházy József, de bir benne szép inscriptionalis jószágot Benyovszky Péter kapitány is.

Szelid, puszta, Heves vmegyében, Hatvanhoz tartozik. F. u. h. Grasalkovics.

Szelid, puszta, Pest-Solt vmegyében, Duna Pataj és Kalocsa városok határai közt, 300 hold leginkább szántóföldből áll, s Pataj városa birja.

Alsó-Szelistye, orosz falu, Máramaros vmegyében, 800 g. kath., 60 zsidó lak, paroch. templommal, sovány hegyes határral. Birják a kir. kincstár, Botka, Eszényi, Kállay, Majos, Fogarasy, Eötvös, Szaplonczay, Szentpály, és a helybeli görög egyesült plebánia.

Felső-Szelistye, oláh falu, Máramaros vmegyében, az Iza mellett: 5 r., 1312 g. kath., 83 zsidó lak., két gör. kath. parochiával, és synagógával. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Szelistye, oláh falu, Arad v.-megyében, Erdély szélén, közel a Maroshoz, hegyen-völgyön szétszórva, 310 n. e. óhitü lak., s paroch. fatemplommal. Határa 2556 hold, mellyből szántóföld 452 h., rét 64, legelő 40 h., erdő 2000 hold. Földjében jó buza, de főleg kukoricza termesztetik. Szilvása sok. Vize a Maros, és több apró patakok. Birja b. Lopresti Józsepha.

Szelistye, puszta, s Uj-Hutának is neveztetik, Szathmár vmegyében, Nagy-Bányához nyugotra 3 órányira, zordon erdős vidéken. Határa 5000 hold, s csak nem mind erdőség. Nevezetessé teszi jó hirben álló üveggyára, melly gr. Károlyi Györgyé, de Schreiner Ferencz ur által béreltetik. A gyár 60 munkást foglalatoskodtat, s készit évenkint 10—15000 schok üveget (1 schok 3 pft.), melly vegyesen fehér, zöld, és tábla üvegekből áll; közönséges üveg, és finom itt nem kerestetik. A met-

sző-intézet Misztót faluban van. A hamuzsirt és kovakövet veszi, de ez utóbbiból az uradalomban is kap, hanem rosz minőségben, ugy hogy csak közönséges finom üveghez is alig lehet 1% felhasználni. — E gyár felvirágzását igen nehezitik a rosz karban levő vizi és száraz utak.

Vaskoh-Szelistye, oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában, magas hegyek közé szoritott völgyben, 350 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Hegyes, köszikláś, sovány határa 2302 hold, mellyből szántó 110 h., rét 110 h., legelő 445, erdő 1637 hold. Majorsági föld nincs. Lakosai közt 20 fazekas találtatik.

Belényes-Szelistye, oláh f., Bihar vmegyében, Belényeshez 1½ mfd., 364 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 280 h., rét 180 h., legelő 250, majorsági erdő 1250 hold. Hegyes völgyes határa igen sovány, de hegyi legelőjén juhokat tenyészthet. Birja a váradi görög püspök.

Száldobágy-Szelistye, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 3 mfd., lapályos helyen, 32 gör. kath., 619 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 560, rét 240, majorsági erdő 660 hold. Birja a váradi deák püspök.

Papmező-Szelistye, oláh f., Bihar vmegyében, Belényeshez 1½ mfd. egy dombon, 141 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 276, rét 60, legelő 30, majorsági szántó 60, rét 30, erdő 176 hold. Birja Dobsa Sámuel.

Szellő, magyar falu, Baranya vmegyében, 356 kath. lak. Szőlőhegy. F. u. a pécsi püspök. Ut. p. Pécs.

Kis-Szelmencz, magy.-orosz falu, Ungh vmegyében, Unghvárhoz nyugot-délre 2¼ mfdnyire: 89 róm. 96 g. kath. 64 ref., 24 zsidó lak. F. u. Szerencsy István ör. s. m.

Nagy-Szelmencz, magyar-orosz falu, Ungh vmegyében, igen közel Kis-Szelmenczhez: 115 r., 224 g. kath., 253 ref., 35 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határja mind a két Szelmencznek róna és igen termékeny; tölgyes erdejök derék. F. u. Szerencsy István örök., s m.

Szelőcze, magyar falu, Nyitra vmegyében, Sók mellett: 1062 kath., 18 evang., 74 ref. 105 zsidó lak. kath. paroch. templommal. — Határa ollyan mint Sóké, azaz termékeny, róna; legelője sok van. F. u. gr. Hunyady sat. Érsekujvárhoz 2 mfd.

Szelpicz, tót falu, Poson most F.-Nyitra vármegyében, Szaihához 1 fertálynyira: 382 kath. lak., bortermesztéssel, s jó szántóföldekkel. F. u. gróf Pálffy Ferencz. Ut. post. Nagy-Szombat.

Széltalló, oláhul Márzsinye, oláh falu, Bihar vmegyében, Margitához, melly utolsó postája, 1 mfdnyire, dombon fekszik. 360 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal, 33 urbéri telekkel. Határa 8000 hold, mellyből szántóföld hegyen-völgyön gazok közt lehet 1000 h., s ennek fele a magot sem termi meg. Kaszállók a Berettyó laposán, s a szántóföldek közt 570 h., mellynek harmada sem használtatik árviz idején; szőlőhegye 300 h., majorsági erdő 500 h., többi része a szántóföldek közt is gazos, bokros, és a legelő nagy kiterjedésü elpusztult erdőbül áll. Vizei: a Berettyó s a beleömlő 3 patak, mellyeken két malom áll. Birtokosai: gr. Gyulai Karolina, báró Frimont Péterné, gróf Bethlen Ádámné, gr. Degenfeld Pál, gr. Teleki József, b. Radák, gr. Teleki, Eötvös Tamás, Baranyai rész.

Széltarcsa, puszta, Bihar vmegyében, Szalonta és Kölegyán közt az országutban. Gazdag határát a Kölesér

néha meglátogatja. Kis erdeje is van. Birja a Megyaszay örök.

Szemely, horvát falu, Baranya vmegyében, rónaságon, ut. postája Pécs. Van 31$^6/_8$ urbéri telke, 533 kath. lakosa. A föld meszes, néhol veres agyaggal kevert; terem rozsot, hajdinát, kukoriczát. Birja gr. Batthyáni Gusztáv.

Szemenye (Alsó), magyar falu, Zala, vmegyében 200 kath. lak. Ut.p. A. Lendva. Birja h. Eszterházy.

Szemenye (Felső), magyar f., Zala vmegyében, közel a Murához, 210 kath., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Gazdag határ. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szemenye, magyar falu, Vas vmegyében, 452 kath. lak. Derék erdő. Dombos határ. Bortermesztés. A sárvári urad. tartozik. Ut. p. Szombathely.

Szemere, magyar falu, Abauj vmegyében, Fájhoz 1$^1/_4$ órányira: 154 kath., 8 evang., 271 ref., 8 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Szép kastély és kert. F. u. Darvas. Ut. post. Kassa.

Szemere, tót falu, Komárom vmegyében, Érsekujvárhoz 1$^1/_4$ mfd. 712 kath., 50 heber lakossal, kath. anyaegyházzal. Határa dombos, de igen jó fekete földje van, kiterjed 5768$^4/_{10}$ holdra, mellyből 57$^{15}/_{32}$ urb. telek után 2228 hold urbériség, 2851 hold majorság, 305 h. erdő, 131 hold szőlő. Birják Balogh, Jankovich, Halasy, Barlangy, Rozsos, Szombathelyi, Petrics, és többen. 1532-ben Puszta-Szentmihályi Tamás és András most Csúzyak, egész Szemere helységét örök áron megvették Várday Borbálától, Abaffy Ferencz hitvesétől.

Szemere, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól 2$^{15}/_{16}$, ut. posta M.-Kövesdtől $^8/_{16}$ állomásra, rónaságon. Határa 3000 hold, u. m. 153 h. belsőség, 1542 h. szántó, 605 h. rét, 700 h. legelő. Urbéri szántóföld 27 telek után 810 h., rét 270 h., a helységé 32 h. szántó, 35 h. rét; majorsági szántóföld 700 h., rét 300 h. A legelő közös. A határ $^2/_3$ vizenyős, székes, $^1/_3$ gazdag fekete agyag. Lakja 920 r. kath., 4 zsidó, kath. anyatemplommal. Mocsáry András kastélyát uj angolkert ékesiti. A helység mellett folyik el a Rima vize, határszélén pedig az Ostoros patak. Birja Mocsáry András.

Győri-Szemere, magyar falu, Győr vmegyében, a pápai országutban, 653 kath., 150 evang., 447 ref., 67 zsidó lak. Van evang. és ref. anyaekklézsiája, nagy de homokos határa. F. u. közbirtokosok többen. Ut. post. Tét.

Szemeréd (Alsó), Szemerovcze, magyar falu, Honth vmegyében, Ipolysághoz nyugotra 4 mfd. 354 kath. lak. Kath. paroch. templom. Szép urasági kastély, és kert. Gazdag határja bővelkedik gabonával, borral, gyümölcscsel, fával; gr. Forgách birta, de mostanában megvette tőle gr. Eszterházy Józsefnő.

O-Szemere, orosz falu, Ungh vmegyében, Vorocsó fiókja, 7 rom. 400 gör. kath., 13 zsidó lak. F. u. a kamara.

Uj-Szemere, orosz falu, Ungh vmegyében, hegyek közt: 423 gör. kath., 10 zsidó lak., g. kath. paroch. templommal. F. u. a kamara.

Répcze-Szemere, magyar m. v. Sopron vmegyében, a Répcze mellett, Sopronhoz 6 mfdnyire, 800 rom. kath. 300 evang. 30 zsidó lak., kath. paroch. templommal, több uj lakházzal. Róna határa 2183 hold, mellyből szántóföld 1101 h., rét 430 h., legelő 605, belsőség 47 hold; erdő nincs. Fekete földe termékeny; rétjei különösen jók. Birják: Ajkay, Csontos, Dongó, Jugovics, Marton, Molnár, Simon, s m. t.

Szemeréd (Felső), magyar falu, Honth vmegyében. Igen kies környéken $1/4$ mértföld a szalatnyai savanyú vizhez: 337 kath., 72 evang. lak. Határja hasonló az Alsó-Szemerédihez. F. u. Steinlein, Ivánka, s a t. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Puszta-Szemes, német falu, Somogy vmegyében, 282 kath. lak. F. u. gr. Széchenyi Lajos. Ut. post. Szemes.

Szemes, magyar falu, Somogy vmegyében, a Balaton mellett, 482 kath., 30 ref., 7 zsidó lak. Kath. fiókszentegyház. Postahivatal. Termékeny határ. F. u gr. Hunyady.

Szemeth, magyar falu, Poson vmegyében, Dienesdihez 1 fertálynyira, az öreg Dunának egy ága mellett. Számlál 457 kath., 9 evang. lak. Rétje, erdeje jó; sok káposztát, muhart, termeszt. F. u. az eberhardi uradalom. Ut. p. Somorja. (Posonon át).

Szemlak, oláh-magyar-tót mezőváros, Arad vmegyében, a Maros jobb partján, magasan fekvő rónaságon Aradhoz 5 mfd. Lakja 353 rom. kath., 348 reformatus, 1150 ágostai, 3400 n. e. óhitü, ágostai és óhitü anyaegyházakkal. Határa 17,447 hold, mellyből szántóföld 14313 h., legelő 2330 h., szölő 40 h., nádas, erdő és sziget 800 hold. Majorsági szántóföld 6006, urbéri 8307 hold. Földje első osztálybeli, s főleg tiszta buzát és kukoriczát terem. Marhatenyésztése virágzó. Minden évben három országosvásárt tart hétfőn, és mindig az aradi országos vásár előtt tizenöt nappal. Hetivásárok kedden tartatnak Birja a várost gr. Hadik Gusztáv.

Szemő, lásd Szimő.

Szenamál, puszta, Borsod v.-megyében, Lak és Hegymeg közt, egy része Abauj vmegyébe is átterjed. Hangácshoz tartozik.

Szénás, puszta, Békés vmegyében, a szarvasi határhoz tartozik.

Szénásfalu, (Szenicze) tót f., Bars vmegyében, Geletnekhez 1 fertály. 560 kath. lak. Erdeje legelője bőven. Vizi malom a Garan vizén. F. u. Selmecz városa, melly ut. post.

Szénásfalu,. (Szenicz) élénk tót m.v. Nyitra vmegyében. Nagyszombattól 4 mfdnyire a morvai országutban, 922 kath., 873 evang., 950 zsidó lakossal; kik közt számos nemesek, mesteremberek posztósok találtatnak. Van itt a városnak kath. és evang. paroch. temploma, és Synagoga; az itt birtokos uraságoknak számos kastélyaik, és kertjeik; vendégfogadók, sörházak, vizimalmok. Határa nagy, szántóföldc sok, s meglehetős termékenységü. Erdeje, melly vadakkal bövelkedik, tágas; legelőjén több csapat nemesitett juh tanyázik; bort is termeszt; országos vásárai népesek. F. u. a berencsi uradalom birtokosai u. m. gr. Nyáry, gr. Amade, b. Jeszenák, b. Horeczky, és több nemesek.

Szénbánya, puszta, Baranya vmegyében, Szabolcshoz közel. Van jeles kőszénbányája, hol Cox is égettetik. A pécsi székesegyház birja.

Szencse, tót falu, Bars vármegyében, 454 kath. lak. bor, és gabona termesztéssel. Többeké.

Szencz, (Wartberg, Szenecz), magyar m. v. Poson vmegyében, Posonhoz 3 mértfdnyire a N.-Szombati országutban. Számlál 1630 kath., 41 evang., 69 zsidó lakosokat. Van itt egy kath. paroch. templom, synagoga, derék vendégfogadó, s több urasági tiszti lakás, épület, bolt, s a t. Határa keletfelé rónaság s termékeny; nyugotra vagyon 2-ik osztálybeli bort termö szölőhegye, s a Szent-Márton erdeje, melly fasorokkal van keresztül hasitva, s benne szép vadászatok esnek. Születési helye Szenczi Molnár Albertnek. De legnagyobb nevezetessége hires marhavásárjában áll, melly

az egész országban méltán az elsők közé tartozik; mert itt minden hétfőn több száz darab hizlalt ökrök állittatnak fel eladás végett. Ezen ökrök többnyire Léva, Érsekujvár, s Vácz felől jőnek, s a kövéreket a bécsi, és posoni mészárosok vásárolják fel. Ezen nagy fontosságu marha kereskedésnek nem csekély része magoknak a szenczieknek kezőkben van, kik közt azért sok vagyonos is találtatik. F. u. gr. Eszterházy Józsefnő.

Szend, magyar falu, Komárom most Esztergom vmegyében, domb oldalon, Tatától $1\,^1/_{16}$, ut. postája Neszmélytől $1\,^{13}/_{16}$ állomásra. Határa alacsony dombos; földje Komárom megyében első osztálybeli, s igen termékeny. Van két tava, egy malommal. Rétjei szépek, de szőlőhegye csekély bort terem. A nép szorgalma szembetünő, különösen a lótenyésztés körül dicséretet érdemel. Legelője bő. Urbéri telek van $36\,^{23}/_{32}$; ezután beltelek $49\,^1/_8$ hold, szántóföld $1054\,^1/_2$ h., rét 57 h. Lakja 492 ágostai, 486 r. kath., 178 ref., 15 zsidó, s mind a három keresztény felekezetnek helyben van papja és temploma. Birja gr. Eszterházy Miklós.

Szend, puszta, Somogy vármegyében. Sokaké. Ut. p. Kaposvár.

Alsó-Send, magyar falu, Abauj vmegyében, közel a Hernádhoz: 39 r., 5 g. kath., 15 evang., 230 ref., 12 zsidó lak. Ref. szentegyház. Szép kastély. F. u. Kandó nemzetség. Ut. post. Forró.

Felső-Szend, magyar f., Abauj vmegyében, 73 r. 42 gör. kath., 40 evang., 60 ref., 13 zsidó lak. Mind a két Szend határa igen termékeny, s boruk is jó van. F. u. Turánszky. Ut. post. Forró.

Szendehely, Szenda, német falu, Nógrád vmegyében, Váczhoz 1 órányira, dombon, 509 r. kath. lak., egy kisded templommal és korcsmával. Határa 1470 hold mellyből beltelek $21\,^6/_{12}$ h., szántóföld $516\,^3/$ h., rét $79\,^9/$ h., szőlőhegy $60\,^4/$ h., erdő 703 hold, legelő $89\,^2/$ h. És ez az erdőn kivül mind urbériség. A földek parton fekűvén, vizmosások által rongáltatnak; burgonya is csak ritka évben sikerül jól; a szőlőhegy azonban jó. A helység alatt egy árok kanyarodik, melly esőzések alkalmával a hegyekről letóduló vizet mind magába foglalja. A falun keresztül megy a váczi országut, s előtte áll a Nagyszál hegye, melly füvészeknek is igen érdekes, e mellett mészkövekkel bővelkedik, mellyekből jó meszet égetnek. Birtokosa a váczi püspök.

Szendrő, magyar m. v. Borsod vmegyében, a Boldva kies völgyében, közel a folyamhoz, egy fölötte északra emelkedő hegy alatt, körül hegyes vidéken; Miskolcztól északra. Edelényen keresztül $2\,^4/_{16}$ állomásra, Határkiterjedése, a hozzá csatolt Garadna, Szent-Miklós, Ivánka, Kazincz és Csehi pusztákkal együtt 10938 hold, szomszédai Galvács, Abód, a garadnai részen Szendrő-Lád, puszta Kazincz felől Nyárád, Kelecsény, továbbá Szuhogy, Alsó-Telekes s végre Csehi puszta felett Szalonna helységek. A nevezett határ kiterjedésből belsőség 236, szántóföld 3257, rét s legelő 2596, szőlő 206, erdő 4443, használaton kivüli 200 hold; ebből $12\,^{18}/_{32}$ telek felszabadult urbériség. A föld urbéri osztályzat szerint a harmadik osztályba tartozik ugyan, de midőn a Boldva által nem rongáltatik meglehetős termékenységü; szőlője középszerü borral fizet, erdeje makkal bővelkedik. Lakóház van 305, lakos 2135 ezek közül 1318 rom. kath., 30 g. kath., 559 ref., 27 evang., 201 zsidó. A r. kath. és reformatusoknak helyben van anyaegyházuk, amazokéhoz Abód, Galvács, Meszes, Szalonna Vány, és Csehi, Ivánka, Királykút

fiókegyházak is tartozván; zsidók is birnak synagógát. Ékesiti a várost gróf Csáky várkastélya, melly a régi vár omladékain épült. A város alatt elfolyó Boldva 2 vizi malmot hajt. Birtokosok itt gr. Csáky Zsigmond, gróf Csáky Jánosné és Istvánné, s Gencsy József, ezenkivül a határ egy részében peralku utján 75 nemes család. A határhoz kapcsolt puszták birtokosai gr. Csáky családon kivül következők u. m. Csehi pusztáé Vattay, Fodor, Pásztor, Garadnáé, Papp, Okolicsányi, Széky, Puky, Sz.-Miklósé Fáy Barrabásné és Berzeviczy Lajos urak.

Vég-Szendrö vára hajdan a török ellen nevezetes erősség volt, erős kőbástyákkal, őrtornyokkal, sánczokkal ellátva. Hogy ki épitette, a régi történetek homályában fekszik; megerősitette Bebek György, ki azon időben Kassától fogva több várak birtokosa volt. Erről Bcél Mátyás Istvánfy után következőleg ir. „Is vero (Georgius Bebek) quum a Solimanno ardentissimis precibus Johannis Sigismondi Transylvani, anno sexagesimo et quinto, post millesimum et sexcentesimum, liberaretur, gratum ei se praestiturus, contempto Caesare, summum copiarum transylvanicarum imperium amplexus est, junctisque sibi Turcis et Tartaris, continuis itineribus has is partes ditionem suam repetiturus properavit. Id ubi Svendius (Svendi) intellexit, adventum Bebeci antevertendum esse ratus, quamvis uxor ejus Sophia Báthori caesaris partes tueri videbatur, tamen huic parum fidens, Senderonem cum ipsa in aliam arcem munitissimam Szadvariam profecta esset, immissis militibus, qui in subjecto oppido, stipendiis caesareis alebantur, liberumque videbant, in eam adgressum, occupavit, ejectisque foeminae custodibus, militem caesareum imposuit (Istvánfy Lib. XXII. f. 284). Ez idő után egy sorsa volt e várnak Ónod, Diósgyőr, Putnok s a t. szomszéd várakkal, volt Bocskai, Bethlen, Rákóczy birtokában, mig nem Rákóczy Ferencz alatt egészen elpusztittatott. A városban látszanak még egy zárda maradványai is, mellyet 1660. Wesselényi Ferencz épittetett.

Alsó-Szénégető, Unter-Kohlstetten, német falu, Vas vmegyében, 254 kath. lak F u hg Eszterházy. Ut. p. Kőszeg.

Felső-Szénégető, német falu, Vas vmegyében, Lékához 1 órányira, 214 kath. lak., paroch. szentegyházzal, erdős sovány határral. F. u h. Eszterházy. Ut. p. Kőszeg.

Szengető, puszta, Sáros vmegyében, A. Sebes fiókja : 84 kath., 6 zsidó lak.

Szenicz, lásd Szénásfalu

Szenicze, tót falu, Zólyom v.-megyében, partoldalon, a szeleczi patak mellett, ut. p. Beszterczebánya. Van 141 evang., 41 kath. lak., 6 egész urb. telke. Majorság nincs. Földje homokos és jó mivelés mellett mindent megterem. Birja Radvánszky Antal.

Szenna, hajdan Szcjna, most tót falu, Nógrád vmegyében, régenten mezőváros volt, 10 kathol., 364 evang. lak. Evang. anyatemplom. Határa kősziklás, hegyes, erdős, sok hüvelyes veteményt (ázalék) termeszt. F.u. gr. Zichy, b. Balassa. Ut. p. Gács.

Szenna, tót-orosz-magyar falu, Ungh vármegyében, Nagy-Mihályhoz délre 2½ mfldnyire, 580 r., 238 g. kath., 2 evang., 3 ref., 22 zsidó lak., romai kath. paroch. templommal, b. Vécseynek kastélyával, termékeny földekkel, erdővel, vizimalommal. F. u. b. Vécsey.

Szenna, magyar falu, Somogy vmegyében, közel a Kaposhoz: 63 kath., 1 024 ref., 10 zsidó lak. Ref. anyaekklézsia. Gazdag határ. Szölő-

hegy. Erdő. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Szigetvár.

Szenográd, tót falu, Honth v.-megyében, Zólyom vmegye szélén, 1131 kath., 4 evang. lak. Kath. paroch. templom. Határa nagy kiterjedésü, de hegyes, kősziklás. Erdeje roppant. Legelője elég, s rajta sok juh legel. Van egy vendégfogadója és több vizimalma. F. u. a bozóki uradalom. Ut. p. Selmecz.

Szent-Adorján, magyar falu, Zala vmegyében, 174 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Sz. Ágota, vám és korcsma, Szabolcs vmegyében, a pesti utban, közel P. Ladányhoz, 5 kath. lak. F. u. Debreczen városa.

Szent-Ágota, puszta, Székes-Fejér vgyében, Sár-Keresztúrhoz fél mfld, 444 kath., 183 ref., 10 evang., 4 zsidó lak., kath. fiók-egyházzal. Sok urasági épület. Nagy és termékeny róna határ; nevezetes birkatenyésztés. F. u. a tudományi alapitvány. Ut. p. Fejérvár.

Szent-András, (St. Andrä), német falu, Moson vármegyében, 1 mfld a Hansághoz, 792 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Határa második osztálybeli, s van 91⁴/ egész jobbágytelke, 78 teȷkes gazdája, 343⁴/ hold első, 836 hold második, 1265 h. harmadik, 264 h. negyedik osztálybeli szántóföldje, 148 embervágó rétje, sok káposztája. Széksószedés. Szénaszállitás. Sok vizimadár. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. p. Moson.

Szent-András, magyar falu, Zala vmegyében, 184 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Szent-András, magyar falu, Zala vmegyében, 322 kath., 8 zsidó lak. F. u. többen.

Szent-András, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz 1 órányira, szép rónaságon, 450 g. kath. oláh lak., kik a magyar nyelvet is jól beszélik. Paroch. templom. Határa 1066 hold, mellyből szántóföld 577, rét 225, erdő 180 hold; urbériség 802, majorság 84, közös legelő 180 hold. Földe porhanyós fekete s mindent jól terem; lakosai ügyes marhakereskedők. Határában folyik a S e b e s - K ö r ö s és a P e c z e, melly utóbbikon a váradi kis-prépostnak 1000 köböl gabonát jövedelmező malma van. Birják $^1/_2$ részben a váradi deák káptalan kis-prépostja, $^1/_2$ részben gr. Frimont Albert és Servánszky Ferencz.

Szent-András, német-oláh mv., Temes vmegyében, Temesvárhoz éjszakra $1^1/_2$ órányira, 1381 r. kath., 648 n. e. óhitü, 13 zsidó lak., kath. és óhitü anyatemplomokkal. Van itt 117 egész, 99 fél és 10 negyedtelkes, 96 zsellér, 40 lakó, 38 mesterember, 3 boltos. Urbéri szántóföld 4056 hold, belső telek 275 h., kaszálló 1128 h., legelő 559 h., szorgalmi föld 61 h., gyümölcsös 59 h., szőlő 101 h. Majorsági szántó 76 h., kaszálló 32 h., 1189 h. rét, 414 h. legelő, szerződési zsellérföld 18 h., téglavető 4 h., a megye epreskertje 6 hold. Földe első osztálybeli gazdag termékenységü, s azért főleg csak tiszta buzával vettetik; ökröt felette keveset, csak lovakat, és az oláhok juhokat tartanak. Vize a Beregszó patak, melly 2 malmot hajt. Országos vásárt nem tart, hanem hetivásárokat kedden. Birja a kir. kincstár, s itt van a tiszttartóság székhelye.

Szent-András, magyar falu, Sopron vmegyében, a Rábaközön, közel Veszprém vmegyéhez, ut. p. Pápa 2 mfld. Lakja 150 r. kath., 500 evang., 15 zsidó. Evang. anyaegyház. Határa róna és lapályos, mindazáltal termékeny. Van 1400 hold szántóföldе, 500 h. rétje, melly árvizek által szenved, 230 h. legelője, 36 h. kertje, 200 hold erdeje, melly tölgy- és szilfákból áll. Fő termesztménye a buza, aztán rozs,

árpa, zab, kukoricza, burgonya. Lovai jelesek; juhokat a lakosok nem tartanak, csak az uraság 1800 darabot. Urbériség: 39½ telek. E helység születéshelye a sok érdemet szerzett buzgó magyar literator Kiss Jánosnak, a dunántuli evang. egyházkerület superintendensének. Birja a falut gr. Batthyáni László.

Szent-András, (Svaty Andreas), tót falu, Liptó vmegyében, 72 kath., 229 evang. lak., kath. paroch. templom. Ez a környék Benedekfalváig Philiszteusok völgyének neveztetik. F. u. Andreánszky család. Ut. p. Rosenberg.

Szent-András, tót falu, Zólyom vmegyében, a Garan folyó mellett, ut. p. Beszterczebánya. Határa felmérve nincs, de van mintegy 175 h. szántóföldje; 160 h. rétje, 3432 h. erdeje, kihasitott legelője nincsen; sz. János nap után marhájokat a havasokra hajtják a lakosok, s ott juhaikat legeltetik, miért az uradalomnak 11 pft. haszonbért fizetnek. Urbériség 18 telek; majorsági föld nincsen. Földe agyagos, kavicsos és terméketlen, vizmosások által is rongáltatik, főleg zab termesztetik. Lakja 750 kathol., kik jobbára házaló kereskedők, s azért magyarul is beszélnek. A Szobotnicza patak itt ömlik a Garanba, s e patakon fát szokott usztatni a kamara. Van kath. paroch. temploma s kényelmes vendégfogadója. Birja a k. kamara.

Szent-András, magyar falu, Békés vmegyében, az egyesült Körös mellett, melly ezen helységet félhold formára keletről délre, és éjszakra két egyenlő ágakra szakadva körülfolyja, Szarvashoz nyugotra ½, Pesthez 16, Gyulához 7 mfldnyi távolságra, 2880 r. kath., 1127 ref., 15 evang., 130 zsidó lak. Igen régi helység, mert 1550-ben már Oláh Miklós említi Hungáriájában, 1561-ben a királyi conscriptio szerint volt benne 45 pórta, s birtokosai voltak Glesán Miklós, Paksi Kristóf és Lajos, Ujlaki Sebestyén. Elpusztulván ez is a 17-ik század végén, 1719-ben kezdték ujra megülni nehány Kabáról, Bihar vmegyéből, ide költözött reformatus lakosok. Ugyan ekkor kathol. és evang. tótok is szállongtak ide, de későbben ez utóbbiak Tót-Komlóst ülték meg, a katholikusok pedig egészen elmagyarosodtak. A helység rendetlenül van épülve, utczái szűkek, házai szerteszéljel és szegény készületüek. Nevezetesebb épületek benne a kath. és ref. templomok, paroch. ház, a b. Rudnyánszky, sz. györgyi Horváth, Szakál, Cseh Ferencz földesurak szép házai, mellettök lévő csinos és hasznos kertekkel. Sz. András határának mennyiségét mutatja az itt következő leirás, melly az 1774. 16. aug. történt, s 1775-ben felsőbb helyt helyben hagyott kimérés szerint történt; egy urbéri teleknek belső járandóságát 2 holdjával, külső járandóságait 58 holddal számlálván, a régi urbárium első pontja szerint: 79⅜ urbéri sessiók intra- s extravillanuma tesz 3554 hold 750 □ öl, jó és hasznos, 1200 hold 550 □ öl szíkes és vizenyős, összesen 4755 hold. Házas zsellérek intravillanuma tesz: 11 h. 248 □ öl, jó és hasznos 20 h., szíkes és vizes összesen 31 h. 248 öl. Uradalmi allodium tesz: 360 h. 4 öl jó és hasz., urbarialis kenderföldek tesz: 60 h. 426 □ öl. Közönséges és szabad fundusok: 453 h. 1253 □ öl jó és hasz., 13 h. 83 □ öl szíkes és vizes, összesen 467 h. 36 □ öl. Közönséges legelő: 4530 h. 254 □ öl jó és hasz. Ehez tartozó laposok: 998 h. 958 □ öl szikes és vizes. Körös vize mellett lévő és legelőhöz tartozó zugok: 712 h. 425 □ öl szikes és vizes. Vizállás s fertők: 332 h. 625 □ öl szíkes és vizes. A Körös vize foglal el: 312 h. 236 □ öl. Országutak: 152 h. 418 □

öl jó és hasznos. Összesen: 9122 h. 153 □ öl jó és hasznos, 3608 h. 1257 □ öl szik. és vizes; mindössze: 12,730 h. 1410 □ öl.

A legelőből későbben curiáknak kiszakíttatott 84 hold, nemkülönben 1814-ben uj szőlőknek 414 hold 563 □ öl, és igy maradt 4031 hold (1600 □ ölével számitván), 991 □ öl legelő. A helység tart 1600 darab szarvasmarhát, 1000 lovat, 8000 juhot és birkát, 600 sertést, de nem mind tulajdon legelőjén, hanem haszonbérbe is szokott venni. A föld tulajdonságára nézve fekete porhanyos agyag, melly minden trágyázás, ugar nélkül is bőven terem csupán egy felturásra, (mert csak egyszer szántanak, s akkor is rosszul). A buza különösen aczélos, sikeres, s azért a pesti zsemlyesütőktől nagyon becsültetik. Bora kedves izű; szőlőskertjeikben sok megygy, cseresznye, alma, szilva terem, de fanemesitéssel nem sokat bajlódnak. A Körösben rákot sokat fognak, de halat kevesebbet. Czéhbeli s nem czéhbeli mesterembereket 60-on felül számlál. Fában nagy szükséget érez. Földesurai a helységnek néhai Paksy Miklós örökösei, u. m. sz. györgyi Horváth, b. Rudnyánszky, b. Mondbach, Rosty, Cseh, Kürty, Szakál, Csabai, Tótváradjai, Kornis, Daróczy s m. számosan.

Szent-András, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, Tornához délre 2 mfldnyire: 542 kath., 125 ref. lak., kath. paroch. templommal. Földe, rétje jó; legelője elég; tölgyes erdő. Lakosai meszet és szenet égetnek. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Rosnyó.

Szent-András, (Svati Ondrey), tót falu, Szepes vmegyében, ut. p. Horkához közel a liptói postautban, 146 kath., 3 evang. lakossal s jó savanyuviz-forrással. Alkotó részei: szén-savany-szesz, elszáló vasvitriol, ércz-mész (ochra), elemésztő föld, keserűsó, bányász alkali. Használ a felesleges csipős nedvtől származott bajokban, s a gyengeségi nyavalyákban. F. u. Szentandrásy, Mercz, Szmrecsányi, Sváb, Hatbafny s m.

Szent-András, magyar falu, Abauj vmegyében, a Hernád völgyében, 98 kath., 412 ref, 51 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Első osztálybeli határ. Dohánytermesztés. F. u. többen. Ut. p. Forró.

Szent-András, puszta, szabad Jász és Kun kerületekben, Árokszálláshoz tartozik, melly a Tarnán túl 2 mfldnyi távolságra van, Heves és Csász szomszédságában. Nagy részt homokos lévén, csak legelőnek használtatik, egy része tanyákra osztatott.

Szent-Anna (Ó), oláh mváros, Arad vmegyében, Aradhoz éjszakra 3 órányira, 302 kath., 2566 n. e. óh., 19 zsidó lak., óhitü anyatemplommal.

Szent-Anna (Új), magy.-ném. mv., Arad vgyében, az előbbeni város szomszédságában, 3852 kath., 283 n. e. óhitü, 4 evang., 7 ref., 22 zsidó lak., kath. paroch. templommal Határa róna és szerfelett termékeny; szőlőskertjei vannak; dohányt termeszt. Örökös földesura a gr. Fekete nemzetség, magvaszakadtával a kamara.

Szent-Anna, (Svata Anna), tót falu, Liptó vmegyében, 64 kath., 268 evang. lak. Földe sovány; erdeje derék; sok sört, pálinkát főz; lakosai pedig sok fakészületeket s hegedűket csinálnak. F. u. Allemann s más család.

Szent-Antal, magyar falu, Poson vármegyében: 72 kath., 6 zsidó lak. Somorjához ½ óra, a szerdahelyi országutban. Diszére szolgál a gr. Apponyi kastélya s szép angolkertje. Láthatni itt még egy franciskanus monostort és templomot, melly egyszersmind paroch. Ezen templom mellett van ismét egy elhagyatott igen régi de kicsiny szentegyház. Vendégfogadó.

Szent-Antal, tót mv., Honth vmegyében, Selmeczhez délre 1 m.-fldnyire, 1459 kath., 2 evang. lakos. Ékesíti az uraság hegyoldalban épült nagy és pompás kastélya, vadaskertje, s a kath. paroch. templom. Határa hegyes; földjei inkább csak tavaszit teremnek; fenyves, bikkes erdeje igen szép; gyümölcse sok. F. u. h. Coburg.

Szent-Antalfa, magyar falu, Zala vmegyében, 144 kath., 219 ev., 298 ref., 32 zsidó lak., ref. és evang. anya-, kath. fiók-szentegyházzal. Határa felette kicsiny, s az is szölöhegyekkel van beültetve; nem is élhetne el, ha 2 pusztája nem volna, u. m. Barczaföldje, mellynek földe a kötöl alig látszik, és Bárczfa, mellyet bizonyos családok nádori adomány mellett birnak. Bora felette kemény és tartós. Hajdan a szent-antalfaiaknak különös kiváltságuk volt, mint királyi farkas-vadászoknak. F. u. nemesek. Tapolczához 1 óra.

Szent-Balás, magyar falu, Somogy vmegyében, 320 kath., 6 zsidó lak. Kath. anyaszentegyház. Szölöhegy. Erdö. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Kaposvár.

Szent-Balázs, magyar falu, Zala vmegyében, 711 kath., 4 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. Inkey János, Skublics. Ut. p. Hahót.

Szentbék, falu. Somogy vmegyében, lásd Szent-Benedek.

Szent-Benedek v. Szentbék, magyar falu, Somogy vmegyében, 20 kath., 163 ref. lak., kath. és ref. paroch. szentegyházakkal. Határa termékeny; erdeje, rétje, legelöje elég. F. u. a kaposföi prépost. Ut. p. Kaposvár. Van itt majorsági kaszálló 38 3/8 hold, szántóföld 67 6/8 h, legelö, s urasági és dézmás szölök 379 3/8 hold.

Szent-Benedek, vindus falu, Vas vmegyében, 32 kath. lak. Kath. paroch. szentegyház. E helység környékén legjobb borok teremnek az egész tótságban. De híres e hely még mindszentnapi vásárjáról is. Ekkor szabják meg az uj bor, és szilva-pálinka árát az egész Vandaliára nézve: a mint ekkor itt kél, ugy jobbára tovább is megmarad. — F. u. Niczky, Tóth, Geiger s mások. Ut. p. Radkersburg.

Szent-Benedek, magy. falu, Pest és Solt egyesült megyében, az ugynevezett Sárközön, Kalocsa határával szomszédos, 847 reform., 411 kath., 8 zsidó lak., ref. és kath. anyaegyházakkal. Határa 2330 hold, mellyből szántóföld 950 h., rét 635 h., veteményes kert 60 h., erdö 20 h., közös legelö 400 h., uradalmi szántóföld 40 h., rét 25 h., erdö 200 hold. Egész földe róna, söt lapály annyira, hogy a lakosok a helységtöl mintegy 200 öl távolságra fekvö Duna kiöntései ellen 1 1/2 öl magas dombocskákon kénytelenek sövényházaikat késziteni, s néha még innen is kiszoríttatnak, mint a közmondás tartja, „Uszód úszik, Benedek bukik". Egyébiránt az összes kaszálló, legelö és fél szántóföld illetöség a helység közelében, fél szántóföldi illetöség pedig a helységtöl 2 mfld távolságra fekszik. Minösége termékeny fekete agyag, melly mindent böven terem, ha árviz nem bántja, azonban a zöldség-termesztés nagyban és kereskedésre üzetik. Szénája sok de sásas. A Dunán át Tolna vmegyébe révje van Biskó nevü; továbbá a határ bövelkedik mocsárokkal, s különösen a falu alatt elterjedö Pecze tó igen ártalmas a közegészségre. Birja a falut a kalocsai káptalan. Ut. postája Paks.

Szent-Benedek, puszta, Békés vmegyében, Gyula környékén.

Szent-Benedek, tót mv., Bars vmegyében, a Garan jobb partján, egy szük völgyben, Lévától éjszakra 2 1/2 mfldnyire. Lakja 1128 kath Dí-

szére szolgál a góth izlésre épült igen régi 2 tornyu kath. paroch. templom, mellyben tartatik a hiteles levéltár, (minthogy ezen hely locus credibilis); alatta pedig szemlélhetni azon sírboltot, hol a nagy érdemü Koháry nemzetség több tagjai, s ezek közt a halhatatlan Koháry István gr. Honth vmegyei főispán holt tetemei nyugosznak. Ez köztudomás szerint a híres 1664-ki törökökkel történt lévai ütközetben esett el. Határa a városnak hegyes; földjei középszerüek; szőlőhegye tágas és jó bort terem; erdeje elég. F. u. 1565-től fogva az esztergomi káptalan a hozzá tartozó uradalommal együtt; — ezelőtt a Benediktinusoké volt, kiknek I. Geyza 1085-ben itt gazdag apáturságot alapitván, monostort is építtetett. A mostani várformára épült kastélyt egy fő káptalanbeli tag, s az uraság tisztjei lakják.

Szent-Bén-Kálla, (Fanum Sancti Benedicti), magyar falu, Zala vmegyében, 642 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Szántóföldje kevés de jó; legnagyobb kincse fejér borában áll, melly felette édes, kellemes, a mellett erős és szeszes. Azon hegyet, hol e jó bor terem, Töltésnek hivják, s egy magasabb hegy ormozatja alatt kezdődik, melly oromnak kopasz, kenyérszinü nagy lapos kövekből álló sziklái messziről ugy látszanak, mint az egymásra tételett kenyerek. Van itt egy régi monostor-omladék is. F. u. gr. Eszterházy család, s a veszprémi püspök. Tapolczához 1 óra.

Szent-Biborcz, vindus falu, Vas vármegyében, a mura-szombati uradalomban, 42 kath., 190 evangel. lak. Ut. p. Radkersburg.

Szent-Borbás, shokacz falu, Somogy vmegyében, 179 kath. lak. F. u. a szent-jakabi apátság. Ut. post. Szigetvár.

Szent-Demeter, puszta, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, Hubó fil. 5 r. f. lak.

Szent-Dienes, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, ut. p. Szent-Lőrincz. Határa 2086 hold, urbéri szántóföld 1056 h., rét 524 h., közös legelő 506 hold. A föld minősége jó. Lakja 754 kath., 5 zsidó; csinos paroch. templom. Eszterházy h. birja.

Szent-Dienes, puszta, Bihar vmegyében, lásd Berettyó-Sz.-Márton.

Szent-Domján, puszta, Baranya vmegyében, Bükösdhöz $^1/_2$ órányira. Kiterjedése $1373^6/_8$ hold, ebből a pusztán lakó kis házasok beltelke $8^2/_8$ h., szőlőjök $41^6/_8$ h., urasági beltelek $3^6/_8$ h., szántóföld $110^2/_8$ h., rét $9^6/_8$ h., erdő 1200 hold. Lakja 23 kath. magyar. Birja a pécsi káptalan.

Szent-Domonkos, magyar falu, Heves vmegyében, Pétervásárhoz észak-keletre $1^1/_2$ órányira, 492 kath., 6 zsidó lak., erdős, hegyes határral. F. u. gr. Károlyi György, Greskovics Ignácz. Ut. p. Eger.

Szent-Elek, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz 1 mfld, dombon, 450 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 90, rét 108, majorsági erdő, melly legelő is, 360 hold. Van egy pataka, és sovány agyagos földe. Birja a váradi deák káptalan.

Szent-Elek, (Stegerbach), horvát mv., Vas vmegyében, $^1/_2$ órányira a stájer széléktől, 1959 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Nagy de sovány szőlőhegy, melly savanyu borral fizet. Szép erdő. Lakosai igen erős és magas emberek, híres szekeresek, s szekerezni Gréczbe és Pestre járnak. F. u. h. Batthyáni. Ut. p. Fürstenfeld.

Szent-Endre, szabadalmas város, Pest-Pilis vmegyében, Budához 2 mfldnyire, 3600 lak., kiknek $^2/_3$ rom. kath., kevés reform., evang. és zsidó, $^1/_3$ része n. e. óhitü. Nyelvre nézve németek, ráczok, magyarok. Hajdan

nevezetesebb város volt, mit számos szentegyházai (1 kath., 6 óhitü templom) bizonyitnak. Most nehány csinos házain kivül van vendégfogadója, gyógyszertára, révje a Dunán, több boltja és malma a Dunán. Szántóföldje kevés, de mindent jól megterem, különösen a kukoriczát; erdeje nagy; de fő kincse szőlőhegyében áll, melly 2550 holdra terjed. Földe ennek nagyobb részint kösziklás, nehéz mivelésü, de híres vörös bort terem, azonban fejért is termesztenek. A város az ó-budai koronai uradalomhoz tartozik; de szabad adás-vevési joggal már régen él.

Szent-Enyed, puszta, Somogy vgyében. F. u. gr. Batthyáni Gusztáv. Ut. p. Kaposvár.

Szent-Erzsébet, magy. falu, Baranya vmegyében, két hegy közt, ut. p. Szent-Lőrincz. Határa $1849^{5}/_{8}$ hold, majorsági birtok $835^{5}/_{8}$ h. erdő, urbéri szántó $539^{6}/_{8}$ h., rét $212^{2}/_{8}$ h., szőlő 177 h., legelő $85^{3}/_{8}$ hold. Földe igen silány. Lakja 141 reform.. saját templommal. Birja Eszterházy hg.

Szent-Erzsébet, magyar falu, Heves vmegyében, Sz. Domokoshoz $^{1}/_{2}$ mfld, 908 kath. lak. Kath. paroch. templom. Sok erdő; szép szarvasmarha-tenyésztés. F. u. Utasy, Menyhért, Zay, Kovács, Plathy, Ónody, Gellény, Sziláк. Ut. p. Eger.

Szent-Erzsébet, magyar falu, Zala vmegyében, 93 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Szent-Erzsébet (Alsó), magy. falu, Zala vmegyében, 416 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szent-Erzsébet (Felső), magyar falu, Zala vmegyében, 16 kath., 141 ref. lak. F. u. többen. Ut. p. A. Lendva.

Szent-Gál, népes magyar helység, Veszprém vármegyében, a Bakonyban, 452 kath., 41 evang., 2714 ref. lak., kath. és ref. anyaszentegyházakkal. Szántóföldjéből két nyomas síkon fekszik, a többi hegyen, völgyön. Erdeje roppant, s benne nagy vadak is tanyáznak; azonban e szép erdő irtogatás és tömérdek favágás által, mind a mellett hogy zár alá vétetett, fogy és ritkul. Legelője a Bakonyban elég, de rétje kevés. Számos őrlő- és deszkametsző-malmokkal bir. Hajdan a szent-gáliak királyi vadászok voltak, s e czímmel éltek, azonban ma is szép szabadságokkal birnak, nevezetesen helybeli nemességgel (territorialis nobilitás), s innen magyarázhatni meg a házak szörnyű népességét. Egyébiránt mind a mai napig megmaradt azon szokás, hogy évenkint a királyi udvarnak különféle nagy vadakat visznek, hódoló kötelességök jeléül. Ut. p. Veszprém.

Szent-Gál, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, ut. p. Sz.-Lőrincz. Határa 1588 hold, mellyből urbéri szántóföld 766 h., rét 444 h., közös legelő 362 hold. A helybeli kath. lelkész bir 16 hold földet. Földe jó és mindent megterem. Lakja 689 kath., 8 ref., 9 zsidó. Paroch. templom. Birja gr. Batthyáni Gusztáv.

Szent-Gothárd, német mv., Vas vmegyében, a Rába jobb partján, Szombathelytől 6, a stájer szélektől 2 órányi távolságra, igen gyönyörű vidéken. Számlál 790 kath., 10 evang. lakost, kik többnyire mesteremberek és kereskedők. Van itt egy nagy vendégfogadó, gyógyszertár, csinos városház, válogatott uraságі tehenészet. Hétfőn tartott hetivására felette népes, főkép gabonára, sertésre és marhára nézve; ezenkivül tart még 8 országos vásárt.

Híres e város gazdag apátságáról, mellyet III. Béla a zirczivel együtt 1183-ban a cisterciták számára alapitott, s melly alapitásától kezdve mindig nevezetes és független vala. Azonban a mohácsi ütközet után lassan

lassan elpusztulván, jószágait is 200 esztendőnél tovább hol világi, hol egyházi urak birták, miglen 1734-ben III. Károly ezeket a szerzetnek viszszaadván, egyszersmind Ausztriában lévő szentkereszti apátsággal összekötötte. A szerzet temploma igen szép, belseje 12 corinthiai oszlopon nyugszik, a nagy oltárt óriási márványzott oszlopok mellékezik, s magas menyezetének pompás festése, kivált a sz.-gothárdi ütközet rajza valóban nézésre méltó. Az emeletes kolostornak csak egy négyszögü szárnya van kiépitve, s nevezetes benne a 3000 darabból álló könyvtár, és az apát lakásában szemlélhető történeti képek Dorfmeistertől. A kolostor mellett pedig láthatni egy veteményes, és egy mulató kertet, gyönyörü árnyékos séta-helyekkel. Ezen apátsághoz tartozik a sz.-gothárdi uradalom, melly magából a városból, és 29 helységből áll, s mind szelid égaljára, mind nagy termékenységére, mind felséges vidékére nézve honunkban a legszebbek közé tartozik. Terem igen sikeres buzát, sok kukoriczát, rozsot, burgonyát, dohányt, hajdinát. Rétjei a Rába és Lapincs mellékein buja növésüek, s még ezen kivül a lóhere-, bükkönytermesztés divatban lévén, az állattenyésztés szépen virágzik. Erdeje bőséges. Szőlőhegyei nagy kiterjedésüek, s kedves asztali bort szolgáltatnak. Legjobb a várhegyen termett (Schlössel), a nagyfalvai határban, azután az ercsényi, badafalvai, krisztyáni, s a t. Végre azon széles völgy, mellyet a Rába Stájerországból bejöttében képez, hazánknak legbájolóbb vidékeivel vetélkedik. Balra a szép szőlőhegyeket, mosolygó réteket, kövér buzatermő földeket, csinos falukat, s azoknak hegyen fekvő tornyos templomait; jobbra pedig a komor fenyves erdőket, s formáikat mindduntalan változtató hegysorokat, lehetlen belső öröm s elragadtatás nélkül szemlélni.

A szent-gothárdi ütközet, mellyben Montecuculi a törököket 1664-ben egészen tönkre zúzta, az ide közel fekvő nagyfalvai határban ment véghez.

Szent-Grót (Német-), (Gerisdorf), német falu, Vas vgyében, igen erdős és hegyes vidéken, 879 kath. lak., paroch. szentegyházzal, szép erdővel. F. u. a német-ujvári uradalom. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szent-Grót, magyar mv., Zala vmegyében, a Szala vize mellett, 1371 kath., 97 evang., 400 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal, synagógával, urasági kastélylyal és kerttel. Határa elég tágas; sok bort termeszt. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Egerszeg.

Szent-György, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Bicskéhez ½ óra, 45 kath. lak. Szőlőhegygyel, erdővel, kövér földekkel. F. u. József, cs. k. főherczeg örök.

Szent-György, puszta, Somogy vármegyében, 60 kath., 4 ref. lak. Ut. p. Kaposvár.

Szent-György (Tót-), magyar falu, Somogy vmegyében, 483 ref. lak., ref. anyaekklézsiával, vizimalmokkal, jó marhatartással. F. u. gr. Széchenyi Lajos. Ut. p. Babócsa.

Szent-György (Duna-), magyar mv., Tolna vmegyében, közel a Dunához, 43 kath., 1700 ref., 6 zsidó lak., ref. paroch. szentegyházzal. Határa nagy de homokos. Vörös és fejér bora dicsértetik. F. u. közbirtokosok. Ut. p. Földvár.

Szent-György, magyar m. v. Vas vmegyében, a Répcze mellett, 265 kath., 27 ágostai, 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Szép kastély és kert, Határa termékeny; rétjei különösen jók; bort is termeszt. F. u. Horváth János cs. kir. kamarás örökösei. Ut. p. Kőszeg.

Szent-György (Mező), magyar falu, Veszprém vmegyében, Fejér v.-megye szélén, 282 kath., 851 ref., 38 zsidó lak., ref. anyaekklézsiával, termékeny homokos határral, bortermesztéssel. F. u. a Kenesey örökösök, Szücs, Matkovics, Katona s m. t. Ut. p. Lepsény.

Szent-György, puszta, Szabolcs vármegyében, Böszörményhez délre, Zelemérrel határos. F. u. Hajdú Böszörmény városa, Elek, Erős, Vay, Némethy, Orosz, Rózsa, stb.

Szent-György (Bur-), tót f., Poson vármegyében, Sz. Jánoshoz 1 órányira: 2967 kath., 208 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Határa róna homokos; nagy erdeje vadakkal bövölködő; legelője elég; négy vizimalma, s az uraságnak egy majorsága van. F. u. gr. Batthyáni Jánosné.

Szent-György, német-magy. falu, Baranya vmegyében, erdős hegyek közt, Pécshez 4 óra, 403 kath. lak. Határa agyagos, s 937 holdat foglal el, mellyből urbéri beltelek 53 h., szántóföld 477 h., rét 105 h., legelő 50 h., szőlő 40 hold; majorsági beltelek 5 h., szántóföld 110 h., rét 5 h., erdő 92 hold. Birja b. Gervay.

Szent-György, rácz-német f., Torontál vármegyében, Becskerekhez keletre $1\frac{1}{2}$ mfldnyire, 1004 kath., 958 n. e. óhitü lak., kathol. és óhitü templomokkal, szép urasági épületekkel, s egy igen gyönyörü kerttel. $93\frac{2}{8}$ egész jobbágytelket számlál. F. u. ittebei Kiss Miklós.

Szent-György, puszta, Pest-Solt vmegyében, lásd T a s s leirását.

Szent-György, puszta, Komárom-, most Esztergom vmegyében, Bánhida, Szőlős Tata, N. Tagyos és Patár közt. Határa 3500 hold. Van uradalmi majorja, szép rétsége. Szántóföldjei $\frac{1}{4}$ homokosak, a többi fekete és igen jó termő; a gazdaság itt 4 vetőben folytattatik birkatenyésztéssel Birja gr. Eszterházy Miklós.

Szent-György (Tatár-), magy. tót falu, Pest-Pilis vmegyében, ut. p. Örkény $1\frac{1}{2}$ óra, 500 kath. lak. Róna határa homokos és turján; sok marhát, juhot és sertést tenyészt Birja Grasalkovich herczegnő.

Szent-György, (St. Georgen, St. Georgius, Svati Gyur), kőfallal körülkeritett szab. kir. város, Poson vmegyében. Fekszik két kinyuló szőlőtőkékkel beültetett hegyek közt, Posonhoz 2 órányira. Hajdan nagyobb virágjában volt, mert Rudolf és Mátyás kir. alatt Magyarország kincskamarájának neveztetett, sőt Bél Mátyás szerint azon időben több nemes család lakott benne mint Posonban. Azonban a tatárok, kuruczok pusztitásai, a sokszori tüzi veszedelmek, főképen pedig a borkereskedés megcsökkenése miatt igen alászállott. Királyi várossá 1647-ben lett; utczái kövezettek, házai alacsonyak; nevezetesebb épületei a sz. György temploma, melly azon helyen áll, hol a szent-györgyi és bazini grófok sirboltja volt; a piaczon álló piaristák temploma és klastroma, ebben van egy kath. gymnasium, mellyben a piaristák 1824-ben 98 ifjakat tanitottak. Evang. anyaszentegyháza, a város és katonai ispotály, az itt tanyázó lovas ezredeseknek szállása s a t. 1819-ki vármegyei összeirás után találtatott itt: 224 ház, 589 család, 13 tiszt, 217 polgár és mesterember, 17 nemesi szolga, 330 zsellér, összesen 1278 férfi, 1357 asszony, azaz: 2634 lélek. Az 1830-ki egyházi felszámitás szerint pedig laktak benne 1741 kath., 842 evang., 393 zsidók; összesen 2976 lélek. Nyelvökre nézve $\frac{2}{3}$ rész tót, $\frac{1}{3}$ német.

Fő élelmök a lakosoknak a szőlőmivelés, a minthogy fejér asztali borok az egész vmegyében legjobbnak tar-

tatik, sőt aszuszőlőjök is a tokaival sok tekintetben vetélkedhetik. Ismertető jelei ezen aszuszőlő-bornak: a világos arany szín, (a tokainak világos zöld szín), a kövérség, édesség, és egy különös kellemetes zamat, továbbá hogy kifejlésére 3—4 esztendő legalább megkívántatik, s ez alatt mindig törkölyén kell állnia.

A váron kivül nyugotra egy halmon lehet látni a sz.-györgyi régi 2 emeletü várat, melly most pusztán, laktalanul hever. E közt és a város közt terül el Neustift helysége, melly tulajdonképen Sz.-Györgynek külső várossa, s a gr. Pálffy birtokához tartozik. A város jövedelmét szép nagy erdejéből veszi és 5 vizimalmából, s azon kénköves fördőből, melly innen fél órányira keletre egy hosszan elnyuló égerfákkal bővelkedő posványság mellett fekszik.

Szent-György, puszta, Heves vmegyében, Szent-Imréhez tartozik, 8 kath., 7 ref. lak.

Szent-György (Alsó), szabad közönség, szabad Jász és Kun kerületekben, a Zagyva és Tarna vizek összefolyásánál, mellyek áradásai ellen nagy töltést kénytelen tartani. Számlál 4047 kath. lakost. Van derék paroch. temploma, capitalis oskolája s vizimalmai. Határa róna, s egészen fekete földből áll, melly tiszta buzát gazdagon, más veteményt középszerüen terem. Borsa nevü erdeje 240 holdat foglal el. Ut. p. Jászberény.

Szent-György (Felső). szabad közönség, szabad Jász és Kun kerületekben, a Zagyva partján, 2052 kath., 2 evang. lak., paroch. templommal. Határa délre homokos, egyebütt termékeny fekete föld; van nádas rétje, tölgyes erdőcskéje s vizimalma. Kiterjedése, a hozzá tartozó, s töle 16 mfldnyire eső szent-lászlói pusztán kivül 4059 hold, mellyet 340 gazda bir. Emlitést érdemel a határban a Táborhely, hol hajdan a törökök táborozván, itt sok fegyverek ásatnak ki; végre egy sóstó, mellyben sok vizimadár és hal tanyázik, de ha máshonnan hoznak ide halat, az nehány óranegyed alatt eldöglik. Ut. p. Jász-Berény ½ mfld.

Szent-György, tót falu, Sáros vármegyében, Szebenhez keletre 1½ mfld, 72 kath., 11 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. a Péchy nemz.

Szent-György, (Jurszke), tót falu, Szepes vmegyében, Bélához keletre ½ órányira: 158 romai, 147 g. kath., 202 evang. lak.

Szent-György, tót falu, Thuròcz vármegyében, a posoni országutban, 63 kath., 1 evang. lak., termékeny határral. F. u. többen.

Szent-György, magyar falu, Bars vmegyében, a Garan bal partján, 217 kath., 3 evang., 452 ref. lak. Ref. anyatemplom. Legelőjök sok, s a Garan melletti füzesek fát eleget szolgáltatnak. F. u. a primás.

Szent-György-Ábrány, magyar-tót falu, Szabolcs vmegyében, Bihar vmegye szomszédságában, Debreczenhez 2½ mfldnyire, 313 r., 478 g. kath., 13 ref., 8 zsidó lak., r. és g. kath. anyatemplommal. Ékesíti az uraság csinos kastélya, s igen nagy és szép kertje. Határa sárga és fekete homokos; dinnyét, tengerit, burgonyát, rozsot, buzát terem; erdeje derék. F. u. Ábrányi Alajos, ki itt jeles gazdaságot folytat.

Szent-György-Bánok, magyar falu, Zala vmegyében, 836 kath., 14 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szent-Györgymező, lásd Esztergom várost.

Szent-Györgyvár, magyar falu, Zala vmegyében, a Szala vize mellett, 428 kath. lak., paroch. szentegyházzal, igen termékeny határral. F. u. gr. Széchenyi Ist. Ut. p. Egerszeg.

Szent-Györgyvölgye, magyar falu, Zala vmegyében, 118 kath., 10 evang., 900 ref. lak. Kath. és ref. anyatemplomok. F. u. több nemesek. Ut. p. Egerszeg.

Szent-Huberth, franczia falu, Torontál vmegyében, ut. p. Komlóshoz délre 1$^1/_4$ mfldnyire, 976 kath., 44 óhitü, 14 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Határa ennek is első osztálybeli, s 73$^4/_8$ egész jobbágytelket számlál. F. u. gr. Zichy Ferraris Ferencz örök.

Szent-Imre, magyar falu, Külső-Szolnok vmegyében, Derzshez keletre 1 mfld, 7 kath., 1998 reform., 3 evang., 13 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Határa néhol homokos, de igen termékeny; szőlőt mivel, sok juhot tart. F. u. Sréter Mihály örökösei, Okolicsányi, Papszász Ignácz, Fábián, Lőcsey, Kállay Péter, Gacsal. Ut. p. Debreczen.

Szent-Imre, magyar falu, Bihar vármegyében, szőlőhegy déli oldalában, honnan felséges kilátás esik a Berettyó tágas völgyére, Váradhoz 3 mfldnyire, 1200 lak., kik kevés kath. és zsidót kivéve mindnyájan reformatusok, tornyos anyatemplommal. Határa 4015 hold, mellyből urb. belső telek 244 h., szántóföld 1225 h., dézmás és taksás hegyiföld 120 h., kaszálló 524 h., legelő 30 h., dézmás szőlő 970 h., taksás kerti szőlő 102 h., majorsági szőlő 100 h., szántóföld 33, belső telek 6, rét 127 h., erdő (1600 □ ölével) 507 hold, mellyből évenként 4 hold urbéri fáizás fejében a lakosoknak kiadatik; mocsáros hely 30 hold. Földe vörös agyagos és cserföld, megtermi ugyan a tiszta buzát és tengerit is, de jobban kedveli a rozsot. Bora az egész Érmelléken a legjobbak közé tartozik. Gyümölcse szinte sok, különösen cseresznyéje és télfalmái kitünő jóságuak: juhot nem tart, de szarvasmarhái szépek. Rétjei sok és jó szénát teremnének, de az itt elfolyó Berettyó gyakran elönti és semmivé teszi. Birja a váradi deák püspök.

Szent-Imre, (Merecice), tót falu, Sáros vmegyében, Radács fiókja: 292 r., 21 g. kath., 7 zsidó lak. F. u. Szentimrey, Károlyi. Ut. p. Eperjes.

Szent-Imre, kies helyen fekvő puszta, Somogy vmegyében, ut. post. Szigetvár. Határa 908 hold; földe jó s mind buzát, mind rozsot jól terem. Birják Somsich József, Márffy, Igmándy, gr. Festetics Tasziló, Gotthárd urak.

Szent-István, német falu, Baranya vmegyében, 728 kath. lak., s fiók-egyházzal, szép erdővel, termékeny határral. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. p. Baranyavár.

Szent-István, magy. falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól délre 2$^8/_{16}$ állomásra, ut. p. Mező-Kövesd. Róna határa 6833 hold, mellyből beltelek 188, szántó 3444, rét 1301, legelő 1900 hold. Ezekből ismét majorsági szántó 246, rét 42 hold, a legelő közös. Földei fekete agyagos jó minőségüek, fő termékük a rozs; legelője sovány. Lakja 2295 r. kath., paroch. templommal. Határában sok apró tavak s vizállások vannak. Országutban feküdvén, fuvaroznak. Birja az egri káptalan.

Szent-István, magy. falu, Veszprém vmegyében, 12 kath., 421 ref., 8 zsidó lak. Régi ref. temploma helyett uj van épülőben. Földje, rétje sok, legelője is igen jó. F. u. gr. Zichy István. Ut. p. Veszprém.

Szent-István, (Stefánföld), német mv., Torontál vmegyében, N.-Becskerekhez keletre 3$^3/_8$ mfldnyire, 1908 kath., 19 n. e. óhitü, 14 zsidó lak., kathol. anyatemplommal. Határa szerfelett termékeny; lakosai contractualisták, s vagyonos emberek. F. u. a zágrábi káptalan.

Szent-István, magyar és dalmát falu Pest-Solt vmegyében, Bajához csak 412 ölnyi távolságra; a nagy kiterjedéses sárközi örjegség partján, homokdombos tájékon. Lakja 2562 r. kath., és 18 zsidó. Ezek Pandur és Kákony elpusztult helységekből szállíttattak ide, és pedig Pandur 1782-ben, Kákony 1805-ben szállíttatott ide mostani Szent-Istvánba. Van kath. temploma, nagy sörháza, és 3 tisztilaka. Határa 4214½ hold, mellyből három nyomású urb. szántóföld 1590 h., különös kukoriczások 53 h., bab és kender alá 26 h., burgonya alá 26 h., kaszállók 636 h., legelő 1166 h., futó homok 200 h., szőlő 1047 kapa, egy kapára 400□ölet számítva, 349 h., uradalmi föld 168½ hold. Ezenkivül az uradalomnak szép és tágas erdői vannak Pörből, F. Pandur, Cserta és Rezet nevezetek alatt. A föld átaljában homokos, s mivel a szántóföldek távul esnek, nem is könnyen trágyázhatók. Birja a kalocsai érsek.

Szent-István, puszta, Borsod vgyében, Rakaczához tartozik.

Szent-István, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Mendén tul keletre, 130 lak., igen szép szántóföldekkel, s gazdasággal. — Birja Kovács Zsigmond.

Szent-István, tót falu, Sáros vmegyében, a Hernád mellett, Kassához 1 mfd. 392 kath. lak., kath. par. templommal. Sörfözőház. Vizimalom. Nagy erdő. F. u. Kassa város.

Szent-Iván, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Abához fél óra, 214 kath., 83 ref., 7 evang. lak., szép gazdasággal. F. u. gr. Zichy Domokos. Ut. p. Fejérvár.

Szent-Ivány, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Baracskához ¼ óra, 61 kath. lakossal. F. u. többen. Ut. p. Mártonvásár.

Szentivány, magyar és horvát falu, Györ vmegyében, Györtől 1 mfd-nyire, 1578 kath., 1 ref., 7 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Nagy kiterjedésü határa homokos. Legelője sok. F. a szentmártoni főapát.

Szentiván, puszta, Somogy v.-gyében, Ladnál.

Alsó-Szent-Ivány, falu, Székes-Fejér vmegyében, Czeczéhez 1 mfd., 341 kath., 62 ref., 11 evang., 9 zsidó lak., róna termékeny határral. Kancza nevü halmán bort termeszt. F. u. Jankovich, Modrovich, Németh, Nagy, Pyber, Kreskay, stb. Ut. p. Sár-Bogárd.

Szentivány, puszta, Nógrád v.-megyében, Pásztó szomszédságában, 2300 hold határral, szép erdővel és kövér rétekkel.

Szentivány, (Curialis), magyar falu, Nógrád vmegyében, Ecseg, Gutás faluk, és Liponya közt, köszirtes hegyekkel és növendék erdőkkel környékezve, mély árkos földek közt. — Van itt 960 hold szántóföld, 595 h. rét, 861 h. erdő és legelő, 116 hold beltelek és szőlők, mellyek parlagok. A szántóföldek sárga agyagosak és homokosok, a záporok által rongáltatnak, soványak; erdeje fiatal. Urbériség itt nincs. Lakja 518 r. kath., 113 ev., 42 zsidó. Van Szuha nevü folyója s egy patakocskája, igen nevezetes forrásvize, melly köszvényben sikerrel használtatik, s fördőházat megérdemelne, köszikiás hegyeiben vas és réz kövei. Rom. katholikus anyatemplom, és iskolaház. — Birják több közbirtokosok.

Szent-Iván, német falu, Veszprém vmegyében, 618 kath. lak., bortermesztéssel. Az ugodi urad. tartozik. Ut. p. Pápa.

Szent-Ivány, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, ut. postája Sz.-Lőrincz. Határa 910 hold, mellyből urbéri szántóföld 448 hold, rét 286 h., elkülönzött legelő 176 h. Földe jó, és mindent megterem. Lakja

490 kath., 8 ref. Birja gr. Batthyányi Gusztáv.

Despot-Szent-Iván, szerb falu, Bács vmegyében, Kulához délre 2 mfd., 1800 n. e. óhitü, 50 kath. lakossal, óhitü paroch. templommal. — Nagy vendégfogadó. A helység magosan fekvö rónaságon fekszik. Határa 1100 □ ölével 9836 hold, mellyböl urbéri szántóföld 107$^{6}/_{8}$ telek után 3737 hold, rét és beltelek 2695 h., jó legelö 2986 h., szölö 176 h., mocsár 118 h., utak 121 h. Földei első osztálybeliek. Birja a kamara, de majorsági birtoka nincs.

Felső-Szent-Iván, magyar-dalmát falu, Bács vmegyében, Bajához keletre 2 mfd., 2500 r. kath. lakossal, paroch. templommal, postahivatallal, vendégfogadóval. — Határa 1100 □ ölével 8676 hold, mellyböl urbéri szántóföld 96 telek után 3610 hold, rét és beltelek 2214 hold, jó legelö 1200 h., homokos legelö 800 h., szölö 240 hold, majorsági szántóföld és rét 400 hold, mocsár 36 h., utak 176 h. Földei első osztálybeliek. — Birja Grasalkovich herczegnö, s a bajai urad. tartozik.

O-Szent-Ivány, puszta, Torontál vmegyében, magyar hely, 64 házzal, 354 kathol. lak., dohánytermesztéssel. F. u. a kamara.

Új-Szent-Iván, rácz-német falu, Torontál vmegyében, Szegedhez délre egy órányira, 100 kath., 562 n. e. óhitü, 7 zsidó lak., óhitü anyatemplommal, 27$^{5}/_{8}$ egész jobbágytelekkel. F. u. a kamara.

Priglevicza-Szent-Iván, német falu, Bács vármegyében, Zomborhoz délre 1$^{1}/_{2}$ mfd., 3200 r. kath., 20 zsidó lak., paroch. templommal. Selyembogár-tenyésztés. Határa 1100 □ ölével 11172 hold, mellyböl urb. szántóföld 111$^{4}/_{8}$ telek után 3568 h., rét és beltelek 2632 h., jó legelö 534 hold, szölö 77 h., urad. szántóföld és rét 447 h., igen szép uradalmi tölgyes erdő 3219 hold, tó és mocsár 645 hold, utak 50 hold. Fekete földe gazdag, s első osztálybeli. — Birja a kamara.

Szent-Ivány, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Pereghez keletre, a dömsödiek birják.

Szent-Iván, német falu, Pest-Pilis vmegyében, Vörösvárhoz délre $^{1}/_{4}$ mfd., 580 kath. lak. Fekvése egy völgyben igen kellemes; homokos határa rozsot, dohányt, burgonyát terem; szölöhegye kevés. Birja a Majthényi nemz.

Szent-Iván, magyar falu, Zala vgyében, 300 kath., 4 zsidó lak. Katholikus parochialis templom. — F. u. gr. Festetics Tasziló. — Ut. p. Nagy-Kanisa.

Szent-Iványfa, magyar falu, Vas vmegyében, 181 kath., 98 evang., 18 zsidó lak. F. u. közbirtokosok. Ut. p. Szombathely.

Szent-Jakab, magyar falu, Vas vmegyében, Zala vmegye szélén, 152 kath., 50 evang., 18 ref. lakossal. Határa, mellyhez a Boldogaszszony puszta is tartozik, közép termékenységü. Rétje kevés, de legelöje roppant, mert 2,300 holdat foglal el. — F. ura gr. Sigray. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szent-Jakab, magyar falu, Zala vmegyében, 244 kath., 10 evang. lak. Nagy erdő. — F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Sümeg.

Szent-Jakab, puszta, Pest v.-megyében, Gödöllö, Mogyoród és Kerepes közt. Határa 1500 hold, szántóföldе homokos, rétje kevés, de erdeje tágas. Van itt az uraságnak majorja juhtenyésztéssel. Birja a váczi püspök.

Szent-Jakab, magyar falu, Heves vmegyében, Pásztóhoz délre 1 órányira, magas hegyek alatt, dombos helyen s Nógrád vmegye szélén,

700 rom. kath. lak., és igen régi rosz templommal. Határa 3855 h., mellyből szántó 1132 h., rét 315 h., szőlő 68 h., erdő 2120 h., legelő 20 hold. Ezekből majorsági föld 496 h., rét 115 h., szőlő 18 h., erdő 2120 hold, a többi urbériség vagy dézmás szőlő. Agyagos és homokos földe főleg rozsot, zabot, burgonyát, kukoriczát, árpát terem; rétjei mindig kétszer kaszállhatók. Határán folyik a Zagyva, melly két kerekü malmot forgat. — Birja b. Podmaniczky Lajos tömege, b. Révay György, gr. Czebrián Antal, Nagy Imre, Csányi és Horváth családok.

Szent-Jakab, tót falu, Zólyom vmegyében, a beszterczei völgyben, ut. postája Beszterczebánya. Van 341 kath., 84 evang. lakosa, egy régi katholikus temploma, egy sodrony-gyára és rézhámora. Homokos földe sovány, s buzát nem terem. Egész urb. telek $12^1/_2$. Majorság nincs. Birja a kamara és Beszterczebánya város.

Szent-Jakabfa, német falu, Zala vmegyében, 238 kath. lak. Határa igen kicsiny, de jól mivelt. Lakosai más határokban birnak szőlőket. — F. u. a veszprémi püspök. Ut. p. Sümeg.

Szent-János, St. Johann, német m. v., Moson vmegyében, közel a Hansághoz, 2123 kath., 5 ágostai lak. Kath. paroch. templom, s gazdagon alapitott plébánia. $181^4/_8$ másod rendü jobbágytelke után van 91 telkes gazdája, 704 hold első, 1657 hold második, 1458 harmadik, 152 negyedik osztálybeli szántóföldé, 880 embervágó másod, 745 harmadrendü rétje. Nádja bőséggel. — F. u. Károly főhg örök. Ut. p. Moson.

Szent-János, Kide, puszta, Szathmár vmegyében, M. Betti szomszédságában, gr. Károlyi házé.

Szent-János, oláh falu, Torontál vmegyében, a német-bánáti vidék határszélén, Margitához délre $1^1/_4$ mfdnyire, az alibunári és iláncsai mocsárok szomszédságában, 4 kath., 1164 óhitü lak., s anyatemplommal, $50^6/_8$ egész telekkel. — F. u. a kamara.

János-Szent, (Szvati Jan), vegyes német-tót m. v., Poson vármegyében, a Morva vizétől $^1/_2$, Posontól 7 mfd. távolságra. Kath. par. templom. Uraság lakház. Harminczad és posta hivatal. — Lakosai közt, kik 1578. kath., 190 zsidóra mennek, hajdan több anabaptisták voltak, de a r. kath. hitre térittettek Mária Therézia és Batthyáni primás alatt; később II. József alatt ismét mozogván, herczeg Batthyánitól lecsillapíttattak 1785-ban. Isteni tiszteletöket német nyelven tartják. Határa Sz. Jánosnak róna, tágas, nagy részt homokos, azonban rozst, árpát, kendert jót terem; legelője elég; — erdeje szép, benne sok vad. Van két vizimalma is. F. u. gr. Batthyáni János özvegye s feje egy uradalomnak, melly másképpen éleskőinek neveztetik.

Szent-János, magyar falu, Bihar vmegyében, egy igen kies rónaságon, a Sebes-Körös mellett, Váradhoz 1 mfd., 1354 reform., 5 rom., 5 gör. kath., 7 óhitü, 1 ágostai, 6 zsidó lakossal, reformatus anyatemplommal, csinos urasági házzal s 2 emeletes magtárral. Határa 3074 hold, mellyből urbériség 3 fordulóban 546 hold szántó, 182 h. kaszálló, 523 h. közlegelő, 280 h. ut, temető stb. Majorsági szántóföld 510 h., rét 190 h., erdő 843 hold. Földe részint feketés, részint sárgás vagy kövecses, terem kétszerest, tengerit, az uraságnál árpát és repczét is. A nők Váradra kenyereket hordanak. Szép erdejében egy dombon valami zárda romjai szemlélhetők; ehez közel az 1705. év táján elpusztult Sz. János falu helye, temploma omladékával ma Teleknek

neveztetik. Folyóvize: a Sebes-Körös, melly néha károkat okoz. Birtokosa: gr. Frimont Béla.

Szent-János, puszta, Békés vármegyében, Mezőberényhez nyugotra.

Szent-János, puszta, Bars v.-megyében, Léva filial.; 19 kathol. lak. F. u. h. Eszterházy.

Kis-Szent-János, puszta, Győr vármegyében, Gönyő mellett, 45 kath. lak.

Nagy-Szent-János, puszta, Győr vármegyében, 75 kathol., 4 reform. lakossal. F. u. gr. Eszterházy Miklós.

Szent-Jobb, magyar m. v., Bihar vmegyében, kies vidéken, utolsó postája Székelyhid 1 ½ mfd. Lakja 863 r. kath., kik német és tót nyelven is beszélnek, 452 reform., kath. és ref. anyatemplomokkal. Határa éjszakról hegyes, délről a Berettyó mentében lapos s dombos, földei nem igen termékenyek. Kiterjedése 4000 hold, mellyből urbéri szántó 546, rét 182, dézmás szőlő 700; majorsági szántó 272 h., rét 618 h., szőlő 200, erdő 1600 hold, melly közös legelőnek is használtatik. A Berettyón nagy malma van az uraságnak 3 kerékre és 6 kőre. Többi nevezetesebb épületei a r. kath. és reform. anyatemplomok, az urasági lak, melly hajdan hires vár volt, most egy kapujánál, s benőtt sánczánál egyébb nem látható. A 16-dik században Bocskay birta, de tőle 1604-ben Barbianus kassai császári vezér Concin Cyprian s. váradi alkapitány által elvétetett. 1660. a törökök Nagyváraddal együtt elfoglalták. 1686. Caraffa 4000 német és 3000 magyar katonával ostrom alá vevén, feladásra kényszeritette. — 1711-ben a szathmári béke után Löwenburg cs. tábornok széthányatta. E várban tartatott Bihar vgye közgyülése 1688-ban aug. 30-kán, s a megye jegyzőkönyve is csak akkor kezdődik. Ekkor iktattatott be bihari főispánnak Benkovics Ágoston váradi püspök. Ez időben várkapitány Horváth János volt, ki bizonyságot kért magának kiadatni az iránt, hogy ő 1686—1688-dikig a tisztviselők nélkül maradt megyét maga kormányozta. Ugyan e gyülés alatt alispánokká választattak Buday István és Baranyi Mihály; jegyzővé Lázár János; szolgabirákká Rácz Ferencz, Torday Ferencz, Komáromy János, Fodor György, Bölcskey Miklós. Az alispánoknak fejenként 200, jegyzőnek 150, szolgabiráknak 80, esküdteknek 12 forint határoztatott évi fizetésül. — Végre nevezetes Sz. Jobb a sz. benedekiek prépostságáról és zárdájáról is, mellynek jelenleg nyomai alig játszanak. Alapitotta ezt Sz. László 1083-ban, Mercurius levén a főapátur, ki Sz. István jobb kezét ide hozta. III. István az apáturt egyedül a király és az esztergomi érsek hatósága alá rendelte. 1241. a tatárok elpusztitották. 1472. a pecsét s a hitelesség tőle elvétetett. 1493. a paulinusok kapták meg, s birták csaknem 1557-ig, midőn a reformatio e vidéken is elterjedett. — Birtokosa a sz.-jobbi apátság.

Szent-Katalin, horvát falu, Vas vmegyében, 195 kath. lak., pár. szentegyházzal. F. u. Erdődy. Ut. p. Szombathely.

Szent-Katalin, magyar-ném. falu, Baranya vmegyében, erdős hegyes vidéken, Pécshez 4 óra, 221 r. kath. lak, kik közt 160 magyar, 51 német. Agyagos határa 1814 hold, mellyből urb. beltelek 19$^2/_8$ h., szántóföld 384 h., rét 112 h., legelő 52 h., szőlő 42 hold; majorsági beltelek $^2/_8$ h., erdő 1200 hold, szőlő 5 hold. Birja a kir. kincstár

Szent-Kereszt, magyar falu, Vas vmegyében, 121 kath. lak. F. u.

gr. Széchenyi János, Istoczy csal. stb. Ut. p. Szombathely.

Szent-Kereszt, tót-német falu, Pest-Pilis vmegyében a pilisi zordon hegyek közt, Vörösvárhoz éjszakra $1^1/_2$ mfd., 860 kath. lak., par. templommal. Kevés szántóföldе sovány, köves, inkább zabot s kevés rozsot, több burgonyát terem. Erdeje nagy, s benne meszet, szenet éget. Pilis hegyében több üregek látszanak, mellyek elhagyott bányák lehetnek; patakja rákkal bővelkedik. A helységen kivül egy klastrom romjai láthatók. — Birja a maróti kir. alapitványi uradalom.

Szent-Kereszt, Swati Kriz, tót falu, Sáros vmegyében, Eperjeshez nyugotra 2 mfd., 269 kath., 83 evang., 14 zsidó lakossal. Katholikus paroch. templom. F. u. a Berthóty, és Hedry nemz.

Szent-Kereszt, (Heiligen Kreuz, Swaty Krizs), tót m. v., Bars vmegyében, a Garan jobb partján, Körmöcz és Selmecz közt, mindeniktől 2 mértföldnyire egy kies vidéken. Határa hegyes, és csak közép termékenységü; gyümölcse sok; fája böven; az uraság rétei szépek. Lakja 951 kath., 4 evang. Diszére szolgál a kath. parochial. templom s az uraság kastélya egy csinos kerttel. F. ura a beszterczei püspök, s feje egy uradalomnak, mellyhez még 18 helység tartozik.

Szent-Kereszt, puszta, Bars vmegyében, G. Ujfalu filial. 94 kath., 3 evang. tót lak.

Szent-Király, magyar m. v., Baranya vármegyében, rónaságon, ut. postája Sz. Lörincz. Lakja 950 lélek, kik többnyire nemesek, és romai katholikusok, egy szép izlésü paroch. templommal. — Határa tágas és igen termékeny; rétje kevés de jó; erdeje elég. — Közbirtokos nemesek birják.

Szent-Király, puszta, Pest-Solt vmegyében, Akasztó, N. Harta, Ács és Szelid puszták közt. Kiterjedése 12,000 hold, melly nagy részben jó fajta szántóföld és szikes laposokból áll. Felét birja Pataj város, felét a kalocsai érsek.

Szentkirály, magyar falu, Somogy vmegyében, 223 kath., 372 ágostai, 10 zsidó lak., evang. anyaekklézsiával. Földe termékeny. — F. u. gróf Festetics Tasziló. Ut. p. Berzencze.

Szentkirály, puszta, Somogy vgyében, Vracsik mellett.

Szent-Király, puszta, Pest-Solt vgyében, Kecskeméthez keletre, 350 lak. Roppant határa részint homokos, részint igen termékeny lapályföld. Nagyobb részét Kecskemét város birja.

Szent-Király, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Laczháza mellett, a Vattay nemzetségbeliek birtoka.

Szent-Király, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Dány és Izsaszeg közt. Van igen szép és tágas erdeje, jó szántóföldei és rétje, juhtenyésztéssel. Birja Grasalkovich herczegnő.

Szent-Király, magyar falu, Zala vmegyében, 210 kathol. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szentkirály, helység, Gömör vmegyében, felülről Recske, alólról Abafalva helységekkel határos, a Tornaljától Putnok felé vivő országut mellett, lapos helyen fekszik. Diszesiti ezen helységet Jankovics Antal urnak nagy kastélya s több épületei. A lakosok száma 314, kik közül rom. kath. 194, reform. 120. — Van $12^4/_8$ urbéri, 23 majorsági telek, 24 zsellér, és 714 hold erdeje, s a Sajó vizén jó malma. — Szántóföldе mindent megterem; rétje jó és sok takarmányt ad; a lakosok a szarvasmarhatenyésztésnek nagy kedvelöi. Az egész helységnek ura Jankovics Antal.

Magyar-Szent-Király, ma-

gyar falu, Csesznek mellett, 184 kath., 48 evang., 404 reform., 42 zsidó lak., reformatus anyaekklézsiával, jó réttel, bortermesztéssel, erdővel. Ut. p. Veszprém.

Német-Szent-Király, német falu, Veszprém vmegyében, Magyar-Szent-Király mellett, 160 kath. lak. Mind a két Szent-Királynak birtokosa volt gróf Eszterházy László, rosnyói püspök. Most zár alatt lévő örököse fele részben gr. Eszterházy Imre, felében gr. Eszterházy János maradékait illeti.

Pinka-Szent-Király, magyar falu, Vas vmegyében, 29 kath., lakossal, par. szentegyházzal. F. u. g. Erdődy. Ut. p. Szombathely.

Szent-Király-Szabadja, magyar falu, Veszprém vmegyében, 198 kath., 1513 ref., 135 zsidó lak., kath. és ref. paroch. szentegyházakkal, synagogával. Gabona termő mezeje nagy kiterjedésű, de rétje felette kevés; szőlője erdőkkel koszoruzott völgyön levén, savanyu bort ad; erdeje derék. F. u. nemesek és közbirtokosok. Ut. p. Veszprém.

Szent-Kozma, puszta, Bihar vmegyében, lásd Herpály.

Szentkút, puszta, Győr vgyében, a téti határban, 179 kath. lak., szentegyházzal, hova népes búcsujárások történnek.

Szentkút, Heiligenbrunn, német falu, Vas vmegyében, 288 kathol. lak., paroch. szentegyházzal, jó borral. F. u. gr. Batthyáni család, s a németujvári uradalomhoz tartozik. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szent-Kut, kis német falu, Magyar-Ürögtől felfelé erdős hegyormok között, igen regényes helyen fekszik, Baranya vmegyében. Hajdan a szent Pál szerzeteseknek itt is volt egy fiók zárdájuk, de ez jelenleg elpusztult, s helyét csak egy fakereszt jelöli. Kiterjedése 205$^{4}/_{6}$ hold, mellyből urb. beltelek 12$^{1}/_{8}$ h., rét 2$^{2}/_{8}$ h., szőlő 4 hold, uradalmi erdő 187 hold. A föld meredek, köveces. Lakja 104 r. kath. Birja a pécsi káptalan.

Szent-Kut, puszta, Nógrád vmegyében, 30 kath. lak. Van itt egy nagy 2 tornyú templom, hol népes búcsújárások tartatnak. Birja az Almássy család. N. Barkány filial.

Szent-László, puszta, Székes-Fejér vgyében, Keresztur mellett, 75 kath., 41 reform. lak. F. u. többen.

Szentlászló, puszta, Somogy vgyében, Kiliti mellett.

Szent-László, német falu, Somogy vgyében, 672 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Hegyes határa igen jól miveltetik. Szőlőhegy, erdő. F. u. Festetics Ágoston, Sámuel és Dénes. Ut. p. Kaposvár.

Szentlászló, puszta, Somogy vgyében, gr. Festetics Tasziló6.

Szent-László, magyar falu, Veszprém vmegyében, 813 kath., 413 evang., 11 zsidó lak., kath. és evang. paroch. szentegyházakkal. Földe homokos, erdeje roppant; van ásványos forrása és fördőintézete. Szőlőhegy. A cseszneki uradal. tartozik. Ut. p. Veszprém.

Szent-László, német falu, Baranya vmegyében, Mecsekhegy sorában, regényes völgyben, erdős ormok alatt fekszik, ut. postája Pécs. Határa 651$^{3}/_{8}$ hold, mellyből 31$^{7}/_{8}$ h. beltelek, 32$^{5}/_{8}$ h. szántóföld, 5$^{4}/_{8}$ h. rét, 577$^{3}/_{8}$ h. erdő, melly legelőül is szolgál, majorsági föld 4 h. Urbériség itt nincs, mint irtvány, mellyet a lakosok az uraságtól haszonbérben birnak. A nagy hegyeket a záporok e határban sürüen látogatják, s azért földe burgonyánál egyebet alig terem. Lakja 182 kath., kik többnyire takácsok és faragók. E kies magányban a pécsi püspök kastélya emlitendő, melly gr. Eszterházy által épitte-

tett szökő-kut- és halastóval. A püspök birja a falut.

Szent-László, tót falu, Pest-Pilis vmegyében, Vörösvárhoz éjszakra $1^3/_4$ mfd., magas hegyektől keritett mély völgyben, 483 kath. lakossal, paroch. templommal. — Kevés szántóföldc sovány, köves, s fő kincse erdejében áll. Mészégetés. A maróti kir. alapitványi uradalomhoz tartozik.

Szent-László, puszta, szabad Jász és Kún kerületekben; déli részén határának egy esővizből eredő folyócska van, melly teknősbékákkal szolgál, s mellékén kövek ásatnak. — Birja $^1/_3$ Jákohalma, $^1/_3$ Mihálytelek, $^1/_3$ pedig Felső-Sz.-György közönség. Egy illy harmadrészre esik 5189 h. Fekszik e puszta ut. postájától Csongrádtól 1 órányira.

Szent-László, (Puszta), magyar falu, Zala vmegyében, 131 kath., 190 evang. lak. Evang. anyatemplom. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Szent-László-Egyháza, magyar falu, Zala vmegyében, 621 kath., 8 evang., 60 zsidó lak. Ferencz-rendi klastrom. Synagoga. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Kis-Szent-László, puszta, Somogy vmegyében, 50 kath., 21 ref. lak. F. u. Festetics Antal fiai.

Szala-Szent-László, magy. falu, Zala vgyében, 652 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Földei, rétjei termékenyek. F. u. gróf Széchenyi István. Ut. p. Egerszeg.

Szécsi-Szent-László, magyar falu, Zala vmegyében, 74 kath., 218 ref. lak. F. u. gr. Szapáry. Ut. p. A. Lendva.

ValkóSzentLászló, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, Pesthez 5 órányira, ut. postája Bagh. Két kis dombon nyulik el, s határa 3000 holdra terjedvén, ebből 2100 h. szántóföld, rét 200 h., szőlő 60 hold, erdő és legelő 640 hold. Liget és Gyú puszták 2000 holdnyi erdőségekből állanak. Ebből majorsági birtok az erdőkön kivül 455 hold harmados és 165 hold majorságilag kezelt szántó. A föld sárga agyag, s nem igen termékeny, főleg rozsot és zabot termő. Van 1200 r. kath. lakosa, $43^2/_4$ egész urb. telke, fiók-egyháza. A helységhez tartozó Gyú puszta 600, Liget puszta pedig 1400 hold erdőségből áll, s ez utóbbit szerződésileg a lakosság már századok óta csekély árért haszonbérben tartja. A helység és a puszták birtokosa Eszterházy herczeg.

Szent-Lázár, oláh falu, Bihar vmegyében, a Berettyó partján, nagy lapályban, Margitához, melly utolsó postája, 1 mfd., 319 g. kath., 7 n. e. óhitü, 4 zsidó, 67 földesgazda, 18 zsellér, 7 lakó, 1 kontár lakossal, g. kath. anyaegyházzal. Földe vörös agyagos, főképen rozsot terem, erdeje, szőlője nincs. Egész urbéri telek 21. Birtokosai a Baranyi család után: Szártory, Osváth, Dessewffy, Buday urak.

Szent-Lélek, puszta, Borsod vmegyében, hegyek közt, a diósgyőri határban, a paulinusok zárdája romjaival.

Szent-Lélek, tót falu, Esztergom vmegyében, Maróth, Dömös és Kesztölcz közt a pilisi magas hegyektől környezett mély völgyben, 300 kath. lak., és templommal. Határa $2128^1/_2$ hold, mellyből $177^1/_8$ h. szántóföld, $54^2/_8$ rét, $47^2/_8$ h. szőlő, $10^2/_8$ h. káposztás, 1900 hold erdő, melly egyszersmind legelő. Földe hegyes, homokos és igen silány. Patakjai, mellyekben rákokat fognak, számosak. Meszet éget. Hajdan üvegbányája is volt; egy zárdának és templomnak pedig maig is láthatók romjai. Ezelőtt a pesti paulinusok birták,

most a maróti k. alapitványi urad. tartozik. Ut. p. Dorog.

Szent-Léránt, magyar falu, Vas vmegyében, 126 kath. lak., paroch. szentegyházzal. F. u. Sümeghy és Szecsödy családok. Ut. p. Szombathely.

Szent-Lőrincz, magyar falu, Tolna vmegyében, a Sárviz mellett, 14 kath., 1804 evang., 4 ref., 7 zsidó lak., evang. anyaekklézsiával. Itt van az esperesi megye által felállitott deák oskola. Határa gazdag termékenységü, van szép büzája, derék szölöhegye, dohánya, olajtörö malmai. F. u. gróf Apponyi Antal. Ut. p. Nagy-Dorog.

Szent-Lőrincz, magyar falu, Vas vmegyében, 87 kath. 6 evang. lak. F. u. közbirtokosok. Kath. paroch, szentegyház. Ut. p. Szombathely.

Szent-Lőrincz, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, postahivatallal és váltással Pécs és Szigetvár közt. Határa 2349 $^4/_8$ hold, mellyből majorsági birtok rét 24 hold, urbéri szántóföld 1192$^4/_8$ h., rét 703 h., közös legelő 424 hold, majorsági szántóföld 6 hold. Földe igen termékeny, kivévén a határ északi részét, melly hegyes völgyes. Lakja 940 kathol., 6 ref., 8 zsidó lak., kath. par. templommal, derék uradalmi épületekkel, s egy csinos főszolgabirói lakkal. Birja Eszterházy Pál hg, s egyik uradalma innen veszi nevét.

Szent-Lőrincz, puszta, Pest-Solt vmegyében, Alpár és Kecskemét közt. Róna határa mintegy 12000 h., mellynek nagyobb része homokos, de általában termékeny. Birja szász Coburg herczeg.

Szent-Lőrincz, puszta, Pest-Pilis vgyében, a pesti határ és Vecsés közt. Igen tágas és szép puszta, nagy birka-, ló- és szarvasmarhatenyésztéssel. Van itt jeles és sok szölöskert, hires sörház. Birja Grasalkovich herczegnö, de haszonbérlök szokták kezelni.

Szent-Lőrincz, puszta, Nógrád vmegyében, Vadkert filial, 89 kath., 6 evang. lak.

Szent-Lőrincz, magyar falu, Zala vmegyében, 230 kath. lak. Ut. p. Egerszeg.

Homok - Szent - Lőrincz, puszta, Pest-Solt vármegyében, lásd Szalk-Szent-Mártont.

Szent-Luka, német falu, Somogy vmegyében, 184 kath. lak. Nagy erdöség. Üveghuta. F. u. Festetics nemes nemz. Ut. p. Kaposvár.

Szent-Mária, magyar falu, Zemplén vmegyében, Zemplénhez közel, a Bodrogközben, 230 rom., 63 g. kath., 45 ref., 7 zsidó lak., 188 h. szántófölddel, erdővel. F. u. az egri káptalan. Ut. p. Ujhely.

SzentMargita, puszta, Somogy vmegyében, Festetics Antalé és Igmándyé.

Szent-Margita, igen nagy puszta, Szabolcs vmegyében, Polgárhoz délre a pródi puszta szomszédságában, 385 r. kath., 87 ref. lak., roppant legelövel, rétekkel. Posványos ereiben sok nád és gyékény terem. F. u. az egri káptalan.

Szent-Margith, magyar falu, Zala vmegyében, 84 kath. lak. F. u. Sümeghy. Ut. p. Lövö.

Szent-Márton, puszta, Baranya vmegyében, Gödre mellett, 177 kath. lak. Nagy erdővel, hamuzsirfözéssel. F. u. Petrovszkynak kihaltával a kamara.

Szent-Márton, német falu, Aradhoz nyugotra 1 órányira, 1826 kath., 32 óhitü, 7 ref. lak., kath. par. templommal. Határa róna, és szerfelett termékeny; szölös kertet mivel, dohányt, fejes káposztát, sokat termeszt. F. u. gr. Venkheim József.

Szent-Márton, magyar m. v., Györ vmegyében, a hires Pannonhal-

ma nyugoti tövében, Győrtől dél felé 2 mfdnyi távolságra, Lakik a városban 2140 kath., 1 ref., a szőlőhegyekben 803 kath., 2 ref., 2 zsidó. Van kath. parochiája, országos vásárai. A lakosok főkép kézművekből s bortermesztésből élnek. De a legnevezetesebbé teszi ezen helyet a Pannonhalmán lévő igen régi, hires és gazdag apátursága a Sz. Benedek szerzeteseinek. Ezen apáturságot még Geyza herczeg alapitotta 997. esztendőben, de tökéletességre fia, Sz. István vitte, ki a szerzètet sok jószággal, a fő - apátot jeles kiváltságokkal ajándékozá meg, mint ezt láthatni az általa 1001-dik évben kiadott oklevélben. A Pannon hegyének 3 halma van. Az egyiken áll a kétemeletü s kőfallal keritett zárda; a másikon a kalvária; a harmadikon a Boldogasszony szentegyháza, s alatta a szerzetesek temetőhelye. A zárda keletről és északról szőlőhegyekkel környeztetik, délről pedig szép erdőség terjed el. — Ritkaságai e következendők: egy elefánt-csontból készült, a Krisztus történeteit ábrázoló, s 35,000 frtra becsültetett oltár; egy arany, rubintokkal kirakott kehely; pompás misemondó ruhák Sz. István király idejéből, ugyan ezen királynak mennyegzői ruhájával; a Sz. István ülőszéke átalellenben az oltárral; a fő apátok képei emberi nagyságban lefestve; egy 100,000 kötetre menő könyvtár, nehány felette ritka könyvekkel és kéziratokkal. Szentegyháza 997-től fogva egyszersmind a város parochialis sz.-egyháza. — Említést érdemel még az, hogy Sz. István király idejében ezüst pénz veretett, szent László alatt pedig 1078-ban országgyülés tartatott. Ez apáturságot, mellyet Corvin Mátyás emelt fő-apáturi rangra, különféle viszontagságai után 1785-ben József császár eltörölte, de I-sö Ferencz 1802-ben ujra visszaállitotta — Most a fő-apátnak a mágnások tábláján szava. s széke van, s három apátot, u. m. a tihanyit, bakonybélit és szolnokit maga nevezi ki.

Szent - Márton, puszta, Somogy vgyében. Gr. Batthyáni Gusztávé.

Szent-Márton, magyar falu, Vas vmegyében, a Rába mellett, 214 kath., 14 ref. lak. Határa a németfalusi pusztával együtt elég tágas, és termékeny. Rétje jó, legelője 2,000 hold. F. u. gr. Sigray. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szent-Márton, magyar falu, Vas vmegyében, 112 kath., 190 ev. lak., kath. paroch. szentegyházzal, ágostai oskolamesterrel. F. u. nemesek. Ut. p. Szombathely.

Szent-Márton, puszta, Baranya vgyében, a Hegyháton, erdős, hegyes vidéken, Pécshez 4 óra, 132 kath. lak., kik urasági cselédek. Határa 3416 hold, mellyből beltelek 5 h., szántóföld 206 h., rét 489 hold, erdő 2709 h., szőlő 7 hold. Birja Gervay báró.

Szent-Márton, puszta, Szathmár vmegyében, az ecsedi láp mellékén, szép erdővel, inkább homokos, mint fekete földdel. F. u. a gr. Károlyi ház.

Szent - Márton, magyar falu, Szathmár vmegyében, Szathmárhoz 1/4 mfd., a Szamos mellett, 400 lak., kik nagyobbára reformatusok, kevesebb gör. kath. Határa 1200 hold, mellyből 900 h. szántó, 300 h. rét. Az urbériség 300 h., a többi majorság. Földe a Szamos által beiszapolva levén, buja kövér, melly minden évben tengerit gazdagon terem; rétjei hasonlóul sok és jó szénát és sarjut adnak; s a sz.-mártoni szarvasmarhák e vidéken hiresek. Birják: Gáspár Dániel, Péterffy Albert, Péterffy Ferdinand, Márkus Imre, Téglásy József, Szőke Károly,

Pap György, és egy telket a királyi ügyvéd.

Szent-Márton, német falu, Arad vmegyében, Simándhoz nyugotra 1 órányira, 1826 kath., 32 óhitű, 7 ref. lak., kath. paroch. templommal. Határa róna, és szerfelett termékeny; szőlőskertet mivel, dohányt, fejes káposztát sokat termeszt. F. u. gr. Venkheim József.

Szent-Márton, német mezőváros, Sopron vmegyében, Sopronhoz nyugotra 3 mfd., 744 kath. lak., par. szentegyházzal. Határa igen hegyes és sovány; van 744 h. urb. szántóföldе, 160 h. rétje; a majorsági birtok nem tudatik. Két kis patakon kivül emlitést érdemel még az, hogy néhol láva maradványok szántatnak fel. Két országos vásárt tart, u. m.: jun. 15., és nov. 12-kén. Birja herczeg Eszterházy és a Sibrik család.

Szent-Márton, tót m. v., Thuróez vmegyében, egy igen kies térségen, a Thurócz vize mellett, számlál 164 kath., 920 evang., 50 zsidó lak. Ékességére szolgál a vármegye szép háza, mellyben tartatnak az ülések; a derék nagy templom, a luther. anyaszentegyház; synagoga, s ezeken kivül más privát, és urasági épületek. Határja nem igen nagy, de termékeny; kivált jó árpát és borsót terem; söre hires; hat országos vásárai felette népesek. Sz. Márton a 14. században szabad kir. város volt, most pedig örökös ura a Révay csal. Ut. p. Th. Zsámbokrét.

Belényes-Szent-Márton, oláh falu, Bihar vgyében, Belényeshez $^1/_4$ mfd., dombos helyen, 33 görög kath., 261 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, Urb. szántó 300, rét 150, legelő 100 hold; erdeje nincs; juhot tart; földe meglehetős. Birja a váradi görög püspök.

Berettyó-Szent-Márton, magyar falu, Bihar vmegyében, nehány száz ölnyire B.-Ujfaluhoz, a Debreczenből Váradra vivő országutban, mindeniktől $3^1/_2$ mfdnyire a Berettyó mellett. Van 201 férfi lakosa, kik közt 132 reform., 35 kath., 4 gör. kath, 20 n. e. óhitü, 9 zsidó. A rom. katholikusok Liptóból szakadtak ide. Ref. és kath. parochia. A közlakosok mind zsellérek, s köztök 9 mesterember. Nagy vizimalom a Berettyón. Az egész határt e 4 puszta teszi: Sz. Márton, Ujlak, Sz.-Dienes, és Szomalyom. — A három elsők közül egy minden harmadik évben ugarnak, kettő pedig ősz és tavasz vetés alá használtatik; Szomalyom ellenben minden évben tilalmas. Mind a 4 puszta kiterjedése tesz 1100 □ ölével 11,700 holdat, mellynek mintegy harmada kaszálló; a többi pedig szántóföld. Szőlője, erdője nincs; s az egész határ majorsági birtok. Mi a föld minőségét illeti, Szomajom gazdag fekete szántóföldekkel s rétekkel bir, de a többi 3 puszta szíkes levén, csak közép termékenységü, hanem a szarvasmarha, juhtenyésztés általában jó karban áll. Főbb birtokosok: Baranyi Károly, Laszkay Ferencz, báró Rudnyánszky Sándor és Dessewffy Ignáczné. A két első birja az egész három első pusztának $^3/_6$ részét. Báró Rudnyánszky és Dessewffyné a 4 pusztában $^1/_6$ részesek; a kisebb birtokosok ugyan azokban $^2/_6$ részesek. Szomajomban zálogos birtokos Izsák János $^1/_4$ részben, másik $^1/_4$ birja neje után Elek Pál. Kisebb birtokosok: a Pázmán család leányági ivadékai.

Dráva-Szent-Márton, shokacz falu, Somogy vmegyében, a Dráva mellett, 838 kath., 8 reform. lak., kath. paroch. szentegyházzal. — Nagy és mocsáros határ. Marhatartás. Van apátsága, mellynek czime: Abbatia S. Martini de Vaska. F. u. a vaskai apát. Ut. p. Szigetvár.

Magyar-Szent-Márton,

puszta, Torontál vmegyében, magyar hely, Uj-Pécshez 1 mfdnyire, 127 házzal, 872 kath., 2 zsidó lakossal, kik dohánykertészek. F. u. a kamara.

Őri-Szent-Márton, német falu, Vas vmegyében, 325 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Földei a völgyekben jók; rétjei kövérek; erdeje kicsiny. F. u. gr. Erdődy György. Ut. p. Szombathely.

Pecze-Szent-Márton, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz ½ órányira, dombos térségen, 183 rom. kath. lak., templommal s jeles urilakkal. Határában az urb.szántóföld 51, rét 15, legelő 60, majors. szántó 100, rét 120, erdő 604 hold. Földe jó mivelés mellett mindent megterem, különben sárga és fekete agyag. Határában van az ugynevezett váradi hires Felix melegfördő is. Fekszik e meleg forrás, melly mellett elegendő lak és fördőépületek találtatnak, egy szép erdő szélén, egyenes téren, közel az ugynevezett püspök szinte meleg fördőhöz. Mind a két meleg forrás alkatrészeit legujabban Grosz Fridrik váradi orvos ur vegykémi vizsgálatra vevén, azt tapasztalá, hogy mind azon részek, mellyek a carlsbadi fördő orvosi erejét teszik, ezekben is föltaláltatnak, s ivásra is külön nyavalyák ellen szintolly sikerrel használhatni. A Felix melegfördőt messze földekről látogatják, s görcsökben, gutaütésrei hajlamban, csúzos nyavalyákban, sebekben nagy sikerrel használtatik. E forrás kevés távolságra patakká erősödvén, az uraságnak igen jövedelmes 4 kövü lisztmalmot hajt; ezenkivül 3 gubakallót a debreczeniek bérlenek; vize soha sem fagy be. Birja a helységet a praemonstrati szerzet Váradi Hegyről nevezett préposťsága (Praepositura S. Stephani Proto-Martyris de Promontorio Varadinensi).

Rába-Szent-Márton, ném. falu, Vas vmegyében, közel Stájerországhoz, 154 kath. lak., paroch. szentegyházzal. F. u. gr. Batthyáni nemzetség. Ut. p. Keresztur.

Rácz-Szent-Márton, rácz falu, Torontál vmegyében, Új-Pécshez nyugotra 1 mfdnyire, 18 kath., 10 reform., 1562 n. e. óhitü, 4 zsidó lak., óhitü anyatemplommal, 105 egész jobbágytelekkel. Határa lapályos, s csak közép termékenységü. F. u. a kamara.

Szalk-Szent-Márton, magyar m. v., Pest-Solt vmegyében, Pesthez 8 mfdnyire. Ut. p. Kun-Sz.-Miklós. Határa. 11,850 hold, mellyből szántóföld 5080 h., kaszálló 3000 h., legelő 3320 hold, szölő 300 h., erdő 150 hold. Ebben azonban már Homok-Szent-Lőrincz, Feketehalom és Nagyállás puszták határai is benfoglaltatnak. És ez egészből urbériség 100 egész telek után 6200 hold, urasági majorság pedig három pusztán 2680 h. szántó, 1800 h. kaszálló, 720 h. legelő. — Határát részben a Duna mossa. Földe részint igen termékeny fekete homok, részint sárga homok és szík. — Általjában a tiszta buzától kezdve minden szokott gabonanemet jól megterem. Határában van továbbá Csabany név alatt egy cs. k. sóház, melly dunavecseinek szokott hibásan neveztetni. Népessége a fenemlitett pusztákon lakó cselédekkel együtt 3164 lélek, kik 350 kath. és 27 zsidót kivéve, mindnyájan reformatusok, helybeli templommal és pappal. Országosvásárt 4 tart, mindenkor azon hétnek hétfőjén és keddén, mikorra a privilegium szól; baromvásár hétfőn, kirakó kedden. Birja a várost gr. Festetics Tasziló,

Sziget-Szent-Márton, német falu, Pest-Pilis vmegyében, a Csepel szigetben, Budához délre 4 mfd., 650 rom. kath. lak., kik homokos földeiket szorgalmasan mivelik,

rozsot, burgonyát, zöldséget, bort termesztenek. Birja a cs. k. család.

Szilvás-Szent-Márton, m. falu, Somogy vmegyében, 23 kath., 295 ref., 6 zsidó lak., ref. fiók-ekklézsiával és oskolatanitóval. F. u. többen. Ut. p. Szigetvár.

Tápió-Szent-Márton, magyar falu, Pest vmegyében, ut. post. Czeglédhez északra 2 mfd. Lakja 1100 rom. kath., 800 evang., kiknek nagy része tót eredetü, de már elmagyarosodnak, 90 ref., 5 zsidó. Kath. fiók-, evang. anyatemplom. Több derék urilakok. Róna határa egy a leggazdagabbak közül való a megyében; hires tiszta buzát terem; rétje kevés, de jó; erdeje és nádasa van. Közbirtokosoké.

Tisza-Szent-Márton, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Tisza mellett, Ungh és Beregh vgyék szomszédságában, 53 rom., 25 g. kathol., 340 ref., 27 zsidó lak., reform. anyatemplommal, 4 második osztálybeli egész telekkel. F. u. gr. Forgács nemzet.

Szent-Mihály, magyar falu, Fejér vmegyében, a sárviz csatornánál, 84 kath., 540 ref., 5 evang., 6 zsidó lak. Ref. anya-, kath. fiók-sz.-egyház. Buzája sikeres. Rétje bőven. Bora középszerü. Van itt egy csinos urasági kastély és kert is. F. u. gróf Zichy Edmund. Ut. p. Sár-Bogárd.

Szent-Mihály, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Adonyhoz fél óra, 7 kath. lak. Hajdan itt kolostor volt. Az adonyi urad. tartozik.

Szent-Mihály, puszta, Somogy vmegyében, Kakonya mellett.

Szent-Mihály, puszta, Somogy vgyében, Ladnál.

Szent-Mihály, puszta, Somogy vgyében, gr. Hunyady Ferenczé.

Szent-Mihály, puszta, Veszprém vgyében, lásd Herendet.

Szent-Mihály, nagy magyar falu, Szabolcs vmegyében, Tokajhoz délnyugotra 2 mfdnyire, közel Büdhez: 168 romai, 49 g. kath., 4730 reform., 1 n. e. óhitü, 65 zsidó lak., reform. anyatemplommal. Gazdag határa roppant kiterjedésü, s igen szép buzát terem; rétje sok: legelője pedig több ezer holdakra terjed, de egy részét az árvizek járják, posványos ereiben nádat bőséggel vághat; szőlőskerteket mivel, s Tokajra sok kenyeret szokott hordani. Van $110^{6}/_{8}$ első osztálybeli urbéri telke. F. u. gr. Dessewffy örök., kik itt jeles kastélyt, kertet birnak, van pálinkafőző gépe, s e mellett finom nemesitett juhokat tenyészt.

Szent-Mihály, puszta, Torontál vmegyében, magyar hely Ellemérhez $1^{1}/_{2}$ órányira: 91 házzal, 816 kath., 8 evang., 4 ref. lakossal, kik dohánykertészek. F. u. Ittebei Kiss Ernészt tömege.

Szent-Mihály, puszta, Komárom, most Esztergom vmegyében, Komáromhoz $^{16}/_{18}$, Uj-Szönyhöz $^{15}/_{18}$ állomásra Csep, Igmánd, Kocs és Szend közt. Határa 2927 hold mind majorság; vidéke halmos, keleti része jó fekete föld, nyugoti homokos, rajta szépen rendezett tagositott majorságok vannak. A szendi ér mellett szép rétjei vannak, s a rétség szélén egy régi templom romjai láthatók. Van 130 magyar lakosa. Birják a csepi közbirtokosok.

Szent-Mihály, Mihalyaszi, tót falu, Sáros vmegyében, az Eperjesről Szebenbe vivő országutban: 601 kath., 27 evang., 14 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa a jobbak közül való a megyében, különösen a Tarcsa mentiben lévő rétjei nagyon jók. Van erdeje s egy kastélya is. Földes ura gr. Szirmay.

Szent-Mihály, puszta, Somogy vmegyében, Szigetvárhoz $1^{1}/_{2}$ óra. Határa róna s 2264 holdra terjed.

Földje jó; szép erdeje 1764 hold. Birja Czindery László.

Kis-Szent-Mihály, Klein-Petersdorf, német falu, Vas vmegyében, 275 kath. lak. A szentmihályi urad. tartozik.

Nagy Szent-Mihály, igen szép puszta, Pest-Pilis vmegyében, Pest és Czinkota határai tőszomszédságában. Határa róna, és csak kissé dombos; szántóföldje 918 hold, s ez homokos ugyan, de jó erőben tartott, s azért szép gabonát, kukoriczát, kölest, burgonyát terem; 589 holdra menő rétjei igen jó és sok szénát adnak, sarju is kaszálható; legelője 403 hold. Van a pusztán egy major tágas gazdasági épületekkel. Birja Grasalkovich herczegnő, de haszonbérlők kezelik.

Német-Szent-Mihály, németül Rautendorf, német falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz nyugotra, $2\frac{1}{4}$ mfd., 1020 romai kath. lak. Róna határa első osztálybeli, főleg gyönyörü tiszta buzát terem. Kiterjed 1105 holdra, mellyből 432 h. szántó, 324 h. legelő, 324 h. kaszálló, mocsár 25 hold. E helység 1808-ban telepittetett ide, s folyvást maga magát haszonbérelte; földesura a királyi kincstár levén. Vize a Bege csatornája, melly halászaton kivül, más hasznot nem hajt a lakosoknak, mivel nem hajósok, mint az oláh szentmihályiak.

Német-Szent-Mihály, Grosz Petersdorf, német m. v., Vas vmegyében, 1260 kath., 638 ágostai lak. Kath. paroch. szentegyház. Vendégfogadó. Gyümölcse sok. Országos vásárai hiresek. F. u. gr. Batthyáni Gusztáv, s a város feje egy uradalomnak. Ut. p. Szombathely.

Oláh-Szent-Mihály, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz nyugotra 2 órányira, 20 r. kath. 11 zsidó 2120 n. e. óhitü lak., kik 3 pap által vezéreltetnek. Róna határa lapályos, de igen termékeny főleg tiszta buzát, kevés repczét, sok kukoriczát terem. Kiterjed 7657 holdra, 955 □ ölre, mellyből szántóföld 3680 h., 404 h. közlegelő, 152 h. szorgalmi föld, s 3020 h. 955 □ öl, részint az uradalom által használt, részint más lakosoknak kibérlett föld. Határát a Bege csatornája szeli át, mellyben halászatot is tart. — Birja a kir. kincstár, kinek itt jeles épületei, s egy 4 emeletes magtára van a Bege parton.

Puszta-Szent-Mihály, St. Michael, horvát-német falu, Vas vgyében, 678 kath. lak., paroch. sz.-egyházzal. Földje nehéz agyag. Szőlőhegy. Erdő. F. u. h. Batthyány. Ut. p. Rába-Szent-Mihály.

Rába-Szent-Mihály, magyar falu, Vas vmegyében, a graeczi posta- és országutban, 286 kath. lak., paroch. szentegyházzal, kastélylyal. Van vendégfogadója, jó földje és rétje, szőlője, erdeje. F. u. B. Sennyei. Postahivatal és váltás Rába-Keresztur és Körmend közt.

Rába-Szent-Mihály, magyar falu, Győr vgyében, Csécsenynyel általellenben, mellytől a Rába választja el, 402 kath., 49 evang. lak., kath. paroch. szentegyházzal. Földei feketék, szikesek és lapályosak. — Rétje legelője bőven. Fája is van. — F. u. h. Eszterházy, de bir benne Bezerédy család is. Ut. p. Tét.

Szent-Mihályfa, puszta, Somogy vmegyében, M. Ujfalu mellett, 140 kath. 23 ref. lak.

Szent-Mihályfa, magyar falu, Zala vmegyében, 61 kath. lak. F. u. nemesek. Ut. p. Egerszeg.

Szent-Mihályfa, magyar falu, Zala vmegyében, 214 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szent-Miklós, magyar falu, Székes-Fejér vmegyében, Fejérvártól délre 5 mfd., 712 kath., 140 ref., 198 evang., 5 zsidó lak., paroch. szentegy-

házzal, s evang. fiók gyülekezettel. Homokos határán sok birka legel; szőlőskerteket bir. F. u. gr. Zichy János örökösei. Ut. p. Sár-Bogárd.

Szent-Miklós, St. Nikló, magyar falu, Moson vármegyében, egy kies vidéken, a Rábcza vizéhez közel, 1031 kath., 2 ágostai, 1 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal, egy halomra épült díszes kastélylyal és kerttel. Van 113³/ egész jobbágytelke, 58 telkes gazdája, 628 h. második, 507 h. harmadik, 604⁴/ h. negyedik osztálybeli szántóföldje, 225 embervágó másod, 711⁴/ harmadrendü rétje, szőlőskertjei 340 kapát foglalnak el. Van egy kis selyembogár-tenyésztése is. F. u. b. Sina.

Szent-Miklós, magyar-horvát falu, Somogy vmegyében, 950 kath., 5 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. Földje termékeny, szőlője sok és jó. F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Berzencze.

Szent-Miklós, puszta, Somogy vmegyében, 72 kath. lak.

Szent-Miklós, Nikla, német-horvát falu, Vas vmegyében, a n. ujvári uradalomban, 255 kath. lak. paroch. szentegyházzal. Ut. p. Szombathely.

Szent-Miklós, oláh-magyar falu, Szathmár vmegyében, N. Majtényhoz délre egy órányira: 586 görög kath., 169 ref. lak., g. kath. és ref. anyatemplommal. Fekete földje jó buzát, és hires dohányt terem; rétjei jók. F. u. gr. Károlyi nemzetség.

Szent-Miklós, puszta, Borsod vmegyében, Garadna és puszta Kazincz közt, leginkább erdőségből áll, és Szendrőhöz tartozik.

Szent-Miklós, kis német falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, ut. p. Neszmélyhez $^3/_{16}$ állomásra. Kies völgyekkel változó határa 1400 hold. Területének fele csupa erdőség, szép hegyfokokkal, és völgyekkel, déli része szőlőhegy; rétje kevés; legelő az erdőkben; szántóföldjei szelid emelkedésű dombokon feküsznek és agyagosak. Urb. telek $10^1/_8$. Lakja 408 r. kath., kiket gr. Eszterházy József szálitott ide 1739-ben. Fiók egyháza. Szomódhoz tartozik. Bírja gr. Eszterházy Miklós.

Szent-Miklós, puszta, Komárom vmegyében, Udvard helységgel határos. I. Geyza 40 ekére való földet ajándékozván a garan-szent-benedeki apátságnak, ezt Szentmiklós puszta név alatt különösen birja az esztergomi káptalan. Hajdan virágzó mezőváros volt, de a török háborukban közel esvén Érsekujvárhoz, igen sokat szenvedett és elpusztult. A Zsitva partján, Sz. Márton halmán ma is láthatni egy zárda maradványát; s hihető, hogy épen ebben tartotta Tamás érsek 1309-ben azon nemzeti zsinatot, mellynek következtében hazánkban is a r. katholikusoknál urunk felséges megtestesülésének emlékére a harangok délben és estve meghuzatnak.

Szent-Miklós, magyar falu, Zala vmegyében, 365 kath. 5 zsidó lak. Kath. paroch. egyház. F. u. h. Eszterházy.

Szent-Miklós, puszta, Békés vmegyében, Csaba mellett.

Szent-Miklós, német falu, Zala vmegyében, 412 kath. lak. F. u. h. Batthyáni. Ut. p. N. Kanisa.

Alsó-, Felső- és Közép-Rácz-Szent-Miklós, puszta, Székes-Fejér vmegyében, 144 kath. 78 ref., 5 evang. lak. F. u. többen. Ut. p. Adony.

Belényes-Szent-Miklós, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $2^1/_4$ mfd., 326 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 110, rét 80, majorsági erdő 520 hold. Folyóvize a Fekete-Körös. Agyagos földei a dombon soványak, a lapályban jók.

Határában van egy omladozott templom és csonka torony. Birja a váradi görög püspök.

Bur-Szent-Miklós, (Svati Miklasz) t. f. Poson vmegyében, Sasvárhoz 1 órányira: 2198 kath., 15 zsidó lak. kath. paroch. templommal, synagogával. F. u. a cs. kir. család.

Dány-Szent-Miklós, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Irsa és Uj Hartyán közt, ut. p. Czegléd. Határa, melly alsó és felső Dány-Sz.-Miklósra oszlik igen tágas, de nagyobb részt homokos. Van 200 magyar lakosa, kik többnyire cselédek és pásztorok. Birja Nagy-Körös város, és a gr. Beleznay nemzetség.

Fertő-Szent-Miklós, németül Sz. Niclo, magyar m. v. Sopron vmegyében, Sopronhóz keletre a györi postautban 3¼ mfdnyire, posta állomással, 2100 r. kath, 8 evang., 30 zsidó lak., kath. paroch. templom. Több csinos épületek. Határa nagy, de többnyire homokos és sovány; bora nem kelendő; erdeje pusztuló félben. Birják: h. Eszterházy, Bezerédy, Konkoly, Lukenich, Rohonczy, Nagy Péter, s többen.

Hegyköz-Szent-Miklós, magyar falu, Bihar vmegyében, Debreczenhez 6, Székelyhidhoz, melly utolsó postája, 1 mfd. Van 856 ref. lak., s uj tornyos anyatemploma. A helység hegyes völgyes erdőkkel és szőlőkkel körülvett vidékén fekszik; s határa 7000 hold, mellyből 1591 h. urb. szántóföld, 9 h. majorsági, 590 h. (1000 □ ölével) urb. rét, 10 h. majorsági; 800 h. dézmás szőlő, 4000 h. majorsági erdő; gyeplegelő nincs, hanem az erdő járható része használtatik legelőül. Földe kemény agyagos s jó mivelést kiván; a lakosok vesés tele ökröket tenyésztenek; de legfontosabb élelemág még is a bortermesztés. A falu alsó részét egy patakocska folyja át. Birtokosa a váradi deák püspök.

Lajta-Szent-Miklós, németül Neudörfl, német m. v. Sopron vmegyében, Ausztria határszélén, Német-Ujhelyhez csak ½ mfdnyire, 158 házzal, 1361 kath. lak., paroch. templommal. Van 460 h. szántóföldje, 100 h. legelője, 111 hold kertje, 53 kapa szőlője; erdeje nincs. Földje nagyon középszerü. Nagy vendégfogadó. Sörház. Harminczadhivatal. Savanyuviz forrás. Birja h. Eszterházy.

Német-Nagy-Szent-Miklós, német mezőváros Torontál v.-megyében, az Aranka vize mellett, Szegedhez keletre 4 mfdnyire: 1568 kath., 2 evang., 30 óhitü, 6 zsidó lak. Kath. paroch. templommal, 119 egész jobbágytelekkel. A nagy Révay Miklós születése-helye. F. u. gróf Nákó Sándor.

Oláh-Szent-Miklós, oláh falu, Bihar vmegyében, termékeny rónaságon, Váradhoz 3 mfd., 1350 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 3680 hold, mellyből szántóföld 1258 h., rét 1600 h., legelő 822 h. Majorság itt nincs, mert a lakosok örökös szerződés mellett birják földjeiket Eszterházy herczegtől. Földe fekete agyag és szík, terem kétszerest, tengerit. Folyóvize nincs, hanem van egy Toprongyos nevü ér, s egy járhatatlan ingatag láp, mellyet egy buzgó forrás táplál. Végre láthatók itt egy régi földvár nyomai.

P. Szent-Miklós, puszta, Szabolcs vmegyében, birtokosai; Borbély, Bán, Balogh, Barta, Bihary, Budaházy, Csapó, Cseke, Darvasy, Dobray, Fekete, Füleky, Gyöngyösy, Mészáros, Nagy, Eötvös, Jankovics, Lorszky, Sinay, Szabó, Szilágyi, Tóth, Zsiday, Farkas, Domokos, Katona, Szentkirályi, Nyírő, Bérczy, Jeney, Bíró, Sápy, Kemecsey, Karmasin, Karacs, Tiszay, Szeles, Márton, Gál, Kál-

lay, Csató, Kun, Kiss, Körösy, Török, Körtvélyesy, Koroknay, Bene, Nagyiday, Szöllösy, Nagy-Ványi.

Rába-Szent-Miklós, magyar falu, Györ vmegyében, 197 kath. lak., fiók szentegyházzal, F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Tét.

Rácz N. Szent-Miklós, rácz-oláh-magyar m. v. Torontál vgyében, Német N. Sz. Miklós mellett: 1970 kath., 146 evang., 172 ref., 5716 n. e. óhitü, 302 zsidó lak., óhitü, ev. anyatemplomokkal, csinos magán és uradalmi épületekkel, gyógyszertárral, vendégfogadóval. Határa nagy kiterjedésü s igen termékeny; sok márhát, juhot, sertést, lovat tenyészt; szölöskertjei, s erdeje van; 260$^5/_8$ egész telket számlál. A 61-ik számu magyar gyalog ezred nevendékháza, ideiglen ide helyeztetett. Földes ura gr. Nákó Sándor.

Rét-Szent-Miklós, puszta, Bihar vmegyében, Nagy-Rábé mellett. Róna határa 6000 hold, s gazdag szántó földjei és rétjei vannak. Birja id. özv. Kruspir Sándornő és ifj. özv. Kruspir Sándornő.

Sziget-Szent-Miklós, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, a Csepel sziget közepe táján a soroksári ága mellett a Dunának, ut. p. Laczháza. Van 1600 lakosa, kik többnyire reformatusok, anyatemplommal. Határa homokos, de jó rozsot, burgonyát, kukoriczát és sok zöldséget terem. Birja a cs. k. család.

Tisza-Szent-Miklós, rácz-magyar falu, Torontál vmegyében, Csóká és Pádé közt, mindeniktől egy órányi távolságra: 934 kath., 1912 n. óhitü., 14 zsidó lak., óhitü anyatemplommal, kövér szántóföldekkel, sok legelővel, és réttel, 136$^7/_8$ egész jobbágytelekkel. Az utakat itt szép fasorok ékesitik. F. u. a volt nádor, József ő cs. k. fő herczegsége örökösei. Ut. p. Török Kanisa.

Vácz vagy **Kis Szent-Miklós**, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, Váczhoz 1$^1/_4$ mfd., kellemes dombos vidéken, 390 ref., 120 kath., 30 evang. lak., ref. fiók templommal, melly Veresegyházához tartozik. Szántóföldje elég termékeny; erdeje kevés, de szölöhegye derék és jó bort terem. Birja Grasalkovich herczegnő.

Szent-Miklósfa, magyar falu, Vas vmegyében, 318 kath., 5 zsidó lak. F. u. a győri püspök. Ut. p. Szombathely.

Szent-Mitra, puszta, Torontál vmegyében, N. Becskerek mellett, 1950 hold igen gazdag határral. Az ellemméri uradalomhoz tartozik, s most a kir. kincstár birja.

Szent-Pál, magyar falu, Győr vmegyében, a Kis-Duna mellett, 450 kath., lak paroch. szentegyházzal. Földje sikeres buzát, és hires káposztát terem. F. u. gr. Sándor. Ut. posta Győr.

Szent-Pál, puszta, Győr vmegyében, Győri-Szemeréhez $^1/_2$ óra, 79 kath., 13 evang. lak.

Szent-Pál, magyar falu, Somogy vmegyében, Csurgóhoz 1 óra, 87 kath., 102 ágostai lak., homokos határral, bortermesztéssel. F. u. többen. Ut. p. Zákány.

Szent-Pál, puszta, Somogy vmegyében, Inkey Antal örököseié.

Szent-Pál, puszta, Komárom vmegyében, a Csalóközben, Komáromhoz 1 órányira. Kiterjedése 1879 $^1/_{10}$ hold, melly egészen majorsági birtok s szántóföldnek, rétnek és legelőnek használtatik. Vannak itt több mocsáros tavak is, és az öreg Dunában derék erdős sziget találtatik. A föld fekete agyag, s mindent gazdagon terem, u. m. tisztabuzát, árpát, zabot, tengerit, repczét, czukorrépát. A birkatenyésztés virágzó karban. Birja gr. Zichy Miklós.

Szent-Pál, magyar falu, Zala

vmegyében, 63 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. A. Lendva.

Kis-Szent-Pál, puszta és kertész község, Arad vmegyében, Aradhoz $1\frac{1}{2}$ mfdnyire. Az egész pusztát, melly 3406 holdból és $^{249}/_{1100}$ ölből áll, a dohány-kertészközség tartja haszonbérben. A község népessége 280 r. kath. magyarság. A határból, melly kevés széket kivéve, gazdag buzaföld, szántóföld van 2226 hold, gyep pedig 980 hold. Van még egy 62 holdnyi sásas, és nádas tó is, melly felette ritkán szárad ki. Birja Almásy Pál, volt hevesi alispán.

Tót-Szent-Pál, tót magyar falu, Somogy vármegyében, 831 kath., 10 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal, jó rétekkel. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Öreg-Lak.

Szent-Péter, német falu, Moson vármegyében, a Hanság szomszédságában, 1348 kath. lak. s paroch. szentegyházzal. Van 129⁴/ másod rendü egész jobbágytelke, 75. telkes gazdája, 920 hold első, 1195 második, 932 h. harmadik, 392 h. negyedik osztálybeli szántóföldje, 743 embervágó rétje, nádvágása. Széna szálitás és szekerezés. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. p. Moson.

Szent-Péter, magyar falu, Vas vmegyében, a Rába mellett, 726 kath., 4 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Sok és jó rét. F. u. a szombathelyi káptalan. Ut. p. Szombathely.

Szent-Péter, puszta, Veszprém vmegyében.

Szent-Péter, magyar m. v. Borsod vmegyében, Miskolcztól $^{14}/_{16}$ állomásra a Sajó jobb partján, Miskolcztól a bányavárosokba vivő főutvonalon, szőlő termő hegye alatt terülő sik vidékén a kies Sajónak. Szomszédai, Bábony, Kisfalud, Berente, Duzsnok, Zsiliz, Boldva. Határ kiterjedése 17863 hold mellyből 2740 h. szántóföld, 2635 h. rét, 935 h. szőlő, többi belső telek, legelő viz állás s haszonvehetlen föld; urbéri föld 1050 h. szántóföld. A föld nagyobb részben fekete homok, kisebben veres nyirok, s leginkább gabona, rozs és buza alá miveltetik. A barom tenyésztést a lakosok kereskedésre is kiterjesztve, szép sikerrel üzik, ugy hogy mióta kivált a gazdák takarmány termesztést is kezdenek gyakorlani, a földmivelést és állattenyésztést virágzásnak indulni mondhatjuk. A lakosok összes száma 3712 lélek, kik közt 360 r. kath., 30 gör. kath., 17 evang., 2570 reform., 735 zsidó. A r. kath. és reformatusoknak helyben van anyaegyházuk, s a zsidóknak synagógájok. A nép jelleméről dicsérőleg, keveset szólhatunk. Van helyben egy pálinka gyár. Nagy lisztmalom a Nyögőpatakon, sok fogadó. Mint emlitének, a Sajó a városhoz közel folyik keresztül a határon, a Nyögőpatak pedig a várost metszi át. Birtokos családok a városban, gróf Szirmay István s Tamás előfi jogon, Pilta, Ragályi, Márjássi, Losonczy s több mások. A város öt országos vásárt tart: mart. 12-ik, april 24-dik, jun. 29-dik, sept. 29-dik, dec. 6-án kirakodó s barom vásárt együtt.

Hajdan szent-péteren a templariusoknak klastromuk és templomuk volt, az országuttól délre eső dombon, mellynek északi oldalánál nem régiben ástak ki egy veres követ, melly több ideig az ut mellett hevervén, végre egy nagyszombati szerzetes által elvitetett, ki abban nagy mennyiségü aranyat talált. Ez emlitett régi templom maradványaiból épült a mostani kath. templom.

Régenten a város a dédesi várhoz tartozott, mellyet egy időben Pál vagy Palócz országbiró birt. Vérhatalmat nyert László királytól, mellyet Miksa, s II. Rudolf királyok is megerősitettek; ezt azonban jelenleg nem gyakorolja. Három vásárt a fenebb emlitett Palócz

országbiró tett ide által Dédesről, kettőt pedig a Szirmay nemzetség szerzett.

Érdekesnek tartjuk a város régi állapotának ismertetésére következő két oklevelet közleni.

Nos domina Veronica, conthoralis magnifici domini Emerici de Pelsütz, memoriae commendamus, tenore praesentium significantes, quibus expedit universis: quod nos, tum ex eo, ut olim per serenissimum principem dominum Sigismundum, Dei gratia hungariae regem, ut et ejus successores, hominibus et populis in civitate Szent Péter vocata commorantibus et existentibus, in eo specialis gratia libertatis data fuisse haberetur ut ipsi populi et homines in dicta Sz. Péter commorantes tempore ipsius domini Sigismundi regis piae memoriae, ejusque successorum in tributo in possessione Mehi (Mohi) exigi solito, et consveto tributum solvere non teneantur, tum etiam ad justam petitionem magnifici domini Ladislai de Palócz, judicis curiae regiae, dictis populis et hominibus annuimus et gratiose concessimus, ut iidem populi et homines in jam fata civitate commorantes et existentes, dum cum eorum currubus, rebus et mercimoniis ad dictum tributum pervenerint, sive eorum alter pervenerit, pacifice, libere et absque alicujus tributi solutione pausare, negotiari, ire et redire valeant et possint. Quocirca vobis universis nostris tributariis tributorumque exactoribus in praescripta Mehi (Mohi) constitutis et in futurum constituendis harum serie firmiter committimus et mandamus: quatenus dum et quando et quotiescunque praescripti populi et homines in dicta civitate Szent Péter commorantes, dictis eorum cum curribus, rebus et mercimoniis ad praedictum tributum pervenerint, seu eorum alter pervenerit, vosque praesentibus requisiti fuerint, ipsos et quemcumquelibet ipsorum, cum dictis eorum curribus, rebus, et mercimoniis libere, pacifice pausare, et absque alicujus tributi solutione ire atque negotiari permittatis, et permitti debeatis, et hanc libertatis gratiam per nos eisdem populis et hominibus modo praevio concessam, firmiter et absque ulla contradictione observare debeatis, secus in eo nullatenus facturi. Praesentes vero post earum debitam lecturam exhibentes, seper restitutis. Datum in Vamos in festo beati Urbani papae, anno domini 1452. (Sz. Péter város jegyzőkönyve 2-dik szám 22—23 lapján).

1611. Gróf Thurzó György levele a Sz. Péteriekhez.

Mi Bethlenfalvai gr. Thurzó György Magyarországnak nádorispánja, az kunoknak birája, Árva várának és azon vármegyének örökös és főispánja, az fenséges II. Mátyás Magyarország királyának főtanácsa és Magyarországban Helytartója.

Salyó szent Péter városában lakozó nemeseknek fejenként, köszönetünknek és jó akäratunknak utána adjuk tudtokra, hogy azon városnak birái és polgárai panaszolkodnak minekünk, adván elönkbe, az ő sok elszenvedhetetlen, szomszédságbeli töröktül való nyomoruságukat és különb-különbféle szolgálatot és fizetést, mellyek elégtételére magok elégtelenek levén, ti az adófizetésben velek semmiképen nem akarnátok egyetérteni, és őket reá segíteni. Mivelhogy azért az ország törvénye is azt tartja, hogy nemes embernek nem levén nemes háza, annak tartozik fizetni, a kiében lakik; a török adófizetésben is az igazság azt mutatja, s kivánja, hogy az kivel egyaránt éli a határt, együtt vele viselje is, a terhet.

Annakokáért tinektek fejenként nemes uraimék, az kik abban a Sajó sz. Péter városában laktok, és afféle vagytok, hagyjuk nádorispánság tisz-

tünk szerint, és erősen parancsoljuk, hogy mindennemü minőségeteket, okvetéseteket hátra vetvén az megirt Sajó szent Péter városabeli birákkal s polgárokkal egy aránt a töröknek sommát fizessetek, és mindenekben hozzájok accommodálván magatokat mindenkor és minden dologban velők egyetértsetek, és a terhet együtt viseljétek. Holott pedig ennek nem engednétek és a szerint nem engednétek, a vagy nem járnátok, szabadságot adtunk azon szent péteri biráknak, mostaniaknak és következendőknek, hogy személyetekben és marháitokban reá kényszerithessenek benneteket, és a sommát, a ki reátok háramlanék, megvehessék rajtatok. Egyebet azért ebben ne merjetek cselekedni. Ez levelünket megolvasván, is meg az beadóknak megadatni akarjuk és hadjuk. Költ az ő felsége király urunk szabadvárosában Eperjest szent István havának tizenhatodik napján, ezer hatszáz tizenegyedik esztendőben.

Szent-Péter, magyar falu, Komárom vmegyében, Komáromhoz 1$^3/_4$ mfd. 1190 r. kath., 997 reform., 23 zsidó lak., kath. és reform. anyaegyházakkal. Határának nagyobb része róna, kisebb részben dombos. Földje fekete és sárga homok, de mind a mellett igen termékeny; rétjeit a Zsitva árjai rongálják. Van itt 109$^1/_2$ egész urbéri telek, szőlőhegy, uradalmi szeszgyár, és jeles birkatenyésztés. Birja gr. Zichy Miklós, de hajdan a komáromi várhoz tartozott.

Szent-Péter (Kis), lásd Kétfél.

Szent-Péter, Petrovjani, tót falu, Sáros vmegyében, Eperjeshez 1 mfd., a kassai országutban, s a Tarcsa mellett: 776 kath., 9 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Emeletes kastély. Tehenészet. Vendégfogadó. Liszt- és fürész-malom. Erdő. Jó rét. F. u. gr. Klobusiczkyné.

Szent-Péter, puszta, Csongrád vmegyében, Horgos mellett, 228 kath. 186 n. e. óhitü lak.

Szent-Péter, (puszta), magyar falu, Zala vmegyében, 48 kath. 56 ref. lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Szent-Péter, tót falu, Nógrád vmegyében, 30 kath. 381 evang. lak. Evang. anya templom. A helység szép vidéken fekszik, de földje sovány; szőlője meglehetős. F. u. b. Balassa gr. Zichy az idősb. Ut. post. Balassa-Gyarmat.

Ág-Szent-Péter, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Keresztúrhoz 1 óra, 123 kath., 36 ref., 1 evang. lak. Az ercsi urad. tartozik. Ut. p. Fejérvár.

Bur-Szent-Péter, tót falu, Poson vmegyében, ut. p. Sasvár. Számlál 1337 kath., 41 zsidó lak. Mind a két helységnek határja róna, rozs, kender termesztésre igen alkalmatos; legelőjük böven, a lakosok szép szarvasmarhát, az uraság pedig sok juhot tart. Erdeje roppant s tele vadakkal; 9 fürész és liszt malom. F. u. a csász. kir. család.

Őri-Szent-Péter, magyar falu, Vas vmegyében, 68 kath. 813 ref. lak. Kath. és ref. paroch. szentegyházak. Erdeje, legelője bőven. F. u. gr. Batthyáni Károly. s. m. Ut p. Lövö.

Rácz-Szent-Péter, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Keresztúrhoz $^1/_2$ óra, 70 kath., 15 ref., 8 evang. lak.

Rácz-Szent-Péter, rácz-német falu, Torontál vmegyében, közel Szaravolához, szinte az Aranka mellett: 806 kath., 12 evang., 2270 n. e. óhitü, 42 zsidó lak., kath. és óhitü anyatemplomokkal, erdővel, 219$^3/_8$ egész telekkel. F. u. gr. Szapáry József és Antal. Ut. p. Csatád.

Szala-Szent-Péter, magyar falu, Zala vmegyében, 454 kath., 24 evang. lak. F. u. többen.

Szent-Péteri, puszta, Pest

vmegyében, Tan mellett, 21 kath. és ref. lak.

Szent-Péterfalva, Prostrum, német falu, Vas vmegyében, a Pinka mellett 718 kath. lak., paroch. szentegyházzal, szép erdővel, szölöhegygyel, jó réttel. F. u. gr. Erdődy. Ut. p. Szombathely.

Szent-Péterur, magyar falu, Zala vmegyében, 980 kath., 10 ref., 16 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. többen.

Szent-Péterfölde, magyar f., Zala vmegyében, 144 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szent-Simon, magyar falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyében, Borsod vmegye szélén: 713 kath. lak., kath. paroch. templommal. F. u. gr. Csáky. Ut. p. Putnok.

Szent-Tamás, puszta, Somogy vmegyében, 20 kath. lak.

Szent-Tamás, magyar falu, Vas vmegyében, 78 kath., 40 evang. lak. F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Körmend.

Szent-Tamás, lásd Esztergom.

Szent-Tamás, szerb-magyar helység Bács vmegyében, a Ferencz csatornája mellett, Ujvidéktől északra 4 mfd. E helység szerencsétlen emléke az 1848-ki magyar forradalomnak. Mindnyájan tudjuk, hogy ez alkalommal Sz.-Tamás vala főhelye a harczoló szerbeknek, kik ezt erősen besánczolván, több izben hiában ostromoltatott a magyar seregek által, mig végre Perczel serege által bevétetvén az egész hely kevés kivétellel leégett és elpusztult. 1848 előtt számlált 8500 n. e. óhitü szerb, és 3000 magyar kath. lakost. Kath. és szép óhitü temploma szinte leégett a roham és bevétel alkalmával. Határa 2200 ▢ öléyel számitva 27740 hold, mellyből szántóföld 5403, rét és beltelek 14,000 h., jó legelő 7061 h., szölő 420 h., Curialis szántóföld és rét 263 h., nádas 60 h., mocsár 240 h., utak 293 hold. Határa a leggazdagabb fekete föld. A koronai szabad tiszai kerülethez tartozik.

Szent-Tamás, puszta, Szolnok vmegyében, Török-Sz.-Miklós mellett, 9000 hold gazdag fekete szántó, kaszálló és legelő földekkel, marhahizlalással és birkatenyésztéssel. Birja az Almásy nemzetség osztatlanul. Határában igen kevés a szík, s az uraság haszonbérlőknek szokta kiadni, kik itt a rendes gazdálkodáson kivül repczét termesztenek, s marhát hizlalnak.

Szent-Tamás, puszta, és dohány-kertész község, Arad vmegyében, Pécska szomszédságában. Róna határa egy részben gazdag feketeföld, részben mocsáros, részben pedig homokos. Áll az egész 1642 holdból. Ebből a kertészközség, melly 380 r. kath. magyart számlál, 1034 holdat bir; a többi majorságilag kezeltetik. És pedig az 1034 holdból házhely 34 h., veteményeskert 32 h., szántóföld 640 h., kaszálló 130 h., legelő 160. Az erdő kiterjedése 102 hold. Birja a pusztát Mahler Ferencz; ezelőtt Stettner Máté referendár birta.

Szent-Tamási, puszta, Pest-Solt vmegyében, melly alsó, felső és közép Tamásira osztatik, fekszik Tass, Szalk-Szent-Márton, Kun-Sz.-Miklós helységek és Apaj puszta közt, 106 magyar lak. Kiterjedése 6893 $1/2$ hold 1200 ▢ ölével, mellynek fele jó szántóföld, fekete agyag, fele pedig székes legelő és rosz kaszálló. Birják: gr. Bechtold, b. Révay Károly Teréz kisasszonya, gr. Czebrián, Jankovics Lőrincz.

Szent-Tornya, puszta, Békés vmegyében, Orosházához északra 1 órányira. A Paksy örökösök birják lásd Szent-András.

Szent-Vid, vagy másképp Li-

kocs, puszta, Győr vármegyében, a Pestről Győrbe vivő országutban. Vendégfogadó. Határjában egy régi szentegyház omladékait láthatni. Lakja 47 kathol.

Szenta, lásd Zenta.

Szenta, magyar falu, Somogy vmegyében, 264 kath., 28 ágostai, 226 ref. lak. Ref. anyaekklézsiával, kath. fiókszentegyházzal. Erdeje szép; határa mocsáros. F. u. gróf Festetics Tasziló. Ut. p. Berzencze $^1/_2$ óra.

Szente, magyar falu, Nógrád vmegyében, Nándor mellett: 366 kath., 4 evang. lak. Ut. p. Balassa-Gyarmat $4^3/_4$ mfd.

Szentes, magyar falu, Zemplén vmegyében, Király-Helmecz fiókja, 82 kath., 659 ref., 56 zsidó lak., ref., anyatemplommal. Szántóföldc 841 h. F. u. többen. Ut. p. Ujhely.

Szentes, magyar falu, Somogy vmegyében, 408 kath. lak.; homokos határral, nagy erdővel. F. u. gr. Széchenyi Pál. Ut. p. Babolcsa.

Szenteske, magyar falu, Ungh vmegyében, Szobránczhoz délre $1^3/_4$ mfdnyire: 3 r., 12 g. kath., 157 ref., 9 zsidó lak., ref. szentegyházzal, jó földekkel, erdővel. F. u. Mokcsay, Szemere György, Viczmándy.

Szentes, szabad népes magyar város, Csongrád vmegyében, közel a Tiszához a Kurcza vize mellett, melly a Körösből szakadván ki Mindszenten felül a Tiszába ömlik, Pesthez 16, Szegedhez 5 mfdnyi távolságra. Népessége 20,060 lélek, kik közt 6700 r. kath., 12,220 reform. 340 evang., 600 n. e. óhitü, 200 zsidó, s nyelvökre mindnyájan magyarok. Házak száma 2310. Nevezetessebb épületek: a ref. nagy templom, rézzel fedett tornyával, s ugyan ezeknek emeletes oskolája; a kath. anyaszentegyház és parochia, a városnak az uraságtól megvett épületei, a városháza, a nagy vendégfogadó, s több csinos magános polgári házak. Van a görögöknek is egy kis sz.egyházok, az evangelikusoknak templomok, egy synagóga, gyógyszertár, postahivatal. Még 1800. csak két ház volt cseréppel fedve, de jelenleg igen sok, serkentvén erre a lakosokat mind példája, mind a Tud. Gyüjteményben kinyomatott oktatása által, a mostani nagy érdemü idősb. ref. predikátor: Kiss Bálint. Van itt a reformatusoknak a feljebb emlitett nagy oskolával együtt 5 oskola épületjök. A katholikusok 3, a n. e. óhitüek, evangelikusok, és zsidók egy egy oskolát tartanak. Találtatik itt egy ref. és egy kath. ispotály. Egészen róna, s csak néhány emberi kéz által csinált halmoktól hasitott határának kiterjedése 6 négyszegü mfd., beszámítván az utakat, s vizek árkait is; de ennek $^1/_3$ része a csak nem minden évben előforduló árvizek miatt nagy részt mind eddig haszonvehetetlen volt. Földjének területei igy következnek: felül 2—3 láb mélységre fekete termőföld (Dammerde), ezen alul két ölnyire sárga agyag, mellynek alja kövecses, ezután jön kékes kénköves szagú marga. A szántóföldek, mellyek közt $554^7/_8$ állomány, sessio, telek (egy állomány 56 holdból, egy hold 1100 ☐ ölből állván), egy tagban vannak kiadva, s azokat kiki tetszése szerint mivelheti. Minden gazdának vannak tanya épületjei, itt teleltetik jószágaikat, nyáron itt tartják fejős teheneiket, jármas ökreiket, kocsi és nyomtató lovaikat, és többen a takarás után a juhokat is. A legelők közösek, s eddig kiki annyi marhát tarthatott, mennyit tetszett. Az allodialis földek 5270 holdat tesznek, ide számlálván a sz. lászlói majorságot és Bökényt, a Fábiányi puszta pedig, mellyet szinte a szentesiek mivelnek 13,600 holdat foglal el. Szentesnek földje gazdag termékenységü: mert minden ugarlás, trágyazás nélkül csak

egyszeri szántás után őszi gabonából 5—24 magot ád. A szántást rendszerint ökrökkel végzik 4—6—8 darabot fogván egy ekébe. Szőlője két helyen van a városnak, az északi részén lévőt H é k é d i, a délit B e r k i szőlőknek nevezik, mind össze 1064 holdat tesznek, de kevés bort szolgáltatnak, Gyümölcsfáikat csak 30 esztendő óta nemesitik. Erdő nincsen, hanem a Tisza és Kurcza partjain füzesek vannak, de ezek kevés tüzifát adnak. Ákáczfákat majd minden udvaron, s az utczák mentében olly bőséggel láthatni, hogy a város távolabbról ákácz-erdőnek tetszik. A Tisza rétjén eddig böven termett nád és gyékény, hanem ezek gyökereit száraz esztendőkben a sertések elpusztitván, most haszontalan gizt gazt terem. Vizimalom van a Tiszán 31, szárazmalom 44, szélmalom 2, olajmalom 5. Czéheik vannak a csizmadiáknak, szürszabóknak, és ruhaszabóknak, szücsöknek, kovácsoknak, kerékgyártóknak, vargáknak, ácsoknak, molnároknak, és takácsoknak. Vannak kőmivesek, korsósok, fazekasok, 2 könyvkötő, pék- és ruha-festő. Az asszonyok kender- és lenfonalaikat takácsokkal szövetik, s pénzért fejérittetik. Jövedelme van a városnak a B ó d i vagy B é l d i révből a Kurczán lévő vámból, állodialis és árendalis földekből, sörházból, malmok, mészárszékek, vendégfogadók, csapszékek árendáiból, a szőlőkre, házakra, földekre kivetett adóból. A Tiszán, Kurczán, Körösön kivül e következő folyói vannak még: K ó r o g y, V e k e r, M á g ó c s i- é r; de ezekben csak árviz idején szokott viz lenni. A Tiszából legtöbbet potykát; kecsegét ritkán fognak ki a halászok. Szentes határán, több már elpusztult helységek voltak, millyenek: E c s e r és F a b i á n, mellyeknek puszta templom falai még most is állanak, s az ecseri templom nagy tornya csak 1752-ben dült le, Sz.-L á s z l ó, K i r á l y s á g, Sz.-M i h á l y f a l v a, ennek szentegyháza talpköveit 1835-ben ásták ki, H é k é d, Sz.-I l o n a szigete, és az ugy nevezett F é t s k a város melly onnan nevezetes, hogy Haruckern György hadélelmezési biztos 1697—1698 itt sütette a sok kenyeret Eugen serege számára.

Szentes, mostani nevét első birtokosától, bizonyos Zendus nevü magyar vitéztül vette. Első eredete homályos; hanem tudva van, hogy itt romai gyarmatok laktak: mert a Kurcza vize partján a város északi vége felől, most is sok hamuval megtöltött vastag cserépedény találtatik, több római pénzekkel együtt. — 1239-ben a Nagy-Kunsághoz tartozott, valamint ezzel határos Kún-Szarvas, Kun-Dorus, Vásárhely, s más Körös- és Maros közti földek. Hanem már Corvin Mátyás idejében Békés vármegyébe esett, és 1686 táján, midőn a török e részről kiüzetett, kapcsoltatott Csongrád vmegyéhez, H. M. Vásárhellyel együtt, melly ismét Csanád vmegyétől vétetett el; 1241 a kunok a tatárokkal egyesülve kirablották, s elpusztitották. 1530 táján a város bevette a ref. vallást részint saját földesura Dossy Miklós, részint Fabián Sebestyén, Mágócs, és Sz.-Mihályfalva birtokosainak, u. m. Mágócsi András, és Gáspár, Sövényházi Móricz Péternek példájára, Ozorai Imre, Túri Literatus Lukács, és a Kun nemzetből való Szegedi Kiss István lévén itt a terjesztő tanitók. A török háborukban sokat szenvedt ezen helység a törököktől, tatároktól, németektől ráczoktól, s három izben egészen felégettetett. A lakosok menedékhelye a város mellet elnyuló nagy rétség volt. A törökök itteni uralkodása alatt, a gyulai basa, török és tatár családokat szállitott ide lakosokul, melly alkalom-

mal a magyarok a város alatti rétségben lévő Sz.-Illona szigetébe költöztek, Büttösi István nevü papjokkal. 1686 ezen város alatt verte meg Veteráni cs. k. generál a szegedi törökök segitségére siető gyulai és szarvas várbeli törököket a mikor aztán, ezen vidékről végképen elpusztultak, s a kik itt maradtak keresztényekké lettek, s a magyarokkal összeházasodván, maradékaik most is török néven neveztetnek. 1709. a döghalál 900, 1739-ben 800 lakost seprett el. 1716. a Temesvárt ostromló császári sereghez kenyeret, zabot, szénát, sajtot szállitott a város, az oskolamester Szőnyi Lőrincz is elkisérvén a lakosokat, ki szinte fegyvert fogván, mind Temesvárnál, mind Nándor Fejérvárnál példás jeleit adta vitézségének. — 1747-ben a reformatusoktól a templom s papiház elvétetett, s a kevés számmal megtelepedő katholikusoknak adatott által, a reformátusok vályogból építvén maguknak egy kis szentegyházat. 1748. a sáskák pusztitották határaikat, mellyektől csak 1750-ben juliusban szabadulhattak meg. 1760. husvéd másod napján tüz támadván, a város $^2/_3$ része, a ref. vályog szentegyházzal együtt leégett, mellynek felépitése téglából ugy engedtetett meg, hogy a torony a templomtól 7 ölnyi távolságra legyen. Ennek helyébe épült a mostani szép és nagy szentegyház 1806—1825-ig, a napszámokon kivül 34,176 ezüst forintba kerülvén. — A Körös és Tisza nevezetesebb áradásai voltak: 1751-ben, 1816, és 1830-ban. Ezenkivül emlékezetes a lakosok előtt az 1765-ik sáros tél, és azt követett bő nyár, valamint az 1784. 1807. 1816-iki fergetegek, mellyek sok jószágokat elpusztitottak. 1831-ben a cholerában 1100 lakos halt meg augustus hónapján. 1836. minden jószágnak közel $^1/_4$ része eldöglött. 1836. elején, a város lakosai mélt. gróf Károlyi István, Lajos, és György urak engedelmével örökösen megváltották magokat, ns. Papi Boros Sámuel akkori főbirónak emlékezetet érdemlő törekedése, s a nemes és nem nemes polgároknak egyetértése következtében, 1,368202 ezüst forintért és 47 krajczárért.

Szenyér, magyar falu, Somogy vmegyében, 710 kath., 21 óhitü, 20 ref., 9 zsidó lak., kath. fiók-szentegyházzal, jó réttel, erdővel. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Nemes-Vid.

Szennyes, puszta, Szathmár v.-megyében, a lugosi határtól vétetik körül, 8 romai, 30 g. kath., 4 ref., 4 zsidó lak. Patay István itt nemesitett juhokat tenyésztet. F. u. a Patay nemzetség. Hajdan népes falu volt, s a Zennyesi család birta.

Szenyicze, tót falu, Zólyom v.-megyében, Beszterczebányához $^1/_2$ órányira, a Radvánszky nemzetség birtoka.

Szepes-Váralja, (Kirchdorf), a szepesi XVI városokhoz tartozó, kicsiny, de csinos város, Lőcséhez keletre $1^3/_4$ órányira, a sárosi postautban, 2366 kath., 778 evang. német és tót lak. Van nagy kathol. paroch. temploma, mellynek plebánusa mindig a szepesi nagyprépost; irgalmas barátok kórháza, evang. szentegyháza, vendégfogadója, termékeny jó határa, s legnagyobb len-kereskedése a megyében.

Szepes-Váraljához egy puskalövésnyire, nyugotra egy dombon áll a szepesi káptalan vagy szepesház, kőfallal, bástyákkal, s két kapuval ellátva. Az alsó kaputól mennek sorba a 10, emeletes kanonokházak; a felsö kapunál van a püspöki palota egy szép kerttel, a székesegyház két kis toronynyal, melly III. Bélától 1189-ben a prépostsághoz építtetett, s 1776-ban Maria Theresia által püspöki szentegyházzá rendeltetett. A seminarium-

ház szép épület; a káptalan levéltára pedig nagyon nevezetes.

A városhoz szinte közel láthatni Szepesvárát, egy magas, csúcsos gránitszikla tetején, melly egészen elszakasztva áll a többi hegyektől, s azért innen leirhatlan gyönyörű kilátás esik a lábai alatt fekvő regényes dombokra, lapályokra, helységekre, majorokra. Első eredete a most tiszteletes omladékokban heverő várnak bizonytalan, ha csak azt Borsunak Bunger fiának nem tulajdonítjuk, ki Béla névtelen jegyzője szerint a lengyel határszélre küldetett, hogy ott egy erős végvárat épitsen. A 15-dik és 16-dik században a hatalmas Zápolya, majd 1531—1645-ig a Thurzó nemzetség uralta; melly ekkor kihalván, a koronára visszaesett.—III. Ferdinand 1638-ban a Szepes vármegyei örökös grófsággal s főispánsággal együtt Csáky Istvánnak ajándékozta azon hűségeért, mellyel a belső háborukban királyja iránt viseltetett.

Szepes, puszta, Bihar vmegyében, Debreczen határához tartozik, s rajta polgári tanyák vannak. Földe fekete homok és igen termékeny.

Szepesd, a Balaton mellett fekvő gyönyörü kies magyar helység, Zala vmegyében, 142 kath., 96 evang., 103 ref., 8 zsidó lak. Mind a 3 felekezetnek van fiók-szentegyháza. Halászata a Balatonban gazdag. Ut. p. Veszprém.

Szepetnek, magyar falu, Zala vmegyében, Nagy-Kanizsához 3/4 órányira, melly utolsó postája, 1028 r. kath., 458 ágostai lak., kath. és ágostai par. szentegyházakkal. Lakosai közt vannak német és horvát nyelven beszélők is. Róna határa termékeny, különösen rétje s legelője böven levén, marhát sokat és szépet tart. Földesura h. Batthyáni Filep, kinek majorságához tartozik 603 hold szántóföld, 466 5/8 h. kaszálló, és 2400 hold részint közös, részint magán legelő.

Szépfalu, (Schöndorf), német falu, Temes vmegyében, Áradhoz 3 órányira, 1340 kathol. lak., paroch. templommal. Gazdag határa első osztálybeli; van 96 2/8 urbéri telke; a lakosok szép lovakat tenyésztenek. Birja b. Prónay Albert.

Széplak, falu, lásd Apáthi Abauj vmegyében.

Széplak, magyar falu, Vas vmegyében, 432 kath. lak., bortermesztéssel, erdővel. F. u. b. Mikos. Zala vmegye szélén fekszik, s ut. p. Szalabér.

Széplak, magyar falu, Sopron vmegyében, a Fertö tava mellett, Sopronhoz 2 3/4, Eszterházához 1/4 mfld. Van 114 háza, 845 kath., 8 zsidó lakosa, paroch. temploma. Az urbéri szántóföld 1200 hold, rétje nincs, csak a helységnek 4 kaszás, 20 hold kert, 300 kapás szőlő; legelőjét meg nem mondhatjuk; az uraságnak két kis erdeje. Földe nagyobbára homokos, a többi agyagos, a Fertő körül posványos. Szarvasmarhát szépet, lovat roszat, juhot közönséges fajból, ludat sokat tart. Bora kevés, de jó. Birja a helységet h. Eszterházy Pál. A falu közepén áll jó magas dombon a gyönyörü kilátásu, két tornyos, 6 haranggal s órával ékesitett kath. szentegyház. Az egyház mellett elölről van két szép kálvária; egyik a Krisztus kínszenvedését, másik Jézus szivét ábrázolja, mindenike kúpalaku halmon, oszlopok — és vassal helyesen kerítve, s mesterségesen készitett vasajtóval ellátva. Mind ezeket épittette néhai gr. Széchenyi György, ki akkor itt a templommal szemközt álló kastélyában lakott, (e kastély utóbb magtárrá alakittatott), zálogban birván a helységet. Volt itt egy congregatio is, a Krisztus kínszenvedésének társasága, mellyet II. József töröltetett el. A Sz. Miklós felé vezető ut mellett találtatik egy árkokkal keritett nagy

□ térség, mellyen a monda szerint templariusok zárdája állott; különben e hely jelenleg is várhelynek neveztetik.

Széplak, puszta, Tolna vmegyében, Czikó mellett, egy templom omladékával, ut. p. Szekszárd.

Széplak, oláhul Szuplák, oláh falu, Bihar vgyében, Váradhoz délre 4 mfld, a Fekete-Körös jobb partján, lapályban, a honnan árvizkor utczái is ellepetnek. Van 724 n. e. óhitü, 84 reformatus lak., n. e. óhitü templommal, s a reform. régi templomának romjaival. Határa 700 h. szántó, 100 h. bokros tövises legelő, 500 h. ritkás tölgyerdő, 100 h. Körös medre és kövecses térek. A lapályos rész buzának és tengerinek igen termékeny, nedves időben az árviz rongálja. Az erdőn kivül csak 8 hold majorsági rét van itt. Birja a váradi deák káptalan.

Széplak, magyar mv., Bihar v.-megyében, Kraszna vármegye szomszédságában, Debreczentől 10 mfdnyi távolságra, ut. p Déda. Fekszik a Rézhegyek tövében apróbb dombokon, s némelly részben ezek völgyeiben. Népessége 1400 lakos, kik közt 1160 reform., 200 g., 40 pedig rom. kath., s mind a három felekezetnek helyben van papja. Urbéri telek $26^7/_8$, mellyet bir 50 gazda. Határa 6200 hold, mellyből szántó 1800, kaszálló 2000, szőlő 500, erdő 1900 hold. A szántóföldekből 1300 urbéri, 500 majorsági. Földe szappan-agyagos, vadvizes, azonban gondos mivelés mellett mindent meglehetősen terem. A város határán, és pedig a kaszálló réteken keresztül csavarog a Berettyó folyam; a városon magán keresztülfoly pedig egy patak, melly a baromlaki határban ered. Hegye a Réz, melly e határban is a Somlyó oldalban kőszént adhatna. Hetivásárokat kedden, s ezen kivül 4 országos vásárt tart, mellyek azonban szinte kedd napokon tartatnak, bár a szabadalom szerdára szól, mivel a környékbeli oláhság szerdán böjtölni szokott. Birtokosai: gr. Kun Gergely, Kabos József a Szénásy ágon, és több apró mintegy 45 közbirtokosok az ugynevezett Kója lineán.

Széplak, puszta, Somogy vmegyében, Spissich, Sárközy, Gál s másoké.

Szepsi, (Moldau, Moldava), régi nevezetes magyar mv., Abauj vmegyében, Kassához nyugotra 5 órányira, a Bódva mellett, termékeny sikságon, 1082 kath., 67 evang., 1232 ref., 6 n. e. óhitü, 22 zsidó lak.; kik hajdan királyi kerékgyártók voltak, a királyi butort ők vitték táborba, s innen szép szabadságokkal ajándékoztattak meg.

Jelenleg többnyire mesteremberek, főleg csizmadiák és timárok. Van itt kath. és ref. anyaszentegyház, lovas kaszárnya, gyógyszertár, 3 malom a Bódván, derék szőlőhegy, nagy városház. A kath. plebánia a kassai megyében csaknem legrégibb s leggazdagabb; országos, kivált pedig hetivásárai gabonára híresek.

Hajdan kőfallal vétetett körül. 1683-ban, 26-dik novemberben Sobiesky János 40,000 főből álló segédseregével visszament itt megállapodván: Tokaj, Tarczal, Tálya, Mád, Bénye hegyaljai helységek követei 1000 hordó bort igérének a fejedelemnek, csak hogy táborát vidékükön keresztül ne vezesse. F. u. több közbirtokosok, kik közt egyébiránt az Okolicsányi nemzetség legnagyobb részt bír.

Szer (Puszta-), vagy Puszta-Zeer. Ezen igen nevezetes puszta Csongrád vmegyében körülvételik a tömörkényi, anyási, hanházi, péteri, szegedi, mindszenti és kisteleki határoktól. Térsége 13,000 holdnyi. Földje általjában homokos ugyan, de nem igen sovány, és azért számos czimeres szarvasmarhán s juhon fölül

gabonát is olly bőségesen terem, hogy az 1817-diki középszerű esztendőben, egyetlen uj törés után, a legtisztább tavaszi buzaszemet harminczszorosan megadta. Az egész puszta sik, kivévén nehány dombokat, mellyek egyenlő magasságban, és arányos távolságban hihetőleg emberi kezekkel hányattak. Erdeje most semmi. Vize a Tisza kiöntései, és egy nagy tó, mellyben számos és mindenféle vizimadarakon kivül, gyakran hattyúk és gödények seregenként tartózkodnak. Épületjei: a tó mellett egy vendégfogadó, melly Tó-Hajlati csárdának neveztetik, ehez közel dohány-termesztők lakásai, és azok mellett egy régi elpusztult szentegyház, mellynek magas góth izlésre épült mohos falai az utazóknak több mfldnyire megmutatják dicső magyar eleink l e g e l s ő o r s z á g g y ü l é s e helyét. Ugyanis Árpád, Lehel és Bulsu vezérek által Zalánt a Bolgár fejedelmet tönkre tévén, a magyarok K ö r t v é l y tónál és G ö m ö l s ö erdőnél összegyültek, az ország állapotjáról tanakodtak, törvényt hoztak, s innen a hely S z e r n e k neveztetett. A puszta ezelőtt gr. Erdődy nemzetség öröksége volt, de ezt született gr. Zichy Leopoldina asszonyságnak, néhai general Pallavicini Marchio özvegyének felvallotta, s igy a Pallavicini nemzetség van jelenleg birtokában. Lakik a pusztán 156 kath. lélek.

Szerászló, pusztai falu, Somogy vmegyében, Szigetvárhoz 4 óra. Magában foglalja Zsiffalva, Sz. Tamás, Ipoltfa, Csonkakő, Váralja, Votta, Bánya fordulókat, és áll összesen 3194 holdból. Határa hegyes, völgyes, majd róna, nagyobb része jó gabonát termő. Zsiffalván sok és igen jó bor termesztetik. Van 226 reform., 167 kath. magyar lakosa. Birják: gr. Somsich, Pongrácz és József, Mérey, Cséby, Thassy, Hodossy, Herman, Gotthárd, Madarász, Vasváry és Dongó.

Szerb, oláh falu, Arad vmegyében, Bullyin fiókja, hegyek, erdők közt, 5 kath., 428 óhitü lak., s anyatemplommal.

Szerdahely, magyar mv., Poson vmegyében, a pesti országutban, Posontól $5^1/_2$, Komáromtól 7. mfld távolságra. Áll ezen város 3 részből, u. m. tulajdonképen való Szerdahely városából, továbbá Nemesszegh és Ujfalu nemes helységekből. Kövezetlen utczái nem igen rendesek, de benne sok szép kastélyokat, s más többnyire téglából épült, sindely-cseréppel fedett magán épületeket láthatni. Szerdahelyben magában lakik 132 kath., 32 evang., 2 ref., 6 óhitü, 350 zsidó; Ujfaluban 649 kath., 68 evang., 15 ref., 528 zsidó; Nemesszeghben 294 kath., 2 evang., 1 ref., 2 görög, 297 zsidó. Van itt továbbá egy kath. par. templom, egy synagóga, gyógyszertár, 3 vendégfogadó. Lakosai részint mesteremberek, s a körül fekvő vidékeknek kész posztóruhákat, szűröket, kalapokat, csizmákat csinálnak, részint földmivelők. A zsidók kereskedésből táplálják magokat, mellyet a gabonára s marhára nézve a népes heti- és országos vásárok sikeresen előmozditanak. (Heti vásárai pénteken tartatnak). F. u. Szerdahely városának a posoni várkapitányság, Ujfalu és Nemesszegh helységeinek pedig több közbirtokos urak, u. m. Bacsák, Kondé, Perényi s m. t.

Szerdahely (Vágh), vegyes tót-magyar f., Poson vmegyében, Szered mellett. Lakja 1050 kath., 21 zsidó. Van kath. paroch. temploma, jó határa; hajó-malmai a Vágh vizén. F. u. az esztergomi érsek. Ut. p. N.-Szombat.

Szerdahely (Nyitra-), (Nyitranszka Sztrada), tót falu, Nyitra v.-megyében, a Nyitra vize mellett, N.-Tapolcsánhoz $^1/_2$ óranyira, 271 kath., 246 evang., 6 zsidó lak. Kath. paroch. templom; evang. szentegyház; szép

kastély és kert. Határa jó és termékeny; bortermesztés. F. u. a Zerdahelyi család.

Szerdahely (Vágh-), tót falu, Nyitra vmegyében, 584 kath.. 9 zsidó lak. A Vágh bal partján, Pöstyéntől északra 1 órányira, termékeny sík határral, vizimalmokkal. F. u. gr. Erdődyné.

Szerdahely, magyar falu, Zala vmegyében, 884 kath., 11 zsidó lak. F. u. Inkey. Ut. p. Hahót 1 óra.

Szerdahely (Bodrog-), magy.-orosz falu, Zemplén vmegyében, 285 r., 414 gör. kath., 306 ref., 31 zsidó lak., gör. kath., ref. anya-, r. kathol. fiók-szentegyházza', 1231 hold szántófölddel, vizimalommal. F. u. többen. Ut. p. Ujhely.

Szerdahely, magyar falu, Sopron vármegyében, Fertő-Sz.-Miklós mellett, s azzal egybeolvadva 300 kath. lak.; a Bezerédy család derék kastélyával. Határa ollyan mint Fertő-Sz.-Miklósé, s szinte azon birtokosok birják.

Szerdahely, puszta, Veszprém vmegyében, Nagy-Dém mellett, ut. p. Pápa.

Szerdahely, magyar falu, Vas vmegyében, 3 kath., 10 evang., 98 ref. lak. A mura-szombati urad. tartozik. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szerdahely, magyar falu, Vas vmegyében, Kőszeghez 1 óra, a szombathelyi országutban, 354 kath. lak., és paroch. szentegyházzal. Jó bor. Középszerü szántóföld. F. u. a rohonczi uradalom és a Sibrik nemzetség.

Szerdahely, puszta, Somogy vmegyében. Közbirtokosoké. Ut. p. Szigetvár 4 óra.

Szerdahely, magyar falu, Baranya vmegyében, az Okor vizénél, 14 kath., 598 ref. lak., ref. anyaekklézsiával. Határa buzát, kukoriczát, zabot terem. Van itt egy régi omlott szentegyház is. F. u. a siklósi uradalom. Ut. p. Siklós.

Szerdahely, puszta, Tolna vmegyében, a völgységben, Bátaszékhez 4 óra.

Szerdahely (Tót-), horvát falu, Zala vmegyében, a Mura mellett, 560 kath. lak., termékeny róna határral. A Csúzy család becsehelyi urad. tartozik.

Szerdicsa, vindus falu, Vas vmegyében, a lendvai uradalomban, 328 kath., 48 evang. lak. Savanyuvizzel. Ut. p. Radkersburg.

Szerecsen, magyar falu, Győr vmegyében, Veszprém vmegye szélén, 502 kath., 25 evang., 222 ref., 2 zsidó lak. Reform. fiók-gyülekezete Szemeréhez tartozik. Kath. fiók-szentegyház. F. u. gr. Eszterházy. Ut. p. Téth.

Szerecsen, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Seregélyeshez ¼ óra, 83 kath., 38 ref. lak. Határa homokos, de termékeny. Tágas legelő. Sok széna és nádló rét. F. u. gr. Eszterházy, Fribájsz, Bottlik, Csefalvay, Kazay, Miskey, Huszár, Híros, Nedeczky, s a t.

Szerecsény (Gárdon-), puszta, Veszprém vmegyében.

Szered, nevezetes kereskedő magyar-tót mv., Poson vmegyében, a Vágh vize jobb partján, mellyen itt egy hosszu fahid viszen keresztül, Nyitra vgyébe; Posonhoz 6½ mfd. Széles fő utczája több nemes épületekkel dicsekszik, mellyek közt említést érdemel a szép kath. paroch. templom, a Vágh partján a cs. k. sóház, s átalellenben az urasági nagy kiterjedésü kastély, egy elég nagy kerttel. A számos zsidók is birnak egy synagogát. Egyébbiránt Szered összefüggésben áll Ujvároska és Koronautcza tót helységekkel, kiknek különböző elöljáróságuk van, s az első Nyitra vármegyéhez tartozik. Lakosai 2262 kath., 20 evang., 333 zsidókra men-

nek, s mesterségekből, földmivelésből, főképen pedig fa és gabona kereskedésből táplálják magokat. A hidon felül mindjárt van az Árva, Liptó v.-megyékből a Vágh vizén lehozott szálfák, deszkák, léczek s minden épületre való fák, s eszközök lerakó-helye, honnan aztán a körülfekvő vidékekre hordatnak el. Országos és kedden tartott heti vásárjai nevezetesek, kivált gabonára, és szarvas marhára nézve. F. u. gr. Eszterházy Károly. Van saját postahivatala.

Szerednye, orosz-magyar-tót m. v. Ungh vmegyében, Unghvárhoz délkeletre 3 mfdnyire: 534 r., 750 g. kath., 4 n. e. óhitü, 10 evang., 24 ref., 256 zsidó lak. Romai és görög kath. paroch. templom. Synagóga. Postahivatal. Kastély. Hajdankori várának csak omladékait mutatja. Az e megyében találtató számtalan kallók egyike itt áll közel a városhoz. Szőlőhegye nagy s mind izére, mind különös zamatjára nézve országszerte hires fejér bort terem. Földes ura gróf Majláth, gr. Klobusiczky, gr. Barkóczy, b. Perényi, Péchy, Szikszay, Kardos, Szirmay stb.

Szeregyháza, puszta, Békés vmegyében, Gyula környékén.

Szerelmes, puszta, Zemplén v.-megyében, N. Mihály fiókja.

Szeremle, magyar falu, Pest-Solt vmegye legvégső déli helysége Baján alul 1 mfdnyire fekszik a Duna mellett olly lapályos helyen, hogy az árviz csaknem minden évben meglátogatja, s határos Batta tolnamegyei, Szekcső baranyamegyei, és Bát-Monostor bácsmegyei helységekkel. Lakja 2213 reform, 32 r. kath., 30 óhitü, 6 zsidó. Van derék cseréppel fedett ref. anyatemploma, magas bádog fedezetü toronynyal. Határa 7000 hold, mellyből szántóföld 615 h., legelő és beltelek 2000 hold, nádtermő föld 1000 h., kaszálló 2000 h., erdő 1385 hold. Ebből majorság csak 600 h. kaszálló és ugyan annyi nádas rétség $20^2/_4$ egész telek után. Földe kövér televény, melly bár minden évben vettetik, s a zab-, kukoricza-tarlót kétszeres váltja fel, mégis gazdagon fizet. De bőséggel is trágyáznak itt, mivel a ló-, különösen a szarvasmarhatenyésztés nemcsak a földes, hanem a földetlen gazdáknál is virágzó karban van. Az öregek pedig a méhtenyésztést nagyban üzik. Egyedüli csapása Szeremlének a gyakori árviz. A mellette folyó Duna mindjárt a helység alatt 3 szigetet képez, s ezek közül P ö r b ö l az, hol 1770 év előtt a helység feküdt, de a falu-helye többé nem látható, mivel e sziget a megye által átvágatván, a faluhely a Duna által elsodortatott. Van még a legelőn egy domb is, mellyet a köznép egyházdombjának nevez, miután rajta egy templom vagy más kőépület maradványai több izben ásattak ki. A helység birtokosa a kalocsai érsek.

Szerencs, Béla nevetlen jegyzőjénél Zerenche, Zeremssu, magyar m. v. Zemplén vmegyében, Tokajhoz nyugotra 2 mfdnyire: 685 r., 345 g. kath., 6 evang., 1001 ref., 92 zsidó lak. Romai és gör. kath. paroch. templom. Igen régi ref. szentegyház melly már 1321-ben parochialis volt. Ebben temettetett el Rákóczy Zsigmond, s fiai; 1618-ban ebben emeltek egy Mauzoleumot, mellyet a német katonák rútul megcsonkitának. Az uraság' háza, vagy kastélya a régi vár, mellynek bástyái és tornyai le vannak rontva. Hajdan széles és mély árokkal vétetett körül, mellyet a benne fakadó számtalan meleg forrás vize tölte-meg. A kapu előtt az árok partja mellett dél felől vala a k ü l s ö v á r, melly hasonlólag posványságokkal volt körülvéve. A b e l s ő v á r n a k gr. Erdődyt illető része részint pusztán áll, részint magház. Az Almásy ré-

szen ellenben derék úri alkalmatosságok vannak. Van itt továbbá synagóga, nagy vendégfogadó, két malom az Ondi patakján, nádas tó, számos lágymeleg forrás, kőbányák. Szántóföldе 1725 hold, s az leginkább szíkes, mellynélfogva gyakori trágyázást kiván. Ezekből a földekből a jobbágyok csak 24 egész telekre valót birnak, a többi az uraságé. Rétje 560 hold, s mind anya szénát, mind sarjút igen jót terem. Legelője a népeséghez képest szük. Tölgyes, cserfás erdeje elég. Szőlőhegye ámbár a Hegyaljához nem tartozik, még is némelly részein, u. m. az Előhegyen, és Berkeczen olly jó bort terem, hogy a hegyaljainál semmivel sem alábbvaló. — Árpád Szerencset két kún vezérnek, u. m. Édnek, és Edumérnek ajándékozta, s Béla jegyzője szerint ugyan ezeknek a Mátra vidékén sok földet adott, hol azután Pota nevü unokájuk várat épitvén, ez Potának neveztetett, ma pedig Patának mondatik. Éd, és Edumér tehát törzsökei voltak a maig is virágzó Patay nemzetségnek. — Későbben Szerencs a Monaki nemes ház kezébe jutott, ez pedig a Sz.Bened.szerzeteseinek advân, a szerzet belőle apátságot szerzett, hozzáadván még Új-Őr helységét, vagy másképen Ingvárt, melly jelenleg mint puszta, Monakhoz használtatik. — 1556. Némethy Ferencz az apátot kiüzé, a zárdát elfoglalá, s belőle várat csináltatott, megerősitette, s igy Isabella királyné számára Szerencset meghóditá. 1565-ben Némethy Ferencz a tokaji ostromban elesvén, Szerencs is visszajött Ferdinand kezére. 1583 Rudolph a várost egri kapitány Rákóczy Zsigmondnak elzálogositá s ettül az időtül fogva mindig a Rákócziak birták, s gyakran is laktak itt a II. Rákóczy Ferencz idejéig, ki hazáját elhagyván, jószágait is elvesztette. Azonban az ártatlan hugát illető jószágok meghagyattak Rákóczy Juliánnánál, kit gr. Aspermont veve feleségül. Azért Szerencsnek felét most is gr. Erdődy mint Aspermont örökös birja, másik fele pedig majd gróf Illésházyra, majd gr. Grasalkovichra, majd Szirmay Tamásra, majd Almásy nemzetségre szállott, ki mind ez ideig birlokában van, sőt a gr. Aspermont résznek felét szinte zálogképen megszerzé.

Szerencsfalva, oroszfalu, Beregh vmegyében, Hribóczhoz 1 órányira: 157 g. kath. lak., hegyes, sovány határral. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Szerep, magyar falu, Bihar v.-megyében, Debreczenhez 5 mfd., a Sárrét mocsárai mellett, 980 nagy részben ref. lak., s anyatemplommal, s csinos uri lakházzal. Határa a kis és nagy gatályi, és zódoni pusztákkal együtt 18,000 hold, mellynek azonban nagyobb része nádas rétség vagy mocsár, melly csikot, halat, teknősbékát, vadmadarakat nagy bőséggel szolgáltat; gazdag kaszállóit a Berettyó árja rongálja; — sok és szép szarvasmarhát tenyészt az uraság, de a lakosok szegények, s mintegy 200 h. urbériséget birnak csak. Határán van az ugynevezett Sószeg, melly hajdan sóraktár volt, melly mellett feküdt a régi Szerep helysége, ez előtt mintegy 123 évvel mostani helyére költözvén. Birtokosa: Kelemen János.

Kis-Szeretva, magyar-orosz falu, Ungh vmegyében, Deregnyőhöz ½ órányira, közel oda, hol az Ungh a Laborczával egyesül: 73 r. 120 g. kath., 74 ref., 10 zsidó lak. Sok és jó rét. F. u. Kulin, Szirmay, Körösskényi, s, m. Ut. p. Nagy-Mihály.

Nagy-Szeretva, magyar-orosz falu, Ungh vmegyében, az Ungh vize mellett: 137 r., 118 g. kath., 243 ref.,

22 zsidó lak., ref. szentegyházzal, igen termékeny határral. F. u. Kulin.

Szerfalu, oláh falu, Máramaros vmegyében, 482 g. kath., 37 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. Demján, Borodi, s. m. Ut. p. Sziget.

Szergény, magyar falu, Sopron vmegyében, a Hanság mellett, 560 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Határán van 505 h. szántóföld, 135 h. rét, 700 h. legelő, mellynek fele mocsáros; 30 h. kert. Földje főleg rozsot és burgonyát terem. Szénája, nádja elég. Erdeje is van, melly éger fákból áll. Birja h. Eszterházy Pál.

Szergény, magyar falu, Vas vmegyében, a Marczal bozótja mellett, 64 kath., 436 evang., 8 zsidó lak. Van evang. szentegyháza, hol évenkint kétszer tartatik predikatios isteni tisztelet, és oskolája. F. u. gr. Erdődy Kajetán. Ut. p. Pápa.

Szerinke, puszta, Somogy v.-megyében, Földes ura gr. Batthyáni Kázmér tömege.

Kis-Szernecz, vindus falu, Zala vmegyében, a Kerka patak mellett, melly itt ömlik a Murába. Eszterházy herczeg birja. Utolsó p. Alsó-Lendva.

Szernye, magyar falu, Beregh vmegyében, a Szernye vize mellett, Munkácshoz délnyugotra 3 mfdnyire: 14 r., 10 g. kath., 528 ref. lak. Ref. anyaszentegyház. Róna határa szép buzát terem; erdeje, halászata van; de az árviz rongálja. F. u. többen.

Szeszta, Czestice, magyar-orosz falu, Abauj vmegyében, N. Idához nyugotra 1 órányira: 140 r., 251 g. kath., 420 ref., 38 zsidó lak. Kath., gör., kath., ref. szentegyház. Földe termékeny; szénája, nádja a kanyapta mocsárban elég. F. u. gr. Csáky, b. Perényi, Lánczy. Ut. p. Kassa.

Szette, magyar falu, Honth v.-megyében, az Ipoly partján: 712 kath. lak. Kath. paroch. templom. Határja 1-ső osztálybeli: búzát, rozsot, kukoriczát, dohányt, bort terem. Tölgyes erdeje is van. F. u. az esztergomi érsek. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Szetyechov, tót falu, Trencsén vmegyében, a bicsei uradalomban 474 kath. lak. Lakosai sok sindelyt, léczet készitnek. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Szidorfalva, Arabowo, orosz falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz éjszaknyugotra 3 mfd. 149 g. kath., 6 zsidó lak. Szép bikkes erdő. F. u. gr. Schönborn.

Szielnicza, tót falu, Zólyom vmegyében, a selmeczi országutban: 480 kath., 5 evang. lak. Cserépedényei leghiresebbek az egész megyében. F. u. a beszterczei káptalan. Ut. p. Bucsa.

Szigeth, puszta, Trencsén v.-megyében, V. Besztercze filial. 26 kath. lak.

Szigeth, puszta, Veszprém vármegyében, Jánosi mellett.

Szigeth, szabad koronai város Máramaros vmegyében, rónaságon, keletről az Iza folyóval egyesülő Róna folyó, délről a városon alul a Tiszába ömlő Iza folyó, északról a Tisza folyótól környezve, délről magasabb, több oldalról alacsonyabb hegységek közt fekszik. Az oláhok S z i g i t n e k, az oroszok S z i h o t á n a k nevezik. Határa 21,125 hold, mellyből beltelek 375 h., szántóföld 4029 h., kaszálló 10,016 h., külső gyümölcsös és méhes kertek 357 h., erdő és csere 5326 h., haszonvehetlen föld 992 hold. Ezenkivül az ugynevezett k ö h á t i legelői és erdői a városnak mint jobbára a szomszéd helységekkel közösek, felmérve nem levén, mennyiségök nem tudatik. A házak száma 857, mellyek közt sok csinos épület látható. Van itt romai és görög kath., és reform. anyatemplom, synagóga, reform. lyceum, kath. gymnasium, takarékpénztár, kis-

dedóvó, b. Stojka erdélyi püspök által alapitott ápolda 12500 v. f. tőkével; házankénti koldulást megszüntető egyesület 1800 pft. tőkével, piarista zárda, kir. kam. igazgatói lak, nagy cancellaria, kir. erdőtisztség cancelláriája, városház, nemesi és királyi nagy vendégfogadó, sör-szesz- és eczetgyár, több mulatóhelyek, mint az ujmalom kert az Iza folyó mellett a városhoz közel, és a városban a Banzsalgó-utczában lévő fördőház. 1846-ban olvasó társaság is alakult s már 200 kötetnyi könyvtárral birt. Népessége a városnak 6336 lélek, kik közt romai katholikus 2119, görög katholikus, 1225, 1978 ref., 50 ágostai, 964 izraelita. A nyelv főleg magyar, aztán oláh, orosz és német. A lakosok a földmivelést szorgalmasan folytatják; s ezenkivül van itt 716 kézmüves, 117 kereskedő, 6 művész. A valóságos polgárok száma volt 1846-ban 311.

Szigeth, magyar falu, Zala v.-megyében, 213 kath. lak. F. u. a kamara, Inkey s. m. t.

Szigeth (Kis), magyar falu, Zala vmegyében, 338 kath., 5 zsidó lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Győri-Sziget, magyar falu, Győr vmegyében, azon szegletben mellyet a Duna és Rábcza folyók öszszefolyása képez, melly vizek Győrtől választják el. Lakja 3386 kath., 94 evang., 1 óhitű, 850 zsidó lak. Kath. paroch. templom, synagóga. Lakosai mesterségből, kertészkedésből, napszámból, kereskedésből táplálják magokat. F. u. a győri püspök, kinek itt szép kertje van.

Őri-Sziget, magyar falu, Vas vmegyében, 41 kath., 236 ágostai lak., evang. anyaekklézsiával. F. u. nemesek. Felső-Őrhez közel, Utolsó posta Kőszeg.

Öttevény-Sziget magyar falu, Győr vármegyében a mosoni Duna mellett, 783 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Sok szántóföld és legelő. Dunamalmok. F. u. gr. Viczay és gr. Sándor. Ut. p. Győr.

Szécsi-Szigeth, magyar m. v., Zala vmegyében, a Kerka vizénél, 283 kath., 12 evang., 3 zsidó lak. Van egy régi várkastélya, és kath. paroch. temploma. Határa áldott: van bora, buzája, erdeje, s jó legelője. Feje a gr. Szapáryak uradalmának, mellyet hajdan a Széchy hatalmas nemz. birt. Ut. A. Lendva.

Kis-Sziget, puszta, Torontál vmegyében, magyar hely a bébai uradalomban, 12 házzal, 80 kath. lak., dohánytermesztéssel. Földes ura gr. Batthyáni.

Szigeti, puszta, Bihar vmegyében, Nyüved mellett, Váradhoz 2 mfd. Határa lapályos, mocsáros, a Berettyó árjától gyakran szenvedő, de különben gazdag termékenységű, s 2100 holdra terjed. Birják a nyüvedi közbirtokosok, lásd Nyüved.

Szigetecske, puszta, Somogy vmegyében, 10 ref. 5 kath. lak.

Szigetvár, magyar-shokacz-német m. v. Somogy vmegyében, egy az Almás vizétől képezett szigetben, 2895 kath., 11 ágostai, 17 ref., 2 n. e. óhitű, 300 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyháza hajdan török mecset volt; csarnokában a szigetvári ostrom lefestve szemléltetik. Van itt továbbá ferenczi kolostor és szentegyház, óhitű csinos templom, urasági kastély, városház, postaház, vendégfogadó, több boltok és derék épületek. Áll a város ó és uj városból, s a magyar Leonidás, gr. Zrinyi Miklós dicső halála által megszentelt várból, Épitője e várnak bizonyos Osvald Anthémius görögországi indigéna volt s később enyingi Török Bálint erősitette meg, I. Ferdinand pedig még jobb karba tette, annyira, hogy Stansics Márk várkapitány a Toigon Osman, és Ali-

herélt pasa által próbált véres ostromokat nagy veszteséggel visszaverhette. Stansics halála után 1562-ben. gr. Zrinyi Miklós vevé át a parancsnokságot, kinek csaknem példátlan vitéz bátorságát, honszeretetét, férfias elszántságát, s dicső halálát nem is szükség előhoznom; mert az minden igaz magyarnak mélyen emlékezetébe és szivébe van vésve. Szigetvárnak minden erőssége, a Szolimán török császár által személyesen kormányzott ostrom alkalmával egy földsáncz volt, melly most is létezik, árokkal. Legnagyobb védelme pedig az Almás vize, melly hajdan a város, és még inkább a vár körül elterülve, posvány nádas rétet csinált, s ez nem rég száríttatván ki, jelenleg legjobb kaszálló. A Zrinyi belső vára e posványban, legbelől egy kis szigetben készült, jobbára pallisádákból állott; s hozzá csupán egy hidon lehetett jutni, most is hidon kelletik a. várba menni; de faépületjei könnyen meg égtek s igy Zrinyinek vagy megkellett égni, vagy kirohanni. Annál nagyobb a dicsősége, hogy illy csekély erővel s csekély védelem szerekkel, a roppant török tábort huzamos ideig feltartóztathatta. Bevévén a puszta várat a török, itt magát megfészkelé, s innen gyakori rablásokat vitt végbe, miglen 1688-ban szerződés által, mint Eger, viszszafoglaltatott. A mostani várban, a Zrinyiéből egy tégla sem látszik, hanem egy török mecset még van benne. Az egész vár III. Károly alatt épült, kis szarkafészek, rendetlen 4-szög formában, s részint a török épületből megujittatott, most védelemre nem való; bástyáinak belső töltései nincsenek, csak külső falai állnak, s az uraság gazdaságára fordittatnak.

Határa szigetvárnak nagy, bár sok helyt lapályos, de termékeny. Bora középszerü. Lakosai mesterségeket s a kereskedést erősen üzik. Országos és heti vásárjai népesek; s valamint most nagy-ország, — és postautban esik, ugy hajdan is a török országut rajta ment keresztül Kanisa felé Bécsnek és Stájer országnak, s el sem lehete kerülni a sok posvány miatt. F. u. Czindery László.

Különös örömére szolgálhat minden magyarnak azon néhány évek óta behozott szokás, miszerint Zrinyi Miklós halála napja mind a földes uraságtól, mind a lakosoktól, mind a környékbeli hazafiaktól a tárgyhoz illő méltósággal ünnepeltetik, ugy hogy csak az ohajtható, hogy azon emlékoszlop, mellyre már több hazafiak sok summákat ajándékoztak, mentül hamarabb felállittassék, s ez által azon vád, mintha mi magyarok nagy férfiainkról megfelejtkeznénk, legalább e dicső hazafiban tettleg megczáfoltassék. Egyébiránt ott, hol mint mondják Zrinyi elesett, most is van egy kis kápolna a belső városnak kanisai kapuján kivül az Almás hidján által menvén jobbra; és igy már akkor a belső várból a városon keresztül vágta magát.

Szigliget, magyar m, v., Zala vmegyében, a Balaton mellett, egy köves hegysor tövében, 766 kath., 9 zsidó lak. Kath. fiók szentegyházzal. Szántóföldje kevés és sovány; szőlőhegye igen jó bort terem; erdeje derék. Régi vára, melly kies kilátásu hegyen épült, most omladékokban hever. F. u. a Lengyel örökösök. Keszthelyhez $2\frac{1}{2}$ óra.

Sziglós, lásd S i g l ó s.

Szigraben, német falu, Ausztria szélén lásd S z i k r a.

Szihalom, magyar falu, Borsod vmegyében, Egertől 1, u. p. M.-Kövesdtől $^{8}/_{16}$ állomásra, halmos rónaságon. Béla névtelen irója 59-ik lapon Zeuholmunak nevezi. Határa 7200 hold, u. m. 200 beltelek, 3003 szántóföld, 1320 rét, 2677 hold legelő. Urbéri szántóföld van 102 telek

után 2448 h., 1020 hold rét melly szinte feltöretett; majorsági szántóföld 555 h., rét 300 hold; a legelő közös. Földje igen termékeny fekete agyag. Lakja 2276 r. kath., 17 zsidó. Lakosai közt sok fuvaros. A határt a csavargó Rima öntözi. A helység nyugoti része magas hányott halmon fekszik, mellynek felső szinén emberesontok, sőt egész emberi csontvázak s fekete reczés külsejü nagyon vastag urnaforma cserépedények széttört darabjai hevernek. E halom nyugoti csucsát szinte emberi kezekkel hányt földvár alaku kis domb koronázza. E halmot a köznép Árpádvárának hivja. Végre a határ külön részeiben gyakran találtatnak vastag aranykarikák s vékony aranysodronyok. Kath. paroch. templom. Birja a helységet az egri káptalan.

Szihelne, tót falu, Árva vmegyében elszorva a hegyeken és völgyéken: 960 kath., 5 zsidó lak. 3 vizimalom. $54^2/_8$ sessio. Lentermesztés. Juhtartás. Híres sajt. Gyolcs és fa eszközök készitése. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Szihla, tót falu, Zólyom vmegyében, Gömör vmegye szélen: 182 kath. lak. Fekszik rengeteg erdőség közt. Földje csak zabot terem. Üveghutája s savanyuvizforrása van. Birja a kamara. Ut. p. Végles.

Szijártóháza, magyar falu, Zala vmegyében, 110 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szijmező, puszta, Veszprém vmegyében.

Sziklápja, puszta, Borsod v. lásd Dorogma.

Szikra, (Siegraben), német falu, Sopron vmegyében, Ausztria szélén, Sopronhoz 3 mfd., 577 kath., 293 evang. lak., paroch. templommal. Határa igen hegyes és erdős, s 3359 holdra terjed, mellyből szántóföld 800 h., rét 220 h., erdő 2500 hold. 1010 hold majorsági birtokon kivül, a többi urbériség. Van egy patakja. Birja h. Eszterházy Pál.

Szikszó, puszta, Heves vármegyében, Füzes Abonyhoz $^3/_4$ órányira: 47 kath. lak. Fáczányos kert. F. u. az egri érsek.

Szikszó, magyar m. v. Abauj vmegyében, Kassához 16 órányira a pesti országutban: 815 r., 130 gör. kath., 8 evang., 2215 ref., 3 n. e. óhitü, 698 zsidó lak. Kath., ref. anya templomok. Synagóga. Vendégfogadók. Postahivatal. Határa első osztálybeli és igen szép buzát terem; rétjei kövérek; bora sok s jóságra nézve a hegyaljaival vetélkedik. Van számos mesterembere, s nevezetes népes vásárokat tart. F. u. gr. Csáky, b. Perényi, s némelly nemesek.

Szil, puszta, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök váradi uradalmában.

Szil, puszta, Borsod vmegyében, Tisza-Bábolna mellett, 120 hold határral melly kaszállónak használtatik. Határát Tetes patak öntözi. Birja az egri főkáptalan.

Szill, tót falu, Nyitra vmegyében, Egerszeghez $^1/_2$ órányira: 213 kath. 1 evang., 4 zsidó lak. F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Nyitra.

Szill, magyar mezőváros, Sopron vmegyében, a Rábaközön, ut. postája Csorna 2 mfd. Róna határa lapályos, de azért igen termékeny. Legtöbbet termeszt buzát; rozsot, árpát, stb. kevesebbet. Lóher nagyobb, luczerna kevesebb mennyiségben termesztetik. Van 2000 r. kath., 10 zsidó lak., paroch. temploma, $87^7/_8$ egész jobbágytelke, mellyet 198 telkes gazda bir, és 32 zsellére, mintegy 200 hold erdeje, melly többnyire éger fákból áll; szölö nincs. Az ide tartozó Barbaháza puszta, főleg rétekből és legelőből áll. Tulajdonosa egy ud-

vartelken kivül herczeg Eszterházy Pál.

Szil, magyar-német falu, Somogy vármegyében, Tolna vmegye szélén, 1159 kath., 174 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Synagóga. Szölöhegy. Erdö. Van itt sok tehetös német lakos. F. u. gr. Hunyady Ferencz és mások. Ut. p. Kaposvár.

Szilád, tót falu, Nyitra vmegyében, a Vágh jobb partján, Poson vmegye szélén. Számlál 558 kath., 128 evang., 48 zsidó lak. F. u. gróf Eszterházy Károly. Ut. p. Galgócz.

Szilágy, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, Váczhoz $1^2/_4$ mfd. 900 kath. lak., s paroch. templommal. Két nyomású határa hegyen völgyön terül el s elég termékeny; van szölöhegye, erdeje, de rétje kevés. Birja a váczi püspök.

Szilágy, magyar falu, Baranya vmegyében, 564 kath. lak., s fiókegyházzal. Fejér bora a legjobbak közül való a megyében. F. u. a pesti-egyetem. Ut. p. Pécs.

Szilágy, puszta, Szabolcs vmegyében, Csegéhez tartozik: 16 kath., 5 evang., 33 ref. lakossal. F. u. gr. Vay Ábrahám.

Szilakszó, puszta, Gömör v.-megyében, Borsod vmegye szélén, Domaháza mellett, ut. p. Putnok.

Szilas, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, a Kassáról Gömörbe vezetö országutban: 640 kath., 698 ref. Kath. és ref. anyatemplom. Sok uradalmi épület. Nagy juh-tenyésztés. Erdö. Lehetös határ. A helység feje a h. Eszterházy szadvári uradalmának. Ut. p. Rosnyó.

Szilas, az érsekléli pap nemesi székhez tartozó magyar falu, Komáromhoz $3^1/_4$ mfd. a posoni országuton belöl Ekecstöl délre $^1/_2$ órára, 327 lak., kik közt 215 kath., a többi ref. Határa 1873 hold, mellyböl 905 hold szántó, 16 hold szölö és gyümölcsös, 426 h. legelö, 390 h. kaszálló, 36 h. beltelek, 5 hold füzes. Fekete porhanyos földje igen termékeny. Bora jól elkel. Rétje és legelöje közt sok lapos találtatik. Van itt egy nagyszerü olajütö, melly 2000 v.f. jövedelmez. Birtokosai a falunak. Pázmány, Poda, Kasza, Kossa, Végh, Pálffy, Csóka családok.

Szilas, puszta, Veszprém vmegyében, Ut. p. Veszprém.

Szilas, oláhul Szilágy, falu, Temes, vármegyében, Temesvárhoz délkeletre 4 órányira, Krassó vmegye szélén, a szilasi hegy nyugoti oldalán, részint völgyben, részint dombokon. Lakja 1664 lélek, u.m. 140 magyar, 42 német és tót r. kath., 5 tót evang. 1477 n. e. óhitü oláh, anyaegyházzal. Urbéri szántóföld 2040 h., kaszálló 985 h., legelö 390 h., szorgalomföld 369 h. 1400 □ öl. Majorsági szántó 505 h., szölö 350 h., legelö 512 h., rét 155 h., 156 □ öl; erdeje 7000 hold. Földe második osztálybeli s legalkalmasabb buzára és zabra; bora erös zamatu, s a bánsági legjobb borok közé tartozik. A szorgalomföldek pedig szilvafákkal vannak beültetve. Birja a kir. alapitvány, s a n.-kövéresi urad. tartozik.

Szilas, puszta, Torontál vármegyében, Sz.-Mihály, Csenej, Dinnyás szomszédságában. A kamara birja.

Szilas, puszta, Heves vmegyében, T. Halász mellett, 1000 hold többnyire lapályos árvizjárta kaszállóval, és legelövel. Birja a szathmári püspök.

Rét-Szilas, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Czecze és Szent-Miklós közt, 53 kath., 117 ref., 13 evang., 6 zsidó lak., szép szántóföldekkel és rétekkel. F. u. Pázmándy, Mészöly, Huszár, Sigray. stb. Ut. p. Sár-Bogárd.

Szilbás, rendetlen nyomorult szerb falu, Bács vmegyében, Palán-

kához északra 2 mfd. 1300 n. e. óhitü, 36 kath., 40 evang. lak., óhitü anyatemplommal. Határa 1100 □ ölével 10,444 hold mellyből urbéri szántóföld $115^6/_8$ telek után 3808 hold, rét és beltelek 2868 h., jó legelő 3327 hold, mocsár 122 h., utak 319 h. Majorság nincs. Határa első osztálybeli s fekete földje mindent gazdagon terem. Birja a k. kamara.

Szilha, oláh falu, Krassó vmegyében, a bégai kerületben, 10 kath., 1290 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa igen jó s mindenféle gabonát, különösen szép tiszta buzát terem. Uradalmi birtok: 1624 h. erdő, $77^2/_4$ h. szántó, $18^3/$ h. rét, $1148^3/_8$ h. legelö. Urbériség: 177 h. beltelek, 606 h. szántóföld, 317 hold rét, 135 h. legelö, $114^3/$ h. szilvás, 6 h. szölö, 15 h. szorgalomföld. Birja a kamara.

Szilicze, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, Pelsőczhez keletre $1^1/_4$ mfdnyire: 103 kath., 674 ref., 5 zsidó lak. Ref. anya, kath. leány szentegyház. Hegyes és erdős határ. Keletre mintegy $^1/_4$ órányira a magas s ó l y o m k ö i hegyen van egy régi omladozott vár. De legnevezetessebbé teszi ezen helységet az ugy nevezett l e d n i c z e i barlang, melly a faluhoz nyugotra csak csekély távolságra esik. Torkolatának (melly délre esik), magasága 18, széle 8 öl. Földalatti boltozatai egy általjában kősziklások, s délfelé messze kiterjednek, ugy, hogy mindnyájan mind eddig meg nem vizsgáltathattak, részint a tátongó mélységek, részint a síkos, jéges ut miatt. Fő különössége ezen barlangnak abban áll, hogy gyomrában a hideg épen abban a mértékben növekedik, mellyben a külső meleg nő. Igy nyáron át a boltozatról lecsepegő viz egyszerre megfagy, s sokszor olly nagy jég csapokat képez, hogy kőszikla daraboknak tekinthetné az ember. A barlang falai pedig különféle alakzatokat ábrázoló jégmázzal vonatnak be. Ellenben télen a belső mérséklet egészen lágymeleg, s azért telelni mindenféle állatok vonulnak ide, u. m. nyúlak, rókák, baglyok, denevérek, szunyogok, stb.; a jég pedig több apró patakokra olvad el. — F. u. a helységnek: hg. Eszterházy, gr. Gyulay, Hámos, s m.

Szilincs, (Linch), tót falu, Poson vmegyében, N.-Szombathoz egy kis mfd. Van 597 kath. lak. Kath. paroch. temploma, derék erdeje, jó szántóföldje. F. u. a posoni káptalan.

Szilnicz, vagy S z e l n i c z a, tót mv., Liptó vmegyében, 180 kath., 992 evang., 11 zsidó lak. Kath. filial. szentegyház. Van szép erdeje, országos vásárai, fürészmalma, sör- és pálinkafőző házai. Lakosai sok lent, borsót termesztenek; vásznat szönek. F. u. a kamara.

Szilva (Kis-), tót falu, Sáros v.-megyében, Ternyéhez $^1/_2$ órányira, 210 kath., 5 zsidó lak. F. u. Okolicsányi. Ut. p. Bártfa.

Szilva (Nagy-), tót falu, Sáros vmegyében, Ternyéhez 1 órányira, 309 kath., 12 zsidó lak. F. u. Bornemisza. Ut. p. Bártfa.

Szilvágy, magyar falu, Zala v.-megyében, 353 kath. lak. F. u. hg. Eszterházy s a nemptii urad. tartozik. Ut. p. Baksa.

Szilvágy (Alsó-), puszta, Zala vmegyében, Várfölde helységgel öszszefügg. Ut. p. A. Lendva.

Szilvágy (Felsö-), puszta, Zala vmegyében, Szilvágy helység mellett, ut. p. Baksa.

Szilvágy (Alsó-), magyar falu, Vas vmegyében, 174 kath., 28 evang., 5 zsidó lak. F. u. Tallián, Gál stb. Ut. p. Szombathely $1^1/_2$ óra.

Szilvágy (Felsö-), magy. falu, Vas vmegyében, 203 kath. lak. Kath. paroch. szentegyház. Szép kastély és kert. F. u. Tallián Antal, cs. k. kamarás. Ut. p. Szombathely.

Szilvakut, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Bodajkhoz tartozik. 18 kath. lak.

Szilvás, magyar falu, Baranya vármegyében, völgyben, ut. p. Pécs. Határa 1296 hold, mellyből beltelek 100 h., szántóföld 583 h., rét $192^4/_8$ h., legelő $98^6/_8$ h., szőlőhegy 180 h., erdő $141^6/_8$ hold; ebből ismét majorsági az erdő és 160 hold szántóföld. Sárga agyag földe terem rozsot, hajdinát, néha kukoriczát és zabot is. Lakja 265 kath. Bora, melly szinére fejér, kellemes zamatja és szesze által az országban a legjelesebb borokkal is kiállja a versenyt. A falu birtokosa a pécsi növendék-papház.

Szilvás, magyar falu, Borsod vmegyében. a Bükk hegyek közt, regényes vidékü tágas völgyben, Miskolcztól $2^{11}/_{16}$, Egertől, melly utolsó postája és piacza, $2^1/_{16}$ állomásra. Határa 8000 hold, mellyből 1260 hold szántóföld, 800 h. rét és irtvány, 36 h. szőlő, 5666 h. erdő, 155 h. belsőség, 123 h. utak és müveletlen tér. Urbériség $18^1/_2$ telek után három nyomásban egyenkint 25 kilás föld járul, s ezen kivül szerződés mellett ki van osztva 400 kila irtványföld; majorsági telek inscriptionalis haszonbérben van 3; papföld 2 h. s 20 kaszás rét, a tanitónak 1, korcsma után 2 köblös föld, helységé 16 kaszás rét. Az éghajlat az apátfalvai és visnyóival egyenlő, melly leghidegebb e vidéken. A föld agyagos és köves, vizjárás kevessé rongálja, mivelése könnyü de trágyát kiván, leginkább kétszerest, rozsot, tavaszbuzát, zabot terem, az árpa épen nem szereti, terem még kevés kukoricza, több burgonya, sok és igen szép kender. Bora savanyu, de gyümölcs itt a házi kertekben sok termesztetik, különösen magvaváló szilva; általjában a lakosok nemesitésre sok gondot forditanak, mire jó példát ad a derék urasági gyümölcsös angolkert. Nem kevesebb szorgalom fordittatik az állattenyésztésre, szép magyarfaj csontos szarvasmarhák, mellyek bizékonyságról dicsértetnek, s legjobb lovak itt tenyésztetnek e megyében, azonkivül juhot, sertést is sokat tartanak. Az urasági ménes megszünvén, helyette birka tenyésztetik és sertésnyáj, melly fajtára nézve ezen környéken igen híres. A lakosok házai rendben épültek, csinosak és vagyonosságra mutatnak. Az urasági kastély hegyen fekszik, s az egész udvar alatt bolthajtásra épitve két roppant istálló s félszer van, mögötte szép gyümölcsössel díszelgő nagy angolkert terül. A kastélyban jeles fegyver-gyüjtemény is volt. Van itt még magas dombra, góth modorban épült uj ref. templom a régi cseh templom helyén torony nélkül; haranglábon csüggö harangjai közül egy még 1488-ban öntetett, s a csehek által szállott a helység régi földesurára, ki azt a ref. egyháznak engedte. A helységen kivül van még az ugynevezett gyárvölgyön 40 ház, s részint gyárépület, részint munkások lakaiul használtatik. Népessége a helységnek 1339 lélek, kik közt 733 reform., 570 r. kath., 12 evang., 24 zsidó. A nép igen szelid, jó erkölcsü, viselete tiszta s legcsinosabb e vidéken, magyar hangkiejtése a vidéken lakó palóczokétól különbözik, s mint ezek, ugy egyébb bánvölgyi magyarok is a palóczoktól nemcsak hangkiejtésben, hanem vallásra nézve is különbözők, mert a bánvölgyi magyarok többnyire reformatusok, a katholikusok főleg tótokból magyarosodtak el, mint a szilvásiak és dédesiek. Az igen kies hámorvölgyben van 3 nevezetes forrás, egyik a sósforrás, melly nagy kősziklából eredvén, vizét egy ölnél magasabbról zuhogtatja le, és két meleg forrás, melly télen sem fagy be; van rajtok 2 vizrekesz, mellyek képezik a kis és nagy tavat, mellyek

mindenike sok pisztrangot táplál. E vizek egyesülvén, szinte a határban levő jeles vasgyárnál tesznek szolgálatot, s első eredetet adnak a Bánpatakának, melly a helység alatt folyik el, s rajta 3 malom 4 köre, 1 kendertörő, s 1 köszörükerék. A vashámor késziti évenkint 4000 mázsa kovácsolt vasat, s 8000 mázsa öntvényeket. Kemény vaskövének egy részét Gömörből hozatja; van ezenkivül a szilvási határban 4, nekesényiben 1, az apátfalvaiban szinte 1 vaskőbányája. Szenet helyben égettet. A köedény-gyár jelenleg nem dolgozik, különben agyagját Apátfalváról és Mocsonyról szokta venni. Ugyanitt jó meszet is égetnek mintegy 10—12 kemenczében. A szilvási határ legmagasabb része a P e s k ő, mellyről a Tiszát megláthatni, ugy szinte szép kilátás esik a Tiszára a t á r k á n y i k ö r ö l és a K ő h á t r ó l. A Peskőben a tárkányi oldalon van egy nagy barlang; ezenkivül még 2 barlang a határban, egyik az i s t á l l ó s k ő b a r l a n g, melly 1000, másik a K ö r ö s k ő l y u k, melly 300 darab sertést könnyen magába fogadhat. Hegyes völgyes erdeje főkép bikk, cser, tölgyfával bővelkedik, kevesebb juhar, kőris stb. A Bükk előhegyein 2 régi várral is dicsekszik; egyik a faluhoz közel a G e r e n n a vára, mellynél téglából és kőből épült falromok látszanak, másik a falutól éjszak-keletnek a hámorvölgyön túl az É l e s k ő v á r; ennek toronykő rakása áll fen. A szilvási uradalom birtokosa a bold. emlékezetü gr. Keglevich Miklós volt, ki igen sokat tett a nép jámbor erkölcsére és szorgalmára, s általában az itteni müiparra. Ettől öröklé testvére gr. Keglevich Gábor, s az uradalomhoz tartozik még B o r o s z l ó puszta és a szomszéd V i s n y ó helység $^{7}/_{10}$ része.

Szilváshely, oláh falu, Krassó vmegyében, Szakalhoz egy órányira, 6 kath., 855 óhitü lak., anyatemplommal, termékeny földekkel. Birja báró Bruckenthal.

Szimő, magyar falu, Komárom vmegyében, a Vágh bal partján, Gutához északra 1 órányira. Határa 4685 hold, ide számitva az 1693-ban Széchenyi György primás által adományozott F e l s ő - G u g h i pusztát is, mellyet Kolonics érsek is megerősittetett 1696. I. Leopold által. A szimői határban van szántó 1040 h., kaszálló, mellynek $^{2}/_{3}$da nádas, s a Vágh, Nyitra és Duna kiöntései miatt ritkán használható 1700 h., legelő 400 h., erdő legtöbb füzes, $^{1}/_{4}$ gyümölcsös 145 h., öszszesen 3208 hold. A F.-Gughi pusztán szántóföld 760 h., rét 815 h., legelő 325, összesen 1400 hold. Az uraságnak, t. i. az esztergomi érseknek itt semmi majorsági birtoka nincs. A föld fekete agyag és igen termékeny, szép buzát, rozsot, kukoriczát, kendert, káposztát s gyümölcsöt sokat terem. A gughi pusztán gyönyörü rozs termesztetik, de tavaszi nem díszlik. Népessége 1900 r. kath., kik földeiket szerfelett feldarabolva birják, s az egész helységben 3 egész telkesnél több nem találtatik. Kathol. paroch. templom.

Szin, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, Tornához dél-nyugotra $2^{1}/_{2}$ mfldnyire, 100 kath., 625 ref., 31 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Malmok a Jósva patakán. Igen jó bort termő szőlőhegy. Erdő. Sok kender. F. u. gr. Fáy, Puky s m. Ut. p. Rosnyó.

Szinevér, orosz falu, Máramaros vmegyében, 1502 g. kath., 9 r. kath., 80 zsidó lak., két szentegyházzal, papi lakhelylyel. Határa nagy s elég termékeny; szép fenyves erdejéből sok szálat leszállítnak a Talabor vizén; vannak szép rétjei és legelő pusztái, mellyeken feles számu marhák és juhok legelnek. F. u. a kamara, Pogány, Kállay, Darvay, Tóth, Die-

nes, Szepesházy és több nemesek. Ut. p. Sziget.

Szinerszeg, falu, Temes v.-megyében, Krassó vármegye szélén, Temesvárhoz 5 $^1/_2$ mfld, egy domb alatt lapályos helyen terül el, 510 n. egy. oláh, 237 magyar kath. lak., óhitü anyatemplommal. Hegyes völgyes határa 2992 hold, mellyből urb. szántó 701 h., rét 453 h., legelő 135 h., szilvás és gyümölcskert 109 h.; majorsági szántó 350 h., legelő 600 h., kaszálló 700 hold. Földe sárga és jó trágyázást igényel. Birja Gyürky Pál, ki itt sok ezer birkát tenyésztet, s a magyar kath. lakosok is tartanak juhokat.

Szinfalu, német falu, Szathmár vmegyében, Szathmárhoz dél-keletre 4 órányira, 500 r. kath. lak., s fiókegyházzal. Dombos, agyagos, sovány határán van 30 $^1/_2$ telek után 1300 h. urb. szántó, 250 h. rét, 120 h. kerti szőlő, 200 h. legelő; majorsági szántó és rét 1600 h., erdő 1500 hold. Birja gr. Károlyi Lajos, kinek itt szeszgyára is van.

Szinitye, oláh falu, Arad v.-megyében, Zarándhoz $^1/_4$ mfld, 10 kath., 909 n. e. óhitü lak., templommal. Róna határa gazdag és első osztálybeli. Kiterjed 3860 holdra, mellyből belső telek 250 h., szántóföld 970 h., rét 1030 h., legelő 1600 hold. Mind ez urbériség 600 h. kaszállót és 1000 h. majorsági legelőt kivéve. Vize a Fejér-Körös. Birtokosa a Reviczky család.

Szinna, (Senya), magyar-tót-orosz falu, Abauj vmegyében, Kassához délre 4 $^1/_4$ mfldnyire, a pesti országutban, 762 r., 240 g. kath., 27 evang., 397 ref., 159 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Synagóga. Sok korcsma; síkon fekvő szántóföldei bő termékenységüek. F. u. Patay, Marjássy, Soós, Ováry, Bernáth, Dézsy s m.

Szinna, tót mv., Zemplén vmegyében, Ujhelyhez 12 mfldnyire, 1750 r., 177 g. kath., 10 evang., 19 zsidó lak. Kathol. paroch. templom. Van itt szép kastély és kert, jeles gazdaság, ménes, számos malom, sok erdő, 2115 hold szántóföld, és 3 fertálynyira több vashámor. F. u. Rholl József. Ut. p. Nagy-Mihály.

Szinye, tót falu, Sáros vmegyében, Eperjeshez nyugotra 1 mfld, 567 kath., 26 evang., 9 zsidó lak. Kastély. Termékeny határ. Jó rét. Kath. paroch. templom. F. u. a Szinyei Merse nemz.

Szinye, (Swinica), tót-magyar falu, Abauj vmegyében, Kassához keletre 2 mfldnyire, a zempléni postautban, 176 r., 153 g. kath., 70 evang., 190 ref., 32 zsidó lak. Szép urasági kastély. Ref. szentegyház. Postahivatal és váltás Kassa és Vecse közt. Vendégfogadó. Papirosmalom. Nagy erdő. F. u. gr. Szirmay.

Szinye-Ujfalu, tót falu, Sáros vmegyében, Szinyéhez 1 órányira, a szepesi postautban, 550 kath., 20 evang. lak. F. u. a Szinyei Merse nemzetség.

Szinyér, magyar falu, Zemplén vmegyében, a Bodrogközben, 141 r., 77 gör. kath., 120 ref., 9 zsidó lak. Szántóföldе 410 hold, s bő termékenységü. F. u. Sós; Tiszta s m. Ut. p. Ujhely.

Szino-Bánya, (Sweino Banya), népes tót falu, Nógrád vmegyében, 36 kath., 820 evang. lak. Ékes tornyos evang. anyatemplom. Sok erdő és rét. Sovány föld. Hajdan mezőváros volt és bányákat mivelt, a mint ezt elhagyott üregeiről láthatni. F. u. Szentiványi Ferencz örökösei, idősb gr. Zichy, gr. Berényi, Etthre. Ut. p. Gács.

Szintye, oláh falu, Arad vmegyében, ut. p. Kis-Jenő $^1/_2$ mfld. Van 1300 n. e. óhitü lak., s anyatemploma. Róna határa gazdag s első osztálybeli. Kiterjed 11,177 holdra, mellyből belső telek 330 h., szántóföld 3461 h., rét

2412 h., legelő 2454 h., erdő 2520 hold. Ebből majorsági szántó 1000, rét 1000 h., legelő 859 h., erdő 2520 hold. Folyóvize a Tőz. Birja István főherczeg volt nádor.

Szinyér-Váralja, l. Váralja.

Szintyest, oláh falu, Krassó vmegyében, a Béga mellett, Facsethez egy órányira, 7 kath., 817 óhitü lak., anyatemplommal, nagy rászt termékeny róna határral, bortermesztéssel. F. u. a kamara.

Szionda, puszta, Arad vmegyében, Pécska és Tornya közt. Határa róna s 5437 hold 114 □ öl két részre felosztva. Első részből 600 h. szántóföld, 1000 h. legelő, 988 hold kaszálló. Második részből 348 hold szántó, a többi legelő, kevés kaszállóval vegyítve. Földének fele a legjobb fekete kevessé homokos, igen termékeny, jó fütermő s marhahizlaló; másik fele sárga agyagos, kissé székes, szántásra nem igen alkalmas, csak legelőnek használtatik. Van rajta egy 60 holdnyi lapos, s a Szárazér megy keresztül rajta. Birja a királyi kincstár.

Szirák, magyar falu, Borsod v.-megyében, Miskolcztól $1^5/_{16}$, Szendrőtől $^{10}/_{16}$ állomásra a legszebb rónaságon, egy része pedig kissé emelkedett dombon. Lakosai tisztán magyarok s jól gazdálkodó emberek, öltözetük egyszerü csinos; nőszemélyeik e környéken legszebbeknek s legcsinosabban öltözködőknek tartatnak, férfiai is nagyon csinosan öltözködnek. Az egész helység egyszeri tekintetre a lakosok jólétére mutat; házaik rendszeresen s csinosan épitvék, udvaraik tiszták, jól rendezettek. A helység határa a hozzá tartozó Egres nevezetü pusztával 1426 holdat foglal magában; ebből szántóföld 696, rét 260, legelő 300, erdő 110, szőlő 60 hold. Urbéri föld van Szirákon 546 köblös vagyis hold, rét 170; majorsági föld 60, rét 90; lelkészé 48, éneklőé 12, helységé 12, templomé 12 hold. Szirák határának alsó részét a Bódva vize mossa, a honnan rétjei a legkitünőbbek. Szántóföldei leginkább rónaságon s kevessé dombos helyeken vonulnak el; földminemüsége a legjobb fekete, homokos föld, mind a mellett leginkább termi a rozsot és zabot; azonban a tiszta buza, árpa, köles, kukoricza szinte rendesen termesztetnek s nem kevés haszonnal. Az állattenyésztés jó lábon áll, egy része a lakosságnak lovakat, más része szarvasmarhákat tenyészt, még pedig olly sikerrel, hogy mindkét fajból szép darabok szemlélhetők nálok. Ökreiket maguk nevelik, s azok nemesitésére a legszebb bikákat vásárolják, — bő és jó legelőjük levén, gazdaságuk egyik ágát az állattenyésztés teszi. A lovas gazdák fuvarozással és előfogatokkal sokat keresnek; az ökrös gazdák is szépen nevelt ökreiket jó pénzen adogatják el. A mezei gazdaság közöttök átalában jó lábon áll, szorgalmasok levén mindnyájan, földjeiket jól mivelik, a honnan ezen helység szükséget nem sokat érez. R. kath. lakos van 520, reformatus 8, óhitü egyesült 4, zsidó 10, összesen 542 lélek. Helyben van r. kath. anyaegyház. Ezen helység a mult század közepe tájan tisztán reformatus lakosokat számlált, s a szomszéd Ziliz helységbeni reformált egyházhoz tartozott, a mint ezen egyház jegyzőkönyve mutatja. Megjegyzendő ezen helység jellemére nézve az, hogy bár ezen helység lakosai ollykor ollykor kisebb rendelleni kihágásokat tesznek, mind a mellett gyermekeiket neveltetni igyekeznek, minek van is észrevehető nyoma, mert a sziráki nép nemcsak hogy az ujabb magyar szavakat használja beszédében, de előadásában is más lakosoktól szemlátomást különbözik, s a tisztességes emberbánás,

tiszteletmegadás nálok nem hiányzik. A helység határa szélén fut el a Bódva vize, a helység alatt patak formában a kis Bódva. Nevezetes itt az, hogy a helységben három helyen a legjobb vízzel bővelkedő források vannak, mellyek nagy négyszegü farovatékok közé levén fogva, mind a mellett hogy belőlök a viz folytonosan folyik, ugy ivásra, mint marhaitatásra elegendő vizet szolgáltatnak a helységnek. Sziráknak jelesebb épületei: temploma, pap- és tisztilakai. F. u. a kassai püsp.

Szirák, tót-magyar mv., Nógrád vmegyében, 146 kath., 863 evang., 90 zsidó lak. Ékesíti ezen helységet gr. Teleki József kastélya s gazdasági épületei, és az evang. tornyos anyatemplom. Határa a természetnek minden javaival bővelkedik; erdeje derék; bora jó; földje rétje termékeny. Itt volt hajdan a jeruzsálemi kereszt. Sz. János jövevények és zarándokok jeles rendje (ordo Hospitaliorum seu cruciferorum Sancti Joannis Hierosolymitani), országos vásárokat is tart. Ut. p. Hatvan 3 óra.

Szirbova, oláh falu, Temes v.-megyében, síkságon, Temesvárhoz keletre $2^3/_8$ mfld, 1010 n. e. óhitü lak., s egy rozzant fatemplommal. Határa 3417 hold, mellyből szántóföld $674^1/_4$, rét 243 h., legelő 109 h., irtás 91 h., belsőség $12^3/_4$ h., majorsági földek 276 h., irtás és rétek $367^1/_2$, erdő 1643 h. 800 □ öl. Földe gazdag termékenységü agyag volna, ha jól miveltetnék. Határát a Temes vize futja keresztül. F. u. a k. alapitvány, s a kövéresi urad. tartozik.

Szireg, puszta, Bács vmegyében, Ó-Kér és Temerin közt. Határa, melly igen gazdag termékenységü, 1200 □ ölével tesz 7956 holdat, mellyből 7530 h. szántóföld és rét, 280 hold nádas, 100 h. tó és mocsár, 46 h. utak. Birja az ujvidéki n. e. óhitü püspök.

Szirk, tót falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Ratkóhoz északra 1 órányira: 9 kath., 736 evang. lak. anyaekklézsiával. Földei hegyoldalban feküsznek, de azért hires sikeres rozsot adnak. Fő gazdagsága azonban e helységnek a Zeleznik hegyében lévő vasbányákban áll. F. u. Sturmann. s m. t. Ut. post. Rimaszombat.

Szirma, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $^5/_{16}$ állomásra, rónaságon. Határának kiterjedése 2149 hold; ebből szántóföld majorsági 448, urbarialis 384, helységé $1^2/_4$, lelkészé 8, enekészé $1^2/_4$, jegyzőé $1^2/_4$ hold. Rét majorsági 592, urbarialis 120, pap réte 8, tanitóé 4, helységé 12, jegyzőé $^3/_4$ hold. Kertekben, uraságé 71 h., urbarialis 48 h., papé 2 h., tanitóé 1 h., jegyzőé $^3/_4$ hold. Erdő 24 hold; uraság legelője 122, közös 300 hold. A föld minemüsége fekete homok s rozsot leginkább terem; az állattenyésztés türhető állapotban; a mezei gazdaság jól folytattatik, a kertmüvelés által a helység zöldségből sok pénzt vesz be. A lakosok száma vallásra nézve van r. katholikus 231, óhitü 16, reformatus 670, zsidó 10, nyelvre nézve: magyar 892, uj magyar 12, tót 13, zsidó 10. Ref. anyaegyház van, a r. kath. leányegyház Miskolczhoz kapcsoltatott. Van több mocsáros helye és a Nyirjestó. Birlokosa gr. Szirmay, ezen jószág majoratus jószág s a szirmabessenyői uradalomhoz tartozik.

Szirma, magyar-orosz falu, Bereg-Ugocsa vmegyében, a Tisza partján: 52 romai, 294 görög kath., 83 ref., 40 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Kövér földje szép buzát terem; rétje kevés; erdeje nem nagy F. u. a Szirmay nemzetség, melly még az Ásiából kiköltözött magyar vitézektől vette nevezetét, s melly már IV. Béla idejében virágozván, egész a mi ko-

runkig egy szélesen kiterjedt, sok jószágokkal biró családot képez. Ut.p. N.-Szőlős.

Szirma - Bessenyő vagy Kelecsény, tót falu, Borsod v.-megyében, Miskolcztól $^{6}/_{16}$ állomásra rónaságon, Bessenyő tőszomszédsáságában; Magyar nevén kivül a bent lakó tótok Klecsenovnak nevezik. Határának kiterjedése 2302 hold, ebből szántóföld 810, rét 252, legelő 240, szőlő 1000 hold, a legelő közös; a föld fekete, sárgás, homokos, vadvizes; terem leginkább kétszerest, rozsot, burgonyát, zabot. Az állattenyésztés rosz karban, a mezei gazdaság türhető állapotban van. A lakosok összes száma 1003 lélek; ebből rom. katholikus 978, óhitü 3, ref. 4, zsidó 18, Nyelvre nézve: magyar 18, ujmagyar 3, tót 964, zsidó 18. A r. katholikusoknak helyben van anyaegyházuk, mellyhez Bessenyő is tartozik. A határt keresztül folyja a Sajó vize, de találtatnak még több apró mocsárok is. Nevezetes épülete: gr Szirmay István laka szép angolkerttel. A helység mostani birtokosa gr. Szirmay István Tamás, mint a család első szülötte.

Szirond, puszta Szabolcs vmegyében, 28 kath., 2 reform. lak. F. u. Kállay.

Szitány, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 2 mfd., hegyes, völgyes vidéken, 450 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Van itt 652 hold urbéri szántó 224 h. rét, 200 h. közlegelő. Majorság 600 h. az erdőt is beleértve. Birja Ulmann Móricz.

Alsó-Szitnyicze, tót falu, Zemplén vmegyében, Jankócz fiókja: 298 r., 18 g. kath. lak., 729 h. szántófölddel. F. u. gr. Barkóczy. Ut. post. N.-Mihály.

Felső-Szitnyicze, tót falu, Zemplén vmegyében, Jankócz fiókja: 216 kath., 8 zsidó lak., 379 h. szántófölddel. F. u. b. Vécsey.

Szitnya, lásd Szent-Antal, Honth vmegyében.

Szivacz, két részre osztott falu, Bács vmegyében, u. m. Német és Rácz vagy uj és ó Szivacz, fekszik a Ferencz csatornája mellett, Zomborhoz keletre 3 órányira, 1600 magyar kath., 3700 n. e. óhitü szerb, 2200 német reform., 100 zsidó lakossal. Diszesitik e helységet a kath., óhitü, reform. tornyos templomok, a helység feletti dombon levő uradalmi épületek, vendégfogadó. Mind a két helységnek külön birája és határa van. Rácz-Szivacz határa 1100 □ ölével 24642 hold, mellyből 247 telek után van urbéri szántóföld 9144 h., rét és beltelek 6166 h., jó legelő 7082 h., szőlő 784 h., majorsági szántóföld és rét 619 h., mocsár 276 h., utak 571 h. Német-Szivacz határa 7361 h., mellyből 75 $^{5}/_{8}$ telek után urbéri szántóföld 2826 h., rét és beltelek 1889 h., jó legelő 2200 h., szőlő 201 hold, mocsár 48 h., utak 197 hold. Mind a két határ igen termékeny, s a németek gazdagok. Birja a k. kamara.

Szkacsán, tót m. v. Nyitra v.-megyében, Bars és Trencsén vármegyék közt, hol a vmegye szélessége csak egy órányi. Számlál 779 kath. lak. — Van kath. paroch. temploma; továbbá termékeny földje; szőlőhegye; vizimalma; erdeje; országos vására. — Lakosai közt sokan vannak ugynevezett sáfrányosok, kik mindenféle portékákkal egész országot bejárják. F. u. a nyitrai káptalan, s feje egy 13 helységből álló uradalomnak. Ut. p. Nyitra Zsámbokrét.

Szkala, tót falu, Trencsén v.-megyében, a Vágh jobb partján, Trencsénhez 3 fertály: 203 kath. 7 zsidó lak., kath. paroch. templommal. F. u. nyitrai püspök.

Szkalite, népes tót falu, Tren-

csén vmegyében, a Magyar, Szilézia, és Galliczia határok összejövetelénél 2199 kath., 6 zsidó lák. Kath. paroch. templommal, harminczad hivatallal. Erdeje roppant. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Szkakócz, vindus falu, Vas vmegyében, a Lendva vize mellett a felső lendvai uradalomban, ut. post. Radkersburg.

Szkalka, puszta, Trencsén vmegyében, Szkala filiálisa: 6 kathol. lak. F. u. a tudom. kincstár s feje egy uradalomnak. Ut. p. Trencsén.

Alsó-Szkálnok, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében, Rimaszombathoz északra 2 órányira: 13 kath., 286 evang. lak. Evang. anyaszentegyház. Kastély. Van itt a kis-honti evang. esperestségnek egy közönséges s nagyon használt könyvtára. — Szántóföldjei elég termékenyek; sertést sokat tartanak, s azt pálinka moslékkal tartják, kereskednek és fuvaroznak. F. u. többen.

Felső-Szkálnok, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vármegyében, 2 kath., 220 evang. lak. F.u. többen.

Szkáros, magyar falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vármegyében, Gömörhöz nyugot-északra $1\frac{1}{2}$ mfd., 56 kath., 478 ref., 27 evang. lak. Ref. anya ekklézsia. Határa első osztálybeli. F. u. Farkas, s m. t. Ut. post. Tornalja.

Szkáros, magyar falu, Abauj vmegyében, egy hegy alatt, 459 lak. Ut. p. Kassa.

Szkejus, oláh falu, Krassó vármegyében, Lugoshoz $2\frac{1}{2}$ órányira: 9 kath., 1261 óhitü lak., anyatemplommal. Földje hegyes ugyan, de szép buzát terem: szilvásai szépek.

Szkiczov, tót falu, Bars vmegyében, Nyitra vmegye szélén, magas erdős hegyek közt: 600 kath. lak. s kath. paroch. templommal. Erdeje roppant; de földjei soványak Üveghuta. F. u. gr. Keglevics. Ut. post. Verebély.

Szklabonya, tót-magyar falu, Nógrád vármegyében, 770 kath., 3 evang. lak. Kath. paroch. templom. F.u. b. Balassa, gr. Zichy Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Szklabina, tót falu, Thurócz vmegyében, a Jordán patakja mellett: 63 kath, 500 evang. 24 zsidó lak., termékeny jó határral. F. u. a Révay grófok és bárók. Ut. post. Thurócz-Zsámbokrét.

Szklabina, (Váralja), tót falu, Thurócz vmegyében, fekszik egy meredek hegyen épült régi Szklabina várának tövében: 43 kath., 685 evang. lak. Az említett vár alsóra, felsőre és középsőre oszlik s egy a legrégibbek közül az egész országban. Hajdan több magyar királyok mulatoztak itt. I-ső Mátyás király János Erneszt herczegnek ajándékozta; később Zápolya kezére jött; végre pedig Ferdinand 1561-ben a Révay családnak adá, hozzá csatolván ahoz egyszersmind a thuróczi örökös főispánságot is Ut. post. Thurócz-Zsámbokrét.

Szklenó, (Glashütten) tót falu, Bars vmegyében, a Selmeczről Körmöczre vivő országutban, az első várostól 2 mfdnyire, egy gyönyörü vidéken. Számlál 321 kath. lak. Paroch. templom. Híres melegforrások és fördők. F. u. a kamara.

Szklenó, (Glazerhaj), német f., Thurócz vmegyében, közel a Bars megyei határszélhez. Számlál 1522 kath., 41 evang. lak. Kath. paroch. templom. Erdeje igen nagy, legelője is böven; de földje leginkább zabot terem. F.. u. Körmöcz városa. Ut. p. Körmöcz.

Szkotárszka, orosz falu, Beregh vmegyében, Galiczia szélén: 429 g. kath. 7 zsidó lak. Paroch. templom. Sok legelő; szép erdő; sovány

föld. F. u. gr. Schönborn. Ut. post. Alsó-Vereczke.

Szkubin, tót falu, Zólyom v.-megyében, hegy oldalban, Podlaviczától csak egy patak választván el; ut. postája Beszterczebánya. Van 271 evang., 120 kath. lakosa, s Tajovka nevü patakja. Egész urb. telek 20; majorsági földek is vannak, de menynyisége nem tudatik. Agyagos és homokos földje még a tiszta buzát is megtermi. Gazdasága s állattenyésztése jó karban. Birja Radvánszky család.

Szkulya, oláh - magyar - német falu, Temes vmegyében, 988 lakossal, 2-ik osztálybeli határral, erdővel, és szölőhegygyel. Birja a Kaiser család. Ut. p. Detta.

Szkuratócz, orosz falu, Beregh vmegyében, N.-Mogyoróshoz 1 órányira: 125 g. kath., 5 zsidó lak. Hegyes, völgyes határa sovány; erdeje van. F. u. gr. Buttler ör. Ut. post. Munkács.

Kis-Szlabos, Mala-Szlaboszka, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében, Csetnekhez 1 $1/2$ órányira: 9 kath., 336 evang. lak. Földei hegyen feküsznek, s vizmosások rongálják; juhot tart; gabonával kereskedik. A csetneki uradalomhoz tartozik.

Nagy-Szlabos, csinos és vagyonos tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vármegyékben, Csetnekhez északra 1 $1/2$ órányira: 14 kath., 780 evang. lak., kik közt sok mesterember találtatik. Evang. anyaszentegyház. Három vashámor. Határán erdeje nincs, csak bokrosa; rétje szinte kevés; de földje bőven van. A csetneki urad. tartozik. Van itt derék papirgyár, melly jó géppapirost készit. Ut. p. Rosnyó 5 $1/4$ órányira.

Szlanicza, tót falu, Árva vármegyében, 820 kath., 15 evang., 59 zsidó lak. Paraszt házai közt sok kőből épültet láthatni. Van vendégfogadója, 60 $4/8$ sessiója. Gyolcsal Tóth, Horváth, Dalmát országokba kereskedik. Földjeit az Árva és Szlana gyakran elönti. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Szlaszka, tót falu, Bars vmegyében, hegyes vidéken, szép erdővel, fürészmalommal, 583 kath. lak. és paroch. templommal. Birja a beszterczei püspök. Ut. p. Selmecz 7 óra.

Szlatina, oláh falu, Arad vmegyében, magas hegyek közt, völgyben, ut. postája Kaprucza 2 mfd., 400 n. e. óhitü lak., paroch. fatemplommal. Hegyes völgyes határa 6000 h., mellyből 400 hold többnyire kukoriczát termő szántóföld, 180 h. rét, 30 hold majorsági szántóföld; a többi bikkes tölgyes erdő. A helységen egy patak folyik keresztül, melly egy liszt- és fürészmalmot hajt. Szilvásai nagy kiterjedésüek. Legmagasabb hegy a határban a D r o c s a, aztán a F a g u P o p i. Birja gr. Wickenburg.

Szlatina, oláh falu, Arad vármegyében, Dezna mellett: 278 óhitü lakossal.

Szlatina, oláh falu Krassó vmegyében, Szászkához $3/4$ órányira: 10 kath., 1134 óhitü lak., anyatemplommal, köves hegyes határral, sok szilvásokkal.

Kis- vagy **Puszta-Szlatina**, orosz falu, Ungh vmegyében, 5 rom., 148 g. kath., 7 zsidó lak. F. u. Durcsák. Ut. p. Szerednye.

Nagy-Szlatina, orosz falu, Ungh vmegyében, Szerednyéhez nyugotra egy órányira: 28 r., 362 gör. kath., 41 zsidó lak. Van g. kath. fiókszentegyháza, erdeje, szőlőhegye, s egy ásványos fördője, melly Derenónak neveztetik. F. u. többen.

Szlatina (Kis), tót falu, Trencsén vmegyében, a zai-ugróczi uradalomban: 253 kath., 20 evang., 7 zsidó lak., és egy papiros-malommal. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Szlatina (Nagy), tót falu, Trencsén vmegyében, a zai-ugróczi uradalomban. Lakja 266 kath., 250 evang., 6 zsidó. Kath. paroch. templom. Szép erdő; patakjában sok pisztrangot fog. Ut. p. Ny.-Zsámbokrét.

Szlatina, oláh-orosz falu, Máramaros vmegyében, Szigethez $^1/_2$ órányira, a Tisza jobb partján: 63 r. kath., 714 g. kath., 57 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal derék urasági kastéllyal és kerttel, s jó termékeny határral. F. u. b. Sztojka, de bir benne Nyegre nemzetség is. A kir. kincstár, mellynek itt jövedelmes sóbányái vannak csak annyi földet bir, melly az épületekre s legelőre megkivántatik. Ezt Handálnak nevezik, s 392 r., 520 g. kath. számlál, kik mindnyájan bányászok, tisztek, vagy kézmüvesek és szolgák.

Szlatinka, oláh falu, Máramaros vmegyében, 439 g. kath., 57 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Szlatvina, tót falu, Szepes v.-megyében, Olaszihoz $^1/_2$ órányira: 108 kath. lak., paroch. templommal, jó savanyuvizzel. F. u. gr. Csáky Károly. Ut. p. Löcse.

Szlavecsa, vindus falu, Vas v.-megyében, hegyek közt, a felső-lendvai uradalomban. Ut. p. Radkersburg $1^3/_4$ óra.

Alsó-Szlavecsa, vindus falu, Vas vmegyében, szinte a f.-lendvai uradalomban, sovány köves hegyes vidéken. Ut. p. Radkersburg $1^1/_2$ óra.

Szlavnicza, tót falu, Trencsén vmegyében a Vágh jobb partján 269 kath., 13 evang., 10 zsidó lak. Eredeti helye a Sándor nemes családnak. Ut. p. Trencsén.

Szlécs, (Alsó- Felső- és Közép-) tót m. v. Liptó vmegyében, 582 kath., 3 evang. lak. Kath. paroch. templom; országos vásárok. F. u. a religioi kincstár. — A savanyu viz F.-Szlécs falu határában van. Ut. p. Rosenberg.

Szliács, a Garan regényes völgyében, Zólyom vármegyének egyik legkiesebb halmán, Zólyomhoz $^1/_2$ m.-fldnyi távolságra, ut. p. Bucsa. Híres meleg fördőjéről és savanyuviz-forrásáról. Az egész áll három tükörfördőből s négy ivóforrásból. Leghasználtabb fördő a meleg tükör, mellyben az ember beléptekor nem meleget, hanem szokatlan hideget érez, melly hideget csak fokonkint váltja fel a kellemes meleg. A hideg tükör viz hévfoka nem egészen 20^0nyi. A bemenőben hideg folyóvizhez hasonló érzést gerjeszt, melly fokonkint kellemesb mérsékletre, s végre az egész test felületén olly erős égésre változik, hogy az ember magát tüzes széntől véli illettetni; azonban csak a bőr az, melly a növekedő melegben osztozik, belől az ember mind inkább hideget érez. A szliácsi ivó- és fördő vizek olly vasasvizek, mellyek sós részszel, mindenek előtt annyi menynyiségü szabad s megkötött szénsavval bővelkednek, hogy e tekintetben minden ismeretes ásványvizet felülmulnak. Bővebben lehet erről olvasni Dr. Wagner Dániel urnak 1834-ben Pesten német nyelven kiadott röpiratában. Haszna kitünő a máj, bél, aranyéri, komorkórsági, méhgörcsi, köszvényi, gyomorgörcsi, sáppadtsági, elgyengülési és meddőségi bajokban.

Szliacsán, tót falu, Zólyom v.-megyében, 80 kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Beszterczebánya.

Szliszkó, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyében. Ratkóhoz délre $1^1/_4$ mfdnyire: 10 kath., 327 evang. lak. Határa hegyes, de termékeny, s gyümölcsfáktól egészen el van lépve. F. u. h. Coburg s m. Ut. p. Rimaszombat.

Szlopna, tót falu, Trencsén v.-megyében, Domanistól délre $1^1/_2$ óra: 453 kath., 5 zsidó lak. Kath. paroch.

templom, egy kies dombon. Kastély, Tehenészet. Derék majorság. Pálinka főzőház. Méhtenyésztés. Szép gyümölcsös kertek. F. u. Ordódy József. Ut. p. Trencsén.

Szlován, tót falu, Znió Váralja mellett, Thurócz vmegyében, a Vriczkó vizénél. Számlál 703 kath. 4 evang. lak. F. u. a pesti-egyetem. Ut. post. Rudnó.

Alsó-Szlovenka, orosz falu, Szepes vmegyében, Krompachoz délre ½ órányira: 124 r., 813 g. kath. lak. Gör. kath. paroch. templom. Ut. post. Löcse.

Felső-Szlovenka, orosz falu, Szepes vmegyében, közel Alsó-Szlovenkához: 185 r., 690 gör. kath. lak., kik többnyire bányászságból, szénégetésből, favágásból élősködnek. F. u. gr. Csáky.

Szmerekova, orosz falu, Ungh vmegyében, igen erdős hegyes vidéken: 270 gör. kath., 10 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. F. u. a kamara. Ut. p. Unghvár.

Szmikanecz, puszta, Szepes vmegyében, Csötörtökhely fiókja: 10 kath. lak.

Szmolnik, orosz falu, Zemplén vmegyében, Szinna fiókja: 13 r., 330 g. kath., 7 zsidó lak., 525 hold szántófölddel. F. u. Szirmay, Prámer. Ut. p. N.-Mihály.

Szmrcsán, tót falu, Liptó vármegyében, 93 kath., 521 evang. lak. Kath. filial. templom. Van 2 kastélya, savanyuviz forrása a Kárpátok tövében; s nevezetes vászonszövése. F. u. Szmrcsányi család. Ut. p. Okolicsna.

Szmrdak, tót falu, Nyitra vármegyében, N.-Kovalló filial. 268 kath. lak. F. u. ő cs. kir. felsége. Ut. post. Holics.

Sznakó, orosz falu, Sáros vármegyében, Lenártó fiókja: 29 r., 556 g. kath., 23 zsidó lak. Gör. paroch. templom. Hegyes, és sovány határ. F. u. többen. Ut. p. Bártfa.

Sznezniecza, tót falu, Trencsén vmegyében, Tepliczához északra 1 órányira, 352 kath. lak. F. u. gr. Pongrácz. Ut. p. Zsolna.

Szob, tót falu, Honth vmegyében, a Duna jobb partján, az Ipoly vizének a Dunába való ömlésénél: 405 kath. lak. Kath. paroch. templom. Rév a Dunán. Több malmok. Szőlőhegye igen nagy, és sok gyümölcsöt terem. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. post. Esztergom.

Szob, magyar falu, Somogy vármegyében, 263 kath. 72 ágostai, 315 ref., 10 zsidó lak. Kath. paroch. templom. A reformátusoknak és ágostaiaknak itt közös szentegyházuk van; tanítójokat is közösen fizetik; itten az ágostai prédikátor négyszer prédikál esztendőnkint. Határa róna és bőtermékenységü. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Berzencze.

Szoblaho, tót falu, Trencsén vmegyében, Trencsénhez nyugotra 3 fertálynyira. Lakja 690 kath., 14 zsidó. Kath. paroch. templom. Határja sok helyt soványas; erdeje nagy; van savanyuviz forrása is. F. u. a dubniczai uradalom.

Szobos, orosz falu, Sáros vármegyében, Radoma fiókja: 8 r., 312 g. kath., 5 zsidó lak. Gör. anyaszentegyház. F. u. Szirmay. Ut. p. Bártfa.

Szoboszló, hajduváros, a Hajdu kerületben, Debreczenhez nyugotra 3 órányira; a pest-szolnoki országutban: 12,219 ref., 137 r., 150 g. kath., 8 evang., 65 zsidó lak. Van. ref. és r. kath. anyatemploma, postahivatala, gazdag fekete róna határa, szőlőskertje. Határához több puszták tartoznak, mint p. o. Kis-Szoboszló, Angyalháza, Köteles.

Kis-Szoboszló, puszta, Szabolcs vármegyében, birja Szoboszló hajduváros.

Szoboszló, puszta, Zala vmegyében, Hetés mellett, ut. p. Egerszeg.

Szobotiszt, vegyes tót-német m. v. Nyitra vmegyében, N.-Szombathoz 5 mfdnyire: 640 kath., 2070 evang., 520 zsidó lak. — Hegyek közt s némelly halmokon 58 kath., 1127 evang. lak. Az ugy nevezett Labánok egy különös külvároson együtt laknak, s maradékai azon német anabaptistáknak, kik a mult században katholikusokká tétettek. Isteni tiszteletöket német nyelven különös kápolnában tartják, papjokat magok fizetik; egyébiránt igen ügyes fazekasok és kés-csinálók; valamint hires házfedélcsinálók mellyet agyaggal kevert szalmából szoktak össze szerkeztetni s tüz ellen ez tökéletes bátorságot ád. Van itt egy kath., és evang. anyatemplom, synagoga, több urasági kastélyok, s kertek, sörházak s a t. — Határa hegyes, és hegyek miatt bajos mivelésü. Ezekben calmus találtatik. Egy mfd.re láthatni a régi Berencsvár omladékait egy magában álló meglehetős nagyságu hegy tetején, mellyet 1663. a törökök hijában ostromoltak;de a bocskaiak bevették; a Nyáry családnak több örököseié lévén, elhagyták pusztulni. Ezen vár feje egy uradalomnak, mellyhez 2 m. v. s 9 falu tartozik. F.u. a Nyáry csal. örökösei, u. m gr. Nyáry, gr. Amade, b. Jeszenák, b. Horeczky s más nemesek.

Szobráncz, orosz-tót m.v.Ungh vmegyében, Unghvárhoz északra 2 mfdnyire: 241 g., 172 r. kath., 119 zsidó lak. Több derék nemes udvar. Postaállás és váltás Unghvár és Nagy-Mihály közt. F. u. gr. Buttler, Szemere, Viczmándy, Fekete, s m. A városhoz csak fél órányira van a hires kénköves és sós fördöje. Fekszik ez kellemes vidéken szép nyırfás erdök szomszédságában a hegyek lábánál elterülö, s a Horneja vizétől nedvesitett sikságon. A viz több forrásokban buzog fel, de van egy föforrás, melly italra s fördésre leginkább használtatik. Vize ennek a kutban zavaros, ize csipős és kellemetlen sós, s kénköves. Alkotó része (egy fontot vévén fel) 20 gr. konyhasó, 6 gr. selenit, 4 gr. szénsavany-mész, 2 gr. szénsavany-magnezia, 3. gr. keserüsó, 1 gr. csudasó, 12 gr. mészföld és 100 köb hüvelykben mintegy 40 köb hüvelyk kénkömáj-lég. (Schwefelleber-Luft). A viz hideg, s azért kádakban melegittetik. Használ a görcsben, szélütésben, köszvényben, máj és lépdugulásban, sülyben, makacs kelésekben, komorkórságban, nehéz nyavalyában, s több ideg- és bőrbetegségekben. A vendégek befogadására ujabban diszes épületek emeltettek.

Szocsán, oláh falu, Krassó vármegyében, Dognácskához 3 órányira: 7 kath., 1146 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a kamara.

Szocsócz (Kis), (v. Sztránka), f., Thurócz vmegyében, a körmöczi országutban: 44 kath., 31 evang. lak. F. u. b. Révay. Ut. p. Rudnó.

Szocsócz (Nagy), tót falu, Thurócz vmegyében, a Thurócz vize mellett: 205 kath., 30 evang. lak. F. u. b. Révay.

Szódagyár, magános lakhely Szabolcs vmegyében, N.-Mihályhoz keletre egy órányira: 2 kath., 6 zsidó lak. Itten sok székszó sepertetik, mellyből szóda készül. Szódagyárok vannak még a nyiregyházi határban, Ibrány, Gáva, Sima puszták szomszédságában: 17 kath., 13 evang., 10 ref., 28 zsidó lak.

Szodesincz, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban, 121 kath., 51 evang. lak. Ut. post. Radkersburg.

Szódó, magyar falu, Bars vmegyében, a Garan jobb partján Zselizhez ½ mfd. 130 kath., 40 evang., 240

ref. lak. Buzatermő határát az árviz járja. Marha- és juhtenyésztése nevezetes. F. u. gr. Eszterházy Jánosné sat.

Szokodol, oláh falu, Bihar v.-megyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában, magas hegyek közé szorított völgyben, 450 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 3062 hold, mellyből szántó 1858, erdő és legelő 1204. Mind urbériség. Földje kősziklás és sovány.

Szokodol-lazúr, oláh falu, Bihar vmegyében, hegyes völgyes vidéken, Belényeshez 2 mfld, 617 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urbéri szántó 345, rét 172, legelő 164, majorsági erdő 1440 hold. Van egy pataka. F. u. a váradi görög püspök.

Szóka, rácz-oláh falu, Torontál vmegyében, Bánlakhoz közel, 2 kath., 874 óhitü lak, anyatemplommal, $38^3/_8$ egész jobbágytelekkel, erdővel. F. u. Karácsonyi Lázár. Ut. p. Detta.

Szókány, vagy Szőkefalva, oláh falu, Bihar vármegyében, Belényeshez $1^1/_4$ mfld, dombon, 437 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urbéri szántó 480, rét 160, legelő 46, majorsági erdő 1156 hold. F. u. a váradi görög püspök.

Szokol (Nagy-), magyar falu, Tolna vgyében, 335 kath., 350 ágostai, 1400 ref., 10 zsidó lak., ref. és ágostai anyaekklézsiákkal, kath. fiókszentegyházzal. Határa felette termékeny; rétje, legelője sok. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. N.-Dorog.

Szokoly, tót falu, Sáros vmegyében, a Hernád mellett, 453 kath. lak. Sok erdő és legelő. F. u. Kassa városa. Hajdani vára elpusztult. Ut. p. Böki.

Szokola, v. Szokolya, nagy magyar falu, Honth vmegyében, Nógrád vmegye szélén, Nagy-Maroshoz 1 mfld, 391 kath., 1580 ref., 7 evang. lak. Ref. anyatemplom. Határa felette tágas, de erdős, hegyes, bora, gyümölcse, gesztenyéje bőséggel. Rengeteg erdőségeiben őzek, szarvasok legelnek. Hajdan bányákat mivelt. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Vácz.

Szokolcz, tót falu, Liptó vmegyében, 68 kath., 419 evang. lak. Lakosai szálhajókkal, fával kereskednek; s jó szálhajósok. F. u. a kamara. Ut. p. Berthelenfalva.

Szokolócz, tót falu, Nyitra vmegyében, a Vágh bal partján, Galgóczhoz $1^1/_4$ órányira. Lakja 423 kath. Van benne kath. paroch. templom, uraségi kastély és kert; továbbá nevezetes tehenészet; erdő; gyümölcs elég. F. u. Windischgrätz herczeg.

Szokolán, oláh falu, Krassó vmegyében, Szászkához $1/_4$ órányira, 6 kath., 1159 óhitü lak., anyatemplommal. Erdeje igen szép és roppant. Van itt közel egy régi hegyi váromladék, melly közönségesen Potoki várnak hivatik, de eredete bizonytalan. Találnak itt néha régi pénzeket is.

Szokond (Kis-), oláh f., Szathmár vmegyében, közel Béltekhez, 4 romai, 300 g. kath., 8 zsidó lak., hegyes, völgyes, sovány határral, derék bikkes erdővel, mellyben őzek tanyáznak. G. kath. anyatemplom. F. u. gr. Károlyi ház. Ut. p. Szathmár.

Szokond (Nagy-), német falu, Szathmár vmegyében, 380 r. kath., 3 ref., 5 zsidó lak., kath. fil. templommal. Határa ennek is sovány; szőlőhegye, és bikkes, tölgyes erdeje szép. F. u. gr. Károlyi ház. Ut. p. Szathmár.

Szólád, magyar falu, Somogy vmegyében, 128 kath., 556 ref., 13 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal, agyagos és jó földekkel, szőlővel, erdővel. F. u. gr. Hunyady. Ut. p. Szemes.

Szóláth (Alsó-), puszta, Heves vmegyében, F.-Szóláth mellett, 11 kath. lak. F.-Szóláthhoz tartozik.

Szóláth (Felső-), magyar falu, Heves vmegyében, Egerhez 1 órányira, 1105 kath., 6 zsidó lak., fiók-

szentegyházzal, több csinos urasági lakházakkal, termékeny jó határral s juhtenyésztéssel. F. u. Mocsáry Pál, Csernus és Szabó birtokrészben Beöthy Lajos örök., Brezovay, Csernus, Mezey, Tihanyi, Renata, Szabó örök., Gyurcsányi, Vecsey.

Szolcsán, tót falu, Nyitra v.-megyében, a Nyitra vize mellett, ut. p. Tapolcsánhoz $^3/_4$ mfld, 809 kath., 6 evang. lak. Van kath. paroch. temploma, kastélya, igen jó retjei, tehenészete. F. u. h. Odeschalchi.

Szolcsánka, tót falu, Nyitra vmegyében, Kóroshoz $^3/_4$ órányira, 162 kath. lak. F. u. gr. Erdődyné. Ut. p. N.-Tapolcsán.

Szoldobágy, oláh falu, Szathmár vármegyében, 355 g. kath. lak., igen sovány, köves határral, de vadakkal bővelkedő gyönyörü erdővel. Patakja a Bikk tetőről veszi eredetét, hol egy puszta várnak romai látszanak, alatta régen Dedemes helysége feküvén. F. u. gr. Károlyi. Ut. p. Szathmár 4 óra.

Szolga, puszta, Borsod vármegyében, Szent-Péter és Ecseg közt.

Szolgaegyház (Alsó-), puszta, Székes-Fejér vármegyében, Sárosdtól $^1/_2$ óra, 243 kath., 72 ref., 6 zsidó lak.

Szolgaegyház (Felső-), puszta, Székes-Fejér vmegyében, 144 kath., 26 ref. lak. Szép kath. fiók-szentegyház. Mind a két pusztát többen birják, kik közt főbirtokosok a Marich és Nedeczky nemzetségek. Van itt Marich Antalnőnek ékes kastélya, egy 60 holdnyi térségü gyönyörü kerttel, melly tulajdonképen 3, u. m. angol, gyümölcsös és szölöskertre oszlik. A gyümölcsös fák közt a legválogatottabb nemeket találhatni. A Nedeczky nemzetségnek hasonlóul van egy ékes kastélya, mellyhez szinte 60 holdnyi, nem régiben ültetett kert tartozik. Határuk dombokkal vegyitett rónaság, melly ámbár sok helyt homokos, de azért termékeny. Legelőjök elég. Nagy juhtenyésztés. Ut. p. Fejérvár.

Szolgagyőr, puszta, Sopron v.-megyében, Lövőhöz keletre $^3/_4$ mfld. Határa 3523 hold, mellyből szántóföld 500 h., legelő 1500 h., erdő 1523 hold. A gazdaság okszerüen üzetik, s van itt 1500 darab igen finom birkanyáj. Erdeje tölgy és cser, s nagyon jó karban van. F. u. gr. Széchenyi István.

Szoliszkó, puszta, Szepes v.-megyében, Jurgó fil., 56 kath. lak.

Szolka, német falu, Nyitra v.-megyében, N. Prónához $^1/_2$ órányira, 255 kath. lak. F. u. a tudom. kincstár. Ut. p. Bajmócz.

Szolnocska, magyar f., Zemplén vmegyében, Leleszhez 1 órányira, a Bodrogközben, 221 r., 64 g. kath., 157 ref., 11 zsidó lak. Szántófölde 196 hold. F. u. többen. Ut. p. Ujhely.

Szolnok, magyar mv., Külső-Szolnok vgyében, a Tisza és Zagyva vizek összefolyásánál, a Tisza jobb partján, Pesthez 11 $^1/_2$ mfldnyire a debreczeni országutban, 11,680 kath., 10 evang., 13 ref., 17 görög lak., kik kevés nemet mesterembert kivévén, mind magyarok, s főképen földmivelésből, mesterségekből, gyümölcscsel, fával, sóval való kereskedésből, a sóháznál napszámoskodásból, teknősbéka, és halfogásból élősködnek, melly itt a Tisza apadásakor különösen gazdag jövedelmet ad. A kath. plebániát a sz. Ferencz szerzetesei birják, s ugyan ezek tanitnak a nem régen állitott gymnasiumban is. Nézést érdemlenek a régi szolnoki vár maradványai, s bástyái a Tisza és Zagyva-partón. Ezen erősséget I. Ferdinand 1550 körül megerősitvén, nagy fontosságuvá tette, mindazáltal már 1552-ben Amhat nagy vezér, s Ali budai basa elfoglalták, miután a spanyolokból, németekből, magyarokból álló őrsereg Nyáry Lőrincz kormánya alatt a várból gyalázatosan elszökött, s a

kapitányt magára hagyta volna; s ezután csak 1683-ban jött vissza keresztény kézre, megsirathatlan veszedelmére Külső-Szolnok vgyének, melly a török iga alatt egészen elpusztult, s azért Heves vmegyével törvényesen egyesittetett is. Lakosai Szolnoknak a robotot, tizedet pénzért váltják meg, valamint a királyi haszonvételeket, s a Tiszán álló derék fahidat is haszonbérben tartják földesuroktól, a kamarától; s ámbár a népességhez képest határuk szük, mégis eléggé vagyonosak. — 1739-ben és 1742-ben a tüz nagy részét a városnak semmivé tette. 1743-ban pedig a döghalál uralkodott, s kevés idő alatt 490 lakos lett áldozatává. Van itt postahivatal, nagy sóház és sóraktár, mivel a Máramarosból szálakon hozatott só itt rakatik le, s innen vitetik tengelyen Pestre s más vidékekre. A keleti magyar vasut itt végződik. 1849. mart. 5-kén itt véres ütközet volt Karger cs. k. tábornok, és gr. Vécsey s Damjanics magyar seregei közt, mellynek következtében Karger nagy veszteséggel Abony felé visszavonult.

Szolnok, orosz falu, Abauj vmegyében, Forróhoz 2 órányira, 21 r., 440 g. kath., 6 ref., 8 zsidó lak. Görög kath. templom. Sók erdő. Szőlőhegy.

Szolnok, puszta, Szabolcs vmegyében, Bogdányhoz tartozik, lásd Bogdány.

Szolnok, Zanig, német falu, Moson vgyében, Óvártól délre $1^1/_2$ mfldnyire, 1782 kath. lak., paroch. szentegyházzal, gazdágon alapitott plébániával. Határa legnagyobb az egész megyében, s bő termékenységü. $305^1/$ másodrendü egész jobbágytelek után van 110 vagyonos telkes gazdája, 1824 hold első, 2489 h. második, $4323^5/$ h. harmadik osztálybeli szántóföld e, 912 embervágó másod, 1376 harmadrendü rétje, sok káposztása, F. u. Károly főherczeg örök.

Szolocsina, orosz falu, Beregh vmegyében, $3^1/_4$ mfld Munkácshoz a gallicziai országutban, 287 g. kath., 5 zsidó lak. Paroch. templom. Savanyuviz. Erdő. F. u. gr. Schönborn.

Szolturn, franczia falu, Torontál vmegyében, Komlóshoz 1 mfldnyire, 706 kath., 24 óhitü, 2 zsidó lak., kath. paroch. templommal, első osztálybeli határral, 57 egész jobbágytelekkel. Lakosai sok jó vajat készitenek.

Szolya, orosz falu, Ungh vmegyében, Nagy-Bereznához éjszakra $2^1/_4$ mfldnyire, az Ungh mellett, 6 r., 423 g. kath., 18 zsidó lak. Sósforrás. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Szolyma, orosz falu, Máramaros vmegyében, 218 g. kath., 18 zsidó lak., leánytemplommal. Határában van Kusbéj nevü telep, 113 g. kath. lak. Van egy szép térségen, a Nagy-Ág vize partján jóféle savanyuvize, melly kövesitő erejénél fogva, már egy jó emelkedésü dombot csinált, és annak közepében, mint egy üstben örökké forrva buzognak ki tojásnyi nagyságu bugyborékok. Ezen dombocskától oldalvásti vonalban, a Nagy-Ág vize medrének szinte közepén petrificált szikla nyomult ki, mellynek tetején több fél-fel szökő érczes forrásocskák tünnek elő, s kristályszinü jó savanyuvizzel szolgálnak. A köszvényben, csúzban szenvedőknek ezen viz igen foganatos. F. u. a kamara, Vasady, Joó, Hágara s több nemesek. Ut. p. Sziget.

Szolyva, (Swalyava), orosz mv., Beregh vgyében, Munkácshoz északkeletre $3^1/_4$ mfldnyire, a Latorcza mellett, 13 r., 537 g. kath., 32 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. Szántóföldei meglehetősek; rétje kevés; erdeje nagy; van savanyuviz-forrása s vizimalma. F. u. gr. Schönborn.

Szomajom, puszta, Bihar vmegyében, lásd Berettyó-Szent-Márton.

Szomajom, magyar-német falu, Somogy vmegyében, a Kapos mellett, német és magyar falura felosztva, 670 kath., 713 ref. lak., ref. anya-, kath. fiók-szentegyházzal, vizimalommal, jó legelővel. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Öreg-Lak.

Szombatfa, (Zumendorf), horvát falu, Vas vmegyében, 140 kath. lak., a német-ujvári urad. tartozik. Ut. p. Rába-Sz.-Mihály.

Szombatfa, magyar falu, Zala vmegyében, 124 kath. lak. F. u. h. Eszterbázy. Ut. p. A. Lendva.

Szombatfa (Alsó-), magyar f., Vas vmegyében, 30 ref. lak. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Lövő.

Szombatfa (Felső), magy. falu, Vas vmegyében, 10 kath., 8 evang., 218 ref. lak. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Lövő.

Szombathely, (Sabaria, Stein am Anger), püspöki város, Vas vmegyében, a Gyöngyös és Perent vizek közt, Budához 24, Posonhoz 14 mfdnyire, egy felette kies vidéken. E helyen feküdt hajdan a romai gyarmat Cladia Savaria nevü város, mint ezt böven megmutatta Schönvizner illy czimü remek munkájában. Antiquitatum et Historiae Sabariensis ab origine usque ad praesens tempus Libri novem, studio et opera Stephani Schönvizner. Pestini MDCCXCI. Elöadja a tudós munka: mikép szállitott Claudius császár e helyre népes gyarmatot a Cladia nemzetségből; mint lett ez később Felső-Pannonia városa, s a romai igazgató lakhelye; mint emeltetett itt Septimius Severus császári méltóságra a romai seregek által; hogy foglalták el a várost Etele alatt a diadalmas hunnok; mikép omlott ez össze földindulás által a 455-ki évben Kr. sz. után, s a b. Mind ezek után nem csuda, hogy itt különböző időszakokban olly sok régiségre akadtak, u. m. hamvvedrekre, sirkövekre, cserép és köedényekre, ezüst-arany s réz-pénzekre, gyürükre s t. b.; de az 1819 és 1830-ki, évek különösen gazdagok voltak illy találmányokban, midőn egész romai temetők fedeztettek fel, s az innen kiásott és összegyüjtött régiségeket nádorispán ő cs. kir. főherczegsége, s herczeg Batthyáni Fülöp megvásárolván: nagylelküleg a magyar nemzeti-muzeumnak ajándékozták.

Itt történt az a béke, melly Ulászló, és Postumus László pártjai közt támadt polgár háborunak végett vete 1441-ben. Ugyan itt állitotta fel táborát Hunyady János 1446-ban, visszaakarván foglalni Fridriktől Lászlót, és a koronát. 1360-ban sz. Ferencz szerzetesek hozattak be. 1578-ban a posoni országgyülésen elhatároztatott: hogy a vasvári káptalan, pecsétjével és jegyzőkönyvével együtt Szombathelyre tétessék át. 1579-ben Draskovics György, győri püspök papi gyülést tartván, a tridenti végzéseket kihirdeté. Ifjabb Draskovics György, 1638-ban a Szombathely mellett fekvő, és a Gyöngyös folyó által elválasztott Sz.-Márton helységében a szentegyházat, az oda tartozó paplakkal s telkekkel együtt szent Domokos szerzetének ajándékozta. 1772-ben gr. Zichy Ferencz győri püspök tulajdon telkén 6 deák oskolát állitott. 1797-ben a felkelő nemes lövas sereg, melly 17,000 főre ment, itt tartotta hadi gyakorlatait. Püspökségét, melly Schönvizner után már 326-ban virágzott, Maria Therezia 1777-ben hozá ujra életbe; s most kiterjed egész Vas vmegyére, és Zalának lövői és egerszegi járásaira. Számlált pedig 1839-ben 4 jövedelmes apátságot, 2 jószágos prépostságot, 1 prioratust, 1 székes káptalant hat kanonokkal, 6 fő, 15 ales-

perestséget, 183 plébániát, 59 papnövendéket, és 268.864 kath. lelket.

Lakosai, kik 3846 katholikusra, 48 ágostaira, 4 reformatusra, 68 zsidóra mennek, nagyobb részt magyarok, kevés németek, s mindnyájan élnek már századok előtt nyert szabadságaikkal, mint ez világos II. János győri püspöknek 1407-ki leveléből, s mellyeket utóbb több győri püspökök, u. m. Szelestei Goszton V. János 1525-ben, Paksy Balás 1526-ban; valamint I. Ferdinand is 1534-ben, Maximilian 1567-ben, Rudolf 1578-ban megerősitettek. Később Németujvárra vitt levéltáruk elégvén: Napragy Demeter győri püspök uj szabadságlevelet adott 1607-ben, mellyet II. Mátyás is helyben hagyott, II. Ferdinand pedig 1630-ban ujabb kiváltságokkal tetézett.

Nevezetességei közé tartozik: az igen szép izlésü, roppant püspöki szentegyház, 2 rézzel födött s 30 öl magas tornyával. Az egész egy keresztet ábrázol, s belseje gazdagon márványzott corinthi oszlopokon nyugszik, és olly tágas, hogy 3000 ember benne könnyen elfér. Van benne 10 oltár, s egy 40 változatu orgona. Hossza 38 öl 3 láb; szélessége a kereszt terjedésénél 18, egyebütt 10 öl; magassága 14 öl, 2 láb. Jeles épületjei még; a püspöki palota, a két emeletes vármegyeház, a papnövendék ház, városháza, szent Ferencz és Domokos szerzetek szentegyházai és kolostorai. Van itt továbbá kath. fő elemi s rajz oskola, gymnásium, és lyceum, postahivatal, két gyógyszertár, alapitvány elöregedett hitszónokok számára, polgári kórház és szegény-intézet, rabdolgoztató és kisdedóvó-intézetek, s t. b.

Környéke e városnak igen szép, keletre, délre, északra rónaság veszi körül termékeny szántóföldekkel, kövér rétekkel, gyümölcsösökkel; nyugotra pedig szőlőhegye terül el. Lakosai a földmivelést, mesterségeket, kereskedést nagy szorgalommal üzik; hetivásárjai gabonára nézve felette élénkek.

Szombathely, (Mons S. Georgii, St. Georgenberg), a szepesi XVI városokhoz tartozó szép fekvésü város, egy hosszukás dombon, Sztrázsához közel, a Popráď bal partján, 295 kath., 627 evang. német lak. Szepes vmegyében.

A házak kőből épültek s emeletesek. Van kath. és evang. anyaszentegyháza, polgári oskolája, jó földe, heti (Szombaton) és 4 országos vására, lazacz- és pisztrang-halászata a Poprádban. Lakosai földmivelésből, sör- és pálinkafőzésből, mesterségekből, gyolcs-szövésből élnek. Egy óranegyedre a várostól láthatni egy puszta templomot, ott, hol hajdan Steinsdorf falu álla, mellyet a tatárok pusztitának el. Ennek határát, melly 300 holdból áll, Zsigmond Szombathelynek ajándékozta; s ugyan ez a király egy erdőt is adott a Kárpát hegyek közt. A privilegium meg van, de a használás Csáky grófokra ment által.

Szombathely, magyar falu, Zala vmegyében, 214 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Szombathely (Magyar- és Német-), két részre osztott magyar és német falu, Veszprém vármegyében, 1800, többnyire kathol. lak., paroch. templommal. F. u. g. Eszterházy család. Ut. p. Pápa 6 óra.

Szombatság, oláh-tót falu, Bihar vmegyében, M.-Csekéhez 1 mfld. hegyláncz olatok szép lapályán, 607 lak., kik közt 43 r. kath., 10 ref., 390 g. kath., 164 n. e. óhitü, g. kath. kő-, s óhitü fatemplommal. A g. kath. tótok részben drótozásból élnek. Határán van urbériség 760 h. szántó, 280 rét, 280 legelő, 80 erdő; majorsági szántó 200, rét 200, szőlő 10, erdő 500 hold. Földe a lapályon fakós, a hegyen fe-

kete agyag, mindent jól terem, különösen tengerit. Lovat itt nem tenyésztenek; a juh, kecske, söt szarvasmarha is hamar megmételyesedik. Vize a Hollód pataka. F. u. Vertán János és Vertán Manó.

Szomód, magyar-német f., Komárom, most Esztergom vmegyében, Tatától délre $^{6}/_{16}$ állomásra. Határa 6640 hold, s szelid dombos, ugy hogy hegyesnek még erdös részét sem lehet mondani, a falu is völgyben fekszik. Erdeje alig teszi a határ $^{1}/_{5}$ részét, hanem szölöhegye sok, s bora a megyében a legjobbak közül való. Van több patakja, igen termékeny szántóföldе, darázskö-bányája, 8 kerekü malma a tatai csatornán, $55^{29}/_{32}$ egész urbéri telke. Lakja 662 r. kath., 515 reform., 4 zsidó, kath. és reform. anyaegyházakkal. F. u. gr. Eszterházy Miklós.

Szomodor, puszta, Komárom, most Esztergom vármegyében, ut. p. Dorogtól $1^{2}/_{16}$ állomásra, Kirva, Perbál, Tök, Zsámbék, Kis-Mány és Szomor közt. Határa 2400 hold, vidéke alacsony hegyes. F. u. gr. Sándor Móricz és Pázmándy örök.

Szomolyán, (Szmolenicz), tót mv., Poson, most F.-Nyitra vmegyében, fekszik a Posonból Szeniczre vivö országutban, Posonhoz 6, Nagy-Szombathoz 2 mfldnyire, épen a posoni kárpát tövében, egy igen gyönyörü vidéken, 1127 kath., 44 zsidó lak. Van itt egy dombon álló kath. paroch. templom, több csinos inscriptionalis curia és urasági épület, vizimalom. Határa keletre róna, fekete agyag s bö termékenységü, hanem északra köves; rétje, legelöje nem sok de jó; erdeje a Kárpát hegyén derék: bora savanyu. Épen a falu felett láthatni a Kárpát oldalán régi, omladozásban lévö várkastélyát, honnan Nagy-Szombat s Nyitra vmegye környékeire felséges kilátás esik. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Szomolánka, (Szmelinszke), tót falu, Nyitra vmegyében, Egbellöl délre $^{1}/_{2}$ óra. Táplál 1071 kath., 31 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Szép erdö; urasági tehenészet; vizimalom; téglavetö. F. u. ö cs. k. felsége. Ut. p. Holics.

Szomolnok, (Schmölnicz, Smolnik), csinos német bányaváros Szepes vmegyében, egy szük völgyben, Rosnyóhoz észak-keletre $2^{1}/_{2}$ mfldnyire, 3664 kath., 384 evang. lak. Kath. és evang. anyatemplom. Itt van a fö bányászkerület széke, egy bányász- és pénzverö hivatal, kerületi bányász-törvényszék. A fö bányászkerületnek alá van rendelve a maluzsinai réz-kereskedési igazgatóság, két bánya-igazgatóság Szomolnokon és Gölniczen, 4 olvasztóházi igazgatóság, u. m. Szomolnokon, Ó-vizen, Ópakán és Jákubjánban; 2 rézhámor Szomolnokon, a fil. pénzverö-ház Szomolnokon, a czémentvizre s vasmivesekre felügyelö tisztek, és az erdötisztség. A kerületi bányász-törvényszék alá tartoznak: a gölniczi, rosnyói, iglói helyettes bányász-törvényszékek. Az idevaló rézbányák már Zápolya és Báthory grófok alatt híresek voltak. Most az egész szomolnoki bányász-kerületben kiásott rezet 25,000 mázsára becsülik, s ezen öszveg csak az ujabb idökben növekedett ennyire, mert e század elején a bányászat nagyon hanyatlott. Vannak itt nézésre méltó rézbányák, hámorok, vizerömüvek, czémentviz, melly a vasat rézzé változtatja, s még nagyobb sikerrel mint az urvölgyi Zólyomban; egy nagy kamarai épület, pénzverö ház, mellyben réz pénzt szoktak verni S betüjegygyel; 2 vendégfogadó, postahivatal. A lakosok némelly elsöséggel birtak a többi szepességi bányavárosok felett, t. i. mind az elöfogati,

mind a beszállásolási tehertől szabadok voltak. F. u. a kamara.

Szomolnok-Hutta, Szepes vmegyében, egy részét teszi Szomolnoknak, 1437 kath. lak., s egy paroch. templommal.

Szomolya, magyar falu, Borsod vmegyében, Egertől $^{9}/_{16}$ állomásra, hegyes vidéken, két hegy közé szorulva. Határa 3618 hold, u. m. 1427 h. szántóföld, 591 h. rét, 200 h. szőlő, 1200 h. erdő, melly szinte legelő, beltelek és haszonvehetlen hegyek 200 hold. A föld agyagos, több helyt kavicsos, veres nyirok, melly csak trágya után termi meg a rozsot. Szőlőhegye kitűnő veres bort ad. Az erdőben igen sok somfa van. Van 1249 r. kath. lakosa, paroch. temploma, kőbányája, patakja, melly csak esős időben ad elég vizet a malomra, Leánytó nevű tava, 100 öl széles és ugyan illy hosszu. Birtokosa a helységnek az egri káptalan.

Szomolya, puszta, Nógrád v.-megyében, Borsos-Berinke fil. 15 kath., 18 evang. lak. Lásd bővebben Borsos-Berinke leirását.

Szomor, magyar-tót-német falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, Tatától 2, Esztergomtól $1^{12}/_{16}$ ut. p. Dorogtól $1^{2}/_{16}$ állomásra. Határa 1900 hold, mellyből 15 telek járandósága urbériség. Vidéke nagyon dombos, földe igen jó fekete agyag és homok. Van szőlőhegye, erdeje, jó legelője, kevés rétje, 670 r. kath., 23 ref., 5 zsidó lakosa, kath. paroch. temploma. Birja gr. Sándor Móricz, s kis részben a Pázmándy ágon biró köz birtokosság.

Szomorfalva, tót falu, Nyitra vmegyében, Divék filial. 95 kath. lak. F. u. Divéky és Rudnay család. Ut. p. Privigye.

Szomorócz, magyar falu, Vas vmegyében, 8 kath. 35 evang. 86 ref. lak. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Rába Sz. Mihály.

Szomotthor, hajdan (Zomorú Tor) magyar falu, Zemplén vmegyében, a Bodrogközben, N. Kövesdhez 1 órányira: 63 r., 100 g. kath., 200 ref., 17 zsidó lak. Ref. templom Szántóföldje 604 hold. A Bodrog, mellynek bal partján fekszik, áradásaival gyakran kárt okoz. Itt sok romai koporsók találtattak már. F. u. többen. Ut. p. Ujhely.

Szonta, dalmát falu, Bács vármegyében, a Duna mocsárjai mellett, Apatinhoz délre 2 mfd. 2700 kath., 50 zsidó lak., paroch. templommal. Határa 1100 □ ölével 22527 hold, mellyből urbéri szántóföld $122^{4}/_{8}$ telek után 4587 hold, rét és beltelek 3001 h., jó legelő 662 h., mocsáros legelő 3300 h., szőlő 138 h., uradalmi tölgyes erdő 3156 hold, lágyfa erdő 4881 hold, nádas rétség 11,473 hold, tavak mocsárok 1356 h., utak 212 hold. Fekete földje mindent bőven terem. Sok sertést tenyészt, és halászata jövedelmes. Birja a k. kamara.

Szóod, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $2^{1}/_{4}$ mfd. 329 n. e. óhitű lak., s anyatemplommal. Urb. szántó 200, rét 100, legelő 100; majorsági erdő 1200 hold. A helységet hegyek veszik körül, s déli oldalát egy patak nedvesiti. Sertést és juhot tenyészt. Birja a váradi görög püspök.

Szopkó, puszta. Máramaros v.-megyében, lásd Eökörmező.

Szopkócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Göröginye fiókja: 59 r., 183 g. kath., 5 zsidó lak., gör. anyatemplommal, 489 h. szántófölddel. F. u. Vandernath. Ut. p. N. Mihály.

Szopok, német falu, Baranya vmegyében, hegyek közt, Pécshez 3 óra, 255 r. kath. lak., s egy régi templommal. Gr. Batthyáni sellyei uradalmához tartozik.

Alsó-Szopor, magyar falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délre $4^1/_4$ mfd., 130 kath., 145 evang. lak. Róna határa 689 hold, mellyből 441 hold szántóföld, 210 hold erdő. Tagositva van. Termesztetik buza, rozs, árpa, kukoricza, burgonya, lóher, bükköny. Baromfi nagy mennyiségben. Erdeje, tölgy, cser, vadkörte, alma és cseresznye. Birják közbirtokosok.

Felső-Szopor, magyar falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délre $4^1/_4$ mfd., 145 kath., 153 evang. lak. Róna határa 813 hold, mellyből szántóföld 529 h., erdő 250 hold. Földje igen jó, s terem buzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát. A tagositás megtörtént, s a nyári istállózás divatban van. Apró szárnyas állat nagy mennyiségben tartatik. Erdeje tölgy, cser, gyertyán, juhar, körte, barkócza, cseresznye. Birják közbirtokosok.

Szorosád, magyar falu, Somogy vmegyében, a Koppány völgyében, 360 kath. lak., s fiókszentegyházzal. F. u. a veszprémi püspök. Ut. posta Siófok.

Szorosság, oláh falu, Arad v.-megyében, két hegy közt, igen közel Tótváradhoz, 318 n. e. óhitű lak., kis fatemplommal, 2 patakmalommal, szilvásokkal. Hegyes határa 3000 hold, mellyből csak 160 h. szántó, a többi erdőség. Birja özv. Kaszonyi Aloysia assz.

Szotina, vindus falu, Vas vármegyében, a lendvai uradalomban, 212 kath., 134 evang. lak. Ut. p. Radkersburg.

Szotina, tót falu, Nyitra vmegyében, Szénásfalu mellett, 167 kath., 207 evang., 4 zsidó lak. F. u. a berentsi uradalom. Ut. posta Negy-Szombat.

Szováth, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Debreczenhez nyugotdélre 2 órányira, 7 r., 6 g. kath., 2803 ref., 19 n. e. óhitű, 61 zsidó lak., ref. anyatemplommal, felette gazdag határral, $82^6/_8$ első osztálybeli egész jobbágytelekkel. A nagy érdemü Buday Ferencz itt volt predikátor. F. u. Debreczen városa és Komáromy Györgynő asszonyság. Ezen helység káposztájáról hires.

Szováth, magyar falu, Sopron vmegyében, Győr vmegye szélén, ut. postája Csorna $1^1/_4$ mfd., 783 r. kath. vagyonos lak. Róna lapályos határa igen termékeny, s 3500 holdra terjed. Fő termesztménye a tiszta buza; egyébiránt kerek répát és burgonyát is sokat termesztenek; nádja bőséggel. Lovat igen szépet, juhot is tenyésztenek. Urbériség, $37^1/_2$ telek. Birja a győri püspök.

Szőcs, magyar falu, Zala vmegyében, Veszprém vmegye szélén, 403 kath., 7 zsidó lak. Szép erdővel, szük legelővel. Az ivóviz a helységbe csöveken vitetik be. F. u. gr. Eszterházy József, Mihály, és Károly. Ut. p. Sümeg.

Szőcsén, puszta, Somogy vmegyében, gr. Széchenyi Pálé, 154 kath. lak., szép erdővel, egy vár romjaival.

Szőcze, magyar falu, Vas vmegyében, 345 kath., 71 evang., 28 ref. lak., kath. paroch. szentegyház. Sok erdő és legelő. F. u. h. Batthyani, s a körmendi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Körmend.

Szöcskőd, puszta, Bihar vmegyében, Bereg-Böszörmény mellett. Határa róna, s kiterjed $3077^5/_8$ holdra, mellyből haszonvehető föld és rét $1795^5/_8$, szikes és vizállásos 1282 hold. A szikeket kivéve igen termékeny puszta. Birja gr. Csáky Antal.

Sződ, tót-magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, egészen sikságon, 850 kath., 10 evang., 8 zsidó lak., paroch. templommal. Határa igen homokos, de jó rozsot terem, legelője rétje sok, s

azért a marhatenyésztés jó karban áll. F. u. Grasalkovich herczegnő.

Bodrogh-Szögh, magyar falu, Zemplén vmegyében, a Bodrog bal partján, Újhelyhez 1 órányira: 73 r., 30 g. kath., 7 evang., 230 ref., 15 zsidó lak. Ref. szentegyház. Földje 153 hold, rétje, legelője böven. F. u. Szögyényi.

Sajó-Szöged, magyar-tót falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $1\,^{6}/_{16}$ állomásra sik vidéken. Határkiterjedése 2834 hold, ebből urbéri szántóföld 1024 hold, 32 h. r. katholikus, 16 h. óhitü plebános urak földjeik, 4 h. kántoroké; uraság majorság szántófölde 1040 h, erdő 297 h., Kerekerdő nevü kaszálló 21 h., és mintegy 400 h. közlegelő; egyébiránt ezen határban rendes kaszálló nincs A föld mennyiségét felmérés hiányában osztály után lehet csak kipuhatolni. A földminősége különböző, van fekete föld, van ismét szikes, általában a föld igen jó, terem buzát és rozsot, de tavaszit már ollyan jól nem terem; állattenyésztése a legrosszabb karban, a mezei gazdaság türhető állapotban van. A helység lakosainak száma következő: összesen 771 lak.; vallásra nézve r. katholikus 280, óhitü 419, reformatus 19, evangelikus 6, zsidó 47. Nyelv szerint: magyar 205, uj magyar 10, tót 502, német 7, zsidó 47. — A helység határának szélén folyik a Sajó vize, a falu alatt pedig folyik Maraszt nevü patak. A mostani birtokosok: gróf Serényi László, Almásy Manó, Sütő János, b. Miskéné, Melczer András, Kárász Benjamin és Melczer János. E helységben vásárok nem tartatnak. — Ezen környéken történt IV. Béla alatt a hires tatár csata; régi hagyomány szerint egyik részét a határnak most is Táborföldnek hivják.

Szögliget, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, Szilashoz délre ½ órányira: 600 kath., 613 ref., 7 zsidó lak. Kath. és ref. anyatemplom. Sok szőlő és erdő. Nagy juhtenyésztés. F. u. h. Eszterházy, Görgey. Ut. p. Rosnyó.

Szőgye, magyar falu, Győr v.-megyében, az öreg Duna mellett, 108 kath. lak. F. u. a csornai prépost. Ut. p. Győr.

Szőke, magyar falu, Baranya v.-megyében, egy csekély völgyben, ut. postája Pécs. Határa 1163 hold, mellyből beltelek 80 h., szántóföld 430 h., rét 175 h., legelő 148 h., szőlő 30 h., erdő 300 hold; s ebből ismét majorsági szántóföld 45 h. és az erdő; a többi urbériség. Sárga agyagos földje rozsot, hajdinát terem. Lakja 280 kath. Birja a pécsi kathol. növendék papház.

Szőke, puszta, Borsod vmegyében, Ivánka, Poroszló, Egerfarnos, Lövő által környezve. Határa 1000 hold, s ez vizenyős laposság, mi miatt szántóföldjei és rétjei kevés hasznot hajtanak. Birja az egri káptalan, Besenyei és Juhász örökösök.

Szőkéd, dombokon és völgyekben rendetlenül fekvő falu, Baranya vmegyében, ut. postája Pécs. Van 25 egész urbéri telke, 415 lakosa, kik közt 295 horvát, 108 német, 12 magyar, mind r. kath. Földje nagyon középszerü, de sok és jó fejes káposztát terem, mit Pécsre hordanak. Birja gr. Batthyáni Iván.

Szőled, orosz-magyar-tót falu, Abauj vgyében, 139 r., 302 g. kath., 54 evang., 2 ref., 2 zsidó lak. Bortermesztés. F. u. többen. Ut. p. Kassa.

Magyar-Szölgyén, magyar falu, Esztergom, most Komárom vmegyében, igen kies vidéken, Esztergomhoz 2 mfd., Bart, Gyiva, Sárkány, Köbölkut faluk, Arad puszta, Kürt, Für és Német-Szölgyén helységek határai közt. Lakja 1680 r. kath., két templommal, mellyeknek egyike a két

Szölgyén közt dombon fekszik s anyaegyház. Földje dombos és termékeny fekete agyag. Urb. szántóföld 2389 ½ hold, rét 311 h., szőlő 1581 kapa, uradalmi erdő 910 hold, mellynek fele legelő. Hajdan a törökök alatt nevezetes erősség vala itt, mint ezt több törvény czikkek bizonyitják, de ma nyoma is alig látható. Birja a helységet az esztergomi érsek.

Német-Szölgyén, magyar falu, Esztergom, most Komárom vmegyében, Magyar-Szölgyén tőszomszédságában. Nevét talán onnan vehette, hogy hajdan németek lakták. Határa ennek is dombos, agyagos, de igen termékeny. Van 1490 hold urbéri szántóföldje, 173½ h. rétje, 1191 kapa szőlője, 582 h. urad. erdeje, mellynek fele legelőül használtatik, 3 curiája. Lakja 1151 r. kath. és 20 zsidó. F. u. az esztergomi érsek.

Alsó-Szölnök, Unter-Czemming, vindus-német falu, Vas vmegyében, 508 kath., 9 evang. lak. Szép tornyos paroch. szentegyház. Határa hegyes és sovány. Derék erdő. Itt sok fegyvert, és más emlékeket ásnak ki, mellyek a Szent-Gothardi ütközetre emlékeztetnek. — Földes u. Gr. Batthyáni család. Ut. posta Rába Sz.-Mihály.

Felső-Szölnök, vindus falu, Vas vmegyében, 921 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Az ide való igen érdemes plébános Kossics József úr a vindus-tótokat erkölcsi és szokási tekintetben bőven, és remekül leirta, s ezen leirást Csaplovics János úr az 1828-ki Tud. Gyüjt. V-ik kötetében közölvén, mindketten sokat tettek arra, hogy hazánknak ezen kevéssé ismeretes vidékét bővebben megismerhettük. F. u. Gr Batthyáni nemzetség.

Szőlőmál, vagy Szulimán, magyar-shokacz falu, Somogy vmegyében, 475 kath., 8 ref. lak Szigetvára ostromakor, mint mondják, itt volt Szolimán császár sátora felütve. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Szigetvár.

Szőlős, magyar falu, Zala vmegyében, szinte Veszprém szélén, 54 kath., 458 ref., 12 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal. A helység egészen szőlőhegyekkel van bekeritve, mely-lyek a pécsölihez hasonló jó borokat teremnek. F. u. többen. Ut. p. Veszprém.

Szőlős, magyar-tót falu, Komárom most Esztergom vmegyében, ut. posta Neszmélytől $1^{3}/_{16}$ állomásra, hegyek közt. Határa, északi felében hegyes, erdős; másik felének keleti része kisebb emelkedésü dombos, nyugoti kellemes sikság, s az egész 5100 holdnyi. A falu rendesen épült; alatta megy el a Tatáról Budára vezető országut. Van 2 szőlőhegye, rengeteg és szép erdeje, 33¼ urbéri telke. A határt keresztülmetsző gallai-ér szép rétségeket hagy maga után. Lakja 942 r. kath. és 6 zsidó. Ezek közül a tótok Poson vármegyéből szakadtak ide. A kath. egyház mint fiók Bánhidához tartozik. Birja gr. Eszterházy Miklós.

Szőlős, puszta, Komárom vmegyében, jelenleg a keszegfalvi határral van egybeolvadva. Hajdan Szovát vagy Zavad nevet is viselt.

Szőlős, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz ½ órányira, térségen, 500 r. kath., szorgalmas lakossal, s anyatemplommal. Határa 800 h., mellyből 400 h. szántó, 200 h. rét, 100 h. legelő, 100 h. cserjés erdő, s az uraságnak, a váradi deák püspöknek ez erdőn, és 48 h. mészárszéki legelőn kivül, semmi májorsága nincs. Földe sárgás agyag, s meglehetős termékeny. Az itt folyó meleg Peczén van 3 malom és egy gubakalló, a malmok közül egy három köre a községé.

Szőlős, magyar falu, Nógrád

vmegyében, 1195 kath., 25 evang., 7 zsidó lak. Kath. anya templom. Erdeje, rétje, földje, legelője jó és elég. A mész, mellyet itt égetnek, legjobb az egész megyében; F. u. Muzslay, Jankovics, Plathy, Balogh, s m. e. Ut. p. Szakál.

Szőlős (Alsó), magyar falu, Nyitra vmegyében, Komjátihoz egy órányira: 580 kath., 145 ref., 34 zsidó lak., ref. templommal s anyaekklézsiával; kövér rétekkel. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Szőlős (Felső); tót falu, Nyitra vmegyében, 410 kath., 10 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Kis-Szőlős, magyar falu, Veszprém vmegyében, 428 kath. lak. F. u. a kegyes alapitvány. Ut. p. Devecser.

Nagy-Szőlős, magyar-orosz m. v. Bereg-Ugocsa vármegyében, a Feketehegy tövében igen kies vidéken: 341 r., 1102 g. kath., 425 ref., 150 zsidó lak., r. és g. kath., ref. szentegyházakkal, szentferencziek monostorával, synagógával, szép urasági lakházakkal és épületekkel, s vármegyeházával. Szántóföldjei kövérek és sok búzát és kukoriczát teremnek; tágas rétjei kétszer kaszálhatók; tölgyes erdeje roppant kiterjedésü; szőlőhegyei kedves izü asztali borral szolgálnak; a Tiszában való halászata szinte jövedelmes. Vásárai a szarvasmarhára és sertésekre nézve hiresek. A város mellett egy nem felette magas de meredek hegyen áll a régi Kankóvára, melly előbb Ugocsának neveztetett, s a megye is innen kapja nevezetét. F. u. a b. Perényi nemzetség, s a város feje egy uradalomnak.

Nagy-Szőlős, magyar m. v. a somlyói hegy alatt, 318 kath., 768 evang., paroch. szentegyházakkal. A somlyói hegy északnyugoti része ide tartozik, melly kemény állandó bort terem, s különösen zamatos. Nevezetes e helység felette kies és egészséges levegőjéről. F. u. gr. Zichy István. Ut. p. Devecser.

Nagy-Szőlős, magyar falu, Vas vmegyében, 214 kath. lak. F. u. gr. Erdődy. Ut. p. Szombathely.

Szőlős és Szigerel, oláhul Szelemsi Csiggerel, oláh falu, Arad vmegyében, Aradhoz 3, Világoshoz 2 mfdnyire, 6 kath, 3 zsidó, 1683 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 6753$^{2}/_{8}$ hold, mellyből szántóföld 2905$^{2}/_{8}$ h., kaszálló 1952$^{2}/_{8}$ h., legelő 1595 $^{4}/_{8}$ hold., erdő 3001 h. Ezekből majorsági szántóföld 1193$^{2}/_{8}$ h., rét 1392$^{4}/_{8}$ h., erdő 3001 h., legelő 195$^{4}/_{8}$ hold. Földje fekete s mindent jól megterem; sokan méhtenyésztéssel és ácsmunkával foglalkoznak. A határ szélén folyik a Fejér-Körös, a Csiger pedig keresztül folyik, s rajta a megye nagy kőhidat építtetett. Végre itt van a fejérkörösi malom-csatorna. Ezen építtetett egy hidcsatorna, mellyen a csatorna vize a Csiger folyam felett keresztül folyik, és nyáron át fördésre jó alkalmat nyujt. E nádorcsatorna alatt folyik a Zsimbolya láp, melly a Csigerrel itt egyesül. E felett is van épitve hidcsatorna a malomvize folyhatására, de nem olly diszes, mint a fenérintett. E csatornán az uraságnak 3 emeletre csinosan épitett 4 kerekü malma van, melly évenkint több ezer posoni mérő gabonát jövedelmez. Birja báró Ditrich József.

Garan-Szőllős, (Ribnik) tót m. v. Bars vmegyében, közel a Garan bal partjához: 922 kath. lak. Kath. paroch. templom. Fő gazdasága jó bort termő szőlőhegyében áll. Szép tölgyes erdeje van. F. u. a beszterczei püspök. Ut. p. Léva.

Tisza-Szőlős, magyar falu, külső Szolnok vmegyében, közel Tisza-Füredhez és a Tiszához, melly határát árjaival nagyon rongálja. Lakja

1800 reform., anyatemplommal, s 30 kath. Határa részint gazdag fekete föld, részint szíkes. Többen birják. Ut. p. Debreczen.

Szőlőcske, puszta, Abauj v.-megyében, Pányhoz $1/2$ órányira: 16 kath. lak. F. u. Szirmay.

Szőlőske, magyar falu, Zemplén vmegyében, Bodrog jobb partján, Ujhelyhez 1 órányira: 37 r. 40 g. kath., 280 ref., 18 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház, kath. kápolna. Szölöhegy. Erdö. 192 hold szántóföld. F. u. gr. Andrásy Gyula.

Ó-Szőny, magyar mezőváros, Komárom most Esztergom vmegyében, Komáromtól $8/10$, ut. postája uj Szönytöl $2/16$ állomásra, a pest-bécsi országutban, a Duna jobb partjához közel sik térségen. Határa 11,458 hold, benne foglaltatván már az ide tagositott régi m o n o s t o r i határ. Ebböl urbéri beltelek 107 hold, szántóföld 2343 h., rét 727 h., szölö 338 h., legelö 1704 h., házas zselléri beltelek 43 h., legelö 218 hold. Sorkivüli szabadosok (templom, pap, község) földje 913 hold; földesuri majorság 4512 hold, mellyböl 3388 h. részint szántásra, részint felváltva legelöül használtatik, beltelek 102 h., szölö 472 hold; váltógazdasági telek 100 hold, természetes rét 250 h., áradásos legelö 100 hold; végre utczák, utak 200 h., tavak, vizek árkok 350 holdat foglalnak el. A föld inkább homokos mint fekete. Az uradalmi földek a városon alól a Duna mellett jobb minöségüek. Fö termékek a buza, kevesebb rozs és árpa, legtöbb zab, kukoricza és burgonya. A szarvasmarha tenyésztés jó karban áll, ló sok; de a kiméletlen bánás miatt elaljasodott. Az uraság pedig igen szép birkákat tenyészt. Lakja 1754 lélek, u. m. 980 reform., 750 r. kath., 20 evang., 4 zsidó. Mind a két fö vallásfelekezetnek helyben van papja és temploma. Mind a két vallásu lelkésznek külön 4 egész telek földje, a tanitóknak felényi, a kath. egyháznak magának $1\frac{1}{2}$ telke van, a város pedig 4 telket bir. Van itt urasági kastély, nagy magtár, szép lakok, nagy vendégfogadó, sörház, szeszgyár, urasági vámhid a város közepén levö töltésen. Országos vásárt 4 tart, u. m. Kázmér, János, Elek és Móricz napok elötti hétfön. Birják gr. Zichy János örökösei, és gr. Zichy Miklós. E város régente a komáromi vár uradalmához tartozott. Monostor puszta, melly most Ó-Szöny kiegészitö részét teszi Ács felöl és 425 h. szölöt foglal magában, régen különálló volt, s 1581. Koppam Monostor név alatt a szentmártoni föapátság birta. Nevezetessé teszik Ó-Szönyt, a romaiak itteni gyarmata, mellynek nagyszerü romjai a Duna partján most is szemlélhetök. Itt volt ugyanis Bregetium város. Ugyanezt állitják Schönvizner, Katancsics, Thomka, Szászy, Szerdahelyi; Balla pedig még feljebb megy, állitván, hogy a város még a romaiak elött e földön lakó Brigetiusok által épittetett, s nevét a Brigan der Thau-ból származtatja. Szönynek délnyugoti része most is Sidoniának, keleti pedig Pannoniának neveztetik, s a határban, különösen a dunaparti romoknál igen sok romai régiségre akadnak, a kiásott köveken pedig gyakran Brigetium város olvasható. Bövebben olvasd Komárom vármegye leirását 1848. Fényes Elektöl 138. lapon.

Uj-Szőny, pusztai falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, a Duna jobb partján, Komárom várossal átellenben, a pest-bécsi fö országutban, 590 r. kath., 212 reform., 23 ágostai lakossal. A kath. leány egyház az ó szönyi, a reformatus a komáromi anyához tartozik. A lakosok kézmüvességböl, fuvarozásból, hajózásból, napszámból élnek. Határa csak 235

hold, s ez általában majorsági, de a zsellérek közt van kiosztva, 100 hold pedig nagyobb részben majorsági birka-legelőnek használtatik. Van itt nagy vendégfogadó, több uradalmi lak, cs. k. postahivatal és váltás Ó-Szőny és Ács közt, a tatai és kisbéri uradalmak számára tüzifa-rakhely. Birják gr Zichy János örökösei.

Szöpőtk, magyar falu, Zala v.-megyében, a Szala mellett, 608 kath., 4 evang., 3 zsidó lak. F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Szalabér.

Bor-Szőrcsök, magyar falu, Veszprém vmegyében, Vásárhelyhez ½ óra, 863 kath., 10 zsidó lak. A somlyói hegyen bort termeszt. F. u. többen.

Karakó-Szőrcsök, magyar falu, Veszprém vmegyében, 501 kath., 185 evang. lak., elég termékeny határral, evang. fiók ekklézsiával és oskolával. F. u. nemesek. Ut. p. Devecser.

Szőreg, szép fekvésü rácz-magyar falu, Torontál vmegyében, Szegedhez fél órányira: 1030 magyar kath., 1380 n. e. óhitü, 20 zsidó lak., kath. és óhitü anyaszentegyházzal, 75⅞ egész jobbágytelekkel. F. u. a kamara, s feje egy uradalomnak. Itt volt egy ütközet 1849 aug. 5-kén a magyar és császári seregek közt, mellynek következtében a magyarok Temesvárhoz vonultak vissza.

Szőrény, magyar falu, Somogy vmegyében, az Okor vize mellett, 27 kath., 283 ref. lak., ref. fiókekklézsiával, és oskola tanitóval, szép erdővel. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Szigetvár.

Szőrös, puszta, Pest vmegyében, Abony és Györgye közt. Kiterjedése 2000 hold, mellynek fele gazdag fekete homok föld, másik fele sárga homokos és gyepes. Birják b. Prónay és Bencsik nemzetségbeliek.

Szőrős, puszta, Nógrád vmegyében, 24 kathol. lak. Salgó-Tarján fiial.

Alsó-Felső-Szővécs, puszta, Somogy vármegyében, Somsich birja.

Szpata, oláh falu, Krassó vmegyében, Lugoshoz 4 órányira: 6 kath., 382 óhitü lak., s anyatemplommal. Birja D' Ellevaux.

Szpinus, oláh falu, Bihar vmegyében, hegyoldalban, Belényeshez 2 mfd., 420 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Van 312 h. szántó urbéri, 104 h. rét, 80 h. legelő; majorsági föld 100 h., erdő 50, rét 50 hold. Agyagos földe trágya után mindent megterem. Vize a Ró patak. Birja özv. Kovács Katalin asszony.

Kis-Szredistye, oláhul Pernyava, oláh falu, Temes vmegyében, Kudriczhoz mint ut. postájához ½ mfd., 14 r. kath., 600 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Hegyes völgyes határa 902 hold, 1370 □ öl, mellyből 83 h. házhely, 249 h. szántóföld, 166 h. rét, 83 h. legelő, 91 h. szölőhegy, 18 h. zselléri házhely. Majorsági föld 56 h. 170 □ öl, szabad földek 155 h. 800 □ öl. A föld minősége 2-ik osztálybeli, terem leginkább bort, a mezei gazdaság a rosz föld miatt silány. Birja: Lazarovics Bazil ur.

Nagy-Szredistye, oláh falu, Temes vmegyében, ut. postája Kudricz ½ mfd. Lakja 270 r. kath., és 1500 n. e. óhitü, anyatemplommal, s kath. fiókegyházzal. Határa 7267 hold 358 □ öl; mellyből 320 h. házhely, 473 h. legelő, 2934 h. szántóföld, 375 h. 1200 □ öl szölő, 320 h. szorgalomkert. Majorsági birtok 1300 h. 768 □ öl, mellyből 669 h. 208 □ öl szántóföld, 164 h. 672 □ öl kaszálló, 108 h. 600 □ öl kivágási és uradalmi házhelyek, 358 h. 888 □ öl erdő, szabad földek 489 h. 1590 □ öl. Földe gazdag fekete agyag, gyönyörü tiszta

buzát, kukoriczát terem; bora jó. F. u. Nagy és Kis Szredistyei Lazarovics Bazil ur, kinek itt szép urilaka van. Megemlitendő még a határban egy 734 holdnyi hegy, melly a verseczi és kudriczi hegyekkel van kapcsolatban, s rajta igen jó fejér és vörös bor terem; e mellett erdő is fedi.

Szrnyácze, tót falu, Árva v.-megyében, 8 kath., 114 evang., 4 zsidó lak. F. u. Zmeskál család. Ut. p. Rosenberg.

Szrnye, tót falu, Trencsén vmegyében, Nemsova filialisa: 882 kath., 10 zsidó lak. F. u. b. Szina. Ut. posta Trencsén.

Szrnye, tót falu, Trencsén vmegyében, Morva-Lieszko mellett: 165 kath., 621 evang., 54 zsidó lak. F. u. a beczkói urad. Ut. p. Trencsén.

Szrnka, puszta, Zólyom vmegyében, Benyushoz 4 óra: 47 kath. lak.

Sztakcsin, orosz falu, Zemplén vmegyében, Szinna fiókja: 63 r., 1024 g. kath., 6 ref., 6 zsidó lak. Gör. anyatemplom. 1532 h. szántóföld. Erdő. Örökös földesura: gr. Vandernath. Ut. p. Nagy-Mihály.

Sztamora, német falu, Temes vmegyében, Moraviczához, melly utolsó postája, $\frac{1}{4}$ órára, 1011 r. kath., 28 n. e. óhitű, 12 zsidó lak., kathol. paroch. templommal, csinos uradalmi kastélylyal. Határa 3060 hold, 470 □ öl, mellyből 139 h. 950 □ öl házhelyek, 281 h. legelő, 560 h. kaszálló, 1920 hold szántóföld. Majorság ezekből: 43 hold s 1200 □ öl kaszálló s ugy nevezett Kremenistye kivágások, 1 h. s 1270 □ öl épületek, szabadföldek, utak, stb. 114 hold 250 □ öl. Majorsági föld van még Sztamorán mintegy 900 hold, de ezek már Torontál vmegyében feküsznek. Földe fekete agyag, első osztálybeli, szép buzát, kukoriczát, árpát, zabot terem. Birják: Malenicza Miklós és János urak.

Oláh-Sztamora, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz délre $1\frac{3}{4}$ mfd. 908 n. e. óhitű lak., s anyaegyházzal. Határa 3162 hold, 268 □ öl, mellyből szántóföld 1652 h., rét 1218 h., legelő 202 h., házhely 180 hold. Urbériség: 2089 hold, majorsági 1001 hold 268 □ öl. Két lelkészi telek 64 h., malomhely 4 hold. Fekete földe első osztálybeli, s buzát, árpát, zabot, kukoriczát és repczét terem. Határa egyik szélét a Bogonis mossa, melly egy malmot hajt. Birja: a kir. alapitvány, s a csakóvári urad. tartozik.

Sztancsova, falu, Temes vármegyében. Ut. p. Rékas $1\frac{1}{2}$ óra.

Sztánfalva, Sztanovo, orosz falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz keletre $1\frac{1}{2}$ mfd. 488 g. kath., 5 zsidó lak. Gör. kath. parochia. F. u. gr. Schönborn.

Sztanisics, magyar-szerb-német m. v., Bács vmegyében, Zombortúl északra 3 órányira, 3400 r. kath., 1100 n. e. óhitű, 70 zsidó lak., kath. és óhitű paroch. templomokkal, synagógával. Határa 1100 □ ölével 24,577 hold, mellyből urbéri szántóföld $226\frac{4}{8}$ telek után 8424 hold, rét és beltelek 5459 h., jó legelő 3840 h., szőlő 615 h., majorsági szántóföld és rét 4716 h., tavak s mocsárok 1133 h., utak stb. 390 hold. Földje homokos ugyan, de termékeny; bora gyenge; erdeje nincs. Birja a b. Redl nemzetség.

Sztankócz, (Kis), tót falu, Trencsén vmegyében, közel a Vágh bal partjához: 202 kath., 102 evang., anya templommal, termékeny jó határral. F. u. többen. Ut. p. Trencsén 2 óra.

Sztankócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Parnó fiókja, 42 r., 223 g. kath., 30 zsidó lak., gör. paroch. templommal, 405 hold szántófölddel. F. u. többen. Ut. p. Vecse 1 óra.

Sztankócz, puszta, Zemplén vmegyében a Laborcza vize mellett, ut. p. Nagymihályhoz 1 óra.

Sztankócz (Nagy), tót falu, Trencsén vmegyében, 240 kath., 346 evang., 6 zsidó lak. Nagy erdő F. u. a dubniczai uradalom.

Sztankován, tót falu, Liptó vmegyében, 765 kath. lak., és egy kath. paroch. templom. Erdeje derék. Vizi malmok. — Egy felemelkedett helyen a Vághon felül van savanyu viz forrása, melly 30 öl kiterjedésü. Használtatik rühben, börviszketésekben, kelésekben, tagok szakgatásában. F. u. a kamara. Ut. p. Rosenberg.

Sztanszke, tót falu, Trencsén vmegyében, Konszkához 1 fertály, 725 kath., 20 zsidó lak., szép fenyves és tölgyes erdövel. F. u. lietavai uradalom. Ut. p. Zsolna.

O-Sztapár, szerb falu, Bács vmegyében, Zomborhoz délre 2 mfd., 2900 n. e. óhitü, 200 magyar kath. lak., óhitü paroch. templommal. Határa 1200 □ ölével 20520 hold, mellyből urbéri szántóföld $215^6/_8$ telek után 7938 hold, rét és beltelek 4779 h., jó legelö 6238 h., szölö 400 h., majorsági szántóföld 30 h., tó és mocsár 830 h., utak 305 hold. Határa bár Bács megyében 3-ik osztálybeli, de azért mindent jól megterem. Birja a k. kamara.

Kis-Sztapár, gazdag termékenységü puszta, Bács vmegyében, 2700 hold határral. A kamara birja s a Ferencz-csatorna alapjához tartozik.

Sztára, sbokacz falu, Somogy vmegyében, 630 kath. lak. Fekszik a Dráva mellett, lapályos róna határral. F. u. gr. Batthyáni. Ut. p. Pécs.

Sztára, tót m. v. Zemplén vmegyében, Homonnához délre $1^1/_4$ mfdnyire: 789 r., 95 g. kath., 7 evang., 39 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Csinos kastély. Vizimalom a Laborczán. 918 hold szántóföld. Erdö. F. u. az igen régi Sztáray gróft nemzetség. Elsö birtokosa volt Venczellin, Sz. Istvánnak azon vezére, ki a zenebonáskodó Kupa somogyi herczeget meggyözte. Ut. p. Nagymihály.

Sztarina, orosz falu, Sáros vmegyében, a Poprád mellett Galliczia' szélén: 10 r., 403 g. kath. lak. Gör. anyaszentegyház. F. u. b. Palocsay Horváth. Ut. p. Bártfa.

Sztarina és Dara, orosz falu, Zemplén vmegyében, 518 g. kath. lak., s paroch. templommal. Ut. posta Nagymihály 6 óra.

Sztárnya, magyar helység, Gömör vmegyében, Sajó-Gömör várossával és Tornaljával határos rónaságon, a Rosnyótól Putnok felé vivő országút mellett fekszik. Van benne Radvánszky Gusztáv urnak csinos lakháza, nagy kiterjedésü rendezett kertje, s nagy pálinka-gyára; a lakosok száma megy 698 lélekre. A közbirtok áll 3 urbéri, és 14 majorsági telekből, van 3 majors. jobbágy is, 11 zsellér és 20 lakó, erdeje 535 holdat tesz. Laposon fekvö szántófölde s rétje legjobb életet s takarmányt ad a szorgalmas munkásnak jutalmul. Birják még Radvánszky és Ábrahám urakon kivül: Varnay, Pap, Tót nemes családok.

Sztaskov, a magas Buhanó hegye alatt lévö népes tót falu, Trencsén vmegyében, Czáczához nyugotra 1 órányira, 1642 kath., 24 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Roppant fenyves erdejében legföbb gazdasága van. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Czácza.

Sztaskócz, orosz falu, Sáros vmegyében, Zemplén vmegye szélén, 3 romai, 158 gör. kath. lak. F. u. Dessewffy. Ut. p. Alsó-Komarnyik.

Sztaszkócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Sztropkó fiókja: 13 r. 140 g. kath., 5 zsidó lak., gör. a-

nyaszentegyházzal, 245 h. szántófölddel. F. u. Jékelfalusy.

Sztavaki-Hámor, puszta, Szepes vmegyében, bányász és szénégető lak.

Sztavna, orosz falu, Ungh v.-megyében, a polonyinai bérczek alatt, közel Gallicziához: 34 r., 423 g. kath. 18 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. Harminczad hivatal. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Sztebnik, orosz falu, Sáros vmegyében, Zboro fil., a makoviczi uradalomban: 18 romai, 600 görög kath, 8 zsidó lak. Ut. p. Bártfa.

Sztebnyi, puszta, Máramaros vmegyében, Körösmező mellett: 270 g. kath. lak.

Szterkócz, orosz falu, Zemplén vmegyében, 318 g. kath. lak., vizimalommal. Többen birják. Ut. p. Nagy-Mihály.

Sztezsenicz, tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh jobb partján, Pucho mellett. Van 275 kath., 72 evang. 9 zsidó lak. Savanyu viz-forrás. F. u. gr. Erdődy.

Sztoszháza (Sztoszice), tót falu, Liptó vmegyében, 19 kath., 77 evang. lak. F. u. Vitális. Ut. p. Okolicsna.

Sztozsok, tót falu, Zólyom v.-megyében, Nógrád szélén: 356 kath. lak. Sovány hegyes határral. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Végles.

Sztrabicsó, orosz falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz dél-nyugotra 1½ mfdnyire: 858 g. kath., 7 zsidó lak. Görög kath. parochia. Két nyomásbeli róna határán sok kukoriczát termeszt. Tölgyes erdő. F. u. gr. Schönborn.

Kis-Sztraczin, tót falu, Nógrád vmegyében, 358 többnyire evang. lak. A kékköi urad. tartozik. Ut. p. Szakál.

Nagy-Sztraczin, tót falu, Nógrád vmegyében, igen közel az előbbeni faluhoz, 613 szinte jobbára evang. lak. Többen birják.

Sztrajnán, orosz falu, Ungh vmegyében, Nagy-Mihállyal összefüggésben: 372 g. kath. lak. F. u. gr. Sztáray Albert.

Sztrangavi (Sztranyan), tót f. Trencsén vmegyében, Sztrecsenhez ½ órányira. Lakja, 600 kath., 6 zsidó. Fenyves erdeje ennek is szép. A sztrecseni uradalom birja.

Sztrákos, oláh falu, Bihar v.-megyében, hegyes dombos vidéken, ut. posta Várad 2 mfd., 315 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Határa 2619 hold, mellyből szántó 427, rét 260, legelő 183, erdő 1775, bokros 34 hold. Ebből az erdőn kivül majorság 182 hold. Földe agyagos, köveces, terem kevés buzát, burgonyát, több tengerit, zabot. Van egy patakja. Birja gr. Frimont Béla.

Sztrânya, puszta, Bars vmegyében, Velcsics filial. 20 kath. lak.

Sztranyan, tót falu, Liptó v.-megyében, 14 kath., 116 evang. lak. Rézbányája van. F. u. többen.

Sztráska, Nähre, tót falu, Szepes vmegyében a Poprád mellett, Késmárkhoz északra 1 órányira, gyönyörü s termékeny vidéken: 172 kath., 196 evang. lak. Az urasági várkastély igen régi épület. A kert ritka növényeire nézve ezelőtt hires volt. Volt itt továbbá hajdan egy apácza zárda, és nevezetes gymnasium, mellyet Horváth Stansith György alapitott, ki Wittenbergában tanult, s fia vala azon Gradeczi Horváth Stansith Márkusnak ki 1557-ben, Szigethvárát Ali basa ellen derekasan megvédelmezvén, jutalmul Sztráska falut kapta. Kihalván férfi ágban a Horváth nemzetség, praefectio által minden jószágok a Szirmay nemzetségre estek.

Sztrászkó, puszta, Nógrád v.-megyében, Podrecsány falu tőszom-

szédságában. Földjei és rétjei rónaságon feküsznek, erdejének nagyobb része meredek hegyeken s bikkfákból áll. Határa 684 hold, mellyből erdő 431 h., szántóföld 148 h., rét 99 h., agyagbányák területe 6 hold. Patakja egy malmot hajt. Agyagos földje nehéz mivelésü, de rétjei termékenyek. Itt igen finom, cserépedénynek való fejér agyag ásatik, s messze elhordják. A puszta birtokosai: Török János, b. Balassa Sándor, és gr. Czebrián Antal.

Sztrázsov, tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh bal partján, Zsolnához ½ órányira: 252 kath., 7 zsidó lak., kicsiny de termékeny határral. F. u. többen.

Strázsa, lásd Sztrázsa.

Sztrázsa, tót falu, Trencsén v.-megyében, Várnához északra 1 fertálynyira, 316 kath., 6 zsidó lak. F. u. gr. Pongrácz. Ut. p. Zsolna.

Sztrázsa, tót falu, Nyitra vgyében, Krakován mellett, 445 kath., 3 evang. lakossal s igen termékeny jó határral. Káposztája hires. — F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Galgócz.

Sztrázsa, Michaelis Villa, Michelsdorf, Szepes várm., a Poprád jobb partján, a szepesi XVI városokhoz tartozik, Késmárkhoz délre 1½ mfdnyire, 103 kath., 556 evang. német lak. Evang. anya-, kath. fióktemplom. Határa igen szük; lakosai kézmüvességből, pálinkafőzésből s földmivelésből élnek.

Sztrecsen, tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh bal partján: 676 kath., 1 evang., 18 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Nevezetessé teszi ezen helységet egy meredek kősziklán épült régi vára, melly I. Leopold idejében rontatott le, s mellyhez mint uradalom fejéhez Zsolna és más több helységek tartoznak. F. u. h. Eszterházy s más közbirtokosok. Ut. p. Zsolna.

Alsó- és Felső Sztregova, tót falu, Nógrád vármegyében, egy völgyben, Szakálhoz 1¼ órányira, 60 házzal, 314 evang., 76 kath., 4 ref., 3 zsidó lak., régi nagyszerü evang. s ujabb kath. templommal. Határa, beszámitva a kihasitott Dubrava pusztát is, 3007 hold, mellyből beltelek 127 h., szántóföld 1620 h., bikkes, tölgyes, cseres erdő 960 h.; rét 300 hold. Ebből majorsági belsőség 80 h., szántóföld 727 h., rét 160 h., erdő 960 h., elárkosodott föld mint legelő 271 h., többi urbéri. Az erdő közös legelő. Földje agyagos, néhol köves, néhol vadvizes, hegyes és vizmosásos, legjobban termi a rozsot, zabot, burgonyát, veres lóherét; rétjei néhol háromszor kaszállhatók; a juhtenyésztés virágzó. A határt, s az egész völgyet Sztregova patakja hasitja, melly itt 2 malmot forgat. Nevezetes itt egy régi erősség, melly a Madách nemzetség ősi laka. Épitése ideje nem tudatik, de homlokfalán álló kőtáblára vésett e következő betükből: „AEDES HAS OLIM CASTELLUM AoMCCCCXXXJAM GENTI MADÁCH HABITATUM" világos, hogy már 1430-ban Madáchok laka volt, s a háborus időkben több sulyos csapásokat érték. E határban sok vasérczkő is találtatik. Birja a falut a Madách család, kinek itt szép laka, alatta nagy kertje, gyümölcsöse és üvegháza van; $1/16$ részét pedig a Baros család birja.

Sztrelecz, vindus falu, Zala vmegyében, az alsó lendvai uradalomban, ut. p. A-Lendva 1½ óra.

Kis-Sztricze, tót falu, Trencsén vmegyében, 190 kath., 20 evang. lak.

Nagy-Sztricze, tót falu, Trencsén vmegyében, 366 kath., 12 evang., 33 zsidó lak.

Sztricze (Rongyos), tót falu, Trencsén vmegyében, 147 kath. lak. Mind a három Sztricze Ribény filiása, s mindeniket több uraság birja; kis

Sztriczében 2 kastélyt is láthatni. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Sztricsava, orosz falu, Ungh vmegyében, N. Bereznához északra 1½ mfdnyire: 315 g. kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Sztrihajna, puszta, Máramaros vmegyében, lásd Eökörmező.

Sztrihócz, orosz falu, Zemplén plén vmegyében, Szinna fiókja: 354 g. kath., 10 zsidó lak., 441 h. szántófölddel. F. u. b. Vécsey. Ut. posta N. Mihály.

Sztrippa, orosz falu, Ungh v.-megyében, Unghvárhoz keletre 1 mfdnyire: 182 g. kath. lak., derék erdővel, hegyes határral. F. u. Bernáth Zsigmond.

Sztris, tót falu, Gömör és Kis Honth egyesült vmegyékben, 16 kath., 327 evang. lak. Földei hegyoldalban feküsznek; facszközöket csinál. F. u. h. Coburg s m. Ut. p. Rimaszombat.

Sztrocsin, tót-orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban, Duplin fil. 359 romai, 140 görög kath., 18 zsidó lak. Ut. posta Bártfa.

Sztrojna, orosz falu, Beregh vmegyében, Munkácshoz 3¼ mfdnyire: 354 g. kath. 4 zsidó lak. Paroch. templom. F. u. gr. Schönborn.

Sztropkó, tót m. v. Zemplén vmegyében, Ujhelyhez északra 12, Eperjeshez 5½ mfdnyire, Sáros v.-megye szélén: 1542 r., 114 g. kath., 10 evang., 550 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Synagóga. Vásárai népesek. Rétjei az Ondava mentiben jók. Erdeje s 1284 holdra terjedő szántóföldje van. Láthatni itt továbbá egy sz. ferenczi kolostort, s egy régi ötszegletes várat, mellynek közepében van a templom, s más épületek. Épitette ezt bizonyos Zudar 1245-ben. 1414-ben királyi adomány mellett Perényi Péter nyerte meg; 1443. a lengyelek foglalták el; 1486. Perényi Imre vissza kapta; 1491. a lengyelek újra elfoglalák, de Perényire nem sokára viszszajövc, s ez Bakacs Tamás cardinálnak minden hozzá tartozó jószágokkal együtt 10,000 aranyért eladta. Ettől azonban fia Perényi Péter elvette. 1567-ben Perényi Gábor kihalván, Petheö János kapta meg, s úgy jöttek a gr. Pethö Zsigmond leányágon lévő unokái birtokába.

Sztrukócz, vindus falu, Vas vmegyében, Stájerország szélén, a felső-lendvai uradalomban. Ut. posta Radkersburg.

Sztubna, tót falu, Zólyom vmegyében, 132 kath. lak. F. u. a kamara.

Sztudeni-Potyik, puszta, Máramaros vármegyében, Hidegpatak fiókja.

Sztupne, tót falu, Trencsén v.-megyében, Jezsenicz filial. 503 kath., 5 zsidó lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Trencsén.

Ó-Sztuzsicza, orosz falu, Ungh vmegyében, 4 r., 352 g. kath. 14 zsidó lak., g. kath. paroch. templommal, kalló, fűrész, lisztmalmokkal. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Uj-Sztuzsicza, orosz falu, Ungh vmegyében, Ó-Sztuzsiczától északra közel a gallicziai, zempléni, és unghi határok összejövetelénél: 6. r., 277 g. kath., 10 zsidó lak. Fenyves erdő. F. u. a kamara.

Sztverebecz, tót falu, Trencsén vmegyében, Beszterczétől délre 3 fertálynyira, a sziléziai országutban. Számlál 464 kath. lak. Földes u. többen.

Szuboticza, oláh falu, Krassó vmegyében, a Karas vize mellett, ott hol a temesi, krassói, német-bánáti s oláh-illyriai határok összejönnek: 4 kath., 602 óhitű lak., anyatemplommal, igen termékeny szántóföldekkel s rétekkel: F. u. Kiss család.

Szűcs, magyar falu, Heves vmegyében, Bocshoz közel, 230 kath. lak.

Határa hegyes; erdeje elég. F. u. Draskóczy Sámuel. Ut. p. Eger.

Szucsa (Alsó), tót falu, Trencsén vmegyében, Morvaország szélén,. a hegyek közt: 1403 kath., 7 zsidó lak., kath. paroch. templom. Savanyuviz forrása a chocholnaihoz és orechoihoz hasonlit. F. u. a dubniczai uradalom. Ut. p. Trencsén.

Szucsa (Felső), tót falu, Trencsén vmegyében, az irtásokkal együtt: 2488 kath., 10 zsidó lak. Erdeje igen nagy, de földje sovány. F. u. a dubniczai uradalom.

Szucsán, privilegiált tót m. v. Thurócz vmegyében, Sz. Mártonhoz 1 órányira, közel a Vágh vize bal partjához. Hajdan ez is királyi város volt,. és szép szabadságokat nyert 1381., 1385., 1388., 1390., 1426., 1474., 1547., 1572., és 1655 esztendőkben. Lakosai kik 486 kath., 824 evang., 133 zsidóra mennek, mesteremberek, földmivelők, hajósok, és fakereskedők. Van benne kath., és evang. szentegyház, synagoga, a Vágh partján sóház és lerakóhely. Ugyan a Vághon egy derék hid. Határa a városnak szép kiterjedésü; legelője elég és jó; erdeje sok. F. u. a Nyáry és Révay családok. Ut. p. Nolcsó.

Szucsán, tót falu, Nyitra vmegyében, 1011 kath. lak. Kath. paroch. templom; tágas és termékeny határ; jó rét; erdő. F. u. a nyitrai káptalan. Ut. p. Privigye.

Szucha, orosz falu, Ungh vmegyében, Uzsokhoz délre 1 mfdnyire; felette hegyes, erdős vidéken: 309 g. kath., 8 zsidó lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Szucha, puszta, Máramaros v.-megyében, lásd Ripinye.

Szucha, orosz falu, Máramaros vmegyében, Bronka mellett: 172 g. kath. lak.

Szuchahora, tót falu, Árva vmegyében, a gallicziai határszélen; 810 kath., 11 zsidó lak. Földje igen sovány. Sessioja: 35$^{3}/_{8}$ Van filial. harminczadja, vendégfogadója. Vászonnal kereskedik. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Szúd (Alsó-Felső és Közép), (Sudovecz), tót-magyar falu, Honth vmegyében, Nádashoz $^{1}/_{4}$ mfd. 56 kath., 283 evang., 4 ref. lak., s hires bortermö szölöhegygyel. F. u. többen. Ut. p. Szántó.

Szudriás, oláh falu, Krassó v.-megyében, a bégai kerületben, 484 többnyire n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa hegyes, s nem igen termékeny, főleg kukoricza és zab termesztetik. Uradalmi birtok: 1089 h. erdő, 40 h. szántóföld, 256 h. legelö, 12 h. szölö. Urbériség: 99 h. beltelek, 441 h. szántó, 209 h. rét, 82 h. legelö, 13 h. szorgalmi föld. Birja a kamara.

Szudrics, oláh falu, Bihar v.-megyében, Belényeshez 1 mfd., dombos helyen, 26 g. kath., 464 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 178, rét 148, majorsági erdő 524 hold. Az óhitü egyház itt erősen épült és nagy régiségre mutat. Birja a váradi görög püspök.

Szuha, (Ratkó); tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, Ratkóhoz $^{1}/_{2}$ órányira; egy felemelkedett helyen: 10 kath., 469 evang. lak., kik közt posztós is találtatik. F. u. többen.

Szuha, magyar falu, Heves v.-megyében, Parádhoz nyugotra $1^{1}/_{2}$ mfd. 473 kath. lak., s egy üveghutával, a Mátrahegyen. F. u. Gyürky Pál, Balásovics, Gyuresányi, Sipos, Básthy, Rutkay, Bakos, Mátyusi, Pál, Marsó, Géczy, Herkály, Frajzaizen, Véges, Toronyai, Demki, Vályi, Halasy, Sütő, Horváth. Ut. posta Gyöngyös.

Szuha, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban,

Komarnyikhoz 1 órányira: 439 görög kath. lak. Ut. p. Bártfa.

Szuha, orosz-tót falu, Zemplén vmegyében, A. Körtvélyes fiókja: 165 r., 336 g. kath., 4 evang., 10 zsidó lak., gör. anyaszentegyház. 326 h. szántóföld. F. u. Szirmay, Potornyai, Mokcsay. Ut. p. Nagymihály.

Szuha (Dürnbach), tót m. v. Poson, most F. Nyitra vmegyében, a Parna patakja mellett, Nagyszombathoz nyugotra 1 órányira: 816 kath., 26 evang., 32 zsidó lak., kath. paroch. templommal, urasági kastélylyal, termékeny szántóföldekkel, s jó bortermesztéssel. F. u. gr. Páffy Ferencz.

Alsó-Szuha, helység, Gömör vmegyében, felülről Zádorfalva, alólról pedig Borsod vármegyei Dövény helységgel határos, s ez, kivevén a reform. templomot, pap, mester lakhelyeit, mellyek a helység napkeleti oldalán emelkedett csinos kerek dombon épitvék, — az egész helység lapos helyen fekszik, — ép azért, bár a szárazvölgyi helységek közé tartozik is — sárfészeknek méltán lehet mondani. A helység közepén van Bónis László urnak régi modorú, nagyszerü, vakolatlan új nagy kastélya, vannak mind a mellett több apróbb csinos izléssel készült lakházak, kár hogy minden rend nélkül, az egész helység összevissza épülvék. Ezen helység 478 lelket számlál, kik közül 105 ref., 373 r. kath., mindnyájan magyarúl beszélnek. Van az egész helységben 8 urbéri, $24^1/_8$ allodialis házhely és 16 majorsági zsellér. A határban ugyan több helyen mutatkozik a vadviz, mindamellett szántóföldeit kellő szorgalommal mivelő gazda, bár mit vessen is, bő aratást reménylhet. Kaszállója sok és jó takarmányt terem. Birja ezen helységet jobbadán Bónis, Ablonczi, Kis, Lökös, Kalas, Kovács, Uj, Tokay, Gadna, Pap, Szuhai, Ambrús, Bedécs család.

Szuha (fő v. felső), helység, Gömör vmegyében, alólról Zádorfala, felülről pedig az ismeretes Cselényi nagy erdőséggel határos, völgyben fekszik, — van benne reform. templom; a lakosok száma 321-re megy, mind reformatusok és eredetszülte magyarok. A közbirtok áll $1^6/_8$ urbéri, $32^2/_8$ majorsági telekből, van 15 lakó, 1552 hold erdő és 120 kapás szőlő. Szántóföldé hegyes, még is jó munkálat mellett a tiszta buzát is megtermi, a keresztűl utazó az egész határt silánynak gyanitja, mivel sokan parlagon hevertetik; rétje jó és sok takarmányt ad, de sokszor a helységen keresztül vonuló patakcsa által beiszapoltatik; legelője sok s középszerü. Birják Márjássi és Csemniczki urakon kivül helybeliek: Szuhai, Vattai, Lenkei, Járdánházi, Bartók, Császár, Kasza, Csiszár, Farkas, Ujvári, Deme, Horkai, Nagy, Miskolczi, Palics, Fülpös, Bocsi, Rajzi, Tóth, Ragályi us családok.

Szuhány, tót falu, Honth vmegyében, Szenográdhoz 1 mfd. 2 kath., 634 evang. lak. Evang. szentegyház. Legelője, erdeje jó, de földjei soványak. F. u. a bozóki uradalom.

Szuhogy, magyar falu, Borsod vmegyében, hegyek közt, Szendrötől délre $^5/_{16}$ állomásra. Határa 3047 hold, mellyből 64 h. beltelek, 964 h. szántóföld, 380 h. rét, 1611 h. erdő, 28 h. haszonvehetlen. Urbériség $15^1/_2$ telek. Maga a határ 3-ik osztálybeli, de erdeje a legszebbek közé tartozik e vidéken. Lakja 92 házban 514 lakos, u. m. 246 ref., 240. r. kath., 11 g. kath., 12 zsidó, 5 evang. A katholikusok anya, a reformatusok leány egyházat birnak, melly Rudóbányához kapcsoltatott. A helység feletti hegyen találtatnak Csorbakö várának omladékai. Birtokosok: Okolicsányi, Csernyus, Kieszling, Bárczay, Szalay családok.

Szuja, tót falu, Trencsén vmegyében, Rajecztől délre 1 fertálynyira: 348 kath., 17 zsidó lak. F. u. a lietavai uradalom. Ut. p. Zsolna.

Szújog, oláhul, lásd magyarul Szunyogd.

Szulyov, tót falu, Trencsén v.-megyében, Predmirtől keletre 1 órányira egy kősziklákkal körülvételett környéken. Van 45 kath., 284 evang., 32 zsidó lakosa. Kath. és evang. paroch. temploma, s a Rohacs hegyen egy régi omladozott vára. Határa sovány. F. u. többen.

Szukó, orosz falu, Zemplén v.-megyében, Krasznibrodhoz 1 órányira: 330 g. kath., 5 zsidó lak., görög anyaszentegyházzal, 514 h. szántófölddel, malommal. F. u. Szirmay. Ut. p. Nagymihály.

Szulán (Kis és Nagy), két egymás mellett lévö tót falu, Nyitra vmegyében, Surányka filialisai: az első 125 kath., 6 zsidó lak. F. u. többen; a második 91 kath., 5 zsidó lak. F. u. b. Malonyai magvaszakadtával a kamara. Ut. p. Nagy-Ripény.

Szulin, orosz falu, Szepes vmegye északi részén, Sáros vármegye szomszédságában, Löcséhez $9\frac{1}{2}$ óra. E falu igen hosszu a kiterjedésben, többnyire hegyeken fekve kopár földdel bir. Van 13 urb. telke s erdőt kivéve, az uraságnak nincs földje, hanem erdeje derék. Savanyuviz forrása már Sáros vmegye térén van a Poprád partján. E viz országos hirü, szulini név alatt messze földre elhordatik. Lakja a falut 62 romai, 710 görög katholikus, saját templommal és plebániával. A lakosoknak más kereset módjuk nincs, mint a marhakereskedés. Birja Szulinyi Antal.

Szulin (Palocsa), orosz falu, Sáros vmegyében, a Poprádhoz közel, Szepes vmegye és Galliczia szélén: 215 g. kath. lak., savanyuviz-forrással. F. u. b. Palocsai Horváth.

Szulocz, tót falu, Nyitra vmegyében, K. Apony filiálisa: 409 kath., 6 evang. lak. F. u. gr. Apponyi József.

Szulok, német mezőváros, Somogy vmegyében, kietlen homokos térségen, ut. postája Istvándi 1 óra. E helység 1740-ben telepittetett meg, s a lakosok szorgalma által igen vagyonos és csinos lakhelylyé vált, több derék, s cserepes házakkal. Lakja 1828 r. kath., 8 ref. 20 zsidó, r. kath. paroch. templommal. Határa 4200 holdra terjed, s ez homokos, melly főleg rozsot és burgonyát, de leginkább dohányt terem, csakhogy az utóbbit a szomszéd helységekben bérlett földeken is termesztik; s szuloki vagy szulki dohány név alatt vagy 15,000 mázsát hoznak kereskedésbe. Egész urb. telek $79\frac{1}{2}$. Erdeje, legelője nincs. Birja gr. Széchenyi Lajos. Országos vásárt tart apr. 5-kén, máj. 25-kén, és 18 octoberben.

Szundakevicza, orosz falu, Beregh vmegyében, Hátmeghez $\frac{1}{2}$ órányira: 56 g. kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Nyiresfalva.

Szunyogdi, m. f. Poson vmegyében, Püspöki tőszomszédságában: 338 kathol. lak., sok gyümölcscsel. Földje kevés, de erdeje meglehetős. F. u. az esztergomi érsek. Ut. posta Poson.

Szunyogd, oláhul Szújog, oláh falu, Bihar vmegyében, 2 nagy hegy közé szorulva, Margitához, melly utolsó postája, 2 kis órányira, 451 n. e. óhitü lak., paroch. templommal, 11 urbéri telekkel. Határa 1046 hold, mellyből szántóföld 174 h. mind urbéri, kaszálló 258 (urb. 138, maj. 120) h., erdeje, legelője nincs, hanem a dombokon cserés hely 95 hold, dézmás szőlő 119, majorsági 400 hold. Földje szurkos, agyagos, több helyen köveeses; szőlőhegye jeles, fejér s kevés vörös bort is termeszt; sok szilva és szép öszibaraczk. Vize a

Berettyó, határának déli részén. Birtokosai: Péchy Imre és László örökösei, gr. Csáky Károlyné, Szilágyi Lajos, Szunyogi János, Krajnik Alajos, Nagy Gábor, Lipcsei Gedeonnő, Martinides Alajos, Papszász Lajos, Dobsa Sándor, Kazinczy Sándor, Izsáki, Péchy Istvánné, Katona László, Fráter Ferencz, Tamás, Pál és Jakab, Pap Dániel.

Szunyoghi, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Pereghez keletre 1 mfd. Birja a cs. k. család, s a ráczkevi uradalomhoz tartozik.

Szupatak, magyar-tót falu, Nógrád vmegyében, 68 kath., 104 evang. lak., kik meszet égetnek. F. u. Ratkay Péter. Ut. p. Szakál.

Szurdok, puszta, Honth vmegyében. Ipolysági fil. 61 kath. lak.

Szurdok, oláh falu, Máramaros vmegyében, 1324 g. kath., 28 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. a királyi kincstár s. m. Ut. p. Sziget.

Szurdok, oláh falu, Bihar v.-megyében, Váradhoz keletre 2 mfd., erdős, hegyes vidéken, 550 n. e. óhitü lak., s fa anyatemplommal. Sovány határa 4068 $^{688}/_{1100}$ hold, mellyből urb. szántó 596, rét 273, majorsági szántó 78, rét 60, szőlő 29, legelő, utak 524, erdő 2278 $^{763}/_{1100}$ hold. Silány őszit, s a déli oldalon tengerit is terem. Birja gr. Frimont Béla.

Szurdok, magyar falu, Abauj vmegyében, 122 kath., 314 ref., 22 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Sok bor. F. u. többen. Ut. posta Hidas-Németi.

Kis- és Nagy-Szurdok, 2 oláh falu, Krassó vmegyében, az első Bozsúrhoz közel: 38 kath., 665 óhitü lak., s anyatemplommal; a második Dognácskához 2 órányira: 17 kath., 742 óhitü lak., s anyatemplommal. Nagy-Szurdokot birja Csiky család, Kis-Szurdokot a kamara.

Szuszág, puszta, Bihar vármegyében, a váradi deák püspök béli uradalmában. Erdőség közt fekszik, s 2000 hold határát Belényes vidékéről jött n. e. óhitü oláhok tartják haszonbérben, a szerződést minden 3-ik évben megujitván. Lelkek száma: 600.

Szuszány, oláh falu, Krassó vmegyében, a bégai kerületben, 445 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Hegyes határa sovány, s főleg kukoriczát és zabot terem. Uradalmi birtok: 658 h. erdő, 50 h. szántóföld, 183 h. legelő. Urbériség: 101 h. beltelek, 483 h. szántóföld, 232 h. rét, 86 h. legelő, 27 h. szilvás. F. u. kamara.

Szuszány, oláh falu, Arad v.-megyében, magas bérczek közt, Bihar vmegye szélén: 7 kath., 524 óhitü lak., s anyatemplommal. Ut. p. Arad 10 óra.

Szuszkó, orosz falu, Beregh vmegyében, a Latorcza mellett, Munkácshoz $2^3/_4$ mfd. 150 g. kath., 9 zsidó lak. Paroch. templom. Savanyúviz forrás. F. u. Schönborn.

Szusztove, tót falu, Trencsén vmegyében, Lisza filial. 421 kath. lak., kik a hegyekben elszórva laknak. F. u. gr. Erdődy.

Szutor, magyar falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vármegyékben, Rimaszombathoz keletre 1 mfd. 32 kath., 459 ref. lak., ref. anya templommal, derék erdővel, s jó szántóföldekkel. F. u. h. Coburg.

Szvalyóka, orosz falu, Beregh vmegyében, a gallicziai és máramarosi határszélen: 125 g. kath., 9 zsidó lak. Sok legelő a havasokon. Fenyves. F. u. gr. Schönborn. Ut. p Alsó-Vereczke.

Szvarin, puszta, Liptó vmegyében, Hibbó filial. 65 kath., 14 evang. lak.

Szvedernik, tót falu, Trencsén vmegyében, a Vágh jobb partján, 427 kath., 7 zsidó lak., és szép fenyves er-

dővel. F. u. gr. Csáky István örökösei. Ut. p. Zsolna.

Szvercsinovecz, tót falu, Trencsén vmegyében, a sztrecseni uradalomban F. u. h. Eszterházy, ut. p. Csácsa.

Szverepecz, tót falu, Trencsén vmegyében, Viszolaj fiókja; az országutban, 384 kath. lak., gr. Csáky család birja.

Szvetabócz, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban, ut. p. Radkersburg.

Szvrbicz, (Szorbicze), tót falu, Nyitra vmegyében, Galgóczhoz 1½ órányira: 246 kath. lak. F. u. többen.

Alsó-Szvidnik, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban: 10 romai, 355 görög kath., 29 zsidó lak.

Felső-Szvidnik, orosz falu, Sáros vmegyében, 380 g. kath. lak. Fekszik az Ondava és Ladomérka vizek mellett, s ut. p. Felső-Orlik.

Szvidnicza, orosz falu, Sáros vmegyében, a makoviczi uradalomban, Duplin fil. 8 romai, 240 görög kath., 10 zsidó lak.

Szvinna, tót falu, Trencsén v.-megyében, Gradna mellett: 261 kath. lak. F. u. a báni uradalom. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Szvinna, tót falu, Trencsén v.-megyében, 380 kath., 3 zsidó lak. A lietavai uradalom birja.

Szvresinovecz, tót falu, Trencsén vmegyében, a Sziléziai határ szélen: 1617 kath., 8 zsidó lak. F. u. h. Eszterházy.

Szücs, puszta, Pest-Solt vmegyében, fekszik K. Körös, Tabdi és Czele puszták közt. Lásd Kis-Körös.

Szücs, német falu, Veszprém v.-megyében, a Bakonyban, 746 kath. lak. s paroch. szentegyházzal. Tágas határa termékeny, terem gabonát burgonyát. Rétje kevés. Legelője a Bakonyban, s erdeje nagy. Szőlőhegye savanyú bort ad. Törnek itt vörös-fejér márványt. Az ugodi urad. tartozik. Ut. p. Pápa.

Szűcsi, magyar falu, Heves v.-megyében, Patához csekély távolságra: 974 kath. lak. Határa nagyobb részint dombos, de azért termékeny; bora sok; fája elég. F. u. a Földváryak, Vagner, Orczy, Balásovics, Bajza, Orosz, Sipos, Rutkay. Ut. posta Gyöngyös.

Szücsök, puszta, Kalocsa mellett, 100 hold kaszállóval, az érsek birja.

Szűgy, (Alsó-Felső), össze kapcsolt tót falu, Nógrád vmegyében, 180 kath., 1055 evang., 301 zsidó lak. Evang. anya templom. Synagoga. Több uri lakházak és épületek. Határa részint róna, részint homokos. A vármegye ezelőtt itt tartotta, előbb ugyan közgyűléseit és törvényszékeit, 1790 után pedig csák a törvény székeket. F. u. Trajtler, Prónay, Szeremy, Koradinyi, s m. t. Ut. p. Vácz.

Szülle-Ölle, puszták. Pest-Solt vmegyében, Solt vidékén. Földjeik és rétjeik igen jók; erdő is van. Birja a Földvári nemzetség.

Szűr, német falu, Baranya vmegyében, 442 kath. lak., s fiókegyházzal. Szőlőhegy. F. u. a pesti egyetem. Ut. p. Pécs.

Szürnyegh, magyar-orosz falu, Zemplén vmegyében, a Latorcza partján, Imregh fiókja, 105 r., 173 g. kath., 308 ref., 32 zsidó lak. Ref. templom. Erdő. 250 hold szántóföld. Lakosai szőlőt is mivelnek. F. u. b. Barkóczy s m. Ut. p. Ujhely.

Szürthe, magyar-orosz falu, Ungh vmegyében, Unghvárhoz délre 2 mfdnyire: 382 r., 445 g. kath., 628 ref., 50 zsidó lak. Ref. anya, r. kath. fiók szentegyház. Nagy kiterjedésű róna határa mindent jól terem; tölgyes erdeje szép; a Latorcza vizénél vámszedése, vendégfogadója, s malma

van. F. u. b. Vécsey, Ibrányi, Rozgonyi, Tarnóczy, Zsitkovszky, Teöke s m.

T.

Tab, magyar-tót falu, Somogy vmegyében, 658 kath., 510 magyar és tót ágostai, 54 ref., 394 zsidó lak. Kath. és ágostai paroch. szentegyházak. Synagoga. Határa hegyes, völgyes. Szölöhegy nagy. A Lengyel, Baranyai, és Révai jogon mostani földesurai, gr. Hadikné, Spissich, Tallián, Gothárd, Guzics, s m. Ut. p. Szemes.

Tabajd, magyar falu, Székes Fejér vármegyében, Al-Csút és Vaál közt egy patak mellett: 335 kath., 1219 ref., anyaekklézsiával. Termékeny áldott határ. Jó rét. Bortermesztés. F. u. többen.

Tabdi, puszta, Pest-Solt vmegyében, Kis-Köröshöz tartozik, két részre oszlik, u. m. Alsó és Felsö Tabdira. Alsóban van 1500 h., u. m. 400 h. szántó, 600 h. rét, 250 h. szölö, 50 h. homokos erdö, 100 h. mocsár, 100 h. legelö. Felsö-Tabdiban 1500 hold, mellyböl 400 h. szántó, 600 h. rét, 100 h. szölö, 150 homokos erdö, 100 mocsár, 150 h. legelö. Az egész puszta kisebb-nagyobb részben homokos. Birja a Vattay család. Lásd Kis-Körös.

Puszta-Tabod, puszta, Tolna vmegyében, K. Doroghoz 1 óra, 264 kath., 21 ágostai lak. Közbirtokosoké.

Nemes-Tacskánd, magyar falu, Vas vmegyében, 149 kath., 15 evang. lak. F. u. többen. Ut. p. Szombathely.

Tácz, magyar falu, Székes-Fejér vmegyében, a Sárviz csatornájánál: 166 kath., 513 ref. lak. ref. anyaekklézsiával, sok legelövel, gazdag határral s nemes birka tenyésztéssel. A csatorna ásása alkalmával itt több kövekre, koporsókra, s római emlékekre találtak. F. u. gr. Zychy János örökösei. Ut. p. Sár-Keresztur.

Tagadó oláhul, a magyarok Tagadó-Megyesnek nevezik, oláh falu, Bihar vmegyében, hegyek közt, a váradi deák püspök béli uradalmában, 598 n. e. óhitü lak. s anyatemplommal. Agyagos határa meglehetös, s van benne 520 urb. szántó és rét, 80 majorsági, és 400 maj. erdö, melly legelönek is használtatik. Szilvája sok; van egy patakja is.

Tagadó-Megyes, puszta, Bihar vmegyében, hegyes vidéken, Bélhez $^1/_2$ órányira, s ugyancsak a váradi deák püspök béli uradalmához tartozván, majorságilag kezeltetik. Van itt 455 n. e. óhitü lakos. Határa meglehetös, de laposabb részét a patak, mellyen 3 malom van, elönti. Közepén a pusztának van egy felséges forrás, mellynek vizét távolabbra is hordják.

Tagy, puszta, Szathmár vármegyében, Dob és Domahida közt.

Tagyon, magyar falu, Zala v.-megyében, 214 kath., 68 ref., 4 zsidó lakos. Határa csak nem egészen szölöhegyböl áll, melly olajos erös, de meszes bort terem, a vizet nem szenvedi, s asztali bornak nem igen egészséges. F. u. a veszprémi püspök. Ut. p. Sümeg.

Tagyos (kis és nagy), egymás mellett lévö 2 puszta, Komárom, most Esztergom vmegyében, Tatától $^9/_{16}$ u. p. Neszmélytöl $^6/_{16}$ állomásra. Határai északról Tata, Sz. György, keletröl Bánhida, délröl Környe, nyugotról Kömlöd és Kocs. Nagy Tagyos felsö részén megy keresztül a mészárosok útja. A határ emelkedett, halmos. Kiterjedése nagy Tagyosé 2400, kis Tagyosé 2200 h. körül. Mindeniknek van szölöhegye, nagy Tagyosnak erdeje, és juhtenyésztése, aman-

nak szép urasági majorja. Nagy Tagyoson van 53 kath., 4 evang., 52 ref., 12 zsidó. Kis-Tagyoson 22 kath.. 24 ref., és 5 zsidó lak. Van ugyan itt derék új major is, melly Uj-Tagyosnak neveztetik, lakosai száma 33 kath., 6 zsidó, s a szent kereszt tiszteletére kápolnája van, a kath. a környei a ref. a kömlödi egyházhoz tartoznak. Kis Tagyost a Huszár család, nagy Tagyost pedig a Konkolyiak és Csejteyek birják.

Tahi, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Tótfaluhoz tartozik.

Tállya, magyar mezőváros, Zemplén vmegyében, Abauj szélén, a tokaj-kassai postautban, postahivatallal és váltással Tokaj és Vizsoly közt. Fekszik kies dombon, felette huzódnak szölöhegyei, alatta fekszenek rónaságon szántóföldjei és rétjei, délnek ismét szölöhegyek környezik. Határa 6362 hold, u. m. 3041 h. erdő, 370 h. legelő, 1227 h. szántó, 1324 h. szölő, 400 hold rét. Urbériség itt nincs, hanem földesuri szántóföld 400 h, közbirtokosoké 827 h., s tagositva van mindenkinek birtoka. Közös legelő 370 h., az erdőbül a városé 2255 hold, a földesuré 786 hold; szabad szölő 244 h., kilenczed dézmás 1080 h., földesuri rét 123 h., közbirtokosoké 277 hold. A szölöhegyek bortermesztésre alkalmasak, nagyobb részt nyirkos, kavicsos és agyagos, s igen hires „tokaji“ név alatt ismeretes bort teremnek. Szántóföldjei fekete nyirkosak, néhol kavicsosak. Népessége 5240 lélek, u. m. 3400 katholikus, 900 reformatus, 330 evang., 600 héber, s minden felekezetnek helyben van imaháza. Kézmüves 308. A határ nyugoti részén levő patakon 3 kerekü malom létezik. Van egy nevezetes hegye Várhegy név alatt, mellynek tetején régi várnak romjai láthatók. Van itt továbbá szeszgyár; fördőépület és 4 országos vásár, u. m. jan. 22., apr. 4, jun. 21., és oct. 13-kán; azonban a barom és kirakó vásárok a vásár kitüzött napja előtt harmad nappal egyszerre tartatnak; heti vásárok pedig minden pénteken. Földesura herczeg Breczenheim Ferdinand.

Kis-Tállya, magyar falu, Borsod vmegyében, a kies egri völgy keleti oldalán, Egertől $^6/_{16}$, Andornaktól és Ostorostól $^2/_{16}$ állomásra, északnak és keletnek hegyes, nyugotnak s délnek halmos róna vidéken. 1526 holdnyi határából 86 h. belső telek, 608 h. szántóföld, 214 h. rét, 474 h. szölő, 150 h. legelő. Urbéri szántóföld s rét 657 h.; majorsági 165 hold. A legelő közösen használtatik. A szölő 9- és 10-dik dézma alatt áll. Földe átalában véve kavicsos és nyirkos, mindazáltal szorgalmas mivelés mellett, a tisztabuzát is megtermi. A mezö gazdaság ugyan hanyagul üzetik, azonban dohány s dinnye termesztésre elég gondot forditnak, söt számos kertekben a gyümölcs tenyésztés is jó karban áll. Lakosok összes száma 1041 l. kik 2 zsidón kivül, mindnyájan r. katholikusok, s helyben birnak csinos templomot s derék paplakkal ellátott anyaegyházat, mellyhez az ostorosi s andornaki leány egyházak is tartoznak; anyakönyvei 1722-én vették kezdetöket. Az összes népesség közt telkes gazda van 65, zsellér 36, lakó 55. Az Eger vize, melly az egri meleg források vizével egyesül, a helység határán keresztül folyván, két igen jövedelmes malmot hajt, mellyeknek egyikét az egri káptalan birja, különben földes úr levén itt az egri kis prépost.

Kis-Tályától alig ½ órányira volt hajdan Nagy-Tálya helysége, mellynek maradványai most is látszanak. Később ez elpusztulván, helyén az egri püspök (most érsek) fáczányos kerte épült; majd puszta képen meg-

tartván nevét, Heves vmegyéhez kebelezve ujra megnépesittetett, s jelenleg is leányegyháza a maklári anyaegyházhoz tartozik.

Talyka, puszta, Sáros vmegyében, Kapi fil. 9 kath., 8 zsidó lak.

Tajna, (Kis és Nagy), 2 tót falu, Bars vmegyében, 184 kath. lak. Az elsőt birja a Tajnay család, a másodikat az esztergomi káptalan. Ut. p. Verebély.

Tajó, puszta, Szabad Jász és Kun kerületekben, a halasi határhoz tartozik.

Tajova, tót falu, Zólyom vmegyében, Besztercezéhez 1½ mfd. a körmöczi országutban, 342 kath., 6 evang. lak. Kath. paroch. templom. Határában sok rezet ásnak, s réz olvasztó-háza is van. F. u. a kamara.

Tajti, magyar falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Nógrád vmegye szélén, Rimaszombathoz délre 3 mfdnyire: 262 kath. lak. F. u. többen.

Takácsi, magyar falu, Veszprém vmegyében, a győri országutban, 306 kath., 350 evang., 583 ref., 20 zsidó lak. ref. anya, kath. és evang. fiók szentegyházakkal. Tágas és róna határa termékeny; buzája sikeres; malom a Gerencze vizén. F. u. több nemesek. Ut. p. Pápa.

Tákos, magyar falu, Beregh v.-megyében, Kaszonyhoz délre 1½ órányira: 386 ref. lak. Ref. anyaszentegyház. Jó rét és legelő; derék erdő. F. u. Buday, Bay, Dancs, s m. Ut. p. Beregszász.

Takson, német falu, Pest-Pilis vmegyében, a Duna bal partján, Pesthez délre 3 órányira, ut. p. Soroksár. Van itt 1241 kath. lakos, paroch. templom, vendégfogadó, sok duna-malom. Homokos határa főleg rozst, burgonyát, zöldséget és bort terem; erdőcskéje szép. Birja a religyioi kincstár.

Taksony, magyar falu, Poson vmegyében, 710 kath., 58 evangel. lak., kath. paroch. templommal, gazdag határral. F. u. gr. Eszterházy. Ut. p. Szered.

Talaborfalva, orosz falu, Máramaros vmegyében, a Talabor vize mellett: 8 r. kath, 1187 g. kath. lak. és anyatemplommal. F. u. a korona. Ut. p. Huszt.

Talamás, orosz falu, Beregh vmegyében, Huklivához ¼ órányira: 187 g. kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Talapataka: magyar falu, Vas vmegyében, a szentgothárdi uradalomban, 188 kath. lak.

Talmács, puszta, Bihar vmegyében, a váradi-deák püspök béli uradalmában. Határát, melly 600 holdra terjed, mintegy 200 főnyi n. e. óhitü oláhság tartja haszonbérben.

Tallós, magyar falu, Poson v.-megyében, a Dudvágh vizénél, Diószeghtől délre 2 mfd. Diszére szolgál az urasági ujabb izléssel épült kastély és kert, kath. paroch. templom, s más gazdasági tiszti épületek, 1034 kath., 2 evang., 9 zsidó lakosai szép gazdaságot folytatnak; számos szarvasmarhát, lovat nevelnek. Van itt továbbá egy fáczányos kert, vizimalom, nagy erdő, mellyben számos vad találtatik, nézésre méltó urasági juh- és lótenyésztés. F. u. gr. Eszterházy Mihály, s feje egy uradalomnak. Ut. p. Szered.

Talp, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez ¾ mfd., hegyes völgyes helyen, 265 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 280, rét 240, legelő 180, majorsági erdő 1000 hold. Birja a váradi görög püspök.

Talpas, oláh falu, Arad vmegyében, lapályos erdős vidéken, ut. postája Kis-Jenő. Határa egészen róna de vizenyős, második osztálybeli, kiterjed 9060 holdra, mellyből 1368 h. szántóföld, 1000 h. legelő, 2160 h.

rét, 4532 hold tölgyes erdő. Majorság 6292 h., urbériség 2768 hold. Sertés s marhatenyésztése virágzó. Folyó vizei: a Fekete-Körös, Dalomér, Gyepes; tava a Moczuluj tó. Van 20 r. kath., 1270 n. e. óhitü lak., temploma, iskolája, 4 uri lakháza. Birják Kabdebo Miklós, Márton, Károly, Kálmán és Zsigmond urak.

Tamásda, magyar-oláh falu, Bihar vmegyében, az Erdőháton, lapályos térségen, Arad vmegye szomszédságában, Váradhoz 6 mfd távolságra, ut. postája: Kötegyán. Ref. és n. e. óhitü templomok. Lakja 415 ref., 15 r. kath., 660 n. e. óhitü. Határa 9812 hold, mellyből tiszta erdő 4020 hold, és 112 □ öl, mind majorsági; szántóföld 1328 h., mellyből majorság 800, urbéri 528; kaszálló 1264 h., ebből majorság 1000, urb. 264 h., gyeplegelő 600 hold urbéri; itatások 1500 h., vizenyős, lapályos, szíkes 500 hold; a Fekete-Körös és Gyepes folyók medrei 200 h. Földe fekete lapályos de mindent meg terem, főkép pedig tengerit és buzát. Erdeje gyönyörü és sok épületfát s makkot szolgáltat; a sertéstenyésztés virágzó. A helységben még most is fenáll egy hajdani török mecset, ócska-torony név alatt. Birja a Baranyi családtól b. Névery Károly.

Tamásfalva, magy. kertész telep, Békés vgyében, ut. p. Komlós $1\frac{1}{2}$ óra. Van itt 441 h. szántóföld, mit a lakosok dohánynyal és buzával vetnek szerződés szerint, és 488 h. allodiatura.

Tamásfalu, tót-magyar falu, Gömör és Kis Hont egyesült vmegyékben, Rimaszombat mellett, ugyhogy külvárosának lehet tekinteni: 63 kath., 872 evang., 94 ref. lak.

Tamási, magyar falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Rimaszombathoz keletre $1\frac{1}{2}$ mfd. 5 kath. 340 ref. lak. Ref. szentegyház. F. u. h. Coburg,

Tamási, puszta, Szabolcs vmegyében, Sámson mellett: 7 kath., 12 g. kath. lak. Homokos határral. F. u. Markos, Kriston, Kelemen, Répásy, Bezdédy, Katona, Porkoláb, Osváth, Desy, Krasznay, Kulcsár, Budaházy, Pethö, Szücs, Hamar, Nánásy stb.

Tamási, puszta, Somogy vmegyében, Somsich Józsefé.

Tamási, magyar m. v., Tolna vmegyében a Koppány bal partján, 2838 kath., 25 ref., 24 zsidó lak., és $164\frac{3}{4}$ egész urb. telekkel. Nevezetességei közé tartozik e városnak a dombra épült kath. szentegyház, vármegyeház, az igen jól elrendelt nemzeti oskola. Ugyanis Németh Pál, Tamásinak 31 esztendeig volt elfelejthetlen plébánusa, az oskolamester fizetésének nagyobbitására 2000 frt, szegény gyermekek ruházatjára és könyvekre 100 forintot hagya végrendeletében.

Határa magának a városnak kicsiny; de a hozzákapcsolt Odorjány, Henye, Fornád és Kosba nevü pusztákkal igen is tágas, s a természetnek sok javaival gazdagon megáldva.

A Koppány vize bal oldalán csak szántóföldje; rétje van; hanem átellenben a jobb parton elnyúló hegyláncon roppant szőlőhegyet bir, melly a lakosok számához képest olly tágas, hogy körülbelől olcsóbb szőlőt már alig lehet venni mint itt. Egyébiránt fejér bora nem tartós, a vörös jobb. Erdeje hasonlókép e hegy ormát és oldalait takarja, s ebből a lakosok ingyen kapnak tüzifát.

A most emlitett hegynek Tamási felé kinyuló ormán feküdt hajdan régi vára, melly 1777-ben puskaporral hányattatván széljel, már most maradványit is alig láthatni. A Hédervári nemzetség egy ága magát e várról nevezte el, s a sokáig virágzó Tamásy családnak ős atyja leve. E nemzetség kihaltával minö viszontagságok érték

e várat; azt sűrü homály fedi, mert h. Eszterházy Pál ennek, a Törökök kiüzetése után lépett birtokába I. Leopold kegyelméből.

E régi vár tövébe van épitve a h. Eszterházy diszes, négyszegletü vadászkastélya, 30 csinosan kifestett szobával, s ebben szoktak összegyülni a herczegi magas vendégek, az itt tartatni szokott hires vadászatokra Ugyanis van itt két herczegi vadaskert: az egyik 600, a másik 240 holdnyi kiterjedéssel, ezenkivül a díszaós kert 50 holddal, hol csupán vaddisznók tartatnak és szüntelen kukoriczáztatnak. A nagyobbik vadaskert olly magas kőfallal véteték körül, hogy a szarvasok ki ne ugrálhassanak. Ezen kertek egész környéke tilos és 8 helység határaira terjed ki, s ugyan annyi osztályra szakittatik. E roppant térség legalább tesz. 25 ezer holdat, s hegyes ligetes, ezer változatokkal gyönyörködtető erdőkből áll, mellyben a nagy vadak széthintve százanként legelésznek, annyira, hogy az utas őket messziről szarvasmarha csordának gondolná. Mennyi számmal legyenek e vadak, az titok.

Tamási, magyar falu, Veszprém vmegyében, a pesti utban, 158 kath., 642 evangelikus, 10 zsidó lakos, evang. anyaekklézsiával. Dombos határa homokos; erdeje igen szép. F. u. gr. Batthyáni zártömege, és a kisbéri urad. tartozik. Ut. posta Kisbér (fiók).

Tamási, tót falu, Nógrád vmegyében, egy regényes szép völgyben, Losoncztól északra $^{3}/_{4}$ mfd., ut. posta Gács. Van itt 127 ház, 750 ágostai, 37 kath., 7 zsidó lakos, 48 urbéri egész telek, ágostai anyatemplom. Határa 3273 hold, mellyből urbéri szántó 1010, rét 320, beltelek 118, majorsági szántó 340, rét 120, beltelek 12, erdő 1353 hold, melly egyszersmind legelő. Földje nagy részt róna, kevéssé dombos, agyagos és kavicsos, néhol vadvizes, legjobban termi a buzát, zabot, burgonyát, vörös lóherét. Rétjei kétszer kaszállhatók, de a Réka vize gyakran rongálja. A juhtenyésztés virágzik. Az emlitett Réka e határban egy 3 kövű malmot forgat. Az ágostai tornyos egyház még a hussiták maradványa. E helység 1834-ben porrá égett. Birják: gr. Czebrián Antal, gr. Zichy senior, Vattay család, Vajda ör. Huszár Károly, Draskóczy Gábor, de itt egyik sem lakik.

Tamási, szabadalmas magyar falu, Sopron vmegyében, a Rábaközön, Kapuvárhoz keletre $1^{1}/_{2}$ mfd., 53 evang., 1418 r. kath. lak., s anyatemplommal. Róna határa 4870 hold, mellynek fele rét, erdő és legelő, fele pedig szántóföld. Lakosai hajdan gr. Nádasdy Ferencz katonái levén, ezért kapták földjeiket, s telkenként fizetendő 8 forinton felül semmi urb. tartozást nem tettek. Illy telek van 24. Majorsági föld 200 hold rétnél egyéb itt nincs. Földje fekete agyag, s minden gabonanemet jól megterem. Említést érdemel, hogy vidéki legény ha tamási leányt nőül vesz, itt meg nem települhet, ne hogy a jószág vidékiek által birassék. F. u. h. Eszterházy Pál.

Tamási, puszta, Bihar vármegyében, Harsány mellett, kövér szántóföldekkel és rétekkel. Birják Gázsy és Juricskay családok.

Dráva-Tamási, magyar falu, Somogy vmegyében, 170 kath., 20 ref. lak., derék erdővel. F. u. Thassy uraság. E helység ritka müvü malmáról nevezetes.

Kis-Tamási, magyar falu, Somogy vmegyében, 14 kath., 216 ref. lak. F. u. Guzics, Gál, Thassy.

Pap-Tamási, magyar falu, Bihar vmegyében, rónaságon, Váradhoz $1^{1}/_{2}$ mfd., 856 ref. lak., s a-

nyatemplommal. Határa 1450 hold, mellyből urbéres föld 978, remanentialis 106, közlegelő 366 hold. Földe gazdag termékenységü, s ezt a Berettyó szakadéka és a Kösmö vizek öntözik, s igen sok mocsárt képeznek. Birtokosa: a váradi deák káptalan.

Tamástelke, puszta, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Péterfalva mellett, 8 ref. lak. erdővel; korcsmával, és szántó földekkel. F. u. Teleki.

Tana, magyar falu, Vas vmegyében, 188 kath., 6 evang. lak. F. u. Boros, Polányi, Balogh, Forintos. Ut. p. Szombathely.

Tanki-Lug, kamarai erdőség, Bács vmegyében, Hodsákhoz 2 óra, 1631 hold kiterjedéssel.

Táp, magyar falu, Győr vmegyében, Szentmártonhoz 1 órányira, 593 kath., 727 ref. lak., kath. és ref. anyatemplomokkal. Határának egy része róna, másik dombos. Bort termeszt. F. u. gr. Eszterházy Miklós. Ut. p. Győr.

Tapazd, puszta, Somogy vmegyében, ut. p. Szigetvár. Határa 2500 hold, mellynek nagyobb része homokos, berkes erdő, 192 német kath. lak. Birja Márffy uraság.

Tápé, magyar falu, Csongrád vmegyében, a Tisza jobb partján, Szegedhez fél órányira: 1984 kath. lakossal, kik részint halászatból, részint gyékények készitéséből élősködnek, mellyeket minden háznál olly böven csinálnak, hogy körülbelöl 20,000 darabot a magyar és török vidékekre évenkint eladhatnak. Egész jobbágy telek csak 13 van. F. u. Szeged városa.

Tápé, puszta, Tolna vmegyében, Kér mellett, nagy gazdasággal és gulyával. F. u. gr. Győry.

Tápia, oláh falu, Krassó vmegyében, ut. p. Lugoshoz egy órányira 537 óhitü lak., anyatemplommal, jó bortermesztéssel. Földes ura a kamara.

Táplány, puszta, Győr vmegyében, a fejérvári országutban, Pérhez 1 órányira, 113 kath., 3 ref. lak., kath. kápolnával, vendégfogadóval. F. u. a győri püspök.

Táplánfa, magyar falu, Vas vmegyében, 304 kath. lak. F. u. Korcsmáros, Polányi, Csányi, gr. Hugonay, Szalánczy, Forster.

Taplocza (Jolsva), tót falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, Jolsvához délre 1 órányira: 37 kath., 352 evang. lak., kik többnyire téglaházakban laknak, s vagyonosok. Ev. anyaszentegyház. Határa részint nagyon köszikláś, részint róna lapály, melly sikeres tiszta buzát terem. F. u. h. Coburg.

Taplocza, (Csetnek), Kun Taplocza, magyar falu, Gömör és Kis Hont egyesült vmegyékben, Csetnekhez délre $1^1/_2$ órányira: 136 kathol., 558 evang. lak. Evang. anyaszentegyház. Határa hegyekből és 3 völgyekből áll. Van itt a helységben egy meleg forrás, melly soha be nem fagy, s illyenek a határbeli mészsziklákból még két helyen fakadnak. A csetneki urad. tartozik.

Tapolcsány, Czeplicsani, tót falu, Sáros vmegyében, a Hernád mellett: 156 kath., 73 evang., 4 zsidó lak. Jó rét és fazekas-agyag. Erdő F. u. Kassa. Ut. p. Kassa.

Tapolcsán, (Nagy) népes és vagyonos tót m. v. Nyitra vmegyében, Nyitra városától északra 4 mfd. a Thuróczba vivő országutban: 2610 kath., 1 evang., 4 óhitü, 561 zsidó lak. Nevezetesebb épületei az igen szép kath. paroch. templom, a vármegyeháza, mellyben szokott lakni az itt stabjával tanyázó lovas ezrednek ezredese; a postaház s a t. Határa igen termékeny; sok rozsot, árpát, sáfrányt terem; — kenyere és sőre

híres; valamint barom vásárai is kivált a jó lovakra nézve.

Ezen mező város hajdan királyi város volt, s a török háborúban sánczokkal volt körülvéve, 1 órányira nyugotról láthatni a régi Tapolcsányi várnak omladékait melly hogy hajdan erős lehetett, onnan itélhetni, mint hogy a császáriaknak sok fáradságukba került 1708-kán a Rákócziaktól elfoglalni. F. u. gr. Erdődy Józsefnő s feje e város egy uradalomnak, mellyhez még 15 falu tartozik.

Tapolcsány, magyar falu, Borsod vmegyében, a bánvölgyön Miskolcztól $2^1/_{16}$, ut. p. Kazinczától $^{14}/_{16}$, Dédestől $^2/_{16}$ állomásra. Szomszédai Tardona, Dédes, Uppony, Bánfalva: Határkiterjedése 2169 hold, mellyből 714 h. szántóföld, 279 h. rét, 131 h. szőlő, 37 h. belsőség., 928 h. erdő és 80 h. mivelésen kivűli föld. Felszabadult urbériség 14 telek. A szántóföldek dülős oldalon és lapos völgyön, az erdőségek a körülfekvő hegyeken fekszenek. A föld különböző, egy része kavicsos, másik sovány homok, harmadik vadvizes, s a ha'ár három nyomásra, mindenik nyomás öt dülőre lévén osztva, egy nyomás fekete ugarnak szokott hagyatni, többiben leginkább rozs, zab, tenkely, kevesebb burgonya, kukoricza s kender termesztetik. Felszabadulás előtt egy dülőből kilenczed, négyből hated dézsma adatott. A kilenczedes dülő egyik része szőlővel lévén beültetve, a szőlőtermésből is kilenczed adatott. Királyi dézma-váltságul az egri érseknek 16 pft. fizettetett évenkint. Lakóház van 74, lakos 460, u. m. r. kath. 23, ref. 424, evang. 2, zsidó 11. Telkes gazda van 39 u. m. 16 fél, 2 háromnyolczad, és 21 egy negyed telkes, házas zsellér 30. A reformátusoknak helyben van templomuk, oskolájuk, de leány egyházuk Dédeshez tartozik, valamint a katholikusok fiók egyházai. A helység a dédesi választó kerülethez tartozván 1848-ban, 53 választokat számlált, kik közül 48 ingatlan birtok, 1 iparüzlet 2 jövedelem, 1 értelmiség, 1 régibb jogon nyert képességet. Az itt keresztül folyó Bánpatak a határban több hámor gépeit mozgatja, mellyeket szinte a dédesi hámorok birtokosai, Glos, Szmik és Latmak testvérek birnak. A helység $^{15}/_{16}$-dának fele szinte a nevezett gyárosok birtokában van, másik felét a már századtól fogva itt birtokos család örököse Szentmiklósy Victor és $^1/_{16}$-dát Kovács család birja.

Tapolcza, magyar falu, Baranya vmegyében, ut. p. Siklóshoz 1 órányira: 13 kath., 254 ref. lak., kik a nagyfalusi anyaekklézsiához tartoznak. Kath. fiók szentegyház. Földje szép búzát terem. Ásványforrása ez előtt meleg volt, de most hidegen csergedez. F. u. gr. Batthyáni.

Tapolcza, magyar m. v. Zala vmegyében, Balatonhoz $1^1/_2$ mfdnyire, 2902 kath, 14 evang., 3 ref., 51 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Fő utczája egyenes és szép; határa homokos, de azért termékeny, s különösen a tengerit nagyon szereti; erdeje derék; szőlőket a magas magánálló szent-györi hegyen tart. A város közepén van egy kis tavat képző meleg forrás. F. u. a veszprémi püspök. Ut. p. Sümeg.

Tapolcza, puszta, Borsod vmegyében, Görömböllyel határos, mintegy 1540 hold, ebből 40 köböl szántóföld, rét 100 kaszás, erdő 900 hold mind allodialis; szőlő 500 hold, mind 9 dézmás, csak néhol 10-des, hol leginkább vidékiek, de miskolcziak közül legtöbben mivelik azokat. Tapolcza különben régi mulató s fördő hely, van természetes meleg fördővize, de gyógyvize is köszvény ellen; nevezetes agyag is találtatik határában porczellán készitéshez. Számtalan el-

hagyatott barlang és kőszén nagy mennyiségben. Itt különben urbéri zsellérek nem laknak, csupán fördő felügyelője, fogadós, ki a fördői vendégeket kényelemmel mindenkor kész ellátni, erdőszeti, s fördőhöz megkivántató cselédek, az egész népesség ezekből áll. Birtokosa a munkácsi püspök Popovics Vazul.

Tapolczafő, magyar falu, Veszprém vmegyében, papnemesi (praedialis) falu, veszprémi országutban, 148 kath., 178 evang., 1108 ref., 90 zsidó lakos. Ref. anya, evang. fiók szentegyház. Határa nem igen termékeny és hegyes, völgyes. A Tapolcza vize, melly malmaival e vidéknek olly sok hasznot hajt, itt ered. Örökös adományzója a györi püspök, mint Vecse papnemesi szék föispánja, mellyhez Tapolczafő is tartozik, s mellyet több országos és egyházi nemesek birnak. Ut. p. Pápa.

Tapsony, magyar falu, Somogy vmegyében, 1097 kath., 30 ref., 12 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Bort termeszt; tágas legelővel és erdővel bir. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Marczali.

Tar, magyar falu, Heves vmegyében, Nógrád vármegye szélén, Gyöngyöstöl északra 3 órányira, egy magas domb aljában, 1483 r. kath., 1 ref., 28 ágostai, 13 zsidó lak., 75 földesgazda, 83 zsellér, 5 lakó. Kath. paroch. templom. Sörház és szeszgyár, melly a Podmaniczkyak haszonbérlője Badi Vilmos tulajdona. Határa 7000 hold, mellyből urb. szántó 1950, rét 550, legelő 200, szőlő 300, kertek 110, haszonvehetlen 110 hold. Majorsági szántó 450 h., rét 200, legelő 100, szőlő 50, erdő 2900, kertek 40, haszonvehetlen 40 hold. Földe részint agyagos, részint homokos, részint fekete, terem tiszta buzát, rozsot, árpát, zabot, tenkelyt, kukoriczát, repczét, burgonyát. Rétjei kétszer kaszálhatók, s ezeken kivül lóhere és luczerna is termesztetik. A földesurak szép selyem birkákat és igen sok sertést tartanak. Határában folyik a szabályozott Zagyva vize, mellyen 3 kövü vizimalom van, és két patak, mellyek az erdei hegyek közül csörgedeznek, különösen pedig van a hegyek között két helyen savanyu vizforrása, erősebb és gyengébb, mellyekkel a lakosok rendesen élnek, semmi más vizet nem isznak. Van jó kőbányája is, és számos erdős bérczei, melyek közt magasságára kitünik az Á g a s v á r, melly naponkint a számos kincskeresőktől meglátogattatik. A helység mellett levő domb alján látható egy régi kastélynak fenálló erős és mohos darab kőfala, mellyet a földes uraság most is hiven megőriztet. Birtokosok: b. Podmaniczky Lajos csődtömege, gr. Eszterházy János, Almásy Gedeon, Keviczky Ferencz, Marssó Sámuel, Virág János, Beniczky István örök., Zábráczky István, özv. Tarródiné assz., Szentkirályi Móricz, Petrovay József.

Taraczköz, orosz falu, Máramaros vmegyében, a Taraczk vizének a Tiszába való ömlésénél: 8 r. kath., 10 ref., 503 g. kath., 65 zsidó lak. G. kath. anyatemplommal, s termékeny jó határral. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Taras, rácz falu, Torontál vmegyében, a Tisza mellett egy szegletben, Becskerekhez nyugot-északra 2 mfdnyire: 10 kath., 1262 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal, 33 egész jobbágytelekkel. Határának nagy része mocsáros. F. u. a k. kamara, s a kikindai szabad kerülethez tartozik.

Tarany, horvát falu, Somogy vmegyében, 1254 kath. lak., s paroch. szentegyházzal. Sok rozs és köles. Szép erdő. F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Berzencze.

Tarány, (Alsó), puszta, Nyitra vármegyében, N. Kér filial 18 kath. lak.

Tarány (Felső), puszta, Nyitra vmegyében, Ürmény filial., 74 kathol. lak.

Tarbaj, puszta, Zemplén vmegyében, Karácsonmező fil., 13 evang. lak.

Tarcs, puszta, Veszprém vármegyében.

Tarcs, puszta, Komárom, most Esztergom vmegyében, Kisbértől 1 órányira; északról és keletről Vasdinnye; délről és nyugotról Böresháza és Porvaz puszták szomszédságában, kevéssé homokos, és halmos határ; kiterjedése 2880 h. 750 □ öl, ebből 2254 h. 450 □ öl szántóföld, 183 h. 900 □ öl rét, 417 h. 900 öl gyeplegelő, 24 h. 900 □ öl utak, mocsárok s a t. Általjában majorsági föld, és a kisbéri urad. tartozván, haszonbérileg kezeltetik. 48 kath., 8 ev. 2 ref. lak. Kisbér fiókja.

Tarcsa, puszta, Heves vmegyében, Zsadányhoz nem messze, jeles juhtenyésztéssel. F. u. Almásy Emanuel, István és Károly, Majzik nemzetség.

Tarcsa, Andau, német falu, Moson vmegyében, a Hanság mellett, 1037 kath. lak. s paroch. szentegyházzal. Van 71$^{6}/$ egész telke, 54 telkes gazdája, 200 hold második, 1156$^{6}/$ hold harmadik, 208$^{4}/$ h. negyedik osztálybeli szántóföldje 634$^{4}/$ embervágó rétje, káposztása, sok nádló rétje. Szénából, szekerezésből sok pénzt bevesznek lakosai. F. u. Károly főherczeg örök. Ut. p. Moson.

Tarcsa, Taczmansdorf német falu, Vas vmegyében, Szalónakhoz $^{1}/_{2}$ órányira, 483 kath., 84 evang. lak. Hires savanyuviz forrásait láttuk a vármegye leirásában. A borostyánkői urad. tartozik. E helység n. Klauzál Imrének felette jeles kertészkedéséről hiresedett el. Ut. p. Kőszeg.

Tarcsa, puszta, Baranya vmegyében, Szent-Lőrinczhez $^{1}/_{4}$ órányira. Róna határa 1400 hold legelőt és erdőt foglal magában. Földje a legjobb minőségü; a selyembirka tenyésztés nagyban űzetik. Van mintegy 100 magyar kath. lakosa is. Birja h. Eszterházy Pál.

Ér-Tarcsa, magyar falu, Bihar vmegyében, ut. p. Székelyhid 1 mfd., 500 ref, 430 g. kath., 20 zsidó lak., ref. és g. kath. anyatemplommal, sok kaszállóval, gazdag szántóföldekkel, 31$^{4}/_{8}$ urbéri telekkel. Birja $^{1}/_{3}$ a váradi deák káptalan, $^{2}/_{3}$ Bujanovics Eduard, Szlávy, Csókásy, Fráter, Dessewffy, Okolicsányi, Kállay, Szilágyi.

Erdő-Tarcsa, magyar falu, Nógrád vmegyében, 577 kath., 118 evang., 52 zsidó lak. Van itt egy kastély a parton, s több uri lakházak a völgyben; dombos határa termékeny, kivált őszivetésre; erdeje derék. F. u. Szentmiklóssy, Meskó, s m. t. Ut. p. Szakál.

Körös-Tarcsa, Békés vmegyében, szinte régi magyar helység az egyesült Fekete- és Fehér Körös folyó partján, mellyen itt réven van az átjárás, Békéshez észak-nyugotra $2^{1}/_{2}$ órányira. Van itt 425 ház, 52 kath., 3344 reform., 50 evang. lakos, szép ref. templom és oskola, csinos paraszt épületek, de az utczán sáros időben alig lehet járni. Határa lapályos fekete föld, nyugotra dombosabb, a honnan a szállások, és szántóföldek itt vannak, egyébiránt ezek felette gazdagon teremnek mindenféle gabonát. A lapályos részt a Körös és Büngösd vizei gyakran elöntik. Az uraság sok szép selyembirkát, és szép szarvas marhát tenyészt, valamint a lakosok is jó fajta birkákat, szarvasmarhákat, lovakat tartanak, és sertéseket nagy bőséggel. Szőlője böven termő, de bora ennek sem állandó, a gyümölcsnemesitéssel nem gondolnak. A Körösben csak novemberben

kezdvén a halászatot, ennél fogva igen sok halat fognak, kivált potykát, harcsát, süllöt és kevés tokot. F. u. b. Wenkheim Theresia.

Kis-Tarcsa, tót falu, Pest-Pilis vmegyében, a pest-kassai országut mellett, Pesthez $1\frac{1}{2}$ órányira, völgyben, 444 kathol. lak., kik Kerepesre járnak templomba. Határa dombos, s jobbára homokos; szántóföldjei középszerüek, szölöje is csekély, de legelöje jó. Van egy vendégfogadója. Birja a váczi püspök.

Nagy vagy **Csik-Tarcsa**, tót falu, Pest-Pilis vmegyében, Kis-Tarcsától délre 1 óranegyedre, 864 lak., kik többnyire ágostaiak, helybeli szentegyházzal. Dombos és róna határa homokos, de jó termékenységü; rétjei szépek; legelöje kevés, bort is termeszt. A gödöllöi urad. tartozik.

Tarcsány, puszta, Honth vmegyében, A. Szemeréd fil., 18 kathol. lak.

Tarcza, Torissa, tót falu, Sáros vmegyében, a hasonnevü folyam mellett, Héthárs és Berzevicze közt: 727 romai, 51 g. kath., 11 zsidó lak. Liszt- és fürészmalom. Az 1813-iki nagy árvíz, mind a Szirmay kastélyát, mind a kath. paroch. templomot ugy elsodrotta, hogy jelenleg nyoma sem látszik. F. u. gr. Szirmay, s Dessewffy nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Tarczal, magyar város, Zemplén vmegyében, Tokajhoz 1 órányira, részint rónaságon, részint dombon. Határa 10,933 hold, mellyböl szántóföld 1175 h., rétek 3500, legelö 2000, szölöhegy 3200, erdö és bokros 560, tavak 500 hold. Urbéri szántó 798 h., majorsági 375 hold. Földje igen termékeny; az állattenyésztés is virágzik; szölöhegye pedig a Hegyalján az elsök közé tartozik. Lakja 1415 reformatus, 834 r. kath., 18 óhitü, 231 héber. Határában van a Takta nevü folyó és több tavak. Országos vásárt 4-et tart, de hetivásárai nincsenek. Birja a kamara.

Tard, puszta, Somogy vmegyében, Látványhoz 1 óra, 160 kathol., 20 ref. lak.

Tard, magyar falu, Borsod vmegyében. Miskolcztól $1\frac{15}{16}$, Egertöl, $1\frac{2}{16}$, ut. p. Kövesdtöl $\frac{8}{16}$ állomásra, emelkedett halmos vidéken, egy völgyben. 9,142 holdra menö határából 215 hold belsöség, 5309 h. szántóföld, 3010 h. rét s legelö, 316 h. szölö, 93 h. csalitos erdö, 200 h. közutak, s haszonvehetlen föld. Urbériség 72 legujabban szabályozott telek után 2160 h. szántóföld, 900 h. rét, 900 h. legelö, A többi föld, soron kivüli, mint egyházi, s a t. földek levonásával, mind majorság. A hat szakaszra osztott szölöhegy nagyobb része dézmás. A föld minösége különbözö a határban, legtöbb az egyveleges jó fekete homok föld, kevesebb veres nyirkos, még kevesebb a fehér agyagos föld. Jó javitással a határban minden megterem, tiszta buzát, kétszerest, rozsot, zabot, kölest kendert. A legelö azonban nagyon partos lévén, a szarvasmarha tenyésztés silány, de a ló s juhtenyésztés sikeresebb, s átalában lehet mondani, hogy a mezögazdaság nagy szorgalommal üzetik. Lakosok összes száma 1750 lak., kik 5 ref., 2 ágostai, s 11 zsidón kivül mind r. katholikusok; A 72 telket birja 169 gazda, zsellér van 113. A helybeli r. kath. anyaegyházhoz tartozik a cserépváraljai leány egyház. A plébánia és urad. tisztilak a helység nevezetes épületei közt fog helyet. A helység felett kis forrásból eredö patakocska, essözések alkalmával, a bérczekröl megáradván, sok károkat okoz. Mintegy $\frac{3}{4}$ órányira van a helységtöl az uradalmi major, hol nagy pálinkafözö ház van, melly 12 állandó munkással dolgozik. F. u. Sz. Coburg Ferdinánd gothai fejed. hg.

Tardona, puszta, Heves vmegyében, szép rétekkel, s erdővel. F.u. b. Balassa örökösei.

Tardona, magyar falu, Borsod vmegyében, erdős hegyek között; regényes vidéken egy hegy alatt fekszik, Miskolcztól $1^{14}/_{16}$ u. p. Kazincztól $^{13}/_{16}$ állomásnyira, Kondó, Radistyán, Parasznya, Varbó, Mályinka, Dédes, Tapolcsány szomszédságában. Határkiterjedése $4775^{1}/_{2}$ hold, mellyből 58 hold belsöség, ebből 29 h. majorsági, 964 h. szántóföld, ebből 398 majorsági, 415 h. rét, ebből 245 h. majorsági, $97^{1}/_{2}$ h. szölő és gyümölcsös, 3226 hold erdő, mely igen jó karban van, s sok makkot terem. A felszabadult urbériség 21 egész telket foglal. A szántóföldek s rétek igen jó fekvésűek. Tiszta buza, rozs, zab, árpa, kukoricza, burgonya böven terem. Lakosok száma 719 lélek, kik 45 r. kath. és 18 zsidót kivéve, reformátusok s helyben van anyaegyházuk; Telkes gazda van 52, házas zsellér 23. 1848 a dédesi kerületben választói száma volt 52, ezek közül 48 ingatlan birtok, 1 iparüzlet, 2 értelmiség, 1 régibb jogon szavazott, az ingatlan birtokuak közül 1 egész, 4 háromnegyed, 18 fél, 22 egy negyed telkes találtatott. A helységen keresztül folyik a Haricza patak, melly a parasznyai határhoz kebelezett Ludna pusztán erdős hegyek közt eredvén, itt malmot hajt, s Kazincznál mély árkot hányva szakad a Sajóba. A helységet közbirtokosság birja.

Tardos, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Takta-közben: 185 romai, 96 g. kath., 1 evang., 3 ref., 10 zsidó lak., romai kath. anyatemplommal, $4^{2}/_{8}$ első osztálybeli egész telekkel. F. u. Rhédey. Ut. p. Tokaj.

Tardos, magyar-tót falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, Tatától $^{14}/_{16}$, u. p. Neszmélytől $^{13}/_{16}$ állomásra, a Gerecse hegy délnyugoti tövében, szomszéda északról Ágostyán keletről Esztergom megye és Héregh; délről Tolna; nyugotról Baj; határkiterjedése 4000 h. körül, mellyből 20 szabályozatlan telek illetősége úrbériség. Vidéke hegyes erdős, földe szük termékenységű, de lencsét hireset s olly jót terem, hogy a zsizsiktől ment levén, több évekig eláll s más vidékieknél sokkal drágábban keresteik. Legnagyobb kincse a Gerecse hegy alatt lévő márvány bányáiban áll, mellyek olly gazdagok, hogy haszonbérlöik csaknem egész félmagyarországot innen látják el, simítás végett leginkább Almásra és Piszkére hordatván, ugyanez oknál fogva a lakosok is élelmöket leginkább a márványbányákban dolgozással és fuvarozással keresik. Lakja 1081 kath., 3 ref., és 4 zsidó. Kath. anyatemplommal. F. u. az eszt. érsek.

Tarizsa, puszta. Borsod vmegyében, Sályhoz $^{1}/_{2}$ óra, 37 lakossal.

Tarján, magyar falu, Heves v.-megyében, Gyöngyöshöz nyugotra 1 mfdnyire; a Mátra mellett: 1533 kath., 9 zsidó lak., kath. paroch. templommal, a meg boldogult b. Brudern Józsefnek kősziklákba vágott, több szakaszú híres pinczéjével, mellyben, 15,600 akó bor könnyen el fér. Gabonája, fája, bora bőséggel van. F. u. gr. Forgács Alajosné, Barkassy Imre, gr. Eszterházy, b. Orczy, Gosztonyi, Darvas, Almásy, Fehér. Ut. postája Gyöngyös.

Tarján, puszta, Győr vmegyében, Ravaszdhoz $^{1}/_{2}$ óránvira, 52 kath. lak. F. u. a szentmártoni főapát.

Tarján, vegyes magyar-német falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, Talához $1^{4}/_{16}$, Budához $3^{7}/_{16}$, utolsó postája Neszmélyhez $1^{5}/_{16}$ állomásra; 10,650 holdat magában foglaló nagykiterjedésű határa a helységtől keletdélnek terjed. Északról Héregh és Bajna, keletről Bicske, kis

részben Németegyház; délről felső és alsó Galla; nyugotról Tolna és Tardos határozván. Egy kis patak a falu felett a káposztás kerteknél eredvén, másik kevéssel fölebb a héreghi határból jövén át, a szántóföldek közt párhuzamosan folynak, mig nem az ugynevezett balatoni, szállási földeken összejővén, a bicskei határba térnek át, mellékeiken rétséget hagyva. A délnek eső erdőség közt is több téres rétségek vannak, leghosszabban nyúlik a Zsuzsa réte, középen egy patakkal átszelve. Határának mintegy déli felét lepi a hegyes erdőség, mellynek több részei Somlyó, Baglyoshegy, Kövesvölgy, Ürmösberek, Csurgóhegy, Herkályos, Tornyó, Tamáskő. A falu rendesen épült, van egy kis tava, melly azonban csekély mélysége miatt, és mivel le nem eresztethetik, halak tenyésztésére nem használtatik, és két szőlőhegye; szántóföldei a leghiresebb tiszta buzát termik a tatai járásban. Lakosai németek és magyarok, ezek kisebb számmal. Van itt egy hamuzsir főző és egy pálinkaház. 1475 kath., 364 ref., 14 zsidó lak. R. kath. anyatemplom. F. u. gr. Eszterházy Miklós.

Tarján, magyar-oláh falu, Bihar vmegyében, szép rónaságon, Váradhoz $1^3/_4$ mfd, 543 r. kath., 514 n. e. óhitü, 22 g. kath., 12 ref. lak. A katholikusok közt van 130 német eredetü, de valamint ezek, ugy az oláhok is beszélik a magyar nyelvet. Kath. és óhitü templomok; csinos urasági épületek. Határa 4000 hold, ebből szántó 1278, rét 830, legelő 1242, erdő 650 hold. Urbériség van 904, majorság 1854 és közös legelő 1242 hold. Tagositva nincs. Földe igen jó minőségü; állattenyésztése is jeles. Határában van egy szeszgyár melly gabonából dolgozik, s itt folyik el a Sebes-Körös, mellyen 6 kövü vizimalom van s 2000 köböl gabonát jövedelmez. F. u. Beöthy Sándor volt udvari tanácsos.

Salgó-Tarján, magyar falu, Nógrád vmegyében, 808 kath. lak. s kath. paroch. templommal. Ékesiti az uraság kastélya, és szép kertje. Határa nagy, hegyes, de azért hasznos; különösen szép makkos erdeje és vadas kertje is van. F. u. Jankovics Antal. Nevét vette ezen helység a régi Salgó várról, melly egy egész uradalomnak feje volt. Épült ez sürü erdőségek között egy magas és csucsos hegy tetejére; kerületét kősziklás meredek teszi, aljait pedig mély völgyek kerítik. A várhoz felmenni csak délfelől lehet, de ottan is bajosan, de feljutván egyszer, az alant fekvő s mindenfelé látszható hegyekre gyönyörü kilátás esik. A lakhelyek kősziklába voltak be vágva, s mint egy 300 férhettek el bennök. Kutja nem volt, hanem cisternákkal fogták fel a vizet. Egyébiránt az innen való letekintés a mélységbe, könnyen főszédülést okoz. Hajdan a Derencséni család birta, azután Balassa, majd Fiscus, később gr. Volkra, ennek magvaszakadtával b. Szluha, mostan Jankovics Antal. Ut. p. Szakál.

Tarkaicza v. Kis-Tárkány, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $^3/_4$ mfd., hegyes völgyes vidéken, 272 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 68, rét 41, majorsági erdő 554 hold. F. u. a váradi görög püspök.

Tárkány, magyar falu, Komárom, most Esztergom vmegyében, Komáromtól $1^{11}/_{16}$, Győrtől $2^2/_{16}$, u. p. Győr megyében Mező-Örstől $^{10}/_{16}$ állomásra, Győr vmegye szélén. Határai keletről N. Igmánd, délről Vasdinnye, Ölbő; nyugotról Mező-Örs, s a selyemteleki puszta Győr vmegyében; északról Csanak és Bábolna. Vidéke sik; földe fekete homok s jó termékenységü. Bábolna felé eső része sár-

ga-homokos. Határa 64 egész urbéri telket foglal s még rendezetlen, szőlővel, erdővel bir, szántóföldei igen szép fekvésüek, legelője bőven. 1208 kath., 15 evang., 311 ref., és 24 zsidó lak. Kath. anyatemplommal. F. u. a sz. mártoni főapát.

Tárkány, magyar falu, Bihar vmegyében, a Fekete-Körös kies völgyében, Belényeshez ½ mfd., 948 reform. lak., és anyatemplommal. Urb. szántó 264, rét 142, szölö 100, majorsági erdő 1203 hold. Földe termékeny; bora meglehetős; körte, alma, különösen szilva nagy bőséggel, mellyből a szorgalmas és jámbor lakosok nagy mennyiségben szoktak szeszt égetni. Vize a Fekete-Körös és még egy patak. Birja a váradi görög püspök.

Felső-Tárkány, magyar falu, Borsod vármegyében, Miskolcztól $2^{10}/_{16}$, Egertől $^{9}/_{16}$ állomásra, a Bükk hegyek alatt, a megye nyugoti szélén, egy igen kies és tágas völgyben, Határkiterjedése 15,275 hold, mellyből 124 h. beltelek, 1129 h. szántóföld, 450 h. rét, 13,282 h. erdő, 290 h. szölö. Urbéri föld s rét 1310, majorsági 99. A nevezetten kivül birnak a lakosok kivételes (exemta), földek czime alatt 170 h. szántóföldet és rétet. A szölö kilenczed dézmás, a legelő az erdőben közös. A föld ámbár 3-ik osztályu, mindazáltal a lakosok ipara mellett minden kaszálós nemüt s egyébb gazdasági növényt is megterem. Az állattenyésztés szinte meglehetős lábon áll, mennyiben itt különösen jó lovak, s szarvasmarhák tenyésztetnek. Lakosok összes száma 1512 l. kik mind r. katholikusok, Telkes gazda 86, zsellér 83, lakó 5, Megjegyzésre méltó, hogy a felső tárkányi nők igen tiszták, s csinosak, s átalában szépek. A r. kath. anyaegyház 1705-ben ujittatván meg, anyakönyvei ugyanezen éven kezdődnek. Nevezetes épületei a helységnek, az igen csinos r. kath. templom, mellynek oltárai helybeli márványból készültek; csinos paplak, és községi takarék magtár. A helységtől néhány percz távolságra állott hajdan egy pompás Fuor Contrasti nevü mulató kastély, mit azonban még gr. Eszterházy Károly, ki 1761-től 1799-ig volt egri püspök, lerontatott, köveiből az egri lyceumot épittetvén. E kastélyról e két diák vers maradt fen. 1-ör Fuor Contrasti, panem Christi devorasti, hihetőleg azért, mivel a kisebb papságnak is megadóztatásával épülvén, sok jó pénzt felemésztett. 2-or Des Pallas Musis, hic otia hassis. E vers az épület lerontásakor készülhetett, a midőn kövei a Lyceumhoz használtattak fel. A kastélynak most már csak helye látszik: de a körülte levő kaszáló most is nagykert nevet visel, és igen hihető, hogy a még jelenleg is gond alatt levő, 10-12 holdnyi szép park, hol az egriek nyaranta sok jó napokat élveznek, a nevezett kastélykert maradványa. F. Tárkánynak ez a része igen regényes. Meredek márvány szirtek, felügyelet alatt lévő nagy tó, angol izléssel rendezett fasorok, a legközelebbi szirtből eredő két nagy forrás csergő patakja sat. elragadó látványt készitenek. Vannak itt mulató szobák s táncztermek: s csudálni lehet hogy a fördőintézet még eddig hiányzik. Az emlitett két nagy forrás vize alig négy perczny távolságra felbuzgásától, egy liszt- és egy fürész-malmot hajt E mulató hely szomszédságában kezdődnek az uraság vadaskertei; egyik szarvasok, dámvadak, őzek s nyulak, másik vaddisznók tanyája. Nevezetes csucs a határban a Peskő, mellynek sziklatetején saskeselyük tenyésznek, alatta pedig 145 □ öl körül foglaló barlang van. Továbbá emlitést érdemel a helység déli oldalán elnyuló várhegy, mellynek tetején hosszában

mintegy 300 folyó ölre nyuló bástya alakú épitmény látható. Ez hihetőleg az egri várerősséghez tartozott. Van itt szürke márvány és palakő-bánya, azonban jelenleg egyik sem miveltetik. Továbbá találtatik nagy mennyiségü mészkö; a hegyeken pedig sok szemericzefa (rus chotinus) terem, mellynek levelei bőrfestékül használtatván, a pesti bőrgyárosok és kordoványosok (tobakosok) által legjobb minőségűeknek dicsértetnek. Birtokosa a helységnek; az egri érsek.

Kis-Tárkány, magyar falu, Zemplén vmegyében, a Tisza jobb partján, Ujhelyhez egy órányira: 73 romai, 30 görög kath., 280 ref., 18 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház, kath. kápolna, szőlőhegy, erdő, 192 hold szántóföld.

Mező-Tárkány, népes magyar falu, Heves vmegyében, Maklárhoz keletre 1 1/2 mfdnyire: 2125 kath., 4 g. kath., kath. paroch. templommal, sok és termékeny szántóföldekkel. F. u. az egri káptalan. Ut. p. Eger.

Nagy-Tárkány, magyar falu, Zemplén vmegyében, Kis-Tárkányhoz 1/4 órányira a Tisza jobb partján: 301 romai, 150 görög kathol., 96 ref., 50 zsidó lak. Kathol. paroch. templom. Szép kastély. Sóház és sórakhely a Tisza mellett. Szántóföldje 741 hold; rétje, fája, legelője böven van. F. u. gr. Majláth Jósef és Antal örök.

Tarkő, Kamenicza, tót falu, Sáros vmegyében, Hétharshoz északra 1 mfdnyire: 678 kath., 1 evang., 49 zsidó. Kath. paroch. templom. Több urasági lakház. Rétje, legelője, földje meglehetős; erdeje derék. Közel a helységhez egy kősziklás hegyen láthatni régi várának maradványait, melly várat Tarczay György halála után I. Ferdinand 1558-ban a Dessewffy és Tahy nemzetségeknek ajándékozta. Ut. p. Eperjes.

Tarna, orosz falu, Ungh vmegyében, ut. p. Nagymihályhoz északra 1 1/2 órányira: 87 romai, 334 görög kath., 20 evang., 33 zsidó lak., görög kath. paroch. templommal, szőlőhegygyel, erdővel. F. u. gr. Sztáray Vincze özvegye és örökösi.

Kis-Tarna, oláh falu, Beregh-Ugocsa vmegyében, 392 g. kath. lak., fil. templommal. Határa hegyes-völgyes de elég termékeny, bort termeszt s erdeje van. A nyalábi uradalomhoz tartozik.

Nagy-Tarna, oláh falu, Beregh-Ugocsa vmegyében, egy mély völgyben, 545 g. kath., 6 zsidó lak., s anyatemplommal. Határa hegyes-völgyes, és sovány, a helységet körül kerítő hegyek oldalában 2 savanyuviz forrása van. Hajdan arany és ezüst bányái is voltak. A nyalábi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Halmi.

Tarnó, tót falu, Sáros vmegyében, Bártfához nyugotra 1 1/4 mfd., a Tapoly mellett: 445 kath., 27 zsidó lak., jó rétekkel, erdővel, vizimalommal. F. u. Bártfa városa.

Tarnó, tót falu, Thurócz vmegyében, Trencsén vmegye szélén fekvő hegyek közt. Számlál 122 kathol., 285 evang., 4 zsidó lak. Földje sovány, de erdeje szép; legelője elég; gyümölcse pedig sok. F. u. többen.

Tarnócz, magyar falu, Ungh vmegyében, Unghvárhoz nyugotra 3/4 mfdnyire, 80 romai, 19 görög kath. 160 ref., 29 zsidó lak. Ref. szentegyház. Termékeny jó határ. F. u. legtöbb részben Bernáth Zsigmond.

Tarnócz (Trnovech), tót m. v. Liptó vmegyében, 81 kath., 1,013 evang. lak. Kath. és evang. anyaszentegyházakkal. Van szép erdeje, országos vásárai, fűrészmalma, sör és pálinkafőző házai. Lakosai sok lent, borsót termesztenek; Vásznat szőnek. F. u. a kamara.

Tarnócz, magyar falu, Nógrád

vmegyében, az Ipoly mellett, egy gyönyörü széles völgyben, 797 kath., 25 evang. lak. F. u. gr. Berényi, Bory, Voxith-Horváth, Jankovics. Ut. p. Szakál.

Tarnócza, puszta, Somogy v.-megyében, gr. Széchenyi Pálé.

Tarnócza, puszta, Heves vmegyében, Detkhez $1\frac{1}{4}$ órányira: 80 kath. lak. F. u. b. Brudern Jósef örökösei, gr. Eszterházy, Gosztonyi, Tarrodyné, Hazucháné. Ut. p. Gyöngyös.

Tárnok, tót falu, Székes Fejér vmegyében, Érdhez 1 mfd., 1221 kath., 1 óhitü, 2 ref., 15 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Nagy szőlőhegy. A mezökön itt sok csontot, fegyvert ásnak ki. F. u. b. Sina. Ut. p. Tétény.

Tárnok, magyar falu, Zala v.-megyében, 513 kath., 5 evang. 14 zsidó lak. Kath. paroch. templom. F. u. a Deák nemzetség. Ut. p. Egerszeg.

Tárnok, puszta, Poson vmegyében, Csatajhoz 1 óra: 30 kathol. lak.

Tárnok, magyar falu, Poson v.-megyében, ut. p. Somorjához 3 fertálynyi járásra: 329 kath., 4 zsidó lak., kik épen szorgalmatos és vagyonos emberek. Szántóföldjük elég és jó; rétjük felette kevés; legelöjük sem sok, erdejök nincs. F. u. gr. Eszterházy Vinczéné.

Kis-Tárnok, puszta, Székes Fejér vármegyében, 17 kath. lak., b. Sináé.

Kis és Nagy-Tárnok, 2 puszta, Székes-Fejér vmegyében, 92 kathol. lakos. Bodajkhoz $\frac{1}{2}$ órányira fekszik.

Szécs-Tarnoka, orosz falu, Zemplén vmegyében, Gálszécs fil. 24 romai, 225 g. kath., 38 zsidó lak., gör. paroch. templommal, 268 hold szántófölddel. A gálszécsi urak birják. Ut. p. Vecse.

Taroskéd, nagy magyar falu, Nyitra vmegyében, ut. p. Érsek-Ujvártól 2 mfdnyire a nagyszombati országutban, egy kies tó mellett, melly Csergátnak neveztetik. Van szép kath. paroch. temploma, nagy vendégfogadója, s több csinos paraszt házai. Lakosai, kik 3315 kath., és 23 zsidókból állanak, igen vagyonosok; sok szarvas marhát és szép lovakat (az egész helységben 1200 darab) nevelnek. Szántóföldeik messze kiterjedtek, és buzát s más mindenféle gabonát bőven megtermők. F. u. az esztergomi érsek.

Tarpa, magyar m. v. Beregh v.-megyében, ut. p. Beregszászhoz délre 2, a Tiszához $\frac{1}{4}$ mfdnyire: 10 r. kath., 2253 ref. lak. Ref. anya templomát meg a Báthoriak épitették. Határa részint agyagos, részint fekete föld, sem szárazságot, sem sok essőt nem kiván, s csak mértékletes idöben alkalmatos a termésre; kaszálói jó szénát teremnek; a Tisza mentiben szép gyümölcsösöket; a város maga tulajdon erdöt bir, melly Nagy-Erdőnek neveztetik. Ezen erdöben van egy köves hegy, szölövesszőkkel s cseresznyefákkal beültetve, s tövében folyik a Borsavából kiszakadt Szipa vize. Az uraságnak is van 2 külön darab erdeje Téb és Körös nevü. F. u. gr. Károlyi. Ezen város $183\frac{5}{6}$-iki országgyűlésóta törvényesen Bereghhez csatoltatott, cserébe adván Szatmár vmegyének Dobos falut.

Tarródfa, magyar falu, Vas vmegyében, a Pinka és Strem vizek összefolyásánál, 264 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Szombathely.

Tarródháza, magyar falu, Vas vmegyében, a Sorok mellett: 103 kath. lak., kastélylyal. F. u. Kis Ignáczné. E helységre b. Mikosnak királyi adománylevele van, azon esetre, ha az Inkey család kihal. Ut. p. Szombathely.

Tarrós, magyar-német falu,

Baranya vármegyében, hegyek közt, ut. p. Pécs. Határa 765 hold, mellyből urbéri beltelek 25, szántó 336, rét 180, legelő 200, szőlő 22, urasági beltelek 2 hold. Földje jó. Lakja 197 magyar kath., 106 német ágostai. Birja h. Eszterházy.

Tartocz, dombokon szanaszét fekvő oláh falu, Szathmár vmegyében, az Avasságon, 1286 g. kath. 23 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal, melly a határ leglaposabb részén fekszik. Bikkes bércze igen sok; tölgyes erdeje és szőlőhegye kevés; tengerit bőven termesztenek. F. u. Teleki, Károlyi grófok, b. Vesselényi, b. Vécsey, Becsky, Kovács, Nagy, Dobay, Draskóczy, Luby, Irinyi, Mátay, Szőke, Korda, Sepsy, Ráthonyi s m. Ut. p. Aranyos-Megyes.

Tass, magyar falu, Szabolcs v.-megyében, ut. p. N. Kállóhoz északra 4 órányira: 285 romai, 388 g. kath. 4 evang., 402 ref., 2 n. e. óhitü, 150 zsidó lak. Romai és gör. kath., és ref. anyatemplommal. Szántóföldjei igen termékenyek; rétje, nádja sok, van $11^{3}/_{8}$ első osztálybeli egész telke. F. u. Krucsay, h. Eszterházy, gr. Vay, Balaskó, Balla, Bernáth, Detrich, Dombrády, Farkas, Fejér, Ferenczy; Horváth, Kazinczy, Kiss, Majos, Okolicsányi, Palaticz, Porubszky, Puskás, Szentmarjai, Szögyényi, Uketyevich, Veres.

Tass, magyar falu, Pest-Solt v.-megyében, Pesthez délre 8 mfd., közel a Dunához, ut. p. Kun-Szent-Miklós. Lakja 1528 reform., 349 kath., 188 zsidó; ref. anya, kath. fiók egyház, synagóga, több csinos urilak. Határa 7500 hold, leginkább igen jó buzát termő szántóföld, kevés szikes laposokkal. Tasshoz tartoznak: Szent-György, Halásztelek, és Szalk puszták. E 3 puszta egymás mellett a Duna mentiben fekszik, kiterjedésük 4100 hold, jó buzatermő szántóföld és kétszer kaszállható rétföldből áll, s birják Bernáth, Földváry és Madarassy urak. Továbbá a Tassi határ mellett Sz. Márton felé fekszik Egecse puszta, 900 hold kiterjedésü, s a Végh család tulajdona, egy része jó fajta hátas föld, nagy része szikes laposokból állván. Tasson van 64 urbéri telek után 1536 h. szántó, 512 h. kaszálló. Szőlőskert van 500 h., közös legelő 1600 hold, a többi 400 h. beltelket levonva, majorsági birtok, s birják Földváry Gábor, Reviczky Imre, Madarassy Ferencz, Földváry Mihály, Földváry Pál, Bernáth György, Madarassy László, Bernáth Lajos, Bernáth Boldizsár, Szentkirályi Móricz, Rakóvszky Ferencz, Vigyázó Antal, Szemere Anna, Kandó Anna kisasszonyok.

Táska, tót-magyar falu, Somogy vmegyében, a Balaton bozótja mellett, 655 kath., 6 zsidó lak., kathol. fiókszentegyházzal, nádvágással, halászattal. F. u. gr. Széchenyi Pál.

Taskon, puszta, Heves vármegyében, Burával határos. Kiterjedése 4474 $^{42}/_{100}$ hold, ebből szántóföld $883^{41}/_{100}$, száraz gyepkaszálló $941^{40}/$ h., tanyaföld $14^{17}/$ h., vizes laposok $79^{68}/$ h., tiszai rétek $2247^{64}/_{100}$ hold. Földe részint homokos, részint gazdag fekete föld, nagy birkatenyésztéssel. Birja gr. Szapáry József.

Tasolya, magyar falu, Ungh v.-megyében, Jenkéhez $^{1}/_{4}$ órányira: 32 romai, 56 görög kath., 158 ref., 10 zsidó lak. F. u. Pribék, gr. Barkóczy, Mokcsay, s m. Ut. p. Ungvár.

Tassádfő, oláh falu, Bihar v.-megyében, hegyes vidéken, Váradhoz $1^{1}/_{4}$ mfd., 12 r. kath., 8 ref., 790 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Szántóföld 470, rét 470, erdő 1360 hold. Ezekből urbériség 700. hold. Földe agyagos, sok szilva, körte és vad gyümölcs. Van 2 pataka, egy tava, s egy barlangja, mellyből az olá-

hok máj. 5-kén (oláhok Sz. György napján) a csepegő követ összeszedik, s azt marhák hasmenése, s más nyavalyák ellen használják. Birják a b. Vay örökösök és Tokody István, Imre, Kajetán urak és Tokody Lotti k. a. Van itt egy régi vármaradvány is.

Taszár, magyar falu, Somogy vmegyében, a Kapos mellett, 531 kath., 9 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Sikeres buza. Bor, fa elég. F. u. a piáristák. Ut. p. Kaposvár.

Tazsár (Tesare), tót falu, Bars vmegyében, a Zsitva mellett: 651 kath. lak. Kath. paroch. templom. Sok gyümölcs és fa. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Verebély.

Tát, magyar falu, Esztergom v.-megyében, a Duna jobb partján, ut. p. Dorog és Nyergesujfalu közt a buda-bécsi országutban, rónaságon. Határa 1207 hold, mellyből beltelek 77, szántóföld 862, rét 41 h., legelő 104, szőlő 100, zsellérföld $12^{5}/_{8}$ hold. Szántóföldjei fekete homokosok, s igen szép kukoriczát és gabonát teremnek. Urbéri egész telek 36. Lakja 650 kath. Van itt egy kis kath. templom, nagy vendégfogadó, jövedelmes malom a sárisápi patakon, téglaégető, urasági és megyei magtár. Birja az esztergomi seminarium.

Tata, igen régi nevezetes magyar m. v., Komárom, az uj rendez szer. Esztergom vmegyében, Komáromtól délkeletfelé $1^{9}/_{16}$ Győrtől $3^{9}/_{16}$ Budapesttől délnyugotnak $4^{8}/_{16}$ Neszmélytől délnek $^{15}/_{16}$ állomásnyira, az északi sarkemelkedés 47⁰ 38′ 44″ alatt. Utolsó postája Neszmély, hova az uradalom fiókpóstát tartván, a körülfekvő vidék levelezéseit is könnyiti. 15,290 holdra terjedő nagy határát körülveszik délről Kocs, nyugotról grébicsi puszta, Naszály és Szomód, északról Szomód, Ágostyán és Baj, keletről Puszta-Sz.-György, nagy és kis Tagyos. Erdeje nincs legelője kevés, réte a várostól északnyugotnak sok; határa általában kevés emelkedésekkel sík csupán a Naszály felé eső rész dombosabb, hol szőlőhegyek foglalnak helyet nagyobb kiterjedésben, másik kisebb szőlőhegye a felső-grébicsi határszélben lévén, ez igen jó bort terem. A város 3 részből áll: Tatából, Váraljából és Tóvárosból, mindenik külön tanácscsal lévén ellátva. Maga Tata egy különálló s több hajlatokat képező magasabban emelkedett dombon fekszik, alatta mindenfelé elterjedő márványréteg felett, többi részek alatta terülvén el. Legemelkedettebb pontja e dombnak a kalvária, az ugynevezett Sz. Jánoshegy, honnan észak és keletre keskeny rónán túl a Vértes erdő koszorús bérczei zárják a dél és nyugotnak végetlenig nyiló láthatárt. Kedves haza ez népének, mert áldott és kellemes, s a nép hite szerint is legszebb a megyében. Az egész határkiterjedésből Tatára esik 11,900, Váraljára 850, Tóvárosra 2540 hold. A tulajdonképeni Tata déli részét teszi a városnak, urbéri hely; közepe a Váralja, északi része Tóváros. A váraljaiak földesúri udvartelkeken lakó zsellérek, szolgálati tartozásaikat, jelenleg szerződés mellett pénzül váltják meg. Van itt uradalmi gazdaság, birka és szarvas marha tenyésztés, Tatában 2, Tóvároson 1 téglakemencze. Tatában darázskő — s a Sz. János hegy alatt kisebb rétegekben törő márványkőbánya, s márványkő-simitás és faragás, egy nagyszerű sör és pálinkaház, Tóvároson egy kisebb pálinkaház, mellyekben kemény élesztő is készittetik, melly különös jóságáról híres és Budára s Pestre is hordatik. Fő figyelmet érdemelnek Tatának vizei. Tata és Tóváros közt terül el a 600 holdnál többet magában foglaló, nyúgotról keletnek tojásdad kerekségű tatai nagy tó, mellynek

tengerfeletti állása 180 láb. E tó 1730-ik s következő években gr. Eszterházy Jósef által épitett nagy töltés által nyerte mostani formáját. 1821-ben egy költséges és a tudomány ujabb szabálya szerint készitett fenékzugóval láttatván el, mellyen annak vizei egészen leeresztethetvén, a tónak tökéletes kihalászása lehetővé tétetik. Ezen tó minden 3-ik évben halásztatván, ad 1000—1200 mázsa halat, leginkább pontyot, de csukát, kárászt, sügert, sőt czompót is. A tett próbák szerint szépen tenyésznek a tok és harcsa is; legutóbb 1847-ik évi decemb. 1-én halászta'ott ki. Ezen tónak nyugoti partján áll a vár. A tó keleti része, hol a gallai ér beleszakad, nádas rét, melly a baji határra is kiterjed. Ezen nagy tó veszi fel általában a vidék majd minden kisebb nagyobb vizeit. Legnevezetesebb forrása van azonban épen a vár tövében, hol emberkarnyi vastagságban buzog fel a kristály viz. Nevezetesek még az urasági angol kertben lévő források, mellyek a természettől ugy is regényes szépséggel megáldott kertet kristály vizökkel keresztül hasogatva, még kedvesebbé teszik. Fekszik pedig a kert a tóvárosi részen, a város északkeleti szomszédságában. A források egyike, melly emberdereknyi vastagságban lövelli melegen buzgó vizét ki, s melly az általa alakitott tavacskával a kert legregényesb részét teszi, néhány ölnyire mindjárt egy kétkerekű malom gépeit hozza mozgásba. A kert nevezetességeit szaporitják még a Cseketó, melly mintegy 30 holdnyi kiterjedésű s a kerti forrásokból veszi táplálékát, jelenleg mintegy 80—100 darabból álló hattyú seregnek laktanyául szolgál, mellyek télre, midőn a Cseketó befagy, annak szomszédságában lévő melegforrású tavacskába rakatnak át. Egyébiránt van még a kertben egy mesterséggel készült váromladék (ruina), fördőház, pokolnak nevezett grotta, melly mellett mesterséges sziklákon leeső zuhatagot képez a közel forrás vize. A határ Kocs felé eső részében vannak még több tavak; Szakáltó, Tófenék, hármaskuti tó, melly ugyan most már leeresztetvén, kaszálóúl használtatik; mezei tó, városi tó, Grébics felé az asszonytó, melly nagyságára nézve a tatai határban mindjárt a nagy tó után következik. De nevezetesebbek ezeknél a Naszály felé eső rétségen buzgó, ugynevezett fényes források; itt van a hires feneketlen tó is, melly ugyan alig foglal magában 40 □ ölet, mélysége azonban 9 öl, 2 láb, de kifolyása kevés. Az imént emlitett fényes források száma négy; azoknak mélysége figyelmet érdemlő, tekintve főképen azt, hogy a Duna szine felett nem nagy emelkedéssel, és igy nem nagy eséttel biró sikon fakadnak. Van ezenfelül a fényes forrásoktól a naszályi malom felé egy, a feneketlen tóhoz hasonló forrás is, mellynek mélysége 8 öl. Részint a nagy tónak, részint ezen imént emlitett forrásoknak szétömlő vizei, hajdan azon most emlitett sikot, Tatától egész a Dunáig ingoványos posvánnyá alakitották, de a vizeket gr. Eszterházy Jósef, a k. kincstárral, mint az almási határ akkori birtokosával egyetértve, 1747-ben a hires Mikovinyi mérnök által készitett 2000 ölnél hosszabb, most is Mikovinyi nevét viselő szárító,' és egy másik fő-vizvezető csatorna által, ugy a fényes források vizeinek egy másik csatornán Naszály és az almási határban levő romai töltés felé vezetése által lecsapoltatván, több ezer holdakat tett a tatai, tóvárosi, szomódi, naszályi és almási határokban mivelhetőkké, mellyek most szántóföldekül, legnagyobb részt azonban rétekül használtatnak. A kijelelt források, különösen az angol

kerti meleg források, mellyeknek hévsége télen nyáron 19—20° áll, és soha sem fagynak be, s Tóvárost erőkkel keresztül folyják, olly böséget okoznak vizdolgában, miszerint bátran el lehet mondani, hogy nincs hazánknak olly vidéke, melly vizet igénylő gyáriparra alkalmatosabb volna, mint épen Tata, hozzájárulván még ehhez olcsó napszám, olcsó élelem, olcsó tüzelő, melly utóbbit a szomszéd helyeken levő szép erdőségek kiméletére, a természet kimeríthetlen kőszénrétegekkel is pótolta. Azonban a természet e dús ajándéka még aránylag gyéren van használva. Deszkametsző van Tóvároson 1, malom Tatában és Tóvároson 11, 33 kerékre, kalló pedig 8, 11 kerékre; van ezenkivül 1 fejér cserépedény és bőr-gyár.

Lakosainak száma: 12,581, ebből Tatára és Váraljára esik 7681 lélek, u. m. 4146 kath., 12 evang., 279 ref., és 72 zsidó. Tatán a kath. egyház keletkezésére nézve igen régi, azonban a sors viszontagságai miatt közbejött változatokon menvén át 1719-ben újolag alapittatott; anyakönyveit 1690-től vezeti. A főtemplomon kivül fenáll itt 1751 óta a kegyesszerzetiek temploma, 1821 óta a vár, a kastélybeli és a kalvária-hegyi kápolna. Ezen anyaegyházhoz tartoznak: Tóváros, Baj, alsó-felső Grébics, Billeg, Naszály, és Uj-malom. A ref. anyaegyház 1783-tól fogva fenn áll. Van a zsidóknak is synagógájok. A tóvárosi kath. egyházban a kapuczinusok végzik az egyházi szolgálatot; a ref. a tatai anyaegyházhoz kebeleztettek, s Tóvároson gyülekezetök s imaházuk nincs.

A lakosok Tatán és Váralján magyarok, kevés megmagyarosodott némettel, Tóvároson: szinte magyarok kevés, jobbadán megmagyarosodott tótokkal és németekkel keverve. A tatai nép igen csinosan öltözködik, férfiai csaknem általában setétkék ruházatot viselnek; fényes gomb és zsinór azonban divattalan. Bunda ritkaság, ezt még parasztok közt is a szegényebbeknél rendesen ugyan szür, de még is gyakran köpönyeg váltja fel. Nők viseletében legfeltünőbb a setétszin s kivált az idősbek czifraságra kevésbé, inkább a becsre tekintenek. Főkötő csupán a fiatalabb kézmives nőknél látható, egyebek fejeiket fekete selyem kendővel fülök alatt kontyra csavarva, homlok bokorra kötik. Jelleme a népnek szelid, de magára büszke, többször gyanakodó, gyakran együgyü s ebből nem ritkán eredő hibája a szót nem tartás. Van Tatán urbéri tábla szerint $137\,^{1}/_{8}$ jobbágytelek, 217 telkes jobbágy, 278 urbéri házas, 117 házatlan zsellér. Váralján 61 nemes-udvar-telki, Tóvároson pedig 433 urbéri haszonbérlő házas zsellér és 70 házatlan. Összesen Tatán és Váralján 123 Tóvároson 32 nemes család.

Kézmivesek száma 1000-en felül megy, s ezek közül legtöbb lakik Tóvároson. Tatán van egy gyógyszertár, úgyszinte Váralján; helyben van egy megyei s uradalmi orvos. Továbbá mind Tatán mind Tóvároson derék piacz, vasárus, posztós, füszeres, vegyes kereskedésből számos boltok. Van mindenik helyütt egy vendégfogadó s egy casinó. Tata hetivásárt kétszer tart: Szerdán és Szombaton, mellyet kivált a vidéki németség nagy számmal látogat. Ugyan e napokon Tóvároson kisebbszerű hetivásárok esnek. Országos vásárok: Husvét utáni első vasárnap, sz. háromság, János fővétele, és Imre herczeg heteiben esnek, mindig hétfőn barom, — kedden kirakóvásár tartatván. Tóvárosnak csak bucsúja van Porciunkula napkor aug. 2-kán.

Magának Tatának utczái rendel-

lenek, s kivált a félrébb csők, mondhatni szükek, ugyanezeken házai többnyire alacsonyak s nádasak; de főbb utczái s kivált piaczkörnyéke jeles, általában cserepes épületeket mutathat, s köztök egykettő emeletes is találkozik, Tóváros utczái sokkal rendesebbek, szélesek, házai mondhatni általában csinosak, kivált Bajnak és Szölösnek menő piacz-utczáján; egyéb utczáin különösen szép tekintetet kölcsönöz az egésznek, hogy a házak általában csaknem mind tüzfalra s egy izléssel épitvék, melly tekintetet a számos kézmivesi czimerek is felette emelnek. Általában Tata városa csinját s élénkségét tekintve, ha a dunai mozgalmat s a vár nagyszerűségét elgondoljuk, Komáromnak utána nem áll, hanem tisztaságra azt meghaladván, hasonlít felső Magyarországon Beregszász, söt Munkács, alsón Gyula, Szabadka csinjához s mozgalmához. Nevezetesebb épületei Tatának, az emelkedett helyen álló roppant kéttornyú kath. fötemplom, a kegyes szerzetiek szép izléssel épült derék emeletes zárdája, épen a nagytó déli partján legemelkedettebb helyen a városban, igen szép kilátással, nevezetes ennek udvarán egy kút, melly igen mélyen, vastag márványrétegen át, nagy mesterséggel furatott, -- vize kimerithetlen böségü, s jó italú; forrását a baji Kovácshegy aljában hiszik lenni. A várostól a tóparton az ugynevezett Vaskapu vezet le Váraljára. E közt a nagy-tó nyugoti partján van a nagy sörház s szeszgyár; ezzel átellenben a grófi emeletes kastély, két végein két kis toronnyal. A keleti kis torony egyszerüen butorozott erkelyében irta alá I-sö Ferencz a bécsi békekötést, s az akkori 3 szegletes kis asztal, világos kartonpamlag most is régi állapotában szemlélhetők. Lebb Tóváros felé van a vár, délről a nagytó, egyebütt pedig magos köbástya alatt, mellynek belső részén a lövő rekeszek falai nagyobbrészt már ledülledeztek, széles sáncz veszi körül, melly a nagy tóból zugókon át vizzel megtöltetvén, jelenleg halak tartalékhelyeül szolgál. E vár régi története nagyobb részt homályban fekszik. 1622—1655-ig több izben ismételt parancsok által, e vár Komárom vmegye által, Fejér és Pilis vmegyék segitségével megujittatni rendeltetett, és 100 lovasok tartására köteleztetett. Budának elfoglalása után a Törökök kemény ostrom által e várnak is birtokába jutottak s azt lerontották; később ujlag megerősittetvén, Rákóczy Ferencz követöi által foglaltatott el, mig nem 1707-ben a királyi katonák lerontván falait, azt visszavették; ezután megszünvén királyi vár lenni, a várossal együtt különböző időkben különböző családok birtokába került. 1815-ben a most is birtokos gr. Eszterházy Miklós ö excja által romjaiból kiemeltetvén, ismét használható állapotba helyeztetett, s jelenleg főbb épülete a várudvar közepén, az északi végén 3 emeletes széles csonkatornyú, egyéb részeiben két emeletes várkastély épületből áll, melly mióta 1832-ben a villám megütötte, villanyfogóval is elláttatott. Ebben van a családi levéltár, az uradalmi számvevői, számtartói és mérnöki irodák. A bástyák alatt van a tömlöcz, mellyben jelenleg az uradalmi rabok száma 22 férfi és 5 nő, kik rabdolgoztató intézetökben zsáknak való fonal készitésével s annak megszövésével foglalkoznak. Van továbbá a várban a kath. rabok számára egy kápolna, mellyben azoknak minden vasár- és ünnepnap mise mondatik, és hetenkint kétszer tanitás tartatik, egy e végre alapitott káplán által. A ref. vallást-követők számára a helybeli lelkész tartja időnkint az oktatást. Tóvároson nevezetes épület a kapuczinusok emeletes

zárdája, s ehhez közel nagy térségen a különös gömbölü idomra épült s derék harangokat magába foglaló köharangláb.

A kegyes-szerzetiek zárdáját gr. Eszterházy Miklós alapította 1764-ben. Az alapitvány 35,000 pft, melly szerződésileg eltörölhetlenül az urodalomnál lévén letévc, a szerzet évenkint ennek kamatját huzza; ezenkivül kap az urodalomtól évenkint 100 öl fát, 100 mérő búzát sat., a szerzeti közurodalmi pénztárból pedig 500 pfrtban részesül. Ugyanezen kegyes tanitórendiek nagyszerü csinos házában egy fő s aligazgató s 7 rendes tanitó felügyelése s közremunkálása alatt jól rendezett nevelő intézet is van 25—30 növendék számára. A növendékek a rendes iskolai tanulmány mellett a franczia és német nyelvben, rajzolás, zene, táncz, vivás, testgyakorlat és úszásban is nyernek oktatást. A rendes iskolatanitókat s rajzmestert kivéve, a többiek világiak, s a szerzettől különválva az intézet jövedelméből fizettetnek, melly az egyes növendékek által évenkint fizetett 320 pfnyi dijból áll. A növendékek élelmezése az elöljárókéval és tanitókéval közös, szállásuk a 7 rendes tanitó szobáihoz mellékelt ugyanannyi benyiló teremben van. Vannak ezenkivül mind Tatán, mind Tóvároson mindenik vallásfelekezetnek elemi oskolái.

A kórház néhány évekkel ezelőtt leégvén, helye most is üresen áll, s ujabb megalapitására tőke kezd gyüjtetni. A legközelebbi Miklós napnak, mellyet a birtokos gróf tiszteletére a helybeli urodalmi tisztség s úri rend néhány évek óta casinói gyülésében rendezett gyümölcskiállitással ünnepel, eredménye lett egy keletkező tatai gyümölcsmivelő-társaság, melly a Tatában különben is már több szép kertekben nagyobb kiterjedésben mivelt gyümölcstenyésztésnek még szebb jövőt igér.

Tata feje gr. Eszterházy Miklós egy vérhatalommal birt szép urodalmának, mellyhez Tatán kivül Naszály, Szomód, Tarján, Szaár, Bánhida, Szölös, Sz. Miklós, Ágostyán, alsó, felső Galla, Kocs, Környe, Kecskéd, Dad helységek, alsó-felső Grébics, Billeg, Sz. György, Patár, Csákány, Sikvölgy, Körtvélyes, Kapberek, puszták is tartoznak, söt a gesztesi urodalom is innen igazgattatik.

Az itt és a vidékben kiásott régiségek bizonyitják, hogy hol most a vár és a város áll, a rómaiak idejében is város volt, mellynek neve azonban az eddig talált maradványokból ki nem vehető. Illy maradvány az angol kertben egy 9 láb magas, 3 láb széles, szép metszéssel készitett régi romai kőtábla.

Reichárd hires régiségbuvár vélekedése szerint az itteni nagy tavat hajdan lacus felixnek nevezték, a mellette fekvő várost pedig ad lacum felicem. IV-ik Bélának egy 1263-ban költ okleveléből kitetszik, hogy Tatának, mellyet Sz. István Deodat grófnak ajándékozott, az előtt más neve volt, s mostani nevét Sz. Istvántól vette. Hogy Deodat gróf itt Sz. Péter és Pál apostolokról nevezett apátságot alapitott a bendictinusok számára és Tatát azoknak hagyományozta, mellyeknek azonban sokáig birtokában nem voltak, az kitetszik IV. Sándor pápa IV. Bélához intézett 1260-ki leveléből. Későbben királyi vár és birtok lett s a kir. konyha jószágául szolgált; Zsigmond és Mátyás királyoknak kedves mulató helyök volt. A török pusztitások idejében sok ideig véghely volt, s hol a Török által bevételetett, hol attól visszafoglaltatott; mikor jött az 1699-ben Lászlóval mag nélkül kihalt Csáky grófok birtokába? arról itt adatok nem léteznek; 1695-ben már ugyan-

csak az emlitett gr. Csáky László adósságba keveredvén, peralku mellett 100 frtokban zálogczimen bocsátotta által bécsi lakos Baráth Ádámnak, megegyezését adván neki kir. jóváhagyás kérésére és szabad épitésre. Későbben azonban kir. adományképpen Krapff Ferencz Jósef hadi tanácsnok és fia Krapff Ferencz Jósef Gáspár császári asztalnok és austriai gubernialis tanácsos birtokába jutott.

1717-ben már b. Krapff Ferencz Jósef részére történik ugyan itt végrehajtást igazitó parancs mellett becsü, s bizonyos alapitványi tartozásra nézve végrehajtás, melly alkalommal egyebek között két czigány 50 ftra becsültetett, és a nevezett alapitványi tartozásban végrehajtásba is foglaltatott.

1727-ben b. Krapff családtól a tatai birtokot a hozzátartozandó urodalommal együtt néhai országbiró gr. Eszterházy Jósef megvette.

1746-ban gr. Eszterházy Jósef e jószág vételét kir. adománylevéllel is megerősittette.

Még gr. Csáky lett Tatában 11 udvartelekkel érdemdijazást (inscriptiot) melly II. Leopold jóváhagyását is megnyerte. Ezen nemes udvar-telkek most is fennállanak.

Kis-Tata, magyar falu, Sopron vmegyében, a Rábaközön, Csornához délre 2 mfdnyire, 300 r. kath., 25 evang., 10 zsidó lak. Róna határa 700 holdnyi, s terem buzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát; söt lóherét, luczernát és bükkönyt is. Urbériség 2$^6/_8$ telek. Birják közbirtokosok.

Kis-Tata, puszta, Esztergom, vagy az uj rendezés szerint Komárom vmegyében, lásd Nána leirását.

Tataháza, magyar-bunyevácz falu, Bács vmegyében, Almáshoz 1, Szabadkához 3 mfd., 1400 kath. lak., és paroch. templommal. Első osztálybeli határa 1100 □ ölével 6919 hold, mellyből 65 telek után urbéri szántó 2250, rét 1564, legelő 2610, szőlő 333, urad. rét 10, mocsár 42, utak 110. A bajai urad. tartozik.

Tatárfalva, oláhul Totoreny, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $^3/_4$ mfd, hegyes vidéken, 268 g. n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urb. szántó 130, rét 77, majorsági erdő 1003 hold. Birja a váradi görög püspök.

Tatárfalva, magyar falu, Szathmár vmegyében, a Szamos mellett, Szathmárhoz 2 mfdnyire, 15 r. kath., 350 ref., 7 zsidó lak., reform. anyatemplommal. Határát a Szamos vize járja. Sok gyümölcsösei, gazos erdeje van, és abroncsnak sok mogyoró szálat vág le. F. u. Ilosvay Francziska, Pongráczné, Décsey Ferencz, Menszáros stb.

Tatárvár, puszta, Somogy v.-megyében, Jankovich birja.

Tataros, oláhul Brusztur, oláh falu, Bihar vmegyében, a Lakságon, Váradhoz északkeletre 3$^1/_2$ órányira, két hegy közti lapályos térségen, 8 kath., 840 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Határa 5000 hold, mellyből urb. szántó 216 h., rét 72, legelő 310 h., majorsági szántó 1432, rét 1068, erdő 1228, csere 634, szőlő 40 hold. Földe agyagos és forrásos; szilvája, s más szelid és vadgyümölcse bőséggel, a tengeri vetéseket a közellevő Rézhegyi erdőkben tanyázó vadsertésektől s más nagy vadaktól alig lehet megőrzeni. Hegyeiben nagy kőszénrétegek találtatnak, s ugyan itt van egy kitünő jóságu asphaltbánya, mellyért 3000 vft. haszonbér fizettetik. Vize a Gyepes, melly pisztrangot, rákot szolgáltat. Birják b. Huszár Károly és Lajos.

Tátika, erdős puszta, Zala v.-megyében, Szántó és Vindornyalak közt, egy régi vár romjaival, melly

egy sziklás hegycsucsra épült, 's Kisfaludy Sándor remek regéiből országszerte ismeretes lett.

Tátom, puszta, Somogy vmegyében, 23 kath. lak.

Taucha, német falu, Vas vmegyében, 12 kath., 210 evang. lak., és oskolával. A borostyánköi urad. tartozik. Ut. p. Kőszeg.

Taucha, német falu, Vas vmegyében, 35 kath., 304 evang. lak. F. u. gr. Batthyáni Lajos zártömege s a dobrai urad. tartozik.

Tautz, oláh falu, Arad vmegyében, két hegy közé szoritott völgyben, Magyaráthoz keletre 3 órányira, 15 kath., 4 zsidó, 1910 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 18075 hold, mellyből szántóföld 2906 h., rét 1395 h., legelő 3944 h., falu fekvése az uraságok gyümölcsöseivel együtt 821 h., szőlő 9 h., erdő 9000 hold. Ezekből majorsági szántóföld 1772 h., rét 909 h., szőlő 9 h., erdő 9000 h. Fejér agyagos földje középszerü, de a gyümölcsöt nagyon szereti, s azért a lakosok főleg a gyümölcstermesztést és fakereskedést üzik. Vizei a Csiger és a Tyimer patak. Határában 3 régi vár omladékai láthatók. Végre itt a vasércz igen gazdagon találtatik, s már ásatik is. Birják: Kovács Ágoston, s testvére Károly, és Kiss József özvegye.

Tázlár, puszta, Pest-Solt vmegyében, Kis-Körös mellett. Két részre oszlik, u. m. alsó és felső Tázlárra. Együtt kiterjed 13990 holdra, mellyből szántóföld 2700 h., kaszálló 2100 h., homokos erdő 2800 h., mocsár 75, turján 40, futó homok 460 h., legelő, melly szinte homokos 5815 hold. Az egész határ kisebb nagyobb részben homok. Birja a Vattay család. Lásd Kis-Körös.

Tavarna, tót falu, Zemplén vmegyében, Malyasocz fil. az Ondava mellett: 382 romai, 58 g. kath. lak. Kastély, 744 hold szántóföld, 514 h. szántófölddel, malommal. F. u. Szirmay. Ut. p. Vecse.

Tavarnok, tót falu, Nyitra v.-megyében, N. Tapolcsán mellett. Számlál 381 kath., 2 zsidó lak. — Ékesiti az uraság szép kastélya és kerte. Földjei jók; réte legelője elég, erdeje nagy. Szép uraségi tehenészet. F. u. gr. Erdődy Józsefnő.

Tebe, puszta, Borsod vármegyében, a diósgyőri határban, hegyes erdőség.

Tétső, magyar-orosz m. v., Máramaros vmegyében, egy termékeny térségen, a Husztról Szigetre vezető országutban, a Tisza mellett, Szigethez 3 mfdnyire: 164 r. kath., 533 g. kath., 1108 ref., 2 evang., 9 zsidó lak., romai és görög kath., reform. anyaszentegyházakkal. Földje kevés buzát, többnyire tengerit, rozsot, árpát, és zabot terem; szénája igen sok, bikkes erdeje szép. F. u. a korona. Mintegy 1$\frac{1}{4}$ órányi távolságra fekszik Ferenczvölgye üveghuta, 219 r. kath., 38 g. kath. lak. Postája helyben. E város a koronai birtokhoz tartozik.

Tedej, puszta, Szabolcs vmegyében, Szentmihályhoz délre; 7 ref. lak. F. u. a kamara és Nánás városa.

Teés, puszta, Csongrád vmegyében a Körös vize mellett, Szenteshez 1$\frac{1}{2}$ óra.

Tegenye, orosz-tót falu, Ungh vmegyében, Paloczhoz $\frac{1}{2}$ órányira, 84 romai, 152 g. kath., 10 ref., 24 zsidó lak. F. u. Horváth, gr. Barkóczy, Szmrcsányi s m. Ut. p. Ungvár.

Téglás, puszta, Szathmár vmegyében, gr. Károlyi családé, Ömböly mellett.

Téglás, magyar m. v., Szabolcs vmegyében, Debreczenhez északra 2 mfdnyire: 72 romai, 18 g. kath., 36 evang., 1694 ref., 42 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Ékesiti az uraság

szép kastélya, és pompás angol kertje, melly legszebb e megyében. Határa nagy-részt homokos, de rozsot, káposztát, dinnyét, tengerit bőven terem. Erdeje s 21$^{6}/_{8}$ első-osztálybeli egész telke van. F. u. Bekk Pál k. tanácsos özvegye.

Tegye, puszta, Veszprém vmegyében, Noszlop falu, Kis és Nagy-Bogdány puszták szomszédságában.

Tehány, Czahanowce tót falu, Sáros vmegyében, a Hernád mellett, Kassához $^{3}/_{4}$ mfd. 886 kath. lak., paroch. templommal. Szölőhegye van, melly egyetlenegy az egész megyében. Erdő. F. u. Kassa városa. Mint halljuk az uj rendezés szerint Abauj megyéhez csatoltatnék, s igy nem volna többé Sárosnak szölőhegye.

Tehna, orosz-tót falu, Zemplén vmegyében, Parnó fil. 114 romai, 269 g. kath., 33 evang., 11 ref., 13 zsidó lak. Gör. anyaszentegyház, 492 hold szántóföld. Erdő. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. Vecse.

Tejed, (Elő, Ledér, Ollé), 3 egymáshoz közel fekvő m. falu, Poson vmegyében, Szerdahely mellett. Az első 253 kath., 11 ref., 64 zsidó; a második 202 kath., 11 zsidó. A harmadik 105 kath. lak. F. u. nemesek. Ut. p. Somorja.

Tejfalu, (Milchdorf), magyar falu, Poson vmegyében, ut. p. Somorjához félfertálynyira. Lakják 525 kath., 15 ref., 329 zsidók, kik számos korcsmákat, mészárszékeket, boltokat tartanak, s nem megvetendő kereskedést üznek; synagogájok is van. Határa jó buzát terem, juha sok, erdeje bőven a Duna szigeteiben. F. u. Lieszkovszky, Krascsenics, és más számos közbirtokosok.

Teke, puszta, Győr vmegyében Móriczhida mellett, 21 kath. lak, szép rétekkel, pagonyokkal.

Tekeháza, magyar-orosz falu, Ugocsa vmegyében, a Tisza mellett: 5 romai, 300 g. kath., 256 ref., 10 zsidó lak., ref. és g. kath. anya templommal. Porhanyós földje szerfelett termékeny, de áradásoktól szenved. Gyümölcsösei gazdagon teremnek, különösen sok diója van. A nyalábi uradalomhoz tartozik. Ut. p. N. Szőlős.

Tekenye, magyar falu, Zala v.-megyében, 728 kath. lak., derék erdővel. F. u. többen. Ut. p. Sümeg.

Tekenyős, puszta, Nyitra v.-megyében, Nyítra filial., 16 kath. lak.

Tekeres, német falu, Baranya vmegyében, hegyek közt, ut. p. Pécs. Határa 751 hold, mellyből urbéri beltelek 8, szántó 357, rét 87, legelő 60, szölő 37, urasági erdő 200. Lakja 150 r. kath. Birja a pécsi seminarium.

Tékes, magyar-német falu, Baranya vmegyében, dombos vidéken, ut. p. Pécstől északra, 288 magyar kath., 266 német ágostai lak. Határa 2082 hold, mellyből urbéri beltelek 76, szántó 492, rét 168, legelő 30, szölő 81, urasági beltelek 2, szántó 33, erdő 1200 hold. Birja h. Eszterházy.

Telek, oláh falu, Bihar vgyében, egy hegytetőn, Belényeshez 1$^{1}/_{2}$ mfd, 162 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Urb. szántó 160, rét 100, legelő 90, urasági erdő 350 hold. Birja a váradi görög püspök.

Telek, puszta, Szabolcs vmegyében, Ibrányhoz tartozik, 1000 h. szántófölddel és 500 hold kaszállóval. Földje termékeny fekete homok. Van rajta 3 tanya, s birják Ibrányi Ferencz, Lajos és Zsigmond.

Felső-Telek, puszta, Heves és Külső Szolnok egyesült vmegyékben, Erdőtelekhez $^{1}/_{2}$ órányira: 124 kath., 15 ref, 4 evang., 9 zsidó lak. F. u. Sághy nemzetség, Plathy Imre, Szemere Pál, Fáy Sámuel, Gyulay László, Liptay Zsigmond, Kürthy árvák, Csoma Zsigmondné, Végh

Antal, és Károly. Utolsó posta Kápolna.

Mező-Telegd, magy.m. v. Bihar v., a Sebes Körös mellett, Váradhoz 2 mfdnyire, a kolosvári országutban, regényes vidéken, 235 k., 1018 ref., 239 n. e. óhitü, 200 zsidó lak., kath., ref., óhitü anyaszentegyházakkal, synagógával, több csinos uri lakházzal, postahivatallal. Határa 4800 hold, s annak nagy részét hires bort termő szőlőhegye foglalja el ; szántófölde 1600 hold, fekete agyag v. homok kavicsos, a minthogy a Körös itt sok kavicsos haszontalan térséget csinált, lakosai sok cserépedényt készitnek; Urb. telek csak 3¾ volna. Birják: Haller és Kornis grófok, b. Dessewffy, Miskolczy, Fráter, Sulyok, Haraszty. Várady, Szlávy, b. Rudnyánszky, Jakabfy, Lászlóffy, Karácsonyi.

Ó-Telek, magyar falu, Torontál vmegyében, a párdányi uradalomban, 492 kath., 4 óhitü lak., kik contractualisták. F. u. gr. Buttler János örök.

Telekes, magyar falu, Vas v.-megyében, közel Zala vgyéhez, 384 kath., 8 zsidó lak. Szép erdő, sok legelő. F. u. Ebergényi, Dereskey, s m. t. Ut. p. Vasvár.

Alsó-Telekes, tót-magyar falu, Borsod vmegyében, hegyek között, szük völgyben, Szendrőtől délnyugotnak $^{6}/_{16}$ állomásra, Szendrő, Szuhogy, Rudóbánya, F. Telekes szomszédságában., 1389 hold határkiterjedéssel, mellyből 33 h. belsőség, 399 h. szántóföld, 134 h. rét, 23 h. szőlő, 778 h. erdő, 22 h. használatlan. Urbériség 8 telek. A határ negyedik osztályu. Lakház van 57, lakos 265, ebből 241 r. kath., Szuhogyhoz csatolt leányegyházzal, 14 g. kath., 3 ref., 7 zsidó. Választó volt 1848-ban 26, u. m. 25 ingatlan birtok 1 értelmiség jogon. Birtokosok Okolicsányi, Csernyus, Kieszling, Jakabházy, Pándák, Matuz családok.

Felső-Telekes, tót falu, Borsod vmegyében, Borsod, Gömör és Torna megyék határa összejövetelénél hegyek közt, Alsó-Telekestől $^{1}/_{16}$ állomásra. Mártonyi, Alsó-Telekes, Rudóbánya helységek s Gömör és Torna megyék határaitól környékezve. Határkiterjedése 1912 h., ebből 24 h. belsőség, 456 h. szántóföld, 395 h. rét, 1019 h. erdő, 18 h. használatlan urbériség, 8 negyedik osztályu telek. Lakház van 55, lakos 313, ebből 268 r. kath. Szuhogyhoz tartozó leányegyházzal, 39 gör. kath., 6 zsidó. F. u. gr. Csáky.

Teleki, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Boldoghoz tartozik, s számlál 1772 holdat, mellyből 386 h. rét, 1300 h. szántóföld, 86 hold legelő és kert.

Kerekes-Teleki, magyar falu, Veszprém vmegyében, ut. p. Kis-Bér. Kerekesnek hivják azért, mert 1453. Idétlen László Kerekes Pál tatai hadnagynak adta. Régen Dolosdnak hivták, és ezt mint a királyi szakácsok földjét 1276 Kun László király Bana Salamonnak és Ambrusnak ajándékozta. E helység hetivásárt is tart.

Teleki, magyar falu, Somogy vmegyében, 122 kath., 358 ref., 6 zsidó lak., kath. és ref. fiókszentegyházakkal, szőlőhegygyel. F. u. a tihanyi apátság. Ut. p. Szemes.

Kis-Telep, lásd Kétfél.

Telepocz, orosz falu, Zemplén vmegyében, Papina fil., 21 romai, 570 g. kath., 10 zsidó lak., görög anyaszentegyházzal, 752 h. szántóölddel. F. u. Vandernath. Ut. p. Nagy-Mihály.

Telgard (Thiergarten), orosz falu, Gömör és Kis-Honth egyesült v.-megyékben, a Király hegye alatt; zordon, hegyes vidéken: 59 romai, 1216 g. kath. lak. Görög kath. anyaszentegyház, Savanyuviz források.

Határa csaknem egyedül zabot terem; de a magas Királyhegye ide tartozván, szarvasmarhát, különösen pedig juhot sokat tarthat, s ennek teje fő táplálėka a népnek; faeszközöket is készit. A Garan vize itten veszi eredetét. F. u. h. Coburg. Ut. p. Rosnyó.

Telkesd, oláh falu, Bihar vmegyében, hegyes, erdös vidéken, ut. posta Telegd $^3/_4$ mfd, 410 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Szántó 400, rét 300, cserés bokros legelö 500, erdő, melly egyedül majorsági 500 hold. Sovány agyagos földe tengerit rozsot terem. Birják gr. Kornis Károly, özv. gr. Haller Lászlónö, özv. Dessewffy, Ignácznö és Nemes Ádámnö assz.

Telki, német falu, egy hegyen, Pest-Pilis vmegyében, Budához keletre 2 mfd. 183 kath. lak. Erdeje, szölöje van; legelöje csekély; vizet alulról hordanak a lakosok. Birja a telki apát.

Telki, puszta, Nógrád vmegyében, 13 kath. lak, Pilis fil.

Telkibánya, magyar falu, Abauj vmegyében, Gönczhöz keletre $1^1/_4$ mfdnyire: 123 kath., 30 evang., 1034 ref., 5 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Ezen helység sokban hasonlit egy schveiczi havasok közt fekvő faluhoz, mivel házai 8—10 öl magas sziklákon vannak épitve. Fő gazdagsága roppant erdejében, arany, ezüst, vas bányáiban áll, melly aranybányái Rákóczy Ferencz idejében gazdagok voltak, de későbben az üregek beomolván: csak az ujabb időkben kezdettek ismét aranyra dolgozni s nem megvetendő sikerrel. Van itt továbbá egy vasas ásványos viz és fördő-intézet elegendő alkalmakkal ellátva, 2 érczzuzó-ház, vendégfogadó, vizimalom, fürészmalom. F. u. hg Bretzenheim. Ut. p. Hidas-Németi.

Telmegye, puszta, Bihar vmegyében, Kislaka mellett, a váradi deák püspök béli uradalmában, sovány és bokros szántóföldekkel. Szép darab erdeje van.

Temerest, oláh falu, Krassó vmegyében, Facsethez $^1/_2$ óránylra: 8 kath., 899 óhitü lak., s anyatemplommal. Birja a kamara.

Temerin, magyar m. v. alsó Bács vmegyében, saját postahivatallal és váltással Ujvidék és Ó-Becse közt, 6500 lak., kik többnyire katholikusok, s Pest vmegyéből és a Jászságból szállittattak ide. Van itt derék paroch. templom, urasági kastély és kert, vendégfogadó. A helységet az almási mocsár ketté szakitja, s az $184^8/_9$ forradalomban a szerbek felgyujtották. Első osztálybeli gazdag határa 1100 □ ölével, 27234 hold, mellyből $309^4/_8$ telek után urbéri szántó 10032, rét 7478, legelö 4240, uradalmi szántó és rét 4550, mocsár 500, utak 434 hold. Birja gr. Széchen család.

Temes, tót falu, Nyitra vmegyében, Csávoj filial. 238 kath. lak. F. u. b. Hellenbach örök.

Temesest, oláh falu, Arad v.-megyében, Soborsinhoz északra $1^1/_4$ mfd., egy Trojántól lenyuló terjedtebb völgyben, 183 n. e. óhitü lak. Van itt 8 urb. telek, 462 h. köszikiás sovány legelö, 44 h. urasági liget, 1403 h. tölgyerdö, 919 hold bikkerdö. Földje rosz, s a köszikiás hegyek oldalán irtott szántóföldek gabona termesztésre alkalmatlanok; az állattenyésztés is silány. Birja báró Forray Iván.

Temesvár, királyi város, Temes vmegyében, s fövárosa a mostani szerb vajdaságnak és temesi bánságnak, Szegedhez keletre 13, Pesthez 37 mfd távolságra, lapályos vidéken, mellynél fogva levegője nem a legjobb, s a lázok nagyon uralkodnak. Különben egy vala a legcsinosabb s legszebb városaink közül, de az 1849-ki ostrom alkalmával igen sokat szenvedett. Áll t. i. Temesvár magából a

belvárosból, egy várból és külvárosokból. A vár és belváros köröskörül kőfallal és erős sánczokkal van bekeritve, minélfogva az osztrák birodalom első rangu erősségei közé soroztatik. Külvárosai közt legszebb a Józsefváros. Itt megy el a Bege hajózható csatornája, melly a város kereskedését igen előmozditja; söt az ivóviz is ebből vezettetett csöveken át a városba, de az ostrom óta, a midőn a Begében épen semmi viz nem volt, elfogván azt a magyarok, vizet csak kutakból isznak, s a nagy csatornai közönséges kut romokban hever. Temesvár székhelye a szerb vajdaság és temesi bánság polgári és katonai főkormányainak, a fő felebbviteli és megyei törvényszéknek, egy kincstári igazgatóságnak, főpostahivatalnak, a csanádi romai kath. püspöknek, káptalannak és seminariumnak; a temesvári n. e. óhitű püspöknek. Van itt továbbá kath. lyceum és gymnasium, polgári és példány iskola, szinház, só, harminczad hivatal, takarékpénztár, stb. Kórházai közül az irgalmas barátoké különösen kiemelendő. Népessége a városnak 1848-ban 19,081 lélek volt, de a háboru súlya miatt jelenleg hihetően kevesebb. Legtöbben vannak köztök romai katholikusok, aztán n. e. óhitüek; de az itt egyesült reformátusok és ágostaiak összesen csak 600 főre mennek; s a héberek is majd megközelitik e számot. Nyelvet illetőleg németek, szerbek, oláhok, magyarok. Mindenik hitfelekezetnek helyben van papja és temploma. A kézmüvesség és kereskedés itt igen virágzó; a Begén levő malmok hires lisztet őrölnek; van egy bőr, stearingyertya, szivar és vegytani termékgyár (ez utóbbi Mehalán), több posztós és timár. Fő kereskedési czikkek a gabona, liszt, szilvapálinka, méz, viasz, gyapju, nyersbőr, szarvasmarha és sertés. — Temesvár I. Károly idejében már nevezetes város volt. 1413. Hunyady János várat építtete, s azt jól megerősité. Kinisi Pál mint temesi bán és parancsnok itt lakott; Dózsa György pedig a fellázadt parasztok vezére 1514-ben ugyan itt Báthori István és Zápolya János által megveretvén, borzasztó kinzásokkal végeztetett ki. A törökök 1552-ben Losonczy várkapitánytól a várat capitulatio erejénél fogva elfoglalván, magukat benne annyira megfészkelték, hogy csak 1716-ban vehette azt vissza Eugen herczeg igen elszánt és kemény ostrom után. Végre az 184⁸/₉-ki magyar forradalomban, kivált utolján a magyar seregek által igen komolyan ostromoltatott, s már csak nem kénytelen vala magát feladni, midőn aug. 9-kén b. Haynau osztrák fővezér osztrák és orosz seregekkel a magyarokat közel Temesvárhoz megtámadta, s igen véres ütközet után megvervén, a várat is felszabaditá.

Kis és Nagy-Tengelicz, 2 puszta, Tolna vmegyében, szép uri lakokkal és gazdasági épületekkel, s igen jeles birka tenyésztéssel. F. u. Nagy-Tengelicznek $1/2$ Csapó Dánielnő, $1/2$ Gindly. Kis Tengelicz felét ismét gr. Zichy, felét Bezerédy István birják. Ut. p. Paks.

Tengerfalu, magyar falu, Abauj vmegyében, Detekhez $1/4$ órányira: 71 r. kath., 38 g. kath., 60 evang., 11 ref. lak. F. u. többen. Ut. p. Forró.

Tengerin, magyar falu, Baranya vmegyében, dombos fekvéssel, ut. p. Siklós. Határa 674 hold, mellyből urbéri szántó 312, rét 156, közös legelő 90; majorsági erdő 116 hold. Lakja 232 kath. F. u. gr. Batthyáni Gusztáv.

Tengőd, magyar falu, Tolna v.-megyében, Ireghez $1/2$ óra, 379 kath., 1427 ref. lak., ref. anya; kathol. fiók

szentegyházakkal. Van gazdag buza termő határa, sok bora és gyümölcse. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Siófok.

Tenk, puszta, Heves vmegyében, Erdőtelek és Átány közt: 424 kath., 38 ref., 4 zsidó lak. Határa a szárazböihez hasonló. F. u. Fáy Sámuelné, Csoma Zsigmondné, Sós Sámuelné, Szerelem, Gyulay László, Liptay Zsigmond, Kürthy árvák, Papszász, György, Kazinczy András, Bárczy Györgyné, Okolicsányi Péter, Végh Károly és Antal.

Tenke, oláhul Tyinka, magyar falu, a Fekete-Körös partján felemelkedett dombon, Bihar vmegyében, igen gyönyörü vidéken, a Váradról Bélbe vezető országutban, Váradhoz, melly utolsó postája, 3¼ mfdnyire, 238 r. kath., 1316 ref., 80 n. e. óhitü lak., egy szép kathol. anyatemplommal, s gazdagon dotált plebániával, és ref. szentegyházzal, vendégfogadóval. Határa 3000 h., mellyből 1000 h. szántó, 600 h. rét, s ez mind urbériség; erdeje felette szép s 1400 holdra terjed; ez majorság. Dombosabb földjei nagy javitást kivánnak; kövér rétjeit a Fekete-Körös rongálja; lakosai szép marhákat, sertéseket tartanak, különféle faeszközöket készitnek, s a Fekete-Körösön levő malmaikból sok hasznot huznak, mellyekben a tenkei és bélfenyéri plébániáknak, ugy a tenkei templomnak szombati vámja van. Találtatik itt egy savanyuviz forrás, melly csak nem rég ismertetett meg, kisszerü fördőházzal, a Körösön derék hid, innen pedig Bélfenyérig ¼ mfdre 13 hiddal felkészült kavicsolt töltés viszen az árvizek által rongált szép réteken keresztül. Birja a váradi deák püspök, s a váradi urad. tartozik.

Tény, Kis és Öreg Tény, puszták, Kalocsa határában Pest-Solt v.ben.

Tényő, magyar falu, Győr vmegyében, 792 kath., 300 evang. 7 ref., 7 zsidó lak., kath. anya., evang. fiók szentegyházzal. A szölőhegyen lakik 983 kath., 11 evang. Bora sok. F. u. a szentmártoni fő apát. Ut. p. Győr.

Tenyő, gazdag puszta, Heves vmegyében, Törökszentmiklós mellett, 15,000 hold határral, ménessel, virágzó birka- és szarvasmarha tenyésztéssel. Birja az Almásy nemzetség osztatlanul. Földe részint gazdag feketeföld, részint szikes és mocsáros rétföld. Burgonyán kivül mindent megterem; erős dohányt, repczét, s az egész puszta haszonbérlőknek szokott kiadatni. Folyóvize a Tisza, melly itt sok mocsárokat csinál, s van benne egy kis sziget is. Lakja a pusztát 126 magyar ember.

Tépe, magyar falu, Bihar vmegyében, Derecske mellett, 1075 lak., kik csaknem mindnyájan reformatusok, helybeli pappal. Határa 6000 h., mellyből szántóföld 1650 h., rét 1255 h., szölő 30 h., állóviz 1500 h., folyóviz 200 h., a helység fekvése 300 h., legelő 1065 hold; erdeje nincs. Ebből majorsági szántóföld 550 h., kaszálló 700 hold. Fekete földe első osztálybeli, s terem buzát, árpát, zabot, tengerit. Határán folyik a Kék-Kálló vize. Birja a váradi deák nagy prépost, kinek itt emeletes és tornyos kastélya van.

Tepély, puszta, Heves vmegyében, Besenyőhöz tartozik.

Tepke, puszta, Nógrád vmegyében, a Zagyva mellett s Pásztó szomszédságában 1900 hold határral. Rétjei igen jók. Nagy juhtenyésztés. Többen birják.

Tepla, tót falu, Bars vmegyében, Selmecz és Szkleno közt: 265 kath. lak. Kath. paroch. templom. F. u. a kamara.

Tepla, tót m. v. Liptó vmegyében, 609 kath., 5 evang. lak. Kath. paroch. templom. Fekszik közel a Vágh vizéhez; termékeny földje a buzát is

megtermi; országos vásárokat tart. Vizimalmok. Kastély és kert. F. u. Dvornikovics nemzetség, s feje egy uradalomnak. Savanyu vize is van. Ut. p. Rosenberg.

Tepla (Vágh-), tót falu, Trencsén vgyében, a Vágh bal partján, 481 kath., 10 zsidó lak. Kicsiny de termékeny határral. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry.

Tepla, tót falu, Trencsén vgyében, a Vágh bal partján, Trencséntől északra $1^1/_2$ óra, a sziléziai országutban. Számlál 1074 kath., 5 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Vendégfogadó. Tágas és termékeny határ. F. u. a dubniczai urad.

Teple, puszta, Nógrád vgyében, Pásztó, Csontfalva, Kozárd és Szőllős határai közt, juhászlakkal, aprós erdőséggel körülvett temetővel. Birja az Almásy család.

Teplicz, tót m. v. Szepes vgyében, egy szép és termékeny térségen, a Poprád jobb partján: 1041 kath; 19 evang. lak., kik hajdan németek és evangelikusok voltak. Van kath. par. temploma, papirosmalma, melly 1613. állitatott s igy legelőször hazánkban. Határa nem nagy, de termékeny, különösen sok és hires káposztát terem; erdeje egy a legjobb karban tartottak közül Szepesben. F. u. a szepesi püspök s a schavniki uradalomhoz tartozik Régenten Löcséhez tartozott, mely 1569-ben vette zálogba.

Teplicz, (Teplicza), tót m. v. Trencsén vgyében, 3 fertálynyira Zsolnától: 899 kath., és 7 zsidó lak. Ékesiti az uraság kastélya 1 kápolnával együtt, mellyben nyugosznak Bosnyák Sophia, Vesselényi Ferencz nádor jótéteményeiről hires, és 1644-ik ben meghalálozott hitvesének hamvai. Továbbá van itten kath. paroch. templom, és még 3 kápolna. Földe a Vágh mellett termékeny, fája elég, rétjei igen jók, lakosai ezen kivül vászon szövésből, kézi mesterségekből és pálinka-főzésből táplálják magokat. Papiros-malma meglehetős papirost készít. Vásárjai nem nevezetesek. Posztó-gyára elenyészett. F. u. Sina György.

Teplicz, tót f. Trencsén vgyéb., Trencséntől észak-keletre $1^1/_2$ órányira, a Teplicz vize völgyében. A helység 82 csinos házban, 504 kath., 5 zsidó lak. számlál. Hiressé teszi ezen helységet az ő régi, s foganatjára nézve egy az elsők közül való meleg kénköves-forrása, melly közönségesen trencséni fördők neve alatt esmeretes. A viznek alkotó részei: elszálló kénköves szesz, konyhásó, szénsavany, natrum, mészföld. Természeti melegsége illy arányban van: az urak fördője $30^1/_4$; a polgárok fördője $29^1/_3$ az ujfördő $30^1/_2$ a zsidók fördője $28^3/_4$; a szegények fördője $28^1/_2$; a hideg fördő $28^1/_2$ és a Brünnel melyből csupán isznak 32 fok Reaumur szerint. Haszna leginkább kitünik a köszvényben, tagok-zsibbadásában, csúzos bajokban, sebek meggyogyitásában. A fördés közönségesen egyutt történik, még pedig ezelőtt a gr. Illésházy bőkezüségéből mindig ingyen eshetett meg. Fördőhöz tartózó épületek bőven vannak kávéházzal, tánczteremmel, ebédlő szobával sat. együtt. A kik ezen kivül a természet szépségeitől nem idegenek, azok a Tepla patakjától keresztül hasitott s két felől köszikl ákkal, erdőkkel bekeritett felséges teplai völgyben egész gyönyörüséggel sétálhatnak. A fördő s a helység mostani birtokosa Sina.

Teplicska, puszta. Honth. v., Kormos fil., 30 kath., 4 evang. lak.

Teplicska, tót f., Liptó vgyéb. Szepes szélén a Kárpátok közt; 1216 kath., 5 evang. lak. Kath. paroch. templom. Roppant erdőség. Földje csak zabot terem.

Terbeléd, magyar f. Nógrád v.,

333 kath., 11 evang. lak. Földe középszerü, rétje jobb. F. u. Beniczky, Jakabfalvay, Plachy. Ut. p. Losoncz.

Terbegecz, (Terbussovcze), magy. falu, Honth vgyében, 190 kath., 120 evang. lak., kik közt számos nemesek vannak. F. u. többen.

Puszta-Tercs, puszta. Nógrád vgyében, Karancs-Ságh fil., 144 kath., 11 evang. lak. F. u. Ruttkay, Tercsy, Szilassy s m. t.

Terchova, népes tót falu, Trencsén vgyében, az Árva megyei határ szélhez közel: 4133 kath., 21 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Van nevezetes juh, és tehén tartása; papiros malma; mész-égelő kemenczéje, és igen nagy fenyves erdeje. Nevezetes itten a Ratna nevü völgy, melly mindenfelől iszonyu kösziklákkal vétetik körül, s csak a helység felöl nyulik belőle egy keskeny kijárás. F. u. gr. Nyáry. Ut. p. Zsolna.

Terebes, oláh falu, Bihar v., Margitához délre $^{1}/_{4}$ mfd., 10 ref., 200 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Szántó földjei meglehetős termékenyek; tölgyes erdeje derék; sok szilvája, gyümölcse, és 20 urbéri telke van. Birják a Fráter és Baranyi családok.

Rákos-Terebes, oláh falu, Szathmár vgyében, Béltekhez délre $1^{1}/_{4}$ órányira: 4 romai, 733 g. kath., 6 zsidó lak., g. kath., anyatemplommal. Határa hegyes, sovány; 2 patakja a helységet gyakran elönti. Erdeje ritkás. F. u. gr. Károlyi ház.

Tőke-Terebes, orosz-tót m.v., Zemplén vgyében, egy kies, tágas völgyben, Ujhelyhez északra $3^{1}/_{2}$ mfdnyire: 1239 romai, 1852 görög kath., 9 evang., 16 ref., 77 zsidó lak. Romai és görög kath. plebánia s szentegyház. Szép emeletes kastély. Sok urasági gazdasági épület; lovas kaszárnya. melly hajdan sz. Páll szerzetesek (Perényi Imre nádor alapitotta) zárdája volt; vadas és fáczános kert. Szép erdö. Az uraság kertjében régi várának romja most is látható. Határa a városnak igen tágas, s csak szántóföldje 3215 holdra terjed, rétje, legelője nem sok. Paris helysége Terebessel összefügg s nevét vette hasonló nevü várától, mellyet bizonyos Paris nevü nemzetség épitett. A vár már 1254-ben fenállott. Birtokosai valának 1330 Drugeth Vilmos, szepesi és ujvári gróf; majd 1378. Perényi István; 1567 után ismét a Drugethek birták; de a férfi ág Bálintban a corbaviai püspökben kihalván, Drugeth Zsigmondné 1692 királyi adományt nyere a leány ágra is, és igy a gr. Csáky és Vandernath nemzetségekre szállott. Mostani birtokosa gr. Andrásy Károlynő. Egyébiránt a vár több izben ostromoltatott. Igy 1625 Bethlen Gábor, 1676 a császáriak, 1684 Tököly Imre ostromolták, s az utobbinak seregei felgyujtván, elrontották, s többé fel sem is épüle.

Tőke-Terebes, német - oláh falu, Szathmár vgyében, mind Szathmártól, mind Nagy-Károlytól egy postaállásra, 560 r. kath., 510 g. kath. lak., kik közt 104 telkesgazda, 45 zsellér, 3 lakó, s beszélnek németül, oláhul és magyarul közönségesen. Római és görög kath. anyatemplomok. Postahivatal. Határa 7000 hold, mellyből 3000 h. szántó, 1100 hold rét, 1200 h. erdő, 1700 h. legelő. Urbériség 4000 hold, 52 telek után, a többi majorság. A felsö két forduló a 2-ik, az alsó forduló 3-ik osztálybeli, minden harmad évben trágyát kiván, s ugy terem buzát, tengerit, zabot; legelője a lótartásra jó. Van itt egy tó, melly gyakran kiárad; a határ dombját pedig a Kraszna vize szomszédolja, melly kiáradván, a határ jó részét elönti. Birja gróf Károlyi Lajos.

Tur-Terebes, magyar-német-orosz falu, Bereg-Ugocsa vgyében, a Tur vize mellett: 952 romai, 413 g. kath., 218 ref., 41 zsidó lak., romai és g. kathol., ref. anyatemplomokkal. Régi várkastélylyal Határa termékeny és jól mivelt, a németek nagy részt elmagyarosodnak. F. u. b. Perényi nemzetség, de bir benne Szirmay család is. Ut. p. Halmi.

Terebő, Trebegow, tót falu, Sáros vgyében, a Hernád mellett. 57 kath., 148 evang. lak. F. u. gr. Péchy. Ut. p. Böki.

Terebezd, puszta Somogy. v., ½ Festetics Antalé, ½ esztergomi káptalané.

Terecsen, puszta, Somogy vgyében, gr. Batthyáni Kázméré.

Terehegy, magyar falu, Baranya vgyében, igen kies vidéken, 30 kath., 675 ref., 2 zsidó lak. Ref. anya ekklézsia. Jó bor termesztés. F. u. a siklósi uradalom.

Mező-Terem, oláh-német f., Szathmár vgyében, N.-Károlyhoz délre 1 mfdnyire: 305 romai, 1106 g. kath., 2 ref. lak., g. kath. anya és romai kath. fil. templommal. Határa fekete buzatermö föld, jó rétekkel. Van egy tava s szép urasági faczános kertje. F. u. gr. Károlyi nemzetség.

Puszta-Terem, puszta, Szathmár vgyében, Gebe, Porháza és Vada közt.

Kis- és Nagy-Teremia, l. Marienfeld, és Albrechtsflor.

Terény (Alsó-Felső), 2 egymásmellett lévő tót falu, Honth vgyében, az első 36 kath., 180 evang., s ev. templommal; a második 53 kath., 240 evang. lak. Földjük termékeny; boruk, gyümölcsük sok. F. u. többen. Ut. p. Szántó.

Tereny, tót-magyar falu, Nógrád vgyében, 201 kath., 440 evang. lak. Van kath. anya temploma, melly mellett hajdan klastrom állott. Határa hegyekből áll. F. u. gr. Zichy senior, b. Balassa, Balogh s m. t.

Homok-Terenye, magy. falu, Nógrád vgyében, egy völgy oldalában; 567 kath., 6 zsidó lak. Termékeny határát a Zagyva vize mossa. Régi négyszegletes fil. temploma a helységtől félre esik. Hajdan a Homok terenyei, azután Berényi nemzetségek birták, mostani Földes u. Fáy, Plathy, Horváth, Hamar. s a. t. Ut. p. Szakál.

Kis- és Nagy-Terenye, nagy magyar falu, Nógrád vgyében, a Zagyva mellett: 1556 kath., 17 ref., 11 zsidó lak. Kath. paroch. temploma egy hegyen áll. Hajdan itt Rákóczinak pompás kőépületje volt, a falú végén, Nemti felé, hol most a kenderföldek vannak. Jelenleg pedig Gyürky Pál kastélya ékesiti ezen helységet, ki itt szép gazdaságot folytat s a sör és pálinkafőző házaknál folyton sok ökör hizlaltatik. F. u. Terenyeiné, Gyürky, B. Luzsinszky, Bornemisza, Repeczky. Ut. p. Szákál.

Terep, oláh f., Szathmár vgyében, az Avasságon, Bujánháza mellett: 554 g. kath., 19 zsidó lak., s anya templommal, a falu alatt folyik a Terep vize, mellyben sok apró halat fognak, a Tuba erdő s a bikszádi borkut vele közös. F. u. Károlyi, Teleki, Kornis, grófok, b. Vesselényi, Becsky, Dobay, Kovács, Nagy s t. b. Ut. p. Aranyosmegyes.

Tereske, magyar falu, Nógrád vgyében, 872 kath., 7 evang., 14 ref. lak. Hajdan apátursága volt, mellyet bizonyit a falu közepén most is épségben fenálló □ kövekből épült 2 tornyu templom. Határa a térségen szép buzát terem; rétje, erdeje kevés. F. u. Jeszenszky, Szmrcsányi, Frideczky, Szily, Kokovay, Bory. Ut. p. Szakál.

Teresztenye, magy. falu, Abauj-Torna vgyében, Egerszeghez közel: 17 kath., 304 ref., 6 zsidó lak.

Ref. anyaszentegyház. Jó bort termö szölöhegy. Ut.p. Rosnyó. Birják Szathmári Király, Kriston, Rakovszky, Szentmiklósy, Csörgö, Pletrík, Biró, Huszár.

Puszta-Teresztenye, puszta Gömör vgyében, Tornalja és a cselényi erdöség közt.

Teresztyénfa, magyar falu, Vas vgyében, 142 kath., 53 evang., 15 zsidó lak. F. u. közbirtokosok. Ut. p. Szombathely.

Terézia-Werk, puszta, Krassó vgyében, Bokschánhoz közel, vas hámorokkal.

Tergenye, magyar falu, Honth vgyében, a Szikincze vize mellett: 221 kath., 16 evang., 135 ref. lak., jó legelövel, erdövel, bortermesztéssel, vizimalommal. Ref. anyatemplom. F. u. többen. Ut. p. Zeliz.

Tergovest, oláh falu, Krassó vgyében, a Béga csatornája mellett, Temes vgye szélén; 466 óhitü lak., anyatemplommal. F. u. a kamara.

Terjari, puszta, Torontál vgyében, magyar hely. 12 házzal, 70 k., lak., kik dohány termesztök. F. u. a Marczibányi család.

Terje, oláhul Trie, oláh falu, Bihar vgyében, Micskéhez $1/2$ mfd. Lakja 700 g. kath., 21 r. kath., 8 ref., 14 zsidó. G. kath. anyatemplom. Határa 4060 hold, mellyböl 1175 hold szántó és kaszálló, 225 h. legelö, 1160 h. erdö, 1500 h. szölö. Ezekböl majorság 500 h. szántó és rét, 1160 h. erdö. Határa gazdag termékenységü; rétjei kétszer kaszálhatók; bora az Érmellékén a legjobbak s legerösebbek közé tartozik; gyümölcse, különösen szilvája szerfeletti böséggel. Van itt továbbá szeszgyár, és határát egy patak futja át. Birja: Bulyovszky János, Baranyi Imre, Péchy Ferenczné, Hegyi Imre, Kozma Ferencz, Baranyi Felix és Nemes Ádám.

Terjékfalu, Tergekowce, tót falu, Sáros vgyében, Eperjeshez keletre $3/4$ mfd. 256 rom., 14 g. kath., 6 zsidó lak. Termékeny föld. Erdö. F. u. Péchy.

Terling, tót falu, Poson vgyében, Modortol délre 1 fertály óra, az országutban: 133 kath., 274 evang. lak., egy régi kastéllyal, s jó bortermesztéssel.

Ternova, hajdan Egres és Almás, oláh falu, Arad vgyében, egy völgyben, Magyaráthoz 1 órányira, 18 kath., 2000 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Van urbériségböl 1666 h. szántó föld, 714 h. rét, 1594 h. elkülönzött legelö, 238 beltelek. A majorsági földek 1500 holdat tesznek. A föld minösége agyag, és második osztálybeli. Lakosai föleg mész és fa fuvarozással keresik élelmöket. Van két patakja. Birja Aczél János.

Ternye, tót falu, Zólyom vgyében, Bars vgyéhez közel: 237 kath., 3 evang lak. Kath. paroch. templom. Sovány köszikl ás határ. F. u. a kamara. Ut. p. Bucsa.

Ternye, tót falu, Sáros vgyében, Bártfához délre 2 mfd., az eperjesi postautban: 638 kath., 40 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Savanyúvizforrás. Postahivatal és váltás Bártfa és Eperjes közt. Több nemesudvar. Földje sok és jó; juhtenyésztése nevezetes. F. u. gr. Dessewffy, Schuller, Bencsik. Bornemisza.

Terpes; magyar falu, Heves v., Szajla mellett: 225 kath. lak. F. u. b. Orczyné, szül. gr. Pejachevich Franciska. Ut. p. Eger.

Terpest, oláh falu, Bihar vgyében, M. Csékéhez 1 óra, hegyes vidéken, 10 kath., 389 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, csinos uri lak., egy patakmalommal. Van urb. szántó 128, rét 44, legelö 152; majorsági szántó 63 hold, rét 100 hold, legelö 310, erdö 150 hold. Föképp tengerit és burgonyát s sok szilvát termeszt, és

szarvasmarhát tart. Birja Márkovics Manó.

Térvár, magyar puszta, Torontál vgyében, a szöregi uradalomban. 23 házzal, 174 kath. lak., dohány termesztéssel. F. u. a kamara.

Tés, magyar-német falu, Veszprém vgyében, 742 kath., 584 magyar ágostai, 7 zsidó lak., kath. és evang. paroch. szentegyházzal. Hegyes határ. Nagy makkos és vadas erdö a Bakonyból. F. u. a fejérvári püspök. Ut. p. Veszprém.

Tésa, magyar falu, Honth vgyében, az Ipoly jobb partján; 127 kath., 1 reform. lak. Szép urasági épületek. Vendégfogadó. Malom az Ipoly vizén. Nagy juhtenyésztés. Sok rét és legelö. F. u. Foglár Imre. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Téssén, magyar falu, Baranya vgyében, dombos fekvéssel, ut. p. Szent Lörincz. Határa 2541 h., mellyböl urbéri szántó 700, rét 285, szölö 64, közös legelö 180 h., majorsági szántó 800, rét 200, szölö 12, erdö 300 hold. Földje jó. Lakja 458 kath. F. u. Mihálovics család.

Tésenfa, magyar falu, Baranya vgyében, az Almás vize mellett, közel a Drávához lapályos vidéken, 13 kath., 256 ref. lak., kik a szaporczai anyaekklézsiához tartoznak. F. u. a siklósi uradalom. Ut. p. Siklós.

Teskánd, magyar falu, Zala v., 135 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. A. Lendva.

Teskánd, magyar falu, Zala v., 128 kath. lak. F. u. többen. Ut p. Egerszeg.

Teske, puszta, Gömör- és Kis-Honth egyesült vgyékben, Baraczán felül: 34 kath., 27 ref. lak., két vendégfogadóval. F. u. többen.

Tesmagh, magyar falu, Honth vgyében, az Ipoly partján, ut. p. Ipoly Sághoz $^1/_2$ óra: 700 kath. lak. Földje fekete homokos s igen termékeny. Sok dohányt, kukoriczát termeszt. F. u. a rosnyói káptalan.

Tessanocz, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban, 137 kath., 280 evangelikus lak. ágostai oskolával.

Pápa-Teszér, magyar falu, Veszprém vgyében, a pesti utban, 1185 kath., 69 evang. lak. Kath. paroch. szentegyház. Földjei hegyen, völgyön feküsznek. Határa homokos. Erdeje nagy. F. u. a pápai uraság. Ut. p. Pápa.

Ács-Teszér, magyar-német f., Veszprém vgyében, 1054 kath., 12 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal: Határa igen hegyes és erdős. F. u. gróf Eszterházy család.

Téth, magyar falu, Győr vgyében, a pápai országutban, 723 kath., 1080 evang., 54 ref., 340 zsidó lak., kath., evang. anyatemplomokkal, synagogával, postahivatallal, vendégfogadóval. Határa legnagyobb az egész megyében, de nagy részt homokos. A birkatenyésztés nagy divatban van. F. u. közbirtokosok többen.

Téth, magyar falu, Szabolcs v., N. Kállóhoz északra $2^1/_4$ mfdnyire: 57 romai, 179 g. kath., 371 ref., 25 zsidó lak. Reform. anyatemplommal, $10^4/_8$ első osztálybeli egész telekkel. Bónis Sámuelnek itt nevezetes pálinka-főző gépelye van. F. u. Bónis, Bernáth, Bersenyi, Czékus, Domahidy, Gencsy, Korda.

Tete, puszta, Pest-Pilis vgyében, Péteri és Gomba közt, több Fáy nemzetségbeli birtokosoké.

Tetény, Thaden, német-magy. falu, Moson vgyében, a Hanság mellett, 732 kath., 81 ágostai lak., kath. paroch. szentegyházzal. Ennek is nevezetes élelmiforrása a nádvágás, széna-szállitás halászat és vizivadászat. $38^3/$ egész telke után van 57 telkesgazdája, 84 hold második, 869 hold harmadik, $344^4/$ h. negyedik osztály-

heli szántóföldje, 154 embervágó rétje. F. u. h. Eszterházy.

Tétény, német falu, Pest-Pilis vgyében, a Duna jobb partján, Budához délre 2 mfd., saját postahivatallal. Lakja 2426 kath., 326 héber. Van szép kastélya és kertje, paroch. temploma, vendégfogadója. Ide tartozik Kis-Tétény puszta is. Mind a kettőnek fő kincse roppant szölöhegyében áll, melly hires vörös és fejér bort terem, s a budapesti polgárok számosan tartanak itt szölőket. Van itt egy köszikiábba vágott igen nevezetes pincze is, melly 30 ezer akó bort is befogadhat. Birják a helységet a Paksy család leány ágon leszármazó utódai.

Tetétlen, magy. falu, Szabolcs vgyében, Szováthoz délre 1 ½ órányira: 14 r. kath., 2182 ref., 8 zsidó lak., ref. ayatemplommal. Gazdag róna határa fekete földből áll, s igen szép buzát terem; rétje, legelője bőven levén, a marha és birka tenyésztés virágzó karban van.

Tetétlen, 2 részre osztott puszta, (külső és belső) Pest-Solt vgyében, a dunavecsei uradalomhoz tartozik, s a Földváry nemzetség birja. Területe 11,000 hold, s 1847-ben fizettek érette 15,000 p. forint haszonbért.

Tetétlen, puszta, Pest-Solt v., Törtel és Tószeg közt. Birják N. Körös v., Kalocsa, Gombay, Halász nemzetségek.

Tevel, német m. v., Tolna v., 2228 kath., 3 ágostai, 4 ref., 131 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal és synagogával. Határa tágas, de közép termékenységü; dohányt sokat termeszt, s patakmalmai vannak. A mostani német lakosok 1712 táján ülték meg, miután a régi rácz lakosok kiüzettek. F. u. a Döry nemzetség. Ut. p. Tolna.

Adász-Tevel, magyar falu, Veszprém vgyében, 118 kath., 1384 ref., 22 evang., 124 zsidó lak., ref. anyaszentegyházzal és synagogával. Határa a népességhez képest szük és nem igen termékeny. Rétjé kevés. Sertésekkel kereskedik. F. u. több nemesek. Ut. p. Pápa.

Nagy-Tevel, német falu, Veszprém vgyében, 731 kath., 25 zsidó lak., szép kath. paroch. szentegyházzal, homokos határral, csekély rétekkel. F. u. a zirczi apátság. U. p. Pápa.

Kis-Tevel, puszta, Veszprém vgyében, ut. p. Pápa 1 ¾ óra.

Teucht, német falu, Vas vgyében, Léka mellett, 95 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Köszeg.

Tezsir, (Thezsarc), tót falu, Nyitra vgyében, 245 kath., 10 zsidó lak. F. u. gr. Erdődy Józsefnő.

Tezsér, (Potkós), puszta Honth vgyében, F. Sipek fil., 12 kath. lak.

Tezsér, tót f., Honth vgyében, 20 kath., 580 evang. lak. Evangel. szentegyház. Szölőhegy. Jó rét, legelő, erdő. F. u. többen. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Tiba, magyar falu, Gömör vgyében, Lekenye és Csoltó helységekkel határos, a Rosnyótól lejövő országuthoz negyed órányira, hegy alatt fekszik. Van benne Palkovics Ferencznőnek csinos uri laka s kertje. A lakosok száma 355 megy. A közbirtok áll 3 urbéri és 2 majorsági telekből, van 3 zsellér és 162 hold erdő; szántóföldje mindent megterem, rétje jó s elegendő takarmányt szolgáltat; legelője elegendő. Az egész helységet Palkovics Ferencznő asszony birja. Ut. p. Tornalja.

Tiba, orosz-tót falu, ut. p. Szobránczhoz ½ órányira: Ungh vgyéb., 222 romai, 263 gör. kath., 5 evang., 8 ref., 69 zsidó lak., r. kath. paroch. templommal, csinos úri lakházakkal, vizimalommal, s részint róna, részint hegyes határral. F. u. Szathmári Király Pál, Szemere, Viczmándy, Pribék. sm.

Tibava, (Kis és Nagy) falu, Beregh vgyében, Kis Martinka fil., az első 62, a második 281 gör. kath. lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Tibe, puszta, Szepes vgyében, Lethánfalva fil., 47 kath. lak. F. u. az alapitványi kincstár s nevet ád egy uradalomnak.

Tiborczszeg, magyar falu, Vas vgyében, a Gyöngyös mellett, 31 kath. lak. F. u. gr. Hugonnay Gusztáv. Ut. p. Szombathely.

Tichy, orosz falu, Ungh vgyében, 4 romai, 587 g. kath., 16 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. F. u. a kamara. Ut p. Ungvár.

Tihany, magyar m. v., Zala v., a róla nevezett félszigetben, egy hegyoldalban, mellyet az emeletre épült apátsági lak., s két-tornyu szentegyház koronáz. Lakja 535 kath., 304 ref., s mindenik felekezetnek saját plébániája van itt. A hires tihanyi viszhang, melly több szótagokat visszza ad, a hegytetőn álló apáti szentegyház északi oldalánál képeztetik: ahhoz ütődvén, s arról verődvén viszsza a kiállott szó. Innen egy meredek szorosságon lehet menni a Balaton partjára, hol kecskeköröm alakú kövek nagy mennyiségben szedetnek, s ezek megvásárlására az idegenek a helybeli pórgyermekek által tömegenkint ostromoltatnak. A tihanyi hegyfok északkeleti oldalában, sziklákba be vésett remete lakok, s ezekben az oltárok, kápolnák még épségben láthatók; egyszersmind innen felséges kilátás esik a Balaton sima tükrére, s az ezt övező erdőkkel és szőlőkkel koszoruzott hegysorokra. A félsziget keleti részén, hol a Balaton szélessége nem több 300 — 400 ölnél, s mélysége 15—24 öl, van egy rév, melylyen Somogyba szoktak átjárni. A tihanyi félsziget kerülete mintegy 1 mfd. lehet, s az egész tölcsér alakú, mellynek legmélyebb völgyében 2 tó hely látszik. Szántóföldje bőven volna, de csak közép termékenységü; erdeje elég, szőlőt is mível; a Balatonban pedig sok gárdahalat fog. F. u. a helybeli apátság, melly 1055-ben alapittatott a Sz.-Benedek szerzetesei számára. Ut. p. Veszprém.

Tikos, magyar falu, Somogy v., 204 kath. lak. F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Nemes-Vid.

Tikos, puszta, Szabolcs vgyében, 5 kath., 13 ev. lak.

Kis-Tikván, oláh falu, Krassó vgyében, a Karas vize mellett: Oraviczához $1\frac{1}{4}$ órányira: 5 kath., 1069 óhitü lak., anyatemplommal, termékeny szántóföldekkel, igen jó bortermesztéssel. Birja a kamara.

Nagy-Tikván, oláh falu, Krassó vgyében, közel az elébbeni helységhez a Karas mellett: 3 kath., 1531 óhitü lak. anyatemplommal, bortermesztéssel, erdővel. Birja a kamara.

Tilaj, puszta, Borsod vgyében, Négyes, Ivánka, Sz. István közt, állandó nagy nádas tava által körülvéve. Határa 232 hold, s gazdag fekete földből áll. Birja az egri káptalan.

Tilaj, magyar f., Zala vgyében, 320 kath. lak. F. u. a Csányi nemzetség. Ut. p. Egerszeg.

Tilaj, magyar f., Vas vgyében, Zala vgye szélén, 273 kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Festetics Tasziló. Ut. p. Szalabér.

Tild, magyar falu, Bars vgyében, 355 kath. lak. F. u. a sz. István seminariuma. Ut. p. Verebély.

Tima, puszta, Veszprém vgyében, Mezőlak és Borsosgyőr közt.

Timár, puszta. Székes-Fejér v. Moórhoz tartozik, 10 kath. lak.

Timár, magyar falu, Szabolcs vgyében, a Tisza mellett, Szabolcshoz közel, 259 romai, 583 görög kath., 1 evang., 38 reform., 22 zsidó lak., görög kath. anyatemplommal,

47 $^{1}/_{8}$ első osztálybeli egész telekkel. F. u. a kamara. Ut. p. Tokaj.

Timorácz, tót falu, Trencsén, most Felső-Nyitra vgyében, 380 lak. a zay-ugróczi urad. tartozik.

Timsor, (Lazi) orosz falu, Beregh vgyében, F. Vereczkéhez 1 órányira: 429 g. kath. lak. Földe köves és felette sovány; erdeje derék. F. u. gr. Schönborn.

Tinkova, oláh falu, Krassó v., Temes mellett, Szakulhoz fel óranyira: 1 kath., 744 óhitü lak., anyatemplommal. Birja a Házy család.

Tinód, oláh falu, Bihar vgyében, a Sebes-Körös mellett, Élesdhez $^{1}/_{4}$ mfd. 303 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, 11 egész urbéri telekkel. Birja gr. Batthyáni József.

Tinord, népes puszta, Sár-Bogárd mellett, melly ut. postája, Fejér vgyében. Többen birják.

Tinnye, magyar falu, Pest-Pilis vgyében, ut. p. Vörösvárhoz 1, Csabához $^{1}/_{2}$ mfd., 1123 kath., és ref., s 250 héber lak. Kath. és ref. anyatemplomok, synagóga. Sok csinos urilak. Határa hegyes, völgyes, de azért szép tiszta buzát terem; rétje igen kevés. Ide tartozik J á s z f a l u puszta, igen szép rétekkel, szántóföldekkel és szölöhegygyel. Birják Huszár, Sánta, Vásárhelyi, Simoncsics, Miskey, Privorszky Ferencz, s más közbirtokosok.

Tipaszó, puszta, Heves vgyében, Domoszló és Bekölcze közt.

Tiribes, puszta, Heves vgyében, Batony fil. 85 kath., 9 evang. lak. Szép kastély. Nagy gazdaság. F: u. Almásy nemzetség. Ut. p. Eger.

Tirnova, oláh falu, Krassó v., Dognácskához 3 $^{1}/_{4}$ órányira: 7 kath., 1839 óhitü lak., anyatemplommal, rengeteg erdőséggel. F. u. a kamara.

Tissina, tót falu, Trencsén v., Várnához északra $^{1}/_{2}$ mfd. Itt és a Belszkavölgyben lakik 875 kath., és 7 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Meszet a tissinaiak is jót égetnek. F. u. gr. Nyáry. Ut. p. Zsolna.

Tissina, vindus falu, Vas v., róna, termékeny vidéken a muraszombati uradalomban, 208 kath. lak.

Tissina, puszta, Somogy vgyében, Jankoviché.

Tissinecz, tót-orosz falu, Sáros vgyében, a makoviczi uradalomban, Duplin fil. 147 rom., 98 görög kath., 15 zsidó lak.

Tissova, orosz falu, Beregh v., közel Gallicziához, 145 gör. kath., 5 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn.

Tiszolcz, Teisholz, Taxovia, vegyes tót-német bányaváros, Gömör és Kis-Hont egyesült vgyékben, Rimaszombathoz északra 4 mfdnyire: 946 kath., 2313 evang. lak. Kath. és evang. plebánia. Van itt egy régi ev. szentegyház, jó karban álló evang. oskola, királyi vashámor, papirosmalom, melly igen becses árukat készit; egynehány kalló, számos posztós és mesterember. Házai fából vannak; s a Rima két partján hosszan terjednek el. Határa hegyes, sovány, s csak rozsot zabot, árpát, burgonyát, borsót, mákot, kölest terem; juhot sokat táplál, s az ide való sajt és túró vetélkedik a hires liptóival és breznóbányaival; szénát a távollevö hegyeken nagy fáradsággal gyüjt; végre ásatik itt vas, mágnesvaskő, granit, mészkovacs (Kalkspath), márvány. — Hajdani vára, melly a város felett a Hradova hegyén állott, most omladékokban hever. Jó savanyúvize is van.

Tiszolcz-Hámor, tót falu, Gömör és Kis Hont egyesült vgyékben, Tiszolczhoz közel a magas Hradovahegye alatt: 52 kath., 289 evang. lak. Határa magának nincs, csak egynehány kertje. F. u. a kamara.

Tiszovnyik, (Alsó), tót falu, Nógrád vármegyében, egy völgyben

6 kath., 199 evangel. lakossal. Ut. p. Losoncz.

Tiszovnyik, (Felső), tót falu, Nógrád vgyében, 42 kath., 398 ev. lak. Kath. paroch. templom. F. u. mind a 2 helységnek gr. Zichy, b. Balassa.

Tisztaviz, puszta Veszprém v., Mező-Komárom és Sz.-Mihályfa közt.

Titkovecz, puszta, Máramaros vgyében: Goronya fil.

Tivadar, magyar falu, Beregh-vgyében, a Tisza jobb partján, Tarpához ½ óráyira: 358 ref., 13 zsidó lak. Ref. anya szentegyház. Sok gyümölcs. F. u. Szarka, Vincze. s m. Ut. Bereg-Szász.

Tivadarcz, vindus falu, Vas vgyében, a lendvai uradalomban, 74 kath., 242 evang. lak.

Tivadarfalu vagy **Tivadar**, magyar falu, Bereg-Ugocsa vgyében, 8 romai kath., 311 ref., 71 g. kath., 18 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa mellyett északról a Tisza nedvesit, igen termékeny, rétjei kétszer kaszálhatók, erdeje kicsiny. F. u. Gödény, Morvay, Székely, Sárközy, Szegedy, Kovács, Koszta, Tóth, Bakó, Nagy, Szabó, Kardos, Biky örökösök s m. t. Ut. p. Halmi.

Tizenháromváros, magyar falu, Vas vgyében, Sárvár mellett, 185 kath. lak. A sárvári uradalomhoz tartozik.

Tó-Almás, magyar falu, Pest-Pilis vgyében. E helységet az A. betüben már leirtuk, itt pótlólag még némelly dolgokat emlitünk meg. Az igen szép angolkert kiterjedése 60 hold, s fő ekességét teszik leginkább a platán fasorok, egy tulipánfa, egy sziget, kül és belföldi fenyőligetek, halastó, szép emlékoszlop, stb. A helység határa, melly észak- kelet részében lapályon, délnyugotról pedig dombokon terül el, megterem mindenféle gabonanemet, bort, gyümölcsöt, különösen jó dinnyét. A határ homokrészei szőlőkkel és erdőkkel termékenyittettek meg. Kiterjedése az egész határnak 5318 hold. Ebből urbéri birtok 75 egész telek, és 108 zsellér ház. A mezeigazdaságot b. Prónay Albert földes ur kitünő okszerüséggel folytatja; van itt jeles urasági ménes, derék juhusztató, két vizi, egy szélmalom. A nagy terjedésü nádasokban a czigányok sok pióczát fognak s azzal kereskednek.

Nagy-Tóba, magyar puszta, Torontál vgyében, Kis-Oroszihoz közel, 100 házzal, 1096 kath., 18 ref., 6 óhitü, 6 zsidó lak. Dohány termesztéssel. F. u. gr. Zychy Ferraris Ferencz örök.

Tobaj, német f., Vas vgyében, 471 kath., 36 evang. lak. Hegyes, erdős határ. Szőlőhegy. F. u. h. Batthyáni. Ut. p. Németujvár.

Tófő, német falu, Baranya v., dombos vidéken, ut. p. Pécs. Határa 605 hold, mellyből urbéri beltelek 22, szántó 367, rét 120, legelő 29, szőlő 64, urasági szántó 40, rét 8 h. Lakja 397 ágostai. Birja h. Eszterházy.

Tófej, magyar falu, Zala vgyében, 251 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Egerszeg.

Tógyér, oláh falu, Torontál v. Modoshoz délre 1¼ órányira: 6 kath., 2 evang., 1246 óhitü lak., s anya templommal. 76⅝ egész telekkel. F. u. a zágrábi nagy prépost s egyszersmind auranai perjel. Ut. p. Margita.

Tok, oláh falu, Arad vgyében, a Maros mellett, hegyek közti völgyekben elszórva, Soborsinhoz ½ órányira, 611 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Hegyes-völgyes határa 5049 hold, mellyből 735 h. szántóföld, 180 h. rét, 134 h. legelő, 4000 hold bikkes, tölgyes erdő. Ebből majorság az erdőn kivül 207 h. szántó, 4 h. rét, 134 h. legelő. Földjei a Maros mentiben iszaposok levén, gazda-

gul termik a kukoriczát; különben a határ közép termékenységű. Szilvása böven. Birja b. Lopresti Josepha.

Tokaj, nevezetes kamarai város Zemplén vgyében, a Tisza és Bodrog vizek mellett jó magas hegy alatt, Debreczentől 8 mfd. távolságra, postahivatallal és váltással Tállya és Kirájytelek közt. Lakja 3500 lélek, kik r. és g. katholikusok, reformatusok, ágostaiak, n. e. óhitüek, és zsidók, s mindenik felekezetnek saját imaháza van itt. Nevezetes itt a tiszai nagy hid négy kapura, a nagy fősóhivatal és raktár, 2 eczet és igen jeles sör- és pálinkagyár. Hires régi várának romjai a Tisza és Bodrog összefolyásánál most is láthatók. Határa jobbára szölő hegyből és rétekből áll. Az elsö termi azon hires tokaji aszúbort, melly nevet kölcsönözött az egész Hegyalján termett világhires aszú fejér bornak. Országos vásárt 6szor, hetivásárt minden nap tart, csakhogy pénteken számosabban szoktak megjelenni.

Tokaj, puszta, Veszprém vgyében, Iszkász és N. Szölös közt. Birja Pap János ur.

Kis-Tokaj, magyar falu, Borsod vgyében, rónaságon, egy kis dombon, Miskólcztól keletre $^{8}/_{16}$ állomásnyira. Határkiterjedése mintegy 2000 hold; ebből szántóföld 800, rét 1000, szölö 200 hold; 4 és $^{3}/_{4}$ egész telek, ebből $4^{3}/_{4}$ telek után urbériség 300 hold, majorság 500, rét és legelő 1000, szölő 200 hold. A föld jól megtermi a buzát, rozsot, árpát; az állattenyésztés is jó karban áll. 550 reform., 39 r. kath., 27 gör. kath., 10 zsidó, magyar lakosai közül telkes jobbágy 16, zsellér 85. Helyben van ref. anyaegyház. A Héjő vizén kivül több apró mocsáros tavak vannak. Darvas Károly és Szathmári József urakon kivül még számos közbirtokosai vannak.

Kis-Tokaj. magyar falu, Zemplén vgyében, Nagy-Tokajtól csak a sóházi épületek és kikötö által választatik el. Lakja 459 romai, 189 g. kath., 14 n. e. óhitü, 20 evang., 183 ref., 16 zsidó lak. F. u. a kamara.

Orosz-Tokaj. orosz falu, Zemplén vgyében, Turány fil. 9 romai, 140 gör. kath., 10 zsidó lak., 323 h. szántóföldekkel. F. u. b. Vécsey. Ut. p. Orlik.

Tokod. magyar falu, Esztergom vgyében, ut p. Doroghoz 1 óra, a hegyek felé, rónaságon. Földje silány homokos, csak rozsot terem; legelője birkának jó; szölőhegye elsö osztálybeli. Van itt 726 kath. lakos, templom, tisztartói lak, lovas katonatiszti lak., 37 egész urbéri telek, 4 patakmalom. Gete hegyből mészkövet fejtenek, és köszenet ásnak; Hegyes köhegy szinte köszenes. Láthatni itt még Leányvár és Csurgó régi várak omladékait is. Végre Tokodnál Heizler megverte a törököket 1685-ben. Birja az esztergomi seminarium.

Tokorcs, magyar falu, Vas v., 83 kath., 253 evang. lak. F. u. Marich. és Nedeczky uraságok. Ut. p. Kis-Czel.

Tolcsemes, tót falu, Sáros v., Sz. György fil., 299 kathol., 89 zsidó lak. Vizimalom. F. u. többen.

Tolcsva, magyar város, a Hegyalján, Zemplén vgyében, Sáros-Patakhoz 1, ut. post. Liszkához $1^{1}/_{4}$ órányira völgyben, egy patak mellett. Határa hegyes dombos s 3898 holdra terjed, a város fekvése 237 h. Földesuri és szabadtelki szántóföld 1097 h., rét 197 h., közös legelő 307 h., szölöhegy 1649 hold, földesuri erdő 130 h., a lakosok kertje 142 h., utczák, utak, stb. 160. Urbériség most nincs. Földje kemény agyag, közép termésü; a hegyeken felében kavicsos, felében tiszta agyag. Szölöhegye elsö osztályu hegyaljai bort terem. Népessége 3064 lélek, u. m. 1536 rom.

kath., 293 g. kath., 28 n. e. óhitü, 77 ágostai, 424 reformatus, 706 zsidó. Romai és görög kath., reformatus anyatemplomok, synagóga. Folyója Nagy-Patak nevü, s ezen 5 malom. Gyapáros és Kutpatka hegyei a legjobb bortermésről hiresek. Tilalmas nevü fördője köszvény ellen használtatik. Van itt Szirmay Ödönnek ékes kastélya és 5 szeszgyár. Országos vásárt 4 tart, u. m. febr. 11., jun. 10.. sept. 7., és nov. 10-ik napján. Földesura Szirmay Ödön, de szabad telkeket is számosan birnak.

Kis-Tolcsva, puszta, Zemplén vgyében, 4 kath., 3 ref., 7 zsidó lak., F. u. Szirmay.

Told, népes puszta, Bihar vgyében, Mező-Peterd mellett 362 ref., 20 zsidó lak. Határa 2600 h., mellyből szántó 1700 h., szölő 40 hold, legelő 860 h., rét és erdő nincs. Mind ez majorság. A határ fele gazdag fekete föld, fele szíkes; s rajta keresztül folyik a Kutas vize. Birtokosai felette számos nemesek, kik részint helyben, részint más vidékeken laknak.

Kis-Told, puszta, Bihar vgyében, Nagy-Told vagy Told népes puszta S. Mező-Peterd szomszédságában. Határa 876 hold, mellyből 756 holdat bir gr. Almásy Lajosné, 60 h. Simándy Lajos, 60 holdat Bihar vármegye.

Alsó-Told, tót-magyar falu, Nógrád vgyében, Pásztó, Felső-Told, Szentivány, Ecseg, Sipek, Liponya határaitól környezve, ut. p. Hatvan. Határa 251 hold, mellyből urbéri föld 11, urasági szántó 139 h., rét 25, közös legelő 25, erdő 50 hold. Földje hegyes és térséges $^2/_3$ veres agyag s felette sovány. Lakja 211 lélek, u. m. 182 kath, 24 evang., 5 héber. Kath. fiók templom, két kőből épült urilak. Határát a Zsunyi patak nedvesiti. Birják Szentkirályi Móricz, Veres Lajos, Reviczky, Tarródy Bertalannő asszony, Szontag Sámuel, Tormásy Gáb., Trajtler István ör., Horváth István, Balás Károly, Kasza György. Vitoniczky János.

Felső-Told, magyar-tót falu, Nógrád vgyében, A. Told szomszédságában hegyoldalban és térségen. Határa 270 hold, mellyből urbéri föld 61, urasági szántó 91, rét 22, dézsmás szölő 3, erdő, melly közös legelő 80 h., hegyoldal $12^1/_2$ hold. Veres agyag földje sovány. Lakja 185 kath., 42 evang., 8 zsidó. Ivó jó vizben szükölködik. Birják özv. gr. Steinlein assz. és Gyürky Pál.

Toldi, puszta, Somogy vgyében, a veszprémi püspöké.

Tolmács, magyar falu, Nógrád vgyében, dombok közt, ut. p. Rétságtól keletre $^1/_4$ óra. Határa 2500 hold, mellyből szántóföld 691, rét 295, legelő 250, szölő 466, erdő 750 akácz és topoly fákkal. Ezekből urbériség 549 hold; a többi urasági. Földje meglehetős, s terem rozsot, árpát, kukoriczát, zabot, és burgonyát. Lakja 721 kath., 16 evang. Határát nedvesitik a Fekete patak, a jenei tóból kifakadó patak, az iringi forrás, és a Lókos folyó. Birja Szentiványi Márk, kinek itt szép laka, s jeles gazdasága, s igen hires gyümölcsösse van.

Tolmács, tót falu, Bars vgyében, G. Szőllős mellett: 251 kath. lak. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Léva.

Tolmács, magyar falu, Zala vgyében, 228 kath. lak. F. u. herczeg Eszterházy. Ut. p. Kanisa.

Tolna, magyar-német m. v. Tolna vgyében, a Duna jobb partján. Hajdan kőfallal keritett királyi város volt; de a városnak nagyobb része most a Duna gyomrában hever, a minthogy vizapadáskor sok épület alapjai láthatók. — Szent István 1016-ban törvényeket hozott itt; 1463-ban és

1518-ban szinte országgyülések tartattak; II. Lajos pedig beakarván várni a mohácsi ütközetre gyülendő egyenetlen magyar rendeket, 11 napig pihent itt csekély hadával. Nevezetesebb épületei: az urasági régi formára épült kastély, a roppant kath. paroch. szentegyház, az eltöröltetett barátok monostora, több tiszti lakok, vendégfogadók, s a postaház. Lakosainak száma 6147 r. kath., 30 n. e. óhitü, 27 ágostai, 3 reform. A magyar kisdedóvó egyesület itt állította fel azon intezetét, mellyben a jövendő kisdedóvó tanitók képeztetnek ki, néhány növendék az egyesülettől segedelmet is huzván. Földje termékeny; rétje kevés; erdeje elég; Az urasági birkatenyésztés nagy fontosságu. Van továbbá jövedelmes halászata, 20 dunamalma, kikötője, révje, országos s heti vásárjai, és 79$^{3}/_{8}$ egész telke. F. u, b. Sina.

Tolna, német falu, Komárom, most Esztergom vgyében, közel a vértesi hegyekhez, Tatától 1, u. p. Neszmélytől 1$^{1}/_{16}$ állomásra, nyugotról és keletről erdőségek közt; északról délnek nyuló csekély dombokkal szakgatott völgyben. Határa délnek terjedvén, északról Tardos, keletről Tarján; délről Alsó-Galla és Szőlős; nyugotról a baji határ környékezik. Határa 3780 h. körül, mellyből 21 egész telek illetősége úrbériség. A tardosi határszélben ered egy patak, melly a falu alatt a szántóföldek és erdők szélében a határt végig folyván, több apró ereket vesz magába s több darab rétséget képezvén, a szép tolnai völgyön, az alsó-gallai határba tér át; a falu felett nyugotnak szőlőhegye. Egyébiránt az egész határ több mint $^{2}/_{3}$-át két hegyláncban végig nyuló erdőség teszi. A Peskő, melly az őzfői hegy közt képezi a tolnai völgyet, a szőlősi határra dől, a Kappanbük a bajira s a Macskaberek és Tolnaikő. 522 kath. lak. Kath. anyatemplommal. F. u. gróf Eszterházy Miklós.

Tolvadia, oláh-szerb-magyar falu, Torontál vgyében, Bánlokhoz nyugotra 1 órányira: 28 kath., 106 ref., 1434 óhitü, 2 zsidó lak. n. e. óhitü anyatemplommal, 101$^{4}/_{8}$ egész telekkel. F. u. Bobdai, ifj. Gyertyánfi Dávid. Ut. p. Detta.

Tomaj, puszta, Heves vgyében, Kunhegyeshez 1 órányira, 703 kath., 383 ref. lak., kik mind magyarok. Határa 8600 hold, mellyből szántó 5000 h., kaszálló és gyepföld 8600 h. A föld minősége homok, szik, és gazdág fekete föld, mellyen a Lejeune testvérek gyönyörü gazdaságot folytatnak, 10,000 birkát tenyésztenek. Van itt 80 béres, 35 juhász, 7 kerülő, 7 kertgazda, 6 kanász, 3 csordás, 2 csikós, 3 ispán, 4 irnok; főfelügyelő Lejeune Arnold ur T. Abádról. Birtokos b. Orczy László, de mint láttuk, Lejeune testvérek tartják haszonbérben. E puszta hajdan falu volt, s a templom romjai most is láthatók.

Tomaj-Lesencze, magyar falu, Zala vgyében, 628 kath., 10 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. F. u. többen. Ut. p. Sümeg.

Badacsony-Tomaj, magyar falu, Zala vgyében, a Balaton mellett, az óriási Badacsonyhegy tövében, igen felséges vidéken, 723 k., s 20 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. A badacsonyi bor és főtt ürmös egész hazánkban a legjobbak közül való. A szőlőhegy egészen gömbölyü, s gyönyörü szőlőkkel, mulatóházakkal, erdőkkel öveztetvén körül, kevélyen tekint le a magyar tengerre, a Balatonra. Magyarországban itt és a Hegyalján történnek a legfényesebb, s legmulatságosabb szüretek. F. u. h. Eszterházy, de mások is birnak még, különösen szabad szőlőket.

Tomanova, puszta, Nógrád

vgyében, Kis-Tugár, Rózsa Lehota, Divén város közt. Kiterjedése 1043 hold, u. m. 320 szántóföld, 70 rét, 623 erdő, 30 hold árkos térek. Szántóföldjei dombokon, rétjei völgyben feküsznek. Erdeje igen szép tölgy és bikk fákból áll. Földje erős munkát igenylő sárgás agyag.

Tomány, oláh falu, Szathmár vgyében, a Szamos balpartján, Erdőszadához délre: 544 gör. kath. lak., s anyatemplommal. Határának nagyobb része tul a Szamoson fekszik, egyébiránt kövér és termékeny; erdeje nincs. F. u. gr. Degenfeld. Ut. p. Nagybánya.

Tomcsány, tót falu, Thurócz vgyében, a Jordán patakja mellett, Sz. Mártontól keletre $^1/_2$ órányira. Lakja 23 kath., 25 evang. Határja nem nagy, de termékeny; jó káposztát termeszt. F. u. többen. Ut. p. Thurócz-Zsámbokrét.

Tomé, puszta, Somogy vgyéb., 14 kath. lak.

Tomest, oláh falu, Krassó v., Kossovához $1^1/_2$ órányira: 50 kath., 332 óhitü lak., s óhitü anya templommal. F. u. Dánczély család.

Tomkafalva, lásd Czigányfalva.

Tomor, magyar falu, Abauj v., F. Vadászhoz $1^3/_4$ órányira: 173 r. kath., 278 ref., 32 zsidó lak. Ref. szentegyház. F. u. Tiszta, Zombory, Téglásy s. m. Ut. p. Szikszó.

Tompa, magyar falu, Honth v., Ipoly-Ságtól 1 mfd. a lévai országutban, egy szép kőhiddal a Selmecz vizén. Számlál 211 kath., 13 evang. lak. Határa 1-ső osztálybeli; van bora; buzája, erdeje, jó legelője. F. u. többen.

Tompa, puszta, Zala vgyében, Salomvár, Keményfa és Németfalu közt.

Tompa, puszta, Csanád vgyéb., Kis-Kamarás mellett.

Tompaháza, magyar falu, Sopron vgyében, a Rábaközben, 300 lak., róna termékeny határral. Többen birják. Ut. p. Sopron.

Tonkháza, magyar falu, Poson vgyében; közel a kis Dunához: 185 kath., 8 zsidó lak. A szarvai uradalomé és egynehány nemeseké.

Alsó-Topa, oláh falu, Bihar vgyében, Belényeshez 2 mfd., igen hegyes vidéken. 220 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Van itt $7^5/_8$ egész urbéri telek, 40 h. majorsági föld, 750 h. erdő, melly legelőnek használtatik, s ebben van az uraságnak egy pár holdnyi szőlője. Földe a hegyen kövecses agyag, a lapályon fekete vizes; lapályos rétjei a marhanevelésnek ártanak. Folyója a Ró patak. Birja Verner László.

Felső-Topa, oláh falu, Bihar vgyében, Belényeshez 2 mfd., igen hegyes vidéken, 540 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, 15 egész urbéri telekkel, 120 h. legelővel, 158 hold majorsági szántó és rét földdel, 500 h. erdővel, 5 h. szőlővel. Vizmosásos, haszonvehetlen 220 hold. Földe sárga agyagos, sovány. A Ró patak földjeit rétjeit gyakran elönti. Van itt egy uraségi szeszgyár is. Birják: Kalicza János, és Zseny János.

Körös-Topa, oláh falu, Bihar vgyében, a báródsági nemes kerületben, 200 g. kath. lak., anyatemplommal. Lásd N. Báród.

Topest, oláh falu, Bihar vgyeben, M. Csékéhez 1 óra; hegyek közé szoritott szük völgyben, 211 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Urbéri szántó 140, rét 60, majorsági szántó 122, rét 38, közös cserjés legelő 80, erdő 240 hold. Vörös agyagos földe tengerit, burgonyát, sok szilvát, kevés buzát terem. Juhot, kecskét nem tart. Birja özv. Buzáth Mártonné.

Topla, oláh falu, Krassó vgyében, Facsethez 2 órányira: 2 kath.,

144 óhitü lakossal. Birja Karácsonyi család.

Topoloka, tót falu, Zemplén vgyében, Leszkócz fil., 260 római, 46 gör. kath., 10 zsidó lak., 857 hold szántóföldel, kastélylyal. F. u. Szirmay. Ut. p. Nagy-Mihály.

Topolócz, vindus falu, Vas vgyében, a felső-lendvai uradalomban, 183 lak.

Kis-Topolovecz, oláh falu, Temes vgyében, a Bega csatornája mellett, mellyen itt egy zsilip van, 140 n. e. óhitü lak., $3^3/_8$ urbéri telekkel. Birja a kamara. Ut. p. Rékas.

Nagy-Topolovecz, oláh falu, Temes vgyében, közel az elébbeni helységhez, 1200 n. e. óhitü lakossal, paroch. templommal, $35^5/_8$ egész urb. telekkel. Birja a kamara.

Topolya, magyar m. v., Bács vgyében, saját postahivatallal, Szabadkához délre 4 mfd. 5800 kathol., 200 zsidó lak., paroch. templommal, urasági kastélylyal és kerttel. Vendégfogadó. Homokos határa 1200 □ ölével 32773 hold, mellyből 304 telek után urbéri szántó 11843, rét 7205, legelő 4918, szőlő 296, uradalmi szántó és rét 8168, mocsár 50, utak 293 hold. Birja a b. Kray család.

Topolya, orosz falu, Zemplén vgyében, Szinna fil., 470 g. kath., 16 zsidó lak. Görög anyaszentegyház. 609 h. szántóföld. Nagy erdő. F. u. gr. Vandernath. Ut. p. N. Mihály.

Topolya, magyar hely, Torontál vgyében, Beodrához 2 órányira, 56 házzal, 376 kath., 6 zsidó lak. Dohány termesztéssel. F. u. Karácsonyi Lajos.

Topolyán, orosz falu, Zemplén vgyében, N.-Mihály fil., 58 rom., 390 g. kath., 12 zsidó lak. Gör. anyaszentegyház. 330 h. szántóföld. F. u. gr. Sztáray.

Toponár, magyar m. v., Somogy vgyében, kies vidéken, 1188 kath., 83 ágostai, 8 ref., 296 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Synagoga. Határa részint dombos, részint róna és igen termékeny. Erdeje derék; mesteremberei számosak; az uraság birkanyájai, különösen szépek. F. u. Festetics Antal, cs. k. kamarás, s a másodszülötti majoratusi jószágokhoz tartozik. Ut. p. Kaposvár.

Toporcz, német-tót falu, Szepes vgyében, Podolinhoz nyugatra $^1/_2$ órányira: 364 kath., 1068 evang., 25 zsidó lak. Kath. és evang. parochia. Két kastély. Savanyuviz. Lentermesztés és gyolcscsinálás. F. u. a Görgey nemzetség, kinek ősatyja Jordán gróf. IV. Bélától kapta 1256-ban mivel főképen segitette öt a Szepességnek német gyarmatokkal való megnépesitésében.

Toposháza, puszta, Zala v., Kökényes, Hegy, Csentriczfa és Batita határai közt.

Kis-Torák, oláh falu, Torontál vgyében, Sz. Györgyhöz $^3/_4$ mfdnyire, a Bege csatornája szomszédságában 2556 n. e. óhitü lak., s anya templommal. $114^4/_8$ egész telekkel. Határa felette termékeny; juhtenyésztése nevezetes; F. u. Kis Antal örök.

Nagy-Torák, oláh falu, Torontál vgyében, közel az elébbeni helységhez: 10 kath. 2802 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal 126 egész telekkel, s nagy juhtenyésztéssel. Itt csolnakon felette szép vadászat esik. F. u. Kis Antal örök. Ut. p. Nagy-Becskerek.

Torbágy, Klein Turwal, német falu, Pest-Pilis vgyében, Budához keletre 2 mfd. Bia mellett, 1104 k. lak., kath. paroch. templommal. Fekszik egy völgyben, két partoldalban. Földje sikeres buzát terem; erdeje, szőlője elég, rétje kevés; több forrásokkal dicsekedhetik. Birják a biai birtokosok.

Torcs, (Takschendorf), német falu, Poson vmegyében, Dicnesdi mellett: 184 kath., 134 evang. lak., kik magyarul is beszélnek. Földüket igen jól mivelik; csikókat nevelnek; gabonával kereskednek. F. u. az eberhardi uradalom. Ut. p. Somorja.

Torda, magyar falu, Bihar vmegyében, a Váradról Pestre vivő országutban, Debreczenhez 4 mfld, 1365 ref. lak., s anyatemplommal. Határa 6000 hold, s gazdag termékenységü róna fekete földekből áll. Urbériség 23⁶/ egész telek; a többi majorság. Szölöskertjei is vannak, de erdeje nincs. F. u. özv. Fáy Barnabásnö.

Torda, puszta, Békés vmegyében, Vésztő körül, nagyobb részt nádas rétségekből áll.

Torda, puszta, Torontál vmegyében, népes magyar hely, Becskerekhez északra 4 órányira: 225 házzal, 2656 kath., 10 óhitü, 10 zsidó lak. Kath. paroch. templommal. Lakosai híres dohánytermesztők, s jámbor magaviseletök által jelesen megkülönböztetik magokat. F. u. gr. Pejachevich Péter.

Tordacs, magyar falu, Székes-Fejér vmegyében, 205 kath., 14 ref., 500 evang., 6 zsidó lak., kath. fiók-, evang anyaszentegyházzal. Jó földet mivel; erdeje van; bora a legjobbak közül való a megyében. F. u. b. Palocsai Horváth Ferdinand. Ut. p. Martonvásár.

Torjáncze, sokacz falu, Baranya vmegyében, 492 kath. lak., jó marhatartással. A dárdai urad. tartozik. Ut. p. Siklós.

Toriszka, orosz falu, Szepes vmegyében, ut. p. Löcséhez $2\frac{1}{2}$ óra, hegyek közt: 458 g. kath. lak. Löcse város birja.

Torkos, puszta, Zemplén vmegyében, szinte Sz. Ujfalu fil., 34 lak.

Tormaföldc, magyar falu, Zala vmegyében, 311 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. A. Lendva.

Tormafalu, németül Krensdorf, német falu, Sopron vmegyében, a német-ujhelyi országutban, Sopronhoz $2\frac{1}{2}$ mfld, 850 kath. lak., paroch. templommal. Határa termékeny; s van $1030\frac{4}{8}$ hold szántóföld, $139\frac{4}{8}$ h. rétje, $692\frac{4}{8}$ kapa szölöhegye, kevés erdeje, vizimalmi és vendégfogadója, s $43\frac{2}{8}$ urbéri telke. Gyümölcse nem sok; bora savanyu. Birja h. Eszterházy.

Tormás, magyar falu, Baranya vmegyében, hegyes vidéken, ut. p. Pécs. Határa 2607 hold, mellyből urbéri beltelek 60, szántó 900, rét 348, legelö 161, szölö 130, urasági beltelek 9, erdö 999 hold. Földe sok javitást kiván. Lakja 555 r. kath. F. u. b. Gervay.

Tormás, puszta, Nyitra vmegyében, Csermend fil., 16 kath. lak.

Tormás, puszta, Sopron vmegyében, Csepreghez tartozik.

Kis-Tormás, német falu, Tolna vmegyében, 10 kath., 964 evang. lak., anyaekklézsiával, s kedves izü bortermesztéssel. F. u. gr. Apponyi Antal. Ut. p. N. Dorog.

Nagy-Tormás, puszta, Tolna vmegyében, K. Tormás mellett.

Tormás, magyar falu, Baranya vmegyeben, 504 kath., 8 zsidó lak., erdövel, szölöhegygyel. F. u. a kamara.

Tormos, tót falu, Nyitra vmegyében, Nyitra mellett: 522 kath. lak., termékeny jó határral. F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Nyitra.

Torna, magyar mv., Abauj-Torna vmegyékben, Kassához nyugotra 5 mfldnyire, egy kies, egészséges vidéken: 1675 kath., 342 ref. és ev., 9 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Jeles urasági kastély és kert, s halastó, melly egy malmot forgat s melly mellett egy fördö-intézet is van. Ujabb izlésü vármegyeház. Vendégfogadó.

Népes országos vásárok. Földe minden gabonát s kerti veteményt jól megterem; rétjei különösen kövérek; szőlőhegye s legelője elég; erdeje pedig sok. A várostól északra egy magas kopasz sziklán láthatni régi puszta várát, mellytől kölcsönözé nevét mind a város, mind az egész megye. Első épitője hihetőleg valamellyik Bebek volt; későbben a Mágócsiakat uralta; a Mágócsiaknak ezen ága kihalván, b. Keglevich Miklós jütott birtokába, s most is a Keglevich grófi nemzetség birja a hozzá tartozó uradalommal együtt. A várat I. Leopold rontatta el. Ut. p. Rosnyó. Van 37 egész urb. telke.

Torna, magyar falu, Veszprém vmegyében, Tüskevárhoz óranegyedre: 352 kath., 14 zsidó lak., termékeny földekkel s rétekkel, vizimalommal. F. u. Karácsony, Parnicz stb. Ut. p. Devecser.

Tornaalja, magyar falu, Gömör vmegyében, felülről Sztárnya, alulról Királyi helységek szomszédságában, közel a Sajó vizéhez, rónaságon fekszik. Ezen helységet nemcsak a Rosnyótól Miskolcz felé vivő országut két oldalán sorba épült földmüvelők lakhelyeik, emeletre épült vendégfogadóház, ez évben épült gyógyszertár, 4 évvel ezelőtt épült paplak, már eléggé ékesítik; de ezeken kivül még felső végén Hevessi Bertalan, alsó végén pedig Hámos Antal és Tornalljai Luciánféle díszes urilakok, majorsági nagy épületek, s mindenikét körülövedző rendesen alakult s jó karban tartott nagyszerü kertek, mellyek közül emlitésre méltó Hevessi Bertalan ur regényes kertje, mellyben emlitést érdemel régi nevezetességéről a Csonkavár, melly nem egyébb, mint 25—26 ölre kidomborodott kerek kőszirt, mellynek tetejéről szép látvány esik a Sajó mentin; mindezek az utazóknak kellemes látványul szolgálnak. A lakosok száma 725-re megy, az uri családokat kivéve; mind reformatusok, s mindnyájan eredetszülte magyarok. A közbirtok áll 23 urbéri házhelyből, a Tornallja és hozzá tartozó Lapsa, Vasas pusztabeli határok kiterjedése mindössze 7000 holdat tesznek. Postahivatal és váltás Putnok és Rosnyó, ismét Rosnyó és Rimaszombat közt.

Tornaháza, puszta, Borsod vmegyében, Lak helység mellett.

Tornocz, magyar falu, Nyitra vmegyében, Séllyéhez $^{3}/_{4}$ órányira a Vágh bal partján: 1103 kath., 5 ref., 55 zsidó lak., kath. paroch. templommal, synagógával. Határa róna s boron kivül mindennel bővelkedik. Nézésre méltó itt a gr. Hunyadynak nemesitett birkacsapatja. F. u. gr. Hunyady. Ut. p. Érsekujvár.

Tornocz (Kis-), puszta, Nyitra vmegyében: Tornocz fil., 68 kath. lak.

Tornya, oláh-magyar mv., Csanád vmegyében, a pest-aradi országutban: 800 kath., 2200 n. e. óhitü lak., kath. és óhitü paroch. templomokkal. Van derék kastélya és kertje, vendégfogadója, gazdag róna határa. F. u. a Marczibányi Livius örök.

Torony, magyar falu, Vas vmegyében, ut. p. Szombathelyhez 1 kis óra: 286 kath., 8 zsidó lak. Van jó földe, rétje és szőlője. F. u. Ernuszt, Kocsóczy, Hetyei s m.

Torony, tót falu, Poson vmegyében, a Feketeviz mellett: 138 kath. lak. F. u. a posoni káptalan. Ut. p. Csеklész.

Toronya, orosz falu, Máramaros vmegyében, 401 g. kath., 5 r. kath., 67 zsidó lak., anyatemplommal. Itten van a harminczadi hivatal bolletistája, a mennyiben innen Gallicziába köz átmenetel van. F. u. Szathmáry, Uray, Horváth, Réthy, Haby stb.

Kis-Toronya, magyar falu, Zemplén vmegyében, Ujhelyhez 1 m.–

fdnyire: 108 romai, 70 görög kath., 159 ref., 50 zsidó lak. Ref. templom. Ez a helység még a Hegyaljához tartozik, s északról e zárja be ezt a nevezetes bortermő vidéket. Bora füszeres izéért különösen becsültetik. Szántóföldje 481 hold. Erdeje is van. F. u. többen.

Nagy - Toronya, magyar-orosz falu, Zemplén vmegyében, az elébbeni helységhez közel: 246 rom., 332 g. kath., 8 evang., 314 ref., 30 zsidó lak. Gör. kath. és ref. templom. Szántóföldje 1215 hold. Szölöhegye jó asztali bort terem, de már a Hegyaljához nem számittatik. Erdő. Hajdan itt az augustinus szerzeteseknek zárdájuk volt.

Torvaj, magyar-tót falu, Somogy vmegyében, 439 kath., 110 ágostai, 6 zsidó lak., kath. és ágostai fiókszentegyházakkal. Gabona, bor elég. F. u. Gothárdné asszonyság. Ut. post. Sió-Fok.

Torzsa, szép német falu, Bács vmegyében, ut. p. Verbásztól délre $1^1/_2$ órányira, 1300 ágostai, 1000 reform., 200 zsidó lak., szép evang. és ref. templomokkal. Gazdag határa első osztálybeli s 1100 □ ölével 8657 hold, mellyből 110 telek után urbéri szántó 3721, rét 2710, legelő 1947, utak 279. Uradalmi majorság nincs. Birja a kamara.

Tósok, magyar falu, Veszprém vmegyében, 238 kath., 28 evang., 283 ref. lak., ref. fiókgyülekezettel. Beréndtől csak a Torna választja el. Buzát, rozsot, kendert, lent termeszt. Erdeje elég. A Tornán malmai vannak. F. u. a tihanyi apátság. Ut. post. Devecser.

Tosoncza, tót falu, Nógrád vmegyében, 54 kath., 178 evang. lak. Földje sovány; rétje kevés; s ezért lakosai többnyire bognárok és kerékgyártók. F. u. Török János. Ut. post. Losoncz.

Tószeg, magyar falu, Pest-Solt vmegyében, egy dombon, közel a Tiszához, s ut. post. Szolnokhoz délre 1 mfd. Határa róna és lapályos, kiterjed 12000 holdra, mellynek $^1/_3$ rét, $^1/_3$ legelő, $^1/_3$ szántó. Van 64 egész urbéri telke, melly után 2432 h. szántó, 1530 h. legelö a községnek, 220 h. réti és száraz kaszáló; a többi uraságí birtok. Földje a világon legkeverékebb, majd szík, majd homok, majd gazdag fekete televényföld. Lakja 1450 lélek, kiknek $^3/_4$ kath., $^1/_4$ reformatus, kath. és ref. anyatemplomokkal. A helység határa szélén folyik a Tisza, de a tó és számtalan erek és mocsárok egészen elzárják a lakosságot a Tiszától, melly gyakran kiönt, különben halakkal bővelkedik. A Tiszán kivül a Gerje patak itt ömlik a tó mocsárjába; melly a helységet árviz idején annyira körülkeriti, hogy egyedül keleti oldalról marad 250 öl széles vizmentt tér, hol a helységbe juthatni. Az itt készitett házfedél cserepek e vidéken leghiresebbek. Van a helység alatt egy Laposhalom nevü domb, melly hajdan kézzel hányatott, s omlásaiból temérdek baromcsontok szakadóznak, különösen egy helyen a szakadásból korom fekete réteg látható, melly fejtegetve elkorhadt buzának látszik. A helység a nagy-abonyi uradalomhoz tartozik, s igy birtokosait lásd Abonynál.

Tótfalu, magyar falu, Heves vmegyében, ut. post. Kápolnához csekély távolságra a Tarna mellett: 1182 kath. lak. Határa hasonló a kápolnaihoz és debrőihez. F. u. a debrői uradalom.

Tótfalu, (Winschendorf), német falu, Szepes vmegyében, Bélához észak-nyugotra egy órányira: 1055 evang., 45 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Savanyuviz. Fürész- és lisztmalmok. Sok erdő. F. u. Matyasovszky, Almásy, Sváby, Kiss,

Horánszky Lányi, Grodkovszky s m. Ut. p. Késmárk.

Tótfalu, puszta, Somogy vmegyében, Magyar-Lukafánál, gr. Batthyáni Kázméré.

Tótfalu, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Bagh mellett. Határában van 336 h. szántóföld, 82 h. rét, 120 h. legelö. Földje fekete agyag, s minden gabona nemet böven terem. A gödöllöi urad. ta tozik.

Tótfalu, (Windischdorf), vindus falu, Vas vmegyében, a szent gothárdi uradalomban, 318 kath. lak. Ut. p. Rába Sz.-Mihály.

Tótfalu, puszta, Vas vmegyében, az ivánesi urad. tartozik.

Tótfalu, horvát falu, Vas vmegyében, Mogyorokerék mellett, 116 kath. lak. F. u. gr. Erdödy. Ut. post. Szombathely.

Tótfalu, magyar falu, Zala v.-megyében, 99 kath. lak. F. u. hg Eszterházy. Ut. post. A.-Lendva.

Tótfalu, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, a sz.-endrei szigetben, Váczhoz $^1/_2$ órányira, 2576 lak., kiknek $^4/_5$ ref., $^1/_5$ kath., s mind a két felekezetnek anyatemploma van itt. Homokos határa föleg rozsot terem. Van több duna-malma, révje, halászata. A Duna jobb partján bir egy Tahi nevü pusztát, melly szölöhegyböl, erdöböl és kevés szántóföldböl áll. Szölöhegye különös jóságu fejé bort terem. Lakosai Pestre hajókon sok cseresznyét s gyümölcsöt és kenyeret hordanak. Birja a korona.

Nagy-Tótfalu, oláhul Szirbi, oláh falu, Bihar vmegyében, a Lakságon, Váradhoz északkeletnek 3 m fél., egy dombon, 636 n. e. óhitü, 108 ref. lak., óhitü anyatemplommal. Határa 10,000 hold, mellyböl 4000 h. szántó, 300 h. rét, 2600 h. bokros, 1500 h. szölö, 1600 h. erdö. Urbéri szántó 3457, majorsági 543 hold, használtatik két fordulóban. Földe sovány agyag, rozsot leginkább terem; bora jó, gyümölcse, különösen szilvája sok. Határában folyik az Almás vize. Birja $^5/_6$ gr. Csáky Antalnö szül. b. Vécsey Anna, $^1/_6$ Ravaszdy István.

Kis-Tótfalu, oláhul Panlesty, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz északkeletnek 3$^1/_2$ órányira, 2 hegy közti lejtös helyen, 4 ref., 3 zsidó, 298 gör. kath. lak., s anyatemplommal. Határa 2174 hold, mellyböl urb. szántó 96, rét 32, legelö 108, majorsági szántó 800, rét 576, szölö 40, erdö 460, csere 62 hold. Agyagos földe jó mivelés mellett mindent megteremne, de föleg csak tengerire használják. Vize a Gyepes. Birják b. Huszár Károly és Lajos.

Kis-Tótfalu, magyar falu, Baranya vmegyében, a Harsányi hegyláncz északi tövében, 250 ref. lak., s anyaekklézsiával. Szölöhegye, erdeje szép. F. u. gr. Batthyáni Iván.

Nagy-Tótfalu, magyar falu, Baranya vmegyében, az említett hegy láncz déli oldalában, 5 kath., 496 ref. lak. Ref. anyaekklézsia. Jó vörös bort termö szölöhegy. Termékeny szántóföld. F. u. a siklósi uradalom. Ut. post. Siklós.

Girod-Tótfalu, oláh-magyar falu, Szathmár vmegyében, Nagy- és Felsö-Bánya közt az országutban, 93 romai, 386 g. kath. lak., romai kath. anya-, g. kath. fil. templommal. Szántóföldje nincs, rétje is kevés; de gesztenyéje s szölöhegye szép. Omechin János 1406-ban 600 arany forinton megvévén, mint nagybányai polgár az odavaló korháznak ajándékozta. 1605-ben Bocskay István a reform. gyülekezet gondviselésére birta. 1684-ben a váradi török basák által biratott; 1687-ben, a minorita szerzetes atyák kapták meg, melly iránt az országgyülésen panasz is tétetett. F. u. a nagybányai minorita szerzetes atyák.

Komlód-Tótfalu, magyar

falu, Szathmár vmegyében, a Szamos mellett, Géczhez közel: 58 r., 12 g. kath., 276 ref., 6 zsidó lak., reform. anyatemplommal. Határa kevés szántóföldből és kaszálóból áll, nagy gyümölcsöse, s az Erge vizében halászata van. F. u. Becsky Jánosné. Ut. post. Szathmár.

Oláh - Tótfalu, oláh falu, Szathmár vmegyében, közel Tományhoz, 436 g. kath. lak., s anyatemplommal. Határa szük és sovány. Tölgyes erdeje van. F. u. gr. Károlyi ház. Ut. post. N.-Bánya.

Sorki-Tótfalu, magyar falu, Vas vmegyében, a Sorok mellett, 125 kath., 63 ref. lak. Határa egészen róna és termékeny. F. u. gr. Hugonnay, s Jellencsics család. Ut. p. Szombathely.

Tóti, magyar falu, Bihar vmegyében, a Bisztra mellett, ut. p. Margita 1 mfd., 80 kath., 890 ref. 20 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Földjei meglehetősek; de különösen szőlőhegye hires és erős bort terem. Birják Baranyi, Desseffy, Tarczaly, Szakál, Lányi Poroszlay, Pálffy, Vincze, Gruden. Van $12^1/_8$ urbéri telke.

Nagy- és Kis-Tóti, egymás mellett fekvő puszták, Bihar vmegyében, Keresztszeg-Apáti mellett; összesen tesznek 5682 holdat, mellyek általában nádvágással használhatók, kivevén a rendkivüli száraz éveket, mikor rajtok gaztakarmány is elegendő mennyiségben terem. Mind a két határt a Sebes-Körös folyja végig. Birja gr. Csáky Petronella assz.

Nemes és Káptalan-Tóti, 2 részre osztott magyar falu, Zala vmegyében többnyire szőlőhegyekkel körülvételve, 914 kath., 4 ref., 12 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. Balaton mellékén itt kezdődnek a tágasabb szántóföldek; egyébiránt ezek itt homok agyagosak, s esős időben igen jól fizetnek. F. u. a győri káptalan, s más közbirtokosok. Ut. p. Sümeg.

Tóti, puszta, Veszprém vmegyében, A.-Sári puszta mellett, Tolna vmegye szélén, Ozora mellett. Van egy hires 9 kerekü malma, melly 8000 mérő vámot hoz. Mind Tótit, mind Sári pusztát Eszterházy herczeg birja.

Lengyel-Tóti, tótokból magyarosodó falu, Somogy vmegyében, közel a Balatonhoz, a budai postautban, 1036 kath., 4 ágostai 15 ref., 105 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Synagóga. Határa első osztálybeli; legelője bőven; bort is termeszt, b. Fechtignek itt még nem régen kitünő jeles gazdálkodása, eredeti arab ménese, s 10,000 darabból álló hires juhászata volt; de jelenleg a nemes báró Krassó vmegyébe tette által lakását. F. u. a Lengyel örökösök. Ut. p. Szőlős-Györök.

Tóttelek, magyar falu, Bihar vmegyében, Váradhoz északkeletnek $1^1/_2$ óránnyira, dombon, 403 r. kath. lak. kik tót eredetüek, s a váradi deák püspök által telepittettek ide. Szántófölde két fordulóban 150, rét 90, szőlőhegy 130, erdő 310 h. Majorság az erdőn kivül nincs. Földe sárga agyag, de burgonyát jól termi, s abból pénzelnek is. Van kath. paroch. temploma.

Tótvárad, Varagyia, oláh m.v. Arad vmegyében, a Maros mellett, az erdélyi országutban, Aradhoz $7^3/_4$ órányira, 18 kath., 796 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Hegyes kösziklás határa 2524 hold, mellyből 708 hold szántóföld, 236 h. sarjut is termő rét; a többi erdőség, melly azonban meglehetősen elpusztult. Országos vásárt 4 tart, u. m. Vizkereszt napján, Husvét utáni csötörtökön, zöld csötörtökön, és sept. 14. mindenkor ó szerint. A várost birja özv. Kaszonyi Aloysia asszonyság. Hajdan derék magyar város volt. Régi vára kicsiny; de fekvé-

sénél fogva erős lehetett, mert egy igen szűk szoros átmenetelen felemelkedett hegyecskére épülvén, egy felöl a Maros, más felöl a magas bérczek mintegy oltalmuk alá vették. 1551. a Török foglalta el. 1595. Báthory Zsigmond a törököket kikergette, de Bethlen nekik visszaadta. Jelenleg egészen elpusztult, ugyhogy csak mély sánczai, falainak omladékai s a körülötte heverő embercsontok idézik elő hajdani képét.

Tótváros, német falu, Somogy vmegyében, 161 kath. lak. Erdős, hegyes határ. F. u. Festetics Antal fiai. Ut. p. Kaposvár.

Tovariszova, szerb falu, Bács vmegyében, Bácshoz 1 mfd., 2200 n. e. óhitü lak., s paroch. templommal. Gazdag határa első osztálybeli, s 1100 □ ölével 14199 hold, mellyből 132 telek után urbéri szántó 4360, rét 3168, legelő 3726, szőlő 92, uradalmi makkos erdő 2659, mocsár 60, utak 134 hold. Birja a kamara.

Tóváros, lásd T a t a.

Toveska, puszta, Máramaros vmegyében, 113 g. kath. lak. Szinevér fil.

Alsó-Tőbörzsők, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Szentmiklóshoz 1 óra, 130 kath., 7 ref., 4 evang. lak., termékeny róna határral. F. u. a Fiáth nemzetség. Ut. p. Sár-Bogárd.

Felső-Tőbörzsők, puszta, Székes-Fejér vmegyében, ut. p. Sár-Keresztúrhoz 1 óra, 77 kath., 35 ref., 4 evang., 4 zsidó lak. F. u. gr. Batthyáni család.

Töhöl, (Thela), magyar falu, Bars vmegyében, ut. p. Verebélytöl keletre 2 mfd. 218 kath., 243 ref. lak. Ref. leány ekklézsia. Földje, rétje igen jó, tölgyes erdeje, szőlőhegye derék. F. u. h. Eszterházy.

Tök, magyar falu, Pest-Pilis v.-megyében, Budához keletre $2\frac{1}{2}$ mfd. 1800 lak., kik többnyire reformatusok, anyatemplommal. Földje igen sikeres buzát terem; van gyümölcse és sok bora. Birja a korona.

Tőkés, (Alsó és Felső), 2 egymáshoz közel fekvö tót falu, Abauj vmegyében, a Miszla patakja mellett, hegyek közt: 863 kath. lak. Felső-Tőkésen kath. plébánia van. Határuk hegyes, völgyes, sovány; erdejök szép s fenyvesük is van. F. u. Kassa városa. Ut. p. Kassa.

Tőkés, Kolodnoje, orosz falu, Bereg vmegyében, ut. p. Munkácshoz dél-keletre 2 mfdnyire: 250 g. kath., 8 zsidó lak. Gör. kath. paroch. F. u. gr. Schönborn.

Tőkés, magas dombon fekvő oláh falu, Szathmár vmegyében, 4 r., 528 g. kath. lak., anyatemplommal. Határában sok féle szinü palakö találtatik (Schistus Corneus) de csak keveset használják, földjei nem soványak. F. u. többen. Ut. post. Nagy-Bánya.

Tőkés, magyar falu, Poson v.-megyében, a kis Duna mellett, Szerdahelyhez $1\frac{1}{2}$ óranyira: 208 kath., 5 zsidó lak., sok réttel és legelővel; füzese is van a Duna mentiben. F. u. többen. Ut. p. Somorja.

Tököl, dalmát falu, Pest-Pilis vmegyében, a ráczkevi szigetben, Budához délre 3 mfd. a tétényi Dunaág mellett. Van 1996 kath. lakosa, kath. paroch. temploma. Róna határán rozsot, kevesebb buzát, kukoriczát, sok zöldséget és káposztát termesztenek. Ló- és marhatenyésztése nevezetes; szőlője és erdeje is van. Birja cs. kir. család.

Tököld, (Tekolgyán), tót falu, Nyitra vmegyében, Rodosnához délre 1 óranyira: 86 kath. lak. F. u. gróf Erdődy Józsefné. Ut. post. Nagy-Ripény.

Tölgyes, magyar falu, Honth vmegyében, az Ipoly bal partján, Börzsönyhöz $\frac{1}{2}$ mfd. 415 kath. lak. Kath.

paroch. templom. Nagy szarvasmarha-, ló- és juhtenyésztés. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Vácz.

Tölles, puszta, Zala vmegyében, Szent-Békalja mellett.

Tölles, kis helység, Zala vmegyében, a kis-komáromi uradalomban,

Töltéstava, puszta, Győr v.-megyében, Pér mellett: 153 kath., 20 ref., 2 zsidó lak., vizimalommal, sok réttel és legelővel.

Töltszék, (Tulcsik), tót falu, Sáros vármegyében, Eperjeshez északra 2 mfld, a Székcső mellett: 748 kath., 2 evang., 10 zsidó lak. Kathol. paroch. templom. Két kastély. Sok és jó rét. Vizimalom. F. u. a Kapy nemzetség. Savanyuviz-forrása is van. Ut. p. Eperjes.

Tömérke, puszta, Somogy v.-megyében, 5 kath. lak.

Tömörd, elmagyarosodott horvát falu, Vas vmegyében, Sopron vmegye szélén, Kőszeghez 1½ óra: 418 kath., 5 ref., 3 evang. lak. Kath. paroch. szentegyház. Nevezetes birkatenyésztés. F. u. a Chernel nemzetség.

Tömörd, puszta, Komárom, most Esztergom vármegyében, ut. p. Uj-Szönytől $^1/_{16}$, északról Mocsától $^1/_{17}$ órányira: keletről Tata, délről Kocs, nyugotról N. Igmándtól körülvéve, kevés változatu és termékeny földü szép határral. Van nagy majorsága, sz. István tiszteletére kápolnája, 119 kath., 10 ref., és 3 zsidó lak. F. u. a sz. mártoni főapát.

Tömnye, magyar falu, Poson vmegyében, Felistál mellett: 58 kath., 167 ref., 7 evang., 2 zsidó lak. Ut. p. Somorja.

Tördemicz, magyar falu, Zala vmegyében, a Badacsonyhegy tövében: 448 kath., 21 zsidó lak., kath. paroch. szentegyházzal. Földe, rétje igen jó, vizimalma van. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Sümeg.

Tőrék (Bakos), tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, Rimaszombathoz egy órányira, a Rima mellett: 27 kath., 466 evang. lak. Az osgyáni urad. tartozik.

Tőrék (Orlai), tót falu, Gömör és Kis-Hont egyesült vmegyékben, 40 kath., 183 evang. lak., kik sok pálinkát égetnek. F. u. gr. Serényi.

Törek, kis falu, Zala vmegyében, a Lesencze patak mellett, Németfaluhoz közel. Ut. p. Sümeg. Többen birják.

Tőrincs, magyar falu, Nógrád vmegyében, közel az Ipolyhoz, annak völgyében, ut. p. Szakál 1 óra. Határa 2956 hold, mellyből urbéri szántó 463, beltelek 50, rét 164, irtványszőlő 10, urasági szántó 260, beltelek 4, erdő 2005 hold, melly egyuttal legelő. Szántóföldei fele részben lapályon, ½ dombon feküsznek, s kivált a lapályiak igen jók; rétjei kövérek; erdeje hegyeken van, s tölgyes és cserjés. Lakja 560 r. kath., kis fiók-egyházzal. A falu nagy átmeneti hely levén, sok előfogatra van szüksége, ezenkivül fuvaroznak is. Kőbánya. Vize az Ipoly. A vilkei uradalomhoz tartozik.

Töröcske, magyar falu, Somogy vmegyében, 213 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Határa hegyes és erdős. Ut. p. Szigetvár.

Törökbálint, (Grosz-Turwal), német falu, Pest-Pilis vmegyében, Budához keletre 2 mfld, 1584 kath. lak., paroch. templommal. Erdeje nagy és szép; bora is sok. F. u. a gr. Majláth örökösök.

Töröki, puszta, Somogy vmegyében, a Balaton mellett, a veszprémi káptalané.

Török-Szent-Miklós, derék magyar mv., Heves vmegyében, rónaságon, Szolnokhoz 3 mfld, a Pestről Debreczenbe vivő országutban, a Tisza folyamtól délre ½ órai távolságra, ennek Tinóka nevü kiszaka-

dása mellett. Népessége 8037 lélek, kik közt r. kath. 3371, ref. 4519, n. e. óhitü 25, zsidó 115, kézmüves 125, telkesgazda 400, házas zsellér 670, kereskedő 7. Határa 24,700 hold 1200 □ ölével. Ebből urbériség (belső hivatalnokok 5 telkét kivéve) szántóföld 5796 h., száraz rét, melly szántással használtatik $1135^{6}/_{8}$ h., tiszai rét $1567^{2}/_{8}$ h., száraz legelő 2536 h., tiszai réti legelő 1809 h.; az uraságé tagositás után 2336 h. szántó, 2812 hátas legelő, 4111 h. tiszaréti kaszálló és legelő; ezeken kivül a tiszaréten a haszontalan mocsárok, és a hátas földön levő vakszíkek 1475 holdat foglalnak el. Szántófölde némi kevés szíkkel vegyitett, és észak-keletről igen csekély homokot kivéve, általában gazdag aczélos fekete föld, melly híres tiszta buzát, kétszerest, árpát, zabot, repczét, kölest, tengerit, erős dohányt terem, de burgonyát nem, s rozs nem is vettetik. Legelője a szárazon szíkes, a tiszai réten posványos, és árvizzel szokott elöntetni. Maga T. Sz. Miklós is gyönyörű ökröket nevel, de a marhahizlalás és birkatenyésztés főképen a szomszéd Szakállas, Csorba, Sz. Tamás, Kengyel, Tenyő, Balla pusztákon divatozik. Van itt derék kath. és ref. tornyos templom, takarék-magtár, kisdedovó, kath. és ref. kórház, jeles vendégfogadó, helyben postahivatal és váltás Szolnok és Bánhalma közt, sör- és pálinkaház. Országos vásárt hármat tart, apr. 17, jul. 26, oct. 4-kén, mindig e napok hétfőjén, ha pedig a mondott napok vasárnapra esnének, akkor más hétfőn; a hetivásárok szerdán tartatnak, s az országos vásárokban marha- és kirakodó vásár együtt. Régente Bala-Szent-Miklósnak neveztetett a Török birtoka előtt, ki itt várat is épitett, s a sánczok nyomai s a várban levő török mecset maradványai most is láthatók. Az idevaló török őrség a szolnokival egyesülve nyert diadalt Karácsonyi György pórhadán 1570-ben. A volt török várban van épülve a kath. templom, parochia, iskola, és több egyesek házai, a templom tornya épen a török mecset alapján. Birtokosa a városnak az Almásy nemzetség osztatlan állapotban, s ide tartoznak még Szent-Tamás, Kengyel, és Tenyő puszták. A nyomtatás alatt vesszük azon hírt, hogy a török-sz.-miklósi uradalmat az Almásy nemzetség felosztotta.

Törös, puszta, Székes-Fejér v.-megyében, Moórhoz tartozik: 9 kath. lakossal.

Törtel, magyar pusztai falu, Pest-Solt vmegyében, ut. p. Czeglédhez keletre 1 mfld, 1218 kath., 34 protestans, 16 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Tágas határa egészen majorsági s részint homok, részint fekete föld, általában minden gabonanemet igen jól terem; sok juhot tenyészt. Birják: Balogh, Brezányi, Fejér, Fehérváry, Helmeczy, Markos, Marton, Liptay, Tahy, Tihanyi, Urbán, Vida stb. családok, Körös városa.

Tőtös, oláhul Grós, oláh falu, Bihar vármegyében, a Sebes-Körös völgyében, az Élesdről Báródra vivő ország- és postautban: 352 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal, özv. gr. Haller Lászlónőnek egy vendégfogadójával. Határán van belső szántó 20, külső urb. szántó 520, majorsági 4, szőlő 25, urb. szőlő 25, majors. erdő 2560 hold. Földe igen középszerü; sok gyümölcs. Folyója: a Sebes-Körös. Birja az egész helyet özv. gr. Batthyáni Vinczénő. E határ szélén, Lokk felé ezelőtt egy jobbágy igen használható kova (tüzkő) bányát müvelt, de jelenleg pusztán áll.

Tőtös, magyar falu, Baranya v.-megyében, ut. p. Pécshez 2 kis órányira: 529 r. kath. lak. Fekszik a Mecsek hegylánez déli oldalában, s ha-

tára 2616$^{5}/_{8}$ hold, mellyből urb. beltelek 73 hold, szántóföld 900$^{4}/_{8}$, rét 171$^{6}/_{8}$, szőlő 207$^{4}/_{8}$, legelő 209 h., majorsági beltelek 1$^{3}/_{8}$ h., erdő 1034 $^{6}/_{8}$ hold. Földe vörös agyag, kövecses. Lakosai fuvaroznak. Birja a pécsi kápt.

Töttös, magyar falu, Zala vmegyében, 381 kath. lak. F. u. gr. Széchenyi István. Ut. p. Szalabér.

Töttös, magyar falu, Vas vmegyében, 198 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Szombathely.

Csikós-Töttös, magyar-német falu, Baranya vmegyében, 290 magyar kath., 396 magyar és német ev. lak., evang. fiók-imádság-házzal, oskolával, kath. fiók-szentegyházakkal. Termékeny határ. Nagy méhtenyésztés. Szőlőhegye szép vörös bort terem. F. u. h. Eszterházy, s a dombovári urad. tartozik. Ut. p. Bonyhád.

Tövises, puszta, Borsod vmegyében. Felső-Nyárád és F. Kelecsény közt; a kelecsényi ér öntözi. Nyárádhoz tartozik.

Tranava, tót falu, Bars vmegyében, a Garan jobb partján: 230 kath. lak. F. u. a kamara. Ut. postája Körmöcz.

Tranczonfalva, német falu, Zemplén vmegyében, Sáros-Patakhoz $^{1}/_{2}$ órányira: 671 r. kath., 4 ref., 17 zsidó lak. Határa 1029 hold, mellyből beltelek 55 hold, szántóföld 763 h., kaszáló 108 h., cserjés legelő 103 h. Telkesgazda 11, negyedrészes 88, zsellér 8. Földe kemény agyag, melly erős trágyázást kiván; van a helység keleti oldalán egy patak is. F. u. Breczenheim Ferdinand herczeg.

Traunau, magyarul B i z l i g e t, oláhul T r a n o v a, német falu, Temes vmegyében, a Maros mellékén, Aradhoz 2 mfldnyire: 1037 r. kath., 20 n. e. óhitü, 1 zsidó, 100 féltelkes, 22 urbéri, 20 szerződési zsellér, 50 lakó, 13 kézmüves, 1 kereskedő lak., szép kath. paroch. templommal. Urbériség: 1200 h. szántóföld, 400 h. rét, 200 h. legelő, 122 h. belsötelek. Majorság: 491 h. 1120 □ öl szántóföld, 14 h. rét, 43 h. 320 □ öl legelő, 116 h. szőlő, 10 h. szerződési házhely, egyházi s iskolai föld 13 hold, utak, tó, mocsár 174 h. 476 □ öl. Földe porhanyós fekete agyag, s igen jól megtermi a buzát, kukoriczát és tengerit. Birja a királyi kincstár.

Trázs, magyar falu, Nógrád v.-megyében, közel az Ipolyhoz: 717 kath., 9 evang. lak. Földe homokos; rétjei kövérek; sok dinnyét termeszt, s azzal kereskedik. F. u. gr. Forgács és Szentiványi Ferencz maradéki. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Trebasocz, puszta, Trencsén vmegyében, Motesicz fil., 40 kathol. lak. F. u. Motesiczky.

Trebete, tót falu, Nyitra vmegyében, Krakován fil., 691 kath., 9 zsidó lak. F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Galgócz.

Trebichova, tót falu, Trencsén, most F. Nyitra vmegyében, a zay-ugróczi uradalomban: 118 kath., 230 evang., 6 zsidó lak.

Trebosztó, tót falu, Thurócz vmegyében, 175 kath., 337 evang., 4 zsidó lak. Sok legelő és gyümölcs, 3 kastély. Nevezetes egy a hegy tetején lévő taváról. F. u. a Révay család. Ut. p. Th. Zsámbokrét.

Trebula, puszta, Zólyom vmegyében, Hajnikhoz $^{1}/_{2}$ óra: 31 kath., 3 evang. lak.

Trebusa, orosz falu, Máramaros vmegyében, a Tisza mellett: 18 romai, 503 g. kath. lak., s anyatemplommal. F. u. a k. kincstár s m. Ut. p. Sziget.

Trencsén, királyi város, Trencsén vmegyében, a Vágh vize bal partján, meredek hegy közé szorulva, mellyre épült a régi, most is meglehetős állapotban levő trencséni vár. A

város eredetét némellyek a romaiaknak tulajdonitják; hihetőbb az, hogy a magyarok kijövetelekor mind a város, mind a vár fenállott, mert egy megye ettől vette nevezetét. Trencséni Máté e vidéknek hajdani birtokosa a várat keményen megerősité. Ennek halála után I. Károly Bebek György tárnokmesternek ajándékozta, fentartván magának a várost. Mátyás király pedig, ki itt gyakran mulatozott, Zápolya Istvánt gazdagitotta vele, ki ezt felékesitvén, hozzá szép kertet csináltatott; söt azon 95 öl mély kutat is, melly maig látható, ő ásatta török foglyokkal. A Zápolya nemzetség kihaltával gr. Illésházyak jöttek birtokába, s birták is az utolsó gr. Illésházy István magvaszakadtáig, de jelenleg mind a várat, mind az uradalmat Sina báró vette meg. A város maga kőfallal vétetik körül és csak 82 házat számlál. Nevezetesebb épületei: az igen szép piarista szentegyház; másik szentegyháza közel a városhoz egy dombon áll, s ez egyuttal parochialis, és temetkező helye vala az Illésházy családnak; a vármegye és a városháza; a piaristák kastélya. Van itt k. gymnasium a piaristák felügyelése alatt; evang. és héber imaház. A külváros házai közt, mellyek 350-re mennek, kevés szépet találni. Népessége a bel- és külvárosnak 3200 lélek, kik jobbára r. katholikusok, aztán evangelikusok és héberek. Nyelvet illetőleg tótok, magyarok és németek. Földe a rónaságon igen termékeny; legelője a Vágh szigetében jó; erdeje távol van; gyümölcse, kivált szilvája sok. A földmivelésen kivül kézmüvességet és kereskedést is folytatnak a polgárok. Híres a trencséni sör. A város 2 falut is bir, u. m. Hamrit és Zabineczet; s föhelye a megyei igazgatásnak.

Trepecz, tót falu, Zemplén v.-megyében, Dobra fil., 167 kath., 15 zsidó lak., 260 hold szántófölddel. Ut. p. Nagy-Mihály.

Tribs, tót falu, Szepes vmegyében, közel a Bialka vizéhez: 591 kath. lak., paroch. templommal, vizimalommal. F. u. b. Palocsay. Ut. p. Késmárk.

Tridubi, puszta, Zólyom vmegyében, szinte Hajnikhoz közel: 8 kath., 12 evang. lak.

Trinitas, puszta, Baranya vmegyében, Vokányhoz tartozik: 33 kath., 5 zsidó lak. Szép erdőség. Márványtörés. Nagy uraságі majorság. Sörház. Vizimalom. F. u. gr. Batthyány János.

Tris, magyar falu, Gömör vmegyében, alulról Ragállyal, s felülről az ismeretes Cselény erdőséggel határos, völgyben fekszik; van a reformatusoknak templomjuk; a lakosok száma 236-ra megy. A közbirtok áll $24^3/_4$ urbéri és $^2/_8$ majorsági telekből; van 1364 hold erdő; szántófölde mindent megterem soványsága mellett is; rétje kevés, legelője sok van, s mégis a lakosok a marhatenyésztést, hizlalást főkép nyáron által szorgalmasan üzik. F. u. Ragályi, Hevessi és Hámos urak. Ut. p. Putnok.

Trivodi, (Haromviz, Tresaquae), puszta, Zólyom vmegyében, Libethez 1 mfld, 5 kath., 8 evang. lak.

Trnavka (Alsó-), tót falu, Bars vmegyében, Sz. Kereszthez 1 mfld, 196 kath. lak. F. u. a kamara.

Trnavka (Felső-), tót falu, Bars vmegyében, a hegyek közt: 290 kath. lak. F. u. a kamara. Ut. p. Selmecz.

Trnocz, (Tövisfalva), tót falu, Nyitra vmegyében, Holics fil., 335 kath., 11 zsidó lak. F. u. ő cs. k. felsége.

Trocsány, tót falu, Sáros v.-megyében, M. Raszlavicz fil., 150 kath., 22 zsidó lak. F. u. többen. Ut. postája Eperjes.

Trójás, oláh falu, Arad vmegyében, Soborsintól északra $2^1/_2$ m.-fld, két magas hegy közt egy szorult völgyben elszórva fekszik: 331 n. e.

óhitü lak., s anyatemplommal. Van itt $13^2/_8$ urb. állomány, 2162 hold közlegelő, 616 h. uraségi liget, 8213 h. urasági erdő. Földe a lehető legroszszabb, a magas hegyek miatt, annyira hogy e határban az eke nem is használtatik, csak kapa után vetnek az oláhok egy kis tengerit; kecskéken kivül más állat alig tenyésztetik; ellenben a mély völgyben folyó patakja tele pisztrangokkal; a roppant erdőség pedig vadakkal, mellyek közt őzek, vaddisznók is találtatnak. F. u. b. Forray Iván.

Tropócz, vindus falu, Vas v.-megyében, a muraszombati uradalomban: 148 kath., 10 evang. lak.

Tropolocz, vindus falu, Vas vmegyében, a lendvai uradalomban: 83 kath. lak.

Trosztyanicza, orosz falu, Beregh vmegyében, Ungh vmegye szélén, ut. p. Munkácshoz északra 3 mfld, 120 g. kath., 4 zsidó lak., igen hegyes, erdős, sovány határral. F. u. gr. Schönborn.

Trpin, tót falu, Honth vmegyében, a bozóki uradalomban: 205 kath. lakossal.

Trsztye, tót falu, Trencsen v.-megyében, Podszkál fil. Számlál 375 kath., 15 zsidó lak. Van itt az Osztra hegyében egy barlang, mellyben csepegő köveket is láthatni. F. u. Trsztyánszky család. Ut. p. Trencsén.

Trsztenna, tót mv., Árva vmegyében, 2706 kath., 70 zsidó lak., kath. paroch. templom. Sz. ferenczi klastrom. Határában szép árpát, zabot termesztenek. Sessiója: 220. Legelője, rétje bőven lévén a marha- és juhtenyésztés divatban van. Vászonja igen finom és kapós. Normalis oskola. Tart heti- és híres 4 országos vásárokat, mellyek kivált a lovakra és marhákra nézve nevezetesek, s a lengyelektől nagyon látogattatnak. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Trsztrenna, tót falu, Trencsén vmegyében, Facskó és Privald közt: 50 kath., 7 zsidó lak., és szép fenyvesekkel. F. u. a lietavai urad.

Trubin, tót falu, Bars vmegyében, Sz. Kereszthez nyugotra 2 mfld, 624 kath. lak. Kath. paroch. templom. Sok szilva, komlófa. F. u. a beszterczei püspök. Ut. p. Selmecz.

Trübswetter, (Nagyősz), franczia falu, Torontál vármegyében, N. Szent-Miklóshoz délre 1 órányira: 2302 kath., 2 evang., 16 óhitü, 16 zsidó lak. Kath. paroch. templommal, szép kerttel. Határa gazdag termékenységü s első osztálybeli; lakosai vagyonosak; szép buzát termesztenek, s jó lovakat és teheneket tartanak. Egész telket 154-et számlál. F. u. gr. Gyulay családbeliek.

Tuchina, tót falu, Trencsén v.-megyében, Pruszka fil., 451 kath., 9 zsidó lak. Ez tulajdonképen két helységből áll, az egyiket gr. Königsegg, a másikat pedig nemes Tuchinovszkyak birják.

Tugár (Losoncz), tót-magyar mv., Nógrád vmegyében, Losoncznak tőszomszédságában: 388 kath., 695 evang., 98 ref. lak., kik leginkább mesterségekből élősködnek. Van 4 országos és egy hetivására, t. i. hétfőn. F. u. néhai Szilassy József koronaőr örökösei.

Kis-Tugár, tót falu, Nógrád vmegyében, egy igen szük és mély völgyben, Gácshoz észak-nyugotnak $1 ^1/_2$ óra. Határa 2748 hold, mellyből urbéri beltelek 26, szántó 576, rét 155, urasági beltelek 2, szántó 40, rét 49, erdő 1900 hold. Földei, sőt rétjei is jobbára hegyeken feküsznek, agyagosak, kövesek, tiszta buzát nem, de rozsot, zabot, burgonyát, pohánkát és borsót teremnek. Lakja 576 kath., kik sok juhot tartanak, juhturót készitenek. A tugári, valamint e vidékbeli népfaj magas, erős, igen jó

termelü. Itt ered a tugári patak. A falu feletti hegyláncziból 2 nagy trachyt kőszál emelkedik, honnan felséges kilátás nyilik; innen nem messze egy kis térségen két elszigetelve álló kúpalaku kőszirt, a maga nemében ritka természeti mű, melly meg érdemli, hogy az erre utazók által meglátogattassék. A falu feletti csupa mészsziklákból jó mész égettetik. A hegyláncz közepén pedig egy kúp emelkedik, mellyben a legkülönfélébb igen szép színü szarvkövek (Hornstein), ugy szinte fa-opálok találtatnak. Végre van itt egy igen csinos és uj tornyos templom és tágas oskola. Birja a falut gr. Zichy József.

Tulka, oláh falu, Bihar vármegyében, a mezőségen, ut. postája Várad $4^1/_4$ mfd. Lakja 2 ref., 1536 n. e. óhitü, anyatemplommal. Határa 3174 hold, mellyből 850 h. szántó, 450 h. rét, 250 h. legelő, 350 hold erdős föld, uras. majorság 1234 hold, mocsár 40 hold. Ebből urbériség 440, irtás 1150 h., majors. 1234 h. az erdőn kivül. Vadvizes fekete földe terem borsós és konkolyos kétszerest, tengerit és zabot. Határán keresztül folyik a Körös ér, melly a Fekete-Körös kiöntésével tetemes kárt okoz a vetésekben és kaszállókban. Birja a váradi deák püspök.

Tullus, kis puszta, Borsod vmegyében, Ládháza és Muhi puszta közt a Hejő parton. Ládházához tartozik.

Tunezsics, tót falu, Trencsén vmegyében, Kossához 1 fertály, 297 kath., 11 zsidó lak., termékeny kis határral. F. u. az illavai plébánus.

Tunyogh, magyar falu, Szathmár vmegyében, a Szamos balpartján, Matócscsal* általellenben; 22 kath., 636 ref., 30 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa gazdag termékenységü, szénája, nádja sok, erdeje nincs. F. u. gr. Károlyi, Korda, Szücs, s más számos nemesek. Ut. p. Szatmár.

Tur, (Felső vagy Nagy), magyar falu, Honth vmegyében, 472 kath., 9 evang. lak. Kath. paroch. templom.

Tur (Kis), magyar falu, Honth vmegyében, 187 kath., 10 evang. lakossal.

Tur (Közép), magyar falu, Honth vmegyében, 260 kath., 8 evang. lak. Mind a három helység közel fekszik egymáshoz a Korpona mellett, Ipoly-Ságtól északra 1 órányira. Szántóföldjeik jók s benne buzát, rozsot, kukoriczát, dohányt, zabot termesztenek. Szőlőjök és erdejök is van. F. u. Beniczky, Géczy, Mártonfy, Okolicsányi, Kasza, Pongrácz, Hán, Thury, s m. t.

Tur, magyar falu, Somogy vmegyében, közel a Balatonhoz, 212 kath., 458 ref., 45 zsidó lak., kath. fiók-, ref. anyaszentegyházakkal, bortermesztéssel, termékeny földekkel. F. u. Jankovich, b. Putheány, Bosnyák nemzetségbeli örökösök. Ut. post. Szőlősgyörök.

Mező-Tur, magyar mezőváros K.-Szolnok vmegyében, rónaságon a Berettyó mellett, Szolnokhoz 4, Pesthez 16 mfdnyire. Népessége 16,150 lélek, kik közt 1200 r. kath., 14250 reform., telkesgazda 818, házas 1137, lakó 829, kézmüves 428 s ezek közt 60 korsós, kereskedő 10. Van itt a reformatusoknak igen szép templomuk, mai izlés szerint épült vigyázó toronnyal; egy r. kath. anyatemplom, sör- és pálinkaház. Egészen róna határa $75{,}408^{74}/_{100}$ hold; s ez két részre oszlik, u. m. felső- és alsó város határára. A felső részi határ kiterjedése $37{,}704^{37}/_{100}$ hold (1200 □ ölével), mellyből $7945^{41}/_{100}$ h. szántóföld, a kaszálló, melly szántóföldekkel együtt van kiadva $4413^{26}/_{100}$ h., a városi legelő, miután az uraság részére 2040 kiszakittatott, $10531^{76}/_{100}$ h., szőlő 669 h. 693 □öl. Erdő az egész határban nincsen. A felső részi urb.

föld $22890^{43}/_{100}$ hold. Majorsági szántóföld $2539^{4}/_{100}$ h., hat helyen levő részint kaszálló, részint legelő 12,275 $^{7}/_{100}$ h. Dotationalis föld van $15^{1}/_{8}$ urberi telek. Az alsó részi város határa épen annyi, mint a felsőé, azzal a különbséggel, hogy ez szabályozva soha nem lévén, mind a szántó, mind a kaszáló és legelő a lakosok birtokában van. Szántó- és kaszáló földje (1600 □ ölével) 6148 hold, a többi legelő; 553 h. 200 □ öl szőlő. Dotationalis föld szinte annyi mint a felső részen. A föld fekete aczélos s hires buzát terem; homok az egész határban nincs; legelője sok helyt vad szíkes, melly a Berettyó és Körös kiáradásainak ki van téve. A Berettyó félkörben keriti a várost vámhiddal; a Körösön pedig tüzi és épületi fa, vályu, deszka szállittatik, néha még gabonával terhelt dereglyék is járnak rajta. Mind a két folyó közel a voroshoz összeszakad a Turtői dombnál. Népes országos vásárt 4 tart, jan. 1., máj. 1., aug. 1. és nov. 1. s a kitüzött nap bár mellyik napjára is esik a hétnek, a vásár ha csak nem ünnep, mindig hétfőn; hetivásár pedig kedden és pénteken tartatik. A turi marhavásár országszerte hires. A felső részt I. Mátyás királytól fogva a Kállay család birta, de 1847-ben megváltá magát a város; az alsó város $^{1}/_{2}$ a kir. kincstáré s évenkint 6000 pgő forintot fizet; másik fele gr. Erdődy Györgyé vala, de ettől örökös szerződés mellett 1845-ben megváltá magát a lakosság.

Tura, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, ut. post. Baghoz 1 órányira, inkább róna mint dombos helyen. Határa 11,583 hold, mellyből urbéri szántó 2418, kaszáló és kenderföld $418^{2}/_{4}$, uradalmi szántó 1130 $^{2}/_{4}$, rét 669, erdő 788, beltelek 291, posványos legelő 900, homokos legelő 708, gyepes legelő 3420, szőlőhegy 840 hold. Földje részint fekete, részint homok; főleg kétszer-buza termesztetik, s rozs és kukoricza. Lakja 3137 egyén, kik csaknem mind katholikusok, paroch. templommal. Urbéri egész telek van 93; 173 gazda kezében. Van itt egy nagyszerü sör- és pálinka-gyár. Határát a Galga nedvesiti. Birja h. Eszterházy Pál.

Tura, magyar falu, Szabolcs v.-megyében, ut. post. Nyíregyházához 1 óra. Határa 4150 hold, mellyből a lakosok szerződés mellett birnak 400 hold földet. E határt a Tisza árja nem járja ugyan, de az alviz keresztül járván rajta, melly Berettyó erének neveztetik, többször nagy károkat okoz. Földje homokos és silány. Van szeszgyára. Lakja 827 lakos, kik jobbára reformatusok, anyatemplommal. Birja a Kállay család.

O-Tura, tót m.v., Nyitra vmegyében, Vágh-Ujhelytől nyugotra egy órányira, hegyek és erdők között. Számlál 2497 kath., 3127 evang., 3 reform., 90 zsidó vagyonos lakosokat; kik sok tehenet tartván, nem csak otthon sok vajat csinálnak, hanem az északi megyéket bejárván, azt öszveszedik, s vele igen nagy kereskedést üznek. Bécsbe, Pestre s a t. Corvinus Mátyás privilegiuma szerint vámot nem fizetnek; régi szerződésök erejénél fogva pedig robotot nem szolgálnak, hanem azt csekély sommával megváltják. Van itt kath. paroch. templom, evang. szentegyház s ekklézsia, synagóga, és sok csizmadia. F. u. a csejtei uradalom.

Turány, orosz falu, Zemplén vmegyében, az Ondava mellett: 235 r., 36 g. kath., 9 zsidó lak. Kath. paroch. templom. 593 h. szántóföld. F. u. özv. Jékelfalusy gr. Csáky asszony. Ut. p. Vecse.

Turán, privilegiált tót m.v. Thurócz vmegyében, a Vágh jobb partján: 228 kath., 1563 evang. 59 zsidó

lak., s kath. és evang. anyatemplomokkal és synagógával. Fekvése a nagy hegyek alatt igen gyönyörködtető; határa tágas, s a Vágh vize mentében meglehetős, erdeje roppant; marhát, juhot sokat tart; a Sztudenecz patakján több malmokkal bir. F. u. a Révay család, de az Ujhelyi nemzetségnek is van benne szabad curiája.

Turbék, puszta, Somogy vmegyében, Szigetvár mellett, 147 kath., 14 ref. lak. Van egy szentegyháza, hová népes bucsujárások történnek.

Turcz, oláh falu, Bereg-Ugocsa vmegyében, több hegyeken s völgyekben elszórva; 1614 gör. kath. lak., s parochiával. Földje elég termékeny, bort termeszt, erdeje van; hajdan arany ezüst bányái is voltak. F. u. Pogány, Rátonyi, Ilosvay, b. Perényi, Gazda, Zaffiry, Száraz, Pap, Fejér, Balabány, gr. Haller, és Csató örökösök. Ut. p. Halmi.

Turczocz, tót falu, Zemplén vmegyében, Göröginye fil. 366 kath., 8 zsidó lak., 808 h. szántófölddel. F. u. Klobusiczky. Ut. p. Nagy-Mihály.

Turcsánka, tót falu, Nyitra vmegyében, Széplak filial., 240 kath. lak. F. u. a Turcsányi csal.

Turcsek (Alsó), német falu, Thurócz vmegyében, Bars vmegye határszélén: 505 kath. lak. Fűrészmalom; roppant erdőség. F. u. Körmöcz városa. s ez ut. p.

Turcsek (Felső), német falu, Thurócz vmegyében, magas erdős hegyek közt: 564 kath., 13 evang. lak. Földei főképen csak zabot teremnek. F. u. Körmöcz városa.

Turcsok, tót falu, Gömör és Kis-Honth egyesült vmegyékben, Zeleznik hegyétől északra: 48 kath., 801 evang. lak. Evang. szentegyház. Gazdag vasbányák. A földek fordulóra nincsenek osztva, hanem mindenki a magáét szabadon használja. F. u. a Sturmann nemzetségbeliek. Ut. post. Rimaszombat.

Turdosin, tót m.v. Árva vmegyében, az Árva bal partján: 1679 kath., 10 evang., 176 zsidó lak. Van itt kath. paroch. templom, normalis oskola, synagóga, szép bolthajtásos 58 ölnyi hosszuságu hid az Árva vizén, nagy urasági sörfőzőház és vendégfogadó, 2 liszt- és fűrészmalom. Országos vásárjai igen népesek, kivált lóra, marhára és gabonára; a lengyelektől erősen látogattatnak. Itt van a Gallicziából behozott sónak nagy lerakó helye, honnan tovább Rosenberg, Hradek felé szállíttatik. Gyolcs kereskedése is nagy fontosságu.

A város bir az árvai uradalomtól egy Oravicza nevü pusztát, mellynek olly sok legelője van, hogy tulajdon marháikon kivül, másokat is rá fogadhatnak, a mellett az erdőből szabad tüzelésök, s szabadságuk van esztendőnkint 50 szálhajót mindennémü fával megrakva az alsó vidékekre vinni. — Végre a város körül több sánczok nyomai látszanak, melylyeket hajdan a kuruczok hánytak. F.u. az árvai uradalom.

Kis- és Tót-Turgony, puszták, szabad Jász- és Kun kerületekben, Kis-Ujszállás birja.

Turecska (Kis és Nagy), két összeolvadt tót falu, Zólyom vármegyében, a zólyomi, thuróczi, liptai határok összejövetelénél; 139 kath., 35 evang. lak. F. u. a kamara.

Turegyháza, lásd Kétfél.

Turicska, tót falu, Nógrád v.-megyében, hegyek közt: 4 kath., 228 evang. lak., kik fa eszközeiket az alföldre hordják gabonáért. Van egy igen régi anyatemploma. Határa szük és sovány. F. u. gr. Zichy senior, és Szentiványi. Ut. p. Losoncz.

Kis- és Nagy-Turicza, két orosz falu, Ungh vmegyében, Remetéhez 1 órányira; 3 romai, 607 gör.

kath., 24 zsidó lak. N.-Turiczán gör. kath. paroch. templom. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Turik, tót falu, Liptó vmegyében, 323 kath., 38 evang., 7 zsidó lak. Kath. filial szentegyház. Több urasági lakházak. Nyugotra a faluról a szántóföldeken több ritka kövévált tárgyakat találni, mint p. o. árpát, lencsét, kendermagot, söt romai formáju pénzt; a honnan a közember azt hiszi, hogy hajdan itt a várban egy fősvény ember lakott, kinek mindene kővé változa. F. u. Thuránszky nemzetség.

Turja, szerb falu, Bács vármegyében, a Ferencz csatornája mellett, közel Sz.-Tamáshoz, mellyel az utóbbi forradalomban egyenlö viszontagságokat szenvedett, ut. p. Ó-Becse 2 órányira, a tiszai koronai szabadalmas kerületben. Lakja 2000 n. e. óhitü, paroch. templommal. Első osztálybeli gazdag határa 2200 □ ölével 5670 hold, mellyből polgári szántó 2000, rét 2100, legelő 1300, szőlő 80, mocsár 111, utak 79 hold.

Turkeve, szabad m.v. Jász- és Kun kerületekben, nem messze Tur városától a Berettyó mellett: 212 kath., 8237 ref., 23 óhitü lak., kath. és ref. anyatemplomokkal, ref. oskolákkal. Határa gazdag fekete kerti föld, s mindenik lakos a magáét egy tagban birja; szép szarvasmarhát és sok juhot tenyészt. 1753-ben Törö, Bot, Bujdosó lázzadók társaikkal együtt itt fogattak meg. Ut. p. Kardszag.

Turna. tót falu, Trencsén vmegyében, Trencséntöl délre 1 órányira. Számlál 585 kath., 15 evang.. 11 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Földje termékeny; rétje jó; legelője elég; erdeje nagy; savanyuviz-forrása és sörfőző háza is van. Timon Sámuel itt született. F. u. a dubniczai uradalom.

Turnische, vindus-tót m.v., Zala vmegyében, A.-Lendva mellett, 864 kath. lak. Kath. paroch. temploma igen régi nevezetes góth épület. Lakosai robotra nem járnak, hanem többnyire mesteremberek. u. m. vargák, szür, és apró szabók, timárok, de a sok tüz miatt szegények. F. u. a Gyika nemzetség. Ut. p. A.-Lendva.

Túró, tót falu, Trencsén vmegyében, 934 kath., 16 evang. lak. Van egy filial temploma és szép fényvese. F. u. h. Eszterházy.

Turoluka, tót falu, Nyitra vmegyében, a Miava mellett: 85 kath., 2434 evang., 82 zsidó lak. Kath-, evang. szentegyházak. Synagóga. Határa nagy, de a hegyeken földmivelése terhes; sok irtás; szarvasmarhája sok és szép; juhot tenyészt, erdeje és vizimalma van. F. u. a berencsi uradalom.

Turony, magyar falu, Baranya vmegyében, a harsányi hegyek közt, 31 kath., 280 ref., 3 zsidó lak., ref anyaekklézsiával, vendégfogadóval, bortermesztéssel; az üszöghi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Siklós.

Turopolya, népes tót falu, Nógrád vmegyében, 18 kath., 1205 evang. lak. Evang. anyatemplom. Határa köves, sovány, s nagy fáradsággal miveltetik. F. u. gr. Zichy sen., b. Balassa, Szentiványi. Ut. post. Losoncz.

Tur-pásztó, puszta, Heves és Külső-Szolnok egyesült vmegyékben, Turkevi mellett, 20 kath. lak. F. u. b. Orczy Józsefné.

Turova, tót falu, Zólyom vmegyében, Ternye mellett: 139 kath., 35 evang. lak.

Turvékonya, oláh falu, Szatmár vmegyében, az Avasságon, lapos helyen elszórt házakban, 613 gör. kath., 14 zsidó lak., s anyetemplommal. Földje sovány, de erdeje szép. F. u. nagy részt azok birják kik felső

falut s még néhány oláh nemes. Ut. p. Aranyosmegyes.

Turzófalva, Thurzovka, tót falu, Trencsén vmegyében, szétszórva hegyekben Morva és Sziléziával határos, ut. p. Csácza. Határa igen nagy, de a földek nem urbériek, hanem irtványok; uradalmi szántóföld van 154 hold, és 80 hold rét. Erdeje pusztuló félben. A föld minősége 3-ik osztálybeli, káposztát és burgonyát kivéve, más gabonát igen szüken, söt öszit épen nem terem, hanem csak zabot és árpát. Éghajlata zordon, hideg, s e miatt a gyümölcs ritkán érhet meg. Népessége 7630 lélek, kik r. kath., és 150 héber. Kath. paroch. templom. Lakosai földmivelésből és zsindely faragásból élnek, de olly szegényül, hogy egész éven át tejbe vagy káposztába kevert burgonyából élnek; kenyér még a legjobb gazda házánál sem találtatik. A helységet a Kiszucza vize futja végig. Van itt egy szeszgyár, sörház, és cs. harminczadhivatal. Vasárnaponkint a nép összejövén, némileg vásár tartatik. Birja h. Eszterházy, s a bicsei uradalomhoz tartozik.

Tussa, tót falu, Zemplén vmegyében, a Tapoly mellett: 143 romai, 38 görög kath., 20 evang., 244 ref., 9 zsidó lak., 371 hold szántóföld. Erdő. Kastély. F. u. gr. Vandernathné, Bernát s m. Ut. p. Vecse.

Tuzsér, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Tisza mellett, Zemplén vmegye szélén: 35 romai 25 g. kath., 340 ref., 37 zsidó lak. Ref. anyatemplommal, termékeny földekkel, és rétekkel. Van $3^{2}/_{8}$ második osztálybeli egész telke. F. u. Lónyay

Tuzsina (Szmicz), nagy német falu, Nyitra vmegyében, 1992 kath. lak. Kath. paroch. templom; nagy erdő; sok szilva; jó legelő. F. u. gróf Pálffy Ferencz.

Túkrös, puszta, Székes-Fejér vmegyében, Sárosd mellett, 20 kath., 3 ref. lak. F. u. gr. Eszterházy.

Türe (Kis és Nagy), 2 magyar f., Bars vmegyében, a Garan partján, az esztergomi országutban: 240 kath., 4 evang., 149 ref. lak Termékeny jövedelmes határral birnak. F. u. többen. Ut. p. Léva.

Türje vagy Türgye, magyar m.v. Zala vmegyében, Szent-Gróthoz 1 óra, 1388 kath., 12 zsidó lak., kik közt néhány német is találtatik. Ékesiti a praemonstratensisek prépostsága, lakhelye, és szentegyháza. Határának egy része homokos, erdeje szálas és igen szép, szölöhegye is van. A türjei prépostságot Dienes bán alapitotta 1241-ben. 1541-től 1699-ig több viszontagságokon ment keresztül, de az utóbbi évben ismét virágzásba jött. 1786-ban eltöröltetett. 1802-ben visszaállitatott.

Türke, vindus falu, Vas vmegyében, sovány, hegyes vidéken, 283 kath. lak., kik gyakori ügyes lopásaik miatt mintegy példa beszéddé váltak egész Vandaliában. F. u. gróf Batthyáni.

Tüskeszer, vindus tót falu, Zala vmegyében, 518 kath. lak. F. u. Gyika. Ut. p. A.-Lendva.

Tüskevár, magyar m.v. Veszprém vmegyében, 810 kath., 11 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Határa homokos és kövecses. Szőlőket a somlói hegyen bir. Van darab ligetes és nyires erdeje, s több malma a Torna vizén. F. u. a győri püspök. Ut. post. Devecser.

Tüskevár, puszta, Somogy v.-megyében, az Ország családé.

Tvarazna, tót falu, Liptó vmegyében, 8 kath., 79 evang., 5 zsidó lak. F. u. Meczaházy.

Alsó- és Felső Tvarosztsza, 2 orosz falu, Sáros vmegyében, Gáboltóhoz keletre egy órányira: 35 kath, 740 gör. kath, 10 zsidó lak.

Alsó-Tvarosztszán gör. kath. plébánia van. Határuk hegyes, erdős; savanyuvíz mind a két határban találtatik. F. u. gr. Erdődy: Ut. p. Bártfa.

Tverdomeszticz, tót falu, Nyitra vmegyében, közel a trencséni szélekhez. Számlál 368 kath., 1 evang., 8 zsidó lak. F. u. gróf Erdődy Józsefnő.

Tyapessó, tót falu, Árva vmegyében, 381 kath. lak. Vászonnal kereskedik. Sessiója 24$^1/_8$. F. u. az árvai uradalom.

Tyapkó, tót falu, Nyitra vmegyében, N.-Kosztolánhoz $^1/_2$ óra: 107 kath., 15 evang. lak. F. u. Ocskay család.

Tyukod, magyar falu, Szathmár vmegyében, közel Csengerhez, 9 romai, 32 gör. kath., 814 ref., 17 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa lapos, de termékeny; nádja, szénája az ecsedi lápon sok. F. u. Uray, Rápolthi, Nagy, s más igen számos nemesség. Ut. p. Szathmár.

Tyuska, orosz falu, Máramaros vgyében, 433 g. kath., 33 zsidó lak., anyatemplommal. Határjához tartozik Zsihány nevü telep, 72 g. kath., lak. F. u. b. Sztojka, Ferenczy, Horthy, Dósa, s több nemesek. Ut. p. Sziget

U.

Ubersdorf, német falu, Vas v.-megyében, a német-ujvári uradalomban, 250 kath. lak.

Ublya, orosz falu, Zemplén vármegyében, Szinna fil. 13 romai, 930 g. kath., 18 zsidó lak. Gör. szentegyház, 936 h. szántóföld. Erdő. Malom. F. u. gr. Schmidegg. Ut. p. Unghvár.

Ubris, Ungh vmegyében, orosz-tót falu, ut. p. Szobránczhoz északra 1$^3/_4$ órányira: 217 romai, 423 gör. kath., 5 ref., 77 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. F. u. gr. Sztáray Kristóf örökösei.

Udornya, tót falu, Nógrád vármegyében, egy szép széles völgy keleti oldalán, kis völgyecskében a losoncz-bányavárosi országuttól 300 ölnyire, ut. post. Losoncz. Határa 1407 hold, u. m. 32 h. belsőség, 422 h. szántó, 90 h. rét, 863 h. erdő. Ebből majorsági szántó 50, erdő 863 hold. Földje agyagos, dombos, kavicsos, néhol vadvizes, legjobban termi a buzát, burgonyát, zabot, veres lóherét; rétjei néha háromszor kaszálhatók, s igen jó szénát adnak, de a Réka patak kárositja. A juhtenyésztés és turócsinálás fő élelemmód. Lakja 268 ágostai, 20 r. kath., egy kis toronytalan fiók evang. egyházzal. Birják gr. Zichy senior, b. Orczy, b. Balassa, és Nyáry család örökösei.

Udva, Zemplén vmegyében, tót falu, Homonnához egy órányira: 724 r. kath., 4 evang., 16 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Szántóföldc elég termékeny, s 780 holdat foglal el. Erdeje, rétje jó. F. u. Szirmay Anna, gr. Haller asszony, kinek itt szép lakháza van.

Udvard, igen régi magyar falu, Komárom vmegyében, a Zsitva vize mellett, 3335 katholikus, 90 reformatus s 32 zsidó lakossal. A falu közepén áll az ujabb izlésü katholikus parochialis szentegyház, azonban a reformátusok is birnak itt anyaegyházat. Határa 13,500 hold, s merőben róna, sárga és fekete agyag, hellyel-közzel homokos, általában termékeny első osztályu szántóföldek, jó rétekkel, középszerü bort termő szőlőkertekkel dicsekedhetik. Erdeje 70 hold tölgyesnél több nincs Áll 100 és $^1/_2$ régi szabályzatlan telekből, s a lakosok nem urbér szerint tettek szolgálatot hanem termesztményeikből $^1/_{10}$-det adtak s egy telkes gazda 120 posonimérős földet bir. Az emlitett telkekből

csak 90 van a lakosok kezén, mert 6-ot nemes érseki hübérnökök birnak, a fenmaradt rész pedig vagy a plébániához, vagy a biróságboz, vagy a hadnagysághoz tartozik. A közmunkabeli összeirás szerint van itt 261 leszállitott telek, 355 házas zsellér, 37 lakó. F. u. 1268-tól fogva az eszterg. érsek. Az udvardiak hajdan királyi szolgák vagy udvarnokok voltak.

Udvard, ném. Grosz-Mutschen, horvát falu, Sopron vmegyében, Kőszeghez északra $1^1/_4$ m.-fld, 358 kath. lak., 59 házzal. Van 385 hold sovány szántófölde, 800 h. erdeje, rétje, legelője; szőlője nincsen. F. u. gr. Niczky Emánuel.

Udvard, horvát falu, Baranya vmegyében, 2 dombon, melly közti völgyben egy patak csergedez. Van $35^6/_8$ egész urb. telke, 461 hold legelője. Lakja 545 kath., kik buzát, rozsot, zabot, kukoriczát, káposztát termesztenek. F. u. volna gr. Batthyáni Gusztáv, de a helység magát 1846-ban örökösen megváltá.

Udvard, német falu, Baranya vmegyében, 600 kath. lak., kik sikeres buzát termesztenek, és szép lovakat tenyésztenek. Ut. p. Mohács $1^1/_4$ mfld, Birják Károly cs. k. főherczeg örökösök.

Udvardi, puszta, Veszprém v.-megyében.

Udvarhely, magyar falu, Somogy vmegyében, közel a Drávához, ut. p. Berzencze. Van 400 ref., 86 kath. lak., ref. fiók-temploma és iskolája. Berkei számosak. Erdeje szép. Birja gr. Festetics Tasziló.

Udvari, magyar falu, Szathmár vmegyében, Szathmárhoz egy kis órányira a Szamos mellett: 800 g. kath., 400 ref., 18 r. kath., 80 zsidó lak., ref. és g. kathol. anyatemplomokkal. Határa 6752 hold, mellyből szántó 3000 h., rét 1700 h., erdő 2000 h., a Szamos medre 52 hold. Ebből urbériség 700 hold, a többi majorság. Lankája, vagyis minden évben tengerivel használt buja iszapos tére van 500 hold: de a többi mezei földek is szép buzát, árpát, zabot teremnek; szénája sok és igen jó, mellynél fogva szarvasmarha-tenyésztése virágzik; gyümölcsösei nagy kiterjedésüek. Folyóvize a Szamoson kivül a Sár, melly az erdőt futja át. Birják: Pap György, Ternyei János, Szőke Károly, Buday Ignácz, Nagy János, a kir. kamara, b. Wesselényi, Farkas József és István, gr. Rhédey Ádám, gr. Teleki Ferencz, Mándy Péter, Csabay Antal, Nagy Károly, Nagy Ignácz, özv. Nagy Péternő, Cseh Ferencz, b. Bánffy, gr. Kornis, Végh Antal, Váradi Antal, Érsek Imre, Kanisay Péter, Sztán örök., Ottlik Károlynő, Sepsy, Egey családok, Éles Gábor, Virágh Józsefnő, Benkő Pál, Szerdahelyi család, Pesty Gábor, Szabó, Kanisay család, s gr. Károlyiaknak is van egy zsellértelkük.

Udvari, magyar falu, a Balaton partján, Zala vmegyében, 400 ref., 40 kath. lak., ref. anyatemplommal. Földe kevés de termékeny; bora erős. Birja a veszprémi püspök. Ut. p. Sümeg.

Udvari, magyar-német falu, Tolna vármegyében, a simontornyai uradalomban, ut. p. Nagy-Dorog. Lakja 450 magyar kath., 500 többnyire német evang., 120 magyar ref., 12 zsidó, kath. és ágostai fiók-egyházakkal. Dombos határa bő termékenységü. Dohányt termeszt.

Udvari, magyar falu, Bihar v.-megyében, lapályos helyen, Debreczenhez 4 mfldnyire: 3150 ref. lak., s anyatemplommal. Határa 6488 hold, mellyből 4114 h. szántó, 1536 h. legelő, 838 hold kaszáló. Ebből majorság csak 274 hold. Földe részint szíkes lapály, részint gazdag fekete agyag. Határát a Berettyó nedvesíti. F. u. a váradi deák püspök.

Udvarnok, (Dvornik), Honth m. tót falu, 27 kath., 335 evang. lak. Evang. szentegyház. Bortermesztés. Kövér rétek. F. u. többen. Ut. p. Szántó.

Udvarnok, Abauj - Torna vm. magyar falu, Tornához nyugotra ½ mfldnyire, 547 kath., 74 reform. lak. Termékeny határ. Juhtenyésztés. Vendégfogadó. Vizimalom. Szölöhegy. Sok urasági épület. F. u. gr. Keglevich. Ut. p. Rosnyó.

Udvarnok, magyar falu, Zala vmegyében, a szent-gróti uradalomban, 650 kath. lak.

Udvarnok, puszta, Veszprém vmegyében.

Udvarnok (Kis- és Nagy-), Poson vm. két egymáshoz közel fekvö magyar falu, Szerdahelytöl ½ mfld. Az első 339 kath., 22 ref., 18 zsidó; a második 320 kath., 10 zsidó lak. F. u. több közbirtokos nemesek. Dohányt termesztenek. Ut. p. Somorja.

Udvarnok (Irek), Nyitra m. tót falu, közel a Vágh vizéhez, ut. p. Galgócztól 1½ órányira. Lakja 1064 kath., 1 evang., 26 zsidó. Van benne kath. paroch. templom. Határa dombos; van erdeje; lakosai dohánytermesztéssel is foglalatoskodnak. F. u. gr. Erdödy Józsefné.

Udvarszállás, Krassó v. népes puszta, közel Szuboticzához: 265 kath. lak.

Ugh, magyar falu, Külső-Szolnok vmegyében, a Tisza bal partján, mocsáros lapos rétségek közt, 903 lak., kik többnyire reform., anyatemplommal. Határa 3000 holdnyi, melly- 7¼ telek után 232 h. szántó urbériség, s az ehez tartozó réteken és közlegelőn kivül a többi majorság. Földe fekete lápos és szíkes. A Tisza árja sok kárt okoz, s van itt egy holt Tisza is, mellyből igen sok halat fognak a lakosok, s ebből élősködnek. F. u. Luby Imre és gr. Tige Lajos.

Ugh, puszta, Veszprém vmegyében, Bor-Szörcsökhez tartozik.

Ugaj, puszta, Somogy vmegyében, ut. p. Kaposvár.

Ughfalva, Heves v. puszta, nem nagy de jövedelmes, kövér rétekkel, erdővel. F. u. Recsky, Losonczy, Fáy.

Uglya, Máramaros v. orosz falu, 6 romai, 875 g. kath., 72 zsidó lak., anyatemplommal, jó havasi legelőkkel. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Ugod, magyar falu, Veszprém vmegyében, Pápához keletre 1½ óra: 1750 kath. lak., s paroch. templommal. Földei néhol vörös agyagosak, néhol kövecsesek és homokosak. Tölgyes, bikkes erdeje a Bakonyból nagy. Határában meszet égetnek, s kőszén is találtatik. A vadkerti pusztán van savanyuviz és fördő, melly ugodi név alatt ismeretes, és derék épületekkel, s árnyékos sétahelyekkel van ellátva. Régi várának romai maig szemlélhetők. A falu feje egy uradalomnak, mellynek birtokosairól szinte azt mondhatjuk, mit Pápánál említettünk.

Ugornya, Beregh vm. magyar falu, ut. p. V. Naményhoz ¼ órányira: 10 r. kath., 321 ref., 80 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Synagóga. F. u. többen.

Ugra, Heves v. magyar falu, Visontához keletre ½ mfldnyire, 428 kath. lak. F. u. gr. Eszterházy, Gosztonyi, b. Orczy Lőrincz örök., Ullman László. Ut. p. Gyöngyös.

Ugra, magyar falu, Bihar vmegyében, a Mezőségen, Váradhoz, melly utolsó postája, 4 mfld. Lakja 1537 ref., anyatemplommal. Határa 8227 hold, mellyből szántó 4644 h., kaszáló 2000, legelő 1000, erdö 100, vizfolyás helye 400, szőlő 63, nádas 20 hold. Az urbéri lajstrom szerint csak 1⁶⁄₈ telek van itt; a többi szántó és egyéb földeket az uraság napszám mellett harmadában adja a lakosoknak;

vannak hellyel-hellyel hetedes földek is, a szőlő kilenczedes. A majorságilag használt föld 600, s kaszáló 1000 hold. A föld sok helyt szíkes, különben szép buzát, zabot, tengerit, a kertek pedig leginkább vörös hagymát teremnek. Szép és sok szarvasmarhát és sertést tenyészt. Határában van 2 tó, egyik V á s á r, másik L u d a s tó; s van egy F é n y e s nevü ér, melly midőn a szomszéd falu határain keresztülfolyó Sebes-Körös megárad, folyót képez, s elapadáskor is 400 hold földet haszonvehetlenné tesz. Birtokosai: Bölönyi Károly s leány testvérei Julianna, Miklósy Sámuelnő, s Eszter Kölcsey Péternő, s Ágnes kisasszony.

Kis-Ugra, puszta, Bihar vmegyében, Ugrához tartozik, hatalmas gabonatermő határral.

Ugrócz (Kis-), Bars, most A.-Nyitra vm. tót falu, a Nyitra mellett: 427 kath. lak., s termékeny szántóföldekkel. F. u. többen. Ut. p. Oszlán.

Ugrócz (Nagy-), (Uhercza Welke), Bars, most A. Nyitra v. tót falu, Oszlánhoz $1/2$ mfld, 653 kathol. lak. Kath. paroch. templom. Szép kastély és kert. Erdeje, gyümölcse, szénája, juha sok. F. u. gr. Majláth.

Ugrócz (Zay-), Trencsén, most A. Nyitra vm. szép nagy tót helység, Nyitra vmegye széléhez $1/2$, Bánhoz $1\,1/2$, Trencsénhez pedig 5 óra járásnyira. Ékességére szolgál a gr. Zay régi 3 emeletü kastélya; továbbá a szép urasági gyümölcsös; s virágos kert; a kath. és evang. anyatemplomok, a synagóga, s más urasági tiszti és középületek. Lakosai, kik 248 kath., 679 evang., 19 zsidókra mennek, igen szorgalmatosak; közöttök számosan vannak posztócsinálók, fazekasok, és más mesteremberek. Az uraságnak pedig nagyszerü híres posztógyára van itt. Határa nagy; zabot, hajdinát böven terem; erdeje derék; gyümölcse sok; kivált szilva és körtvély. Van még továbbá halastava és papirosmalma. A régi ugróczi várat Podrágy helysége felett innen mintegy $1/2$ órányira még most is meglehetős állapotban láthatni. Felsö részében hajdan templariusok laktak, s most is van ott egy kápolna, melly temetkezőhelyül szolgál a gr. Zay családnak, s mellyben szemlélhetni a Zay András zászlóját, több török zászlókkal és fegyverekkel egyetemben. Ezen várat a hozzá kapcsolt 19 helységből álló uradalommal együtt I. Ferdinand ajándékozta Zay Ferencznek, ki elébb egri kapitány, későbben kassai parancsnok vala; majd Verancz Antal érseket kiséré el a Solimánhoz való követségbe. F. u. gr. Zay Károly.

Kis-Ugyicza, Trencsén m. tót falu, a Vágh jobb partján: 195 kath., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templommal, kastélylyal és termékeny kicsiny határral. F. u. Madocsányi család. Ut. p. Trencsén.

Nagy-Ugyicza, Trencsén m. tót falu, 513 kath., 10 zsidó lak. F. u. a vág-beszterczei uradalom.

Uhliszkó, Honth vm. tót falu, Selmeczhez 2 mfld, magas hegyek közt: 350 kath., 20 evang. lak.

Uhorna, Gömör vm. tót falu, Szomolnokhoz 1 órányira: 479 kath., 74 evang. lak., kik juhtartásból, s a szomolnoki bányákból élnek. F. u. gr. Andrásy. Ut. p. Rosnyó.

Uhorszka, Nógrád m. tót falu, 90 kath., 796 evang., 9 zsidó lak. Evang. anyatemplom. Határa hegyes, völgyes és sovány. F. u a Szentiványi család. Ut. p. Losoncz.

Ujbánya, (Königsberg, Regiomontum Nova Banya), Bars m. királyi bányaváros, Selmecztől $2\,1/2$, Körmöcztől délre 5 mfldnyi távolságra. Fekvése nem igen szép, mert mindenfelől magas kopár hegyek kerítik be. Királyi várossá Lajos tette 1345-ben;

későbben pedig Mária királynő, és Corvin Mátyás gyakran meglátogatták, s a város ugyancsak a Corvinok czimerét, t. i. egy hollót arany gyürüvel a szájában — viselt czimerén. — Aranybányái azon időkben olly gazdagok voltak, hogy a közbeszéd szerint a bányász-legények csupán a bányákban reájok szállt arany porral fizettettek ki. Későbben ezen gazdagság nagyon megcsökkent, sőt majd egészen semmivé lett, ugy hogy csak az ujabbi időkben kezd a bányászság ismét valamennyire emelkedni. Említést érdemel itt az, hogy 1764-ben a prédáló törökök szalmát vetvén a bányaüregekbe, s azt meggyujtván, többet 500 embernél megfojtottak, s még jóval többet rablánczra füztek.

Nevezetesebb épületei a városnak: a kath. paroch. templom, a plébániával a városháza, a kamara. Van itt továbbá egy nemzeti oskola, bányásztisztség és egy bányász-törvényszék. Lakosai száma 2830, u. m. 2812 kath., 18 evang., kik nyelvökre tótok, s földmivelésből, mesterségekből, bányászságból, üvegcsinálásból, sörfőzésből élősködnek.

Ujbánya, német falu, Baranya vmegyében, rengeteg hegyek közt mély völgyben, ut. p. Pécsvárad. Kiterjedése 888$^1/_8$ hold. A lakosok házas zsellérek, birnak pedig beltelekben 48$^4/_8$, szántóföldben 204$^6/_8$, rétben 67$^4/_8$, erdős legelőben 565$^5/_8$ holdat. Majorsági föld 1$^7/_8$ hold. A lakosok földeikért bért fizetnek. Földe kopár kövecses, főleg burgonyát terem. Lakja 373 kath., kik többnyire mesteremberek. Kápolna. Birja a pécsi püspök.

Ujbárd, Máramaros vm. orosz falu, 2 romai, 325 g. kath., 35 zsidó lak., g. kath. anyaszentegyházzal, synagogával. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Ujezdo, Trencsén m. tót falu, a Vágh jobb partján: 161 kath., 6 zsidó lak. F. u. a tudományi kincstár. Ut. p. Trencsén.

Ujfalu, magyar falu, Zala vmegyében, az alsó-lendvai uradalomban: 390 kath. lak.

Ujfalu, magyar falu, Zala vmegyében, a nemptii uradalomban: 90 kath. lak.

Ujfalu, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Szalabér: 100 kath. lak.

Ujfalu, puszta, Veszprém vmegyében, A. Görsöny és Acsád közt.

Radócz-Ujfalu, magyar falu, Vas vmegyében, 100 kath., 50 ref. lak. Többeké. Ut. p. Körmend.

Sorki-Ujfalu, magyar falu, Vas vmegyében, ut. p. Körmend. Van 330 kath. lakosa. F. u. b. Mikos, gr. Hugonnai, Sényi, Örsy, stb.

Ujfalu, horvát falu, Vas vmegyében, Sámfalva fiókja: 200 kath. lak. Ut. p. Kőszeg. F. u. gr. Batthyáni Gusztáv.

Jobbágyi-Ujfalu, (Rohrbach), német falu, Vas vmegyében, a vörösvári uradalomban: 300 kath. lak., hegyes határral, szőlőhegygyel.

Ujfalu, puszta, Somogy vmegyében, Heteshez $^3/_4$ órányira.

Ujfalu, (Neudorf), horvát falu, Moson vmegyében, a poson-soproni országutban: 1150 kath. lak., s paroch. templommal. A lakosok birnak 79$^3/_8$ telek után 1354 hold harmad, 1355 negyedik osztálybeli szántóföldet, 4 hold rétet. F. u. gr. Harrach. Ut. p. Parndorf.

Ujfalu, magyar falu, Győr vmegyében, a Szigetközben, ut. p. Győr. Lakja 250 kath., 140 evang. Fekete földe szép gabonát terem. F. u. gr. Viczay.

Ujfalu, igen szép és gazdag puszta, Fejér vmegyében, Seregélyeshez 1 óra: 379 lak., kik többnyire urasági cselédek. Róna határa gyönyörü tiszta buzát terem; s több ezer

nemesitett birkát táplál. F. u. id. gr. Zichy Ferencz.

Ujfalu, lásd Old, Baranya vármegyében.

Ujfalu, Pest-Solt m. puszta, Alpárhoz délre: 192 kath., 2 ref. lak., kik dohány-kertészek. Ezenkivül a puszta közepén van itt egy vendégfogadó a csongrádi országutban. F. u. gr. Károlyi István.

Ujfalu (Sziget), Pest-Pilis m. német falu, a Csepel szigetében, 896 kath., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Lakosi szép lovakat tartanak; s rozsot, kolompért, zöldséget bort termesztenek. F. u. a cs. k. nemzetség.

Ujfalu (Nyerges), németül Neudorf, Esztergom m. nagy és szép helység, Esztergomtól nyugotra 2 mfdnyire, a Duna partján vivő bécsi fő országuton: 1465 katholikus, 5 óhitü, 3 zsidó lak., kik mind magyarul mind németül egyformán beszélnek. Középső széles utczáját ékesiti a roppant kath. paroch. templom; egy tágas és jövedelmes vendégfogadó; postahivatal: szegények háza. Határja keletre, s délre hegyes, kősziklás; észak-nyugotra lapályos, és gazdag termékenységü. Bora kapós. Lovai szépek, gyorsak, s az ide való paraszt posták, különösen kedveltetnek. — Schönwiesner szerint ezen helyt állott hajdan a Romaiak Villa Curtia nevü városa, a mint hogy itt valóban számos romai régiségek, pénzek s a t. ásattak ki. — A helység felett emelkedő kősziklás hegytetőn valami régi vár nyomai látszanak; 1706-ban ennek düledékeire a kuruczok egy fellegvárat épitettek-sánczokkal, redoutokkal jól megerősitvén azt, de Pálffy János gróf, s Stahrenberg Guido által rohanás által bevételvén az egész őrző-sereg lekaszaboltatott. F. u. az esztergomi érsek. A határ kiterjedése 4968$^6/_8$ hold, mellyből szántóföld 1620$^2/_8$ h., rét 218$^4/_8$ h., legelő 1917 h., szőlő 91 h., erdő 1122 hold. Majorsági szántóföld csak 77 hold, ide véve Puszta-Marótot is, hol régente az esztergomi érseknek vadászkastélya volt.

Ujfalu (Szilvás), Zemplén vmegyében, tót-orosz falu, Abauj vmegye szélén, Kassához 4 mfd. 310 romai, 147 gör. kath., 4 evang., 40 ref., 19 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Hegyes határ. 871 h. szántóföld. Erdő. Kastély. F. u. Vandernath, Bernát s m.

Ujfalu (Tussa), Zemplén vmegyében, tót falu, a Tapoly mellett: 143 romai, 38 gör. kath., 20 evang., 244 ref., 9 zsidó lak, 371 hold szántófölddel. F. u. Szirmay, Péchy. Ut. p. Vecse.

Ujfalu (Torna), Abauj-Torna vmegyében, magyar falu, Tornához délre $^1/_2$ órányira, a Bódva mellett: 539 kath. lak., s paroch. templommal. Termékeny határa mindenféle gabonát és sok kendert terem; rétjei kövérek; juhtenyésztése nevezetes. F. u. gróf Keglevics. Ut. p. Rosnyó.

Ujfalu (Bártfa), Sáros vmegyében, tót falu, Bártfához $^3/_4$ órányira: 540 kath., 12 zsidó lak. Rétjei a Tapoly mentiben kövérek; földje termékeny. F. u. gr. Szirmay.

Ujfalu (Péch), Pecsowszka Nowawesz, Sáros vmegyében, népes tót falu, a Gallicziába vezető országutban, igen kies vidéken: 1139 rom., 181 g. kath., 4 evang., 157 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Synagóga. Több csinos urasági lakház. Határa bár nagyobb részint hegyes és dombos, de meglehetős, termékeny rétjei kétszer kaszálhatók; erdeje derék. F. u. a régi-törzsökös Péchy nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Ujfalu (Somos), Drinovszka-Novawesz, Sáros vmegyében, tót falu, 173 romai, 25 g. kath., 78 evang., 7 zsidó lak. Savanyuviz; jó rét; er-

dő. F. u. gróf Andrásy. Ut. post. Böki.

Ujfalu (Sós), Sáros vmegyében, orosz falu, 43 r. kath., 605 gör. kath., 8 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. Nagy erdö. F. u. a kamara s m. Ut. p. Eperjes.

Ujfalu (Tót), Gömör vmegyében, puszta, Zabar mellett: 48 kath. lakossal.

Ujfalu, Gömör vmegyében, magyar falu, Radnóth szomszédságában: 5 kath., 143 ref. lak. F. u. hg Coburg.

Ujfalu (Bereg), Bereg vmegyében, magyar falu, Bereghez északra 1 mfdnyire: 4 r. kath., 17 gör. kath., 754 ref., 5 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Fája, nádja, szénája böven. F. u. gr. Schönborn. Ut. post. Beregszász.

Ujfalu (Rafajna), Bereg vármegyében, magyar falu, Munkácshoz délre 3 mfdnyire: 3 rom. kath., 14 gör. kath., 452 ref. lak. Ref. anyaszentegyház. Határa egészen róna s igen termékeny; fája, szénája elég. F. u. többen.

Ujfalu (Bodó-Kő), Abauj vmegyében, magyar falu, 756 rom. kath., 57 gör. kath., 203 ref., 24 evang., 13 zsidó lak. Kath. és ref. szentegyház. Bora, fája elég. F. u. gr. Péchy Józsefnő. Ut. p. Tállya.

Ujfalu (Kassa), Neudorf, Kossicka Nowawes, Abauj vármegyében, tót falu, Kassához keletre 1½ órányira: 855 kath. lak., kik szölöt müvelnek, hizolt sertéssel, hussal, szalonnával Kassára jutalmas kereskedést folytatnak. Kath. paroch. templom. F. u. Kassa városa.

Ujfalu (Sós), Bereg-Ugocsa vármegyében, orosz falu, 182 gör. kath. lak., s anyatemplommal. A Veléthe hegy ágai határát dombossá, hegyessé teszik; földe sovány. A nyalábi uradalomhoz tartozik.

Ujfalu (Illonok), vagy Onuk, Bereg-Ugocsa vmegyében, orosz falu, 4 rom., 502 g. kath., 6 zsidó lak. Fekszik erdők közt egy völgyben. Szántóföldе kevés, de rétjei a patakok mellett elegendők, és jók. A n.-szölösi uradalomhoz tartozik. Ut. p. N.-Szölös.

Ujfalu (Alsó), Szathmár vármegyében, oláh falu, tágas terült dombon, ut. p. N.-Bányához ½ órányira: 468 g. kath. lak., s anyatemplommal. Földe sovány s csak a kertekben terem kevés tengerije, kendere. Erdeje kicsiny. F. u. N.-Bánya város.

Ujfalu (Felsö), Szathmár vmegyében, oláh falu, 3 romai, 504 gör. kath. lak., s g. kath. anyatemplommal. F. u. N.-Bánya város.

Ujfalu (Avas), Szathmár vármegyében, oláh falu, dombokon és völgyeken szétszórva az Avasságon: 43 romai, 1212 gör. kath., 24 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Roppant bérczes erdőiben medvék őzek s más vadak böséggel vannak. A Taba erdő vele közös, s a Terep pataka a falun végig folyik. Vannak több savanyuvizforrásaik is. F. u. Teleki, Károlyi, Kornis grófok, Vesselényi, Vécsey bárok, s m. t. Ut. post. Aranyosmegyes.

Ujfalu (Oláh), Szathmár vármegyében, oláh falu, közel Erdöszadához: 321 gör. kath. lak., anyatemplommal, sovány hegyes határral, töllgyes erdövel. F. u. gr. Károlyi. Ut. p. N.-Bánya.

Ujfalu (Csenger), Szathmár v.-megyében, magyar-oláh falu, 5 rom., 330 gör. kath., 396 ref., 8 zsidó lak., ref. és gör. kath. anyatemplommal. Határa felette termékeny, de az árviz néha elönti; szénája, nádja sok. F. u. gr. Teleki s m. t. Ut. p. Szathmár.

Ujfalu, Szabolcs vármegyében, puszta: 7 rom. 6 g. kath., 3 ref. lak. F. u. gr. Forgács.

Ujfalu (Garan), Novejza, Bars m.

tót falu, ut. p. Báthoz $1\frac{1}{2}$ mfd. 485 kath., 8 evang. lak. Kath. paroch. templom. Van bora, buzája, jó rétje, erdeje F. u. többen.

Ujfalu (Zsitva), Nova-Ves, Bars m. tót falu, Nyitra vmegye szélén: 703 kath. lak. F. u. többen. Ut. post. Verebély.

Ujfalu, (Szepteneczˮ) (Hajnovegsza), Nyitra m. tót falu, Bajna fil. 210 kath., 45 evang., 15 zsidó lak. F. u. Zerdahelyi, s mások. Ut. p. Nagy-Ripény.

Ujfalu, puszta, Somogy vmegyében, a kaposföi prépostsághoz tartozik. Van itt 683 hold igen jó szántóföld, 111 hold rét, 542 hold erdő és berek.

Ujfalu, németul Neudorf, német falu Temes vmegyében, Lippához $\frac{3}{8}$ állomásra, az Aradra és Temesvárra vivö jó kavicsos országutban, 1233 rom kath. lak., s anyatemplommal. Van itt 3 egész, 101 fél, 35 negyed, 8 nyolczad urb. telek, 254 hold közlegelő, 43 hold szőlő, 264 h. szilváskert, s 5 Maroson levő vizimalom. Uraségi kaszáló 154 hold, legelő 190 hold, szántóföld 155 hold, 13 kert, 60 h. erdő, 20 hold mocsár stb. Földe terem buzát, rozsot, zabot, tengerit, árpát, repczét, burgonyát, kendert meglehetősen, ámbár a 3-ik oszt. soroztatott; a kaszálók ki vannak téve a viznek. Birtokosa: gróf Zselinszky Amalia asszony született Lovász.

Ujfalu, magyar falu, Komárom vmegyében, Örs puszta mellett Komáromhoz nyugotra $\frac{3}{4}$ órányira, rónaságon. Határa $2320\frac{9}{10}$ hold, mellynek harmada szántóföld, harmada legelö. Az urbéri föld tesz összesen $2234\frac{2}{10}$, a földesuri és curialis birtok $86\frac{7}{10}$ holdat. Egész jobbágy telke van $14\frac{14}{32}$; mellyet 24 gazda bír; ezenkivül 3 urbéri zsellér és 10 lakó számláltatik. Földe termékeny porhanyos fekete agyag. Lakosai 413 lélekre mennek, vallást illetőleg rom. katholikusok, s a rév-komáromi anyaegyházhoz tartoznak. A földmivelést, ló-és szarvasmarha-tenyésztést sikerrel üzik. Határában sok mocsáros hely találtatik. Földesura gr. Zichy Miklós, ki az egész jobbágyságot és zsellérséget birja, ezenkivül allodialis földe $27\frac{1}{10}$ hold, s ugyan övé az erdős dunasziget is. Birtokos még gróf Nádasdy Leopold $23\frac{5}{10}$ holddal, és a rév-komáromi plébános, ki $36\frac{1}{10}$ h. szántóföldet bir. Hajdan Alsó-Örsnek neveztetett s ebben birt részjószágát Csóka Erzébet Csabay György hitvese Pál Jánosnak zálogositja el.

Ujfalu, (Beczkó) vagy (Vágh), Trencsén m. tót falu, a beczkói uradalomban: 727 kath., 39 zsidó lak. Kath. paroch. templommal. Ut. post. Trencsén.

Ujfalu (Szkala), Trencsén m. tót falu a Vágh jobb partján: 369 kath., 76 zsidó lak., synagógával. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Ujfalu (Pruszka), Trencsén m. tót falu, 396 kath., 4 zsidó lak. F. u. többen.

Ujfalu (Laksár), Poson m. tót falu, a Bur erdejében, Sasvárhoz délre egy mfd. Számlál 1270 kath., 50 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Tágas határa homokos, de jól mivelt; kendert, rozsot, lent, kolompért sokat terem; roppant erdejének egy része fenyves; rétje elég. Vizimalmai is vannak. F. u. gróf Battyányi János örökösei.

Ujfalu (Dévén), (Theben-Neudorf), (Nova-Vesz), Poson m. tót falu, a cs. kir. Schlosshof mulató kastélyhoz vezető utban, a Morva mellett. Van kath. paroch. temploma, 1188 kath. lak, harminczad hivatala. A magas Kobel hegynek északi oldali határában esik, s benne is mint Hidegkút felé sok kővé vált tengeri csigá-

kat találhatni. F. u. h. Pálffy. Ut. post. Poson.

Ujfalu, Poson m. puszta, 16 kath. lah. F. u. gr. Eszterházy Vinczénő. Fekszik Sárosfalva és Egyház-Gelle közt, mintegy 600 hold igen termékeny szántófölddel, s kevés réttel és legelővel.

Ujfalu (Tót-), (Szlovenska nova vesz), Poson m. tót falu, a Gidra patakja mellett: 273 kath., 7 zsidó lak., termékeny s jövedelmes határral.

Ujfalu (Duna-), Poson m. magyar helység, ut. p. Cseklészhez $1/2$ óra, a Feketeviz mellett. Számlál 331 kath. lak. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Ujfalu, Honth m. magyar falu, B. Gyarmathoz $1/4$ mfld, 265 kath., 9 evang. lak. Bortermesztés. F. u. többen.

Ujfalu (Kis- és Nagy-), Arad v. népes puszta, Kurtics és Szentanna között: 1100 kath. lak.

Ujfalu (Bács), vm. magyar-tót falu, Bácshoz 1 óranyira: 1133 kath., 1140 evang., 25 zsidó lak. Kath. és evang. anyatemplomok. Földei feketék, és igen termékenyek. F. u. a kalocsai érsek. Első osztálybeli határa 5075 holdra terjed 1100 □ ölével. Ebből 40 urb. telek után van 1870 h. szántóföld, 908 h. rét, 1152 h. legelő, 1105 hold uradalmi lágyfa-erdő, 40 hold utak.

Berettyó - Ujfalu, magyar mv., Bihar vmegyében, kies rónaságon, mind Váradtól mind Debreczentől 4 mfldnyi távolságra, közel a Berettyóhoz. Népessége 5000 lélek, kik 115 zsidót, 10 kath., és 22 görögöt kivéve, reformatusok helybeli pappal. Határa 3754 hold, mellyből 384 h. belső telek, 1837 h. szántó és kaszáló, 981 h. legelő, 330 h. szőlőskert, 220 hold vizállás. Mind ezt a lakosok örökös szerződés mellett birják Eszterházy herczegtől. Lásd Derecske. Földe gazdag volna ugyan, de igen kevés, mellynél fogva a szomszéd pusztákat, u. m. Herpály, Andaháza, Sz. Kozma, mivelik lakosai, a város pedig Kórógy pusztát birja. Határát a Berettyó öntözi. Van itt végre még 8 szabad curia, mellyeket a Cziffy, Fodor, Báczó, Parlagi, és Kodormány családok elágazva birnak. Országos vására nincs, de hetivásárt minden csötörtökön tart.

Bisztra-Ujfalu, oláhul Spurkány, oláh falu, Bihar vmegyében, a Rézalján, Margitához, melly ut. postája, 3 mfldnyire, 260 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 3500 hold, mellyből 1500 h. erdő, 500 h. kaszáló, 1000 h. szántó, 500 hold szőlőhegy. Majorsági föld itt 600 h. erdőnél több nincs, a többi urbériség $7\,1/8$ régi urbéri telek után. Földe egy oldalban meglehetős, másikban igen sovány; szilva sok; népe felette szegény. Folyója a Bisztra, melly kiöntéseivel sok kárt okoz. F u. Baranyai Károly és Gruden Imre.

Divék-Ujfalu, Nyitra m. tót falu, 383 kath., 4 evang., 12 zsidó lak. F. u. Rudnay és Divéky nemzetség. Ut. p. Privigye.

Kis-Ujfalu, magyar falu, Esztergom, az uj rendezés szerint Komárom vmegyében, ut. p. Köbölkut. Határa dombos, s részint igen termékeny, részint homokos. A lakosok birnak 539 első, 341 második osztálybeli szántóföldet, 430 h. rétet, 561 kapa szőlőt; legelője és fáizása 2-dik osztályu. Van 90 háza és 630 lakosa, kik csaknem mindnyájan reformatusok, helybeli anyatemplommal. Hg. Pálffy bátorkeszi uradalmához tartozik.

Kis-Ujfalu, Nógrád m. tót falu, 381 kath., 3 evang. lak. Határa nem nagy; szőlője elég. A kékkői urad. tartozik. Ut. p. B. Gyarmat.

Kis-Ujfalu, tót falu, Pest-Pilis vmegyében, dombos helyen, ut. p. Vácz. Határa 1700 hold, s földe termékeny fekete agyag. Van egy kis

patakocskája. Lakja 196 r. kath., 204 ágostai, 5 zsidó, 28 telkes gazda, 3 zsellér, 5 kézmüves. A lakosok többnyire magyar nevüek, s később tótosodtak el. A gödöllői uradalomhoz tartozik.

Kis-Ujfalu, (Neudorf), német mv., Sopron vmegyében, Sopronhoz keletre $3^3/_4$ mfld, 207 kath. lak. Urbéri szántóföld 222 h., irtás 54 h., rét 40 h. Földe sovány, rozsot és zabot terem. Teppenbach nevü patakja van. 2 országos vásárt tart, u. m. Pünkösd hétfőn, és Simon Judás napján. F. u. h. Eszterházy.

Kis-Ujfalu, oláh falu, Bihar vmegyében, a gr. Csákyak siteri uradalmában, $6^3/$ egész jobbágytelekkel, hegyes, völgyes, sovány határral, 138 óhitü lak.

Magyar-Ujfalu, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Szigetvár. Lakja 450 ref., anyatemplommal.

Német-Ujfalu, német falu, Somogy vmegyében, az előbbeni helység mellett: 380 kath. lak., paroch. templommal. Határa mind a két Ujfalunak termékeny, s Czindery László birja.

Tót-Ujfalu, horvát falu, Somogy vmegyében, a Dráva mellett, 270 kath. lak. Ut. p. Szigetvár. F. u. a szentjakabi apátság.

Ságh-Ujfalu, Nógrád m. magyar falu, 748 kath., 9 evang., 6 zsidó lak. Határa hegyes, de azért termékeny, szőlőhegye hasznos. F. u. b. Prónay. Ut. p. Szakál.

Somos-Ujfalu, Nógrád vm. magyar falu, a Karancs hegye, és Medves közt egy szük völgyben: 1158 kath., 11 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa hegyes, de erdeje igen szép. F. u. $^1/_2$ gr. Stahrenberg, $^1/_2$ Radvánszky Antal. Ut. p. Szakál.

Tőkés-Ujfalu, Nyitra m. tót falu, ut. p. N. Zsámbokréthez egy órányira. Számlál 809 kath., 19 evang., 62 zsidó lak. Kath. paroch. templom; synagoga; kastély; tágas határa meglehetős; erdő s jó legelő. F. u. Marczibányi.

Uraj-Ujfalu, magyar falu, Vas vmegyében, 350 evang., 220 kath. lak., evang. anyatemplommal. Róna határa első osztálybeli. Többen birják. Ut. p. Sárvár.

Vámos-Ujfalu, magyar falu, Zemplén vmegyében, kies vidéken, 250 ref., 90 r. kath., 80 g. kath. lak.. ref. templommal. Határa $2519^3/_4$ hold. $14^7/_8$ telek után birnak a gazdák 1055 $^2/_4$ holdat, közös gyeplegelő $260^3/$ h., erdő, melly legelőnek szolgál a viz mellett 515 h., dézmás szőlő $221^3/$ h., beltelek 105 h., tavak nád nélkül $291^2/_4$, utak, gödrök stb. 70 hold. Földe mindent megterem kivált trágya után; vize a Bodrog, és a hegyekről lejövő 2 patak. Erdejében 4 kisded halászható tó találtatik. F. u. Breczenheim Ferdinand hg., és $^1/_2$ curiát bír Leveleki Molnár György. Ut. p. Liszka $^1/_4$ mfld.

Vámos-Ujfalu, (Mitna Novegsza), Nyitra vm. tót falu, Alsó-Ludány fil., 183 kath., 5 zsidó lak. F. u. gr. Berényi. Ut. p. N. Tapolcsán.

Ujhegy, (Neuberg), horvát falu, Vas vmegyében, a német-ujvári uradalomban, hegyes, sovány vidéken: 700 kathol. lak., kőbányával, szép erdővel.

Ujhely, contractualis helység, Torontál vmegyében, ut. p. Csatád. A határ kiterjedése 1296 hold, mellyből szántó 1120 h., legelő 85 h., házhelyek 91 hold. A föld fekete és gazdag termékenységü. F. u. a k. kincstár. Lakik itt 662 r. kath. német.

Ujhely (Sátoralja-), Zemplén v. magyar-orosz-tót mv., a Ronyva pataka mellett, igen kellemes vidéken, Sáros-Patakhoz északra $1^1/_2$ mfldnyire: 2401 romai, 1464 g. kathol., 1174 ref., 120 evang., 26 n. e. óhitü,

1125 zsido lak Romai es g kath. parochia, ref. szentegyház, synagóga. A rom katholikusoknak két templomuk, s ugyan annyi kápolnájuk van. A paroch templomot Palóczy Imre erdélyi vajda épittette A reformatusok egyházát pedig Perényi Péter, a nádor fia, a gör egyesültekét hg. Koriatovich ki ide a várhegyre várat is épite, s a helységet orosz gyarmatokkal annyira megnépesité, hogy már 1390-ben városnak nevezteték. A város nem igen rendesen épült, s házai többnyire alacsonyak. Kitünőbbek ezek közt a csinos izlésü megyeház a rom. kath gymnasium épületei, s némelly nemes udvarházak. Említést érdemel még a Győrnél 1809-ben elesett felkelő nemes vitézek emlékoszlopa, a cs. k. postahivatal A r kath gymnasiumban piaristák tanitanak A várostól nyugotra szép hegyek közt láthatni a tábori-sátor formát ábrázoló Sátor hegyét is, mellytől a város nevezetét vette — Egyébiránt Ujhely még a Hegyaljához tartozik, s tágas kiterjedésü szőlőhegyei igen nemes bort teremnek A bor jóságára nagy befolyással vannak az itteni, mintegy 300-ra menő száraz pinczék Szántóföldei gondos mivelés mellett mind buzát és kukoriczát, mind más gabonanemeket bőven adnak, s 2834 holdat foglalnak el, rétei jók; legelője a népességhez képest igen szűk; erdeje elég. Mesteremberei számosak, s mind a heti-, mind az országos vásárok élénkek szoktak lenni, kivált gabonára, mellyet a felföldi tótok vesznek meg. — Első birtokosa Ujhelynek Rettel Lun vezér, s Árpád kedves embere vala 1110-ben Kálmán király Apuliából szakadt casertai Ratoldó grófnak ajándékozta 1241-ben a tatárok elpusztitották, s mostani helyére 1250-ben épült Zsigmond király Perényi Jánosnak adta. Későbben a s pataki várhoz kapcsoltatott, s ezen várossal együtt jött a mostani birtokosának, hg. Breczenheimnak kezére Különben a városnak vannak némelly kiváltságai, s határában több nemesek birnak szabad földeket

Ujhely (Tisza-), Ugocsa v magyar-orosz falu, közel ut p Tisza-Ujlakhoz a máramarosi országutban 60 romai, 311 g kath, 157 ref, 21 zsidó lak ref és g kath anyatemplommal Határa termékeny, kivált tiszta buzára, rétei kétszer kaszálhatók; derék majorsági erdeje van F u az Ujhelyi nemzetség férfi ága, kiknek itt több lakházaik vannak Ezen nemzetség még a sz István alatt bejött Hunt Pázmán jeles hadvezértől veszi eredetét

Ujhely Torontál v népes magyar puszta, a bébai uradalomban: 10 házzal, 78 kath lak., dohánytermesztéssel. F u gr Batthyáni család

Ujhely (Vágh-), (Neustadt an der Vaagh, Nova meszto nad Waben), Nyitra m népes kevert tót-német, és zsidó mv., a Vágh jobb partján, Trencsén vmegye szélén, Nyitrától 7, Posontól $11\frac{1}{2}$ mfldnyi távolságra Van itt egy szép kath paroch templom, egy evang szentegyház s ekklézsia, synagóga; egy 4 szegletü piacz, melly 8 utczára szolgál ki; sör- és pálinkaházak, 4 hajómalom a Vágh vizén; több kalmárboltok, sat — Határa termékeny, veres bora a burgundihoz hasonló, de az ujabb időkben szőlőhegyét sok csapás érvén, sokan szőlőskerteiket szántóföldekké változtatták által. Táplál 2745 kath, 540 ev., 20 óhitü, 2495 zsidó lak, kik közt sok mesterember, gabona-, dohány-, borkereskedők találtatnak Híres továbbá a vágh-ujhelyi viasz-gyertya, melly Bécsbe, Posonba, Pestre elhordatik. Hetivásárai különösen gabonára nézve igen fontosak: minthogy

a morvaiak itt szokták azt beszerezni. Országos vásárai is népesek.

IV-dik Béla e várost 1263-ban a sz. mártoni benedictinusoknak adta cserébe a német-ujvári várakért; de 1271-ben V. István tölök elvévén, Doboka Lőrincznek ajándékozá. Később Stibor vajda a beczkói uradalomhoz kapcsolta, s most is ezen uradalom birtokosait, ugymint: b. Révay, b. Mednyánszky, s más családokat ismeri földesurának.

Midön Rogendorf 1530-ban Buda ostroma után visszahuzódott, a törökök utána jövén ezen helyet elpusztitották. 1599-ben ismét sokat szenvedett; de legkegyetlenebbül garázdálkodtak mégis a kozákok 1624-ben. Ezek bár frigyesei voltak Ferdinand császárnak, mindazonáltal a várost felgyujtván, 500 embert lekonczoltak, még többet fogságra vittek, a többek közt a prépostot is. — Könnyebb dolguk volt a Tököly- és Rákóczyféle zendüléskor; mert csak pénzt és élelmet tartoztak adni.

Végre 1663-ban a törökök Galgócznál mintegy 25,000-en erőszakosan általjövén, ezen egész környéket tüzzel vassal pusztitották, senkit életben nem hagytak, s a lakosok csak némelly sürü erdőkben tudtak menedékhelyet keresni. — A fönebb emlitett Stibor vajda egy préposságot alapita itt több kanonokkal együtt, s jószágokkal gazdagon megajándékozta. De most csak maga a prépost van meg, kit mindenkor a beczkói uradalom birtokosai szoktak kinevezni. Ut. post. Galgócz.

Ujhely (Kisucza-), (Nove mesto), Trencsén m. tót mv., a Kisucza vize mellett egy völgyben: 2024 kath., 1 evang., és 6 zsidó lak. Kath. paroch. és még más templomok; vámszedő hivatal; országos vásárok. Fő kincse szép fenyves erdejében és juhtartásában áll; borral is kereskedik. F. u. gr. Csáky Zsigmond. Ut. p. Csácza.

Ujhely, Poson m. puszta, Diószeg fil., 14 kath. lak.

Ujlak, Sáros v. orosz falu, Palocsához észak-nyugotra ½ mfld, 27 romai, 620 g. kath. lak. Gör. kath. paroch. templom. Határa hegyes, sziklás, sovány. F. u. b. Palocsai-Horváth.

Ujlacska, Nyitra vm. tót falu, ut. p. Galgóczhoz 1½ órányira: 66 kath., 187 evang.; 13 zsidó lak.; vizimalommal. F. u. Ghyczy család.

Ujlak, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. N. Kanisa: 460 kath. lakossal.

Ujlak, magyar falu, Vas vmegyében, 700 kath., 20 evang. lak., termékeny határral. Többen birják. Ut. p. Vasvár.

Ujlak (Bodzás-), Zemplén vm. orosz-tót-magyar mv., ut. p. Ujhelyhez északra 2 mfdnyire: 226 romai, 850 g. kath., 4 evang., 163 ref., 30 zsidó lak. Gör. kath. és ref. templom. Szántóföldc 1936 hold s közép termékenységü; bort is termeszt. F. u. Almásy.

Ujlak (Kis-), Zemplén v. magyar falu, a Bodrogközben, Rad. fil., 76 romai, 59 g. kath., 64 ref., 9 zsidó lak., 304 h. szántóölddel, erdővel. F. u. Horváth és Melczer nemzetségek. Ut. p. Ujhely.

Ujlak, Abauj v. orosz falu, 20 romai, 173 g. kath, 3 ref., 10 zsidó lak. F. u. többen.

Ujlak (Tisza-), Ugocsa v. magyar-orosz mv., a Tisza jobb partján: 725 romai, 418 g. kath., 280 ref., 8 evang., 10 zsidó lak. Kevés tót és sváb lakosai elmagyarosodtak. Van itt egy igen régi ref. anyaszentegyház, rom. és g. kath. paroch. templomok, nagy sóház és rakhely, sok kincstári épület, postahivatal. Földei rónán feküsznek s mind öszi, mind tavaszi gabonára termékenyek; rétje kevés;

erdeje nincs. Ezelőtt az Ujhelyi igen régi nemzetség birta, de ettől a kamara elcserélte, s most széke egy provisoratusi hivatalnak.

Ujlak (Szamos), Szathmár vmegyében, magyar falu, a Szamos mellett, Jánkhoz ½ óranyira: 2 kath., 254 ref., 5 zsidó lak., ref. anyatemplommal, s egy Vármegye nevü pusztával. A Szamosháton szép gyümölcsöse, a helység alatt kies erdeje, s jó szántófölde van, melly buzát, tengerit: lencsét, borsót terem. F. u. b. Bánffy s m. Ut. p. Szathmár.

Ujlak, Nógrád m. népes puszta, 71 kath. lak., közel Kis-Terenyéhez.

Ujlak, Nyitra m. tót m.v. fekszik egy domboldalban s völgyben, Nyitrától 2 óranyira a posoni ország-utban. Táplál 1450 kath., 6 evang., 14 zsidó lak. Nevezetességei: a kath. paroch. templom; az egy angol kert közepén lévő urasági kastély, egy könyvtárral; s fegyveres gyüjteménynyel együtt; a rozsólis-gyár, melly igen hires italokat szolgáltat, s ezért olly kapós hogy nagyobb mennyiséget ritkán lehet benne találni. Van itt továbbá synagóga; pálinka- és sörfözőház; vizimalom; s tehenészet, különös faju, hófejérségü s igen tejelő tehenekből összeállitva. Határa dombos, és középszerü; rétei jók; erdeje elég; bort is termeszt. F. u. gr. Forgách. Ut. post. Szered.

Ujlak, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz 1 mfd. 1448 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 3000 hold és 1200 □ öl, mellyből urbéri szántóföld 1397 hold, rét 446 h., legelő 228 hold, házhely 181 hold. Majorsági föld legelőnek használható 748 h. és 1200 □ öl, melyért 1497 fr. 30 kr. pengő haszonbér fizettetik. Földe igen termékeny; juhot sokat tart. Határát a Temes és Bogonis vizei nedvesitik, melly utolsón 3 vizimalma van, 600 p.forintot jövedelmező. Birja a kir. alapitvány.

Ujlak, puszta, Bihar vmegyében, lásd Berettyó-Szent-Márton.

Balaton-Ujlak, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. post. Marczali. Lakja 800 kath. lak. Van szőlőhegye, halászata a Balatonban; nádasa. Birja gr. Hunyadi József.

Belényes-Ujlak, magyar falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 1½ mfd., a Fekete-Körös mellett, s annak gyönyörü völgyében, 566 ref., 254 gör. kath., 8 r. kath., 4 zsidó lak. Urb. szántó 584 h., rét 64, legelő 86, szőlő 12; majorsági szántó 90, erdő 1200 hold. Földe elég termékeny; sok gyümölcsöt termeszt. A reformatusok egyháza tornyában egy igen régi harang van, illy körirattal: „TUI 4Z 1361. DA AKS VRED SINR OK. GIS. ND. DGAM CASILPS.“ Birja a helységet a váradi görög püspök.

Hegyköz-Ujlak, magyar falu, Bihar vármegyében, Váradhoz 1 óranyira, hegyen és hegyek közt, 968 lak., kik kevés r. kath. kivéve mindnyájan reformatusok, helybeli anyatemplommal. Határa 2950 hold, mellyből majorsági szántó 10, rét 30, szőlő 100, erdő 1000; urbéri szántó 410, rét 400, legelőnek használt erdő 200, dézmás szőlő 800 hold. Agyagos földe középszerü; de rétjei jók; bora jeles, gyümölcse sok. Itt ered a Kösmő vize 3 völgyből, mellyek Hegyköz-Pályinál szakadnak össze. Birja a váradi deák káptalan, s kis részben Servánszky család.

Kapos-Ujlak, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Kaposvár. Lakja 150 kath., 120 ref. Van szép erdeje, vizimalma. Birja gr. Somsich Pongrácz.

Puszta-Ujlak, magyar falu, Bihar vmegyében, Telegdhez ½ óranyira, 618 ref. lak., anyatemplommal, 8¾ egész urb. telekkel. Bikkes erdeje

nagy és igen szép. Birják Haller és Kornis grófok.

Rinya-Ujlak, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. post. Babolcsa. Van 300 ref. lakosa, s fiók szentegyháza, melly a visontai anyához tartozik. Birja gr. Széchenyi Lajos.

Ujnép, magyar falu, Somogy vmegyében, közel. ut. post. Babolcsához, 250 ref. lak., s fiók templommal. A babolcsai urad. tartozik.

Ujnép, puszta, Zala vmegyében, Szerdahely és Sz.-Miklós közt.

Uj-Pécs, Torontál vmegyében, szép kis német m.v. Becskerekhez 9 órányira a Temesvárra vivő országutban, Temes vmegye szélén: 1040 kath., 14 óhitü, 14 zsidó lak., kath. paroch. templommal, lovas kaszárnyával, gyógyszertárral, vendégfogadóval. Határa szerfelett termékeny s jól miveltetik; erdeje van; lakosai gazdagok 125$^{4}/_{8}$ egész telekkel. A rizs termesztés, melly a Temes vize mellékén gyakoroltatott, jelenleg megszünt. F. u. a kamara. Ut. post. Temesvár.

Ujszállás, Abauj vmegyében, tót falu, Regete-Ruszkához 2 órányira: 218 r. kath., 29 gör. kath. lak. F. u. gr. Forgács.

Ujszász, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, rónaságon, ut. post. Abony. Határa gazdag termékenységü fekete föld, melly szép tiszta buzát, árpát, kukoriczát, zabot terem; marhatenyésztése jó. Urbéri föld csak 286 hold, rét 110 h., és legelő 552 a többi majorsági birtok. Lakja 1880 r. katholikus, paroch. templommal. Van itt az uraságnak épen a Zagyva vize mellett egy jeles kastélya, hozzá tartozó tágas sétáló és gyümölcsös kerttel együtt. A határ szélén folyik t. i. az egybeszakadt Zagyva és Tarna vize, mellyen az uraságnak tiz kőre épült jövedelmes malma van. Birja b. Orczy György.

Ujtelek, puszta, Komárom vármegyében, jelenleg az alsóaranyosi határral van egybe olvadva.

Ujudvar, magyar falu, Zala vmegyében, egy domboktól körülvétetett mély völgyben, 230 kath. 10 evang., 6 zsidó lak. Birja Inkey. Ut. p. N.-Kanisa.

Ujvár (Aba), Abauj vmegyében, magyar falu, Kassához délre 2 mfdnyire, közel a Hernádhoz: 183 kath., 530 ref., 82 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Synagóga. Régi vára, mely-lyet Aba Sámuel épittetett, s mellytől a vmegye nevét vette, most omladékokban hever. F. u. Zombory b. Perényi b. Rudnyánszky, gr. Forgács és Csáky. Ut. p. Hidas-Németi.

Ujvár, Torontál vmegyében, német falu, Párdányhoz 1 mfdnyire: 512 kath., 8 ref., 4 óhitü lak., kath. paroch. templommal. Contractualis helv. F. u. gr. Buttler János örök.

Érsek-Ujvár, lásd az E betüben.

Ujváros (Avas), Szathmár vármegyében, magyar m.v. Szathmárhoz észak-keletre 3$1/2$ órányira: 14 romai, 7 gör. kath., 940 ref., 44 zsidó lak., ref. tornyos templommal. Fekszik egy tágas völgyben a megyesi és ujvárosi hegyek keleti oldalában. Földei a Tana viz mellett igen termékenyek; rétjei, forrásvizei jók; rengeteg erdeje tölgy, bikk, musdalyfákból áll; szőlője jó bort terem, de keveset. Urnapkor tartani szokott vására nevezetes. A város feje az Avasságnak, melly 16 helységből áll, s felette számos családok birtoka. Ezek közül többek: gr. Károlyi, gr. Teleki, Vesselényi, Lónyai Gábor, s m. t.

Ujváros (Balmaz), Szabolcs v.-megyében, magyar m.v. Debreczenhez nyugotra 2 mfdnyire. Elosztatik magyar és német Ujvárosra, s mind a kettőben lakik: 699 rom., 109 gör. kath., 8 evang., 7 n. e. óhitü, 5421

ref 26 zsidó A németek ugy szólván már egészen elmagyarosodtak Van itt egy r kath anyatemplom, és két ref anyaekklézsia Roppant határa sík gazdag fekete földből áll, Semsey urak mint főbirtokosok igen sok nemesített birkát és szarvas-marhát tenyésztetnek Van 83⁴/₈ első oszt. egész telke F u a Semsey nemzetség

Ujváros Abauj vármegyében, orosz-tót falu Nagy-Szalánczhoz ¼ nyire 176 r kath, 304 g kath., 3 evang 6 ref lak Görög kath anyaszentegyház F u gr Forgács

Ujváros, puszta, Csongrád vármegyében, gr Károlyi István vásárhelyi uradalmában

Ujvároska (Leopold Mestitsko), Nyitra m. tót m.v Leopoldvár mellett 397 kath, lak Kath. paroch. templom, sok urasági épületekkel, majorsággal és téglavetővel F u gróf Erdődy Józsefné. Ut. p. Galgócz

Ujvásár, (Ribnik), Gömör vármegyében, tót falu, Ratkóhoz délre ½ mfdnyire 5 kath, 459 evang. lak. Evang. anyaszentegyház. Földei hegyoldalban feküsznek, s gyakori javitást kivánnak, réljei jók, sok faedényt és egyébb eszközöket készitnek, s azzal kereskednek F u többen Ut post Rimaszombat

Ujvásár Poson m puszta, N-Magyar filial 20 kath lak A Csallóközben

Ujvidek (Neoplanta Neusatz, Novi-Widik), szabad királyi város Bács vármegyében Fekszik a Duna bal partján, Szabadkától 12, Zombortól 9 Pesttől 32 mértföldnyi távolságra Pétervárával által ellenben egy sík térségen Ujvidék az 184⁸/₉-ki magyar háboruban csaknem egészen romokba dulven itt csak azt mondjuk mikép volt e város 1848 előtt A város rendetlenül vagyon ugyan épitve, de azért szép házakat mutathatott. kivált a duna-utcza jeles két emeletu épületekkel, s gazdag boltokkal dicsekedhetett. Piacza négyszögü s elég tágas, és kövezve van szinte mint a főbb utczák, mellyek azért meglehetős sárosak A péterváradi várral való közösülést a Dunán felállitott hajóhid tartja fen Különös az, hogy Ujvidéken minden magyarországi vallásbeli felekezetnek van tulajdon imádságháza s papja Igy van itten 4 nem egyesült hitü szentegyház egy kápolnával együtt, egy kath. paroch templom, egy egyesült görög hitü, egy örmény, egy evang., egy reform. szentegyház, s végre egy synagóga Továbbá találtatik itt minden felekezetnél egy triviális oskola, egy nem egyesült óhitü gymnasium, egy kath és egy nem egyesült görög gramatikalis oskola, egy Sz.-Antal szerzetbeli örmény klastrom Cs kir só és harminczad-hivatalok, egy selyem- és egy portubák-gyár Végre itten lakik a nem egyesült óhitüeknek egy püspökjök consistoriumával együtt — Népessége Ujvidéknek 17,332 lélek u m 5724 romai kath., 9675 nem egyesült óhitu, 144 egyesült görög, 30 örmény kath 321 evang 711 reformatus, és 727 zsidó Nyelvükre nezve nagyobb részint ráczok, számos németek, kevés magyarok, görögök, örmények, oláhok és zsidók. Főfoglalatosságuk a kereskedés melly a Törökországba menő, s onnan jövő portékákkal és termesztményekkel felette nagy fontosságu, mellyet a hajókázható Duna, s legközelebb a gőzhajók is hatalmassan előmozditanak Határa a városnak 1600 □ ölével 27,133 hold s igen termékeny lapály Buzája sikeres, kukoriczája, dinnyéje, zöldsége sok, szénája felesleges, 2 erdeje is van, melly nem nagy ugyan de szép Szőlőket Dunán tul, a hires — szeremi hegyeken tartanak, melly hegyekre a városból igen gyönyörü kilátás esik Az

ölten termett borral, ürmössel, valamint a kedves izü, erős slavoniai slivoviczával eleven kereskedést üznek a lakosok.

Ujvidék ezelőtt 100 esztendővel csak csekély mező városocska volt, hanem 1751-ben királyi várossá tétetvén, 4000 menő népsége már 1805 13,000 hágott fel. Jelenleg összelövöldözve, több izben kirabolva, szomoru emlékjele a polgári háborunak.

Ukk, magyar falu, Zala vmegyében, ut. post. Szalabér. Van 400 kath., 48 evang. lakosa. Birja a Horváth család.

Uklina, Beregh vármegyében, orosz falu, Szolocsin fil., 88 g. kath., 4 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. post. Munkács.

Ulics, Zemplén vármegyében, orosz falu, Szinna fil., 7 romai, 460 gör. kath., 10 zsidó lak. Görög szentegyház. 666 hold szántóföld. Erdő. F. u. gr. Vandernath. Ut. p. Ungvár.

Ullersdorf, horvát falu, Vas vmegyében, a németujvári uradalomban, 540 kath. lak.

Ulmanka, tót falu, Zólyom vmegyében, a beszterczei völgyben, rónán, 480 r. kath. és evang. lak., kik földészek és kir. munkások. Van $4^1/_2$ urb. telke, homokos sovány földje, Besztercze nevü pataka. Birja a kir. kamara. Ut. post. Beszterczebánya.

Ulósa, (Köpern), Szepes vármegyében, tót falu, Zavada fil., 403 kath. lak. F. u. Lőcse.

Und, elmagyarosodott horvát m.v. Sopron vmegyében, Sopronhoz 3 mfd. 658 kath. lak. Van 1206 hold szántóföldje, $27^8/_{16}$ h. rétje, $28^9/_{16}$ hold kertje, és $119^9/_{16}$ hold erdeje. Földje középszerü. Van $32^5/_{16}$ telkes gazda. Birja gr. Zichy Henrik, és gr. Pejachevich.

Ungvár, kamarai mezőváros, Ung vmegyében, igen szép vidéken, Pesthez 32 mfd. távolságra. Fekszik azon hegycsoportozatoknak délre eső oldalán, mellyek Ung vármegyét Galicziától elválasztják, s mellyek e városon innen szép rónasággá terülnek szét; kettős halmon, mellyeket az Ung vizének egyik mesterséggel készitett ága választ el egymástól, mig a másik anyaág, a keleti dombot kerülvén meg, mind kettő nem messze a várostól ismét vissza folyik. Népessége 8015 lélek, kik közt r. kath. 2800, görög katholikus 2214, reformatus 437, ágostai 40, görög nem egyesült 24, héber 2500. Ezek nyelvre nézve oroszok, magyarok, igen kevés németek, mert az ide szállitottak nyelvüket többnyire elfelejték. A város határa kiterjed 5082 holdra 1100 □ ölével. Ebből beltelek, szántóföld, rét, kert, szőlő $3992^1/_2$ hold, legelő 74, cserje 34, erdő 610, homok 36, erek mocsárok, folyók 226, utak s üres helyek 72, püspöki curia 38 hold. Telkes gazda van 20, zsellér 671, lakó 330, kereskedő 45, kézmüves 16 czéhben 423, kontár 101. Földje agyagos, s főleg buzát, kukoriczát, és jó izü dohányt terem; azonban rozs és árpa is termesztetik Szőlőhegye nagy kiterjedésü, de meszes bort terem. Az Ung vize, melly 9 mértföld folyása alatt 200 láb eséssel bir, nem messze a várostól Zugó által egy csatornára (Kis-Ung) vezettetik, mellyre épitvék egy posztó- és gubakalló, fürészmalom, hol évenkint 60 ezer darab deszka készittetik, 9 köre épült malom. Vasas ásványvize a Kis-Ung partján van, s felmelegitve, erősitő fördőnek használtatik. Nevezetes épületjei: az itt székelő munkácsi görög kath. püspöknek régibb s mostanság egy uj szárnynyal toldott pompás palotája, mellyben van a püspöki könyvtár 6 ezer darabbal, levéltár, mellyben több pápai bullák, alapitványi és nemes levelek találtatnak; két tornyu diszes püspöki templom, melly hajdan jesui-

táké volt a mellette levő collegiummal együtt; romai katholikus, görög nem egyesült és reform. díszes szentegyházak; synagóga; elemi 2 és felsőbb 4 tanitóval ellátott iskola, mellynek nyomdája is van; árvaház; a nyugoti dombon áll U formára épitve pompás uj vármegyeház. Vannak továbbá az uradalmi tisztségnek, só- és postahivataloknak derék épületei. A keleti domb végső szélén épült várat, melly jelenleg a görög kath. nevendékpapság s nehány kanonok lakául szolgál, a Drugeth nemzetség, ki ezt Robert Károly királytól kapta, időnkint igen megerősitteté és felékesité. Itt épittetett hajdan Homonnai Drugeth László, Nápolybul eredt híres magyar családnak ivadéka paulinus kolostort 1384-ben, a szerzeteseknek szántóföldeket és szőlőket ajándékozván. Később Miklós testvérének István fiától származott unokái János és Gáspár ugyanezen kolostort, egy Horgastó nevü, nyomdokaiban maig is szemlélhető halastóval gazdagiták 1505-ben II. Ulászló alatt. Ezen Jánosnak a nádor Zápolya István leányától Margittól született fia Ferencz, és Ungh főispánja 1526. jelen volt a mohácsi gyászos ütközetben; és testvére István, mint e megye főispánja a több Drugethek közt 1540. meghalálozván, e kolostorba temetteték, István fiára szállván fényes méltósága. 1564. Zsigmond János erdélyi fejedelem siker nélkül ostromlá a várat. 1684. Tököly bevette, de 16 év mulva I. József császár csakugyan hatalma alá hódítá. Ungvár városnak több gyárai is vannak, mellyek többnyire 1840—1848-ig keletkeztek, u. m. egy posztó-, egy porczelánföld-tisztitó-, mangorló- és gyufagyára. A porczelánföld ungmegyei Dubrinics helységben ásatik, s ebből az ungvári gyár évenkint a kamarától 1500 mázsát vásárolván, belőle 500-600 tisztitott földet Bécsbe küld, hol az a prágai és passaui porczelánfölddel versenyez. Országos vásárt 8-at tart, u. m. jan. 25-kén, mart. 12., máj. 10., máj. 25., jul. 26., sept. 6., sept. 27., nov. 22-kén. A vásárok tartása ideje, ha a vásár a hét hat első napjaira esik, mindig azelőtti hétfőn, különben pedig az utána valón, két napig tartatik. Hetivásár minden csötörtökön van.

Unip, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz délre $1^1/_4$ mfd, 1190 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 2856 hold 34 □ öl, mellyből urbéri szántóföld 732 h., szorgalmi szántóföld 113 h. 1300 □ öl, rét 269 h., legelő 126 h., erdő 609 h., házhely 171 hold. Majorsági föld s névszerint az erdőn kivül legelő 835 hold 334 □ öl, mellyért 1670 ft. 43 kr. pengő haszonbér fizettetik. Fekete földe első osztálybeli s mindent gazdagon terem. Juhtenyésztés. Folyóvize a Temes. Birja a kir. alapitvány.

Uny, Esztergom m. magyar falu, a Pest vmegyei határhoz közel, Esztergomtól dél-nyugotra 2 mfldnyire, 333 kath., 275 ref., 106 zsidó lak. Kath. és ref. templomok. Synagóga. Határa dombos; földei meglehetősek, s kár hogy a vizmosások rongálják; bora, legelője, fája elég. F. u. Bozzay, Huszár, Horváth, Sánta, Vásárhelyi, Setét, Csefalvay, Simoncsics, Friebeisz, Andrásy, Csenkey, Geiszler, Miskey, Somogyi, s m. t. Van itt Andrásy József urnak szép kastélya és jeles gazdasága. Urb. telek van $20^2/_8$.

Unyatin, Honth m. tót falu, Bozókhoz 1 mfd, 322 kath., 1 evang. lak. F. u. a bozóki uradalom. Ut. p. Selmecz.

Unyin, Nyitra m. tót falu, 1269 kath., 73 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Dombos, hegyes, de jól mivelt

határral, s vizimalommal. F. u. ő cs. k. felsége. Ut. p. Holics.

Kis-Unyom, magyar falu, Vas vmegyében, ut. p. Szombathelyhez 1 1/2 óra a körmendi országutban: 350 kath., 20 ref., 10 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Határa róna és jó buzát terem; legelője elég. Birják Szegedy, Miskey, Egerváry, s m. t.

Nagy-Unyom, magyar falu, Vas vmegyében, közel az elébbeni helységhez: 380 kath., 38 ref. lak. Róna határa igen termékeny. Sok birkát tenyészt. F. u. Szegedy, Sényi, Miskey, Vajda, Örsy, s m. t.

Upohláv, Trencsén m. tót falu, 169 kath., 5 zsidó lak. F. u. a Madocsányi család. Ut. p. Trencsén.

Upor, Zemplén v. orosz falu, Tőke-Terebeshez délre 1 mfd, 50 romai, 379 g. kath., 7 zsidó lak., 867 hold szántófölddel. F. u. gr. Erdődy. Ut. p. Velejte.

Uppony, magyar falu, Borsod vmegyében, hegyektől körülvéve, egy meredek szikla alatt, Miskolcztól 2 4/16, ut. p. Putnoktól 13/16 állomásra. Határa 2300 hold, mellyből 33 hold belsőség, 662 h. szántó, 216 h. rét, 56 h. szőlő, 380 h. legelő, 923 h. erdő, 30 h. müveletlen. Urbéri egész telek 17, majorsági szántó 60, rét 12 hold, az erdőt láttuk; a legelő közös. Lakja 584 kath., kik szorgalmas földmivesek, szép buzát, jó bort s gyümölcsöt termesztenek. Van egy fiók-templomuk. Az Uppony vize a helység feletti kőszikla alatt elcsergedezvén egy malmot hajt, s a Bánvölgyön a Bánpatakával egyesül. A nevezett nagy hegyben mész és vaskő találtatik; ugyan ebben több apró barlangok vannak; szirtes tetején pedig sasok és sólyommadarak fészkelnek. Hajdan vára volt, s a hegy alatt egy régi templom romai láthatók. Birja a falut az egri seminarium.

Ura, Szathmár v. magyar-oláh falu, nem régen ujra benépesitve, az ecsedi láp szélén, közel Csengerhez: 162 g. kath., 63 ref. lak. Földe igen termékeny; a lápban szénája, nádja, csikja igen sok. F. u. az Uray nemzetség. Ut. p. Bagos.

Uraj, Gömör v. magyar falu, Borsod vmegye szélén: 356 kath., 22 ref. lak. F. u. többen. Ut. p. Putnok.

Uram, Bars m. telep, F. Hámor fil., 203 kath. lak. Ut. p. Körmöcz.

Urbanov, Trencsén m. tót falu, a Vágh bal partján, termékeny kies rónaságon. Táplál 58 kath., 2 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Zsolna.

Urfölde, Poson m. puszta, Nádszeg fil., 75 kath. lak.

Urhida, szőlőhegy, Fejér vmegyében, 500 kath. lak., s fiók-templommal. Fekszik Kis-Keszi és Batthyán közt.

Uri, Pest-Pilis m. magyar falu, egy nagy völgyben, Pesthez keletre 4 mfd, 1176 kath., 7 evang., 6 zsidó lak. Kathol. paroch. templom. Földei mind őszi, mind tavaszi gabonát böven teremnek; erdeje, szőlőhegye elég; rétje kevés de jó; a pusztadomboldalakat az uraság diófákkal ültette be. Láthatni itt a helység közepén egy igen mély vizmosást. F. u. a Tahy nemzetség.

Urkut, üveghuta-telep, a Bakonyban, Veszprém vmegyében.

Urmező, Máramaros v. orosz-magyar falu, 7 romai, 683 g. kath., 40 ref, 113 zsidó lak., g. kath. és ref. anyaszentegyházzal, ekklézsiával, synagógával. Határa a legtermékenyebbek közül való a megyében, de a Talabor vize gyakran kárositja. F. u. többen. Ut. p. Huszt.

Urszád, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 3 mfd, igen hegyes vidéken: 278 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Urb. szántó 90, rét 68, majorsági rét 50, urasági erdő 430 hold. F. u. a váradi deák káptalan.

Urvölgye, (Herrengrund, Panszka Dolina, Vallis Dominorum), Zólyom m. kamarai bánya m. v., Beszterczétől északra 1 $^{1}/_{2}$ órányira, egy setét erdős völgyben. Számlál 1417 kath lak., kik elszórt épületekben laknak, s többnyire bányászok. Kath. paroch. templom. Az itt esztendönkint kiásattatni szokott ércz 17 márka aranyra, 660 márka ezüstre, 1500 mázsa rézre becsültetik. Csak egy bányában 800 ember dolgozik. Nevezetes itt a vasnak rézzé való átváltoztatása, melly czément-viz segedelmével illyformán történik: A gáliczkö savanyusága feloszlja a földben lévö rezet: ezt a földbe beszivárgó viz lemossa, s világosságra hozza a midőn csatornákba vétetik. Ezen csatornákba tesznek aztán vas darabokat, de ugy, hogy ne a viz alatt feküdjenek, hanem csak keresztül ázzanak. Ekkor a gáliczkö nagyobb atyafiságban lévén a vashoz, azt magához huzza s felolvasztván, helyette a magában hordott réz részecskéket hagyja ott, s igy a szerint millyen vastagságu a betéteteit vas darab, 4—5 hét mulva rézzé változik. Végre készitnek itt érczréz meszet (Berggrün) is.

Usal, puszta, Veszprém vmegyében, Kis-Tevel mellett.

Usza, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Szalabér: 140 kath. lak. Közbirtokosoké.

Uszfalu, (Uzowce), Sáros v. tót falu, Sz. György fil.; 287 kath., 4 ev, 6 zsidó lak. F. u. Usz nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Uszka, Szathmár v. magyar falu 31 g. kath., 378 ref., 6 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Földe sárga agyagos, néhol homokos és közép termékenységü; rétje jó szénát ad; fája felette kevés; Ugocsa vmegyétöl csak a Batár vize választja el, melly árjaival néha károkat okoz. F. u. számosan. Ut. p. Tisza-Ujlak.

Uszód, magyar falu, Pest-Solt vmegyében, a Duna mentiben, ut. p. Kalocsától 1 $^{1}/_{4}$ mfd. Lakja 1624 lélek, kik közt 251 r. kath., 16 héber; a többi reformatus, helybeli anyatemplommal. Határa 2262 $^{4}/_{8}$ hold, mellyből szántóföld 1027 $^{4}/_{8}$ h., kaszáló 411 h., legelö 638 h., erdö 186 hold, ez mind urbériség, s a földesurnak, a kalocsai káptalannak, itt semmi allodiuma nincsen. A föld fekete lapályos és homokos, jó kétszerest, árpát, zabot, kukoriczát; különösen sok zöldséget terem. A szarvasmarha-tenyésztés virágzó. Határában 2 nevezetes domb látható, mellyeken hajdan épületek voltak.

Uszor, (Ausztern), Poson m. magyar falu, ut. p. Somorjához $^{1}/_{4}$ órányira: 159 kath., 9 evang. lak., egynehány urasági lakházakkal. Szántóföldei középtermékenységüek; rétje, erdeje nincs. F. u. a Naszvady, Udvarnoky örökösök, u. m. Bittó, Pécz, Sárkány, s m. t.

Usztye, tót falu, Árva vmegyében; 993 kath., 9 zsidó lak. Kathol. paroch. templom. 43 sessio. Gyolcskereskedés. Köszenc nem használtatik. Itt egyesül a fekete Árva a fejérrel. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Utas, puszta, Gömör vmegyében. Zabar mellett.

Utas, puszta, Külsö-Utas név alatt, Nógrád vmegyében, Czered mellett.

Utfény, oláh falu, Temes vmegyében, Temesvárhoz nyugotra 1 m. fdnyire, annyira mélyen fekszik, hogy a tölö fél órányira fekvö Bege a község felszinén felülfolyik, s csak magos gátak által védelmezhetö. Lakja 5 kath., 7 zsidó, 1421 n. e. óhitü, anyaegyházzal. Elsö osztálybeli földe föleg tiszta buzát és tengerit terem. Kiterjed pedig 4837 holdra, 303 □ ölre, mellyből házhely 279 h. 920 □

öl, szántóföld 2499 h. 100 □ öl, kaszáló 765 h. 1290 □ öl, legelő 363 h., szorgalmi földek 62 h. 780 □ öl, szabad földek 117 h. 646 □ öl, uradalmi legelő 178 h. 1563 □ öl, uradalmi korcsma, mészárszék, vályogvető földek 570 hold 1410 □ öl. Majorsági szántóföld itt nincsen. F. u. a királyi kincstár. — A lakosok sok juhot, zömök erdélyi faj lovakat s ökröket tartanak.

Uzd, puszta, Somogy vmegyében, ut. p. Kaposvár. F. u. Gaal család.

Uzd, népes puszta, Tolna vmegyében, Sz. Lőrinczhez $^1/_2$ óra: 60 kath., 383 magyar ágostai, 14 ref. lak., evang. oskolatanitóval. Határa róna s mindent megterem. F. u. többen.

Uzsok, Ungh v. orosz falu, Ungvárhoz 9 mfdnyire, közel Galliczia határszéléhez: 30 romai, 389 g. kath., 5 evang., 8 ref., 32 zsidó lak. G. kath. paroch. templom. Harminczad. Roppant bikkes és fenyves erdő. Igen jó savanyúviz és fördő. Az Ungh ebben a határban veszi eredetét. 1816-ban itt egy bikkfás erdővel benőtt hegy omlott le. F. u. a kamara.

Kis-Ülés, Pest-Solt vm. népes puszta, 122 kathol. lak, Kalocsához tartozik.

Üllő, Pest-Plis m. magyar falu, Pesthez kelet-délre 2 mfd, a szolnoki ország- és vasutban: 1192 kath., 1 evang., 268 ref. lak. Kath. paroch. templom. Vendégfogadó. Határa inkább homokos és rozsot terem; bora elég; rétje kevés. F. u. a váczi káptalan.

Üllőfa, puszta, Veszprém vmegyében.

Ürbő, Pest-Pilis m. puszta, Bugyihoz délre 1 mfd, 34 kath., 44 ref. lak. F. u. Kecskemét városa, s a bugyii közbirtokosok.

Ürgeteg, lásd Esküllő.

Üregh, Nyitra m. tót falu, Ujlaktól délre $^3/_4$ órányira: 808 kath., 8 zsidó lak. Fekszik egy domboldalban erdőktől körülvétetve. Van kath. paroch. temploma, sok gyümölcse; erdeje igen nagy. F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Szered.

Ürgemajor, (Zeiselhof), puszta, Moson vmegyében, az oroszvári uradalomhoz tartozik.

Ürmény, Nyitra m. vegyes magyar-német-tót m.v., Nyitrától 2 órányira egy kies vidéken. Számlál 1458 kath., 29 ref., 13 evang., 415 zsidó lak. Van benne kath. paroch. templom, synagoga. Nézést érdemlenek az urasági igen szép, és herczegi módra kiékcsitett kastély, egy kerttel együtt; az urasági valóságos spanyol eredetü birkanyáj s a tehenészet; az innen $^1/_2$ órányira — Keszin — lévő arabs, angol, török, nápolyi faju ménes; az amerikai számos faültetvények, más gazdasági készületekkel együtt. F. u. gr. Hunyady, és az Ürményi család. Ut. p. Érsekujvár.

Ürmincz, Nyitra m. tót falu, a thuróczi postautban, ut. p. N. Tapolcsánhoz 1 mfd, 472 kath., 8 zsidó lak., kath. paroch. templommal. F. u. gr. Erdődy Józsefnő.

Magyar-Ürög, magyar falu, Baranya vármegyében, szőlőhegyek közt, ut. p. Pécs, mellyel határos. Van $1851^6/_8$ hold határa, mellyből urb. beltelek $24^2/_8$, szántó $303^4/_8$, rét $96^1/_6$, szőlő 243 hold; legelő 220 h., uradalmi beltelek $1^2/_8$, rét 39, szőlő 168, erdő 905 hold. Földe részint vörös agyag, részint köveeses. Lakja 388 kath., a falun alul álló felette régi templommal. Birja a pécsi káptalan.

Német-Ürög, német falu, Baranya vmegyében, ut. p. Pécstől $^1/_4$ órányira az országutban. Ráczvárosnak is neveztetik, mivel hajdan ráczok lakták, kik 1690-ben a kath. vallást nem akarván elfogadni, kiüzettek; de később innen is németek által szorittattak ki. Lakja 418 r. kath, kik többnyire mesteremberek, s beltelkeiken

kivül külső határt nem birnak. F. u. a pécsi káptalan.

Kis-Ürögd, oláh falu, Bihar vmegyében, dombos vidéken, Váradhoz $1/2$ órányira, 313 n. e. óhitü, 7 r. kath. lak., óhitü anyatemplommal, derék urasági lakházzal és gyümölcskerttel. Határa 2539 hold, mellyből urb. szántó 771, rét 350, legelő 225, urasági szántó 150, rét 30, erdő 1013 hold. Földe agyagos s jól megtermi a kétszerest, zabot és tengerit. Birja a váradi deák nagy prépost.

Nagy-Ürögd, oláh falu, Bihar vmegyében, a Váradról Gyulára vivő országutban, Váradhoz 1 mfd., kisded dombon, 15 r. kath., 320 n. e. óhitü, 280 g. kath. lak., egyesült és n. egyesült anyatemplomokkal. Határa 4200 hold, mellyből urbéres szántó 600, kaszálló 200, legelő 200, majorsági szántóföld 2800, erdő 400 hold. Agyagos földe jól megtermi a kétszerest, tengerit és zabot. Birja a váradi deák püspök.

Nagy-Ürögd, puszta, Bihar vmegyében, a hasonnevü helység mellett, a váradi deák püspök birtokában.

Üröm, Pest-Pilis m. német falu, Budához északra 1 mfd. 605 kath., 7 óhitü lak., kik főkép bortermesztésből, s földmivelésből élnek. Van itt kath. paroch. templom s egy kis óhitü szentegyház, mellyben nyugosznak Alexandra Paulowna herczeg asszonynak, elhunyt József nádorunk első hitvesének tetemei. A isteni szolgálatot ezen templomban mindig egy Petersburgból ide küldött orosz pap végzi, 4 e végre rendelt énekiökkel. F. u. a nádor, József ő cs. kir. herczegsége örök.

Üszög, puszta, Baranya vármegyében, Pécshez $1/4$ órányira, 85 kath., 20 ref. lak. Diszére szolgál a dombra épült szép urasági kastély. E puszta nevet ad egy uradalomnak, mellyet hajdan Suza cs. kir. hadvezér birt; erről szállott nejére gr. Pálffy Leopoldára; majd a Batthyáni családra, s most gr. Batthyáni Kazmér zártömege birja. A puszta 2000 holdat foglal el, termékeny szántóföldjei sikon, kövér rétjei völgyben terülnek el; szép kis erdeje a pécsieknek mulató helyül szolgál.

Üzbégh, Nyitra m. tót falu, a Nyitra-völgyben, ut. p. Nyitrától északra $1\frac{1}{2}$ mfdnyire. Számlál 790 kath., 13 zsidó lak. Van katholikus paroch. temploma.—Határa több helyt mocsáros; réte sok és jó; erdeje is van. F. u. az esztergomi érsek.

V.

Vachotfalva (Vachrovtcze), Thurócz m. nemesi puszta, 5 kath., 8 evang. lak. F.u. Vachot család. Ut.p. Rudnó.

Vacs (Alsó és Felső), Pest-Pilis v.m. roppant nagy puszta, Örkénytől keletre: 452 kath., 125 evang., 55 ref. lak. Tölgyes erdeje gyönyörü, s legnagyobb ezen a vidéken, mellyen élő fát is alig láthatni. F. u. h. Coburg.

Vácz, németül Waitzen, lat. Vaczium, tótul Vacon, magyar püspöki város, Pest-Pilis vmegyében, a Duna bal partján, Nógrád vmegye szélén, Pesthez északra 2 postaállásra, a délkeleti vasutvonalban, szép és kies vidéken. Hogy Vácz, már Szent-István király idejében nevezetes hely lehetett, onnan gondolhatni, mert ez ide püspökséget állitott, mint kitetszik I. András okleveléből, melly által Tihanyban 1047-ben apátságot alapitván, ebben több magyar püspökök közt Clemens váczi püspök neve is előfordul. Azonban növekedését s virágzását főleg I. Gejzának köszönheti, ki szinte itten temettetett el. 1240—1241-ben a tatárok egészen elpuszti-

tották, s lakosait leöldösték. IV. Béla alatt ujra felépül de dicsősége fő pontját Corvin Mátyás király idejében, Báthory Miklós püspök alatt érte el; ki ide olasz épitészek által templomokat, püspöki kastélyt épittetett, a dombokat szőlővel beültettette, kerteket csináltatott, s egy lyceumot emelt. A mohácsi veszedelem után ellent nem állhatván az ágyuknak: felette sokat szenvedett, s majd seregeinktől, majd a töröktől foglaltatott el: miglen 1686-ban a török iga alól végképen felszabadult; de régi fényét csak kőhalmokban, leszakgatott szentegyházakban siratta, s alig maradt néhány lakosa. 1709-ben pestis ütött ki, de hamar megszünt. 1712-ben gróf Kolonich püspök piaristákat hozott be, s megparancsolá, hogy a reformatusok, a városon kivül fekvő faluban lakjanak: ez tehát eredete a várossal jelenleg összeolvadt Kis-Vácz helységnek. 1719-ben Althán Mihály kormányzása alatt jöttek be a sz. Ferencz szerzetesek; ekkor épittetett a kegyes iskolai szerzet temploma, s a collegiumnak egy része. 1731-ben a tüz a város nagy részét elemészté. 1740-ben irtóztató pestis, melly 3 hónap alatt 395 egyént ragadt-el. 1761-ben gr. Eszterházy Károly a mostani püspöki székestemplomot, mellyet Migazzi bibornok fejezett be, épittetni kezdé. Az 184⁸/₉-ki magyar forradalomban igen sokat szenvede Vácz, nem csak a gyakori s nagy számu különféle hadcsapatok átvonulása, hanem pusztitások, rablások és sarczolások miatt is. Az 1849 év elején Görgey, Váczon által vonult vissza a bányavárosok felé, az őt üldöző cs. k. osztrák seregek elől. Itt adá ki azon nevezetes proclamatióját, melly már akkor világosan tanusitá, miszerint ő nem egyetértőleg müködik a magyar országgyüléssel, s azt vezető Kossuth honvédelmi bizottmány elnökével. Az izsaszegi eldöntő ütközet után, a magyar vezérek egy Gödöllőn tartott haditanácsban elhatározák, a keményen ostromlott Komáromot minden áron felszabaditani. E végből a magyar fősereg Görgey, Klapka és Damjanich tábornokok vezénylete alatt Vácz felé nyomult, melly állomást akkor Götz és Jablonovszky császári tábornokok dandárai védelmezték. A magyarok terve vala e két császári dandárt egészen bekeritni és elfogni; azonban a bekeritő csapat megérkezését be nem várva, a tüzes Damjanich szuronnyal támadá meg a császáriakat, kik a tulnyomó erő miatt zavarba jövén, viszszavonultak, s Váczot a magyaroknak átengedék. Ez alkalommal Götz császári tábornok igazi hősies elszántságot tanusitott, mert látván seregeinek hátrálását, gyalog, maga állott azok élére, s midőn őket előre vezetné, több golyók által halálosan megsebesitve földre terittetett, s később Görgey által rangjához képest tisztességesen eltakarittatott. Jul. 13-kán Görgey Komáromot seregével elhagyván, ismét Váczнak vevé utját. Ekkor már Váczon orosz őrség vala herczeg Bebutow vezénylete alatt, melly Görgey közeledtére rögtön Ujfaluba huzódott (jul. 15-kén). Este volt, midőn Görgey 30,000 emberével megérkezett, s kemény állást foglalt el Dukánál, mire Halvan és Hort felől az orosz hadcsapatok Bebutow segitségére sietnek. Az orosz seregeket Sasz tábornok vezette. Elszánt hosszas csata kezdődött, mellyben az oroszok részéről a lovasság, Görgey seregéből pedig a tüzérek tüntették ki magukat annyira, hogy azok heves megtámadásai, s ezek elhatározott ellenállása miatt a győzelem ez nap egy részre sem dőlt el. Más nap (jul. 16-kán) az orosz seregek gyors fordulatokkal concentrálták az erőt, Görgeynek pedig megakarák gátolni a visszavonulhatást.

Ennek következtében Váczon utczai csata kezdődék. Mind két fél harczosai ez nap is olly kétségbe esett viadalt fejtettek ki, mint előttei napon, mellynek következtében Vácz az oroszok által kiraboltatik. Az utczai harcz Görgey erejét sokkal jobban kifárasztá, hogy sem tovább csatát küzdhetett volna; kirendelvén tehát Nagy Sándort fedezetül, maga tovább huzódott. A hidon biborszin tábornoki öltönyében megállt, s a gránát és golyózápor daczára az ágyuk átmenetelét elrendezé, mellyeket a honvédek köpenyeikkel eltakarva, s páronként ráfekve vittek át a hidon. Ezen huzódása Görgeynek a magyar forradalom egyik legnagyobbszerü jelenete strategiai tekintetben; de ugyan ez lehetlenné tevé a magyar kormánynak azon végső tervét is, hogy minden magyar seregek egy pontban összesiltessenek.

Mi Vácz mostani állapotját illeti: még gr. Althan Károly püspök alatt ugy osztatott fel Vácz, hogy $^{1}/_{8}$ birja a káptalan, a többi a püspöké maradjon. Mind a két városnak legyen tulajdon birája, tanácsa; s az egész város alsó és felső városra, és 2 plebániára osztassék. Népessége Vácznak Kis-Váczczal együtt a hivatalos táblázat szerint 13231 lélek, kik 2300 reformatust, 281 hébert, 83 evangelikust, 40 n. e. óhitüt kivéve, mindnyájan romai katholikusok, s nyelvet illetőleg magyarok. Foglalatosságuk: kézmüvesség, kereskedés fuvarozás, hajózás, föld és szőlőmüvelés. Utczái kövezettek, tágasok és tiszták. Nevezetesb épületei közé tartoznak: a hat kath. templom; a reform. és óhitü szentegyházak; a kegyes szerzet collegiuma; a sz. ferencziek és irgalmasok kolostorai; a püspöki diszes palota; papnövelde; siket-némákháza; 2 városi tanácsház; postahivatal, s több csinos magán épületek. Mind ezek közt legjelesb épület a püspöki székesegyház, melly kicsinyben a hires romai szent Péter templomát ábrázolja. A tudományosságot előmozditják az elemi iskolákon kivül a királyi kath. gymnasium, mellyben a piaristák magyarul tanitanak, a papnövelde, siket-némák intézete, s két könyvtár, egyik a káptalané, másik a piaristáké. Határa a városnak 6632 holdat foglal el. Bele esik a magas N a s z á l hegye, mellynek tetején egy kis térség vagyon; s innen a budai, selmeczi, esztergomi, s a Mátra hegyeire gyönyörü kilátás esik. Láthatni benne egy barlangot, mellyből forrás csurog ki; tetejét szép bikkes, tölgyes erdők koszoruzzák; alját, s a mellette eső apróbb hegyeket szőlőtőkék fedik, mellyek kedves zamatu egészséges fejér és vörös bort teremnek, s a határnak közel harmad részét foglalják el. Nevezetes továbbá a Naszál jövedelmes kőbányáiról, s az itten talált kövesedett fákról. Mind a szőlőhegyek, mind a város mellett levő kertek mindenféle gyümölcsöt bőven teremnek, kivevén a gesztenyét, melly itt nem találtatik. A sárga dinynye is jól megterem e földön, de a görög dinnye nem szereti. Szántóföldé, legelője Váczuak kevés, ennek is nagyobb része homokos, s nincs több 90 egész házhelynél. Az itt elfolyó Duna ága 330 öl széles, de e váczi ágon kevés hajó jár, mivel tele malmokkal, partja menedékes, s benne több kis szigetek és zátonyok vannak. A Dunán kivül még 3 jókora patak nedvesiti a váczi határt. Ellenben a dunai halászat igen csekély; hanem nyulakra, sőt őzekre és szarvasokra szép vadászat esik a közelfekvő erdőkben. Kereskedése igen élénk, s ezt telemesen előmozditja a vasut, mellyel összeköttetésben áll Bécscsel, Pesttel és Szolnokkal. Főczikkei a kereskedésnek: gabona, bor, dohány, gubacs, méz. Négy országos vásárai

főleg szarvasmarhára hircsek, kivált a sz. Pál napi octoberben. Egyébiránt a váczi vásárok gyapjura nézve is nevezetesek, de ezek inkább a pesti fővásárok utóhangjai, s Pesten tartatnak. A váczi kath. püspöki megye kiterjed Nógrád, Pest-Pilis, Pest-Solt, Külső-Szolnok, Csongrád vmegyék részeire, s a Kis-Kunságra. Számlál egy káptalant 12 kanonokkal, 4 jövedelmes prépostságot, 3 fő, 13 alesperestséget, 109 plebániát, és 7 szerzetes házat.

Vada, Szathmár vármegyében, puszta, Csanálos mellett. F. u. gróf Károlyiak, de bir benne a Csomaközy család is.

Vadamas, puszta, Zala vármegyében, Iborfia és Liczkó közt.

Vadas, Békes vmegyében, puszta, a Fekete- és Sebes-Körös között kevés szántófölddel, sok náddal s réttel. Vésztő határához tartozik.

Vadas, Pest-Pilis vármegyében, puszta, Szalk. Sz.-Márton mellett délre: 96 kath., 3 evang., 23 ref. lak. F. u. Jankovics Miklós örökösei.

Vadaskert, Külső-Szolnok v.-megyében, népes puszta, Csépa fil., 361 kath., 7 ref. lak.

Alsó-Vadász, Abauj vmegyében, magyar falu, ut. post. Szikszóhoz 1¼ órányira: 80 r. kath., 20 g. kath., 1153 ref., 42 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Határa első osztálybeli; bora sok és jó. F. u. a szikszói birtokosok.

Felső-Vadász, Abauj vmegyében, orosz falu, Borsod vmegye szélén: 218 r. kath., 600 g. kath., 7 ref., 40 zsidó lak. Római és görög kath. paroch. templom. Szép erdő. F. u. gr. Vay Ábrahám. Ut. p. Szikszó.

Vadász, puszta, Bihar vmegyében Palotához közel, mintegy 800 hold határral, erdővel, gyönyörü földekkel. Birja az alapitványi kincstár.

Vadász, magyar-oláh falu, Arad vmegyében, lapályos erdős vidéken, ut. postája N.-Zerind. Van 20 kath., 1400 ref., 600 n. e. óhitü lakosa, kath. kápolnája, ref. és óhitü anyatemploma, jeles urilaka. Róna határa mindent gazdagon teremne, de árvizektől rongáltatik. Kiterjed 11,000 holdra, mellyből 3057 h. szántóföld, 2086 hold legelő, 1857 h. rét, 4000 hold tölgyes erdő. Majorság: 8524, urbériség 2476 hold. Sertés, marhatenyésztése virágzó. Vizei a Fekete-Körös, és Szartos folyók, a Gyepes és Leveles erek. Birja báró Simonyi Lajos.

Vadászerdő, puszta, Temes vármegyében, Temesvárhoz ¼ órányi távolságra. Áll ez 4000 hold tölgyes erdőből, melly szükség esetére a vár ellátására hagyatott fel, s jelenleg a temesváriak mulató helyéül szolgál egy nagyszerü vendégfogadóval. Birja a királyi kincstár.

Vádé, puszta, Somogy vmegyében, Gamás mellett, erdővel.

Alsó-Vadicsó, Trencsén m. tót falu, Tepliczához északfelől 1½ órányira. Lakja 374 kath., 4 zsidó. F. u. gr. Serényi. Ut. p. Zsolna.

Felső-Vadicsó, Trencsén m. tót falu, 1179 kath., 59 zsidó lak. Kath. paroch. templommal, mészégetéssel. F. u. többen. Ut. p. Zsolna.

Közép-Vadicsó, Trencsén m. tót falu, 132 kath., 9 zsidó lak. Mind a három Vadicsó jó legelővel és réttekkel bir. F. u. többen.

Vadkert, Nógrád m. magyar f., ut. post. B.-Gyarmattól délre 1 mfd. a pesti utban: 2243 kath., 20 evang., 13 zsidó lak. Kath. paroch. templom. — Vendégfogadó. Asványos forrás. Határa szép térség; szántóföldjeiket nagy szorgalommal mivelik, mellyek gazdagon fizetnek; szőlőjök távolacska van, s nem nagy előmenetelt nyujt; 4 országos vásárjai keveset érők. F.u. az esztergomi érsek.

Vadkert, népes helység, Pest-Solt vmegyében, homok-dombos vidéken, Kis-Köröstől 1 órányira, saját postahivatallal és váltással Halas és Izsák közt. Határa mintegy 5000 hold, mellyből szántó 512 h., kaszáló 250, legelő 1038, szőlő 1600 h., majorsági erdő 500 h., futóhomok 1100 hold. Az urbéri föld 15 telek, azonkivül majorsági 2 telek és 500 hold erdő. Mindegyik szántóföld két vetésforgásra hasitva rozs-termesztésre használtatik, egy rész ugarban burgonyát termesztve. Vadkerthez tartoznak azonban Bőszér és Csábor puszták, mellyek egészen földesuri majorságok, s 15,000 holdra terjednek. A föld általában homok, és nem igen termékeny; rétjei szárazok, s nem elegendő mennyiségben; nyári legelője bőséges. Azonban a helység mostani birtokosa, Lukács Antal ur jeles gazdaságot folytat itt, s nemcsak rozsot és burgonyát mint a lakosok, hanem tiszta buzát és más gabonát is tenyésztet; e mellett a birka-, ló-, és szarvasmarha-tenyésztés nagyban üzetik. Népessége Vadkertnek 3500, kiknek $^1/_3$ romai kath. magyarok, $^1/_3$ evang. németek és tótok, $^1/_3$ német és magyar reformatusok, három család héber, s ugyanennyi czigány. Mindegyik keresztény felekezetnek helyben van temploma és papja. A lakosok közt találtatik 170 földesgazda, 340 zsellér, 113 lakó, 87 mesterember, 4 kereskedő. Fő élelmük a kerti szőlők müvelése. Határában van egy álló tó.

Vadna (Alsó- és Felső-), két összeolvadt magyar falu, Borsod vmegyében, a miskolcz-rimaszombati országutban, a kies Sajó és Bánvölgyek egyesülésénél, egyenes térségen Miskolcztól 1 $^{13}/_{16}$, Putnoktól $^{10}/_{16}$, Kazincztól $^7/_{16}$ állomásnyira, Barczika, Ivánka, Barcza, Velezd, Sajó-Galgócz, Kaza helységek szomszédságában. Határkiterjedése 1542 hold, mellyből 582 h. szántóföld, 481 h. kaszáló s legelő, 32 h. szőlő, 380 h. erdő, 37 h. belsőség, 30 hold mivelésén kivüli ut s vizjárás. Felszabadult urbériség 16 egész telek. A föld jóféle fekete agyagos, s szorgalmas munkásainak tiszta buzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, burgonyát bőven terem. A réteket a Sajó árja rongálja. A szőlőhegy szép fekvésü, a Bánpatakára s Sajó kigyódzó folyására messze kilátást adván, s nemes borral fizet, a gyümölcstenyésztés körül is a lakosok mind oltogatás, mind faültetés tekintetében szép szorgalmat követnek, a marhatenyésztés szinte jó karban áll. Lakosok száma 722 lélek, kik közül 645 ref., s ezeknek helyben van anyaegyházuk, 47 rom. kath., ezek a bán-horváti anyaegyházhoz tartoznak, 30 zsidó. Telkes gazda van 31. A dédesi választó kerületben 1848-ban számlált 63 választót, közülök 50 ingatlan birtok, 4 jövedelem, 2 értelmiség, 7 régibb jogon nyervén képességét. Az ingatlan birtokuak közül 3 egész, 2 háromnegyed, 12 fél, 13 negyed, öszszesen 30 telkes gazda, a többi részint majorsági földbirtokos, részint vagyonos házas zsellér és szőlőbirtokos volt. A helység közepén folyik keresztül a Bánpataka, mellyen 3 kőre épült malom van, a miskolcz-rimaszombati országuton pedig a helységben levő alsó fogadónál nagy kőhid. A helység alatt kigyózik el a Sajó, mellyel a Bánpatak is itt egyesül. Birtokosok: Radvánszky Albert, Molnár Károlyné, Márjássy Tamás, s a Márton család.

A régi hires vadnai vár maradékai a falu feletti nagy hegy csucsán látszanak, szép faragott köveiből épült a faluban a bánpataki nagy kőhid. Vadna és Galgócz várát 145$^7/_8$-ban kezdék épiteni Valgatha és Komo-

róczky hussita cseh vezérek, kiknek emlékét Bonfin után fentartja Heltay, állitásait hitelesen bizonyitván Hunyady Mátyásnak Rozgonyi Sebestyén részére, Szegeden 1459-ben Cserépvárról kiadott adománylevele által. Heltay e várak történetét következőleg irja le: „A kóborló latroknak fejedelmi valának Giskra és Telephus, ezek mellett ismét Komoróczky és Valgatka. Ezek kezén volt Sóvár, Szécs, Kassa, Zólyom, Beszterczе, Szepsi és sok egyéb városok. A Komoróczky és Valgatha ujonnan két kastélyt épittetett vala a hegyek között, és azokból bátran tolvajlának messze földre. Még nem mult vala teljességgel esztendeje a Mátyás király birodalmának, mikoron megbékéllék vala Fridrik császárral, és az hadat indita a kóborló cseh latrok ellen. Rozgonyi Sebestyén ezokáért a királynak parancsolatából átalkele a Dunán, és Eger felé mene táborba, hogy egybe adná magát Lászlóval (Hedervári László), ki akkoron egri püspök vala. Sietvén ezokáért Egerbe juta, hogy eleit vehetné a cseheknek, hogy azok éléssel és egyébb hadi szerszámokkal meg ne rakhatnák az uj kastélyokat, mellyeket a hegyek közt épitettenek vala, hogy azokat megvehetné és elhányhatná. Az egyik kastélyt Galgócznak, a másikat Vadnának nevezték vala.

Rozgonyi Sebestyén először megszállá Vadnát, melly egy magas hegyen vala, de nem vala még kész. A seregnek egyik részét a hegy alatt hagyja, hogy ott meglessék a cseheket, ha ki kezdenének szökni a kastélyból, hogy ne bocsátanák őket máshova. Hogy először megszaguldá a kastélyt, künn találá a cseheket mind a két hadnagyokkal, hogy künn asztalokhoz leültenek vala. Mikor Valgatha látta volna az ellenséget, nagy sok csehekkel befutamék a kastélyba, hogy azt megoltalmazná a magyarok ellen. De mikoron látta volna, hogy serényen kezdették a kastélynak vivását, mindjárt kétségbe esék, és hátul kiszökellék a kastélyból és Galgóczba szalada. Mikoron Rozgonyi Sebestyén vitta volna három óráig a kastélyt, annakutánna megvevé azt.

Mindjárt hevenyében inditá a népet a másik kastélynak Galgócznak is; abban valának mindketten, Komoróczky és Valgatha. És nagyon megijedének, mert látták, hogy Vadna elkölt volna tőlük; kioroszkodának azért Galgóczból és Szécsre kezdének sietni. De a László püspök seregétől, mellyet Rozgonyi széljelhagyott vala a hegy alatt, a menők nem mehettenek el. Látván ezokáért ezt, az ő seregökkel, mellyben majd 2000 cseh vala, futni kezdének a hegyekre, az erdőkbe. A László püspök utánnok üze a huszárokkal, és nagy sokat levágának bennök: Választa László püspök seregeiből utánnok, mert már estve vala, azok pedig fellétesiték a paraszt népséget, és reggel mindnyájan siettenek az erdőkbe, és nagy sokat kivadászának közülök, és levágák őket, harmadnapra megtérének és fogva hozának közülök harmadfélszázat a táborba. A paraszt népek annakutána azt a harmadfélszázat a Valgathával, kit megfogtak vala az erdőkben, a királynak küldé. Lőn ez pedig sz. György nap tájban, mikor először megverék a cseh kóborlókat."

Vadosfa, magyar falu, Sopron vmegyében, Kapuvárhoz délre $1\frac{1}{2}$ mfld, 78 kath., 352 evang., 1 ref., 2 zsidó lak., kath. fiók-, evang. anyatemplommal. Róna határa 806 hold, melly mind szántóföld; rét, legelő nincsen. Földe öntés, s azért minden gabonanemet jól megterem. Urbériség itt nincs; hanem az egészet 38 nemes család birja, kik közt nagyobb birtokosok Horváth Lajos és Nagy családbeliek.

Vágás (Francz-) Sáros v. puszta, Nyirjes fil., 13 kath., 9 evang., 9 zsidó lak.

Vágás (István-), (Stefanowci), Sáros v. tót falu, 171 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Eperjes.

Vágás (Kovács-), Sáros v. tót falu, Kapi fil., 105 kath., 159 evang., 10 zsidó lak. F. u. Kapy. Ut. p. Eperjes.

Vágás (Máté-), Sáros v. orosz falu, Radoma fil., 8 kath., 220 g. kath. lak. F. u. gr. Szirmay, Szulovszky.

Vágás (Miklós-), (Miklussowce), Sáros v. orosz falu, Szedliczéhez ½ órányira: 16 romai, 510 g. kath., 28 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. Nagy erdő. Fürészmalom. A Hernád mellett, a helységtől 1 órányira rézbányát is mivel. A rézolvasztó hámort részvényes társaság (400 részvény 200 forintjával ezüstben) alapitotta, s most 3 kemenczében dolgoznak. F. u. Roll. Ut. p. Eperjes.

Vágás (Német-Jakab-), (Jakubowjani), Sáros v. tót falu, 179 kath., 294 evang., 11 zsidó lak. Evang. sz.-egyház. Gyümölcse sok és szép, kivált cseresznyéje. F. u. többen. Ut. p. Eperjes.

Vágás (Pál-), Sáros v. tót falu, Hanusfalva fil., 220 kath., 157 evang., 37 zsidó lak.

Vágás (Péter-), Sáros v. tót falu, Hanusfalva fil., 37 kath., 193 evang., 13 zsidó lak. F. u. többen.

Kovács-Vágás lásd Kovácsvágás Abauj-Torna vmegyében.

Vágás (Bodnár-), l. Bodnárvágás.

Wagendrüssel, Szepes vm. német bányaváros, Iglóhoz dél-keletre 2 mfdnyire: 502 kath., 1881 evang. lak. Kath. és evang. parochia. Vasbányák, hámorok. F. u. a Marjássy nemzetség.

Vágh, magyar falu, Sopron v.-megyében, a Rába mellett: 600 kath. lak., s paroch. templommal. Ut. post. Csorna. Róna lapályos határa elég termékeny, s van 1400 hold szántóföldе, 200 h. rétje, 1100 h. erdeje, 300 h. legelője. Termeszt buzát, rozsot, árpát, kukoriczát, zabot, burgonyát, lóherét és luczernát. Erdeje tölgy, gyertyán, nyár, szilfákból áll. Folyóvize a Rába, melly ellen magát költséges töltésekkel védi. F. u. Guáry és Döry családok.

Vágha, (Vagoncze), Poson m. vegyes magyar-tót falu, a Vágh vizénél, ut. p. Szeredhez 1 órányira délre. Lakja 1421 kath., paroch. templommal. Termékeny határa sokat szenved a Vágh kiöntésétől. F. u. az esztergomi érsek.

Vagrinecz, Sáros v. orosz falu, a makoviczi urad., Duplin fil., 9 rom., 290 g. kath., 6 zsidó lak. Ut. p. Bártfa.

Vagyócz, Nyitra vm. tót falu, Vágh-Ujhelyhez 1 mfd, hegyek között. Számlál 218 kath., 845 evang., 50 zsidó lak. Kath. paroch. templom; nagy erdő; jó baromtartás; sok irtás. F. u. a csejthei uradalom. Ut. postája Galgócz.

Vaja, Szabolcs v. magyar mv., közel Szathmár vmegyéhez, N. Mádához délre 1 mfdnyire: 90 romai, 76 g. kath., 916 ref., 20 zsidó lak., ref. anyatemplommal, 8⁴/₈ első oszt. egész telekkel. Van egy régi vára, mellyet gr. Vay Ábrahám ujittatott meg. Határa részint homok-dombos, részint lapályos igen termékeny fekete homok. Lakosai felette szép és nagy ökröket tenyésztenek, s a város erről és lentermesztéséről híres. F. u. a Vay nemzetség, melly eredetét veszi a magyarok Pannoniába lett utolsó bejövetelökkor már virágzó Voja nemzetségtől. Ez a Voja mint pogány 1021. esztendőben lett keresztény nyé, s a keresztségben Tamásnak neveztetett, a mint ezen jeles családnak a bárói méltóságról adott oklevélben, s a gyula-fejérvári káptalan bizonyságlevelében olvashatni. Fiai voltak: Mesk,

Jólath, Medve, Gergely, Omyth, Ábrahám s ennek fia Benedek. — 1378-ban Vay László váradi püspök volt. 1418 Zsigmond király Vay Ábrahámnak különféle hüséges és vitéz tetteiért, mellyeket Isztriában, Foro-Juliumban és Alemanniában követett el, e jeles nemzetséget a Tanais vizén általszökö, szájában egy fürt szölöt tartó szarvas, s felette nap, hold és csillagokból álló czimerrel felékesitette. 1507-ben Vay László nikodemi püspök és egri nagyprépost volt, melly évben a Vayaknak és Ibrányiaknak egyforma czimerök kir. jellevél által megujittatott. Az Ibrányi nemzetség Ibrányból, 1350. évben élt Ibrányi Lukácstól származik, s másod előnevét Vajáról irja. Ez onnét van, hogy 1414. évben Vay István Ibrányi Margitot nöül vette, a ki még élt, vajai Vaynak, de az ö fia István, s ennek maradékai már Ibrányiaknak nevezték magokat.

Vajal, puszta, Fejér vmegyében, a moóri uradalomban, erdős hegyes határral.

Vaján, Ungh v. magyar falu, a Laborcza mellett, Deregnyőhez délre ¼ mfdnyire: 41 romai, 18 g. kath., 533 reform., 38 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Gabonája, fája, legelője elég és jó. Hid a Laborcza vizén. F. u. Mokcsay, Bernáth, Berzeviczy, Orosz, Lónyay, gr. Barkóczy, s m. Ut. p. Ungvár.

Vajas-Vatta, lásd Vatta.

Vajbe, Nyitra m. puszta, Koós fil., 64 kath. lak.

Vajda, magyar falu, Bihar v.-megyében, egy hegytetőn, honnan pompás kilátás esik a Berettyó regényes völgyére, Váradhoz 3 mfld, 860 ref. lak., s anyatemplommal, a Dobozyaknak két szilárd épületü lakával. Határa 2168 hold, mellyből 448 h. szántó, 488 h. rét, 366 h. szölö, 546 h. erdő, 120 h. legelö, 200 h. belsőtelek. Ebből urbéri szántó és rét a legelővel együtt 292 h., dézmás szölő 183 hold; a többi majorsági birtok vagy szabad szölö. Földe a dombokon sárga agyagos, a sík fekvésü helyeken ugynevezett cserföldes; megtermi ugyan kövéritve a tiszta buzát, tengerit, de leginkább a rozs és kétszeres tenyészik. Szölöhegye, melly délnek fekszik, első rangu érmelléki bort terem; gyümölcse is sok, kivált cseresznyéje és baraczkja híres. Rétjei különösen jó szénát teremnek, de a Berettyó árja miatt ritkán van hozzá szerencse. Birja egészen a Dobozy család.

Krasznik-Vajda, Abauj v. magyar falu, közel Torna vmegyéhez: 459 romai, 28 g. kath., 30 ref., 39 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Ref. szentegyház. Három kastély; sok szántóföld és szölö. F. u. a Szentimrey nemzetség. Ut. p. Kassa.

Vajdácska, Zemplén v. magyar falu, a Bodrogközben, S. Patakhoz 1½ órányira: 69 romai, 214 g. kath., 327 ref., 6 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. 258 hold szántóföld, rétek.

Vajk, Nyitra m. vegyes magyar-tót falu, a Zsitva mellett, ut. p. Verebélyhez 1 órányira: 405 kath., 6 zsidó lak. F. u. többen.

Vajka, Poson m. magyar mv., s főhelye a hason nevü érseki praedialista nemes kerületnek, az öreg Duna bal partján, ut. p. Somorjához keletre 1 órányira. Épületei között a kath. paroch. templom, a nemes kerület székes háza, s egynehány nemesi lakházak érdemelnek figyelmet; többi épületei sárból, nádból állíttattak össze. Lakják 1006 kath., 1 ref., 32 zsidó, s köztök több golyvás, nyomorult emberek vannak. Határa a Dunán innen szük, pedig öszi vetést csupán itten tehet; mert a szigetekben a gyakori ködök miatt lehetetlen, de a helyett

itt kukoriczát, burgonyát gazdagon termeszt. Ellenben számtalan szigetei bőven kipótolják ezt a hiányosságot, minthogy ezekből olly sok és jó legelője van, hogy szarvasmarháik, csupán nagyon száraz esztendő ne legyen, legszebben meghiznak. Ugyanezen szigetben rétje, erdeje elég, vada is sok. A fövénytorlásokból pedig némelly szegények aranyat mosnak ki, s azt a posoni harminczadnál váltják be. Malmokkal is bir. Egyébiránt ezen apró szigetek, mellyek minden áradáskor szaporodnak, felette nagy kárt ejtenek az országnak, azaz: a dunahajózásnak; elvesztvén a Duna ez által illendő mélységét s erejét; s kivált a gőzhajókra nézve, mellyek mélyebben sülyednek a vizbe, különösen veszedelmesek; pótolván ezt még azon környülállás is, hogy a sok dü.. fáktól, törzsökötöl nem igen szokták megtisztogatni a lakosok a Duna medrét. Vásárokat nem tart. A vajkai praedialis szék független volt ezelőtt a vármegyétől; volt különös törvényhatósága, nádora, alispánja, jegyzője, szolgabirája. Állott a szék egy mezővárosból, 7 faluból, s szabadságát az esztergomi érseknek (kinek banderiumához tartozott), s III. Bélának köszönheti.

Vajkócz, Ungh v. magyar falu, Dobó-Ruszkához 1 órányira: 131 romai, 56 g. kath., 186 ref., 21 zsidó lak., ref. templommal. F. u. Mokcsay, Berczik, Babinszky, Kereskényi s m. Ut. p. Ungvár.

Vajkócz, Szepes vm. tót falu, Szlatvina fil., 229 kath. lak. F. u. Raisz, Petróczy.

Vajkócz, (Walkowcze), Abauj v. tót falu, a Tarcza mellett, Sáros vmegye szélén: 68 kath., 69 evang., 205 ref., 7 zsidó lak. Ref. szentegyház. F. u. Garniga ezredes, Kelcz, Okruczay. Ut. p. Kassa.

Vajnágh, Máramaros v. orosz falu, a Talabor mellett: 4 romai, 415 g. kath., 13 ref., 67 zsidó lak. Van g. kath. anyaszentegyháza, synagogája, Kölcsey uraságnak szép udvarháza, s szinte igen jó termékeny határa. F. u. többen. Ut. p. Huszt.

Vajnatina, Ungh v. orosz-tót falu, Tybához közel: 201 romai, 136 g. kath., 18 ref., 46 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Szobráncz.

Vaiszka, Bács m. dalmát falu, a Duna mocsárai mellett, Bácshoz nyugotra $1\frac{1}{2}$ mfd, 1182 kath., 13 n. e. óhitü, 7 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Földe lapályos és igen termékeny; sertése, marhája, hala, nádja, fája böséggel; bora csekély. F. u. a Gromann család. Határa 1100 □ ölével 10,392 hold, mellyből 36 urbéri, 2 szabad telek után van 1268 hold szántóföld, 1008 h. rét és beltelek, 171 h. jó, s 3100 h. mocsáros legelő, 117 hold szölö. Urasági szántóföld és rét 561 hold, tölgyes erdő 1441 h., lágyfás 42 h., nádlórét 2264 h., mocsár és tó 346 h., utak 74 hold.

Vaiszka, l. Vászka Trencsén vm.

Vaiszkova, Zólyom m. puszta, Lopejen felül: 41 kath., 6 evang. lak.

Vaiszló, magyar mv., Baranya vmegyében, s feje egy uradalomnak, melly hajdan a pécsi apáczáké volt, most pedig a kegyes alapitványhoz tartozik. Határa, mellyet az Okorág vize nedvesít, róna és igen termékeny. Tágas erdejét az árvizek rongálják. Sertést igen sokat tenyészt, s a vaiszlói sertésvásárok e vidéken igen nevezetesek. Lakja 1080 ref., 200 r. kath., s mind a két felekezetnek helyben van temploma és papja. Ut. p. Pécs.

Vajta, magyar falu, Fejér vmegyében, rónaságon, ut. p. Sár-Bogárd, Tolna vmegye szélén fekszik: 800 kath., 20 ref. lak., paroch. templommal, vendégfogadóval, homokos róna határral, erdővel. F. u. gr. Zichy János örökösei.

Vakarács, puszta, Borsod vármegyében, Mályi szomszédságában, összes kiterjedése 600 hold, mellyből 6 h. szántóföld, 100 h. erdőalji legelő, rét s legelő 200, szőlő 294 hold Keresztül folyik rajta a Hejő vize, melly egy jó karban levő vizimalmot hajt. Birtokosok: Szepessy József b. Sekkendorf, Gombos és Okolicsányi családok.

Vakola, magyar falu, Zala v.-megyében, Oroklán mellett, ut. post. Egerszeghez délre 2 óra, 60 kath. lakossal.

Vakonya, magyar falu, Zala vmegyében, ut. post. N.-Kanizsához nyugotnak 1¼ óra, 210 kath. lak. Birja h. Eszterházy.

Vál, magyar m.v. Fejér vmegyében, szőlőhegyek s erdők közé szorított kies völgyben, 2038 kath., 613 ref. lakossal, kath. és ref. anyatemplomokkal. Szép urasági kastély és kert. Vizimalmok. Dombos határa sikeres buzát, tágas szőlőhegye hires fejér bort terem. Birja az Ürményi nemzetség. Ut. post. Márionvásárhoz északra 1¼ óra.

Belényes-Valány, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 1¼ mfd., hegyes vidéken, 316 gör. kath. lak. anyatemplommal. Urb. szántó 241½, rét 88, legelő 52, szőlő 1½, majorsági erdő 1050 hold. Birja a váradi görög püspök.

Csontaháza-Valány, oláh falu, Bihar vmegyében, lásd Csontaháza.

Papmező-Valány, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 2 mfd., 450 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Van itt 480 h. urb. szántó, 160 h. rét, 150 h. legelő és majorsági föld 300 h., az erdőt is beszámitva. Sovány agyagos földe főleg tengerit és zabot terem. Birja Szintha Pál.

Valaszka, tót falu, Zólyom v.-mben, a Garan folyó partján, egy domb oldalban, ut.p. Beszterczebányához keletre 5½, Breznóbányához ½ órányira. Roppant határa 44,740 h. 1302 □ öl, mellyből beltelek 22h. 840 □ öl, szántó 993 h. 1285 □ öl, rét 2657 h. 1065 □ öl, erdei rét 17 h. 818 □ öl. káposztás 27 h. 1080 □ öl, legelő 1052 h. 796 □ öl, királyi munkások telkei 2790 h. 639 □ öl, erdő 34,000 h. 1431 □ öl, rétekre osztott erdő 19 h. 672 □ öl, és ismét 29 h. 1400 □ öl, folyók 140 h. 1414 □ öl, havasok 2945 hold 796 □ öl, utak 48 h. 1577 □ öl. Urbéri föld 26½ telek, 2½ telket Soltészok birnak, majorsági szántó nincs, de az erdő az uradalomé, mellyet a bányászkamara bir. Sovány földe főleg zabot és burgonyát terem. Legelője a juhokra kedvező. Erdeje felséges. E határban több kamarai vasgyárak feküsznek, s jelenleg egy nagyszerü vas-sikálógyár van épülőben. Lakja 1091 kath., kik közt 95 telkesgazda, 22 házas zsellér. 1838-ban a falut nagy tüzveszély érte, s paroch. templomát is melly hajdan az ágostaiaké volt, elhamvasztotta.

Válaszut, oláh falu, Szathmár vmegyében, közel Erdőszadához ut. post. Illóba, 245 g. kath. lak., anyatemplommal, a Borpatakán vizimalommal. Földe ha trágyáztatnék, a buzát is megteremné. Határában van a Bikk nevü hegy, mellyen hajdan vár volt, s a hely jelenleg is C s e t e r z á n a k neveztetik. Birja a gr. Károlyi család.

Valcsa, Thurócz m. tót falu, Znic Váraljához északra a Valoczka patakja mellett. Táplál 1158 kathol., 5 evang. lak. Kath. paroch. templom; Kalló, több liszt malmok; jó föld, rét, és legelő. F. u. a pesti-egyetem. Ut. post. Rudnó.

Alsó- és Felső-Waldbauern, 2 német falu, Vas vmegyében, a borostyánköi uradalomban, 144 kath. lak.

Valeboul, Krassó vmegyében, oláh falu, Karansebeshez $^3/_4$ órányira: 2 r. kath., 2026 óhitü lak. anyatemplommal, erdővel, szilvásokkal. Birja Luplájszky család.

Valedény, Krassó vmegyében, oláh falu, Káránsebeshez 3 órányira: 793 óhitü lak. s anyatemplommal.

Valelunga, Krassó vmegyében, oláh falu, Lugoshoz 1 órányira: Lásd Valialunga.

Valemare (Ó), Krassó vmegyében, oláh falu, a Maros mellett: 586 óhitü lakossal, s anyatemplommal. Sóházzal. F. u. a kamara.

Valemare (Uj), Krassó vmegyében, oláh falu, a Boganis vize mellett, Lugoshoz 3 órányira: 37 kath., 521 óhitü lak., s anyatemplommal.

Valemare, Arad vmegyében, oláh falu, Deznához $1^1/_2$ órányira magas bérczek között: 338 óhitü lak., s anyatemplommal. Birja Joannovics család.

Alsó-Valenyágra, v. Alsó-Feketevölgy, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $2^1/_4$ mfd., 450 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, s egy patakkal. Urb. szántó és rét 160, legelő 90, uraságí erdő 800 h. Birja a váradi görög püspök.

Felső-Valenyágra v. Felső-Feketevölgy, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez $2^1/_2$ mfd. 166 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Urb. szántó 45, rét 70, legelő 80, erdő 500 hold. Birja a váradi görög püspök.

Valentócz, Zemplén vmegyében, orosz falu, Izbugya-Bélával összefüggésben; 134 gör. kath. lak.

Valentova, cum Bachlacska, Zólyom m. 2 tót falu, a rosenbergi postautban: 132 kath. lak. F. u. a kamara.

Valepaj, Krassó vmegyében, oláh falu, a Boganis vize mellett: 11 kath., 916 óhitü lakossal s anyatemplommal. Birja Athanaszievics család.

Valgaskócz, Zemplén vármegyében, orosz falu, Czirókа-Hosszumező fil., 2 romai, 211 gör. kath., 4 zsidó lak., 260 h. szántófölddel, erdővel. F. u. Rholl.

Valialunga, oláh falu, Krassó vmegyében, ut. p. Lugoshoz 1 órányira, hegyes, erdős vidéken. Határa 2587 hold 1343 □ öl. Ebből urbéri beltelek 47, szántóföld 225, rét 82 h., legelő 36 hold, contractualis szilvás $30^2/$, uradalmi erdő $1862^3/$ hold, szántóföld $190^3/$, rét $190^3/$, legelő 30 hold. A föld sovány, s főleg kukoriczát terem. Lakja 280 n. e. óhitü, anyatemplommal. Birja a kamara.

Valk, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól 3, Egertől $2^7/_{16}$ állomásra, a megye déli szélén, a Tiszától $^1/_4$ órányira. Szomszédai keletről, Dorogma, délről a Tisza, nyugotról Négyes, északról Sz. István helységek. 1659 holdnyi határkiterjedéséből 50 h. belsőség, 374 hold szántóföld, 374 h. rét, 400 h. legelő, 11 h. szőlő. A $9^3/_4$ urbéritelek után 234 h. szántóföld, 234 h. rét, összesen 468 hold urbériség, 9 hold szőlő szinte jobbágyi kézen; majorsági föld pedig 140 h. szántóföld, ugyanannyi rét, és 2 hold szőlő. A legelő közösen használtatik. Haszontalan vizállás s mocsár 450 holdat foglal. A föld közép termékenységü, vadszíkes, s a javitást nagyon megvárja. Egyébiránt az állattenyésztés és mezőgazdaság a Tisza gyakori kiáradásai miatt rosz karban van. 520 főre menő lakosai közül 253 férfi, 267 nőnemü. Ref. 501, r. kath. 16, zsidó 3. Telkes jobbágy van 37, zsellér 30, lakó 32, kiknek földmivelésen kivül a halászat is kereset módot ad. Kézmüves egyetlen egy kovácson kivül nincs. A helységet az Eger és Csincse vizéből s a nyárádi patakból származott folyó ke-

riti. F. u. az Ungváron lakó munkácsi g. kath. püspök.

Valkaja, Ungh vmegyében, orosz falu, ut. post. Szerednyéhez nyugotra $^1/_4$ mfdnyire: 2 romai, 400 gör. kath., 7 zsidó lak. F. u. többen.

Valkány, Torontál vmegyében, oláh falu, az Aranka vize mellett, ut. p. Mokrinhoz északra 1 mfdnyire: 6 kath., 20 ref., 3986 óhitü lak., óhitü anyatemplommal, 139$^5/_8$ egész telekkel. F. u. a gr. Batthyáni család.

Kis-Valkáz, Bars vmegyében, puszta, 28 kath. lak.

Nagy-Valkáz, Valkazowcze, Bars m. tót-magyar falu, a Zsitva mellett; 381 kath., 45 ref. lak. 1-ső osztálybeli határ. F. u. többen. Ut. p. Verebély.

Valkó, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, egy hosszu dombocskán, ut. p. Baghoz délre 1 óranyira. Határa 5505 hold, mellyből szántóföld 1944 hold, szőlő 260 h., rét 277 h., erdő 3024 hold, melly egyszersmind legelőül is használtatik. Ez öszletből 1113 hold urbériség, majorsági birtok pedig az erdő és még 277 hold föld. Földe fekete és sárgás agyag, terem tisztabuzát, rozsot, zabot, kukoriczát; erdeje igen szép; rétjei jók; bora középszerü. Lakja 1452 r. katholikus, kik közt 156 telkesgazda, 40 zsellér, 28 lakó, 6 mesterember, 2 kereskedő. Határában számos halmocskák vannak, mellyeket a nép tatárhányásoknak nevez. Birja herczeg Eszterházy Pál.

Valkócz, Bars m. tót falu, 343 kath. lak. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Léva.

Valkó-Szent-László, lásd Szent-László.

Valkow, Zemplén vmegyében, orosz falu, Debra fil., 8 romai, 304 gör. kath., 5 evang., 10 zsidó lak. Gör. anyaszentegyház. 767 h. szántóföld. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. Komarnyik.

Valla, német falu, Moson vmegyében, a Hanság mellett, 903 kath. lakossal, paroch. templommal. Határa róna és lapály, fekete és szíkes föld. A lakosok birnak 36 urbéri telek után 600 hold második, 480 h. harmadik, 200 h. negyedik osztálybeli szántóföldet, 260 h. rétet. Nádló rétje, hala, vizimadara nagy bőséggel. Birja hg Eszterházy, s ut. p. Moson.

Vállaj, Szathmár vármegyében, német falu, N.-Károlyhoz egy postányira a tokaji postautban: 890 romai, 48 g. kath., 12 ref., 4 zsidó lak., kath. anyatemplommal, postatisztséggel. Határa nagy részt homok, de a lakosok szorgalma után termékeny; minden gazdának van egy szakasz erdeje s szőlője a homok dombokon. Az uraság itt nevezetes gazdálkodást folytat, különösen válogatott elektorál juhnyája figyelmet gerjeszt, s ez mind a többi urad., mind a környékbeli idegen uraságok juh nemesitésére nagy befolyásu. F. u. gr. Károlyi Lajos.

Vallus, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. Szalabértől délre 2 mfd., 314 kath. lak. Birja gr. Festetics Tasziló.

Valth, Nógrád m. puszta, Nagy-Zellő fil., 19 kath., 6 zsidó lak.

Alsó-Vály, magyar falu, Gömör vmegyében, Gergelyfala és Mihályfala helységek közt völgyben fekszik, napkeletről a falu tövében lassan felfelé emelkedő hegyoldalon; ép a helység felett van egy társulatnak szép jövendővel biztató magtára. Lételét s a társulat alakulását Bodon Antal urnak fogja köszönni még a késöbbi ivadék is. A helység felső végén Bodon Antal ur laka, s az alsó végén Bélich János ur uj izléssel épült kastélya. Regényes csörgedezéssel folyik sietve nagy folyam felé, naptól színezve arany cseppeket jelképezve kis keskeny medrében egy kis patakcsa. E kis folyamon van Bodon

Antal urnak egy malma; nem levén pedig egész Vály völgyén több, melylyet a tavaszi, völgyekről összecsődült vizáradások idején a Sajó és Turvize völgyi lakosok, söt a molnárok is megkeresnek, száraz időben jövedelmetlen, gyakran a benne nyomorgó molnárnak esőérti dala lehangzik egész a Sajóvize folyamáig. Számlál ezen helység 380 lakost; kik közül 360 ref., 20 r. kath., mindnyájá magyar nyelven dalolják molnárjukkal szárazságban esőérti nótájukat. Hegyes, mindent egyre megtermő határának kiterjedése 1200 hold; ebből szántóföld 600, rét 200, erdő pedig 400 hold. Van $^{3}/_{8}$ urbéri, 20 allodialis és 12 majorsági zsellér. A gyümölcsösök, miket nagy szorgalommal üznek, nemmegvetően jövedelmeznek évenkint, mikor áldás van, szőlőhegyén termett bora enyhiti szárazsági dalu torkukat. Fenemlitetteken kivül bir még Kalas, Herényi, Szokolay család is. Ut. p. Tornalja.

Felső-Vály, magyar falu, Gömör vmegyében, Bikkszöggel van összekapcsolva. Itt van a Vály völgyi egyesült egyházaknak hihető a csehek idejében épült régi templomjok; mind ennek, mind pedig a paplaknak jó karbani tartása tekintetéből nagy gond szokott fordittatni Bodon Antal főfelügyelő által. A lakosok száma 522-re megy, ezek közül: 500 reformatus, 16 kath. és 6 evang. Mindnyájan tisztán beszélnek magyarul. Ezek, ugy a több Vály völgyi helységbeliek a gyümölcs termesztésnek kedvelői, több helyeken a szántóföldeken is lálni jó izü gyümölcscsel rakott fákat. A közbirtok áll $7^{4}/_{8}$ majorsági telekből, 1 házas és 15 házatlan zsellérből, 40 kapás szőlőből, 912 holdat tevő erdeje, a csaknem annyi birtokosok rendetlen pusztitásátóli megóvását egyedül csak Bodon Antal urnak köszönheti. Mindent egyre megtermő 600 köblös szántóföldе és 80 hold rétje van. Birják a künlakó birtokosokon kivül Nagy, Bodon, Balajti, Óvári, Szivos, Katona, Vincze, Herényi, Kalas, Beke, Kálmánczi, Vályi családok. Ut. post. Tornalja.

Valykó, Gömör-Kis-Honth v.-megyében, tót falu, közel Rima-Brezóhoz: 15 kath., 326 evang. lak. F. u. többen.

Valykócz, Sáros vmegyében, orosz falu, Radoma fil., 11 romai, 300 gör. kath., 6 zsidó lak. Jó rét, legelő, erdő. F. u. többen. Van itt derék vizimalom is. Ut. post. Bártfa.

Vám, puszta, Fejér vmegyében, Simontornya mellett, gr. Zichy családé.

Vámfalu, Szathmár vármegyében, magyar-oláh falu, Avas-Ujvároshoz 1 mfdnyire keletre: 10 romai, 395 g. kath., 457 réf., 28 zsidó lak., ref. és g. kath. anyatemplommal. Van szép lapos, tölgyes erdeje, nagy bikkes bérczei; középes szántóföldе, kevés szőlőhegye, melly inkább gyümölcs mint bor kedveért miveltetik. Savanyuviz-forrása is van. Nevezetes a Mike nevü hegyes, sziklás szörnyü magas bércz, s azok közt a köszvényt és rühet gyógyitó kénköves forrás, melly büdössárnak neveztetik s hova Lónyay Gábor F. u. nem rég alkalmas fördő és vendég szobákat épittetett; de ezek még nem elegendők. Vannak itt továbbá lisztes- és fürészmalmok, és jövedelmes mészégetés. F. u. legnagyobb részt Lónyay Gabor, de birnak még benne többen mások is. Ut. post. Aranyosmegyes.

Vámos, magyar falu, Győr v.-megyében, a Szigetközben, 430 kath. lak., paroch. templommal. Földe porhanyos fekete agyag, melly minden gabona nemet jól terem. Birja a győri káptalan. Ut. p. Győr.

Vámos, tótos és németes magyar falu, Somogy vmegyében, So-

mogyvárhoz $1\frac{1}{4}$, ut. post. Öreg Lakhoz $\frac{3}{4}$ óránnyira, 560 kath., 130 német ágostai, 20 zsidó lak., ágostai iskola tanitóval. Határa termékeny; erdeje van; legelője birkatenyésztésre igen alkalmas. Birják gr. Niczky, Jankovich és Bodonyi családbeliek.

Vámos-Atya, lásd Atya.

Vámos-Család, lásd Család.

Vámos, magyar falu, Veszprém vmegyében, ut. p. Veszprémhez délre 1 óra, 300 kath., 1658 ref., 65 héber lakossal, kath. és ref. paroch. szentegyházakkal. Határa nagy és termékeny; rétje kevés. Van itt a helységhez közel egy Likacs nevü török régiség. Ez, a sikon összehordott nagy földhalom, mellynek belseje boltozatokból állott, s még nem rég járható volt, de már most beszakadozott. Ebből a föld alatti lakásból ment ki ugyan a föld alatt egy titkos ut, a hozzá mintegy dülő földre eső nagy gödörhöz, és egy másik ahhoz a faragott kövekkel keritett dicső forráshoz, melly a helység alsó részén maig is fenáll. Birják közbirtokosok.

Sajó-Vámos, falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $\frac{10}{16}$ állomásnyira a Sajóvize partján, egész rónaságon. A Miskolcztól Torna felé vezető országos utvonal ezen helységen szinte keresztül menvén, nagyon élénkíti. Lakosai magyarok kivevén mint egy 4 családot, melly a felsőbb megyékből lett ide származása óta megmagyarosodni nem akar. Határ kiterjedése $7200\frac{1}{4}$ hold. Ebből beltelek $160\frac{2}{4}$, szántóföld $3398\frac{1}{4}$, rét $943\frac{1}{4}$, legelő $1019\frac{3}{4}$, szőlő 568. erdő s cserje $809\frac{2}{4}$, utak, csapások, temetők, medrek, árkok, haszonvehetetlenek 301 hold. Urbéri föld ($44\frac{3}{4}$ gazda és 124 zsellérnél) van: beltelek $86\frac{1}{4}$, szántóföld $1137\frac{2}{4}$, rét 329, legelő $361\frac{2}{4}$, utak, s egyéb haszonvehetetlen helyek $89\frac{1}{4}$, igy öszvesen $2003\frac{2}{4}$ hold urbériség van. Majorsági: beltelek $69\frac{2}{4}$, szántóföld $2156\frac{3}{4}$, rét 561, legelő $658\frac{1}{4}$, szőlő $565\frac{2}{4}$, erdő, cserje 762, utak s at. $211\frac{3}{4}$ h., öszvesen $4984\frac{3}{4}$ hold. Egyházi beltelek $4\frac{3}{4}$, szántóföld 104, rét $53\frac{1}{4}$, szőlő $2\frac{2}{4}$, erdő $47\frac{2}{4}$, öszvesen 212 hold. A vámosi határ fele része partos, fele a legszebb lapösság; a Sajó mentiben földje átalában mindenütt jó termékenységü s könnyen mivelhető, leginkább termi a tisztabuzát, rozsot; különben zab, árpa, kukoricza, köles, szóval minden vetemény itt megterem a föld rendes mivelése mellett. Az állattenyésztés nem nagy iparral üzetik a közlakosok által, mert szüntelen fuvarozással foglalkozván, a miatt földük mivelését is hanyagolják, marháikat elrontják. Egyébiránt a földesur a legfinomabb selymes juhokat tenyészteti, s a legszebb szarvasmarhákat neveli. Vámoson lakik öszvesen 1447 lélek, ebből r. katholikus 320, reformatus 728, evang. 20, óhitü 360, zsidó 19. Ezek közül telket biró 89 családfő, nemes 66, házas zsellér 124, házatlan 41. Kézmüves: 3 kovács, 1 kerékgyártó, 1 mészáros, 2 csizmadia, 1 kőmives, mind a miskolczi czéhez tartoznak. Helyben van r. kath. és reform. anyaegyház. Vámoson a régi idők több maradványai találhatók, jelesül a Sajó partján romjaiban a hajdan hires Mágocsiak várroma, több helyen besánczolt tábor-helyek. A helység közepén a mult évben ásatás történvén, számtalan emberek csontjaira s a Zápolya és Ferdinand idejebeli pénzekre találtak, honnan világos, hogy itt az időben ütközet volt. A reformatio itt 1500 végén már bejött, a reformált egyházat az akkori földesur Mágocsy Gáspár alapitotta, s javait ő adományozta. A Sajó a helység alatt folyik el; nevezetes épülete az uradalmi kastély, melly kivül a falun egy part tetején van épülve; kilátása a Tiszáig fel a Sajó völgyén, s

le Hevesig igen kies. A reform. góth alaku, még a csehek által épitett templomuk szinte emlitést érdemel. F. u. buzini gr. Keglevich János.

Vámosfalu, Poson m. magyar falu, a kis Duna szigetjében, Vásárúthoz 1 fertálynyira: 492 kath., 10 zsidó lak. Kétnyomásu határa termékeny; rétje kevés; fája elég. F. u. gr. Pálffy Ferencz. Ut. p. Komárom.

Vámosfalva, tótul Mitna, tót falu, Nógrád vmegyében, a pestbányavárosi országuton, Divényhez $1/4$ órai, Losonczhoz északra 1 postai állomásra, igen kies szük völgyben. Határa 4074 hold, mellyből belsőség 69, szántóföld 1542, rét 450, erdő 1993, árkos térek 20 hold. Ebből ismét urbéri beltelek 65, szántó 350, rét 200, árkos tér 20 hold; lakosok kezén levő irtvány szántó 1304, rét 100 ho'd; majorsági beltelek 4, szántó 20, rét 18, erdő 1993 hold. Rétei völgyben, szántóföldei részint rónán, részint dombokon feküszek. A föld a völgyben agyagos és vadvizes, hegyeken könnyü de köves; a levegő éles és igen változó; a lakosok leginkább szarvasmarha- és juhtenyésztéssel foglalkoznak. Népessége 648 lélek, kik közt 613 ágostai, 32 rom. kath., 3 zsidó. Az ágostaiak a dobrocsi, a katholikusok a divényi anyaegyházhoz tartoznak. Határát a Krivány patak nedvesíti, melly itt egy malmot hajt. Van itt postaállomás, hivatal és vámszedés. Birja a falut a divényi senioralis uradalom.

Vámosfalva, tót falu, Zólyom vmegyében, a breznóbányai uradalomban, 358 lak.

Vámos-Láz, vagy Kis-Láz, oláh falu, Bihar vmegyében, a Berettyó völgyében igen nagy lapályban, Margitától, melly utolsó postája, 1 mfd, 440 lakossal, kik közt n. e. óhitü 406, r. kath. 4, g. kath. 15, ref. 10, zsidó 5, földesgazda 65, zsellér 35, lakó 6, mesterember 1. Óhitü anyaegyház, 27 urbéri telek. Határa 420 hold, mellyből szántóföld 80, kaszáló 170, legelő 50, szőlőhegy 50, belsőtelek 50, haszonvehetlen 20 hold. Urbéri szántóföld 50, rét 120; urasági szántó 30, kaszáló 50. Az itteni föld többnyire vörös agyaggal elegyes, megtermi a tiszta buzát s tengerit is ha megtrágyáztatik, de leginkább csak rozsot termesztenek. Szarvasmarha-tenyésztése jó volna, ha a Berettyó gyakori kiöntése nem korlátolná. F. u. a Baranyi család, s ezek után zálogosok Szártóry Károly, Miskolczy Károly, Gencsy Dániel, Gruden Imre, gr. Dessewffy. — N.B. Vámos-Láz, s még több szomszéd faluk határának kiterjedését még 1848-ban hivatalos uton kaptam ugyan meg; de kis combinatio után mindenki átláthatja, hogy ez = hivatalos hazugság.

Vámos-Mikola, lásd Mikola.

Vámos-Oroszi, l. Oroszi.

Vámos-Pércs, l. Pércs.

Vámos-Ujfalu, l. Ujfalu.

Vancsevecs, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban: 75 kath., 30 evang. lak.

Váncsfalu, Máramaros v. oláh falu, 1035 g. kathol., 33 zsidó lak., anyatemplommal. F. u. Godzsa, Jurka, s m. Ut. p. Sziget.

Váncsod, magyar falu, Bihar vmegyében, lapályos rónaságon, Váradhoz 3 mfd, 1600 ref., 15 r. kath., 46 n. e. óhitü, 89 zsidó lak., reform. anyatemplommal, synagógával, s több uri lakkal, 3 olajmalommal. Határa 9600 hold, mellyből szántó 5600 h., legelő 1000 h., kaszáló 2800 h., erdő, melly ugyan már nagy részt szántónak használtatik, 100 h., rétség 100 hold. Mind ez nagyobb részt majorsági birtok, urbériség csak $11 6/8$ telek levén. Földe gazdag fekete agyag és szíkes, terem tiszta buzát, árpát, za-

bot, tengerit, kölest, lencsét, borsót, babot, repczét, tehén-répát, bükkönyt. Sok szarvasmarhát és sertést tenyészt. Folyóvize a Berettyó, és az ugynevezett Kis-Körös, melly a határban egyesül a Berettyóval. Tava az Uszó tó, melly még soha ki nem száradt, s évenkinti árjával a Kis-Körös vizét megfrissitvén, igen sok halat táplál. A falu egy részét pedig elválasztja a Kerektó, melly az 1836-ki szárazságban mint zsombikos hely történetesen meggyuladván, égett ki s azóta ki nem apadt. Hal van benne elég, tavasszal késő őszig pedig számtalan vadmadarak tanyáznak benne, s e miatt messze vidékről járnak ide vadászni. A helységet szinte 200-an birják, kik közt főbb birtokosok a Farkas, Csapó, Török, Tóth, Zsidai, Fodor, Fónyad és Kis családok.

Vanecsa, vindus falu, Vas v.-megyében, 253 evang. lak. F. u. gr. Batthyáni.

Wanersdorf, német falu, Vas vmegyében, a dobrai uradalomban: 220 kath., 13 evang. lak.

Vaniga, Nyitra m. puszta, Maniga fil., 40 kath. lak.

Alsó- és **Felső-Ványa**, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Bugyihoz északra: 45 kath., 8 ref. lak. F. u gr. Teleki Sámuel, s más több Vattay nemzetségbeliek.

Ványa (Déva-) lásd Dévaványa.

Vanyarcz, Nógrád m. tót falu, 80 kath., 1089 evang., 1 ref., 11 zsidó lak. Evang. anyatemplom. Hegyekkel körül van véve, s erdeje szép. F. u. többen. Ut. p. Vácz.

Vanyicskócz, Sáros vm. tót falu, Olszikóhoz $^3/_4$ órányira: 324 kath., 6 evang., 45 zsidó lak. Derék erdő. F. u. többen. Ut. p. Bártfa.

Vanyola, magyar falu, Veszprém vmegyében, ut. p. Pápa $1^1/_2$ óra: 314 kath., 613 evang. lak., kath. és evang. anyatemplomokkal. Róna határa termékeny. Czuha nevü erdeje derék. F. u. a szombathelyi kath. püspöki papnövelde.

Vanyovka, tót falu, Árva v.-megyében, 268 kath. lak., $15^2/_8$ sessio. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Vapenik, Sáros v. orosz falu, a makoviczi urad., Duplin fil., 11 romai, 195 g. kath., 13 zsidó lak. G. kath. paroch. templom. Ut. p. Orlich.

Nagy-Várad, németül Groszwardein, oláhul Orádia máre, latinul Magnovaradinum, Magyarországnak egyik legrégibb, legszebb, s legnevezetesebb városai közül. Fekszik Bihar vmegyében, kellemes termékeny térségen, a Sebes-Körös mellett, mellynek jobb partján kies szőlőhegyek emelkednek, Pesthez 28, Debreczenhez 6, Kolosvárhoz 18 mfdnyi távolságra. Nagyvárad hajdan egy város volt, de később a Török kiüzetése után erőszakosan szétszakittatott, s jelenleg is 4 részből vagy ugyanannyi városból áll, u. m. a tulajdonképen való Nagy-Váradból, Várad-Olasziból, Várad-Velenczéből, és Várad-Váraljából. A 4 várost a Sebes-Körös vágván keresztül, a közösülést 2 erős fahid tartja fen. Nagyvárad, mint lenebb látandjuk, egészen szabad s a magyar királyoknak kedvencz városa vala, de a Török kiüzetése után erőszakosan földesurak tolták fel magukat; a szabadalmak megtámadtattak; s csupán a tulajdonképeni Nagyvárad tudott még magának némellyeket életben fentartani; Várad-Olaszi már kevesebbet mutathat elő; Várad-Velencze és Várad-Váralja pedig épen urbéri helyekké szálltak alá. Ezek szerint Várad-Váralja a k. kincstáré, Várad-Olaszi és Várad-Velencze a váradi romai kath. püspöké, Nagyváradhoz végre a váradi r. kath. kápta-

lan tartja igényét. Népessége az összes 4 városnak 19,000 lélek, kik nyelvökre nézve annyira magyarok, hogy a helyben lakó oláhok, németek és zsidók közt igen kevés van, ki magyarul nem tudna. A házak többnyire földszintiek, de szilárd anyagból épültek, s tágas udvarral, kerttel ellátvák, kényelmes lakok; az utczák nem igen szélesek, de kövezettek, s elég tiszták. Azonban hogy az egészről helyes fogalmunk legyen, mind a 4 városról egyenként külön fogunk szólani. — Nagyvárad, fekszik a Körös bal partján, egészen rónaságon. Házak száma 720. Népessége 6982, mellyből r. kath. 2138, ref., 2092. ágostai 300, görög egyesült 1309, görög n. e. 1025, izraelita 118. Polgárok száma 299; ezek közül választott polgár 62. Ezek örködnek a város jogai és gazdasága felett; ezek választják a polgári elnököt, városi kapitányt, jegyzőket, ügyvédeket, pénztárnokokat minden idegen befolyás nélkül. A határ kiterjedése 1800 hold, mellyből belső telek 154 h., szántóföld 1151 h., rét és legelő 291 h. 341 □ öl, kavicsos porond 21 hold, minden holdat 1200 ölével számitva. A földmivelésen kivül fő foglalatosságuk a lakosoknak a müipar és kereskedés; s ámbár a müipar most sem megvetendő, de ez sokkal nagyobb lehetne a város kedvező fekvésénél fogva. Ugyanis a Körös maga talpakra hajózható, s ezen most is számtalan fenyődeszkák, gerendák stb. szállittatnak ide; de megbecsülhetlen természetajándék a Pecze vize, melly a híres meleg fördőkből vevén eredetét, másfél órányi messzeségre 12 malom, 3 gubakalló és egy olajgyárnak szolgáltat bő vizet, és csak rendkivüli hideg időben fagy be. Ez előnyt használva a magyar kormány, 1849-ben nagyszerü fegyver- s más gyárakat telepitett ide. Jelenleg van itt 35 kereskedő, 680 kézmüves, (köztök 90 timár), 3 olaj- és egy tügyár. Kitünő épület a városháza, mind nagyszerüségre, mind jövedelemre nézve. Előtte nyulik el a városnak kisebb piacza, szép emeletes házakkal. A nagyobb piacz roppant kiterjedésü, s itt minden szerdán felette népes hetivásárok tartatnak. Van itt egy r. kath. paroch. szentegyház (sz. Lászlóé), g. kath., és n. e. óhitü igen szép tornyos templomok, uj ref. és ágostai egyházak, kapuczinus szerzet, lovas-kaszárnya, kir. academia, gymnasium és normalis tanoda, az elemi iskolákat nem is említvén. Csesztivó György orvostanár alapitott egy intézetet, mellyben évenkint 6 férfi és 6 nő, kik városbeli adófizető létükre elszegényedtek, szállást, ruházatot és élelmet nyernek. Dudek Dániel ur pedig a sajnálandó megesett nőszemélyek számára alapitott rendes szülőházat. Van itt takarék-pénztár is. A város összes jövedelme 184$^{6}/_{7}$-ben volt 51,782 f. 4 kr., kiadás 50,180 f. 54 kr. Mulató kertje egyetlen egy van, mellyet gr. Rhédey Lajos volt bihari főispánhelyettes ajándékozott a városnak. Mind a 4 város mulató közönsége nyári napokon itt központosul; derék vendéglővel, fördőházzal, és szép árnyékos fasorokkal és ligetekkel. Ezenkivül a híres váradi meleg fördők is erősen látogattatnak a váradiak által. Ezek a várostól csak egy kis órányira esnek, s Pecze-Sz. Márton és Hajó faluk határában vannak. A két fördő, t. i. a Felix és Sz. László czimüek egymástól csak egy negyedórányira feküsznek, elegendő lak- és fördő-épületekkel. (Lásd bővebben Pecze-Sz.-Márton leirását). — Várad-Olaszi, fekszik Nagy-Váraddal átellenben a Sebes-Körös jobb partján, a mellette keletnek nyuló szőlőhegyek alatt. Házak száma 933, mellyből 622 polgárok, 311 nemesek birnak. Népessége

7422 lélek, u. m. 3653 r. kath., 2448 ref., 902 g. kath., 175 n. e. óhitü, 124 ágostai, 120 zsidó. Polgárok vannak 622, választott polgár 74, kik őrködnek a város jogai felett s némelly jogokat gyakorolnak, u. m. jegyzőket választanak, birót és tanácsnokokat jelölnek ki, s ezekből nevez ki aztán a püspök; egyébiránt a város régi szokását megtartja annyiban, hogy a püspök két tanácsnokot, a főbiró hasonlóan két tanácsnokot nevez ki önkénytesen. Határából a belső telkek 372 hold (1100 □ ölével), legelő és kaszáló 1304 h., Körös vize fele 50 h., szőlőhegy 3900 h., püspöki fáczános kert 50 hold; ebből a püspök bir 350 h. kaszálót; a város községének pedig közczélra van 110 h. rétje, és 75 h. szántóföldje. A többit polgárok birják s az urbér ide soha be nem hozathatott. A szőlőhegy Nagyváraddal annyira közös, hogy ha a szőlőbirtokos várad-olaszii, akkor a püspöknek, ha nagy-váradi, akkor a káptalannak, ha idegen, akkor a püspöknek ad dézmát. Van itt 16 kereskedő, 255 kézmüves, 1 nagyobbszerü eczet-, 1 ráma-aranyozó-, és több apró szivargyár. Jelesebb épületei: a deák püspök nagyszerü kastélya, mellette a roppant székes főegyház két toronynyal; e mellett a papnevelő-intézet, s a kanonok urak emeletes, szép kertekkel ellátott házai sorban; a vármegyeháza 150 kamarával készült egyes börtönnel; a praemonstrati szerzet zárdája, templommal és convictussal együtt; katonanevelő-intézet, s mellette a városi paroch. kath. szentegyház; az irgalmas barátok, apáczák szerzetei szentegyházakkal; a ref., g. kath. egyházak és iskolai épületek; a b. Radák háza, mellyben székel a casino, a lazarét és koldusok háza, több csinos, tágas udvarokkal és kertekkel ékesitett uri lakok. Tanitó és jótékony intézetei igen számosak. Illyenek 1) a Salamon nevelő-intézet, hol 45 árva neveltetik; 2) Némethi alapitvány, mellyet Némethi váradi kanonok alapita 1823-ban 41 nevendékre; 3) Molnár alapitvány, Molnár váradi kanonoktól alapitva 1826-ban. Ez intézet jótékonyságából 10 Debreczenbe járó nevendék huz pénzbeli segedelmet; 4) Lajcsák alapitvány; ennek jótékonyságában 16 vallásos gyermek részesül; 5) alapitvány a görög egyesült oláh nevendékekre az oláh seminariumban, Darabanth váradi g. kath. püspök által alapitva, hol 30 gyermek neveltetik; 6) királyi convictus, a praemonstrati szerzet kanonokai felügyelése alatt; 7) nagyherczeg Mihály magyar gyalog ezred nevelőháza, 48 ingyeni, és 10 fizető nevendék számára; 8) r. kath. seminarium, saját jószágaiból fentartva; 9) kis ref. gymnasium 3 osztálylyal; 10) kath. normalis és az apácza szüzeknél leánytanoda. Jótékony intézetek: 1) a nemes vármegye kórháza, 1802-ben alapitva 32 betegágyra. Nevelte az alapitványt Lajcsák Ferencz püspök 2000, s Tágen János nagyprépost 50,000 pengőforinttal; 2) az irgalmasok kórháza, váradi kanonok Gyöngyösy György által alapitva 1792-ben, mellyet Ehrenfels Pál ugyancsak váradi kanonok teletmesen szaporitott, 18 betegágyra, 16,000 pforint tőkével, mellynek azonban jó része veszendőben van; 4) koldusápoló intézet a központi 4 város által 1840-ben alapitva, 6000 pft. tőkével 40 szegényt táplál; 4) apostolok alapitványa; 12 szegény számára, leginkább a deák püspök kegyességéből fentartva. — Harmadik része Váradnak Várad-Váralja. E városnak semmi határa nincsen, mert csak a vár földén fekszik, kivévén 100 hold rétet, mellyet

a k. kamara maga használ. A házak száma 287, mellyből a keresztények 215, a zsidók pedig 72 birnak. Népessége 3000 lélek, kik közt zsidó 1000, r. kath. 928, ref. 675, ágostai 50, n. e. óhitü 213, g. kath. 134. Van itt egy synagóga s egy királyi sóház; 75 keresztény, és 42 zsidó kézmüves. A város északi oldalát mossa a Sebes-Körös; a Pecze vize pedig déli oldalán folyik el, számos malmokkal és gubakallókkal, mellyeket debreczeniek használnak. Legnevezetesebb épülete a v á r, melly erős bástyákkal és széles sánczokkal vétetik körül. Hajdan sokkal nagyobb kiterjedésü volt, mint ez látható az 1496 és 1598-ik évekről rajzban meglevő Nagyvárad térképeiről. — Negyedik része a városnak V á r a d - V e l e n c z e. Lakik itt 180 házban 1500 lélek, kik közt r. kath. 747, n. e. óhitü 350, zsidó 200, ref. 120, g. kath. 83. Kézmüves van 45. Kath. és óhitü anyatemplomok. Határa 1850 hold, mellyből urbéres szántóföld 800 h., legelő 300 h., erdő 400 h., kaszáló 200 h., a Körös által bekavicsolt rekettye vesszőt termő térség 150 hold. Uri majorság az erdőn és a rekettyésen kivül semmi. Vásárt nem tart. — Ezeket előrebocsátván lássuk röviden Nagy-Várad történetét. Első eredetét Váradnak, Bonfin Sz. László királynak tulajdonitja. Lázius pedig Lib. 12. sect. 2. cap. 1. fol. 1091. Szent Istvánnak. Az első vélemény hihetőbb, mert Szent László halála után több királyok is különösen kedvelték Váradot, s temetőhelyüknek választották. Ugyanis Sz. Lászlón kivül, ki itten 1080-ban püspöki széket rendelt, még itt temettettek el: II. István, II. András, IV. László, Beatrix, I. Károly második hitvese, Mária Zsigmond hitvese, és maga Zsigmond király és német császár. Kiváltképen nevezetessé tették e várost a számos szerzetek és szentegyházak, (némellyek 72 mondanak), és az igazságnak tüzes vassali megvizsgálása, melly 1214-től fogva 1235-dik évig tartott. Lásd felőle e czimü könyvecskét: R i t u s e x p l o r a n d a e v e r i t a t i s. A praemonstratiak először itt telepedtek meg Magyarországban 1130-ban. Melly jeles virágzását a városnak elsőben a tatárok tevék semmivé 1241-ben; majd a kunok pusztitásai, s a III. András, Otto és I. Károly alatti belső villongások akadályoztatták azt. Kedvezőbb idő következett reá I. Lajos, Zsigmond, de kivált Corvin Mátyás alatt, ki Sz. László által alapitott szentegyházát jelesen meggazdagitotta, Bihar vmegye főispánságát pedig Vitéz váradi püspöknek ajándékozá; s ettől az időtől fogva 1779-ig bihari főispán mindig a váradi püspök vala. Sokat tettek Várad szépitésére s hirére a püspökök is, különösen Thurzó Zsigmond, Perényi Ferencz, a ki Mohácsnál esett el, Czibak Imre stb. 1538-ban itt békesség köttetett Ferdinand és Zápolya János közt, mellyben egymást kölcsönösen elismerték királynak. Ostromot szenvedett 1556-ban, s Ferdinandtól Isabellának átadatott. Ezután a várost csaknem mindig az erdélyi fejedelmek birták, kik itt gyakran laktak, sőt Zápolya János Zsigmondot, Petróczy és Bebek itten nevelték. 1598-ban a törökök által hiában ostromoltatott. 1566-ban Keresztury szerint a káptolan tagjai, Rhédey nagyprépostot kivévo, leölettek, s a káptalan megszüntettetett; ez csak 1693-ban állittatván vissza. Martinuzius György életében a reformatio ide be nem jöhetett, hanem már 1558-ban több követőkre talált, kik itt tüstint nevezetes főiskolát és könyvnyomdát állitottak. 1660. jul. 14-kén Ali basa 60,000 emberrel körülkeritette a várat és a várost, s azt aug. 27-kén, capitulatio mellett el is foglalta, s a

várban több pusztitások mellett Sz. Lászlónak érczből öntött lovasszobrát összetörte, más magyar királyok állóképeivel együtt. Az őrző sereget pedig 200 szekeren Debreczenbe szálllittatta, melly alkalommal a váradi tanuló ifjuságnak azon része, melly a vár oltalmában el nem hullott, Mártonfalvy György professor alatt Debreczenbe jött, s itt vette kezdetét a debreczeni iskolának növekedése, melly aztán annak collegium nevet szerzett. 1692-ben 4 évi sanyaru ostrom után Häusler cs. tábornok visszavette a várat a Töröktől. Ekkor, hid nem levén a Körösön, Várad-Olaszi Nagy-Váradtól külön birót választott, miért I. Leopold neheztelését nyilvánitá, s megparancsolá az együttmaradást. 1703-ban a Rákócziak által mindjárt ostrom alá vételvén, ez alul Herbeville cs. tábornok által felszabadittatott ugyan, de tábornok b. Palocsay és Bóné által 1706-ban ismét bekerittetvén, három évig olly sanyaruan ostromoltatott, hogy a pénzből kifogyott várparancsnok Bekker, mindenünnen összeszedett rézedényekből vala kénytelen pénzt veretni illy felirással: In necessitate Varadinensi A káptalan Nagyváradot földesuri hatalma alá akarván hajtani, a város, roszlelkü jegyzőjét Lantos Jánost, megbizá egyezkedésre, s ennek köv. keletkezett 1722-ben egy III. Károly megerősitő jóváhagyása melletti accorda, mellyben a városnak több uri jogai a káptalannak átengedtetnek. Ezekből azonban több jogokat egész a mai időkig híven megőrzött a város elöljárósága; jelesen korcsmáltatási, mészárszéki jogait, szántóföldeit szabadon müveli, telkeket szabadon oszt, pénztárával maga rendelkezik; polgári perei felett minden megszoritás nélkül itél; különben a versenygések soha sem szünvén meg, jelenleg is curialis per van folyamatban a város végsorsa iránt. Ellenben Várad-Olaszi nem volt olly szerencsés mint Nagyvárad; mert erre ismét a püspök tevén kezét, ámbár urbér alá nem hajtathatott soha, de földesuri jogaiból kivetkeztetett. Az örökös villongások megszüntetése végett Patachich Ádám egy rendelvényt adott ki, mellyben a várad-olaszii nemesség mindennemü adózástól fölmentetett, s e rendelvényt 1762-ben nov. 12-kén Mária Terézia is megerősité; de e rendelvény a szegény adózó polgárokat még jobban sujtván, pört kezdettek, de ez Lajcsák Ferencz püspöksége alatt, a kir. kabinetben, kivevén azt hogy Várad-Olaszi rendezett tanácsunak elismertetett, nem igen kedvezően üte ki a szegény város részére. — 1777-ben Mária Therezia az egyesült óhitüek részére püspökséget és káptalant állitott fel Nagyváradon. 1836-ban jul. 10-kén iszonyu tüz emészté el Nagyvárad déli részét a várral, sóházzal, kapuczinus szerzettel, az oláh templomokkal együtt. Végre 1849-ik augustus elején itt vonult által Görgey Arad felé egész seregével, nyomban követvén öt Paskevich muszka tábornagy 120,000 emberével. Nagyvárad, több jeles hazafiakon kivül, születéshelye a nagy tudományu és ritka ékesszónok Pázmán Péter cardinal és esztergomi érseknek, ki itt 1570-ben Pázmán Miklós és Massai Margit szüléktől láta világot. Jelenleg Nagyvárad székhelye a váradi kerületi főispánnak, melly kerület kiterjed Szathmár, Szabolcs, Alsó v. déli, Felső v. északi Bihar, Békés, Csánád, Arad vármegyékre, s a volt Hajdukerületre.

Kis-Várad, Nyitra m. tót falu, Surány mellett: 618 kath., 1 evang., 48 zsidó lak., első osztálybeli határral. F. u. többen. Ut. p. Érsekujvár.

Alsó-Várad, Bars m. magyar falu, a Garan jobb partján, az esztergomi országutban: 43 kath., 2 ev.,

299 ref. lak. Kath. és ref. anyatemplomok. F. u. többen. Ut. p. Léva.

Felső-Várad (Felső), Bars m. magyar falu, 25 kath., 163 ref. lak. és egy híddal a Garan vizén. Mind a két helység határa sik, s jó gabona termő; rétjei kövérek. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Léva.

Várad, magyar falu, Somogy vmegyében, az Ókor mellett, ut. p. Szigetvár, 128 ref. lakossal. Birja Czindery László.

Várad-Tót, lásd Tótvárad.

Váradia, oláh falu, Temes v.-megyében, a Karas vize mellett, Krassó vmegye szélén, ut. p. Versecz. Lakja 3156 n. e. óhitü, 24 kath., óhitü anyatemplommal. Határa dombos és elég termékeny; van 150 egész urbéri telke, sok szilváskertje; szőlőhegye kedves izü vörös bort terem; erdeje is van. Birja Baics család.

Váradka, Sáros vármegyében, orosz falu, a makoviczi uradal., Gallicziа szélén: 469 gör. kath. lak. Gör. kath. paroch. templom. Ut. p. Bártfa.

Váralja, (Szanda), Nógrád m. népes puszta, 152 kath., 25 evang., 8 zsidó lak. Terény fiókja. Ut. post. Balassa-Gyarmat.

Váralja, kis nemes helység Liptó vmegyében, Szent-Anna fiókja.

Váralja, magyar-német falu, Tolna vmegyében, Baranya vmegye szélén, egy magas hegy tövében, 870 reform., 320 ágostai, 56 kathol. lakossal, ref. anya-, ágostai fiók gyülekezettel, melly a kis-mányoki anyához tartozik. Köszénbánya. Mészégetés. Szőlőhegye s erdeje szép; rétje nem sok de jó. A felette levő csucsos hegy ormán egy régi vár romjai most is láthatók. Birja a pécsi püspök. Ut. post. Bonyhád.

Váralja, Poson, (Schlosberg), német m.v. Poson kir. várostól csak egy gátor választja el 2907. kath., 70 evang. 2602 zsidó lak., synagogával. Lásd Posonnál.

Váralja, Pudhorod, Beregh v.-megyében, orosz falu, Munkácshoz $^3/_4$ órányira: 35 r. kath., 268 g. kath., 6 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn.

Váralja, (Lietava), puszta, a lietavai vár alatt, Trencsén várm.

Váralja (Tamás), Bereg-Ugocsa vmegyében, magyar falu, a Várhegy tövében: 3 romai, 380 ref. lak., s anyatemplommal. Mind földe, mind rétje igen termékeny; szőlőhegye jó bort terem. Hajdani várának sánczai, s romjai most is látszanak. F. u. Pogány, Szentpály, gr. Teleky, b. Perényi, Ráthonyi, Csató, Gazda, Egyedy, Zaffiry. Ut. post. Nagy-Szőlős.

Váralja, Ungh vármegyében, orosz falu, ut. p. Szobranczhoz keletészakra 2 órányira igen hegyes, erdős vidéken: 2 romai, 476 gör. kath., 12 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templommal, nagy erdővel s régi puszta várral. F. u. Draveczky.

Váralja, (Podhradze), Sáros v.-megyében, tót falu, A.-Sebeshez keletre $^1/_2$ mfd. 231 romai, 20 g. kath., 54 evang., 5 zsidó lak. Szép erdő. F. u. gr. Haller. Ut. p. Eperjes.

Bodó-Kő-Váralja, (Pod Boldok), Abauj vmegyében, magyar-orosz m.v. Kassához délre 6 mfdnyire: 1221 r. kath., 258 gör. kath., 19 zsidó lak Romai- és görög kath. paroch. templomok. Van itt egy csinos kastély és kert, sok gazdasági épület, sweiczi tehenészet, hires bort termő szőlőhegy, szép erdő. Régi várát a Rákócziak épitették. F. u. gr. Péchy család. Ut. p. Visoly.

Váralja, (Szepes), Kirchdorf, Szepes vmegyében, kicsiny de csinos város ut. p. Lőcséhez keletre $1^3/_4$ órányira, a sárosi postautban: 2366 kath., 788 evang. német- és tót lak. Van nagy kath paroch. temploma,

mellynek plebánosa mindig a szepesi nagy-prépost; irgalmas barátok kórháza, evang. szentegyháza, vendégfogadója, terméken y jó határa, s legnagyobb lenkereskedés a megyében.

Szepes-Váraljához egy puskalövésnyire nyugotra egy dombon áll a szepesi káptalan vagy Szepesház, kőfallal, bástyákkal s két kapuval ellátva. Az alsó kaputól mennek sorba a 10, emeletes kanonokházak; a felső kapunál van a püspöki palota szép kerttel, a székes egyház két kis toronnyal, melly III. Béla által 1189-ben a prépostsághoz építtetett, s 1776-ban M.-Terezia által püspöki szentegyházzá emeltetett. A seminariumház szép épület; a káptalan levéltára nagyon nevezetes.

A városhoz szinte közel láthatni Szepes várát, egy magas csucsos granitszikla tetején, melly egészen elszakasztva áll a többi hegyektől, s azért innen leirhatlan gyönyörü a kilátás a lábai alatt fekvő regényes dombokra, lapályokra, helységekre majorokra. Első eredete a most tiszteletgerjesztő omladékokban heverő várnak bizonytalan, ha csak azt Borsunak, Bunger fiának nem tulajdonitjuk, ki Béla névtelen jegyzője szerint a lengyel határszélre küldetett, hogy ott egy végvárat építsen. A 15-ik és 16-ik században a hatalmas Zápolyát, majd 1531—1645-ig a Thurzó nemzetséget uralta; melly ekkor kihalván, a koronára visszaesett. III. Ferdinand 1638-ban a Szepes vármegyei örökös grófsággal s főispánsággal együtt Csáky Istvánnak ajándékozta azon hüségeért, mellyel a belső háborukban királya iránt viseltetett.

Váralja, (Szinyér), Szathmár vmegyében, magyar-oláh m.v. Szathmárhoz keletre $1\frac{1}{2}$ órányira: 575 romai, 1373 g. kath., 709 ref., 151 zsidó lak., gazdag r. kath. plebániával ref. és g. kath. anyatemplommal, synagógával. Szántóföldei a Szamos felé igen termékenyek, északra ellenben felette soványak; roppant szőlőhegyei hires bort teremnek, de kevés fürtöket adnak; erdeje a bérczeken elég; Szombaton tartani szokott heti vására népes és élénk. F. u. Kornis és Teleki grófok, Vesselényi és Vécsey bárók, s m. többen. Ut. p. Aranyosmegyes.

Váralja, másként Hegyesd, puszta, Somogy vmegyében, Somogyvár mellett, 60 kath. lak. Birja gróf Széchenyi Lajos.

Váralja, puszta, Somogy vmegyében, gr. Széchenyi Pál drávamelléki uradalmában.

Váralja (Várad), lásd Várad.

Váralja (Saskö), lásd Saskő.

Váralja (Revistye), lásd Revistye.

Váralja (Gács), lásd Gács.

Váralja (Dobronyiva v. Dobrona), lásd Dobronyiva.

Váralja (Detrekő), lásd Detrekő.

Váralja (Berencs), lásd Berencs.

Váralja (Szklabina), l. Szklabina.

Váralja (Znio) lásd Znio.

Varanó, tót mezőváros, Zemplén vmegyében, a Tapoly völgyén, ut. p. Eperjeshez $4\frac{1}{4}$ mfd. Egy része a városnak hegy tövében, egy része hegyen fekszik; fő utczája nem rég rendbe hozatott; de mellékutczái rendetlenek, s esős időben járhatlanok. Határa 3699 hold, mellyből beltelek 207, szántóföld 1546, rét 929, erdő 71, haszonvehetlen 346 hold. Ebből ismét $4\frac{3}{8}$ telek és 36 zsellér urbériség volna ugyan, de a rendbeszedés még meg nem történvén, 34 gazdának van külső tartozmánya, s ezek egyaránt 15 hold földet és 6 embervágó rétet birnak; azonban a többi lakosok kezein is vannak földek, de ezek

irtásoknak tekintetnek; földesuri majorság nagyon kevés. Szántóföldjei dombon és hegyeken, rétjei rónaságon feküsznek, s a Csicsva árok által gyakran beborittatnak. Földe a déli oldalban megtermi a tiszta buzát és a gabona minden nemeit, a magasabb hegyeken azonban föleg zabot terem. Lakja a várost 2291 romai, 830 gör. katholikus, 447 evang., 8 ref., 683 zsidó. Mesteremberei számosak, mert 10 kontáron kivül 145-en vannak, kik közt 73 czizmadia. Kereskedö van 8. Vize a Tapoly és Csicsóka, ezenkivül 3 patak, mellyek a várost iszapolják. Diszére szolgál a gr. Forgách család kastélya, melly egy régi várkastély romjaira épült, mint ezt számos düledékek és pinczeüregek tanusitják. Van egy nagyszerü romai kath. temploma, melly hajdan paulinusoké volt, s hozzá monostor is vala ragasztva, de ez négyszögre levén épitve, a nyugoti szeglet vagy soha ki nem épült, vagy lerontatott. E klastrom nem rég adatott át az eperjesi g. kath. püspökségnek, s igen czélszerü lenne iskolának. Található még itt egy synagóga, gyógyszertár. Országosvásárt 5 tart, s minden hétfőn népes hetivásárokat. Hegyeiben 2 nevezetes könem találtatik; egyik fejér, könnyen törö, s felette könnyü; másik sárga szinü, sok nedvességgel biró, s mivel az épületek jobbára ebböl épültek, ritka szoba száraz. A szomszéd hegyen látható a régi elpusztult csicsvai vár. Ebben a várban tartották az ismeretes csicsvai könyvet, melly képtelen hazugságokkal tele levén irva; ha valaki nem igazat mondott, középéldabeszédben ezzel feleltek: „Na ezt is be lehetne irni a csicsvai könyvbe." Birják a várost gr. Forgách, gr. Barkóczy, Vladár, Eperjesy, stb.

Varasány, oláh falu, Bihar v.-megyében, M.-Csékéhez 1 mfd., hegyes vidéken, 487 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Urb. szántó 750, rét 254, paroch. kaszáló 24, legelö 253, majorsági szántó 90, rét 115, erdö 108, szölö 10 hold. Sok szilva, jó bor és minden gabona meg terem itt. Föleg sertést és szarvasmarhát tenyésztenek, de lovat, juhot nem. Folyóvize a Hollód. Birja Vedres János, kinek itt lakháza van.

Varasd, német falu, Baranya vmegyében, a pécsváradi uradalomban, ut. p. Pécsvárad. Van 360 kath., 14 zsidó lakosa, fiók temploma, szölö hegye, erdeje.

Varasd, német falu, Tolna v.-megyében, ut. p. Bonyhádhoz északra $1\frac{1}{4}$ mfd. 813 kath. lak., paroch. templommal. Szép erdö. Bor és dohány termesztés. Számos liszt és olajtörö malom. Birja gróf Apponyi György.

Varasdomb, puszta, Bihar vmegyében, Sarkad alatt, hatalmas marhatartó határral. Birja gr. Almásy Alajos.

Váraszó, Heves vármegyében, magyar falu, Pétervásárhoz északra 1 órányira: 652 kath., 4 zsidó lak. F.u. b. Orczynö, Gosztonyi, Kovács, Utasy, Kodmon, Pálfy, Trajtler örökösök. Ut. p. Eger.

Varbó, Nógrád m. szép fekvésü magyar falu, 667 kath., 12 evang. lakja. Kath. paroch. templom; ékesiti ezen helységet néhai Szentiványi Ferencznek az Ipoly parton dombon álló gyönyörü kastélya, egy szép kerttel együtt. Van jó földje, rétje, erdeje, és szölöje. F. u. Szentiványi. Ut. post. Balassa-Gyarmat.

Varbó, magyar falu, Borsod vmegyében, hegyektöl körülvett tágas völgyben, a nagy Bikk hegye alatt, Miskolcztól $1\frac{6}{16}$, ut. p. Sajó-Kazincztól $\frac{11}{16}$ állomásra. Határa 6740 hold 1200 □ ölével számitván holdját. Ebböl 50 h. beltelek, 838 h. szán-

tóföld, 252 h. rét, 123 h. szőlő, 987 h. legelő, 4490 hold erdő. Urbériség 12½ telek, s 55 házas zsellér illetéke. A szántóföldek menedékes fekvésüek, vegyületök agyag és nyirok, tiszta buzát, rozsot, kukoriczát, burgonyát teremnek. Szőlőhegye köves, nyirkos homok, fekvése kedvező, termése bő, bora jó asztali ital. Lakja 611 reform., 18 r. kath., és 8 zsidó, 59 telkesgazda, 55 házas zsellér. Reform. anyatemplom. A helységen keresztül folyik egy kis patak. A rengeteg bikkes erdőség közt van egy hegy, mellyet Odvaskőnek neveznek. Ennek magas tetejéről, hova kocsi feljárás is van készitve, 8 szomszéd vármegye határára nyilik gyönyörü kilátás; alatta meg kellemes völgyek, hüs ligetek diszlenek, mellyeket a szomszéd vidék népei nyári mulatságul gyakran meglátogatnak. E völgyek egyike az ugynevezett Lippa vögy, hol egy tengeri csigákból összeállott köszikla találtatik. A hegyek köszenet is foglalnak magukban. Birja a falut a királyi korona.

Varbócz, Gömör-Kis-Honth v.-megyében, tót falu, Rahó alatt: 27 kath., 354 evang. lak. A rahói urak birják. Ut. p. Rimaszombat.

Varbócz, magyar falu, Abauj-Torna vmegyében, Szendrőhöz északnyugotra 1¾ mfdnyire, ut. post. Rosnyó. Van 489 ref., 56 kath. lakosa, reform. anyatemploma. Szőlőhegye tágas, s fejér bora a leghiresebb magyar borokkal vetélkedik. Birják Ragályi, Recsky, Mészáros, Gedeon, Lenkey, Pap, Vég családok.

Vár-Bogya, lásd Bogya Komárom vmegyében.

Varbók, (Csábrágh), Honth m. tót falu, ut. p. Ipolyságtól északra 3 mfd. 14 kath., 444 evang. lak. Evang. anyatemplom. Fél óranyira a helységtől keletre láthatni a meredek hegyen épült régi Csábrágh várat, honnan egész uradalom vette nevét, s melly 16-ik századtól fogva a Koháry nemzetség birtoka volt s az is maradt mind ez ideig leányágon h. Coburg birván. Ki épittette először, nem bizonyos, de hogy nevezetes erősség lehetett, onnan ki tetszik, mert 1681-ben törvény hozatott megerősitésére. A 16-ik században Balassa Menyhartot uralta, ki vitéz de erőszakos ember vala, s a környékbeli lakosoknak, nemeseknek nagy nyomorgatója; minélfogva I. Ferdinand minden várait, u. m. Lévát, Szitnát, Csábrágot, s a t. véres ostrommal vétette el töle. Jelenleg a vár lakhatatlan, hanem az aljában vannak több urasági épületek 60 kath. lakosokkal; egy sörház, vizimalom, szép ritka tehenészet, nagy birka aklok, nevezetes merino nyájakkal; végtére üveghuta 62 dolgosokkal. F. u. h. Coburg.

Varbók (Kecske), Honth m. tót falu, 211 kath., 1 evang. lak. A bozóki urad. tartozik, s ut. p. Selmecz.

Varbók (Korpás), Honth m. tót falu, 37 kath. 230 evang. lak. Mind a két Varbók határa köszikl'ás, sovány s a bozóki uradalomban feküsznek.

Várda, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Kaposvárhoz északra 1½ óra, 360 kath., 12 evang., 8 zsidó lak., termékeny határral. Birják Záborszky, Rosty, s mások.

Várda, puszta, Veszprém vmegyében, Somló-Vásárhely mellett.

Várda (Kis), Szabolcs vmegyében, magyar m.v. a Tiszához 1 mfdnyire: 910 romai, 172 gör. kath., 6 evang., 621 ref., 500 zsidó lak., rom. kath. és ref. anyatemplommal, synagógával. Határa igen termékeny, de egy részét a Tisza árja károsítja; szénája sok; marha- és sertés tenyésztése virágzó karban; hg Eszterházy szép nemesitett juhokat tenyészt itt. Van 4⅜ első osztálybeli egész telke, sok majorsági földe. Régi vára posvá-

nyoktól lévén körülvéve, meglehetős erősség volt. F. u. hg Eszterházy, kinek egyik uradalma innen veszi nevezetét; továbbá: Barkóczy, Czóbel, Detrik, Elek, Eördögh, Erős, Farkas, Fekete, Ferenczy, Filep, báró Horváth, Irinyi, Kastal, Szerencsy, Szögyényi, Szőllősy, Vay családok. Ut. p. Berkesz, de van helyben fióklevélpostája.

Várdomb, német falu, Tolna vmegyében, egy szőlőhegy tövében, közel Báttaszékhez, 500 kath. lak., s paroch. templommal. Vörös bora a szekszárdihoz hasonlitható. A báttaszéki uradalomhoz tartozik.

Várerdő, puszta, Borsod vmegyében, Dédes és Mályinka közt, hegyes, erdős vidéken. Kiterjedése 757 hold 1066 □ öl, mellyből 5 h. belsőség, 28 h. 466 □ öl szántóföld, 4 h. 600 □ öl rét, 720 hold erdő. Rajta van a dédesi vasgyár és dédesi vár, s maga e puszta is Dédeshez tartozván, földes ura gr. Serényi János.

Várfenék, puszta, Heves vmegyében, Kis-Köre mellett, 1500 hold gazdag szénatermő és szántóföldekkel. Birja a szathmári püspök, s a tiszanánai urad. tartozik. Az árviz gyakran elöntvén, mocsáros és sok tava van, mellyek telvék vizimadarakkal.

Várföld, magyar falu, Zala v.-megyében, az alsó-lendvai uradalomban, 322 kath. lak.

Várföld, puszta, Komárom mellett a Vágon tul, 3000 holdra terjed. A komáromi marhavásár itt szokott tartatni. Birja gr. Zichy Miklós.

Várföldе, puszta, Zala vmegyében, Boczfölde mellett.

Varga, magyar falu, Baranya vmegyében, a Mecsekhátоn, ut. post. Pécs, 360 kath. lakossal. Határa 1037 hold, mellyből urbéri beltelek 20, szántó 498, rét 206, legelő 65, szőlő 70, uradalmi beltelek 8, szántó 10, erdő 160 hold. Földe agyagos és rozsot terem leginkább. Birja Mihálovics család.

Vargaszeg, puszta, Zala vmegyében, N.-Lengyel fiókja Szamárszeg és Gombaszeg közt.

Várgede, Gömör vármegyében, magyar falu, ut. p. Rimaszombathoz délre $1\frac{1}{2}$ mfdnyire: 552 kath., 140 evang., 53 ref. lak. Kath. paroch. templom. Van jó földe, rétje, s makkos erdeje. Régi várának, melly hajdan nevezetes határerősség volt, nyomdokai alig látszanak. F. u. a Kubinyi nemzetség. Van itt savanyu vizforrás is.

Várgony, (Warhanowcze), Sáros vmegyében, orosz falu, Boroszló fil., 44 romai, 335 g. kath. 19 evang., 39 zsidó lak. F. u. Keczer. Van itt gör. kath. plébánia, s derék erdő. Ut. post. Böki.

Várhotta, magyar falu, Zala vmegyében, ut. post. Egerszeghez $\frac{1}{4}$ óra, 108 kath. lak.

Vári, Beregh vmegyében, magyar m.v. ut. p. Beregszászhoz $1\frac{1}{2}$ mfdnyire, közel a Tiszához, egy ebből kiszakadó viz-ág mellett: 15 rom. kath., 9 gör. kath., 2140 ref. lak. Ref. anyaszentegyház. Földe részint agyag, részint igen termékeny föld, melly buzát, kukoriczát, dohányt, árpát, zabot gazdagon terem; gyümölcse bőséggel; fája, szénája elég. F. u. gr. Schönborn.

Vári vagy Gyula-Vári, Békés vmegyében, magyar falu, ut. p. Gyulához keletre egy kis órányira a Fehér-Körös mellett. Régen itt oláhok laktak, de ezek Kétegyházára költöztek. Most lakik itten 75 kath., 1848 ref., 17 zsidó, 330 házban. Van ref. anyatemploma s oskolája, és egy synagógája. Határa lapályos fekete föld; egész urbéri-telek van 13, mellyet a lakosok két fordulóban müvelnek, kétszeri szántással. Kaszállójok is kevés, a honnan mind szántóföldet, mind

rétet másult kénytelenek haszonbérbe venni. Azonban az uraság sok erdőt és allodiumot bir, de ebből a lakosok csak száraz gallyakat hordhatnak. Szőlőskertjei bő termők, de gyenge borral fizetnek. F. u. gr. Almásy.

Varihócz, Zemplén vm. orosz falu, Sztropkó fil., 5 romai, 288 g. kath., 6 zsidó lak., 247 h. szántóföld. F. u. Szirmay. Ut. p. Eperjes.

Varin, (Varna), Trencsén m. tót m.v., a Vágh vize jobb partján. Számlál 1278 kath., 242 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Synagóga. Hajdan nevezetes vagyonos város volt, de a sok tüz miatt elszegényedett. Határa termékeny; jó rétte! és legelővel bir; halászata a Vághban kivált pisztrangra jutalmas; kézi mesteremberei számosak; országos vásárokat tart; és jó meszet éget. F. u. gr. Pongrácz család. Ut. p. Zsolna.

Varjas, Poson m. puszta, Bős fil., 5 kath. lak.

Varjas, magyar falu, Baranya vmegyében, lapályos helyen, ut. p. Szent-Lőrincz. Határa $562^3/_4$ hold, mellyből majorsági szántó $56^6/_8$, rét $23^2/_8$, erdő $49^2/_8$, urbéri szántó $242\ ^6/_8$, rét $101^5/_8$, közös legelő 89 hold. Földe lapályos és elég termékeny; marhatenyésztése jó. Lakja 154 kath., kik közt 19 telkes, 2 zsellér, 1 lakó, 2 mesteremher. F. u. a pécsi káptalan kisprépostja.

Varjas, puszta, Veszprém v.-megyében, Borszörcsök mellett.

Varjas, szerb-német falu, Temes vmegyében, Aradhoz dél-nyugotra $3^1/_2$ mfld, 1772 r. kath., 2086 n. e. óhitü, 19 zsidó lak. Van itt egy nagyszerü óhitü, és épen olly nagy kath. templom, 2 óhitü, 1 kath. lelkész, szép emeletes kath. plebánia, 2 kath., 1 óhitü tanoda. A németek mind tudnak oláhul, de szerbül igen kevesen, bár az óhitüek itt szerbek. atára 11,129 hold, mellyből 7926 h. szántóföld, 1450 h. rét, 778 h. legelő, 342 h. házhely, 51 h. szőlő, 214 h. kivágás. Urbériség: 9237 h., majorság 1892 hold. E majorsági földekre 1831-ben telepittettek 50 egész telkes, és 58 zsellér szerződéses lakosok 30 évre; a telkesek 34, a zsellérek 2 holdat birnak fejenkint, s fizetnek az uradalomnak a telkesek 32, a zsellérek 2 pftot fejenkint, és a telkesek tartoznak még 16 pos. mérő buzát, s ugyanannyi zabot adni, a zsellérek pedig 16 gyalog napszámot szolgálni, e mellett két hold földet bevetni, egészen megmivelni, és eladásra a dézmával együtt elszállitani. Gazdag fekete földe főleg buzát és kukoriczát terem; vannak azonban vizállásos és szikes földek is. A czigara juh kitünő szorgalommal tenyésztetik. A romai sánczok az egész határt keresztülvágják. Vannak három tavai, mellyek nádat bőségesen teremnek. Birja a helységet a zágrábi püspök, s a billeti urad. tartozik.

Varjas, puszta, Bihar vmegyében, Okányhoz tartozik. Gazdag puszta, és Szlávy László urnak szép kertje volt itt.

Varjasháza, puszta, Kis- és Nagy-Varjasháza dohánykertész községekkel Arad vmegyében, Tornya mellett, Aradhoz $1^1/_2$ mfldnyire. Az egész róna, igen gazdag puszta áll $7511^1/_4$ holdból, mellyekből Nagy- és Kis-Varjasháza községek mint kertészek birnak $1797^2/_4$, az uradalom 672 hold szántóföldet; a többi kaszáló és legelő, mellyből $1274^3/_4$ holdat maga az uradalom használ, 3767 holdat pedig haszonbérlőknek és kertészeknek ad ki. A két dohánykertész faluban lakik 618 r. kathol. magyar. Birtokosa a pusztának: Marczibányi Livius örök.

Varjaskér, magyarosodó tót falu, Somogy vmegyében, a Balaton bozótjánál: 700 kath. lak. Szénája sok.

F. u. gr. Hunyady József. Ut. post. Marczali.

Varjufalu, (Stulani), Sáros v. tót falu, Kaproncza fil., 276 kath., 56 evang., 36 zsidó lak. Szép erdő. F. u. többen. Ut. p. Eperjes.

Varjulapos, puszta, Szabolcs vmegyében, Vencsellő mellett. Határa 13,000 hold. Földe fekete homok, melly mindent böven terem; azonban homokdombos helyek is vannak néhol. Birja egészen gr. Dessewffy Sámuel, kinek itt szép gazdasága van, több gazdasági épületekkel, nagy birkatenyésztéssel; ökör és tehén van 290 darab.

Varjuvár, puszta, Fejér vmegyében, Bodajkhoz tartozik.

Várkeszö, lásd Kesző.

Várkond, Ungh vm. puszta, Tarna fil., 3 romai, 16 g. kath. lak.

Várkony, Poson vm. magyar falu, Böshöz 3 fertálynyira. Számlál 395 kath., 1 ref., 8 zsidó lak. Van kath. paroch. temploma, tehenészete, fáczános kertje. Fő gazdagsága sok rétjeiben, s legelőjében áll; erdeje is derék. F. u. gr. Amade örök.

Várkony, magyar falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $2^{14}/_{16}$, ut. p. Putnoktól $^{12}/_{16}$ állomásnyira, az Egerből Gömörbe vivő legrövidebb országuton, közel a Hangony folyóhoz, kelet-északtól délig hegyektől keritett téres vidéken, Czenter, Királd, Mercse, Bóta, Sáta, Ozd helységek, s nyugotról Gömör vmegye szomszédságában. Határkiterjedése, mellyben fekszik egyszersmind Kis-Abafalva, 7096 hold, mellyből 102 h. belsőség, 2235 h. szántóföld, 588 h. rét, 55 h. szőlő, 445 h. legelő, 3671 hold erdő. Ebből majorsági föld 27 $^{12}/_{16}$ belsőség, 510 h. szántóföld, 139 h. $^{10}/_{16}$ rét, $1^{15}/_{16}$ h. szőlő. Felszabadult urbériség $51^{3}/_{4}$ egész telek, s 51 házas zsellér illetéke. A föld első osztálybeli s minden gabonanemet böven terem. Lakosok száma 1258 lélek, kik mind r. katholikusok, s helyben van anyaegyházuk, mellyhez Bolyok, és Ozd helységek népes leányegyházai is tartoznak. Van a lakosok közt 87 telkes gazda, 51 házas zsellér, 17 lakó. Kézmüves: 1 kőfaragó, 1 varga, 3 csizmadia, 1 kovács. Az ingatlan birtokuak közt találtatik 20 egész, 2 félnél több, 53 fél, és 12 egynegyed, és háromnyolczad telkes gazda. Lakóház van a helységben 150. Van egy szeszgyár, liszt- és fürészmalom, kőszén-bánya. F. u. az egri főkáptalan.

Várkony, magyar falu, Baranya vmegyében, regényes vidéken, a pécsváradi uradalomban, ut. p. Pécsvárad. Lakja 650 ref., 180 kath. Ref. anyatemplom. Szántóföldc kevés, de szőlőhegye tágas, erdeje szép; gyümölcse, gesztenyéje sok.

Várkony, magyar falu, Külső-Szolnok vármegyében, a Tisza jobb partján, Szolnokhoz délre 2 mfldnyire, 1500 lak., kiknek $^{2}/_{3}$-da r. kath., $^{1}/_{3}$-da reform., ref. anya-, s kath. fiók-szentegyházakkal, több uri lakokkal. Határa 7720 hold, (1200 □ öl), mellyből 5600 h. majorsági szántó és legelő, szőlő leginkább dézmás 400 h., rét 500 h., községi hivatalnokok földe 60 h., urbéri szántóföld 630 h., rét 252 h., legelő 278 hold. Földe kemény fekete, melly szép tiszta buzát, repczét, árpát, zabot, lóherét és bükkönyt terem. Sok birka és szarvasmarha. A Tisza partján, melly néha kecsegéből is gazdag halászatot ad, van egy fenyőállás és deszka fürészmalom. Birtokosai a Péli Nagy család örökösök, u. m. Plathy József, Hubay Bertalan, Szodoray Elek, Benkó Jónás, Szücs Ábrahám, Fráter Lajos, Sárközy Lőrincz, Szalai György, Böszörményi László, József és Pál, Demök Pál.

Vármelléke, magyar falu, Vas

vmegyében, Sárvár mellett, a sárvári uradalomban: 430 kath., 90 zsidó lak.

Várok, puszta, Pest-Pilis vmegyében, Kóka és Szecső mellett: 19 kath. lak. F. u. gr. Keglevich Gábor.

Várong, magyar falu, Tolna vmegyében, Somogy vmegye szélén, ut. p. Kaposvár: 400 kath. lak., fióktemplommal. Van erdeje, szölöhegye, és termékeny földe. F. u. a kegyes szerzet.

Város-Dobos, puszta, Szathmár vmegyében, a Nyírségen.

Város-Hidvég, lásd Hidvég.

Város-Lőd, lásd Lőd.

Varsád, német falu, Tolna v.-megyében, Kölesdhez $^1/_4$, ut. p. Tolnához $2^1/_4$ mfldnyire, 1280 ágostai, 10 kath. lak., ágostai anyatemplommal. Szorgalmas lakosai sok dohányt, repczét termesztenek, olajt sajtolnak, szölöt mivelnek. F. u. gr. Apponyi Antal.

Fazekas-Varsánd (Ó- és Uj-), Arad vm. 2 összeolvadt falu, Szent-Annához északra 1 órányira: 18 kath., 2652 óhitü, 1005 evang., 10 ref., 23 zsidó lak., evang. és óhitü anyatemplomokkal. Az evangelikusok magyarok, az óhitüek oláhok. Határa igen tágas rónaság és gazdag termékenységü; dohányt és sok kendert termeszt. F. u. gr. Gyulay. Ut. p. Arad.

Gyula-Varsánd, oláh-magyar falu, Arad vmegyében, a Fejér-Körös mellett, Gyulához 1 mfd, 330 r. kath., 6 ref., 1940 n. e. óhitü lak. Van itt egy ékes kath. kápolna, óhitü egyház, díszes uraségi kastély egy szép kerttel, mellyen a Körös vize folyik keresztül. Róna határa 10,668 hold, mellyből 360 h. beltelek, 3198 h. szántóföld, 2648 h. rét, 4287 h. legelő, 10 h. szőlő, 10 h. angolkert, 155 hold erdő. Ezekből majorság 1027 h. szántó, 1646 h. kaszáló, 1662 h. legelő, 10 h. szőlő, 10 h. kert, 155 hold erdő. Földe részint fekete homokos, részint sárga és fekete agyagos, és csak kisebb részben székes, melly semmit, de a többi földnemek mindenféle gabonát gazdagon teremnek. Az uraság itt kitünő okszerű gazdaságot folytat, és válogatott szarvasmarhát, juhot és sertést tenyészt. A Fejér-Körös sok halat szolgáltat; van még a határban két mocsár is. F. u. b. Névery Károly.

Varsány, Honth vm. magyartót falu, ut. p. Lévához $^1/_2$ mfd, 207 kath., 37 evang., 142 ref. lak., több uri lakházakkal, ref. anyaekklézsiával, szölöhegygyel, jó legelővel és réttel. F. u. b. Nyáry, b. Majthényi, stb.

Varsány, Nógrád m. magyar falu, 692 kath., 15 evang., 8 ref., 43 zsidó lak. Térségén jó szántóföldekkel bír. F. u. nagy részt gr. Forgács örök., de birnak még Lisznyay, Nagy, Harmos, stb. családok is. Ut. p. Szakál.

Varsány (Alsó-), Külső-Szolnok vm. puszta, a Tisza bal partján, Szolnokhoz délre $2^1/_4$ mfd, 44 kath. lak. Sok dohány, széna, nád, és hal. F. u. a Kállay nemzetség.

Varsány (Felső-), Külső-Szolnok v. puszta, hajdan nevezetes mezőváros volt, s régi épületek és egy templomnak maradványai maig is látszanak. F. u. b. Malonyay után a kamara, és a Gorove nemzetség.

Varsány, magyar falu, Veszprém vmegyében, Győr vmegye szélén, ut. p. Mező-Örs, 460 kath., 400 evang., 150 ref. lak. Kathol. anya-, evang. fiók-egyház. Bora jó; rétje kevés, de jó szénát ad. F. u. a szentmártoni főapát.

Kis-Varsány, magyar falu, Szabolcs vmegyében, a Tisza mellett, mellynek áradása a helységet kettészakitotta, ugy hogy két helységnek látszik, s egy nagy töltés tartja fen az összeköttetést, mellyen azonban nagy árviz idején szekérrel járni nem lehet. Határa 2745 hold 19 □ öl, s

első osztálybeli. Földe részint agyag részint homok, melly mindent bőven terem. A határ egy negyed része kövér kaszáló, gyümölcsfákkal beültetve, s nem ritkaság egy fél telkes gazdának 3 vagy 400 köböl alma termése; azonban a kaszálók egy része már tul a Tiszán fekszik, s szénája betakaritására hidast kénytelen tartani. Szántófölde agyagos, tiszta buzát, árpát, kölest, tengerit, zabot igen jól terem, de árvizes években a földárja sok kárt okoz; a homokföld pedig rozsot, burgonyát, tengerit szolgáltat. A lakosok három nyomásos, a nagyobb birtokosok váltó gazdaságot folytatnak, sok birkát és sertést tenyésztenek, de ez utóbbiak Bereg megyei birtokaikban nyaralnak. Urbéri telek van 17 $^{4}/_{8}$, egyháziaké 1 $^{4}/_{8}$, telkesgazda 56, zsellér 33, s ezek birnak összesen 774 hold szántó, kaszáló, és legelő földet; a többi majorság. Népessége 121 házban 645 reformatus, 3 kath., 55 héber. Reform. anyatemploma uj és igen csinos. Van itt Kubinyi Ignácznak két köre járó szélmalma; szinte ennek és Eötvös Tamásnak egy egy szeszgyára; a Tisza parton nagy faáruló hely, melly mintegy 30000 fr. forgat évenkint, s a lakosok ezért nagyban fuvaroznak. Birtokosok: Eötvös Tamás, Kubinyi Ignácz, Péchy Pál; kisebb részben Hunyady örökösök; a tagositás 1843-ban megtörtént. Ut. postája Vásáros-Namény.

Nagy-Varsány, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Kis-Varsány mellett, igen lapos helyen, ugyhogy ámbár erős töltésekkel védetik, még is a Tisza árjainak nagyon ki van téve. Határa 2857 hold 313 □ öl, s első osztálybeli. Földe részint agyagos, részint homokos; amaz tiszta buzát, zabot, árpát; emez rozsot tengerit, burgonyát terem leginkább. A határ $^{3}/_{5}$ része kövér kaszálókbul áll. Urbéri telek 14 $^{6}/_{8}$, egyháziaké a ref. 1 $^{4}/_{8}$, a kath. $^{4}/_{8}$ telek; összesen urbéri s egyházi birtok 539 hold 257 □ öl szántó-kaszáló és legelő föld; ezenkivül 22 hold szőlőskert. Népessége 81 házban. 655 lélek, kik többnyire reformatusok egy igen régi anyatemplommal és iskolával, de rom. katholikusok is vannak 95-en, kik szinte iskolát birnak, s nehány zsidó. A helység felét birják gr. Gyulay Albert örökösei, kiknek itt egy kastélyuk, s 60 köblös szeszgyáruk van; a másik felét birják b. Eötves, Ujhelyi Sándor, gr. Vay Ábrahám. Tagositás történt 1841-ben. Ut. post. Vásáros-Namény.

Varsány, Pest-Pilis vármegyében, puszta, Versegh és Hatvan közt: 172 kath., 59 evang. lak. Igen nagy és termékeny puszta, sikon fekvő fekete szántóföldekkel, jó legelővel, s fontos juhtenyésztéssel. F. u. b. Podmaniczky nemzetség.

Varsány, Pest-Pilis vmegyében, puszta a Duna mellett Taksonyhoz délre: 139 kath. 2 evang., 5 ref. lak.

Varsánhely, puszta, lásd Gyanté.

Várszeg, puszta, Pest-Solt v.-megyében, Fajsz határ mentiben a Duna mellett, Áll 4000 hold erdőből. Itt történt egy nevezetes dunai átmetszés, melly Faddtól elvette a Dunát, és ez által Várszeg tul a Dunára esett. A kalocsai érsek birja.

Várviz, oláh falu, Bihar vmegyében, a Rézalján, dombok közt, Margitától, melly utolsó postája 2 $^{1}/_{2}$ mfdnyire, 336 n. e. óhitü lak., kik közt 51 gazda földet bir 8 $^{1}/_{8}$ urbéri telek után. Óhitü anyatemplom. Határa 5638 hold, mellyből szántó 450, kaszáló 260, szőlő 160, erdő 4768 h.; urbériség 870, majorság 4768 hold s többnyire erdő. Vize egy szép tiszta patak, melly a falun keresztül folyik, s egy felülcsapó malmot hajt. Földje

vadvizes, hideg természetü; de szilvája igen sok, s gyümölcse, őszi baraczkja szép. E helység határában, hegyektől körülvétetve, egy vadregényes pompás vidéken van az uraságnak derék kastélya, melly Verzálnak neveztetik, s ugyan itt tót gyarmatok, zsellérek r. kath., és ismét e határban Socset nevü tót gyarmat számszerint 25-en, kik r. katholikusok, s burgonya termesztésből, hamuzsirfőzésből élősködnek. Főbirtokosa Várviznek: Baranyi Lajos; többi birtokosok: Nemes Ádámné, Szakál Jakab, Reviczky Károly.

Vas, puszta, Komárom, most Esztergom vmegyében, Ácshoz tartozik, a Duna mellett. Határa 1732 hold, mellyből mind majorsági levén, 1343 holdat hg Lichtenstein, 389-et pedig Högyészinő asszonyság bir. Földe nagyobb részben fekete homok, szélhordta részei faültetvényekkel védelmeztetnek. A herczegi részhez van még kapcsolva Szent-János pusztából 1080 hold, melly Majkért cseréltetett el gr. Eszterházy Miklóstól. E két részben 4 majorsággal részint váltógazdaság, részint háromnyomás üzetik. Birka van 4000 darab körül. A szent-jánosi részben erdő is van.

Alsó- és Felső Vasad, Pest-Pilis vármegyében, 2 népes puszta, Monorhoz délre: 114 kath., 4 evang., 243 ref. lak. F. u. gr. Ráday, gróf Wartensleben, Darvas, és más Fáy nemzetségbeliek.

Vasad, oláh falu, a sikságon, Bihar vmegyében, ut. postája Ér-Semjén 1 mfd. Van 1380 gör. kath., 10 ref., 8 zsidó lak., diszes gör. kath. temploma. Róna határa 3700 hold, mellyből 2910 h. szántó, 350 h. rét, 80 h. erdő, 60 h. szőlő, 300 h. legelő. Ezekből urbéri föld három fordulóban 600 h., majorsági 480 h.; ezenkivül felében és pénzért kiadatik 1830 hold; 350 h. rét, 80 h. erdő, 60 h. szőlő. Földe porhanyos fekete s igen jól megtermi a buzát, rozsot, tengerit stb. Szénája kevés és rosz. Birja a váradi deák káptalan.

Vasad, puszta, Somogy vmegyében, ut. p. Szőlősgyörök, Jankovich birja.

Vasalja, magyar falu, Vas v.-megyében, a Pinka völgyében, 428 kath. lak. Birja gr. Erdődy. Ut. post. Szombathely.

Vasand, oláhul Osam, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz 2 mfd., dombos vidéken, 600 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 2580 hold, mellyből szántó 380, rét 200, erdő 2000 hold; legelő az erdő, melly egyedül majorsági birtok, a többi határ mind urbéri. Földe agyagos, de javitás után mindent megterem. Birja a váradi deák püspök.

Alsó-Vásárd, Nyitra m. tót falu, Pásztó filial., 178 kath., 7 evang., 19 zsidó lak. Ut. p. Nagy-Ripény.

Felső-Vásárd, Nyitra m. tót falu, 350 kath., 4 evang., 7 zsidó lakossal., kath. paroch. templommal; bort termesztenek. F. u. mind kettőben többen. Ut. p. Nagy-Ripény.

Fugyi-Vásárhely, magyar-oláh falu, Bihar vmegyében, a Sebes-Körös völgyében, kies vidéken, Váradhoz egy jó mfd., 657 ref., 305 n.e. óhitü, 2 anyatemplommal. Határa 4238 hold, mellyből szántó 850 (300 urb. 550 major.), rét 1000, Körös vize által beköveccselt föld 494, legelő 300, szőlő 970, erdő 624 hold. Földe fejér és sárga agyag; szőlője igen jó bort terem. Ugorkát sokat termesztenek és gyümölcsöt. A falun keresztül folyó Sebes-Körösön kivül van itt még egy Tusád nevü patak. Kovács Imre ur szőlőjében pedig egy régi zárda romjai láthatók. Birják: a váradi deák seminarium, b. Klinglin Amalia, Rápolti Nagy Lajosnő, Kovács

Imre, Szerdahelyi Imre, Szepesházy Antal, és Novák Gergely árvái.

Vásárhely, tót-orosz falu, Zemplén vgyében, N.-Mihályhoz nyugotra $1^1/_2$ mfdnyire a kassai postautban: 223 romai, 155 g. kath., 8 evang., 326 ref., 29 zsidó lak. Romai és gör. kath. és ref. anyatemplom, 715 hold termékeny szántóföld. Malom az Ondava vizén. F. u. gróf Csáky László örökösei. Ut. post. Vecse.

Vásárhely, (Holdmező), Csongrád vmegyében, nagy magyar m.v. Szegedhez $2^1/_2$ mfdnyire a Hold tava mellett, egy termékeny rónaságon a Tiszától fél mfdnyi távolságra: 37,433 lakossal, kik közt 8138 kath., 27,432 ref., 920 evang., 823 n. e. óhitü, 120 zsidó. Tornyos temploma 4 van, u. m. a kath. 1., a reform. kettő, 1 az óhitüeké. Az evang. egy kisded torony nélküli templomban végzik ajtatosságukat. A házak többnyire alacsonyak és náddal fedettek, de láthatni számos csinos épületeket is a kereskedőknek, és más tehetősb lakosoknak. Ezen kivül jelesebb épületek: az uraségi, katonatiszti lakházak, a ref. emeletes gymnasium, a nagy vendégfogadó, a városon kivül egy derék urasági sörház, benne levő szitás malommal, ugyanott olajgyár, mellyben ezer mázsánál több ütteik. Mindenik vallásbeli felekezet bir egy néposkolát, de a reformatusoknak gymnasiumuk van itt, mellyben két professor, 6 kisebb tanitó által nem csak a nemzeti és grammatikalis tudományok taníttatnak, hanem a poesis, rhetorica, deák, gör., német nyelv, füvészet, paedagogia, és a tiszta mathesis is. Ezenkivül van a leányoknak 6 oskolájuk. Kiterjedése a vásárhelyi határnak kerek számmal 135,180 holdat teszen 1100 □ ölével számítva. Földe fekete agyag, s gazdag termékenységü, melly trágya nélkül böven fizet; legelöjénél zsirosabbat már alig találhatni; a Tisza rétségein nádat, gyékényt böséggel vághat, szárazság idején pedig sok sásas szénát terem, s a sertéseknek kedves tanyát ad. Erdő az egész határban nincsen, hanem füzfák a lapályos helyeken és a töltések mellett hellyelhellyel találtatnak. Tágas szölős kertjei középszerüen véve 25,000 akó bort teremnek, mellyet maguk isszák meg, minthogy nem igen állandó és becses; legjobb még az arany-agi. Egyébbiránt a vörös erős természetü, a fehér hasonlóan, de a mint róla mondják, káka izü. A Tisza csak $^1/_2$ mfdnyi távolságra folyik a várostól, s ezen hordják le termékeiket Szegedre, Körtvélyesnél levén a rakodó hely, honnan ismét tüzi- és épületfák hozatnak a városba. Nagy viz idején egyenesen Szegednek lehet hajózni, mert a város alatt levő nagy tó a fedeles hajókat is elbirván, ide és vissza a rétségeken keresztül bátran hajókázhatni. Azon csatorna, mellyel gr. Károlyi Antal a Tiszát a Hold tavával össze akará kötni, egészen el nem végeztetett, mert a lakosok a Tisza kiöntéseitől megfélemlettek. Megjegyzést érdemel itt azon nagy töltés, mellyet ezen megye az ugy nevezett Tére fokán innét kezdve egész az algyői révig hányatott, mellynek hossza 3666 öl, szélessége 4, magassága 5 öl. — Lakosai a honoratiorokon kivül földmivesek, vagy árendások, vagy dohány termesztők, kézmüvesek s házas és házatlan zsellérek. Mindnyájan erős, izmos, széles vállu, szálas emberek, magokban bizakodók, egymással vetélkedők, s mivel jó buza kenyérrel, szalonával, hussal, s borral élnek, piros, tele képüek. Földeik egy tagban vannak kiosztva s ott tanyákat tartanak. A legelők közösek. Termesztenek tiszta és kétszeres buzát, őszi és tavaszi árpát, zabot, kölest, tengerit, zsiros

dohányt, sárga és görög dinnyét. Szarvas marháik, lovaik az alföldön legszebbek; birkáik közönséges javitott, leginkább két nyiretüek, de vannak tehetős gazdák, kik finom szőrüeket is tenyésztenek. Általjában Vásárhelynek van 15,000 d. szarvasmarhája, 8000 d. lova, 50,000 juha, 10,000 sertése. Czéhes mesteremberek köztök: a kovácsok, kerékgyártók, lakatosok, asztalosok, csizmadiák, vékony s vastag szabók, takácsok, szücsök. Vannak ezeken kivül: timárok, cserző vargák, szijgyártók, kádárok, fésüsök, pokrócz-készitők, kőmivesek, ácsok, molnárok, rézmives, festő, kalapos, s ügyes paraszt faragók számosan. A városban levő számos száraz malmokon kivül találtatik a Tiszán több hajó-malom, és még mintegy 7 szélmalom. A halászok mind inkább panaszkodnak a halak fogytán, s már az apró keszegeket, s a kis ujnyi kecsegét sem vetik meg. Baromvásárai az országban hiresek, és méltán, mert itt valóban gyönyörü magyar ökröket láthatni, s nem ritkán egy gazda 60—70 darab marhát állit ki s azokkal kereskedik.

Vásárhely határában 17 telek vagy is annyi elpusztult helység kövér helyei találtatnak, u. m. Sz.-Király, Gorsa, Kopáncs, Batida, Férged, Sz.-Erzsébet, Csomorkány, Sámson, (ez most népes) Tót-Kutas, Szőlős, Fecskés, Ujváros, Rárós, Derekegyház, Mártély, (szinte népes) Sót, Körtvélyes. Csomorkányon a templom mohos falai most is fenállanak; Szőlősön pedig rémitő erővel készült sánczok láthatók. Maga Vásárhely régente túl volt a Hold taván, Makó felől, s itt még 50 évvel ezelőtt a templom alapkövei s alatta a sirbolt láthatók valának, de a Hold vize habja itt a partot elmosta. A török harczokban Vásárhely szinte sokat szenvedett. Kiüzetvén a Török, a város birtokosa Tököly Imre, mint felségsértő, javait elvesztvén, I. Leopold 1686-ban gróf Bercsényi Miklósnak adá Vásárhelyt, ki akkor szegedi várkapitány volt. Bercsényi számüzése után gr. Schlick nyerte el a várost, ettől pedig Károlyi Sándor örök áron megvette 1724-ben. Most Károlyi István Lajos és György grófok birják Ez országszerte hires nagy mezőváros 1827-ben a három gróf Károlyi testvérek közt felosztatott három egyenlő részre, kivévén a királyi haszonvételeket, mellyek közösen kezeltetnek. Jutott pedig egy egy részre $448^1/_8$ urbéri telek, 817 házas zsellér, 566 házatlan zsellér; melly szerint egyik egyik tulajdonost illette 1266 ft. füstpénz, 685 ft. 18 kr. nádváltság, 1792 ft. 30 kr. kilenczed váltság, $69,895^2/_4$ gyalog robot, papi tizedben 224 posoni mérő kétszeres buza, 224 posoni mérő árpa. Továbbá Mártély dohány-kertész telep is, melly 436 hold allodiumra van alapitva, három egyenlő részre osztatván, egy részre esik $25^{55}/_{100}$ mázsa dohány és 81 ft. 39 kr. pengő pénzben. Végre az ugynevezett Körtvélyesi nádló rét jövedelem a Tisza jobb partján, szinte három részre osztatott. A Tisza bal partján ugyanitt van révész lak, és farakmány-piacz.

Kis-Vásárhely, magyar falu, Zala vmegyében, a szent-gróti uradalomban, 164 kath. lak.

Somló-Vásárhely, magyar m.v. Veszprém vmegyében, a hires somlói hegy déli tövében, ut. post. Devecser, 1728 kath, 20 ref., 10 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Szántóföldje, rétje kevés, de jó. Jövedelmes malmok a Torna vizén. A somlói hegy déli oldalának legnagyobb része ide tartozik, s itt terem az egész hegyen a legjobb bor; kivált közepe táján; azonban mivel 4—5 év alatt fejlődik ki, drága szokott lenni. IV. Béla Vásárhelyt a hozzá tartozó ura-

dalommal együtt a' Nyul szigetében levő apáczáknak ajándékozta. Mostani birtokosa a kegyes alapitvány.

Vásárosdombó, magyar falu, Baranya vmegyében, a Mecsekháton, ut. p. Kaposvár: 666 kath. lak., paroch. szentegyházzal. Határa 1825 hold', mellyből urbéri beltelek 66, szántóföld 822, rét 316, legelő 500, szőlő 84, uradalmi beltelek 5, szántó 22, rét 10 hold. Földe termékeny, de fában szükséget szenved. F. u. h. Eszterházy.

Vásárosfalu, magyar falu, Sopron vmegyében, a Rábaközben, ut. p. Kapuvár $1^3/_4$ mfd. Lakja 157 kath., 128 evang., 2 zsidó. Róna határa 1025 hold, mellyből szántóföld 600 h., legelő 383 h., belsőség 37 hold. Az egésznek $^1/_3$-da urbéri, $^2/_3$-da majorsági. Öntésfölde minden gabonanemet jól megterem. Vize a Keszegér patak. Van egy kath. fiókegyháza. Birják: h. Eszterházy, a csornai prépost, s több kis birtokosok.

Vásáros-Namény, lásd Namény.

Vásárut, Poson vm. magyar m.v., a kis Duna jobb partján, a pesti országutban. Komáromtól $5^1/_2$ mfd. távolságra. Lakja 1019 kath., 3 evang., 5 zsidó. Van kath. paroch. temploma, vendégfogadója, több uraségi tiszti lakása, és gazdasági épülete. Határa mindent megterem; dohánya a megyében legjobb s legkapósabb. Erdeje a Duna mentében sok vadat táplál. Baromvásárai híresek. F. u. a posoni káptalan.

Vasas, magyar falu, Baranya v. megyében, a pécsi hegylánez sorában egy völgyben, igen szép vidéken, ut. p. Pécs. Van itt $42^4/_8$ egész urbéri telek. Földe agyagos és köveeses, legjobban megtermi a rozsot. Lakja 750 r. kath. Nevezetes e helység gazdag kőszénbányájáról, melly körül 6 házban bányászok laknak. A szenes bányák miatt átlyukasztott üregekből kifolyó viz sárga szinü. A magas sziklás hegyek, mellyeket legszebb erdők koszoruznak, egyuttal jó kőbányákat is foglalnak magokban, s a pécsi és nádasdi kőfaragók innen veszik a köveket. A pécsváradi uradalomhoz tartozik.

Vasas, puszta, Gömör vmegyében, Sztarnya mellett.

Vasbánya, telep, Veszprém vmegyében, a városlődi határban.

Kis- és Nagy-Vasdinnye, összeolvadt puszta Komárom, most Esztergom vmegyében, Ölbő, Tárkány, Csep, Ette, Apáti, Ászár, és Tarcs puszta által környezve. Kiterjedése 4139 hold, mellyből 2193 h. 150 □ öl szántó, 743 h. rét, 948 h. 450 □ öl gyeplegelő, 82 h. 900 □ öl szőlő, 171 h. 900 □ öl utak, mocsárok, s belsőtelek. Mind majorsági föld, s jelenleg alsó, felső, s közép majorra oszlik; a felső rész földe róna és fekete homok, ugy hogy itt a repczetermesztés is üzetik, s a gazdag tarlókat, s repczevetéseket kövér tuzokok látogatják; az alsóbbaké inkább sárga homok. A puszta néhol fasorokkal osztatik táblákra. Van itt szederfa-tenyésztés, már öt év óta selyemtenyésztéssel is összekötve, melly 1847-ben 20,000 darab fával 8 font gombolyitott selymet jövedelmezett. A juhtenyésztésen kivül 80—100 darabból álló magyar gulya. Van két tava, mocsáraiban nádasa. A két taván folyik egy ér, mellyen a felsővasdinnyei tónál malom van. Lakosok száma 180 r. kath., 7 zsidó. Van itt egy igen díszesen épült kisdedovóintézet, hol az uradalom által fizetett tanitó alatt 40-re menő cselédségi gyermekek tanittatnak. Az itt levő gazdaságot, melly takarmányos váltó rendszerrel üzetik, egy itt lakó uradalmi kasznár segédével együtt ke-

zeli. E puszta gr. Batthyáni Kázmér kisbéri uradalmához tartozott.

Vasecz, Liptó vm. tót falu, a szepesi országutban, a Fejér-Vágh mellett, a Hochvald hegy tövében: 179 kath., 1886 evang., 28 zsidó lak. Ev. anya-, kath. fil. szentegyház. Több urasági kastélyok; nagy de sovány határ; szép erdő, mellyben gomba bőséggel találtatik; lakosai fával, léczekkel, sat. eleven kereskedést üznek. F. u. Bán, Szmrcsányi. Ut. p. Vichodna.

Vas-Hámor, lásd Hámor Diósgyörnél.

Vaskoh, oláhul K o h, oláh-magyar m.v., Bihar vmegyében, egyenes földön, domboldalban, sziklás hegyek között, ut. p. N. Várad 7 mfd. Lakja 150 r. kath., 360 n. e. óhitü, s mindenik felekezetnek van anyatemploma. Határa 1213 hold, mellyből szántó 231 h., kaszáló 330 h., legelő és erdő együtt 530 hold. Ezekből urbériség 561, majors. szántóföld és rét 122 hold. Földe, ha megtrágyáztatik, mindennemü gabonát terem középszerüen; de rétjei vad szénát teremnek. Folyóvize a Fekete-Körös, s ezenkivül van 5 forrása. Tul a hegyoldalban van egy P e s t y i r e nevü, barlanghoz hasonlitó nagy üreg, mellybe bemenni nem lehet, hanem közelebbről lehet nézni hogy Kalugyer s Szokodol helységek határairól összegyült patakok együtt, e barlang üregében, rémitő mélységbe nagy zuhanással ömlenek lefelé. és innen a hegy alatt, az ugynevezett I z b u k n á l jönnek ki; nyáron igen hideg, jó ivóviz, terem pisztrangot is, és mentiben 2 malmot hajt s az uraság vashámorát. E hámor évenkint 1500 mázsa vasat készit, melly leginkább nehéz munkákra alkalmas, s ebből a környékbeli kovácsok ásókat, szántóvasakat, fejszéket szoktak késziteni. A vasérczeket Kimp helység határából, a Sánczi hegyekből kordatja az uraság. A müszereket, fuvókat a Fekete-Körös hajtja. Országos vásárt nem tart Vaskoh, hanem minden szombaton van hetivására, hol gabona, kecskék, juhok, s boltbeli portékák árultatnak. A város feje egy 29 helységből álló uradalomnak, mellyet a váradi deák püspök bir.

Vaskut, Bács vm. német-rácz falu, Bajától délre 1 mfd, 3389 kath., 15 óhitü, 2 evang., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa részint homokos, részint fekete; buzát, zabot, káposztát, s csekély bort terem. Van egy kis erdeje is. F. u. h. Grasalkovics. Első osztálybeli határa 1100 □ öllével tesz 17,043 holdat, mellyből 126 urbéri, 4 szabad telek után van 4647 h. szántó, 3078 h. rét és beltelek, 1200 jó, 6500 h. homokos legelő, 758 h. szőlő, uradalmi szántó és rétföld 173 h., tölgyes erdő 62 h., mocsár 285 h., utak 340 hold.

Vas-Megyer, lásd M e g y e r, Szabolcs vmegyében.

Vásnok, lásd V á z s n o k.

Nagy-Vásony, magyar m.v., Veszprém vmegyében, a Veszprémből Sümegre vivő országutban, ut. post. Veszprémhez $1\frac{1}{2}$ óra. Lakja 1400 kath., 618 ref., 250 ágostai, 200 héber, s mindenik felekezetnek helyben van papja és temploma. Ékesíti a városon kivül álló urasági kastély, egy kicsiny, de jól rendezett kerttel. A kastélyba földalatti csatornákon igen jó viz vitetik. A város közepén áll Kinisy Pálnak, ama hires magyar hősnek omladozott várkastélya, s benne annak hires kőszobra már roncsolt állapotban, négyszegletes vastag toronynyal. Ez hajdan lakpalota lehetett, mivel szobákra van osztva, mellyeknek ajtózárai fejér simitott márványból készültek. A torony mellett balról látszanak a bástyákkal körülvett várkastély düledékei, de ma az

egész vár környéke sürüen be van házakkal épitve. Északra a vár alatt bővizü források buzognak. Nem messze a várostól nyugotra a temető mellett van egy elpusztult barátlak, mellyet szent-mihályi kolostornak neveznek, s most csak kevés falai állanak fen. Mindjárt mellette áll szomoru elpusztult állapotban a régi világnak, mennyire romai mutatják, remekmüve: a szerzet szentegyháza. E templomban voltak letéve Kinisy Pálnak, s társának Miszlenovicsnak tetemei az oltár előtt levő sirban, melly sír egy márványfedéllel, (mellyre Kinisynek és társának domború képei bámulatos ügyességgel csaknem emberi nagyságban kifaragvák) volt befedve. A sír az omladékok alá levén temetve, sokáig sértetlenül maradt, mígnem némelly kincskeresők a sírt feldulván, a testeket kihányták. Kinisynek tetemei egy rézsodronyból kötött mesterséges pánczél üngben valának; mellette feküdt vitézül forgatott kardja. A sírdulás után az uradalmi főtiszt a tetemeket uj koporsóban a kath. paroch. szentegyház mellé eltemettette; a sirt fedező márványtáblát a pusztavár falaiba berakatta; a pánczélos üng s kard pedig a felügyelői házba vitetett. Van még Nagy-Vásonytól, vagyis a Zichy család előnevi helyétől, Vásonykötől nyugotra 1 óranyira, a rengeteg erdőség közepén egy T a l ó d nevü mesterséges készületü puszta kolostor, de miféle szerzetesek lakhatták, nem tudhatni. Határa a városnak kövecses, s inkább csak rozsot terem. Erdeje roppant és szép de hegyes, völgyes, makkal, s vadállatokkal bővelkedik. Kevés rétjei a Bakony ritkásaiban levén, zsiratlanok. Szőlőhegye nincs. Van itt még vendégfogadó, sörház, 6 országos vásár. F. u. gr. Zichy Ferraris Bódog, s a város feje egy uradalomnak.

Kis-Vásony, puszta, Veszprém vmegyében, N. Vásony mellett, szinte gr. Zichy Ferraris Bódog birja.

Tót-Vásony, magyar-német falu, Veszprém vármegyében, ut. p. Veszprém, 960 kath., 654 ref., 43 evang., 34 héber lak., kath. és ref. paroch. szentegyházakkal. Határa tágas és elég termékeny; erdeje igen makkos, s egy része kaszálónak használtatik. Legelőjének nagy részét teszi a törökökkel volt ütközetekről híres N ö z s é r mezeje, melly juhtenyésztésre különösen alkalmas. Országos vásárra szabadalma van. F. u. Szentgyörgyi-Horvát, Oroszy, Kazay, Molnár, s több családok.

Vaspataka, Sáros v. tót falu, Karácsonmező fil., 73 kath., 184 ev., 10 zsidó lak. F. u. többen. Ut. post. Eperjes.

Vaspör, magyar falu, Zala vmegyében, Vas vmegye szélén: 350 kath. lak. Ut. p. Böröndd $^1/_4$ óra.

Vasvár, (Eisenburg, Castrum ferreum), magyar m.v., Vas vmegyében, Szombathelytől dél-keletre $3^1/_2$ mfd., saját postahivatallal, 356 kath., 15 evang., 55 zsidó lak. Hajdan kir. város és nevezetes erősség volt, s a vármegye is innen vette nevét, és a mostani szombathelyi káptalan, mellynek felállitását sz. István királynak tulajdonitják, szinte itten lakott. 1311-ben I. Károly alatt János, Nagy Henrik bán fia, mint Trencséni Máté frigyese, a németeket a káptalan templomába szoritván, ezt rájok gyujtatá. Ulászló alatt pedig a Maximilian seregei ostromlák, de a várbeliektől éjjel meglepetvén, csaknem mind levagdaltattak. Van itt most egy domonkosi szerzet és szentegyház, mellyet IV. Béla 1238-ban alapitott, s mellyet a török pusztitás után 1687-ben Széchenyi György primás állita vissza. Határa termékeny; rétje, legelője elég; bora jó; fája bőséggel van a Farkas erdejéből. A város most nevet

ad gr. Festetics Tasziló egyik uradalmának, azonban itt birnak még a szombathelyi káptalan, és a domonkos szerzetesek is.

Vasvár, puszta, Borsod vmegyében, Ozd szomszédságában, 317 $^{11}/_{16}$ hold területtel, mellyből $2^{4}/_{16}$ h. beltelek, $110^{3}/_{16}$ h. szántóföld, 24 $^{10}/_{16}$ h. rét, $^{10}/_{16}$ h. szőlő, 180 hold erdő. Van e pusztának derék majorsága, 55 kath. lak. Birják Berencs, Ladányi, Veres, Gecse urak.

Vasvári (Nyir-), Szathmár v. magyar-orosz falu, ut. p. Nyir-Bátorhoz 1 órányira, a nagy-károlyi postautban: 136 romai, 825 g. kath., 6 ref., 64 zsidó lak., g. kath. anya-, r. kath. fil. templommal. Határa homokos, de szép erdeje és szőlője van. F. u. gr. Károlyi György és Bekk Pálnő.

Batiz-Vasvári, magyar falu, Szathmár vmegyében. Batiztól csak egy utcza választja el, 400 g. kath. lak., kik oláh eredetüek ugyan, de magyarul tisztán beszélnek, s kevés kivétellel nemesek. Határa sárga és fekete agyag, melly szép buzát és tengerit terem; rétjei sok és jó szénát adnak. Van 1400 h. szántóföldе és 400 hold rétje; mellyből 500 h. majorság, 1300 h. urbériség. Vize a Sár, csekély folyócska. Itt van egy nevezetes halom, melly alatt nyugosznak ama magyarok, s a velök küzdő szathmári tanulók, kiket 1672-ben a német testőrsereg levagdalt. Birtokosok: a szathmári káptalan, Kállay Leopold, Kandel Kristóf, Vásárhelyi József, Tamási Bertalan, Jakkó Pál, és Esztergál László örökösei.

Vaszar, német-magyar falu, Baranya vmegyében, a Mecsekháton, ut. p. Kaposvár. Határa 2208 hold, mellyből urbéri beltelek 70, szántóföld 449, rét 138, legelő 30, szőlő 90, uradalmi beltelek 5, szántóföld 93, rét 33, erdő 1300 hold. Lakja 615 kath., 24 evang., 8 zsidó; nyelvet illetőleg van 469 német, a többi magyar. Van paroch. temploma. F. u. h. Eszterházy.

Vaszar, magyar falu, Veszprém vmegyében, ut. p. Pápához északra $1^{1}/_{2}$ óra: 1700 kathol. lak., paroch. szentegyházzal. Tágas róna határa szép buzát, kukoriczát, zabot, stb. terem; erdeje is van. F. u. a győri püspök.

Vaszilló, tót falu, Árva vmegyében, 448 kath. lak. Árpát, zabot termeszt. Gyolcsot sző. Sessiója $32^{5}/_{8}$. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Vaszka, Trencsén m. tót falu, a Vágh jobb partján. Lakja 87 kath., 1 evang., 10 zsidó lak. Kicsiny de termékeny határ. F. u. többen.

Vaszója, Arad v. oláh falu; magas hegyek és völgyek között, Buttyinhoz délre 2 órányira: 17 kath., 594 óhitü lak., s anyatemplommal. Ut. p. Arad.

Vasziova, Krassó v. oláh falu, Bogschánhoz fél órányira: 41 kath., 795 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a kamara.

Vászol, magyar falu, Zala v.-megyében, Nagy-Vásonyhoz $^{1}/_{2}$ óra, ut. p. Veszprém, 412 kath., 318 ref., 75 evang., 5 zsidó lak., kath. és ref. anyatemplomokkal. A helység egy alacsony halom lejtőjén és völgyben épült; északra és délre erdős, nyugotra felette köves, keletre hegyes, völgyes tájékon. Szép forrásvizei és szőlői vannak. F. u. többen.

Vasztil, puszta, Fejér vmegyében, a vértesi hegyekben, a bicskei uradalomhoz tartozik.

Külső-Váth, magyar falu, Veszprém vmegyében, Vas vmegye szélén, ut. p. Pápa: 384 kath., 188 evang., 18 zsidó lak., kath. anya-, evang. fiók-egyházzal. Határa róna és jó gabonatermő. Közbirtokosoké.

Váth, magyar falu, Vas vme-

gyében, Sárvár és Szombathely közt: 550 kathol., 30 evang. lak. Közel a helységhez láthatni egy 1787-ben eltöröltetett servita szerzetet és szentegyházat, melly váthi szentkutnak neveztetik, s mellyet gr. Nádasdy Ferencz koronaőr alapitott 1720-ban, s most is az emlitett nemzetség egy adományos lelkészt tart itt maga költségén. A szentegyházban látható csudatevő Szüz Máriához népes bucsujárások történnek.

Vatina, szerb falu, Temes v. megyében, rónaságon, ut. p. Moravicza $^1/_4$ mfd. Lakja 890 n. e. óhitü, és 4 r. kath., óhitü anyatemplommal. Urbéri határa $1495^1/_4$ hold, mellyből 1006 h. szántó, házhelyek $42^1/_2$ h., legelő 95. h., kaszáló 261 h., szorgalomkert 42 h., szöllők $48^3/_4$ hold. Földe fekete és első osztálybeli, főleg buzát, kukoriczát, zabot terem; a lakosok szép magyar juhokat tartanak. A határon s a helység mellett folyik a Moravicza vize. F. u. a kir. kincstár.

Vatta, (Bél-), Poson m. magyar falu, közel a kis Dunához. Számlál 160 kath., 67 ref., 5 zsidó lak. Nagy részt a szarvai uradalom birja. Ut. p. Somorja.

Vatta (Vajas-), Poson m. magyar falu, egy fertálynyira az elébbi helységtől: 122 kath., 13 zsidó lak. F. u. gr. Eszterházy Vinczénő. Ut. p. Somorja.

Vatta, magyar falu, Borsod v.-megyében, Miskolcztól délre $1^5/_{16}$, ut. p. Harsánytól $^5/_{16}$ állomásra, közel a pest-miskolczi országuthoz, halmos vidéken. Tagositott s rendbeszedett határának kiterjedése 5680 hold és 1110 □ öl, u. m. beltelek 232 h. $1191^1/_2$ □ öl, szántóföld 4359 hold $1184^1/_2$ □ öl, rét és rétföld 667 h. 804 □ öl, erdő 120 h. 282 □ öl. legelő 173 h. 150 □ öl, terméketlen tér 126 h. 1098 □ öl. Ebből ismét $11^{11}/_{16}$ urbéri telek után 37 h. $328^1/_2$ □ öl beltelek, 310 h. 5 öl szántóföld, 138 h. 481 öl rét, 173 h. 150 öl legelő, 23 h. 722 öl terméketlen, 11 hold a földesur ajándékából népnevelési kert, összesen 693 h. $496^1/_2$ öl urbériség. Majorsági föld: 184 h. 853 öl beltelek, 4049 h. $1179^1/_2$ öl szántóföld, 529 h. 323 öl rét, 120 h. 282 öl erdő, 103 h. $376^1/_2$ öl terméketlen, összesen 4987 h. $613^1/_2$ □ öl. A határ általában második osztályu, s földe jó buzát, s egyéb gazdasági növényt bőven terem, s ugy látszik, hogy tagosztály óta az állattenyésztés és mezőgazdaság ujjá született. Lakosok összes száma 868 lélek, közülök 249 férfi, 260 nőnemü, összesen 509 r. kath.; 167 férfi, 134 nőnemü, összesen 301 ref.; 25 férfi, 33 nőnemü, összesen 58 zsidó. Telkes gazda van 19, urbéri zsellér 37, lakó 27, kézmüves: 3 kovács, 3 csizmadia, boltos kereskedő 2. A reformatusoknak helyben van anyaegyházuk, a zsidóknak synagógájok, a r. kathol. Boldogasszony tiszteletére szentelt leányegyház pedig Harsányhoz tartozik. Ékesítik a helységet b. Szepessy Antal kastélya, és számos uri lakok. Birtokosok: b. Szepessy Antal, Okolicsányi, Fáy, Szemere, Hosszufalusy, Szepessy, b. Eötvös, Fodor, b. Seckendorf, Bekény, Olcsváry, Lőcsey, Sebe, Hubay, Várady, Nagy, gr. Csáky, sat. családok.

Hajdan Vatta helysége mostani helyénél mintegy 1000 lépéssel alább volt, mint azt a régi templom és épületek nyomai bizonyitják. E régi Vattának lakosai adófizetésbeli késedelmességökért az egri törökök által ölettek le mindegyszerre. Ugyanis mig az adót Egerbe vivő követek egyik uton mentek volna, az alatt a török kiküldött patrolai (executores) más uton megérkezvén, a népet vagyonától s életétől megfosztották. Azon időben Batha nevü volt e helység birtokosa,

ki egy rejtek pinczében menekedett meg a török dühétől. E régi falu helye most a lakosoktól Alsó-Vattának neveztetik.

1511. Vathai Pelbarth László és Bertalan egész rész birtokaikban vételi czimen királyi kiküldő levél mellett, Bernáthfalvi Bernáth László nyer igtatást.

1700. Szepessy Pál, mint Petres Mihály kihalása czimén már igtatást nyert királyi adományos részére, Döry András, mivel egy év alatt ellenmondását nem okadatolta, ugyanazon idö alatt kezénél maradt Alsó- és Felső-Vatta puszták jövedelmének megtéritésében is, Szirmay Istvánnak szóló kir. végrehajtó parancs mellett elmarasztaltatik.

1702. Egri János, mint neje Kéry Susánna vallományosa, minemü pert folytatott e helységbeli birtokrésze iránt, Miskolcz városánál jön elő.

1733. Oszlárnál ugyanez év alatt felhozott ellenmondási per ide is kiterjed.

1747. Vattai Battha Pál és György Alsó-Vattára nézve, Szepessy Pállal lépnek peralkura.

Nagy-Váty, magyar falu, Baranya vmegyében szép sikságon, ut. post. Szent-Lörincz. Határa 2699½ hold, mellyből urbéri szántó 872⅛, rét 328½, szölö 153⅝, közös legelő 303⅞, uradalmi erdő 1041 hold. Földje első osztálybeli, s általában a szorgalmas lakosok semmiben nem szükölködnek. Van gabona, széna, bor és fa elengedő mennyiségben; a szarvasmarha- és sertéstenyésztés is jó karban. Lakja 400 reformatus, kik közt 55 telkes gazda, 7 zsellér, 16 lakó, 5 mesterember. Ref. anyatemplom Birja h. Eszterházy.

Vatya, Pest-Pilis vármegyében, puszta, Uj-Hartyánhoz keletre: 100 kath., 6 evang., 7 ref. lak. F. u. özvegy gr. Steinleinnő.

Vátyon, puszta, Bihar vmegyében, Geszt mellett, 1000 holdnyi róna, fekete-iszapos termékeny határral. Birja: Tisza Lajos.

Vavrecska, tót falu, Árva v.-megyében, 599 kath., 11 zsidó lak. F. u. az árvai uradalom. Ut. post. Rosenberg.

Vavrincz, Zemplén vmegyében, orosz falu, Hanusfalva fil., 5 rom., 174 g. kath. lak. 561 h. szántóföld. F. u. Bánó. Ut. p. Eperjes.

Vavrisov, Liptó m. tót falu, 4 kath., 625 evang. lak. F. u. Potornyay Ut. p. Okolicsna.

Vázsnok, magyar falu, Baranya vmegyében, a Mecsekhálon, ut. p. Kaposvár, 249 kath. lakossal. Határa 717 hold, mellyből urbéri beltelek 18¾, szántóföld 420, rét 177, legelő 30, szölő 70, uradalmi beltelek 1¾ hold. Földe jó müvelés mellett mindent megterem; de erdeje nincs. Birja h. Eszterházy.

Vécs, Heves vmegyében, magyar falu, Domoszlóhoz keletre ¼ mfdnyire: 892 kath. lak. Határa róna, s mindent megterem. F. u. gr. Almásy, Almásy Emanuel, és Károly. Ut. post. Kápolna.

Vécs, Zemplén vmegyében, magyar falu, a Bodroghközben, a Bodrogh bal partján, Zemplénhez egy órányira: 34 romai, 166 gör. kath., 182 ref., 14 zsidó lak., 352 hold szántófölddel. F. u. b. Vécsey. Ut. post. Ujhely.

Vecse (Kis és Nagy), Nyitra m. két öszveolvadt magyar helység a Vágh bal partján, Séllyével általellenben. Lakosai kik 783 kath., 21 ref., 364 zsidókból állanak, sok buzát, árpát; dohányt termesztenek; marhát, juhot tartanak. A számos zsidóknak synagógájok van. F. u. többen. Ut. p. F.-Jattó.

Vecse, magyar falu, Veszprém vmegyében, a hires Somló hegytől

északra 1 órányira, ut. p. Pápa, 122 kath., 168 evang., 174 ref., 20 zsidó lak., kath. evang. és ref. fiókszentegyházakkal. Határa róna és igen termékeny; szőlőket a somlói hegyen bir. E helység feje a győri püspöki papnemesi széknek, melly ettől Vecse széknek neveztetik.

Vecse, Zemplén vármegyében, orosz-tót falu, Tőke-Terebeshez északra egy órányira: 202 romai, 490 gör. kath., 73 ref., 11 zsidó lak. Gör. kath. anyatemplom. Postahivatal, és váltás Szinnye, Velejte, és Nagy-Mihály közt. Szántóföldc 942 hold. F. u. gr. Csáky.

Vecse (Duna), lásd Dunavecse.

Vécse, Abauj vmegyében, magyar-tót falu, közel a Hernádhoz: 405 r. kath., 56 gör. kath., 206 evang., 25 ref., lak. Kath., evang. templomok. Synagóga. Szép urasági lakház. Mind szántóföldc, mind szölőhegye termékeny. F. u. b. Vécsey. Ut. p. Forró.

Vecseháza, Krassó vmegyében, német-magyar falu, Lugoshoz délre $1\frac{1}{4}$ mfdnyire, Temes vmegye szélén: 405 kath, 150 ref., 30 óhitü lak. Kath. paroch. templom. A reformatusok Rittberghez tartoznak Temes vmegyében, de oskola-tanitójuk helyben van. Határa részint róna, részint hegyes; gyümölcse elég; ivó vizben nagy szükséget szenved, mert a kutakat igen mélyen kell ásni. F. u. a Leutner nemzetség.

Vécseyfalva, Pest-Solt vmegyében, magyar falu, Solthoz keletdélre 1 mfd. 284 kath., 10 ref. lak. Határa hasonlit a soltihoz, s ugyan azon uradalomhoz tartozik.

Vecselkő, Nógrád m. magyar falu, 299 kath. lak. Határa a Medves hegyekre kiterjed. F. u. Boldogházy, Kiss és Csoma örökösök. Ut. p. Rimaszombat.

Vecsén, puszta, Veszprém v.-megyében, a csesznekí járásban.

Vecsés, Pest m. német falu, Pesthez kelet-délre $1\frac{1}{2}$ mfd. a szolnoki ország- és vasut-vonalban 1109 kath., 38 evang., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Vendégfogadó. Határa inkább homokos. Sok bor. A gödöllői uradalomhoz tartozik, melly itt bir 1842 hold szántó, rét és legelő földet, több dézmás szőlőt, nagy vendégfogadót, szárazmalmot, mészárszéket és boltot. A lakosok birnak $41^{20}/_{32}$ urbéri telket. Szinte ez uradalomhoz tartoznak még a szomszéd Szent-Lőrincz puszta 6121 hold szántó, rét és legelővel, 319 hold erdővel, uri lakházzal, tisztilakkal pálinkaházzal; Gubacs puszta 3959 hold határral, mellyben szőlők is vannak.

Vecseszlavecz, vindus falu, Vas vmegyében, a felső-lendvai uradalomban, 387 kath., 70 evang. lakossal.

Vecze, Honth m. magyar falu, az Ipoly bal partján. Drégelyhez $\frac{1}{2}$ mfd. 599 kath., 226 evang. lak., kik sok dohányt, gabonát, bort termesztenek. Erdejök is van. F. u. h. Coburg. Ut. p. Ipoly-Ságh.

Védeny, (Weiden), német m.v. Moson vmegyében, a Fertő tava mellett, 913 kath. lak., paroch. templommal. Erdeje kicsiny. Szőlőhegye igen jó és becses fejér bort terem, s 1431 kapára terjed. A lakosok birnak $31^{3}/$ urb. telek után 320 h. második, 827 h. harmadik, 63 hold negyedik osztálybeli fekete agyag szántóföldet, s 57 h. rétet, s több káposztás kerteket. Birja a győri káptalan, s ut. post. Moson.

Vedresháza, Torontál vmegyében, magyar népes puszta, Szegedhez 1 mfdnyire: 218 kath., 12 óhitü lak., kik uradalmi házakban laknak. F. u. a kamara. Ezen puszta, ugy

szólván, a halhatatlan emlékü Vedres Istvánnak, Szeged város mérnökének köszöni létét. Ugyan is Szeged környékén mind a Tisza, mind a Maros alacson partjait gyakran áthágván az ár, a többek közt azon nagy térséget is, melly Szeged, Gyála s Sz. Ivány közt fekszik, elborita, s belöle haszonvehetlen posványt képezett. Vedres ezt fájlalván, magán emberhez mérve óriási munkához fogott, s Szeged városának (melly ekkor a szöregi uradalmat ideiglenesen birta) és a kamarának engedelmével 3500 holdat próbára kihasitott, s ennek használását 23 évre megnyerte. Ö tüstint 3000 öl hosszu töltést hányatván, ez által pusztáját az árviz további berontásától megóvta; árkokkal a vizet lecsapolván, igy az egész földet kiszáritotta; az egész határt szántóföldekre, legelökre, rétekre osztotta, egy darabot erdö - ültetvénynek hagyván; lakházakat s gazdasági épületeket emeltetett; egy szóval kevés évek leforgása alatt e posványos békatanyát a legvirágzóbb gazdasággá változtatta. Mi több, ámbár az 1813-ki és 1816-ki szerfelett nagy árvizek töltéseit elszakgatták, épületeit megrongálták, vagy semmivé tették; még is honfias lelkes vállalatában nem csüggedt, söt kettöztetett iparral kevés idö alatt mindent helyre állitván, gazdaságát a virágzásnak még sokkal nagyobb fokára emelte, s ez által megmutatta, hogy mit tehetne összevetett vállakkal egy nemzet végtelen mocsárjaival, ha akarata volna, midön egy szük korlátok közé szoritott magános, de szilárd lelkü férfi illy óriási vállalatot olly sikerrel tudott végre hajtani.

Vedröd, (Vogyerád), tót falu, Poson vármegyében, a Gidra vizénél, Cziferhez 1 óra: 627 kath., 6 evang. lak. Van itt egy kath. paroch. templom, egy csinos urasági kastély és kert, tehenészet, és juhtenyésztés, nagy majorság F. u. gr. Zichy Ferencz. Ut. post. Sárfö.

Végág, puszta, Somogy vmegyében, a mosgói uradalomban.

Vég-Ardó (Szölös), Bereg-Ugocsa vmegyében, orosz - magyar falu, ut. p. N.-Szölöshöz fél órányira, a Bereghbe vivö postautban: 10 rom., 515 gör. kath., 45 ref., 125 zsidó lak, ref. és gör. kath. anyatemplommal, postahivatallal. Határa róna és bö termékenységü; bokros helye sok, de erdeje kevés. F. u. gr. Teleki s m. t.

Vég-Ardó, lásd A r d ó.

Véged, magyar falu, Zala vmegyében, ut. post. Sümeg, 571 kath. lakossal.

Végleshuta, Zólyom m. tót f., Nógrád vármegye szélén: 649 kath., 2 evang. lak. Kath. paroch. templom. Ut. p. N.-Szalatna.

Végles-Váralja, (Podvigles), Zólyom m. tót falu, a Szalatna vize mellett s völgyében, Zólyomtól keletre 2 mfdnyire: 519 kath., 117 evang. lak. Postahivatala Nagy-Szalatnára tétetett. A faluval általellenben a Szalatna bal partján áll kösziklára épült régi vára, mellyben hajdan Corvin Mátyás vadászat kedveért gyakran mulatozott; mostan pedig nevet ád egy hg Eszterházy birtokához tartozó szép uradalomnak.

Végtelke, Gömör vmegyében, magyar falu, Pelsöczhöz északra $^3/_4$ órányira: 254 ref. lak. Két vendégfogadó. Határában, mellynek részét a pelsöczi hegyek teszik, több érdekes barlang találtatik. F. u. hg Eszterházy. Ut. p. Tornalja.

Vehécz, tót falu, Zemplén vmegyében, Varanóhoz $^3/_4$, ut. p. Eperjeshez 4 mfdnyire, 200 romai, 210 görög kath., 5 evang., 15 zsidó lak., kath. paroch. templommal. Határának $^2/_3$ dombos helyeken, $^1/_3$ lapályon terül el. Kiterjedése 2100 hold, melly-

nek fele fiatal tölgyes erdő, fele jobbára szántóföld, mert rétje csak a patak mentiben levő keskeny völgyben van. A lakosok $12^{4}/_{8}$ telek és 10 zsellér után birnak 300 hold szántóföldet, rét pótlékban 120 holdat; a többi majorsági birtok. Van 2 patakmalma is. Birtokosok Sós Klára, Füzeséry János és Antal, Hunyor János, Vitéz, Szentléleky és Révész örökösök.

Veim, puszta, Veszprém vmegyében, Zircz mellett.

Weinberg, német falu, Vas vmegyében, a borostyánköi uradalomban, 214 ágostai lak.

Weingraben, német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz délnyugotra, Ausztria szélén $3^{1}/_{4}$ mfd. 350 kath. lak. Van 300 h. sovány földje, 24 h. rétje, 500 h. tölgyes, fenyves uradalmi erdeje. Birja herczeg Eszterházy.

Vejke (Kis és Nagy), két egymáshoz közel fekvő német falu, Tolna vmegyében, ut. post. Bonyhádhoz északra $1^{1}/_{2}$ óránnyira, Kis-Vejke 830 kath., 20 evang., 12 zsidó, Nagy-Vejke 560 kath. lakossal, s mind a két helyen van egy fiók kath. szentegyház. Fő élelmök a bor és dohány termesztés. Gr. Apponyi család birja.

Vejte, puszta, Pest-Solt vmegyében, Solt városával és Bojár pusztával határos. Kiterjedése 2600 hold, csupa kaszáló. Felét a pusztának birják a paksi közbirtokosok, felét Duna Pataj városa.

Vejti, magyar falu, Baranya v.-megyében, közel a Drávához, 250 ref., 15 r. kath. lakossal, ref. anyatemplommal. Róna határa igen termékeny; sok szilvája és sertése van. Birja a pécsi káptalan, s ut. post. Siklós.

Vék, puszta, Komárom vmegyében, Ó-Gyalla és Marlos közt, 300 kath. lak., kik többnyire haszonbérlők és dohány termesztők, s egy hold földtől fizetnek néha 10 ezüst forint haszonbért is. A pusztának 1000 holdnyi igen termékeny fekete homokföldje van. Itt terem az országszerte hires véki dohány. Birtokosok Pyber, Balogh, Fogarassy, Slupiczky, Horváthy, stb.

Veke, Zemplén vmegyében, magyar falu, a Bodroghközben, Bolyhoz $^{3}/_{4}$ órányira: 299 romai, 55 gör. kath., 247 ref., 46 zsidó lak. Kath. és ref. templom. 736 hold szántóföld. F. u. b. és gr. Sennyei, Szirmay, kinek itt kastélya van, s m. Ut. p. Ujhely.

Vékény, magyar falu, Baranya vmegyében, a Mecsekháton, ut. post. Pécs. Lakja 289 kath. Határa 2316 hold, mellyből urbéri beltelek $14^{6}/$, szántóföld $576^{1}/_{8}$, rét $148^{1}/_{8}$, erdei legelő $1495^{5}/_{8}$, szölő $63^{3}/_{8}$ uradalmi szántó 3, rét 15, erdő $1495^{5}/_{8}$ hold. Földe agyagos és termékeny; erdeje igen szép. Birja a pécsi püspök.

Vekenye, Gömör vmegyében, magyar falu, ut. p. Putnok és Rima-Szécs között, a Rima mellett: 438 kath., 7 ref. lak. Földe termékeny; legelője, rétje elég van. F. u. a rosnyói püspök.

Vekerd, magyarosodott oláh f., Bihar vármegyében, ut. postájától N.-Váradtól $4^{1}/_{2}$ mfd., rétes rónaságon fekszik, körülvétetve a zsákai határtól. Népessége 412 n. e. óhitü, kik közt $6^{5}/_{8}$ urbéri telek után van 35 telkesgazda, 14 zsellér, 2 lakó, 3 mesterember. Óhitü parochia. — Kiterjedése 742 hold, mellyből urbéri szántóföld 242, majorsági 120; urbéri kaszáló 100, majorsági 280 hold. Egyébiránt az egész határ szikessége miatt sovány, háromszori szántásban két fordulóra használtatik. Megtermi szüken a kétszeres buzát és zabot; az állattenyésztés a legelő szük volta miatt csekély. Folyója nincs, hanem a Körösből az ugynevezett Ölyvösön, az árviz határukat néha ellepi. —

Legtöbbet bir itt a Molnár család; aztán Patonyi Elek Pál, Dessewffy Ignáczné, Nemes Ádám kapitány.

Velcsics, Trencsén m. tót falu, Chocholna mellett: 105 kath., 208 evang., 28 zsidó lak. Határa a Vágh felé termékeny; a Morva szélek felé hegyes, erdős, és sovány. Van savanyuviz-forrása, papirosmalma. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Velcsics, Bars m. tót falu, Ar. Maróthoz 2 mfd., 685 kath., 1 evang. lak. Kath. paroch. templom. Erdeje nagy; de bora savanyu. Ut. post. Verebély.

Veleg, magyar-tót falu, Fejér vmegyében, erdős hegyek közt, Veszprém vmegye szélén, ut. p. Moór: 580 evang., 50 kath., 48 ref., 30 zsidó lakossal, evang. anyaekklézsiával. F. u. gr. Lamberg család.

Velege, (Welgersdorf), német falu, Vas vmegyében, gr. Batthyáni családé, ut. p. Köszeg: 278 ágostai, 162 kath. lak.

Velejte, Zemplén v. tót-orosz falu, Ujhelyhez északra 2 mfdnyire: 242 romai, 220 g. kath., 7 zsidó lak., romai és gör. szentegyházzal, postahivatallal, 706 hold szántófölddel, vendégfogadóval, vadaskerttel. A terebesi uradalomhoz tartozik.

Velem, magyar falu, Vas vmegyében, a rohonczi uradalomban: 395 kath. lak., bortermesztéssel. Ut. post. Köszeg.

Velemér, magyar falu, Vas v.-megyében, 10 kath., 6 evang., 240 ref. lak. Itt volna ugyan kath. parochia, de mivel szentegyháza elpusztult, most a kerczai plebániából kezeltetik. F. u. gr. Batthyáni Zsigmond, s mások. Ut. p. Zala-Lövö.

Velencze, magyar falu, Fejér vmegyében, a velenczei tó partján, a fejérvár-budai országutban: 900 kath., 613 ref., 10 zsidó lak., kath. és ref. anyatemplomokkal. Van postahivatala, vendégfogadója, gazdag szántóföldc, igen jó bora, nádja, hala, vizimadara bőséggel. F. u. a Meszlényi család.

Velény, magyar falu, Baranya vmegyében, rónaságon, ut. p. Szent-Lőrincz. Határa 1633$^5/_8$ hold, mellyből majorsági szántó 391$^7/_8$, rét 56$^6/_8$; erdő 510, berek 150$^7/_8$, urbéri szántó 245$^4/_8$, rét 128$^3/_8$, közös legelő 64$^1/_8$, szőlő 86$^3/_8$ hold. Fekete földe minden gabonanemet megterem; bora, fája, szénája, sertése böven. Lakja 247 kath., kik közt 22 telkes, 2 zsellér, 2 lakó. F. u. a pécsi káptalan őr-kanonoka.

Veléthe, Bereg-Ugocsa v. orosz falu, Máramaros vmegye szélén: 12 romai, 1183 g. kath., 45 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal. Határa hegyes, völgyes és sovány; szántóföldc kevés, de erdeje sok. F. u. a kamara, b. Perényi, s mások többen. Ut. post. Nagy-Szőlős.

Velezd (Alsó- és Felső-), öszszeolvadt magyar falu, Borsod vmegyében, Gömör vmegye szélén, a Sajó jobb partján, téres nyilt vidéken, Miskolcztól 2$^3/_{16}$, ut. p. Putnoktól $^7/_{16}$ állomásra. Határa 4884 hold, mellyből 89 h. belsöség, 1181 h. szántóföld, 1077 h. rét, 81 h. szőlő, 1356 h. erdő, 100 h. gyeplegelő s müveletlen. Ebből ismét majorság 20$^{12}/_{16}$ h, belsőség, 522 h. szántóföld, 396 h. rét, 5$^{10}/_{16}$ szabad, 2$^9/_{16}$ majorsági dézmás szőlő, 2356 hold erdő. Urbériség 30 egész telek és 28 házas zsellér után 68$^4/_{16}$ h. beltelek, 659 h. szántó, 681 h. rét, mellynek egy része szinte szántás által használtatik, 72$^{13}/_{16}$ h. szőlő, ezenfelül 100 hold legelő. Földe fekete és sárga agyag, melly minden gabonanemet jól terem. Lakja 148 házban 115 r. kath., kiknek fiók-egyházuk Sajó-Németihez tartozik; 684 ref., helybeli anyatemplommal, 93 ágostai, kik leányegyházat birnak iskolával, és 9 zsidó,

Telkes gazda van 6 egész, 2 háromnegyedes, 37 fél, 16 negyedtelkes; házas zsellér 28, lakó 6, kézműves 4. Van a határban kőbánya, mellyből faragásra is igen alkalmas kövek ásatnak; a Sajón vizimalom; hajdan pedig vára is volt. Birtokosai voltak a régi időben Bors ivadékai, később Rákóczy; jelenleg Radvánszky Antal Molnár Károlyné, Szepessy László, Csemniczky Pál, Czékus Lajos, Kassay, Osváth, Losonczy, Dienes, Tóth, Molnár, Inczédy, Kalas, Ujj, és Nagy nemes családok. Egyébiránt Csemniczky Pál urtól Hoffmann Jakab izraelita egy egész telket még 1848 előtt megváltott.

Velicsna, vagy Nagyfalu, (Velka Wesz), tót m.v., Árva vmegyében, az Árva jobb partján: 159 kath., 1297 evang., 79 zsidó lak. Van kath. és igen szép evang. temploma, derék hidja az Árva vizén, kastélya, több malmai. Termékeny földje buzát, rozsot, árpát, sok lent, kendert, híres hüvelyes veteményeket terem. Lakosai sajtot, gyolcsot csinálnak; gabonával, gyolcscsal, fával, marhával eleven kereskedést üznek. Nagy országos vásárokat tart. Sessiója: 76 $^{6}/_{8}$. Hajdan volt itt virágzó evang. gymnasium. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Velike, német falu, Vas vmegyében, a dobrai uradalomban, 463 kath. lak.

Velkapola, (Hochwiesen), Bars vm. német m.v., Ujbányától északnyugotra $2^{1}/_{2}$ mfd., erdős hegyek közt: 2249 kath., 4 evang. lak. Kath. paroch. templom. Roppant erdejében sok irtásokat tettek a lakosok. Ón-bányái nem megvetendők. F. u. a religioi kincstár. Ut. p. Selmecz.

Wellbach, Szepes v. tót falu, Olaszihoz nyugotra $^{1}/_{2}$ órányira: 423 kath. lak. Kath. paroch. templom. F. u. gr. Csáky.

Velopolya, Zemplén v. tót falu, ut. p. Homonnához északra 1 órányira: 342 romai, 40 g. kath., 20 zsidó lak. 662 h. szántóföld. Jó rét a Laborcza mentiben. F. u. Szirmay és a homonnai plebánia.

Velusócz, Nyitra m. tót falu, Zavada fil., 226 kathol., 6 zsidó lak. Szép erdő; sovány határ. F. u. gr. Erdődy Józsefné.

Vémend, német-rácz falu, Baranya vmegyében, a pécsváradi uradalomban: 1500 kath., 472 n. e. óhitü, 5 zsidó lak., kath. és óhitü paroch. templomokkal. Szőlőhegye és szép tölgyes erdeje van Ut. p. Báttaszék.

Ó-Vencsellő, magyar falu, Szabolcs vmegyében, Uj-Vencsellővel összefügg, de külön tanácsa van, hanem földe hasonló az uj-vencsellőihez. Kiterjedése 1600 hold, mellyből beltelek és szántóföld 1080 h., kaszáló 364 h., legelő 67 h., és egy János nevü 100 holdnyi tó. A fenirt földeket $42^{1}/_{2}$ telek után mind a lakosok birják; különben a helység földesura gr. Dessewffy Sámuel. Népessége 1040 lélek, kik közt romai kath. 439, ref. 350, görög kath. 224, héber 27, mind tiszta magyarok. Ref. és g. kath. anyatemplomok.

Uj-Vencsellő, magyar falu, Szabolcs vmegyében, egyenes földön, a Tiszától mintegy óranegyedre, ut. p. Tokaj. Határa 1442 hold és 600 □ öl. Ebből beltelek és szántóföld 790 h. 600 □ öl, kaszáló 412 h., legelő 60 h., erdő 60 hold. Fekete homok földe mindent megterem. 26 $^{1}/_{2}$ urbéri telek és 32 zsellér illetősége 668 hold szántó, 212 h. kaszáló, 60 h. legelő. Van itt egy tó is 120 hold területtel. Lakja 1438 r. kath., kik eredetileg németek voltak, de már most elmagyarosodtak, 34 g. kath., 6 zsidó. Ékesíti az uraság kastélya és 12 hold nagyságu szép

kertje, s a kath. szentegyház. Birja gr. Dessewffy Sámuel.

Kis- és Nagy-Vendég, (Hosztye Male, Velke), Nyitra m. két egymás mellett lévő tót falu, a trencséni országutban, Trencsén vmegye szélén, az első 258 kath., 8 zsidó lak., s kath. paroch. templommal; a második 272 kath., 8 zsidó lak. Erdejük derék, de földeik soványak; legelőjök jó. F. u. gr. Erdődy Józsefnő. Ut. p. Nagy-Tapolcsán.

Vendéghi, Abauj vm. magyar falu, 160 kath., 10 evang., 4 ref., 14 zsidó lak. F. u. Vendéghy nemzetség. Ut. p. Forró.

Vendéghi, Abauj-Torna vm. magyar falu, a Bódva mellett, Tornához dél-nyugotra ½ órányira: 160 kath., 345 ref. lak. Ref. anyaszentegyház. Nagy juhtenyésztés. Határa termékeny; rétjei jók és bőségesek; legelője s erdeje elég. F. u. hg. Eszterházy. Ut. p. Rosnyó.

Veneczia, Sáros v. orosz falu, Lenártóhoz délre 1 órányira: 9 romai, 314 g. kath., 11 zsidó lak. Szép fenyves erdő. Fürészmalom. F. u. Kapy. Ut. p. Bártfa.

Vének, magyar falu, Győr v.-megyében, a kis és öreg Duna öszszefolyásánál: 250 kath. lak., szép erdőséggel, zsiros legelővel. F. u. a szentmártoni főapát, s ut. p. Győr.

Vente, puszta, Zala vmegyében, Petri, Szerdahely, és Sömjénfölde közt.

Venter, oláh falu, Bihar vmegyében, Belényeshez 3 mfd., hegyes völgyes helyen, 921 g. kath. lak., anyatemplommal. Urb. szántó 588, rét 420, legelő 200, majorsági szőlő 200, erdő 1200 hold. Sok gyümölcsöt, kivált szilvát termeszt. Folyóvize az északi oldalát mosó Hollód. F. u. a váradi görög püspök.

Kis- és Nagy-Venying, egymás mellett fekvő két puszta, Fejér vmegyében, ut. p. Duna-Penteléhez 1¼ órányira. Határuk nagy kiterjedésü, s bár nagy részben homokos, mégis termékeny. Juhtenyésztése figyelmet érdemel. Lakja mind a két pusztát 613 lélek, kik csaknem mind urasági cselédek. Az előszállási uradalomhoz tartoznak.

Vép, magyar m.v., Vas vmegyében, ut. p. Szombathelyhez 1½ óra: 1400 kath., 10 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Nagy várkastély. Kövér róna határa buzát, tengerit, zabot, dohányt böven terem. Feje gr. Erdődy Kajetán egyik uradalmának.

Veperd, (Weppersdorf), német falu, Sopron vmegyében, Sopronhoz nyugotra 3 mfd., 298 kath., 479 ev., 11 zsidó lak. Dombos határa középszerü; van 967 hold urbéri szántóföldje, 196 h. rétje; a majorsági birtok nem adatott fel. F. u. h. Eszterházy Pál.

Veprovácz, Bács m. német-magyar falu, Cservenkához délre 1 mfd., 2850 kath., 6 ref., 86 zsidó lak. Van itt egy kath. paroch. templom, egy urasági szilváskert, szőlőskertek, sok és szép buza, árpa, kolompér, kender, lentermesztés. F. u. a kamara. Második osztálybeli határa 1100 □ ölével 9262 hold, mellyből 115 urbéri, 6⁵/₈ szabad telek után van 4051 hold szántó, 2828 h. rét és beltelek, 2172 h. legelő, 80 h. szőlő. Uradalmi föld 20 hold, utak 111 hold.

Verbász (Ó-), Bács vm. rácz falu, mellyet a Ferencz csatornája hasít keresztül, 194 kath., 3171 óhitü lak. Derék óhitü temploma, s egy vendégfogadója van, de házai alacsonyak, rendetlenek. Lakosai tehetős gazdák, marhájok, juhok, lovok sok van; bort is termesztenek. F. u. a kamara. Gazdag határa 1100 □ ölével 15,651 hold, mellyből 176⁴/₈ urbéri, és 5 szabad telek után van 6180 h. szántó, 3630 h. rét és beltelek,

4961 h. legelő, 200 h. szőlő, 360 h. mocsár, 320 hold utak.

Verbász (Uj-), Bács vm. igen szép és gazdag német falu, a Ferencz csatornája mellett, Ó-Verbászhoz 1 fertálynyi, Ujvidékhez pedig 5 mfdnyi távolságra: 83 kath., 2109 evang., 707 ref., 18 zsidó lak. Az utczák egyenesek, szélesek, s eperfákkal vannak sorba ültetve; a házak csinosak, sőt szépek, az udvarok deszkával, vagy eleven keritéssel vannak befoglalva. Evang. temploma egy a legszebb falusi templomok közül; a ref. szentegyház, a postaház, az oskolai, és uradalmi épületek, a vendégfogadó szinte mind figyelmet érdemlenek. Három nyomásbeli határának földe fekete, kivévén azt, melly a telecskei dombokon fekszik, de itt egyszersmind szép szőlőskertek gyönyörködtetik a szemet. Lakosai vagyonosak, s paraszti együgyüséggel nem lehet épen vádolni őket; mert ujságot járatnak, a korcsmákban politizálnak, s sok dolgokat tudnak, mellyekkel különben a parasztok nem igen törődnek. Buzájok igen szép terem, s ezzel nagy kereskedést üznek, ugy hogy belőle számosan felgazdagodnak. Marhát vagy lovat azonban keveset szoktak tartani, s még kevesebb juhot. Mesterembereik közül legtöbb a kötélverő. A betegek számára maga a helység fizet egy seborvost, és egy bábát. F. u. a kamara. A helységen felül egy fertálynyi távolságra van a csatorna harmadik, legszebb, legerősebb s legmesterségesebb zsilipje angol módra készitve. E mellett vannak az igazgatósághoz tartozó roppant uradalmi épületek, egy vendégfogadóval, vizimalommal, s egy nagy kiterjedésü gyümölcsös, veteményes kerttel. A zsilipre épitett hidon tul van ismét egy nagy gabonatárház, s a hid irányában a zsilip bal partján elnyuló szőlőhalmok alatt Kis Mihály féle villa, egy gyönyörü angolkerttel; s a halmokra felhuzódó szőlőskertekkel együtt. A szőlő közepén egy torony forma pavillon áll, honnan elragadó kilátás esik az alsó Bács vármegyei dús mezőkre. A halom oldalában lévő pincze azért nevezetes, mert az üregek egymás felett emelet módra vannak készitve, a nélkül hogy téglával ki volnának falazva. Határa Uj-Verbásznak 1100 □ ölével 11,602 hold, mellyből 124⁴/₈ urbéri, s 5⁴/₈ szabad telek után van 4369 h. szántóföld, 3371 h. rét és beltelek, 3422 h. legelő, 150 h. szőlő, 150 h. mocsár, 140 hold utak.

Verbény, Nyitra vm. tót falu, Divék fil., 145 kath. lak. F. u. többen. Ut. p. Privigye.

Verbicza, Torontál vm. népes magyar puszta, Csókához nem messze: 57 házzal, 486 kath. lak., s dohánytermesztéssel. F. u. Marczibányi.

Verbicze, Liptó vm. tót m.v., Szent-Miklós mellett, mellytől csak egy patak választja el. Számlál 256 kath., 1691 evang., 31 zsidó lak. Ev. anya-, kath. fil. szentegyház. Földe termékeny; lakosai mesterségekből, hajózásból, kereskedésből élősködnek. F. u. a kamara. Ut. p. Okolicsna.

Verbó, (Veribe), Liptó vm. tót falu, 6 kath., 88 evang. lak. F. u. Kubinyi. Ut. p. Berthelenfalva.

Verbó, Nyitra m. tót m.v., Pöstyénhez nyugotra 1 órányira, ut. p. N. Szombatról Vágh-Ujhelyre vivő országutban, a Fejér hegyek alatt. Számlál 2084 kath., 347 evang., 6 ref., 2 óhitü, 612 zsidó lak. Kath. és evang. anyaszentegyházak, synagóga. Hetivásárai gabonára nézve hiresek, s ezzel nem csekély kereskedést folytatnak, ezenkivül a számos posztósok nagy mennyiségü kék és fejér durva paraszt-posztót késziteneк. Határa fejér homokos, de jól mivelt; bora sok. F. u. a csejthei uradalom.

Verbócz, Nyitra m. tót falu, az Osztri-Vech hegye alatt Morvaország szélén. Számlál 96 kath., 1500 evang., 230 zsidó lak. Kath. és evang. paroch. templom. Synagóga. Határa igen nagy, de hegyes és sovány; a baromtartásra azonban igen alkalmatos; azért szép szarvasmarhát, és sok juhot tenyésztenek; pálinkát főznek; erdeje böven; pataka több vizimalmot forgat. F. u. a berencsi uradalom. Ut. p. Holics.

Verbócz, Ungh vm. orosz-tót falu, ut. p. Nagy-Mihályhoz $^3/_4$ órányira: 132 romai, 321 g. kath., 6 evang., 47 ref., 12 zsidó lak. F. u. gr. Waldstein.

Verboviczi-Sziget, Torontál v. népes magyar puszta, 16 házzal, 126 kath. lak., s dohánytermesztéssel. F. u. gr. Batthyáni család, s a bébai urad. tartozik.

Verbőcz, Bereg-Ugocsa v. magyar falu, 3 romai, 5 g. kath., 451 ref., 12 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Határa róna és gazdag; erdeje szép, melly épületfákat is böven ad. A Verböczy nemzetség, melly most csak leányivadékaiban él, innen vette származását, s egy eredetü az Ujhelyi és Zowárdfy nemzetségekkel. F. u. Komáromi, Gönczy, Nagyiday, Kutassy, Elek s m. t. Ut. p. Nagy-Szőlős.

Vereb, magyar falu, Fejér v.-megyében, Lovasberényhez 1 óra, igen szép és áldott vidéken, ut. p. Martonvásár. Lakja 380 kath., 860 ref., kath. fiók-, ref. anyatemplommal. Díszes urasági kastély és kert. Szabályozott határa első osztálybeli; terem szép buzát, jó bort; erdeje derék; az uraság finom birkatenyésztése kitünö. F. u. Végh Ignácz örök.

Verebély, Bars m. magyar-tót m.v., Nyitra vmegye szélén, a Zsitva vize mellett, a posoni országutban: 1521 kath., 3 evang. lak. Fö helye ez a tőle neveztetett primatialis praedialista széknek, honnan a gyülések is ezelőtt itt szoktak tartatni. Van itt egy kath. paroch. templom, cs. k. sóház és postahivatal. Határa termékeny, és igen sikeres buzát terem; rétjei jók; marhatenyésztése nevezetes; bora középszerü, de fája kevés.

Verebély, Nógrád m. magyar falu, a Zagyva mellett, átellenben a Mátra hegyével, 617 kath. lak. Van itt egy felette régi kath. fil. templom, s mellette valamelly épület omladéka, de mi lehetett, nem tudhatni. F. u. az Almásy nemzetség. Ut. p. Szakál.

Verebes, Békés v. puszta, fekszik Békés közelében. Rétek s nádas tavakkal.

Verécze, Bereg-Ugocsa v. orosz falu, a Tisza mellett: 3 romai, 355 g. kath., 47 zsidó lak., gör. kath. fil. templommal. A nyalábi uradalomhoz tartozik. Ut. p. Nagy-Szőlős.

Vereczke (Alsó-), Beregh v. orosz m.v., ut. p. Munkácshoz 7, a gallicziai határszélhez 1 mfdnyire, az oda vezető országutban: 67 romai, 609 g. kath., 169 zsidó lak. Görög kath. paroch. templom. Synagóga. Só- és harminczad-hivatal. Földei igen soványak, kövesek, zabot és hajdinát teremnek leginkább. Erdeje szép. F. u. gr. Schönborn.

Vereczke (Felső-), Beregh v. orosz falu, A. Vereczkéhez 1 mfd., 403 g. kath., 7 zsidó lak. Paroch. templom. Határa felette hegyes, köves, sovány. Erdö sok. F. u. gr. Schönborn.

Vereknye, (Fragendorf), Poson m. magyar falu, a kis Duna mellett, mellyen egy szép fahid viszen keresztül a Csalóközbe. Számlál 333 kath. lak. Vendégfogadó; sok gyümölcs. F. u. a. Pálffy senioratus. Ut. p. Poson egy kis óra.

Veres, Nógrád m. tót falu, egy kősziklák közé szoritott keskeny völgyben: 1 kath., 16 evang. lak. F. u. gr. Zichy, b. Balassa. Ut p. Losoncz.

Veresegyháza, Pest m. ma-

gyar falu, Szadához északra $^1/_2$ órányira: 410 kath., 100 evang., 835 ref. lak. Kath. és ref. anyaszentegyházak. Ezen helységnél emelkedik fel azon dombsor, melly Szada felé nyulik, s melly híres fejér bort termő szőlőtőkéktől boríttatik. F. u. a váczi püspök, és a nagyváradi káptalan. Ut. p. Pest 3 mfd. Van $42^{16}/_{32}$ urbéri állomány.

Veresegyháza, puszta, Békés vmegyében, Öcsöd határában.

Veresgyürü, puszta, Bihar vmegyében, Keresztur és Okány közt, igen termékeny puszta, de árvizek járják s nádas rétséget is csinálnak. F. u. Sántha család, kinek itt szép kertje van.

Veresmarth, Szabolcs v. magyar falu, a Tisza mellett, Zemplén vmegye szélén: 32 romai, 44 g. kath., 572 ref., 10 zsidó lak., ref. anyatemplommal, $4^3/_8$ 2-dik oszt. egész telekkel. F. u. hg. Eszterházy, b. Horváth, b. Vay, Czóbel, Elek, Erős, Farkas, Ferenczy, Holesch, Irinyi, Palaticz, Szögyényi. Ut. p. Kis-Várda.

Veresmart, Heves v. magyar falu, Gyöngyöshöz észak-keletre 1 órányira: 600 kath. lak. Szántóföldе, rétje, mondhatni, semmi sincs; de bora elég, s erdeje 960 holdra terjed. Van 2 uradalmi malma s legelője. F. u. a religiói kincstár.

Veresmart, Bereg-Ugocsa v. orosz falu, a Hark hegy tövében, Máramaros vmegyéhez közel: 8 romai, 686 g. kath., 112 zsidó lak., g. kath anyatemplommal. Földei, mellyek a Tiszáig nyulnak, s egyenes fekvésüek, a gabonát bőven termik. A Hark sziklás hegyen megy keresztül a Máramarosba vezető országut, s mindig jó karban tartatik. F. u. a Vay nemzetség, s a nagy-szőlősi uradalom. Ut. p. N. Szőlős.

Veresmarth, Szathmár v. oláh falu, magas hegyen a Szamos partján, Borhida közelében: 614 g. kath. lak, s anyatemplommal. Földe veres agyagos és igen sovány, de a Szamos porondjain sok tengerije terem; erdeje elég. F. u. b. Vécsey, Uray, s m. t. Ut. p. Aranyosmegyes.

Veretecső, Beregh vm. orosz falu, a polonyinai havasok alatt, mellyeken sok és jó legelője van: 69 gör. kath. lak. Hukliválal összefügg. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Werk (Nepomuczeni- és Theresia-), bányahelyek, Krassó vmegyében, vashámorokkal.

Vérkut, savanyuviz és fördő Zala vmegyében, Ságh pusztához óranegyedre.

Vermes, Heves v. puszta, Leleszhez tartozik. F. u. Leleszy, Tahy, Ivády, Bozó, Albert örökösök.

Vermes, Krassó v. oláh falu, a Boganis mellett: 8 kath., 1671 óhitü lak., s anyatemplommal. Ut. p. Lugos.

Vernárd, Gömör v orosz falu, a Királyhegy háta megett a szepes országutban: 58 romai, 754 g. kath. lak. Görög kath. paroch. templommal. Határa felette hegyes, erdős; juh- és marhatenyésztése nevezetes. Ut. post. Rosnyó.

Verőcze, magyar falu, Nógrád vmegyében, a Duna bal partján, részint rónaságon, részint hegyen fekszik, igen szép vidéken, ut. p. Váczhoz nyugotra 1 órányira. Határa 3942 $^8/_{12}$ hold, mellyből beltelek és szántóföld $1031^6/_{12}$ h., rét $354^3/_4$ h., legelő $187^8/_{12}$ h., szőlőhegy 580 h., erdő 1789 hold. Ebből a szántóföld és rét mind urbéri $25^3/_4$ telekre felosztva, kivevén $34^1/_2$ holdat, melly az uradalmi sörházhoz adatott. Az erdő majorsági, a szőlő pedig dézmás birtok. A szántóföldekből 500 holdat dülőnként felváltva minden évben lehet használni, egy évben őszi, más évben tavaszi vetemény alá, az utóbbi kukoriczából állván. Különben a határ 2 vetőre osztatik. Földe az emli-

tett 500 holdnak igen termékeny, s jó müvelés mellett mindenböl gazdagon fizet; az állattenyésztés azonban a hegyek közé szoritott s különben is szük legelö miatt rosz lábon áll. Fö kincse szölöhegyében áll, melly ha nem is igen sok, de kedves zamatu és tartós borokat terem, mellyeket a Győr és Moson megyékből jövő kereskedök mindjárt szüret után felvásárolják. Némellyek hajózással foglalkoznak. Népessége 1530 lélek, kik közt 996 r. kath., 534 ref., 69 telkesgazda, 28 kézmüves. Általában a nép igen szorgalmas, s mivel a Duna itt folyik, s a pest-bécsi vasut is itt vonul el, könnyen kereshet pénzt, de könnyen is elkölti. Továbbá ámbár nem mezöváros, mégis sz. András nap utáni vasárnap igen nevezetes kirakó vásárt tart, mellyhez hasonlót mezövárosokban is alig találni. Van kath. és ref. anyatemploma, 2 hegyi patakja. Nevezetességei közé tartozik a Borbélyhegy, mellyen különös jóságu bor terem; a helység és Vácz közti Duna partján levő Hódfő; a helységben találtató nagy pinczék és földüregek; végre a helységtől $^1/_4$ órányira eső Migazzi várkastély, felséges vidéken, ezt körülövező vadaskerttel, mellyben dámvadak tenyésztetnek. Birja a helységet a váczi püspökség.

Verpeléth, Heves v. magyar m.v., Egerhez dél-nyugotra $1^1/_2$ mfdnyire: 2861 kathol., 139 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa első osztálybeli; gyümölcsösei, szölöi szépek; rétje, legelője jó és elég; dohánya felette becses és kapós. F. u. gr. Sztáray örökösök, gr. Eszterházy örök., Gosztonyi, Németh, Orosz, Szepesy örökösök, Bernáth és Bárczy családbeliek.

Versecz, nagy és népes város, Temes vármegyében, Temesvárhoz délre 10 mfdnyire, saját postahivatallal. Lakja 13,868 lélek, kik 5596 r. kath., 180 hébert, 100 protestanst kivéve, n. e. óhitüek; nyelvet illetőleg szerbek, németek, oláhok, magyarok. Kath. és n. e. óhitü templomok. Székhelye a verseczi görög n. e. püspöknek. Van itt postahivatal, sótisztség, kamarai uradalmi tiszttartóság, számos kézmüves. A selyemtenyésztés nagy divatban. Gazdag határa első osztálybeli, s van 373 egész urbéri állománya. Roppant szölöhegyén jó és sok bort termeszt. Egy hegytetőn valami kastély omladéka most is látható, de kié lehetett, nem tudhatni. F. u. a kamara.

Verseg, magyar falu, Pest-Pilis vmegyében, Nógrád vmegye szélén, ut. p. Hatvanhoz 1 órányira, lapályos rónaságon. Határa 5044 hold, mellyből szántóföld 3755 hold, rét 766 h., legelő 276 h., szőlő 55, erdő 192 hold. Urbériség 1818 (38 telek után), majorság 3226 hold. Fekete földe első osztálybeli, s terem buzát, rozsot, zabot, kukoriczát, burgonyát. A helységben van egy Körteszőr nevü folyam. Lakja 969 r. kath., 30 evang., 36 zsidó, kik közt 66 telkesgazda, 33 zsellér, 93 lakó, 18 mesterember, 2 kereskedő. Kathol. paroch. templom. Birtokosok: Majthényi Ignácz, Majthényi Pál, Majthényi Péter, b. Podmaniczky László, b. Podmaniczky Károlynő.

Versend, német-horvát falu, Baranya vmegyében, a pécsváradi uradalomban: 1023 kath. lak., fiók-templommal, jó bortermesztéssel, szép szántóföldekkel. Ut. p. Szederkény.

Vért, puszta, Fejér vmegyében, Tabajd mellett.

Vértes, magyar falu, Bihar v.-megyében, síkságon, Nagy-Léta mellett, melly ut. postája, s Debreczenhez 3 mfdnyire, 1855 lakossal, kik közt 1102 ref., 437 g. kath., 75 rom. kath., zsidó 241. Ref. és g. kath. anya-

egyházak. Határa a Reszege pusztával 11,444 hold s 802 □ öl, s ez tagositva van. Ebből urbériség 1404 h. 845 □ öl, epreskert 1008 □ öl, egyházak birtoka 162 h. 145 □ öl, majorság 9719 h. 1072 □ öl, utak, gátak, stb. 156 hold. Az egész határnak hozzávetőleg fele szántó, 1/4 kaszáló, 1/4 erdős ligetség. Földe közép jóságu, dél felől felemelkedett porhanyós fekete agyag és homok, s mindent jól terem; északra sárgás homok s terem szép rozsot, tengerit, burgonyát, dinnyét, neveli a tölgyfákat, s a magasabb homokdombokon szőlőskertek is vannak. A helység közepén van több salétrom karán szérü, honnan a kifőzött és összeállitott salétrom mázsa számra vitetik a debreczeni k. salétrom-hivatalhoz. Birtokosai a Csongrádi család nagyszámu örökösei, kik közül többen szép lakházakat birnak. Nevezetesebb birtokosok pedig: Fráter Mihály, id. és ifj. Fényes Károly, Ignácz és Mihály, Papszász Lajos, Péczely Lajos, Magyari család, Muraközy Gábor, Henter Imrénő, Jankovics Imrénő, Szilágyi Lajos, Csanády József, Klobusiczky Ignácz, Tihanyi örökösök, Váradi Endre, Bessenyei Lászlónő, Komáromy, Derecskey, Orbán, Szabó, Miskolczy, Balogh, Nagy, Fekete, Dersy, Pesti, Kassai, Latrán, Nyiri, Éles, Kiss, Vajda, Török, Czeglédi, st.

Sós-Vertike, magyar falu, Baranya vmegyében, közel a Drávához, a sélyei uradalomban: 248 ref., 10 kath. lak., ref. anyatemplommal. Lapályos határa igen termékeny. Ut. p. Siklós.

Verusics, Bács m. népes puszta, a szabadkai határban: 473 kath. rácz lakossal.

Alsó-Verzár, oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában, domb alatt: 380 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Hegyes völgyes határa 1401 hold, mellyből szántó 260, rét 330, erdő, melly egyszersmind legelő, 811 hold. Majorság itt nincs. Lakosai közül némellyek vassal, kaszával kereskednek. Folyóvize egy Vale-Gyiesuluj nevü patak, melly Felső-Verzár határában ered.

Felső-Verzár, oláh falu, Bihar vmegyében, a váradi deák püspök vaskohi uradalmában: 365 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határának 1/8 része hegyes, a többi egyenes föld, s 1793 holdra terjed, mellyből szántó 308, rét 412, erdő, melly egyuttal legelő, 1070 hold. Mind urbériség. Folyóvize egy Vale-Gyiesuluj nevü patak, melly határában ered.

Vése, magyar falu, Somogy v.-megyében, ut. p. Nemes-Vidhez 1 órányira: 538 ágostai, 321 kath., 10 zsidó lak., ágostai anyatemplommal. Határa tágas de homokos; erdeje, legelője elég. F. u. a Véssey nemzetség.

Vescsicza, vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban: 109 evang., 28 kath. lak.

Veskócz, Ungh v. magyar falu, Nagy-Kaposhoz 1 órányira: 83 rom. kath., 356 ref., 38 zsidó lak., reform. anyaszentegyházzal, s termékeny földekkel és rétekkel. F. u. többen, de a Budaházy nemzetség innen veszi praedicatumát. Ut. p. Ungvár.

Veskrop, Zemplén vm. orosz falu, Sztropkóhoz 1½ órányira: 280 g. kath., 14 zsidó lak., 960 hold szántófölddel. Ut. p. Komarnyik.

Vesze, puszta, Békés vmegyében, Gyulához tartozik.

Veszele, Nyitra m. tót falu, N. Kosztolántól északra 3/4 órányira, a vágh-ujhelyi országutban. Számlál 874 kath. lak. Kath. paroch. templom. Nevezetes okszerü gazdaság. Termékeny jó határ. Ékesíti a néhai b. Mednyánszky Alajos kastélya és gyönyörü kertje. F. u. 1/2-ben b. Mednyánsz-

ky Alajos örök., a másik $^1/_2$-ben pedig a csejthei uradalom. Ut. p. Nagy-Szombat.

Veszele, tót falu, Árva vmegyében, elszórva a hegyek közt: 1811 kath., 12 zsidó lak. Kath. paroch. templom. $142^4/_8$ sessio. Legelője nagy. Sok lent termesztenek, s gyolcsot szőnek. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Veszele (Alsó- és Felső-), Bars m. 2 magyar falu, a Garan jobb partján, az esztergomi országutban: 122 kath., 18 ref. lak. Híres káposzta. F. u. többen. Ut. p. Léva.

Veszka, Trencsén m. tót falu, Puchó fil., 22 kath., 160 evang. lak. F. u. gr. Erdődy György. Ut postája Trencsén.

Veszka, Nyitra m. tót falu, Radosóczhoz egy fertály: 388 kath., 25 zsidó lak. F. u. ő cs. k. felsége. Ut. p. Holics.

Veszkény, magyar falu, Sopron vmegyében, ut. p. Kapuvár $^1/_2$ mfd. Lakja 800 r. kath., paroch. szentegyházzal. Róna határa elég termékeny, s fő gabonafaj a buza; dohány nem termesztetik; bükköny kevés. Szénája elég, s azért juhot is tart; erdő, szőlő nincs. Urbériség: $19^3/_8$ egész telek. F. u. h. Eszterházy.

Veszprém, igen régi nevezetes magyar püspöki város Veszprém vmegyében, Budához 15 mfdnyi távolságra, saját postahivatallal. Ez a város hajdan a romaiaktól Rhispiának neveztetett, és közép Pannoniának praetoriuma volt. Itt lakott a marahánus tótok királya Szwatopluk, kit Usubu, a magyarok egyik vezére 10 napi ostrom után innen kiüzvén, ezért a várost is Árpád kegyelméből birtokába kapta. Később sz. István ellen Kupa, vagy igazabban Koppány somogyi herczeg 998-ban feltámadván, Veszprémet ostrom alá vette, de a veszprémiek addig oltalmazták magukat, mig Hunt és Pázmán vezérek Esztergom vidékéről megérkezvén, Koppányt meggyőzhették. Illy vitéz viseleteért azt nyerte Veszprém, hogy a királynő rendes lakává tétetett, püspökséggel és káptalannal felékesíttetett, a székesegyház a királynő templomává tétetett, lakosai királyi udvarnokok lettek, s végre a veszprémi nemesség leányainak nevelésére apácza-zárda állíttatott egy völgyben, s jövedelméül Vörösberényt több helységekkel együtt nyerte. Veszprém lakosai nyugalomban éltek jó királyuk által adott szabadságaikkal egész 1552-ig, midőn a törökök a várost elfoglalván, a népességet részint leöldösték, részint elhurczolták. 1557-ben kiverettek ugyan kis időre, s a káptalan is visszatért, de csakhamar elköltözött. Ugyanis 1563-ban a törökök már Palotát ostromlák erősen, de a veszprémiek segitségül sietvén, innen csufosan visszaverettek. Mellyet megtudván I. Ferdinand, mindjárt az ütközet után 13-dik napon tulajdon kéziratával a lakosoknak mind azon szabadságait megerősitette, mellyeket nekik szent István király ajándékoza. 1564-ben ismét bevette a Török Veszprémet, de hallván Eck Salm cs. vezér közelgetését, oda hagyta 1566-ban. 1593-ban Sinan basa 100,000 emberrel ostromolván, elfoglalta, és csak 1598-ban vették vissza Pálffy és Schwarzenberg. 1702-ben a vár felső parancsolatból lerontatott. E vár, melly a hegyen völgyön épült városnak most is szebb részét teszi, mindenfelől (csak délre nem) 24 öl magas szikla hegyre épült. Nevezetes épületei: a püspöki székesegyház, földalatti sirbolttal, kettős toronynyal, s Gizela királynő kápolnájával, mellyben sz. Istvánnak Gizela által készitett palástja most is mutattatik. Az egész igen régi épület, de belső fényességét leginkább gr. Eszterházy

Imre s Koller püspököknek köszönheti. A csinos izlésü püspöki palotát, hová a viz 24 öl mélységü völgyből, malomkerék mozgása által mozgatható szivattyuk segedelmével hajtatik fel, innen pedig a város piaczára levezettetvén, egy vörös márvány viztartóból 4 ágra lövelli ki magát, s ezt szinte Koller püspök csináltatta, ki ezenkivül 1 árva, 1 szegények házára, s a papnöveldének is nevezetes summát hagyott. Továbbá a várban vannak még a kanonok urak házai, a vármegyeháza, melly hajdan reformatusok szentegyháza volt, s más jeles épületek. A városban van 1 ferenczi monostor és szentegyház, 1 piarista szerzet templommal együtt, 1 csinos ref. anyaegyház a várral átellenben levő hegyen, 1 ágostai templom, nagy synagóga, 2 kórház, emeletes árvaház, intézet az elöregedett lelkiatyák számára, püspöki papnövelde, kath. királyi gymna ium a piaristák alatt, fő elemi iskola, néhai Kopácsy herczegprimásnak még mint veszprémi püspöknek adakozásából, ennek szülőházában felállitott tanitó-képző, sóház, több vendégfogadók, s a völgyben egy szép püspöki kert. Népessége 12,863 lélek, kik közt 1863 reformatus, 204 ágostai, 1008 héber, a többi r. katholikus. Nyelvre nézve magyarok, s a számos nemeseknek ezelőtt saját előjáróságuk volt. Határa a népességhez képest nem nagy és csak közép termékenységü; legelője szük, kopár, köves; rétjei kevesek, de igen jók a Séd vize mellett, melly a városon keresztülfolyván, számtalan lisztmalmot, szűr- és pokrócz-kallót forgat, de hirtelen áradásival is gyakran kárt okoz. Erdeje mind a városnak, mind a nemességnek van. Fő élelemmód a kézmüvesség és kereskedés; különösen sok pokróczos, szürszabó és csizmadia lakik itt. Országos vásárt 4-et tart, de sokkal fontosabb ezeknél pénteken tartott hetivására gabonára nézve; ugy hogy a veszprémi gabonapiacz az elsők közé tartozik hazánkban. Van egy takarékpénztára, s könyvnyomdája is. A veszprémi romai kath. püspök eddig a királynő főkanczellárja volt, s a királynőket ö szokta megkoronázni, vállukra tevén az országos koronát, melly még Erzsébetnek 1272-ben fejére tétetett. Egyébiránt a veszprémi püspökség egy a legrégibb és leggazdagabb püspökségek közt hazánkban. Megyéje kiterjed egész Veszprém vmegyére, Somogynak és Zalának legnagyobb részére. Van benne 12 jövedelmes kanonokság, 9 jövedelmes apátság, 5 jövedelmes prépostság, 5 fő-, 18 alesperestség, 216 plebánia, 7 szerzetesrend 17 kolostorral.

Alsó-Vesztenicz, Nyitra m. tót falu, ezelőtt Trencsén vármegye szélén, a bajmóczi országutban: 336 kath., 2 evang. lak.

Felső-Vesztenicz, Nyitra m. tót falu, 564 kath. lak. Kath. paroch. templom; szép erdő; középszerü szántóföldek. Lakosai a két Vesztenicznek ugynevezett sáfrányosok, kik sáfránynyal, és mindenféle portékákkal az egész országban széljel járnak. F. u. a nyitrai káptalan. Privigyéhez délre $2^1/_2$ óranyira.

Vésztő, Békés vm. régi magyar helység, a Sebes-Körös mellett, Bihar vármegyéhez közel, Gyulához északra $4^1/_4$ mfdnyire: 11 kath., 4000 ref., 9 óhitü lak. Elsőbben a tatárok, majd 1680 után a ráczok elpusztitván, csak a templom kőfala állott fen több évekig, miglen a 18-dik század elején ezt is meg kezdték ülni némelly Bihar vmegyei lakosok. Van itt szép tornyos ref. templom s oskolák, 460 diszesen épült parasztház, urasági ház, 1 vizi-, 7 száraz, 2 olaj-malom. Határa lapályos fekete föld, s nagy

részt rétes a vizáradások miatt. Ezek okozták azt, hogy hajdan 62½ urb. jobbágytelek levén itt, már 1798-ban csak 27½ telket lehetett szántani. Egyébiránt az árvizek meggátlására sok munkát tettek ezen helység lakosai. Igy a Köröspartot magas, széles töltéssel körülvették, hogy a helység lapályos részét, az ugynevezett Babylont megszabadithassák a gyakori árviztől, 1808-ban pedig 2000 ölnyi hosszu csatornát ástak a réten keresztül, melly által sok ezer holdat kiszáritván, a nádgyökeret, zsombikokat kiégetvén, most már ez a határnak legtermékenyebb része. Teremsztenek a lakosok buzát, árpát, zabot, kölest, kukoriczát; tartanak szép szálas marhát, lovat, birkát keveset, magyar juhot többet, sertést sokat. Az uraság selymes birkákat és gulyát tart, ezenkivül sok tiszta buzát, árpát, tengerit termesztet. Szőlője a helységnek nagy kiterjedésü, s boldog időben 6000 akót megterem. Gyümölcse, mint meggy, szilva, cseresznye van elég, de az oltáshoz még nem értenek. Az uraságnak a mágori dombon van szép szőlője, mellyen volt 1200 táján a csolti apáturság temploma s klastroma, későbben a vörös barátoké. Ezen templomnak kettős tornya 1786-ban ledőlt; köveit a vésztői lakosok hordták el. E domb tetején van az uraság szép lakháza, alatta derék pinczével. Az urasági 4 szakaszban levő s körülárkolt erdők tilalmasok. A helységnek is van füzfaerdeje. A Körösben sok rákot és halat fognak. Ezelőtt a nádasokban sok tekenős békát is fogtak, de most nincsen. Van sok vadlud, kacsa, buvár, gém és kócsag. Gr. Wenkheim Ferencz öröksége.

Veszverés (Kis- és Nagy-), (Mala-Poloma és Welka-Poloma), Gömör v. két tót falu, ut. p. Rosnyóhoz 1 órányira: az első 72 kath., 475 ev.; a második 211 kath., 563 evang. lak. Kath. és evang. anyatemplommal. Határa messze kiterjedt; erdejök, legelőjök bő, de a sok hegy miatt földjök kevés. Lakosai hires fuvarosok, s Posonig is eljárnak. F. u. a gr. Andrásy nemzetség.

Vetés, Szathmár v. magyar-oláh falu, ut. p. Szathmárhoz nyugotra 1 mfdnyire a Szamos mellett: 20 rom., 716 g. kath., 348 ref., 4 zsidó lak., ref. és g. kath. anyatemplommal, mellyek közül az elsőt még Vetéssy Albert veszprémi püspök épittette 1460-ban. Fekete agyagos határa nagy kiterjedésü, 's mindent gazdagon terem. F. u. Vetéssy, Szerdahelyi, Darvay, Korda, s m. t.

Vétyem, magyar falu, Zala vmegyében, a Mura és Kerka vizek összefolyásánál, ut. p. A. Lendva, s ugyanez uradalomhoz tartozik: 200 kath., 12 zsidó lak., nagy erdőséggel.

Vezekény, Heves vm. puszta, Pétervásárhoz ½ óra: 42 kath. lak. F. u. gr. Pejachevich Franciska.

Vezekény, Heves v. magyar falu, Heves és Kömlő közt: 698 kath., 6 zsidó lak., gazdag sik határral. Némelly irók ugy vélekednek, mintha itt történt volna a törökökkel azon ütközet, mellyben 4 testvér Eszterházy elesett, de ezek Bars vmegyében N.-Vezekénynél estek el, s ott áll emlékezetükre maiglan egy oszlop. F. u. Szalkány, Makay, Földváry, Kállay, Rottenstein, Brezovay, Vrataries, Mezey, Szabó, Csiky, Lukács, Zbiskó, Góth, Mlinkó. Ut. p. Kápolna.

Vezekény (Garan-), Bars vm. magyar falu, ut. p. Zselizhez ½ mfd., 142 kath., 586 ref. lak., ref. anyatemplommal, gazdag szántóföldekkel, s szép urasági nemesitett juhtenyésztéssel. F. u. gr. Eszterházy Jánosné.

Vezekény, Poson m. magyar falu, Tallóshoz 1 kis órányira: 656 kath., 4 zsidó lak. Kath. fil. templom-

mal, mellyet egy evang. mészáros Orbán nevü épittetett. F. u. gr. Eszterházy Mihály. Ut. p. Szered.

Vezekény (Fakó-), Bars m. tót falu, N. Sarlótól nyugotra 2 mfd., 130 kath., 356 evang. lak. Evang. anyatemplom. Határa dombos és termékeny, legelője, fája, bora, gyümölcse bőven. F. u. többen. Ut. p. Léva.

Vezekény (Kis-), Bars m. tót falu, 282 kath. lak. F. u. Bocskay, Szmrtnik, s a t. Ut. p. Verebély.

Vezekény (Nagy-), (Velke Vozokány), Bars m. tót falu, Ar. Marótlioz délre $^1/_2$ mfd., 386 kath. lak., s termékeny jó határral. F. u. az esztergomi káptalan. — Vozokány mezején 26-ik aug. 1652-ben igen keményen megverték a magyarok a törököket, s ezen alkalommal 186 keresztény rabot szabaditottak meg. Azonban siralmas leve ezen győzelem a fényes érdemü Eszterházy családra; mert az elesett 48 magyarok közül 4 Eszterházy maradt a csatatéren, u. m. László, Kristóf, Ferencz s Márton, kiknek neveik örökitésére gr. Eszterházy Imre esztergomi nagyprépost 1734-ben oszlopot is állittatott e vérmezején, de a felirás már alig olvasható. Ut. p. Verebély.

Vezend, Szathmár v. oláh falu, ut. p. N. Károlyhoz délre $1^1/_2$ mfdnyire: 3 romai, 958 g. kath., 7 ref. lak., g. kath. anyatemplommal. Gazdag fekete földe mindent bőven terem; rétjei igen jók; erdeje is van. F. u. a gr. Károlyi család, de a Csomaközy ivadék is bir benne egy kis részt.

Vezseny, magyar falu, Heves vmegyében, a Tisza jobb partján, a Tisza által képezett félsziget északnyugoti torkolatán, Szolnokhoz délre $2^1/_2$ mfd., 1300 ref., 18 zsidó, 11 ágostai, 8 r. kath. lak., ref. anyaegyházzal. Határában urbériség 2752 hold, mellyből 978 h. szántóföld, 279 h. száraz rét, 1405 h. legelő, 10 h. füzfás erdő, 50 h. belsőtelek, 30 h. kenderföld. Majorsági birtok szinte ennyi lehet, de ennek nagy része viz alatt áll, s náddal benőtt rétség. Földének kevés része fekete homok, a többi szikes vegyületü, s leginkább termi a tiszta buzát és kukoriczát. Legelője, 80 hold kivételével, árviz által látogattatik, s ennek elmentével jó mezőt terem, de a ló nem szereti, egyébkint jó sásas, fenyeres takarmánynyal is szolgál. Juhot a lakosság nem tart, de kerti veteményt s vörös hagymát sokat termeszt. A Tisza itt sok tavakat képez, s van rajta egy rév, melly a Tisza s Duna közét, Pesttel, Araddal, Debreczennel összeköti, s erősen látogattatik. Végre nevezetes Vezsenyen az év bizonyos részében a gazdag kecsege, ritkábban tok, harcsa, potyka, csuka, s egyéb közönséges halak nagy menynyiségbeni fogása, melly 80 halászt foglalkodtat, s néha szép sikerrel. F. u. b. Podmaniczky Mihály után Vodjáner Rudolf.

Viborna, (Bierbrunn), Szepes v. német falu, a Kárpátok alatt: 132 kath., 464 evang. lak. Kath. és evang. szentegyház. Igen jó savanyuviz. Gyolcsszövés. F. u. a Berzeviczy nemzetség. Ut. p. Késmárk.

Vibuchenecz, Zemplén vm. puszta, Örmező fil., 20 r. kath., 14 zsidó lak.

Vichilovka, Trencsén m. tót falu, Uj-Beszterczéhez 1 órányira, a gallicziai határszélen: 515 kath. lak. F. u. a b. Sina család. Ut. p. Zsolna.

Vichnye, (Eisenbach), Bars m. tót falu, ut. p. Selmeczről nyugotra $1^1/_4$ mfd., 914 kath., 20 evang. lak. Kathol. paroch. templom. Arany- és ezüst-bányák. Híres vasas meleg fördő a helységtől $^1/_2$ órányira. Az idevaló fő forrás melegsége 32 fok R. szerint. E viz erősíti az elgyengült

teslet; használ a belrészek dugulásaiban, vérfolyásokban, s minden nedvtől eredt betegségekben. A fördőépületben van 44 szoba. Vidékét a fördőnek gyönyörü erdők, szép gyümölcsösök igen bájolóvá teszik; különösen nézésre méltó a fördőtől mintegy 200 ölnyire egy halmon elterülő gyümölcsöskert, árnyékos sétahelyeivel, barlangjaival, s egy jéghideg forrásvizzel. A kert tetejéről beláthatni Vichnye, Peszerin falukat, s ezen egész vidéket, mellyben erdők, gyümölcsösök, rétek, ligetek, szántóföldek egymást kellemesen váltják fel. Birja a helységet Selmecz városa.

Vichodna, Liptó m. tót falu a szepesi országutban: 291 katholik., 1219 evang. lak. Evang. anya, kath. fil. templom. Posta hivatal, nagy erdő, Lakosai sok sajtot készitenek, s azzal kereskednek és fával. F. u. a Kamara.

Kis-Vicsap, Nyitra vm. tót f. Csermend filial, 204 kath., 2 evang., 15 zsidó lak. Ut. p. Nyitra.

Nyitra-Vicsap, Nyitra m. tót f. a Nyitra vize mellett; ut. p. Nyitrához 2 órányira, 570 kath., 46 zsidó lak., kath. paroch. templommal, synagogával, kastéllyal, és tehenészettel. — Határa bő termékenységü; rétesok és jó; erdeje derék. F. u. hg. Hohenczollern.

Vicza, magyar f. Sopron vgyében, a Rábaközben, ut. postája Kapuvár $1^{3}/_{4}$ mfld. Lakja 339 r. kath., 3 zsidó, kath. fiók egyházzal. Határa róna s kiterjed 2000 holdra, mellyből 400 h. erdő, 115 h. legelő, a többi szántóföld. Az urbériség tesz $22^{3}/_{8}$ telek után 491 h. szántóföldet, 115 h. legelőt. Földje igen jó termő agyag és öntésföld. Leginkább termesztetik a gabona és a lóhere. A lótenyésztés virágzó karban. Folyóvize a kis-Rába. Birja a gr. Viczay család.

Vid, magyar falu, Veszprém vgyében, Vecséhez $1/_{2}$ órányira, ut. p. Pápa, 258 kath., 63 evang. lak., termékeny róna határral.

Vid (Tisza) Beregh v. magyar f. a Tisza jobb partján: 5 r. kath., 291 ref., 10 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Rév a Tiszán. Sok gyümölcs. F. u. többen. Ut. p. Beregszász.

Vid (Rácz), Szabolcs v. nagy és gazdag puszta Böszörmény és Nánás közt. F. u. a kamara, Somossy, Lónyay, Horváth, Hunyady sat.

Nemes-Vid, magyar f. Somogy vgyében, saját posta-hivatallal és váltással Marczal és Iharos-berény közt, 1300 kath., 140 zsidó lakossal, kath. paroch. templommal, róna és termékeny határral. Birják több nemesek.

Vidaföld, (Viszna Dejtári), Liptó m. tót f. 88. evang. lak. Ut. p. Berthelenfalva.

Vidaháza, puszta, Komárom vgyében, lásd Aranyos leirását.

Videfalva (Vidina), Nográd m. tót f. 63 kath., 249 evang. lak. Földje javitást kiván, rétje hasznos. Losoncz vizén 2 malma van. F. u. Kubinyi András, kinek itt csinos lakháza, szép kertje, nevezetes könyvtára, s ritka pénz, csiga, s növény gyüjteménye van. Ut. p. Losoncz.

Viderna, Trencsén m. tót falu Puchótól északnyugotra egy mfldnyire. 21 kath., 567 evang., 27 zsidó lak. Sovány határ, derék erdő; és hasznos legelő, s korcsmák. F. u. több közbirtokosok. Ut. p. Trencsén.

Vidernik, Szepes v. tót f. ut. p. Horkához $1/_{2}$ órányira. 279 r. kath., paroch. templommal. F. u. a szepesi püspök.

Vidoncz, vindus f. Vas vgyében, a f. lendvai uradalomban, 364 kath. lak.

Vidován, Nyitra m. tót f. Radosóczhoz $1/_{2}$ óra, 253 kath., 11 zsidó lakos. F. u. ő cs. k. felsége. Ut p. Holics.

Vidrány, Zemplén v. orosz f. Papina fil. 19 romai, 380 g. kath., 8 zsidó lak., gör. anya-templommal, 700 h. szántófölddel. F. u. gr. Csáky László örökös. Ut. p. Komarnyik.

Viduna és **Grodzin**, puszta, Zemplén v. lásd Grodzin.

Viduma, puszta Zemplén vgyében, Varanó mellett, mintegy 200 holdnyi határral, gr. Forgács család tulajdona.

Vidumanecz, Sáros v. puszta, Zsebfalu fil. 28 kath., 6 zsidó lak.

Vieszka, Trencsén m. tót f. a beczkói uradalomban, 228 kath., 15 evang., 14 zsidó lak. Ut. p. Trencsén.

Vieszka, Bars m. tót f. Sz. Kereszt mellett, 236 kath. lak. Kath. paroch temp. Komlót és jó rozsot termeszt. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Selmecz.

Vieszka, Nyitra m. tót f. a Vágh jobb partján: 120 kath., 7 zsidó lak. F. u. a temetvényi uradalom. Ut. p. Galgócz.

Vieszka, Nyitra vm. puszta N. Kosztolán fil. 12 kath. lak.

Kis-Vieszka, Nyitra m. tót f. N. Rippény filial. 42 kath., 6 zsidó lak. F. u. gr. Steinlein.

Vigand, magyar f. Zala vgyében Petend mellett, 56 kath., 74 ágostai lak. Közbirtokosoké.

Vikartócz, Szepes v. tót falu Liptó vgye szélén : 1329 kath. lak., kath. parochiával. Határa sovány, de erdeje szép. F. u. a szepesi püspök. Ut. p. Löcse.

Világh, Zemplén v. orosz falu Papina fil. 6 romai, 946 g. kath., 10 zsidó lak., 2021 h. szántófölddel, erdővel, malommal. F. u. gr. Sztáray. Ut. p. Nagy-Mihály.

Világos, oláhul Siri, igen régi, s most is nevezetes mezőváros Arad vgyében, Aradhoz északkeletre 3 mfldnyire, felette regényes vidéken. Népessége 1172 házban 4989 lélek. Ezek közt romai és görög kath. 1947, görög nem egyesült 3000, ágostai 6, reform. 36. Nyelvre nézve 1000 magyar, a többi oláh. Van itt az uraságnak jeles kastélya, kath. és óhitü anyatemplom. Határa, kivéve a szőlőhegyet és erdőt, egészen róna s nagyobbára első osztálybeli. Terem buzát, kukuriczát, zabot, kevés árpát, kölest, burgonyát, dohányt, kendert, repczét. Bora kitünő és sok; valamint gyümölcse is. Urbériség 7072 hold találtatik; a majorsági birtok nem mondatott ugyan be, de hozzávetőleg a Livåde allodium 1500 h., Barnazel puszta 1000 h., és Földvár puszta 8500 holdat tehet. Van itt egy friss forrás, mellyet a köznép gyógyitó erejünek hisz, s ó szerint Sz. György napján bucsujárással messze földről fölkeresik. Országosvásárt 4-et tart, u. m. nagy böjt közepén, Sz. György, Urszine változása és Boldogasszony fogantatása napjain; a baromvásár vasárnap, kirakó hétfőn levén. Ezekenkivül hetivásárok szerdán tartatnak. Birja a várost a Bohus nemzetség. E város hajdan két különböző várost tett. Siri város igen régi nevezetes lakhely vala, mellyet 1412-ben Világosvárral, s más számos magyar városokkal, és várakkal együtt György szerviai despota nyert el Belgrádért cserében. A 16-dik század közepe táján Siriben és Erdőhegyen a törökök egy várkastélyt épitettek, mellyekkel Mágócsi Gáspár akkori gyulai kapitánynak sok bajt okoztak. Hogy Siri nem utolsó város lehetett, templomainak, s egyéb épületeinek maig fennálló romjaiból gyanithatni. Világos városa, melly Sirinek tőszomszédságában feküdt, sem ezzel, sem a világosi várral nem azon egy időbeli, hanem sokkal később eredetű. Tudnillik a török háboruk alatt mind Siri, mind Világosvára, mind a világosi völgyben fekvö apátság elpusz-

tulván, később a visszaszivárgó lakosok s közülök az oláhok Siriben elpusztult templomjuk mellé, a magyarok az apátsági templom romjai körül telepedtek meg, és ezek uj lakhelyüket Világosnak nevezték, az oláhok pedig Sirinek régi nevét megtartották. Világoson a reformátusoknak könyvnyomdájuk is volt, azonban később a magyarok innen ujra kipusztultak. Világos vára, vagy Világosvár hajdan igen erős és nevezetes volt. A hegynek, mellyen épült, magassága és meredeksége három oldalról védelmezte; keletről rengeteg erdő, mély sánczok és nagy bástyák oltalmazták. Tetejéről a hegynek aljáig kősziklák közt óriási munkával vésett földalatti ut vezetett le: mellyet, valamint a várbeli szobák nagy részét is, a mi korunkig épségben lehetett látni, mignem a későbbi haramiás időkben készakarva berakatott, ezek pedig Hora idejében ágyúkkal összelövöldöztettek, ugyhogy már ma a várnak csak megrongált idomtalan falai szemlélhetők. Azonban e vár mostani pusztult állapotjában is büszke állásával nem kissé gyönyörködteti a távolról szemlélőket; a pompás jeleneteket pedig, mellyekkel fen látogatóit jutalmazza, leirni képesek sem vagyunk. Hátul az Erdélyt elzáró rengetegek és bérczek, elől a végetlen rónaság s azon számosan elszórt tőből kilátszó városok és faluk, s a rajta rendetlen kanyargásokkal csillogva keresztül hullámzó Maros; a várhegy oldalát övező kies ligetek, és még kiesebb szőlők; a tövében fekvő Világos és Gálsa helységek szélesen elterjedt házai és gyümölcsösei egy tündérvidéket varázslanak elé. Első eredete e várnak bizonytalan, de hogy régi lehet, onnan bizonyos, mert a világosi völgyben 1190-ben alapitott apátság már innen vette nevét. 1422-ben György szerviai despota birta. Ennek hivtelensége miatt 1441ben Maróthy László orodi főispán nyerte el. Azonban még is 1444-ben a nagy Hunyady János Györgytől kapta ajándékban, kinek fiai László és Mátyás anyabátyjuknak Szilágyi Mihálynak ajándékozták. De alig birta a várat ez két évig, midőn a felingerelt Mátyás ezt neki fogházává változtatta. Mint szabadult ki hű szakácsának s a várkapitánynak Lábatlan Gergelynek segedelmével; mint békélt meg Mátyással; minő szomorú véget ért Konstantinápolyban: mind ezt honi történetiróink bőven leirják. Szilágyi Mihály halála után Mátyás, özvegyének Báthori Margitnak kezében hagyta zálogképen 7000 arany forintért, Turt és T. Varsányt is ide értve. Az özvegy Bánffy Pálhoz férjhez menvén, Világosvárt öt férfi testvereinek adta Mátyás, u. m. Báthory Andrásnak, Istvánnak, Lászlónak, Pálnak és Miklósnak, s e nemzetség birtokában maradt egész 1613-ig, azaz Báthory Gábor magvaszakadtáig. 1623. Petneházy Istvánnak inscribáltatott 10000 forintért. Hadi viszontagságai különfélék voltak; egyszer magyar, majd török kézre kerülvén. Azonban rendesen Borosjenővel és Solymossal egyenlő sorsa volt. — Végre legnevezetesebbé teszi Világos városát az az esemény, hogy 1849-ben aug. 13-kán itt rakta le fegyverét feltétlenül a Görgey fővezérsége alatt álló fő magyar sereg, melly ekkor 24,000 embert és 144 ágyút számlált, az orosz sereg előtt, miután már előbb Görgey az oroszok fővezérével Paskevics herczeggel titkon alkudozott, s a magyar sereg minden oldalról behálóztatott.

Vilke, magyar falu, Nógrád v.-gyében, a regényes Ipoly völgye északi részén, lapályon, a bányavárosi országut mellett, ut. p. Losonczhoz $1\frac{1}{4}$ mfld. Határa 2918 hold, mellyből belsőség 102 h., szántóföld 993 h.,

rét 260 h., erdő 1423 h., legelő 140 hold. Ebből ismét urbéri belsőség 86, szántó 693, rét 220 hold, majorsági szántó 300 h., rét 40 h., belsőség 16, tölgyes és cseres erdő 1423 hold. A föld nagyobb része lapály, részint lassan emelkedő dombos, sárga agyag, néhol homokkal vegyes, néhol vadvizes, leginkább termi a rozsot, zabot, veres lóherét, buzát, árpát, kukoriczát. Rétjei kétszer kaszálhatók s igen jó takarmányt adnak. Az uraság szép birkákat, a lakosok pedig jó lovakat tenyésztenek, de szarvasmarha is elég. Rodnok puszta már be van számitva a határba. Lakja 709 r. kath., 8 evang., 7 zsidó. Kath. paroch. templom. A lakosok erősen fuvaroznak, mivel nagy állomási hely; urbéri telek 31½. A határ déli részén folyik az Ipoly vize, mellyen egy három kőre épült malom van; s ez tavaszkor és őszkor többnyire elönti a réteket s iszapjával javitja; van egy Vilke nevü patakja is. A falun kivül esik az uraság nagyszerü répaczukorgyára. Alaptőkéje ennek 27,000 pfrt. s 4 év alatt kiállitott évenkint középszámmal 475 mázsa czukorlisztet, és 230 mázsa szesznek való szörpöt; különben többet is gyárthatna, ha a répatermelést az időviszonyok s a napszámosok hiánya nem hátráltatnák. Vilke feje egy uradalomnak, mellyhez tartoznak: Vilke, Jelsőcz, Miksi, Törincs helységek, Rodnok, Dályó és Ráros puszták; s az uradalom birtokosa gr. Batthyáni Isabella, gr. Forgách Alajos özvegye.

Vilkócz, Kunczenczdorf, Szepes v. tót f. Durand fil. 138 kath., 2 evang. lak. F. u. a Görgey nemzetség. Ut. p. Lőcse.

Villány, német-szerb f. Baranya vgyében, a harsányi vagy siklósi hegyláncz tövében, Siklóshoz 2 mfldnyire. Lakja 1100 r. kath. német, 190 n. e. óhitü szerb, 6 zsidó. Kath. és óhitü anyatemplomok. Szántóföldei igen jó buzát és kukoriczát teremnek ugyan, de fő gazdagsága, melly hazánkban, söt külföldön is nevezetessé teszi, szölőhegyében áll, mellyen hires, füszeres, tartós, s felette kedves izü vörös bora terem. Egyébiránt villányihoz hasonló vörös bor szürcetik még Harsányban, Gyüdön, Siklóson és Tótfaluban is. Söt a magas nagy harsányi hegynek kedvezőbb fekvése van, de e hiányt a villányi németek szorgalommal pótolják. Birják Károly főherczeg örök. Ut. p. Lapáncsa.

Villersdorf, német falu, Vas vmgyében, a borostyánköi uradalomban, 541 evang. lakossal, iskolával, sovány, erdős határral. U. p. Kőszeg.

Vilmány, Abauj v. magyar f. Hejczéhez ¾ órányira: 342 r. kath., 30 g. kath., 3 evang., 390 ref., 30 zsidó lak. Ref. sz. egyház. Vendégfogadó. Gazdag termékeny határ. F. u. többen. Ut. p. Visoly.

Vilonya, magyar f. Veszprém vgyében, ut. p. Veszprémhez keletre 1¼ órányira, 513 ref., 50 kath., 4 zsidó lak., ref. paroch. templommal. Nevezetes itt a paplak, melly még a 14-ik században keszült, s közvélemény szerint görög barát kolostor volt. Földe Vilonyának elég bö; erdeje, legelője kevés. Birja gr. Zichy István.

Villy, Abauj v. magyar f. Zemplén vgye szélén: 55 r. kath., 83 g. kath, 3 evang., 507 ref., 64 zsidó lak., Ref. anya sz. egyház. F. u. többen.

Vilychováti, Máramaros vm. orosz népes telep, Akna-Rahó határán: 190 g. kath. lak. Ut. p. Sziget.

Vimpassing, magyarositva Vimpácz német f. Sopron vgyében, Ausztria határszélén, a Lajta vize mellett, a bécsi főországutban, 72 házzal, 650 kath. lak. Kath. paroch. szentegyház. Szép hid a Lajtán.

Harminczad. Postahivatal. Nagy vendégfogadó és 7 kerekü malom. Van 462 h. szántóföldje, 30 h. gyümölcsöse, 8. h. rétje, 60 h. szölöje, 35 h. legelöje, 35 h. erdeje. Földje középter mékenységü. Bora nem kapós. Birja hg. Eszterházy.

Vinár, magyar falu, Veszprém vgyében, Vas vmgye szélén, ut. p. Pápa 2 óra, 250 kath. lak., fövenyes határral, sok réttel. Birják a Marich és Nedeczky családok.

Vinár, Honth m. puszta. Báth fil. 19 kath. lak.

Vinden, l. **Vinten**.

Vindornyafok, magyar falu Zala vmgyében, 38 kath. lak., bortermesztéssel. Ut. p. Szalabér.

Vidornyalak, magyar f. Zala vgyében, ut. p. Szalabérhez délre, 37 kath. lak.

Vindornya-Szőlős, magyar f. Zala vgyében, ut. p. Szalabér, 583 kath. lak., jó bortermesztéssel. Birja gr. Festetics Tasziló.

Vinga, latinul Thereziopolis, szabadalmas város Temes vgyében, Aradhoz 2, Temesvárhoz 4 mfdnyire, két széles völgyközti emelkedettebb helyen. Népessége 4319 lélek, u. m. 3917 r. kath., 375 n. e. óhitü, 3 ágostai, 8 ref., 53 honoratior, 107 kézmüves, 12 kereskedö, 893 földmüves. Lakosai Bolgárországból költöztek be, s Mária Theréziától kaptak szép szabadalmakat. Igy a lakosok közül polgári levelet 200 kapnak, s ezek közül választatik ismét a 24 tagból álló külső tanács. Polgári s fenyitö pereik saját beltanácsuk által intéztetnek el. Nevezetesebb épületei; a r. kath. szentegyház, a királyi biztosi lak, városháza, élésház, az iskolák, 4 tanitói lak, az emeletes nagy vendégfogadó Aradról Temesvárra vezető nagy országuton, kávéház, tánez és casinoi-egyesület három nagy teremével; a határszélen lefolyó Maros folyamig vezető uton 2 csárda; n. e. óhitü szentegyház, több jeles magán épületek. Az összes házak száma 665. Határa $^3/_4$részben róna, $^1/_4$részben dombos, és első osztálybeli; szép buzát, árpát, zabot, kukoriczát terem, kiterjed 16,183 holdra és 1200 □ ölre, mellyből 665 hold bélsö telek, 9432 h. szántó, 2980 h. rét, 1821 h. s 1560 □ öl legelő, 338 h. 300 □ öl erdő, 395 h. 100 □ öl szorgalmi szölö. A város saját jövedelme átmérőleg 24,000 fr. pp. s kiadára 20—22,000 pf,

Vinna. tót-orosz m. v. Ung v.-gyében, ut. p. Nagy-Mihályhoz $1^1/_4$ mfld. 490 romai, 450 görög kath., 28 evang., 40 zsidó lakossal. Rom. kath. plebánia és szentegyház, mellyben az Eödönffy nemzetségnek több siremlékeit láthatni. Van itt továbbá gróf Waldstein és Draveczky féle 2 kastély, elég erdö és legelő, szölöhegy, s északra $^1/_2$ óranyira magas sziklás bérczen egy régi vár. Birják gróf Waldstein, Draveczky, Gábry, Szemere családbeliek.

Vinten, német m. v. Moson v.-gyében, épen a Fertő partján, Sopron vgye szélén, 750 kath. lak., paroch. templommal. Van köbányája, 2 vizimalma, kis erdeje, $14^5/$ harmadrendü urbéri telke, 603 h. urb. szántföldé, 94 h. rétje, és 1378 kapa szölöhegye. Birják a cisterciták, s ut. posta Parndorf.

Vinyest, máskép Váma vagy Vinácz, oláh f. Arad vgyében, két hegy közt szoros völgy tágasabb nyilásán, igen közel Soborsinhoz, 262 n. e. óhitü lak. Hegyes völgyes határa 2000 hold, mellyből 500 h. urbéri föld és legelö, a többi majorsági erdöség. Földje kukoriczára meglehetös. A helység határában egy dombon áll egy góth modorra épitett kápolna. Birja Szálbek György ur.

Virágos, német falu, Baranya

vmegyében, 270 kathol., 10 evang. lak., burgonyatermesztéssel. F. u. gr. Batthyáni Iván. Ut. p. Lapáncsa.

Virava, Zemplén v. orosz falu, a gallicziai határszélen: 40 romai, 536 g. kath., 20 zsidó lak. Harminczadhivatal. Görög paroch. templom. 944 hold szántóföld. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. Nagy-Mihály.

Vircsolag, oláh falu, Bihar vmegyében, Váradhoz keletre 2½ mfd., igen hegyes, erdős vidéken: 304 n. e. óhitü lak., anyatemplommal. Földe és rétje vad természetü és silány; de rengeteg erdeje 4000 hold, mellyben nagy vadak is tanyáznak; szilvája bőséggel, s azért az uraságnak helyben szeszgyára van; urb. egész telek 30½. Birja Szlávy László. Találtatik itt egy barlang is, melly azonban bővebb vizsgálatra vár.

Virt, puszta, Komárom vmegyében, Radványhoz ½ órányira fekszik a Zsitva partján. Kiterjedése 1500 hold, földe homokos de jó termő; van 249 r. kath., 3 ref., 5 zsidó lakosa, kath. fiók-egyháza. Birják Nedeczky, Pyber, Balogh.

Vis, magyar falu, Szabolcs v.-megyében, a zempléni oldalon, ut.-p. Liszka. Határa mintegy 2082 hold, mellyből szántóföld 1310 h., kaszáló és legelö 772 h., 16 egész telek és 18 zsellér után birnak a lakosok 448 h. szántóföldet, 80 hold kaszálót. Földe róna, lapály és igen jó volna, de a határában folyó Bodrogtól sokat szenved; van még egy más vizere és Börtös nevü mocsárja. Lakja 357 ref., 95 romai, 40 g. kath., 35 héber. Ref. anyatemplom. Birják: Ocskay József, Miskolczy Menyhárt, Izsáky József, Sepsy István, Egri Károly, Harsányi István, Domahidy Károly, Naményi, Fekete, Tar, Vörös, Szakácsy Tamás.

Káptalan-Vis, magyar falu, Sopron vármegyében, Kőszeghez keletre 1½ mfd., 300 kath. lak., paroch. templommal. Van 218 hold termékeny szántóföldje, 140 h. rétje, 127 h. szőlője; erdeje, melly egyszersmind legelő, 152 hold. F. u. a győri káptalan.

Nemes-Vis, magyar falu, Sopron vármegyében, Kőszeghez 2 órányira: 300 kath. lak. Határa 709 hold; mellyből 24 h. belsőség, 103 h. szőlőhegy, 331 h. szántóföld, 250 hold kaszáló. Agyagos földe középszerü, s terem buzát, rozsot, árpát, zabot, kukoriczát, lóhert és bükkönyt. Mind majorsági birtok, s többen birják.

Visegrád, Pest-Pilis v. német-magyar m.v., a Dunára kidomborodó széditő meredekségü visegrádi várhegy nyugoti tövében, felséges vidéken: Budához 3½ óra: 1017 kath., 1 ref. lak., kath. paroch. szentegyházzal, s egy szép uradalmi tisztilakházzal, s több patakmalommal. Határa hegyből völgyből áll; gyümölcse sok; bora nem dicsértetik; erdeje szép. — Az emlitett hegynek ormán láthatni a hajdani pompás királyi vár mohos omladékait. Hogy itt már a magyarok kijövetelekor vár állott, az bizonyos, s hogy épitői tótok lehettek, neve is bizonyitja; mivel Visegrád annyit teszen mint magas vár, s a régi oklevelekben altum castrum név alatt fordul elő.— Királyaink idejében legelső emlités tétetik felőle I. András alatt, ki itt (1056. táján) kolostort épite a görög Bazil szerzetesek számára, kik azonban 1109-ben ezt deák szertartásuaknak engedték által. Itt tölté ki Salamon király 1½ esztendei kemény fogságát. I. Károly megerősittette, megnagyobbittatta; s királyi pompával felékesitvén lakhelyének választotta. I. Lajos után pusztulni kezdett, miglen Corvin Mátyás ujolag mind a palotát, mind a kertet olly pompássá alkotá, hogy Oláh primás-érsek szemtanu bizonysága szerint Visegrád tündér helynek neveztetheték. — Ekkor tartatott itt fogságban a bajnok Vik-

torin, Podiebrad cseh király fia; és Vitéz János, Mátyás tanítója és esztergomi érsek, miután a király elleni összeesküvésben részesnek találtaték. Mátyás király halálával ismét hanyatlott dicsőségben; de II. Ulászló alatt törvény hozaték a magyar korona itteni őriztetésére. A mohácsi veszedelem után őrserege hitetlenül elszaladván: Maria-nostrai sz. Pál szerzetesek költöztek be, s ezek védték meg mind a várat, mind a koronát Solimánnak száguldozó csoportjai ellen. Később hol törökök, hol keresztények viaskodtak birtokáért, de I. Leopold parancsolatjából végképen széljelhányatott; s most némán és komoran állnak a hajdani királyi fényes palota falai, üvöltő szelek játékává válván, s komolyan emlékeztetik a vándort minden földi lények mulandóságára. F. u. a korona, s a város feje egy uradalomnak, melly Honth és Nógrád megyékre is kiterjed.

Visk, Honth m. magyar falu, az Ipoly mellett, ut. p. Ipoly-Sághoz nyugotra 1 mfd., 841 kath., 4 evang., 1 ref. lak. Van itt egy kath paroch. templom, kastély, lovas-kaszárnya, nagy urasági juhtenyésztés. Határa igen áldott, bővelkedik buzával, borral, kukoriczával, fával. F. u. gr. Eszterházy Jánosné.

Visk, Máramaros v. magyar-orosz m.v., mind Huszthoz, mind Técsőhöz csaknem egyenlő távolságra, t. i. $1^1/_2$ órányira. Lakja 72 romai, 864 g. kath., 1347 ref. lak. Van romai, g. kath., és ref. anyaszentegyháza, több csinos épülete, révje a Tiszán, jó rétjei, erdeje; sok lent termeszt, s magvából olajt üt s gyolcsot sző. F. u. a korona. Egyébiránt meg kell jegyezni, hogy a máramarosi öt koronai városokban több nemzetségek királyi adomány mellett birnak jószágokat, de a királyi haszonvételek iránt még foly a per. Nevezetes továbbá a viski, vagy másképen várhegyi savanyuviz-forrás és fördő. Ugyanis 3 savanyuviz-forrás van itt. A legbővebb vizünek alkatrészei (dr. Kornfeld után vas részek, szénsavany, oldozó savak s kevés kőolaj=petroleum) használnak a vak aranyérben, hysteriai és asthmai bajokban, gyengültségben, gyomor-gyengeségben, különösen oszlat némelly keményüléseket, csuzos és köszvényes szenvedéseket, időszaki bőr-kiütéseket. Vize igen kellemes italu. A fördő hatását nevelik izzásig melegitett, s igy vizbe hányt vaskövek által. A 2-dik forrás hasonlit az elsőhöz, de vize kevesebb. A harmadikban több kőolaj van, kénnel, kéngyulóval vegyest. A fördő-intézet jobb is lehetne.

Viska, Ungh v. orosz falu, Lyuta fil., 308 g. kath., 10 zsidó lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Visnye, magyar helység, ut. p. Kaposvárhoz délre $2^1/_4$ mfd., 150 ref., 69 kath. lak., jó termő határral. F. u. az Ország nemzetség.

Alsó-Visnye, puszta, Somogy vmegyében, Hedrahely mellett. Birják Gál, Spissich, stb.

Felső-Visnye, puszta, Somogy vmegyében, közel Kadarkuthoz. Határa mintegy 850 hold, mellyből 200 h. szántóföld, 200 h. rét, a többi tölgyes erdő. Mind földe, mind rétje igen jó. F. u. Márffy uraság.

Pacsér-Visnye, puszta, Somogy vmegyében, Festetics Antalé.

Visnyó, magyar falu, Borsod vmegyében, a Bánvölgyön, egyenetlen felületü, téres nyilt vidéken, $2^7/_{16}$, Egertől $1^{15}/_{16}$ állomásnyira, keletről Diós-Győr s Zsércz, délről Szilvás, nyugotról Darócz és Nekéseny, északról Dédes és Málinka szomszédjában. Határkiterjedése 10,602 hold, mellyből 114 h. belsőség, 1502 h. szántóföld, 585 h. rét, 61 h. szőlő, 8200 h. erdő, 140 h. falu körüli gyep,

ut, s a t. Felszabadult urbériség 37$^{3}/_{4}$ telek, s 21 házas zsellér illetéke. A föld lejtős fekvésü, köves, agyagos, a trágyát megkivánja, néhol azonban meredek fekvése miatt ezt alkalmazni nem lehet; soványsága s a népszorgalom hiánya miatt a bele vetett magot gyéren fizeti, leginkább kétszerest, rozsot, tenkelyt, zabot termesztenek. Felszabadulás elött a földektől, ugy szinte a három szakaszban levö szölőktől is kilenczed adatott. A papi dézmát a helység évenkint az egri érsektől és dédesi kath. lelkésztöl áta lában 34 pftért váltotta meg. Lakóház van a helységben 135, lakos 912, u. m. 446 férfi, 466 nö; vallás szerint 76 r. kath., kik a dédesi anyaegyházhoz tartoznak, 826 ref., kiknek helyben van anyaegyházuk, és 10 zsidó. Telkes gazda van 95, u. m. 2 háromnegyed, 52 fél, 41 egy negyed telkes, házas zsellér 21, lakó 3. Kézmüves 2 kovács, 2 csizmadia, 3 molnár, 2 ács, 2 kősindelyfedő. A helységen keresztülmegy az eger-vadnai országut, mellyel párhuzamosan folyik keresztül a falu alatt a Bánpataka, ezen van itt három malom, 4 lisztörlő, 1 kendertörő, és 1 deszkametszö kerékkel. E malmok közül egy a ref. egyház tulajdona, mellyet Kávásy László ajándékozott volt nékie, és e malomban maig is a Kávásy sisakját használják vámmértékül, s ezt, más bizonyiték-levelük nem lévén, mint kiváltság-bizonyitékot leggondosabban örzik. A bánvölgyi szoroson híres palakö-bánya találtatik, melly több ezer mázsa tetőnek való követ szolgáltatván, terméke Miskolczra, Egerbe, söt Pestre is hordatik, jelenleg mivelletése hg. Coburg birtokában van. A rengeteg tölgyes és bikkes erdőség közepén emeli magas tetejét a Bálványhegy, melly legmagasabb a Bikk hegységben, s rajta a telegraph most is látható. $^{7}/_{10}$-dét birja gr. Keglevich Gábor, $^{2}/_{10}$-dét Szepessy Ferencz, $^{1}/_{10}$-dét örök áron vette meg a tapolcsáni vasgyárok egyik tulajdonosa, Latinák Márton. Hogy e helység 1674 táján török kézen volt, ez iránt bizonyságot tesz Sali Buling basának a helységhez intézett következő levele: „Mi az hatalmas és győzhetetlen császárunk Eger vég várában lakos vitézlö Sali Buling Basi, mostan Eger várának gondviselö fő Emingie, az ti gondviselö uratok. Közönét után Visnioj birák, polgarok, egéz falu akarank ezen faluivl mostani alkalmatossággal ez levelunk által mien dolog felül megtanálni. Az magiar földesuratok, Miskolcz városában lakos Sépési Mattias eö kémé, giütt bé hozzánk, émbérséges Miskolcz városi émbérékel, panaszt tenni, hogi nem akariatuk böcsülni, mind pedigh savat fogadni, igi lévén, adgiunk sabadságut, hogi félménnien panaszt ténni, az egri hatalmas vezérhéz eö svagához; mi ez egi uttal még nem engedtuk, hanem hadgiuk és eö szerint parancsoliuk, napot és óriát ne váriátok, hanem a földesuratukhoz Miskolcz városába bémenieték, minden iokat végezziéték, él né mulassatuk, mert tovább is magatuk busulluk mégh, a széméiteket iul félnissátuk, hogi mégh né bänniátuk. Küll kisasszoni havának 2-dik napján, ánnó 1674.

Visnyó, Nyitra m. tót falu, Csejthéhez $^{1}/_{2}$ óra: 20 kath., 268 evang., 8 zsidó lak. Sok erdö; jó legelö. F. u. többen. Ut. p. Galgócz.

Visnyó, Zemplén vm. tót falu, Gálszécs fil., 252 romai, 36 g. kath., 103 evang., 8 zsidó lak., 494 h. szántófölddel. Ut. p. Vécse.

Visnyó, Gömör v. magyar-tót falu, Gömör és Ratkó között, mindegyiktől 1$^{1}/_{2}$ mfdnyire: 248 ref., 19 evang. lak. Határa termékeny. F. u. többen. Ut. p. Tornalja.

Visnyove, Trencsén vm. tót

f. közel Turócz vármegye széléhez. Számlál 1092 kath., 12 zsidó lak. Az idevaló kath. paroch. templomban felállitott Bold. Szüz Mária képéhez nagy bucsujárások történnek; továbbá az itteni hegyekben ezüst és arany érczeknek nyomaira akadni; mész pedig igen jó égettetik. F. u. a lietavai uradalom. Ut. p. Zsolna.

Visoly, Abauj v. magyar falu a Hernád völgyében, a Kassáról Hegyaljára vivö postautban: 817 r. kath., 80 g. kath., 36 evang., 168 ref., 35 zsidó lak. Kath. és ref. sz. egyház. Postahivatal. Vendégfogadó. Határa gazdag, termékeny; rétjei különösen jók. F. u. gróf Keglevich János, a kegy. alapit. kinccstár s. t. m.

Visó, lásd **Vissó**.

Visoly, Szathmár v. puszta, Darabhoz tartozik.

Visonta, Heves v. magyar falu, Gyöngyöshöz keletre 1 órányira: 867 kath. lak. s paroch. templommal. Mind földe mind rétje termékeny ugyan, de fö gazdagsága még is szölöhegyében áll, melly igen hires vörös bort terem, ugy hogy a burgundival tökéletesen egyforma jóságunak tartják. — F. u. b. Podmaniczky Lajos tömege, gr. Eszterházy, b. Orczi, Sághy, örökösök, Gosztonyi, Tarodynö, Dévay, Perlaky, Kovács, Póka, Veréb, Pethö, Farkas, Balla, Tamaskovics, Zbi-kó.

Visonta, magyar falu, Somogy vgyében, Csokonyához $1/_4$, ut. post. Babócsához $4^1/_4$ órányira, 1013 ref., 90 kath. lakossal. Ref. anyatemploma nem rég épült, s igen csinos. Felépitését gr. Széchenyi István, a falu akkori birtokosa tetemesen elösegité. Határa homokos, de legelöje, erdeje böséges; szölöskertjei is vannak. Birja gr. Széchenyi Lajos.

Visskócz, Zemplén v. orosz f. Sztropkó fil. 7 romai, 244 g. kath., 4 zsidó lak.

Vissó (Alsó), Máramaros v. oláh f. 7 romai, 1481 gör. kath., 96 zsidó lak., anyatemplommal és synagógával. F. u. a kincstár és m. t. Ut. post. Sziget.

Vissó (Felsö), Máramaros vm. oláh-német f. 478 romai, 1679 gör. kath., 5 ref., 151 zsidó lak., rom. és gör. anyatemplommal, synagogával, kamarai erdöszhivatallal, hires savanyu vizforrással, melly Suliguli név alatt ismeretes, s melly az egész országban legerösebbnek tartatik, s belöle több százezer üveggel hordanak széljel évenkint. Fenyves erdeje szép és roppant kiterjedésü. F. u. a kincstár s m. t. Ut. p. Sziget.

Vissó (közép), Máramaros vm. oláh falu, 3 romai, 545 g. kath., 88 zsidó lak., anyatemplommal, synagogával, savanyu viz-forrásokkal. F. u. többen. Ut. p. Sziget.

Visz, magyar falu, Somogy v.-gyében, ut. p. Szemes 1 óra, 204 kath., 120 ref., 6 zsidó lak. Van jó szölöhegye, erdeje. Birják Bárány és Mustos nemzetségbeliek.

Viszák, magyar f. Vas vmgyében, 203 kath., 154 ref. lak. Ide tartozik a lugosi puszta. Földe nem igen termékeny, rétje kevés; de erdeje derék, legelöje pedig 2500 hold. Ut. p. Raba-Szent-Mihály. Gr. Sigray ivánczi uradalmához tartozik.

Viszák, Krassó v. oláh f. Lugoshoz 2 órányira: 8 kath., 1461 óhitü lak., anyatemplommal. Birja Palyánszky család.

Viszflek, német f. Vas vgyében, a borostyánköi uradalomban, 560 ágost., 85 kath. lak., evang. iskolával, fenyves erdövel. Ut. p. Köszeg.

Viszkócz, Sáros v. orosz falu a makoviczi uradal., Komarnyikhoz 2 órányira: 241 gör. kath., 5 zsidó lak. Görög kath. plebánia.

Viszlás, puszta, Borsod vmegyében, Arló mellett, $88^{15}/_{16}$ hold

területtel, mellyből 78$^6/_{16}$ h. szántóföld, 9$^8/_{16}$ h. rét. Birják: Vas, Bolyky, Csák, Császár, Farkas, Nagy családok. Egy kis éren, melly a Hangonyba szakad, vizimalma van.

Viszló, magyar falu, Somogy vgyében, ut. p. Szigetvárhoz északra 1 mfld., 600 ref., 45 kath., 15 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Földe igen termékeny; bora középszerű. Birja gr. Zichy Károly.

Viszló, népes magyar falu, Baranya vgyében, a harsányi hegyláncz déli tövében, kies vidéken, 1150 ref., 12 kath., 8 zsidó lakossal, ref. anyatemplommal. Határa első osztálybeli s mindennel bővelkedik; van jó bora, gabonája, szénája elég. A siklósi uradalomhoz tartozik, s ut. posta Siklós.

Viszló, magyar-orosz falu. Borsod vmegyében, a megye északi csucsán, Abauj vgye szélén, a Tornára vivő országutban, Szendrőtől 1, Tornától $^{12}/_{16}$ állomásra. Határa 2362 h., mellyből 37 h. beltelek, 646 h. szántóföld, 105 h. rét, 1546 h. erdő, 28 h. használatlan. Urbériség 14 telek. A föld negyedik osztálybeli; mivelése erős; de erdeje igen szép. Lakja 70 házban 348 görög, 49 romai kath., 3 ref., 9 zsidó; görög kath. anyatemplommal. Birja gr. Keglevich János.

Viszlova, Sáros v. orosz f. a makoviczi uradal., 15 romai, 320 g. kath., 7 zsidó lak.

Visznek, Heves vm. magyar f. ut. p. Árokszálláshoz egy órányira: 1123 kath., 2 evang., 24 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Határa bővelkedik gabonával, szénával. F. u. gr. Batthyányi József, Vinczenő és Miklós, gr. Festetics Ignácznő, Kendelényi Ferencz.

Viszoka, tót falu, Trencsén v.-gyében, a Kiszucza folyó mellett, hegyekben szétszórva, ut. post. Csácza. Lakja 4500 kath., 200 zsidó, kath. paroch. templom. Határa nagy részt irtványokból áll, s főleg zabot és burgonyát terem. Lakosai közül sokan mint sodronyosok, messze vándorolnak, a zsidók pedig italmérésből és fakereskedésből táplálják magukat. Az uradalomnak és a helységnek igen szép erdeje van itt. Birja h. Eszterházy bicsei uradalma.

Viszóka, Sáros v. tót f. Hamburg fil. 265 kath. lak. F. u. a Dessewffyek. Ut. p. Eperjes.

Viszoka, tót f. Hont vgyében, ut. p. Selmecz, 174 kath., 30 evang. lak., kath. paroch. templommal. Birja a selmeczi bányász kamara.

Viszoka, Ungh vgye. magyar-orosz-tót f. Palóczhoz keletre $^1/_2$ órányira: 331 romai, 275 gör. kath., 182 ref., 6 zsidó lak. Van elég termékeny földe, s az Ungh mentiben szép erdeje. Ut p. Unghvár. Emlitendő, hogy itt egy igen nagy tó kiszáríttatott, s helyén most szép buza terem. Birja a leleszi prépost.

Viszolaj, Trencsén m. tót falu, Bellushoz $^1/_2$ óra: 771 katholik. lak. Kath. paroch. templom; kastély; több urasági épületek; sör és pálinka ház; tehenészet; papiros malom. F. u. gr. Csáky Istvánnő. Ut. p. Trencsén.

Visztuk, Poson vm. tót f. Modorhoz keletre 1 mfld. 706 kath., 20 zsidó lak., kath. paroch templommal, középtermékenységű szántóföldekkel, nagy marhatartással, csekély bortermesztéssel. F. u. gr. Pálffy Ferencz.

Nemes-Vita, magyar f. Zala vmgyében, Keszthelyhez északra 1 óra, ut. p. Sümeg, 985 kath. lak., tágas határral, bortermesztéssel. Nemesek birják.

Vitalisfalva (Vitallisancze), Lipló m. tót f. 38 kath., 146 evang., 4 zsidó lak. Sz. Miklóshoz északra 1 óra; kősziklás hegyek közt. F. u. Vitalis. Ut. p. Okolicsna.

Vitány, Zemplén v. tót-orosz-

magyar f. N. Kázmér fil. 215 romai, 170 g. kath., 35 ref., 10 zsidó lak. 552 h. szántófölddel, szőlőműveléssel, erdővel. F. u. gr. Károlyi István. Ut. p. Ujhely.

Vitény, Poson m. p. Illésháza filial. 10 kath. lak.

Vitenyéd, magyar f. Zala vmgyében, ut. p. Egerszeg, 212 kath. lak. Birja a szombathelyi káptalan.

Vitéz (Kis- és Nagy), Sáros v. két tót f. Szepes vgye szélén Sirokához délre egy órányira, az első 283 kath., a 2-ik 671 kath., 9 evang., 12 zsidó lak. F. u. többen. Utolsó posta Berthót.

Vitézvágás, Zemplén v. népes puszta, Görögínye fil. 41 kath., 12 zsidó lak. Szép épületekkel és kerttel. F. u. gr. Csáky. Ut. p. Nagy-Mihály.

Vitka, Szathmár v. magyar falu közel a Tiszához: 307 romai, 83 g. kath., 870 ref., 48 zsidó lak., r. kath. és ref. anyatemplommal. Határának nagy része fekete agyag, de van homokja is; gyümölcsöseit és rétjeit a Tisza árja gyakran elboritja. F. u. gr. Károlyi, Begányi, Lencsés, és a Vitkay család. Ut. p. Nyir-Bátor.

Vitkócz, Nyitra m. tót falu, N. Jácz filial., 105 kath., 6 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Tapolcsán.

Vitkócz, Szepes v. tót f. Körtvélyes fil. 187 kath. lak. F. u. a szepesi káptalan. Ut. p. Löcse.

Vitnyéd, németül Letting, magyar f. Sopron vmgyében, ut. pos. Kapuvár $^3/_4$ mfld. Lakja 1200 kath. Róna határa 5541 hold, mellyből 728 h. szántó, 1091 hold rét, 264 h. legelő, 15 h. kert, 3443 hold erdő. Majorság csak az erdő és még 391 h. rét, a többi $13^1/_2$ telek után urbériség. Földe kavicsos, melly a buzát meg nem termi; ellenben olly hires füstölni való dohányt terem, melly Magyarországon elsőnek tartatik. A németek Lettingernek hivják. Vize a Répcze, melly árjaival sok kárt okoz. Birja h. Eszterházy.

Vitorág, puszta, Somogy vgyében, a mosgói uradalomban.

Vittanova, tót f. Árva vm. a gallieziai határszélen: 810 kath., 10 zsidó lak. Földje felette sovány. Van fűrészmalma, falerakó helye, s $46^4/_8$ sessioja. Gyolcscsal is kereskedik. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Vittencz, (Chlelnicz), Nyitra m. tót m. v. Poson vmegye szélén, 2051 kath, 1 evang., 166 zsidó lak.; kik földmivelők, mesteremberek, és fuvarosok. Kath. paroch. templom; synagoga; diszére szolgál a grófi palota, egy gyönyörü angol kerttel együtt, s az egy órányira lévő vadászkastély, a vadaskert, mellyben különösen sok vaddisznó találtatik. Határa középszerű; szőlőhegye tágas; erdeje nagy és szép s vizimalma van. Lakosai közt számos a posztó csináló és varga. F. u. gr. Erdődy Józsefnő. Ut. p. Galgócz.

Wittmanshof, ezelőtt Weichselhof, puszta és majorság, Moson vgyében, Féltorony mellett, gyönyörü birkatenyésztéssel, a m. óvári fehérczegi uradalomhoz tartozik.

Vitya, puszta, Somogy vgyében, erdős vidéken, Gamás mellett, 150 kath. lak.

Vizes, Csanád v. puszta; Tornya fil. 56 kath. lak. F. u. Tököly örökösei.

Vizesda, Torontál vm. német f. ut. p. Komlóshoz északra 1 órányira: 526 kath., 6 evang., 4 óhitü, 8 zsidó lak. Contractualis hely. F u. a kamara.

Vizesgyán, oláhul Topoly, oláh f. Bihar vgyében, sikságon, Váradhoz, melly utolsó postája 2 mfld., 957 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa $1142^4/_8$ hold, szőlője, erdeje nincsen, s ez mind urbériség, kivevén 447 hold majorsági kaszálót.

Földje gazdag termékenységü szép buzát és tengerit terem; az árpát, kölest nem szereti. Szarmasmarhája sok. A helység mellett folyik a Sebes-Körös, ezenkivül van egy mocsáros nádas tava. Birja a váradi deák káptalan.

Vizesrét, Mokra-Lauka, Gömör v. tót f. Nagy-Röcze és Lubenyik kö zött : 126 katholik., 701 evang. lak. Evang. anya sz. egyház. Vashámorok. F. u. hg. Koburg. Ut. p. Rosnyó.

Vizkelet, Poson vm. magyar f. a Dudvágh mellett, Diószegtől délre 1 órányira. Táplál 880 kathol., 20 evang., 30 zsidó lak. Szántóföldje, rétje, legelője, nádja, erdeje elég és jó. F. u. több birtokosok. Utol. post. Szered.

Vizlendva, vindus f. Vas v.-gyében, a f. lendvai uradalomban, 266 kath. lak. paroch templommal.

Vizma, oláh f. Temes vgyében, Lippához 5 órányira, 608 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Határa 2892 hold, mellyből urb. belsőség 129 h., legelő 127 h, szántóföld 578 h., rét 312 h., szorgalomföld 156 h., majorsági szántóföld 354 h., bokros legelő 188 h., rét 120 h., erdő 800 h., szilváskert 49 hold, vizmosás és utak 72 hold. A föld agyagos, dombos, de azért megtermi a tiszta buzát, zabot és kukoriczát. A lakosok legelőjüket szilvafakkal szokták beültetni. Birtokosa Kövér Márton.

Viznicze (alsó), Bereg. vm. orosz falu a hasonnevü patak mellett; Munkácshoz 1½ mfldnyire : 89 gör. kath. lak. Erdeje nagy, s a fát a vashámorok és timsógyár emésztik el. F. u. gr. Schönborn

Viznicze (felső), Beregh vm. orosz f. 7 r. kath., 425 gör. kath., 5 zsidó lak. Paroch. g. templom. Szép tölgyes-bikkes erdő. F. u. gr. Schönborn.

Vizocsán, Trencsén m. tót f. Nyitra vmegye szélén : 186 kath., 6 zsidó lak., szép erdővel, s elég legelővel a hegyeken. F. u. Brogyány Gábor.

Vizvár, horvát falu, Somogy vgyében, a Dráva mellett, ut. p. Babócsához nyugotra 1¼ mfld. 743 kath., 20 zsidó lakossal, kath. paroch. templommal, szép tölgyes erdővel, nagy sertés-és szarvasmarha tenyésztéssel. Birja gr. Festetics Tasziló.

Vizvár, puszta, Komárom v.-gyében Gadócz és Keszegfalva közt, 80 lak. Róna határa 709 hold, mellyből 209 hold szántóföld, 500 hold kaszáló és legelő. Földe igen termékeny, de vizektől sokat szenved. Igy a Dudvág ere itt szakad a Vágh-Dunába, pedig ez hozza le a posonmegyei vizeket, mint legmélyebb ér, melly hajdan mesterséges csatorna lehetett. Egyébbiránt a vizvári határ nagyobb része tul esik a Vághon Kava név alatt. Birják Csuzy, Halasy, Kornis, Bonányi, Molnár, Kotz nemes családok.

Vlacsa, Sáros v. tót f. Hanusfalva fil. 8 kath., 30 evang., 10 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Eperjes.

Vladicsa, Sáros vm. orosz f. a makoviczi uradal., Duplin fil. 5 romai, 155 gör. kath., 7 zsidó lak. Ut. post. Komarnyik.

Vladicsa, Zemplén v. orosz f. Zemplén megye szélén : 154 g. kath. lak. 185 h. szántófölddel. F. u. Jékelfalusy.

Vlajkovecz, oláh-szerb falu, Temes vgyében, ut. p. Versecz 1½ óra, 1252 n. e. óhitü lak., s anyatemplommal. Gazdag termékenységü határa róna, van 85⁶/₈ egész urbéri állománya, sok legelője. Marhatenyésztése virágzó. Birja gr. Bethlen Imre.

Vleszkován, Nyitra m. tót f. Radosóczhoz 3 fertály. 395 kath., 4 evang., 20 zsidó lak. F. u. ő cs. kir. felsége. Ut. p. Holics.

Vlkolenicze, Liptó vm. tót f. vagy is máskép egy utczája Rosenbergnek, 335 kath. lak.

Vocsi, Máramaros v. orosz falu, Bocskó-Radóhoz 1 óranyira : 17 romai, 508 g. kath. lak. F. u. a királyi kincstár. Ut. p. Sziget.

Vodnik, Krassó v. horvát falu, Dognácskához 1 órányira: 716 kath., 2 óhitü lak., kath. paroch. templommal, derék erdövel. F. u. a kamará.

Vogyerád, Nyitra m. népes p. 152 kath. lakossal, és kath. paroch. templommal. — Van itt az uraságnak ménese, és jövedelmes szép gazdasága. F. u. a nyitrai püspök. Ut. post. Galgócz.

Vojtek, szerb-oláh falu, Temes vgyében, ut. p. Detta, 1200 n. e. óhitü, 84 kath. lak., óhitü anyatemplommal. Rónahatára gazdag s első osztálybeli; van 81$^3/_8$ egész urbéri állománya. Birja a kamara.

Vojvodincz, oláh falu, Temes vgyében, ut. p. Verseczhez délre 2 óra, 1836 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, 81$^3/_8$ urbéri állománnyal. Itt jönnek össze Temes, Krassó vmegyék, az oláh illir, és bánsági illir végezredek határai. Földje igen termékeny. Birja gr. Bethlen Ferencz.

Vojvogyen, Arad vm. oláh f. Fehér Körös mellett, B. Jenő fil. 6 kathol., 403 óhitü lak., s anyatemplommal.

Vojvogyest, puszta, Bihar v.-gyében, Grós és Arkus közt, a váradi deák püspöké. Földe sovány; a a patak mellett, melly lapályát elönti, kövecsos. Nagy része ezen pusztának nyir, mogyoró, és egyéb bokrokkal van benöve.

Vojosz oláhul, lásd magyarul Almaszeg.

Vokány, német falu, Baranya vgyében, ut. p. Siklóshoz 1 óra. Egyenes sorban épült utczája 133 csinos házat számlál, mellyekben 928 r. kath., 15 zsidó lakik. Közepén áll egy szép kath. szentegyház, melly a rácz-petrei anyának fiókja. Határa sikercs buzát, szölöhegye jó vörös bort terem. Márványtörés. Nevezetes még itt az uraság majorsága, vizimalma és komlóskerte. Birja gr. Batthyáni Iván.

Volánszka, Ungh v. orosz f. Uzsokhoz $^1/_2$ órányira : 567 g. kath., 20 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Volf, puszta, Bihar vgyében, N. Várad mellet. Birja a váradi deák püspök.

Wolfau, Farkasfalu, német f. Vas vmgyében, Stájerország szélén, ut. post. Köszeg. Van 764 kath., 538 ágostai lakosa, kath. paroch. temploma; a Lapincs vize mellékén kövér rétjei, szép erdeje. Birja néhai gr. Batthyáni Lajos tömege.

Wolfs, lásd **Balf**.

Volicza, Zemplén vm. orosz f., Papina fil. 8 romai, 303 g. kath., 12 zsidó lak., 518 h. szántófölddel. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Mihály

Volócz, Beregh vm. orosz falu, erdős hegyek között, A. Vereczkéhez 1$^1/_2$ mfld. 3 r. kath., 659 g. kath., 10 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. Sok erdő és legelő. F. u. gróf Schönborn.

Volova (Tót), Zemplén vm. tót f. Göröginye fil. 416 kath., 14 zsidó lak., 694 h. szántófölddel. F. u. gróf Vandernath. Ut p. Nagy-Mihály.

Volova, (Orosz) Zemplén vm. orosz f. Szinna fil. 342 g. kath., 16 zsidó lak. 608 h. szántófölddel, erdővel. Ut. p. Szobráncz.

Volya, (Alsó) Sáros v. tót-orosz f. Bártfához délkeletre, 1$^1/_2$ mfld. 92 romai, 141 gör. kath., 52 evang., 5 zsidó lak. F. u. Bártfa város.

Volya, (Felső) Sáros vm. tót f. 200 kath., 44 gör. kath., 155 evang.,

9 zsidó lak. Kath. paroch. temp. Hegyes erdős határ. F. u. Bártfa város.

Volya, (Jurkó) Sáros v. orosz f. ut. p. Orlichhoz $^1/_2$ órányira : 329 gör. kath. lak.

Volya, (Juszkó) Zemplén vm. lásd Juszkóvolya.

Volya, (Laborcz) Zemplén vm. orosz f. Ormező fil. 42 romai, 410 g. kath., 17 zsidó lak. Görög anya sz. egyház. 380 h. szántóföld. F. u. gróf Sztáray. Ut. p. Nagy-Mihály.

Volya, (Orosz) Zemplén vm. orosz f. Sztropkóhoz délre $2^1/_2$ órányira: 182 g. kath., 8 zsidó lak. Gör. anya sz. egyháza, 460 h. szántóföłde. F. u. Mattyasowszky. Ut. p. Eperjes.

Volya, (Orosz) Sáros v. orosz f. Lubotin fil. a gallicziai határszélen: 10 romai, 229 gör. kath., 11 zsidó lak. F. u. a Dessewffy nemz. Ut. post. Orlich.

Volytócz, Zemplén v. orosz f. Stropkó fil. 3 romai, 193 gör. kath., 6 zsidó lak.

Vorocsó, Ungh vm. orosz falu, Unghvárhoz $2^3/_4$ mfldnyire: 443 gör. kath., 13 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. F. u. a kamara. Utol. post. Ungvár.

Vorotnicza, Beregh v. orosz f. Hrihócz fil. 65 g. kath., 4 zsidó lak. F. u gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Vóta, puszta, Somogy vgyében, gr. Széchenyi Pál drávamelléki uradalmában.

Vottócz, Zemplén vm. orosz f. Sztropkó fil. 3 romai, 192 g. kath., 7 zsidó lak. 394 h. szántóföld. F. u. gr. Barkóczy.

Voznicza, Bars m. tót f. a Garan mellett, 355 kath., 1 evang. lak. Földjei jó rozsot termenek; rétje, legelője, erdeje elég. F. u. a kamara. Ut. p. Selmecz.

Vozokány, Nyitra m. tót falu, Sárfő fil. 316 kath., 45 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Tapolcsán.

Vöczkönd, magyar f. Zala vgyében, a kapornaki apát uradalmában, 208 kath. lak.

Vők, Poson vm. magyar f. a kis Duna jobb partján 178 kath. lak. F. u. a posoni káptalan. Ut. p. Poson. 2 óra.

Völcsej, magyar falu, Sopron vgyében, ut. p. Sopron 3 óra, 936 kath. lak., paroch. templommal. Határa hires buzát terem, de rétje felette kevés. Számos nemesek birják.

Völgyifalu, magyar falu, Zala vgyében, az alsó lendvai uradal.

Völgyfalu, németül Zillingthal, horvát f. Sopron vmegyében, Sopronhoz északra 3 mfld. 144 házzal, 1006 kathol. lak., paroch. templommal. Hegyes völgyes határa sovány, s van 1371 h. szántóföldje, 83 h. rétje, 637 hold legelője 318 font (190 □ ölével) kivágott szőlőhegye, 17 h. erdeje. Az uradalmi erdő 30 h. Telkesgazda : 117. Van itt az uraságnak, hg. Eszterházy Pálnak kőszén bányája.

Vönöczk, magyar f. Vas vgyé- ut. p. Kis-Czelhez északra 1 óra, 673 evang., 218 kath. lak., ágostai anyaegyházzal. Róna határa igen termékeny. Közbirtokosoké.

Vöör, magyar f. Zala vgyében, közel Igriczéhez, ut. p. Hahól, 125 kath. lak.

Vörcsög, puszta, Zala vmegyében, Dobri és Csenefölde közt.

Vörösalma, Cervenika, Sáros v. tót f. Péch-Ujfaluhoz közel a gallicziai országutban: 325 romai, 26 g. kath., 1 evang., 15 zsidó lak. Erdő. Fűrészmalom. F. u. a Desewffy nemzetség. Ut. p. Eperjes.

Vörösberény, magyar falu, Veszprém vgyében, a Balaton mellett, egy felette gyönyörü, kies és egészséges vidéken, ut. p. Veszprém. 338 kath., 696 reform., 6 zsidó lakossal, kath. és ref. anyatemplommal, melylyek közül az első mind belső ékes-

sége, mind gyönyörü festése miatt nézésre méltó. A kastély felöl nincsenek ablakai, de a másik oldalon levök annyira vannak festésben utánozva, hogy különbséget köztök alig lehet tenni. Szántóföldjei égett vörös földböl, vagy fekete vulkán hamuból állanak, s termékenyek. Szölöhegye a határnak majd egy harmadát teszi, és épen a Balatonra néz. Bora édes, czukros, kellemes izü. Erdeje szépen növekedik. Forrásai Szentkirályszabadja felöl igen gyönyörüek, s olly bö vizüek, hogy felbuzgásokhoz nem messze mindjárt egy malmot, a helységben ismét egy másikat hajtanak. Birtokosai a hajdani idökben görög apáczák valának; késöbb a györi jesuiták kezére került, kik ide egy kastélyt épitettek. Mostani földesurai nagyobb részben a k. tudományi alapitvány, kisebb részben más nemes családok.

Vörösbuzahely, Poson vm. puszta, N. Léghez $1/2$ óra: 7 kath. lak. Birja Peteöcz Józsefnö.

Vörösfalu, puszta, Zala vgyében, Tárnok és Oroklán közt.

Vöröskö (Cservena Kamen), Trencsén vm. tót f. Lednicztöl délre $1/2$ óra a hegyek közt: 781 kath., 7 zsidó lak. Katholik. paroch. templom; nagy erdö; kevés rét; sovány föld. Emlitést érdemel itten egy 300 □ ölnyi nagyságu tó, mellyben különös itten körül ismeretlen nemü halak találtatnak. F.u. gr. Königsegg. Ut. post. Trencsén.

Vöröskö (Bibersburg), Poson m. falu a gr. Pálffy nemzetség örökös vára. Fekszik ez egy minden oldalról fenyvesekkel, s bikkesekkel bekeritett magas hegyen, Posonhoz 5, Modorhoz 1, Nagy-Szombathoz $2^1/_2$ mértföldnyire igen gyönyörü kies vidéken. Eredetét III. Béla leányának Constantiának kszönheti 1230—1240 közt, ki férje Promislaus Csehországi király halála után özvegységét itt töltötte. 1240-ben Constantia meghalálozván, a magyar király birtokába jött, s elsö magán birtokosa volt Tamás gr. Tiburchnak fia, kinél azonban nem sokáig maradhatott, mert gr. Turnyi Domonkosra költött csalárd vádja miatt Vöröskö birtokának fele töle elvétetett, s Martonnak adatott birság fejében, az ország albirája Devecheri Eimech Márton által. Ez pedig 1269-ben Mátyás mesternek, Csáky Péter fiának, azaz késöbben azon Venceslaus, Otto s I. Károly alatt elhiresedett trencsini grófnak, nádorispánnak; Vágh melléke urának adta el 200 nehéz markáért, és egy czifra nehéz pánczélért. Mátyás halálával 1317-ben ismét a királyra szállott a vár a hozzá tartozó uradalommal együtt. De már 1350-ben Wolfart Ulrichot ismerte urának. 1441 után pedig Wolfart Judith, Gyögy nevü bazini, és szentgyörgyi grófhoz menvén férjhez, ezt a magyar óvári, és vöröskői uradalommal gazdagitotta meg. 1516-ban magtalanul kihalván a vöröskői bazini grófok ága: II. Lajos hitvesének Mária királynénak ajándékozta mind a két uradalmat; hanem a vöröskői késöbben a Thurzókra, majd ismét a Fuggerekre, végre a gr. Pálffy családra szállott, s mind ez ideig birtokában van, ugy hogy a várat a hozzá tartozó uradalom $3/8$ részével gr. Pálffy Rudolf örökösei, az uradalom $5/8$ részét pedig öregebb gróf Pálffy Ferencz birják. Ezen uradalomhoz tartozik 18 helység, u. m. Csesztc, Alsó Diós, Ompital, Szuha, Bogdanócz, Borova, Dubova, Helmes, Hoszufalu, Istvánfalva, Kápolna, Kosolna, Klucsován, Pila, Pudmericz, Selpicz, Vistuk, Zvoncsin. Nézésre méltók a mostani várban a gazdagon felékesitett szobák, a régiségek, s fegyverek gyüjteménye, azon vizi mestermü a

vár közepén, melly szerint a viz egy szarvasból (a gr. Pálffyak czimere) ömlik ki, s melly olly mesterségesen van elkészitve, hogy az idegen minden felől tulajdon lépte által vizzel fecskendeztetik be; a pincze sat. A vár mellett vannak a tiszti lakások, egy szép istáló márvány jászolokkal, a nagy lovagló oskola s más épületek. Hajdani időkben sok viszontagságokat állott ki ezen vár, különösen az V-ik István és II. Ottokár Cseh király közt támadt két rendbeli háborukban. Ugyanis mind a kétszer 1271-ben, és 1273-ban Ottokár ostrommal megvevé nem csak a várat hanem a körül belől fekvő vidéket is, Posont, Szentgyörgyöt, Bazint, Nyitrát kegyetlenül pusztitotta. 1605-ben Básta cs. hadi vezér minekutána Szencz és Cseklész közt Bocskaytól, s a török Chamtól szörnyen megveretett, s Posonba be nem eresztetett volna: itt akart menedéket keresni, de csak ideiglen nyerheté meg; mert Vöröskő is a győzedelmeseknek magát több várakkal együtt feladta.

Vörösmart, Krassó v. oláh f. közel a Maroshoz: 6 kath., 295 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a kamara. Ut. p. Facset.

Vörösmart, magyar falu, Baranya vemgyében, a Duna mellett a bács-eszéki postautban, ut. p. Herczegszőlős Lakja 800 kath., 1100 reform., 15 óhitü, 12 evang.; kath. és reform. anyatemplomokkal. Határa mindennel megáldatott; szántóföldei kövérek; nagy kiterjedésü rétségein számos sertést, marhát tenyészt; halászata jövedelmes; pagonyai fát eleget szolgáltatnak; vörös bora a jobbak közé számittatik. Nevezetes itt azon 6000 öl hosszú töltés, melly a helységet a Duna árja ellen őrzi. Birják Károly főhg. örökösei.

Vörösszeg, puszta, Zala v. N. Lengyel fiókja, Becsvölgye és Vargaszeg közt.

Vörösvágás, (Cservenicza). Sáros v. tót f. Eperjeshez dél-keletre $2\frac{1}{2}$ mfld. 147 romai, 40 g. kathol., 329 evang., 5 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Nagy erdő. Sok pisztrang. F. u. a kamara. Ezen helységet egész Europában nevezetessé teszi opálbányája, mellyben igen szép s különféle szineket játszó nemes opalkő ásatik, melly talán az egész világon legszebb.

Vöröstó, német f. Veszprém v.-gyében, a nagy-vásonyi uradalomban, 450 kath. lak., paroch. templommal. Utczái egyenesek; házai csinosak; határa szük és nem igen termékeny. Ut. p. Veszprém.

Vörösvár, Bars m. német falu, Néved fil. 319 kath. lak. Mind földje mind rétje hasznos. Erdeje is van. F. u. h. Eszterházy sat. Ut. p. Verebély.

Vörösvár, Nyitra vm. tót falu, Ujvároska mellett: 820 katholik., 1 evang lak. F. u. gr. Erdődy Józsefnő. Ut. p. Galgócz.

Vörösvár, Pest-Pilis vgyében, német f. Budához egy postaállásnyira a bécsi országutban: 1668 kath., 2 ref., 310 zsidó vagyonos lakosokkal. Van itt kath. paroch. sz. egyház, synagóga, egy szép emeletes vendégfogadó, postahivatal. Szántóföldei részint sikságon, részint hegyoldalokon feküsznek, s igen sikeres rozsot, kukoriczát, zabot teremnek. Szölöhegye, erdeje bőséges; rétje nem sok; de jó. Lakosai gyors lovakat tartanak, s paraszt posta név alatt eléggé ismeretesek. F. u. a Majthényi nemzetség.

Vörösvár, Rothenthurm, német m. v. Vas vgyében, a Pinka vize mellett, ut. p. Köszeghez 3 óranyira, 812 kath., 28 evang., 14 zsidó lak. Kath. paroch. szentegyház. Urasági kastély, és nagy. vadaskert, melly 798 holdra és 973 □ ölre terjed. Két

halastó. Három kerekü liszt és fürészmalom. Tehenészet. Juhtenyésztés. Öt országos vásárán sok posztó és ló eladatik; ezenkivül a vizkereszti és mindszenti különösen a lenre nézve hiresek. Lakosai többnyire takácsok és fazekasok. Birja gr. Erdődy György, s feje egy 2 mezővárosból és 11 faluból álló uradalomnak. A föld minősége ez uradalomban: sárga agyag, melly a hegyeken kavicscsal, s vastag szemü homokkal van keverve, de azért a völgyekben meglehetős termékeny, s a kukoriczán kivül mindent megterem, főkép sok hajdinát. Rétjei kövérek és jó szénát adnak, csakhogy a Pinka gyakran elönti. A stájer lóherét igen termesztik. Jó karban tartott erdeje az uradalomnak 4053 holdból s 666 □ ölből áll, s nagyobb részét bikkfa teszi. Egyebiránt a gazdálkodás okszerüleg folytattatik, s az uraságnál több czélszerü erőmüveket, s gazdasági szerszámokat szemlélhetni.

Vörs, magyar falu, Somogy v.-gyében a Balaton mellett, ut. p. Marczali, 815 kath. lak., paroch. templommal. Határa első osztálybeli; halászata a Balatonban jövedelmes. Birja gr. Festetics Tasziló.

Vörü, kis magyar hely Zala v.-gyében, Szentpéterur mellett.

Vösthe, puszta, Komárom vgyében, a nemes-olcsai közbirtokosoké.

Vradist, Nyitra vm. tót f. Szakolczához egy fertálynyira: 458 kath., 157 evang., 418 zsidó lak. Synagóga. Jó föld. F. u. ő cs. k. felsége. Ut. p. Holics.

Vracsik, magyar falu, Somogy vgyében, ut. p. Öreg-Lakhoz délre 1 óra, 450 kath., 30 ref. lak., homokos határral.

Vrány, Krassó vm oláh f. Oraviczához 2 óranyira, a Karas vize mellett: 3 kath., 943 óhitü lak. anyatemplommal, igen termékeny róna vidéken, buzát termő szántóföldekkel, jeles marhatartással. F. u. Vrányi Constantin pesti nagykereskedő.

Vranye, Trencsén vm. tót falu, a Kisucza vize mellett: 194 kath., lak. F. u. a budetini uradalom. Ut. p. Zsolna.

Vranyucz, Krassó v. oláh falu, Oraviczához $1\frac{1}{2}$ órányira: 9 romai kath., 1068 óhitü lak., anyatemplommal, gazdag buzatermő határral, erdővel.

Vrászló, magyar falu, Somogy vgyében, ut. p. Nemes-Vid $\frac{1}{2}$ óra, 300 katholik. lak., homokos határral, szép erdővel. Birja gr. Zichy Károly.

Vriczkó, (Münichviesen), Thurócz m. vegyes tót-német f. a Baran hegye alatt, Znio-váraljától nyugotra $\frac{1}{2}$ mfld. Lakja 1512 kath., kik közt sok olajat készitő találtatik. Kath. paroch. templom. Határa felette hegyes, annyira, hogy a lakosok hátukon viszik fel a trágyát földjeikre, erdeje nagy, legelője böven levén, sok tehenet tartanak, a tejből vajat, sajtot készitenek. Van még itten egy Hollerstein nevü barlang, mellyben a Rákóczy idejekor 100 lovas magát 1 hónapig oltalmazta. F. u. a pesti egyetem. Ut. p. Rudnó.

Vrtizser, Trencsén vm. tót falu a Vágh bal partján, 127 kathol. lak. termékeny kis határral. F. u. b. Balassa, gr. Szapáry. Ut. p. Zsolna.

Vucskómező, Máramaros v. orosz f. 280 g. kath. lak., anyatemplommal, jó legelőkkel, szép erdővel. F. u. Szalay, Buday, Fúló. Ut. post. Sziget.

Vukova, oláh-tót f. Temes v.-gyében, Temesvárhoz délkeletre 3 mfld., 450 ágostai, 750 n. e. óhitü lak., s ez utóbbiakat két lelkész vezérli. A helység két hosszas dombon fekszik, s határa 2315 hold, mellyből szántó 1452 hold, rét 471 hold, legelő 225 h., külső kertek $59\frac{1}{2}$ h.,

belső házhelyek 59 $\frac{1}{2}$, 24 h. belső, 24 h. külső zsellér házhely; szőlő, erdő nincs. Urbériség: 1404 hold, 2 lelkészi járandóság 64 hold. Majorság: 437 hold, mellyből 300 h. szántó, a többi marhalegelő, haszonbére 4 pengőforintjával 1748 ezüst forint. Földe második rendű ugyan, de jó munka mellett mindenféle gabonát megterem. F. u. a kir. alapitvány.

Vulsinka, Ungh v. orosz falu, ut. p. Ungvárhoz 4 mfdnyire: 374 g. kath., 8 zsidó lak. Gör. kath. paroch. templom. F. u. a kamara.

Z.

Zabalcz, Krassó vm. oláh falu, Temes vmegye szélén, 1 órányira a Marostól: 5 kathol., 655 óhitü lak., anyatemplommal. Határa felette hegyes és sziklás, melly a tengerit is alig termi meg; erdeje roppant és igen szép; sok urasági legelő. F. u. a kamara. Ut. p. Facset.

Zabar (Német-), Gömör v. magyar falu, Heves és Nógrád megyék közt: 500 kath., 211 ref. lak., paroch. templommal. Ut. p. Rimaszombat.

Zabar (Tót-), Gömör v. magyar falu, 279 kath., 23 ref. lak. Mind a két Zabar határa hegyes, de meglehetős termékenységü; erdeje bőséggel. F. u. többen.

Zabor, puszta, Árva vgyében, Zubricza fil., 50 kath. lak.

Zabava, Sáros v. puszta, Lófalu fil., 49 kath., 11 zsidó lak.

Zabava, Szepes v. puszta, Batizfalva fil., 7 kath., 8 evang. lak.

Zabido, tót falu, Árva vmegyében, 743 kath., 5 zsidó lak., kik sok paraszt-posztót és pokróczot készitnek. Sessiója: 55. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zabinecz, majorság, Trencsén város mellett, s ide tartozik.

Kis-Zablath, Trencsén m. tót falu, a Vágh jobb partján, ut. p. Trencsénhez 1 fertálynyira: 46 kath. lak. F. u. többen.

Nagy-Zablath, Trencsén m. tót falu, az elébbeni falu mellett: 301 kath., 3 evang. lak. Földje termékeny; erdeje szép; lakosai fával kereskednek. F. u. gr. Serényi, kinek itt kastélya is van.

Zabna, Zemplén v. orosz falu, Papina fil., 39 romai, 500 g. kathol., 20 zsidó lak. 1001 hold szántóföld, Ut. p. Nagy-Mihály.

Zábor, Thurócz vm. tót falu, a Jordán patakja mellett. Táplál 8 kath., 210 evang. lak., sok alma, szilva, vizimalom. F. u. Záborszky család. Ut. p. Thurócz-Zsámbokrét.

Zábrány, oláhul Pernyava, német falu, Temes vmegyében, Guttenbrunnhoz közel, csak egy sor házból áll, s 102 romai, 32 g. kath. lak., kik közül 4 féltelkes, 10 negyed, 2 nyolczad telkes, 6 zsellér, 5 lakó, 2 mesterember. Van egy kisded unitus szentegyház, melly a lelkész lakával egybe van kapcsolva. Urbériség: 114 h. szántóföld, 50 h. rét, 20 h. legelő, 21 hold belsőtelek. Majorság: szántóföld 23 h. 798 □ öl, rét 10 h., legelő 29 h. 1300 □ öl, erdő 132 h. 1303 □ öl. Földe fekete agyag s igen jól müveltetik. F. u. a királyi kincstár.

Zabres, tót falu, Árva vmegyében, 11 kathol., 323 evang. lak. 16 sessio. Földje a legjobbak közül való a megyében. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zabrogy, Ungh v. orosz falu, Nagy-Bereznához $\frac{1}{4}$ mfdnyire: 15 romai, 409 g. kathol., 15 zsidó lak. Vizimalom. F. u. a kamara. Ut. post. Ungvár.

Zadnya, Máramaros vm. orosz falu, Beregh vmegye szélén: 3 romai,

778 g. kath., 40 zsidó lak., g. kath. anyatemplommal, mészégetéssel. F. u. gr. Teleki nemzetség, s m. Ut. p. Huszt.

Zádor, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Istvándihoz $^1/_2$ óra: 513 ref., 12 kath., 8 zsidó lak., ref. anyatemplommal. Sok legelő. F. u. gr. Hunyady Ferencz.

Zádorfalva, magyar f., Gömör vármegyében, Szuhafő és Alsó-Szuha helységek közt fekszik; van a reformatus atyafiaknak templomjok és 3 évvel ezelőtt épült paplak, a helység felett egy emelkedő hegyoldal néz le. A lakosok száma 613-ra megy, ezek közül 583 ref., férfi 294, nő 289; rom. kath. férfi 8, asszony 17; evang. férfi 3, asszony 2, mind magyarok. A közbirtok áll $25^2/_8$ majorsági telekből és 336 hold erdőből; lakja a helységet 18 zsellér; van a helység mellett lefolyó kis patakocskán 2 vizimalma; partos szántófölde tiszta buzát, gabonát s egyebet bőven terem, rétje sok és jó szénát ad, ollykor a rajta keresztülfolyó patak elönti. Birják ezen helységet: Horkai, Bene, Hegi, Batta, Katona, Széki, Nagy, Talis, Tóth, Csiszár, Dusza, Fodor, Orbán, Lenkei, Soós, Váradi, Gregó, Kosik, Bakó, Szuhai, Járdán, Pidex, Sikátori, Stiló, Török, Ferenczi, Pap, Palla, Elek nemes családok. Ut. post. Putnok.

Zádorháza, Gömör v. magyar falu, Rima-Szécs szomszédságában: 34 kath., 241 ref. lak., első osztályb. határral. Sok nemesség. F. u. többen.

Zadubnye, Trencsén vm. tót falu, Budetin mellett: 264 kath. lak., s ugyan oda tartozik.

Zagel (Alsó-), másképp Bölcsháza, Liptó vm. tót falu, 6 kathol., 28 evang., 3 zsidó lak. Ut. p. Okolicsna.

Zagel (Felső-), Liptó m. tót falu, 6 kath., 37 evang. lak. Fürészmalom. Derék erdő. F. u. Jób.

Alsó- és Felső-Zágorhida, 2 puszta, Zala vmegyében, Nova mezőváros mellett.

Zaguszén, Krassó v. oláh falu, a Temes mellett, ut. p. Szakulhoz 1 órányira: 27 kath., 534 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a Jakabffy család.

Zagyilszka, Beregh v. orosz falu, Pudpulóczhoz 2 órányira: 205 g. kath., 3 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Ut. p. Munkács.

Zagyva, Nógrád m. magyar falu, mély völgyben: 456 kath., 13 evang. lak. Földei a vizmosásoktól szenvednek. Itt ered a Zagyva vize. F. u. b. Prónay Lajos. A falu felett terebélyes fák árnyékai alatt hever régi várának omladéka. Ut. p. Szakál.

Zahar, Ungh vm. magyar-orosz falu, ut. p. Ungvárhoz nyugotra 1 mfdnyire: 85 romai, 211 g. kath., 305 ref., 15 zsidó lak. Ref. templom. Birják gr. Buttler örök., s mások.

Záhony, Ungh v. magyar falu, a Tisza bal partjához közel: 24 romai, 35 g. kath., 513 ref., 14 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Répa-czukorgyár. Nagy ökörhizlalás. F. u. Ritter. Ut. p. Ungvár.

Záhora, Honth vm. magyar-tót falu, ut. p. B. Gyarmathoz $^3/_4$ mfd., 139 kath., 271 evang. lak. F. u. gr. Zichy és b. Balassa.

Zahorb, Ungh vm. orosz falu, Galicziához közel, erdős, sziklás vidéken: 237 g. kath., 10 zsidó lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Záhorcsa, Bars m. telep, Geletnek fi., 56 kath. lak.

Zaiczfalva, (Hosendorf), horvát falu, a német-ujvári uradalomban, Vas vmegyében, 108 kath. lak.

Zajk vagy Szajk, magyar falu, Zala vmegyében, Tolmács mellett, ut. p. Nagy-Kanisához nyugotra 2 órányira, 318 kath. lak.

Zajta, Szathmár vm. német falu, Rozsályhoz nem messze: 408 romai,

17 g. kath. lak., rom. kath. templommal. Mellette folyik a Sár vize; földe, rétje kevés. F. u. gr. Majláth, Becsky, Morvay. Ut. p. Szathmár.

Zakamene (Klin-), tót falu, Árva vmegyében, 1597 kath., 3 evang., 8 zsidó lak. Van kath. paroch. temploma, 68 1/8 sessiója, roppant erdeje s legelője. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zakamjenek, népes puszta, Árva vmegyében, 60 kath. lak.

Zákány, magyar-horvát falu, Somogy vmegyében, 650 kath. lak., paroch. templommal. Fekszik Somogynak legalsó déli szegletében, közel a Drávához, saját postahivatallal és váltással Iharos-Berény közt. Lakosai sertéssel és marhával kereskednek. Szőlőhegye némellyek szerint Somogyban a legjobb fejér bort termi. Birják gr. Széchenyi Pál és gr. Zichy Domokos.

Zakély, Bars m. tót falu, Selmeczhez 1 mfld., hegyek közt: 255 kath. lak. F. u. a kamara.

Zakopcse, Trencsén vm. tót falu, ut. p. Csácsához keletre 1 1/2 óránnyira. Lakja 3384 kath., 10 zsidó. Kath. paroch. temploma derék, erdeje igen nagy; s benne sok gombát szednek. F. u. h. Eszterházy.

Zakosztolán, Nyitra vm. tót falu, N. Kosztolán mellett. Lakja 257 kath., 1 evang., 19 zsidó. F. u. többen. Ut. p. Galgócz.

Zala, magyar falu, Somogy v.-megyében, hegyes, völgyes vidéken, ut. p. Siófok. Lakja 580 kathol., 24 ágostai, 20 ref., kath. fiók-templommal. Földe agyagos; erdeje, szőlője, s a földesuraságnak sok majorsági földe van itt. Birja a Zichy nemes család.

Zalaba, Honth m. magyar falu, a Szikincze völgyében: 53 kath., 192 ref. lak. Rétje, legelője igen jó. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Esztergom.

Zala-Apáti, Zala-Egerszeg, Zala-Istvándi, Zala-Mindszent, stb. lásd Apáti, Egerszeg, Istvándi, Mindszent, stb.

Zalabér, lásd Szalabér.

Zalacska (Kis- és Nagy-), Ungh v. orosz-tót falu, Verbócz közelében: 222 romai, 306 g. kath., 13 ref., 10 zsidó lak. Rom. kath. paroch. templommal. F. u. gr. Sztáray Albert örök.

Zaláta, magyar falu, Baranya vmegyében, a Dráva mellett, a séllyei uradalomban: 323 ref., 42 kath. lak., ref. anyatemplommal. Van szép erdeje, sok gyümölcse, jövedelmes halászata, és termékeny szántófölde. Ut. p. Siklós.

Zalatnak, puszta, Zala vmegyében, Szent-Ivány és Milej közt.

Zalavár, lásd Szalavár.

Zalkod, magyar falu, Szabolcs vmegyében, más néven Alkut, tul a Tiszán, a zempléni oldalon, homokdombon fekszik. Ut. p. Liszka. Határa 2500 hold, mellyből szántóföld 1000 hold, kaszáló 900 hold, legelő 600 hold. Sárga homok földe sok gabonát és burgonyát terem; rétjeit és legelőjét az árviz járja. Urbériség itt nincs, mind majorsági birtoka e következő földesuri családoknak: Szentimrey, Paraszkay, Bekényi, Bajusz, Bernáth, Komjáty, Dombrády, Ocskay. Lakja 188 romai, 58 g. kath., 19 ref., 17 héber. A határ szélén folynak a Tisza és Bodrog. Mocsárok: Erkecse és Palocsa.

Zalomisztáje, Máramaros vm. orosz uj telep, Bukvér fil.

Zalus, Trencsén m. puszta, Beszterczéhez 3 fertály: 19 kath., 5 zsidó lakossal.

Zaluzsány (Fazekas-), Gömör-Kis-Honth vm. magyar falu, Nógrád vmegye szélén: 590 kath., 73 evang. lak., kik tótul is egyformán beszélnek.

Sok fazekas. A rahói urak birják. Ut. p. Rimaszombat.

Zaluzsány (Rima-), Gömör-Kis-Honth v. tót falu, Rimabánya és Keczeghe között: 2 kath., 264 evang. lak. F. u. többen. Ut. p. Rimaszombat.

Zám, Szabolcs vm. puszta. F. u. Debreczen városa.

Zamarócz, lásd Z a m o r ó c z.

Zámoly, magyar falu, Győr v.-megyében, a Szigetközben, a kis Duna mellett: 960 kath. lak., paroch. templommal. Fekete földü róna határa első osztálybeli. A hédervári urad. tartozik, s ut. p. Győr.

Zámoly, magyar falu, Fejér v.-megyében, ut. p. Fejérvártól északra 2 órányira: 530 kath., 1560 ref., 20 zsidó lak., kath. és ref. paroch. templomokkal. Első osztálybeli határa mindennel megáldatott; van hires buzát termő szántóföldé, kövér rétje, erdeje, szőlőhegye. Közel a faluhoz látszik egy régi épület-omladék, egy kerek kápolnával, s egy különös forrással együtt, melly majd minden 5-6-dik évben kiapad; kifolyása malmot hajt. A temetőben is van egy ritka alkotásu kőfal, s ezt a közvélemény Aba Sámueltől épitett szentegyház romjának tartja. F. u. gr. Lamberg.

Zámor, puszta, Fejér vmegyében, Pest-Pilis vmegye szélén, Biához 1 óra: 500 lak., jó bort termő szőlőhegygyel. Ut. p. Buda. Közbirtokosoké.

Zamorócz, Trencsén vm. tót falu, Orecho mellett, Trencsénhez $^1/_2$ órányira északra. Lakja 292 kath., 74 evang., 12 zsidó. Láthatni itt egy régi várnak düledékeit; van savanyuviz-forrása. F. u. több nemesek. Ut. p. Trencsén.

Zamosztya, tót falu, Zólyom vmegyében, a Garan hidján tul, ut. p. Beszterczebányához keletre $3^3/_4$ órányira: 392 kath. lak., kik közt 21 telkesgazda, 4 zsellér, 2 lakó; egyébiránt többnyire házaló kereskedők. Urbéri telek 8, majorság semmi. Sovány földe zabot és burgonyát legsikeresebben terem. A Garanon kivül egy kis patakja is van. Jelenleg kicsinyben bányamüvelés van indulóban. F, u. a kamara.

Zamutó, tót falu, Zemplén v.-megyében, hegyek lábainál egy széles völgyben, Varanóhoz nyugotra $1^1/_4$ órányira, ut. p. Eperjes. Határa tehet 5000 holdat, mellyből 3000 h. erdőség, $29^4/_8$ urbéri telek és 40 zsellér után 1100 h. szántóföld és rét; a többi majorság. Szántóföldei lassan emelkedő partokon és rónaságon, rétjei hegyekben vannak, merő irtásokból állván. Földe felette ritka, minélfogva a földekbe igen mély barázdákat mos az eső, főleg a zabot termi, de jó müvelés mellett buzát is terem. Két patakmalma nem sokat ér. Lakja 260 romai, 240 g. kath., 280 evang., 30 zsidó. Határában van egy opálbánya, mellyet most 30 f. haszonbér mellett egy kassai polgár tart. A hegyek közt patakjában pisztrangot halásznak. Van itt derék szeszgyár, és csinos lakházat jeles kerttel épittetett ide Klobusiczky József, mint Okolicsányi János veje, de örökösei elhagyták pusztulni, valamint a szőlőt is. Birják a falut gr. Sztáray Ferdinand mint feleségétől Klobusiczky Mathildtól született leánya gyámja, Okolicsányi Luczián, és gr. Barkóczy. Az 1831-ki paraszt-lázadás ismeretes.

Zánka, magyar falu, Zala v.-megyében, ut. p. Veszprém: 53 kath., 364 ref., 130 evang., 16 zsidó lak. Az idevaló ref. templomot az evangelikusok együtt használják. Határa felette köves, de mégis termékeny. Nyugotra van 2 szőlőhegye, mellyek közül a Bálinthegy különös jóságu bort terem. Legelője köves és csak erdőből áll; szénája igen jó s elég. Birják

gr. Eszterházy, Zannay, s más nemes családok.

Zápszon, Beregh vm. magyar falu, Kászonyhoz ½ órányira: 29 romai, 10 g. kath.. 428 ref., 6 zsidó lak. Ref. anyaszentegyház. Két nyomásbeli határa jó gabonát terem; szőlője, erdeje van. F. u. Lónyay, Péchy, Leszkay sat. Ut. p. Beregszász.

Zaránd, oláh mv., Arad vmegyében, Aradhoz északra 4, ut. postájától K. Jenőtől 1¾ mfdnyire: 50 kath., 2105 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, szeszgyárral. Róna határa gazdag és első osztálybeli. Kiterjed 12,313 holdra, mellyből belsőtelek 324 h., szántóföld 3391²/₄ h., rét 1809 h., legelő 2914²/₄ h., erdő 3874 hold. Ebből majorsági szántó 500 h., rét 500 h., legelő 620 h., erdő 3874 hold. Vizei a Fejér-Körös, a fejérkörösi malomcsatorna, és a Cziger vize. Országos vásárt 4-et tart, u. m. oláh hushagyókor, oláh pünkösdkor, Nagyboldogasszony napján ó szerint, és dec. 17-kén, melly a megyében sertésvásárra legnevezetesebb. E határhoz tartozott ezelőtt H a r k á l y erdő 1000 holdnyi, és L i g e t puszta 2400 holdból álló, de a gr. Fekete család magvaszakadtával a kir. kincstárra szállott. Zaránd város mostani birtokosa: gr. Gyulay Ferencz altábornagy. Régi várából, melly a megyében legrégibb, jelenleg csak némelly sánczok nyomai láthatók.

Zaránd, lásd S z a r á n d, Bihar vmegyében.

Zarándfalu, (Zorndorf), csinos német falu, Moson vmegyében, róna, de felette kies és termékeny vidéken, a Lajta jobb partján, a moson-brucki postautban: 1200 lak., kiknek fele r. kath., fele evang., saját anyatemplomokkal és lelkészekkel. Határa első osztálybeli, s a lakosok birnak 159⁷/ urbéri telek után 4125 hold gazdag fekete agyag szántóföldet, 479 h. kövér rétet, sok káposztáskertet. Az állattenyésztés nagy fontosságu. Igy az uraság tart 5000 darab merino juhot, s a lakosok juhon és jó lovakon kivül 360 jármas ökröt. Van itt sok urasági majorságföld, nagy magház, nemes curia, 4 kerekü uradalmi malom a Lajta vizén, salétromfőzőház. Erdeje a legszebbek közül való a megyében, s két részre oszlik, u. m. tölgyes és nyárfás erdőre. Fesztler jeles történetirónk itt született. A főherczegi m. óvári uradalomhoz tartozik, de a Huszty családnak is van itt egy nemes udvara.

Zaricsó, Ungh v. orosz falu, ut. p. Ungvárhoz 2½ mfdnyire: 1206 g. kath., 25 zsidó lak. Határa meglehetős. Erdeje sok. G. kath. paroch. templom. F. u. a kamara.

Zarjecz, Trencsén m. tót falu, a Vágh jobb partján: 162 kath., 5 ev., 6 zsidó lak., fenyves erdővel. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Zarjecz, Trencsén m. tót falu, a Vágh jobb partján: 81 kath., 51 ev., 14 zsidó lak. Termékeny határ; savanyuviz-forrás. F. u. többen. Ut. p. Trencsén.

Zárjecz, Trencsén m. tót falu, Luky mellett: 21 kath., 782 evang., 5 zsidó lak. Evang. anyatemplom; szép erdő; gyümölcsöskertek; sovány határ. Lakosai szorgalmatosak, s köztök sok késcsináló. F. u. többen. Ut. post. Trencsén.

Zarkaháza, magyar falu, Vas vmegyében, a Gyöngyös vize mellett, ut. p. Szombathely: 168 kath. lak. F. u. főherczeg Esztei Ferdinand.

Zarkócz, Thurócz m. tót falu, 11 kath., 42 evang. lak. Földei nedves természetüek. F. u. Zarkóczy család.

Zaskó, tót falu, Árva vmegyében, Liptó vmegye szélén: 351 kath., 1383 evang., 4 zsidó lak. Evang. anya-, kath. fil. templomok. 82⅛ sessio. Vendégfogadó. Vizimalmok. A falu

egy völgyben majd egy órányira nyúlik hosszan. Lakosai lent termesztenek, különösen pedig sok szálhajót csinálnak, s fával nagy kereskedést űznek. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zaszkál, tót f. Árva v. az Árva jobb partján, 47 kath., 440 evang., 12 zsidó lak. Földje termékeny. Sessioja $26^{6}/_{8}$. F. u. az árvai uradalom, Skrabák, Bajza, sat. Ut. p. Rosenberg.

Zaszkalye, Trencsén m. tót f. a beszterczei uradalomban: 138 kath. lak. F. u. b. Balassa, gr. Szápáry. Ut. p. Zsolna.

Zasztó, puszta, Pest-Solt vgyében, Kalocsa és Foktő közt, mintegy 400 hold kaszálóból áll, s a kalocsai érsek birja.

Zasztranye, Trencsén vm. tót f. Tepliczához északra egy fertálynyira. Számlál 332 kath. Egy meredek hegyen még most is látszik régi várának omladéka. F. u. gr. Pongrácz. Ut. p. Zsolna.

Zaturecz, (Alsó) (Dolna Zaturcsa), Thurócz m. tót f. a Thurócz vize mellett, $^{1}/_{2}$ órányira Sz. Mártontól északfelé, 62 kath., 226 evang., 3 zsidó lak. Jó föld, rét, legelő; erdő; malmok. F. u. többen. Ut. posta Thurócz-Zsámbokrét.

Zaturecz, (Felső) (Horna Zaturcsa): Thurócz m. tót f., 32 kath., 121 evang., 14 zsidó lak., evang. anya szentegyházzal. Ennek is jó rétje van, erdeje, legelője pedig sok, két malom. F. u. többen.

Zauszina, Ungh v. orosz f. K. Berezna fil. 352 gör. kath., 13 zsidó lak. F. u. a kamara. Ut. p. Ungvár.

Zarada, Nyitra m. népes p. Zavada fil. 72 kath. lak.

Zavadá, Trencsén vm. tót f. a Vágh jobb partján: 172 kath. lak. F. u. a dubniczai uradalom. Utol. post. Trencsén.

Zavada, Trencsén most A. Nyitra vgyében, tót f. a zai-ugróczi uradalomban: 12 kath, 354 evang., 6 zsidó lak. Határa sovány, de erdeje szép és nagy. Hajdan itt aranyra s ezüstre dolgoztak. Ut. p. Nyitra Zsámbokrét.

Zavada, Nyitra m. tót f. Bajnához északra $1^{1}/_{4}$ mfld., 237 kath., 4 zsidó lak., kath. paroch. templom. Van szép erdeje, legelője. F. u. gr. Erdődy Józsefnő. Ut. p. Nagy-Tapolcsán.

Zavada, Nógrád m. tót f. 12 kath., 267 evang. szegény lak. Szűk és sovány határ. Evang. anyatemplom. F, u. gr. Zichy. b. Balassa. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Zavada, Bars m. tót f. 113 katholikus lak. Bortermesztés. F. u. gr. Keglevics. Ut. p. Verebély.

Zavada, Szepes v. tót f. ut. p. Lőcséhez északra $1^{1}/_{4}$ mértföldnyire. 393 rom. kath. lak. Kath. paroch. templommal. F. u. Lőcse.

Kis-Zavada, Trencsén m. tót f. Precsin filialisa. Számlál 159 kath., 4 zsidó lak. Sovány kősziklás határ; tölgyes erdő. F. u. többen. Ut. posta Zsolna.

Nagy-Zavada, Trencsén vm. tót f. Hricsó filialisa: 249 kath. lak. F. u. h. Eszterházy. Ut. p. Zsolna.

Zavadka, Trencsén m. tót falu, 137 kath. lak. F. u. a lietavai uradal. Ut. p. Zsolna.

Zavadka, Beregh v. orosz falu, A. Vereczke fil. 317 g. kath., 5 zsidó lak. F. u. gr. Schönborn. Utols. posta Munkács.

Zavadka, Gömör v. tót f. a Garan völgyében, Polánka és Helpa között: 1337 kath. lak. Nagy határa hegyekből, erdőből, legelőből áll; kevés szántófölde a Garan vidékén a jobbak közé tartozik. F. u. hg. Koburg. Ut. p. Rosnyó.

Zavadka, Sáros v. orosz falu, Ternye fil. 3 romai, 105 g. kath. lak. Ut. p. Eperjes.

Zavadka, Szepes v. orosz falu,

Markusfalva fil. 10 kath., 741 g. kath. lak. Görög kath. paroch. Rézbányák. F. u. a Márjássy nemzetség. Ut. post. Lőcse.

Zavadka, Ungh v. orosz-tót f. ut. p. Nagy-Mihályra vezető postautban: 95 romai, 140 g. kath., 20 ref., 8 zsidó lak. F. u. közbirtokosok és a kamara.

Zavadka, Sáros v. népes puszta, Palocsához $^3/_4$ órányira: 22 rom., 103 g. kath. lak. korcsmával, malmokkal.

Závadka, Zemplén v. tót falu, Leszkócz fil. 241 r. kath., 5 zsidó lak. Sok rét. 1561 h. szántóföld. F. u. gr. Vandernath. Ut. p. Nagy-Mihály.

Zavar, Poson, most Felső Nyitra vm. tót f. Nagy-Szombathoz 1 mfd. a Dudvágh mellett: 602 kath., 60 zsidó lak., kik hajdan reform. magyarok voltak. Láthatni itt egy kath. paroch. templomot, és számos csinos uraságí lakházakat. Szántóföldje sok, és igen szép rozsot, buzát, árpát terem; juhtenyésztése nevezetes. F. u. Majláth György, Prileszky, Horváth, s m. t.

Závidfalva, Zavidowo, Beregh v. orosz f. ut. p. Munkácshoz dél-keletre $1^3/_4$ mfdnyire: 785 g. kath., 16 zsidó lak. Gör. kath. parochia, Sovány hegyes határ. F. u. gr. Schönborn.

Zavijka, Máramaros vm. orosz uj-telep: 152 gör. kath. lak. Toronya fil.

Závod, Poson vm. tót f. a sasvári, vagy holicsi országutban, N. Lévárdhoz $^1/_2$ órányira: 1300 kath., 25 zsidó lak., kath. paroch. templom, róna jól mivelt határral, erdővel. F. u. gr. Batthyányi János örök. Ut. p. Szent János.

Závod, német falu, Tolna vgyében, ut. p. Bonyhádhoz északra $1^3/_4$ órányira, 932 kath., 8 zsidó lak., paroch. templommal. Dohány és bortermesztés. Birja gr. Apponyi József.

Závod, Zólyom m. tót f. 48 k. lak., kik favágók. Breznóbányához 1 óra.

Závodjé, Trencsén m. tót f. ut. p. Zsolna mellett; 603 kath., 6 evang., 19 zsidó lak., több nemesi curiákkal, és épületekkel. Földje termékeny, káposztája hires. F. u. többen.

Zazriva, tót f. Árva vm. Trencsén vmegye szélén: 2550 kath., 43 evang., 5 zsidó lak., kik a hegyek közt elszórva laknak. Van itt kath. paroch. templ., vendégfogadó, roppant szép erdőség. Fa eszközöket készitenek a lakosok, és sok turót, vajat, sajtot csinálnak, ugy hogy esztendőnkint 300 mázsánál többet levisznek az alsó vidékekre. Sessioja $126^1/_4$. F. u. az árvai urad. Ut. p. Rosenberg.

Zbinov, Trencsén m. tót f., Rajecztól északra 1 órányira: 557 kath., 6 zsidó lak. Len termesztés. F. u. a lietavai urad. Ut. p. Zsolna.

Zboj, Zemplén v. orosz f. közel Gallicziához: 2 romai, 650 g. kath., 13 zsidó lak. Hegyes, erdős, sovány határ. Fenyves és bikkes erdő. 1064 h. szántóföld. Görög anya sz. egyház. Malom. F. u. gr. Schmindegg. Ut. p. Szobráncz.

Zbojna, (Homonna és Izbugya) Zemplén vm. 2 orosz f. Papina fil. 5 romai, 640 gör. kath., 20 zsidó lak. Gör. anyatemplom. 309 h. szántófölddel. F. u. Malatinszky Izbugya-Zbojnának van 483 h. szántófölde. F. u. gr. Desewffy. Ut. p. Nagy-Mihály.

Zbora, Trencsén vm. tót falu, Puchótól észak-nyugotra egy mföld. Lakja 7 kath., 688 evang., 10 zsidó. Sovány földje leginkább zabot, pohánkát terem. F. u. gr. Erdődy. Ut. p. Trencsén.

Zboró, Sáros v. tót-orosz m. v. Bártfához északra $1^1/_2$ mfd., közel a gallicziai szélekhez: 1900 r. kath., 192 g. kath., 5 evang., 198 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Synagoga. A város feje a m a k o v i c z i nagy ura-

dalomnak, melly hajdan herczegség volt. Ezen uradalmat Serédy Gáspár birta, s ez adá el Rákóczynak 16000 darab aranyért. Később egyetlen leányát Aspermont gr. cs. vezér vévén el, ennek kezére jött; mostani birtokosai pedig gr. Erdődy György és gr. Szirmay család. Van itt két kastély, mellyekből a felső bástyákkal kerített, s egy kéttornyu templomot és egy nagy udvart foglal magába. Az udvaron kivül két sorban 100 hársfa áll, mellyek onnan nevezetesek, mivel Rákóczy György minden levél irásánál e szavakat szokta használni: „Datum Zborovlae sub centum tiliis.“ A most leirtt várkastély gr. Erdődyé; az alsó egy angol kerttel együtt gróf Szirmayé. Mind a két udvaron egy patak folyik keresztül. Van itt sok gazdasági épület, papirosmalom, pálinka és sörfőzőház, tehenészet, kórház; a lakosok közt sok czizmadia és timár. — A régi makoviczi vár egy erdős, magas hegy tetejére épittetett, de most omladékokban hever. Azonban bir itt még gr. Csáky Miklós alapitványi tömege is, melly az esztergomi káptalan felügyelete alatt van. Áll e birtok Zboró mezővárosban 500 hold szántóföldből, 80 kapás hegyi rétből, Dubova helységben korcsmából és egy malomból, mind a három helység határában fekvő összesen 1080 hold kiterjedésü erdőből, és Zborón gözgéppel dolgozó szeszgyárból.

Zborov, Trencsén m. népes tót falu, közel a gallicziai határszélhez: 1652 kath., 20 zsidó lak. Fenyvese, s más erdeje szép, és nagy legelője hasznos levén, jó sajtot készit, patakjában pedig kedves izü pisztrángot fog. F. u. h. Eszterházy. Ut.p. Zsolna.

Zbunya, Beregh v. orosz falu, Serbóczhoz $1/2$ órányira: 29 g. kath. lak. F. u. gr. Schönborn. Utols. post. Munkács.

Zbuska, puszta, Borsod vgyében, Arnót helység határához tartozik; s igen szép fekvésü emelkedett partos vidéken, a Sajó, s ennek Előér nevü ága által képzett szigetben. Van 6 kőre épült malma a Sajón, és szép majorsága. Birja gr. Szirmay István Tamás.

Alsó- és Felső Zdánya, 2 tót falu, Bars vmegyében, az első a Garan partján, a másik a hegyek közt, ut. p. Selmecz, összesen 627 kath. lak. Az elsőnek savanyuvize, a másodiknak kath. temploma van. Birja a kamara.

Zdichava, (Murány) Gömör v. tót falu a Kohauthegye tövében, Murányhoz keletre. $1\frac{1}{2}$ órányira: 522 kath., 30 evang. lak., kik többnyire csak zabot és burgonyát termesztenek. F. u. hg. Koburg. Ut. p. Rosnyó.

Zdichava, (Ratkó) Gömör vm. tót f. Ratkóhoz nyugot-északra $1\frac{1}{4}$ órányira: 8 kath., 256 evang. lak. Határa kicsiny és hegyes, de még is a tisztabuzát is megtermi; fatálat, kanalat farag; juhai gyapjából különféle szöveteket készit, s Rimaszombaton adja el. Ut. p. Rimaszombat.

Zdoba, Abauj v. orosz f. a Tarcza jobb partján, ut. p. Kassához 1 órányira: 102 r. kath., 164 g. kath., 22 evang., 3 ref. lak. Görög kath. sz. egyház. F. u. a Sz. István seminariuma.

Zeheczke, magyar f. Zala v.-gyében, az alsó-lendvai uradalomban. 211 kath. lak.

Zebegény, Honth m. magyar-német f. a Duna partján, egy felséges vidéken, 560 kath. lak. Fő gazdagsága jó bort termö hegyében, sok gyümölcsében, szép tölgyes erdejében, s duna-malmaiban áll. F. u. a szent korona. Ut. p. Vácz.

Zebegnyő, Zemplén v. orosz f. N. Azar fil. 10 romai, 317 g. kath., 15 ref., 36 zsidó lak. F. u. gr. Barkóczy. Ut. p. Ujhely.

Zeherje, Gömör-Kis-Honth v.

magyar f. ut. p. Rimaszombathoz keletre egy órányira: 26 kath., 228 ref. lak. Ref. anya sz. egyház. Szőlőhegye, s termékeny szántóföldo. Az osgyáni uradalomhoz tartozik.

Zehi, puszta, Baranya vgyében, Vaiszlóhoz tartozik.

Zeiselhof, puszta, Moson vm., Oroszvárhoz tartozik.

Zél, puszta; Zala vgyében, Cséb és Böröud közt.

Zéle, (Alsó) (Zeleniez), Nyitra m., tót f. 186 kath., 1 evang., 9 zsidó lak. F. u. gr. Brunsvik Ferencz örök.

Zéle, (Felső) Nyitra m. tót falu a Vágh jobb partján, 270 kath., 291 evang., 6 zsidó lak. Kath. és evang. paroch. templomokkal. F. u. többen. Ut. p. Nagy-Szombat.

Zelefa, puszta Zala vmgyében, Kökényes-Mindszent mellett.

Zelemér, Szabolcs vm. puszta, közel Debreczenhez északra: 9 rom., 4 gör. kath., 5 ref. lak. F. u. Debreczen és Hajdu-Böszörmény városok.

Zelene, Nógrád vm. egy dombocskán fekvő tót f. 8 kath., 330 ev. lak. Földje javitást kiván; rétjei az Ipoly mentében kövérek; postahivatala van. F. u. Tihanyi.

Kis-Zellő, Nógrád m. tót-magyar f. 46 katholik., 449 evang. lak. Ékesitik ezen helységet az evang. tornyos templom, és a számos igen szép uraságí épületek. Földje, legelője igen jó, de fő gazdagsága szőlőhegyében áll. A török időből talán nem lesz érdektelen itt egy levelet közölni, mellynek foglalatja imez.

„Én Muharin, és Murtazin Spajjok, adjuk tudtára mindeneknek, a kiknek illik, hogi, megh alkudtunk Bene Andrással esztendőrül esztendőre, két ezüst tallérban egi Lao Puska tokban, két korsóban. Egi nadrágnak valo posztoban, és egi ha eő kme esztendőrül esztendőre meg adja azért eő kme bizvast Kis-Zellőben, másut is bizvást, maga cselédestől lakhatik, azért mijs rea feleltunk, az mi Török Partunkról, nem lészen hántása ne felien senkitül csak az Istenth. Datum Secin Varaban die Anno 1667.

Mi Kis Zellei Földes urak
Muharin Spajja
Murtazin Spajja

Mostani földesurai Kis-Zellőnek: Prónay, Ivánka, s m. t. Ut. p. Szakál.

Nagy-Zellő. Nógrád vm. egy hegy oldalán, s alján fekvő magyar f. 795 kath., 3 evang. lak. Szép tornyos kath. anyatemplom. Földje jó, és elég; rétje kevés; szőlője sok; és igen tartós állandó bort terem. F. u. az esztergomi érsek. Ut. p. Szakál.

Zemenye, németül Zemendorf, német f. Sopron vgyében, a német-ujhelyi országutban, Sopronhoz 2 mfd. 650 kath. lak. Határa inkább róna mint hegyes; van 761 hold szántóföldje, 10 h. rétje, 7 h. kertje, 72 h. szőlőhegye, 200 hold fenyves és nyir erdeje, vizimalma a Vulka vizén. Egész urbéri telek 28 $^{1}/_{8}$. Birja h. Eszterházy és a csornai prépost.

Zemenye, puszta, Baranya v.-gyében, Nagy-Kozár mellett, 470 h. termékeny határral, két jó vizimalommal, urilakkal. Birja Répásynő asszonyság.

Zemplén, Zemplén v. magyar mezőváros, a Bodrogh jobb partján, ut. p. Ujhelyhez keletre 2 órányira: 124 romai, 322 gör. kath., 300 ref, 36 zsidó lak. Gör. kath. és ref. anyatemplom. Termékeny szántóföldo 917 holdra terjed; szőlőhegye sok és kapós asztali bort, rétje pedig jó apró szénát terem. Sertésvásárai e környéken leghiresebbek. Régi vára, mellyről a vgye nevezetét vette, elpusztult; hanem 1632-ben Drugeth Jánosnak zempléni főispánságba való beigtatása még ezen várban ment végbe. Ezt 1331ben Károly Drugetnek ajándékozta. Későbben majd Telękessy

Imre foglalta el, majd gr. Csáky és Van-Dernath nemzetségekre szállott. Most a terebesi urad. tartozik.

Zemerczel, Arad v. oláh falu, Deznához délre: 3 kath., 346 óhitü lak.

Zenkócz, vindus falu, Vas v.-megyében, a muraszombati uradalomban: 210 evang., 65 kath. lak.

Bél-Zerind, magyar falu, Arad vmegyében, Bihar vmegye szélén, a Fekete-Körös mellett, ut. p. N. Zerind. Lakja 562 ref., anyatemplommal. Róna lapályos határa 4000 hold, mellyből 676 h. szántóföld, 250 h. legelő, 175 h. rét, 2899 hold tölgyes erdő. Majorság: 3714, urbériség 286 hold. Sok sertést és marhát tenyészt. Vizei: a Fekete-Körös, Szartos, Tőz, és Leveles folyók, és Kalakampós tó. F. u. b. Simonyi Lajos.

Nagy-Zerind, magyar falu, Arad vmegyében, Bihar vmegye szélén, a váradi postautban, Aradhoz északra 8 mfdnyire, 1896 ref. lak., anyaekklézsiával, urasági épületekkel, postahivatallal, vendégfogadóval. Róna határa igen termékeny; de lapályos, vizenyős. Kiterjed 9162 holdra, mellyből 1722 h. szántó, 4460 h. legelő, 2392 h. rét, 512 h. erdő, 76 hold szőlő. Majorság: 3928, urbériség 5234 hold. Vize a Fekete-Körös. F. u. István főherczeg volt nádor.

Zetény, Zemplén v. magyar falu, közel Vekéhez: 473 romai, 137 g. kath., 4 evang., 90 ref., 14 zsidó lak. Kath. templommal, kastélylyal, 502 hold szántófölddel, a Latorcza vizében halászattal. Ut. p. Ungvár.

Zgribest, Krassó v. oláh falu, Szakulhoz 1 ¼ órányira: 5 kath., 744 óhitü lak., anyatemplommal. F. u. Rigyicsky család.

Zich, magyar-német falu, Somogy vmegyében, hegyes erdős vidéken, ut. p. Siófok. Lakja 718 rom. kath., 69 ref., 10 zsidó. Kathol. fióktemplom. Gabonát, dohányt, bort terınészt agyagos földén. Az uraság sok finom birkát tenyésztet. F. u. a Zichy nemes család.

Zichyház, Torontál v. német m.v., Becskerekhez 9 mfdnyire: közel az alibunári és iláncsai mocsárokhoz: 1328 kath., 76 óhitü lak., kath. paroch. templommal, 123 egész telekkel. Határos vele a bioszegi kincstári puszta, gazdag szántóföldekkel és rétekkel. F. u. a kincstár. Ut. post. Margita.

Ziliz, magyar falu, Borsod v.-megyében, nyilt, téres vidéken, Miskolcztól $1^3/_{16}$ állomásra, közel a Bódvának kis Bódva nevet viselő ágához. Határa 1842 holdat foglal, mellyből 48 h. belsőség, 686 h. szántóföld, 424 h. rét, 37 h. szőlő, 597 h. erdő, 50 h. használatlan. Urbériség 14 telek. A határ igen kellemetes fekvésü, földei második osztályba tartozók, s könnyü mivelés mellett bő termékenységüek, kaszálói a Bódva mentében kövérek. Van 19 fél, 18 negyedtelkes gazda. Lakház 87, lakos 481, u. m. 35 romai, 8 gör. kath., 402 ref., anyaegyházzal, 22 evang., 6 óhitü, 8 zsidó. Birtokosok: Törös, Gencsy, Bekény, Kandó családok.

Zimánd, puszta, Arad vmegyében, Arad városával határos. Gazdag róna határa $7029^{674}/_{1100}$ hold szántóföldet és 298 hold kaszálót foglal magába. F. u. a királyi kincstár.

Zimány, magyar falu, Somogy vmegyében, Toponárhoz közel, ut. p. Kaposvárhoz 1 ½ órányira: 350 kath. lak., fiók-templommal, első osztálybeli határral. F. u. gr. Niczky.

Zimbró, Arad v. oláh falu, Deznához keletre, vad bérczes vidéken: 34 kath., 506 óhitü lak., s anyatemplommal.

Zircz, német m.v., Veszprém v.-megyében, a Bakonyban, ut. p. Veszprémhez északra 3 óra: 1780 kath.

lak., kik főleg mesterségekből, földmüvelésből, fa eszközök készitéséből és fuvarozásból élnek. Nevezetes e város a cistercita szerzet gazdag apátságáról, melly még 1198-ban alapittatott, s 1814-től fogva a pásztói és pilisi apátságokkal egyesittetvén, most egészen független. Az apátsági szentegyház Gizela királynétól épittetett, de már megrongáltatott templom romjaira épült. Ékesítik e várost a szép izlésü apátsági kastély s az uraság gyümölcsös. A mezei gazdaság okszerüen vitetik, melly által az itteni meszes, s agyagos föld is termékenynyé tétetett, egy nagy darab vizenyős tábla föld pedig szép rétté alakittatott. Van itt szép uradalmi tehenészet, több vizimalmok, fiatal fenyves, a Bakonyból roppant bikkes és tölgyes erdő, sok gyümölcs, de szölöhegy az itteni hideg éghajlat miatt nincs. Birja a helybeli apátság, s a város feje egy uradalomnak.

Zlatna, Trencsén vm. tót falu, Strecsen fil., 30 kath. lak. Ut. p. Zsolna.

Zlatnik, Nyitra vm. tót falu, Trencsén vmegye szélén: 433 kath., 5 zsidó lak. Van sok erdeje, üveghutája, melly csak közönséges üvegeket készit. F. u. gr. Erdődy Józsefnö. Ut p. Nagy-Tapolcsán.

Zlatnó, Bars m. tót falu, Nyitra vmegye szélén: 250 kathol. lak. Fő gazdagsága roppant erdejében áll. F. u. többen. Ut. p. Nyitra.

Zlatócz, Trencsén m. tót falu, ut. post. Trencséntől keletre $^1/_2$ óra. Lakja 92 kath., 127 evang., 11 zsidó. Derék erdő. F. u. a dubniczai urad.

Zliecho, Trencsén m. tót falu, épen a nyitravgyei határszélen. Számlál 1337 kath. lak. Kath. paroch. templom; roppant erdőség; üveghuta. F. u. a tudományi kincstár. Ut. postája Trencsén.

Znio-Váralja, (Kloster, Klastor), Thurócz m. tót m.v., Sz. Mártontól délre 2, a Trencsén vmegyei határtól pedig 1 mfdnyi távolságra. Számlál 1572 kath., 12 evang. lak. Kath. paroch. temploma nézésre méltó épület; földe könnyen mivelhető; legelője sok; erdeje derék; patakja, melly rajta keresztülfolyik, több liszt-, és egy papirosmalmot forgat. IV. Béla itt egy gazdag prépostságot alakitott, mellyet később a jesuiták birtak, most a pesti egyetem birja a hozzá tartozó uradalommal együtt. Nyugotra 1 kis fertály órai járásra fekszik az igen régi znio-váraljai vár, mellyről sokan azt hiszik, hogy már a magyarok bejövetele előtt állott; azonban annyi bizonyos, hogy IV. Béla a tatárok ellen elvesztvén a Sajó melletti ütközetet, itt lelte menedékhelyét. Megjegyzésre méltó, hogy a vár közelében fekvő Jankova nevezetü rétségnek olly magas fekvése vagyon, hogy onnan 10 vármegyének, söt Sziléziának hegyeit is beláthatni. Ut. p. Rudnó.

Zobák, puszta, Baranya vmegyében, Hosszu-Hetényhez $^3/_4$ óranyira, erdők közt fekszik, s 11 házban 53 kath. egyén lakja, kik napszámból és faragásból élnek, zselléri beltelkeiken kivül mit sem birnak. Van itt egy uradalmi vendégfogadó s egy vadászlak. F. u. a pécsi püspök.

Zobor, tót falu, Nógrád vmegyében, Zellő fiókja, ut. p. Szakál.

Zobor, hegy, Nyitra mellett, lásd Nyitra városát.

Zódon, puszta, Bihar vmegyében, Szerep mellett, 1200 holdnyi gazdag határral. F. u. Kelemen János.

Zohor, Poson m. tót falu, ut. p. Stomfához észak-nyugotra 1 óranyi távolságra. Lakja 1719 kath., 14 zsidó lak. Van kath. paroch. temploma, erdeje, jó káposztája, halastava; két nyomásban homokos szántóföldje, két vizimalma. F. u. gr. Pálffy Leopold.

Zók, magyar falu, Baranya v.-megyében, egy völgyben, ut. p. Sz.-

Lőrincz. Van majorsági birtokból 169 $^7/_8$ szántó, $89^2/_8$ rét, urbéri birtokból $702^7/_8$ hold szántó, $195^4/_8$ h. rét, közös legelő $213^4/_8$. szőlő $175^4/_8$ hold. Földe fekete agyag s mind gabonát, mind bort jól terem. Lakja 473 kath., kik közt 62 telkes, 2 házas, 2 házatlan zsellér, 1 kézmüves. F. u. a pécsi káptalan.

Zold, Krassó v. oláh falu, ut. p. Facsethez 2 órányira: 2 kath., 370 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a kamara. Birja Zoldy nemes család.

Zolna, lásd Zsolna.

Zoltán, Szabolcs vm. puszta: 4 kath., 2 ref. lak.

Zólyó vagy **Tót-Lipcse**, lásd Lipcse.

Ó-Zólyom, sz. kir. város, Zólyom megyének közép pontján, legszebb tájékán, a mellette lefolyó Garan vizének bal partján, Beszterczé sz. kir. várostól dél felé $1^1/_4$ állomásnyi távolságra. A lakosság anyanyelve tót, a várost „Zvolen"-nek hivják. A határ kiterjedése összesen tesz $5242^{26}/_{64}$ hold $9^1/_6$ □ öl (közös legelőn kivül), holdját 1600 ölre számitva, mellynek belső telke teszen $130^{35}/_{64}$, szántóföld $1870^1/$ h. $1^4/_6$ □ öl, rétek $998^{49}/_{64}$ h. $14^3/_6$ □ öl, erdők 2243 □ h. Közös legelőnek a város körül létező gyep és erdőség szolgál; haszonvehetetlen föld nincs, mert a határ minősége ugyszólván Zólyom megyében itt legjobb, kivált a rónaságon fekvő szántóföldek Kánán földéhez hasonlithatók, miért is 1846 év óta a határon divatozott háromdülői gazdaság eltöröltetvén, a szabad és korlátlan szántásvetés behozatott, s e szerint azelőtt ugarnak hagyott dülő többé nincs, s mind használtatik, és pedig igen jó sikerrel.

A várost teszi öszvesen 280 ház, nagy hosszuságu piaczán van 81, köztök 15 emeletes, a többi ötfelé vonuló nagyobb-kisebb utczáiban.

A lakosok száma öszvesen tesz 1800, ezekből férfi 950, nőnemü 850, s ekképen itt több férfi van nemzetünk tenyésztésére.

A polgárság száma 296, ezekből 64 választó polgár, honorat. 60, mesterember 326. A lakosság józan életénél fogva rosztól ovakodva ritkán jön bünterló esetbe.

Nevezetes jövedelmei a kisebb királyi haszonvételek, „Bahova Joma" nevü majorság, Leszkócz, Lukovo és Baczúr helységek. Leszkóczon a kamara és Muzsáry család irányában $^1/_2$, Baczúron Osztroluczky és több nemes család irányában $^2/_3$ bir nemesi jognál és uri hatalomnál fogva, Lukovót pedig tisztán. — Figyelemre méltó, hogy a Garan vize kiáradása majd minden évben utakat rongál, javitásuk minden tavaszszal nagy költségbe kerül, és ez a város jövedelmét ritkítja. Okai eme kiáradásoknak a Garan gyenge partjai és szomszéd Ribar helység malma, honnét erősen hat a viz, és sebes fordulatján határunkra és a már sok költségbe jött rákosi utra kiárad, sebes vágtával annyira elmossa az utat, hogy a járást is könnyen veszedelmessé tenné, ha rögtön a város körülötte gondját nem viselné.

Ezen város 1244. évi 5. jan. költ dicsőült IV. Béla királytól nyert kiváltság által sz. kir. várossá emeltetett, melly királyi oklevelet Mátyás, I. Ferdinand, Maximilian és Rudolf megerősitették. 1378. Lajos király az ugyan itt mindeddig nevezett Rákos nevü tájékon, (hol most szép rétek és jó kapáló földek vannak), országgyülést tartván, ugyan itt Hedvig leányát Jagelló lengyel királynak feleségül adá.

I. Ferdinand 1563. évi nov. 16-kán költ királyi kiváltság által veres viaszkkali pecséltetést megengedé.

A város lakói többnyire gazdaság-

gal foglalatoskodnak, még azok is, kik mesterséget űznek. Nevezetesb nagyságu vagy régiségü épületek ben a városban nem találtatnak, csak két templom és a várossal összekötött zólyomi kamarai vár, nagy Lajostól 1350 évben épitve, mellyben Mátyás király lakott, s e helyet magának mulató helyéül választván, azért szép szobákkal és egy nagy palotával kiékesité. A terem tetején (boltozatján) most is régi királyok és vezérek lefestve látszanak. Mátyás halála után Beatrix benne özvegyi jogánál fogva maradt; ennek halála után pedig II. Ferdinand örököse lett, ki a várat hozzá tartozó birtokkal a zavaros török háborúk alatt Dersfy családnak zálogba adá. Dersfy özvegye Eszterházy Pálhoz férjhez menvén, ennek halála után a férj s általa Eszterházy család örökösök lettek, 1802. évbeni csere által a vár két uradalmával a kamarára esett, helyébe pedig Eszterházyak Diószegh és Simontornya uradalmakat kapták. A zólyomi vár alatt lévő zólyomi és dobronai uradalmak azelőtt két felé voltak elosztva, most már egy tiszttartóság alatt vannak. Mondják hogy Verbőczi a dobronai várban, mellyből most csak romok láthatók, irta volna hármas könyvét; igazsággal összeegyezhető annyiban, hogy a Verbőczyek valamikor a várat a hozzá tartozó birtokkal birták. Mátyás király által használt szobák most már egy részről magtároknak, más részről kamarai tisztség lakhelyeikül szolgálnak. Eme várban Bethlen erdélyi vajda Magyarország koronáját, miután Posonban kezére került volna, hosszabb ideig tartotta.

Figyelemre méltó nevezetesség itt a várostól délre eső „Puszti hrad" nevü váromladék, mellyet Borsu, Árpád fővezére épittetett. E várromon fölül nyugot felé vonuló erdő részét még most is Bursovának nevezik; — ugy nemkülönben figyelmet érdemel a várostól $^1/_2$ órányi távolságra, és Szliács felé vonuló „Borovahora" nevü dombocska, mellynek közepén a szliácsi vizhez hasonlatossággal biró tócska kender-áztatásnak szolgál. E helyütt bányát ásatni kezdettek a lakosok, de folytatása az ömledező viz miatt lehetetlen vala. E domb szántóföldekkel van körülövezve, nehány évek előtt czérna vékonyságu tiszta aranyszálat, — mellynek darabjából még most is Bécsben a kincstárban egy arany gyürü látható, — mult században szinte aranyczérnával körülfont buzakalászt találtak. E ritkaságoknak magyarázata különféle, leghihetőbb, hogy a török háboruk alatt innen számos család kiköltözött, s ezek kincseiket föld alá ásták.

Egy különös ritkaságról még most is beszélnek ősatyáink. 1615-ben esőközben egy nagy fakereszt esett le a városba, mellyet a város az akkori ország nádorának mint különös esemény jelét megküldé; de a nádor, midőn az eseményt béketüréssel kihallgatta volna, azon keresztet visszaküldé a városnak azon kifejezéssel: „ut omen, quod idem crux praesefert, cittem maneat. Azon kereszt itt a levéltárban sokáig tartatott, de az idő viszontagságánál fogva most bizony holléte nem tudatik.

Buzakereskedő 8. Egy nagyobb minőségü eczet- és pálinkafőző-ház. — Savanyuviz - források nagy mennyiségben vannak határunkon, melly savanyuvizet „Medokis"-nek hivjuk; ezen nevezetet kétségkivül azért kapta őseinktől, hogy benne sok ércz van, mellyből származik a tót kifejezés.

A két templom, mellyekről már szóltam, ékesíti a várost. Az egyik ágostai vallásu, a piaczi házaknak egyenes vonalán áll, a másik r. kath. a város piaczának közepén, egy $20^1/_2$ öl magosságu toronynyal és egy kápol-

nával, mellyen szinte egy kis torony áll.

Nevezetességhez tartozik még: hogy a város egy erős 4 öl magosságu és fél ölnyi szélességü kőfallal van körülépitve, a bejárás 4 erős kapun történik.

Zólyom-Váralja, Zólyom m. tót falu, Zólyom mellett: 140 kath., 35 evang. lak. A zólyomi várhoz tartozik.

Zomba, magyar-német m.v., Tolna vmegyében, ut. p. Szekszárdhoz észak-nyugotnak 2 óráoyira: 2300 r. kath., 15 evang., 8 ref., 18 zsidó lak. Diszesíti e helységet a kies dombon épült paroch. szentegyház; a Döry családnak csinos, izlésteljes kastélyai és kertjei. Tágas határa minden gabonát böven terem. Nemesitett birkanyájai szépek. F. u. a Döry család.

Zombor, magyar m.v., Zemplén vmegyében, kies vidéken, ut. p. Tokajhoz nyugotra $1\frac{1}{2}$ órányira. Határa 8522 hold, mellyből majorsági szántóföld 3552 h., rét 2460 h., szőlőhegy 479 h., urbéri szántóföld 870 h., urb. rét 945 h., legelő 216 hold. Földe fekete agyag, néhol sovány szikes, terem buzát, kétszerest, rozsot, zabot, kukoriczát, árpát, burgonyát. Rétje igen sok, de jobbára lapályos, valamint legelője is; ellenben szőlőhegye a hegyaljaihoz tartozik, s híres zamatos bort terem. Határán több tavak és mocsárok vannak. Lakja 513 romai, 300 g. kath., 250 ref., 100 zsidó; s mindegyik vallásfelekezetnek helyben van temploma és papja. Első alkotója e helynek bizonyos Zumbur volt, Lehel magyar vezér fia. Későbben Apuliából származott gr. Raloldo de Caserta birta; 1600-ban pedig a Zombor s Lippay nemzetség. A polgári háborukban annyira elpusztult, hogy 1732-ben csak egy templom romait, s holmi elvadult, s elposványyosodott szántóföldeket lehete látni. Vásárok itt nem tartatnak. Birják a várost gr. Wolkenstein Antal és Erneszt, gr. Péchy Emanuel, b. Vay Miklós, Bernáth Ferencz, Szathmári Király József, Veres Márton, Ragályi Zsigmond, Ragályi Pál, Balogh Lajos, Borbély Sándor, Matyasovszky Mátyás.

Zombor, királyi város, a szerb vajdasághoz tartozó Bács vmegyében, kies termékeny rónaságon, Bajához 9, Szabadkához 8, a Dunához 2, s a Ferencz csatornájához $\frac{1}{4}$ órányi távolságra, saját postahivatallal. Utczái nincsenek ugyan kikövezve, de rendesek, tágasok. A belváros négyszögben árokkal vétetik körül, a külső város fő utczái innen csillagsugár formán ágadzanak szét; keresztutczáktól keresztülszelve, járdái többnyire téglákból vannak kirakva. Jelesebb épületei: a vármegyeház, melly két sarokra épült két emeletes épület nagy udvarral, szemközt állván az egy emeletes, és toronynyal ellátott fogház; a csinos egy emeletü s toronynyal ékeskedő szinte négyszögü városház; a kamarai igazgatóság épülete; és számos jeles magánházak, mellyek közt már most emeletesek is számosan találtatnak. A régi fő kath. templom a mellette fekvő plebániai épülettel hajdan ferencziek zárdája volt; de II. József császár által eltöröltetvén: az apatini uton volt barátok kerte is elvétetett, s jelenleg 16 házhely foglalja el. A kis óhitü szentegyház hajdan török mecset volt; a görögök temploma pedig igen jeles épület. Határa Zombornak tágas, mert 42,322 holdra terjed, holdját 2000 □ ölével számitván. Ebből szántóföld van 12,579 hold, beltelek és rétek 24,085 h., legelő 1758 h., szőlő 1430 h., tölgyes erdő 1160 h., mocsár 250 h., utak, utczák stb. 700 hold. Rónán fekvő szántóföldе fekete, lapos, néhol dombos, és olly jó minőségü, hogy

trágyára kovés szükég van. Innen gabonája bőven terem, szénája szükségen felül, de legelője szük, erdeje is kevés. Bora sok van de nem igen jó; a város körül pedig szép veteményes kertek és gyümölcsösök szemlélhetők. A határt a Mosztonga mocsáros vizér, és a Ferencz csatornája nedvesitik; szállásokra levén felosztva; minden felé csinos majorok tünnek szembe. Népessége 1844-ben 3159 házban volt 21,647 lélek, kik közt nem egyesült óhitü férfi 5948, r. kath. 4948, zsidó 45, ágostai 9, reform. 12, családfő 6228, polgár és kézmüves 1166. Nyelvet illetőleg legtöbben vannak szerbek, aztán németek, s végre magyarok. Foglalatosságuk: a mezőgazdaság, mindennemü kézmüvek üzése, kereskedés különösen gabonával és szarvasmarhával. A kereskedést igen elömozditja az innen $1/4$ órányi távolságra fekvő Ferencz csatornája, s még inkább elömozditaná, ha a várossal egy mellékcsatorna által összeköttetnék. Van itt egy vegyes szövetgyár egy társulat birtokában, s egy másik gyapjuszövetgyár. Tanintézetek; egy tanitóképző intézet a n. e. óhitü szerbek számára, továbbá kath. és óhitü fő nemzeti tanodák. — Hajdani állapotjáról keveset lehet tudni. Zsigmond király alatt azonban már szerviai szerbek laktak itt; a törökök idejében keritett hely vala, őrsereggel ellátva. A törökök kiüzetése után 1745-ig katonai végváros volt; ekkor polgárivá lett, az 1741-ik 18-dik törvényczikk értelmében pedig 1749ben febr. 17-én kelt szabadalom szerint királyi várossá tétetett, váltságul 150,000 p. forintot fizetvén. Ekkor hozzátartozó puszták voltak: Bukovácz, Csicsova, Gradina, Jvanovoszello, Saponya, Bility, Nenadity, Korankova, Rancsevo, Bratyevity és Piperos. E két utóbbi most tőle elesett, cserében a stanicsiczi határból kapván helyette. A határhoz tartoznak még Ktusevely, Gákova, Sztapár és még 4 helység, mellyeknek jövedelmei 3 éven át a számadásokban is feltaláltatnak; de ezek a királyi oklevél által a határhoz nem kapcsoltattak.

Zombor vagy Zobor, Nógrád m. mély völgyben fekvő tót f., 8 kath., 340 evang. lak. F. u. Prónay Ferencz. Ut. p. B. Gyarmat.

Zombor, Torontál v. magyar f. a Maros mellett, ut. p. Szegedhez keletre $2\frac{1}{2}$ mfdnyire: 2500 kath., 20 ref., 66 óhitü lak., kath. paroch. templommal. — Réve van a Maroson, s szép erdeje, mellyben özek is tartózkodnak; $83\frac{1}{8}$ egész urbéri telekkel. F. u. a Rónay család.

Kis-Zomlény, puszta, Bihar vgyében, Bedő mellett, 1850 hold határral, gazdag róna földekkel és rétekkel. Birják Lángi Imre, és gr. Frimont Béla.

Nagy-Zomlény, puszta, Bihar vgyében, Bors mellett. Róna határa, 2000 holdnyi, mellyből 1000 h. szántó, 1000 hold kaszáló és vizenyős hely, hanem használható. Földe fekete, és igen termékeny. Birja a váradi deák káptalan.

Közép-Zomlény, puszta, Bihar vgyében, az előbbi puszták mellett. Ennek is hasonló határa van s birják Lángi és Csanády családok.

Zoncz, Poson mgye. tót f. a kis Duna bal partján: 148 kath. lak., erdővel, s jó legelővel. F. u. a gr. Pálffy senioratusa. Ut. p. Cseklész.

Zorány, Krassó v. oláh f. Kossovához $3/4$ órányira: 2 kath., 285 óhitü lak., anyatemplommal és szép erdővel.

Zorkócz, tót f. Thurócz vgyében, Mosócz fiókja, ut. p. Rudnó.

Zorkóháza lásd **Nedelicze**.

Zorlenczmáre, Krassó vgye, oláh f. a Boganis vize mellett, Karánsebeshez 3 órányira: 2286 óhitü lak., s anyatemplommal.

Zorlenczinik, Krassó v. oláh f. Szakulhoz $2\frac{1}{2}$ órányira: 748 óhitü lak., s anyatemplommal, erdővel és szőlőhegygyel. Birja Rigyicsky család.

Zömle, lásd **Zsemle** Komárom most Esztergom vgyében.

Zöldes, Arad v. oláh f. Buttyin fil. 4 kath., 366 óhitü lak., anyatemplommal, hegyes, erdős határral.

Zsabár, Krassó vm. oláh f. Lugoshoz 1 órányira a Temes vize mellett: 849 óhitü lakossal, s anyatemplommal. Birja Milinkovics család.

Zsabinecz, Trencsén m. tót f. a Vágh jobb partján Trencsénnel általellenben: 105 kath., 27 evang., 9 zsidó lak. Az áradásoktól sokat szenved; savanyuviz forrás. F. u. Trencsén városa.

Zsabján, Zemplén vm. puszta, N. Mihály fil. 82 kath. lak.

Zsadány, Abauj vm. magyar f. A. Mislyéhez $\frac{3}{4}$re: 310 r. kath., 78 g. kath., 1 evang., 215 ref., 130 zsidó lak. Ref. szentegyház. Synagóga. A Tarcza vize itt egyesül a Hernáddal. Határa termékeny; különösen rétjei buja növésüek; halászata nem megvetendő. F. u. Bónis, Horváth, Ocskay, Péchy, b. Orbán s m. Ut. posta Kassa.

Zsadány, Heves vm. magyar f. ut. post. Árokszálláshoz keletre $1\frac{1}{2}$ mfdnyire a Tarna vize mellett: 1102 kath., 26 zsidó lak. Van itt egy derék kastély és kert; sok széna, termékeny szántóföld. F. u. gr. Almásy, Hellebront, Rákovszky, Biró, Bornemisza, Halasy, Sütő, Almásy Károly, Majzik, Thassy, Gosztonyi Frajzajzen.

Zsadány, oláh falu, Temes v.-gyében, ut. p. Temesvárhoz $2\frac{1}{2}$ óra, 980 n. e. óhitü lak., anyatemplommal, 2-ik osztálybeli határral, 80 egész urbéri állománnyal. Biria b. Lopresti család.

Zsadány, magyar f. Bihar v.-gyében, lapályos, mocsáros helyen, Váradhoz 7 mfd., ut. p. Sarkad. Lakja 1699 ref., anyatemplommal. Határa 2240 hold, mellynek fele szántóföld, $\frac{1}{4}$ rét, $\frac{1}{4}$ legelő; szőlő és erdő nincs. Majorság itt nincs, mert a lakosok mint néhai hajduk örök szerződés mellett birják földeiket Eszterházy herczegtől. Földe szikes, s trágya nélkül nem igen használható; leginkább megtermi a rozsot, zabot, s mint réteges hely a gazos szénát; hanem mikor esős idő van, a szík jó takarmányt ad. Szarvasmarhát szépet tenyészt, de juhokat a mételv miatt nem lehet tartani. Ugyanis a helységet északról a Sebes-Körös, délről a Korhány vize mossa, de rajta egyik sem folyik keresztül, hanem áradáskor az ugynevezett Kis- és Nagy-Kiáltó árkai megtelvén, e két kis folyó a határ nyugoti részét keresztül folyja.

Zsadány, oláh f. Szathmár v.-gyében, Szathmárhoz délre 1 mfd., a károlyi postaútban, 23 r. kath., 500 gör. kath. lak., anyatemplommal; az oláhok magyarul is tudnak. Róna határa 4437 hold, mellyből belsőtelek 162 h., szántó 2184 h., rét 807 h., legelő 663 h., majorsági erdő 180, urbéri erdő 382 h., a Homorod vize 48 h., utak 41 h. Urbériség 24 egész telek után szántó 624 h., rét 229 h., legelő 116 h., helység rétje 18 hold. A g. kath. plebánia bir 12 h. szántó és 20 kaszás rétet. Agyagos-földe középszerüen megtermi a buzát, zabot és tengerit. Birják: b. Sztojka Imre, gr. Karacsay Sándor, b. Jósika Miklós, Buday József, gr. Lázár Erzsébet Bagosinő.

Zsadány, magyar falu, Zemplén vgyében, a Bodrog partján; ut. post. Liszkához $\frac{1}{2}$ órányira, 370 lak., kik

görög és romai katholikusok, reformatusok, s mind magyarok. Van köztök 40 negyedtelkes gazda, 33 zsellér, és 2 lakó. Határa 2320 hold, mellyből szántóföld 330 hold 1154 □ öl, rét 624 hold, tiszta és cserjés legelő 354 hold 1180 □ öl, szőlő 344 hold 768 □ öl, szőlőalj 27 hold 1197 □ öl. erdő közel 500 hold, gyümölcsös 16 hold 255 □ öl, homok 27 hold 173 □ öl, tavak 88 h. 108 □ öl, köves hegytető 6 hold 1084 □ öl. Ebből ismét urbéri szántóföld 220 h., parochialis 6 hold, tanitó és jegyző 16½, községi 2, rét 100 hold, tanitói és jegyzői 9 hold. Sára helységé 15 hold, urbéri legelő 128 h. Majorsági szántó 86, rét 490, legelő 226 hold. Földe terem buzát, rozsot, zabot igen jól; rétjeit árviz járja; bora a hegyaljaihoz számittatik. Vizei a Bodrogon kivül a Törőke, melly halászatáról nevezetes; tavak: Hosszú, Széles, Pacsuta, Őköri és Biró-Zátony. Földesura a falunak: Lónyay Gábor. Hajdan két részből állott, u. m. Arbona és Zsadány helységből, s a terebesi sz. Pál szerzetesek, és a sárospataki jesuiták birták.

Zsáka, magyar f. Bihar vgyében, a Sárréten, N. Váradtól, melly utolsó postája, 4 mfdnyire 2005 lakossal, kik közt 1425 reform., 553 n. e. óhitü, 27 zsidó. Ref. és óhitü anyatemplomok. Az egész határ kiterjedése 17,970 hold, mellyből szántóföld urbéri 1083, majorsági 3000; kaszáló urbéri 324, majorsági 7500 hold, legelő urbéri 1563, majorsági 2400 hold, majorsági nádas 2100 h. Azonban a 15,000 holdnyi majorságba már beleértetik az ide keblezett Nagy-Nyomás puszta 4000, és Oros puszta 2000 hold földdel. Határa általában ingoványos, lapályos és szikes levén, minden veteményt megterem ugyan, de legjobban szereti a zabot. Sok és jó legelője végett a ló-, szarvasmarha, sertéstenyésztés virágzik; azonban juhot is szép menynyiségben tenyésztenek. A Berettyó vize határának északirészén folyik el, s kedves izü halakkal bővelkedik. Szénája, nádja felesleges. 33 egész urbéri telek után van 153 földesgazda, 165 zsellér, 19 lakó, 13 kontár, 1 kereskedő. Földesurai: gr. Rhédey Ádám, b. Vay Miklós, gr. Rhédey János.

Zsakarócz, Szepes v. tót falu, Göllniczhez ½ órányira: 732 kath. lak., paroch. templommal, vasbányákkal. F. u. gr. Csáky. Ut. p. Lőcse.

Zsakócz, Eisdorf, Szepes vm. német-tót f. ut. p. Késmárkhoz délre 1 mfd. 197 kathol., 501 evang. lak. Kath. és evang. szentegyház. F. u. gr. Csáky Károlynő.

Zsalmány, Sáros vm. tót falu, Kaproncza fil. 154 kath., 32 evang., 21 zsidó lak. Hegyes határ. Erdő. F. u többen Ut. p. Eperjes.

Zsalobina, Zemplén vm. tót f. ut. p. Homonnához 2 mfdnyire: 466 r. kath., 16 zsidó lak. Kath. paroch. templom. 844 h. szántófölddel. F. u. gr. Barkóczy, Bideskuthy.

Kis-Zsám, oláh f. Temes v.-gyében, Verseczhez északra 1⅔ mfd., 56 fél, 136¼ negyed telekből és öt házas zsellérből áll, g. n. e. óhitüek uj templommal, két lelkészszel, 1 tanitóval, 72 r. kath., és 3 zsidó. Urbériség: 201 h. házhely, 279 h. legelő, 635 h. kaszáló, 1493 h. szántóföld. Majorság: szántóföld 285 h., kaszáló, melly árokhuzással szántásra is használtathatnék 389 h., legelő s némelly részben kaszáló 416 h., vizállásos, salétromos Boruga nevü folyó elfoglal 78 holdat. Földe kevés homokkal kevert gazdag fekete agyag, s első osztálybeli. Birja Karácsonyi Guidó.

Nagy-Zsám, német f. Temes

vgyében, Verseczhez északra 2 mfd., 291 ház és családdal; e közt 16 eredeti oláh család még létezik; 160 egész, 40 telkes, 79 házas német zsellér, és 12 uradalmi házhely. A németek r. katholikusok, szép uj anyatemplommal, rendes iskolával. Első osztálybeli földeiket három fordulóra müvelik, de a harmadik forduló nagy esőzések után árviz által rongáltatik. Gazdagon terem buza, zab, kukoricza és burgonya; a repczét és árpát nem igen kedveli e föld. Az egész urbéri határ 6300 hold, mellyből házhelyek 245, legelő 560, kaszáló 1130, szántóföld 4334, szorgalomkert 29 hold; erdő, szőlő nincs. Majorság: 1901 h. szántóföld, 468 h. kaszáló, 645 h. legelő, 250 h. szőlő szerződés mellett a lakosoknak adatik, 30 h. belsőtelek, 1323 hold erdő, melly cser és hársfából áll. A föld általában hegyes, kivevén a legelőt és kaszálót, mellyek lapályosok. Nagy-Zsámon keresztül folyik B o r u g a patak, mellynek ágya majd 3 ölnyi mély, s nagyobb esőzésekkel ugy felduzzad, hogy a legnagyobb hajókat is bátran elfogadhatná. Van rajta az uraságnak egy 4 kerekü felülcsapó igen jövedelmes malma. Birja Nagy-Zsámot Karácsonyi Guido ur, s feje egy uradalomnak, mellyhez még Kis-Zsám falu, és K e r n e c s a puszta tartosik. És e gyönyörü uradalomban tart az uraság 8000 darab finom birkát, 200 darab gulyát, néhány anyakanczát, 500 darab sertést. Végre csupán szokásból Nagy-Zsámon minden szombaton népes hetivásár tartatik.

Horvát-Zsamánd, Crobotisch Reimersdorf, horvát f. Vas vgyében, a németujvári uradalomban, 172 kath. lak.

Német-Zsamánd, német falu Vas vmegyében, szinte a németujvári uradalomban, 184 kath. lak.

Zsámbék, Pest-Pilis vgyében, német-magyar m. v. Fejér vármegye szélén ut. post. Budához nyugotra 4 mfld. 3003 kath., 4 evang., 12 ref., 494 zsidó lak. s egy kathol. paroch. templommal. Hajdan a város török basa lakhelye volt, s ezen áll jelenleg az uradalmi kastély. Láthatni itt egy török mecsetet; fördő s csatorna maradványit, mellynek segedelmével a helység felett fekvő forrás vezettetett a városba; továbbá egy felette régi goth szentegyházat a mellé ragasztott épülettel, s egy különös barlang forma nagy üreget, melly pinczének használtatik. Határa első osztálybeli, s mindennel megáldatott: van igen sikeres buzája, árpája, kukoriczája, zabja, bora, erdeje, nádas tava, kevés de jó rétje. F. u. a korona; hanem a határos Csonkatebe pusztát gróf Sándor birja. Van 97 egész urbéri állománya.

Zsámbok, magyar falu, Pest-Pilis vgyében, Heves vmegye szélén, részint rónaságon, részint dombos helyen, Baghoz, melly utolsó postája délre $1\frac{1}{2}$ mfdnyire. Határa mintegy 6200 hold, mellyből szántóföld 2860 hold, a többi része beltelek, rét, legelő vagy szőlő. 53 urbéri telek után 26 holdjával esik 1430 h. szántóföld, s 10 holdjával 530 hold rét, továbbá 400 hold legelő; a többi földesuri majorság. Földe fekete homok, agyaggal vegyes és első osztálybeli, melly terem szép tisztabuzát, rozsot, árpát, zabot és kukoriczát. Lakja 1448 r. kath., 9 evang., 12 ref., 1 görög, 6 zsidó, 87 telkesgazda, zsellér 60, lakó 24, mesterember 5. Kath. paroch. templom. Birják a helységet Beniczky Flórián, Beniczky Ádám özvegye, szül. Majláth Teréz, s annak két fiörökösei Beniczky Ödön és Beniczky Ferencz osztatlan állapotban, végre özv. Májthényi Pálnő, szül. Beniczky Mária asszonyság.

Zsámbokrét (Kis), Trencsén

m. tót f. Kochanócz mellett: 73 kath., 21 evangel. lak., jó határral. F. u. Zsámbokréty család. U. p. Trencsén.

Zsámbokrét (Nyitra), (Nyitranszke Zsámbokreki), Nyitra m. tót m. v. a Nyitra völgyében, 449 kath., 226 zsidó lak. Van benne kath. paroch. templom, és synagoga. Szántóföld e sok és termékeny; rétei igen jók, erdeje kevés. Van itt egy régi kastély, mellyben tartózkodott I. Károly, midőn Trencséni Máté ellen indult. Eredeti helye a Zsámbokréti családnak. F. u. Simonyi Alajos örökösei. Postahivatal helyben.

Zsámbokrét (Thurócz), Thurócz m. tót f. a liptói országutban, Sz. Mártontól délre 1 órányira: 45 kath., 148 evang., 5 zsidó lak., postahivatal. Lakosai sok kendert és fejes káposztát termesztenek; legelője igen jó s elég; van vizimalma is. F. u. többen.

Zsár, Liptó vm. tót f. 52 kath., 348 evang. lak. Sovány földe; szép erdeje; savanyuvizforrása van. F. u. Szmrcsányi.

Zsarnócza, (Zsarnovicz) Bars m. tót m. v. a Garan jobb partján, u. p. Selmeczhez 2 órányira: 984 kath., 2 evang. lak. Van egy kath. paroch. temploma; urasági kastélya, $^1/_4$ mfdnyire a helységtől egy nézést érdemlő olvasztóháza, hová Selmeczről küldik a nyers érczeket, híres söre és kenyere, melly utolsót Selmeczre hordja. Hegyes de sikeres rozsot termő határját a városon keresztül folyó patak gyakran elönti. — Ezen helytt verte meg Zuza cs k. hadvezér 1664-ben a törököket. F. u. a k. kamara.

Zsarnóczai olvasztóház, Bars m. népes p. F. Hámor fil. 360 kath. lak.

Zsarnó, Abauj-Torna v. magyar f. a bodva mellett, Tornához keletre $^3/_4$ mfldnyire: 365 kath.. 381 ref., 39 zsidó lak. Ref. anya- és kath. fil. egyház. Több uri lakások. Első osztálybeli határ. F. u. Jakabfalvy, Fáy, Pap, Szendrey s. m. Ut. p. Meczenzéf.

Zsarolyán, Szathmár vm. magyar nemes helység közel N. Szekereshez: 8 kath., 400 ref. lak., ref. anyatemplommal, jó buzát termő róna határral. F. u. többen. Ut. p. Szathmár.

Zsdjár, Sáros v. puszta, Berzeviczéhez 2 órányira: 83 romai, 48 g. kath. lak. Vashámorral.

Zsdjár, Morgenröthe, Szepes v. a Kárpát hegyei közt hosszan elnyuló tót f. Ut. p. Késmárkhoz észak-nyugotra 3 mfd. 1109 kath., 9 evang. lak. Kath. paroch. templom. A templomhoz közel van egy kőszál, mellyben mondola nagyságu m a r k a s i t is találtatik; továbbá a szántóföldeken f e j é r k r i s t á l y t, v. ál-gyémántot lelnek; valamint a v a s k a p u környékén is (ezt a Tátrának két roppant szirtje képezi) különféle nemes kövekre bukkantak. A vaskapuhoz közel van egy nagy és mély barlang, mellynek torkolatából gyakran gőz és köd emelkedik fel, s ezen jel időváltozást vagy épen zivatart jósol. F. u. b. Palocsay.

Zsebeháza, magyar f. Sopron vgyében, Kapuvárhoz kelet-délre 2 mfd., 252 kath., 314 evang., 12 zsidó lak. Róna határa 600 hold, mellyből 250 h. szántóföld, 350 h. legelő és elpusztult erdő. Agyagos földje minden gabonanemet jól megterem. Vize a Keszegér. Birják apró birtoku nemesek.

Zsebely, németül Schebel, nagy oláh falu, Temes vgyében, Temesvárhoz délre 3 mfd., saját postahivatallal, Van 4654 n. e. óhitü lakosa, s anyatemploma. Róna határa igen termékeny, s van $236^3/_8$ urbéri állománya. Birja az alapitványi kincstár.

Zsebes, Abauj v. tót f. a pesti országutban ut. p. Kassához $1^1/_2$ órányira: 188 kath., 16 evang., 35 ref.

lak. Vendégfogadó. — F. u. a szepesi káptalan.

Zsebfalu, Zupcsani, Sáros v. tót f. ut. post. Eperjeshez nyugotra 1 mfd., 314 kath., 43 evang., 51 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Synagoga. Határa részint róna, részint hegyes és elég termékeny; jó rétje, erdeje van. F. u. Erős nemzetség.

Zsédény, magyar f. Vas vgyében, 102 kath., 130 evang. lak. Ut. p. Kőszeg. Birják Chernel és Taar nemzetségbeliek.

Zsegnye, Sáros v. tót f. Kakasfalvához tartozó fil. 55 romai, 41 g. kath., 190 evang., 10 zsidó lak. Ev. szentegyház. F. u. a Keczer nemzetség. Ut p. Böki.

Zsegra, Szepes vm. tót f. Hotkóczhoz $1/_4$ mfdnyire: 234 kath. lak. Kath. paroch. templom. Urasági tehenészet. F. u. gr. Csáky Károlynő. Ut. p. Lőcse.

Zsejke, puszta, Győr vgyében, Ásvány mellett, szép majorsággal és juhtenyésztéssel. A hédervári urad. tartozik.

Zseliz, Bars vm. magyar falu a Garan jobb partján a Léváról Esztergomba vivő országutban, 812 kath., 17 evang., 359 ref. lak. Van itt egy kath. anya, s ref. filial szentegyház; csinos urasági kastély és kert, vendégfogadó, vizimalmok. Róna határa gazdag termékenységü, rétje, legelője böven levén, a jobbágy sok szarvasmarhát, az uraság pedig gyönyörü merino nyájakat tart. F. u. gr. Eszterházy Jánosné, s feje egy jövedelmes uradalomnak. Postahivatal helyben.

Zsély, Nógrád m. magyar-tót f. 862 kath., 13 evang. lak. Kath. paroch. templom. Földje, rétje, elég; Szőlőt is mivel. A földes uraságnak, t. i. a gr. Zichy senioratusnak még egészen ki nem épült kastélya van itt. Savanyu vizforrás. Ut. p. Balassa-Gyarmat.

Zsély, Poson vm. magyar falu a Szigetközben, Hédervár mellett, 364 kath., 8 zsidó lak., szép rétekkel és földekkel. F. u. gr. Viczay. Ut. p. Győr.

Zsember (Alsó), Honth m. tót f. ut. p. Báthoz $1/_2$ mfd. 125 kath., 129 evang. lak. Bortermesztés. Szántóföldek. F. u. a Zsembery nemzetség.

Zsember (Felső), Honth m. tót f. 310 kath., 290 evang. lak. Kath. és evang. templomok. Kastély. Szőlőhegy. F. u. a Baros nemzetség. Ut. p. Báth.

Zsemle, vagy Zömle, német falu, Komárom, most Esztergom megyében; K. Tatához $1^1/_{16}$, ut. post. Neszmélyhez $2^5/_{16}$ állomásra, Kozma, Gesztes, Majk, Biborka, Környe, Sikvölgy, Kapberek puszták a helységek határai közt. Határa 3830 h., mellynek $2/_3$ része csupa hegyes erdőség, kellemes és vadregényes tájakkal megrakva. A szántóföldek többnyire homokosak és dombosak. A nagy Somlóhegy alatt szép szőlő müveltetik; egy másik szőlőhegy a falutól keletnek terül. Ugyancsak a Somlóhegy alatt neveztes épület s mészkőbányák vannak az egész határban elterülve, az erdőség hegyei alatt pedig kimerithetlen 7—9 láb vastag rétegekben találtatik a barna kőszén, mellynek müvelése 2 akna, és 2 alag által van megnyitva. A kőszéntelep olly gazdag, hogy 50—60 évek folyta alatt huzamosan évenkint 100,000 mázsát is ki lehetne venni, eddig évenkint 40—50.000 mázsa vette ett ki 20—25 hévér és napszámos által; a jövőre van már több évekre 70—75,000 mázsa eladása biztositva, e végre a munkások száma 40—45-re szaporittatván. A bányának közvetlen felügyelése egy számadó bányász, igazgatása pedig egy uradalmi mérnök alatt áll. A bányákban nagy menynyiségben fakadó vizeknek olcsóbb kivezetésére egy 2—2500 öl hosszú

alag van munkában, melly mind a két megnyitott bányából a vizeket felfogni és kieresztení fogja. A kiásott kőszén részszerint a kir. kincstár számára Komáromba és Budapestre szállittatik, részszerint pedig mészégetésre fordíttatik, és nehány magánosok által vétetik. Mészkemencze van itt több, csak az uradalmiakban is évenkint több száz mérő mész égettetik. A falu elrendezéséről különös megjegyzést érdemel, hogy az udvarok mind fejérre meszelt kőfalakkal kerittetnek; s ámbár a falu népe vagyonossággal nem dicsekhetik, a gazdasági udvarokat derék pajták ékesítik. A szorgalmas lakosok egyébiránt németek, de magyarul is értenek. És valamint a helység 1735-ben gr. Eszterházy József által alapittatott, ugy Németországból meghivott lakosokkal is szállittatott meg, kik az alsó-gallaiakkal egy eredetüek, és egy időben költöztek be; azokéval hasonló telepitési szerződéssel láttatván el, annálfogva jelenleg is hasonló igazgatásban részesülvén. Urbéri állomány van $51^7/_8$. Összes népesség 680 rom. kath., saját anyatemplommal, melly sz. Erzsébet tiszteletére épült, s ide népes bucsujárások történnek. Ide kebeleztettek még Gesztes és Kapberek puszták. Bírja a falut gr. Eszterházy Miklós.

Zsemlér, Bars m. magyar-tól falu, a Garan bal partján: 555 kath. lak. Kath. paroch. templom. F. u. az esztergomi káptalan. Ut. p. Léva.

Zsemlér, puszta, Veszprém v.-megyében, Pápa mellett.

Zsena, Krassó v. oláh falu, Szakulhoz fél órányira: 17 kathol., 333 óhitü lak., anyatemplommal, termékeny róna szántóföldekkel. F. u. Markovics család.

Zsennye, lásd Sennye.

Zsére, Nyitra vm. magyar falu, Ghymeshez $^1/_2$ órányira: 790 kath. lak., kath. paroch. templommal. Földei középszerüek; szőlőhegye, erdeje van. F. u. a nyitrai püspök. Ut. p. Nyitra.

Zsércz, magyar falu, Borsod vmegyében, a Bükk hegység lábánál, igen kies vidéken, Miskolcztól $2^3/_{16}$, Egertől $^{12}/_{16}$ állomásra. Hegyes, halmos határának kiterjedése 5302 hold 464 □ öl; ebből beltelek a mivelési használaton kivüli földekkel együtt 163 h. 170 □ öl, szántóföld 595 h. 750 öl, rét 212 h. 228 öl, szőlő 261 h. 490 öl, erdő 4070 h., mellyből 1000 hold legelőül levonandó. A nevezett mennyiségből urbéri kézen van 377 h. 169 öl szántóföld, 95 h. 948 öl rét, 4 h. 354 öl kenderföld, 3 h. $272^1/_2$ öl káposztás, összesen 480 hold $543^1/_2$ □ öl föld. Földesuri majorság 56 h. 939 öl szántóföld, 41 h. 147 öl rét, 597 öl kenderföld, 165 öl káposztás, összesen 98 hold 648 □ öl föld. Soronkivüli szabadosok kezén van 150 h. 620 öl szántóföld, 75 h. 333 öl rét, 2 h. 960 öl kenderföld $299^1/_2$ öl káposztás, összesen 228 hold $1012^1/_2$ □ öl föld. A szőlő nagyobb része dézmás, a legelő közös, az erdő majorsági. A föld minősége jobbára nyirkos, kavicsos, és sovány, azonban szorgalmas mivelés és javitás mellett mind őszi, mind tavaszi vetemény alá használtathatván, középszerü terméssel jutalmaz. Az állattenyésztés, takarmány szüke miatt nagyon szoros határok közé van szoritva, azonban a nép növekedő ipara a mezőgazdaságnak mind e mellett szép jövőt igér. Az 1082 főre menő lakosok közt r. kath. férfi 184, nőnemü 134, összesen 318; ref. fi 385, nőnemü 373, összesen 758; zsidó fi 2, nőnemü 4, összesen 6. Telkes van 40, zsellér 179. Van itt pálinka- és hamuzsirfőző-intézet. A r. kath. anyaegyház 1797-ben keletkezett, anyakönyveit azonban 1783-tól kezdi, s hozzá tartoznak a cserép-

falui és noszváji fiók-egyházak. A reformatusok szinte helyben birnak anyaegyházat. Zsércz határában két nevezetesebb patak van, egyik az ugynevezett Csortos patak, a kaszáló rétek és szántóföldek között, másik a Cseresnyés kut ere, melly a helységtől egy órányi távolságra eső völgytorkolatnál eredvén, a falu felső végéig több apró forráserekkel szaporodik, és csavargós folyásával a helységet áthasitván, annak közepén egy malmot hajt. A forrásokkal gazdag hegyek derekait cser, tölgy, gyertyán, tetejöket pedig bükkfák lepik, s a kies völgyek kellemes árnyékokkal, szomszédságában állandó nagy nádastava által körülvéve, 232 holdra terjedő róna határa mindent gazdagon termő fekete földből áll. F. u. az egri főkáptalan.

1561. Mező-Tárkány s Szent-Miklós helységek, és Szent-István s Tilaj puszták közt volt határjárás az egri káptalan részére.

Zsetek, Sáros vm. orosz falu, Ternyéhez északra 1 órányira, a bártfai országutban: 14 romai, 163 g. kath., 5 zsidó lak. Ut. p. Bártfa.

Zsibolt, magyar falu, Somogy vmegyében, ut. p. Szigetvárhoz 3/4 mfd., 40 kath., 120 ref. lak., kik a besenczei anyaekklézsiához tartoznak. F. u. az Ország nemzetség.

Zsibrik, német falu, Baranya vmegyében, 317 evang., 34 ref., 7 kath., 79 zsidó lak. Az evang. fiókgyülekezet az apáti anyaekklézsiához tartozik. Dohányt és bort termeszt. F. u. a Perczel család, s ut. p. Bonyhád.

Zsibritó, Honth m. tót falu, 45 kath., 196 evang. lak., kik a korponai határban birnak szőlőt. Sovány határ. F. u. h. Coburg. Ut. p. Selmecz.

Zsid, magyar falu, Zala vgyében, ut. p. Szalabér: 1450 kath. lak., paroch. templommal. Nagy határa hegyes, völgyes; erdeje igen szép; szőlőhegye tágas. F. u. gr. Festetics Tasziló.

Zsida, Bács m. puszta, Jankovácz fil., 26 kath. magyar lak. A jankováczi urad. tartozik, s 7097 holdra terjed, melly nagy részben homokos.

Zsidahegy és **Szárazhegy**, 2 összeolvadt vindus falu, Vas vmegyében, a muraszombati uradalomban, 481 evang., 62 kath. lak. Zsidahegyen evang. iskola is van.

Horvát-Zsidány, horvát falu, Sopron vmegyében, Köszeghez 1 mfd., 654 kath. lak., paroch. egyházzal. Határa 2250 hold, mellyből 756 hold szántó, 89 h. rét, 185 h. legelő, 1120 h. erdő, 100 hold szőlő. Földe kövecses. F. u. gr. Eszterházy Ferencz.

Német-Zsidány, (Roggendorf), német falu, Sopron vmegyében, Köszeghez 1 mfd., 152 evang., 120 kath. lak. Van 320 hold sovány szántóföldc, 20 h. rétje, 40 h. szőlője, 400 hold urasági erdeje. Urbéri egész telek 17 1/8. F. u. h. Eszterházy.

Zsidó, magyar falu, Vas vmegyében, a szent-gothárdi uradalomban, 134 kath. lak.

Zsidó, tót falu, Pest-Pilis vmegyében, Gödöllőhöz északra 1 1/2 mfd., 346 kath., 359 evang., 5 zsidó lak. Kath. és evang. szentegyház. Fekszik egy völgyben, erdőktől és szőlőktől körülvételve; határa hegyes, s agyag homokos. Van 15 16/32 urbéri állománya. A gödöllői urad. tartozik.

Zsidóf ölde, magyar falu, Vas vmegyében, ut. p. Vasvár, s a vasvári urad. tartozik, 550 kath. lak.

Zsidovár, Krassó v. oláh falu, Szakulhoz 2/4 órányira, a Temes mellett: 82 kath., 1211 óhitü lak., óhitü anyatemplommal. Határa részint róna és termékeny, részint hegyes. Erdeje legnagyobb az egész megyében, s 20,000 holdat foglal el. Egy meredek sziklatetőn elpusztult vár nyomait láthatni. A török becsapás előtt a báró

Jósika család birta. Most birják Fogarassy, Jurkovics, Trandaphil, Mayer, Klein, Ripl, Schidt, Busböck családok.

Zsidovin, Krassó v. oláh falu, Dognácskához 3 órányira, a Berzava mellett: 5 kath., 1282 óhitü lak., s anyatemplommal. Határa csaknem egészen róna és termékeny. Közel a faluhoz s a Berzava vizéhez egy kies dombon négyszegü sáncz nyomait láthatni, melly alatt sok régi épületek maradványira akadtak. Midőn a mult században a kamarai administratio vizsgálatokat tétetett, egész romai szobákra akadtak, mellyeknek alsó padlózata kis kövecsdarabokkal, s négyszegü égetelt téglákkal volt kirakva. Pénzeket is leltek.

Zsigárd, Poson m. nagy magyar falu, a holt Vágh mellett, Nyitra v.-megye szélén: 1014 kath., 986 ref. lak. Kath. és ref. anyaszentegyházakkal. Lakosai sok buzát, árpát, zabot, kölest termesztenek; tágas legelőjökön pedig számos szarvasmarhákat s lovakat tartanak, s azért vagyonosok. F. u. az esztergomi érsek. Ut. p. Szered. 1849-ben jun. havában Görgey seregét itt megverték az egyesült osztrák és muszka császári hadak.

Zsiger, Külső-Szolnok v. puszta, Czibakházához tartozik: 8 kath. lak. F. u. a Földváry nemzetség.

Zsiger, Pest-Pilis vm. puszta, Pánd és T. Ságh közt: 4 ref. lak. F. u. az egri káptalan.

Zsigmondfalva, Torontál v. német falu, Écskához $1/2$ órányira: 992 kath., 12 n. e. óhitü lak., kathol. anyatemplommal. Lakosai contractualisták. F. u. Lázár Zsigmond. Ut. post. N. Becskerek.

Zsihány, Máramaros v. orosz uj telep, lásd Tyuska.

Zsihlevnyik, (Zihlava), Nógrád m. tót falu, 4 kath., 216 evang. lak., kik sovány vörös agyag földeiket nagy szorgalommal mivelik. Boruk savanyu. F. u. h. Balassa, gr. Zichy, Madách. Ut. posta Balassa-Gyarmat.

Zsikava, Bars m. tót falu, 335 kath. lak. F. u. gr. Keglevics. Ut. p. Verebély.

Zsip, Gömör v. magyar falu, a Balogh völgyében: 19 kath., 269 ref. lak. Ref. anyaszentegyházzal. F. u. h. Koburg. Ut. p. Rimaszombat.

Zsipfalva, puszta, Somogy v.-megyében, gr. Széchenyi Pál drávamelléki uradalmában.

Zsir, (Zirowcze), Abauj vm. tót falu, Ránkhoz 1 fertálynyira: 54 romai, 41 g. kath., 107 evang., 9 zsidó lak. F. u. gr. Forgács. Ut. p. Kassa.

Zsira, magyar falu, Sopron v.-megyében, Sopronhoz délre $3\,1/2$ mfd., 600 kath. lak. Van 800 h. szántóföldje, 204 h. rétje, 890 hold erdeje és pagonyja. Földje meglehetős. Erdeje tölgy és cser. F. u. a győri püspök.

Zsires, Békés v. puszta, a Sebes- és Fekete-Körös közt, nádas, kákás határ. Békés és Vésztő közt.

Zsiszekszer, vindus falu, Zala vmegyében, a bellatinczi uradalomban, 353 kath. lak.

Zsittin, Krassó v. oláh falu, Szakulhoz $3/4$ órányira: 2 kath., 649 óhitü lak., anyatemplommal, erdővel, szilvásokkal. F. u. Liebenberg család.

Zsittna, Trencsén, most A.-Nyitra v. tót falu, a zai-ugróczi uradalomban, 33 kath., 261 evang., 4 zsidó lak. Kőbányája van. Ut. p. Nyitra-Zsámbokrét.

Zsitva, puszta, Somogy vmegyében, Vizvár mellett, nagy erdővel, s nevezetes sertéstenyesztéssel. F. u. gr. Festetics Tasziló.

Felső-Zsitva, magyar falu, Somogy vmegyében, gr. Széchenyi Pál drávamelléki uradalmában, 250 kath. lakossal.

Zskáros, Abauj v. tót-magyar falu, A. Mislyéhez 1 órányira: 240

romai, 61 g. kath., 165 ref., 125 zsidó lak. Ref. szentegyház. F. u. Bónis, Csoma, Mariássy, Fekete, Benyó. Ut. p. Kassa.

Zslkócz, Nyitra m. tót falu, Ujvároskához $^1/_2$ órányira: 531 kath., 6 zsidó lak. F. u. többen. Ut. p. Galgócz.

Alsó-Zsolcza, magyar falu, Borsod vmegyében, a Sajó mellett, Miskolcztól dél-keletre $^8/_{16}$ állomásra, a sajó-szegedi utvonalban, Kis-Tokaj, Szirma, F. Zsolcza, s Lád helységek által környékezve, róna vidéken. Használat alatti földe a nolaji pusztával együtt 2656$^3/_4$ hold, mellyből 1026$^1/_4$ h. szántóföld, 733$^3/_4$ h. rét s legelő, 896$^1/_4$ hold erdő. Felszabadult urbérisége 11 telek. Lakos 920, ebből 148 romai, 25 g. kath., 732 ref., 7 evang., 8 óhitü. Van ref. anyaegyház, a r. kath. leány-egyház F. Zsolczához tartozik. Birtokosok gr, Vay József, b. Vay Lajos, b. Vay Dánielnö. Van szép urasági kastély.

Felső-Zsolcza, tót falu, Borsod vmegyében, Miskolcztól $^5/_{16}$ állomásra, sík földön, a Bódva és Sajó partján. Határának kiterjedése 2958 hold 600 öl; ebből szántóföld 2361 h. és 2 vékás, legelő 265 h. 2 vékás, rét 219 h. 2 vékás, erdő 12 hold. Az uraság bir ezen öszvegből 1268 hold szántóföldet, 120 h. legelőt, 12 h. erdőt. Urbéri szántóföld 1093 h. 2 vékás, rét 219 h. 2 vékás, legelő 145 h. 2 vékás. Van ezenkivül az uraságnak ezen határ szomszédságában két pusztája, egyik a simárdi puszta 130 h. szántófölddel és 20 kaszás réttel, és Jenke nevü puszta, hol 65 embervágó rét van. A föld minemüsége fekete, terem rozsot, zabot, burgonyát, már árpát és kukoriczát nem olly mértékben; az állattenyésztés az adózók közt a legrosszabb karban van, mit a legelő szük volta és a nép nemgondolása okoz. A lakosok száma összesen 712 lélek, ebből r. kath. 320, óhitü 348, protestans 12, zsidó 32. Nyelvre nézve az egész helység tót, de magyarul mind beszél, csak az a hiba, hogy nem nagy rokonszenvvel viseltetnek a magyar nyelv iránt. Nemre nézve férfi van 382, nő 330; foglalatosság szerint van földesasszony 1, gazdatiszt 3, lelkész 2, énekész 2, jegyző 1, biró 1, telkesgazda 88, házas zsellér 32, lakó 7, cseléd 47, korcsmáros 5, mesterember 2, u. m. 2 kovács, 1 legény, 2 inas, s 1 csizmadia kontár. A helység alatt folyik a Bódva vize, hol a Sajó vizével egyesül; van még egy állandó tava is. Az uraságnak van egy csinos falusi laka, van azonkivül egy cséplőgépe 6 lóerőre épitve. A helység mostani birtokosa özvegy Plathy Imrénő, született Döry Krisztina.

Zsolna, (Zsilina, Silein), Trencsén vm. északi részén, egy kőfallal körülkeritett privilegiált város, tulajdon tanácscsal. Fekszik a Vágh bal partján, egy termékeny síkságon. Lakosai többnyire tótok, és katholikusok: u. m. 2467 kath., 6 evang., 22 zsidó. Nevezetességei közé tartoznak a kath. négy templomai, mellyek közül egy parochialis, egy a jesuitáké volt, egy pedig sz. Ferencz szerzeteseké, kiknek itt monostorjok van; a kath. gymnasium, mellyben a sz. ferencziek tanitanak; normalis oskola, nagy sóház, katonai raktárak, posta és harminczadhivatal, gyógyszertár, derék hid a Vághon által. Négyszegü piacza tágas, s az itt lévő házak átaljában véve erkélyekkel ékeskednek. Földe termékeny, különösen jó rozsot és árpát terem, mellyből főzik aztán a zsolnaiak elhíresedett sörüket. Káposztája is kapós. Kereskedése, kivált a borra, fára, vászonra, gabonára nézve elénk. Emlitést érdemel az, hogy 1710-ben az evangelikusok itt híres zsinatot tartottak, és hogy ezelőtt itt nékiek virágzó oskolájok s

könyvnyomdájuk volt. Földes ura h. Eszterházy.

Zsolna, Zólyom m. tót falu, Zólyomhoz keletészakra egy mértföldnyire: 84 kath., 385 evang. lak. Mind földe mind réte termékeny. Erdeje is van. F. u. h. Eszterházy és a Zsolnay nemzetség.

Zsolnafalva, Nyitra vm. tót f. Csejthe mellett: 370 kath., 7 evang., 8 zsidó lak. F. u. többen. Utol. post. Galgócz.

Zsoor, magyar falu, Gömör v.-gyében, Beje és Otrokocs helységekhez közel nyugotfelé egy domb alatt, közel a Thurócz vizéhez fekszik. Lakosok száma 111, mindnyájan reformátusok, ezek közül férfi 50, nő pedig 61, magyarok. A közbirtok áll $7^4/_8$ urbéri és $5^6/_8$ majorsági telekből és 650 hold erdőből. Szántóföldc tisztabuzát, gabonát s egyebet bő mértékben terem, rétje jó és sok takarmányt ad, — a lakosok a szarvasmarha tenyésztést kedvelik, nyáron és télen által hizott marhákkal kereskednek. Birják a helységet Beje földesurai. Ut. p. Tornalja.

Zsörk, puszta, Veszprém vgyében, Pápa vidékén.

Zsubkov, Bars m. telep, F. Hámor fil. 25 kath. lak.

Zsujta, Abauj vm. magyar falu, Gönczhöz 1 órányira: 260 kath., 22 evang., 154 ref., 137 zsidó lak. Ref. szentegyház. Földjei meglehetősek, különösen a Hernád felé jók. F. u. Balogh, Jantó, Baranyi, Kornis, Zsujtay s m. Ut. p. Visoly.

Zsukó, Beregh vm. orosz falu, Munkácshoz észak-nyugotra $1^1/_2$ mfdnyire: 4 r. kath., 488 g. kath., 7 zsidó lak. Görög kath. parochia. Határa majd hegyes, majd lapályos, szőlőt mivel. F. u. Ruzsák,

Zsumberg, Poson m. népes tót puszta, Bazintól nyugotra $^1/_2$ órányira: egy gyönyörű völgyben, 62 kath., 7 ev. lak., papiros malommal.

Zsuny (F. és A.), Nógrád m. népes puszta. Lócz fil. 71 kath., 15 ev. lak.

Zsupa, Krassó v. oláh f. Karánsebeshez 1 órányira: 4 kath., 288 óhitü lak., anyatemplommal. Határában sok régi romokat p. o. sánczokat, bástyákat és összeomlott falakat láthatni. Birja Kápra család.

Zsuppán, oláh falu, Krassó vgyében, erdős, hegyes vidéken, ut. p. Lugos. Lakja 430 n. e. óhitü, anyatemplommal. Határa 2643 h., mellyből urbéri beltelek 89, szántóföld 495 h., rét 209 h., legelő 87 h., contractualis szilvás $9^1/$, szorgalmi föld $24^3/$ hold; uradalmi erdő 1155 hold, legelő $357^2/$ hold. Földe agyagos, s főleg kukoriczát terem. Birja a kam.

Zsupunyest, Krassó v. oláh f. Facsethez $1^3/_4$ órányira: 255 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a kam.

Zsurest, Krassó v. oláh f. Lugoshoz 2 órányira: 10 kath., 252 óhitü lak., s anyatemplommal.

Zsurk, Szabolcs v. magyar f. a Tisza mellett, Ungh és Beregh vgyék szomszédságában: 13 romai, 8 gör. kath., 381 ref., 20 zsidó lak., reform. anyatemplommal, jó rétekkel, igen termékeny határral, $8^4/_8$ első oszt. egész telekkel. F. u. gr. Forgács, de bir benne az Egry nemzetség is. Ut. p. Kis-Várda.

Zsurszova, Krassó v. oláh f. Székashoz fél órányira, a Karas vize mellett: 11 kath., 1449 óhitü lak., s anyatemplommal. F. u. a kamara.

Zubák, Trencsén m. tót f. Lednicztől északra 1 óra: 1109 kath., 13 zsidó lak. Szép erdő. Földje sovány, csak zabtermő. Kath. paroch. templom. F. u. gr. Erdődy György. Ut. p. Trencsén.

Zuberecz, tót f. Árva v. 882 kath., 7 zsidó lak., kik szinte sok durva posztót csinálnak. Vasbányák.

$44^{6}/_{8}$ sessio. A Studenna patakja a falu felett a földben eltünik, és mintegy 600 ölnyi távolságra a föld alatt folyván — ismét látható lesz. Pisztrangjai jó izük miatt hiresek. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zubogy, magyar falu, Gömör vgyében, felülről Ragály, alulról pedig már Borsod vgyében fekvő Kelecsény helységgel határos, — reformatus templommal s 539 lakossal, kik közül 417 reform., 103 r. kath., 17 evang., és 2 óhitü; mindnyájan magyarok. A közbirtok áll $13^{3}/_{8}$ urbéri, $22^{2}/_{8}$ majorsági telekből; van 5 zsellér és 2 alzsellér és 994 hold erdő. Szántóföldc buzát, gabonát, árpát, zabot terem, — rétje jó és sok szénát kétszer kaszálva ád. Ezen helységet birják Ragályi urakon kivül Ambrus, Vincze ns családok. Üt. p. Putnok.

Zubricza (Alsó), tót f. Árva v. 1030 kath. lak. Földje csak zabnak való. Sört, pálinkát főz; vásznat sző s kereskedik. Sessioja : $56^{5}/_{8}$. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zubricza (Felső), tót falu, Árva v. 1177 kath., 33 zsidó lak., kik elszórt házakban laknak. Kath. paroch. templom. $40^{6}/_{8}$ sessio. Nagy urasági sörfőzőház. Vászon kereskedés. F. u. az árvai uradalom.

Zubrohlava, tót f. Árva v. 992 kath., 2 evang., 13 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Nagy fejérítő intézet, több épületekkel. Vendégfogadó. Fa lerakóhely. Gyolcscsal igen nevezetes kereskedést üznek Erdélyországba; a honnan a földmüvelést csak nem csupán az asszonyok folytatják. Sessioja : $73^{3}/_{8}$. F. u. az árvai uradalom. Ut. p. Rosenberg.

Zuella, Zemplén v. orosz f. Galliczia határszélén: 2 romai, 598 gör. kath., 10 zsidó lak. G. paroch. templom; hegyes, sziklás, sovány határ. F. u. Szirmay. Ut. p. Nagy-Mihály.

Zúgó, Arad vgye, népes puszta, Dezna mellett : 26 kath., 225 óhitü, 18 evang. lak., vasbányákkal és hámorokkal.

Zugó, magyar f. Vas vgyében, ut. p. Szombathely, 40 kath. lak.

Zvoncsin, Poson, most F. Nyitra v. tót f. a Parna patakja mellett : 375 kath., 7 evang., 9 zsidó lak., jó rozs s buza termő határral, s kövér rétekkel. F. u. a vöröskői uradalom. Ut. p. Nagy-Szombat.

PÓTLÉKOK ÉS IGAZITÁSOK.

Alag, puszta, Pest-Pilis megyében, Dunakeszi mellett, a gödöllői uradalomhoz tartozik. Kiterjedése 2702 h. szántóföld, dézmás szőlők. Földe homokos.

Baja városnak az utolsó katonai összeirás szerint van 15,000 magyar és 500 szerb lakosa.

Belmező, puszta, Bihar vgyében, lásd alább Csételeket.

Bikol pusztát Esztergom vgyében már nem Kovács János, hanem Vizer János ur birja.

Bozsaj falut Bihar vgyében $^9/_{10}$ részben a Fráter nemzetség, $^1/_{10}$ részben Tarczaly ur birja. Lásd lentebb Csételeket.

Bölcske, magyar falu, Tolna vármegyében, a Duna jobb partján, ut. p. D. Földvártól délre 1 mfdnyire, 3652 r. kath. és ref. lakossal, kath. és ref. anyatemplomokkal. 1846-ban számláltatott 118 r. kath. fiu, 74 leány, 170 ref. fiu és 111 leány elemi tanuló. Határa sárga és fekete homokos, s közép termékenységü. Szőlőskerteket mivel. A paksi birtokhoz tartozván, számos közbirtokosok birják.

Alsó- és Közép Bükk falluban Sopron megyében a birtokos családok köze a Baranyai család is sorozandó.

Cséri, máskép Alsó-Somlyó puszta, Fejér vmegyében, közel Polgárdi faluhoz. E pusztán és Alsó-Polgárdi pusztán volt gróf Batthyáni Lajosnak 2766 hold 964 □ öl majorsági szántó, rét és legelő földe.

Csételek helységhez Bihar vármegyében Belmező és Rogoz puszták is csatolvák, mellyeket a Fráter finemzetségbeliek birnak. Magát Csételeket is egy curián kivül, mellyet a nemes Mágaly és Kába oláh nemzetségek tartanak, egészen a Fráterek birják. Csételek, Bozsáj f. $^9/_{10}$, Belmező és Rogoz puszták kiegészitő reszei a belmezei kis uradalomnak, melly jelenleg a Fráter családbeliek részéről jogi szempontból Fráter József ur, a belmezei uradalom $^1/_3$ részének örököse által igazgattatik. Diszesitik Csételek helységet a fenemlitett Fráter József ur csinos izlésre cserép és zsindellyel fedett épülete, ki egyuttal már 10 év óta ernyedetlen türelemmel törekszik az elhagyott vidéken a szorgalmat ébreszteni, s a népet erkölcsi javitás által

sülyedt állapotából felemelni. Okszerü gazdasági ipara által már is igen szép és sikeres tiszta buzát állit elő, melly a margitai piaczon leginkább kerestetik. Azonban jelenleg a határnak $^1/_5$ része sincs czélszerü munkálat alá véve. Csételeken még több Fráterek is laknak.

Csikvár, puszta, Fejér vgyében, Csabda mellett, a gr. Batthyáni nemzetség birtoka. E két pusztában volt gr. Batthyáni Lajosnak 1211 h. szántó, rét és legelő majorsági birtoka és 5 hold 600 ☐ öl urasági szőlője.

Csomaháza, Vas vmegyében, az ikervári uradalomhoz tartozik 1718 h. majorsági földdel.

Csömör helységben, Pest-Pilis megyében uradalmi majorság 1518 h. föld, roppant majorsági szőlő, a dézmás szőlőkön kivül. Urb. telek $16^{16}/_{23}$.

Csörög puszta (Pest-Pilis megyében), kiterjedése 1502 hold föld és rét, dézmás szőlők.

Dobra mezővárosban, Vas vármegyében, majorsági birtok 257 h.

Dunakeszi helységben, Pest-Pilis vármegyében uradalmi majorság 1000 h. föld, dézmás szőlők. Egész urbéri telek $23^{16}/_{32}$.

Farkasfalu, németül Wolfau helységben, Vas vgyében, majorsági birtok 572 hold.

Göd puszta (Pest-Pilis vgyében) kiterjedése 4966 hold szántóföld rét és legelő, 188 hold erdő.

Gödöllő várost, s a hozzá tartozó roppant uradalmat épen e munka nyomtatása alatt a Grasalkovich h. többi örököseitől, gr. Viczay Károly vette át; ez pedig a b. Sina háznak adta el.

Halom, puszta, Pest-Pilis vgyében, Soroksárhoz közel, a gödöllői uradalomhoz tartozik 5196 holdnyi határral.

Uj-Hartyán helységben, Pest-Pilis vgyében, majorsági szántóföld, rét és legelő 242 hold, erdő 275 h., ezenkivül dézmás szőlők is vannak.

Hatvan várost, s a hozzá tartozó uradalmat a Grasalkovich h. többi örököseitől gr. Viczay Károly vette áll; ez pedig a b. Sina háznak adta el.

Kakucs helységben, Pest-Pilis megyében uradalmi majorsági birtok. 724 h. szántóföld, rét s legelő, 961 h. erdő, dézmás és majorsági szőlők, uri lakház, tisztilak, száraz és szélmalom, korcsma.

Kassa városnak összes népessége az utolsó katonai összeirás szerint 13034 lélek, kik közt 4738 tót, 2904 magyar, 2592 német, 729 zsidó, 113 ruthen, 100 czigány, és 2838 idegen.

Kerepes helységben, Pest-Pilis megyében uradalmi majorság 638 h. szántóföld, rét és legelő, 2000 hold erdő, dézmás szőlők. Urbéri egész telek 21.

Komját helységben, Vas vármegyében, majorsági birtok 169 h.

Rába-Kovácsi helységben, Vas vmegyében, Megygyessel együtt uradalmi majorság 830 hold.

Lázi, puszta, Nógrád vármegyében, lásd II. kötet 14 lap. E pusztának nem Balassa-Gyarmat, hanem Losoncz utolsó postája, s a várostól csak $^1/_2$ óra távolságra fekszik, kies vidéken az Ipoly tágas völgyében. Kiterjedése mintegy 1500 hold. Földe termékeny, különösen rétjei igen szépek. Birja $^1/_2$ Beniczky Márton, $^1/_2$ Beniczky Gyula. Ezelőtt Beniczky Lajos itt szép kis ménest tartottt.

Lócs faluban, Sopron vármegyében, a birtokos családok közé Baranyai család is sorozandó.

Lőcse, németül Leutschau, latinul Leucsovia, fővárosa a szép Szepes vármegyének, egy kies dombon, Kassához éjszaknyugotra 8 mfdnyire, saját posta hivatallal. Van 6238 la-

kosa, kiknek $^3/_5$ része a r. kath., $^2/_5$ része az ágostai vallást követi; nyelvet illetőleg pedig tótok, kevesebb németek, s még kevesebb magyarok. Székhelye a megyei főnöknek, s a megyei törvényszéknek. Van itt továbbá egy régi s nevezetes ágostai lyceum, kath. gymnasium, egy nevezetes és szép kath. szentegyház a város közepén. A lakosok foglalatossága kézműipar, kereskedés, és földmüvelés, melly az itteni köves és homokos határon jó sikerrel üzetik; névszerint hires a löcsei borsó. Löcse hajdan nevezetesb város volt, s nem csak a Szepességnek, hanem egész felső Magyarországnak főhelye vala. IV. Béla szép szabadságokkal megajándékozván, királyi városnak tette. 1601-ben és 1604-ben Bocskay hajdui; 1619-ben Bethlen Gábor, 1682-ben Tököly seregei nyomorgatták.

Mladetincz, vindus falu, Vasvármegyében, nem a mura-szombati, hanem a tót-moráczi uradalomhoz tartozik 194 hold majorsággal.

Tót-Morácz, falu, Vas vmegyében, feje volt gr. Batthyáni Lajos egyik uradalmának, mellyet most a fiskus foglalt el. Majorsági birtok itt 298 hold.

Nemsócz, vindus falu, Vas v.-megyében, nem a mura-szombati, hanem a tót-moráczi urad, tartozik, 137 hold majorsággal.

Nyögér, helységben, Vas vgyében, uradalmi majorság 1276 hold.

Péterfa, helységben Vas v.-megyében, uradalmi majorság, 1873 hold.

Alsó és Felső Polgárdi, két puszta, Fejér vgyében, Polgárdi falu mellett, a gr. Batthyáni nemzetség öroksége. Alsó Polgárdit lásd Cséri vagy Alsó-Somlyó pusztánál. Felső-Polgárdiban volt gr. Batthyáni Lajosnak 1000 hold 332 □ öl majorsági szántóföld, rétje és legelője, ugyanott 109 h. 1053 □ öl lakosoknak bérbe kiadva, és 444. h. 374 □ öl kilenczed dézmás szölője.

Rogoz, puszta, Bihár vmegyében, lásd fentebb Csételeket az igazitás közt.

Somlyó, lásd IV. kötet 37-dik lapján. E puszta 3 részre osztatik, u. m. Alsó-, Felső-, és Kis-Somlyóra. Alsó-Somlyó másképp Cseri-nek is neveztetik.

Soroksár mezővárosban, Pest-Pilis vgyében uradalmi majorság 119 hold föld. Urbéri állomány 70 egész telek.

Sótony helységben, Vas vgyében, uradalmi majorság 1304 hold.

Szabadka városban a népesség az utolsó katonai összeirás szerint 48,823 lélek. Ebből magyar 29,787, dalmát 13,831, szerb 2676, tót 1494, német 826, horvát 14, román 4, osztrák 1, bolgár 1, cseh 27, lengyel 7, morva 6, orosz 1, czigány 148.

Szedres, ujonnan telepitett magyaz falu, Tolna vármegyében, Tolnához 1 órányira, 1846-ban 427 ref. magyar lakossal, és 65 mindkét nemű elemi tanulóval.

Szent-Biborcz, vindus falu Vas vgyében, nem a mura-szombati, hanem a tót-moráczi uradalomhoz tartozik 130 hold majorsággal.

Szent-Lőrincz puszta (Pest-Pilis megyében) kiterjedése 6121 h. szántóföld, rét és legelő, 319 hold erdő.

Kis v. Vácz-Szent-Miklós helységben uradalmi majorság 726 h. szántóföld rét és legelő, 148 h. erdő, dézmás szölők, 2 vizmalom. Egész urbéri telek 34 $^{16}/_{32}$.

Szent-Tornya pusztán, Békés vármegyében, a Horváth birtokrész Szentgyörgyi Horváth Edmundra szállván: ez egész birtokát eladta Baumgarten Ignácz, Ferdinánd és Móricz testvéreknek és Balla Károly urnak

230,000 pengö forintért és 3000 darab cs. k. aranyért.

Szolnok, helyesebben Szalónak mezöváros Vas vgyében; német neve Schlaming. Itt és Barátmajorban uradalmi majorság 321 hold.

Sződ helységben, Pest-Pilis megyében uradalmi majorság 1532 hold föld, dézmás szölök, 4 vizimalom, tiszti lakás. Urbéri egész telek 32.

Csik-Tarcsa helységben, Pest Pilis vmegyében uradalmi majorság 973 hold szántóföld, rét és legelö, dézmás szölök, vizimalom. Urbéri állomány 19 telek.

Türke, vindus falu Vas vármegyében, a dobrai uradalomhoz tartozik, 224 hold majorsági birtokkal.

Tót-Ujfalu, puszta, Gömör v.-gyében, Egyházas-Básthoz tartozik, s az ottani birtokosok birják, agyagos de termékeny szántóföldekkel, sok erdövel. Tagositva van.

Ujmajor, Vas vármegyében, a dobrai uradalomhoz tartozik 218 hold majorsággal.

Ungvár városban a legutolsó katonai összeirás szerint van 3205 férfi, 3472 nö lakos. Nemzetiség szerint 197 német, 90 czigány, 1043 tót, 2078 zsidó, 974 ruthen, 2295 magyar. Vallás szerint 2518 romai, 1534 görög katholikus, 93 ágostai, 430 református, 24 görög nem egyesült, 2078 izraelita. Az idegenekkel együtt összesen 8973 lakos.

Utas, puszta, Gömör vmegyében, Egyházas-Básthoz tartozik, s az itteni birtokosok birják.

Vecsés helységben, Pest-Pilis megyében majorsági birtok 1842 h. szántóföld rét és legelö, dézmás szölök, nagy vendégfogadó, mészárszék, bolt, szárazmalom.

A T. CZ. ELŐFIZETŐK NÉVSORA.

Arad vm.

Szentviszlói Descő Ádám, földbírtokos Silingyián.

Baranya vm.

Mikó János, mérnök Pécsváradon.

Angyal Antal, babarczi plebános, és a mohácsi kerület alesperestje, egyszersmind gyüjtő.

Dlabigh Gusztáv, Szaikon.

Szabó Péter, harkányi ref. lelkész, gyüjtő.

Szakács József, matyi ref. lelkész.

Jérémiás Sámuel, dráva-szabolcsi ref. lelkész.

Bihar vm.

Margitai cs. k. postahivatal.

Belmezei Fráter József, földbirtokos Csételeken.

Érkeserüi Fráter Gedeon, Terebesen.

Micskei Baranyi Adolf, Verzálban.

Id, Fényes Károly, földbirtokos, Csokajon.

Kovács Imre, adóbizottmányi ülnök, Nagy-Váradon, egysz. gyüjtő.

Józsa Péter, cs. k. adóbizottmányi elnök, stb.

Miklósy Ferencz, cs. k. adóbizottmányi ülnök.

Somossy Lajos, cs. kir. adóbizottmányi titoknok.

Junák István, n.-varadi d. sz. kanon.

Györffy László, nagy-váradi d. sz. kanonok és püspök helyettes.

Krausz Godefrid László, praemonstratensis és academiai tanár.

Kovacs József, várad-velenczei r. kath. lelkész és esperest.

Ormós Imre, tarjáni romai kath. lelkész.

Boczkó Athanáz, nem egyesült román főesperest.

Schwarcz Sámuel, ügyvéd Debreczenben, egysz. gyüjtő.

Kmety Pál, orvostanár.

Sápy Sámuel, ügyvéd.

Csanád vm.

Tóth Ferencz lelkész, H. M. Vásárhelyen.

Esztergom vm.

Nagy Károly, Pilis-Maróton.

Hoffman Ágoston, gazdasági intéző Tatán.

Pulay Gábor, Banán.

Fejér vm.

Pellet Antal, tiszttartó Bodajkon.

Győr vm.

Bay Gáspár, földbirtokos Mindszenten.

Hont vm.

Dr. Valykó Enore, Selmeczbányán.

Benyóvszky Péter, földbirtokos Deménden.

Hajdu-Böszörményben:

Pápai Imre, ref. lelk. egysz. gyüjtő.

Tegze Imre.
Veszprémi Gáspár.
Nagy Imre.
Erdélyi István.
A h.-böszörményi ref. tanoda.

Jászság.

Szita János, Jász-Kiséren.

Krassó vm.

Csiky Mihály, Szurdokon.

Moson vm.

Szulczer Antal, gyógyszerész M.-Óváron, gyüjtő.
Colloseus Gusztáv.
Dorner Ignácz.
Nagy Rudolf.
Major Pál.
Szabadffy.
Markovics.

Nógrád vm.

Szojka Sámuel, ügyv. Szécsényben.

Nyitra vm.

Szabó Miklós Ujlakon.
Tarnóczy Kázmér, földbirtokos Alsó-Lelóczon.
Hamar Pál, primási főügyész Érsekujváron, egysz. gyüjtő.
Hitéri János, érsekujvári káplán.
Szilva Ignácz, érsekujvári járásbiró.
Latkóczy Károly, Kis-Czétényben.

Pest város.

Szántó Ferencz, pesti takarékpénztári ügyész.
Reseta János, nyugalmazott egyetemi tanár.
Kövér János, földbirtokos.
Rökk Szilárd, ügyvéd.
Hegedüs János, megyei kapitány.
Szita István, földbirtokos.
Kanya Pál, tanár a pesti evang. gymnasiumban.
Höke Lajos, cs. k. számvevőtiszt.
Fáy András, földbirtokos, s a m. academia t. tagja.
Szabó János, nyugalmazott országos szemorvos.
Eggenberger pesti könyvárus 6 példány.
Károlyi István.
Zsivora György, ügyvéd, s m. academiai l. tag, gyüjtő.
Wodianer Móricz, földbirtokos és kereskedő, 2 péld.
Schey Frigyes, n. kereskedő.
Koppély Frigyes, földbirtokos.
Fröhlich Frigyes, n. kereskedő.
Garay Imre, iparmütári igazgató, egysz. gyüjtő.
Sárkány G. S. kereskedő.
Herrmann Antal, kereskedő.
Klein Károly, keresk.
Strobl Mátyás, könyvvezető.
Szántó Ferencz, ismét mint gyüjtő.
Grísza Móricz, ügyvéd.
Privorszky Ferencz, pesti polgár és földbirtokos.
Monaszterly Sándor, tanácsnok.
Aigner Mihály, tanácsnok.
Visnya József.
Karay Lajos, ügyvéd.
Ráth Károly, ügyvéd.
Ábrahám Sándor, ügyv.
Esch Antal, ügyv.
Fadgyas Gusztáv, ügyv.
Fadgyas Rudolf, ügyv.
Kralovánszky György, ügyv.
Pfeffer János, ügyv.
Balassa István.
Vancsák József.
Haris Sándor.
Haris György.
From Pál, ügyv.
Elischer Boldizsár, ügyv.
Gamperl Alajos, tanácsnok.
Morlin Imre, tanácsn.
Gombos Bertalan.

Pest-Pilis vm.

Gr. Teleky Sámuel, Gyömrőn.
Guba János, Váczon.
Körmöczy János, gödöllői kerület főszolgabirája.
Ónody Zsigmond, földbirtokos Domonyban.

Miskolczy Károly, szentmártonkátai ref. lelkész.
Tápió-szelei könyvolvasótársulat.
Mikuska Károly, uj-hartyáni plebános, s a váczi megyebeli alsónémedi egyházkerület jegyzője, egyszersmind gyüjtő.
Petróczy László, örkényi plebános, és a kecskeméti egyházker. jegyzője.
Selmeczy Ede, irsai segédpap.
Wirther Bertalan, sárii segédpap.
Radimeczky Mihály, uj-hartyáni jegyző.
Lipovniczky Gábor, örkényi urad. irnok.

Pest-Solt vm.

Hajós János, földbirtokos Dömsödön, egysz. gyüjtő.
Fejes Ambrus, Dömsödön.
Kudar Antal, Dömsödön.
Lukácsi István, Dömsödön.
Magyar László, Dömsödön.
Egy valaki, Dömsödön.
Ifj. Földváry Mihály földbirtokos, Tasson.
Bernáth Lajos, földbir. Tasson.
Bernáth György, földbir. Tasson.
Bernáth Boldizsár, földbir. Tasson.
Földváry Endre, földbir. Tasson.
Hajós Menyhért, főszolgab. Tasson.
Szilágyi Lajos, Kun-Szentmiklóson.
Moder Ferencz, egysz. gyüjtő, Kalocsán.
Demeter Alajos, igazgató Kecskeméten, egysz. gyüjtő.
Hornyik János, kecskeméti főjegy.
Fóriss Ferdinand, ferencziek főnöke Kecskeméten.
Kovács Rézmán, tanár.
Kecskemét város könyvtára.
Raácz Károly, főszolgabiró.
Milhoffer István, orvostanár.
Demeter István.
Horváth János, orvostanár.
Gyenes Mihály, mérnök.

Poson vm.

Farkas Ferencz, földbir., Neboiszán.

Somogy vm.

Kapocsffy Imre, ügyész, gyüjtő Kaposvárott.
Viola Eduárd, Somodorban.
Király Lajos, Kaposvárott.
Bereczky Antal.
Páhy János, Csákányban.
Böröczfy Péter.
Lengyeltóti tisztség.
Radenics Ferencz.
Somssich Miklós, földbirtokos.
Somogymegyei olvasótársaság.
Talabér György, taszári plebános.
Orbán Márton, segédlelkész.
Ács Antal, tólgyugyi ispán.

Sopron vm.

Chapó Móricz, egyszermind gyüjtő Sopronban.
Gr. Széchenyi Pál.
Ifj. Fabianics Ignácz cs. k. adóbizottmányi ülnök.
Gervay Károly, Sopronban.
Frank Márton, urad. ügyész.
Högyészy Pál, földbirtokos.
Sebestyén Gábor, cs. kir. soproni kerületi főtörvényszéki ülnök Sopronban, egysz. gyüjtő.
Mendel István, cs. kir. főtörvényszéki ülnök.
Bezerédy Mihály, több urad. kormányzója Pápán.
Balogh Ádám, törvénykezési szolgabiró, Pápán.

Külső-Szolnok vm.

Papszász Ignácz, földbirt. Igaron, 3 példány.
Borbély Sámuel, Roffon.
Domonkos Mihály, Roffon.

Temes vm.

Stockinger Móricz, ügyvéd Temesvárott.
Prepeliczay Sámuel, gazd. vez. ügyv. Szépfaluban, gyüjtő.
Fényes Károly, Rétháton.
Geiger Mihály, lelkész Szépfaluban.

Thurócz vm.

Justh István, földbirtokos Neczpálon, egysz. gyüjtő.
Justh Dienes, földbir. Neczpálon.
Justh Imre, földbir. Neczpálon.
Justh György, földbir. Neczpálon.
Szmrcsányi Gábor, földbir. Balásfalván, 2 péld.

Tolna vm.

Visolyi János, földbir. Gyönkön, egysz. gyüjtő.
A gyönki ref. gymnasium.

Vas vm.

Floderer Mihály, a sárvári urad. tiszttartója.

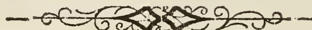
Veszprém vm.

Fuchs Tamás, főtiszt. Pápán.

A T. CZ. ALÁIRÓK NÉVSORA.

Sopronban.

Chapó Móricz, ismét mint gyüjtő.
Simon Nep. János, megyei főnök Sopronban.
Stettner Máté, udv. tanács. elnök Sopronban.
Skerlecz Károly, földbirtokos.
Hengelmüller Wilhelm.
Széchenyi János, gróf.
Keim.
Bach.
Kovács.
Niczky Sándor, földbirtokos.

RR
REPRINT

Az Állami Könyvterjesztő Vállalat reprint sorozata

Alt Rudolf: Buda-Pest. 1845.
Magyar és német nyelven. (elfogyott)
Bartal Antal: A magyarországi latinság szótára. 1901. (elfogyott)
Chernel István: Magyarország madarai. 1—3. kötet. 1899.
Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. 1—4. kötet. 1890—1897., 1913.
Dobos C. József: Magyar—franczia szakácskönyv. 1881.
Erdős József: Magyar fürdő-kalauz. 1911.
Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára. 1—2. kötet. 1851.
Herman Ottó: A madarak hasznáról és káráról. 1908.
Horváth Mihály: Az ipar és kereskedés története Magyarországban 1840.
Kolb Jenő: Régi játékkártyák. 1939.
Kubinyi Ágoston: Magyarországi mérges növények. 1842.
Kubinyi Ferenc—Vahot Imre: Magyarország és Erdély képekben 1—2. kötet. 1853—1854.
Kugler Géza: A legújabb és legteljesebb nagy házi cukrászat. 1905. (elfogyott)
Magyarföld és népei eredeti képekben.
Szerkesztette: Vahot Imre. 1846—1847.
Möller János: Az európai manufaktúrák és fábrikák mesterség míveik. 1818.
Nagyváthy János: Magyar practicus termesztő—magyar practicus tenyésztető. 1821—1822.
Pák Dienes: Vadászattudomány. 1829.
Pauler Gyula: A magyar nemzet története az Árpádházi királyok alatt. 1—2. kötet. 1899. (elfogyott)
Radvánszky Béla: Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században. 2—3. kötet. 1879.
Réthei Prikkel Marian: A magyarság táncai. 1924.

Sambucus, Johannes: Veterum aliquot ac recentium Medicorum Philosophorumq. Icones. Leyden. 1603. Magyar, német és angol nyelvű tanulmánnyal.

Siklóssy László: Hogyan épült Budapest? (1870—1930) 1931.

Szabó József—Török István: Tokaj-hegyaljai album. 1867. Magyar, francia, angol és német nyelven.

Szamota István—Zolnai Gyula: Magyar oklevélszótár. 1902—1906.

Szerelmey Miklós: Balaton albuma. 1851.
Magyar és német nyelven.

Széchenyi István: Balatoni gőzhajózás. 1846. (elfogyott)

Széchenyi István: Magyar játékszínrül. 1832.

Széchenyi István: Selyemrül-Függelék. 1840. (elfogyott)

Úri, és közönséges konyhákon meg-fordult Szakáts-könyv. 1801. (elfogyott)